JO. BAPTISTÆ
MORGAGNI
P. P. P. P.
DE SEDIBUS ET CAUSIS
MORBORUM
PER ANATOMEN INDAGATIS.

IOANNES BAPTISTA
MORGAGNVS
natus Forolivii die 25 Februarii an° 1682

JO. BAPTISTÆ
MORGAGNI
P. P. P. P.
DE SEDIBUS ET CAUSIS MORBORUM
PER ANATOMEN INDAGATIS
LIBRI QUINQUE.

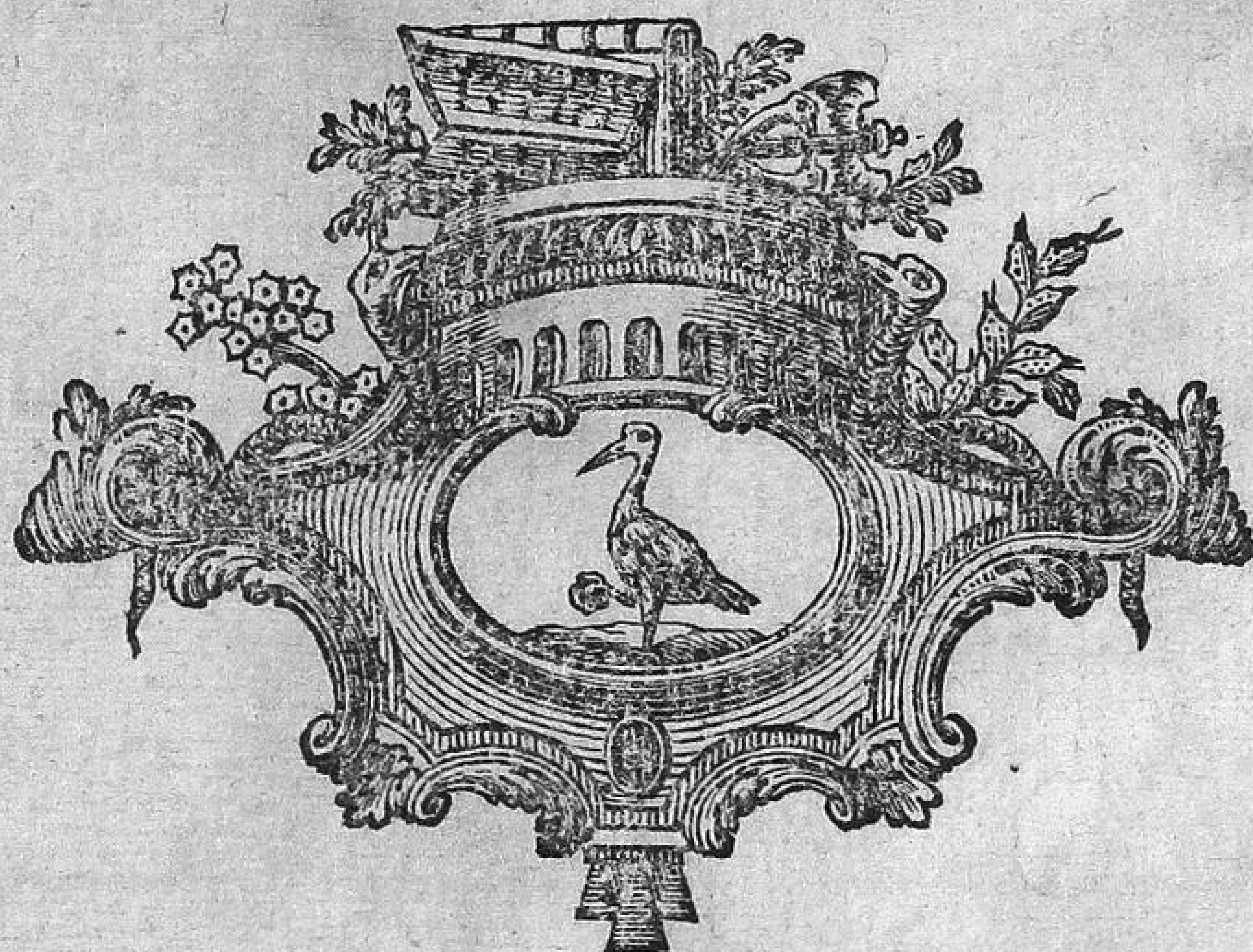
DISSECTIONES, ET ANIMADVERSIONES, NUNC PRIMUM EDITAS, COMPLECTUNTUR PROPEMODUM INNUMERAS, MEDICIS, CHIRURGIS, ANATOMICIS PROFUTURAS.

Multiplex præfixus est Index rerum, & nominum accuratissimus.

Præfatus est S. A. D. TISSOT, M. D.

TOMUS PRIMUS,

EDITIO A MENDIS EXPURGATA ET AUCTA.

EBRODUNI IN HELVETIA.

M. DCC. LXXIX.

LECTORI
S. A. D. TISSOT.

Dum Cl. Felice *novam, pleniorem, ornatioremque editionem operum immortalis viri J. B.* Morgagni *meditaretur, me rogavit ut, si nonnulla haberem quæ operi ditando inservire possent, adderem, monuitque simul alium medicum promisisse therapeuticam singulorum morborum, de quibus egerat, in aureo opere* De Sedibus & Causis Morborum, *illust. Author, calci singulæ Epistolæ addendam. Mentem, bono viro, candide aperui, rescripsique hæc esse egregii Professoris Patavini opera ut vel tangere alienæ manui sacrum esse deberet, nec quidquam addi posse præter paucissimas notulas, quibus loci nonnulli, paululum forsan obscuriores, ex aliis ejusdem authoris locis dilucidarentur; at jucundum fore certò, plerisque Medicis, si de vitâ & scriptis authoris commentariolum præmitteretur, & optandum esse hanc provinciam sibi assumere illustr.* Gaubium, Morgagno *amicitia & commercio epistolico quondam junctum, omni doctrina medica, & stilo latino miræ elegantiæ instructissimum; at illam detrectavit egregius vir, & inde factum est ut mihi, longe minus pari, hoc opus imponeret Cl. Editor.*

Mens erat, & accurate & e purissimis fontibus haurire quidquid ad vitam Morgagni *pertinebat, & supra dictas notulas adnectere, & brevem analysim singulorum operum addere ex qua quid perfecerit, quosnam deleverit errores, quid invenerit palam fieret. Stabat demum mihi tum ex variis operibus, tum ex nonnullis privatis epistolis, & pluribus consultationibus quas colligere spes erat, eruere & exponere principia theoretica & practica egregii viri, qui tot nova, propria & utilia habuit: at mutato consilio, sepositisque cæteris operibus, solum librum* de Sedibus & Causis Morborum *nunc typis mandat Cl.* Felice; *& inde quoque*

mutare consilium debui; missisque notulis, missa analysi, missa expositione doctrinæ MORGAGNIANÆ, *quæ omnia vix grata possunt esse nisi sub manu sit omnium operum collectio, sat esse credidi si historia egregii viri huic editioni præmitteretur & eam quam scripsit Cl.* FABRONI, *cujus majorem elegantis stili curiositatem forsan desiderabis, hic tibi offero, benevole lector, paucis rescissis, paucis mutatis, nonnullis additis; quæ omnia bono excipe animo, opusque, quod tibi commendo, diurnâ versa, versa nocturnâ manu.*

HISTORIA VITÆ ET OPERUM

J. B. MORGAGNI.

FORI Livii lucem aspexit JOANNES BAPTISTA MORGAGNUS, e nobili Stirpe prognatus, die XXV. Februarii MDCLXXXII, patre Fabricio, viro civilibus muneribus & eruditionis laude illustri, matre Maria Torniellia præclari nominis matrona. Pater mature decessit, filiumque reliquit vix septennem, cujus tutelam mater provide suscepit,& unicum amoris pignus pietate, bonis moribus, ac studiis, quibus ætas Juvenilis imbui solet, institui curavit.

Teneræ huic corporis constitutioni duo minitabantur pericula, febris nimirum vehemens, & lapsus in canalem longis fornicibus, magna ex parte, obtectum, aquisque redundantem. Parum absuit quin a flumine sub fornicem raperetur adolescentulus, & mergi deberet. Ast, divina favente clementia, vir quidam advenit, qui puerum jam prætergressus non illum cadentem vidit, sed primum aliquid strepitus, mox impense monentem, ut pereunti operam ferret, audivit. Accurrit, in canalem se projecit, & a submersione liberavit morti proximum, promovendæque utilissimæ disciplinæ natum.

Postquam ex ephebis excessit MORGAGNUS, optimam spem dedit linguas & litteras elegantiores addiscendi, eo quidem felici successu ut anno decimo quarto adscriberetur Academiæ Patriæ Filergitarum, & applaudente choro auditorum, orationem poeticam recitaret. Anno vertente cathedram conscendit, & spartam Respondentis singulari alacritate ornavit; de omni re, quæcunque in disceptationem & quæstionem vocaretur, enodate Judicans. Forte visum fuit cuidam commilitoni, ut distichon in laudem defendentis pronuntiaret prius quam argumentum attulisset. MORGAGNUS, pro mira ingenii acie, totidem versus præmisit, mox antithesin modeste excussit.

Medicinæ studio se se dicans Bononiam, celebrem artis Machaonicæ nutricem, adiit anno seculi superioris nonagesimo octavo, & amicitiam iniit cum tunc florentibus discipulis illustris Malpighii, Joanne Jacobo Sandrio, Hippolito Francisco Albertini, & Antonio Maria Valsalva, cujus speciali manuductione ad Anatomiam gavisus est, & quem integerrimum colere amicum, utilem Venerari præceptorem nusquam dedidicit. Nec defuerunt reliqui Professores quorum ope in aliis disciplinis summo cum fructu usus est: at cum studia Philosophiæ ad Normam Cl. Du Hamel, qui eam etricis scholasticis primus eduxit, renovare cæpisset, ophthalmia gravi afflictus est, quæ acerbum commovit dolorem, sublata non solum legendi, scribendique, sed etiam

dormiendi facultate; mitigationem vero palpebris tepide applicata pomorum dulcium pulpa conciliavit; sed hæc valetudinis perturbatio non obstitit, quo minus admirabilis memoriæ, quæ talis erat ut infinita authorum loca non inspectis libris citare posset, conscius in solemne veniret certamen, unde lauream Doctoris Medici ac Philosophi gloriose obtinuit anno hujus seculi primo. Plausu maximo cum ipsi esset gratulatio significata, in patriam redux ibidem brevi convaluit. Ex quo tempore, si ophthalmiam alteram, sed breviorem quæ senescenti accidit, excipias, videndi sensus incolumis ad mortem usque constitit, cui robori oculorum conservando, in tanta ac tam assidua illorum contentione, lotio matutina faciei & palpebrarum cum aqua recenter e puteo hausta utilis fuit.

Quamvis autem omnes Medicinæ partes probe calleret, Musas tamen Bononienses iterum salutare & studium anatomicum cum primis recolere contendit, præceptore iterum usus, aut potius adjutore, Antonio Maria Valsalva, cui ipse magno modo fuit adjumento, in adornanda editione aurei libelli *De aure humana* & in secandis cadaveribus, imo munus demonstratoris Anatomici solus administravit eo anno quo Valsalva, Parmam accersitus, Bononia aberat; unde factum est ut brevi inclaresceret. Nam præter laudem rei Anatomicæ maximam, in aliis quoque scientiis ita profecit ut videretur omnia consequi posse simul ac velle cæpisset. Tanta autem erat elegantia sermonis Latini æque ac Etrusci, ut cum elegantissimo quoque scriptore posset comparari. Noverat & græcas litteras, attigerat & poeticen, quoniam illius dulcedinis expers esse noluit; præclare tenebat Botanicam & Geometriam, in quibus non parum ad sua studia præsidii esse putaverat, ob eandemque causam opticam addidiscerat, Hydraulicam, Mechanicam, nec non in Astronomia se exercuerat. Quum igitur haberet studia communia cum multis eruditis, essetque singulari bonitate, moribus plane suavissimis & ad omnem rationem humanitatis accommodatissimis, ita vivebat Bononiæ, ut universis civibus merito esset carissimus & probatissimus. Utebatur vero intime Manfrediis fratribus, Jacobo Bartholomæo Beccario, & Joanne Antonio Stancario, hujusque fratre Victorio, cum quibus duobus postremis ipsi necessitudo quoque erat contubernii. Has ob caussas præcipuus ei honos habitus, creatus est enim, cum nundum complesset secundum & vicesimum ætatis annum, princeps Academiæ Inquietorum, in quam fuerat quinquennio ante cooptatus. Qua in dignitate præclaras res gessit. Nam persuasit Academicis ut, relictis inanibus disputationibus, novam utilemque amplecterentur philosophandi rationem, novisque conditis & propositis legibus, has ut omnes probarent, Juvantibus Manfredio & Vict. Stancario effecit; & ut collegas ad occulta naturæ investiganda, suo exemplo, inflammaret, in solemni ac publico Academiæ conventu, qui habitus est anno postquam princeps ipse fuerat, recitavit quæ ei in longa cadaverum

rum serie attentissime spectanti se se observanda obtulerant & in adversaria conjecerat. Neque hæc communia & pervulgata, sed pleraque nova cognituque difficillima. Ex quo factum est ut non modo laudem ingenii, sed etiam admirationem sit consecutus, nullusque Auditorum fuerit, qui eum non sit hortatus ut illa in lucem proferret, pollicitus fore & ipsi & Academiæ honorificentissima. Paruit ille horum consiliis, ediditque Bononiæ, anno MDCCVI. librum quem inscripsit *Adversaria Anatomica prima*, quæ dicavit Eustachio Manfredio, tunc Academiæ Principi, cæterisque sodalibus. Nihil enim magis laborabat, quam ut in Academiam, cui, quidquid erat, videbatur referre acceptum, gratissimus cognosceretur. Hoc primum opus nihil fere habet nisi novum aut certe studiosius excultum, solumque illustrando authori satis fuisset; de larynge vicinisque partibus, de viis lachrymalibus, & de fœmineis generationis organis, plura graphice docet.

Tali modo, Bononiæ, pluribus adhibitis annis, Venetias & Patavium, ad salutandos doctos viros, adiit. Qua profectione magnum accepit detrimentum & Luctum Bononiensis Academia. Patavii arctam junxit amicitiam cum Dominico Guglielminio; Venetiis cum Joanne Polenio, & Joanne Hieronimo Zanichellio aliisque multis, quibus se se moribus & optimarum artium studio commendabat. Ibi quoad substitit, (non diutius autem, quam triginta circiter mensibus,) assiduè aut in dissectionibus animalium majorum, præsertim piscium, aut in re chimica, aut in pharmaceutica, aut in physicis & anatomicis experimentis, aut denique in selectorum librorum, quos studiose comparabat, lectione, versatus est. His tot instructus adjumentis, tunc demum praxi medicæ in patria se accinxit, ea felicitate quæ observationibus dum Bononiæ degebat ad ægrotantium lectulos jugiter ac solerter habitis & pristinæ apud suos famæ responderet; quum enim relaxandi paulisper animi causa domum secessisset ea de ipso opinio fuerat suorum civium ut ad amplissimi in civitate viri abditum, gravissimumque morbum dignoscendum, &, si fieri posset, ex aliqua saltem parte levandum advocaretur, quorum utrumque egregie præstitit. Jam vero in patria commorans eam apud omnes acquisivit fiduciam ut vix ægrotatio paulo difficilior acciderit, quin a senioribus ipsis medicis, sibi socius optaretur MORGAGNUS, adeo erat in observando attentus, in prædicendo cautus, in curando felix. Quæ cum sine assidua animi contentione, & corporis fatigatione esse non possent, intelligere primum cæpit, si sic porro pergeret, non diutius se esse victurum; mox, ut erat, si quis alius, tum otii inimicus, tum anatomes amator in memoriam rediit oblatam sibi fuisse a Guglielmino, cum Patavii esset, occasionem ibi permanendi & docendi, si ex ejus gymnasii scholis una cathedra placeret; & dum hæc mente versatur, inopinato accidit obitus Guglielmini. Quum enim in ejus locum sufficiendus esset immortalis vir Antonius Vallisnerius, quæ-

ſitum eſt a MORGAGNO, an Valliſnerii profeſſionem ſuſcepturus eſſet. Quærentibus non gravate annuit, & a ſenatu Veneto iiſdem honeſtiſſimis conditionibus, quibus gaudebat Valliſnerius, ſub finem anni MDCCXI. ad tradendam theoricam Medicinam vocatus eſt. Quapropter vix triennio in patria exacto, Patavium conceſſit, & decimo ſexto Calendarum Aprilis anno MDCCXII, quo primum ſuggeſtum conſcendit, in magna auditorum frequentia, latinam habuit orationem, qua formam expreſſit quarundam medicarum inſtitutionum quas animo conceperat. Itaque tripartita oratione propoſuit quæ partes eſſe debeant illius qui ad perfectam medicinæ laudem adſpirat, antequam medico præceptori tradatur, poſtquam erit traditus, & ex quo eidem ægrotantes tradentur. Plurimum laboris & temporis in erudiendis medicinæ ſtudioſis impendit, ut docte, ornate, latine atque etiam ordinate omnia explicaret. Petierat ab eo Lanciſius, quo cum magnam contraxerat amicitiam, ut diligenter deſcriberet, quænam in triginta octo anatomicis tabulis Bartholomaei Euſtachii, per hos dies repertis, agnoſceret, quæ propria & peculiaria inventa ejuſdem autoris dici deberent, fuerint licet ab aliis poſt ipſum prodita. Qua quidem in re ſic amici poſtulationi, brevi octo dierum ſpatio, ſatisfecit, ut laudem ab eo reportaverit viri in Anatomes hiſtoria omnium peritiſſimi, & cum Euſtachii tabulis a Lanciſio editis, prodiit Romæ anno 1714. Epiſtola MORGAGNI (quæ, neſcio cur, deeſt in editione Leidenſi) in qua aliqua inventa ſummi viri recenſentur, & loca librorum editorum conferuntur. Agit quoque *de muſculis naſi.*

Anno 1717. petentibus non ſolum, ſed etiam flagitantibus amicis, qui hoc magni intereſſe dicebant ad decus ejus in quo docebat gymnaſii, nova edidit adverſaria, ſecunda nimirum & tertia, quibus prima defendit contra nimis acres animadverſiones Joannis Baptiſtæ Bianchi, & errores ſimul emendat Mangeti, qui Bianchi opus ſuum in theatrum anatomicum retulerat. Grave ac moleſtum fuit viro a contentionibus alieno, ac leni mitique animo, in illud ſe adductum eſſe diſcrimen, ut naturam atque ingenium ſuum ſic desereret, ut non defenſoris modo, ſed acris etiam accuſatoris perſonam ſuſtineret in iis adverſariis. Quarta, quinta & ſexta prodiere anno 1719. Nec tantum penitus refellunt ſecunda & tertia obſervationes Bianchi, ſed bene multos errores gravium authorum, quos in ſuo theatro receperat Mangetus, exponit & reſtituit, & præterea ubique addit de ſuo annotationes, multa de Muſculis. Sic conſecutus eſt MORGAGNUS ut hæc adverſaria non ſolum utilia, ſed etiam neceſſaria ſint rei anatomicæ ſtudioſis, qui eodem theatro tunc ſat celebri, nunc prorſus obſoleto, uti deſiderabant. Iis vero, qui aliquam Cupiditatem habent noſcendi novas obſervationes, animadverſioneſque ad anatomen quidem præcipue, ſed ſubinde etiam ad chirurgiam ac Medicinam ſpectantes, nihil dulcius eſſe poteſt, iiſdem adverſariis quæ in hoc

rerum genere mirum in modum abundant. Non est autem credibile quam multa auctor dissecare debuerit cadavera ad confirmandas a se propositas observationes. Nec mediocrem quoque in eo diligentiam adhibuit, ut operi adjungerentur tabulæ anatomicæ affabre insculptæ. In secundis adversariis adparet primum utilissima methodus summi viri, qua super omnes priores incisores se extulit, solo forte excepto Eustachio: Nempe non ita partes corporis humanis describit, tanquam una & constans earum forma esset, sed varietates in diversis cadaveribus adnotatas colligit, exque numero consentientium exemplorum conficit, quæ fabrica pro consueta haberi possit. Tertia adversaria plures nec leves historiæ hepatis Bianchi nævos ostendunt. Cæterum vix secundis tertiisque adversariis inspectis tæduit Bianchum, vehementerque penituit, quod Morgagnum offendisset; pro qua offensione illi se satisfacturum Lancisio, per litteras, significavit. Accepit satisfactionem Morgagnus, & signum mitigati animi erga illum dedit in sequentibus adversariis. Egerat quoque Lancisius de restituendo in gratiam Mangeto cui ostendit posse rem ad concordiam facile deduci, dummodo declararet, non invidia atque obtrectatione laudis Morgagni, cui ipse semper faverit, se scripta Bianchi suum in theatrum anatomicum intulisse, sed inconsulto id fecisse, factumque suum improbare ac detestari. Non dubitavit quidem Mangetus ingenue fateri Lancisio, *se animadversiones Bianchi currente prelo accepisse ac vix attente perlectas typis commisisse*, opereque *jam edito deprehendisse in iis nonnulla quæ delicatulis acerbiora videri poterant*, sed illum adeo pupugerunt secunda & tertia adversaria, ut ei rescripserit quæ reconciliationis desperationem afferre viderentur. Verum postea sentiens multorum vocibus se reprehendi, quod talem virum offendisset, neque offensum placare studuisset, de reconcilianda gratia cogitare cæpit. Verebatur quoque ne peccatum suum a Morgagno severius, in aliis quæ paraverat adversariis, puniretur, quibus rebus factum est, ut ei se purgaverit per litteras a Joanne Fantonio scriptas, utens excusatione negligentiæ, quo majoris criminis, illatæ scilicet injuriæ, suspicionem averteret. Qua excusatione & amici precibus commotus Morgagnus, multa, quæ acrius scripserat, obliteravit in edendis adversariis, & quæ nota erant digna mitius correxit; sic bellum acerbum, quod inter Morgagnum, Bianchum & Mangetum exortum fuerat, sedatum esse videbatur. At non multos post annos Bianchus iterum Morgagnum ad arma compulit: nam cum iterum typis committeret librum a se conscriptum *de historia hepatica*, in hoc non solum veteres refricavit controversias, sed novas etiam exsuscitavit. Non videns hac re plurimum violari existimationem suam; nam fidem Lancisio dederat, nihil se unquam commissurum quod hominibus suspicionem fictæ reconciliatæ gratiæ movere posset, nec modo infidi sed etiam ingrati animi accusationem timere debebat Bianchus, cum esset Morgagno recenti beneficio

obstrictus. Quapropter minime reprehendi debet Morgagnus, si quid ab eo paulo severius vindicatum est, cum de hac instaurata controversia binas sane longas ad amicum scripsisset epistolas, quæ Leydæ typis mandabantur anno 1728. curante immortali Boerhaavio æquo Morgagni admiratore, & de quibus vere dictum fuit, nihil defendere, quod non evidenter probent, nihil oppugnare quod non plane evertant. Profecto magna habenda est gratia Biancho & Mangeto quod has epistolas, quæque eis socia damus adversaria anatomica, a Morgagno extorserint, in quibus tanta doctrina, tot inventa, tanta in omni re anatomica eruditio apparet ut idoneus certe judex, Albertus Hallerus, non dubitaverit pronunciare, nihil habere anatomen, quod cum illis operibus conferri possit. Ruyschius quoque, Boerhaavius, Heisterus, Winslovius, Schroeckius, Hoffmannus, Vaterus, Meadius, Goelickius, Waltherus, Senacus, Cockburnius, Guntzius, Meckelius hæc eadem opera laudibus ad cœlum extulerunt, & ex iis in sua scripta multa transtulerunt ornamenta. Atque in his libris conficiendis, dum elaborabat MORGAGNUS, nihilominus officia sua præstabat aut studiosæ Juventuti, quæ domum ejus tanquam officinam sapientiæ frequentabat, aut amicis, qui judicium, consiliumque suum sæpe exquirebant, cum in iis, quæ ad eruditionem tum in iis præsertim quæ ad rem medicam, cæterasque physicas facultates pertinent, aut Germanis qui Patavii dant operam Philosophiæ, Medicinæ ac rerum divinarum scientiæ, cum eorum patronus anno MDCCXV. electus fuerit. His persuasit, ut sibi ædem emerent in qua eorum bibliotheca tutius in omne tempus servaretur & illi tractare solent de iis rebus quas inter se Communes habent. Qua empta hæc in ingressu iidem inscripserunt: *Inclyta Natio Germanica DD. Artistarum, adjuvante liberalissimo Protectore Cel. viro Jo. Bapt. MORGAGNO P. P. P. has sibi emit ædes, &c.* Sic cum MORGAGNUS magno in honore Patavii viveret, electus est a senatu Veneto, ineunte octobri memorati anni, ad tradendam in ejus civitatis Gymnasio anatomen.

Non est prætereunda illius modestia hoc loco; nam quamvis suam ingrederetur provinciam, plurimum tamen se vereri dicebat quidnam pro dignitate loci & expectatione omnium afferre posset, præsertim cum cogitaret Andream Vesalium, Realdum Columbum, Gabrielem Faloppium, Hieronimum Fabricium, Julium Casserium, Adrianum Spigelium, Joannem Veslingium, aliosque præstantissimos Anatomicos hanc cathedram occupasse. Erat quidem inanis timor, omnes enim jam tum in illud consentiebant elogium, tantum illum excellere anatome ut nemo esset non solum ætatis suæ, sed etiam de majoribus natu, qui ei anteponi posset. Quod judicium non magis oratione quam factis comprobavit Senatus; nam cum ei satis amplum quingentorum aureorum stipendium decrevisset illud primum, raro exemplo, ad octingentos, postea, rarissimo, ad bis mille-

nos, ſingulari demum atque unico, ad ducentos ſupra bis millenos perduxit; ſed maximum quod MORGAGNO dari potuit præmium fuit incredibilis acclamatio & plauſus quo ille in exedra collocatus fuerit, cujus rei cum ſtatim fama emanaſſet magna undique ei facta eſt gratulatio; & pro ſua eximia in literas & litteratos homines voluntate, ſummus quoque Pontifex Clemens XI. eidem gratulatus eſt.

Non parum intererat MORGAGNI ut hominem informaret ad bene diligenterque anatomicas oſtenſiones adminiſtrandas, at ſic Joannes Baptiſta Vulpius ſpes æquavit ut nemo fortaſſe fuerit unquam qui melius hac ſparta functus ſit. Accidit aliquando ut cum hic aniculæ cadaver aperiret, quo adſtans MORGAGNUS oſtenderet auditoribus ſuis ſingulorum viſcerum ſedem, etſi plus ſolito illud nequaquam oleret, neque ullum in eodem præter implicationem inteſtinorum vitium appareret, ſubitus tamen languor MORGAGNUM oppreſſerit, non ſecus ac ſi deliquium inſtaret. Revocatis paullulum viribus cum uterque domum e theatro anatomico rediiſſet, ad eundem modum, eodemque tempore febri correptus eſt, quæ ſic MORGAGNUM male habuit ut non niſi aliquot poſt menſes priſtinam valetudinem recuperare potuerit. Non propterea tamen in eo languit induſtria; nam eodem quo antea ſtudio, commodis diſcipulorum domi, in noſocomio ac theatro inſervivit; ac nihil unquam, ſi paucos excipias æſtivos menſes, quibus in patria fuit, remiſit de labore, quem in anatomicis præſertim ſcriptionibus ſolitus erat impendere. Etenim, quod mireris, magna pars adverſariorum in hac corporis infirmitate ab eo confecta eſt. Eodem quoque tempore amicè per litteras cum Lanciſio diſputavit de genere mortis Cleopatræ.

Multaque in his litteris, ſane elegantibus atque eruditis, attulit huic convenientia ſententiæ, quam ipſe tenebat, Cleopatram aſpidis morſu periiſſe, adverſus eos, qui veneno ore capto ſublatam contendebant. Scripſit & alia multa conſequentibus temporibus, quæ eum præſtantem philologum oſtendunt. Itaque rogatu Joannis Baptiſtæ Vulpii, qui nobilem editionem parabat medicorum operum A. Cornelii Celſi & Q. Sereni Sammonici, ſub finem anni MDCCXX. & intra proximum, quatuor exaravit epiſtolas, quarum tres Celſum attingunt, quarta Sammonicum. In iis prioribus diligenter perſequitur ætatem qua auctor ille floruit, ſtudia & ſcripta ejuſdem: haud pauca ipſius loca difficilia illuſtrat, ac multa quæ erant depravata reſtituit: quædam indicat verba quæ removenda exiſtimabat a latinis lexicis, in quibus ſub mentito Celſi nomine locum obtinuerant, indicat & alia quæ ſunt profecto Celſi, ſed quæ in iiſdem lexicis non facile reperias. In quarta Epiſtola examinat quid præſtiterint Æſulanus, Cæſarius, Humelbergius & Keuchenius tum in emendando, tum in illuſtrando Sammonici poemate de Medicina, iiſque lumen de ſuo lumine accendit; qua occaſione multa in Medium profert, quæ pertinent

ad illius scriptoris vitam declarandam. Hanc Epistolam, unde triginta post annos, secuta est altera quæ explicat quale Judicium fecerit Petrus Burmanus de priori epistola, & quale MORGAGNUS ipse faciat de opera quam idem Burmanus in hunc medicum scriptorem contulit, cum illum A. MDCCXXXI. Lugd. Batav. edidit minores inter Poetas Latinos. Explicat etiam quid sit id, de quo auctor a Burmanno dissentiat, qua dissensione sane modesta, & qualis homines doctos decet, magis magisque Sammonicus illustratur. Eodem fere tempore dedit MORGAGNUS, tribus superioribus in Celsum epistolis, quinque alias Comites, ut esset unde, ad illa quæ notaverat de hoc auctore ejusdem scriptis, Corollarium adderetur & unde plurima Celsi studiosi sumere possent, quibus depravata ab Almeloveenio & Lindenio corrigerent, & a quibus magis ad cognitionem intelligentiamque ejusdem scriptoris ducerentur. Has decem Epistolas scripsit MORGAGNUS ad Joannem Baptistam Vulpium, dedicavit vero Laurentio Heistero, cum inter se & hunc virum, propter excellentem utriusque in anatome doctrinam, magna intercederet amicitia epistolis.

Annis MDCCXXI. & MDCCXXIII. unam Epistolam ad Jacobum Facciolatum, tres alias ad amantissimum eruditissimumque in primis, inter tot alios discipulos suos, Julium Pontederam scripsit; quibus quatuor epistolis vitiosa multa, quæ sunt in rei rusticæ latinis auctoribus, ac præsertim Columella & Vegetio, emendavit, & loca nonnulla obscura bono in lumine collocavit, omnibus ostendens quanta afflueret eruditionis copia quantumque in eo esset ingenii acumen ac latinæ linguæ scientia; ex quo factum est ut ejus sententia sæpe exquireretur in hoc rerum genere ab eruditis amicis, quibus ille facile poterat satisfacere, præsertim cum recurreret ad *Copiolas* suas; sic enim vir Modestissimus appellabat thesauros illos suos, in quibus admirabilem vim eruditionis tum græcæ, tum latinæ, tum italicæ reconditam habebat.

Extant etiam quæ, postulante Joanne Polenio, quo neminem nec amiciorem, nec Jucundiorem, nec Cariorem habebat, scripsit tum ad ipsum Polenium, tum ad Petrum Pluvenium e S. J. de ordinario Frontini consulatu, id habens ratum, quod Norisius olim judicaverat, scilicet anno æræ Christianæ C. Frontinum, non Frontonem ut aliqui putabant, Trajani tertium consulis collegam ordinarium fuisse, quamquam idem Norisius non satis quidem probabilibus impulsus conjecturis ac rationibus, hanc suam sententiam postea deseruerit pro Frontone prononcians.

Duas epistolas de Prospero Alpino illustrissimo Gaubio inscripsit, & aliam de Philologo Ravennate de Angelo Bolognino, illust. Astruc dedit. Nec minoris sunt pretii tres quas ad Polenium iterum scripsit, quarum altera est de quadam particula libri IV. Marci Varronis de lingua latina, in veteri Frontini codice relata, quam particulam sic explicat MORGAGNUS ut Romanæ antiquitatis peritissimum se ostendat, altera est de Vitru-

vii loco ex quo in dubium verti potest, utrum scriptor hic Augusti ævo vixerit; tertia demum emendat & explicat alium ejusdem scriptoris locum ad rem medicam spectantem. Sed quam antiquitatis amator fuerit MORGAGNUS, & quam diligenter illam habuerit cognitam ex iis præsertim intelligi potest epistolis quas Æmilianas inscripsit. Exponit in iis plurima scitu dignissima de fluminibus Æmiliæ, atque imprimis de iis, qui propter Ravennam fluunt; sicque persecutus est monumenta nonnullarum urbium atque opidorum, quæ ab his fluminibus alluuntur; ut ea qui legat non multum desideret historiam contextam illorum locorum, sed maxime ea in veritatis lucem protulit, quæ forum Livii, dilectam patriam, illustrant, notans unde & quo tempore orta, qui fuerint ejus status & dignitas, plurimis verbis ostendens quanto credibilius sit Gallum poetam, cujus de vita multa in apertum profert, suum civem fuisse, & haud pauca recensens de Flavio Blondo, de Hieronymo Mercuriali, de Jacobo a Turre aliisque viris illustribus Foroliviensibus. Neque sejungere debemus ab operibus quæ MORGAGNUS, mansuetioribus Musis scripsit, Vitas Dominici Guglielminii & Antonii Mariæ Valsalvæ, quibus non modo laudem diligentis elegantisque scriptoris reportavit, sed etiam amici benevolentissimi; quos enim vivos omni officio, ac potius pietate coluerat, mortuos monumentis litterarum mandare voluit, sed præsertim lumen ingenii sui, gratumque ac pium animum ostendit in iis quæ de Valsalva scripsit. Eo enim præceptore ut initio docuimus, usus fuerat. Itaque non solum fecit ut ejus vita plenissima esset illarum rerum quæ ad illam declarandam pertinerent, sed etiam duo de viginti exaravit epistolas, quæ mirabiliter ejusdem viri opera illustrant: harum Epistolarum undecim attingunt tractatum de aure humana: reliquæ de variis rebus anatomicis magni momenti, intestinis, vasis cordis, valvulis, nervis, oculis ornatissime agunt, pluresque habent observationes quæ in praxim multum lucis fundunt. In iis vero sic omnia perscripta sunt de observationibus habitis ab ipso Valsalva, MORGAGNO, aliisque doctis viris quibus aut exornantur aut confirmantur aut corriguntur res quæ in memoratis Valsalvæ operibus continentur, ut & facile existimari possit singulari studio atque scientia fuisse MORGAGNUM in omni re anatomica. In hoc quoque magno opere is laudandus est, quod non se tenuit, quin aliquando contra suum doctorem, (quamquam semper aliquam & quidem probabilem dedit errato illius excusationem) disseruerit. Videbat enim homini in inquisitione veri unice occupato nihil tam esse adversarium quam ad alicujus, quamvis sapientissimi, auctoritatem ita se conferre ut integra judicandi non esset potestas. Quapropter minime mirandum est, si nunquam gravate tulit quod aliquis sententiam probaverit quam ipse non sequeretur, & si in omni dissensione non vincere maluit quam vinci, dummodo verum inveniretur. Qui

autem ſcire cupiat quantum illi laboris ac temporis poſitum fuerit in perlegendis conferendis, ſeligendiſque Valſalvæ chartis, quarum magnus fuit numerus, quantum in volutandis omnibus pene alicujus nominis Anatomicorum libris, ut ex eorum fontibus hauriret quæ aliqua ratione poſſent illuſtrare res de quibus aut egerat, aut commemoraverat Valſalva, quantum in obſervationibus habendis, cum ſoleret ex Anatome proferre nihil quod non propriis oculis, ac ſæpius perſpectum habuiſſet, quantum denique in omni re propoſita diligenter perpendenda exponendiſque judiciis ſuis, legat ea quæ idem præfatus eſt de his anatomicis epiſtolis.

Præter has ſcripſit etiam epiſtolam ad amiciſſimum ſuum Franciſcum Mariam Zanottum, quæ epitomen complectitur trium, quas Valſalva in Bononienſi inſtituti ſcientiarum Academia habuerat, diſſertationum, eaque legitur in volumine Commentariorum ejuſdem Academiæ.

Editis jam his epiſtolis cum MORGAGNUS colligendi ſui, vitandique æſtivi caloris cauſa, rus ſe contuliſſet veniſſetque eodem egregiæ indolis adoleſcens & cum aliis ſtudiis, tum præſertim Medicinæ deditiſſimus, multum inter ſe collocuti ſunt de rebus ad illam facultatem pertinentibus. Quo quidem in ſermone multa præclara a MORGAGNO commemorata ſunt de vera medendi ratione, deque ſua non modo, ſed etiam præceptorum ſuorum Valſalvæ, & Albertini, hac in re conſuetudine. Quæ inter, cum caſu mentio incidiſſet operis Theophili Boneti, quod inſcribitur ſepulchretum, quodque continet diſſectiones eorum quos morbi e medio abſtulerunt, plurimis ex autoribus collectas, rogatus eſt, ut aperiret quodnam eſſet, de eo opere judicium ſuum; affirmavit ille, opus quidem utilitate maximum ſuſcepiſſe Bonetum, ſed non ſatis diligentiæ ad illud conficiendum contuliſſe, quapropter & præclare eum facturum, qui hoc ſibi ſumeret ut multa, quæ in illo deficiunt, ſuppleret, non pauca redundantia reſecaret, & accuratius atque inquiſitius ſeligeret ac referret obſervationes quæ ad ſingulos morbos pertinerent, notans quid certum, quid incertum & ſi quid minus recte a ſcriptoribus eſſet expoſitum. Tum adoleſcens, non ſum inquit neſcius te aliquid ſimile cogitaſſe, & in commentariolo de Valſavæ vita promiſiſſe te facturum, ut ejus plurimæ huc ſpectantes obſervationes in lucem prodirent. Quid igitur differs rem dignam uſu & iſta ſingulari doctrina tua: facile ſe exorari ſivit MORGAGNUS; & vix Patavium redux ſtudium ſuum ad hanc rem admovit, confectiſque aliquod latinis epiſtolis has ad amicum miſit. Ex hoc autem cognoſci potuit quam placuerint quod ille non prius rogare deſtitit MORGAGNUM ut his Epiſtolis alias comites daret, quam ſeptuaginta obtinuerit quodque eaſdem autori, ut recenſere poſſet, petenti non antea remiſerit quam idem auctor ſancte pollicitus eſſet, nihil ſe eſſe detracturum ac brevi, quod fecit, eas editurum. Inſcribitur opus *de ſedibus & cauſis Morborum per Anatomen indagatis*.

indagatis, idque in libros quinque dividitur, quorum in priori agitur *de morbis capitis*, in secundo *de morbis thoracis*, in tertio *de morbis ventris*, in quarto *de morbis ad chirurgiam & universum corpus spectantibus;* in quinto autem ea comprehenduntur quæ ad singulos quartuor priores libros addenda videbantur. Multas ex veterum & recentiorum scriptis huc spectantes collegerat MORGAGNUS observationes, multas ipse a Valsalva acceperat, multo plures in hujus ineditis scriptis notatas repererat, plurimas vero per se, infinito studio ac diligentia, totis sexaginta annis habuerat easque omnes in hujus operis confectionem contulit. Bene recteque Jacobus Bartholomæus Beccarius hoc opus amplissimum interioris medicæ doctrinæ thesaurum pronunciavit : nec mirum si quatuor annorum spatio ter illud, quamvis non mole exiguum, typis mandatum fuerit & a doctis medicis maximo plausu exceptum & in linguam Anglicam & Germanicam conversum. Et verum quidem est non aliud novi opus quod plus veræ doctrinæ practicæ, veræque elegantiæ medicæ habeat, & plurima præterea, sic censente Hallero, *quorum ingens aut in physiologia aut in anatome usus sit.* Desiderarent alii alium ordinem, culpant prolixitatem alii, imperfectas vituperant nonnulli observationes: at nonne optimus ille ordo qui nexu nititur rerum? Nonne felix illa prolixitas quæ, concisis verbis, ex copia utilium rerum nascitur, & an ne removendæ observationes imperfectæ si quid utilitatis afferre possunt? Post opus MORGAGNI Illustrissimus Lieutaud vir ingenii acumine, doctrina anatomica & medica, numerosa & felici praxi, morum integritate & amænitate coævis carus, posteris commendandus, ejusdem generis opus edidit, in quo majorem numerum observationum, breviorem stilum, ordinem usui accommodatiorem invenias, at nihil inde decedit pretii operi MORGAGNIANO, suus stat immortali authori honos, & egregius, aureus liber *de Sedibus & Causis Morborum*, egregiæ plenus doctrinæ, lectu gratus, & quem pluries legisse cuique Medicorum dulce & utile erit, apud nepotes suam tuebitur famam. Hic fuit ultimus laborum MORGAGNI, jam tum octogenarii, qui reliquam vitam muneribus academicis, gratæ animi laxationi, & adornandæ operum omnium editioni, quam non edidit, destinaverat.

Virum illustrem & quem, mox post edita prima adversaria, anatomicorum principem agnoverunt primi anatomici, socium sibi eligere honori habuerunt plures Academiæ, & jam anno 1708. Academiæ C. N. Catalogo, Præside Cl. Schroeckio, inscriptus est; Schroeckii successor, *Baierus*, illum anno 1732. inter adjunctos retulit. Guilielmus Bromfield obtulit diploma receptionis in societatem Regiam Londinensem anno 1724. nec defuit Academia Regia scientiarum Parisiensis, sufficere in locum Friderici Ruyschii, anno 1731. Porro accessit ad Academiam Imperialem Petropolitanam curante Joanne Frederico Schreibero anno 1735. Tandem Joannes Fridericus Mechel aditum solemnem ad Regiam Academiam Berolinen-

ſem ſignificavit anno 1754. Cum tanto eſſet MORGAGNUS in pretio apud exteros, fieri non poterat, ut illum minoris facerent Itali ſui. Itaque nulla apud hos extat alicujus nominis Academia in quam ille honorificentiſſimis decretis cooptatus non fuerit. Nullum floret Gymnaſium quod ejus ſcriptis maximam non tribuat in rebus phyſicis auctoritatem, iiſque plurimum non utatur in erudiendis harum rerum ſtudioſis adoleſcentibus, nulla inter hos exorta eſt aut controverſia, aut dubitatio de re anatomica, de qua idem tanquam oraculum haud fuerit conſultus. Multa ſunt illuſtria facta ejus patriæ ut oſtenderet quantum de tanto cive ſe gloriaretur. In primis quod in publicis ædibus marmoream ejuſdem effigiem poſuit, hoc circum eam ſcripto Epigrammate

Hìc eſt ut perhibent doctorum corda vivorum
Primus in humani corporis hiſtoria.

Infra autem hæc exculpta inſcriptio,

JO. BAPT. MORGAGNO NOB. FOROL.
PATRIA
INVENTIS LIBRISQUE EJUS PROBATISSIMIS
UBICUNQUE GENTIUM ILLUSTRATA
DECREVIT AD MDCCLXIII.
PONENDAM IN CELEBERRIMO HOC LOCO
MARMOREAM EFFIGIEM
ADHUC VIVENTIS.

Quanta autem dignitate viveret Patavii, hæc ſunt indicia. Ejus ſchola ac domus floruit ſemper nobilitate ac frequentia diſcipulorum, nec unquam prælectiones demonſtrationeſve habuit anatomicas, quin magnus ad eum omnium ordinum omniumque ætatum fieret concurſus. Nullus vel mediocriter eruditus hanc adibat civitatem, qui MORGAGNUM videre, adire, alloqui prætermitteret; nemo vero ab ipſo unquam diſceſſit, qui non parem ejus humanitati ac doctrinæ laudem tribuendam eſſe judicaverit. Plures viatores Anglos præſertim novi, qui de Italia reduces, læti, & grate memores narrabant quam humaniter illos exceperat & quantum ex illius colloquiis doctis, variis, jucundis profecerant.

Quamquam autem, ut ſupra demonſtratum eſt, illud ei a Veneto ſenatu, pro munere docendi decretum fuit ſtipendium, quod nemini un-

quam concessum, non propterea tamen timere debuit reliquorum Professorum aut offensionem, aut invidiam, cum inter hos nullus esset qui ejus gloriæ plurimum non faveret. Quintum Præses collegii Veneti Gimnasiastici fuit, quæ potestas, quamquam legibus cautum sit ne ultra triennium duret, semel tamen ei ad septennium prorogata est. Jure igitur is dicebat, se in summi Beneficii loco ponere quod in eam civitatem cooptatus esset a qua, quæ dari maxima poterant, accepisset ornamenta, quodque docendi caussa in eam se contulisset civitatem quæ & humanitate & doctrina præstabat; sic multum caræ patriæ desiderium lenibat, & inde factum est ut licet magnis præmiis invitatus fuisset ad docendum in aliis, iisque celeberrimis, tum intra tum extra Italiam Gymnasiis, ire semper recusaverit. Hoc quoque ad tanti viri laudem illustre fuit, quod Laurentius Heisterus, Georgius Daniel Coschwitzius, Albertus Hallerus, e nostratibus vero Josephus Antonius Pujatus, Franciscus Maria Zanottus, Jo Gerardus Zevianus aliique maximæ doctrinæ viri quosdam e multis, quos fecerunt, libris ejus nuncuparunt nomini. In tanta celebritate famæ, Principibus quoque viris minime placere non poterat MORGAGNUS, quam quidem non ultimam esse laudem vere ab Horatio dictum est. Itaque magnam assecutus est gratiam Caroli Ruzzinii, Aloysii Pisanii, Petri Grimanii, Francisci Lauretani, Marci Foscarini & Aloysii Mocenico, qui omnes summum locum in Venetorum Republica tenuerunt. Foscarinus autem summis etiam laudibus celebravit MORGAGNUM in eo quod edidit opere de Veneta Litteratura. Carolus VI. Augustus de re quadam medica, per litteras ab archiatro suo Garrelio scriptas, illum consuluit, cumque aliquando ejus exercitus in Æmilia hiemaret, Ducibus præcepit ut darent operam ne quis domui, familiæque MORGAGNI molestus esset. Fecit hoc idem Carolus Emanuel III. Sardiniæ Rex, isque cum semel & iterum per forum Livii iter habuisset, eo tempore quo ibi feriatus commorabatur MORGAGNUS, hunc humanissime excepit & ad plures horas cum eo collocutus est. A summis Pontificibus Clemente XI. Benedicto XIV. & Clemente XIII. magnas tulit existimationis ac benevolentiæ significationes, ac jure in eo præsertim gloriabatur quod Benedictus, suo in opere de Beatificatione servorum Dei, testimonium tribuerit amplissimum illius doctrinæ, quodque Clemens XIII. litteras ad eum dederit honorificentissimas, humanissimas que, quibus significabat pergratum sibi fuisse munus illius operum quibusque ei non tam vim doctrinæ admirabilem, quam pietatem in Deum, cæterasque virtutes gratulabatur. Quod testimonium gravissimum reputari debet, quia a summæ dignitatis Principe proficiscebatur, cui notissima erat vita MORGAGNI; quo enim tempore sacris Patavinis sanctissime præfuit, ejus sæpe consilio in curanda valetudine usus est, eidem suas semper patere voluit ædes. Constat quoque aliquando summum Pontificem prædicasse de MORGAGNI doctrina, modestia, comitate, humanitate in Deum hominesque caritate, in ami-

cos fide, in suos studio ac diligentia, ut nihil gloriosius ac magnificentius prædicare potuerit; addiditque illud non mediocre esse veræ laudis argumentum, quod is nunquam timere debuit, hominum invidiam. Cum plurimum autoritate & gratia valeret non illas ad utilitatem suam, sed ad aliorum, ac præsertim amicorum commodum ac præsidium libentissime conferebat, atque in beneficiis tribuendis se illa nolle fænerari ostendebat, cum tamdiu meminisset, quoad ille gratus erat qui acceperat; percepta vero a se immortali retinebat memoria; quod sæpe declaravit & maxime in homine cujus ope e periculo vitæ ereptus est quod ob lapsum in canalem quemdam, ut initio narravimus, subiit in pueritia; hujus enim egestatem suis sumptibus sustentavit, mortem deflevit, memoriam grata recordatione persecutus est. Multum semper vigilavit ac laboravit, & provinciam docendi ad extremam usque senectutem ita sustinuit, ut de se prædicare potuerit illud Virgilianum.

Nec tarda Senectus
Debilitat vires animi mutatque vigorem.

Vixit ad aliorum utilitatem, & magnam se Deo habere gratiam dicebat, quod siverit se eam præsertim scientiam profiteri, quæ hominibus plurimum prodesset, & quæ ad ipsius Dei cognitionem una omnium maxime duceret. Nihil in eo fictum aut simulatum unquam apparuit, ut autem erat decori amantissimus æqualitatem universæ vitæ singularumque actionum mirabiliter servavit. Quemadmodum in vita sic in Medicina quæ essent simplicia amavit, & qui sæpe plures venæ sectione curavit, nunquam tamen hoc remedii genus sibi adhiberi passus est, quoniam naturalirer illud horrebat. Consuevit etiam in quibusdam capitis morbis sanguinem ex occipite mittere, cujus curationis, quæ jam diu fieri desierat, tanquam restitutor ab Hoffmanno, Waltero, aliisque merito laudatur.

Duxit uxorem Paulam Vergeriam civem suam, nobili genere natam, cum qua vixit conjunctissime, & ex qua quindecim suscepit liberos. Inter hos tres virilis sexus fuerunt, quorum natu maximus matrimonio sese junxit cum nobili fœmina Maria Serughia. Decessit autam anno MDCCLXVI. patri relinquens non solum peracerbum sui desiderium, sed etiam nepotum curam quam mira alacritate & providentia sustinuit. Filiorum alter mortem obivit in pueritia, alter societati Jesu nomen dedit. Filiarum vero quatuor occiderunt in cunis; reliquæ sese Deo virgines voverunt. Fuit MORGAGNUS statura magna & venusta figura, hilari & læto vultu, fulvis capillis, oculis cæruleis, & ad summam senectutem usus est sensibus & valetudine optima; ad hanc autem conservandam plurimum conduxisse putavit quod simplici victu, vestituque semper delectatus est, quod non facile tempus variaverit sumendi cibum, dormiendique, quodque sibi ab intemperie cœli caverit. Optime profecto ad Nestoris instar inter vivos egit, floruit etiam egregia-

rum animi dotium integer, usque dum animam Deo pie, placideque redderet d. VI. Decembris anno hujus seculi septuagesimo primo, cum vitam honestissime traduxisset ultra annos LXXXIX. & menses novem ad dies XI. decenti funeris pompa elatus communi civium luctu, qui probe perspexerint, quantum ornamentum ac praesidium Medicinae amisisset Patavina universitas in uno MORGAGNO.

OPERA EDITA.

Opera omnia MORGAGNI in quinque Tomos *in-fol.* divisa Bassani edi curavit an. 1765. Antonius Larber ejusdem MORGAGNI discipulus & haec est divisio.

TOM. I. Adversaria Anatomica omnia: horum prima edita sunt Bononiae 1706. typis Pisarri *in*-4°. magno; postea Lugduni Batavorum 1714. apud Wishoff *in*-8°, & Patavii 1719. apud Cominum *in*-4°. & Lugduni Batavorum 1723. apud Langerak *in*-4°. & rursus apud eundem 1741. *in*-4°. Altera & Tertia impressa fuere Patavii apud Cominum 1717. *in*-4°. & Lugduni Batavorum apud Langerak 1723. & rursus 1741. *in*-4°. Quarta denique, Quinta & Sexta impressa fuere Patavii 1719. apud Cominum *in*-4°. & Lugduni Batavorum 1723. apud Langerak & rursus 1741. *in*-4°.

TOM. II. Epistolae Anatomicae XX. quarum priores duae prodierunt Lugduni Batavorum apud Joan. a Kerkhem *in*-4°; reliquae impressae fuerunt, cum Valsalvae operibus, Venetiis 1740. typis Pitteri *in*-4°. *tom.* II. & deinde 1741. apud eundem *in*-4°. minori *tom.* I.

TOM. III. & IV. De Sedibus & Causis Morborum per Anatomen Indagatis libri quinque, An. 1761. ex Typographia Remondiana, Bassani primum prodierunt; anno deinde 1762. recusi fuerunt Neapoli, sumptibus Dominici Terres *in*-4°.

TOM. V. Miscellanea opuscula tres in Partes divisa. In I. Parte continentur quae ad rem medicam & Anatomicam spectant eaque sunt.

Nova Institutionum Medicarum Idea Patavii edita, apud Coronam *in*-4°. magno; & Lugduni Batavorum apud Langerak *in*-4°. 1740. & cum adversariis conjuncta 1741.

De via atque ordine in tradenda publice Medicina atque Anatome Epistola, ad Antonium Larber Archiatrum Bassanensem.

Procemia quaedam Anatomicarum Praelectionum.

De Anatomicis Euſtachii Tabulis Epiſtola ad Joannem Mariam Lanciſium. Edita hæc epiſtola a Lanciſio fuit cum iiſdem Tabulis Euſtachianis Romæ 1714. apud Gonzagam, & Genevæ 1717. cum Theatro Anatomico Mangeti apud Cramer & Perachon, & rurſus Romæ 1728. ſumptibus Pagliarinorum *in-fol.*

De Glandulis Epiſtola ad Petrum Antonium Michelottum edita ab hoc fuit in ſuo de ſeparatione fluidorum libro, Venetiis 1721. apud Pinellos *in*-4°.

De Lacrymalibus ductibus eorumque obſtructione epiſtola ad Dominicum Anelium, qui illam edidit in libro, cui titulus: Suite de la nouvelle méthode de guérir les fiſtules, &c. Taurini 1714. apud Maireſſe, *in*-4°.

De Lumbricis epiſtola ad Antonium Valliſnerium; a quo edita fuit in ſuo libro qui inſcribitur: conſiderazioni intorno alla generazione de Vermi; Patavii 1711. typis Seminarii *in*-4°. & recuſa inter illius opera Venetiis 1733. apud Coletum *in-fol.*

De acu intra veſicam intruſa, & de excreſcentia membranæ adipoſæ epiſtola ad Lucam Schroeckium: habetur in centuria V. Ephemeridum Cæſareæ N. C. Academiæ: Norimbergæ 1717. typis Heinii.

De calculis Felleis Epiſtola ad eundem, eaque relata eſt in II. Volumen Actorum ejuſdem Academiæ Ibid 1730. typis Adelbulneri.

De venæ cavæ varicibus epiſtola ad Antonium Cæleſtinum Cocchium qui ei locum dedit inter ſuas Epiſtolas phyſico medicas, Romæ 1725. apud Antonium de Rubeis *in*-4°.

De veſicæ calculis a Fratre Jacobo Beaulieu Patavii exſectis, & de caſu Corneliæ Bandiæ epiſtola ad ſalvatorem Morandum.

In locum Vitruvii medicum epiſtola ad Joannem Polenium. Extat in Exercitationibus Vitruvianis ſecundis Polenii 1739. Patavii typis ſeminarii *in-fol.*

De iis quæ a Valſalva in Bononienſi Academia Inſtituti Scientiarum recitata fuerant epiſtola ad Franciſcum Mariam Zanottum. Extat in *Tom.* I. Commentariorum de eodem illo Inſtituto, Bononiæ 1731 *in*-4°.

Experimenta circa aquam calcis vivæ; habentur in citato volumine.

Reſponſum medico-legale circa obſtetricum Judicium de mulieris virginitate, Romæ 1739. typis Rev. Cam. Apoſtol. *in*-4°.

Reſponſum medico-legale alterum, ſuper ſeminis emittendi impotentia.

Responſum medico-legale tertium, an poſt ſeptem a conceptione menſes infans naſci poſſit vitalis & perfectus?

In A. Corn. Celſum & Q. Serenum Samonicum Epiſtolæ X. Harum primæ quatuor Patavii prodierunt anno 1721. apud Cominum *in*-8°. & Hagæ Comitum 1724. apud Alberts *in*-4°. & rurſus apud Cominum cum Celſo 1722. omnes autem tum ſolæ, tum ſimul cum Celſo apud eundem Cominum 1750.

In II. Parte continentur quæ ad Philologiam pertinent, eaque ſunt.

De proſpero Alpino epiſtolæ duæ, ad Hieronymum Davidem Gaubium.

De Philologo Ravennate, & de Angelo Bolognino Epiſtola ad Joannem Aſtruc, a quo edita fuerat in *Tom.* II. editionis 2[dæ], ſuorum de morbis venereis librorum Pariſiis 1740. *in*-4°.

De vita & ſcriptis Dominici Guglielmini commentariolum extat in centuria IV. Ephemeridum Cæſareæ N. C. Academiæ, Norimbergæ 1715. In operibus Guglielmini editis Genevæ apud Cramer & Perachon an. 1719. *in*-4°; in Bibliotheca ſcriptorum Medicorum Mangeti Genevæ apud eoſdem *in-fol.*; & in Decade I. Vitarum Italorum doctrina excellentium qui ſecu- XVII. floruerunt Romæ apud Komareckium, 1760. *in*-8°.

De vita & ſcriptis Antonii Mariæ Valſalvæ commentariolum editum cum hujus operibus Venet. 1740. & 1741. *in*-4°. & in memorata Decade Vitarum Italorum, &c.

De genere mortis Cleopatræ Epiſtolæ ad Joannem Mariam Lanciſium, qui eas vulgavit in appendice ad Mercati Metallothecam Vaticanam Romæ 1719. typis Salvioni *in-fol.*

De ordinario Frontini conſulatu Epiſtolæ duæ quarum prima eſt ad Joannem Polenum, qui eam vulgavit cum Frontino de Aquæ ductibus 1722. Patavii typis ſeminarii *in*-4°. altera eſt ad Petrum Pluvenium S. J.

De quadam librorum M. Varronis particula, ut legitur in veteri codice, Epiſtola ad Joannem Polenum extat in Tomo IV. della Raccolta d'opuſcoli ſcientifici e filologici, Venezia 1730. appreſſo Criſtoforo Zane *in*-12.

In Vitruvii locum ad tempus, quo is ſcripſit, attinentem & in alterum Veteris Auctoris compendii Architecturæ epiſtola ad eundem Polenum.

Laudationes a MORGAGNO habitæ olim cum Gymnaſiarchas, alioſve Doctoris inſignibus exornaret.

In ſcriptores Rei Ruſticæ Epiſtolæ IV. quarum unam dedit ad Jacobum Facciolatum reliquas ad Julium Pontederam, editæ fuerunt Lipſiæ cum iiſdem ſcriptoribus T. II. 1735. ſumptibus Fritſchii *in*-4°.

In III. Parte continentur epiſtolæ XIV. Hiſtorico criticæ, Æmilianæ dictæ non modo quia pleræque olim ſcriptæ fuerant in Æmilia, ſed & quia omnes ad antiquitates & geographiam attinent partis non modicæ illius provinciæ.

Epiſtola ad Joannem Mariam Lanciſium de vena ſine pari, extat in opere cui titulus: Joannis Mariæ Lanciſii &c. de motu cordis & aneuryſmatibus, Romæ 1745. ex Typographia Palladis apud Fratres Palearinos *in*-4°.

ILLUSTRISSIMIS

ILLUSTRISSIMIS

ATQUE EXCELLENTISSIMIS VIRIS

ANGELO CONTARENO

ÆDIS S. MARCI PROCURATORI

PAULO RAINERIO

FRANCISCO II. MAUROCENO

EQUITI ET ÆDIS S. MARCI PROCURATORI

TRIUMVIRIS LITTERARIIS

TOTIQUE EORUM ORDINI PRÆSTANTISSIMO

JOANNES BAPTISTA MORGAGNUS

F

SÆPE cogitanti mihi, SENATORES AMPLISSIMI, grataque, ut par est, memoria tot, & tanta Augusti Vestri SENATUS in me beneficia repetenti, nullum prorsus ex decem Senatus Consultis ab anno usque 1711, *ad hoc tempus benignissime de me factis visum est quod mediocritati huic meæ potius, quam Auctoritati Gravissimi Magistratus Vestri, debeatur. Referentibus enim qui eum tunc Magistratum gerebant, Viris Summis, & in iis Carolo Ruzzino, Aloysio Pisano, Petro Grimano, magnis suis quisque meritis postea ad Principatum evecti sunt, aut hoc eodem dignissimis Equitibus Jo. Francisco, & Michaele Maurocenis, aut Ædis S. Marci Spectatissimis Procuratoribus Federico Marcello, Laurentio Theupolo, Francisco Superantio, Joanne Emo, Daniele Bragadeno, aut Marino Georgio, Petro Mocenico, Jo. Petro Paschalico Præstantissimis Senatoribus, his, inquam, aliis alio tempore, ad SENATUM referentibus, decretum est primum, ut in hanc suam, toto Orbe Celeberrimam, Academiam hones-*

tissimis conditionibus etiamtum juvenis arcesserer, mox autem, ut ab nobili in qua locaverat, sede ad multo nobiliorem ascenderem; neque enim aut hic, aut usquam ulla alia est cui quisquam Vesalii, Columbi, Fallopii, Fabricii, Casserii, Spigelii, Veslingii, & eorum qui his deinceps successerunt, illustris famæ non ignarus, Primariam hanc Cathedram Anatomicam facile postponat. Paulo post quoque decretum est, ut a quingenis honorarium cresceret, idque raro exemplo, ad aureos octingenos, novissime autem longe rariori, atque adeo intra hos nonaginta annos unico, ad bis millenos. Ego vero qui nimis assentari mihi nesciam, sicuti priora illa non tam mihi, quam eorum quos nominavi, Auctoritati concessa fuisse, credo, ita hoc præcipue quod postremo dixi, ab Sapientissimo SENATU *esse datum, puto concilio Barboni Mauroceni, Ædis Marcianæ Procuratoris meritissimi, & Duorum ex Vestro Ordine Summorum Virorum, quos eadem Honoris amplitudine ornatos, boni Superi Patriæ, & nobis, ut diutissime precantibus, reliquere, cum illum, & cæteros quos supra laudavi, mœrentibus præpropera vel in senio visa, mors eripuerit. Et Trium quidem eorum consilium etsi eo spectasse, non dubito, ut regium Venetæ Munificientiæ exemplum erga Professorem Humanitatis eximium superiore sæculo extans, iterum nostro ad ingenia excitanda renovaretur; hoc ipso tamen quod in me potissimum renovari, maluerint, quantus ad cætera Magistratus Vestri in me beneficia velut cumulus, accesserit, cæcus essem, si non perspicerem, ingratissimus, si non faterer. Sed non minus ingratus essem, si reticerem, qua me singuli benignitate & coram, & per epistolas excipere consueveritis; per epistolas autem? imo vero per Libros etiam Eruditissimos, ut cum Rei Litterariæ Venetorum Historia ad seros posteros meum sit nomen perventurum iis titulis exornatum, quos, ut a tanto Viro datos, olim credar promeruisse. Eadem ergo qua me soletis, & qua tot, ac talia cum Majores Vestri, tum Vos,* SENATORES AMPLISSIMI, *in me contulistis, singulari benignitate oro, atque obsecro, ut hæc mea, ultima fortasse, scripta accipiatis, testificatura, ut cætera me defecerint, certe voluntatem* VOBIS *inserviendi in erudienda per tot annos mihi commendata Juventute non defecisse. Faxit Deus, ut meis votis felix respondeat exitus, in quibus illud quidem est, ut vel me mortuo, his perlectis libris illa proficiat; sed hoc in primis, ut Vos incolumes* REI *Vestræ* PUBLICÆ, *& huic Gymnasio quam diutissime conservet.*

BENIGNE LECTURO AUCTOR.

Quæ duo C. Lucilius, ut est apud Tullium (1), dicere solebat, *ea quæ scriberet, neque ab indoctissimis, neque ab doctissimis legi velle*, horum ego pariter utrumque hic dicerem, si ut juvare cupio non indoctissimos, sic me vicissim ab doctissimis adjuvari non averem. Duo enim mihi in his edendis Scriptis proposui, alterum illud, ut Studiosæ Juventuti, alterum hoc, & præcipuum, ut omnibus, sed doctorum accedente auxilio, prodessem. Id quale sit, ex Præfatione hac apparebit.

2. Theophilus Bonetus de Medica Facultate, atque adeo de universo hominum genere egregie, siquis alius, meritus est, cum anno 1679. libros qui *Sepulchretum* inscribuntur, vulgavit. Eorum enim quos morbi sustulerant, dissectiones, quotquot potuit, colligens, & in ordinem redigens, corpus ex omnibus unum confecit, ut quæ per innumera Auctorum volumina dispersæ non magnam afferebant utilitatem, conjunctæ, ordinatæque maximam afferrent. Cum editum Opus plerisque omnibus, ut par erat, perplacuisset; idem, sed parte minimum tertia auctius, prodiit anno 1700. cura & studio Jo. Jacobi Mangeti. De hac igitur nos, ut pleniori, editione loquimur.

3. Et primum siqui sunt qui utriusque illorum consilium, animum, laborem magnis efferant laudibus, cum his ultro facimus, & faciendum censemus. Sed cum apud Viros, cæteroquin Præstantissimos, legimus, Sepulchretum *diligentia incomparabili, ex omnibus optima colligendo, & redigendo ad capita*, esse confectum atque alia hujusmodi: utinam in his quoque adstipulari possemus. Cur vero me quidem non posse, credam mox indicabo, semper tamen eorum memor quæ modo ultro dedi, & præterea novæ, ac vastæ adeo susceptæ provinciæ duos, haud amplius, homines, quantumvis industrios, non esse pares; quandoquidem, ut est in Iliadis, opinor, quarto, *non simul omnia Dii dederunt hominibus*, & in duodecimo, *multorum autem opus melius*.

4. Quæ tametsi libens & agnosco, & fateor; tamen si Opus tam utile deinceps ut illius reddendum est; reticeri non debet, superesse apud Auctores tum veteres, tum ita recentes, ut ante alteram Sepulchreti editionem extarent, superesse, inquam, ut aliorum qui ibi ne nominantur quidem; sic aliorum etiam qui nominantur, Observationes haud ita paucas, dignas sane quæ minime omitterentur: contra autem, omittendas fuisse tum quæ semel jam positæ, in una eademque Sectione, & nonnunquam in una atque eadem pagina, per incuriam repetuntur, tum præsertim quæ a versuto quodam Scriptore ita transformatæ sunt, ut si ægrorum nomina, & conditionem, & civitatem spectes, novæ appareant; at si res ipsas, atque sententiam, continuo intelligas, easdem omnino esse quæ ex veris Auctoribus supra leguntur. Huc eas adde, in quibus vel

(1) L. 2. de Orat.

mediocriter in ſanorum, morbidorumque corporum ſectionibus exercitati facile agnoſcant, aut quæ ſecundum naturam ſunt, pro morboſis, aut quæ ad certum quoddam pertinent læſionis genus, pro longe altero eſſe propoſita, ut puta aneuryſma pro abſceſſu: quæ nimirum Obſervationes aut accipiendæ non erant, aut certe non ſine aliqua ſubjecta dubitatione ponendæ. Mitto quæ ad illud; ad quod attinebant, caput non ſunt redactæ, quæ male ex autographo deſcriptæ; quæ ex quo ſint Auctore, neſcias, aut quas ejus cujus non ſunt, eſſe credas: ne multa, quidquid præterea operarum incuriæ, aut inſcitiæ imputare malueris, libenter mitto, quanquam non emendata in graviſſimos errores conjicere legentes poſſunt; & niſi, emendentur, Operis minuunt utilitatem. Quam & alia duo vehementer imminuunt, de quibus continuo verba faciam, hic interim confirmans, quæ hactenus dixi omnia, non temere dicta fuiſſe, quicunque hos meos verſaverint libros, planiſſime eſſe cognituros.

5. Cum rari ſint morbi, longiores præſertim, ad quos non alius aliquis ſe adjungat, aut plura, variaque non accedant ſymptomata; propterea illorum ſingulæ Obſervationes, ubi ſub eo capite ad quod potiſſimum videntur ſpectare, plene atque ex tot propoſitæ fuerint, ſub aliis quoque capitibus ad quæ præterea pertinent, ſunt certe commemorandæ, paucis quidem verbis, ſed quæ locum illum ipſum indicent, in quo ſtatim poſſit lector, cui totæ legendæ ſunt, totas reperire. Neque enim, ut fit in Sepulchreto; ſatis eſt Sectionem quæ plurimas ſæpius continet, deſignare, velut ad Obſervationem illam; ut ex innumeris unam ſaltem, exempli cauſa, proferam; Jo. Petri Lotichii, quæ præterquam quod non ſub omnibus ſub quibus debebat; capitibus commemorata eſt, in quatuor, ſub quibus commemoratur, *de Dolore Capitis* Obſ. X. *de Inſomniis, & Incubo* Obſ. II. *de Vertigine* Obſ. VII. & *de Convulſione* Obſ. XIII. ſemper in Sectione indicatur *de Melancholia.* Verſet igitur lector neceſſe eſt Sectionem hanc univerſam, id eſt quinquaginta, ex quibus conſtat, Obſervationes, ut illam tandem, neque ita facile, inveniat, quæ ibi eſt XXXI. Dixi autem neque ita facile, quoniam in omnibus iis quatuor locis ſic incipit *Juvenis*, hic autem ſic *Famulus mercatoris.* Verum ubi perlegerit, & illam eſſe ad quam rejiciebatur, cognoverit, putaſne, ibi totam habere? Non habet certe. Deeſt enim externa morbi cauſa, propinatum philtrum, deſuntque alia, quæ deeſſe, ne ſuſpicetur quidem, niſi forte aut incidat in illum *de Dolore Capitis* locum, aut quod melius eſſet, auctorem ipſum Lotichium legat. Sed ut illud tantum de quo dicere cœpimus, attendamus, quantum videlicet temporis inſumere oporteat ad id quod quæritur, reperiendum; vides profecto, multo utilius Opus fuiſſe futurum, ſi tota Obſervatio ſemel ubi commodius fuiſſet, propoſita, & certo numero deſignata, per hunc, ubicunque commemoranda, erat nec per Sectionem dumtaxat, eſſet indicata.

6. Longe autem majorem adjecti Operi duo ſaltem accurratiſſimi Indices præbuiſſent utilitatem. Memini, cum Bononiam, ubi tunc degebam, recuſum nuper Sepulchretum fuiſſet importatum, me vehementer eſſe gaviſum, dum in ejus fronte editum legerem *cum Indicibus neceſſariis.* Sed gaudium tandiu perſtitit, donec os quærens, unum tantummodo eſſe, vidi, qui nihil, niſi præfixos Obſervationibus titulos, contineret: quorum plurimi cum ipſi quoque aut latenter, aut aperte nec diſſimulanter ſint manci, omnes autem haud alio quam Obſervationes, ordine propoſiti; dici non poteſt, quot ſymptomata, aut quot

item læsiones Partium in Observationibus quidem describantur, per Indicem autem neque designentur, nec singula, nec singulæ una cum sui similibus exhibeantur. Unde ingentis Operis magna ex parte utilitas perit, quæ inde præsertim extitisset, si plura similia symptomata præsto essent quæ cum pluribus læsionibus, inter se aut similibus, aut dissimilibus, facile posses comparare, & sic intelligere, quænam illorum sæpius, aut rarius, aut nunquam cum harum utrolibet genere jungantur. Memini quoque jam tum, ut juventus audet vel de maxime arduis, & labore plenissimis rebus cogitationes suscipere, non desperasse me, quin, si diuturnum olim daretur otium, cum cætera quæ dixi in Sepulchreto desiderari, aliaque præterea, tum præsertim, quod ad Indices spectat, & qua ratione, supplerem, imo cogitatum hoc meum cum Inclyta illa quam nunc Instituti Scientiarum vocant, Academia communicasse.

7. Alia autem quæ, ut modo innuebam, in Sepulchreto præterea desiderantur, fere ad Scholia attinent. Quorum multa esse æquo longiora, non dubitabam; sed tanto longiora videri, quod sæpe utiliorum loco aut minus utilia, aut minus probanda exhiberent, imo nonnunquam iterarent. Utilius fuisset ne bona quidem repetere, sed jam semel posita, verbo, si iterum opus esset, ubi essent posita indicare, dubitationes ad quædam Observationum loca opportune subjicere, ad alia quantum cum aliis consentiant Observationibus, animadvertere, ad alia quæ inde ad Medicinæ partem illustrandam sive theoricam, sive potissimum practicam consequerentur, docere, ad alia demum quæ minus facile intelligi posse viderentur, non per doctrinas aut jam desertas, aut apud plerosque in dubium vocatas, sed per magis probabiles, faciles, & quoad ejus fieri posset, communes explicare. Et horum quidem omnium aliqua in Sepulchreti Scholiis aliquando facta esse non inficior, & quæ doctrinæ, cum Bonetus viveret, dominarentur, non ignoro. Verum non de eo redarguendo hic agitur; sed de ejus Opere, ut hæc ferunt tempora, magis proficuo reddendo.

8. Cum igitur omnia quæ de Sepulchreto dixi, non semel animo postea versassem, & quantulumcunque possem ad ejus augendam utilitatem conferre denique cœpissem; me vehementer in proposito confirmarunt quæ in novis, subinde prodeuntibus, Doctorum Hominum Scriptis legebam, illo *Opere vix aliud utilius esse*, aut quod *magis mereretur suppleri, & ad nostra tempora deduci*: item *mirum, quantum adaugeri, & meliore Indice pro studentium commoditate instrui posset*: verum; ut cætera prætermittam; *longe tamen majori laude, atque honore dignum futurum* Boneti *laborem fuisse, si partim in seligendis, atque ad singulos morbos, tanquam capita, referendis Observationibus aliquanto accuratior fuisset, partim in Scholiis, adnotationibusque monuisset, quæ hinc inde incerta, aut prorsus falsa, atque ab auctoribus sui parum recte exposita fuerint.* Nunc in re quæ ad omnes, neque hac tantum, sed & insequentibus ætatibus spectat, quid a me uno, & quatenus hic expectare æquum sit, ut judicari facile queat, unde mihi prima hos libros scribendi occasio data sit, non est reticendum.

9. Editis jam Anatomicis Valsalvæ Scriptis, & Epistolis in illa meis, forte accidit, ut cum Patavio, sicuti illis annis haud raro solebam, æstivo tempore secessissem, conveniret me sæpius optimus Juvenis, egregiæ indolis, & cum aliis, tum præsertim Rei Medicæ, studiis deditus. Qui cum illa, easque perlegisset, identidem me in eum sermonem, quo nullus mihi jucundior est, revocabat, de Præceptoribus videlicet meis, Valsalva in primis, & Albertino, quorum vel minusculas in medendo consuetudines cognoscere avebat: quin de

meis quoque ipsis, nedum illorum, & Observatis, & Cogitatis subinde sciscitabatur. Quæ inter cum illa forte, ut fit in colloquiis, aperuissem quæ ad Sepulchretum attinebant: omnibus me fatigare precibus nunquam destitit, ut in ea præ cæteris incumberem, & quando in Commentariolo de Valsalvæ Vita, promiseram, daturum me operam, ut ejus plurimæ, quæ superessent, eodem spectantes, Observationes prodirent, cum iis conjungerem meas, & in utrisque exemplo quasi quodam ostenderem, quid in nova Sepulchreti editione, ab se fortasse, si Amici auxiliarentur, aliquando suscipienda, desiderarem. Familiariter, ut vellem, scriberem, sicque illa etiam quæ in colloquiis dixeram, aliaque similia, minuta quantumlibet, at sibi gratissima, interjicerem. Quid quæris? Exorari me sivi. Res enim flagitabatur, quam in illo Commentariolo ex parte pollicitus fueram, ex parte autem haud inutilem fore, sperabam, si ex sententia succederet, possetque recensita postea, atque edita, aliquando ad idem laboris genus me longe meliores excitare. Hac mente, Patavium reversus facere periculum cœpi aliquot missis ad Amicum Epistolis. Quas illi non displicuisse, duo ostenderunt: alterum: quod me suis assiduis flagitationibus ad alias, atque alias deinceps mittendas, ad septuagesimam usque perduxit; alterum, quod easdem mihi, ut recenserem, petenti, non antea remisit, quam sancte promitterem, nihil me esse detracturum.

10. Intelligis, benigne Lector, cur initio dixerim, hæc mea ab indoctissimis legi nolle, dicturus pariter, neque ab dictissimis, si ea tantummodo continerent quæ ille retineri voluit, nempe quæ Studiosis Adolescentibus prodesse possent. At vero hic mihi non licet Lucilianum illud (1) meum facere, *Persium non curo legere hæc: Lælium Decimum volo*; imo Persios, id est doctissimos, cupio, qui cætera Decimis Læliis, id est non illiteratis Juvenibus relinquentes, consilium dumtaxat, & desiderium perpendant meum, & si forte non displiceat, assensu; si melius fieri posse, credant, monitis adjuvent; & exemplo, ut ex Sepulchreto denique utilitas quanta maxima potest, capiatur. Quo facilius utrumlibet faciant, quidquid his Epistolis in hunc finem ipse præstiterim, quanto paucioribus licebit in re multiplici, & varia dilucide narranda, proponam

11. Observationes (ab his enim incipiam, ut eundem fere quo supra usus sum, ordinem conservem) Observationes, inquam, illas quas animadverti sive ex Veteribus, sive ex Recentioribus in Sepulchreto exhiberi potuisse, nec tamen exhibitas esse, illasque insuper quæ ab altera ejus editione ad hoc usque tempus prodierunt, suis sub capitibus indicavi, quæcunque inter scribendum succurrerunt. Quod ideo dico, ut omnes sciant, superesse quæ addantur, quamplurimas; neque enim ex iis quos perlegeram, libris cunctæ; ex iis vero quos non videram, certe nullæ succurrere potuerunt: multos autem non vidi aut quia non huc fuerant his Europæ calamitosis temporibus importati, aut quia iis linguis quas non satis calleo, ab Auctoribus erant scripti; neque enim interpretibus quibuslibet, in rebus præsertim ejusmodi, plurimum fidere consuevi. In singulis quoque Sepulchreti Sectionibus; si paucas ex prioribus excipias; quæ non semel Observationes aut per incuriam, aut ob fucum a transformatoris versutia factum, proponantur, & in quibus aut sana pro morbidis aut morbus pro morbo alio describatur, aut typographus oscitanter, graviter-

(1) Ciceron. l. cit.

que peccaverit, quantum animadvertere potui, notare non omisi; ut non levem opem vel in minutis, sed non levis sæpe momenti, rebus, iis qui rursus Sepulchretum sint edituri, mihi videar attulisse. Utinam parem opem afferre licuisset sive cum lectores alio rejiciuntur, ubi plenius descriptam hanc, aut illam Observationem reperiant, nec signanter indicatur Observationis ejusdem numerus, sive cum obruuntur longissimis Scholiis, nec tamen utiliora, sed modo supervacua, modo repetita, modo falsa, aut perquam dubia continentibus. De quibus interdum quidem admonui; at semper facere infinitum fuisset. Ad Indices autem conficiendos, quam necessarios, tam longi, gravisque laboris, otium mihi defuisse, non est cur scientibus dicam. Satis superque iis qui æqui sint, visum iri, spero, quod hac ætate, nemine adjuvante, ne discipulo quidem, aut amanuense, cum in his ultimis, tum in cæteris de quibus dictum est, quæ distinctius omnia nunc ordine recensebuntur, exemplo saltem qualicunque ostenderim meo, qua ratione existimem, Sepulchretum auctius, simulque utilius aliquando reddi posse.

12. Igitur ineditas ad hoc tempus Observationes profero, bene multas Valsalvæ, Amicorum non paucas, maxima autem ex parte meas. Primis & meriti, & honoris causa primum in singulis capitibus locum tribuo. Illas eadem cura qua alia olim, ut in ejus Vita dictum est, collectas, & ubi italice scriptæ fuerant, latine redditas, omnes autem ita, ut ipsum optare consuevisse, sciebam, rescriptas, ea fide propono, ut sicubi nonnunquam subdubitavi, an recte intelligerem, ipsa ejus maluerim verba producere, nihil usquam detrahens, aut addens, nisi ex illius ore acceptum, quod in paucis accidit, quas mihi diligenter narraverat, non scripserat, Observationibus. Cæteras enim ex ejus chartis aut inter se nexis, aut solutis excepi. Quas omnes chartas, ubi Observationes, Experimenta, aliaque his Epistolis proposita, jam satis excerpseram, etsi postmodo ita, uti antea fuerant, & numeratas, & obsignatas reddidi illius Genero Ludovico Montesanio Viro Cl. qui Bononiensi Scientiarum Instituto a Bibliotheca est; tamen si quis forte aliquam velit cum his meis conferre descriptionibus, & ex me quærat, quo illam signo in tanto chartarum numero invenire possit, docere non gravabor, ut neque litteras ostendere, per quas mecum suas, quibus utor, Observationes Amici communicarunt, spectata omnes fide, peritia, & diligentia. Nam quod denique ad meas attinet, quo singulas anno, mense, loco, & quibus adstantibus, aut adjuvantibus, habuerim, semper, nisi antea satis significaveram, diserte adscripsi. Et non modo ætatem, & sexum, sed & alia, quantum scire, & nosse licuit, quæ de ægrotantibus requirit Peyerus (1), & in iis, quæ ad curationem adhibitam spectant, adnotavi: quanquam admonendus es, ne mihi usquam, aut Valsalvæ curationem ullam, nisi siquam a nobis præscriptam fuisse, dicemus, magis imputes, quam morborum externas causas, & symptomata; ut enim hæc, ita & curationem narramus. In ipsis autem dissectionibus describendis cavendum præ cæteris mihi duxi, ne quod in aliorum certis quibusdam descriptionibus improbarem, ipse admitterem, si quæ aut secundum naturam sunt, aut non extra naturæ modum, ut quædam sunt varietates, ea tanquam morbosa proponerem. Dedi quoque operam, ne historias dividerem, sed totas semel exhiberem, aut siquando; perraro autem id contigit; condu-

(1) Meth. Hist. Anat. Medic. c. 2. & 3.

cibilius visum est dividere, aut, quod persæpe accidit, commemorare; semper indicarem eum ipsum locum in quo aut reliqua pars, aut tota historia continuo posset inveniri: nunquam repeterem, ne tum quidem cum olim in aliquo ex meis Scriptis jam proposita fuisset satis; quippe *odiosum* haud secus ac Homerico Ulyssi (1), *odiosum*, inquam, *mihi est iterum aperte dicta narrare*. Sic enim revera nimis longæ fiunt historiæ; non cum omnia quæ ad prægressas morbi causas, & ad symptomata (quæ utinam ambæ res cunctæ semper notæ esse potuissent) aut ad Partium læsiones attinent in cadavere animadversas, accurate describuntur. Quin etiam sæpe causæ sunt, cur in utrisque non modo quæ fuerint; sed & nonnulla quæ defuerint, diserte, ut feci, sint adnotanda.

13. Quid vero dicam de scholiorum prolixitate? Non equidem ignorabam, & minus gratam esse plerisque, & quibusdam minus probatam; quanquam Peyerum, qui ex his est (2), historiæ suæ (3) Scholium adjunxisse video septem paginis quam ipsa, longius. Sed primum dico, non quidquid in his meis libris præter historias est, Scholia esse. Deinde ajo, si præstanda in meis fuerant quæ in multis dixi (4) Sepulchreti Scholiis desiderari, me brevem esse non potuisse. Quid? quod erant certe simul Observationes propemodum innumeræ, quæ illi adderentur, indicandæ, simul quid in iis ex quibus jam constabat, seligendis, describendis, disponendis, designandis, aut ob rerum copiam, aut propter incuriam typographorum peccatum fuerat sæpenumero, ostendendum. Hic quæres fortassis, an non sæpicule peccasse me quoque; credam, non jam dico in operarum, a quibus nimirum longe aberam, hallucinationibus prohibendis; sed in eo ipso dico quod præsertim illis in Scholiis minus probabam, in doctrinarum videlicet, ac sententiarum delectu, per quas explicarem Observationes, faciliorum, probabiliorum, magis communium, seu quas plerique in dubium non revocassent? Ego vero is sum qui siquis alius, nihil humani a me alienum putem, neque in ea re modo, sed in aliis etiam. In ea re tamen memor ad quem scriberem, dedi operam, quantum potui, ne abstrusis, & arduis, sed obviis, planisque, neque singularibus, sed fere communibus uterer explicandi rationibus, fere, inquam, communibus eo tempore quo scribere incepi. Multum enim jam scriptio processerat, cum repente agitari cœptæ sunt controversiæ quædam, propter quas cum operosius fuisset scripta mutare, satis fore, credidi, si in his quæ scribenda supererant, ita me gererem, ut nemo jure conqueri posset, præsertim cum per me cuique & tum, & antea aperte liceret, si quid forte minus probaret, id aliter explicare ad arbitrium suum. Neque enim præcipuum in hoc vertitur propositum meum: neque, si Observata excipias, aliud præsto; reliqua haud secus ac si a me non essent, probare malis, an improbare, libens permitto, veritus alioqui, ne cum ex opinione loquimur, etsi veri similia sequamur, aliquis tamen aliquando existat qui in nos intorqueat illud Homericum (5), *Dixit mendacia multa, dicens veris similia*. Quamobrem neque in explicationibus multus fui, libentiusque interjeci alia ad faciendam Medicinam spectantia, alia ad ejus, alia ad Anatomes historiam, alia denique ad alia studia illius ad quem scriberem, Juvenis attinentia, ut vel sic ejus animum paulisper abducerem ab horrida mor-

(1) Odyss. l. 12. in fin.
(2) Meth. cit. c. 5. in fin.
(3) Ibid. c. 6.
(4) Supra, n. 7.
(5) Odyss. l. 19.

borum,

borum, & cadaverum perpetua tractatione. Quæ omnia si probe perpenderis, & ab Scholiis sejunxeris; facile intelliges, quæ proprie ad hæc pertineant, adeo multa non esse: aut si tamen esse multa, existimes; fac meo non gravate relinquas *Lælio*, & sic cogites, illa, atque alia quæ tibi displiceant, ea fortasse mihi quoque nunc displicere; sed ea ipsa esse, quæ ne demerem, ipse me obstrinxit.

14. Antequam de Indicibus adjectis dico, noli expectare, ut hic quædam iterem quæ in præfatione posui ad Epistolas Anatomicas. Satis ibi (1) dictum est unde omnes intelligant, cur tandiu in hoc quoque Opere, illius in plurimis simili, perscribendo moratus sim, & cur per Epistolas scripserim. Vel si ibi dicta non satis sunt; moræ justissimam causam ad alias adde auctam adeo ab illo tempore ad hoc ætatem, ut recensita, quantum licuit, hæc omnia sub anno prodeant ex quo natus sum, propemodum octogesimo. Cur vero per Epistolas scripta; non tam post recentium, veterumque Medicorum exemplum (quos inter Manardus (2) Archigenem, & Themisonem recenset, quorum alter, Galeno testante, undecim, alter, Paulo teste, decem scripsit Epistolarum Medicinalium libros) quam post summos Anatomicos, a me ibidem (3) nominatos, qui vel multo longiores quam ego, Epistolas edidere, minus in præsentia mirandum est, cum supra (4) ostenderim, unde mihi has scribendi occasio orta sit, & Epistolæ ipsæ passim quocum agerem, plane commonstrent, opportune quidem, sic enim ad Amicum Juvenem plura simul scribere decuit, per quæ Auditores proficiant mei. Et quamvis Plinius minor (5) Litteras ad Tacitum suas his verbis concludat, *aliud est Amico, aliud omnibus scribere*; tamen cum cæteris eas ipsas Litteras publicavit; non dubitans, fore, ut easdem cum omnes legerent, non omnibus tamen scriptas fuisse, cogitarent. Nec quod has Epistolas videas in Libros divisas, aliter me de his sentire, credas, quam de meis illis Anatomicis. (6) In eadem sententia persto, idque apparere sic satis, puto, ab numerorum quibus singulæ designantur, serie per divisionem illam non interrupta; id quod insuper non modo ad Indices conficiendos, sed & passim ad hanc, aut illam, ut opus erat, Epistolam, indicandam, ut magis expeditum, sic magis mihi commodum fuit, & aliis fortasse erit. Ista autem Librorum inscriptio, istaque in Libros divisio longe aliis de causis est instituta. Id enim optabant Bibliopolæ: id postulabat Sepulchreti, de quo agebatur, in Libros distributio: id denique peropportune respondebat justissimo, quod statim exponam, cogitato cuidam meo.

15. Scilicet qui adolescens non omisissem erga primam quæ me exceperat, Scientiarum Academiam grati animi sensa publica significatione patefacere, eamque significationem vidissem eadem summa benignitate ab illa acceptam, qua tot antea benefacta contulerat, quot in ejus elegantissima Historia (7) is qui ipsi, & Bononiensi Scientiarum Instituto a secretis est, memoravit Celeberrimus Vir Franciscus Maria Zanottus; num committerem senex, ut prorsus ingratus morerer in quinque alias nobilissimas universæ Europæ Scientiarum Academias, quæ me deinceps perbenigne, perque honorifice inter suos cooptarunt Sodales? Igitur cum mihi nihil esset, aut fore sperarem, per quod

(1) n. 1. & seqq.
(2) L. 1. Epist. Medic. 1.
(3) n. 3.
(4) n. 9.
(5) L. 6. Epist. 16.
(6) Præfat. indicat. n. 3.
(7) Comment. de Bonon. Sc. Inst. Tom. 1. ubi de ejus Academia, c. 1. & seqq.

memorem beneficiorum animum, quomodocunque possem; ostenderem, nisi ad singulas allegarem qui simul hunc animum, & obsequium testarentur meum, simul hujus Operis exemplar offerrent, rogarentque, ut qualecunque esset, pro sua quæque spectata Humanitate æqui bonique consuleret; hanc mihi rationem, occasionemque existimavi non amittendam. Atque ut hæc omnibus essent nota, commode accidit, ut Librorum numerus in quos Epistolæ hæ meæ essent quasi per se divisæ, responderet numero Academiarum ita, uti Libris præfigere possem singulis eas ipsas Litteras quæ ostenderent quid illarum singulis cuperem meis verbis significari. Præfixi autem non alio servato ordine, quam temporis quo in earum quamque sum cooptatus: atque ut magis a quibusque perlegerentur, alia, atque alia meis grati, & obsequentis animi testificationibus adjeci, & ex quinque illis Epistolis totidem quasi Præfationes feci, quibus dissectorum post morbos cadaverum quæ sit utilitas; demonstrarem. Itaque in prima nonnullis occurri, qui eam utilitatem ausi sunt in dubium vocare, & quomodo sint ab dissecantibus; & sedem, causamque morbi ex dissectione arguentibus alioquin faciles, quæ objiciuntur, deceptiones vitandæ, cavendæque, indicavi. In altera eandem utilitatem comprobavi ex summa consensione Medicorum fere omnium, quotquot apud excultas quasque Nationes a vetustissimis usque temporibus in primis floruere, singularum in hanc rem merita, & plerorumque nomine ex ordine proponens, eorum præsertim qui ante Bonetum ex propriis, aut ex alienis etiam Observationibus conficere Sepulchretum voluerunt. Tertia is potissimum responsum est, qui, quoniam ad primas illas abditissimas, & sensibus omnino inaccessas morborum causas retegendas inutiles sunt dissectiones, ideo frustra institui, putant, quasi nullas intus evidentes causas retegerent, aut harum inutilis notitia esset propterea quia, his ipsis cognitis, haud pauci nihilominus morbi non sanantur. Quarta disquiritur, post rariorem (nam & horum quosdam secuimus) an post magis communem morbum denatos dissecare utilius sit. Quincta denique etsi tum sanorum tum morbo confectorum Anatome sit necessaria; hanc tamen illa multo esse utiliorem, ostenditur. Quæ omnia ut prætermittenda, alia ob aliam causam, non erant, ita si in hanc unam essent Præfationem conjecta; ex longa, qualem prorsus cætera in hac dicenda requirebant, multo longissimam fecissent.

16. Reliquum est, ut de Indicibus tandem loquamur. Quatuor dedimus. Quorum brevissimus est primus, longissimus ultimus. Nam primus nihil præter argumenta singularum Epistolarum, earumque ordinem præmonstrat. Quo de ordine mihi deliberandum non fuit; Bonetum necessario sequenti. Is autem, ut tunc plerique solebant Medici, fere Alexandrum Trallianum secutus, est, qui, ut Freindius (1) animadvertit, cum *cæteri morbos admodum perturbate collocassent*, hoc ipse *consequenter a Capite ad Pedes disposuit.* Habes causam, quare cum potius ab Apoplexia voluissem initium ducere, ut quo de Morbo & plures habeo Observationes, & plura, ac varia adnotare potui, unde facilius; & certius cognosceres quid in his libris præstitum sit; ab Dolore tamen Capitis cum Boneto incipere debuerim. Ultimus autem Index propterea uberrimus est, quia singillatim monstrat quidquid paulo dignius adnotatione videri potest, sive Anatome utralibet, ejusque Historia, & certæ quædem controversiæ spectentur, seu varietates, aliaque minus frequentia, seu Medica aut monita, aut obser-

(1) Hist. Medic. ad A. 500.

vata, & a quibus ſint, quæ a nobis haud ſunt, nunc primum propoſitæ diſſectiones. Morem enim ſervavimus noſtrum, diſerte ſua cuique tribueremus, itemque ut Recentiores bene de noſtra Facultate, aut de nobis meritos (qui utinam omnes viverent) Auctores pleroſque Clariſſimos laudaremus; Veterum autem dumtaxat, aut certe non amplius viventium lapſus aliquos, ne juniores eorum falleret auctoritas, nominatim indicaremus. Inter quæ præſertim, quippe ad inſtitutum noſtrum præcipuum attinentes, illi deſignantur loci, ubi in Sepulchreto quæ deſiderari, quæ corrigi; quæ demi, in primis autem quæ addi poſſe viſa ſint, non reticendum eſſe credidimus.

17. Ad idem autem inſtitutum, ſiquid aliud, duo certe attinent reliqui Indices ſecundus, & tertius, ut pote quos non tam confecimus, ut Obſervationes his libris propoſitæ, quam ut ſi Viris Doctiſſimis Index forte neuter diſpliceat, haud diſſimili ratione illæ quoque omnes quæ in Sepulchreto jam extant, aut deinceps addendæ ſunt, in promptu non modo ipſæ, verum & ſingula quæ continent, eſſe poſſint, & ſic pleniorem multo utilitatem afferre. Horum igitur Indicum alter quæ in vivis, alter quæ in mortuis obſervata ſunt, monſtrat, ut ſiquis Medicus ſingulare aliquod aut aliud ſymptoma in ægro animadvertat, & ſcire cupiat, quæ interna læſio illi ſoleat ſymptomati reſpondere, aut ſiquis Anatomicus ſingularem aliquam læſionem in cadavere quopiam offendat, & noſſe aveat quod ſymptoma in aliis læſionem ejuſmodi præceſſerit; Medicus primo de his duobus Indice inſpecto, Anatomicus autem altero, Obſervationem quæ habeat ambo, ſi ambo a nobis obſervata ſint, continuo, & eo facilius inveniat, quia ubi de aliquo ſymptomate, aut de alicujus Partis læſione indicare plura oportuit, ſingula non ſine certo ordine ſunt indicata. Nec vero ſymptomata ſolum, & morbos primus Index monſtrabit, ſed & alia quæ addere perutile eſſe, duximus, ut morbi prævias externas cauſas, ut victus genus, ut viduam vitam, aut virgineam, ut teneram ætatem, aut decrepitam, ut artem denique, & opificium, ut ſiquis rurſus de Virginum, aut Puerorum, aut Senum, aut Ramazzinum noſtrum imitari cupiens, ejuſve librum augere, de Artificum Morbis ſcribere inſtituat: his habeat unde ſciat tum quibus priores illi, iidemque, aut alii artifices obnoxii ſint morbis, tum quæ in eorum cadaveribus vitia ſoleant deprehendi. Neque in altero Indice omiſimus quod ad ſanguinis, aliorumve, ut res tulit, humorum aut copiam, aut conſtitutionem attinebat, adnotare. Quin etiam cum Valſalva ſæpius quæ in lymphæ ductibus viderit; & quæ in effuſa intra caveas corporis aqua pericula fecerit, diligenter adſcripſerit; hæc in Quarto ſaltem Indice non omiſimus.

18. Verum ſicuti noſtræ omnes Obſervationes paucæ ſunt, ſi cum illis quas Sepulchretum habet, comparentur; ita ad eas capiendas, quas memoravimus, utilitates longe majori uſui eſſe illæ poterunt, ſi ex ipſis Indices a Viro aliquo diligenti, & ex aliis quas alii deinceps edant, ad hunc fere modum ab ſuis Auctoribus conficiantur. Nec difficile adeo, imo commodius mihi fuit hos meos omnes conficere. Ubi enim Obſervationem, aut ſcholium, aut animadverſionem ſuo quamque immutabili præfixo numero perſcripſeram, continuo ſingula, dum adhuc animo præſentia erant, in ſuum Indicem referebam. Itaque in longo Opere, eoque digniori, ut ſi quæ ſecus ac vellem, irrepſcrint (plura autem irrepſiſſe, perquam credibile eſt) benigne excuſetur, per Indices ipſos admonitus, ne quid repeterem, facile cavebam, & abſoluto Opere, ne moleſtiſſimus accederet labor illos conficiendi, eadem opera proſpectum fuerat, ſimulque ut ſiquan-

do forte alia quacumque forma recudatur, ne fallaces Indices evadant, sed idem semper, ut ex altera mearum Epistolarum Anatomicarum editione apparet, significare pergant. Unum est incommodum quod possit accidere, & mihi nonnunquam accidit, æquo major prolixitas nonnullorum articulorum. Cum enim alia, & mox alia addere ibi vellem, nec seriem amplius perturbare numerorum liceret, mihi autem ex quo, Adversariis I. editis, hinc perpetuam, optimamque Majorum consuetudinem, inde vero animadverti, quantum & lectoribus, & auctoribus pariter officiat a filo, & vi scriptionis per subjectas notas avocatio; mos nunc propemodum communis satis placere non potuerit; malui legentes aliquo nonnunquam prolixitudinis tædio afficere, quam sæpius a lectione avocare. Utcunque id est (neque enim eum morem prorsus improbo, & magno Scriptoribus commodo esse, fateor, expertis, ut ego, sicut alias (1) cum Plinio minore dixi, quam *laboriosum* sit *nova velut membra peracto corpori intexere, nec tamen priora turbare*) in Observationes certe cadere non potest, ut cum semel omnia quæ in ægro, & cadavere deprehensa fuerant, diligenter posuerimus, alia accidant quæ ita multis verbis sint adjicienda. Ad Observationes autem solummodo spectant duo illi Indices; aut ad eum qui dictus est modum conficiendi, aut ad meliorem, quem Viri doctissimi indicaverint. Quod ipsos ut velint facere pro boni publici studio, etiam atque etiam rogo, nec minus propemodum rogo, ut siquid forte minus improbandum in his libris, & in hoc meo senili exemplo, pro sua Humanitate, esse, censeant, id propria, quæ maxima est, auctoritate confirmare, sicque ei pondus addere ne graventur. *Sermo* enim, ut ait Euripides (2), *ab incelebribus profectus, & a celebribus idem, non idem valet.*

Ex Gymnasio Patavino III. Kal. Septembr. A. CIↃ IↃ CCLX.

---

(1) Præfat. ad Epist. Anat. n. 8.

(2) In Hecuba.

DE SEDIBUS
ET
CAUSIS MORBORUM
PER ANATOMEN INDAGATIS.

LIBER PRIMUS.

Quo agitur de Morbis Capitis.

Viro Illustri

CHRISTOPHORO JACOBO TREW

Medico & Anatomico Celeberrimo

Joannes Baptista Morgagnus, S. P. D.

AB anno usque 1708. *quo* CÆSAREÆ *isti Inclytæ* NATURÆ CURIOSORUM ACADEMIÆ *placuit me in suorum numerum cooptare, in animo quidem id semper habui, ut publico aliquo gratæ significationis genere tantæ ejus in me adolescentem Liberalitati responderem. Sed novum mox vitæ genus, & aliæ ex aliis occupationes vix siverunt, ut levicula quædam mea erga ipsam extarent officia. Quæ sicuti ejus Benignitati visa sunt non indigna, ut me anno* 1732. novo honoris titulo decoraret, & nomine ADJUNCTI Præsidis officio nuncuparet, *ita ego magis magisque me eximiæ isti beneficentiæ obstrictum & sensi, & sentio, nihil æque optans atque hæc duo, primum ut facultas par esset voluntati, tum, quando hoc esse non potest, ut saltem mihi ne desit per quem doctissimis Academicis grati mei animi sensa una cum his libris deferantur testibus simul Observantiæ qua eos colo, simul studii bene de omnibus meritos eorum labores, quoad potui, imitandi in morborum historiis, adjunctisque cadaverum dissectionibus proponendis. Quem vero potius, quam Te, Vir Illustris, sperem & velle, & posse hujus me voti compotem facere? cujus singularem in me Humanitatem non semel expertus sum, omnesque ex laudatissimis Tuis Scriptis noverunt; Dignitatem, autem & gratiam cum apud cæteros, cum maxime apud ipsos Academicos, Tuis quæ magna sunt, Meritis non minorem esse perspectum habent: præsertim cum Benignissimis illis Viris non omnino ingrati esse possint libri quos si paulisper versent, & vel obiter inspiciant, persæpe incurrant in sua, aut Majorum celeberrima Nomina, quorum Observationes indicare, & commendare mei propositi pars magna fuit. Vix enim eorum* Ephemerides *edi cœperant, cum Thomas Bartholinus in suo* de Anatome Practica ex cadaveribus morbosis adornanda Consilio (*artic. XIII.*) horreum *illas*, & penum *ad id* divitem *fore, sensit; & sane Bonetus in* Sepulchreto *conficiendo, Mangetus autem in augendo quot inde sumpserint, neminem latet. Mihi igitur fontes ostendenti unde ea petenda sunt quæ ad nova attinent Sepulchreti incrementa, monstranda omnino fuerunt pleraque eorum, quæ erant procul dubio iidem addituri, si ante alterutram ejus Operis editionem tot alia Cæsareæ Academiæ Volumina prodiissent. Quod dum facerem, alios quoque fontes commonstrare non omisi, inter hos merito collaudans egregios Libros (de quibus ipse bene adeo meritus es) qui inscribuntur* Commercium Literarium, *in iisque Tuas indicans, aliorumve Cl. Virorum, quæ ad institutum facerent meum, utilissimas Observationes.*

Quantum enim Medicos, & per ipsos genus hominum universum juvent Morborum historiis adjectæ, illorum qui inde perierint, Dissectiones, judicia ostendunt Summorum in Arte Virorum quæ suo Operi præfixit Bonetus, eorumque in primis qui tunc in ista florebant Academia, Successoribus idem non modo confirmantibus exemplo suo, sed etiam enixe inculcantibus, puta; ut nunc tot alios omittam; Præstantissimis Viris Christophoro Ludovico Goekelio (1) *& Jo. Adamo Reimanno* (2). *Hi tamen omnes Dogmaticam Medicinam profitebantur. Quid? quod vel eos quos adversus hanc extollere Empiricam nitentes, & acres subtilioris Anatomes adversarios cognovi, ipsos, inquam, vidi hanc de qua nunc loquor, Anatomen, ut vocant, Practicam non improbare, imo* Verum Medicinæ lumen *esse dicere, vi evidentissima veritatis ut hoc faterentur, cogente, quo concesso, Anatomen quoque subtiliorem probent, necesse est, sine qua morborum sedes, & naturam in quibusdam præcipue Partibus, oculis videlicet, auribus, aliis hujusmodi, internoscere non liceret. Qua igitur ex Schola, aut quo tandem ex genere hominum paucos illos esse, dicemus, qui*

---

(1) Ephemer. N. C. Cent. 6. Obs. 94. (2) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 170.

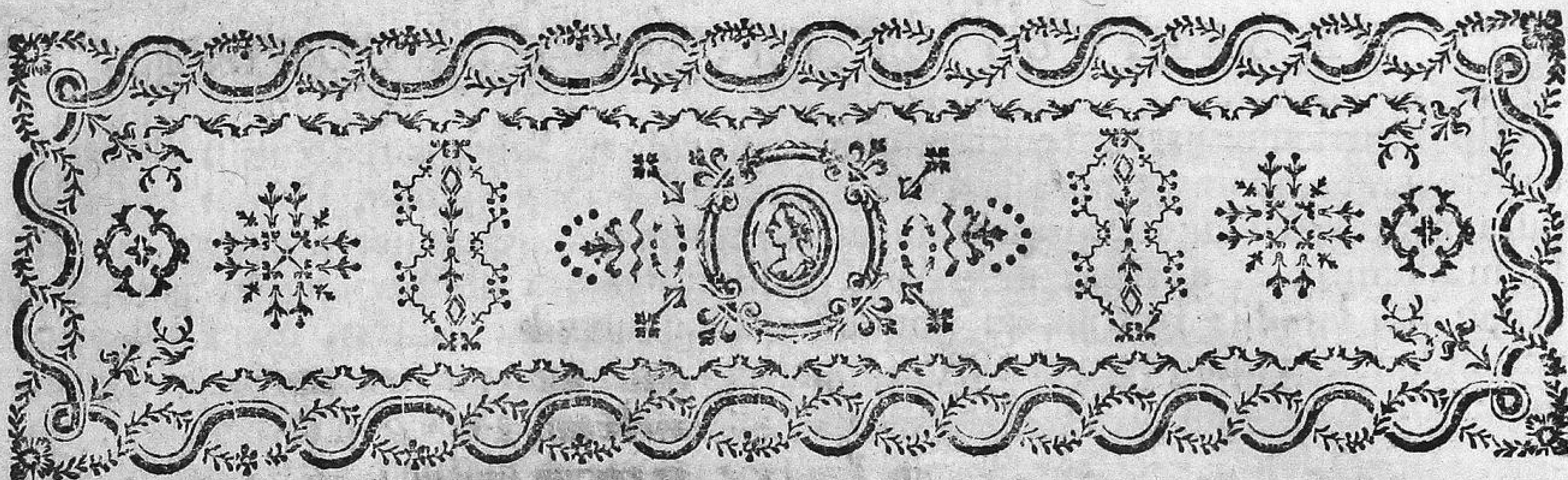
cadaverum sectionibus, quas Empirici æque ac dogmatici, ad morborum causas detegenda esse adeo utiles, censent, non magnopere fidendum esse, pronunciant? Quosdam sciolos audaculos esse, audio, aliquos otiosos, & delicatos esse, video, nonnullos desperatos Scepticos, nonneminem fortasse verentem, ne sic ejus in dignoscendis morbis errores aliquando retegantur.

Ex his tamen qui modestius agunt, & aliquid concedunt, & verum amant, non difficile est convincere. Solent enim suis dubitationibus hæc prætendere: posse aliqua esse in cadaveribus quæ in moribundis, aut post mortem sint facta: alia quæ non tam morbo, quam malæ curationi sint imputanda: alia demum quæ morbi causæ non sint, sed effectus sic, ut hi sæpenumero, non morbus, interimant. Quarum ego rerum nullam inficior: imo fere omnes ultro in his meis libris agnosco. Sed idem ajo, vix posse quempiam ab his rebus decipi, nisi si velit. Vult autem qui satis in sanorum cadaverum dissectionibus non si antea versatus, & qui ex nimis paucis morbosorum statuere quidquam audeat, & qui denique prægressarum in ægro rerum, & symptomatum seriem, atque ordinem minime attendat. Nam qui sæpius sanorum corpora, & alia alio tempore dissecuerit, & animadverterit, exempli gratia, quæ concretiones polyposæ in iis quoque haud raro inveniantur, & quas mutationes varia anni tempora, si diutius incisio differatur inducant; ab iis quæ in moribundis, aut post mortem fiunt, non dicipietur; sed ab his secernet quæ non nisi longo mensium, aut annorum spatio, sensimque fieri potuerunt. Neque in cæteris facile eidem accidet, ut fallatur, si cum plura morbosa cadavera scrutatus fuerit, quæ in singulis præter naturam deprehenderit, cum iis diligenter comparaverit quæ in viventibus præcesserint, aut comitata sint morbum. Præcedunt autem evidentes causæ, hæreditariæ quædam, aliæ adventitiæ, morbi alii, & in his attendendi præsertim qui gravius, & qui crebrius vexarint. Comitantur vero symptomata; quorum singulorum natura, series, ordo, constantia si attente animadvertantur, conferanturque cum vitiis in cadavere conspectis, & cum iis quæ morbum prægressa sunt, haud ita difficile erit plerumque internoscere quæ vitia morbum effecerint, ab iis quæ a morbo effecta sint, ut dilucide ostendit is qui hæc olim enumeravit, perpenditque in sua ad Bononiensem Anatomen Prælectione de recto morbosorum cadaverum judicio ferendo, *Cl. Jos. Ferd. Gulielminus, Dominici filius, ejus qui cum viveret, huic Gymnasio, & isti Academiæ ornamento fuit.*

Aut siqua supersit dubitatio; per id tolletur, vel plurimum infirmabitur, quod ante subindicabam, & Glissonius, in Præfatione a Boneto laudatus, præmonstraverat, si plura cadavera, post eundem videlicet morbum denatorum, examinata, inter se comparentur, & quod præter naturam in omnibus similiter fuerit, id pro causa morbi; quod autem in aliis aliter; id vero pro morbi effectu habeatur. Quem ipsum effectum cognoscere, & sæpius, an rarius eodem in morbo occurrat, non erit inutile, ni plurimum fallor, adnotare, nempe ut sciamus, quis morbus a quo morbo effici crebrius soleat, & pro symptomatum natura quæ ad prima accedere inceperint, illum jam adesse, conjiciamus, eique simul, unde mors interdum aut infertur, aut acceleratur, quo ad ejus fieri potest, obstare conemur. Sed illud quod dicebam, & in quo omnes convenimus, multorum uno eodemque morbo extinctorum dissectio, præcipuum est, ut cunctæ dubitandi, errandique occasiones tollantur. Neque enim omnes moriendi modo confecti, aut eodem anni tempore, & a morte intervallo incisi neque omnium eadem, quæ accusari queat, mala curatio, neque eædem fuerint ad morbosos effectus intus producendos dispositiones.

Quæ cum æque ac ego, atque adeo vel melius scias; non modo non miraberis, quod unius morbi imo unius ejus differentiæ quotquot potui exempla non semel proposuerim per dissectionem illustrata, sed & gravissimo probabis judicio tuo, quod vel plura aliorum quibuscum conferantur, Vestrorum præsertim Academicorum, indicaverim. Quibus Celeberrimis Viris si ut supra abs Te petii, mei erga Vos omnes grati, & obsequentis animi sensa pro Tua eximia Humanitate detuleris; magnus Tuis, Vir Illustris, in me meritis cumulus accedet. Vale.

D. Patavii Prid. Kal. Septembr. A. CIↃIↃCCLX.

DE SEDIBUS
ET
CAUSIS MORBORUM.
AD AMICUM
EPISTOLA ANATOMICA-MEDICA I.
SPECTAT AD DOLOREM CAPITIS.

QUOD tibi pollicitus sum, præsto, incipiens a capitis dolore. Noli autem expectare, ut quæcunque hujus causæ Valsalvæ, aut mihi in cadaveribus se obtulere, eas omnes hac Epistola comprehendam. Pleræque earum posthac, aliæ alio loco, producentur. Plurimis enim cum reliqui corporis, tum capitis ipsius morbis est adjunctus is dolor. Quin solus ad interitum perducit fortasse neminem. Quo fit, ut de eo nullas, quas hic potissimum proferam, habeam historias, nisi perpaucas, in quibus aut cætera incommoda antecessit, aut inter ipsa maxime sæviit. Singulorum generum singulas primum ex Valsalva nostro sic habeto.

2. PUER annos tredecim natus, perspicaciori ingenio præditus, cujus soror, fraterque ex phthisi interierant, cum ipse anno superiore pulmonis sinistri inflammatione laborasset, corripitur dolore capitis supra oculos, atque horum etiam dolore, circa quos viscida effluebat materia. Postridie delirat, oculos in adstantes defigit, nonnihil viscida evomit. Deinde ex improviso convulsionibus prehenditur: a quibus in affectionem quasi soporosam incidit; sæpius tamen convulsione, cum difficili respiratione conjuncta, excitatur. Denique moritur.

VENTRE aperto, sana omnia inveniuntur; quamquam in ventriculo erat humor quidam æruginosus, vesica autem lotio, & cystis fellea bile turgebant. In thorace dexter pulmo pleura quidem solutus erat; sed in superiore parte, claviculam versus, continebat tuberculum, nucem juglandem ferme æquans, in quo parva erant cava, materiæ plena, quæ colore, & mollitie substantiam cerebri medullarem referebat: atque hinc fortasse, si diutius puer vixisset, initium morbi qui sororem, fratremque interemerat, extitisset. Pulmo autem sinister, qui inflammationem, ut dixi, ante annum passus fuerat, cum pleura ad dorsum connectebatur. Pericardium seri uncias habuit duas, eoque amplius; dexter autem

cordis ventriculus parvam concretionem polyposam. Sanguis reliquus nullo modo concreverat, quamvis hora jam esset ab obitu decima septima. Cranio exsecto, dura meninx ad sanguiferorum vasorum latera inventa est cinereo colore infecta. Dum autem hæc, a crista, ut vocant, galli avellendo, abrumperetur, paululum erupit seri saniosi: seri autem limpidi quasi uncia inde exivit, qua ferebantur nervi Optici. Totum vero cerebrum repertum est sanum: in eoque Pinealis glandulæ insignis magnitudo spectantium oculos alliciebat.

3. Hoc ultimum, quippe de ingeniosiore puero, eo tempore scriptum intelligis, cum ea glandula a plerisque credebatur sedes animæ cogitantis. Cæterum morbum dolor capitis, & oculorum inchoavit; delirium, vomitus, convulsio, sopor auxere; eadem convulsio, ut videtur inferendo mortem, finivit. Fortasse etiam occultè inchoavit. Leviorum enim convulsionum effectus dolor, delirium, vomitus esse potuerunt, ut delirii effectus turgentia utriusque vesicæ; nam delirantes neque lotii stimulum attendere, & cibum solent recusare qui cystim videlicet comprimendo, bilem extrudat. Aliqua tamen hujus pars videtur vomitus occasione in ventriculum compulsa, unde æruginosus color rejecti humoris. Soporem quoque eadem convulsio circumpresso cerebro post se relinquebat, quæ subinde rediens, vellicando interrumpebat. Sed convulsionis ipsius effectus, an causa fuit id serum quod ad anteriorem cerebri basim inventum est? Utrumlibet credas, licet. Sive enim intra nervorum, & meningum structuram latens convulsionis causa, vasis constrictis & sanguine remorato, fecit ut serum effunderetur: sive hoc antea effusum, meninges irritando quæ ad imam frontem, & circa nervos Opticos sunt, leves primum convulsiones, doloresque creavit; utralibet ratione commode possumus rem intelligere. Neque enim quod limpidum fuerit serum, idcirco innoxium censeamus necesse est: quando constat, sales, qui maxime possint erodere, in aqua solutos, hujus pelluciditati nihil officere. Quamquam, nec omne id serum limpidum fuit, sed in parte saniosum. Sanies autem illa, seu vera fuit, seu potius saniei species, unde repetenda sit, in aliis haud absimilibus historiis quæremus (1). Nunc alteram ex Valsalva accipe.

4. VIR annos habens circiter quadraginta, obnoxius erat ab annis jam multis dolori in hypochondrio dextero per circuitus recurrenti, & vomitioni illum sæpius dolorem comitanti, & aliquando in Iliacam passionem cum deliriis degeneranti: crebris item doloribus capitis, qui atrocius plerumque vexabant conjuncti cum molesto ad oculos affluxu materiæ serosæ. Huic tandem a multo vino ebrio cum paulopost consuetus in hypochondrio dolor, & vomitus rediissent, uterque autem imperata quadam ab Empirico ventris inunctione sedatus esset, ingens illico intus, extraque calor capitis oboritur: quod eadem inunctione illitum, vehementissimo corripitur dolore. Huic delirium, & convulsivi motus accedunt. Quibus una ante obitum hora quiescentibus, aut certe sub sensum non cadentibus, apoplecticus cum difficili respiratione, spuma circa os, & impetuoso ac turgido pulsu factus, excedit e vita.

CADAVERIS facies erat pallida, membra autem contracta ab aere valde frigido, an a prægressa convulsione? Pericranium circa sinciput, inventum est crassius factum a succis, *gelatinæ* in modum concretis. Serum inter meningem Tenuem, & cerebrum fuit, in hujusque ventriculis. Venter apertus, præter aliquam stagnantis seri copiam, & hepar durum, nihil adnotatione dignum ostendit.

5. Illis quæ primo loco in historia narrata sunt, hæc respondent quæ narrantur postremo. Hepatis durities significat, doloris illius qui in hypochondrio dextero recurrere solitus fuerat, causam facile fuisse in hepate vitiosam bilem secer-

---

(1) Infra num. 13. & Epist. 5. n. 5. & 13.

nente, cujus copia in cysti collecta quotiescunque affatim effunderetur in Duodenum intestinum, huic & vicinæ eos dolores moveret, qui, intestinorum tunicæ contractionem plus minusve invertendo, vomitum sæpe, iliacam autem passionem afferrent aliquando. Cum autem novissime dolor, & vomitus tanto importunius suppressus est, quanto utilior fuisset vomitus mali causis, a nupera ebrietate auctis, e corpore ejiciendis; harum pars caput, quippe suis doloribus infirmatum, facile invasit. Quæ cum fortasse per calorem difflari nonnihil posset, temere per inunctionem coercita, extra cranium quidem *gelatinæ* forma in proxima membrana hærens, hanc vehementer distendit, intra cranium autem in eas quæ dictæ sunt, sedes irrumpendo, Tenuemque meningem qua cerebrum & ventriculos convestit, irritando, illos acerbissimos dolores primum, tum delirium, motus convulsivos, apoplexiam denique attulit. Quod si forte malis, illud serum non pro causa, sed pro causæ effectu habere, ut in superiore explicatione indicatum est; non adversabor.

6. His duabus tertiam placet historiam addere, quæ licet non hominis sed ovis sit, non indigna est quæ scribatur, præsertim cum aliæ satis similes, si doloris indicia memorarentur, historiæ ovium, aliarumque pecudum in Boneti Sepulchreto (1) legantur. Ea ovis cæterarum sui gregis consortium fugiebat, se per intervalla quotidie sæpe circumvolvebat, nec sibi caput tangi ferebat, sed ejusmodi tactus impatiens, omni conatu se subducebat. Quæ cum forte animadvertisset Valsalva, unde is tantus oriretur capitis dolor, noscendi cupidus, emptam dissecuit: nec morbidi quidquam alibi quam in cerebro, deprehendit. Nam primum cum hoc e cranio eximeret, pauxillum aquæ acidulæ excidit ex ea parte qua processus Mamillares ad os Ethmoides accedebant, major autem aquæ copia, cum a glandula Pituitaria avelleretur. Deinde cerebrum persecando, cum ad ventriculos Laterales ventum est, folliculus in his apparuit, aquam plurimam continens, ex membrana factus, quæ Tenuis meningis productio esse videbatur, nisi quod in illa extabant minima quædam corpuscula, quorum substantia ad medullaris cerebri similitudinem accedebat. Folliculi radices e fundo existebant ventriculi dexteri, infraque quem ubicumque erant ibi cerebri sive medullaris, sive corticalis circumjecta substantia late corrupta cernebatur. Denique totum cerebrum fuit valde flaccidum, neque minus prodeuntes ab illo nervi. His inspectis, ossis Ethmoidis ea pars quæ subjicitur processibus Mamillaribus, ab jugi aquæ e cranio effluxu erosa adeo inventa est, ut libera illac e cranio in nares pateret via.

7. Hujus non ita dissimilem Observationem leges in Boneti Sepulchreto (2), vel potius in Petri Borelli Historiarum Medicophys. Cent. 1. Obs. non 37. sed 38. in hac, inquam, potius; nam quædam in exscribendo omisit Bonetus, nec reposuit alter Editor, contra Peyeri (3) præceptiones; ut ob ejusmodi quoque causas, neque uno in loco, a me animadversas nova sit optanda Spulchreti editio ab diligenti Viro curata, qui singula antea, cum iis conferat quibus ex libris deprompta sunt. Maximo & diuturno verticis dolore puella vexata fuerat, in qua Borellus abscessum vidit plenum aquæ limpidissimæ, ad libras duas qui cerebri natibus & infundibulo inhærebat. A tam profundo loco, tamque abdito, vix ut tandem is abscessus inventus fuerit, dolor tamen ad verticem potissimum perveniebat, sic ea quadantenus confirmans quæ ex Malpighio alias (4) indicavimus, in dubium autem vocans quod docuit Archangelus Piccolhominus (5) dolorum sedem qui *in alto profundoque cerebro persentiuntur*, esse Tenuem meningem, Late-

(1) lib. 1. Sect. 11. Obs. 8. & seqq.
(2) L. 2. S. 1. Obs. 46.
(3) Method. Hist. Anat. Med. c. 1. & seqq.
(4) Epist. Anat. 13. n. 7.
(5) L. 5. Anat. Prælect. 3.

rales cerebri ventriculos convestientem, quod ut verum esse possit aliquando; & illud tamen, quod modo innuimus, attendendum est, & profundiores iis duobus ventriculos reliquos, & cerebri basim meninge eadem vestiri, & sub ea; ut cætera nunc omittam; meningis duræ Transversum processum hinc ad latera usque equinæ sellæ produci, tendique adeo, ut vel hoc nomine acerrimis possit doloribus esse obnoxius sive ab irritante effusi humoris natura, sive à prægravante, & præter modum distendente ejusdem copia. Qua ut vehementer urgeantur cæteræ etiam meningum partes, Observationes quoque ostendent, ad hanc addendæ Sepulchreti primam Sectionem ut puta quæ a Behrensio (1), & quæ a Preussio (2) habitæ sunt. Uterque enim Vir Cl. vix cultro ad Laterales cerebri ventriculos pervenit, cum inclusus humor non sine impetu sursum prosiluit; tanta fuerat ejus copia, & tanta vis qua parietes, & meningem hos vestientem urgebat. Itaque mirum non est, si dolores capitis usque adeo immanes fuerint, ut ægrorum alter miseris cum ejulationibus quasi deliraret, altera furore percita in puteum se præcipitem dederit. Ostendit autem Preussius tum illa, tum aliis duabus Observationibus (3) quo latere aut omnino, aut præcipue caput doluit, ejus lateris ventriculum aut solum, aut longe magis aqua fuisse distentum, eaque interdum limpidissima, nec minus tamen noxia, quam subflava. Nam vel maxime limpida occulere potest quæ stimulent, ut supra (4) dixi, & Cohausenii (5) historia comprobat in qua cerebri latus dexterum; ad hoc enim latus acerbissimi dolores magis declinaverant; quasi natare videbatur *in* magna copia *seri acris*, *salsi*, *limpidissimi*. Quod in aliis Observationibus, exempli causa, Jo: Franci (6) sive limpidum fuerit, sive secus, stimulantibus corpusculis videtur caruisse, ut premendo dumtaxat noceret; siquidem etsi aperto cranio, omnia aquæ plena inventa sunt; dolor tamen capitis *obtusus* fuerat. Verum ad Ovem ut redeam; veri est simile, meningem quæ fundum operiebat ventriculi dexteri, a congesta sensim aqua, paulatim a cerebri substantia avulsam, hujusque disjectæ particulas quasdam quæ ipsi adhæserint, retinentem, in folliculum esse conformatam. Quod autem ea aquæ pars quæ gustu explorata est, acidula fuerit, id nimirum confirmat quod indicatum est, antea, aquam intra cranium effusam, interdum posse, etiam vellicando, causæ rationem habere in morbis capitis inducendis. De corruptione vero partis cerebri, & totius tanta laxitate cum animalis tamen vita & motu conjuncta, erit alibi (7), ut opinor, scribendis locus. Postremo ossis Ethmoidis erosio non est a nobis sine aliqua animadversione prætermittenda.

8. Ut sic a cranio aperta erat in nares via, & quod consequitur, ab his in cranium, ita si forte animalcula quædam conspecta essent in cerebro illius ovis, certe multo minor nostra fuisset admiratio, quam cum tot legimus collectas in Sapulchreto (8) historias, lumbricos, aliosque vermes, cimices, &, si Superis placet, scorpiones intra humana, secundum naturam undique se habentia, crania proponentes, ab iisque dolores capitis repetentes. Sed aliæ testibus, aliæ diligentiori, quo opus fuerat, carent examina, aliæ si cum libris unde sumptæ sunt, conferantur, alio spectare intelliguntur, velut illa quæ ex Fernelio (9) producitur. Nam si locum apud hanc perlegas, quo in loco describendo, præsertim adeo brevi, nonnulla minime omittenda omissa miraberis, eorum autem quæ proxime antecedunt, sententiam si medica lance perpendas, facile agnosces, vermes illos duos

---

(1) Act. Nat. Cur. T. 2. Obs. 31.
(2) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 14. n. 3.
(3) Ibid n. 1. & 2.
(4) n. 3.
(5) Act. cit. T. 7. Obs. 74.
(6) Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. Obs. 72.
(7) Vid. Epist. 9. n. 15. 16. 19.
(8) Sect. hac 1. Obs. 116. & seqq.
(9) Pathol. l. 5. c. 7.

extra cranium inventos esse in nasi recessibus. In quibus vixisse & alios, alios vero e ventriculo in dormientis nares irrepsisse eorum vermium, qui in Scholiis ad illas Sepulchreti Historias, ejecti per nasum memorantur, credibile est. Et iis quidem narium recessibus qui Frontales sinus dicuntur, vermes crescere haud raro, in ovibus præsertim constat, a quibus irritatæ se se agitent; ut vel in ea de qua diximus, credere aliquis, qui se ita circumvolventem cerneret, ante dissectionem potuisset. Quin & hominibus aliquando accidere, ut vermes, ejusdemmodi in locis nidulantes, capitis dolores afferant, vel olim Arabes, de Indorum Medicorum sententia, tradiderunt, nominatim Avicenna (1) signa quoque, & curationem proponens. Quæ fere in illis etiam Scholiis adnotantur, atque insuper Æginetæ liber indicatur 4. cap. 57. quasi ibi „ ex vermibus dolores excitari quidem concederet, in cerebro vero generari, negaret „. Sed non idcirco incredibiles historiæ rejiciuntur; imo inde harum confirmatio petitur (2) propterea quia ut in illis Sinibus ex putri materia, sic & intra cranium ex abscessu aliquo posse vermes gigni, non dubitatur, errore facile condonando iis temporibus quibus nasi ovium vermes a musca esse, nondum Vallisnerii nostri (3) eximia in observando solertia ostenderat, nec Cl. Reaumurius in sua incomparabili Historia Insectorum (4), confirmaverat. Quando igitur certum est, vermes hosce ovium aliarumque ejusmodi animantium extrinsecus in nares importari, & cum tam crebro intra earum nares inveniantur in cerebro non inveniri; qui contra existimemus, cum tam raro in naribus hominum sedem habeant, toties in humano cerebro esse deprehensos? Non ut a naribus in Frontales Sinus, ita est in viventium cerebrum aperta, quin penitus & nerveis fibris, & vasis, & membranis obstructa via, ut ne ipse quidem nicotianæ herbæ prolectus fumus, necdum ejus pulvis quantumvis tenuis, nedum ejuscemodi bestiolæ vel statim ac sunt ortæ, transire queant. Et fuit quidem olim cum illius herbæ pulvis, & multo magis fumus cranium subiisse, ex dissectionibus perhiberetur: quas in Sepulchreto (5) pariter descriptas leges. Sed ibidem tamen aliquam, ut falsam rejici, alias aliter explicari, omnes pluribus quæ contrarium indicant, continuo subjectis infirmari, videbis. Ad quas ultimas addere, si opus esset, alias posses, & in his quæ in Centuria extat X (6) Cæsareæ Nat. Cur. Academiæ.

9. Quid ergo est? inquies. Nullum animalculum intra cranii cavum, nihil ibi fuliginis, aut pulveris nicotianæ herbæ inventum unquam fuisse, credemus? Ego vero eorum qui reapse talia vidisse se, scribunt, aliis quidem plani alicujus fraude, aliis casu, aliis incuria, plerumque impositum fuisse, suspicor. Nosti enim deceptrices præstigiatorum manus, ut vix ac ne vix quidem vel antea admonitus aliquis sentiat, cum quidpiam eo immittunt quo minime videntur immittere: quid non admonitus, alioque intentus? Casus autem ipse non absimiliter illudit; ut cum spongiæ quibus sæpe, aperto cranio, sanguis abstergitur, aut humor exhauritur, adhærentes sibi forte bestiolas inter abstergendum, exhauriendumque, reliquunt. Incuria autem sæpius, ut cum albida, ac teres aliqua tenuis polyposa concretio pro lumbrico accipitur; perrarum est enim, perque difficile, ut verus vivensque lumbricus per viam quam alias memorabo, in Sinum usque Falcis prorepat, ubi a Verneyo (7); si tamen ipse vidit; (8) fuisse dictus est. Aut cum disjecta humoris cujusdam minima concrementa, qualia in urethra virili ad Prostatæ glandulæ oscula, immo intra Prostatam ipsam non semel vidimus (9) pro

(1) Can. l. 3. F. 1. tr. 2. c. 3. 7. 31.
(2) ad Obs. 117.
(3) Vid. præsertim Oper. in fol. Tom. 2. P. 4. Epist. ad Gimmam.
(4) Tom. 4. Mem. 12.
(5) Sect. ead. 1. Obs. 82. & l. 4. S. ult. Obs. 1.
(6) Obs. 89.
(7) Hist, de l'Acad. R. des Sc. An. 1700.
(8) Vid. Epist. 24. n. 23.
(9) Epist. 44. n. 20.

tabacci humidulis granulis, quæ colore, & forma apprime referunt, incaute habentur: Aut cum ex Frontalibus Sinibus quo tenuissimum nicotianæ pulverem involare, vel certe compelli exspirationis vi, prono autem capite etiam defluere interdum potest, cum, inquam, hunc pulverem vel serra, vel scalpra illac in cranii cavum, ab Anatomico referante demissa, traducunt secum: Aut denique cum aliquis angustus, & flexuosus, eoque minus animadversus cuniculus ab externo ulcere in illud idem cavum pertinet, eoque in vivente, aut mortuo animalcula transmittit. Alia sciens prætereo; neque enim plura congerere necesse est tibi præsertim, Insectorum Historiæ gnaro, ex eaque probe scienti, num cimices, exempli causa, & scorpii arctius conclusi, ut aere orbentur, num curculiones; num aliæ bestiolæ sine idoneo ipsis cibo, vivere & crescere tamen queant. Certe ex quo illa Historia diligenter excoli, resque singulæ scrupulosius examinari cœptæ sunt, aut nullæ amplius, aut oppido perpaucæ, & perpaucis creditæ, ejusmodi observationes prodierunt. Neque unquam accidit Valsalvæ qui prope innumera, nec mihi qui non multo fortasse pauciora capita perlustravi, ut in talia incideremus, quæ tot olim se vidisse Medici scripserunt. Ex quibus propterea si forte unum aliquem sine fraude, aut errore ullo vidisse fatear; id reverentia potius, quam ratione adductum, fateri me, credito. Nec te illud moveat quod post acerbissimos capitis dolores nihil aliud apparuisse dicatur, quam lumbricus, aut animalcula intra cranium reperta, aut inde prodire visa. Complures enim illorum dolorum sunt causæ quæ aut extra cranium sunt, aut si intra cranium, non facile, aut nullo modo sub sensum cadunt. Quid si quæsitæ non sunt? ut cum ex moribundæ naso lumbricus exiens, creditus est e cerebro provenisse, quasi vero ex intestinis illuc prorepere non potuisset. Quid si quæsitæ causæ aliæ, & jam in cerebro ipso repertæ? & minimi tamen simul accusantur vermiculi postridie in aqua animadversi, in qua particula, ex cerebro sumpta, fuerat macerata. Vehementes quoque ii dolores erant, quos vermes ex centipedum genere creabant duo priusquam e naribus ejicerentur. Nec tamen Viri Doctissimi Littrius (1), & Maloerius (2) qui eos viderunt, quidquam de cerebro suspicati sunt, sed a Sinu Frontali in quem exiguum ovulum vi respirationis immissum esset, repetendos esse, non dubitarunt, haud secus atque Cl. Henckelius (3) cum vermiculos parvos duos, curculionum instar, eadem via prodeuntes, & sævissimos capitis cruciatus solventes, in narium recessus attractos censuit ex floribus fortasse in quibus rudimenta eorum laterent, arctius ad nares appressis, altaque, ut incaute fit, inspiratione, olfactatis. Et ante illum Gahrliepius (4) vermiculos, eodem cum levamine e naribus ejectos, quoniam persimiles vidit illorum qui ex muscis proveniunt, a musca matre deduxit. Recte omnes, quod neque ex putrescente materia, neque in cranii cavo genitos, sed ex ovis minimis, aut rudimentis animalculorum, extrinsecus invectis, procrevisse in narium recessibus, existimarunt. Illud inter duos Clarissimos Viros quos primo loco laudavimus, non satis convenit, cujus naturæ, & qua ex parte remedia adhibenda sint, ut e naribus educantur. Quam controversiam plane dirimere eo difficilius fortasse est, quod alias, ut vides, alio ex genere vermes sunt, ut iisdem non semper rebus aut fugari, aut allici posse videantur. Ut ut hæc sunt; juvabit tamen per quæ & quomodo plerique educti fuerint, ex medicis historiis cognoscere: ad quas addes quæ in Actis (5) extat laudatæ Cæsareæ Academiæ, & quæ in Commercio Litterario Norimbergensi (6), præcipue autem quæ in Prælectionibus Viri Eximii Boerhaavii ad

---

(1) Hist. de l'Acad. R. des Sc. An. 1708.
(2) & An. 1733.
(3) Act. Nat. Cur. D. 3. Obs. 110.
(4) Eph. N. C. Dec. 3. A. 8. Obs. 141.
(5) T. 4. Obs. 30.
(6) A. 1739. Hebd. 21. II. n. 3.

ſuas Rei Medicæ Inſtitutiones (1) ubi ſanatam ab ſe puellam memorat, cujus Pituitarii Sinus vermibus omnes erant pleni. Quoniam tamen Frontales ut plurimum incolunt Sinus, quod prima ac præcipua moleſtiſſimi doloris ſedes, cum ſenſu præſertim rodentis, ſeque moventis beſtiolæ ſæpe numero conjuncti, in alterutrius Sinus regione indicat; idcirco Littrius, ſi nihil alia omnia auxilia prodeſſent, ad chirurgiam denique nec difficilem, nec periculoſam in oſſe frontis deveniendum eſſe, cenſuit. Non dubito autem, quin eamdem intellexerit, qua olim uſum eſſe Cæſarem Magatum de Valliſnerio audivi, nempe terebrato uſque ad Sinum oſſe, & verme quem ineſſe prædixerat, magna cum adſtantium admiratione, educto, ſicque dolore adverſus quem irrita alia omnia fuerant, feliciter abacto. Quam ſi curationem, ut in Adverſariis (2) ſperabam, ex Auctoris inedito ſcripto Valliſnerius protuliſſet, illud fortaſſe inter cætera ſcitu non indignum noviſſem, an quæ felicitas in dolore tollendo fuit, eadem in reſerato Sinu claudendo eſſet conſecuta. Quam difficile enim id perficiatur, animadvertit Corn. Celſus (3), & poſt eum Chirurgi à Palfinio (4) laudati: difficultatis autem cauſas, & graves a Sinu haud occluſo noxas idem Palfinius, & quem has Litteras recenſens vidi, etiam Archiater Præſtantiſſimus Nicolaus Roſenius (5) adnotarunt: ex quibus habebis quæ ſeligas, cum Verheyenio (6) qui eumdem ac Palfinius pharmacopolam deſignare videtur, conferenda, & ad ea quæ ſuper Celſi obſervatione illa protuli (7), adjicienda. Cæterum ſi alia forte exempla quæris vermium intra cranium, ut ajebant, repertorum, aut e narium receſſibus ejectorum, utrorumque invenies inter illa quæ Daniel Clericus (8), nec ſine interpoſito plerumque judicio, recenſuit, ſecundorum autem inter ea quæ ab Joanne Saltzmanno (9) commemorata ſunt, aut propoſita, qui neque eorum indicia, neque auxilia per quæ ſunt excuſſi, prætermiſit.

10. Jam vero tres quoque meas tibi deſcribam obſervationes in capite habitas dolore vexato aut ante cætera, aut maxima inter cætera incommoda. ANTE hæc, certe vexari ſolitum erat in viro mendico, qui ſemper fatuus, noviſſime autem adeo ſtultus, ut quem petierat, panem abjiceret, in Noſocomium exceptus fuerat. Conſtabat dolori capitis fuiſſe obnoxium, tunc autem & ventris obſtructionibus laborare. MORTUI ex febre neſcio qua accedente cadaver in hoc Anatomicum Theatrum A. 1728. illatum eſt, macilentum, nec in Ventre, & Thorace quidquam oſtendens; ſi obſtructum lienem excipias; quod præter naturam ſe haberet. Sed circumſectum Cranium cum attolleretur, animadverſum eſt, huic in latere frontis ſiniſtro firmiſſime affixam eſſe Duram meningem, quæ ibi ad modicum ſpatium, quaſi ellypſis ambitu circumſcriptum, non membraneam, ſed mediam inter os & ligamentum naturam habebat. Cum Cerebellum molle & flaccidum eſſet, Medulla autem Oblongata parum firma; durum cerebrum, ut ſæpe in ſtultis ſolet, inveni; tametſi Lateralibus ventriculis limpida aqua, ſed pauca, ineſſet, cum plexibus decoloribus, quorum poſteriori parti veſiculæ, nec tamen multæ, inſidebant, eadem aqua plenæ. Denique anteriori faciei glandulæ Pinealis quidpiam adhærebat flavi, quod inter digitos compreſſum, quaſi arenas intermiſtas habere, ſenſi.

11. Horum alia alio attinent, ut noſtræ quædam poſtea declarabunt Epiſtolæ (10). Illud unum, ut opinor, ad capitis dolorem, quod in Craſſa meninge com-

(1) ad §. 792.
(2) VI. Animad. 90.
(3) De Medicina l. 8. c. 4.
(4) Anat. du corps hum. l. 2. tr. 4. ch. 15.
(5) Differt. de Oſſ. Calvar. P. 1. n. 28.
(6) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 4. c. 16.
(7) Epiſt. Celſ. 4.
(8) Hiſt. Lator. Lumbric. c. 13.
(9) Diſſert. de Verme encuſſo §. 4. 5. 6. 11. & ſeqq.
(10) Vid. VIII. n. 13.

pertum est. Quæcunque enim causa fuerit sive interna, sive externa; quanquam nullum hujus vestigium animadverti; cur ea pars meningis in ossis pene modum induruisset; proclive est intelligere, quotiescumque sanguis aut copia, aut turgentia, aut accelerato per caput motu vim afferret vasis, eam partem versus tendentibus, restitare illo objecto impedimento sanguinem debuisse, & circumjectas vasis fibras meningis distendere. Neque aliam ad causam referri videbis in Sepulchreto (1) quod *cephalalgiæ miserrimæ* illi *essent obnoxii*, in quibus utraque meninx *per aliquod spatium*, *sæpe duos digitos latum* ita coaluerant inter se, ut *vasorum oscula penitus obserarentur.* Veri quoque simile est, ejusmodi obstacula, quatenus se aut sanguini, aut aliis pariter opponunt succis per meninges jugiter transeuntibus, occasionem interdum præbere doloribus per circuitus recurrentibus, toties videlicet, quoties tanta portio hæsit succorum, ut copia distendere, aut tandiu, ut vitiosa ob moram facta irritare meninges possit, quarum fibris se propterea contrahentibus postquam prima illa portio vi in angustiores laterales canaliculos contrusa est, nova succedat quæ ad eumdem modum hæreat & expellatur, & post hanc alia: neque finis antea fiat quam laterales illi canaliculi sic denique sæpius iteratis impulsibus pateant, ut nihil jam hæreat. Sed aut funestum denique prænunciant exitum (2), aut difficilem non raro curationem habent ejuscemodi dolores, eoque magis, quo constantius eadem recurrunt hora; an quod ita significetur, laterales canaliculos valentius resistere impulsui dilatanti? Memini me adolescentem in Patria medicinam facere æquali meo Laurentio Bagattrinio externa quidem, sed acerbissima, hemicrania haud ita pridem correpto, quæ mane quotidie eadem hora, ut Itali numeramus, duodecima revertebatur. Quidquid agerem, aut nihil, aut eo dumtaxat conducebat, ut brevior, leviorque cruciatus fieret; nam illa ipsa hora redibat tamen; quin si quid erroris forte accederet, vel pristina vehementia. Frustra adhipitis omnibus complures jam dies auxiliis cæteris, non prius vici, quam tenui lignorum decocto modice agitatis, impulsisque circumeuntibus succis, sudores movissem, id quod Ballonio (3) quoque feliciter cessisse legeram in hemicraniis intolerabilibus, & quotidie mane certa hora recurrentibus. Omnino erat in eo Juvene aliquid hæreditarii. Nam & parens, septuaginta annis major, tanto idque paulo antea, capitis dolore prehensa fuerat, ut videndi altero oculo facultate amissa, magnis nihilominus per eos dies redeuntibus subinde doloribus conflictaretur. Sed cum hi tamen neque ex eodem semper loco inciperent, sed modo ex vertice, modo ex interiore naso, ut calidum lac naribus attrahere prodesset, neque reverterent eadem hora, aliquanto facilius mihi fuit hujus, quam filii, dolorem tollere: quo facto, vivendi etiam vis paulatim restituta est. Juverat inter cætera sanguis e brachio, non tam qui, me imperante, missus est, quam is qui, laxata fascia inter dormiendum, non paulo majori copia effluxit; ut feliciter vel in fœmina id ætatis idem propemodum acciderit, quod in sexagenaria observavit posta Vallisnerius (4). Sed ad dissectiones redeamus.

12. Adolescentula, Epilepticæ filia, pauperis uxor, cum Februario mense ex itinere vehementer incaluisset, magno capitis dolore, & acuta febre correpta est. His, sine delirio, sæpius taciturna, intra triduum, aut quatriduum perempta est. Cum lactaret, atque in menstruis tamen esset, tandiu distulerant venæ sectionem, ut denique cum gravius se habenti, arteriarum tamen pulsu, viribusque constantibus, sanguinis, qui mox impense concrevit, selibram

(1) Sect. hac 1. Obs. 12.
(2) Vid. Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 14. n. 1. & 3. & Dec. 3. A. 7. Append. 74. Obs. 75.
(3) Epidem. lib. 2. Const. Hyem. A. 1575.
(4) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 7.

e pede misissent, fortuito acciderit ut protinus moreretur. CAPUT in Theatrum, ut ejus anni 1738. Anatomen absolverem; non cætera quoque, ut cupiebam; allatum est. Calvariæ interior facies ex subrubro fusca; exterior autem facies meningis Tenuis qua supernam operiebat cerebri partem, materia quadam erat oblita, non multa quidem, sed æqualiter ubique ducta subflava, crassiuscula, eaque omnino specie, ut quamvis inodora esset, pus tamen & nobis, & iis qui aderant, Medicis, & Chirurgis esse videretur. Verum neque in meningibus, neque in cerebro, quod decolor fuit, ullum usquam vitium, ullumve locum unde ea prodiisset materia potuimus invenire.

13. Si pus fuit; an ex alia aliqua corporis sede per sanguifera vasa haustum, & in illam translatum dicemus secundum ea quæ de quodam capitis dolore in Sepulchreto (1) indicantur? Sane hanc etiam ob causam ægrius ferrem, non fuisse reliqui corporis, in quo id quærerem, copiam factam; nisi rerum esset dispar ratio, aliæque mihi notæ essent historiæ, in quibus velut in ea Valsalvæ, quæ superius (2) prolata est, sanies nusquam fuit, quam ad cerebrum inventa quod & ipsum alioqui esset sanum. Num igitur ex meningum visum effugientibus foraminulis, unde humor secundum naturam & paucus, & limpidus is quo ipsæ madent, exire solet, illa puriformis materia, ut ex Recti intestini, & vesicæ glandulis in tenesmo, & dysuria sæpe accidit, vi morbi expressa est? Certe enim morbi expertes fuisse meninges, neque ille tantus capitis dolor credere nos sinit, neque is qui in calvariæ facie eas contingente erat color.

14. ALTERIUS mulieris, ob eum colorem, venit in mentem, cujus dissecui caput ineunte anno 1717. Affecta primum Venerea lue, hinc febre cum atrocibus capitis doloribus, & delirio correpta, ex his in Nosocomio Patavino decesserat. HUJUS quoque exsectum cranium alicubi apparuit ex rubro nigricans. Duræ autem meningis ea pars, quæ supernæ mediæ regioni Sinus Lateralis dexteri proxima erat, multo crassior facta, cum altera meninge, atque adeo cum cerebri substantia omnino coaluerat, erantque hæc tria eo in loco semiputrida, & lurido quodam colore, ex subflavo cinereo, in corticali præsertim cerebri portione, deturpata. Quin etiam extima subjecti cerebelli substantia, quanquam ad minorem tractum, ad duos videlicet transversos digitos, cum meninge utraque adeo coaluerat, ut cum e Duræ cavo cerebellum extraherem, hujus ibi substantia, Duræ meningi adhærens relicta sit. Porro cerebri vasa per Tenuem meningem repentia, æquo latiora conspiciebantur, nigroque sanguine distenta, qualis & in Duræ Sinibus fuit. Per medullarem autem cerebri substantiam assulatim dissectam crebra passim, & evidentiora quam soleant, sanguifera vascula se ostendebant. Laterales ventriculi aqua plenissimi subfusca, quo colore & eorum facies infecta erat. Denique Pinealis glandula firmior, & major, & albidior quosdam quasi loculos intus habere visa est. Sed nec illud reticebimus, cum rara observatione quæ in Commentariis extat Petropolitanæ Imper. Academiæ (3) conjungendum, quod ab ortu, aut certe a prima infantia hujus mulieris cranio peculiare fuit, ut latus posterius dexterum magis curvaret extrorsum, quam sinistrum: quamobrem & ejus cavum, & comprehensum cerebri hemisphærium erat ibi evidenter amplius, quam a sinistris: id quod in altera etiam muliere (4) occurrit mihi, visumque est eo dignius adnotatione, quod tota obliquata cranii cavea tempus dexterum magis excavatum, sinistro contractiori, & vicissim occipitis latus dexterum contractius, sinistro magis excavato respondebat. Sed etsi

---

(1) Sect. hac 1. Obs. 40.
(2) n. 2.
(3) Tom. 7. p. 222. & seq.
(4) Vid. ut in aliis quoque, Epist. 62. n. 15.

in ea quoque fœmina Laterales cerebri ventriculi prorsus pleni fuerunt aquæ turbidæ; historia tamen non huc pertinet, ideoque alibi (1) perscribetur.

15. Neque enim scio, an illa fæmina doloribus capitis esset obnoxia, ut neque an ea cujus modo tota historia descripta est, antequam febre afficeretur; cum probe alioquin sciam, *figuram capitis vitiosam magnum ad diuturnos dolores inferendos conferre censeri momentum*; quæ verba in Sepulchreto quoque (2) referuntur, omisso, ob incuriam, Auctoris nomine, Rolfincii videlicet (3). Sed ad descriptam historiam ut redeam; si mulier illa, atque illa item de qua supra (4) diximus, adolescentula viri fuissent in sugendo herbæ nicotianæ fumo pene assidue occupati, fuscus ille, aut nigricans in utriusque cranii interna facie animadversus color, quibusdam facile visus esset præsertim olim, ab ejus fumi fuligine repetendus: neque enim qui repeterent defuere, ut in superioribus (5) est indicatum. Nos cum rubedo aliqua ei colori admisceretur, quin ab restitante sanguine esset, non dubitavimus. Nam etsi mulier lue venerea laborabat, nusquam tamen ulla fuit in cranio caries, quam aliquem fortasse ob atroces illos dolores potuisse suspicari, licet nullum sive tumore, sive colore extima capitis facies præberet indicium, ex aliis & præsertimex illa in scorto pulcherrimo observatione planum est quam A. 1704. Bononiæ mihi narrare memini Novesium, qui & scriptis mandavit (6) postea. Satis tum ad moram sanguinis per tenuissima passim vascula, ut alibi ostendetur, ex calvariæ intima lamina in Duræ meningis vasa redire soliti, tum ad dolores illos probe intelligendos, satis, inquam, causæ est in descripta meningis illius crassitudine, & cum altera coalitu, vel secundum ea quæ paulo superius (7) proposita sunt.

16. Atque ut plenius intelligas, quam possint ejusmodi coalitus, obicem sanguini ponendo, inducere capitis dolores; fac cogites, ex vasis sanguiferis cum alia sint venæ, alia arteriæ, sanguinem qui per has fertur, ubi ad obstaculum ventum est quo ejus transitus tardior fit, non distendendo solum, sed percutiendo quoque, nocere. Scilicet quot sunt arteriarum pulsationes, tot ictibus, hisque eo majoribus, quo difficilior est transitus, meninges percellit. Sic Brunnerus (8) immanes capitis cruciatus in viro cujus Dura meninx verrucis pisi magnitudine plurimis hic illic, sed præsertim circa arteriarum *ramificationes*, obsidebatur, a singulis arteriolarum vibrationibus deduxit: quanquam distentionis tantum vim, non etiam percussionis, spectavit. Cæterum non modo coalitus, angustiora quæ per ipsos transeunt, vasa efficiendo, sed & quidquid, sive pungendo, convellendoque, sive comprimendo præstare idem potest, capitis dolores creabit. Pungendo creabat ossea illa acuta particula, inter meninges sita, de qua leges Observationem III. An. VII. Dec. III. Ephemer. Cæsareæ Nat. Cur. Academiæ. Comprimendo autem, exostosis cranii interior tum quæ Observatione describitur CCLIII. in Dec. eadem An. X. sanguine propterea quoque in meningibus adeo remorato, ut fere essent digitum transversum crassæ, & luxuriantis carnis referrent speciem, tum quæ Cent. VI. Observatione XXI. adjectoque ad hanc Scholio non una proponitur, præsertim vero quæ Observatione extat XCIX. Volum. II. Actorum ejusdem Academiæ: cujus ex minus antiquis libris plura tibi exempla de industria colligo, cum plurima videam ex iis libris, quos ante alteram Sepulchreti editionem vulgaverat, in hoc olim, & merito quidem, esse relata.

---

(1) Epist. XII. n. 2.
(2) Sect. hac 1. sub Obs. 46.
(3) Ord. & Meth. cognosc. dolorem. Cap. 1. 2. S. 2. art. 2. P. 1. c. 24.
(4) n. 12.
(5) n. 8.
(6) Lettres. L. 6.
(7) n. 11.
(8) Eph. N. C. Cent. 1. Obs. 69.

17. Nec desunt tamen quæ aliunde accepta, eodem adjiciantur: cujusmodi sunt duo quæ proferam haud inelegantia, & ad propositæ mulieris dissectionem attinentia. Ostendunt enim æquo majorem sanguinis copiam, vasa quæ intra cranium sunt, distendentem, capitis dolores facere. Exemplum alterum Cowperi est in anglica Anatome humani corporis, aut si forte hac cares, in Actis Erudit. Lips. (1) Alterum in Commercio Litterario (2) leges. Primum in eo qui ab ineunte ætate dolori, de quo loquimur, vehementi obnoxius vixerat, Duræ meningis vasa adeo lata fuisse, monstrat, ut *calami* æquarent crassitudinem. Quod ne putes, instante demum novissimo morbo, id est apoplexia, esse factum, sed ut quam antiquum fuerit, scias; illorum vestigia vasorum in calvariæ interiore facie, tam profunda, atque ampla erant, ut ei vasorum crassitudini responderent: poteris autem observationi huic satis similem Bajeri observationem (3) adjungere. Exemplum secundum exhibet fœminam, a prima adolescentia immanibus pariter capitis doloribus excruciatam, iisque eo gravioribus, quo magis augebatur sanguinis aut copia, aut exæstuatio. Scilicet ren dexter non suo loco positus, sic arteriam Magnam, & venam Cavam ad imas lumborum vertebras apprimebat, ut qua hæc vena excipiebat sanguinem Iliacæ sinistræ, varix ortus esset, cujus diameter duplo propemodum Cavæ diametrum superabat, indicio manifestissimo, tanto plus sanguinis ad superiora, ipsumque caput ferri debuisse, quanto minus poterat ad inferiora. Exempla autem hæc duo probe intelligis eo spectare, ut a copia quoque sanguinis qua Tenuis meningis vasa, & cerebri vascula sic distenta vidi, ut latiora essent, repeti possint acerbissimi dolores quibus mulier afficiebatur.

18. Cætera quæ in historia scripsi, partim supra (4) ut quæ ad aquam in ventriculis attinent, declarata sunt; partim alibi declarabuntur. Est enim, ut initio dixi, fere cum aliis complicatus malis capitis dolor. De quo hæc in præsentia habui quæ scriberem, eadem ratione perrecturus ad alia, si hæc prima non displicuerint. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA II.

Sermo primum fit de Apoplexia in universum, tum de ea quæ est a sanguine.

QUAS nuper de capitis dolore ad te misimus, gratas fuisse Litteras, scribis; sed tanto gratiores futuras quas de Apoplexia expectas, & de cæteris deinceps morbis, quanto horum quisque gravior est, & periculi plenior. Simul quæris, an Apoplexia revera hoc sæculo crebrior sit, quando Medicos Eruditos duos in diversa vides esse opinione, & quod mirum videatur, ad eumdem ab utroque Auctorem provocari, Cornelium Celsum.

2. Ut hinc incipiam; negari non potest, apud Celsum (5) hæc legi: *Attonitos quoque raro videmus, quorum & corpus, & mens stupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo, hunc* ἀποπληξιαν *Græci appellant.* Sed neque inficias iri potest, vix perbrevi at-

---

(1) A. 1699. M. Feb. ad. Tab. 91.
(2) A. 1744. Hebd. 43. I.
(3) Act. N. C. T. 3. Obs. 121.
(4) n. 3.
(5) De Medicina l. 3. c. 26.

tonitorum curatione proposita, hæc subjici (1): *At resolutio nervorum frequens ubique morbus est. Sed interdum tota corpora, interdum partes infestat. Veteres auctores illud* ἀποπληξίαν; *hoc* παράλυσιν *nominarunt: nunc utrumque* παράλυσιν *appellari video.* Ne autem credas, apoplexiam hanc quam frequentem ubique fuisse dicit, & paralysim tum vocari solitam, paralysim potius fuisse totius corporis, quam veram apoplexiam; attendas oportet, non modo corpus universum resolvisse, ut paraplexia (2) dici posset, verum etiam mentis usum intercepisse: in ejus enim curatione mox a Celso (3) pronunciatur, *post sanguinis missionem, si non redit & motus & mens, nihil spei superesse*; ne illud quoque addam, sæpe paraplexiam (4) *succedere apoplexiæ*, *ut* si illa frequens erat, hæc quoque non rara fuerit, necesse sit. Quid ergo erat, inquies, illa primo loco proposita a Celso apoplexia? in qua & corpus, & mentem stupere, ait, sed raro videri consuevisse. Nisi Mercurialis meus (5) Virique alii ante, & post ipsum Eruditissimi veram esse apoplexiam censuissent, quam ibi Celsus *morbum attonitum* nominarit, quanquam attonitos, ut Rubeus (6) animadvertit, homines dixit, non morbum) ausus fortasse jam pridem essem de voce illa ἀποπληξίαν integra, an mendosa sit, dubitare. Interdum enim cum ultimas in Celsum Epistolas scriberem, suspicatus sum, morbum alium aliquem ibi indicatum ab eo esse, ut puta catalepsim, aut hujus similem, nempe quem raro videamus, in quo & corpus, & mens stupeat, & qui fiat interdum ictu fulminis, unde etiam proprie attoniti dicti sunt (7). Et sperabam quidem, suspicionem meam confirmari, & rationem aliquam emendationis ex Cælio Aureliano hauriri posse, qui fusius quam Veterum, qui supersint, quisquam, de Catalepsi verba faciens (8), docuit, qui primi olim ab aliis morbis hunc separaverint, & id nominis imposuerint, & quo quisque modo curaverint. Sed angustiis temporis exclusus, & inconstantia quadam, librariis forsan imputanda, tardatus, cum Asclepiadem *catalepsin appellavisse*, mox autem *novum non dedisse nomen*, legamus, sed ejus *sectatores catalepsin vocavisse*; longioris operæ esse credidi rem discutere, nec Celsi curationem volui cum Themisonis, qui nuper vixerat, curatione comparare. Quæ tu facias censeo, non tam mea suspicione adductus, quam Summi Viri opinione permotus Gerardi Swietenii, Cæsareorum Archiatrorum Comitis meritissimi. Cujus Commentariorum (9) Volumen III. mihi, hanc Epistolam relegenti, benigne missum cum versarem, gavisus sum, eamdem, utriusque nostrum conjecturam fuisse. Quam nisi sequaris; aliquam nobis excogitabis rationem, qua unum eumdemque morbum & raro videri, & frequentem ubique esse, intelligamus.

3. Sed & ante Celsum, & post Celsum frequentem fuisse apoplexiam, cum Hippocrates indicavit, tum alii confirmarunt morborum Observatores: ille quidem; nam si raro accidisset, non inter morbos numerasset qui *in pluviarum multitudine* (10) & qui item *hyeme* (11) magna ex parte fieri solent; hi vero; nam hæc ejus dogmata memorantes, non modo in dubium non vocarunt, sed & suis observationibus comprobarunt. Sic Hollerius (12) complures recensuit apoplecticos *in frigida & austrina aeris constitutione* a se visos. Sic; ne longior sim; Forestus (13) suas producens observationes, *tota*, inquit, *cæli constitutio tunc pluviosa*, *& aus-*

(1) Initio seqq. c. 27.
(2) Vid. Galen. apud Gorræum Defin. Med. το Π.
(3) cit. cap. 27.
(4) Apud Gorræum loc. cit.
(5) Prælect. Patav. l. 1. c. 19.
(6) Annot. in cit. Celsi c. 26.
(7) Servius ad v. 172. l. 3. Æneid.
(8) Acut. Mor. l. 2. c. 10. 11. 12. & Chronic. l. 2. c. 5.
(9) In Boerh. *Aphor.* §. 1007.
(10) Sect. 3. Aph. 16.
(11) Ibib. Aph. 23.
(12) De Morb. Int. l. 1. c. 7. in Schol.
(13) Observ. Medic. l. 10. Obs. 70.

trina erat, & ita ab initio Decembris ad 18. diem, *plurimi apoplectici, & convulsi interierunt*: quin etiam in universum tradidit, suis quidem, Batavis *regionibus frigidis & humidis non raram, imo frequentissimam esse apoplexiam; frequentem quoque in locis frigidis ob situm terræ, ut Florentiæ, & Lucæ, & Bononiæ*, ubi erat ipse studiorum causa commoratus, *vel ob regionis naturam, ut Germanis, & Britannis.* Hi vero duo Medici centum quinquaginta annis circiter, ante hujus initium sæculi hæc adnotaverant; aut si Forestus paulo tardius; non tardius certe Jacchinus (1) unde pleraque istorum verborum, dissimulato auctoris nomine, descripsit Forestus.

4. Noli autem credere, hæc a me dici, ut inficier quod probe memini, circa hujus sæculi initia frequentes adeo factas esse mortes repentinas, ut rei novitate perculsus populus terreretur. Sed hoc dico: quod nostris accidit temporibus, idem aliis quoque accidisse modo post breviora, modo post longiora intervalla, ut tempestatum natura tulit, non earum tantum quæ exempli causa memoratæ sunt, sed & aliarum, ut suo declarabitur loco (2, idque magis, minusve pro regionum situ, & constitutione, & victus consuetudine magis, minusve cum tempestatibus consentiente. Quin fuit aliquando cum inter cæteros pestilentes morbos, noxium fortasse circumjectorum locorum aerem, certe autem vitæ mutationem ex laboriosa in desidem & voluptariam consecutos, *apoplexiæ morbus acerrimus* sæviret, quemadmodum ex Agathia (3) cognosces. Qui alteram quoque sæculo eodem sexto pestilentiam describens (4), cum alia memorat mortis genera, tum *interiisse*, ait, *repentina morte quam multos tanquam apoplexiæ gravi morbo correptos.* Deinde hoc adde, non omnes circa nostri initium sæculi repentinas mortes ab apoplexia fuisse, sed plures etiam a syncope, quasdam a suffocatione. Novissime (id quod pariter per dissectiones animadversum, recreavit populi animos ab incognita quæ lateret in aere, communi quadam causa tantam subitarum mortium frequentiam facile repetentis) novissime, inquam, hoc ajo: qui apoplexia vel eodem mense, atque adeo die plures interierunt, non omnes eamdem in cerebro noxam, sed alios longe aliam, & ab alia causa profectam, nec semper recenti, sed antiqua interdum, ostendisse; quod & prægressa incommoda significaverant.

5. Etsi enim apoplexiæ cujusque causa illa proxima & quæ morbum continet, una esse videtur, id est intimorum qui in cerebro fiunt motuum, cum videlicet movemus, sentimus, cogitamus, subita imminutio, tanta interdum, ut proxime ad cessationem accedat, aut in cessationem continuo transeat; eam tamen imminutionem multæ sunt & variæ quæ inducant, causæ, harumque ipsarum aliæ sensus omnino fugiunt, aliæ sub hos cadunt. Quarum illas, ubi res nonnunquam coegerit, ibi conjicere, quoad ejus licebit, conabimur. De his autem, quæ manifestæ occurrere nobis intra cranium solent, dabimus operam ut dilucide ac partite scribamus.

6. Hæ plerumque aut in sanguine, aut in sero consistunt, nonnunquam & in aliis. Sed nos rariores causas in novissimum rejicientes locum, frequentiores illas duas primum persequemus. Eæ, quippe sæpius animadversæ, celebrem illam apoplexiæ divisionem pepererunt in Sanguineam, & Serosam, quam qui divisionem improbarunt; id eo fecisse partim credo, quod tunc continentem causam magis, quam efficientes, & ab his profectam in prædicendo, medendoque utilitatem, spectarent; partim quod seri effusionem pro effectu haberent, non pro causa, qua de re alibi (5) & vidi, & videbo; partim etiam quod ut

(1) Vid. init. c. 9. Comm. in Ras.
(2) Epist. III. n. 13. 29.
(3) De Bello Gotth. l. 2.
(4) l. 5.
(5) Epist. 1. n. 3. & Epist. 4. passim.

cætera Majorum dogmata, ita hoc quoque abjicere ſtuderent, olim adeo inculcatum, ut vulgo vix aliunde quam a ſero craſſiore ventriculos cerebri impediente, eſſe apoplexia videretur. Sed nimirum ſæpe veteris doctrinæ faſtidio ultra æquum homines progreſſi ſunt.

7. Nec vero etſi medentium plerique ſic crederent; fugiebat tamen doctiores, apoplexiam etiam a ſanguine Medicinæ parentes agnoviſſe. Hippocratis, Galenique locos non produco; habes enim in Sepulchreto (1), ut verba quoque Turriſani (2) qui ſæculo XIV. illorum aliquem locorum probabat. Italorum præcipue alii ſeculo XV. & XVI. idem facere perrexerunt, in quibus Jo. Matthæus de Gradi (3), Jacobus Berengarius (4), Leonardus Jacchinus (5), ſed præſertim Petrus Salius vicinus meus (6) toto illo peculiari capite, quod *de Apoplexia a ſanguine* inſcripſit. Quorum etſi alii aliter rem intelligebant; nemo tamen præter Salium fortaſſe, qui id ipſum raro, ea credidit ratione fieri qua ut ſæpe nos videre ſoliti ſumus, ita Avicenna (7) olim docuerat, cum videlicet cauſam ſecundi, & frequentioris quidem generis ejus apoplexiæ quæ ſit a repletione, eſſe cenſuit *aut humorem ſanguineum effuſum ad ventriculos cerebri ſubito, aut humorem phlegmaticum, & hunc eſſe ſecundum plurimum.* Sed paulo ante, quam Salius ſcriberet, Italus alter Leonardus Botallus, ex Gallis autem Ludovicus Duretus, quamquam ſerius hujus liber vulgatus eſt, effuſum ſanguinem conſpexerant in eos apoplecticorum ventriculos, quemadmodum verba utriuſque, in Sepulchretum (8) quoque relata, præclare oſtendunt; ut permirum ſit, eruditiſſimum alioquin Medicum Caſparum Hoffmannum (9) quæſiviſſe, *quis ventriculos ſanguine oppletos in apoplexia vidit unquam?* Porro a ſanguine, etiam in ventriculos, aut alio intra cranium, non effuſo, aut certe ab alia cauſa quam a frigido humore, tam crebro apoplexiam accidere cenſuit Proſper Martianus (10), ut affirmare non dubitaverit, *ex tribus apoplexiæ ſpeciebus unicam tantum, & de raro contingentem in frigidos ſuccos Hippocratis conſilio referendam eſſe.* Huc ſi addideris, Varolium (11) Mercuriali reſcribentem, provocaſſe ad *diſſectiones eorum, qui apoplectici moriuntur*, & iis fretum, ſic locutum fuiſſe: *in eorum ventriculis cerebri (hoc quæſo mihi credas) non reperitur major excrementorum copia, quam communiter in omnibus aliis reperiri ſoleat*; hoc inquam, ſi addideris; plane intelliges, non modo ante recentiora tempora non defuiſſe qui apoplexiam a ſanguine agnoſcerent, ſed & nonnullos fuiſſe qui apoplexiam ab effuſo in ventriculos ſeroſo excremento, perraro, ne dicam nunquam, fieri docerent.

8. Attamen alias a ſanguine, alias a ſero eſſe hunc morbum repetendum, præter illas tot obſervationes quas in Sepulchreto collectas habes, confirmabunt aliæ bene multæ poſt ejus alteram editionem vulgatæ, quarum nos aliquas, ut res feret, poſtea memorabimus, hic illis tantum indicatis, quas litteris conſignaverat eodem ac Duretus, & Botallus tempore, eademque in Gallia Italus, ut videtur, Medicus non vulgaris, & ſane dignus, cujus & reliqua in lucem proferat Doctiſſimus Targionius, a quo (12) hæc exſcripta habemus. „ In Damicella de Mauvoyſin, „ quæ obiit a partu Epileptica una & Apoplectica, ſecta obſervavi totum ventri„ culum ſiniſtrum cerebri fuiſſe plenum aquoſo ſanguine, ſeroſo, putri, ac pra-

---

(1) l. 1. S. 2. in Addit. in Schol. ad Obſ. 1. & 14.
(2) Ibidem.
(3) Prax. tr. 11.
(4) Iſag. ubi de Anat. part. colli.
(5) c. 9. cit.
(6) c. 2. de Affect. particularib.
(7) Canon. l. 3. F. 1. tr. 5. c. 12.
(8) Sect. cit. Obſ. 11. n. 2. & Obſ. 16.
(9) Vid. Schol. ad cit. Obſ. 11.
(10) Adnot. in Hippocr. de Morbis l. 2. verſ. 64.
(11) De Nervis Opt. Epiſt. 2.
(12) in fine della Deſcriz. d'un Tumore Follic.

„ vi coloris, & venas Plexus retiformis una cum arteriis fuisse tumidas, quasi „ insufflatas, subnigras: ut etiam in D. de Boyssy magno Franciæ Scutifero, to- „ tus ventriculus dexter erat irriguus sanguine. Ideo jure Lampridius de Seve- „ ro Cæsare, obiit ictu sanguinis, quem Apoplexiam vocant; plerisque enim „ Apoplecticorum sectis extravasationem sanguinis in ventriculo vidimus. „ Nec displiceat quod, cum sibi scriberet, fortuito, ut fit, memoria lapsus, pro Lucio Vero severum, Lampridium autem pro sexto Aurelio Victore posuerit, cujus de Vero hæc in Epitome verba sunt, (1) obiisse videlicet *ictu sanguinis, quem morbum Græci ἀποπληξιν vocant*; unde sanguineam apoplexiam intelliges etiam sæculo quarto fuisse notam: aut si forte cum iis facis qui Epitomen illam incerti Auctoris esse putant; Eutropii Historiam (2) inspice quarto sæculo & prius quam illa Epitome, scriptam; obiisse Verum leges *subito sanguine ictum casu morbi quem Græci ἀποπληξιν vocant*. Et sane haud aliam, quam sanguineam fuisse Veri apoplexiam illa indicant quæ de ejus vita, morbo, curatione, & obitu sæculo jam tertio ediderat Julius Capitolinus (3), convivia, & calices ejus describens, tradensque, *non longe ab Altino subito in vehiculo morbo quem apoplexin vocant, correptum, depositum e vehiculo, detracto sanguine Altinum perductum, cum triduo mutus vixisset, apud Altinum periisse*. Quem ad locum Capitolini non omittendum est quod Egnatius (4) paulo supra ubi idem Historicus eam Veri apoplexiam memoraverat, sic adnotavit, ut quam frequens sæculo XVI. is morbus esset, magis magisque intelligeremus: *apoplexi*, inquit, *frequentissimo jam ac pervulgato ob immoderatum vini, venerisque usum morbo per hosce annos quibus ista commentabamur*. Sed illuc revertor, ut serosas quoque esse apoplexias ex ejusdem Observatoris scriptis comprobem, qui in *plerisque* apoplecticis effusum in cerebri ventriculum sanguinem se vidisse, docuit. Inter illa quæ supra descripsimus verba, hæc interjecit: *in aliis vidi aqua plenum limpidissima, extinctis Apoplexia cum tamen vacuus esse deberet omni omnino re*. Jam vero utrumque iis pariter Observationibus planissime confirmatum videbis quæ ex Valsalvæ schedis primum, tum ex nostris quoque proferentur. Nec tamen quod in Sepulchreto promiscue factum vides, hic illas producemus in quibus capitis vulnera ictusve apoplexia consecuta est; sed in suum differemus locum; editas autem antea ab utrolibet nostrum, dumtaxat indicabimus. Quibus etiam omissis, hæ tamen longissimæ essent Litteræ, nisi quæ dissectiones spectant ad sanguineam apoplexiam, eas tantummodo, neque omnes, in præsentia proponeremus, rejicientes in Epistolas proximas, tum earum reliquas, tum quæ attinent ad serosam.

9. Ut a Viro Amplissimo incipiamus; cujus propterea historia est a Valsava diligentius descripta; ANTONIUS FRANCISCUS SANVITALIS, Cardinalis S.R.E. statura mediocri, aut paulo hac majori, corpore carnoso, colore rubicundo, studiis, & gravibus occupationibus deditus, arthritidi obnoxius, aliquot ante annis cœperat inani quodam faucium ad exscreandum irritamento, & convulsivis etiam motibus in facie, & manibus per intervella tentari. Denique cum annum ageret quinquagesimum quintum, & regionem duos jam menses incoleret montosam, austroque sæpius perflatam, cujus alias regionis cælum valde sibi adversum expertus fuerat, accessissent autem animi solicitudines & curæ, & hyemale solstitium A. 1714. appropinquaret; in affectum incidit vertiginosum: a quo tametsi liberatus est; non mediocrem tamen mœstitiam, & ad somnum proclivitatem ostendebat. Intra vicesimum circiter diem rediit affectus vertiginosus, vo-

(1) Hist. Aug. Epitom. in M. Antonino.
(2) Hist. Rom. l. 8.
(3) in Vero Imperat.
(4) Annot. ad Capitolini M. Antonin. Philos.

mitumque secum adduxit. Brevi spatio uterque primum, deinde etiam vehemens, qui iis successerat, dolor capitis sedatus est. Verum postridie eadem qua vertigines ingruerant hora, omni propemodum amissa sentiendi, & movendi facultate in sinistra parte corporis, quasi somno profundo sopitus jacet. Naturalis tamen est respiratio; pulsus autem frequens, magnus, vehemens: & quamquam sinistri artus incassum irritantur; iisdem tamen irritamentis ad plantam pedis dexteri, & iis quæ solent, ad nares adhibitis, leviter excitatur, ut quædam nutibus, nonnulla etiam verbis opportune significet. Habent autem hæc irritamenta feliciorem successum præsertim post sanguinis missiones: præcipue vero sexto ab apoplexia die cum secta esset, imperante Valsalva, vena Jugularis dextera; horis circiter post quatuor, expergefacti interni sensus, & loquela ad horam unam, eoque amplius restituta est. Eademque excitatio, sed manifestior, & longius protracta, eadem quasi hora habita est nocte insequenti. Verum excitatio hæc novissima fuit: inde enim æger sensim declinans, & convulsivis motibus per intervalla correptus dextera in parte, præsertim in pede ac manu, & in tota præterea facie, in primisque ad oculos, in ipsoque etiam fortasse corde; nam pulsus sæpe eodem tempore omnino deficiebat; his tandem circa initium diei decimi redeuntibus, vivere desiit.

In Ventre, & Thorace inventa sunt omnia secundum naturam constituta. Cerebrum vero flaccidius fuit: & in sinistro quidem ventriculo non multum seri; at in dextero uncias duas habuit, & hoc amplius, sanguinis coagulati. Laceratus autem hic erat plexus Choroides, & ventriculi parietes in ipso latere externo posteriora versus, ad profondi ulceris similitudinem erant corrosi.

10. Plura in Amplissimo hoc Viro convenerunt quæ ad apoplexiam disponerent, studia, graves occupationes, curæ, arthritis ipsa, quæ sæpe calculosam, alias apoplecticam quoque post se trahit affectionem. Legesis inter cæteras Viri Principis, itemque Comitis, utriusque podagrici, utriusque apoplectici historias (1), & præter cystis calculos in utroque, alterius Laterales cerebri ventriculos sero, alterius, qui huc potissimum attinet, cruore effuso scatentes animadverte. Cardinalis apoplexiam prænunciarant plura ex signis illis communibus quæ collegit Cælius Aurelianus (2) olim quidem convulsivi manuum, faciei, & faucium etiam, ut ego opinor, motus: proxime autem iteratæ vertigines, quas proclivitas ad somnum, mœstitia, vehemensque capitis dolor consequebantur: quæ ita instantem indicarunt, ut novissimæ vertigines pro leviore quodam apoplectico paroxysmo quadantenus haberi possint, quippe quem gravior postridie excepit eadem hora. A sanguine hunc esse, poterat illius copia significare, rubicundo colore ostensa, & rarefactio ventis australibus inducta, vasis ab ætate ipsa jam rigescentibus, mox a bruma arctatis, & ob utramque hanc causam disruptioni facile obnoxiis. Nec tamen fortis initio, & progressu fuit apoplexia, ut respiratio commonstravit, & sentiendi movendique facultas ne in sinistro quidem corporis latere omnino sublata, & semel, iterum, sæpius cum internis sensibus restituta loquela, donec laceratione in cerebro aucta, & sanguine magis effuso, lethalis apoplexia facta est. Nec profuit, quamvis statim ab ipso initio se prodens, pulsus febrilis, & fortasse febris, quam symptomatum eadem hora nonnunquam observata remissio, & deinde intensio subindicabant; imo vehementer obfuit, sanguine videlicet magis, & valentius agitato, impulsoque: ut inter multa ac varia quæ ab Hippocratis Interpretibus, aliisque cum antiquis, tum recentioribus Medicis de febre tradita sunt superveniente apoplexiæ, quam

---

(1) Eph. N. C. Cent. 4. Obs. 169. (2) Acut. Morb. l. 3. c. 5.

per

per ipsam quidem rarissime solvi, affirmat Experientissimus Werlhofius (1), hic illud in primis locum habere videatur, quamvis in serosa prosit aliquando, in sanguinea potius obesse. Sed contra, utilitatem, quam potuit, certe præstitit sanguinis missio, ab Jugulari præsertim vena, eaque dextera, ut scite is qui Bononia advolarat Valsalva secundum observationes in hemiplecticis instituit suas (2), quas & anatome tunc confirmavit. Noxa enim erat in cerebri parte dextera, cum sinistra corporis esset resoluta: id quod insequentibus etiam dissectionibus inventum leges. In sectione autem Jugularis venæ illud quoque attendas velim, cavisse Valsalvam, ne sibi objici fortasse possent quæ multis interdum objiciuntur, isto in apoplecticis auxilio utentibus. Scilicet respirationis difficultatem ejusmodi ægris per se noxiam, quippe redituro e cerebro sanguini obstantem, non esse injecta circum collum fascia augendam, aut si ea ratione quam laudat Cel. Heisterus (3), laxior injecta fascia ita deorsum trahatur ad pectus, ut arteriam Asperam non premat, Jugulares venas premat; hanc ipsam pressionem regressui sanguinis officere: modum autem a quibusdam hoc tempore probatum, quem olim Berengarius Carpensis (4) descripserat, neque in apoplectico locum habere, & si haberet, tum ob compressam animam descendenti e cerebro sanguini obfuturum, tum ob zonam qua venter constringitur, effecturum, ut multo plus sanguinis ferretur ad cerebrum. Valsalva igitur Jugularem venam incidi jussit apoplectico, non modo naturalem respirationem servanti, verum etiam imminutam prioribus venarum sectionibus copiam sanguinis habenti; ut minus periculi jam esset a Jugularis compressione (quamquam ea dumtaxat quæ digito fit, alias esse usum scio (quam spei ab incisione, & minus quoque metuendum, ne ad cohibendum postea sanguinem arctiore fascia opus esset. Nam quod alii præterea objiciunt, per Jugularis venæ sectionem sanguinem quidem *immediate* e cerebro deduci, sed tanto plus sanguinis ob id ipsum convehi ad cerebrum per arteriam Carotidem; Valsalva certe, ut minime ignorabat, Externam, quæ in collo inciditur, venam Jugularem non eam esse, quæ immediate e cerebro sanguinem revehit, sed Internam; sciebat quoque, huic quidem venæ, non illi, Internam respondere Carotidem, quæ ad cerebrum sanguinem adducit, illi vero Externam respondere, quæ partes alluit capitis extra cerebrum sitas: ad quas ut, vena illa Externa secta, magis resistentia minuitur, ideoque plus sanguinis fertur per Externam Carotidem, sic minus est quod ad cerebrum feratur per Internam. Neque hic vereor, ne forte dicas, quasdam tamen inter Externam & Internam Jugularem venam esse communicationes; sic enim vides, non effici ut immediate sanguis e cerebro, multoque minus ut tanta ex eo sanguinis copia detrahatur, quanta per incisam, si liceret, Jugularem Internam detraheretur, quippe quæ ipsa quidem & continuatio est eorum sinuum in quos venosus cerebri sanguis corrivatur, & majori prædita est diametro quam Externa, nedum quam parvi aliqui Externæ surculi, quos cum iis communicare Sinibus, ultro affirmamus, inter istos surculos ipsam aliquando, si ita vis, Occipitalem venam referentes. Qua ex vena propter eam immediatam communicationem sanguinem detrahere in multis quidem cerebri affectionibus, & speciatim in contumaci quodam ac perdifficili soporoso morbo a me commendatam esse, ut laudatus inquit Heisterus (5) invenies (6), non sic tamen, ut ejusmodi per cucurbitulas detractionem sanguinis cum hujus missione ex venis brachii, aut ex Jugulari in sanguinea apoplexia stre-

---

(1) Vid. Commerc. Litter. A. 1734. Hebd. 49. in fin.
(2) Tract. de Aure c. 5. n. 8.
(3) Instit. Chirurg. P. 2. S. 1. c. 7. n. 1.
(4) Isagog. in Anat. ubi de Anat. aliquar. part. colli.
(5) Sect. cit. c. 5. n. 2.
(6) Adv. Anat. VI. Animad. 83.

nue oppugnanda compararem, quemadmodum fortaſſe aliqui ex Hoffmanni (1) lectione exiſtimabunt. Cæterum Hoffmannus recte fecit, quod hoc quoque auxilii genus ſuis ibi commemorare lectoribus non omiſit, a Sorano, ut poſtea animadverti (2), *in querelis capitis*, & ab nobili Medico Ingraſſia *in cerebri affectibus calidis* valde probatum, in ipſa autem apoplexia aliquando neceſſarium, ſicuti ex indicata a me olim Zacuti Obſervatione cognoſces. Apoplecticum enim Juvenem *reſoluto pulſu*, ut *in horas moriturus* videretur, *ad ferenda vehementiora auxilia incapacem*, reſtituit *cucurbitula bis in occipite* profunde *ſcarificata.* Meadius (3) quoque Illuſtris Anglorum Medicus *permagnum auxilium* hoc eſſe, confirmat, *in maxime periclitantibus* apoplecticis *magnopere juvaſſe*, *non ſemel expertus.* Nemo autem fuſius, diligentiuſque de præſidio hoc ſcripſit, quam Celeberrimus inter Germanos Profeſſor nec minus quam Meadius, erga me humanus, Aug. Frid. Waltherus, qui Diſſertatione edita *de Scarificatione Occipitis*, *plurium capitis morborum auxilio*, id verum eſſe cum in aliis morbis, quos inter phrenitidem, paraphrenitidem, convulſivos, & ſoporoſos affectus, ipſamque epilepſiam, tum ophthalmiam pertinacem, anginam, vertiginem, & obſtinatam cephalalgiam, quamvis ab initio ſympathicam, nominat, modo a ſanguine ſint, nedum in ſanguinea apoplexia cum aliorum, tum ſuis præſertim obſervationibus comprobat. Quod vero ad hanc ultimam ſpectat, præter Auctores hos duos recentiſſimos, velim Aretæum (4) legas, magnum inter Veteres medendi magiſtrum, hæc in apoplexiæ curatione præcipientem: *quum morbus diu trahitur; & caput in cauſa eſt, cucurbitula occipitio affigenda, & ſanguis largiter hauriendus: plus enim quam venæ ſectio proficit, & vires nequaquam labefactat, &c.* Sed ad Valſalvæ obſervationes redeamus.

11. Vir ſexaginta annos natus, temperamento ſanguineo, & laudabili corporis conſtitutione præditus, ex fortuito inter ambulandum lapſu, caput magno impetu ad ſolum allidit. Leviter ſtupidus, fronte contuſa, e naribus ſanguine erumpente, & hæc conſecuta ſiniſtri artus ſuperioris reſolutione, ut nihil omnino ſenſus & motus in eo ſupereſſet, in Bononienſe Sanctæ Mariæ *de Vita* Noſocomium infertur: ubi ſaturatus in facie rubor, laborioſa reſpiratio, durus pulſus, & mediocriter celer animadvertuntur, cæteris omnibus, ſi paralyſim de qua dictum eſt, excipias, ſecundum naturam ſe habentibus. Die quarto Aphonia, quinto autem ineunte, mors ingruit.

Cum in Ventre, & Thorace recte omnia conſtituta invenirentur, neque os frontis, pauco dempto ſanguine, qui ob contuſionem inter ipſum, & tegumenta ſtagnabat, ullum quod ſub ſenſum caderet, læſionis indicium oſtenderet: neque reſerato cranio, Dura meninx quidquam, niſi levem aliquam contuſionis exhiberet notam, quæ ad meningem alteram non tranſierat; in dextero tandem cerebri ventriculo repertæ ſunt unciæ concreti ſanguinis circiter duæ; corpus autem Striatum ita cum plexus Choroidis perte eroſum, ut vix ullum ſui veſtigium relinqueret.

12. Noli putare, oblitum me inſtituti mei, apoplexiam huc retuliſſe, quæ inter illas quæ a capitis ictu ſunt, potius fuerit referenda. Etſi illæ quoque, ut in loco videbis (5), mirifice id confirmant quod ſupra (6) dicebam a Valſalva in hemiplecticorum diſſectionibus fuiſſe obſervatum; illarum tamen in præſentia non egeo. Sed hanc tranſtuli in hunc locum propterea quia alia mihi, atque ipſi fuit,

---

(1) Medic. Rat. T. 4. P. 2. S. 2. c. 7. Theſ. Therap. §. 3.
(2) Epiſt. Anat. 4. n. 11.
(3) Monit. Med. c. 2. S. 1.
(4) De Morb. Acut. Cur. l. 1. c. 4.
(5) Epiſt. 51.
(6) n. 10.

de hac aploplexia ſententia eſt. Neque enim eam ex fortuito lapſu, ſed potius lapſum ex ea repeto, argumento fretus, quo ad ſimilem in fere ſimili caſu dubitationem tollendam uti non potuit Laubius (1). Scilicet mihi in propoſita obſervatione argumento eſt ejus vitii natura, quod in cerebro latebat, illius conſimile quod legiſti in ſuperiore. Ab utroque lethalis denique, ut ſupra (2) explicatum eſt, accidit apoplexia; ſed antea levior, quæ nimirum huic viro ut in artu ſuperiori vim movendi atque ſentiendi prorſus ademit, ſic movendi ſaltem, in inferiori tantiſper videtur, cum inciperet ademiſſe, ut repente caderet. Cæterum utcumque ſtatueris; ſemper eam obſervatione hac confirmari doctrinam, videbis pro qua ſtabat Valſalva; ſed illa vel magis quam protinus ex eodem ſubjiciam.

13. Mulier annorum ſeptuaginta, a multis jam menſibus valde oblivioſa erat, neque ſemper objecta, certo ſitu poſita, cernebat, incedens autem vix pedes attollebat. Hæc cum anno ante, neſcio qua capitis repentina affectione tentata, illico evaſiſſet; nunc inter comedendum, ex improviſo cadit, tota ſiniſtra parte corporis, & dextero etiam brachio reſoluto. Reſpiratio quidem naturalis omnino eſt, ut ferme etiam faciei color, qui ipſi pallidus: neque ullæ apparent convulſiones; ſed caput non ſecus ac ſi mortua eſſet, concidit: neque ullum dat intelligendi, aut ſentiendi ſignum; niſi quod dum Jugularis vena dextera ſecatur, nonnihil ſe contrahit. Vixit ad horas novem. Cerebri ventriculi pleni inventi ſunt fluido ſanguine. Eratque eorum dexter valde eroſus circa marginem exteriorom tum corporis Striati, tum Thalami nervi Optici; ſiniſter autem ad hujus tantum, idque leviter. Choroides plexus vix potuit obſervari. Partes omnes reliquæ ſanæ erant.

14. Vides ut ei corporis lateri, quod erat magis reſolutum, pars cerebri immineret quæ minus eſſet vitiata, & illi quod minus, quæ magis, & viſionis vitio quæ noxa ad Opticorum nervorum Thalamos reſponderet. Porro ex hac Hiſtoria & quædam alia ſunt colligenda. Petrus quidem Salius (3) ut apoplexia quæ eſt a ſanguine, internoſci & diſtingui ab ea poſſet quæ fit a frigidis humoribus, multas diligenter notas propoſuit minime contemnendas, niſi quis forte obliviſcatur, ſigna ejuſcemodi non ſeorſum ſingula, aut pauca, ſed conjunctim pleraque eſſe ſpectanda. Qui enim hæc tantum attendiſſet, apoplexiam a frigido humore ægrotantem pati, *ſi ſit ſenex*, *ſi mulier*, ſi non rubor, ſed *ſi pallor in facie ſit*; multum ille in hac pallida muliere ſeptuagenaria deceptus eſſet. Id eo dico, quod memini, cum Sacram Virginem, conſanguineam meam, annos natam octoginta, levis apoplexia prehendiſſet, quæ graviorem minabatur, non dubitaſſe me adoleſcentem, quin ei potius Medico adſtipularer, qui mittendum ſanguinem, & temperatiora adhibenda eſſe remedia, cenſebat, quam aliis qui hæc improbantes, contrariam curandi viam inculcabant. Ætatem hi; nos ſigna cetera quæ ſanguineam apoplexiam indicarent, ſpectabamus. Conſilium noſtrum probavit exitus; noſtra enim medendi ratione ſemel, atque iterum ægram ſervavimus: quam rationem adverſus diſſentientes validius tueri licuiſſet, ſi tunc vulgata eſſet Lanciſii (4) Obſervatio in grandævo Mercatore cui graviſſima inſtantis apoplexiæ indicia levavit ſanguis e naribus profluens ad libras undecim, omnino autem ſuſtulit poſt quindecim dies rurſus effluens ad libras quatuor. Eorum quoque duorum, de quibus ante ſcriptum eſt, & totidem, de quibus mox ſcribetur, ſi ætatem ſolum attendiſſes, ſanguineam eſſe apoplexiam, negaſſes. Quin hujus

---

(1) Eph. N. C. Cent. 9. Obſ. 63.
(2) n. 10.
(3) l. et. c. cit. ſupra ad. n. 7.
(4) De Subit. Mort. l. 2. c. 5. n. 8.

exempla, partim a Valsalva, partim a nobis adnotata, cum ante oculos nunc habeamus viginti tria, si duo videlicet adjicias producta in Epistolis Anatomicis (1); forte accidit, ut vix tria quæ ad juvenes, quatuor quæ ad viros attineant, in iis omnibus inveniamus. Atque ut verum sæpius sit, senum apoplexias in diuturnas resolutiones abire, juvenum cito esse lethales; contra tamen, neque ita raro, se habere utrumque, conspeximus. Fortissimas autem esse, & multo citissime conficere, quæ a sanguine sunt intra calvariam effuso, & ipsi vidimus, & sæpe ab aliis adnotatum esse, scimus. Sed nec eas tantum, neque omnes, aut certe non omni morbi tempore. Ut enim mulier cujus historia novissime descripta est, vixerit ad oras non amplius novem; Vir tamen Amplissimus de quo primum scripsi, ad decimum servatus est diem; ut effusio sanguinis non primis morbi diebus, sed ultimo denique magis accidisse videatur, quod & supra dixi (2), & ideo fortem non primum fuisse apoplexiam, idque symptomatum conditione, & naturali in primis respiratione confirmavi. Hujus enim majorem, aut minorem a naturali recessum nosti præcipuam Medicis normam esse ad fortioris, aut debilioris apoplexiæ gradus constituendos: quanquam, ne quid ferme in Medicina perpetuum sit, in proposita muliere vides, respirationem non modo *ordinatam & æquabilem*, ut in altera, a Cl. Veratto (3) dissecta, & cum hac conferenda, sed omnino naturalem fuisse; in Sene autem de quo continuo scribetur, quam tarda post sanguinis intra cerebri ventriculos profusionem secuta mors sit, facile poteris existimare.

15. SENEX quidem multo ante obitum tempore affectione apoplectica correptus fuerat, ab eaque tota corporis pars dextera paralytica remanserat. CADAVERIS exsecto cranio, corrosa inventa est pars inferior ventriculi sinistri, cum suo plexu Choroide, circa quem polyposæ erant sanguinis concretiones; ut apoplexia illa originem habuisse videretur ab utriusque corrosione, & a sanguine propterea in ventriculi cavum effuso.

16. Si Valsalva in hac historia mirabilia scribere videtur; multo videbuntur mirabiliora quæ ex gravissimo altero Scriptore Wepfero in Sepulchretum (4) sunt relata: in Nobili quodam Polono *citra apoplexiam, aut aliam graviorum symptomatum colluviem*, non solum intra cranium, meningesque, sed etiam *in ipsam*, ut ait, *cerebri substantiam, innoxie effusum fuisse sanguinem. Ast merito*, inquit is qui exscripsit, *inter remissa talia* cum Wepfero ipso *referimus*. Brunerus (5) tamen, acri Vir judicio, in ea quoque muliere cujus apoplexiam annis propemodum quinque ante ejusdem mortem curaverat, ex iis quæ sive in vivente animadverterat, sive in mortuæ cerebro deprehendit, argumenta non dubitavit colligere, quamobrem in cerebri ejusdem substantiam effusus sanguis jam tum fuisse videretur. Quemadmodum autem in altero hemisphærio *tres* ipse *cavernulas jam olim factas, nunc quasi callosas ac cicatrice obductas circumcirca corpus striatum* deprehendit, quod propterea *flaccidum, obscuri subflavi coloris, & emarcidum apparuit, ceu atrophia laborasset*; sic mecum animadvertas haud ita absimilia occurrisse Viris Clarissimis, nostrumque Amicis Antonio Leprotto, & Jano Planco. Hæc enim quæ latine reddo, Arimino ad me Plancus scripsit Kalendis Aprilis A. 1721. „ Paucis ab hinc diebus cadaver incidimus viri illius qui Junio „ superiore te Patavii consuluit de hemiplexia, quæ a forti apoplectico insultu, „ in sinistra parte relicta erat. Non hinc mortuus est tamen, sed a cordis, & „ præcordiorum dilatatione, quam tu præclare ex iis quæ proposueras, remediis,

---

(1) XIII. n. 19. & 25.
(2) n. 10.
(3) Comm. Bonon. Sc. Acad. T. 2. P. 1. in Medicis.
(4) Schol. ad Obs. 6. in Addit ad Sect. 2. l. 1.
(5) Ibid. in Schol. ad Obs. 12. n. 3.

„ jamtum videris dignovisse. Cæterum hemisphærium cerebri dexterum tempus
„ versus, quasi abscessu aliquo videbatur fuisse erosum; ibi enim substantia deerat
„ ad quatuor transversos digitos in latitudinem, ad sesquidigitum in profundi-
„ tatem. Proximus autem nervi Optici Thalamus duabus tertiis partibus minor
„ erat, quam sinister, subflavus præterea, nec secus se habens, ac si cicatri-
„ cem duxisset". Nec mihi ipsi antequam has, a te remissas, Epistolas relege-
rem, propria de hoc genere Observatio defuit, cum aliis nonnullis ad te mit-
tenda (1). Quin etiam in Jo. Wilhelmi Albrechti (2) observationem incidi, qua
sub cranio, ante annos tringinta depresso, sed nunquam perforato, sub illæ-
sisque meningibus foveam in cerebro invenit quæ digitum facile caparet,
notabili substantiæ medullaris consumpta portione: quod cum sine dilace-
ratione vasorum sanguiferorum fieri non potuerit, non dubitat, sangui-
nem effusum, purulentamve materiam sola ope naturæ in venas fuisse resorp-
tam. Sed rara, inquis, hæc sunt, & a communi fere sententia aliena: quotus
enim quisque est Medicorum, qui effuso, conclusoque intra ipsam cerebri subs-
tantiam sanguine, non pronunciet, esse moriendum? Rara vero, imo perrara
sint, quanquam non ita fortasse rara sunt, ut antea putabas; ideo a nobis de-
cet commemorari, non ut quæ plerumque in Medicina contingunt, nobis præ-
cipue spectanda esse, obliviscamur; sed ne quæ aliquando tamen facta sunt, posse
fieri, negemus. Eodem ferme consilio nonnullas alibi (3) apoplecticorum sectio-
nes indicavimus, imo duas fuse proposuimus, alteram nostram, alteram Valsal-
væ ipsius, quæ non secus ac alia lethargici pueri, quam ex Foresto in Sepul-
chreto (4) habes, ostendant, nonnunquam occurrere in cerebro vitium ab eo-
dem latere, a quo in corpore est resolutio, tametsi rem contra se habere ut plu-
rimum; ne dicam propemodum semper; ex commemoratis Valsalvæ observatio-
nibus planum sit. Qui etsi observationum suarum quam plurimas ad sanguineam
apoplexiam attinentes minime chartis concredidit; eæ tamen sunt adhuc superს-
tites quas supra descripsimus, ut eæ pariter quæ proxime describentur.

17. Senex annos septuaginta natus in humum repente cadit, sinistra parte
corporis movendi, & sentiendi facultate orbata, dextera autem ingentibus con-
vulsivis motibus agitata. Facies rubet. Vix uno exacto die, interit. Calvaria
aperta, sanguis inter dexterum posteriorem cerebri lobum, & Duram meningem
coagulatus invenitur; serum autem quasi concretum inter sanguifera vasa alterius
meningis: qua incisa, paululum effluxit seri.

18. Si forte quæris, de quinque apoplecticis quorum historiæ descriptæ sunt,
cur huic uni, qui ad cerebrum potius quam in cerebro, vitium ostendit, ingen-
tes subjecti lateris convulsivi motus acciderint, cum illi qui primo descriptus
loco est, ingentes accidisse non dicantur, in tribus reliquis non modo non nar-
rentur, sed in muliere diserte negentur, quibus tamen omnibus tanto majores,
& cerebri quidem ipsius, læsiones inessent; minime proclive est causam reddere,
nisi forte credas, concretum sanguinem, & serum non magis cerebrum compres-
sisse, quam meninges irritasse, quas videlicet in hoc uno apoplectico continge-
bant: sicut autem dextera, & sinistra meningum partes non, ut fibræ cerebri
decussantur, sed recta cum Spinali medulla, & nervis in suum quæque latus des-
cendunt, ita quod latus corporis irritatæ meningum parti subjiciebatur, convul-
sivis motibus agitatum esse: aut siqua irritationis propagatio fieret in oppositum
quoque latus: hujus musculos, quippe resolutos, in motus cieri non potuisse.
At si cogitare sic placeat; vide, unde meningum irritationem repetas in apoplecti-
co primo, in quo, si non tanti, at aliqui convulsivi motus fuerunt: simul ali-

(1) Epist. 3. n. 6.
(2) Obs. Anat. circa duo cadav. §. 13.
(3) Epist. Anat. 13. n. 19. & 25.
(4) l. 1. S. 3. Obs. 34.

quas ex his quæ ſequuntur, hiſtorias attende, in quibus etſi non deerat cauſa quæ meninges irritaret, nulli tamen convulſivi motus a Valſalva adnotati ſunt. Sed hæc alias fortaſſe, diligentius indagare conabimur.

19. Vir annorum duodeſexaginta, bonæ a natura conſtitutionis, ſed *tabacci* uſui multum deditus, dum calceamenta conſuit; repente cadit. Nihil loquitur: nullam movet partem. Facies pallet, deinde inſtar icterici, nonnihil flaveſcit, mox ad illum pallorem redit: nonnullæ ſalivæ guttulæ ex ore defluunt. Intra horæ quadrantem moritur.

Ventre diſſecto, ſana omnia: in Thorace quoque; licet pulmonum inferior pars ad diaphragma, & dorſum alligaretur, ipſique ruberent, imo dexter ita ſanguine turgeret, ut ex lacerato magna hujus copia erumperet.

Sed in Cranio multum ſanguinis concreti ſub meninge Tenui inventum eſt ſuper anteriorem, præſertim a dextris, cerebri ambitum. In dextero quoque, & ſiniſtro ejuſdem ventriculo paululum ſanguinis cum levi grumo conſpectum eſt: plexus autem Choroides, quanquam ſanus erat, inflammationem concepiſſe videri poterat.

20. Jam vero etiam circa Medullæ truncum, & in cerebellum effuſi ſanguinis obſervationes ſubjiciamus.

Famulus annos natus circiter viginti duos, ſagaci ingenio, firmaque præditus valetudine, in laboribus imperterritus, dum hyeme ſumma, & nive cadente; domini quadrigas velociſſimo curſu ſequitur, multo ſudore totus madet: tamen induſio non mutato, veſpere ad ſua regreditur munera. Poſtridie autem mane cum e lecto exſiliret, a mente deſertus, ter præceps ruit. Sublatus, de profundo capitis, & præſertin occipitis dolore queritur: mox febre cum laſſitudinis, & doloris ſenſu toto corpore, afficitur. Inſequenti die alvus Galeni pilulis ſubducitur. Die tertio ſanguis mittitur; ſed incaſſum; nam ingraveſcens morbus ad lethargicam affectionem accedebat. Quinto die, ſcapularum cute inciſa, per cucurbitulas ſanguis educitur. Octavo aphonia repente æger corripitur, & apoplecticorum more immobilis horam jacet: poſt id, occipitis dolor exaſperatur: quin etiam ad humores, totamque Spinam vehementiſſimus extenditur. Nono die ex altero brachio ſanguis mittitur: unde ſymptomata remitti videntur, donec recrudeſcente apoplectico inſultu, vita cum morte commutatur. Ventre, & Torace recluſis, in hoc nihil præter mediocrem in dextero cordis ſinu polypoſam concretionem, eſt animadverſum: ex illo vero omentum a ſiniſtris in ſcrotum delapſum, ut epiplocelen faceret, tota interna illius teſtis ſubſtantia in membranoſum corpus mutata. Itaque ad Caput, morbi ſedem ventum eſt: & qua Medulla e cranio egreditur, ſanguis grumoſus inventus eſt, qui ex lacerato arteriæ Carotidis Internæ trunco emanaverat. Cerebri ventriculi magnam ſubſalſæ aquæ copiam continebant, dexter autem, & ſiniſter portionem etiam denſati ſanguinis. Denique per medullæ Oblongatæ crura, multa paſſim extabant corpuſcula, quæ, niſi quod pellucida erant, milii granula repræſentabant.

21. Corpuſcula hæc ad memoriam revocant *papillulas* illas *capitellorum acicularum magnitudine prominulas*, quas Brunnerus (1) in parte poſtica vidit ventriculi dexteri in quem ſanguis ſeroſus in apoplectica redundaverat, *aliquoties jam in levibus alias, ac perpolitis ventriculorum ſuperficiebus, ſi morbo laboraret cerebrum, ſibi obſervatas, quas quidem laticis in* eodem *cerebro ſcaturientis ductulos quis tantum non hariolaretur.* Huc facit forſitan ob prægreſſæ externæ cauſæ ſimilitudinem illa quoque, relata a Malpighio (2) obſervatio, a Bonfiliolo habita *in equo, qui poſt vehementem motum, & incaleſcentiam, aeri hyberno, & irruenti vento expoſitus, in-*

(1) Vid. Sepulchret. in Adit. ad Sect. cit. Obſ. 12. & in Schol. ad Obſ. 5.

(2) Epiſt. de Struct. Glandul.

teriit: in hoc pleura tota copiosissimis vesiculis, ichore turgidis, exasperabatur. Cætera quæ in Valsalvæ historia descripsimus, si excipias quæ spectant ad epiplocelen, alibi (1) a nobis consideranda; tum capitis gravissimum morbum, tum hujus internas causas proponunt, velut magna illa subsalsæ aquæ non sine sanguinis densati portione in ventriculis inventa, sed præsertim sanguis in eum locum effusus, & concretus, ut simul initium Spinalis medullæ, simul cerebellum, & per hoc cerebrum premeret, simul meninges contingeret, ut lethargici affectus, & apoplectici, & profundi ad occiput, indeque ad totam Spinam extensi doloris ratio intelligatur. Quin mirandum est, mortem non multo citius contigisse, velut aliis quibus sanguis circa hæc loca effusus, ut nautæ cujus legere historiam poteris in Actis Cæsareæ Academiæ (2), aut illi de quo continuo scribemus; nisi forte in famulo de quo dictum est, ex Carotide arteria minus inter initia lacerata non tantum a primo stillavit sanguinis, quantum postremo profluxit.

22. VIR annorum circirter sexaginta, quamvis a vertigine sæpius cadere solitus, generosi tamen vini potator strenuus, die tandam cum recte valere videretur, nisi quod genæ magis rubebant quam solerent; pransusque jam esset, inventus est humi jacens, & mortuus, arbutus superioribus valde contractis, alvique fæcibus emissis. CRANIO exsecto, dum Crassa meninx anterius inciditur, limpida quæ inter hanc, & Tenuem erat, aqua erumpit. Tenuis subpallida, in vasorum interstitiis seri concretionem *gelatinosam* habebat. In Lateralibus ventriculis nonnullæ plexus Choroidis glandulæ adeo turgebant, ut majoris lentis grana æquarent: in dextero autem duo grumi sanguinis occurrebant. In cerebelli utraque parte, sed in sinistra magis; in hac enim erat ad unciam; sanguis ita concretus, ut unum solidum corpus quasi polyposum referret: ea autem portio cerebelli quæ corpus ejusmodi circumstabat, fracida erat.

23. Repentinam hanc mortem a sanguinea apoplexia fuisse, ostendunt cum ea quæ antecesserant, tum ea quæ in mortui capite deprehensa sunt. Cum ea tamen apoplexia convulsionem quoque ex parte conjunctam, videtur illa artuum superiorum magna contractio significare. Quod vero ea apoplexia acciderit, cum recte homo valere videretur; id nimirum est, quamobrem ii quibus hic, aut alius a venarum, arteriarumve disruptione morbus imminet, *suspecta habere*; ut Celsi (3) verbis utar: *bona sua debent.* Quanto enim languidius cor, & arteriæ se se constringunt, tanto minus impendet ejus disruptionis periculum, contra quanto illa valentius, ut in bene se habentibus, sanguinem tradunt, tanto majori debilitatæ vasorum partes in periculo sunt: quam quidem rationem haud raro novimus observatione esse confirmatam; sed nunquam evidentius, quam in Sacro Oratore, cujus repentinam mortem ex sanguinea apoplexia proximis Litteris (4) memorabimus.

24. Cæterum descriptam apoplexiam fuisse gravissimam, & res ipsa ostendit, & recrementorum alvi profusio; si quorundam præsertim Medicorum (5) attendamus sententiam; non obscure indicavit. Nisi enim illa gravissima sit, negant, vel resolutis cæteris omnibus corporis partibus, resolvi sphincterem ani. Quem etsi animadverto posse interdum non videri paralyticum, licet sit, propterea quia magis ob inertiores in apoplecticis intestinorum, & abdominis musculorum impulsus dura, & pauca excrementa non extrudantur, quam sphincteris vi retineantur; haud tamen inficias iverim, hanc, ut retentio eorum quæ in alvum injiciuntur, sæpe indicat, satis conservari, idque communicantium eorundem nervorum ope, quibus plerorumque omnium viscerum, imprimisque pulmonis, &

(1) Epist. 43. n. 12.
(2) Tom 2. Obs. 109.
(3) De Medic. l. 2. c. 2.
(4) n. 17.
(5) Vid. Sennert. Medic. Pract. l. 3. P. 2. S. 2. c. 11.

cordis, motus ſervantur. Quos nervos accipere ſpiritus, ſi non a cerebello potiſſimum, at ſaltem ab ipſo quoque, non videtur negandum. Cerebellum autem in apoplecticis tanto rarius, quam cerebrum, lædi contingit, quanto minus cerebro eſt: & præterea, ut nonnihil lædatur, iis tamen nervis ſuum præſtare officium diutius poſſe, credibile eſt primum quia tanto plus ſpirituum pro rata portione videtur ſecernere, quanto plus ipſi datum eſt corticalis ſubſtantiæ: tum quia conſentaneum eſt, vias per quas ſpiritus in illos nervos immittit, tanto eſſe patentiores, quanto citius quam cerebrum, quando tenerrima erant omnia, id facere incepit; neque enim deſunt qui multo ipſum antea, quam cerebrum perfici, animadverterint; quod autem tunc incepit, id ſemper deinde facere, ſine ulla in ſomno, nedum in vigilia, intermiſſione, perrexit. Sed quo magis ad eos motus, ad eamque vim ſervandam illi nervi ſunt neceſſarii, eo citius hæc omnia, &, quod conſequitur, ipſa quoque vita amittitur, cum viæ tam patentes, tantumque illos ſpirituum inferentes præcluduntur, id eſt cum læditur cerebellum, & eo citius, quo hoc magis graviter læditur, & repente: quorum huic accidit utrumque, ſanguine videlicet, nec pauco, ad cerebellum, vel potius intra cerebellum repente effuſo. Neque enim illud te moveat quod fracida viſa ſit ejus ſubſtantia quæ illi erat ſanguini circumjecta, quo minus repentinam accidiſſe lacerationem, credas. Nam & ſenſim poſſe, & ferme latenter cerebelli particulam aliquam ad lacerationem diſponi, & cum hæc denique repente accidit, ſæpe in circumpoſitæ ſubſtantiæ partibus apparere etiam poſſe læſionem ejuſmodi quæ etſi recens ſit, antiquam tamen quaſi eroſionem mentiatur, ex aliis noſtris intelliges Litteris (1).

25. Utinam id quoque declarare, vel potius divinare aliquando poſſemus quod Valſalva nobis quidem olim dixit, ſed nuſquam, quod ſciamus, ſcriptum reliquit, cum quendam apoplexia interfeciſſet (erat is janitor Servorum Mariæ) ſe ex nudi corpori inſpectione, prædixiſſe, apoplexiæ cauſam in cerebello inventum iri: idque ſectionem comprobaſſe. Nam utra quidem in parte cerebri vitium ſit, animadvertentes dumtaxat quod in latus apoplecticus ceciderit, nos quoque conjeciſſe (2) meminimus; in cerebello autem ſit, an in cerebro, quomodo ex cadaveris inſpectione conjici poſſit, non plane aſſequimur, etſi ex iis quæ de cito intercepta cerebelli vitio reſpiratione, profuſiſque alvi recrementis ſupra attigimus, ex aliiſque ejuſmodi id quæri poſſe, ſuſpicemur. Harderus ſane ex facie, & labiis *liveſcentibus*, *ſtriiſque ſanguineis ſecundum dorſi ſpinam*, *hujuſque latera multifariam diſperſis*, ſuffocationem acceſſiſſe, collegit in apoplectico repente mortuo, in quo & *ſanguis grumoſus circa cerebellum* quidem *hærens* compertus eſt: quam obſervationem habes etiam in Sepulchreto (3). Sed tu pro tua mihi ſpectata ſagacitate, minus ambigua perquires: meas autem apoplexiæ ſanguineæ Obſervationes in proxima Epiſtola, quando hæc jam ſatis longa eſt, expectabis, & valebis.

---

(1) Epiſt. 3. n. 3.

(2) Adverſ. Anat. VI. Animad. 84. & Obſ. 5. cum Schol. Epiſt. Anat. VII. n. 6. & XIII. n. 16.

(3) Vid. in Addit. ad Sepulchr. l. 1. S. 2.

EPISTOLA

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA III.

Absolvitur sermo de Sanguinea Apoplexia.

Apoplexiæ quæ a sanguine est, Observationes, a Valsalva habitas, superiore Epistola exposuimus: hac nostras, ut sumus tibi polliciti, subjiciemus.

2. MULIER Veneta annos nata quinquaginta quinque, florido faciei colore, statura potius majori, & pleniori potius corporis habitu prædita, olim præterea a partu quodam; nam plurium erat liberorum mater; ventriosa facta adeo, ut abdomen obstaret quo minus pleraque domestica munia prompte atque expedite obiret, gravibus Coli intestini doloribus erat obnoxia. Quorum causa cum diluto vino uti se posse negaret; meracius, nec parce, bibebat. Torpida, & ad somnum propensa jam erat, cum illud quoque sive ob hanc causam, sive quod caput doleret, novissimis accessit diebus, ut strepitus moleste audire se, ostenderet. Denique circa noctis horam tertiam cum male se habere, diceret, ac nominatim de dolore temporis, & oculi dexteri quereretur, auxiliumque posceret; sedens apoplexia correpta est sic ut concideret in sinistrum latus, manus autem dexteræ non nisi post horam motum amitteret. Vinum interea, quod tamen eo die haud amplius potaverat quam soleret, vomuit, debilibus utique, & ferme impotentibus conatibus. Non plus auxilii, quantum intelligere potui, allatum est, quam ut in lecto poneretur: in quo posita stertere cœpit, cumque ad sextam horam noctis certe vixisset, mane mortua, & frigida inventa est, ut conjicerent, obiisse circa horam nonam; erat autem frigida tempestas, quippe ante medium Februarium A. 1708. CADAVER secui cum Præcl. Anatomico Jo. Dominico Santorino, doctis aliis Amicis præsentibus. Abdomen turgidum, & pinguedine potius abundans, ut omentum quoque. Colon propemodum universum quasi consimile canini; adeo paucas, rarasque cellulas habebat! quin ad magnos tractus multo quam æquum sit angustius cernebatur. Antequam autem in Rectum abiret, amplioribus, quam solet, gyris, umbilicum versus se contorquebat. Fœtor erat quidam, ut in gangrænis incipientibus intestinorum: & Tenuia quidem colore erant hic illic sanguineo saturatiori: & cum tempestas esset quam dixi, secaremus autem trigesima post mortem hora; calor etiamtum aliquis superstes erat in ventre. Porro & lien quibusdam fuit veluti sanguineis guttulis superficie tenus distinctus, cætera sanus: in hepatis autem vesicula, contractiore quam par esset, bilis quasi cruenta. Sed hepar non secus ac si olim ex inflammatione laborasset, pluribus, quam consuevit, nexibus, iisque abnormibus, septo Transverso annectebatur, lividum hic illic ea in facie, in altera autem fere ubique, livore tamen parum profundo; cætera albidum. Splenica arteria ad latus habebat quasi diverticulum hemisphæricum, idque osseum, & concreto, ut videbatur, sanguine plenum. In pericardio subcruenta aqua erat mediocri copia: in corde, & vasis magnis nullæ concretiones polyposæ, sanguis tantum, isque non æquo mollior, aut durior. Arteriæ Aortæ valvulæ ad imum ambitum præduræ, & ossificationi proximæ. Pulmones ad tactum sani, paulo tamen alicubi rubicundiores. Priusquam Caput incideremus, amplam circa os maculam animadvertimus ejusmodi, ut dubitaremus, an ab rejecto vino esset, an præter hoc sanguis quoque exiisset. Os ipsum; id quod primis certe apoplexiæ horis non fuerat animadversum; erat in dexteram partem distortum; neque id a convulsione; nam præterquam quod

artus, & collum flexilia erant maxime; os manu in ſuam ſedem reduxi, partibus facile, & ſine ulla vi ſequentibus, & quo reduxeram, permanentibus; ut faciei quoque reſolutio a ſiniſtris videretur acceſſiſſe. Cranio, quod æquo craſſius judicavimus, exſecto, ſtatim translucere per Craſſiorem meningem vidimus ſanguinem, ſub hac effuſum. Is, ut ſecando mox perſpeximus, univerſum cerebri hemiſphærium dexterum contegebat, nam & ſub hujus baſi, erat ubique concretus in perpetuam laminam. Qua ſublata, non modo ſanguifera vaſa, ut ſiniſtri, ita & dexteri hemiſphærii turgidiora paſſim in meninge Tenui conſpecta ſunt, ſed etiam duo, aut tria in hac qua externum latus hemiſphærii dexteri conveſtiebat, non parvula foramina, per quæ ſanguis de quo dictum eſt, inter utramque meningem exierat. Ducebant enim ea foramina in amplum quoddam cavum in medullari ejuſdem hemiſphærii ſubſtantia ſecundum longitudinem efformatum, inter latus hujus externum, & Lateralem ventriculum ſic ut latitudine tranſverſos digitos duos, longitudine ſex, aut eo amplius æquaret. Id cavum inæqualibus, & quaſi eroſis parietibus comprehenſum, & ſanguine grumoſo plenum, cum eo ventriculo poſteriora verſus communicabat, in eumque mediocrem ſanguinis copiam effuderat, cujus parva portio, rupta poſteriore ſepti Lucidi parte, in ventriculum ſiniſtrum tranſierat: ſanguis autem in utroque ventriculo ſe in laminam conformaverat. Sed & alibi vas ruptum aliquod fuiſſe videbatur, cum ſub Tranſverſo quoque Duræ meningis proceſſu ſub quem a cavo ejus meningis cerebrum complectente nullum ſecundum naturam eſſe aditum, non ignoras, ſanguinea eſſet lamella mediocri quidem craſſitudine, ſed totum contegens cerebellum: quin etiam in Spinæ tubo quouſque deſuper licebat introſpicere, ſanguis circum Spinalem medullam fuit. Cæterum quarumdam partium cerebri erat color leviter ſubflavus: Choroides plexus flaccidi, & veluti exangues: Sinus Craſſioris meningis vacui.

3. Sanguis; ut hinc incipiamus; effunditur nonnunquam in Spinæ tubum, indeque ad cerebellum redundat: alias a cranii cavo in tubum illum deſcendit: aliquando etiam ex vaſis in utroque ruptis exire in utrumque poteſt. Præclarum primi caſus exemplum in caupone à Boerhaavio (1) eſt adnotatum, propterea paraplectico primum facto, mox autem apoplectico. Quod ſi non paucus in vertebrarum caveam effuſus ſanguis inde non effluat; lethalis quidem fit morbus ob compreſſos Spinalis medullæ *nervos plurimos, qui nervis Intercoſtalis ramis præbent originem*, & quod conſequitur ob *partium interiorum motum ceſſantem*, ut jam olim egregie conjecerat is qui alterum hujuſmodi generis caſum obſervarat, Verneyus (2), & quamvis paraplegia quoque conjungatur; *mens* tamen *conſtat*, nec vera accidit apoplexia. In caſu autem a me propoſito cum ea præceſſiſſent quæ cerebrum ad apoplexiam diſponi, ſignificarent, & ſatis in eo proprii vitii repertum ſit; non eſt cur illam ob redundantem e Spina in cranium ſanguinem ortam eſſe, ſuſpicemur: ab hoc tamen in illam, an contra ſanguinis pars aliqua effuſi tranſierit, an utroque ſimul effuſus ſit, in medio relinquo. Si hoc igitur, ut incertum, ſeponamus, & ſi quæ alio attinent, & præſertim ad Colicos dolores, in ſuum locum (3) differamus; duo reſtant in hac hiſtoria, quæ præcipue conſideremus. Alterum ad dogma ſpectat a Valſalva confirmatum; in hac enim quoque muliere cum reſolutio animadverſa eſſet a ſiniſtris, cerebri vitium inventum eſt a dextris. Alterum, ad vitium hocipſum attinet, quod qua cauſa, & ratione fiat, inquirendum eſt. Et ab hoc quidem incipiemus: de illo autem, cum pluribus in hac Epiſtola obſervationibus confirmaverimus, tunc quædam juvabit attingere.

---

(1) Prælect. ad Inſtit. §. 401.

(2) Vide du Hamel R. Sc. Academ. Hiſt. l. 3. S. 5. c. 2. n. 1.

(3) Epiſt. 33. n. 3.

Vetus utique, siqua alia, doctrina est, a Varolio (1) animadversa, a Martiano autem qui (2) *acrem, & rodentem materiam* pro apoplexiæ causa agnoscebat, suo modo explicata, quæ diserte proposita est ab Hippocrate, aut certe ab Auctore libri de Glandulis (3) docente, *si quidem rodatur* cerebrum, ... *affectionem* fieri quæ *græce apoplexia appellatur.* Nunquam autem magis erosum cerebrum videtur, quam cum in ejus substantia, aut intra hanc magna præter naturam cava inveniuntur, cujusmodi in hac muliere descripsi, plena sanguine, & fœde adeo laceratis, cruentisque parietibus, ut nihil magis referant, quam ulcera profonde erodentia: itaque & Valsalvam vides in quatuor primis, quæ superiore Epistola (4) productæ sunt, dissectionibus erosionis, & corrosionis vocabulis usum esse, ipsaque profundi ulceris similitudine. Noli tamen credere, ista fuisse vera ulcera in plexu Choirode, aut huic proximis Lateralium ventriculorum faciebus sensim aucta, ut denique ad magnitudinem tantam pervenirent. Ne enim hic quæramus, num eæ partes, salva vita, & plerisque vitæ muniis, ejusmodi morbos perferre diutius possint; illud unum animadvertere satis est, cum tot capita, eorum etiam qui sunt ad sanguineam apoplexiam ex eadem causa dispositi, tam sæpe omnes dissecemus; nunquam tamen in istiusmodi ulcera in iis quæ modo dictæ sunt, partibus inchoata, & minora adhuc, incidere; sed facta, & satis ampla tantum conspicere, in iis videlicet quos ingens vis occidit ejusdem morbi. Nec tamen inficior, imo ultro agnosco, ab erodente etiam materia initium esse tantarum lacerationum: sed illud initium ajo, sive ab erosione, sive a distractione sit tunicarum unius, aut plurium vasculorum, sanguinem per substantiam cerebri convehentium, tam esse parvum, & obscurum solere, ut quamvis tam crebro tot cujusquemodi hominum cerebrum assulatim dissecuerim; necdum acciderit, ut sub meum aspectum caderet. Quid ergo est, inquis, cur tam cito tantam afferat cladem, & magna adeo cava efficiat? Dicam, si prius tibi unam, aut alteram ejusdemmodi observationem descripsero.

4. BAJULUM annum agentem quadragesimum, lacertosum, qui nullum unquam dicebatur morbum passus, noctu hora quarta interfecerat apoplexia. CADAVER mihi publice datum ad Anatomen absolvendam A. 1734. eo diligentius perlustravi, quo & ipsum magis; si cerebrum cum perpaucis aliis excipias; erat ad observationes idoneum, & ego, jam ferme omnibus antea demonstratis, plus temporis habebam. Quamobrem plane tibi confirmare possum, nihil in eo fuisse quod secundum naturam non foret, præter hæc quæ adnotabo, nec tamen omnia. Nam cutis quidem universa fusca; sed id ab natura, siquidem facies, nisi qua alicubi livebat, erat multo minus fusca, quam reliquum corpus, imo, si cum hoc conferres, candida. Colon intestinum ubique contractum maxime, præterquam ad utrumque extremum, ubi a flatu turgebat. Cum ipsum dimoveri inciperet, tametsi postridie secabamus, idque mense Februario; viscera quæ ad lumbos erant, adhuc fumabant. Sed quæ manifeste erant præter naturam indicemus Ilei extremum ipsum interiore facie, sed non tota; ex rubro livescens, tumebat, Jecur durum, colore exterius rubellum marmor referens ex albido variegatum, interius autem elixo jecinori simile, utrobique minimos, ex quibus constat, lobulos passim ostendebat. Habebat præterea foramen, ibi deficiente ab ortu usque, ut videbatur, substantia, in convexa facie, digiti pollicis intervallo supra imum limbum, quod in sinum patebat pro fellis vesicula excavatum, ut extrema hujus fundi particula ab illa facie inspicientibus, per id foramen appareret.

---

(1) De nervis Optic. Epist. 2.
(2) Annot. in Hippocr. de Gland. vers. 103.
(3) n. 9. in edit. Marinell.
(4) n. 9. 11. 13. 15.

Nec erat tamen æquo brevior vesicula; sed in medio suæ longitudinis contracta, & deinde rursus dilatata, fundum contorquebat sursum, & ad anteriora; ita hic per illud foramen conspici poterat. In ejusmodi vesicula bilis inerat ex viridi nigricans sic tamen ut chartam colore flavo obsoleto inficeret, in illaque ad fundum nigri calculi alii alia figura, sed omnes adeo abnormi, ut posses cum fragmentis conferre in quæ durum corpus quodpiam, si frangeres, fortuito dissiliret. Quorum unus cum flammæ statim admoveretur, non hanc concepit, sed crepitavit: cæteri, in aquam projecti, cum vix momento temporis superficiem tenuissent, fundum omnes petierunt. Exigui erant cuncti: paulo major unus intra Cysticum ductum latebat; sed ipse quoque parvus adeo, ut bilis transitum impedire non posset: quam ad intestina habuisse aditum, etsi in Duodeno nec monticulus extremi bilarii ductus indicium, nec quod ipsi apponi solet, frænulum conspicua fuerint, alvi tamen recrementa indicabant subviridi colore tincta. Renes parvi visi sunt pro corporis mole. Valvulæ orificiis cordis quæ venosum sanguinem admittunt, præfectæ, ab ea facie qua spectant inter se, nonnullæ ad limbum protuberantes quasi glandulas ostenderunt, quæ ex densa intus, firmaque substantia compingebantur. Sed a Ventre, & Thorace eo demum quo expectas, ad Cerebrum venio. Hujus hemisphærium dexterum inchoatam sub Tenui meninge effusionem sanguinis ostendebat ea parte qua sinistrum ad anteriora contingit: vasa quoque turgidiora, quam sinistrum. In hoc tamen, cujus propterea vasa erant minus turgida, magna intus quasi in medio latebat caverna in medullari substantia secundum longitudinem excavata, nigerrimo semiconcreto sanguine plena. Ejus parietes cavernæ non modo erant passim lacerati; sed per foramen, digiti apicem admittens, pertuso corpore Striato, in ventriculum sinistrum patebant: hac via multum sanguinolentum serum pervasisse videbatur, quod eum ventriculum, & dexterum quoque, disrupto septo Lucido, opplebat. Porro Fornix erat integer, plexusque Choroides: cerebelli autem vasa toto quoque sinistro latere maxime turgida.

5. Si quod ajebant, ipso viscerum examine haud plurimum sane repugnante, verum fuit, morbis hunc hominem nunquam fuisse tentatum; post tam longam tranquillitatem quanta, ut solet, & quam diuturna fortasse, tempestas impenderet, ex jecinoris constitutione facile intelligis. Sed illam nimirum prævertit acutissimus morbus, qui hominem repente sustulit. Sed acutissimum hunc morbum num forte invectum existimabimus ab illis calculis quos in vesicula fellis deprehendimus? Non defuerunt certe qui ejus vesiculæ calculos *apoplexiæ auctores* pronunciarent (1) suis, & aliorum productis observationibus, qui eos in apoplecticis invenere: earumque numerum aliis insuper, & nostris quoque (2) augere possemus. Contra, Wietbrechtus (3) cum in eodem morbo decem ibi lapillos angulosos, in iisque duos non parvos offendisset, *an istiusmodi calculi*, inquit, *apoplexiæ auctores dici possunt? Mihi quidem tantus in tali ratiocinio hiatus videtur, quem supplere non audeam.* Et sane longa, nec sine ambagibus explicatio per causarum, & effectuum multiplicem seriem esset in plerisque casibus deducenda. Illos enim excipiendos crediderim quos designavit Frid. Hoffmannus (4), cum æger videlicet obnoxius fuit *doloribus ex calculo vesicæ, item cystidis felleæ* ita ut inductis spasmodicis in ventre contractionibus proxima vasa constringendo, sanguinis plus quam æquum foret, in superioribus retinuerint. Quorum cum propositus bajulus nihil unquam passus esse dicatur; nos de ejus, & complurium cysticis calcu-

---

(1) Vid. Eph. N. C. Cent. 4. Obs. 169.
(2) Epist. IV. n. 13. & V. n. 6. 19.
(3) Commerc. Litter. A. 1734. Hebd. 9. n. 2.
(4) Medic. Rat. T. 4. P. 2. S. 1. c. 7. Thes. Pathol. §. 10.

lis, lento vitio, & plerumque inerti, sermonem alio (1) rejicientes, nunc in celerrimo, ut instituimus, & perniciosissimo consistemus: cujus en tibi exemplum tertium.

6. MULIEREM quadragenariam bibacem apoplexia prehenderat. Ab hac in latere utroque resoluta erat cum in Nosocomium Patavinum illata est: ubi & cito decessit. IN ejus cadavere ob intempestivum aeris calorem; necdum enim medius erat Martius A. 1740.; vix alia, quam Caput, ibidem inspexi Cranii cavum visum est pro longitudine angustius. Polyposus sanguis in sinu Falcis. Vasa per Tenuem meningem distenta, ut majora nigricarent; minima, quasi a rubræ ceræ injectione, pulcherrime in conspectum venirent. Et cerebrum, & cerebellum molliora, indeque ea meninx detrahentis manum facillime sequebatur. Dum cerebrum assulatim inciderem, non solum puncta, & filamenta sanguinea vel plura quam soleant, passim occurrebant; sed in medullari singulorum hemisphæriorum substantia singula inventa sunt cava, parvum unum ad latus externum Thalami dexteri nervi Optici ea forma, & magnitudine, ut ovale minimum prunum continere vix posset: connivebat, nisi quatenus fusco quasi glutine, seu muco semisiccato referciebatur. Cavum autem alterum in omnes dimensiones amplum, sed præsertim in longitudinem, quippe quod ad totum latus externum sinistri ventriculi producebatur, plenum erat ejusmodi sanguine qualem in bajulo (2) descripsi: cujus pars sanguinis modica in eum ventriculum, indeque in tertium pervenerat duplici trajecto foramine, ex illo cavo in sinistrum ventriculum pertinente, altero ad parietis hujus externi anteriora, altero ad posteriora. Dexter ventriculus, cujus plexus Choroides erat subpallidus, aquam continebat non multam, eamque prorsus incruentam. Cum cerebrum invertissem; arteriæ illius truncus in quem confluunt. Vertebrales, maculam exhibuit albam, ellypticam, modicam: quam perscrutatus, inveni, non quale ossificationis, ut putabam, initium esse frequentius solet, sed quid mollius in ipsis quidem arteriæ parietibus, magis autem interioribus; quanquam neque introrsum, neque extrorsum ullo modo prominebat. Denique glandulam Pituitariam intra Sellam desuper inspectans, valde humilem animadverti. Quæ autem hic scripsi, omnia plurimis, qui aderant, Discipulis ostendi.

7. Ægre tuli, id quod sæpius tamen in plebejis, rusticis, peregrinis ferendum est, neque de bajulo, neque de muliere hac pro certo sciri potuisse, num utroque pariter, an altero latere, atque utro, primum resoluti fuerint, postquam ingruit apoplexia: uterque enim dextero videntur debuisse. Sed de muliere gravius tuli, indicare neminem potuisse, an alias quoque correpta fuisset apoplexia. Mihi enim videtur: indeque facile in sinistris artubus resolutionem, aut debilitatem relictam, cum illud minus quod tibi descripsi, cavum attendo, & cum iis confero observationibus quæ superiore Epistola (3) indicatæ sunt, Brunneri præsertim, qui aliquid etiam tum humoris deprehendit in cellulis ejuscemodi. Verum quod dicere potuisset nemo, qua videlicet ratione tam cito factæ sint illæ magnæ, quæ in tribus propositis dissectionibus sunt descriptæ, cavernæ, sanguine redundantes (4), id conjicere, quemadmodum supra polliciti sumus, aggrediamur.

8. Proclivius nihil est, eas cavernas in cerebro, & semiconcretum in iis, aut ex iis in viciniam effusum magna copia sanguinem inspicientibus, quam disruptorum in thorace, aut ventre aneurysmatum recordari, & similia intra cra-

(1) Epist. 37. n. 27.
(2) supra, n. 4.
(3) n. 16.
(4) Cavernas hujusmodi Vid. etiam Epist. 60. n. 2. & 6. in cerebro, & cerebello.

nii quoque cavum interdum fieri, existimare, præsertim cum gravissimas apoplexias ea aliquando antecedant, quæ vel sola ad id cogitandum perducant. Sic eam quæ intra duodecim horas sustulit Collegam nostrum Clarissimum Bernardinum Ramazzinum, duo præcesserant aneurysmata, faba non majora, quorum singula, raro exemplo, in eadem omnino sede increverant dorsi utriusque manus ad anguli ejus verticem qui inter digitos est pollicem, & indicem. Ea sæpe nobis optimum Senem ostendere solitum meminimus coorta novissimis vitæ annis, & illas quas antea pertulisset, tum vehementem cordis palpitationem, tum quæ hanc excepit, non minus sævam hemicraniam commemorare, in qua Philippum Masierium, ajebat, Chirurgum, sicut ejus ostendunt libri, sane exercitatum, rem in se grandævo admirabilem deprehendisse, calvariæ suturarum discessum; cujus plurima quidem exempla a Boneto (1), ab Ettmüllero (2), a Stalpartio (3), ab Helwichio (4), a Platnero (5), ab Illustri Hallero (6) memorata esse, scio; sed quot in septuagenario, qualis Ramazzinus tunc erat, nescio; in senibus autem quam difficile suturæ vel omni artis vi dissuantur, confirmante insuper Cl. Bergenio (7), non ignoro. Præcesserat demum Ramazzini apoplexiam illa quæ abeuntibus palpitationi, & hemicraniæ successit, & ad vitæ usque exitum perstitit, unius primum, mox & alterius oculi cæcitas. Quæ sane omnia attendenti mihi, quocum ille pro benevola de me opinione valetudinis incommoda communicabat, veri simillimum videbatur, ab eadem causa quæ cordis olim palpitationem excitasset, interna hemicrania inducta, arterias aliquas, remorante ob dolorificas contractiones sanguine, intra cranium, & fortasse in plexu Choroide, eodem quod in utraque manu conspiciebatur, vitio fuisse correptas, eoque sensim increscente pressos Opticorum nervorum Thalamos cæcitatem intulisse: & perruptis denique arteriolarum earum tunicis, effusoque in ventriculos sanguine, lethalem apoplexiam ingruisse.

9. Quoniam ejus cadaver non est dissectum; recte, an secus conjecerim, nescio: illud scio, si cui forte placeat, cavernas quas intra ipsam cerebri substantiam descripsi, ad aneurysmata, varicesve revocare, cavendum illi esse propter ea quæ supra (8) indicata sunt, ne cavernas ipsas pro veri aneurysmatis, varicisve cavo accipiat, in eam sensim amplitudinem expanso. Multo satius est, & cum tanta illa quæ vasis per cerebrum reptantibus peculiaris est, tunicarum tenuitate congruentius, existimare, ubi ad modicam, & vix, aut ne vix quidem in oculos incurrentem sensim, aut cito dilatationem pervenerint, repente disrumpi, & pro varia vasculi diametro, & rupturæ amplitudine, & sanguinis copia, & impetu a tergo usque & usque urgentis, & cerebri etiam laxitate, paulo citius, tardiusve majores, minoresve cavernas fieri, hasque pro minori, aut majori parietum laceratione, aut pro varia lacerationis sede modo conclusas, modo in ventriculos, aut extrorsum, per cerebri videlicet superficiem, aut etiam utroque patentes. Cedit enim mollissima cerebri substantia, urgentemque sanguinem admittit; sic simul apoplexia, & caverna fit: quæ donec vis cordis, & arteriarum non elanguescit, augetur porro, & cum ipsa augetur apoplexia, nisi Medicus, vel potius quam rarissimus aliquis casus Medicum adjuvans interveniat, ulteriusque incrementum prohibeat (9). Quin moles ipsa & pondus

---

(1) Sepulchr. l. 1. S. 1. Obs. 92. & Schol. & Append.
(2) Prax. l. 2. S. 2. c. 3. art. 7.
(3) Cent. 1. Obs. 1. & Schol.
(4) Eph. N. C. Cent. 10. Obs. 31.
(5) Disput. de Oss. Epiphys. §. 37.
(6) Ad Boerh. Prælect. in Instit. §. 304. not. h.
(7) Method. Cran ossa dissuendi.
(8) n. 3.
(9) Vid. Epist. 2. n. 16.

effusi sanguinis in cavernam, aut ex hac in ventriculum, vel post mortem nonnunquam potest particulam aliquam perrumpere, ut puta pertenue septum Lucidum, præsertim cum cadaveris agitatur caput, aut in sanum cerebri inclinatur latus. Cæterum quæ de cavernæ productione ex effuso per disruptum a distentione vasculum scripsi, ea facile intelligis locum habere, si ex eroso quoque vasculo sanguis profundatur. Habent enim, ut cætera, ita & cerebri vasa non uniusmodi vitia, idque in majusculis nonnunquam evidens est, ut infra (1) ostendam, & sane peculiaris vitii inchoamentum in arteria illa mulieris descripsi, cujus paulo ante (2) dissectionem proposui.

10. Non me fugit, Brunerum in ea quam sæpe laudavi, Observatione (3) ejusmodi, ut videtur, cavernam *ampli hiatus*, *seu fissuræ* nominæ significantem, subjicere, *alibi arteriolas ægritudine*, *seu aneurysmate affectas* se *conspexisse*, *quæ tantam sanguinis vim fudisse videbantur*. Sed earum sedem, & aneurysmatis diametrum minime docet. Dilucidior est hac in re Wepferus, cujus quoque in Sepulchreto (4) Observationem habes, qui & *cavitatem seu antrum* describit, & licet *aneurysmatis* exemplo utatur; rem tamen, ut video, haud secus quam ego, intelligit, nec verum aneurysma, sed satis apposite *spurium* (5) appellat; ut si aliorum judicio potius quam suo, in istiusmodi explicationibus standum sit, te malim tanti Viri sequi judicium, quam meum. Sed ad alias historias pergamus.

11. Antonius Tita, is qui A. 1713. *Catalogum* hic vulgaverat *Plantarum Horti Mauroceni*, inter primos obiit ex iis qui Patavii sub Maji initium A. 1729. pene quotidie, magno omnium terrore, ex improviso aut statim, aut certe intra horas non multas commoriebantur, cum post diuturnas subfrigidas, humidasque tempestates; pluviosus enim autumnus, pluviosa hyems, pluviosum hactenus ver fuerat; tunc primum, idque repente, aeris calor rediisset. Erat Tita tres & septuaginta annos natus, robustus tamen etiam tum, & lacertosus, quadratoque corpore, & subpingui, sub sole degere, & meracioribus uti vinis, citra ebrietatem, solitus oculorum inflammationibus ab annis aliquot obnoxius factus, & de capitis plenitudine nuper questus apud Cel. Collegam meum Antonium Vallisnerium. Cum IV. Nonas Maji totum diem exegisset sub sole, eo die præter solitum fervente, vespere autem suo more cœnasset, ecce ibi subito se magno morbo corripi, exclamat, & cum dicto artuum sinistrorum motum amittit, linguæ quoque usum hactenus, ut verba pleraque intelligi vix possent. Statim rogatus, statim ad eum, quippe vicinus, accurro, & hæc quæ dicta sunt, invenio, atque hominem quidem mente constantem & colore faciei, respiratione, calore corporis secundum naturam se habentem, ut pulsu quoque, nimirum vegeto, & resistente, nullo insuper de dolore, aut molestia capitis querentem, nisi quod sibi somnolentus videretur. Hoc vero, & magis quæ supra narravi, alia cum attenderem, multo graviorem insultum metuens, alterum qui sacerdotem alterum qui Chirurgum advocet, mitto: sanguinem de brachio sano ad justam copiam statim educi, subacre clysma apparari, deinde succini oleum, quod ad nares subinde admoveretur, afferri, jubeo; spiritum vero salis ammoniaci diserte renuo, veritus, ne plus æquo sanguinis motum concitaret, a quo exitium instare posse, prædico: cætera ejus Medicis, quos adventare sciebam, permitto domumque redeo. Eorum alicui placuit vomitum ciere: quod nec mihi antea displicuisset, si ea dumtaxat quæ ipse, spectassem. Verum post vomitionum agitationem, mox

(1) n. 22.
(2) n. 6.
(3) 12. in Addit. ad S. 2. l. 1. Sepulchr.
(4) 18. S. cit.
(5) Ibid. in Schol.

hora noctis circiter quinta morbus eo quem descripsi, tanto gravior accessit, ut loquela prorsus amitteretur, stertor inciperet, cum magnis iisque, ut opinor, convulsivis corporis motibus atque conatibus. Itaque postridie mane mortuus est. CAPUT pridie Nonas, me præsente, dissecari jubet Amplissimus Prætor. Meninx Crassa tanto arctius, quam solet, calvariæ adhærebat, ut magna vi opus fuerit ad hanc avellendam. Erat autem illa subnigra a vasorum plenitudine, sed minorum; nam sinus Falcis inanis fuit. In Tenui meninge vasa erant sanguine distenta: sed dexter ventriculus multo magis. Tantum enim continebat nigri sanguinis, & concreti, ut gallinaceum æquaret ovum, idque posteriore sui parte, & proxima illa qua cum hippocampo ad anteriora descendit. Sed in cæteris quoque tribus ventriculis, at multo minori copia, sanguis fuit, isque fluidus, ut crediderim potius serum valde sanguinolentum, ex concreto illo sanguine expressum, in eosque ventriculos delapsum. Cerebrum sanum, & substantia hemisphæriorum cerebri integra, ut nusquam appareret unde tantum sanguinis prodiisset. Etsi posteriorem versus utriusque Lateralis ventriculi partem, sed præsertim dexteri, plexus Choroides vesiculas, habebant, aquæ plenas, ea magnitudine, ut majores vidisse non meminerim; æquabant enim uvæ acinos bene magnos; sedes tamen in qua maximan copiam sanguinis deprehendimus, eamque concreti, fecit, ut veri similius censeremus, hunc e disruptis sinistri plexus vasis, ejusve viciniæ profluxisse.

12. Ut ab iis vesiculis incipiamus; non parvas in Sepulchreto (1) leges, imo aliquam etiam solidam, Wepferum quoque in iisdem plexibus vidisse; nec inde tamen apoplexiæ causam, saltem proxime, deduxisse (2); Warthonum (3) pariter cum in apoplecticis ut tumidas eorundem plexuum glandulas, ita & cerebri ventriculos oppletos sanguine frequenter invenisset, non aliud illis tribuisse, nisi ut hujus effusionis, ob impeditam per earum vascula circumitionem, causam præberent: idque confirmari, fortasse credes Observatione (4) Drelincurtii, qui in apoplectica plexus illos deprehendit & *vesiculis aqueis tumidissimis adunatis, & conglobatis* refertos, & in medio disruptos, ut multum sanguinis effudissent. At sive hæc, sive alia quoque, ut opinor, dilatationis, & disruptionis, vasculorum in Tita nostro causa fuit; intelligis sane, ex quo disruptio fieri, & aliquid sanguinis effundi cœpit, quam cavendum fuerit, ne sanguis importunis agitationibus, & concussionibus, impelleretur. Nec credere, possim, Brunerum (5) cum apoplecticam a primo insultu per venæ sectionem, & *quæcumque revellere a capite* poterant, feliciter liberasset, gavisum esse, quod in secundo aut *sulphuratum accensum naribus advomisset*, aut liquore per os infuso *tussim bis terve excitavisset*, tunc certe cum post ægræ mortem, mox consecutam, sanguine refertos plerosque invenit cerebri ventriculos, ipsumque cerebrum ab eruptione sanguinis interius diffissum. Sic in Legato illo Danico, de quo extat Weitbrechti (6) observatio, quid sternutationes, quid vomitiones, sit ut tentatæ sunt, ita moveri potuissent, effecturæ essent in ejusmodi apoplexia, monstrabit tibi dissectio, in præcipuis sane Titæ dissectioni simillima, ut infra (7) cognosces. Ego vero ex iis quæ antecesserant, tanto citius a concitato sanguine exitium veritus, cum in ea de qua supra dictum est, Ramazzini apoplexia Medico obstiti non ignobili, sectæ Empiricorum addicto, ne vomitum excitans remedium, quod nec deglutiri potuisset, in os conjiceret, tum alteri, qui, me digresso, in Tita adhibuit, obstitissem. At enim huic quæ nuper in cœna sumpserat, erant, inquies, e ventriculo per vomitum detrahenda, ne mox in vias sanguinis transeuntia, hujus & copiam,

(1) Sect. 2. cit. Obs. 40.
(2) Ibid. in Schol.
(3) Ibid. Obs. 10. §. 2. cum Schol.
(4) Ibid. Obs. 12.
(5) Obs. sæp. cit. 12 in Addit ad eand. Sect.
(6) Commerc. Litter. A. 1734. Hebl. 9. n. 2.
(7) n. 8.

piam, & impetum augerent. Optandum id certe, si fieri sine conatu potuisset. Aliter, tanto minus tentandum, quod illud quidem futurum sanguinis incrementum, hujus præviis detractionibus irritum facere licebat; præsens autem a conatibus, & concussionibus augendæ vasorum disruptionis, & sanguinis effusionis periculum impediri nequaquam poterat. Novi ego Virum generosissimum, nec illum unum (1), qui cum sanguine plenus esset, in exonerandæ alvi conatu fortissima apoplexia abreptus est: vidit quoque, & dissectione rem confirmavit, ut alibi (2) scripsi, Valsalva. Huc Adolphi (3) observatio pertinet lethalis apoplexiæ *ex nixu fortiori & intempestivo*, quo sibi parturiens plexum Choroidem ruperat, effusoque sanguine cerebrum vehementer compresserat. Cujus in vasa quanto plus sanguinis in conatibus urgeatur, & simul quanto minus inde redire tunc possit, Vir Cel. ostendit Swietenius (4). Quin minime desunt exempla (5) eorum quibus vasa cerebri distenta, *levem ob commotionem rupta sunt, uti a casu, colapho, inclinatione capitis, &c.* Quod si tempus fuit quo *multi cum sternutarent, repente spiritum emittebant* (6); non id aliunde potuisse accidere facilius, crediderim. Si igitur a concussionibus eæ quæ nondum erant, vasorum disruptiones factæ sunt; quanto magis quæ inchoatæ jam sint, poterunt augeri? ut nihil interea de abusu dicam calidissimorum, aliorumve, sanguinem maxime concitantium, liquorum qui a Medicis quibusdam, nullo serosæ, an sanguineæ apoplexiæ habito discrimine, sæpe, apoplecticis ingeruntur; non modo naribus subjiciuntur: quod magnum, dum viveret, Medicum, & in cæteris quæ fugienda hic credo, alioquin idem quod reliqui ejus pares, merito docentem, adeo non cavisse, miror, ut in hac de qua loquimur, cerebri hæmorrhagia spiritum salis ammoniaci, aut ejus sal volatile pluma ad interiora narium admovendum, aut etiam per calamum scriptorium insufflandum, præcipue commendaverit.

13. Et de ea tempestate aliquid subjiciendum est, qua Tita, aliique inter cæteros disruptis sanguiferis vasis interierunt. Magnum his certe periculum imminet rigente bruma, aut fervente æstate, nunc quidem se sanguine expandente, tunc vero vasis, externis præsertim contractis, ut tanto plus sanguinis, aucti insuper ob insensibilem impeditam transpirationem, ab internis continendum sit. Sed tamen cum sensim, & per quosdam quasi gradus ad summum aut frigus, aut calorem pervenitur, sensim quoque se contrahentibus vasis, aut sensim cum sanguine expandentibus, aliquanto minus periculi est, quam cum repente alterutrum fit, velut eo tempore. Tunc enim subitus æris calor insolitam sanguini expansionem attulerat, cum ob maxime diuturnas subfrigidas tempestates nec dilata adhuc vasa, nec sanguis per eam quæ oculos fugit, perspirationem esset imminutus. Erant præterea ob æque diuturnas pluvias tam infirmæ vasorum fibræ, quam quæ maxime, eaque de causa disruptioni magis obnoxiæ. Ex his autem omnibus quæ dicta sunt, vides, quæ sint ejusmodi tempestatibus iis vitanda quibus id periculi in universum impendet. Quibus vero speciatim in cerebro, his alia cavenda sunt insuper, illudque etiam, ne animum intendant, præsertim cubantes, quo videlicet corporis situ quanto facilior est sanguinis ad caput ascensus, tanto, difficilior est descensus. Sic Doctum Virum Bononiæ novi, qui siquando animum mane, antequam surgeret in rerum abstrusarum meditationibus, ut Litterati solent, defigeret, ei mox dum surgeret, guttæ aliquot sanguinis e naribus effluebant. Ca-

(1) Vid. etiam infra, n. 22.
(2) Epist. Anat. 13. n. 19.
(3) Act. N. C. T. 1. Obs. 241.
(4) Comment. in Boerh. Aph. §. 1010. 3. V.
(5) Vid. Schol. ad Obs. 1. Sect. cit. Sepulchr.
(6) Vid. apud Stradam Prolus. Acad. 1. 3. Prol. 4. n. 3.

ve enim argumentis eorum qui docent „ vim gravitatis ratione reliquarum poten-
„ tiarum, motum ſanguinis generantium, eſſe nullam; „ cave, inquam, tantum tribuas, ut obliviſcaris non utilitatis ſolum, quam ſolertes Medici ad avertendum in certis morbis, aut in certis ad morbos diſpoſitionibus nimium ſanguinis ad caput affluxum, experiuntur ab ejus erecto ſitu, verum etiam quod nemo non novit, quam celeriter in demiſſo capite facies rubeat, & incaleſcat. Sed de his in præſentia quidem ſatis.

14. SENEX qui a longo jam tempore propter magnum ulcus alterius cruris ſedebat mendicans ad januam Ædis S. Antonii, multum, ut ejuſmodi hominum pleroſque hic facere, audio, edere ſolitus, nihil autem ob eam cauſam quæ dicta eſt, aut parum moveri, apoplexia prehenſus eſt, quæ mentis, & linguæ, & ſiniſtri corporis lateris uſum abſtulit, ſicque intra triduum, aut quatriduum interfecit. CADAVER reliquum ob gravem odorem, & fœde colorata ex viridi fuſcoque inteſtina, ad anatomicas exercitationes, quas Martio menſe A. 1741. in Noſocomio habebam, minime idoneum, humari juſſi; Caput dumtaxat ſervari. Hoc ibi in frequentia doctorum virorum, & ſtudioſorum adoleſcentum ad apoplexiæ illius ſcrutandam cauſam cum eſſet aperiendum; forte animadverti, in anterioribus finibus muſculi Temporalis ſiniſtri levem contuſionem: de qua cum quærerem, & tunc factam eſſe, intelligerem, cum homo, apoplexia ingruente, ex ſella ceciderat ſua; non dubitavi quin continuo prædicerem, ſi iſtius apoplexiæ cauſa ſub oculos caderet, nec in ſero conſiſteret, facile futurum eſſe, ut ſecundum conjecturam quandam meam (in proxima ſuperiore Epiſtola (1) indicatam) in oppoſita, id eſt in dextera cranii parte deprehenderetur. Qua in conjectura multo ſum magis confirmatus, cum illud addiderunt quod forte eo tempore necdum audiveram, ſiniſtro, ut ſupra dixi, corporis latere fuiſſe hominem reſolutum. Cranio tunc denique perſecto, quod dum fieret, aqua non omnino pauca defluxit, ſub illo ſanguinolenta omnia magis quam ſoleant, ſtatim apparuerunt. Diducta autem Craſſa meninge, in cujus ſupremo Sinu concretio erat parva polypoſa, non ſolum in meninge altera vaſa conſpecta ſunt ſanguine a dextris, quam a ſiniſtris, tumidiora; ſed & ſuper hemiſphærio dumtaxat dextero ſanguis ſemiconcretus, qui ex aliquo eorum vaſorum prodiiſſe, & deorſum inde fluxiſſe videbatur; nam & ſub baſi anterioris partis lobi poſterioris cerebri dexteri aliquanto plus inventum eſt ejuſdemmodi ſanguinis pariter inter utramque meningem: nec quidquam alibi intra cranium effuſi ſanguinis repertum eſt præter id quod dixi, duobus circiter cochlearibus continendum. His ita omnibus qui aderant, demonſtratis, & reliqua oſtenſa ſunt, minoris, ut viſum, momenti, quæ huc redierunt. Per Tenuem menigem tranſlucens humor quaſi *gelatinoſus*. Vaſa non in medullari ſolum ſubſtantia, ut plurima paſſim ſanguinem eructantia puncta oſtendebant, ſed & quæ per faciem repunt Lateralium ventriculorum, diſtenta. Aqua in his non multa: veſiculæ autem crebræ ad poſteriorem plexuum Choroidum partem; ſed non ex majoribus; minores tamen paulo in dextero ventrilo, quam in ſiniſtro, ut aqua etiam in illo, quam in hoc, paucior. Cæterum ii plexus non modo non decolores, ſed in medio vel magis ſanguine referti quam ſoleant. Denique ad anteriorem baſim glandulæ Pinealis ſubflavum aliquid, nec tamen durum.

15. Quid poſſit ad ſanguinem cumulandum, eumque impurum, multum edere, & nihil moveri, præſertim ubi ulcus aliquod magnum ſit, unde pravæ, atque erodentes particulæ in venas irrepant; id, ut alia quorum explicationem ſæpe prætereo, manifeſtum eſt. Quid vero poſſit ad nocendum, & quomodo poſſit vel parum ſanguinis intra calvariam repente effuſi, oſtendetur alias (2): nam

(1) n. 25.

(2) Epiſt. 4. n. 32. & ſeq.

cætera quæ in hoc cerebro adnotata sunt, sæpe etiam ubi nulla apoplexia est,
animadvertuntur. Quod autem is effusus a dextris, resolutionem attulerit a si-
nistris; nempe hoc Valsalvæ, & meis fere omnibus observationibus respondet.
Quarum alias ad alia quædam apoplexiæ genera attinentes, alio quidem tempo-
re (1) habebis: nunc autem ex reliquis ad sanguineam apoplexiam spectantibus
eas saltem quas ille, & ego scriptis commisimus, in superioribus (2), & in his
Litteris (3) descriptas habes, habiturus multo plures, si ubi de ejusmodi obser-
vationibus agitur, suis cum circumstantiis utique proponendis, post aliquod in-
terjectum tempus, meæ soli memoriæ confidere satis consuessem. Earum igitur
loco quas ob eam causam omitto, absolvam hic tibi unam quandam, Valsalvæ
& mihi communem; nam morbum ego observavi, caput autem mecum ipse dis-
secuit, historiæque illius tantum edidit (4), quantum erat proprio instituto satis
eo tempore. Sic autem ego memoriæ causa adnotaveram.

16. VIR quadraginta annos natus, ex meri abusu vertigini obnoxius, apople-
xia correptus est sub initium Februarii A. 1703. Eadem ferme hora in Bono-
niense S. Mariæ *de Vita* Nosocomium delatus, cum ipse, ut quotidie mane tum
solebam, adessem, jam per se nonnihil levatus apparebat. Imperant Medici, cru-
ra, & pedes vehementer perfricari, spiritum salis ammoniaci naribus supponi,
quin & guttas ejus aliquot ex aqua idonea in os immitti, sanguinem e brachio
educi. Eductus est e sinistro, qua ex parte major erat corporis resolutio. Hæc
dum fiebant, homo bis tremore correptus est, cœpitque buccas, & os movere,
& magis, ut videbatur, magisque solvi. Sed mox levibus in parte dextera con-
vulsivis motibus, se ostendentibus, gravior apoplecticus insultus rediit eadem die,
qui hominem sustulit circa horam secundam noctis. CAPUT dum amputaretur,
multum sanguinis effluebat, cujus pars ex ore quoque prodierat. Tum Valsalva
mihil: hæc apoplexia, nisi me meæ fallunt observationes, facile a sanguine fac-
ta est, dexteram cerebri partem lædente. Interea communia cranii involucra de-
trahentes, in membranis hoc proxime complectentibus sanguifera vasa vel mi-
nima perbelle manifesta animadvertimus. Sed ea magis distenta mox vidimus
quæ per meninges repebant, præsertim per Tenuis partem sinistram, ubi præte-
rea in summo hemisphærio erat aliquid effusi sanguinis, nigræ instar sugillationis.
Verum ubi ventum est ad Laterales ventriculos, veram admiratus sum Valsalvæ
prædictionem. Nam erat quidem in sinistro aliqua sanguinis effusi portio; sed
quæ a dextero illuc defluxisse videretur. In hoc enim non modo fuit multo ma-
jor copia atri sanguinis, & concreti, sed & magnus unde hæc extiterat, hiatus,
quasi aliquis rudiore cultro ad latus externum demisso corporis Striati, & Thala-
mi nervi Optici, utrumque horum super Fornicem, & tertium ventriculum re-
volvisset. Cætera quæ ad viam attinent sanguinis qui ex ore fluxerat, satis habes
apud Valsalvam (5) indicata.

17. Cur e magis resoluto brachio maluerint Medici sanguinem mitti, an ob
rationem ejus similem, quam, ut in Sepulchreto (6) habes, sequebatur Bagli-
vus, an ob alias, haud facile dixerim. Necdum erant Valsalvæ observationes,
quibus pondus additur Aretæi (7) præcepto, & doctrinæ: *resolutæ in apoplecti-
co partes considerandæ sunt*, inquit, *in sinistrone, an in dextro latere resolutio sit: a
salubribus enim partibus (ut dicere mox est) sanguinem haurire oportet; hac enim san-
guis facile delabitur: hac etiam a læsis partibus materia derivatur*, id est a læso cere-
bri hemisphærio; quippe quod sano corporis lateri, non resoluto, ipse docuerat

(1) Epist. 11.
(2) Epist. 2. n. 9. 11. 13. 15. 17.
(3) n. 2. 11. 14.
(4) Tract. de Aure c. 2. n. 14. in fin.
(5) Ibid.
(6) in Addit. ad. cit. 2. Sect. Obs. 13.
(7) De Morb. Acut. Cur. l. 1. c. 4.

respondere, ut ejus locus, alibi (1) a me productus, ostendit. De præcepto autem, & doctrina quæ modo Aretæi verbis proposuimus, Cl. Oederus (2) ita sentit, ut præceptum quidem probabile existimet, rationemque illam primam, quod e sani brachii venis facilius sanguis effluat, quam e venis resoluti, ultro illustret, atque confirmet: rationem autem alteram, quamvis Valsalvæ observationibus, quas veras agnoscit, subnixam, ob id unum respuat, quod vulgata quoque nitatur de derivatione doctrina, quam docte utique, & nervose quoad posset impugnandam ipse susceperat. Quapropter ut ex aliis Præstantium Virorum Observationibus, ita ex una etiam Pauli Salani consequi, negavit, quod pro ea doctrina consequi Valsalvæ, & mihi (3) visum erat. Sed cum tanta humanitate suam a me dissensionem conjungit, ut inurbanus mihi viderer, nisi ejus judicio permitterem hæc pauca, quæ dicam. Veriti sumus Valsalva & ego id quod Salanus vidit, casui tribuere, quando cum aliis tum quas Valsalva indicavit, tum quas omitti a me, dixi, observationibus congruere, animadvertimus, & cum ratione quoque, siquidem brachii dexteri venæ cum Jugulari Interna dextera magis, quam sinistri, communicant, id est sua depletione magis videntur favere depletioni illius Jugularis, & quod consequitur, venarum quæ a dexteris cerebri partibus in dextero influunt Sinus; e brachiis autem sanguinem misisse Salanum, intelligi satis posse, existimavimus, cum in sermone a Valsalva, & a me de hemiplexia instituto, de nullo alio loco secandæ venæ sermo fiat. Interea illud mihi ab Humanissimo Viro non negatum iri crediderim, ut cum Gravissimo Medic. & Mathes. Professore Segnero, ejus Præside (4) *communi opinioni, quia in ea periculi omnino nihil est, in inhæream* circa ea quæ *Auctores fideles de electione venarum in morbis secandarum attulerunt, non plena certitudine, magna tamen probabilitate.* Sed ad propositam dissectionem ut redeam; quæres fortasse, num præter nos alii in ejusmodi res inciderint, & hemiplexiæ internam causam in opposito, non in eodem cerebri latere deprehenderint. Ego vero qui ante Valsalvam id viderint quidem, sed quasi fortuitum neglexerint, Wepferum alias (5) & Baglivum indicavi (6). Postea vero quam Valsalvæ observatio vulgata est, idem conspexisse plures, non dubito: aliquos: scio (7). Intra enim eundem annumquo in muliere illa Veneta de qua initio dictum est (8), Valsalvæ doctrinam confirmavi cum Patavium forte venissem, certior sum factus, idem quod in illa, hic quoque nuper in viro compertum esse, nisi quod cavum in opposito resolutioni hemisphærio sibi a sanguine paratum, hunc inter meninges quidem, Tenui perrupta, sed non in ventriculum pariter, alioquin proximum, effuderat. Vix hoc acceperam, cum Venetiis litteræ, quas adhuc servo, allatæ sunt, quibus mihi Alexander Bonis doctus Medicus, & spectatus Amicus quæ ipse tum viderat, significabat, Monachum inter concionandum apoplexia correptum sicut intra horas, quibus dehinc vixit, haud amplius quatuor manum dumtaxat sinistram moveret, habuisse in sinistro cerebri ventriculo tres, minimum, uncias concreti sanguinis, parietes autem ejusdem ventriculi dilaceratos, cum dexter esset integer, nihilque præter exiguam sanguinis portionem contineret, quæ illuc e sinistro per disruptum Lucidum septum transierat. Hic ille Sacer Orator est, superiore Epistola (9) designatus, de quo ipse, paulo post Venetias reversus, illud insuper cognovi, cum plures jam dies a concionando abstinuisset propterea quia se minus bene habere querebatur, eo demum quo obiit die suis confirmasse, nunquam

(1) Epist. Anat. 13. n. 17.
(2) Differt. de Deriv. & Revulf. per V. S. §. 29.
(3) Epist. modo indic. n. 24.
(4) in Epist. Differt. citatæ subnexa.
(5) Epist. Anat. 13. n. 22.
(6) Adde quæ infra Epist. 11. n. 19.
(7) Vid. quæ mox n. 18.
(8) n. 2.
(9) n. 23.

se melius, quam tum valuisse, itaque erectum atque alacrem ascendisse in locum superiorem ad eam concionem incipiendam quam minime erat absoluturus. Venit tunc mihi in mentem Attali regis (1), *cum Bœotos ad societatem* Romanorum Thebis *hortaretur*, *in ipsa concione intermortui* sic ut *haud multo post expiraverit*: non tamen horis, sed diebus interjectis; nam (2) *æger Thebis Pergamum advectus*, *mortuus est*, *altero*, *& septuagesimo anno*: quæ ætas, cum infirmis viribus conjuncta, minus vehementi obnoxium reddidit apoplexiæ; si Livii est fragmentum illud quod initio libri XXXIII. legebatur in vetusto codice Bambergensi. Sic enim habet: *Attalus primus verba fecit. Orsus.... segnior* (lege *senior*) *jam & infirmior, quam ut contentionem dicendi sustineret, obmutuit, & concidit.... parte membrorum captus: nec vitæ præsens periculum vis morbi attulisse, sed membrorum debilitatem visa est.* Monachus autem ille neque major quinquaginta annis, & viribus, eo præsertim die maxime confirmatis, cum ad sanguinis plenitudinem, quam facies, totiusque corporis habitus ostendebant, dicendi contentio accessisset, vehementi apoplexia in media concione prehensus est, citoque confectus, secundum ea quæ superioribus Litteris (3), & paulo ante his ipsis quoque (4) exposita sunt.

18. Intelligis eorum memor quæ alias (5) scripsi, in apoplexiæ interna caussa & exitu me non ætatem modo, sed & alia attendere. Septuagenarius quidem erat, sed *eusarcus* faber quidam ferrarius (6) quem apoplecticus insultus, dextero toto latere resoluto, occidit sexta die. Causa tamen reperta est in atro sanguine, qui ex turgente Laterali Carotidis arteriæ sinistro ramo, eoque disrupto, late effusus, hemisphærium cerebri sinistrum totum undique ad ventriculorum usque penetralia vitiaverat. Huc alia accesserant quæ longum esset describere. Sed non omittendus est immanis tumor, reni sinistro adhærens, magna sanguinis copia plenus, nec sine substantia quadam *lamellatim sibi incumbente*, ut suspicionem movere possit aneurysmatis in ramo quodam Emulgentis arteriæ, cui minus alterum (velut supra (7), de Ramazzino verba facientes, conjecimus) in Laterali Carotidis ramo illo responderet. Verum qualiscunque is esset tumor, illud certe negari non debet, pressam ab ipso incumbente arteriam Aortam minus sanguinis admittere potuisse, plusque ideo ad dilatandum aliquod, & denique perrumpendum cerebri vas, sursum contendisse. Hæc igitur si nobis in apoplectico quopiam nota sit inferioris arteriæ compressio; non faciet magna quantumvis ætas, ne apoplexiam esse posse a sanguine, inficiemur. Sua quoque in Legato illo Danico de quo supra (8) mentio injecta est, alia aliqua fuerit dispositio, conjungenda cum jecinore *ad indurationem inclinante*. Natus enim annos quatuor & sexaginta improvisa resolutione sinistri lateris, & mox apoplexia correptus, hora octava vivere desiit, citius videlicet quam in Fabro, multi sanguinis effusione facta. Habuit autem præter hydatides in plexu Choroide plurimas, in ventriculo cerebri dextero *ultra quatuor uncias sanguinis grumosi*, *unde cavitas illa mire dissoluta fuit.* Illud quoque interea velim animadvertas, observationem hanc utramque, si resolutum hinc latus spectes, inde vero læsum oppositum in cerebro hemisphærium, cum Valsalvæ observationibus omnino congruere. Quibuscum alias pariter congruentis reperies, interque illas viri (9), qui etsi jam senium attigerat temporamento erat tamen, & arte olim, & recentibus in victu erratis ad sanguineam apoplexiam dispositus. Verum alia scire fortasse avebis,

(1) apud Livium Hist. l. 37.
(2) l. 33.
(3) n. 23.
(4) n. 12.
(5) Epist. 2. n. 14.
(6) Act. Helvet. Vol. 1.
(7) n. 8.
(8) n. 12.
(9) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 3.

primum videlicet, unde sit, ut in iis ferme omnibus exemplis quæ his, & superioribus Litteris sive ex Valsalvæ observatione, sive ex nostra, sive ex aliena descripsimus, aut indicavimus, ne iis quidem omissis duobus, quorum alterum ex illius, alterum ex nostra, in Epistola Anatomica XIII. (1) proposuimus; ut in iis igitur ferme omnibus, præsertim vero in quibus illa quidem præter naturam cava memorantur, aut non obscuro indicio conjicienda significantur, quæ intra cava sanguis collectus, aut e quibus effusus fuerit, ea fere aut in corpore Striato, aut in Thalamo nervi Optici, aut in utroque, aut juxta alterutrum, aut etiam utrumque, & tunc quoque non raro cum utriusque, aut alterutrius perforatione, & dilaceratione comperta fuerint: deinde cur semel quidem, ut apud Wepferum (2), per lobum anteriorem cerebri ad frontem usque producta, nunquam per posteriorem ad ipsum occiput: & denique cum illa exempla sint ad quindecim; cur in decem illa cava fuerint a dextris; in duobus a dextris, & a sinistris; in tribus dumtaxat, a sinistris. Profecto aut his in rebus, etsi a primo secus videatur, magnam sibi partem casus vindicat, aut, si multo longior accurate descriptarum observationum series hæc ita ut plurimum se habere, ostenderit; causæ in cerebri structura, aut in ejus intimorum vasorum distributione erunt perquirendæ, ut puta si circa eas quæ dictæ sunt, sedes aut plura, aut amplioris diametri vascula ferrentur. Sic aliquando cum Striata corpora assulatim secundum horizontem persecarem, animadvertisse memini in singulorum externo anteriore latere quandam quasi foveolam, per quam sanguiferum vas meabat manifestissimum: alias autem, oblique & lente secando, ostendisse in eodem latere plura parallela inter se, & crassiora quam alibi, fila rubicunda, id est vasa sanguifera. Accedere huc videtur minor ob ipsam proximam ventriculorum cavitatem, in horum parietum perforatione resistentia. Cum vero ob hæc, aliave istiusmodi eorum causam conjeceris quæ primo, & secundo loco quærebas; de tertio (3) minus eris fortasse solicitus, cum attenderis, dexteras plerasque partes corporis esse ut plurimum in frequentiori motu consuevisse, quam sinistras, & quod consequitur, vasa quoque non illarum modo, sed & cæterarum quæ a dextris sunt, ob communicationes, consensusque laborare magis, & dilatari solita esse.

19. Super Valsalvæ autem jam toties commemoratis, & confirmatis observationibus, si resolutæ sunt corporis sinistræ partes; ad dexteras cerebri vitium esse: si dexteræ; ad sinistras, non puto, esse plura quæ ex me quæras. Nosti enim quæ de hujus rei tum Explicatoribus antiquis, & novis, tum exceptionibus quibusdam, tum additionibus, tum aliis cujusquemodi ad eam spectantibus, habebam dicere, ea me ferme omnia in eam quam paulo ante memoravi, Epistolam Anatomicam (4) conjecisse, ut non attineat hic iterare. Unum tantummodo, aut alterum ad prima illa duo capita possum adjicere. Nam si forte legas, quod ad Explicatores illos antiquos spectat, Casp. Hoffmannum (5) hæc scribentem: *Fuit hæc ante Galenum Aretæi sententia, ... quam Cassius Jatrosophista, problem. 41. sequitur. Th. a Veiga, ... nominat etiam Haly Abbatem, & Felicem, quos non vidi: Imo, quis sit ille Felix, nescio*: si hæc, inquam legas; nolim suspiceris omissum a me esse in eo Felice Explicatorem quendam perantiquum, & cum Aretæo, ac Cassio nominandum. Iste enim Felix, Hoffmanno ignotus, nimirum est hic idem Cassius, quippe Cassius Felix quibusdam dictus, ut cognoscere poteris vel ex Lindenio Renovato (6). Ad exceptiones autem illud spectat, aut certe ad illus-

(1) n. 19. & 25.

(2) Sepulchret. Sect. hac 2. Obs. 18.

(3) Vid. tamen Epist. 11. n. 12. imo c. 12. &c. Epist. 62. n. 7. 9. 11.

(4) 13. ab n. 14. ad 27.

(5) Comm. in Galen. de us. part. l. 10.

(6) De Scriptis Medic. l. 1. Vid *Cassius Felix*.

trationem doctrinæ illius a Valsalva confirmatæ, quod etsi ubi alterum latus corporis est resolutum, vitium si organicum sit, & sub sensum cadat, in opposita cerebri parte est; non tamen vicissim consequitur quotiescunque ejusmodi vitium in cerebri alterutra parte est, oppositum corporis latus esse resolutum: eadem enim ratione fieri potest, ut hoc minime tunc sequatur, qua interdum fit, ut vitiato utrinque cerebro, neutrum tamen latus corporis sit paralyticum; sive quod ea vitia sine repentina cerebri laceratione, aut compressione sint facta, sive alia de causa, quam in ejusmodi observationes incidentes, quærere, atque exponere conabimur. Nunc his suum in locum dilatis, cæteras quæ ad apoplexiam sanguineam attinent, proponamus.

20. Vir senectuti jam propior, ex apoplexia, non continuo ille quidem, sed plures post dies interierat: qui hemiplecticus esset, an non, pro certo scire non potui; nedum quæ ante apoplexiam pati consuevisset: hæc tantum accepi, cum apoplecticus decumberet, respirationem non difficilem, pulsus validos habuisse. Cadaver Theatro datum est sub finem Januarii A. 1731. Viscera diligenter perlustrata, nihil in Ventre; in Thorace autem quæ ad res præter naturam attineant, aut alicui videri possint attinere, habuerunt hæc. Pulmones erant undique pleuræ annexi. Cor pingue adeo, in homine alioquin non obeso, ut ab anteriore facie inspectans, nihil videres, nisi pinguedinem. Venæ Coronariæ valvula omni ex parte sic affixa, eademque sic foraminulis pertusa, ut in XV. Epistola Anatomica (1) descripta est. Novissime arteria Vertebralis sinistra ex ipso Aortæ arcu inter sinistras Carotidem, Subclaviamque profecta: quam cum inde, non ex Subclavia, ut solet, enatam, in Theatro ostenderem, monui, hinc etiam fortasse hujus hominis apoplexiam aliqua ex parte repetendam videri posse. Aliquot post diebus, ut Exercitationum requirit ordo, cum ibidem Cranium reseraretur, inveni, atque ostendi sanguinem effusum ad selibram inter meningem Crassam, & Tenuem, vel potius inter Crassam, & membranulam quandam alteram, Arachnoidem puta: quæ membranula, ibi facta crassiuscula, cum effuso sanguine, anteriori ossis temporis sinistri regioni, eique viciniæ respondebat. Præterea in Falce propemodum media os erat, ejus processus duplicatura interceptum, limbo inferiori propius, & secundum longitudine positum, tres digitos transversos, eoque amplius longum, sesquidigitum ferme altum, mediocriter crassum, idque inæqualiter; cum enim in toto ipso ambitu esset tenue, imo in utroque extremo in simplex videretur stratum ex parallelis osseis fibris desinere; dextera, sinistraque facie, & præsertim altera, in grandes quasi bullas protuberabat, ut melius conspici apud me potest; nam adhuc servo, obductum, ut erat, undique arctissime adhærente Falcis membrana. Denique Carotidum quæ ad basim cerebri sunt, posterior ramus dexter æquo erat crassior; sinister pertenuis, neque cum iis ramis conjunctus qui ab arteria sunt in quam conveniunt Vertebrales. Quorum illud etsi in aliis interdum vidi, atque adeo in altero quod tunc consecabamus, hydropici cerebro, tenuitatem autem hanc tantam alterius, aut utriusque multo sæpius, nullam denique cum ramis de quibus dictum est, conjunctionem fortasse nonnunquam; tamen hæc quoque tibi volui significare, ut intelligeres, siquid præterea adnotatione aliqua esset dignum, me non fuisse prætermissurum.

21. De cæteris, in iisque de pulmonibus pleuræ undique adhærentibus sine respirationis difficultate, erit alibi (2) scribendi locus. Illud tuli permoleste, cum tantum os in Falce offendi, ex nemine sciri potuisse, qua de re is homo conquereretur annis qui apoplexiam præcesserunt. Ex quo enim Franciscus Antonius Cattus Anatomicus Neapolitanus non ita contemnendus, ut ignotus esse debuerit

(1) n. 20. (2) Epist. 16.

iis, quantum video, omnibus, qui de Medicis, aut Anatomicis Scriptoribus egerunt, sicut primam in muliere quadam revera bipartiti uteri dissectionem tradidit (1), sic minus cœpit A. 1557. (2) Falcis *in durum os* ex parte aliqua *degenerantis* observationem proponere, alias etiam quas Botallus (3) deinceps, Hornius (4), Scheidius (5), Wepferus (6), Cheseldenus (7), Vaterus (8), Gohlius (9), Mayerus (10), atque alii plures, quorum aliquos mox nominabo, ediderunt, easque insuper quas Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis Historiæ, & Commentaria (11) exhibent, omnes perlegi: nec tamen meminisse videor ossis quod supra descriptum æquaret: si paucas in tanto numero Falces excipias, in quarum una *os latum quatuor digitos* fuisse, indicavit Riolanus, (12), & quam Volckamerus (13) invenit *ad dimidiam sui longitudinem penitus osseam*, præsertim vero quam in Theatro hoc nostro Anatomico *osseam omnino* vidit Offredus (14), cui parem vidisse crederes Henr. Albertum Nicola (15) nisi *idem observasse*, adderet, Volckamerum, *simile* autem Offredum; ut dubites, de tota Falce, an de magna hujus parte intelligas, cum se *omnino osseam* ait deprehendisse: nec sine aliqua ejusmodi dubitatione sis, cum quandam legas observationem, in qua vel ea vox *omnino* desideratur. Cæterum quod scire avebam de isto viro in quo illud a me os inventum est, neminem esse potuisse qui diceret, non ideo ægre tuli quia putarem, aut putem, inde magnum ipsi aliquod incommodum extitisse, nisi forte aut ponderis, aut distractionis sensum aliquem credere malimus; imo quia cupiebam id ipsum mea observatione confirmare quod ex plerorumque eorum quos nominavi, aut silentio, aut diserta etiam naratione collegeram, nisi ossa in Falce, aut ad Falcem, aut alibi in meningibus increscentia intra eum quidem magnitudinis, & ponderis modum quo ad hoc tempus invenerunt, nisi, inquam, ita facta, & posita sint, ut meninges pungant, nullum fere solita esse per se gravius malum, sed ne doloris quidem assiduum sensum inducere: ut videndum propter hæc censeam, an Volckameri, & Offredi, aliæque ejusmodi observationes quibusdam repugnent ex usibus Falci adscriptis.

22. Nec tamen negaverim, ejusmodi, aut alia ossa præter naturam aut genita, aut etiam aucta, posse interdum morbis capitis internis, & apoplexia nominatim, si aliæ accedant causæ, occasionem præbere. Nam primum in sene Tridentino (16), quem levi non ita pridem apoplectico insultu affectum, gravissimus alter, cum hora vix una a sumpto carthartico medicamento alvum exoneraret, puncto temporis confecerat, non modo ligamentum inter os Sacrum, & Ischium, ut in Adversariis scriptum est III. (17) osseum factum deprehendi, sed & ossiculum intra ipsam cordis substantiam eo loco vidi quem altera Mitralis valvula obtegit, modica illud crassitudine, sed longum adeo, ut transversum pollicem superaret: arteriæ autem Magnæ internam faciem crebris hic illic osseis bracteolis opertam; ut si capitis rimari abdita licuicet, quam simillimum veri sit, ibi quoque ossa alia me fuisse reperturum. Deinde in pluribus apoplecticis senibus cerebri vasorum tunicas reapse offendi non uno in loco ab osseis innatis frustulis rigidas, præser-

(1) Isagog. Anat. c. 20.
(2) Ibid. c. 3.
(3) Obs. Anat. 2.
(4) Annot. ad eand.
(5) Dissert. de duob. ossiculis in Apoplect.
(6) Exercit. de loco aff. in Apopl.
(7) The Anat. of the hum. body Tab. XI.
(8) Abr. in Diss. qua Osteogenia &c. in Procem. & in Progr. quo Observ. Calculor. &c.
(9) apud eund. in cit. Progr.
(10) Commerc. Litter. A. 1731. Specim. 42. n. 2.
(11) A. 1711. 1713. 1734. & 1706.
(12) c. 32. Comment. in Galen. de Ossib.
(13) Eph. N. C. Dec. 1. A. 6. Obs. 71.
(14) Earund. Dec. 2. A. 1. Obs. 127.
(15) Dec. Obs. illustr. Anat. Obs. 5.
(16) de quo Epist. 43. n. 28.
(17) Animad. 45.

tim

tm Carotidum qua ad latera Sellæ Equinæ tantopere se inflectunt. In ejusmodi sane capitibus id præter naturam Cortesius (1) viderat, cum perinde ac si nihil nisi secundum naturam maxime se habens proponeret, in earum *cavitate* arteriarum, *qua attingunt glandulam* Pituitariam, *duo intus notatione digna, & a nemine hactenus observata contineri*, scripsit; *primumque esse, quia sunt cellulæ quædam exiguæ; alterum, quod sint ossicula quædam parva* (qualia num postea Riolano (2) quoque imposuere?) *eorum instar, quæ ad articulos digitorum reperiuntur sigmoidea* (sesamoidea) *appellata: .... sed non solum in hac parte arterias in se ossicula continere, verum etiam in aliis, ut experientia ipsa hactenus probavit: quod quidem*, inquit, *factum fuisse puto non sine maxima Naturæ providentia, quæ perpetuo curat eas apertas quodammodo, & elevatas esse, ut dilatationem sustinere valeant.* Ego vero cum alibi, tum præsertim in cerebro ita moderatam esse naturam video quæ ad sanguinis attinent circumitionem, ut siquid tamen morbi vi oriatur quod sanguinis aut ingressum, aut egressum magis quam constitutum sit, moretur, eoque motum tardiorem faciat, non sine detrimento sit: quorum illud arteriæ quoque efficiunt, se ob innata ossa minus constringere, & urgere sanguinem valentes, hoc autem quidquid aut venosorum alveorum arctat diametrum, aut quædam quasi diverticula his adimit, in quæ pro re nata redundantis sanguinis pars quadantenus cedat. Sic quoniam in seniorum calvariis accrescens ossea substantia minora quædam occæcat foramina, ut puta, quemadmodum alibi (3) indicavi, quæ Occipitales venas cum Lateralibus sinibus communicare antea sinebant; hinc etiam fieri, existimo, ut plures ætate illa cerebri sint morbis obnoxii. Venosos autem alveos arctare non unius generis causæ queunt: in his, si Scheidium (4) audimus, ossicula in Falce innascentia, ipsam videlicet suo *pondere aliquatenus deorsum trahendo, atque tendendo, unde sinus longitudinalis .... falci continuus, ea imprimis parte angustior redditus regurgitanti sanguini non sufficientem transitum conced t.* Quod si credibile est, ab altero Scheidii ossiculorum *pondere suo, licet exiguo*, esse præstitum; tanto id credibilius erit ab nostro, quanto ut magnitudine, sic & pondere superabat.

23. Ejusmodi tamen coarctationem ut exciperet illa intra cranium sanguinis effusio quam ipse in apoplectica sua invenit, merito censet, *necessum fuisse, ut sanguis* tunc aliqua de causa *copiosior influxerit.* Idem nos quoque in apoplectico nostro censemus, eoque facilius quod majori impetu sanguis in cerebri arterias ferebatur. Cum enim ad eum impetum moderandum & harum tunicæ, ut supra etiam (5) dixi, tenuiores sint creatæ, eoque minus ad urgendum sanguinem aptæ, & anastomoses ad illum impetum retundendum inter Carotides, ac Vertebrales institutæ, & harum utræque priusquam ad cerebrum accedant, non semel inflexæ, illud insuper quod mecum velim animadvertas, additum est, ne præter Carotides, Vertebrales quoque arteriæ ab ipso Aortæ arcu existerent, ad quem videlicet tanto impetu sanguis a proximo corde alliditur, ut is frequentissimus esse soleat aneurysmatum locus, sed ex Subclaviis demum proficiscerentur. Atqui sinistra Vertebralis, non ex Subclavia, sed ex ipso Magnæ arteriæ arcu in nostro apoplectico nascebatur, in eam autem cum socia confluebat arteriam, quæ amplam quidem, ut dixi, cum dextera Carotide, nullam cum sinistra anastomosim habebat, ut impetum sanguinis quanto magis per illam, tanto per hanc minus, imo nullo modo infringeret. Majori igitur impetu per sinistram partem cerebri sanguis excurrebat; ut minime mirari oporteat: si tenuissimorum vasorum tunicis ab eo latere sensim magis, magisque infirmatis, auctaque cum osse de quo loquimur,

---

(1) Miscell. Medic. Dec. 1. c. 7.
(2) Animad. in Bartholin. Anat. l. de Venis c. 2. in fin.
(3) Epist. Anat. 4. n. 11.
(4) Diss. supra ad n. 21. cit. quæst. 4. & 5.
(5) n. 9.

Longitudinalis sinus coarctatione, sanguis denique non modo a sinistris, sed etiam ad anteriora effusus sit, quippe unde in eam Sinus partem debebat pergere, cui parti impedimentum objiciebatur. Non sum nescius, ab aliis quoque, imo & a me alias (1) eandem Vertebralem arteriam ex Magnæ arcu enatam in nonnullis repertam esse, qui obnoxii morbis capitis essent, an non, nec scire ipse potui, nec ab illis memini adnotatum. Idemque de ampla anastomosi Basilaris arteriæ cum alterutra Carotide, nulla cum altera dictum puta. Ossiculum autem in quodam viro, nunquam propterea de catitis dolore questo, superiori Longitudinalis sinus parti innatum esse, scio (2), quem sinum inde premi, arctarique debuisse, intelligo. Sed hæc simul omnia, ut in nostro, reperta fuisse, non recordor. Et de hoc quidem Apoplectico hactenus.

24. BONONIENSIS puer, quatuordecim annos natus, capillis nigris, a lumbricis vexari solitus, & facile, sive corpus exerceret, sive ad ignem consideret, profusioni sanguinis per nares obnoxius, idemque spiritum vini paulo sæpius bibens, quam conveniret illa præsertim ætate, repente ex alacri, & vivido sine ulla, quæ quidem appareret, causa tardiusculus, & obtusior factus, paucis post diebus, cum mane pristina illa comitate, & alacritate inter suos versatus, etiam in prandio, fuisset, inventus est postea in lecto fusus, quem vomitu sordidaverat, manibus caput, ut si ipso laboraret, subinde comprimens, sine loquela, & paulo post sine motu. Accersitus Medicus venam secari jubet, unde meliuscule habere visus est. Spiritus quoque salis ammoniaci tum ad nares admotus est, tum paucas ad guttas exhibitus. Mox in priorem resolutionem torporemque relabitur sic tamen ut quæ dicantur, aliquando intelligere certis ex nutibus videatur: pulsus est humilis, atque intermittens, prava respiratio, aliqua ad os spuma. Quas ob res cucurbitulæ imperantur: has cum in dorso defixas non sensisset, feminibus adhibitas adeo sensit, ut non modo nescio quid inclamaret, sed & manu illas amovere tentaret. Verum iis quæ novissime dicta sunt, malis perstantibus, prioribus autem illis mox redeuntibus, hora noctis circiter nona vivere desiit.

CADAVER postridie, qui dies fuit X. Kal. Januarias A. 1703. inspicientes, suras, & posteriora femorum, aliasque in quas jacuerat, partes a sanguine qui eo decubuerat, multum livere animadvertimus. Capitis etiam, quod unum dissecui, cum integumenta inciderem, atque diducerem, plus sanguinis, quam soleat, ejusque nigrioris, & fluidioris, effluxit. Ejusmodi sanguinis perpaucæ dumtaxat guttulæ in sinu Falcis repertæ sunt, cætera vacuo. In ventriculis lateralibus, & tertio seri copia aliqua. At sub cerebello, cujus æquo mollior est visa substantia, in medio ferme, atrum concretum sanguinem inveni ad duo circiter cochlearia.

25. Si hæc historia ut a me olim inter primas memoriæ causa scripta est, ita nunc tibi primo loco descripta esset; plura ad ipsam haberes adnotata tum quod ad ultimam hanc alacritatem & ad curationem spectat, tum quod ad dissectionem. Quæ quoniam antea partim in hac Epistola (3), partim in superiore (4) posita sunt, nihil attinet hic iterare. Satis est admonere, si quid discriminis inter hanc historiam, aliasque intersit hujus generis alibi propositas, velut eam quæ est in Epistolis Anatomicis (5); rationem quærendam esse in loco, tempore, modo, ac copia sanguinis circa cerebellum effusi, & hac quidem cum cranii, & cerebelli magnitudine quæ pro varia ætate varia est, comparata. Hæc autem historia extremo hoc loco posita est, ut quemadmodum cæteræ, sic ipsa quoque responderet ordine quo ad ejus fieri posset, historiis apoplexiæ sanguineæ ex Valsalva desumptis. Verum quia non tantum ab effuso sanguine, sed etiam a remorato, & coacervato in cerebri vasis ea esse potest

(1) Epist. 15. n. 22. & Epist. 56. n. 10. & 21.
(2) Commerc. Litter. A. 1737. Hebd. 34.
(3) n. 2.
(4) n. 21. & seqq.
(5) XIII. n. 23.

apoplexia; idcirco prius quam finem faciamus, hujus quoque generis exemplum accipito.

25. PETRUS FASOLATUS Sculptor Patavinus, anno exacto ſexageſimo primo, habitior adhuc, nullique incommodo valetudinis obnoxius, illa eadem tempeſtate, atque adeo poſtridie quam Tita (1), mortuus eſt ad hunc modum. Nullum tulerat laborem; nullis, quibus alias cæteroquin pluries, agitatus fuerat curis, nulla de re queſtus erat. Imo cum plene cœnaſſet; abundare enim ſolebat in alimentis; & maturius ſolito lectum ſe petere velle, dixiſſet, ac petiiſſet; duabus poſtquam petierat, horis ab uxore, quæ una dormiebat, forte expergefacta, non ſolum jam mortuus, ſed frigidus, inventus eſt ita uti ſe primum in lecto compoſuerat.

POSTRIDIE, dum Capitis integumenta inciduntur, dum cranium circumſectum attollitur, multum effluit ſanguinis. Hujus tamen nihil fuerat intra calvariam effuſum: nihil uſquam incerebri, aut cerebelli ſubſtantia, quæ ad tactum quoque ita ſe habebat, ut ſecundum naturam ſolet, nihil, inquam, ruptum, nihil vitiatum. Aqua in Lateralibus ventriculis ferme limpida; nec ea multa: cujus pars aliqua etiam a lateribus cerebelli integri, ut dixi, an ex vertebrarum tubo? effluere viſa eſt. Verum fluidi ſanguinis tanta copia, quantam nunquam antea intra cranium, vidiſſe meminerant, vaſa omnia tum circum cerebrum, tum intra cerebrum diſtendebat, ut vel quædam vaſcula, quæ tenuiſſima eſſe conſueverunt, magnopere turgida (2) animadverterim.

Juſſi nihilominus Thoracem quoque aperiri. Pulmones; etſi ad coſtas valide annexus erat ſiniſter; ſani erant tamen. Pinguedinis color in mediaſtino fuſcus; credidi a ſanguine in minimis vaſculis reſtitante. In pericardio cruenta aqua, neque ita multa. Cor magnum, vaſis ſuis propriis, & auriculis ſanguine turgidis: qui grumoſus prodiit, dum cor, ut diligentius extra cadaver examinarem, a vaſis majoribus amputabatur: grumoſus quoque atque ater fuit in ventriculis cordis, nec tamen plurimus. Valvula Mitralis dextera alba: albæ quoque Semilunarium nonnullæ; ſed illa multo, hæ paulo duriores, quam ſoleant: in utriſque tamen natura membranea in naturam quaſi ligamenti degeneraverat. In media poſteriore cordis facie membranula quædam alba extabat, quaſi ruptæ hydatidis veſtigium. Exterius quoque per auriculam dexteram maculæ albæ. Cæterum arteria Magna, atque alia, quantum inſpicere potui, vaſa ſecundum naturam ſe habebant.

27. Me non præterit, videri poſſe tibi ad ſyncopen fortaſſe potius quam ad apoplexiam, fuiſſe hanc mortem referendam, ſpectanti videlicet, præter hujus celeritatem, tum citam, vel ea tempeſtate, & in lecto, refrigerationem, tum quæ in corde adnotata ſunt. Verum; ut ab his ultimis incipiamus, atque cum tanta illa ſanguinis copia quæ intra cranium inventa eſt, comparemus; his ſane cordis vitiis quæ expoſita ſunt, haud raro conſpicimus aliquanto majora in iis etiam in quibus ne levis quidem animæ defectio, nedum vehementiſſima ſyncope, acciderit. Illius modi autem abundantia ſanguinis intra calvariam, quoniam in nullo præterea alio vidiſſe memini, effici apoplexiam, & Galenus docuit (3) *hoc pacto apoplexias provenire*, ſcribens, *multo nimirum ſanguine in principium animantis confertim irruente*, nec Petrus Salius (4) qui de apoplexia a ſanguine primus, ut ſuperioribus Litteris (5) memoravi, peculiare caput conſcripſit, fere aliter hanc fieri, intellexit, quam *ex* cerebri *venarum*, *arteriarum*, *ſinuumque nimia ſanguinis repletione*, *cujus ratione facta conſtipatio conſtrictior*, *unde ſpirituum non tantum tranſi-*

(1) Vid. ſupra n. 11.
(2) Vid. etiam Epiſt. 60. n. 12.
(3) Vid. apud Salium de Affect. partic. c. 2.
(4) Ibid.
(5) n. 1.

tus prohibeatur, sed etiam & ipsi strangulentur & suffocentur; sit in causa, ut subito motus & sensus una cum detentione principum facultatum amittatur: sicque vera & exacta succedat apoplexia. Et sane tantum sanguinis in omnibus quæ cranium complectitur, vasis congeri non potuit, quin cum hinc ossa circumstarent, quæ nihil omnino cederent, inde vero mollis cerebri, & cerebelli substantia, non modo hanc intus, forisque vehementissime compresserit, sed etiam coarctatis vasculis sub sensum non cadentibus, motum ipsum sanguinis, & quæ sine hoc nulla est, spirituum secretionem interceperit. Hæc autem videntur accidere cerebello non posse, ut alias (1) scripsimus, sine cita respirationis, & motus cordis sufflaminatione, id est sine celeri morte, & hac, si ita mavis, a syncope, sed quæ a capite, non a corde, provenerit, aut si a corde quoque ob ea quæ dicta sunt, vitia, tamen a capite multo potius, quam a corde. Ubi vero syncope est, undecunque hæc sit, non est cur citam refrigerationem miremur; quanquam illam potius caloris imminutionem fuisse, crediderim, quæ frigus calenti mulieri visa est. Hujusmodi autem syncopes, quas potissimum indicasse videtur Herophilus (2), cum *repentinam mortem, nulla ex manifesta causa venientem, fieri*, inquit, *paralysi cordis*, si apoplexias vocabis a cerebello; me quidem judice, non valde errabis: quod enim in reliquo corpore apoplexia facit quæ a cerebro est, id in corde facit quæ est a cerebello, utrobique autem quæ utrinque est, qualem istam fuisse, censeo, quando causam utrumque illorum comprimentem spectavi, nec ulla incommoda præcessisse inveni ex illis quæ syncopen quæ ab ipso corde, aut proximis vasis est, solent antecedere.

28. Quod si forte ajas, nulla quoque ex iis incommodis adnotata esse quæ sæpe præcedunt apoplexiam; equidem fatebor: sed simul contendam, id minus obstare mihi, non ab organico cerebri, aut cerebelli vitio hanc apoplexiam repetenti, sed ad congestum constipatumque in vasis utriusque sanguinem referenti. Homo sanguine abundabat, quod habitus corporis, & plenioris, victus consuetudo satis ostendunt. Cœnatus plene, citius quam solebat, decumbit, id est tanto graviore ventriculo comprimit arteriam Magnam, sanguinem ad inferiora ducentem, ut major ejus copia petat superiora, eoque etiam major, quod ipse, in decubitu, corporis situs quanto est opportunior ascensui sanguinis ad superiora, tanto est incommodior regressui ad inferiora, veluti etiam antea (3) comprobatum est. Quod si non ipsum Aortæ truncum distentus ventriculus premit; at ramos premit tum suos, tum alios ab ipsa ortos, & motui obstat diaphragmatis, ut minus facilis respiratio, minus quoque facilem sanguinis a capite reditionem efficiat. Ad memoriam nunc voca quæ natura instituerit, ut minore impetu, &, quod consequitur: celeritate, & copia sanguis in cerebrum ferretur: quorum sunt pleraque a nobis supra (4) commemorata. Sic enim melius intelliges, tanto facilius, iis omnibus positis quæ modo dicebamus, congestionis sanguinis ibi esse periculum, quanto magis hoc natura voluit declinare. Quod si una aliqua ex illis rebus quas natura vel ab ortu ipso instituit, mutata, ut cum sanguis ob brevius iter majori cum impetu ad cerebrum pervenit, quemadmodum in iis qui breviore sunt collo (*parvicolles* Cælius (5) vocabat) propterea sanguineæ obnoxiis apoplexiæ, facile accidunt in cerebri vasis disruptiones, non modo sanguineis congestiones; quanto hæ facilius contingent, cum repente in homine qualem descripsimus, plures simul res mutabuntur! Ad eas enim quas diximus, hanc etiam adde, quæ ex illis colligitur & Ridleyi, & nostris animadversionibus olim indicatis (6), & ab Sinuum quibusdam quasi diverticulis, & duplicationibus,

(1) Epist. 2. n. 24.
(2) apud Cæl. Aurelian. Chronic. l. 2. c. 1.
(3) n. 13.
(4) n. 23.
(5) l. 2. cit. paulo supra, c. 12.
(6) Adversf. 6. Anim. 6.

& situ præsertim in cranii basi repetitis. Cum enim hæc omnia, atque alia, quibus & insignis illa adjicienda est ad initium Internæ venæ Jugularis dilatatio, eo spectent, ut tardius e cerebro sanguis redeat; tum vero multo magis augentur, ut tunc dictum est, certæ quædam causæ tarditatis ab ipso cranii positu in supino corporis situ, eoque major congestionibus sanguinis occasio datur, unde etiam repetenda causa est, ut opinor, cur qui propter illius difficiliorem motum sive a crassitudine, & lentore, sive a plenitudine ea reditus difficultas sit, repente moriuntur, eorum plures in lecto mortui inveniantur.

29. At enim, inquies, cur in isto homine cum eadem etiam antea essent, non idem tamen antea contigit, quamvis & plene cœnasset toties, & nonnunquam certe maturius pariter cubuisset? Nimirum quia antea erant quidem pleraque eadem, sed non omnia. Nec vero vasorum tantummodo robur dico, quod in dies magis magisque in senibus enervatur, sed etiam, atque adeo potissimum tempestatem illam dico, cujus vi tot alii tam crebro per eos dies de improviso rapiebantur. Nam post frigus non modo hyeme, sed & eo qui præcesserat, autumno, & eo quod successerat, vere diuturna, & rara continuatione protractum, calor tunc primum, & is non gradatim, sed totus simul se extulerat, ut repente propterea se expandente sanguine, perinde esset ac si vasa, hujus quasi duplicata improviso copia distenderentur. Quod cum superius (1) jam satis explicaverimus, hic repetere non est opus.

30. Præstat, siquæ præter eas quas subinde his duabus Epistolis indicavimus, Observationes prodierunt, ad sanguineam apoplexiam pertinentes, eas quoque tibi significare, non omnes quidem, sed quæ in præsenti memoriæ occurrunt. In Principum personis tres suppetunt, duæ quæ ex Dionisio in Lipsiensibus Eruditorum Actis (2) memorantur, a sanguine in ventriculos cerebri effuso, tertia quæ in Commercio Litterario (3), a sanguinis in illius venis, & arteriis congestione, ob quam totum sub Tenui meninge cerebrum lividum erat, & turgidum. Ad duas illas priores attinet quæ de opilionis uxore legitur in Actis (4) Cæsareæ Academiæ, & duæ fortasse, quas Dominicus Gagliardus (5) attigit, altera in sene obeso, & vix colli vestigium habente, vini spiritui nimis dedito, altera in alio ob suppressum per adstringentes pulveres sanguinem e naribus profluentem: una autem certe, quippe ab eo qui refert, habita, in Presbytero plethorico, qui dum capitis diuturno dolori opem a Medico peteret, inter loquendum repente corruit mortuus ita, ut frustra ille scalpellum statim educeret ad sanguinem mittendum; hoc cerebri Laterales ventriculos quam maxime refertos invenit. Is Medicus fuit Vir Doctissimus Jo Bapt. Molinarius; cujus egregium de Apoplexia Specimen (6) si quo tempore has ad te scribebam Epistolas, extitisset; non hoc unum, quod hic addo, ex eodem laudassem. Et hæ quidem Observationes post Sepulchreti editionem alteram prodierunt. Ante illam autem una inter cæteras, in qua etsi apoplexia ab externa causa fuit; ob hanc tamen ipsam digna est quæ minime prætermittatur. Quis enim facile putasset, agrestem puerum ab irato ludimagistro vertice prehensum, & celeri tractu cum impetu, & succussu quodam ad se raptum, ob id unum apoplecticum factum iri, & nocte proxima obiturum? Slevogtius (7) tamen vidit, causamque comperit. Scilicet in prehenso vertice pericranium a periostio avulsum, sanguinem per Crassiorem meningem late expansum, & ex vasis quæ hanc ad subjecta alligant, disruptis copiam sanguinis intra lobos cerebri in ventriculos usque effusum deprehendit.

(1) n. 13.
(2) A. 1711. M. Septembr.
(3) A. 1744. Hebd. 3. n. 2.
(4) Tom. 3. Obs. 121.
(5) Dell' Infermo Istruito. P. 2. Veglia 22 & 25.
(6) Part. 2. S. 1 n. 9.
(7) Diss. de Dura Matre §. 14.

Habes igitur hanc quoque acceſſionem ad illa quæ de ſanguinea apoplexia pollicitus fueram. Ea ſi tibi neque inutilia, neque ingrata fuiſſe, intellexero; alacrius deinceps ad alia pergam. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA IV.

Agitur de Apoplexia Seroſa.

Cum celebrem illam Apoplexiæ diviſionem in Sanguineam, & Seroſam non improbandam eſſe, ſcripſimus in earum quas ad te miſimus Epiſtolarum II. (1), minime nos fugiebat quid Viros cum inter veteres, tum inter recentiores doctiſſimos ab agnoſcenda Seroſa Apoplexia contineret. Nec vero nos ii ſumus qui quotieſcunque intra apoplectici calvariam aqua invenitur, continuo ab hac ejus morbum repetendum eſſe, exiſtimemus. Quin ultro permittimus, ut ex illis quas hujus generis proferemus ſeu Valſalvæ, ſeu noſtris diſſectionibus quot malueris, tot alio cenſeas attinere; modo hæc viciſſim largiaris primum quod ex Varolio tibi in ea Epiſtola (2) deſcripſimus, *in ventriculis cerebri* apoplecticorum *non reperiri majorem excrementorum copiam; quam communiter in omnibus aliis*, id ut ipſi in iis quos forte incidit, uſuvenerit; in non paucis multo ſecus ſe habere: deinde eam aquam, etſi morbum in quibuſdam non faciat, augere tamen, eoque a Medicis neque ignorandam eſſe, neque negligendam: noviſſime vel paucam interdum, non modo multam, poſſe, nec una ratione, ipſam apoplexiæ cauſam eſſe, quod ſuis quidem locis ſubinde oſtendere non omittam. Quæ omnia ſi attenderis; præclare intelliges, ut opinor, & cur diviſionem illam Apoplexiæ retinuerim, & qua mente ad te tot, & tam varias mittam hiſtorias, ab illis, ut ſoleo, initio ducto quas in Valſalvæ ſchedis inveni.

2. Valerius Zanius quis fuerit, cum aliunde, tum certe ex noſtra Valſalvæ Vita non ignoras. Nunc de illo alia quæ ad rem præſentem ſpectant, accipies eo diligentius adnotata, quod ſæpe, atque adeo pene quotidie apud ipſum Valſalva erat. Zanii patrem apoplexia; patruum, ſeptuagenario majorem, veſicæ lapis abſtulerat. Ipſe habitu corporis obeſo, carnibus mollibus, collo toroſo, & brevi, facie valde rubente, vitæ ſedentariæ, & aſſiduis litterarum ſtudiis, in lauta, ut Nobiles viri ſolent, victus ratione, deditus, quadrageſimo exacto anno, calculis tentari cœpit, quos excernebat, ſimulque ſalſæ ſalivæ copia, quæ poſtea dentes omnes e ſuis alveolis excuſſit. Cum annum ageret ſexageſimum primum, defecit ea ſalivæ excretio, dolores autem vexare interdum cœperunt, caput gravantes. Circa annum tandem, quem non complevit, ſexageſimum tertium, poſtquam ſolemne dierum quadraginta jejunium; id quod annis ſuperioribus dubiæ valetudinis cauſa non fecerat; religioſe ſervaverat, queri incepit de dolore in mingendo: qui poſtea factus eſt acerbior, atque ut plurimum periodicus. Nam ſingulis fere menſibus, aliquando etiam crebrius poſt multam aqueæ urinæ excretionem ſub hujus finem recurrebat, cum mingendi difficultate conjunctus, dieſque aliquot perſtabat. Quibus acceſſerunt, poſt animi affectiones, dolores, caput gravantes, & his noviſſime ſenſus hebetudo, motuſque debilitas in parte corporis dextera. Autumno adveniente, œdemate pedes intumuerunt: quorum dexter, cute eroſa, ingentem copiam emiſit ſeri limpidi, quod ignis calore concreſcens, ovi

---

(1) n. 6. & ſeqq. (2) n. 7.

albumen referebat. Ab hac tanta ſeri excretione adeo non levatus eſt æger, ut contra etiam in pejus rueret. Nam primum factus eſt ſomniculoſus: deinde, hyemali accedente ſolſtitio, auſtroque flante, ſine loquela inventus eſt, parte autem dextera fere immobili; neque enim, niſi acrius vellicata, movebatur, idque etiam leviter. Et a ſumptis quidem guttis pluribus ſpiritus ſalis ammoniaci loqui iterum potuit, & dexteram partem quaſi expedite movere: ſed quadrante horæ interjecto, aphonia iterum captus eſt, ſic tamen, ut omnia quæ dicerentur, ſe intelligere, oſtenderet; imo interdum verbum etiam aliquod, ſed cum conatu, & ſubmiſſa voce, proferret. Quinto tandem ab affectione ejuſmodi apoplectica die, vivendi finem fecit. VENTRE aperto, aere turgens ventriculus, renes molliores, ſani tamen, & ſana item veſica invenitur; quanquam lapidem continebat, parvæ pullæ ovum æquantem, forma ad ovalem, ſed depreſſam, accedente, ſuperficie valde aſpera, colore autem, non albicante, ut in patruo, ſed ſubrufo. Thorace recluſo, pulmones, niſi quod rubebant, ſecundum naturam reperti ſunt: cor magnum, in ejuſque dextro ventriculo leve concretionis polypoſæ inchoamentum; ſanguis enim ita erat fluidus, ut paulo ante cum forte ramus iliacus ſecaretur, non ſecus atque ex vivente homine, erumperet. Cranio exſecto, Craſſa meninx apparuit corrugata, ſub Tenui autem intra cerebri ſulcos ſtagnans ſerum adeo limpidum, ut ante hujus meningis ſectionem, vitrum pellucidum repræſentaret. Ejus copia ſeri major in dextero, quam in ſiniſtro cerebri hemiſphœrio eſſe videbatur. Ejuſmodi quoque ſerum, in majoribus ventriculis compertum eſt ad uncias duas, & hoc quidem ſalſo erat ſapore. Etſi vero ex eo omni ſero quod intra cranium fuit, non multum, ſinceri præſertim, colligi potuit; in tres tamen partes diviſum eſt: quarum ea quæ igni eſt impoſita, in auras tota abiit; altera, admiſto ſpiritu ſalis ammoniaci & levi agitata commotione eſt, & nonnihil ſanguinis, quod ei forte inerat, brevi ad fundum præcipitavit; tertia vero a ſpiritu vitrioli nullam paſſa eſt turbationem. Cæterum in ventriculo dextero plexus Choroides veſiculam habuit avellanæ magnitudine, cum in ſiniſtro parvas haberet. Arteriæ denique tum Carotides, tum Vertebrales interiore in tunica ubique corpuſcula oſtendebant disjecta, alba, firma; ſed non eadem firmitudine omnia, pleraque enim ad cartilagineam, aliqua dumtaxat, ad oſſeam accedebant.

3. Duplici potiſſimum morbo afflictus eſt Zanius, utroque, ut videtur, hæreditario. Sed quod ad lapidem veſicæ attinet, videbimus alio loco (1). Nunc tantum quod ad eam attinet, quamvis imperfectam qua confectus eſt, apoplexiem. Hujus cauſam Valſalva in effuſo ſero indagandam ſibi exiſtimavit. Et olim quidem, ſicut ex ſchedis ipſius didici, multa, & varia ſibi tentanda conſtituerat circa apoplexiæ cauſam: utrum ea induci arte poſſit, injiciendo in arterias beſtiarum Carotides has, aut illas res: utrum, iis ligatis arteriis, animal ſentire pergat: utrum apoplecticorum hominum ſanguis ab aliorum differat, & qua in re: denique ſerum quod ſæpe intra eorum calvariam effuſum eſt, qua in re peccet, & quid inter ipſum, atque illud diſcrimen ſit quod intra eam ſæpe etiam in dolore capitis effuſum invenitur. Vides quomodo hoc ſerum in Zanio examinare conatus ſit, nec *concreſcibile* ad ignem, quale nonnulli putant, & quale ex pede emanarat antea, invenerit. At ſimul intelligis, quam ſit diligenter curandum, ne quid habeat admiſtum; facile enim aliquid ſanguinis inter diſſecandum admiſcetur: præſertim vero quam longa requiratur tentaminum ſeries, & quam caute, ſolerterque collecta. Dum hæc deſideratur, ſi conjecturis uti licet, atque id quod eſt manifeſtius, attendere, non incredibile eſt, ab ejuſdemmodi

---

(1) Epiſt. 42.

ſero tum dolorem capitis fieri, tum apoplexiam, ſed pro varia copia, & acrimonia illum, aut hanc, & hanc denique poſt illum. Sic habes in ſepulchreto (1), Matronam hemicraniæ diu obnoxiam apoplexia poſtremo ſublatam, in cujus cranio inventæ ſunt *aquæ flaveſcentis*, *mediocriter ſalitæ*, *libræ medicinales circiter quinque*. Hanc Matronam cum Zanio compara: utrumque autem cum Viro cujus pariter ut capitis dolores primum, deinde apoplexiam, ſic circum cerebrum, & in cerebro aquam deſcripſimus Epiſtola I. (2). Nec quia in ejus aqua ſalſedo, quæ in duobus prioribus adnotata eſt, omittatur, credibilius eſt, defuiſſe, quam perquiſitam non eſſe. Nec quod ea copia qua in Matrona fuit, in eorum neutro fuit, idcirco propoſita conjectura abjicienda eſt prius, quam proximam hiſtoriam perlegas, & quæ ad ipſam adnotabimus.

4. PUBLICUS Bononiæ Juris Profeſſor, cujus faciei color ruber ad plumbeum vergens, ætas autem anni circiter ſexaginta, queſtus ad menſem de ſtomachi ſive debilitate quadam, ſive dolore, quo ejus vires adeo infirmabantur, ut in ambulatione vel brevi ſæpius quieſcere cogeretur; quiete enim levabatur; cum forte die quarto poſt primam Lunæ Martii quadraturam, flante auſtro, in ampliſſima ſederet Baſilica Sancti Petronii, repente cum incondito ululatu, & peculiari quadam corporis contorſione cecidit. Facies multum livebat, ſpuma circa os erat, ex alvo fæces prodibant, nullus edebatur motus. Itaque intra horulam mortuus eſt. PAULO poſt mortem facies palleſcit; tamen poſt horas viginti quatuor livor aliquis tum pone aures, tum nonnullis aliis corporis locis adhuc apparebat. Dum e Cranio cerebrum eximebatur, mediocri ſerum copia exibat. Vaſa cerebri ſanguifera non valde turgida: ad nonnullorum autem latus erat concretio ſeri *gelatinoſa*. Meninx Tenuis facile ſeparabatur. Cerebrum univerſum valde flaccidum, & colore quaſi diluto, in Lateralibus ventriculis ſerum habebat copia vix notatu digna, ſapore autem ſalſo.

Thorace aperto, pulmones conſpecti ſunt quaſi atramento tincti; a pleura tamen ſoluti. In pericardio cum juſta aquæ copia cor flaccidum, nihilque in hujus ventriculis adnotatione dignum. Prope ipſum arteria Magna nonnullas oſſeas exiguas habebat ſquamas.

5. Ventrem non inſpexit Valſalva, credo quia illam ſtomachi ut æger vocabat, affectionem cenſuerit ad cordis flacciditatem pertinuiſſe, cum ſtomachi nomine in pluribus noſtrarum civitatum imam anteriorem thoracis regionem ægri ſoleant, ignari anatomes, deſignare. Ejuſmodi cor ſanguinem celerius præſertim, ut in ambulatione, affluentem videtur non multum ſane promovere potuiſſe: ad eandemque cordis infirmitatem attinuit fortaſſe ater ille pulmonum color. Ut ut eſt; apoplexia quæ hominem ſuſtulit tam brevi ſpatio, quippe flaccido & corde, & cerebro minus reſiſtere valentem, oriri potuit ab ſero illo, pauco quidem, ſed ſalſo, nimirum vellicante meningem Tenuem, qua etiam ventriculi conveſtiuntur, ut propterea inſultus initium fuerit epileptici inſtar, qui mox in apoplecticum degeneraverit. *Non eſt* enim *inconveniens*, *unum eundemque humorem modo apoplexiam*, *modo epilepſiam inducere*, *quamdo quotidie obſervatur*, *epilepticorum pleroſque a ſuperveniente apoplexia e medio tolli*, ut vere ſcribit Martianus (3), ubi non modo *convulſivos motus omnes a ſtimulata facultate dependere*, ſed & illud docet, Hippocratem *impoſſibile eſſe exiſtimaviſſe*, *cerebrum non convelli*, *dum ab illa materia acri irritatur*: & ſane in eo quem enarrat, vetuſtiſſimi Scriptoris loco diſerte ſcriptum eſt, *Apoplexiam fieri*, *ſi quidem cerebrum rodatur*, inde enim & *mens deſipit* (id eſt, ut recte Martianus explicat, non intelligit,) & *cerebrum convellit*, *ac diſtrahit totum hominem*. Vides igitur, non eſſe a veri ſimilitudine

(1) l. 1. Sect. 2. Obſ. 45.
(2) n. 4.
(3) Annot. in l. Hippocr. de Gland. verſ. 103.

alienum

alienum quod de ſententia tantorum Virorum exiſtimamus, a ſero vel pauco, modo irritans ſit, fieri apoplexiam poſſe, convulſione videlicet, & quod conſequitur, conſtrictione meatuum cerebri, illam irritationem excipiente. Secundum hæc ſcis, qua ego ratione explicari poſſe, credam, quatuor, aut quinque perbreves fere Valſalvæ hiſtorias, quas ſine ulla adnotatione protinus ſubjiciam. Sive enim cum ſero non pauco, ut in duabus earum primis, neque perfectam apoplexiam, neque celerrimam mortem conjunctam legeris, ſive cum perpauco modo eadem, ut in tertia, modo omnino oppoſita, ut in reliquis duabus, inveneris; me in his quidem omnibus non tam ſeri copiam, aut paucitatem ſpectare, credes, quam aliam in aliis ejuſdem ſalſedinem, & acrimoniam conjicere.

6. VIR gracilis, annos quadraginta natus, febre acuta laborabat. Circa nonum diem de nocte amittit loquendi facultatem. Interrogatus nullum dat intelligendi ſignum. In artubus omnibus levis dumtaxat movendi, ſentiendique facultas remanebat. Facies rubra non erat. Tandem circa diem moritur decimum tertium. CEREBRUM inventum eſt ſecundum naturam ſe habens; niſi quod inter ipſum, & meninges ſtagnabat ſerum, & hoc ventriculi quoque erant pleni.

7. VIR alter annorum ſexaginta, coloris ſubflavi, ulcera in tibiis diu pertulerat. Iis ferme exſiccatis, aphonia corripitur cum omnium ſenſuum torpore atque hebetudine, & poſtridie moritur. SERUM inter meninges, Spinalis medullæ, & cerebri, in hujuſque ventriculis compertum eſt.

8. MULIER, ſurda jam antea, pridie Kal. Januarii movendi facultatem amiſit, & pulſum eodem die. Toto corpore frigida erat; niſi quod pars ſiniſtra, in ſuperioribus præſertim, aliquem retinebat teporem. Modo citius, modo tardius reſpirabat: ſæpius autem facilem, & promptam habebat reſpirationem; tardam autem & querulam exſpirationem. Sic triduum vixit. IN CADAVERE ſanguis omnis fluidus fuit. In Cerebri ventriculis craſſioris ſeri paulum.

9. FŒMINA annum agens quinquageſimum ſeptimum, febrili frigore corripitur, cui calor cum ſiti, ſenſuque toto corpore doloris, & debilitatis ſuccedit. Febris bis quotidie iiſdem ſymptomatibus invadit: quin etiam, ſecundo die pulſus inæqualiter intermittit; ſed tertio intermiſſio ceſſat. His diebus multæ erant urinæ, & ſanorum ſimiles: quarum, progrediente morbo, copia imminuitur. Quinto, & ſexto die febris non bis, ſed ter recurrit, multumque affligit difficili reſpiratione, dolore capitis, ingenti ſiti, aridiſſima lingua, boni tamen coloris. Nocte quæ finis erat diei ſexti, mulier bene dormit: mane, ut lectus reconcinnetur, ſurgit, tuncque, ipſa fatente, vires perſtant. Febris, quæ matutino tempore aliis diebus ingruebat, non redit: dolor capitis omnino evanuerat: ægra jam ſibi ex morbo evaſiſſe videbatur: pulſus prementibus digitis bene reſiſtebat: facies tamen quiddam habebat cadaveroſi. Prandium recte ſumpſit; major tamen ſolito erat ſitis. Deinde cum muliere quadam alacriter loquitur. Vix hæc mulier diſceſſerat, cum rediens in cubiculum filia mortuam invenit. Lectus urina madebat. CADAVERIS cutis ferme tota purpureis, ad dorſum præſertim, & in cunctis artubus, maculis rubeſcebat. Ventre aperto, ventriculus parvus, inteſtina, & renes florido ſanguine nonnihil turgentia, flaccidus lien, fellis veſicula cum pauca bile reperiuntur. In Thorace pulmones pleuræ nuſquam adhærentes, turgidi, nigris maculis diſtincti, a tergo ſanguine rubebant. Cordis ventriculus dexter exiguam polypoſam concretionem habebat. Cæterum hic, & ubique ſanguis erat valde fluidus. Cranio exſecto, dum cerebrum a Spinali medulla dividebatur, craſſius emanavit ſerum. Circa Tenuem meningem *gelatinoſa* erat concretio; in ventriculis ſeri paululum. Cerebrum ipſum nonnihil flaccidum.

10. Etſi conſtitueram inter has quinque Valſalvæ hiſtorias nihil interjicere; tamen facere non poſſum quin pauliſper tecum mirer inexpectatam poſt tantam mor-

bi remiſſionem, mulieris mortem. Namque, ut illum fatear non magni modo, atque acuti, ſed maligni etiam, ut vocant, non obſcuras notas habuiſſe; cum ea tamen malignitate non valde convenire videntur vires illæ quæ in fœmina jam morti proxima deſcribuntur. Attamen ſi omnia, ut par eſt, perpendamus, erant alia quæ ægræ Medicum, quicumque is fuerit, admonerent, ne remiſſioni iſti fideret, imo contra ut morbum tanto magis ſuſpectum haberet. Melior facta erat mulier. Sed quid erat illa ſolito major ſitis? quid in facie, ſemper nobis attendenda, aliquid cadaveroſi? quid denique, & quibus præcedentibus fauſtis indiciis, ex ægræ corpore nuper exierat, ut tanta iſta mutatio non præter rationem videretur? Nimirum prava illa materia quæ antea hic illic, irritando, turbas dederat, unam in ſedem corporis, eamque præſtantiſſimam, cogebatur, cerebrum. Non illa fuerat per corticem Peruvianum, qui necdum ea tempeſtate adverſus ejuſmodi febres in uſu erat, opportune correcta, aut ſufflaminata: cujus vi corticis quoſdam quaſi apoplecticos ex maligna febre inſultus, ea per circuitus redeunte, procul dubio, ut in aliis qui inde perierunt, redituros, nos feliciter ante occupaviſſe meminimus cum in Nobiliſſimo Comite M. Antonio Trento, tum in S. R. E. Cardinali Eminentiſſimo Jo. Franciſco Barbadico Epiſcopo Patavino. Sed hæc alias (1). Nunc, quoniam materia quæ irritando, & convellendo propoſitæ mulieris cerebrum, mortem attulit, dubitare potes, an pauca fuerit, quando non ſolum in ventriculis ſeri paululum, ſed præter *gelatinoſam* circa meningem Tenuem, concretionem, craſſius quoque ſerum conſpectum eſt quod, dum a Spinali medulla amputabatur cerebrum, emanavit fortaſſe ex proximo ventriculo quarto, nec prorſus abſimili dubitatione caret hiſtoria altera Jureconſulti, quæ ſupra (2) tibi expoſita eſt; accipe tandem hiſtoriam quintam, Valſalvæ, & mihi communem, Civis illius Bononienſis, de quo ob auditus gravitatem, hujuſque cauſam mentio facta eſt in Epiſtola Anatomica VII. (3).

11. VIR erat annorum circiter ſeptuaginta, facie pallida, auditu gravi, vertigini interdum, & virium languori obnoxius, tremulus præterea, id quod inde accidiſſe putabant, quod multos jam annos tractare conſueverat argentum vivum, magnam denique habens enterocelem in dextera ſcroti parte, cætera ſanus adeo, & robuſtus, ut Veneri non ſecus atque adoleſcens, cum uxore melioris ætatis perſtrenue operam daret. Quam & pridie ejus diei dederat, quo die cum alacer, & mente æque ac corpore vegetus, cum Viro gravi ſpatiatus eſſet, vix, ſeſquihora ex quo ab hoc diſceſſerat, elapſa, in via mortuus inventus eſt. CADAVERIS artus ſuperiores valde rigidos, & contractos animadvertimus, & levem ad imas coſtas dexteras etiam tum calorem; exactæ autem erant horæ ab obitu viginti quatuor. Ventrem non attigimus.

Thoracis viſcera, & vaſa diligenter inſpeximus, & contrectavimus: ſana omnia. In Capite adnotavimus os diſtortum in dexteram partem, ab eademque parte magnam quaſi ſugillationem, an ab ictu, cum in humum cecidit, an a ſanguine illuc in mortuo ob capitis poſitum defluente, pro certo ſcire non potuimus: ſanguis utique fluidus paſſim inventus eſt; nihil autem in calvaria, aut intra hanc quod ei reſponderet ſugillationi. Cerebrum mollius, flaccidius, decolor, in eoque pauxillum ſeri magis inter amovendam Craſſam meningem, quam in ventriculis, animadverſi. In his plexus Choroides turgidis veſiculis, ut ſæpe ſolent. In arteria autem Vertebrali ſiniſtra, qua confluxui jam erat proxima, lamellæ parvulæ, aliæ tendineam, aliæ cartilagineam, aliæ oſſeam naturam quadantenus referentes.

---

(1) Epiſt. 49. n. 30. 31.
(2) n. 4.
(3) n. 6.

12. Si hæc ultima, aliaque ſeponas, quæ ut adjuvare apoplexiæ cauſas poſſint, in pluribus tamen non apoplecticis reperiuntur; nempe illud reſtabit pauxillum ſeri, in cujus acrimoniam rejiceri queas convulſionis cerebri cauſam, cujus indicium cum diſtorto ore ſuperiores artus præbuere adeo præter modum rigidi atque contracti.

Intra eos quindecim dies qui inciderunt in menſem Majum A. 1704. cum multos alios Bononienſes de improviſo ſuſtulerit apoplexia; minus mirum fuit hunc quoque hominem ſuſtuliſſe vertigini interdum, & virium languori, tremori autem ſemper obnoxium, præterea qui id ætatis adeo intemperans eſſet in re venerea. Illud moleſte fero, me nunc ſatis non meminiſſe, quæ ejus, & prægreſſæ tempeſtatis natura fuerit: quanquam cum is menſis eſſet quo ſæpe in Italia ſe primum intendere levior hactenus æſtus ſolet; veri ſimile eſt, in eum Majum conveniſſe quædam illorum quæ de majo diximus (1) A. 1729. præſertim cum alios aliud atque hunc hominem, apoplexiæ genus interemerit, videlicet a ſanguine intra calvariam effuſo, in quibus Nobiliſſimus Bononienſis Senator fuit. Sed quoniam de ea tempeſtate nihilo plus Valſalva, quam ego, adnotatum reliquit; hoc omittemus, & noſtras, ut facere inſtituimus, ejus Obſervationibus ſubjiciemus, a Viro Ampliſſimo initium ducentes.

13. Jo. Baptista Anguissola Præſul meritiſſimus, ſtatura magna, colore ad rubrum vergente, urinæ vitiis obnoxius, annum ſexageſimum ſuperaverat, cum A. 1707. antiquo cruris ulcere occluſo, primum animi defectione in ſua cymba correptus eſt; erat enim Venetiis, ibique datam a Pontifice Maximo legationem obibat; domi deinde in ſuo cubiculo cecidit ſine cauſa; noviſſime prehenſus eſt apoplexia ita ut Medici jam proximam mortem præſagirent. Sed cum hæc omnia contigiſſent circa medium Quinctilem; non ante medium Sextilem defecit. Illi interea medicamenta quæ moverent alvum, ingeſſerunt; ſanguinem e talo, e cubito, e manu, e fronte miſerunt; cuti quæ exulcerandi vim habent, impoſuerunt: in vertice cucurbitulam defixerunt: ſpiritus quos vocant, aliaque id genus præbuerunt. Nunquam tamen obtinuerunt, ut æger loquendi, & dexteras, quæ reſolutæ erant, corporis partes movendi facultatem recuperaret. Inter hæc febris oborta eſt de genere putridarum: adverſus quam Peruviano cortice uſi ſunt. Suſpicio quoque facta eſt inflammationis thoracis. Poſtremo ſub altera parte menti aliquid abſceſſit: quam partem ſcalpello aperuerunt paucis ante mortem diebus, nec multum fuit quod exivit. Stertore demum, qui etiam antea ſæpe fuerat, ultimis illis diebus increſcente, vivere deſiit. Hæc ab ejus intimis omnia accepi, cum a me peterent, ut intereſſem diſſectioni, quæ ab Rinaldiis patre & filio coram aliis Medicis peracta eſt. Abdomine inciſo, & diducto, hepar in convexa facie apparuit oblongis quaſi ſtriis diſtinctum ex rubro ſubfuſcis, a ſuperioribus ad inferiora pertinentibus, cætera ſanum; niſi quod in ſua veſicula tres, quatuorve habuit calculos, ut in prima quoque Epiſtola Anatomica (2) memoravi. Reliqua viſcera prorſus erant ſecundum naturam; ſi urinariam veſicam excipias, quæ tamen quod eſſet in ſe contracta eo craſſioribus fortaſſe quam revera eſſet, tunicis viſa eſt. In Thoracis quoque viſceribus nihil morbidi inventum eſt. Nam quod pulmones neque duros, neque turgidos, neque ad pleuram alligatos, in eo culpare tamen aliqui non dubitarunt, quod ea facie nigricarent qua dorſum tangebant, nempe id immerito factum cenſui, mecumque ipſe cenſebis, ut qui id commune eſſe cadaveribus pene omnibus, ſicuti vel olim Chriſtophorus Guarinonius (3) indicaverat, minime ignoras, eo ſanguine videlicet mox ab interitu confluente, quo in ſupino corpore pondus trahit. Dum Cranii integumenta detrahebantur, rubor

---

(1) Epiſt. 3. n. 11. & 13.
(2) n. 48.
(3) Vid. Sepulchr. l. 4. S. 1. in Addit. Obſ. 8. & 13.

etiam tum est in pericranio animadversus qua cucurbitula defixa fuerat. Inter dissecandum cranium, ex ejus cavo aqua effluxit. Illo sublato, Crassaque meninge amota, sub altera passim ad cerebri anfractus cinerea quasi *gelatina* translucebat: vasa autem, cerebri, & cerebelli superficiem tenentia, aliquanto erant, quam soleant, sanguine turgidiora. In cerebri substantia nihil erat quod reprehenderes; nisi forte laxitas. Cæterum in ventriculis omnibus aquam vidi, nec tamen multam.

14. Cerebri, & cerebelli vasa, in hoc Præsule turgidiora, faciunt, ut duarum mihi rerum veniat in mentem. Quod supra (1) indicatum est, vel paucam aquam, modo irritans sit, apoplexiam afferre posse, eo nitebatur quod possit convellere, & quod consequitur, cerebri meatus constringere. Nunc velim, huc addas, tanto hanc constrictionem futuram esse perniciosiorem, quanto magis vel ab alia causa acciderit, ut ii meatus constricti ex parte jam sint, aut constringantur eodem tempore, puta a sanguine quo vasa omnia quæ intra cranium sunt, plus æquo distendantur. Hinc alterum colliges, quatenus accipiendum sit quod famigerati Medici docuerunt, inutilem, imo noxiam in serosa apoplexia esse venæ sectionem, & tam quidem noxiam, quam utilis est in sanginea, secundum hæc Celsi (2) sententiam explicantes: *si omnia* membra vehementer resoluta sunt, *sanguinis detractio vel occidit vel liberat.* Equidem negandum non est, si ab aqua dumtaxat apoplexia sit; perinde esse hanc atque asciten per venæ sectionem velle curare. Verum ubi factam ab aqua non multa constrictionem vasa distendens sanguis augeat; nonne constrictionem tuto minuet qui hunc detrahat?

15. Non est hic sermo de hydrope cerebri, in quo aqua plurima, sanguis paucus, & effœtus; ut si hunc minuas, sub aquæ pondere vasa penitus conniveant, & languidam sanguinis circumitionem prorsus intercipiant. Addendæ tunc sanguini sunt vires, & cerebri, ac meningum fibris non secus laxatis, ac quæ in aqua macerantur, robur quoad licet per illa ipsa externa, internaque remedia conciliandum est quæ in sanguinea apoplexia jure diximus (3) esse fugienda. Itaque sicui ex malo corporis habitu apoplexia superveniat; non temere ad illud auxilii genus decurram, ex cujus abusu sæpe malus habitus, ex hoc autem ipsa interdum apoplexia suboritur; habes enim apud Zacutum (4), hanc a Galeno, atque Avicenna adnotatam post immodicam sanguinis eductionem, quo denique & quædam Cl. Trewii (5) observatio referri potest. Neque eo decurram, siquis senex præsertim, ac debilis, & proprio aliquo capitis affectu, non ex consensu, laborans, ab incautis Medicis, quibus, cum potui, obstiti, ad aquas acidulas potandas missus; inde redux, apoplexia corripiatur: leges enim in Sepulchreto (6) observatione confirmatum quod conjectura significat, tunc *aqua plurima dilui cerebrum.* Sed contra ubi cum aqua turgentiam vasorum esse, conjeci; sanguinem mittere non distuli. Sic in Sacerdote Cive meo (cujus minorem fratrem, cum hæc scriberem, apoplexia sublatum fuisse, accepi) obnoxio quotannis convulsivis hypochondriorum affectibus, ab hisque per dejectiones aquosas liberarii solito, cum anno 1711. hæ incepissent quidem, sed mox substitissent, dolor autem caput gravans supervenisset, & huic accessisset repentinus mentis stupor, atque aphonia; ego statim atque accersitus sum, in cubito venam incidi jussi: ex qua sanguis adhuc fluebat cum loquendi facultatem recuperavit, ut vigorem quoque mentis postquam, cæteris quæ conveniebant, non omissis, sanguis iterum missus est eodem die. Me namque conjectura eo duxit, ut illius quidem feri, quod per intestina

---

(1) n. 5.
(2) De Medic. l. 3. c. 27.
(3) Epist. 3. n. 11. 12.
(4) De Medic. Princ. Hist. l. 1. hist. 5. in paraphr.
(5) in Act. Nat. Cur. Tom. 4. Obs. 136.
(6) l. 1. S. 2. Obs. 48.

exire non pergebat, partem aliquam intra cranium effusam esse, existimarem; sed tamen constrictis insuper, ut sæpe in ejusmodi convulsivis hypochondriorum affectionibus usuvenit, sanguiferis in ventre vasis, illa propterea quæ ad cerebrum attinent, magis sanguine distendi; crederem. Sic in aliis quoque feci eodem exitu, sic etiam in plerisque eorum facturus quorum proximas subjiciam historias, si ad eos forte advocatus essem, aut potius si præceps morbus tempus dedisset, ut quisquam ad eorum curationem advocaretur.

16. JUVENIS erat Venetus annos natus undetriginta, gibbus, bibosus, qui esculenta nescio quæ per urbem circumferens, infimæ plebi vendebat. Hoc dum faceret die quodam Octobris A. 1707. in ipsa via primum vacillavit, mox ibi cecidit, illico mortuus, livida facie, vino, quod biberat, per os, naresque simul cum sanguinolento humore, defluente. CADAVER cum Præcl. Santorino postridie inspicientes, brachia subrigida, & contracta, squallidum corporis habitum ac fœdum, & super hæc recentem in altero inguine bubonis cicatricem deprehendimus. Ventrem deinde incidimus: jecurque, & lienem magna; sed hunc flaccidiorem, illud paulo durius, & albidius invenimus. Pancreas quoque durius fuit. Ventriculus antrum, quod vocant, pylori deorsum versus sub ipso umbilico protendebat: Coli autem intestini pars illa quæ ventriculo subtendi solet, infra umbilicum per medium ventris secundum hujus longitudinem, valde angusta, descendebat. Multo quam hæc, magis ab naturali situ vertebræ omnes, quæ ab ima cervice ad os Sacrum pertinent, aberrabant. Nam totus, qui his duobus terminis interjicitur, Spinæ tractus sinistrorsum adeo curvabatur, ut curvaturæ medium ab recta linea quæ inter duos eos terminos ducta esset, transversos digitos plus septem distaret. Præterea erat Spinæ anterior facies ipsa quoque ita sinistrorsum conversa, ut posteriores vertebrarum processus dexterum propemodum Spinæ latus tenerent. Quo ex positu sequebatur, ut sinistræ quoque costæ initiis suis Spinam a tergo operirent: inde autem antrorsum se continuo inflectentes, Spinæque latus complexæ, inter hoc, & se ipsas in thoracis cavo perangustæ fissuræ instar per totum id latus relinquebant. Hanc Spinæ flexuram descendens Aorta imitabatur arteria: nec dubium erat quin descriptus ventriculi, & Coli situs inde quoque magna ex parte occasionem habuisset. Thoracis autem cavum quanto propterea & brevius, & angustius fuerit, facile intelligis. Nam etsi pectus multo convexius erat ad anteriora, quam soleat: multum tamen latitudinis sinistrarum costarum situs detrahebat: Spina autem, & sternum, quod segmentum annuli repræsentabat, quanto magis curva erant, tanto magis summum diaphragmatis fornicem supremis thoracis finibus propiorem faciebant; ut cordis, quod potius magnum erat, basis summa sui parte vix a jugulo tantillum distaret. In cordis ventriculis sanguis paucus, isque concretus, in auricula autem dextera polyposa concretio, sed exigua. Pulmones anterius passim, posterius autem altero superiore lobo cum pleura connexi erant per tenues, mollesque membranas. Spuma erat in bronchiis, alicubi etiam rubescens, sed perpauca. Cæterum pulmones, Aspera arteria, & larynx sana. Calvaria, quæ crassa erat, sublata, & Duræ meningis Sinibus incisis, in eo qui Falcis dicitur, levissimam polyposam concretionem, in Laterali autem dextero coactum in grumos sanguinem conspeximus: quo & minora turgebant vasa, magis autem quæ dextera, eaque inferiore, cerebri parte per meningem Tenuem discurrebant. Sub hac meninge serum passim in cerebri anfractibus, ut ipsa propterea detrahentis manum tota facile sequeretur. Nihil autem seri ex Spinæ tubo defluxit, & paucum in Lateralibus ventriculis inventum est: quo tamen non tunc primum irrupisse, indicio erat pallor vasculorum tum quæ per ventriculorum parietes feruntur, tum quæ Choroides plexus efficiunt. In iis plexibus erant præterea vesiculæ aqua plenæ. Quod reliquum est, cerebrum, & cerebellum optime se habebant: nec modo

ſubſtantia non erant flaccida, ſed longe, cerebrum præſertim, firmiſſima.

17. In tanta cordis, & cerebri propinquitate, tantaque ob arteriæ Magnæ inflexiones deſcenſus ſanguinis difficultate, mirum non fuiſſet, in biboſo præſertim Juvene, ſi vas aliquod ſanguiferum intra cranium eſſet diſruptum. Minus igitur mirum eſt quod ad aquam ſub Tenui meninge effuſam vaſorum diſtentio facile acceſſerit, per hanc repentium, & conſtrictionem adauxerit, ab aqua factam. Cur autem tanta cerebri firmitudo conſtrictioni non obſtiterit ſaltem ne hominem puncto temporis interimeret, cauſam puto, ſi forte quæris, hanc eſſe potuiſſe, quod cum cerebri corticalis ſubſtantia minus ſoleat firma eſſe, quam medullaris, ex qua præſertim; quia cum ſit in ſe conglobata, multo ampliores ſui portiones offert diſſecantibus; de cerebri firmitudine judicamus, quanto magis in hoc Juvene firma fuit medullaris, tanto major conſtrictio fuit corticalis, ut quæ hinc inter firmiorem medullarem ſubſtantiam, inde inter aquæ, & ſanguinis compreſſionem media interjacebat. Vel quoniam cerebellum ob id ipſum quod multo maxima ex parte conſtat ex ſubſtantia corticali, minus firmum ſolet eſſe, quam cerebrum, & in hoc Juvene certe fuit; tu, ſi prior illa cauſa non placet, fac ita cogites, quanto magis ſua firmitudine cerebrum obſtitit compreſſioni, tanto minus obſtare potuiſſe infirmius cerebellum. Cum enim ad cerebri molem effuſa aqua, & ſanguis diſtendens vaſa, acceſſiſſent, neque cranii parietes, quippe oſſei, quidquam cederent ipſum autem cerebrum ob ſuam illam firmitudinem minus ſane, quam in alio homine, ceſſiſſet; relinquebatur videlicet, ut maxima in cerebellum vis fieret, unde mortem eſſe quam celerrimam poſſe, alio loco (1) oſtenſum eſt.

18. Neque eo turbari te, velim, quod ab aqua antea irritationem, & quod ab hac ſequitur, convulſionem; nunc vero compreſſionem deducam. Nam & convulſio, & compreſſio idem inferunt detrimentum contrictionis. Aqua autem cum ipſius naturam, & pondus ſpectamus, quin comprimat, dubitandum non eſt: cum vero acrimoniam; quin irritet, ac convellat. Itaque eadem aqua non raro poteſt & compreſſionem, & convulſionem inducere, comprimendo autem, aut convellendo, aut utrumque præſtando, in tenuiſſimis vaſculis ſanguinem remorari, unde turgeant majora, & compreſſionem adaugeant. Secundum hæc nunc ſimul omnia convenientia, ut in hoc Juvene, cujus ſubrigida, & contracta brachia convulſionem quoque ſubindicarunt, alias non omnia, ut in Viro de quo ſtatim verba faciam, in quo nullæ ſunt animadverſæ convulſionis notæ, cauſas poteris gravioris, aut non ita gravis, apoplexiæ, & celerioris, aut tardioris mortis conjicere.

19. Stabularius, prope annos ſexaginta natus procerus, & obeſus, quippe multum & comedere, & potare ſolitus, ter antea in Patavinum illatus fuerat Noſocomium, ſemel ob febres nec graves tamen, & breves, iterum ob apoplexiam, qua depulſa, diceſſerat, tertium idque proxima æſtate, ob thoracis inflammationem, quo tempore incontinentæ urinæ ſigna fuerant non obſcura. Quartum denique illatus eſt ob ſecundam apoplexiam, ſed eam mora, & incuria facile inſanabilem factam. Nam Decembri jam medio, tempeſtate frigidiſſima eo anno, 1725. cum pridie non eſſet animadverſus, poſtridie demum ſub noctem in ſtabuli angulo apoplecticus inventus eſt, nudus in ea jacens lodice qua nudius tertius ſe involverat. Dextero brachio magis erat reſoluto, caput attollebat, & conabatur ſi loqui poſſet. Servare tamen non potuerunt: nam ſive a mora aqua acrior facta, ſive mavis nova effuſione aucta graviorem alterum inſultum attulerit, ſive ſenſim magis atque magis urgendo confecerit, decima ex quo ſic inventus fuerat hora, intempeſta nocte, vivendi finem fecit. Mortui corpus diligen-

(1) Epiſt. 2. n. 24.

tissime, Studiosorum quoque gratia Adolescentum, per aliquot dies a nobis perlustratum, hæc habuit adnotanda. Ventre patefacto, vesica urinaria statim, omentum vero non nisi quæsitum, se ostendit; totum enim inter ventriculum, & huic subjectum Colon intestinum latebat. Ventriculus valde contractus, mirum in ejusmodi homine vel post novissimam illam inediam; & sanus, nisi quod exterius in medio faciei posterioris tuberculum erat subrotundum, ventriculo tamen concolor quod sectum, ex eadem fieri substantia visum est, ex qua pleræque fibræ ventriculi. Tunc ad vesicam, quæ, Tenuibus intestinis sursum compulsis, ferme ad umbilicum usque se extendebat, oculos, manusque convertentes, totam pinguedine opertam, lotio autem distentam, ut mox ureteres pariter, & renes, deprehendimus. Hi quoque pinguedine obducti erant, eaque plurima, dura, ipsisque arctissime adhærente. Ambo exterius inæquali superficie, nec sine indiciis tum veteris, tum præsentis vitii ulcerosi, interius vero quanto majori, quam solent, cavea, tanto minus crassa circumcirca substantia, an quod sæpius remorata urina distendendo extenuasset? an potius ab erosione? ut subobscure videbatur. Hæc omnia in rene dextero magis apparebant, qui & cellulam habuit mediocrem ex parte prominentem extrorsum, ex parte in renis substantia excavatam, humore urinæ simili plenam. Ureteres quoque etsi ambo erant ita amplificati, ut continuo exponam; tamen paulo minus sinister fuit, quam dexter. Hic enim qua ex rene prodibat, gallinaceum æquabat ovulum, in summo truncatum; reliqua autem parte propemodum tota Aortæ arteriæ truncum Iliacis proximum non paulo superabat, nisi quod prope suam in vesicam insertionem aliquantum se contrahebat, orificio autem extremo minimi apicem digiti vix admittebat. In tanta dilatatione erat insuper longior factus, ut excederet transversos digitos triginta, si extenderes; sæpius enim huc illuc ad angulum se inflectebat: quibus in locis interius a primo valvulis instrui videbatur; sed hæc species, cum in rectum extenderes, prorsus abibat. Cum latitudine, & longitudine creverat quoque crassitudo tunicarum; ut proclive mihi fuerit nonnulla de harum structura perspicere quæ non hic est opportunus describendi locus. Porro vesicæ etiam tunicæ erant crassiores factæ: ejusque fundus quibusdam in locis incipiebat quasi exulcerari. Hæc, & colis glans nuda? erat enim cutis qua contegi solet, retrorsum, quasi ut in paraphimosi, rejecta; & nescio quid obstaculi, non magno ab extrema glande intervallo, immisso specillo occurrentis, urethra autem a penis corporibus mox sejuncta, continuo sublati, fecerunt, ut hanc, initio a vesica ducto, ad finem usque aperirem, & diligentius examinarem: sed nihil vitii repertum est, si quasdam albidas, oblongasque excipias lineas, oblique ante alterum latus carunculæ Seminalis nonnihil extantes, duasque harum similes, quas trium circiter digitorum transversorum intervallo ab extremo urinario meatu deprehendi.

Sterno sublato, pulmones conspecti sunt utrinque ad dorsum concidentes, ut pinguissimum mediastinum omnino detectum relinquerent. Eorum dexter tota ferme laterali, & posteriore facie cum pleura arctissime cohærebat: Sic & cordis universa superficies cum pericardio, & superficies item auriculæ dexteræ; arctius tamen ventriculus dexter, quam sinister. In utroque horum sanguis ater, & picem ferme liquidam referens; sed is liquidam magis qui ater quoque profluxerat plurimus, cum vena Cava ad septum Transversum incisa est. Arteriæ Carotides, per collum scandentes, valde amplæ. Sed Aorta ipsa, & quidquid sciens omisi vasorum, aut viscerum, ut silentio indicare soleo, secundum naturam se habebant: quin & musculi erant bene rubicundi, nec colore solum, sed & mole elegantes. Cerebrum denique dissecui septimo ab interitu die. Totum tamen valde notabili præditum duritie inveni; cum cerebellum esset mediocri firmitudine; aqua autem copia non modica intra cranium fuisset. Nam præterquam quod cerebelli lamellas potui nullo negotio diducere, reapse aqua ex cranio effluxerat a cervicibus

amputato, & dum serra circum secaretur, effluebat, & sub Tenui meninge adhuc inerat; & non pauca denique in Lateralibus ventriculis, me cerebrum, ut sæpius soleo, in sua sede secante, deprehensa est. Sic autem facere solitus sum tum ad naturalem partium sedem, ac positum certius cognoscendum, ut jam olim adnotavi in Adversariis (1), quod & postea alii secuti sunt, & Majores indicarant, ut opinor, cum sæpe cerebrum nobis non modo e cranio eductum, sed & cranio insidens, dissectum pinxere: tum etiam ne si forte effusa aqua, aut fluidus sanguis ventriculis insit; contrectato, & multifariam dimoto cerebro, abruptoque Infundibulo, aut locum mutet, aut magna ex parte elabatur. Quin etiam ne ex ipsis Sinibus sanguis non concretus, amputatis venis Jugularibus, aut Cava, Superiore præsertim, effluat, a capite dissectionem incipere ejusmodi adhuc integrorum, corporum quandocunque licet, institui; non semper autem licet, aut ob alia commodum est, ut neque in hoc fuit. Minusque propterea miratus sum, quod Sinus omnes, & Receptacula quæ sunt ad Equinam sellam, inania fuerint. Vasa tamen quæ per Tenuem meningem discurrunt, justo turgidiora conspexi, plus tamen sero, & aere, ut videbatur, quam sanguine. Sed ad ventriculos ut redeam; in Septi interjecti duplicatura inveni pauxillum aquæ, in Choroidibus autem plexibus, qui diluto colore non erant, vesiculas plures, eadem plenas. Inverso tandem cerebro, posteriores ambos Carotidum arteriarum ramos, qui ut plurimum quidem sunt perexiles, adeo dilatatos animadverti, ut si ita forent a natura, vix eorum Willisiana delineatio (2) esset digna reprehensione. Nec minus dilatati erant qui cum ipsis communicant ramuli, ab ea arteria emissi in quam confluunt Vertebrales. Sed præterea ramulorum eorum sinister quodam loco, & Vertebralis quoque sinistra prope eum confluxum albicabant. Quorum vasorum utrumque cum propterea aperuissem; corpusculum ibi inveni album, crassiusculum, subdurum, & jam ferme cartalagineum, quod ex illorum facie interiore cum introrsum protuberaret, non poterat cavum ex parte non obturare; nam vasis utriusque exterior facies æqualis erat, neque ibi ullo modo prominebat: itaque hoc vitium non ad ossificationes tantummodo, sed ad interiores quoque vasorum excrescentias attinere quodammodo videbatur. Novissime dum Pituitariam glandulam educere vellem ex sua sede; a levi ejus compressione mucus prodiit pellucidus, subflavus, cum eo quid ad osculum uteri est, nisi quod non ita erat tenax, comparandus, pro mole glandulæ non paucus: quem in mucum abiisse crederes non modicam ejus glandulæ partem; nam exigua hujus, & informis restabat portio, eaque tactus, & visus judicio secundum naturam; glandulæ autem reliquum, ejusque Appendix nusquam apparebant. Cæterum Infundibulum, quod paulo ante amputaveram, quantum extrinsecus aspiciendo visum fuerat, non secus se habebat, quam soleat.

20. Quo prolixior historia fuit, eo breviores erunt adnotationes. Nam de vitiis quæ in renibus, ureteribus, vesica, urethra descripsimus, erit alias, (3) loquendi locus. Hoc unum hic satis est ex ipsis colligere, quod facile ad mortem attinuit. Cum fortasse vel plus multo quam solebat homo bibisset, humoris autem epoti vel minus quam consueverat, per cutis invisibilia foramina, tempestate frigidissima prohibente, emanasset, urinæ autem viæ, & receptacula, in sopito, & mox apoplectico eo etiam minus se contrahentia, quo minus ob descripta vitia sentire, & constringere se poterant, jam magna vi lotii distenta essent, neque ars hoc educeret tum quia abdominis pinguedo vesicæ tumorem animadvertere, tum quia nota urinæ incontinentia hunc suspicari, non sinebat; ob hæc omnia factum crediderem, ut cum seri potulenti quo sanguis redundabat, nihil

(1) VI. Anim. 10.
(2) Cerebr. Anat. Fig. 1.
(3) Epist. 42. n. 19. 20.

amplius

amplius recipere, quippe distentissima, urinaria instrumenta possent; quod reliquum erat, in cerebrum aut irruerit, aut destillaverit, sicque hominem confecerit. Cur autem cerebrum potissimum inundaverit, ex apoplexia, quæ olim præcesserat, intelligas licet, quemadmodum etiam ex arteriarum illuc spectantium, & fortasse ex glandulæ quoque Pituitariæ vitio, quorum ab altero quid detrimenti impendere possit, alibi (1) subindicatum est, ab altero autem infra (2) indicabitur. Porro auriculæ cordis dexteræ cohæsio cum pericardio facile potuit efficere, ne illa impellendo in cor, sanguini quantum ab natura institutum est, subserviret, eoque hic minus expedite tum a cæteris partibus, tum a cerebro remearet. Cæterum illius auriculæ, & cordis cum pericardio, & pulmonis dexteri cum pleura arctior cohæsio, tunc ortum habuisse credenda est quando thoracis inflammatio superiore æstate hominem afflixit; quanquam de ejus pulsibus, & respiratione post illud tempus nihil certi scire potui; tunc autem fuerant quales in ejusmodi inflammationibus solent. Illud denique huic historiæ addendum est, post biennium eodem mense Decembri hujus hominis fratrem, pariter obesum, ipsum quoque ab apoplexia periisse. Ejus pulmones pleuræ annexos, Aortam vero arteriam in thorace passim osseam fuisse, retulerunt. Quod facile credidi; nam ejusdem arteriæ truncum toto illo tractu quo in ventre erat, vitiatum hic illic, & osseum factum inveni, cum semini & lotio inservientia organa dissecarem. In his vesicam animadverti ea amplitudine, & in parte ea figura; ut sæpe nimia urinæ copia distendi solitam fuisse, intelligerem. Cætera, & præsertim quæ in calvaria sunt, ante fuerant humata, quam ea quæ nominata sunt, viscera inciderentur. Aorta vitiata ad memoriam revocat apoplectici alterius historiam, in quo ea arteria non sine vitio, quamvis minori, deprehensa est.

21. N. Ferrarinius, Sacerdos Veronensis, qui olim Venetiis phthisicus fuerat judicatus, Patavii autem ante decem annos hemicrania laboraverat, nunc anno exacto quadragesimo tertio, canutus, facie interdum nimis rubicunda, gracili corporis habitu, nec tamen macilento, etsi alacer ad actiones, lætusque videbatur, gravibus quas dissimulabat, curis vir alioquin ad iram pronus, valde anxius erat: queri autem solebat de quibusdam intra thoracem doloribus, quorum sedem manu sterno imposita designabat. Quin pridie se non bene habere, Chirurgo dixerat, ideoque remediis uti quam primum velle opportuno illo anni tempore; erat autem mensis ille Majus quo Tita (3), atque alii (4) in hac urbe repente obierant; quamvis tempestate sicca, & calida facta; nonus jam esset dies ex quo id acciderat nemini. Cœnatus est tamen cum hospitibus hilariter; sed intra modum: nec sane, seu copiam, seu qualitatem attendas, peccare in cibis, aut potionibus consueverat. At summo insequenti mane in lecto mortuus inventus est, supinus, habitu dormientis, sine ulla ad os spuma, tantum brachiis adeo rigidis, ut sine vi diduci non posse, viderim, cum antequam advesperaceret domum ejus venissem cum Collegis meis Professoribus Medicinæ Primariis. Cadaveris facies, & cervices, & dorsum, & latera ex subrubro livebant.

Cranium primum omnium secari jussi. Id dum fieret, non paucus effluxit sanguis colore propemodum obsoleto. Crassa meninx ad Sagittalem futuram atra a sanguine, cujus ne polyposi quidem, copia aliqua inventa est in Falcis sinu. Tenuis meningis vasa sanguine distenta, ut & illa quæ per Lateralium ventriculorum parietes, & per supremam partem repunt plexuum Choroidum, cætera pallentium. Quid medullaris cerebri substantia fusca erat; credidissem a copia sanguinis, & sane passim sanguifera vascula per eam apparebant; nisi & hæc plura,

(1) Epist. 3. n. 22.
(2) n. 36.
(3) Epist. 3. n. 11.
(4) Ibid. n. 26. & Epist. 26. & n. 35. Vid. ibid. & n. 17.

& illam majorem in aliis vidissem, candida tamen ea medulla. In ventriculis aqua non pauca, multa etiam in cervicalium vertebrarum tubo a me est animadversa. In cerebello nihil apparuit vitii, ut neque in cerebro, aut circa cerebrum quidquam quod peculiariter ad hemicraniam attineret; quæ fortasse exterior fuerat; qua olim vexabatur.

In Pulmonibus, excepta sanguinis copia nihil fuit quod adnotaremus. In pericardio nil ferme humoris. In cordis ventriculo dextero polyposa concretio. Tricuspidum valvularum fibrillis ex parte implicita, tres aut quatuor digitos longa, sesquidigitum lata, structura valde compacta; ut qui polypos facile ponunt, hanc pro polypo ante mortem genito habere potuissent. Cum ea sanguis ater semiconcretus, qualis & in proxima auricula. In ventriculo sinistro sanguis minus coagulatus, pauciorque. Ejus columnæ quasi inflammatæ, Semilunares valvulæ paulo quam æquum esset, duriores. Arteriæ Magnæ truncus a corde ad eum usque locum unde incipit descendere, exterius quidem facie inæquali non secus ac si in tuberum modum quadantenus hic illic assurgeret: sed interius toto eo spatio nihil, nisi superficies rugosa, vix duobus locis, iisque exiguis indicia necdum maturæ ossificationis: cætera per dorsum, & in cunctis ascendentibus ramis naturali superficie. Venter nihil habuit quod vitium ostenderet notatu dignum. Hoc unum ex ejus inspectione collegi, qua hora circiter esset mortuus. Nam cum cibi non essent amplius in ventriculo, neque ulla per mesenterium vasa Lactea apparerent; hinc conjicere proclive erat, non multo antea quam mortuum invenerant, obiisse.

22. Apoplexia censui hunc Sacerdotem sublatum esse, aqua intra cranium effusa, quæ simul convellendo, quod brachia indicabant, simul, cum remorati sanguinis copia comprimendo, cerebrum, ac cerebellum constrinxisset. Fuscus ipse medullaris substantiæ color sententiam comprobabat meam; nam quidquid illud erat quod inter fibras cerebri passim depositum, eam substantiam infuscabat, quantum spatii intra cranium demebat, tanto perniciosior ut constrictio esset, efficiebat. Arteriæ quoque Magnæ vitium, ut alibi (1) indicatum est, credo ad apoplexiam inferendam conspirasse. Nam quod de syncope suspicari posses, cum quæ intra cranium conspecta sunt, tum subruber ipse faciei livor; ne huc alia addam; satis infirmant. Neque a polyposa illa concretione tibi facile imponi sinas; posse enim, atque adeo revera post mortem plerasque gigni vel ista majores, & compactiores, ipse quoque alias (2) cum Viro Clarissimo, mihique jam inde ab eo tempore quo meus hic auditor fuit magno suo merito longe charissimo Andrea Pasta confirmabo, nec ii qui plurima attente secant cujusquemodi cadavera, diffitebuntur. At enim quosdam hic Sacerdos intra thoracem dolores imposita sterno dextera solitus erat indicare. Audio: sed vitia non deerant ejus portionis arteriæ Magnæ, quæ alte intra thoracem sterno respondet: defuerant autem in alacritate illa, & promptitudine ad actiones indicia quæ cordis ventriculum dexterum ea concretione impeditum in vivente significarent.

23. Verum cum polypis multum a quibusdam tributum videam ad apoplexiam efficiendam; quid de hoc mihi videatur, & compertum sit, non est hoc loco reticendum. Polyposæ concretiones a veteribus quoque Prosectoribus adnotatæ sunt, in his a Coitero, (3), qui se, scripsit, *ex sinibus duræ membranæ cerebri* phreneticæ mulieris, *ut alias ex suspendio enecatorum cerebris, extraxisse fibras sive filamenta crassa, lumbricis non dissimilia, ex alba pituita conflata: similes sumpsisse ex cordis ventriculis*: indeque ortum errorem existima se multorum qui vermes in cerebro, & corde sibi visos ajebant. At Nymmannus cum ejusdemmodi concretiones cir-

(1) Epist. 3. n. 22.
(2) Epist. 24.
(3) Obs. Anat.

ca Torcular deprehendiſſet; ab iis hanc ſedem obturari, cenſuit, unde ſanguis in totum cerebrum ferri credebatur; & ſic apoplexiam oriri. Habes Nymmanni dogma in Sepulcreto (1) ſecundum leges circumitionis ſanguinis ita inſtauratum, ut concretiones illæ non circa Torcular, ſed ad initium Internarum Jugularium venarum ſtatuantur, ſanguini obſtantes, non in cerebrum ituro, ſed a cerebro redituro: idque *frequentiſſime in apoplecticis contingere*, exiſtimetur. Illud quoque additum ibidem leges, ſi ejuſdemmodi concretiones e corde per arterias productæ, abrumpantur forte a ſanguine quamcunque ob cauſam vehementius commoto, ab ejuſdemque impetu ſurſum trudantur; ad anguſtiores partes, ſedeſque minime cedentes Carotidum, & Vertebralium arteriarum eſſe perventuras, ſicque omnem ad cerebrum aditum ſanguini obſtructuras. Imo nec illa omiſſa invenies (2) quæ Fracaſſatus comperta memoraverat in diſſectis, jubente Magno Etruriæ Duce, apoplecticorum cadaveribus, ſanguinis videlicet concretiones in ſanguiſeris pulmenum vaſis, & cordis ventriculis. Sed ſi verum loqui volumus; ibi (3) Fracaſſatus ipſe faſſus eſt, *non Apoplexiam tamen, ſed ſyncopen hanc affectionem nuncupandam fuiſſe*. Quod vero ad duo illa attinet commemorata dogmata, quamvis polypoſas concretiones in viventium vaſis facile exiſtere, concederetur; non tamen facile eſſet omnes ſimul ad cerebrum aditus, aut a cerebro regreſſus, per eas ſanguini omnino obturari; niſi univerſa propemodum arterioſa, aut venoſa corporis vaſa, & cordis cava concreto ſanguine replerentur; unde tamen citius lenta ſyncope oriretur quam repentina apoplexia. Equidem in cadaveribus ſæpe inveni ejuſmodi concretiones vel in vaſis ad cerebrum pertinentibus; verum ſic forte contigit, ut eas perraro in apoplecticis deprehenderem, nonnunquam ferme exiguas invenirem, quod tibi & ſuperior, & hæc, & quæ ſequetur Epiſtola ſatis indicabit; ut meis quidem obſervationibus minime confirmare poſſim, id in apoplecticis eſſe *frequentiſſimum*, tantum abeſt ut mihi acciderit quod alicui, in Sepulchreto (4) leges accidiſſe, ut *quotquot apoplexia mortuos aperuit, in omnibus* illas *aut in corde, aut in cerebro, aut in ambobus reperiret*. Negas igitur, inquies, quod Martianus (5) expoſuit, *ſanguinis ſtationem fieri exiſtimaviſſe Hippocratem in venis, ſeu arteriis totius corporis, in apoplexia vero potiſſimum intercipi eas, quæ ſunt in collo, & in pectore*. Ego vero id tantum nego, ſeu potius de eo tantum dubito quod multis poſt Martianum certum videtur, & frequentiſſimum in rei quidem illa explicatione de qua paulo ante dictum eſt: quanquam ipſa vaſorum quæ in collo ſunt, interceptio quatenus huc faciat, ex Galeni vetuſtis quæ Salius (6) objicit, experimentis exiſtimandum eſt, de quibus cum iis quæ Valſalva habuit, comparatis longior nimirum ſermo faciendus eſſet, quam præſens inſtitutum patiatur; quamobrem alio (7) rejicietur. Nunc reliquas apoplecticorum hiſtorias propoſiti generis ſubjiciemus.

24. Salsamentarius, cujus erat taberna Venetiis contra portam Armamentarii publici, conſiſtente ætate, bono habitu, & ſubpingui; ex quo aliquot ante menſibus ægrotaverat, non amplius ita hilaris, ut olim, fuit, nec tamen de incommodo queſtus eſt ullo quod ad caput attineret, ad quod neque illæ attinuerant ægrotationes. Huic pridie Nonas Sextiles A. 1708. nulla prævia evidenti cauſa, niſi forte ex cibo, in quo vel extremis vitæ diebus deliquit, valde intumuit bucca ſiniſtra, tumore inde ſe extendente infra mentum, atque auriculam. Nebucca ſiniſtra... Neque eo minus in taberna fuit ſua, aut ea quæ facere, & comedere ſolebat, omiſit. Sed poſtridie Nonas vix e lecto, in quo noctem bene dormierat, ſurrexit,

(1) l. 1. S. 2. Obſ. 1. cum Schol.
(2) in Additam. ad Sect. cit. Obſ. 1.
(3) Diſſert. de Cerebro.
(4) Sect. cit. Obſ. 37. §. 1.
(5) Annot. in Hippocr. l. 2. de Morbis verſ. 64.
(6) De Affect. Particularib. c. 2.
(7) Epiſt. 19.

ſeque induit, cum repente magno, & vehementi cum impetu per cubiculum bis terve ambulavit, ſtatimque conſedit, atque ut ſe haberet, interrogatus, heu heu, heu reſpondit, ibique illico mortuus eſt. DISSECTIO ante veſpertinum tempus a Cl. Santorino habita eſt, inſpectantibus Protomedico, cujus ille vices iis annis gerebat, aliiſque cum eo Medicis, & in his nobis. Artus erant ſubrigidi, abdomen præpingue, qualia omentum, meſenterium, & mediaſtinum quoque. Tenuium inteſtinorum pars ad ſpithamam, eoque amplius, ex livido variegata. Lien æquo major, ac mollior, & convexa in facie quibuſdam latis quaſi maculis albicans. Hepatis facies cava hic illic ex rubro liveſcens, limbus lividus, ſubſtantia omnis multo magis quam par ſit, ſcalpello reſiſtens. Thoracis cavum ferme totum pulmones implebant turgidi, & graves; multo minus tamen graves, quam turgidi; nam acrem quidem plurimum, ſerum non plurimum continebant; itaque mollitie erant, & colore naturali. In pericardio ſubcruenti ſeri mediocris copia. In cordis ſinibus, auriculis, vaſis nihil uſquam polypoſi; ſed ut in utroque ventriculo, & Pulmonari arteria, & Aorta ſanguinem animadvertimus omnino fluidum. Aortæ autem ſtatim ſupra cor diameter viſa eſt naturali major. Antequam Cranium ſecaretur, quæ natura eſſet, & quæ penitiores tumoris illius ſedes, cujus exteriores deſcripſi, quæſitum eſt. Parotis glandula ipſa erat integra; membranæ tantum quæ hanc, & proximas integebant partes, præſertim vero adipoſæ, ſtagnante in iis ſero turgebant: Sanguis vero & ipſe ſtagnans, imo, ut videbatur, quaſi effuſus, poſteriora pharyngis, aliaſque interiores colli partes maculaverat. Quæ cum vidiſſem; innui Santorino, ut pharyngem, arteriamque Aſperam cum larynge, annexiſque particulis e cadavere eximeret, ut hæc quoque contemplari poſſemus. Conſpectæ igitur ſunt membranæ, quæ linguæ radicem, tonſillas, & exteriorem undique laryngem conveſtiunt, lento ſubflavo ſero plurimum turgidæ ſic tamen, ut tonſillæ ipſæ, & canalium quos memoravimus, interiora ſecundum naturam ſe haberent. Ea dum eximeret, Jugulares Internæ venæ ſanguine plurimo diſtentæ apparuerant. Calvaria interea a Chirurgo adaperta, vaſa itidem cerebri, ac cerebelli ſuperficiem tenentia, nec ſecus quæ ſupra Calloſum corpus feruntur, turgidiora quam ſoleant, reperta ſunt a ſanguine hic quoque fluido; ut nihil omnino concreti ſanguinis in tota hac ſectione conſpectum ſit. Aqua autem obvia fuit ſub Tenui meninge, quæ facile propterea detrahebatur, nec pauca in ventriculis, & multa de vertebrarum tubo effluebat. In plexibus Choroidibus veſiculæ erant majores aliquanto quam ſæpius videre conſuevimus. Ipſi tamen minime albidi, nec cerebri, aut cerebelli ſubſtantia flaccida; ſed recte; nam & ipſe digitis tentare volui; conſtituta.

25. Hunc ego virum, niſi moriens locutus eſſet, neque ullos in ipſa morte reſpirandi conatus oſtendiſſet, ſuffocatione potius, quam apoplexia interfectum cenſuiſſem. In ejus diſſectione mihi, ut fit, venit in mentem diſſectionis alterius viri, quam aliqua ex parte non diſſimilem Bononiæ ante duos, treſve illos annos habueram, præſente Cl. Viro Jacobo Bartholomæo Beccario, nunc in Bononienſi tum Gymnaſio, tum Inſtituti Scientiarum Academia Profeſſores, imo hujus Præſide meritiſſimo, conſecante autem Medico pariter Experientiſſimo Heraclito Manfredio, qui in Noſocomio S. Mariæ de Morte ſumma diligentia, ac pari laude Aſſiſtentis Medici munus tunc gerebat. Simul eo tempore pro communi Medicinæ ſtudio, & mutuo inter nos amore ægrotantes viſebamus, ſimul quæ in mortuorum corporibus vitia laterent, quærebamus; ut in omnibus fere quas a me in eo Noſocomio adnotatas eſſe hiſtorias dico, velim duos illos Præſtantes Viros laborum meorum non teſtes modo, ſed & ſocios fuiſſe, intelligas.

26. AGRICOLA annos ad quadraginta natus, multis, acerbiſſimiſque, ob grave infortunium, animi perturbationibus affectus, denique ſub initium menſis Decembris A. 1705. ab ardente febre occupatus, in illud quod modo dixi, No-

socomium receptus fuerat. Post aliquot dies calor, & linguæ siccitas se se remittere visa sunt. Contra, arteriæ, quæ ab initio molles fuerant, & alia vi in aliis pulsationibus se attollebant, vel magis inæqualiter movebantur. Ante diem XVI. Kal. Januarias mane pulsus erant pejores, atque humiliores. Oculi, quod inter initia quoque adnotatum fuerat, fixi, atque intenti. Sitis pariter permanebat. Verum præter hanc, nulla alia de re querebatur. Quin cum singillatim interrogaretur, internusne calor, an quid præterea in capite, in thorace, in ventre, an usquam alibi molestum esset, negavit: vix caput nonnihil videri grave, tarda, ac submissa, ut solebat, voce, sed tamen explicata, nec rauca, subjecit. Nondum erat semihora ex quo hæc responderat, cum subito ecce inter bibendum aquam, a Medico prescriptam, qua aqua & diebus superioribus uti consueverat, sub ministrorum oculis sursum retracto superiore labro moritur. Ad horum clamorem confestim accurritur. In calente adhuc corpore omnes ubique pulsuum sedes, si quid forte vitæ superesset, diligenter tentantur; sed incassum: homo jam penitus erat mortuus. VENTREM postridie cum dissecarem in eo aliquanto plus humoris animadverti, quam solet: omentum autem sursum ita contractum, ut sub costarum sinistrarum angulo prorsus lateret. Intestinum vero Colon qua parte se demum flectit, ut cum Recto committatur, ante Ileum, sub quo alias conditur, ita prostabat, ut in medio ferme ossa ipsa pubis contingeret, vesicæque, quæ lotio erat plena, insideret. Exteriores intestini Jejuni tunicæ maculis quibusdam ex rubro liventibus, raris tamen, atque minutis, distinguebantur, ex quibus, leviter vulneratis, fluidi sanguinis guttulæ exibant. Ileum vero subrubrum erat, ac subdurum duobus in locis, quorum quidem alteri (nam forte altero in loco intestinum discindere oblitus sum) ulcus suberat duos digitos latum, tres longum, quod exesa interiore tunica, ad carneam usque pervenerat, puro tamen sinu, & oris minime tumentibus. In jecinore extremo erat livor, sed qui non ita alte descenderet. De ejus vesicula, quæ insolita quadam figura erat, bilem effudi crassam, & turbidam, nec valde absimilem aquæ in qua caro recens lota est. Lien magnus erat, & flaccidus. In Thorace pauca utrinque fuit aqua cruenta, qualis etiam in pericardio. Pulmones, nisi quod bronchiis plus paulo quam soleat, inesse humoris visum est, sani erant; quamvis pleuræ ab altera parte adhærerent, & ab utraque posterius nigricarent, eandem videlicet ob causam, ob quam exterius quoque & cervices, & omne tergum, & reliquæ in quas cadaver jacebat, partes ex rubro præter modum livebant. Quippe sanguis non concretus, non in grumos coactus, sed omnino fluidus in cadavere hoc toto fuit; fluidum enim de Magna arteria prope septum Transversum incisa, de vasis quæ in collo sunt, dum ab hoc caput amputaremus: paucis undecunque effluere vidimus: fluidumque sine ulla vel minima polyposa concretione in corde ipso conspeximus, quod flaccidissimum fuit, valvulasque ad sinistrum ventriculum attinentes, omnes habuit hic illic subduras, sicut antea quam ossescant, solent. Cerebrum quoque valde laxum erat, sub ejusque Tenui meninge alicubi quædam bullulæ, ubique mador conspiciebatur. In Lateralibus ventriculis aquæ subcruentæ non multum. Vasa tamen quæ per eorum discurrunt parietes, plexusque ipsi Choroides minime pallebant. Utrinque in posteriore plexuum parte vesiculæ erant, pellucido humore turgidæ. Denique glandula Pituitaria humilis adeo, & contracta, quasi ut nulla esse videretur. His ita conspectis, placuit mihi, ut (quod in quibusdam hujusmodi casibus, & cadaveribus soleo) laryngem quoque, & huic proximas partes inspiceremus. Erant autem dentes dentibus arcte adeo, & valenter commissi, ut non sine maxima vi, summisque conatibus diducere potuerimus; cum cæteræ quidem partes minime rigidæ, intentæve essent, neque præter superius labrum, quod in moriente, ut supra, sursum retractum animadverterant, ulla alia nota apparuisset, quæ distentionem nervorum significaret. Ore autem denique aperto, primum

in conſpectum venit tumor, nuci juglandi ferme par, qui dexteram palati partem, qua molaris dens erat plurimum vitiatus, & exeſus, cum continente gingiva occupabat, & pure, ex parte cocto, turgebat. Porro membrana qua uvula, & contiguæ partes, atque exterior larynx ad extremum uſque epiglottidis apicem conteguntur, cum in ſummo livida erat, tum conciſa innumeras quaſi cellulas ſub ſe oſtendit, quarum tenues, & ſubrubri parietes quadam, ut ſic dicam, *gelatina* cellulas complente, diſtendebantur. Quæ his cellulis ſuberant, ea quidem ſana apparebant; at interior tamen laryngis facies ſubrubro colore prope glottidem infecta erat, ipſaque glottidis latera, quæ cæteroquin albicabant, ut ſolent, multo magis quam ſoleant, connivebant.

27. In agricola hoc, non ſecus atque in Salſamentario, fluidum ubique ſanguinem fuiſſe; vides, ut in utroque pariter cum tumore ad oris latus oborto quam facile ſe conjunxerit lentioris ſeri collectio in celluloſis membranis quæ exterius laryngem, vicinaſque partes conveſtiunt. Ob eam collectionem circa laryngem ſuſpicio primum nata eſt, Agricolam ſuffocatum obiiſſe præſertim inter bibendum. Sed nulli in moriente conatus animadverſi ad reſpirationem, ſi qua poſſet, expediendam, continuo ſuſpicionem hanc ſuſtulere. Reliquum igitur fuit, ut crederem potius, repente ex convulſione apoplecticum factum periiſſe. Convulſio autem cum in labri ſuperioris, tum maxime in maxillæ inferioris muſculis manifeſta, latentis illius quæ intra cranium fuerit, indicium eſt. Nec mirum, tam cito occiſum hominem flaccidiſſimo corde, cerebri autem ſubſtantia tam laxa, quam antea ſtupor oſtendebat non ſentientis veſicam lotio plenam, neque Ileum exulceratum, neque gingivam, & palatum deſcripta parulide, neque uvulæ, atque adeo laryngis exteriores membranas lenti ſeri congeſtione occupatas, in mortuo autem cerebri ipſa contrectatio, atque inciſio demonſtrarunt. Porro ad convulſionem inferendam non multam ſane aquæ copiam valuiſſe, non miraberis, qui vel paucas modo acris, humoris guttas in nervo aliquo reſtitantes magnas ſcias diſtentiones nervorum efficere: non acrem vero iſtam aquam non poſſis exiſtimare quæ ex ejuſcemodi febre in cerebrum, ejuſque membranas, quippe in partes, ut in eo homine, maxime infirmas, repente incubuerit. Quod ſi mihi, ut aliquando Valſalvæ, præſto fuiſſet qui certos, in cadaveribus deprehenſos, humores guſtu exploraret, aut ſi inter diſſecandum ſubiiſſet animum cogitatio ratione alia aliqua, & fortaſſe non prorſus incerta, idem inquirendi; quid mihi de hoc quoque compertum eſſet, tecum perlibenter communicarem. Nunc hilari animo quæ poſſum accipe: aut quando non modo in his duobus, ſed in pluribus etiam aliis ex iis apoplecticis quos Epiſtola hac deſcripſi (1), fluidus ſanguis inventus eſt; vide, an hinc tibi cum Lanciſio (2) placeat acrium, & irritantium ſalium, in quibuſdam ſaltem illorum, vim, & redundantiam agnoſcere.

28. Mulier ſexagenaria, multos jam annos lecto affixa ob muſculorum contractionem artus inferiores moventium, cætera ſic ſatis valens, ut certe ſuperioribus præſertim diebus, cum aliquanto plura quam ſoleret, ediſſet; de improviſo oculos torquet, ſtatimque moritur. Ventre, Thorace, Cranio a me perluſtratis in Bononienſi incurabilium Noſocomio, anno, ut opinor, 1704. nihil in ſingulis iis caveis quod morbidum videri poſſet, animadverti, niſi aquam, eamque non multam.

29. Quanquam in contorſione illa oculorum ſignum convulſionis haud defuit; attamen ſi hic compreſſionem malis, aut cum convulſione ſimul compreſſionem agnoſcere; per me quidem licet. Sed fortaſſe hic, & ſuperius quoque dubitaveris, num recte faciam qui compreſſioni ab aqua, præſertim pauca, tantum

(1) n. 2. 8. 9. 11.

(2) De Subit. Mort. Obſ. Phyſ. Anat. 4. in Schol. n. 4.

tribuam. Nam primum minime ignoras, esse qui in ventriculis cerebri semper, eoque secundum naturam, statuant pauxillum aquæ, deinde hanc vides, copiosiorem certe, quam in hydrocephalo interno esse non posse, & tamen Vesalium (1) qui in puella bienni, eo morbo affecta, *novem fere aquæ libras* invenit, testari, illam *ad mortem usque sensibus omnibus integre esse usam, & laxis* quidem, *infirmisque, sed non resolutis fuisse articulis*: ad hæc, tumores intra cranium inventos esse, quos nulla consecuta erat apoplexia, ex bene multis, vel in Sepulchreto obviis, dissectionibus, præclare nosti. Verum; ut ab hisce ultimis incipiamus; ipse quoque olim in Adversariis (2) adnotavi conspectum mihi in tribus cranii ossibus novæ osseæ substantiæ accessionem, ex qua multum illa introrsum protuberabant, cerebrumque comprimebant, neque tamen ab hac compressione ullum morbum, nedum apoplexiam, effectum fuisse. At simul admonui, idcirco, a me credi, non esse effectum, quod illa compressio paulatim facta, & aucta fuerat: idque adhuc credo, & te quoque crediturum existimo; innumera enim exempla sunt, ex quibus intelligatur, ut in detractione, sic in additione, si paulatim, & per partes fiat, animalium corpora nullo, aut levi detrimento vel magnam ferre: at si repente, ac simul, ne multo minorem quidem ullo pacto ferre. Quod vero de tumoribus ejusdemmodi, idem de hydrocephalo quoque dictum puta: sensim enim fieri solitum, non ignoras, sicque istam, de qua Vesalius narrat, aquæ copiam *in mensibus plus minus septem* collectam esse; ne quid dicam de cedentibus, cum hæc hydrocephali species incipit, cranii ossibus. Postremo ut humidos secundum naturam cerebri ventriculos esse fateor; ita in omnibus, semperque, tantum aquæ continere, quantum in iis apoplecticis reperi, in quibus non multam fuisse, dixi, id vero in aliis atque aliis cadaveribus non raro a me habitis observationibus repugnat.

Quæ cum ita sint; non est cur dubites perniciosam eorum cerebri compressionem agnoscere, in quibus cum ferme nihil aquæ antea inesset, jam repente, aut intra perbreve temporis spatium copia aliqua effundatur, aut colligatur, præsertim si alia accedant quæ cerebrum simul in arctum cogant: quorum partim supra indicavi, partim cum historiam proximam tibi descripsero, mox subjiciam.

30. Rusticus ex agro Bononiensi, annos supra sexaginta natus, a longo jam tempore ulcera in cruribus habebat sordida, quæ sanari, vehementer cupiebat. Itaque etsi malo ferme erat corporis habitu, nec nisi sexto quoque die, injectis quæ alvum subducerent, hanc exonerabat; tamen nimis officiosum Chirurgum nactus, eo rem post tertium mensem perduxerat, ut purgata ulcera jam sanescerent. Nondum cicatrix inducta erat, cum repente queri cœpit de summa capitis imbecillitate; & sane arteriarum quoque pulsus exigui erant, & languidissimi. Postridie mane pristina arteriis vis redierat, neque illibenter cibum sumpserat. Sed die tertio delirare primum, mox tactus sensum toto corpore amittere: brachia tamen jussus adhuc præbebat, ut arteriæ tangerentur: postmodum in utroque brachio signa animadversa sunt distentionis nervorum: demum omni sentiendi, movendique vi orbatus, non sine stertore vivere desiit, humore flavo non multo ex utraque mortui nare exeunte.

Secui, inspectante Valsalva, ineunte A. 1705. Abdominis musculi optimo colore, ut & pinguedo satis copiose ipsis imposita, atque interjecta: sed ad Spinæ latera in lumbis, pro pinguedine in cellulis membranæ Adiposæ aqua erat. Colon intestinum ab dextero hypochondrio infra umbilicum se demittebat, Tenuibus intestinis antepositum; indeque se recurvans, hypochondrium sinistrum petebat.

(1) De corp. hum. fabr. l. 1. c. 5. Vid. & Sepulchr. l. 1. S. 16. Obs. 6.

(2) VI. Animad. 84.

Porro intestina, illudque imprimis, & Crassa reliqua, duris hic illic recrementis distendebantur. Hepar minimis ravi coloris maculis, variegati instar marmoris, distinguebatur, & gravæ quiddam subolebat. Vesiculamque cum pauca bile, quasi contractam habebat: ipsum tamen non erat durius quam soleat; sed aliquanto majus. At lien prægrandis, visuque fœdus, nec sine magnis quibusdam oblongis maculis, iisque nigris, quasi ab inflammatione: sed hæc exterius; nam intus quidem non male habebat. Seminales quoque vesiculæ exterius nigricabant. Testiculis vero singulis intra ipsam Vaginalem tunicam singulæ erant hydatides superpositæ, magnæ; sed major quæ sinistro; medium tenentes, & ab omni ferme parte solute ac libere: quarum humor in cochleari ex orichalco igni impositus, non concrevit; sed relicta quadam quasi pellicula, evanuit. Ceterum in ventris, & thoracis cavo aqua pauca. Pulmonum dexter inferius, sinister superius, ille posteriore, hic laterali facie, magnos ad tractus per telas membraneas pleuræ adherebant, vel illic tamen omnino sani, ut cætera quæ de more sciens omitto. Dum cervicales vertebras a thoracis dividebam, aqua ex harum tubo destillavit. Aqua etiam aperto Cranio, inter Crassam, & Tenuem, itemque sub tenui cerebri meninge conspecta est.

31. Alia sunt in hac historia alio attinentia, quæ singula suo quoque loco explicabuntur: nunc ut soleo quandocunque possum, universa, ne mutilæ, ut sæpe in Sepulchreto, historiæ sint, simul cum iis quæ ad rem præsentem faciunt, propono. Si apoplexiæ quæ ab aqua sunt, semper tam lente, quam hæc, & paulatim fierent, aut quam illa quæ ex Sene alio, ab se dissecto, a Præcl. Trewio (1) descripta est, aliæque ejuscemodi; verum prorsus esset quod ait Martinnus (2), *apoplexiam a frigidorum humorum affluxu non derepente invadere, quemadmodum cæteris evenit.* Sed ut earum nonnullas quæ ex sanguinis effusione fiunt, paulatim increvisse, Epistola ostendi superior (3), ita hæc plerasque exhibet ab aqua factas, quæ de improviso ingruerunt (4): quibus & alias potes adjungere, in primisque descriptam a Brunnero quandam, & in Sepulchretum (5) relatam: inter cæteras autem quæ post ipsum cum Additamentis editum observatæ sunt, illam pariter serosam (6) qua senex miles, de nullo questus incommodo, quod præsertim ad eam spectaret, cum ruri eo die fuisset, cœnatusque cubitum ivisset, repente adeo abreptus est, ut ab uxore in lecto mortuus inveniretur.

32. Cæterum quæ postremo a nobis apoplexia descripta est, si ut convulsionis habuit conjuncta indicia, neque hæc quidem præter rationem, quippe ab aqua, uti videtur, facta, erosivis fœta corpusculis, quæ antea per crurum ulcera, ut in consimilibus historiis quæ supra ex Valsalvæ schedis, & ex nostris productæ sunt, emanabant; ita ab aqua facta esset quæ non aliter ac premendo nocere posset, eaque, ut ista sane fuit, non multa; haud deessent tamen per quæ intelligere liceret, quemadmodum non multa aqua multum comprimere potuisset. Nam quæ cæteris non multa esset, eadem quibusdam multa esse potest, iis, videlicet quibus intra calvariam spatium angustius aut a natura est, aut ab alia aliqua sive præcedente, sive accedente causa, tunc nimirum cum aqua effunditur, aut augetur. Noli putare, inter has alterius generis causas quæ forte adveniunt, a me illam pro certo connumerari, quæ a Piccolhomino (7) sine ulla ponitur dubitatione, *in plenilunio præ humiditate ita cerebrum turgescere, ut totam calvam impleat.* De hac enim re, quamvis propter Falloppii (8) observationem, haud temere perneganda, mihi

(1) Act. Nat. Cur. T. 4. Obs. 135. cum Schol.

(2) Annot. in Hippocr. l. 2. de Morb. vers. 64.

(3) n. 11. 20. 24.

(4) n. 4. 6. 9. 11. 16. 21. 26. 28.

(5) l. 1. S. 2. in Addit. Obs. 11.

(6) Commerc. Litter. A. 1741. Hebd. 44. n. 1.

(7) Anat. Prælect. l. 5. Lect. 1.

(8) Tract. de Vuln. c. 12.

quidem nihil liquet, ut contra de sanguine liquet, sicuti scriptum est supra (1), quacunque de causa cerebri vasa omnia nimis distendente. Cui vasorum distentioni si auctam forte eodem tempore vim addas qua arteriæ alternis dilatatæ cerebrum attollunt, quanto hanc magis augeri posueris, tanto magis spatium quod intra cranium est, imminui, intelliges. Vasa autem sive tum sanguine distendantur, cum aqua effunditur, sive multo antea distenta sint; res eodem redit. Sic in milite illo, quem, cum bene valens lectum petiisset, in hoc dicebamus (2) inventum ab uxore fuisse mortuum, conspecta sunt quidem etiam vasa per cerebri superficiem sanguine turgida; sed cum lectum petiit, neque ipsa turgida, neque aquam effusam videtur habuisse. In gibboso autem quodam Circumforaneo (3) vasa quæ Choroidem plexum faciunt, cum mutata essent in corpus tumidum, subdurum, carnei coloris, quæ mutatio brevi tempore non potest fieri, satis ostenderunt, mortem subitaneam qua ille homo sublatus est, non propter ipsa tantummodo accidisse; multo enim antea accidisset; sed etiam propter multæ limpidæ aquæ effusionem, quæ cum spatium quod intra cranium erat, imminutum jam offendisset a tumido illo corpore, tanto celerius potuit, quod reliquum erat occupare, compressoque penitus cerebro, vitam repente adimere. Verum hæ omnes, aliæque ejuscemodi causæ ad alterum de duobus generibus spectant quæ proposuimus. Causas autem prioris generis, sive quæ angustius id spatium in hominibus quibusdam nullo non tempore efficiunt, quippe quæ ab ortu, aut a primis ætatibus usque sunt, repetere oportet aut a cerebri, & cerebelli mole æquo majori, si cum cranii capacitate comparetur, aut contra ab hac æquo minori, si cum illa conferatur: quæ quidem ἀσυμμετρία si haud ita raro inter alias occurrit partes; cur non aliquando inter has quoque? Equidem cum de alia in aliis cranii capacitate primum in Adversariis (4) mentionem injeci, ad istam ipsam qua de hic agimus, rem illustrandam; eo, si quæris, me adduxerat alia in aliis craniis sæpe animadversa, & in nonnullis quidem altissima excavatio ad vasa quæ per Duram meningem prominent, excipienda. Sed tacitam conjecturæ meæ causam plane confirmavit, atque amplificavit Vir Sagacissimus Hunauldius (5), quem Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensi, mihique ipsi ante diem ereptum, cum hæc scriberem cognovi ex litteris Celeberrimi, & erga me Liberalissimi Viri Reaumurii. Hunauldius enim animadvertit, nec raro, in puerilibus craniis præmature constringi, & ferruminari Sagittalem, & Coronariam suturas, proptereaque minime cedentibus ossibus, augescens cerebrum arctari, premique adeo, ut in quo puero deletam jam prorsus utramque suturam conspexit, in eo profundiores quam soleant, in sincipitis, & frontis ossibus excavationes deprehenderit ad cerebri anfractus excipiendos. Quæ cum ita sint; probe vides quæ in quibusdam aut semper esse, aut forte accedere possint causæ, quæ spatium detrahendo, efficiant, ut quæ aqua in aliis quibus eædem causæ non sunt, usque adeo non nocet, ea repente effusa, aut ocyus addita, comprimendo afferat apoplexiam, eamque vel citius, quam par propemodum sanguinis effusi copia afferret in iis videlicet quibus amplius intra calvariam spatium foret. Non me fugit, Præstantissimos esse Viros quibus non placet ullum in magnis corporis caveis agnoscere spatium, sed plenas adeo omnes ponunt, ut nihil quidquam addi queat. Locus hic non est ea de re fuse, & diligenter scribendi, videndique, num cranium omnino plenum putare necesse sit, cum ejus cavi continuata appendix, tubus videlicet vertebrarum, non ubique sit plenus cerebri ipsius appendice, Spinali medulla, quippe, ut nosti, non parvum præsertim ad tractum, sic attenuata, ut contingere suam nequeat Crassiorem me-

(1) n. 14.
(2) n. 31.
(3) Commerc. Litter. A. 1736. Hebd. 46.
(4) VI. Animad. 84.
(5) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1734.

ningem; itemque num Callosum corpus quod inferiore facie qua lacunar format Lateralium ventriculorum, convexum non est, ita se imponat Striatis corporibus, Thalamisque Opticorum nervorum, protuberantiis nimirum non modo basim, sed & latera eorum ventriculorum facientibus (1), ut nihil prorsus intervalli relinquat; num pariter nihil omnino relinquatur spatii inter ventriculi quarti latera adeo prominentia; itemque inter cavas facies anterioris, & posterioris partis ejusdem ventriculi; nihil in canali qui Transitus dicitur ad eundem ventriculum; nihil demum qua meare possit humoris quidquam a ventriculis ad Infundibulum, & glandulam Pituitariam, quorum utrumque aliter posset frustra creatum videri. De his autem quærere hic omittimus, cum satis in præsentia esse possit quod diserte iidem fatentur, cerebrum *cavitates habere, ut aliquando laxari inanitis cavis, aliquando comprimi possit, quando ea cava pleniora sunt*, & alibi, *nullas arterias magis dilatabiles esse, quam quæ cranio continentur, verum easdem coarctari a cranio. Quando adeo sanguis majori copia arterias piæ meningis replet, has majus spatium replere, & id spatium demi reliquis partibus encephali.* Hinc *a potu liquidorum spirituosorum somnum fieri.* Quod igitur spatium ipsi quoque agnoscunt, intraque naturæ, modum imminui, & vicissim restitui posse, dicunt, id, ut cætera, aliud in aliis esse corporibus, non dubitamus: & quibus igitur paulo amplius est, in iis ab eadem effusæ aquæ copia non eandem cerebri compressionem, neque detrimentum idem futurum quod in iis quibus aliquanto angustius sit.

33. Sed tu fortasse cum iis facis, qui aquæ effusionem malunt nunquam apoplexiæ causam esse, sed effectum ejusdem causæ quæ apoplexiam facit, ut puta sanguinis in vasis quæ in cerebro, & circa cerebrum sunt, restitantis. Quibus ego Doctissimis Viris hactenus in I. ad te Epistola (2), multoque etiam magis in Adversariis (3) assensus sum, ut tamen non plus dederim quam quod aliis Sapientissimis Viris satis est, *plerumque* rem se habere, ut illi constituunt. Feci igitur in his quas nunc mitto, Litteris idem fortasse quod in Foro, & Causis homines minus inconsiderati solent, qui ut id ab adversariis impetrent quod equum est, plus aliquanto interdum petunt. Satis enim mihi est, aquam vel convellendo, vel comprimendo, vel utrumque simul efficiendo posse interdum apoplexiæ causam esse. Si tibi eo arbitrio quod jam inde ab initio (4) permisi, utenti non placet in historiis quas protuli, omnibus tantum ipsi aquæ tribuere, quantum ego visus sum; at in quibusdam tribuere ne recusa: rationesque saltem attende, quibus ipse rationibus ostendere conatus sum, aquam aut id revera fecisse, aut certe facere potuisse. Quod si forte iis rationibus nihil egisse tibi videor, & aquæ effusionem omnino effectum esse mavis, quam causam, vide, ne te invitum eo rationes adigant tuæ, ut sanguinis quoque effusionem non pro causa habeas apoplexiæ. Quod qui censuerunt, haud satis videntur attendisse, effusiones sanguinis non semper ab distentorum vasorum ruptione, neque hanc semper a præsenti sanguinis mora pendere; vasorum enim tunicæ tum ab erosione, ut alias (5) scripsi, pertundi queunt, tum postquam a prægressa olim, idque sæpius, mora, aut impetu sanguinis attenuatæ plurimum sunt, repente a quovis, leviori etiam, qui accedat, impetu omnino perrumpi. Apoplexiæ autem quæ sic effusum sanguinem consequuntur, num a restitante in vasis, an a comprimente extra vasa cerebrum, efficiuntur? Certe quid compressio cerebri per se possit, arte, & casu ostensum accepimus cum in brutis animantibus, tum in quibusdam hominibus quibus fortuito pars cranii non parva adempta fuerat; manu enim ad cerebrum appressa, eadem quæ in apoplexia, symptomata accedebant; manu amota, paulatim abibant. Et ne ab ea quæ ab effuso

---

(1) Advers. indic. Animad. 10.
(2) n. 5.
(3) Advers. indic. Animad. 84.
(4) n. 1.
(5) Epist. 3. n. 3.

ſanguine fit, cerebri compreſſione recedamus; illud quod ſæpe viderunt Chirurgi, cogita, vel potius in Sepulchreto (1) lege. *Solam compreſſionem, a ſanguine intra ſpatium meningum ſtagnante, ad apoplexiam faciendam ſufficere, evincunt illi qui omnibus ſenſibus & motu privati, ſolo trepano a præſentiſſimo interitu vindicantur.* Ex quibus exemplis hoc quoque colligere ſimul poteris quod iis reponas, qui a compreſſione quidem apoplexiam agnoſcunt, ſed ab ea ſolum compreſſione quæ non ab una aliqua parte, ſed ferme undique cerebrum urgeat. Quibus & anatomica adverſantur exempla, velut duo illa quæ a Cel. Swietenio (2) ſunt commemorata. Eſt enim evidens, a ſanguine effuſo ad bina dumtaxat cochlearia; imo ad unum, comprimi undique cerebrum non poſſe. Ad ea ſi & noſtrum addas, Epiſtola ſcriptum ſuperiore (3); intelliges, duo cochlearia ſanguinis, partem cerebri tantummodo, idque exterius, prementis, inducere poſſe apoplexiam: qua autem ratione haud multus ſanguis, multum poſſit, ex iis cognoſces, quæ paulo ſupra (4) indicata ſunt.

34. Si igitur ſanguis effuſus, cerebrum premendo, apoplexiam facit; etiam aqua effuſa, pro rata portione facere poterit, aut certe ad quamcunque aliam cauſam, quæ ſola facere non poſſet, adjuncta, perficere: ut ſi forte ſanguini necdum in vaſis adeo reſtitanti, ut inferre valeat apoplexiam, effuſa interim aqua accedat; erit hæc effuſio, ſi ita vis, effectus illius retardationis; ſed compreſſio quæ ab effuſa aqua addetur, cauſa erit ultima apoplexiæ. Verum quamvis liberaliter in hac diſputatione tecum agam; ne tamen credas, me in alteram partem forte procliviorem; cujus rei cauſas procul habeo; quo jure, quave injuria plus aquæ tribuiſſe, quam par ſit; omiſſis hic partim, partim alium in locum rejectis cæteris apoplecticorum hiſtoriis in quorum cranio illam reperi, noviſſime tibi unam ſubjiciam in qua multum ibidem aquæ inveni, etſi apoplexia nulla fuerat. Ea hiſtoria expoſita, perpauciſque ejus occaſione additis de uno ex multis modis atque rationibus, quibus in cerebro aqua congeritur, his jam æquo prolixioribus Litteris finem imponam.

35. Senex prope annos octoginta natus, olim, quod cicatrices oſtendebant, tibiarum ulceribus, nunc fædis in cute ferme univerſa puſtulis affectus, in Bononienſe S. Mariæ de morte Noſocomium ſub noctis initium recipitur. Arteriarum pulſus non frequentes illi quidem erant, ſed vi parum firma, eaque inæquali, neque in utroque brachio æque manifeſta. Lucebant oculi, intentique erant, & quaſi diverſa tuentes. Interrogatus, negat, caput dolere, aut grave eſſe, aut ſomnolentum. Vomuiſſe ſe, ait, idque lingua, ut videtur, titubante. Mens tamen, & ſenſus, & movendi facultas conſtant. Noctu ſenſim gravior fit: itaque moritur poſtridie mane. Ventre aperto, ſana omnia inventa ſunt, niſi quod erant multo magis quam ſoleant, madida, hepar autem ſubalbidum, & duriuſculum, ejuſque veſicula referta ſubnigra bile, Colon denique inteſtinum; ſi id quoque huc cenſes attinere; ad craſſitudinem pollicis ſub ventriculo contractum. Hora erat a morte undecima, cadaver autem in aperto aere jacuerat, eoque frigido; medius enim erat menſis December A. 1705., inteſtina tamen adhuc calebant. Pulmones undique erant pleuræ affixi, aqua dum ſiniſtro in latere avellerentur, aqua prodiit, quæ ubi ſtagnaſſet, pro certo non potuit cognoſci. In corde, ut alibi quoque, ſanguis fluidus. Capite abſciſſo, aqua de maximo cranii foramine deſtillabat: & ſane ubique intra cranium fuit, præſertim vero ſub tota meninge Tenui, per quam, ſpumoſæ ſalivæ inſtar, bullulis videlicet paſſim admiſtis, tranſlucebat. Plexus Choroides veſiculas aliquot aqua diſtentas habuere; ipſi ta-

(1) l. 1. S. 2. Obſ. 9. in Schol.
(2) Comment. in Boer. Aph. §. 1010. t. 3. & 4.
(3) n. 14.
(4) n. 32.

men ab ea aqua quæ in ventriculis inventa eſt, minime albicabant. Cerebrum laxum erat: Pituitaria glandula quaſi nulla.

36. Sive amplius in hoc cranio, pro mole cerebri, ſpatium fuit, ſive hujus vaſa; quæ neque turgida potui animadvertere, neque fore, arteriarum pulſus indicarant: minime turgebant, ſive lente omnino, atque paulatim aqua illa collecta fuerat; nulla, ut vides, hic fuit apoplexia, aqua tamen in cranio multa. Quo autem hæc modo collecta eſſet, facilius dicerem, ſi in ventriculis præſertim, ut non pauca fuit, ſic plurima fuiſſet, plexuſque in illis decolores. Nam Pituitariam glandulam uſque adeo extenuatam ſpectanti ſuſpicio non deeſſet, minus illam officio ſuo functam eſſe, non ſecus ac mammariam glandulam, & thymum, ac teſtes eo contractiores videmus, quo jam diutius in munere ceſſarunt ſuo. At ſi officium illius eſt deſtillantem e ventriculis humorem per Infundibulum excipere; cur non & multo plus aquæ in his fuiſſet, & in plexibus multo longioris, ut ſic dicam, macerationis indicia? Quæ ſane indicia, ut neque aqua plurima, nec in Agricola, nec in Stabulario fuerunt, de quibus ſupra (1) dictum eſt, cum in illo tamen ea glandula æque ac in Sene de quo loquimur, contracta eſſet, in Stabulario autem etiam vitiata. Quid ergo eſt? Num vulgo traditus hujus glandulæ uſus eſt in dubium vocandus? an potius, quoniam is ab ſtructura ipſa, & ſitu partium indicatur non obſcure, peculiari aliqua ratione eſt ita explicandus, ut quæ nos in tribus iis hominibus glandulæ vitia animadvertimus, defluxi humoris ventriculorum officerent quidem, ſed non quantum nobis debere officere viſum eſt? ut puta, ſi viæ præterea ſint aut quales multi eſſe arbitrantur, aut aliæ quæcunque, minus illæ quidem manifeſtæ, ſed plures, per quas pars humoris poſſit e ventriculis amandari. Sic enim, niſi hæ ſimul viæ obſtruantur; ventriculi aqua non complebuntur: ſi & hæ; magnus cerebri hydrops fiet. Itaque ut in illo hydrocephalo occluſas exiſtimo, in quo Hunauldius (2) neque in Pituitaria glandula, neque in Infundibulo vitium ullum ſenſibile invenit, ſic eaſdem quoque obſtructas crediderim in eo hydrocephalo in quo *glandulæ pituitariæ nullum veſtigium*, fuit, ſicut habes in Sepulchreto (3), multoque etiam magis in altero in quo, ut ibidem (4) leges, illa *flaccida, & ſatis magna*, nec multo minus in tertio, & quarto ibi pariter (5) deſcripto, aut commemorato, in quorum altero *humor* fuit in ea glandula *unctuoſus, pellucidus tamen, ſtylo viſci inſtar adhærens*, in altero autem eadem, *qua infundibulum inferebatur, gelatina quadam viſcida ad magnitudinem minoris fabæ penitus oppleta fuit*. In his igitur omnibus alias quoque vias impeditas fuiſſe, cenſeo; non ſic vero in illis tribus apoplecticis quos ſuperius propoſui, ut neque in illo quem deſcriptum habes in Sepulchreto (6), *in* cujus *glandula pituitaria, duplo majore ſolito, ſinus inventus eſt plenus muco, qui in gelatinam ſubflavam pellucidam concreverat*. In his enim non plus ei glandulæ tribuo, quam ut *ad aquæ cumulationem ſymbolum contulerit*, quæ ſententia auctoris quoque fuit hujus poſtremæ obſervationis Wepferi (7) in ea Scholiorum parte, quæ non ſecus ac ejus nomen, in Sepulchreto omiſſa eſt. Quam obſervationem, ut & duas illas quas de hydrocephalo, ultimo loco indicavi, ſi cum mea illa, in Stabulario habita (8), quod ad glandulæ Pituitariæ affectionem attinet, diligenter conjungas; facile intelliges, inter cæteros ejus morbos, viſcidi in ea muci congeſtionem haud ita raro contingere: quo fortaſſe tu-

---

(1) n. 26. & 19.

(2) Memoir. de l'Acad. R. des Sc. A. 1740.

(3) l. 1. S. 16. Obſ. 7.

(4) Obſ. 8. Vid. tamen de utraque hac Obſervatione Epiſt. 12. n. 4.

(5) cit. Sect. 16. in Addit. Obſ. 12. & in Schol. ad eandem in fin.

(6) l. 1. S. 2. Obſ. 41.

(7) Obſ. ex cadaver. Apopl. in Auct. Hiſt. 16.

(8) ſupra, n. 19.

mor quoque referendus est de steatomatum genere, ab eodem, quem supra (1) laudavi, Manfredio A. 1707. in ea glandula deprehensus. Et muco pariter illas quoque alias vias aliquando occludi posse, intelliges, si quam Pechlinus in Sepulchreto (2) descripsit, hydrocephali sectionem relegens, animadverteris, sub maxima limpidissimi seri copia *in ventriculorum fundo lentam fuisse & pituitosam lympham, quæ se glutinis instar parietibus cerebri medullaris, & ventriculorum limbis applicaverat.*

37. Cæterum humoris in Pituitariam glandulam defluxum a ventriculis quidem cerebri omnibus Infundibuli occlusio impedit, velut ea quam Brunnerus (3), itemque eæ quas Littrius (4), aliique, & in his Præcl. Hallerus (5) ab se visas tradunt: a Lateralibus vero quatenus impedire possit orarum Fornicis cum basi horum ventriculorum coalitus, aut ad hanc arctissima appressio, videndum esse. Verum aliquando Epistola hic, ut promisi, finem habeat. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA V.

De Apoplexia quæ neque a sanguine, neque a sero est, sermo habetur.

PRæclare, ut solebat, Boerhaavius (6), Apoplexia, inquit, *bene dividitur in sanguineam, & pituitosam; sed non perfecta divisione, quum & serosa, & atrabilaria, & polyposa sit, & alia.* Eademque nobis, quippe *anatomica inspectione cadaverum* eo morbo *extinctorum* pariter edoctis, si pauca quædam excipias, sententia est. Itaque cum apoplexiam in sanguineam, & serosam divisimus (7), non morbum ipsum divisimus, sed frequentiores potius cum aliorum, tum nominatim Valsalvæ, & nostras apoplecticorum dissectiones, cæteroquin diserte fassi, nonnumquam & alias, præter sanguinem, & serum, apoplexiæ causas inveniri, quarum tibi aliquas, ut tunc promisimus, hac Epistola proponemus. Serosam autem potius diximus, quam pituitosam, frequentiora pariter spectantes. Nam ut vera scripsisse, non dubitemus, Columbum nostrum (8), cum se *dissecuisse non semel*, ait, *qui ob fortem apoplexiam obierant, in eorumque cerebro magnam aquæ copiam reperisse: perspicuam quidem, sed glutinosam*; sic minus obvia vidisse, credimus, nisi forte censeas, aquæ illius quæ sæpe sub Tenui meninge (9) primo aspectu *gelatinæ* instar apparet, speciem potius, quam naturam, attendisse. Cæterum si ejusmodi aquam reperit quæ reapse pituitam illam referret, quam tunc vulgo causam esse existimabant apoplexiæ; recte fecit quod ejusmodi observationes in eum librum rejecit quem *de iis* inscripsit, *quæ raro in Anatome reperiuntur.* Nec minus recte fecit Varolius (10), cujus locum, alias quoque (11) productum, forsan æquius est ad hunc modum interpretari, si pituitam eandem spectans, negavit, *in ventriculis cerebri* apoplecticorum *reperiri majorem excremen-*

---

(1) n. 25.
(2) in cit. Addit. ad S. 16. Obs. 5.
(3) Ibid. Obs. 12.
(4) Memoir. de l'Acad. R. des Sc. A. 1707.
(5) Icon. Anatom. Fascicul. 7. in Explic. Tab. 1. ad *P.* not. *C.*
(6) Aphor. de cognosc. morb. §. 1012.
(7) Epist. 2. n. 6.
(8) De Re Anat. l. 15.
(9) Vid. Epist. 6. n. 12. 13.
(10) De nervis Optic. Epist. 2.
(11) Epist. 2. n. 7. & Epist. 4. n. 1.

torum copiam, quam communiter in omnibus aliis reperiri ſoleat. Verum ad promiſſa efficienda, ab duabus Valſalvæ hiſtoriis initio ducto, pergamus.

2. VIR erat annos natus triginta tres, ſanguineo temperamento, gracilis, herniosſus, mero, & *tabacco* ſummopere deditus. Hic cœpit dolere parte capitis ſiniſtra, ad occipitium præſertim: quem dolorem ſecutus eſt dolor, & imbecillitas muſculorum colli in eodem latere. Primum febris vehemens fuit; ſed poſtea ſe remittere viſa eſt. Verum pulſus factus eſt non modo rarus, ſed & debilis, parumque renitens, ſimulque collabaſcere, cœperunt vires, ut quivis corporis motus jam eſſent difficiles. Quin etiam poſt interruptum delirium, aphonia acceſſit, neque æger amplius movere ſe potuit, donec, lente moriens, poſt diem tandem quartum decimum vivere deſiit. E CRANIO dum cerebrum eximitur, in hujus baſi paululum purulentæ materiæ animadvertitur: qua abſterſa, dum cerebrum tractatur ibidem nova conſpicitur. Nimirum per Infundibulum e ventriculis prodibat. Nam eadem ſiniſter, dexterque præſertim, redundabant. Quippe in hujus Striato corpore foramen erat, quocum ulcus ſinuoſum communicabat, tertiam partem occupans ſubſtantiæ, quæ a dextris baſim cerebri faciebat. A ſiniſtris nihil in cerebro erat vitiatum. His inſpectis, ob herniam diſſecto ſcroto inteſtina reperta ſunt teſticulo, & circumjectis membranis tam valide annexa, ut neutiquam potuiſſent in ſuam ſedem reponi.

3. Si effuſus ſanguis in pus ſe converteret; tibi fortaſſe hanc diſſectionem cum aliis comparanti quæ Epiſtola III. deſcriptæ ſunt (1), hæc quoque apoplexia videretur ab effuſo ſanguine fuiſſe qui ſibi primum in ſubſtantia cerebri cavernam iſtam excavaſſet, mox in pus verſus, Striato corpore perrupto, in impoſitum ventriculum, ex eoque in alterum irruiſſet. Verum cum ſanguinem effuſum perſtare, non pus fieri, aliæ alias (2) a nobis productæ, producendæque hiſtoriæ comprobent; ſatius eſt conjicere, abſceſſum, paulatim in cerebro factum, vehementem febrem tunc excitaſſe, cum ex ejus materia pus conficiebatur, quo confecto, ſe febris, ut ſolet, remiſerit (3), mox autem cum, via ſibi facta per Corpus Striatum, pus in ventriculos redundavit, iſtam apoplectici generis affectionem acceſſiſſe. Extat Laubii (4) obſervatio, alibi quoque a nobis facile commemoranda, quæ conferri cum hac poſſet; tametſi multo ſerius poſt gravem febrim, apoplexia a pure ſucceſſit, ſi dilucidius indicata eſſet hujus ſedes. Apparet enim, effluxiſſe e cerebri hemiſphærio ſiniſtro ſupra os Petroſum; ſed non æque intelligitur ubi *verſus thalamos* (ambos ſcilicet, quemadmodum hæc ipſa verba ſignificant, ut prægreſſam omittamus utriuſque oculi affectionem) ubi, inquam, *verſus thalamos nervorum opticorum* pus fuerit *antea concluſum.* Longe tamen obſcurior ſcaturigo eſt illius puris, quod a Valſalva fuit in altera diſſectione conſpectum, ſi non poſt veram apoplexiam, at certe poſt affectionem de ejuſdemmodi genere. Nam res ad hunc modum ſe habuit.

4. MULIERI annos amplius quadraginta natæ ex valde imminutis menſtruis purgationibus obortus eſt in ſiniſtro crure cancroſus tumor: quo poſtmodum exulcerato, aliiſque in eodem crure ulceribus coortis; non levis dolor, & febris prope aſſidua acceſſit. Jamque annum, eoque amplius hæc pertulerat, cum diuturnarum moleſtiarum pertæſa, a Valſalva petiit, ut crus, jam nulla ratione ſanabile, amputaret. Quo annuente, & rem feliciter peragente, cum ad tertium ab amputatione diem ventum eſſet, lividus in mutilata parte apparuit color, qui cum biduum perſtitiſſet; adhibito emplaſtro ex emollientibus, & volatilibus parato, vividus color eſt reſtitutus. Interim febris in dies fit gravior, in acutamque dege-

---

(1) Vid. præſertim n. 4.

(2) Epiſt. Anat. 13. n. 23. & Epiſt. Anat. Medic. 2. n. 15.

(3) Hippocr. S. 2. Aph. 47.

(4) Eph. N. C. Cent. 7. Obſ. 39.

nerat. Parotis a dextris se attollit, adeoque intumescit, ut ad horas plus viginti quatuor ne liquidum quidem alimentum deglutire sinat. Sed largis obortis sudoribus, remittitur febris, parotis discutitur, & feliciter omnia videntur procedere. Quin etiam cum circa trigesimum diem, ob erratum in cibo admissum, acuta febris rediisset, multosque perstitisset dies; per sudores iterum sublata est. Hæc quæ dicta sunt, minime obstiterunt, quin magis magisque accrescente cicatrice, curatio jam ad finem spectaret. Verum tertio circiter ab amputatione mense, cum mulier e lecto exempta jam esset, affectione corripitur de genere apoplecticarum. Cum delirio enim, & convulsionibus, sensus, & motus imminutio in tota parte corporis dextera conjuncta erat. Quæ mala etsi ad aliquot interdum dies remitti videbantur; tamen vehementius redeuntia ægrant de medio sustulerunt. CRANIO exsecto, multum pus inventum est stagnans in sinistro cerebri ventriculo: nec tamen læsio ulla in ipso cerebro deprehensa est. Verum suspicio esse poterat, materiam, quæ antea in crus ferebatur, in caput illatam fuisse.

5. Suspicio hæc tamen difficilem obscuramque habet explicationem. Materia enim quæ olim in crus ferebatur, in cruris ulceribus pus fiebat; in cerebro autem nusquam ulcus repertum est. Aut si ex diuturnis cruris ulceribus relatam in vias sanguinis partem credimus purulentæ materiæ cur non hæc potius ad vulnus defluebat necdum persanatum? Omnino suspicari mallem, acutarum febrium tempore in aliqua interna parte corporis coactam materiam, abscessumque factum; ni Valsalva ipse qua erat diligentia in muliere inviscenda, a solertia in eorum omnium quæ incidebant, causis inquirendis, satis superque signi dedisset, nihil ejusmodi subfuisse, quando nullam, præter caput, partem corporis sibi dissecandam putavit. Quid ergo est? Num puriforem potius humorem, quam verum pus, fuisse, credemus? Non sinit summa in re Chirurgica Valsalvæ peritia, qui pus se invenisse, diserte scripsit. Præstat igitur, ut ex aliqua alia historia lumen expectemus, quam ut nunc temere aliquid, & præcipitanter effutiamus. Interea autem ad historias aliquot proprias tibi describendas pergemus: quarum duæ primæ duabus, modo ex Valsalva propositis, quadantenus respondere videbuntur.

6. MULIER Patavina, Jacoba nomine, Angeli Zanardii uxor (fecit enim inventus in singulis ejus lateribus tredecim costarum numerus, ut quod in plebejis non soleo, nomen quærerem, atque adnotarem) cum annum ageret undesexagesimum, apoplexia correpta est. Huic gravis supervenit febris. Ob hæc in Nosocomium illata, dies ibi aliquot superstes fuit. Etsi loqui non poterat; tamen primo quidem die intelligere videbatur; nam sanum brachium Medicis tentandum ultro præbuit. Id erat sinistrum. Dexteri autem artus ut sensu, ita etiam motu carebant: videbanturque insuper quasi a convulsione contracti. Sic & oculi dexteri connivebant palpebræ; ut fere clausus appareret. Facies rubebat. Sorbitio difficilis non erat. MORTUA muliere, cum hæc accepissem; eo libentius Studiosorum Juvenum gratia cadaver incidendum suscepi, quod si noxa in cerebro organica esset, hanc a sinistris secundum Valsalvæ observationes, tunc a me nuper edita Epistola (1) confirmatas, facile se visuros sperabant. Itaque cum Doctis pluribus Viris, ut cæteris, ita huic quoque dissectioni, quæ diligenter habita est, & aliquot occupavit dies, frequentes interfuerunt. Sed hic non alia ferme, quam quæ aut præter naturam, aut præter solitum occurrerunt, perscribam. Primum omnium, inæqualem corporis, quod alioquin justa erat statura, nutritionem animadverti: Cum enim truncus, & femora pinguia essent; crura, & pedes, & superiores artus præsertim erant macilenti. Hora erat a morte decima tertia, cum Venter apertus est, tempestas autem frigida, quippe ultimis diebus anni 1740. Tamen fumantia viscera acrem etiam tum calorem vel post aliam exactam horam retinebant.

---

(1) Epist. Anat. 13.

Omentum retractum erat ad ventriculum, qui parvus apparebat, cum intestina Tenuia, & pars Crassorum aere essent subturgida. Illa autem sursus repulerat vesica, urina distenta, quæ nulla re, nisi propria operta pinguedine, ad sex digitos supra os pubis se attollebat. Cum manu comprimeremus; lixiviosum lotium, non tamen fœtidum, vix guttatim prodibat. Erant enim vasa sanguifera in supremo urethræ orificio, & aliquo supra ipsum spatio valde sanguine distenta, & nigricantia, ad eundemque modum, sed paulo minus, per maximam partem internæ faciei urethræ pergebant, ut facile intelligeres, esse ea loca non modo inflammata, sed gangrænæ jam proxima. Quin etiam interior vesicæ facies sanguineis hic illic punctis distinguebatur. In uteri cavo aliquid subflavi humoris animadvertimus. Neque de ventris visceribus superest quod adnotemus, si hepatis excipias vesiculam bile turgidiorem fusca, ut videbatur, sed quæ colore inficeret maxime flavo, quo & proximum vesiculæ intestinum Colon infectum erat. In ea bile concretiones erant quædam paucæ, parvæque, & molles, nisi quod una tamen in calculum densata erat firmum, & durum, diametro æquantem apicem minimi digiti, superficie undique granosa, figura autem rotunda, ut unum ex iis bellariis referre posset, ex coriandri semine, inductoque saccharo sic paratis, ut superficies asperula sit; nisi colore fuisset cinereo, & quiddam quasi pellucidi habuisset. In Thorace, pulmo dexter magna ex parte ad pleuram annexus, in summo autem posterius adeo corruptus ex antiquo fortasse vitio, ut humorem graveolentem effunderet. Quo absterso, & visceribus inde, & ex ventre detractis, duo animadverti, atque ostendi, alterum in diaphragmate, alterum in costis, & vertebris, quæ tametsi ad morbum non attineant, tamen ob raritatem digna sunt quæ minime tibi reticeantur. In diaphragmate erant duo proxima quidem, sed inter se distincta, foramina ad venas e ventre in thoracem trajiciendas. Nam præter majus, quod in omnibus est, ad truncum ipsum venæ Cavæ transmittendum, alterum prope oram primi anteriorem patebat, unam traducens de hepaticis venis, paulo altius quam soleat, id est supra diaphragma, in Cavæ truncum inferendam. Costæ autem erant viginti sex. In singulis enim lateribus singulæ erant costulæ infra duodecimam, mobili junctura nexæ cum primæ lumbaris vertebræ corpore, ita autem breves, ut singularum longitudo transversos duos digitos pollices minime superaret, cum longiores, quam solent, ambæ duodecimæ viderentur. Vertebræ autem lumborum sex erant, aut si primam ob annexas dumtaxat costulas (nam cætera, lumbarium fuit simillima) malis thoracis vertebris annumerare; hæ tredecim erant, lumbares quinque. Sed quinctæ corpus, magnitudine, & forma qua solet, præditum, iisdemque adjunctis processibus, nisi quod posterior minor aliquanto erat, ornatum, sic erat positum, ut antrorsum, dextrorsumque inclinaret. Minus alta cartilagine a Sacro osse dividebatur: quin etiam sinistra ora cum eo connatum, alio præterea modo cum eodem se conjungebat. Nam ossea quasi ala utrinque emissa, quæ, foramine pro nervis relicto, omne propemodum intervallum implebat, processibus vertebræ Transversis, & summis ossis Sacri lateribus interpositum, his infimam ejus alæ partem per γίγγλυμον arcte committebat. Erat autem os Sacrum paulo brevius, facieque anteriore minus cava, & inter descendendum, nonnihil vergebat dextrorsum. Cæterum, si imam illam vertebram excipias, nihil in vertebris omnibus a capite ad eam usque præter naturæ consuetudinem inventum est. Sed ad Caput, cujus potissimum causa hæc instituta dissectio est, transeamus. Dum cranium secabatur, serum non paucum prodiit. Illius fornice sublato, cerebrum sua in sede persecantes, primum quidem Duram meningem crassiorem animadvertimus. Per alteram autem meningem vasa omnia sanguine non secus ac si usus essem injectione, multum distenta. Erat is sanguis qualis in toto hoc cadavere ater, nec valde fluidus. Sub eadem meninge conspiciebatur in cerebri anfractibus aqua pellucida, cujusmodi aquam mox in ventriculis, Lateralibus dumtaxat, invenimus,

mus, cum plexibus tamen Choroidibus minime decoloribus, quamvis vesiculas habentibus aqua turgidas, & ex his unam, minimum uvæ acinum æquantem. Fuit hæc in plexu sinistro: quo sublato, animadverti Thalamum nervi Optici non eo quo dexter, naturali esse colore, sed fusco. Tunc assulatim cerebrum dissecando, hujus quidem reliquam omnem substantiam reperi quam optime constitutam; sed quæ a latere externo Thalami, quem memoravi, sinistri erat substantia medullaris, ea permollis, & quasi liquata, ac permista cum cruento quodam, sed obsoleti coloris, humore deprehensa est, ut nihil, nisi gravis odor deesset, ut plane fracidam pronunciares. Occupabat id vitium paulo plus loci, quam a maxima nuce juglande occupari potuisset, eratque color ille cruenti humoris in ejus medio manifestior. Fuit autem res eo facilius animadvertenda, quod cum cerebrum, ut dixi, alibi suo colore esset, nec cerebello tantum durius, sed mira quadam ubique, & præsertim in toto dextero hemisphærio, duritie præditum; in illo uno, quem designavi loco subcruentum colorem, & substantiam quasi diffluentem habebat.

7. Apostema sui generis (1) fuisse hoc, credo, agnoscente etiam Avicenna (2) apoplexiam a *repletione apostemante*, cujus vim in proposita muliere effusa aqua, & distenta sanguine vasa augebant. Accidit autem apostema circa eam sedem, in qua plerumque magnas, quæ in apoplecticis occurrunt, organicas noxas inveniri, alias (3) indicavimus: quam ad sedem, & ex apostemate quidem, in Viro erat quoque in prima Valsalvæ historia descripto (4). Porro in eadem, itemque in altera (5) & in hac pariter historia nostra ejus confirmatam doctrinam vides, noxa in eo cerebri hemisphærio inventa quod resoluto corporis lateri oppositum erat.

8. Inflammatio autem qua nostræ apoplecticæ vesica laboraverat, quippe tanta urinæ copia distenta, facit ut in mentem veniat ingentis illius collectionis urinæ, quam in Stabulario (6) a me descriptam esse, memineris, nec minoris, quam tibi in vesica anus, ex apoplexia pariter mortuæ, alio loco (7) describam. Ex his atque aliis ejusmodi Observationibus facile intelligis, quam facile possit accidere, ut qui apoplectici paulo diutius vitam trahunt, iis nova insuper malorum accessio fiat ab urinæ retentione, eo minus animadversa, quod cum pauca qui possunt, sed ea liquida, deglutiant, lotium autem sæpe ob infirmatas sphincteris vires guttatim destillans, cubile humectet, his indiciis acquiescunt ministri, ut minime credant de retenta urina sibi Medicos esse monendos. Horum igitur partium erit jubere, imam ventris partem subinde attrectari, ut si tumor indicet, lotium non reddi, hoc arte aliqua, & si res cogat, immissa, quod in fœminis facillimum est, argentea fistula, manu emoliantur.

9. Sed de iis quoque duobus, quæ ob raritatem interjeci, a me aliquid fortasse expectabis. Dicam igitur quæ ibi continuo, ut solitus sum, iis qui aderant, indicavi. Quod ad duo attinet foramina, in septo Transverso adnotata, per quorum alterum una ex hepaticis venis trajecta, in thorace demum venam Cavam adibat; rarum id quidem esse; sed multo rarius quod ter intra duos menses A. 1728. id ipsum ostendissem, videlicet bis in Theatro mense Februario, semel in Nosocomio mense proximo. Verum non bina tantum, ut in tribus illis cadaveribus, sed & terna me semel, iterumque (8) in diaphragmate vidisse foramina sic ut maximum venam Cavam, duo minora totidem hepaticas venas transmitterent, semel Bononiæ

(1) Vid. Epist. 9. n. 16. & seqq. usq. ad 20.
(2) Canon. l. 3. F. 1. tr. 5. c. 12.
(3) Epist. 3. n. 18.
(4) supra, n. 2.
(5) n. 4.
(6) Epist. 4. n. 19.
(7) Epist. 56. n. 12.
(8) Vid. & Epist. 60. n. 6.

A. 1700. in eo ſepto Tranſverſo, quod in Publica Anatome, conſecante me cum Valſalva, demonſtratum eſt, cujus ego ſepti rudem, mea manu deſcriptam, imagunculam adhuc ſervo, iterum Patavii ante A. 1726. quam unam obſervationem, antiquioris illius, ut fit, oblitus, in Epiſtola I. Anatomica (1) commemoravi; quem locum deſignat Solers in primis Doctuſque Anatomicus Albertus Hallerus (2), cum *rarius* hoc *eſſe quod* ego *obſervavi*, confirmat.

10. De Coſtarum autem numero, ut ſemel undecim (3), ita ſemel tredecim mihi viſas eſſe, non ſæpius, ajo, & vera Galenum (4) ſcripſiſſe agnoſco, cum *hæc ita rara eſſe*, docuit, *ut inter mille vis unum tali coſtarum numero invenias*: priorem tamen numerum rariorem altero eſſe, ante omnes indicavit. Sed de altero numero, id eſt, ut ſint tredecim, Archangelus quidem Piccolhominus (5) verum credidit id quod ipſe ait, *omnem antiquitatem obſervaviſſe, ſi coſtæ naturalem numerum excedant, unam tantum, altero in latere, non duas ſupereſſe.* Et ſane etiam Columbus (6) *unam tantum coſtulam* præter viginti quatuor invenerat, ut ea quæ ſubjecit, ſignificant, & quæ ad oram ſunt adnotata, confirmant. Veruntamen; ut Bauhinum (7) omittam, quem Piccolhominus legiſſe non poterat, ternas denas in ſingulis lateribus coſtas ab ſe repertas memorantem ſic, ut a ſiniſtris octo eſſent legitimæ, a dextris ſex ſpuriæ; at Columbum ipſum, ſcire poterat, vidiſſe poſtea (8) etiam *coſtas vigintiſex*: & Falloppium (9) *in duobus cadaveribus* inveniſſe utrinque ad tredecim *adauctum numerum a duabus coſtulis ita parvis, ut rudimenta coſtarum potius*, quam coſtæ viderentur. Cum his Falloppianis mea maxime convenit obſervatio, ut in eo pariter quod adjecit, *coarticulationem illam quæ in reliquis hominibus* in *duodecima* thoracis *vertebra eſſe ſolet, in iis cadaveribus nihil variaſſe.* Quod autem dixit, *treſdecim* in iis ſe *reperiſſe* thoracis *vertebras*; *verum in lumbis*; id quod Columbus, & Bauhinus reticuerunt; *quatuor tantum*, id vero quatenus a meis diſcrepet obſervationibus, præclare intelligis. Etſi enim quædam ſunt unde ſuſpicari poſſis, quinctam a me deſcriptam vertebram ad os Sacrum attinuiſſe; attamen ſi pleraque attendas, aut potius ſi hæc quæ ſervamus, oſſa vel aliud agens aſpicias; procul dubio primo ipſo aſpectu cognoſces, eſſe illam potius inter lumborum vertebras connumerandam. Nec vero in obſervatione hac deſcribenda paulo fuſior fui, quod ignorarem, quot Anatomici poſt illos quos nominavi, ſimilia viderint; ſed quod nolui, te in hac legenda, quæ plerique omiſerunt, deſiderare. Noſti enim, propter omiſſam mentionem ſedis in qua decimæ tertiæ coſtæ fuiſſent inventæ, Hunauldium (10) harum originem ſic explicandam ſuſcepiſſe, ut ejus explicatio tunc quidem habeat locum, cum ibi ſunt ubi ipſe vidit, nempe ſupra duas coſtas ſupremas; ubi autem ego deprehendi, nimirum infra duas infimas, non habeat. Nec te fugit quorundam ſuſpicio, cum hoc loco reperiuntur, nihil videlicet eſſe aliud; quam Tranſverſos primæ vertebræ lumbaris proceſſus aliquando longiores; non, præter hos, veras coſtulas, mobili, ut ego oſtendi, junctura connexas. Verum ad ea quæ omnino præter naturam ſunt, redeamus.

11. SARTOR, qui ſe vino implere conſueverat, aphonia correptus, intra biduum mortuus eſt. Plura de eo ſcire Alexander Bonis, quem tibi alias laudavi, Doctique alii Medici Veneti, ac Juvenes Rei Anatomicæ ſtudioſi non potuerant, qui conceſſum ſibi cadaver ut ipſe diſſecarem, cerebrique ſtructuram diligenter oſtenderem, a me petierant ſub finem Martii A 1708. VENTRIS viſcera ſe rec-

(1) n. 26.
(2) Diſſert de Muſc. Diaphr. ad. §. 7. litt. *c*.
(3) Vid. Adverſ. Anat. 2. Anim. 32. in fin.
(4) De Anat. Admin. l. 8. c. 1.
(5) l. 8. Anat. Prælect. 8.
(6) De Re Anat. l. 1. c. 19.
(7) Anatom. l. 2. c. 8.
(8) l. 15.
(9) Obſ. Anat.
(10) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1741.

te habuerunt. In Thoracis cavea sinistra aquæ sanguinolentæ nonnihil fuit Pulmones graviores, & spumam, si premeres, emittentes, sana tamen eorum substantia. Cor flaccidum, in ejusque ventriculo dextero, & proxima auricula, arteriaque Pulmonari concretiones polyposæ; nullæ a sinistris, sed in eo ventriculo paucus tantummodo sanguis semiconcretus. Aggeres, ut Valsalva (1) postea appellavit, Semilunanarium valvularum extantiores, & duritie firmioris quasi cartilaginis. In arteria Magna, & Carotidibus sanguis fluidus non ita paucus; multus vero ejusdemmodi in Pulmonari. Caput cum a cervicibus amputaretur; aqua e vertebrarum tubo exivit: quæ mox sub Tenui cerebri meninge conspecta est multa, non sine specie *gelatinæ*. Sed præcipue in oculos incurrebat alba quædam quasi sanies per anteriorum cerebri loborum superficiem extensa: quæ materia diligenter examinata, revera sanies, sed inodora, visa est, in ipsa Tenuis meningis substantia inhærens, superficie cerebri, quantum sensus judicare poterant, omnino illæsa. Ea autem meninx tota trahentis manum facile sequebatur: & cerebrum, cerebellum, ac nervi summa erant flacciditate. Vasa omnia, etiam tenuiora, atque intima, sanguine turgida: Sinibus autem, præsertim majoribus, inerant polyposæ concretiones. In ventriculis Lateralibus aliquid aquæ adnotavimus, & dilutum plexuum Choroidum colorem: denique in Pineali glandula minimum duriusculæ marteriæ frustulum.

12. Ne in frustulo hoc hæreas, vel nostra facient Adversaria (2), in quibus ejusdemmodi in Pineali glandula materiam sæpe nobis aliisque animadversam memoravimus, facientque Epistolæ ad te nostræ (3), quibus id confirmatum videbis. Nec tamen puta, pro morbo a nobis non haberi. Habetur enim; sed pro morbo, cujus effectus perobscuri, incerti sint, quod alias nullis, alias aliis præeuntibus symptomatibus, aliasque aliis conjunctis cerebri vitiis, occurrat. Et Joannes quidem Salzmannus, Medicus, dum viveret, Doctissimus in Dissertatione *de Glandula Pineali lapidescente*, postquam diligentius, quam hactenus quisquam, ferme omnia, quæ tunc extabant, calculosæ ejus glandulæ collegit exempla, minime dubitavit (4), quin dolorum capitis intolerabilium, aut fatuitatis causa ipsa fuerit tota lapidea facta in viro a Pfeilio apud Schenckium, in virgine a Drelincurtio apud Mangetum, in sene a Kingio, ut est in Actis Anglic. deprehensa. Verum Pfeilii lapis an glandula ista fuerit, non constat, & Kingius graviora in cerebro mala simul invenit, Drelincurtius autem non saxeam modo glandulam, sed ad ovi gallinacei amplitudinem auctam, ut si vel hydatis, vel quidquid aliud fuisset, sua ipsa mole debuisset maximum afferre detrimentum. Quod vero ad naturam attinet hujusce morbi, visum est doctis quibusdam Viris, & nominatim Jo. Valentino Scheidio in ea Dissertatione (5), in qua cæteroquin egregie ipsum præivisse video celeberrimis Observatoribus, qui cerebrum, in lapidem, ut credebatur, conversum, osseam concretionem esse, tradiderunt; visum est, inquam, illam quoque in glandula Pineali duriusculam inventam materiam ad ossium potius, quam ad calculorum naturam fuisse referendam. Quod ut de iis negare non ausim corpusculis, quæ ab neutro nostrum conspecta sunt, ita confirmare possum quæ ipse deprehendi; ea certe inter digitos compressa, in asperulas quasi arenulas sæpius abiisse, eoque friabilia; quod ipse discrimen ad calculos ab ossibus internoscendos primo loco affert; evidenter fuisse. Huc illud accedit quod alias (6) scribam, invenisse me nonnunquam intra hanc glandulam materiam mucosam, & subflavam, sæpe autem eandem, ejusdemque coloris ma-

(1) Differt. Anat. I. n. 10.
(2) VI. Anim. 9.
(3) VI. n. 12. X. n. 17. XI. n. 11.
(4) Thes. 15.
(5) de duob. Offic. in cerebro apopl. quæst. 2. & 3.
(6) Epist. 21. n. 24.

teriam extra glandulam in anteriore ejus facie, & præſertim ad baſis anteriora (1), quæ materia non dura aliquando, aut vix ſubdura; alias, inter digitos compreſſa, aſperas jam continere arenulas non obſcure oſtendebat: iiſdem autem locis in aliis cadaveribus aut erat evidenter in minuta granula conformata (2), aut ipſa quidem aberat; ſed ibi erant ſubdura corpuſcula (3). Hæc autem corpuſcula ſive extra, ſive intra glandulam cum fere eodem quo illa arenoſa denique materia colore, ſubflavo nimirum, aut flavo, ſe nobis obtulerit, imo Vieuſſenio quoque (4), Laubio, (5), Salzmanno (6); nonne veri ſimilius eſt, calculos eſſe, qui paulatim ex terreis materiæ illius particulis, aqueis magis magiſque abſumptis, concreverint, quam oſſicula? præſertim quando, ſi perpaucos exceperis, cæteris qui viderunt, *arenas* & *lapillos* nominarunt, nec modo qui ſunt a Salzmanno laudati, ſed & alii qui antea ſcripſerant, & in his duo, quos Cel. Hallerus (7) indicat, Peclinus, & Brunnerus, & qui poſtea, ut puta legendi in Actis Cæſareæ N. C. Academiæ (8), & præterea Vir Cl. Phil. Conradus Fabricius (9), & quoniam ſingillatim deſignari cuncti non poſſunt, is ſaltem quem noviſſime legimus, Solertiſſimus Martinettus (10), a quo in Ravennatis Archiepiſcopi diſſectione tres fuerunt hujuſmodi *calculi* deprehenſi. At enim is qui, cum meas horum extra glandulam occurrentium peculiares obſervationes attendo, longe primus omnium videtur eorum mentionem feciſſe, ſi a te inſpiciatur; Veteres Medici, inquies, pro oſſeis, aut cartilagineis corpuſculis habuere. Scilicet Galenus in eo de Anatomicis Adminiſtrationibus libro (11) cujus argumentum nihil ejuſmodi pollicetur (quo factum, puto, ut ejus verba ab nemine fuerint, quod ſciam, in hanc rem producta; niſi forte, ita, uti Veſalius (12), ob id reprehenſus ab Riolano (13), plerique intellexerint) Galenus igitur ſuis temporibus quæſitum eſſe, ſcribit, *num cartilaginoſum quippiam penes cerebri glandem, quæ a turbinis ſeu pineæ nucis ſimilitudine Grecis κωνάριον appellatur, vel oſſeum inhæreat? pari modo etiam; in quolibetne corde, cartilagineam vel oſſeam quadam particulam ſit invenire, an magnis duntaxat?* Nec te illud moveat quod utramque hanc quæſtionem ibi inter *frivolas* reponat Galenus. Ipſe enim ſecundam tum eodem Opere (14), tum eo quod inſcripſit de Uſu Partium (15), utilem eſſe, oſtendit, cum verbis non ita paucis tractavit, ex quibus *frivolam* qua mente dixerit, præclare intelliges. Primam autem cur redarguerit, ex Riolano (16) cognoſces. Nos autem utrumque os, non ut ſecundum naturam creatum, ſed ut præter naturam factum, hoc tempore ſpectamus: imo quod apud glandulam nos quidem hactenus offendimus, non ſecus ac quod in glandula, multo minus os, quam concretionem calculi ſimilem, viſum eſſe ut plurimum nobis fatemur ob eas, quæ indicatæ ſunt, cauſas: quibus & hanc addes, ex materia viridi concretiones virides (hoc enim quoque colore hic lapillos reperit Veſtius (17)) exiſtere facilius poſſe, quam viridia uſquam oſſa pronaſci. Veruntamen ſiquando craſſiuſcula aliqua ſub manum redeant; non duritiem modo, aut combuſtorum, ut aliquando, nidorem attendere, ſed per alia inſuper experimenta inquirere eorum naturam conſtitui, intereaque rem, ut alias feci, in medio relinquere.

---

(1) Epiſt. 1. n. 10. Epiſt. 3. n. 14. Epiſt. 8. n. 9. Epiſt. 14. n. 35.
(2) Epiſt. 8. n. 6.
(3) Epiſt. 7. n. 15. Epiſt. 8. n. 15.
(4) Neurogr. l. 1. c. 11.
(5) Eph. N. C. Cent. 9. Obſ. 63.
(6) Diſſ. cit. Theſ. 13.
(7) ad Prælect. Boerh. §. 296. not. p.
(8) T. 5. Obſ. 68. & T. 6. Obſ. 14.
(9) Idea Anat. Pract. Sect. 4.
(10) Lettera della Separaz. degli umori.
(11) 4. c. 1.
(12) De corp. hum. fabr. l. 1. c. 6.
(13) in l. Galen. de Oſſib. poſt c. 32.
(14) l. 7. c. 10.
(15) l. 6. c. 19.
(16) c. cit.
(17) apud Salzmann. Theſ. cit. 13.

13. Quod mihi vel magis de vera saniei illius scaturigine faciendum est, quam in proposita Sartoris observatione descripsi. Ex pulmonibus intra calvariam fuisse translatam, suspicarer, si illos, ut graviores inveni, ita usquam læsos deprehendissem: quemadmodum ex calvaria ad urinæ vias transvectam esse aliquando, cum ex aliis, tum ex eo videtur quod Vir Cl. Hippol. Franc. Albertinus a se in Tonsore animadversum narrabat. Quem ex longa sub sole mora cum dolor capitis, sensusque ponderis in vertice, febris delirium, nervorum distentiones, lethargus, resolutio denique prehendissent, repentina urinarum copia liberavit; in quibus pus subsidebat: & annos quidem aliquot capite male habuit; sed tamen, cum hæc mihi narrabantur, sanus vivebat. Quid? quod ex ipsis pulmonibus in cerebrum (ut in Sartore me dixi fuisse conjecturum) aut ex pleura quoque pus traduci, nec Duretus dubitavit, & Paræus, ut videtur, invenit, sicuti habes in Sepulchreto (1).

14. Sed præter pus in cerebro genitum, aut ad ipsum translatum, posse interdum alias causas, minus adhuc animadversas, apoplexiam facere, aut ad ipsam faciendam convenire, non levis mihi suspicio est ex iis quas tibi protinus subjiciam, dissectionibus. Quarum primam, quamvis non præsente me habitam, non secus tamen proponam, ac si ipse habuissem. Namque aderat Nicolaus Mediavia Prosector Publicus, & ex Sacro hoc Pilosophorum ac Medicorum Collegio Doctor meritissimus, cui non minus quam mihi, credo ob spectatam duodequadraginta jam annos ex quo ipsum in Re Anatomica exercere cœpi, fidem, ac diligentiam, pari cum assiduitate conjunctam; ut quotquot hoc omni, quod dixi, tempore Patavi habui dissectiones, non modo cunctis ferme interfuerit, sed etiam sæpe administrando; plerumque consecando, laudabilem operam, ac perutile auxilium præbuerit. Hic igitur quendam, cui in Patavino Nosocomio ægrotanti ipse ex officio Medicus fuerat, cum mortuum indici, se inspectante, jussisset, eodem die, qui dies fuit IX. Kal. Apriles A. 1740. rem mihi in hunc modum exposuit.

15. SENEM, qui ex cruris ulcere laborabat, repente capitis dolor prehendit. Cum cerebro aliquid instare periculi videretur; eo statim mane sanguis est missus. Nihilominus hora vigesima, ingruit apoplexia, cum dexterorum artuum resolutione. Huic resolutio accessit inferiorum omnium partium, & intra paucos dies mors. CALVARIA exsecta, arteria illa in quam confluunt Vertebrales, & quæ supra Callosum corpus recta ducuntur, sanguine erant turgidæ; reliqua vasa non item. In ventriculo utroque Laterali non pauca aqua, & plexus Choroides pallidi. Septum Lucidum anterius disruptum. Sed quod maxime in oculos incurrit omnis medullaris substantia hemisphærii dexteri valde fusca erat; non sinistri.

16. Hæc audienti mihi, confestim in mentem venit Sacerdotis Veronensis, in quo apoplexia repente sublato, totam, ut alias ad te scripsi (2), medullarem cerebri substantiam fuscam factam adnotavi. Quidquid illud est; quod sanguinem non videri, tunc monui; unde illa candida. substantia inficitur, num inter apoplexiæ causas non est reponendum? Nam etsi in hoc Sene, cui prima resolutio a dextris fuit, in eodem cerebri latere animadversa est infuscatio, non in opposito; scis tamen, Valsalvæ doctrinam fere in omnibus; non in omnibus; respondere (3). Sed age, ad minus obscura veniamus.

17. ÆTHIOPS erat Venetiis annos ad triginta natus, torosus, & bene valens, nisi quod iis ultimis mensibus factus erat obnoxius languori cuidam ventriculi, levi cum sudore conjuncto, qui tamen languor cibo sumpto illico tollebatur. Is cum circa medium Quinctilem A. 1708. hilariter cum Amicis versaretur, jentaculo;

(1) l. 1. S. 1. Obs. 40.
(2) Epist. 4. n. 21.
(3) Epist. 2. n. 16.

nam matutinum erat tempus; jam usus, in eoque esset, ut stans, tuba, sicuti facere solebat, cum ipsis caneret, sensim, lenteque adeo retrorsum cecidit, ut Amici factum id ludendi gratia fuissent facile credituri, nisi inter cadendum, tremores quosdam totius trunci corporis animadvertissent. Homo autem eodem quo cadebat, puncto temporis est mortuus. SECANTI ut adessem, a me, ut solitus erat, petiit Cl. Santorinus. Hora erat a morte circiter duodecima. Cadaveris superiores artus subrigidos, collum, tanquam restitante sanguine, nigrius reliquo corpore, oculos quasi viventis animadvertimus. In Ventre, si omentum excipias nimis breve, hepatis crepidinem ipsam livescentem, & lienis membranam in convexa facie certo quodam loco quasi tendineam factam, eoque albicantem; omnia secundum naturam apparuerunt. Itaque nihil magis oculos moratum est nostros, quam vasa Lactea quamplurima, chylo distenta, & nodosa, hinc multis radicibus Tenuia intestina ferme usque ad oppositam ipsi mesenterio partem complectentia, inde vero hujus centrum versus contendentia, in quo prælongæ, magnæque glandulæ spectabantur. Thoracem reclusuri, cartilaginum, quæ costas cum sterno conjungunt, insolitam, ea præsertim ætate duritiem mirati sumus. Pulmones omnino sani, quamvis dexteri latus alicubi, sinistri vero suprema pars tota ad pleuram per membranea vincula annecteretur, intusque ambo paulo plus seri quam soleant, continerent. In pericardio quoque aquæ subturbidæ copia æquo major. Cor tamen naturali firmitudine: in ejusque thalamis sanguis fluidus, qualis in Magna etiam arteria, & Pulmonari præcipue inventus est. Per illius externam faciem in thorace toto sanguifera vascula maxime conspicua. Cerebro denique retecto, sub Tenui meninge aqua apparuit: quin etiam in Lateralibus ventriculis, & in sinistro præsertim, aquæ fuit plus quam secundum naturam solet: Choroides tamen plexus suo colore, & sine hydatibus conspiciebatur: cerebrumque ipsum justa erat firmitudinæ. Vasa autem ipsius, & Sinus inania potius, quam plena, quidquid habebant sanguinis, sine ulla vel minima concretione habebant; ut in toto hoc cadavere nusquam sanguinem nisi fluidum offenderimus. Sed nusquam, nisi intra cranium, id vidimus, cujus potissimum causa hanc tibi historiam describendam suscepi. Scilicet sanguifera vasa quæ & in superiore dissectione memorata sunt, supra Callosum corpus traducta, aere cum pauco sero intermisto distenta erant. Sic illa quoque arteria, quæ per basim ducitur medullæ Oblongatæ ex confluentibus Vertebralibus orta, & alia præterea per superiorem cerebri superficiem vasa ab incluso aere distenta pellucebant.

18. Etsi hujus tam repentinæ mortis causæ aliæ minime intra cranium videntur defuisse, si ea placeant quæ proxima Epistola proposita sunt; tamen sive illas non omnino credas hic satisfacere, sive hanc præcipue postremam putes, quandocunque occurrit, esse attendendam; quid de ipsa censeam, vel potius conjiciam, iis spectatis quæ jam circa hujus initium sæculi proposita, & disputata ab Italis fuerant, non reticebo. Idque eo libentius faciam, quod non hujus tantum, sed & aliorum quorundam sanguinem animadverti spumosum, & aereis bullis distinctum. Igitur vel secundum naturam aerem in humoribus inesse, & nominatim in sanguine, certum est; siquidem ambiguis cæteris probationibus omissis, si segmentum vasis, puta venosi, viventis bestiæ arctissimis utrinque vinculis constrictum, abscissumque in Boyleana machina ponatur; ut circumjectus aer subducetur, ita is qui cum sanguine inclusus est, vas illud distendet. Et sane nisi se res sic haberet; hujus in quo nostra sunt corpora, aeris circum undique prementis vis, urgendo vasa, motum sanguinis sufflaminaret; quem nunc admistus aer tuetur non impari conatu; nam cum æque atque hic exterior, *præter naturam coactus sit*, ut Platonis (1) verbis utar, æque *secundum naturam renititur*, *seque revocare in con-*

(1) in Timæo.

trarium conatur: itaque dum neuter prævalet, ſalva res eſt. Verum ut hanc, atque alias, quas nunc memorare neceſſe non eſt ſanguini præbeat utilitates, noxam autem nullam; ſit in minimas partes diſpertitus oportet, quæ inter minimas ſanguinis lateant probe interjectæ, & quaſi diſſolutæ. Nam ſi ex harum complexu ſe extricent, aliæque aliis occurrant; & non ſecus ac perminuti hydrargyri globuli, in grandiores prompte coaleſcunt, & ex viſcidulo ſanguinis ſero ſibi quaſi tunicam conficientes, bullas conſpicuas efformant, ſive ut Platonis (1) vocibus iterum locar, *vento incluſo humiditate protinus circumfuſa fiunt ampullæ, quæ ſigillatim propter parvitatem videri non poſſunt; junctæ vero ſimul & in grandiorem tumefactæ molem, conſpiciuntur.* Eæ autem ampullæ, ſive, iis diſruptis, aer ipſe ſolutus, ac liber, ſi aliqua copia ſit inter ſanguinis portiones interjectus, harum motui ſe opponit; neque enim ſinit, quæ poſteriores ſunt, eas quæ procedunt, contingere, cum iiſque impulſum, a corde, & majoribus arteriis acceptum, communicare: quin tandem ut minus ipſe idoneus eſt ad eum impetum concipiendum, in paulo tenuiores arterias ægre compulſus, multo ægrius poteſt ulteriores anguſtias ſuperare, quod Anatomici in liquorum injectionibus, ſi forte aer intercluſus obſtet, experiuntur. Ille interea dum tenuiora diſtendit vaſa, cum attigua alia coarctat, tum eorum quæ nimis diſtendit, vim ſe contrahendi vehementer infirmat. Quæ cum ita ſint; apparet, ſi pleraque certæ cujuſdam partis tenuiora vaſa aer obſederit, in ea motum ſanguinis, & quæ ab hoc pendet, interrumpi. Fac igitur, eam partem cerebrum eſſe, & continuo intelliges, cur inde oriatur apoplexia: laudabiſque Hollerium (2) diſerte ſcribentem, *fieri* apoplexias *etiam ubi arteriæ carotides intercipiuntur in plexu retiformi, flatu, aut alia quapiam re*: magiſque Hippocratem ipſum (3), cujus hæc ſunt: *ſi quidem plurimi flatus per univerſum corpus diſcurrant, totus homo ſyderatur: ſi per partem; pars illa percutitur*: & paulo inferius, ubi a flatibus Sacrum etiam morbum deduci, ſcilicet *quum plurimus ſpiritus per omne corpus univerſo ſanguini fuerit permixtus*: tum *enim*, inquit, *multæ oppilationes fiunt multifariam per omnes venas: quumque in craſſiores, & pleniores ſanguine venas aer prodierit, progreſſuſque diutius maneat, prohibet ſanguinis curſum, atque alio quidem loco conſiſtit, alio lentius penetrat, alicubi autem citius.* Hic quæres fortaſſe, qua ratione aer ex ſanguinis particulis quibus eſt intermiſtus, ſe extricet, ut has turbas det. Hac etiam de re quid conjiciam, proferam, ſi prius ultimam hiſtoriam ſubjecero, atque explicavero, in qua aer non in vaſis dumtaxat quæ intra cranium ſunt, ſed in omnibus, & magna quidem copia, repertus eſt.

29. PISCATOR Venetus annum ſuperans quadrageſimum, procerus, hernioſus, ventris affectionibus flatulentis obnoxius, cum repente hiſce ſua in navicula correptus eſſet, illico ibi mortuus eſt. SECUIMUS poſtridie, qui dies fuit paulo ante Idus Octobres A. 1707. cum eodem, quem ſupra laudavimus, Amico Cl. Santorino.

Venter tumebat a diſtentis aere ventriculo, & inteſtinis. Ille ſubrubens, venas quæ in Gaſtroepiploicam influunt, valde turgidas habebat. Ipſe vero Gaſtroepiploicæ, quæ una in cadavere hoc erat, truncus adeo tumidus fuit, ut ubique meum digitum indicem æquaret. Sed vix inciſus, detumuit; multum enim aerem cum perpauco ſanguine ſpumoſo, & nigro continebat: Inteſtinorum Tenuium extremus tractus ad ſpithamam, rubebat, niſi quod ad tres circiter tranſverſos digitos qua exigui arcus in modum ſe immittebat in herniæ ſacculum, gangrænoſo colore fœdabatur, ſubſtantia tamen adhuc, ut cætera inteſtina, ſatis firma. Eodem colore, ſed paulo minus, infectus erat ſacculus, qui laxe inteſtinum,

(1) Ibid.

(2) Comment. in Hippocr. S. 3. Aph. 23.

(3) De Flatib. n. 19. & 21.

cum ipſo minime cohærens, complectebatur, factus ex laxato peritonæo propius quidem, ſed tamen extra vaginam, qualis ea cunque eſt Spermaticorum vaſorum. Haud procul ſupra medium ferme oſſium pubis, alter erat ſacculus non major, quem pariter alias ſubire inteſtinum conſueverat, tunc inanis. Cava hepatis facies paſſim livebat, ſed ad exiguam altitudinem. In ejus veſicula, bilis ex nigro flava, & in hac calculus, qui nigredine, granoſa ſuperficie, & magnitudine morum referebat: is ardenti cereo ſtatim admotus, flammam non concepit. Magnus lien, nec tamen laxus. Pancreas duriuſculum. Serum cruentum jam antequam viſcera attingeremus in ventris cavo conſpexeramus, ea copia, ut ſpongiis fuerit exhauriendum. In Thoracis autem cavo nihil ejuſmodi. Sed pericardium cordi undique ſic adhærebat, ut illud avellendo, hoc alicubi laceraretur. Cor flaccidum, & magnum. Niger in utroque ejus ventriculo, & ſpumoſus ſanguis, vix aliqua parte nonnihil concretus: qualis in auricula dextera, ſed non ſine aliqua magis compacta, exigua tamen, concretione: neque ulla fuit toto corpore vena, ubicunque inſpeximus, quæ nigro, ſpumoſoque ſanguine diſtenta non eſſet. Cujus & Magna arteria, & in Carotidibus, per collum aſcendentibus, pauxillum fuit. Truncus autem Pulmonaris arteriæ non eo tantum, ſed aere quoque valde turgebat. Sani pulmones, quamvis Aſperæ arteriæ interiorem faciem fœdus humor inficiebat, ex cinereo colorem *tabacci* referens. Eadem arteria in collo, ſed larynx magis, erat intus ex nigro livida, & gangrænoſa: ſic & vicinia. Dum hæc inſpiciebamus, pus tenue, ceu ex rupto abſceſſu, e poſterioribus naſi foraminibus in pharyngem defluxit mediocri copia. In Calvariæ cavo cum Sinus, tum cætera præſertim vaſa quæ per Craſſam meningem feruntur, nigro, ſpumoſoque ſanguine turgida, vaſa omnia, quæcunque per Tenuem ſive in baſi, ſive in ambitu reliquo cerebri, & cerebelli, ſive per ventriculos ducuntur, etiam exiliora, longe turgidiſſima. Quin etiam ex diſſecta cerebri, & cerebelli ſubſtantia latiores, quam unquam viderim, ſanguinis guttæ ultro, omnique ex parte emanabant. Inter utramque meningem parum, ſub Tenui paulo plus ſeri fuit; quamobrem tracta, nullo negotio ſequebatur. Ejuſdem ſeri mediocris copia in Lateralibus ventriculis fuit. Plexus tamen Choroides, quamvis plurimas veſiculas aqua maxime diſtentas in poſteriore habebant ſede, rubicundi erant: cerebri autem ſubſtantia non modo non laxa, ſed firmiſſima. Cæterum in hoc eodem cadavere duo animadvertimus, quæ ſunt in Adverſariis (1) deſcripta, caveam intra initium Spinalis medullæ ea magnitudine, ut cum parem, aut quæ ſaltem eo accederet, alteram nunquam antea, aut poſtea deprehendere potuerim, tunc quidem præter naturæ modum diſerte agnoverim, nunc vero ab aere ſe evolvente longe amplificatam fuiſſe, non dubitem: & interiorem ſcroti membranam, ex communicantibus undique inter ſe cellulis compactam, ab eodem aere vehementer inflatam. Quæ quidem inflatio eo magis fuit attendenda, quod ſcrotum cum prius quam cadaver attingeremus, vix eſſet tumidum, tantiſper dum ſectio habita eſt, ad eum modum ſe extenderat. Eo autem citius abſoluta hæc ſectio eſt, quod gangrænoſus ventris fœtor diutius ferri cum a nobis, tum ab iis qui ſecantes adjuvabant, non potuit.

20. Huic diſſectioni in parte ſimiles audivi, & legi. Sic Valſalvam memini dicere, in quodam cadavere ſibi & venas omnes, & cor aere diſtenta occurriſſe; verum neque id ſcriptum reliquit, nec qua morte homo ſublatus eſſet, memorabat. Sic Pechlinum, cujus nunc Obſervationes non ſunt ad manus, ex Cl. Verdrieſio (2), ſcio, *in cadavere hominis a multis ventris doloribus, pectoriſque anguſtiis tandem oppreſſi, non ſolum abdomen, & ventriculum ingenti flatuum copia repletum, utriſque inſtar diſtentum vidiſſe, verum & .... cordis cameram cum dextra au-*

(1) VI. Anim. 14. & IV. Anim. 1. (2) Diſſert. Epiſt. de infl. ureter.

ricula

ricula .... a copioso flatu in immensum adauctam : duabus nimirum partibus naturali majorem , cæterum omni cruore vacuam, & præterea toto corpore venas, etiam coronariam, passim flatibus distinctas, & mirificam succi purpurei, fluidique aerei alternationem, quemadmodum in quibusdam Thermometrorum generibus observare licet, oculis ostendentes. Sic Cl. Jo. Henricus Grætzius (1) fœminam commemorat *misere demortuam ex continuis lipothymiis , angore , & suffocationis anxietatibus , in cujus cordis parvitatibus ne guttula sanguinis deprehendebatur, sed illud totum flatu distentum conspiciebatur; tympanitidem cordis dixisses.* Sic denique Ruyschius (2) in altera *quæ subito ultimum diem obierat*, se invenisse, testatur, *cor stupendæ magnitudinis ab aere, quo plenum erat, absque ullo fere sanguine , idquod palam factum cuspide cultelli; ea enim adacta, tam subito subsidebat cor, ac vesica aere repleta, & cuspide cultelli attacta.* Sed hi omnes, id quod ipse non vidi, cor aere distentum repererunt. Imo Ruyschius inde mortuam eam mulierem censuit, quippe *nimia aeris copia , in corde copulata , sanguinis aditum in cor præpediente.*

21. Videtur ad idem mortis genus mors illa quoque referenda, quæ immisso in quadrupedum venas aere, contingit, experimento, ut Brunnerus (3) vocabat, Wepferiano. Et sane laudatus Verdriesius (4) a Wepfero *institutum* id *experimentum* memoravit, *qui, ore solum inflata jugulari vena, vastæ molis bovem aliquando prosternebat atque enecabat :* Rudolphus autem Jac. Camerarius (5) excitatum fatetur se ab eodem Wepfero ad ejusmodi facienda pericula exemplo sic ab illo occisorum vervecis, & vaccæ. At si Wepferus ejus experimenti auctor fuit, multo antea instituerit quam illi scripserunt, oportet: nec memini tamen in ullo ex illius scriptis hujus rei mentionem reperisse, quæ ante annum 1667, evulgavit: quo quidem anno Redius (6) ad Stenonium scribens , commemorat, se utrumque ipsorum eodem experimento instituto, duos canes, & leporem statim, ovem autem intra sextam decimam horæ partem, vulpesque item duas interfecisse: itaque se ex eo tempore affirmare consuevisse, causam intermissionis pulsus plerumque esse in aliquam majorem aeris bullam, per cor transeuntem, rejiciendam : quam sententiam in Consilio quodam (7) pro laborante pulsus intermissione declaravit. Sed quicunque primus vel ante Redium instituerit ; Antonius Heydius in iis Observationibus quas edidit A. 1683 (8) cum aliquoties in canibus per Cruralem venam aerem injecisset, animadvertit, *strependo per abdomen, momento fere temporis cor petere: canem convulsionibus corripi , respirationem, & cordis motum, quantum est percipere, subsistere adeo, ut canis pro mortuo dissecetur.* Tunc e *vasis intercostalibus nihil sanguinis effluere. Aperto pectore, motum in cordis dextra auricula observari , diu perseverantem. Cor una cum dextra auricula esse valde expansum, e cujus ventriculis detruncato cono , prorumpere primo purum putum aerem, deinceps spumosum sanguinem, & tandem cruorem fluidum.* Heydium non satis aeris immisisse, aut certe non tandiu sectionem distulisse, quandiu ad prorsus occidendum canem requirebatur, ex Brunneri, & Camerarii experimentis facile intelligitur. Nam Brunnerus (9) experimento ad eundem modum inchoato, & stridore in præcordiis audito, cum paulo post canem ceu tetano correptum, concitatissime respirantem, prostratumque instar certo morituri vidisset, & tamen post aliquod tempus surrexisse, tum post horæ spatium repetito experimento, mox convulsum ὀπισθότονον, ejectis fæcibus, reapse mori coegit, vasis plerisque sanguine turgentibus; & cum in arteriis nulli essent flatus, horum copia in ve-

(1) Disp. de hydr. pericard. in Proœm.
(2) Resp. ad Epist. Probl. 16.
(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 73.
(4) Dissert. cit.
(5) Eph. cit. Dec. 2. A. 5. Obs. 53.
(6) Opere Tom. 5.
(7) Consulti Medici.
(8) Cent. Obs. Medic. Obs. 90.
(9) Comm. in Panct. Secund. c. 9.

na Cava, & cordis auriculis collecta. Camerarius autem (1) in Jugulares venas injiciens aerem primum quidem pauciorem, & lenius, deinde, post intervallum aliquod, vehementius; etsi nunquam membrorum ullum rigorem, nullam unquam concussionem, sed laxitatem potius, & quasi resolutionem semper animadvertit; primum quidem obmutescentem adnotavit, & quietum canem & post octavam horæ partem sibi sensim restitutum; at posteaquam est vehementius aer immissus, ejulantem, & post frequentissimam hianti ore respirationem, morientem. Altero autem; nam sic in duobus expertus fuerat; eorum canum dissecto; cordis ventriculos, & vasa aere adeo distenta invenit, ut a corde pericardium prorsus impleretur, & cordis vasa Coronaria plus aeris, quam sanguinis, continerent. Auricula autem præcipue dextera, quæ magis expandi nulla arte potuisset, nihil sanguinis continebat: at e vulneratis ventriculis cum aere sanguis omnino fluidus, & spumosus profluebat. In universo denique corporis ambitu arteriæ pariter ac venæ bullas in minimis quoque ramulis manifestas exhibebant. Harderus (2) etiam in Jugularem canis venam, aerem, sed validius, conjecit: qui postquam tantisper ejulasset, respirare confestim desiit, sectusque, cor prorsus distentum exhibuit, cujus tamen parietes, vulnere inflicto, illico conciderunt *flaccidi & enervati*, tantillum spumosi sanguinis continentes. Bullulæ quoque spumosæ ubique conspectæ sunt. Denique Experiens Vir Sproegelius (3), ut hæc relegens cognovi, cum in eandem catuli venam immisisset modicam aeris copiam, mors autem brevi, post leves quasdam convulsiones, secuta esset; dexteram cordis auriculam, annexumque ventriculum aere distentissima deprehendit, ut ventris quoque omnes venas: cumque, iterato sæpius in canibus experimento hos inde continuo mortuos incidisset, videri confirmavit, ab aere cor ita distendi, ut se contrahere non possit, statimque propterea cessare sanguinis motum, tunc fluidi semper, imo fluidioris æque ab se inventi, non, ut quidam affirmarunt, & aliquis in pulmone se vidisse, ait, coagulati, nam quod ad Bohnium (4) attinet; non quam aer injectus mutationem in sanguine efficiat; sed celeritatem qua occidit; de hac enim loquebatur; mihi quidem videtur significare voluisse, cum *instar potentissimi coagulatoris*, *aut alterius veneni*, dixit *animal enecare*. Neque illud tamen prætermittam, Vallisnerium nostrum (5), cum Redii experimenta iterasset, animadvertisse, non modo canes citius, & a pauciore aere injecto mori, quam oves, verveces, & arietes; sed etiam non mori oves, si paucus aer inditus esset.

22. Atque hæc memorare omnia volui ut quid commune sit, intelligi facilius possit: quæ item in effectibus discrimina pro varia vena in quam aer intruditur, aut varia hujus copia, & impulsu, & varia denique animantium natura, seu varia eorum sanguinis, hujusque viarum dispositione. Imo quædam sunt in quorum sanguine multæ passim aeris bullæ secundum naturam conspiciuntur, velut testudines in quarum illis quæ marinæ sunt, etiam tum viventibus cum primum Redius (6) vasa sanguifera deprehendit sanguine reapse frigido plena, hunc autem aereis bullis plenissimum, vehementer miratus, idem in terrestribus quoque & fluviatilibus sibi quærendum esse, constituit. Quod postea, cum, ipso hortante, ut opinor, Caldesius (7) fecisset, videtur in omnibus per pellucidas, ob tenuitatem, venarum cunctarum tunicas, bullas illas ingenti numero intra earum sanguinem fluctuantes vidisse, qui revera semper frigidus est, nec secus quam cæterorum animalium sanguis, concrescit. Nos certe ut in marina, sic in

---

(1) Obs. cit. 53.
(2) Apiar. Obs. 25. in Schol.
(3) Experim. circa venena §. 42.
(4) Circ. Anat. Prog. 4.
(5) Suppl. al Giorn. de' Letter. T. 3. art. 2.
(6) cit. Tom. 5.
(7) Osserv. Anat. int. alle Tartarughe.

terrestri eas bullas conspeximus: præterea & in viperis multas, & in variolo pisce, & in carpionibus ex Benaco, ut in erinaceo terrestri Lancisius (1), quæ animalium genera, & sanguinem habent frigidum, & motum cordis ferme omnia pertinaciorem. Eodemque fortasse spectat quod paulo ante (2) adnotatum est, ovinum genus, ut canino frigidius est, ita minus ab injecto in venas aere affici. Veruntamen ne æquo citius ad pronunciata universalia decurramus, a quibus persæpe non satis cavent haud pauci naturæ indagatores; scire licet, in serpente, viperæ simili, frustra a nobis bullas in sanguine quæsitas esse.

23. Jam vero ad calida, eoque etiam nobis similiora, animalia revertentibus, manifestum est, quæcunque ex illis, post immissum aerem mortuis, dissecta sunt, hunc in corde, aut in cordis auriculis magna copia ostendisse collectum, eorumque parietes distendentem adeo, ut qui viderunt, Brunnerus (3), Camerarius (4), Harderus (5), Sprœgelius (6) in eandem sententiam convenerint, immani, & pertinaci distentione sua non secus eos parietes a contractione prohibuisse, quam lotium ultra modum in vesicam congestum solet: quin eorum parietum fibras inde pariter enervari, Harderus censuit: neque in alia ac ipsi, opinione; si probe attendimus; Heydius fuerat (7). Quæ si ad eas, ut par est, transferas quas supra (8) in medium attulimus, Valsalvæ, Pechlini, Grætzii, & Ruyschii observationes, humani videlicet cordis aere pariter distenti; facere non poteris quin, ut illarum bestiarum, sic & eorum hominum mortem ad prohibitum cordis officium referas.

24. Quod in Piscatore, cujus tibi historiam descripsi (9), cor, aut ejus auriculas aere distentas offendissem; eodem plane mortuis genere sublatum censerem. Nunc vero, quamvis ob arteriam Pulmonarem quam aere adeo turgentem conspexi, circumitionem sanguinis etiam in præcordiis impeditam agnoscam; tamen quia nulla alia in parte æque vasa omnia spumoso sanguine tumida inveni, atque in cerebro, & cerebello; non præter rationem me facturum existimo, si ab ejusdem sanguinis motu ob aereas bullas impedito, quæ tenuissimarum in ea parte arteriolarum angustias obsidebant, earumque tunicas distendendo enervabant, simulque initia nervorum premebant, apoplexiam, subitamque illam mortem repetiero. Nec desunt aliæ apoplecticorum dissectiones, in quorum cerebri vasis aer sit animadversus. Binas infra (10) ex Brunnero producam. Ipsi quoque Joanni Wilhelmo Albrechto, Anatomes Professori Gottingensi (11) cum quidam repente ingruens sopor statim sensum, & vocem, intra biduum autem vitam abstulisset, ut Medici essent qui apoplexiæ nomine comprehendendum censerent, in cerebri vasis evidentissime aer fuit. Attamen in his tribus aliæ erant in cerebro causæ unde vel sine illo aere esse posset apoplexia, quarum vim causarum auctam quidem eo abjuncto, sed non exortam putes. In propositis vero a me Æthiope (12), & Piscatore non erant in cerebro, præter aerem, causæ cum illis comparandæ. Sed multo minus fuere in fœmina, quæ, ut Æthiops, ad sensum sana, subito mortua conciderat. Ejus enim cadaver accurate, ut solet, persecans Anatomicus Clarissimus Philippus Conradus Fabritius (13) cum istiusmodi apoplexiæ causam quæreret, non modo firmam, ut nos in illis duobus,

(1) De mot. Cord. Postul. 15. in Schol. & l. 1. S. 1. c. 2. Digr. 1.
(2) n. 21.
(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 2. Obs. 223.
(4) in Schol. ad Obs. 53. cit. supra ad n. 21.
(5) Schol. ibid. cit.
(6) §. 42. cit.
(7) Obs. ibid. cit. 90.
(8) n. 20.
(9) Supra, n. 19.
(10) n. 30.
(11) Commerc. Litter. A. 1736. Hebd. 12. n. 1.
(12) Supr. n. 17.
(13) Propemptic. ad Dissert. Jo. Barth. Hoffmanni.

cerebri ſubſtantiam offendit : ſed ne guttam quidem ſeri, nedum ſanguinis, effuſam invenit ; ut diſerte confirmaverit, non omnem apoplexiam veram, & celeri eventu funeſtam ab effuſo ſanguine, aut ſero, aut ab illius in vaſis cerebri congeſtione eſſe repetendam ; quippe in ea fœmina arteriis, veniſque cerebri, & Craſſæ meningis Sinibus repertis ſanguine quidem carentibus *ſed aere diſtentis*.

25. Nunc illud unum reliquum eſt, ut interrogationi tuæ (1) ſatisfacere conemur, ſi forte conjecturis aſſequi liceat, qua ratione aere ſanguinis particulis, quibus exacte eſt intermiſtus, ſe extricet, atque in tot bullas repente coeat. Et Littrius quidem poſuit (2), aerem cum omnibus noſtri corporis humoribus intime commiſtum perſtare, quandiu ſuum hi naturalem motum, & fluiditatem conſervant : ſi hæc duo imminuantur, continuo aerem ſeſe ab illis expedire. Itaque cum in eorum cadaveribus qui paulo poſt magnas ſanguinis effuſiones deceſſerant, quamplurimos venarum ramuſculos inveniſſet aere plenos (3), & duas hujus rei cauſas proferret; hanc primam attulit, ob lentiorem, fractis videlicet viribus, ſanguinis motum, & ejuſdem quam reapſe videbat, craſſitudinem, & denſitatem, aerem ſe in libertatem reſtituiſſe, adjuvantibus ſanguinis particulis, quæ ut inter ſe propius accederent, & denſarentur, interjectum aerem exprimere debuiſſent. Verum ad illa quæ ponebat Vir Experientiſſimus, niſi alia adderemus, quæ ejus ſententiam, ut puto, illuſtrarent; ſequeretur facile, ut multo ſæpius in cadaverum vaſis evolutum aerem conſpiceremus. Hic autem non addo, quia in Æthiope nullam, in Piſcatore autem vix portionem aliquam exiguam invenimus concreti ſanguinis; ut alia nobis quærenda ſit explicatio. Haud inutile tamen fuerit Littrii explicationem produxiſſe. Cum enim idem effectus alias in aliis corporibus ab aliis cauſis eſſe queat, hic autem *ſæpius*, ut Ruyſchius (4) docet, *in ſubito morientibus* occurrat; juvabit profecto plures cauſas noviſſe, ut alias aliam ſeligas, quæ videlicet, ſpectatis omnibus, magis in rem propoſitam convenire videatur.

26. Qua mente alteram quoque conſiderabimus cauſam (quæ tametſi ad aeris evolutionem non attinet; ad ejus tamen nimiam, quam demum Ruyſchius, & nos ſpectamus, in ſanguine copiam attinet) cauſam, inquam, alteram conſiderabimus de duabus quas Littrius excogitaverat, vel potius, ſi de hac altera dumtaxat loquamur, a Meryo quadantenus acceperat. Hic enim (5) cum venam Cavam viventis canis ſupra Emulgentes punxiſſet, eamque, ut ſanguinem emittebat, ita aeris bullis ingredientibus ſimul cum ſanguine ab venæ radicibus, impleri, animadvertiſſet, eo majoribus, quo minus ſanguinis ſupererat; non dubitavit quin hæ bullæ ab aere eſſent qui ope reſpirationis in Pulmonarem venam trajectus, illinc per ſiniſtrum cordis ventriculum, Magnamque arteriam tandem in venæ Cavæ radices una cum ſanguine conveheretur. Hæc autem Meryo tanto facilior, atque adeo commodior erat explicatio, quod aerem vel ſecundum naturam per venam Pulmonarem in ſanguinem admiſſum, intime cum hoc miſceri, pernegabat, quippe jam aeris ſatis pleno, ut cum potionibus, & cibis, ita cum ſanguine, qui ex iis conficitur, intime permiſti : itaque hunc quidem intime permiſtum aerem cenſebat, non ſecus ac ſal aqua diſſolutum, cum ſecretis a ſanguine humoribus exire per emunctoria quælibet : illum autem alterum aerem per Pulmonarem venam immiſſum, æque ac ſal quod addas aquæ antea ſale ſaturatæ, ſemper impermiſtum perſtare, propestereaque e ſanguinis alveis non niſi cum ad arteriam Pulmonarem una cum ſanguine pervenerit, egredi poſſe, eadem videlicet uſum

(1) Supra, n. 18. in fin.
(2) Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. A. 1714.
(3) Mém. de la même année.
(4) Reſp. ad Epiſt. Probl. 16.
(5) Mémoir. de l'Acad. Roy. des Sc. An. 1707.

qua advenerat, Asperæ arteriæ via. Cæterum Meryus ipse (1) in alia olim sententia fuerat, censens, immissum per pulmones aerem in horum venis cum sanguine *exquisite* misceri, & nequando nimis auctus contractionem cordis impediat, *per insensibilem perspirationem difflari*: quæ quoniam *tardius fit in testudine*; ideo aerem in hujus vasis abundare. Quæ cum ita essent; Littrius sicuti antiquiorem hanc Meryi sententiam in eo rerum statu qui secundum naturam est, sequebatur, ita imminuto per largas hæmorrhagias sanguine, & densiore facto, hactenus recentiorem illius sententiam probabat, ut tunc misceri intime aerem cum ejusmodi sanguine, ipse quoque negaret, illiusque bullas eodem quo Meryus itinere in radices venarum perduceret.

27. Neque est opus, nec licet omnia quæ ad aeris in sanguinem, aut e sanguine vias attinent, hic diligenter perpendere, *cum hæc*, quod alia de re Celsus (2) ait, *per multa volumina, perque magnæ contentionis disputationes a Medicis sæpe tractata sint, atque tractentur*. Et olim fuerunt, & nunc sunt, qui aerem vel per cutis poros ut admitti, sic etiam emitti, contendant, idque spectasse Asclepiadem, ajant, cum frictionibus tantum tribueret, scilicet, ut diutius retento, eoque corrupto, aeri egressum, novo autem, & salubri aditum aperiret. Ex iisdemque sunt qui per Asperæ arteriæ viam educant, atque inducant præsertim ea ratione quam præmonstravit Jo. Alphonsus Borellus (3), humori videlicet aquoso admistum, & quodammodo dissolutum, qua ratione facile in venas, & lymphæductus ingredi posse, existimant. Quorum aliquos mirari subit, qui cum ita & per pulmones, & per cutem admittant, non pariter cum chylo, in quo ostendi potest eodem modo, ac in sanguine dixi (4), mistum intime, subire agnoscant: sed viam hanc aut sileant, aut diserte etiam negent. Nec me fugit; vicissim esse qui ab his pene omnibus aperte dissentiant. Et quod ad ipsos pulmones attinet, probe memini Celeberrimum Doctorem audire, cum de loco superiore, negaret, si pulmones vel recentissimos, sectis ad basim cordis eorum vasis, in aquam mediocriter calentem demissos, multo etiam magis, quam frequentior inspiratio soleat, inflemus, vel minimam aeris bullam in aqua apparere, indicio manifestissimo, nulla ipsum aerem ratione in Pulmonarem venam transmitti. Veruntamen ex quo olim cum Amicis Venetis multa, & varia in bestiarum, atque hominum partibus tentans experimenta, inflato pulmone, repetitis præsertim, & diutius in eum productis, nec tamen violentis, inspirationibus, Pulmonaris venæ truncum vidi spumoso humore compleri, & post alios, Bergerum (5) legi, qui injectam per bronchia aquam, nulla vi adhibita, in eandem venam cum spuma transire, injectam vero per arteriæ Pulmonaris ramum, per bronchia quoque redire, testatur; non ita amplius alienus ab eorum sententia fui, qui illac aerem eo saltem modo quem Borellus docuit, non modo sanguinem per innumera, & disjecta foraminula quo melius admisceatur, subire; verum etiam ex eo prodire, existimarunt; non ita alienus, inquam, fui; neque enim, ut ad aliqua respondere possim eorum quæ objiciuntur; ad reliqua pariter respondere posse videor. Quod si tu potes; non solum jam satis habes unde cum Littrio intelligas, qua ratione aere sanguis abundet post magnas hæmorrhagias; sed & fortasse unde conjicias, cur interdum, his etiam non præcedentibus idem contingat.

28. Si enim tenues illi meatus per quos aeri e sanguine exeundum est, quacunque de causa constringantur, aut occæcentur, perviis cæteris perstantibus qui aerem in sanguinem admittunt, quippe non ut illi, in arteriam, sed in venam Pulmonarem pertinentibus; vides profecto, nimiam aeris in sanguine copiam

(1) Vid. Du Hamel R. Sc. Acad. Hist. l. 4. S. 2. c. 3. n. 12. & 13.

(2) De Medicina in Præf.

(3) De Mot. Animal. P. 2. Propos. 113.

(4) Supra, n. 18.

(5) Physiolog. Med. l. 1. c. 4.

cumulatum iri, & quam prope ad hanc conjecturam accesserit Thomas Bartholinus (1), cum per illam arteriam, scripsit, *in sanis fuligines excerni in exspiratione, quæ nihil sunt aliud quam aereæ particulæ in sanguine cordis, & reliqui corporis excitatæ* sive, ut antea dixerat, quam *aer, flatusque superfluus in crudo sanguine, unde flatus in venis quoque, ex Hippocrate, & Galeno, molesti, qui nisi cum fuliginibus evacuentur per commune corporis ventilabrum, non varia tantum symptomata inducunt doloris plena, sed vel venas rumpere, vel universum corpus in tumorem elevare possunt, si restagnent.* Sed & Plato (2) non solum totam hanc conjecturam, verum etiam quam postea subjiciemus, attigisse videri potest: cujus me non piget hic verba describere. *Cum spiritus ipsius custos*, inquit, *& quasi penuarius pulmo, distillatione occlusus, libera & expedita spiracula nobis non exhibet, & hinc quidem nullus mittitur spiritus, illinc vero plusquam oportet, accipitur, tunc quæ respiratione & refrigerio carent, marcescunt. Quod vero accipitur nimium, per venas traductum, eas contorquet, liquefacitque corpus* Et paulo post: *Sæpe etiam intra corpus discreta & rarefacta carne innascitur spiritus: qui cum foras egredi nequeat, iisdem quibus & ingressi aliunde spiritus, doloribus afficit. Sed ingentibus tunc affligit doloribus, quando nervis proximisque venulis circumfusus, hæc inflat.*

29. Verum ut hæ omnes fortasse, cæteræque his similes explicationes aliæ alias possunt locum habere sic vereor ut in propositis a me historiis habeant, in quibus nec densior sanguis, nec lente promotus, nec imminutus antea fuerat, neque ullum occlusorum, constrictorumve in pulmonibus aeris meatuum indicium præcesserat. Præcesserant autem signa vitiatæ coctionis, sive mavis solutionis illius quæ fit in ventriculo, & intestinis; nam languori ventriculi Æthiops Piscator vero flatulentis ventris affectionibus obnoxius fuerat. Num igitur ex male subactis cibis æquo plures, ob indicatam a Brunnero (3), aliamve rationem, prodeuntes aereæ bullæ, chyloque immistæ, Lactearum venarum oscula sensim antea dilataverant, ut tandem plurimæ, quasi agmine facto, simul in sanguinem cum chylo irruperint? An quoniam, ut in sanguiferis vasis diximus (4) sic liberæ, & explicatæ, sibi poterant venas illas obstruere, atque aditum per glandularum mesenterii angustias intercludere, credemus potius intime quidem permistas chylo, sed tanto plures, quanto diutius ob languorem, ventriculi, & intestinorum, materia chyli in his subsistebat, in vias sanguinis pervenisse, in iisque demum expedire se, atque extricare cœpisse, insolita causa aliqua præter naturam adjuvante? Quod enim videmus extra corpus, eundem humorem, alio affuso nullas; alio autem multo plurimas bullas emittere, id quoque intra venas cur aliquando non contingat? Videmus pariter de aliis extra corpus succis, dum corrumpuntur, & putrescunt, non minus propemodum bullarum, quam fœtoris exire. Quam gravis autem odor ex Piscatoris corpore existeret, quot subitæ corruptionis, atque adeo putredinis manifesta signa apparent, satis superque ipsa per se docet historia. Certe sub manibus, & oculis nostris se passim aliæ, atque aliæ particulæ aereæ evolvere pergebant, solutis quibusdam quasi vinculis, quæ donec suam sanguis naturam retinet, illas videntur coercere: possunt autem fortasse ante mortem aliqua aliquando, aut alicubi, si non solvi penitus, at sic satis solvi incipere.

30. Sed in Æthiope ut obscuriora putredinis indicia erant, sic & bullæ pauciores, nullisque in vasis, nisi quæ ad cerebrum attinerent, conspicuæ. Cur autem in his dumtaxat vasis? Num quod per ipsorum parietes, quippe ex tenuissimis inter sanguifera omnia tunicis constructos, magis quam per cæterorum, transpici possent? an potius ex peculiari quadam in iisdem causa, ut puta ex

(1) Diatr. de Pulm. subst. S. 2.
(2) In Timæo.
(3) Gland. Duoden. c. 10.
(4) Supra, n. 18.

ſumma anguſtia quæ bullulas vel perexiguas retinendo, cogeret; ut cum aliis ſe conjungendo, majores, & conſpicuæ fierent, & proximas vaſorum partes diſtenderent? an denique caſu aliquo id acciderit, non facile affirmabo. Quod ſi ex me id olim quærere potuiſſes, cum vulgo doctrina de vaporibus in honore erat, caputque cum *alembico* ſolebat comparari: proclive mihi fuiſſet rem expedire, & cum iis quæ in Æthiope videram, conferendo, saniorem fortaſſe in modum Avicennæ (1) dogma interpretari, cenſentis, dolorem capitis *plurimum fieri propterea quod arteriæ afferrent capiti vapores fraudulentos.* Nunc autem video, quod tu quoque poteris ex Sepulchreto (2) cognoſcere, Virum Doctiſſimum, qui ante me in rem eandem ex parte incidit, Brunnerum inexplicatam reliquiſſe. Cum enim in duorum, & apoplecticorum quidem, cadaveribus ad cerebri alterius latera *arterias peramplas, pene inanes, venas quoque inſignes, & in his flatus* inveniſſet, *in* alterius autem *venis ad ſinum longitudinalem ſpectantibus flatum* pariter deprehendiſſet, *& hinc inde pepuliſſet digiti apice*; in iis Scholiis quæ utrique diſſectioni ſubjecit, cum de aliis quæ in illis viderat, plura verba faceret, de eo flatu ne unum quidem fecit, ſive quod aliæ non deerant in cerebro evidentiores apoplexiæ cauſæ, ſive quod ex his ipſis facilius videbatur poſſe explicari, cur in proximis vaſis aer eſſet, ſive etiam quod in re ab aliis ad id tempus non agitata nihil temere audendum putabatur. Nolo igitur audaciorem me credas. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA VI.

Agitur de reliquis Affectibus Soporoſis.

Quod ſcribis, miſſas ad te noviſſime Litteras eo magis placuiſſe, quo longior in ea diſquiſitione fui, quæ ad copiam aeris attinebat in ſanguine deprehenſam; me quidem gaudeo obſecutum eſſe in ea re voluntati tuæ. Sed velim ſimul animadvertas, ſi porro ſic pergam conjecturis, & explicationibus immorari: non facile ſpatium habiturum tot, quæ reliquæ ſunt in cæteris morbis, Valſalvæ, & meas Obſervationes communicandi, quod præcipuum, & te, meque dignius, initio ſcribendi propoſitum fuit. Parcius igitur in poſterum conjecturis, quarum veritatem præſtare non poſſim, indulgeamus; in hiſtoriis autem, quarum utique poſſim, ſi tu non abnuis, potiſſimum inhæreamus: quanquam ad eam quæ in Sepulchreto proxima ſequitur *de reliquis Affectibus Soporoſis* Sectionem (3) paucas quæ attineant, obſervationes habemus; ad duas autem Sectiones inſequentes (4), videlicet *de Catalepſi*, & *de Inſomniis*, *& Incubo*, de quibus vel in Sepulchreto perpaucæ ſunt, nullas. Scilicet Incubus, & ea, quæ cum ipſo conjungi ſolent, horrenda inſomnia & perraro contingunt, & non ante necant, quam in alios degenerent morbos. Catalepſis autem multo rarior affectio eſt, & denique cæteri, præter apoplexiam, Soporoſi Affectus, ſæpe hi quidem, ſed non ſoli, contingunt, ut pote qui fere cum morbis aliis, & nominatim cum febribus copulantur. Itaque plura de Soporoſis Affectibus fortaſſe alibi: imo hic quoque eas proferemus hiſtorias, in quibus ut peculiari quodam modo ipſi fuerint adnotati; tamen cum aliis fere conjuncti ægros de medio ſuſtulerunt. Pri-

(1) Canon. l. 3. Fen. 1. tr. 2. c. 1.
(2) L. 1. S. 2. in Additam. Obſ. 11. & 12.
(3) L. 1. 3.
(4) 4. & 5.

mo autem loco quinque habebis ex Valsalva; nam quatuor in ejus scriptis invenio, reliquam olim de ipso accepi, a qua protinus initium capiam.

2. Aloysius Ratta, Bononiensis Senatoris frater, provecta Vir aetate, a longo jam tempore hypochondriacae affectioni, & vertigini obnoxius, aestate A. 1705. sitire nimium coeperat, cum mense, ut meminisse videor, Novembri morbo quem paucis describam, repente correptus est. Pulsui enim bono juncta erant deliria, & quod praecipuum symptoma fuit, maxima somnolentia. Haec intra biduum circiter Virum Nobilissimum confecere. Ventre, & Thorace reclusis, sana omnia inventa sunt: & quamvis odor quasi ejusmodi ac in verminosis solet, existeret, qui aliis lacrymas, aliis sternutationem movebat; nusquam tamen apparuerunt vermes. Cranio exsecto, in cerebri anfractibus aqua *gelatinosa*: in ventriculis quoque, & qua Oblongata medulla in Spinae tubum descendit, aqua fuit; sed pauca utrobique.

3. Videtur cum affectione *Comatosa* febris pessimi moris fuisse conjuncta: quanquam & cerebrum, diuturnis incommodis obnoxium, cum propterea minus resistere valeret causae morbi, in se decumbenti, fortasse interitum acceleravit. Si ut vermium odor, sic usquam vermes apparuissent; haberes in Sepulchreto historiam (1), quacum hanc conferres; nam vel citius soporosa a vermibus affectio puellam sustulit undecennem. Ab eadem autem causa vel viros gravibus interdum soporibus premi, Ballonium ibidem (2) indicantem reperies. Sed age: febri pariter maligni generis supervenientem affectionem, quae ad Carum referri poterat, videamus.

4. Mulierem annos natam ad viginti quinque maligna febris prehenderat, cum surditate in principio. Die decimo septimo soporosus accessit affectus: qui adeo gravis factus est, ut interrogata aegra neque oculos aperiret, neque ulli responderet. Mortuae cerebrum inventum est omnino sanum: parvam dumtaxat seri copiam, dum eximeretur, per Infundibulum emiserat. In Tympani autem cavea, & proximis Sinuositatibus saniosa inerat materia.

5. Surditates in acutis morbis supervenientes, saepe invenisse Valsalvam cum aqua in Tympano redundante conjunctas, a me alibi (3) indicatum est. Haec autem & una cum febre inceperat, & a sanie erat. Porro in lethargicorum capitibus aliquando pus inesse, & Veterum illorum (4) doctrina indicat, qui lethargum in cerebri inflammatione, atque apostemate ponebant, & propositae in Sepulchreto (5) Observationes confirmant. Quarum cum eam relegerem quae puerum describit ex soporifero capitis dolore mortuum, in cujus cadavere pus e cranii cavo per nares exierat, in mentem alterius historiae venit, quam mihi narraverat Medicus, quem merito laudare soleo, Hippol. Franc. Albertinus. Parochus a longa sub sole mora; rure enim degebat; vehementi febre duplici Tertiana continua, & ad hanc deinceps accedentibus delirio, convulsionibus, lethargo adeo vexatus, ut a Medicis pro desperato relictus, quarto decimo die moriturus crederetur, eo ipso die multo & lotio, & sudore emisso, febre quidem pene omnino solutus est. Verum cum lethargus nihilominus perstaret, videns Albertinus, totius corporis victum esse communem morbum, non partis peculiarem, in qua videlicet latere apostema, suspicabatur, & quidem anterius, propterea quia morbum a dolore ad frontem sciebat incepisse, ausus est; ut ipsis narrantis verbis utar; apostematis disruptionem tentare, subjiciendo aegri naribus pulverem nicotianae, inclamandoque, ut sursum attraheret. Quo facto commota sternutatio est, pusque e naribus sanguinolentum, nec paucum, eru-

(1) Sect. hac 3. Obs. 42.
(2) In Schol.
(3) Epist. Anat. 7. n. 6.
(4) Vid. apud Sennert. Medic. Pract. l. 1. P. 2. c. 20.
(5) Sect. 3. cit. Obs. 31. 33. 34.

pit.

pit. Hac igitur via expurgatus æger, jam die vigeſimo primo bene ſe habebat, niſi quod vertigini, auris ſibilis, aliiſque ejuſdemmodi erat obnoxius, & aliquot annos fuit. Sed hæc eo narrante, ſanus vivebat. Optandum eſſet, ut in quibus ejuſmodi obſervationes habere contingit, eorum capita, quandocunque morerentur, ſub manus caderent diligentis Sectoris, & qui ea quæ olim præceſſiſſent, non ignoraret; quemadmodum in II. ad te Epiſtola (1) interdum factum eſſe, oſtendimus; ut oculorum quoque judicio plane conſtaret, pus ex cranii cavo, non ex Pituitariis ſinibus, prodiiſſe. Sed hoc voto, cujus raro compotes fieri accidit, nunc ſepoſito; paucæ omnino; ſi vulneratorum exempla, ut hic facimus, excipias; tot inter quæ in Sepulchreto collectæ ſunt, obſervationes occurrent puris, in calvaria poſt ſoporoſas affectiones inventi. Aqua plerumque reperta legitur: quod etiam in his Valſalvæ, meiſque Obſervationibus animadvertes, ſive pauca, ut in ſuperioribus vidiſti, ſive multa, ut in ea quæ ſequitur proxima, videbis.

6. ADOLESCENTULUS annorum quindecim, vertigini obnoxius, ex improviſo in terram cadit, ſuppreſſis omnium ſenſuum functionibus. Poſt horam ad ſe redit, linguæ motu nonnihil læſo. Paucis poſt diebus in febrem incidit acutam, cui ſoporoſa affectio ſupervenit cum levibus motibus convulſivis. Facies rubet. Tandem moritur. MULTUM ſeri in cerebro ſtagnantis invenitur.

7. Ad tot illas quas paulo ante in Sepulchreto eſſe, diximus, a pluribus Auctoribus habitas aquæ intra cranium poſt ſoporoſos affectus obſervationes, extant aliæ quæ addi poſſint. Nos duas ex duobus, haud amplius, altero vetere, altero recentiore Anatomico indicabimus. Jacobus Sylvius (2) *in aliquibus ſpectaviſſe* ſe, ſcripſit, *qui caro, aut catoche mortui erant, repletos omnino humore ſeroſo* cerebri *ventriculos*, Gulielmus autem Cheſeldenus (3) ſe in lethargicis ſemper cerebrum aqua plenum reperiſſe, teſtatur.

8. VIR ebrioſus, qui ad annum accedebat ſexageſimum, febre acuta laborans, in Noſocomium ultimo duntaxat morbi tempore illatus, hebes jacebat, ut interrogantibus vix reſponderet. Stragula ſæpius abjiciebat, quaſi ingenti ureretur calore, qui, ſi tangeres, vix tepidus, imo ad extrema corporis frigidus percipiebatur. Pulſus interdum omnino latebat: interdum prodibat; ſed durus, parvus, intermittens. Reſpiratio tamen erat naturalis. Per hæc noviſſimis tranſactis diebus, prope quartum decimum eſt mortuus. VENTRE, & Thorace apertis, ventriculus, & inteſtina levi rubore ſuffuſa inveniuntur, quaſi inciperent inflammari: in cordis autem ventriculis ſanguis craſſior; ſed tamen fluidus. Cranio recluſo, dum Craſſa meninx inciditur, & dum cerebrum eximitur, limpidum, ſed non multum, prodit ſerum. Sub Tenui quoque meninge, quæ leve inflammationis præbebat indicium, ſulci qui inter cerebri anfractus deſcendunt, eodem manabant ſero. Denique in Lateralibus ventriculis aliquantum ſeri, colore ſanguineo infecti, repertum eſt.

9. Febris hæc fuit λειπυρίας, ſicut in vivente adnotata, & in mortuo reperta ſignificant. Porro ſi eam quæ ad ipſam attinet, in ventriculo, inteſtinis, & Tenui meninge animadverſam inflammationem ſeponas, leviorem viſam propterea quod ἐρυσιπελατώδη erat, ut opinor; aqua videlicet reſtabit, ad quam hebetudinem iſtam referas tantam, ut ſemiſopiti inſtar, homo interrogantibus vix reſponderet. Frequens autem ebrietas tum inflammationis materiam ſuffecerat, tum cerebrum infirmando, ad aquæ illius ſecretionem diſpoſuerat: ad quam adoleſcentulum quoque de quo paulo ante dictum eſt, prægreſſæ vertigines crebræ, & denique apoplecticus inſultus paraverant.

---

(1) n. 16.

(2) Calumn. Depulſ. 28.

(3) The Anat. of the hum. body book 3. ch. 14.

10. VIR ſexagenarius dolore corripitur in ſiniſtra thoracis parte: in dorſum cubat. Circa diem decimum accedit ſoporoſa affectio, qua omnes interiores ſenſus omnino obſcurantur: vix ſe movet, & quando id facit, tarde & pigre facit. Acriter vellicantur pedes; nec tamen ullum oſtendit ſenſum. Moritur denique. IN THORACE ſiniſter pulmo induratus: in ventriculo cordis dextero polypoſa concretio. Intra Cranium, circa vaſa Craſſam meningem perreptantia *gelatinoſæ* concretionis initium: in cerebri ventriculis paululum ſeri invenitur.

11. Thoracis dolor, & induratus pulmo hujus inflammationem deſignant. Cætera veternum graviſſimum, in imperfectam apoplexiam deſinentem, & hanc in mortem. Quam facile autem veternus, & pulmonum inflammatio conjungantur, ex Hippocrate, Ballonio, aliiſque colliges, quos ad hujuſcemodi Obſervationes (1) laudatos videbis in Sepulchreto (2). Eodemque ſpectant, præter aliquam, alias (3) ad te ſcribendam, noſtræ obſervationes duæ, quas hiſce quinque, jam ex Valſalva deſcriptis, ſubjiciemus.

12. SENEX annos natus undeſeptuaginta, pallidus, ab aliquo jam tempore de levi dolore cervicis conqueſtus; hoc aucto, in Bononienſe S. Mariæ de Morte Noſocomium receptus eſt. Vires erant debiles, pulſus quoque exilis, & frequens: homo qui cæteroquin bene videret, atque audiret, tardus erat ad intelligendum, & agendum, inſtar ſemiſopiti. Quod unum toto morbi tempore perſtitit, imo auctum eſt, cum cætera, & in his cervicis dolor, ſic ſatis mox remiſiſſent. Poſt aliquot autem dies queſtus eſt de pectoris dolore, qui noctu acceſſerat: cujus ſedem, manu ſternum tangens, indicabat. Quocirca ſanguinis paucæ unciæ continuo e manu detractæ ſunt, eaque præterea quæ incipiente pectoris inflammatione ſolent, & data, & exterius adhibita. Dolor poſt hæc intra unum diem receſſit ſic ut nunquam poſtea de illo aut de ullo thoracis incommodo conqueſtus ſit. Quoniam tamen abeunti dolori ſtertor ſucceſſit, ſtrepente in Aſpera arteria humore, iſque biduum duravit, vibratique interea facti ſunt pulſus, ſæpe, & diligenter interrogatus, numquid, & ubi moleſtum eſſet, non alia tandem reſpondit, niſi unde colligeres, grave ipſi caput videri, pungi præterea interius ad tempus dexterum. Interea etſi ſtertor deſierat, liberumque erat in utrumque vellet latus decumbere; decumbebat autem ſæpius in dexterum; & denique etiam pulſus vibratio remiſerat; nobis tamen is rerum ſtatus non placebat: neque id immerito. Nam quarto aut quincto ex quo dolor abierat, die, qui dies fuit circa medium Januarium A. 1706. mane vel magis hebes, & ſemiſopito ſimilior inventus eſt; pulſuque, & viribus infirmioribus: nocte autem proxima cum cœnulam, ut ſolebat, ſumpſiſſet paulo poſt alto ſuſpirio edito, continuo agere animam cœpit, atque intra horam mortuus eſt. VENTRE aperto, jecur albidum, & duriuſculum animadvertimus, ejuſque veſiculam bile multum diſtentam: ventriculum autem inferius quam par eſſet, locatum; ſanum tamen.

Thoracis cavea dextera ſerum habuit non paucum, turbidum, & in parte quaſi ſanioſum; ſiniſtra autem paucum, idque cruentum. Hujus caveæ pulmo erat a latere per membranas alicubi ad pleuram annexus, & ſuperius habebat in ſuperficie particulam duram, vitium, ut videbatur, antiquum, cætera aere mediocriter diſtentus, & ſi ſecares, multum effundens ſpumoſi humoris, an illuc ex dextero per bronchia expreſſi? quippe cujus ſubſtantia ſic facta erat dura, & compacta, ut continuo intelliges. Namque hic pulmo ſuperius quidem; qua parte cum pleura nexus erat; corruptus videbatur; tota autem reliqua, quæ multo maxima erat, parte prædurus, & valde tumefactus, manum, ſi attolleres, prægravabat. Colore exterius erat carneo. Interius quoque, quacunque ſecares, ex conſtipatis

(1) Sect. hac 3. Obſ. 39. 48. in Addit. Obſ. 4.

(2) In Schol. ad cit. Obſ. 39.

(3) Epiſt. 21. n. 33.

carneis particulis, quasi ex tot globulis, constare videbatur, vasculis hic illic distinctum ab incluso sanguine nigricantibus: itaque superioris lobi suprema pars ob confertissima vasa, tota erat nigra. Multus autem humor putridus ex dissecto pulmone hoc dextero prodibat. A quatuor cordis orificiis totidem incipiebant concretiones polyposæ, inde in respondentium vasorum truncos productæ, & in truncorum quoque ramos, ut certe in Pulmonaribus vena, arteriaque conspeximus. Majores illæ erant duæ quæ in venas juxta singulas auriculas ferebantur: quin & in auriculas se expandebant, præsertim autem in dexteram. Erant omnes maximam partem ex alba tenaci, & quasi fibrosa substantia.

Cranio exsecto, concretio polyposa exilis, sed illius ejusdem substantiæ, in Falcis sinu conspecta est. Inter uramque meningem aquæ copia non modica. Multa quoque sub Tenui ad cerebri sulcos; imo, ut attentius inspiciens cognovi, intra membraneam ejusdem meningis substantiam in quasdam quasi mucosas cellulas diductam; quamobrem aquam his cellulis interceptam mentiri quidem *gelatinam*, sed revera esse fluidam, animadverti. In Lateralibus ventriculis pauca aqua, eaque cruenta: nec pallebant vasa, per eorum superficiem ducta, nec quæ Choroides plexus efficiunt; quorum in plexuum posteriore parte hydatides erant. Pinealis glandula, minime laxa, intra se corpusculum habuit inæquale, magnitudine minoris grani piperis, substantia duriuscula, sed neque ossea, neque cartilaginea, neque manifeste lapidea. Cerebrum, & nervi non valde flaccidi, Cerebellum pallidiusculum est visum. E Spinæ tubo vix paucæ aquæ guttæ defluebant.

13. Si ex verbis Hippocratis, tanquam ex oraculis, quædam excerpere, & ad rem nostram accommodare fas esset; profecto ex iis quæ de lethargicis scripsit (1), in propositam historiam convenirent hæc: *soporati, decolores, ... cum pulsu sepulto, ... cervicis dolore angi queruntur.... Quicunque servantur, fere purulenti redduntur*; id est, ut Duretus interpretatur, *ex pulmonum vomica: nisi ante ad exitium præcipitentur a peripneumonia, nata ex prolapsu materiæ corruptæ, & fractis jam viribus a lethargo.* Verum utcunque de his, & præsertim de isto materiæ prolapsu sentiendum est; certe is de quo retulimus, Senex simul peripneumonia, & fractis a soporosa affectione viribus periit. Sic enim, ut copiose alibi (2) ostendam, tumidus, & densatus; & durus, & gravis pulmo a peripneumonia est quæ solvi non possit; quapropter & in novissima Valsalvæ historia ex indurato post thoracis dolores invento pulmone, hujus inflammationem intellexi (3). Solvi autem in sene infirmo, & semisopito non potuit, quippe qui mobilem adhuc, strepentemque in bronchiis materiam expectorare nec valebat, nec conabatur. Itaque dolorem primum, mox & stertorem desiisse non placebat nobis conjicientibus, quantum mali sub ea quietis specie facile delitesceret. Quod eo magis auctum est, quia multa erat in effœto sanguine materia ad concrescendum, ubi quiesceret, prona, sicuti polyposæ post mortem concretiones tot tantæque docuerunt. Nec tamen a concretione sub Tenui meninge illud repetendum erat quasi mucosum; namque in speciem erat *gelatina*, revera aqua fluida: & quidquid mucosi apparebat, ad divulsas, distractasve meningis particulas, fibrasque spectabat. Quam speciem & mihi, & aliis imposuisse interdum non dubito: quanquam suspicionem injicere debuisset Wepferus, qui cum *gelatinam* ibidem conspexisset non semel (4), adnotavit, *hac cultello sauciata, aquam exstillasse.* Non adnotavit quidem, unde illa existeret species. Sed neque ego cum unde existeret, animadverti; de vera illius sede solicitus fui: quod diserte hic tibi significandum esse, censui, ut quandocunque in his Epistolis aquam sub Tenui meninge offendisse me, scribam, aut eandem meningem in iis quidem lo-

(1) In Coac. Prænot. Dureto interpr. l. 1. n. 145.
(2) Epist. 20. & 21.
(3) Supra, n. 11.
(4) Sepulchr. l. 1. S. 2. Obs. 47. & S. 15. Obs. 3.

cis nominabo, in quibus natura ab ea non disjunxit Arachnoidem, uno eodemque nomine, Veterum more, utramque comprehensam intelligas, & memor tot *nexuum fibrosorum* per quos Ruyschius (1) docuit ambas inter se connasci, possis cum recentibus Anatomicis in laxatorum eorum nexuum interstitiis aquam congestam existimare. Aqua autem ea copia fuit intra cranium propositi senis tum quia illiusmodi sanguis lente meabat, tum quia in ea ætate sero abundat, & caput, ut vires ostendunt languidæ, infirmius est. Quod igitur in eo legitur libro qui inter Hippocraticos circumfertur, inscriptus *de hominis structura* (2), *cum cerebrum frigidis humoribus repletum fuerit, hinc passionem quæ lethargus appellatur, hominem occupare*, id, si latius aliquanto accipias, hac, ceterisque, ut diximus, in hac Epistola Dissectionibus confirmatum vides, duabusque præterea aliis ad soporosas quoque affectiones pertinentibus, quæ Dissectiones in I. (3), & II. (4) ad te Epistolas conjectæ sunt, & fortasse aliis etiam videbis, ut certe ea ad quam tibi describendam transeo, quando in superioribus Litteris (5) quod habebam dicere de corpusculis duris in Pineali glandula non ita raro occurentibus, dictum est.

14. Vir exterus, isque, ut videbatur, quinquagenarius in Nosocomio Patavino ex pulmonum inflammatione cum soporoso per quatuor dies affectu, mortuus erat mense Martio A. 1717. A Cadavere amputatum caput, & detracta genitalia, ad me, tum forte quædam de utrorumque structura recognoscere cupientem, afferenda, ut solebant, curarunt Viri Clarissimi, qui tum mihi in plerisque sectionibus adjutrices præbebant manus, in Publicorum Professorum numerum postea meritissime adlecti, Julius Pontedera, & Jo. Baptista Vulpius. De Thoracis visceribus, quoniam manifestissima pulmonum inflammatio fuerat, nec ego tunc eram solicitus, nec ipsi fuerunt. Ex genitalibus, quemadmodum ex iis quæ peculiaria habebant, alibi a me descripta, aliasque proferenda, cognosces, proclive erat intelligere, nullam ei viro notam Veneris voluptatem fuisse.

In Cerebro autem; etsi aliud agebam; hæc quæ ad rem præsentem attinent, adnotavi, videlicet in ventriculis aquam, & sub Tenui meninge passim & multam, & flavam: in vasis autem, sanguine distentis, polyposas hic illic concretiones.

15. In hujus quoque cranio, ut ante indicavimus, fuisse aquam, vides. Sed erat hæc flava, ut in comatosa etiam puella, in sartore quem profundus somnus subinde prehendebat, & in puero lethargico, quorum sectiones habes in Sepulchreto (6). Eo tamen noli statim decurrere, ut illud improbes quod ex Carolo Pisone ibidem (7) profertur, serum sanguinis *soporosum* esse, *si excremento cerebri mucoso, vel aliis humoribus (præter bilem) commisceatur.* Nam in illa puella epilepticus insultus, in eo puero ingens capitis dolor præcesserant, sartorem autem non hic modo, sed subinde vigiliæ, subinde somnus male habebant: nec fortasse aliquid ejusmodi, si quis diligentius quæsivisset, in vero deerat, cujus modo historiam proposui. Nec me tamen fugit quod in idem quoque Volumen (8) relatum est, a Francisco Sylvio in ipsa, bile, quippe non secus ac opium, impense amara, *vehementiorem narcosin* positam esse, & præter aquam, alia in veternosorum capitibus, præsertim vero sanguine distenta vasa non raro inveniri: imo in quibusdam (9) *cerebrum* satis *exsuccum, ac hydrope, aut colluvie serosa, quibus lethargici plerumque afficiuntur, prorsus immune deprehendi.* Quorum ego nihil inficior: quin ultro addo, audivisse me, somnolentos a deglutito opio canes arteriosa omnia cerebri vasa ostendisse sanguine vehementer turgida. Sed illud ajo, utile quidem esse scire, sopo-

(1) Responf. ad Epist. Problem. 9.
(2) n. 3.
(3) n. 2.
(4) n. 20.
(5) n. 12.
(6) Sect. hac. 3. Obs. 12. & 43. & in Addit. Obs. 1.
(7) Sect. ead. Obs. 8 in Schol.
(8) Ibid. in Schol. ad Obs. 13.
(9) Obs. 30.

rosas affectiones in aliis aliter fieri ab alia causa; illud vero utilius, nosse quid *plerunque* ex aliorum quoque confessione post affectiones illas soleat inveniri.

16. Nunc tamen quoniam de sero, quod ut plurimum reperitur, satis dictum est; de vasorum quoque distentione (quam & ipse in eo soporoso affectu esse, censui, in quo magna cum utilitate Occipitales venas incidi jussi (1), & non raro, fateor, simul cum aqua inventam esse, velut Acta quoque Cæsareæ Academiæ (2), & nostræ aliæ Observationes (3) confirmant) de illa, inquam, aliquid dicamus, præsertim cum in viro de quo loquimur, non defuerit. Huic quanto plus sanguinis inerat, & quanto minus per inflammatos pulmones trajici poterat, tanto plus crediderim in venis quæ intra cranium sunt, restitasse. Hæ enim venæ cum circumjectorum musculorum carent adjumento, tum sanguinem ab iis arteriis accipiunt, quæ ut tenuioribus tunicis sunt, ita non magnopere illum compellere, nec a tergo valde urgere possunt. Quanto autem magis restitat sanguis, tanto plus seri, si nihil prohibeat, ab eo secedit, tantoque magis ab utroque premitur cerebrum: porro quanto major hæc pressio est, tanto gravior est sopor; ut illa vel magis aucta, in apoplexiam hic degeneret. Itaque Sennertus (4) si adeo carus ingravescat, ut respiratio quoque lædatur, *tum apoplexiam in propinquo esse*, monet. Quin Boerhaavius (5) diserte, *Carum esse apoplexiam levem*, scribit, *Lethargum autem leviorem apoplexiæ speciem.* Quæ commemoro, ne mireris, si quas inter apoplexiæ causas posui, easdem nunc esse agnoscam soporosorum affectuum causas. Cur autem eædem in quorundam capitibus, qui ex his affectibus periere, majores interdum esse videantur, quam in aliorum quos interemit apoplexia, satis ex iis quæ in IV. Epistola (6) indicata sunt, per te conjicies; ego, ut initio dixi, nolo in hac quoque prolixius conjecturis indulgere. Id optimam in partem accipies: & valebis.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA VII.

Sermo est de Phrenitide, Paraphrenitide, & Delirio.

CUR duæ quæ *Soporosos Affectus* in Sepulchreto consequuntur, Sectiones sint a nobis prætereundæ, facile ex iis intelligis causis, quas sub initium attigimus Epistolæ superioris. Eædem autem ferme sunt causæ, quare & Sectionem quæ duas illas proxime excipit, *de Vigiliis præter naturam* inscriptam, prætereamus. Nam hæ quoque non solæ sunt, cum interimunt, sed cum gravioribus morbis conjunctæ. Itaque nullum invenies exemplum, in quo Vigiliæ dumtaxat proponantur, ex iis omnibus quæ ibi proferuntur: quæ tamen octo, haud amplius sunt; imo ne octo quidem. Observatio enim VII. eadem ac IV. est: quod unum magis miror intra tam paucas lineas animadversum non fuisse, quam plures in longiore insequente Sectione VII. iterationes; siquidem Observatio XXXV. non alia est ac XXIII. nec XXXIV. alia ac XXIX. Atque utinam in superioribus tribus Sectionibus eadem non obvia esset incuria. Certe in I. facile animadverti potuisset, Observationem XXXII. non differre a XVI. nec XXXIV. a XIX. nec XIII. a XXXV. nec LXXXV. a XLIV. nec CIII. a XCV. Neque in II. Sectione Obs. XXVIII. a XXIV. aut XXII. ab ea quæ in Additamentis est II.

(1) Adverf. 6. Anim. 83.
(2) Volum. I. Obs. 152. & IV. Obs. 39.
(3) Epist. 10. n. 17.
(4) Medic. Pract. l. 1. P. 2. c. 32.
(5) Aphor. de cognosc. morbis §. 1045. & 1047.
(6) n. 31.

Neque in III. Sectionne Obs. XXIII. a XX. aut XXXVIII. a XLIV. Quod si hæc nobis occurrerunt aliud agentibus; credibile est, plura deprehensuros esse qui diligenter quærant. Sed hæc, & cætera ejuscemodi, viderint qui eos libros tertium vulgabunt. Nos; ut ad propositum revertamur; Vigiliarum exempla cum aliis morbis relaturi, jam ad istam VII. quam insequi diximus, Sectionem transimus. Ea est *de Phrenitide*, *Paraphrenitide*, *& Delirio*. Historias autem quæ huc attineant, præcipue has quatuor in Valsalvæ scriptis invenimus.

2. ADOLESCENS annos circiter viginti natus, in Bononiensi S. Mariæ de Morte Nosocomio decumbebat. Lenta erat febris cum siti quidem, sed urina, & pulsibus quadantenus sanorum similibus; ut levis videretur morbus. At circa octavum diem delirium ingens accessit, quod septem dies perduravit. Hoc cessante, æger tamen quasi amens jacebat, nisi quod nonnunquam paulisper sapere videbatur. Tandem moritur. CADAVER exterius ad lividum aliquantum vergebat, præsertim sub manuum unguibus: & musculosa etiam caro ad subfuscum potius, quam ad nativum rubicundum colorem. Sanguis quoque nigricans erat, & crassior; fluidus tamen.

In Ventre, & Thorace sana omnia; nisi quod aquæ in pericardio vestigium nullum. Cranio sublato, *gelatinosa* quædam concretio animadversa est, quæ vasa sanguifera, per Tenuem meningem reptantia, a lateribus comitabatur. Ea meninge ad basim cerebri lacerata, copia aquæ exivit, colore, & crassitie vaccinum serum referentis. Cæterum totum cerebrum erat sanum.

3. Malignam, ut vocant, hanc febrem, delirium autem quod ad ipsam accessit, Phrenitidem fuisse, manifestum est. Sed cur in meningibus nulla inflammatio? nulla vasorum distentio? Num hanc credes, cum phrenitis in amentiam mutata est, solutam fuisse; antea autem non defuisse, eoque tempore ob lentum in distentis vasis sanguinis motum, eam aquæ copiam secretam esse? At neque in duabus proximis observationibus quidquam leges de vasorum in meningibus distentione.

4. VIR annorum circiter triginta quinque dolore corripitur in thorace, cum febre. Dolore abeunte, accedit ad febrem delirium: quod, febre magis semper augescente, ad mortem usque perdurat, quæ circa diem undecimum accidit. THORACE recluso, pulmonum posteriora dura aliquantum, & rubra inveniuntur. In utroque cordis ventriculo polyposa concretio, in sinistro autem propemodum major, mirante Valsalva, ut qui ad id tempus majorem semper in dextero animadvertisset. Dum e Cranio cerebrum eximebatur, paululum seri ex meningibus emanavit. In Duræ singulis majoribus Sinibus singulæ erant concretiones polyposæ. Molle fuit cerebrum totum: in sinistro autem ejus ventriculo plexus Choroides multum, varicum instar, turgebat.

5. De polyposarum concretionum causis, illarumque discriminibus non est hic locus verba faciendi. Sed quæ causa peripneumoniam facere inceperat, ea videbatur in hoc viro ad caput translata, ibique perstans ad mortem usque, conspicuam meningum inflammationem facere. Nec fecerat tamen: istæque in altero dumtaxat plexu Choroide quasi varices antiquum facile vitium erat.

6. BAJULUS febre ardenti laborans, ingenti capitis dolore, cui delirium successit, vexabatur. MORTUUS, inter utramque meningem paucum serum ostendit, cujus pars inter sanguifera vasa in *gelatinæ* modum concreverat: in Sinu autem Falcis tenuem, longamque concretionem. Cæterum totum cerebrum secundum naturam se habebat.

7. VIR autem annos natus triginta quinque, in magnam incidit febrem: delirat: oculi lucent: pulsus est vehemens. Denique moritur. CEREBRUM est bene constitutum; nisi quod valde turgent sanguine ejus vasa, ventriculi autem seri habent aliquantum.

Præter nonnullas in Corde polyposas concretiones, omnis in hoc cadavere sanguis est fluidus.

8. Ne mireris, uno hoc excepto, in reliquis de quibus dictum est, delirantibus Valsalvam distenta cerebri vasa non vidisse; relege omnia delirantium exempla quæ ex ipso retuli in Epistolis superioribus (1); nam & delirium ex iis affectionibus est, quæ tametsi interdum, vel a gravioribus aliis sejunctæ, possint occidere, sæpius tamen cum aliis copulantur; nullum reperies, in quo distentionem vasorum cerebri animadverterit, plura, in quibus aquam. Illud verum est, haud talia plerumque fuisse ea deliria, qualia creduntur conjunctam meningem inflammationem habere. Sed tamen etiam in Sepulchreto quædam extant Observationes (2) in quibus cum vel maxime credibilis esset, nulla fuit vera inflammatio, &, si vasa distenta erant, *aquoso & pituitoso sanguine turgebant*. Quin Willisii dissectiones, & sententia (3) proferuntur, censentis, a meningum inflammatione soporosos potius affectus induci, quam phrenitidem, cerebro videlicet a restitante sanguine compresso, aut si illa post phrenitidem inveniatur, tunc inveniri, cum phrenitis denique in carum, aut lethargum mutata est. Contra in plerisque earum Observationum quæ de phreneticis, aut delirantibus in hanc Sepulchreti Sectionem relatæ sunt, videbis meningum inflammationem, aut saltem earum vasorum distentionem commemorari, quamvis ante mortem sopore occupati non fuissent. Sunt vero Docti Viri qui hactenus Willisium sequuntur, ut a meningum inflammatione phrenitidem non semper fieri, agnoscant; ipsi autem negari non posse, credunt, cerebrum, aut saltem cerebri corticem semper in phrenitide esse inflammatum. Quod tamen diserte negabat Henricus Meibomius Anatomicus præstantissimus, cum hanc thesim proposuit (4): *In phrenitide ipsa cerebri substantia non inflammatur*. Ego vero non modo aliquando inflammari, non nego; sed ad eas quæ in Sepulchreto sunt, observationes addere alias possum, ut Lanzoni (5), qui in adolescente ex maligna febri delirante *cerebrum maculis nigris undequaque conspersum, cum membranis lividis* invenit, prægressæ inflammationis haud ita obscuris indiciis, & Möglingi (6), qui phrenetici cerebrum *secundum membranas undique inflammatum*, & parte aliqua *sphacelatum*, vidit cum *ventriculis multo sero repletis*. Sed cum has, aliasque addidero; tot illas dissimulare non potero, in quibus nulla usquam in cerebro reperta est inflammatio, quæ, ne ab Sepulchreto discedam, eæ fere omnes sunt, quas proferri video ad ostendendum, sine meningum inflammatione fuisse phrenitidem. Quas inter, eam potissimum attendas velim, in qua egregius Anatomicus Coiterus (7) *nullam*, inquit, *nec in membranis*, *nec in cerebri substantia deprehendere quivi inflammationem*: huc autem adjungas quæ solers alter Prosector observavit, potius quam in Sepulchreto apud Rhodium ipsum (8) legenda. Rhodius enim cum repertam in uno phrenetico meningum, & cerebri inflammationem proposuisset, *at Fabricius Bartoletus Vir diligens ac ingenuus mihi fassus est*, inquit, *se in plurimis phreniticorum cadaveribus invenisse piam matrem sine omni cerebri noxa inflammatam*. Quod si haud facile credis, tunc corticem saltem cerebri noxæ aliquid a contigua meninge non contraxisse; cave tamen putes, cum cerebri cortex est inflammatus, semper tunc esse phrenitidem. Nam Willisius idem qui sæpius hanc abesse vidit cum essent meninges inflammatæ, docuit ibidem (9), tunc etiam abfuisse *nonnunquam*, cum *cerebri exteriorem ambitum* offendit *tumore phlegmonode obsessum*. Nec aliæ desunt quæ id confirment, observationes, in hisque ea quæ

(1) I. n. 2. & 4. V. n. 2. & 4. VI. n. 2.
(2) Ex. gr. 13.14.16. hujus septimæ Sect.
(3) Ibid. Obs. 1. cum Schol.
(4) Coroll. 4. in calce Exerc. de Observ. rariorib.
(5) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 113.
(6) Earund. Cent. 6. Obs. 22.
(7) Sect. hac 7. Sepulchr. Obs. 16.
(8) Cent. 1. Obs. Med. 40.
(9) Obs. 1. cit.

extat Sepulchreti libro IV. (1). *Tenuis enim meninx erat & ipsa rubicunda, ac sub ipsa pus crassiusculum & subrufum: nequaquam tamen æger deliravit.* Quid ergo est? Cum omnia quæ dicta sunt, attenderis; huc redeas, necesse est, ut aliæ alias causæ esse horum deliriorum videantur, eæque pro varia sanguinis, humorumque natura, aut cerebri affecta parte, aut hujus a primordiis, morbisve prægressis constitutione, aut ejusmodi aliis, aut diversa modo plurimum, modo horum omnium conjunctione, aliter in aliis agentes, ut alias hunc, alias alium efficiant morbum. Erit igitur in nonnullis cerebri, in pluribus meningum inflammatio, aut certe vasorum illa distentio, sed non tanta, ut magis comprimat, quam irritet: in aliis effusa aqua, sed irritans hæc quoque; probo enim Bonetum (2) aut quemcunque alium scribentem, *purum putum serum, acrimoniæ expers, delirium excitare non valere*: in multis denique; ut alias omittam causas; utraque simul earum quæ modo dictæ sunt. Quo spectant & Observationes quædam in Sepulchreto (3) legendæ, & complures meæ, quarum alias in aliis Litteris ad te scripsi (4), aut scripturus sum, quinque autem in his continuo subjiciam.

9. Senex annum agens octogesimum, ob varia, sed levia, valetudinis incommoda admissus in Bononiense S. Mariæ de Morte Nosocomium, cum ibi esset, pulsu factus est non modo crebriore, & celeriore, verum etiam turgidiore, quam ejus ætati videretur convenire. Ad hæc, delirare cœpit, sæpe item, quasi ex convulsione, maxilla inferiore, & artubus tremere. Tunc interrogatus quas in capite molestias perciperet, pondus diserte dixit, cætera negavit. Porro cum delirare pergeret, ac tremere ita, uti dictum est, ad quindecim, aut sexdecim dies; tandem pulsus, qui nonnunquam humilis animadversus fuerat, humilior est factus: indeque intra biduum, stertore superveniente, simul delirandi, & vivendi finem fecit. Ventre, ac Thorace quarta decima ab obitu hora apertis, viscera sunt animadversa etiam tum calentia, quamvis toto illo temporis spatio cadaver sub dio aeri frigido, quippe sub initium A. 1706. expositum fuisset. Intestina qua inter se contingebant, & inferiore quoque facie rubebant nonnihil; limbus autem hepatis livebat: lienis denique multum flaccidi membrana qua convexam faciem vestiebat, valde crassa facta erat, & quasi cartilaginea. Hæc in ventre. In Thorace autem dexter pulmo inferiore latere cum pleura cohærebat, in summo parvam quandam portionem duram habebat, in qua dissecta, vasa omnia pulmonis obstructa, & sicca videbantur; ut vitii antiqui vestigium crediderim. Pulmonis vero utriusque inferiores, & præsertim posteriores, partes non modo nigræ erant, ut solent, verum etiam subduræ. Pericardium vix aliquid aquæ: cor autem concretiones duas habuit polyposas, alteram in ventriculo dextero subflavam, & viscidam, quæ in auricula, & prope Pulmonaris arteriæ orificium, quod tamen non subibat, alba fiebat, duriorque; alteram albam, & duram in sinistro ventriculo, & initio arteriæ Magnæ. Hujus valvulæ, & Mitrales hic illic duræ; necdum tamen osseæ. Ipsius autem arteriæ truncus, si exterius inspiceres qua secundum vertebras descendit; sanguifera quibus ornatur, vascula ostendebat multum distenta: si vero interius; squamulas passim duriores, multisque in locis jam osseas, hasque etiam qua is truncus in ventrem pertinebat, & in superiore aliquo ejus ramo; sed prope cor minus duras: præterea inter squamulas, quibusdam in locis, interior tunica desiderabatur, ibique exulcerata, & corrosa videbatur tunica proxima, & in rubræ, putridæque substantiæ frustula, quæ prodibant, conversa. Cranium exsecturi, dum Temporales musculos amovemus, valde strigosos animadvertimus, credo, quia jam diuminus valide se contenderant, ut pote in sene propemodum omnino edentulo. Dum vero caput a summa Spina amputabatur, ex hujus

(1) Sect. 3. Obs. 10. §. 7.
(2) Sect. hac 7. l. 1. in Schol. ad Obs. 27.
(3) Sect. ead. Obs. 16. & in Addit. Obs. 1.
(4) I. n. 14.

tubo non multum, ex majori autem ossis occipitis foramine magna vis aquæ prodiit. Quamobrem Crassa meninx mox valde corrugata deprehensa est. Sub Tenui tamen in cerebri anfractibus aqua supererat ejus similis in qua caro recens lota sit: cujusmodi aquæ portio aliqua & in Lateralibus ventriculis fuit, quorum tamen vasa non pallebant. Quin plura videram per Tenuem meningem vasa, nigro, concretoque sanguine pleniora: in Sinu autem Falcis polyposam concretionem exilem, & longam. Cæterum etsi cranium, & cerebrum hoc nescio quid ingrati olebant; cerebri, & cerebelli substantiam invenimus sanam; nisi quod in illo non adeo, in hoc vero multum laxa erat.

10. Vel in sene id ætatis, ut passim Magna arteria ossea fieret, in delirio autem perpetuo quidem, sed minime feroci, vides tamen, cum aqua, vasorum distentionem in meninge Tenui fuisse. Jam vero ab hoc, unde consulto incepimus, ad senem alterum, sed non ita grandem natu, & ad delirium minus quietum transeamus, quando cætera quæ in prioris corpore inventa sunt, habebimus alias commodiorem attendendi locum.

11. Figulus, annos natus septuaginta, natura hilaris, potor strenuus, post animi curas, laboremque in arte sua majorem, quam soleret, eaque ætate ferre posset, simul in febrem incidit, & dolorem sinistri lateris vehementem. Quare circiter Nonas Apriles A. eodem 1706. tum in idem Nosocomium statim exceptus est, tum sanguis statim de sinistro cubito emissus. Quarto die febris se valde intendit. Sexto autem delirium accessit tantum, ut vincire necesse fuerit, ne lecto desiliret. Pulsus erat frequens, sed æqualis: respiratio difficilis: nulla expectoratio. Itaque etsi eo die missus est sanguis e talo, omnibus tamen in pejus ruentibus; postridie, stertens, supinus, totoque corpore sudore madens, est mortuus. Cadaveris facies, humeri, & brachia non secus atque in ictericis, flavebant: cætera quoque; sed minus: ilia autem erant sublivida. Ventre aperto, animadvertimus omentum brevissimum, sursumque retractum: lienis tunicam, qua imum gibbæ faciei vestiebat, præduram: hepar vero cum diaphragmate tota convexa facie connatum, si limbum, ejusque viciniam excipias. Hic ad aliquem tractum faciei autem cavæ magna pars livore inficiebatur cum substantia proxima ad lineas duas reliqua pallida, & marmoris instar variegata, tota autem duriuscula. Bilis in vesicula erat pauca, eaque corrupti sanguinis similis, aut aquæ turbidæ in qua caro lota sit. Nihil obstabat quo minus in Duodenum intestinum descenderet; descendisse autem color ostendebat eorum quæ intestinis continebantur. Hæc aere turgebant, iisque adhærens pinguedo flava erat; ut perpauca etiam aqua, quæ in ima ventris pelvi fuit. Quæ autem pars Tenuium intestinorum in pelvi erat, illa ex fusco subrubebat, ut vicina quoque ureterum portio. At vesica, & lotium quo distentam invenimus, utrumque flavebat: sanguifera autem vascula cervicem versus in posteriori interiorique illius parte turgebant. In hujus vesicæ parietibus illas cellulas, & quasi hernias, vidi, quæ quoniam in Adversariis (1), nec sine conjectura de earum causa descriptæ sunt, hic iterum describantur non oportet, præsertim postquam apud Amicum quoque optimum, virumque Experientissimum Heisterum (2) multo plures videre potes delineatas. Hic unum addam: cum ex hujus Figuli domesticis, atque intimis familiaribus quærendum curassem, numquid scirent, de ullo unquam vesicæ incommodo questum esse, diserte negasse, sicut etiam de hernia varicosa: quam ad hunc modum se habentem conspexi. Multiplices venæ, dilatatæ, & crassæ factæ, totum undique testiculum amplectebantur, cujus substantia ita erat compacta, ut in canaliculos, quemadmodum alias proclive est facere, dissolvi non posset. Erat præterea infra testem corpusculum exiguum osseum. Hæc omnia Vaginalis tunica compre-

(1) III. Anim. 36.

(2) Instit. Chirurg. Tab. 32. Fig. 1. & 2.

hendebat, undique adnata, nisi desuper, ubi vesiculæ erant duæ aqua flava plenæ. Alteri quoque testiculo Vaginalis tunica erat adnata, nisi qua epididymidis corpus intercedebat; ibi enim erat spatium, ejusdemmodi aqua plenum. Tunc deflexis ad penem oculis, neque in glande, neque in præputio quidquam de frænulo animadverti: lævia ibi omnia; vix albidum quasi vestigium, ubi frænum esse debuerat, aut olim fuerat. Aperta ab initio ad finem urethra, nihil dignum vidi quod hic adnotetur, nisi minuta quædam quasi *tabacci* granula, quæ utrinque erant ad latera carunculæ Seminalis, & carunculæ quoque ipsi agglutinata esse videbantur. Tunc Prostata glandula dissecta, intra hanc eadem granula cum in parte sinistra, tum præsertim in dextera fere tota, quoquoversus secarem, deprehendi. Thoracem jam aggredientibus occurrerunt primum cartilagines, per quas legitimæ costæ inferiores cum sterno committuntur, extrorsum a dextro latere protuberantes, quasi aliquid interius subesset quod impulisset ad exteriora. Nihil autem ejusmodi suberat: itaque conjeci, acceptum id esse referendum nimiis in puerili ætate musculi Pectoralis dexteri contentionibus, & conatibus quos rudimenta fortasse illius artis exigerent. In reclusi thoracis cavo dextero sana omnia. At in sinistro multa aqua subflava: qua exhausta; apparuerunt per faciem pulmonis strata quasi frusta crassæ cujusdam, ut videbatur, membranæ flavæ, & facillime lacerabilis; ut quamvis reticulare quoddam opus in se intextum repræsentaret, concretionem esse censuerim crassiorum particularum in ea flava aqua natantium. Erant ejusmodi ampla frusta per faciem præsertim inferiorem lobi pulmonis inferioris, itemque inter lobum, & lobum. Lobus autem is inferior durus erat ferme totus, & gravis: dissectusque ex densa inventus est substantia compactus, non pulmonaris, sed hepaticæ simili; ut vel me tacente, ex iis quæ superiore Epistola (1) tradidi, peripneumonia affectum intelliges. Videbatur autem inflammatio transire in suppurationem cœpisse. Albida enim erat ea substantia, non rubra: & crassa alba materia passim ex quibusdam orificiis, bronchiorum, opinor, sectionibus, exprimebatur. Lobus autem superior in suprema quidem parte sero turgidus spumoso, ibidemque niger, & durus erat; sed ita durus, ut vetus potius vitium, quam recens, existimares: parte autem reliqua ferme exsuccus, nec multum dissimilis sani. Cæterum ad pleuram a latere, atque anterius nectebatur per plures inter se divisos quasi lacertos rubros, & crassos, sed membraneos. Nusquam autem arctius pleuræ adhærebat, quam ad supremam illam partem: eratque ibi pleura crassior, & facile a costis avellenda: id quod proclive erat facere etiam qua lobo inferiori suberat, ubi erat crassiuscula, & rubicundior. Pericardii facies exterior, sinistra tantum, a vasculis minimis sanguine turgidulis rubebat. Intus pauca erat aqua, eaque flava. In auricula dextera, crassa concretio polyposa: in Pulmonari arteria, ejusque ramis teres altera: teres quoque in arteria Magna: nec talia in sinistris auricula, & ventriculo prorsus deerant. Harum omnium concretionum substantia secundum longitudinem spectata, partim erat sinuosa, & flava, partim fibrosa, & subrubra. Supra Magnæ arteriæ valvulas, sub ipsa tunica intima, lamellæ erant osseæ: quin etiam primorum bronchiorum, non modo trunci Asperæ arteriæ, semiannulos animadverti anterius, id est in media cujusque parte, osseos factos; ut parum essent flexiles, &, si disrumperes, aliquid ostenderent in media illa parte quod medullæ inchoamentum videri posset. Ad Cerebri denique sectionem progressus, in finibus Laterali sinistro, & Quarto, itemque in Primo, & in venis aliquot, cum hoc communicantibus polyposam concretionem albidam, firmam, exilem conspexi. Vasa autem reliqua, per omnem tenuem meningem repentia, etiam qua cerebellum convestit, adeo sanguine distenta, ut trunculi turgerent, minimi autem

(1) n. 12. & 13.

ramuli essent luculenter conspicui. Hæc vero in sinistra dumtaxat parte ad hunc modum se habebant. Sed nec vascula per medullarem cerebri substantiam traducta, nec ea quæ parietes Lateralium ventriculorum perreptant, turgere videbantur. Plexus tamen Choroides non decolores, quamvis in ipsis hydatides, & in ventriculis omnino serum non deesset. Multum autem exterius fuerat in cerebri anfractibus, unde per Tenuem meningem translucens, *gelatinam* mentiebatur; sed hæc revera nusquam; fluxile dumtaxat serum fuit.

12. Noli expectare, ut tam longæ historiæ longa quoque respondeat explicatio. Alia nimirum alio attinent, quæ suo quodque loco in aliis Litteris non negligemus; hic autem omitti non debuerant, ne mutila esset historia. Peripneumoniæ, atque adeo Pleuropneumoniæ accessisse delirium, vides: quod & in aliis sæpe (1) contigit, quorum casus in alias rejicio Epistolas. Hunc vero producere malui in præsenti, quoniam vehementius fuit delirium, & quod Phrenitidem continuo appelles, *malam*, ut Hippocrates (2) docuit, *a pulmonis inflammatione*. Quin certior factus sum, hic in quibusdam quasi epidemicis pulmonum inflammationibus, & speciatim hyeme A. 1754. quibuscunque ad has delirium accessit; pluribus autem accessit; eorum neminem evasisse. Quo dignior fuit quæ litteris mandaretur fœminæ, utroque morbo implicitæ, felix sanatio (3), non quod alii non serventur aliquando, sed quod cum vehemens uterque esset, pessimisque signis comitatus, solutus est tamen per multa quæ ultra quatriduum alvus effudit gravissime olentia, & ex atro rubescentia. Porro; ut ad Figulum redeam; sicut pulmo, & pleura, & pericardium inflammata erant a sinistris, ita & meninx Tenuis inflammata erat ab eodem latere, exemplo haud scio an ab aliis adnotato, sed tamen fortasse non dissimili ratione explicando, ac major in ea mala rubor quæ vitiato ab eodem latere pulmoni respondet, aliaque ejusmodi quæ κατ' ἴξιν fiunt, ut Hippocratis loquuntur Interpretes, & in his Duretus (4), ubi illius exponit locum: *quibus peripneumonicis tota lingua fit alba & aspera; pulmonis ambæ partes inflammantur: quibus autem dimidia; tantum illa pars quæ spectatur.* Illa autem explicandi ratio, etsi tam difficilis, & retrusa, aut certe, si ad nervos etiam confugias, ambigua sit, quam ex eorum Scriptis qui eam cum antea, tum ætate hac nostra excogitare conati sunt, proclive est existimare; nonnunquam tamen aliquanto minus difficultatis habere potest, velut hic, si illam pulmonis sinistri supremam partem non solum duritie sua antiqua, sed nova addita tum a spumoso sero turgentia, tum a pleura, ibi crassiore facta, compressione, nonnihil urgere potuisse, opinemur, sinistram Subclaviam venam, & quod consequitur, reditum sanguinis a parte capitis sinistra, quæ præterea infirmior, quam dextera, creditur, remorari. Utcunque id est (nam quæ possint objici, non ignoro; sed quantulumcunque concedas, in re hujusmodi satis habeo) illud certe quod proposueram de vasorum meningis Tenuis distentione, cum sero effuso conjuncta, verum in hoc quoque Phrenitico fuisse, vides. Nunc in Paraphrenitico illam distentionem vel magis, nec sine aqua, fuisse, ostendam.

13. Vir procerus, & macilentus, ex cannabis carminatione, quæ ars ejus erat, thoracis inflammationibus obnoxius, a quibus sexies antea, aut septies vexatum se fuisse, narrabat, cum biliosæ & viridis materiæ vomitu in una, cum delirio in altera; non ita pridem a pulvere inter carminandum excepto cum vocis organa læsisset, ut clangere potius, quam loqui videretur; propterea minus pulverulentam cannabim seligens, eamque seorsum a sociis depectens, pristinam jam propemodum vocem recuperaverat, quando ab onere ferendo lassus, febrili

(1) Vid. & Jacotii Comment. in Coac. Sect. 2. l. 1. Aph. 21.

(2) Sect. 7. Aph. 12.

(3) Act. Nat. Cur. Tom. 8. Obs. 63.

(4) In Coac. l. 2. c. 16. n. 31.

frigore, & pungente ad lævam mamillam dolore correptus est. Quamobrem, eodem quo duo priores anno, circa medium Februarium, in idem est Nosocomium illatus. Cum domi oleum sumpsisset ex dulcium amygdalarum nucleis recens expressum, & sanguis e sinistro brachio detractus esset, iterum ex brachio altero emissus est. Difficile enim respirabat, nihil expectorabat. In latus affectum sæpius decumbebat. Biliosa & viridia vomuerat. Quincto die phrenitis ingruit læta, seria, interdum ferox, hactenus tamen ut accedentium ora consputaret. Medicus ex crure juxta talum mitti sanguinem, jussit, & raso capiti quoddam cataplasma imponi, quod quale esset, commodius cum de Maniacis scribam (1), docebo. Interea convulsivi motus cœpti sunt adnotari leves primum, ut in tendinum carpi subsultibus, deinde majores. Novissime nec difficilis respiratio erat, &, si quæreres, ullum se usquam dolorem, aut molestiam percipere, negabat. Sed clamabat interim, atque inscius culcitam permingebat. Tandem pulsu debiliore facto, sed nunquam inæquali, obiit paulo post finem diei septimi. IN CADAVERE latus colli dexterum livebat. Sic, Ventre aperto, jecinoris etiam limbus ad aliquem tractum, sed ad exiguam altitudinem. Vesicula contracta, pauca intus bile, quæ dilutum *tabacci* colorem referebat. Ventriculus sanus. Pancreas crassius, & subdurum. In Thorace nihil erat seri effusi. Pulmo dexter pleuræ undique per interjectas membranas arctissime alligabatur tum ad costas, tum ad septum Transversum: sinister contra paucis in locis, idque ad anteriora. Sed vicissim dexter quidem secundum naturam se habuit: sinistri autem pars multo major morbida erat. Nam primum superior lobus, alioquin sic satis sanus, tum strigosus erat, tum in summo, quasi intra tuberculum, pus album continebat: quæ tamen, ut & illæ tot tamque arctæ pulmonis dexteri alligationes, præteritis inflammationibus videbantur imputanda. Verum lobus inferior rubens, durus, gravis, ejusque densata substantia, & in superiore parte pus, aut puri similis materia per bronchiorum sectiones effluens, præsentem, quæ suppurare inciperet, commonstrabant inflammationem. Pleura quoque ab eodem sinistro latere ferme tota inflammata videbatur, cum sanguifera sua vascula nimis conspicua haberet, ac tota facillime a costis una tractione avelleretur. Diaphragma autem in ea dumtaxat sui tendinei centri, ut vocitant, parte quæ sinistro pulmoni subjiciebatur, vasa habebat, etiam minima, adeo distenta, ut ibi inflammatum esse, non dubitares. In pericardio aliquantum seri subrubri, & turbidi. Per omnia cordis orificia concretiones polyposæ trajiciebantur, in ventriculis ortæ, in vasa productæ, ex solidiore substantia omnes, si initium excipias illius quæ Pulmonarem peragrabat arteriam, crassissimum quidem in ventriculo dextero, sed ex subflava, & quasi mucosa substantia. Dum Caput abscindebatur, longæ portiones concreti sanguinis eductæ sunt e venis Jugularibus, velut enses e vaginis. Meningum vasa fuerunt sanguine quam maxime distenta. Et concretio quidem polyposa, albida, compactæque structuræ, non modo Sinum Falcis tenebat, sed & in plerasque pergebat venas, cum eo Sinu communicantes. In tribus reliquis majoribus Sinibus Crassæ meningis erat sanguis concretus. Tenuis autem meninx omnia vel minima vascula adeo sanguine habebat turgida, ut valde ruberet universa. Serum in cerebri anfractibus suberat. In Lateralibus quoque ventriculis serum fuit, subrubrum, sed paucum. Plures, nec parvæ, hydatides in posteriore sede plexuum Choroidum. Cæterum sanguine erant distenta, eoque multo quam soleant, manifestiora non tantum vasa quæ per Lateralium ventriculorum superficiem ducuntur; sed si corpora Striata, si Thalamos Opticorum nervorum leviter abraderes, aut si profundius tum ipsa, tum quamcunque velles medullaris cerebri substantiæ partem secares;

(1) Epist. 8. n. 8.

vasa proportione ad eundem modum ubique plena, & manifesta occurrebant. In cerebri autem, & cerebelli dissecto cortice vix ulla internoscere licebat.

14. Quam noxius sit pulvis, qui ex cannabe inter carminandum elatus, in arteriam Asperam, & pulmones attrahitur, Ramazzinus noster (1) docuit, tussim inde assiduam sæpe, & asthmaticam passionem Operarum deducens. Sed & acutis indidem pulmonum morbis pro sanguinis conditione occasionem præberi, qui chronicos alios post se relinquant, aut tandem ipsi vitam adimant, ex proposita historia manifestum est. Nam postquam homo ex prima evasit pulmonis inflammatione, non sivit ejus opificium id viscus omnino convalescere: itaque in alias deinceps, atque alias incidit, donec aliqua non bene expurgata, quasi initium phthisis relinqueret, ut macies, clangor, & illa præsertim puris collectio, velut intra tuberculum, ostenderunt. Cui novissima denique Pleuropneumonia accessit, & huic Phrenitis, atque adeo Paraphrenitis quæ hominem enecarunt. Paraphrenitidem autem dico, (non ita accipiens, ut fortasse est a gravissima diaphragmatis inflammatione, symptomatibus, quæ Boerhaavius (2) describit), illis atrocibus stipata: quamobrem neque iis controversiis me implico, quæ erudite sunt in Commercio Litterario (3) agitatæ. Satis mihi est, hoc vocabulo nunc a te accipi affectionem, quam possis ad Paraphrenitidem quadantenus referre. Sive enim Paraphrenitidis nomine (4) delirium intelligas, quod, capite non primario affecto, contingit; certe hic præcesserat pleuræ, & pulmonis inflammatio: sive delirium ex inflammatione septi Transversi; hoc quoque inflammatum deprehendimus. Noli tamen credere me cum septi ejusdem vitio, & inflammatione delirium necessario conjungere. Novi enim Fernelii (5) adversantem Observationem, vetustiorem istis quæ in Sepulchreto (6) proponuntur, Willisii. Quin etiam cum eorum neuter inflammationem diserte memoret ejus præsertim septi partis quam unam maxime attendunt qui delirium ab diaphragmatis inflammatione repetunt, tendinei videlicet ejus centri, sed uterque carnosæ partis vitia proferat; conspexi ego tendineam quoque ejus partem inflammatam, cum vix confusa, & subdelira morbi extremo tempore mens fuisset, quemadmodum de Peripneumonia scribens (7) indicabo. Veruntamen in Sepulchreto observationes duæ sunt (8), altera Blasii, Lælii a Fonte altera, quorum hic diaphragma suppuratum vidit post delirium, ille vero graviter inflammatum post phrenitidem. Quorum utrumque cum motus etiam convulsivos, a me pariter adnotatos, commemorare viderem, meminissem autem, a Galeno (9) scribi, *quibus inflammatum est septum transversum, hos convulsionibus esse opportunos*, tum vero a Blasio animadverterem, non modo inferioris partis hepatis inflammationem, sed & concretionem polyposam in eodem atque a me, Crassioris meningis Sinu, & in easdem propagatam venas fuisse conspectam; non prorsus inutile fore, credidi, si in ipsis utriusque libris eas perlegerem observationes. Sed querendi labor propter ambiguam notam qua Blasii Pars 6. designatur, & fallacem Consult. Lælii numerum, 132. pro 130. indicantem sane major, quam utilitas fuit: quanquam in descripta alterius observatione aliquid emendandum, alterius addendum inveni. Certior tamen factus sum, Blasium, qui caput aperuit; nam Lælius non attigit; Tenuis meningis inflammationem revera non memorasse; ut Paraphrenitidis exemplum habeas in ejus observatione luculentius, quam in

---

(1) Diatrib. de Morb. Artif. c. 26.
(2) Aphor. de cognosc. morb. §. 909.
(3) A. 1736. Hebd. 22. n. 2. Hebd. 41. n. 1. Hebd. 52. n. 2. & A. 1737. Hebd. 16. n. 1.
(4) Vid. Sennert. Med. Pract. l. 1. P. 2. c. 6.
(5) Pathol. l. 5. c. 11.
(6) Sect. hac 7. Obs. 1.
(7) Epist. 21. n. 35.
(8) Sect. cit. Obs. 15. & 37. l. 2. S. 4. Obs. 19.
(9) De Pulss. ad Tyr. c. 11.

nostra, in qua videlicet, si non primum, at certe postea adeo inflammata ea meninx fuit, ut nunquam magis vidisse meminerimus. Verum utcunque hæc sunt; cum Crassioris quoque meningis inflammatione, aut certe affectu ad inflammationem accedente conjunctum delirium ostendamus.

15. MULIER ex ictu capitis jam pridem in Patavino Nosocomio decubuerat, & sana facta, discesserat. Postea in febrem incidit: deliravit: mortua est. CAPITE tantummodo, sub finem Publicæ Anatomes, quam anno habebam 1736. in Gymnasium illato, cerebrum a me sua in sede diligenter consectum est. Nullum usquam peculiare illius ictus indicium. Crassa meninx sublata interiorem faciem ostendit crebris coccineis maculis, quasi guttis sanguinis distinctam. Tenuis autem vasa sanguine turgida: sub eaque alicubi serum: quod in ventriculis non fuit. In Plexuum Choroidum posteriore parte vesiculæ. Ante glandulam Pinealem subflavæ materiæ pauxillum. Cætera sana; nisi quod cerebellum fuit laxissimum. Nullo in vase quidquam polyposæ concretionis deprehendi.

16. In gravibus deliriis, Crassæ quoque meningis non vasa modo *admodum turgentia*, ut Slevogtius (1) ait, sed & ejus substantiam inflammatam haud raro inveniri, constat: quo istas ejusdem poteris coccineas maculas referre. Cæterum ne in hac quidem muliere præter vasorum plenitudinem, sub Tenui meninge aqua defuit. Ubi nec in viro defuit, de quo Valentinus (2) febrim & deliria gravia perpesso; siquidem cum venis in toto cerebro valde turgentibus, *statim sub pia matre multum pituitæ, & aquæ flavescentis, gelatinæ instar condensatæ*, repertum fuit. Sed & ventriculos multo sero plenos supra (3) ex Möglingio retuli; ut alia aquæ in delirantium cerebro exempla omittam. Ea nunc in memoriam redigunt conjecturam quandam meam, de qua ut judicare facilius possis, paulo altius ordiar, necesse est. A. 1711. Februario mense ineunte, cæperunt moris pessimi febres in mea Patria vagari. Pulsus in omnibus, etiam robustissimis adolescentibus, quam exiles, & quam imbecilli, obscuri, & confusi: in plerisque ad carpos plurimi subsultus convulsivi, & soporosa affectio: in quibusdam singultus denique, & extrema dejectio virium cum faciei, & digitorum livore, aliisque ejusdemmodi. Primus omnium has febres animadverti, & vel post ea omnia quæ dixi, Superis bene juvantibus, ægros pro deploratis jam habitos felicissime servavi, ex quibus, annis superioribus vivebant adhuc Cornelius Dentius Vir Patricius, qui multa, & diu emissa urina, & Ignatius Garavinius ingeniosus Opifex, qui alvo etiam soluta, convaluerunt. Circiter Februarii finem subsultus quidem convulsivi, & singultus, & livor ab iis febribus aberant; sed accedere deliria inceperant, non tamen vehementia, & tunc solum cum febris augesceret. Sic etiam affecti evaserunt tamen, in his Patricii Ordinis Sacerdos Tullius Castellinus, quem memini cum ab iis evacuationum generibus, a quibus illi, & præterea a longo cutis madore nihil esset adjutus, minus male habere tandem cœpisse postquam ore lumbricum ejecisset rubicundum, teretem, longiorem spithama, & calamo quo scribimus, crassiorem. Sed Martio demum mense, etsi febres erant cum minus atrocibus in speciem malis conjunctæ, quin pulsus, & lingua contra atque in illis prioribus, spem afferre videbantur; gravioribus tamen atque aliter ac antea deliriis post dolorem capitis ingruentibus, jam minus feliciter res cedebat. Atque ut Hippocraticam simplicitatem in utramque partem imitemur, a senioribus Medicis in media curatione advocati, ægros duos minime servare potuimus, Vincentium Mengazzinium honestum Juvenem, & Hieronymum Gnocchium Patricium Virum, & Sacerdotem. Priori autem vehementem phrenitidem instare præsensimus ex iis no-

(1) Differt. de Dura Matre §. 29.
(2) Eph. N. C. Cent. 10. Obs. 94.
(3) n. 8.

tis quas Majores docuere, inter quas illam præsertim adnotavimus quod sibi æger pneumatica organa, quorum usus est in Sacris Ædibus, jugiter audire videbatur, cujusdam similis, qui ultimis lethalis febris diebus *melodiam, seu consentum quendam suavissimum, cui tandem successit delirium, perpetuo se audire*, Collectoribus dicebat Bibliothecæ Anatomicæ (1). In Gnocchio id visum est adnotatione dignum, quod deliria tunc solum, & quidem illico adveniebant, cum toto corpore sudaverat. Quæ res tametsi inde quoque possit repeti, quod per sudorem multo sero sanguini adempto, quæ hujus restabant partes, ut minus dilutæ, ita acres magis, & ad irritandum idoneæ fierent; nihil tamen fortasse impedit quo minus ex eo deducamus unde videmur divertisse, ex aqua nimirum acri, in illis prioribus ut tunc præfrigida tempestas ferebat, copiose adeo per renes, in hoc vero sub meninge Tenui eodem tempore quo sudor, eandemque ob caussam a sanguine secreta. Sed quoniam per dissectionem haud licuit utra conjectura videri posse verior, inquirere; eo potius transibo, ut simul leve delirium ubi vix aquæ vestigia inveni, sive ratione, sive casu id factum est, fuisse, ostendam, simul levioris delirii, id est Paraphoræ, ut hanc vocem Medici nonnunquam accipiunt, postquam Phrenitidis, Paraphrenitidis, & graviorum deliriorum protuli, exemplum afferam.

17. ANUS leviore febri correpta, quam Peruviano cortice Medicus pervincere se posse, sperabat, hac non modo non cedente, sed in acutam cum vaniloquio, degenerante, confecta est. VENTRIS, & Thoracis nonnulla viscera, præter caput, in Theatrum illata, non multis antequam superioris mulieris cerebrum, diebus consecuimus. Quædam præter solitum quidem, sed non omnino præter naturam in rene dextero, & in ipso corde se obtulerunt, quæ ut tunc non indigna visa sunt quæ omnibus ostenderentur, ita nunc non videntur quæ apud te sileantur. Nam ex eo rene ureteres bini existebant, superior ex simpliciore pelvi, & tenuior; inferior autem aliquanto crassior, quippe ex pelvi quam multiplices tubuli in eam confluentes, majorem efficiebant, & magis extantem. Singulorum ureterum ut ortus, sic progressus, & finis divisus, transversi digiti intervallo inter utriusque orificia interjecto, oblonga ambo, & in eadem obliqua linea qua debebant, in vesicam patentia sic ut alterum altero superius esset. In Corde autem, pro venæ Coronariæ valvula, reticulum deprehendi haud aliter factum ac inter ejus valvulæ varietates penultimo loco in Epistolis Anatomicis (2) a me descriptum videbis. Verum hæc, ut dixi, non omnino præter naturam, ut quæ in Magna arteria, præsertim vero in matrice conspexi. In illa enim tum paulo supra valvulas Semilunares, tum ad lumborum vertebras alba intus vidi ossium inchoamenta. Sed utero aperto, reperi in posteriore, eademque superiore fundi parte *excrescentiam*, circuli ambitu, colore exterius cruento, a dextris sinistrorsum porrectam, cujus oræ pars quasi tertia, inferior, & sinisterior, ab utero sejuncta erat, ut specillo subjecto attolli posset, reliquum cum uteri substantia arctissime annexum, atque adeo ex eadem factum, nisi quod secando, magis alba, compacta, & dura in excrescentia tota deprehendebatur. Nempe scirrhus, seu mavis cancri erat initium, occulti etiam tum, humillimi, plani, lævis, nec majoris, quam ut extensi pollicis apice obtegeres. Si proximæ cervicis superficiei structuram, & hymenis annulum, exiguæ quidem altitudinis, sed nusquam dilaceratum, spectares; vix ullam, aut nullam viri notitiam mulierem hanc habuisse, intelligeres. Cranio tandem exsecto, & cerebro diligenter lustrato, nihil uspiam se mihi obtulit adnotatione dignum, nisi vasa Tenuis meningis sanguine distenta, & ipsa facillime, undecunque velles, trahentis digitos sequens; ut tametsi aquam vix

(1) Tom. 2. in Adnot. ad Du Verney Tract. de Audit. Org. P. 3.

(2) Epist. 15. n. 20.

ullam viderim, non prorſus tamen defuiſſe, vel ex hoc indicio conjecerim.

18. Si forte expectas, ut priuſquam finem ſcribendi faciam, indicare aggrediar, qua in cerebri ipſius parte, & qua ratione, & qui motus fiant, cum deliria excitantur; me non ſatis adhuc videris noviſſe. Vix quædam generalia poſſem, eoque tibi, & cæteris perquam nota, atque illa ipſa timide, ac pedetentim, dicere. Cætera ei tempori condonanda cenſeo quo Medici laude dignum putabant omnia non modo abſtruſa, ſed vel ſupra captum noſtrum poſita ſic inquirere, ut cum invenire non poſſent, comminiſci non dubitarent. Quibus utinam in Sepulchreti Scholiis tantum loci datum non eſſet, quantum ipſæ hiſtoriæ morborum capitis, vel multæ ſimul, ſæpe non occupant, multoque minus in uno interdum eodemque Scholio (1) fuiſſent eadem iterata, talia præſertim, ut a veri ſimilitudine abhorrere, ex pene omnibus diſſectionibus intelligi poſſit, quas proximis Litteris perſcribam. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA VIII.

De Mania, Melancholia, & Hydrophobia verba fiunt.

SEquuntur in Sepulchreto Sectiones duæ, quarum altera *de Mania, & Rabie, ſeu Hydrophobia*, altera *de Melancholia, & Affectione Hypochondriaca* inſcripta eſt. De hac poſtrema ſeorſum agere non eſt animus cogitanti, hanc ad interitum non perducere, niſi aliis gravioribus adſcitis morbis, ut vel ea docent quæ in Sepulchreto producuntur, exempla: itaque ſimul cum iis morbis quod ad ipſam attinet, pertractabitur. Melancholiæ autem Mania; ut Williſii utar verbis in Volumine eodem (2) prolatis; *in tantum affinis eſt, ut hi affectus ſæpe vices commutent, & alteruter in alterum tranſeat*: quin ſepius dubitantes Medicos videas, hinc taciturnitate, & metu, hinc loquacitate, & audacia in eodem ægro ſubinde alternatis, melancholicum, an maniacum pronuncient. Quo facilius tuli cum ſtultorum capita diſſecarem, atque utro laboraſſent delirio, quærerem, reſponſiones perſæpe ambiguas, nunnunquam inter ſe pugnantes, veras tamen fortaſſe in longo delirii curſu. Quamobrem etſi in diſſectionibus ad te ſcribendis cum utram in partem magis inclinaverit æger, ſciam; id indicabo: tamen quia plerumque id facere non potero; malui his unis Litteris quæ ad utrumque attinent delirium comprehendere, & poſtremo quæ ad Hydrophobiam ſpectant, adjicere, præſertim cum de his cunctis deliriorum generibus vix unam Valſalvæ hiſtoriam habeam, a qua, ut ſoleo, initium ducam.

2. VIRGINI annorum amplius viginti, inter Sacras Virgines ſe recipere maximopere cupienti, cum id negatum eſſet, illico ab audito repulſæ nuncio labare mens cœpit, ſtatimque incongrua ratiocinari, idque in dies etiam magis, ut cibum quoque ſæpius reſpueret. Sic aliquot exactis menſibus; quo tempore, præter febrem quæ erratico recurſu multoties invaſit, violentior ſine febre inſania acceſſit, ut aſſidentes impetere conaretur; labentibus ſenſim viribus, mortua eſt. CRANIO exſecto, ad latera Sinus Falcis exterius in Dura meninge exigua quædam corpora albida conſpecta ſunt, quorum nonnulla rotunda, alia oblonga, quædam abnormi figura erant, mollia tamen omnia: quo ex concreto humore orta Valſalva exiſtimavit propterea quia in mortuis ex capitis vulneribus ſi-

(1) ad Obſ. 1. Sect. 6. l. 1.

(2) in Schol. ad Obſ. 1. Sect. 8. ejuſd. l.

miles

miles ex ſtagnante circa eandem meningem pure concretiones viderat. In illo autem Sinu tenuis polyposa concretio per totam longitudinem ſe extendebat. Cerebrum erat humidum : & in ventriculis ejus majoribus ſerum inerat, ſed paucum. In plexu autem Choroide glandulæ quatuor majores extuberabant, quæ in corpus induruerant ſolidum, luteum, & forma ad ſphæricam accedens.

3. Præter hanc Virginem, cujus delirium ex melancholico in maniacum degeneraverat, ſi ſtultos alios, ut ſæpe viventes curandi habuit, ſic & mortuos diſſecandi Valſalva occaſionem habuiſſet; non dubito, quin facile ipſe quoque in eorum cerebro eam quam ego hactenus in omnibus, duritiem fuiſſet adnotaturus. Quod vero ad corpora illa tumentia in plexu Choroide, & ad iſta attinet quæ in Dura meninge ad latera Sinus Falcis deſcripſit, corpuſcula; extuberantiam in eo plexu, opinor, majorem, neque tamen in ſtulto, alias (1) tibi commemoravi, hæc autem e Dura meninge ſe attollentia corpuſcula de eorum fortaſſe genere fuiſſe, ſuſpicor, quæ poſtea a Pacchiono glandulæ ſunt appellata, iis ipſis in locis interdum minus, nonnunquam maxime conſpicua. Sed quanquam hæc neque præter naturam ſunt, ut ſæpe inſculptæ in cranio foveæ ad eorum maſſulas excipiendas oſtendunt, nec vel ante duo ſæcula Anatomicis, poſt Veſalium (2) has *tubercula* vocitantem, fuerunt incognita, imo pro novis paulo ante quam Valſalva naſceretur, iterum propoſita ſunt; eo tamen quo iſtam Obſervationem ſcripſiſſe videtur, tempore rurſus quadantenus obſoleverant. Verum hæc alias omnia fuſius demonſtrabo, nec mea circa eorum corpuſculorum naturam tentamina reticebo. Nunc eam præſtat quam mihi in Maniacorum, & Melancholicorum cerebro ſemper obviam fuiſſe dixi ſingularem duritiem ſex ſeptemve prolatis diſſectionibus confirmare.

4. JUVENEM procerum, & robuſtum mania prehenderat A. 1729. Huic Medici ſub finem Junii ſanguinem ex Temporali arteria educi juſſerant ad libram unam. Horula vix erat ex quo id Chirurgus præſtiterat, cum Juvenis inventus eſt mortuus, exerta lingua. Ne in auxilii genus, Veteribus, & Recentioribus uſitatum, & M. Aurelii Severini (3) (pro quo Hildanum perperam a pluribus laudari video) aliorumque (4) felicibus, & nonnunquam, ut in robuſta Virgine, extemporaneis curationibus comprobatum, neve in immerentes Medicos, ut vulgus ſolet, aut in Chirurgum culpam conferas, tum ut de quibuſdam eorum quæ in cadavere adnotata ſunt aptius ferre judicium queas; illud celandus non es, quod ſatis occulere is qui admiſerat, non potuit, cum æger, impellente inſania, quæ modo vulneratæ arteriæ impoſita fuerant, dimoviſſet, eaque ſtatim, perpauco effuſo ſanguine, repoſita eſſent, indignatum neſcio quem, cujus erat cuſtodiæ commiſſus, cum in ventrem, & ad imam frontem pugnos miſero impegiſſe, tum inſano ipſo inſaniorem arctiſſimo cervicibus injecto vinculo, diſceſſiſſe. CADAVER poſtridie inſpiciens, minime ob ea quæ dixi, miratus ſum, faciem ex atro purpureo livere, & ad Naſalium oſſium ſedem, quæ digito tentans, fracta eſſe, cognovi, ferme nigricare, aut ventrem turgidum, alicubi ex viridi liveſcentem. Quin Thorace hactenus luſtrato, ut pulmones modice tumidos, in Aſpera arteria ſpumam, nec tamen multam, multum autem ſanguinem, eumque fluidum, in Pulmonari vena, & valvulas denique Pulmonaris arteriæ æquo duriores animadverterim, cum cætera ſecundum naturam conſtituta viderentur; confeſtim ad Cerebrum diligentius contemplandum tranſivi. Utriuſque meningis vaſa ater, & fluidus ſanguis diſtendebat, ut illa pariter quæ per ſepti Lucidi latera, cæteroſque ventriculi dexteri, & ſiniſtri parietes

(1) Epiſt. 4. n. 32.
(2) De hum. corp. fabr. l. 7. c. 2. & Explic. Fig. 1. ejuſd. libri 7. ad K.
(3) De effic. Medic. l. 1. P. 2. ubi de Arteriot.
(4) Eph. N. C. Cent. 3. Obſ. 60.

repebant. Quos ventriculos multa aqua turbida occupabat. Plexus tamen Choroides rubebant: eorumque posteriore parte plures insidebant vesiculæ, aqua plenæ, interque has aliqua mediocrem æquans uvæ acinum, per cujus vesiculæ tunicam vascula æque crassa, & ad eundem modum ferebantur ac per vicinam plexus membranam. Cæterum nihil magis adnotatione dignum occurrit, quam cerebri durities. Sive enim medullarem hujus substantiam, sive corticalem incideres, non modice duras percipiebas, quando cerebelli substantia saltem corticalis vel magis quam solet, mollis erat.

5. *In continendis* audacioribus insanis *plagas quoque adhiberi*, Celsus (1) admonuit; non modo *eos qui violentius se gerunt, vinciri, ne vel sibi, vel alteri noceant*: Sed hæc omnia intramodum, atque instar parentis qui coerceat liberos, non lictoris qui in damnatos desæviat. Valsalvam memini, cum phreneticos, aut maniacos curaret, quorum brachiis vincula injicere conveniret, solicite inculcare domesticis, & custodibus solitum, viderent ne qui[d] illi hinc detrimenti caperent: firma quidem vincula esse oportere, sed neque arctiora, neque dura; ut loris subsui molliorem pannum aut linteum vellet (2). Quoniam maniacos a Valsalva curatos semel, atque iterum memoravi; quæres fortasse, ecquid in eorum curatione peculiare haberet? Ille vero quæ plerique solent auxilia in usum trahebat; sed, ut optimum Medicum decet, in aliis alia; in omnibus autem quanto pauciora poterat, & faciliora. Sic quosdam memoria teneo ne sanguine quidem misso, per solas ex melonum seminibus emulsiones restituisse, quibus nec papaveris semina addiderat, nec quem adversus vigilias illis efficaciorem ipse quoque expertus erat, syrupum de papavere: adeo interdum id levia præstant quod vehementia non possunt! Spectatæ fidei Medicus mihi non semel affirmavit, cum forte in phrenitide insuperabili quinque, aut sex opii grana dissolvi imperasset in iis aquis quæ, linteo exceptæ, fronti erant adhibendæ, hæ autem aquæ per assidentium errorem ægro essent potui datæ; nihil inde effectum vidisse. Quam in rem singularis erat opinio Francisci Spoleti, Primarii olim in hoc Gymnasio Rei Medicæ Professoris: qui Byzantio redux, ubi feliciter vel in Regio illo Gynæceo medicinam aliquando fecerat, cum ea nobis confirmaret quæ de opio legimus multo illic quam apud nos, puriore atque efficaciore, quippe colore ad cinnamomi colorem vergente, odore autem maxime, ut nostri loquuntur, narcotico, ibique tamen a pluribus, ei rei assuetis, non ut dormiant, sed ut læti vigilent, sumpto, eoque ad drachmam unam, aut saltem, quod Chymicus qui cum eo fuerat, Amicus noster viderat, ad scrupulum unum; subjecit, hujus tanti inter nos, atque illos discriminis causam se in eo positam suspicari, quod medicamentorum quorundam pondus multo majus contrarios effectus præstare debeat, ac minimum, non secus atque, ajebat, si fibræ circumjectum filum modice adstringas; fibram premes: at si vi multo majore; fibram disrumpes, non premes: quasi vero antequam disrumpas, non maxime premas! Sed hoc volebat potius quod inverso ostendam exemplo, si levior ventulus agitet; flammulam augeri: si vehemens; extingui: quanquam ne sic quidem intelligitur, cur id ibi assueti possint; inassueti, ut hic, non possint, id est vegeti a sumpto opii scrupulo vigilare. Neque enim quæro, cur ibi non dormiant, aut cur non vigilent hebetes, & ebriorum instar; sed cur vegeti plerique vigilent? Non ignarus, & alibi, & apud nos fuisse nonnullos quibus paulatim assuescentibus opii scrupulus, aut plus eo non modo esset innoxium, sed etiam utile adversus dolores; & esse inter Turcas qui multo plus opii quam dicebat Spoletus, devorent quidem, sed inde temulenti fiant, ut qui maxime. Verum hæc longius nos ab historiis nostris abducunt, ad quas censeo redeamus.

---

(1) De Medic. l. 3. c. 18.

(2) Vid. Epist. 61. n. 13.

6. Lanio quartum decimum jam mensem stultus a poculo, ut ajebant, amatorio, denique ineunte A. 1719. vi, ut credebatur, frigidissimæ tempestatis, a qua sibi minime caverat, mortuus est. Ventrem, & Thoracem perlustrans, nihil adnotatione dignum animadverti, si in hoc cor excipias undique pericardio annexum; sub illo autem levia præputii ulcuscula, urethræ cicatrices, canaliculos nostros perpaucos. Quod ad Caput attinet; quamvis aquam sub Tenui meninge effusam invenerim; tamen ea firmitudine cerebrum fuit; ut durius ad id tempus a me dissectum esse, non meminissem. Porro in superiore eademque posteriore Callosi corporis facie non illos extantes duos, ut Lancisius (1) vocabat, *nervulos longitudinales*, sed eorum loco sulcos duos reperi non parum profundos. Fornice autem, qui & ipse durus erat, haut procul ab ejus, quam appellant, basi inciso, & cum plexibus Choroidibus retrorsum revoluto, per singulas ejusdem basis radices singulos repere pellucentes quasi lympheductus conspexi, qui utrinque pergebant per tractus illos medullares, quibus ornantur summæ oræ ventriculi tertii (*processus* Lancisius (2) *seu nervulos* a Pinealis glandulæ *basi prodeuntes* appellitabat) per eosque tractus rependo, paulo manifestius & lympham continere, & nodulis distingui videbantur, & denique illam versus glandulam se inflectere; cui ab anteriore parte annexa erat parva congeries materiæ flavæ, in minuta grana conformatæ. Vehementer autem mihi displicuit, & ei qui aderat, Cl. Vulpio illam quæ, ut tibi descripsi, ita nobis apparuit, speciem vasculorum pellucentium, variis, ut ibi ab imparatis potuit, tentatam modis, ante evanuisse, quam pro certo quid rei esset, constituere possemus: quanquam illam molestiam minuit inusitata cerebri firmitudo, qua allectus, plura intra ejus, & medullæ Oblongatæ substantiam facilius quæsivi, & dilucidius cognovi; ut istiusmodi insanorum cerebrum aptissimum censeam ad persequendum interius nervorum origines, & tractuum ductum, & alia ejusdemmodi, quorum in molliori, ut sæpius est, cerebro multo difficilior, & obscurior est indagatio: modo tamen postea in minus molli aliquo sani hominis cerebro sic satis eadem confirmentur.

7. Maniam a philtro quoque induci, certum est (3). Sed an maniacus is homo fuerit, incertum, præsertim si frigoris vi periit, cujus solent ejusmodi ægri esse impune patientissimi. Quo indicio adducor, ut suspicer, nec mulieres duas, quarum mox historias subjiciam, mania detentas fuisse tunc saltem, cum rigente hyeme altera anginam, altera thoracis inflammationem contraxit. Quoniam tamen illud plerumque, non semper, neque in omnibus verum est (4); rem in medio relinquemus. Sed quale id cunque delirium fuerit; illud videri potuisset confirmare Lancisii sententiam de sede animæ cogitantis (5) quod a nobis in Calloso corpore hujus stulti conspectum est, si in cæteris quoque aliquid ejusmodi vidissemus (6). Verum quid raro, quid sæpe, quid semper invenerimus, cum ad harum dissectionum postremam (7) ventum erit, cognosces. Interea quæ de pervulgatis quibusdam internis maniæ, & phrenitidis remediis ad superiorem historiam attigi, in memoriam mihi redegerunt quod tibi de externo quodam adversus utrumque morbum auxilio superioribus Litteris (8) me sum pollicitus esse scripturum. Noli expectare ut hic memorem quod Valsalvæ amicus quidam Medicus, me audiente, confirmabat, se notum utrique eorum maniacum non antea persanare potuisse, quam caput toties radendum curasset, quoties capilli ad

(1) Differt. Var. VII. Fig. 1. litt. dd.
(2) Ibid. Fig. 4. litt. gg.
(3) Vid. P. Borell. Hist. Cent. 1. Obs. 65.
(4) Vid. Ettmüller. Prax. l. 2. S. 3. c. 4. art. 2. m. 3.
(5) Differt. VII. paulo ante cit.
(6) Vid. Epist. 61. n. 6.
(7) n. 13.
(8) n. 13.

digiti altitudinem crescerent, quod dum primum fieret, multo plus sordium cuti adhærentium, & male olentium animadversum esse, quam quis putasset: neque ut proferam peregrinum aliquod remedium extrinsecus adhibitum ad somnum opportune conciliandum; quanquam Romazzinus noster mihi testabatur, opium quoque ipsum in vino dissolutum, quo in pertinacibus vigiliis aut tempora madefieri, aut penicillos in nares immittendos intingi jusserat, vix levem soporem fecisse. Parabile erat auxilium, & Samonici versibus dignum, quo adversus phrenitidem, & maniam uti consueverat Medicus, quem, si nihil aliud, longa certe ætas, atque exercitatio commendare videbantur. Is igitur caseum secundarium recentem cum oleo violarum miscebat, rosoque vertici imponebat, ter quotidie mutandum. Quæres, num utiliter? Dicam quod vidi. Robustus vir, ferrarius faber, a puero, ex terrore, tum incubo, tum vertigini obnoxius, hyberno tempore cecidit repente, & confusis verbis de interno thoracis malo questus est. Continuo in Nosocomium illatus, nil ferme interrogantibus respondebat: clausis oculis, lodice caput operiebat, amentis instar: calebat simul, tremebatque: neque ebrietas, neque ulla alia ejuscemodi causa suberat, & febris aberat. Postridie de lecto prosilire, clamare, minari, ferire etiam; ut manifestus maniæ, vinculis coerceri debuerit. Continenter, & vehementius clamabat: simulque totum corpus convulsivis motibus agitabatur. Tum Medicus, vena juxta talum incisa, sanguinem ad libram detrahi, & id quod dixi, raso vertici imponi, jussit. Quid quæris? Sic intra horas duodecim omnino sanus factus est, constantique jugiter mente, post aliquot dies domum rediit, casune, an ob missum sanguinem, an exterius quoque adhibito auxilio opis aliquid conferente? Qui insanientium caput lacte fovent, non difficile postremum hoc credent. Tu sive nihil in Re Medica negligendum censes, sive in iis quæ ad te scripsi, nihil obscurum relinqui cupis; a me tibi satis esse factum, intelliges. Sed nihilne, inquies, de tuo? Sine me, quæso, duarum, de quibus paulo ante indicatum est, mulierum dissectiones proferre. Tum, ut tibi obsequar, ineptire fortasse pergam; sed sive levia, sive gravia, tamen non nisi certa, proponere.

8. MULIEREM stultam, annos natam ad quadraginta, angina sustulerat. CADAVER in Gymnasium illatum est ante medium Februarium A. 1719. cum publice Anatomen docerem. Cum ad ea quæ vellem, minime esset idoneum propterea quia non ita multis a morte horis abdominis musculi, jam virebant, neque intestina, quæ distenta erant, inflammatione omnino carebant; vix utero inspecto, cujus parvitas indicio fuit, nunquam mulierem peperisse, idem confirmantibus mammis, quæ, etsi lactei seri aliquid habebant, tamen ipsæ quoque perparvæ erant; nihil in iis angustiis temporis, nisi Cerebrum, dissecandum suscepi. Quod non secus ac paulo ante in Lanio, prædurum inventum est.

9. FŒMINA altera, quam anno superiore peperisse constabat, neque eo saniorem esse factam, per vias, ut antea, nisi quis prohiberet, discurrere pergebat, nemini, quod scire potuerim, nocens. Ante novem ferme annos insanire cœperat ob occisum pridie quam nuberet, quem amabat, virum. Tandem a thoracis inflammatione confecta est, ineunte Decembri A. 1725. CAPUT dumtaxat dissecui. Sub tenui meninge aqua erat non sine aereis hic illic bullis: quas & alicubi in quibusdam vasculis confertissimas vidi, ut hæc replerent. Nulla vero aqua in ventriculis Lateralibus: in quibus vasa, & Plexus rubebant. Basi Pinealis glandulæ anterius adhærebat pauca materia ex albo subflava, quæ aggeries calculorum videbatur; sed tactu explorata, neque calculosa inventa est, & vix subdura. Cerebrum assulatim secando, medullarem substantiam non adeo candidam animadverti; subfusca enim erat, idque hic fortasse ob sanguifera vascula pleniora; nam quo longius a corticali substantia descendebam, eo mi-

nus fuscam medullam conspiciebam. Illud certissimum hanc eandem substantiam in toto cerebro, in ejusque particulis, quæ intra ventriculos spectantur, insolita fuisse duritie, nervosque ipsos intra cranium firmiores, minusque humidos inter secandum apparuisse. Cum autem in cerebro corticalis quoque substantia satis firma esset; in cerebello fuit mollissima, quamvis *pedunculi*, & his vicina cerebelli interior medulla essent utique firmiores.

10. Nunc quid ego in ejusmodi fœminis, virisve sine febre delirantibus non inutile sim expertus, si dicam; actum agere videbor. Nam quod inter prima morbi initia, præsertim cum Melancholia esset hypochondriaca, aut locus, objectumve certum ineunti morbo occasionem præberet, nil melius invenerim, quam ut continuo ingrederentur longum iter, comitantibus Amicis gratis, atque prudentibus: aut quod cum minime id liceret, saccharum, ut vocant, Saturni quibusdam caute datum nonnihil opis afferre viderim, balneum aliis, non paucis autem longe plus quam auxilia omnia, ipsam temporis diuturnitatem; hæc, inquam, & similia cum dixero, nihil quod non sæpe legeris, dixero. Præstat quam paucioribus verbis possim in re longa, & varia, perspicue tamen, & diligenter, peculiarem describere successionem morborum, quorum postremus mania fuit, eaque brevi percurata. Cum A. 1711. Ludovico Albertino, Foroliviensis Ecclesiæ Archidiacono meritissimo, in difficillimo casu, propitiis Superis, felicissime mederer, erat ei inter cæteros servus a pedibus viginti tres annos natus, gracilis, non bono colore, quem laboribus fessum corripuerat febris, ineunte Septembri, assidua, & quæ, licet ad duplicem Tertianam accedere videretur; abnormis tamen erat, & varia, nec minus variantibus stipata incommodis. Nam modo lumborum, dorsi, capitis dolor, calorque, modo vigiliæ, alias hebetudo, vix ut interroganti responderet, interdum caloris interni sensus, & anxietas inexplicabilis nonnunquam sitis, vaniloquium, pedum frigus ingruebant; sed alias alia, nulloque ordine. Illud plerumque perstabat, parvitas, & imbecillitas pulsuum. Sanguis, intra octo primos dies bis de brachio emissus, sero fuit croceo, parte reliqua dura cum primum, tum magis postea, tuncque insuper crusta insidebat non tenuis, eaque lividula. Urinæ crassæ primum, & rufæ, deinde tenues, & quamvis copia respondebant potui, ac sæpe etiam superabant, & denique innatantia quædam ostendebant; nunquam tamen hæc ad imum demittebant. Alvus semel reddidit liquida multa, alias fere qualia sani solent, sed flava interdum, semel duobus cum vermibus. Sudor bis toto corpore prorupit, sæpius non nisi ex fronte, hincque interdum frigidus. Sanguis e naribus semel fluxit, non multus. Quin etiam dolor circa aurem, & manuum digitos obortus, visus aliquando est naturæ conatum indicare aliquid ad eas partes deponendi. Per hæc ventum erat ad quartum decimum diem, cum motus apparuerunt convulsivi tum eo, tum diebus aliquot proximis. Iisdemque tamen diebus æger alacrior, & meliore aspectu; nam facie paulo ante fuerat subtumida, atque sublivida. Iisque desinentibus motibus, cutis paulo post humerorum, & pectoris leviter rubra, ac subaspera facta est: atque ut intelligeres, non inutilem quidem hunc esse naturæ conatum, sed tamen non satis utilem; jam neque vigiliæ, neque sitis, neque aliud ejuscemodi incommodum amplius restabat: quin etiam pulsus ad naturæ normam valde accedebat. Verum neque stomachus vigebat, & facile e naribus vix emunctis sanguis destillabat, & mox post ventris dolores fluida dejecta sunt colore *tabacci*, & diebus post paucis non sine frigore aucta est febris. Itaque etsi totum propemodum Septembrem naturam adjuvare conatus sum, ut res poscere videbantur, nihil magis cavens quam ne aut ejus motus impedirem, aut ægri vires attererem; non modo hic non convalescebat; sed morbus ex morbo oriebatur. Nam postridie quam febris, uti dictum est, nonnihil se intenderat, assiduæ de siti querelæ, & facies, ac

pedes tumentes, & venter supra umbilicum æquali tumore se attollens, simul instare hydropem, simul adesse, ostenderunt. Qui porro adeo confestim increvit, ut quanquam urinæ, me quoque leniter adjuvante, non paucæ erant, & mox vel magis profluebant; tamen non modo siti semper vehementiore facta, & aquoso tumore sub universam cutem se se extendente, sed & sicca tussi, eoque infestiore, quod decolor sanguis vel per se de naribus sæpe prodibat, & difficili respiratione cum stertore, viriumque, ac pulsus infirmitate ægrum urgente, eo res intra quinque, haud amplius, dies deducta esset, ut loquendi etiam facultate amissa, pro deposito, & jam jam morituro ab omnibus haberetur. Mihi vero quantulumcunque in præcipiti casu liceret neque antea, neque tunc omittenti, urinarum quæ fluere pergebant, copia aliquid spiculæ relinquebat: quam mox nonnihil auxere animadversæ perminutæ quasi arenulæ, quæ confertissimæ universa vitrearum matularum interna latera propemodum operiebant; hoc enim mihi in ægris pluribus adnotatum felicis morborum solutionis indicium, ut fusius alias (1) ad te scribam, nunquam fallax ad id tempus deprehenderam. Et sane æger paulo minus male habere, & jam loqui, moxque universi corporis tumor, & sitis decrescere, nec sanguis amplius de naribus prodire. Stertor tum etiam perstabat tamen. Sed triduo vix elapso ex quo mors instare visa fuerat, nulla jam ferme supererat, ducendi spiritus difficultas, duobusque additis diebus, nullum usquam hydropis vestigium; ut quot intra dies increverat, intra totidem evanuerit. Vix tussis recurrebat aliquando, quæ semel nonnihil sanguinis, sed bene colorati, e naribus excussit, & nonnunquam jam faciles somnos turbavit. Cui non difficile fuit occurrere, ut alvum quoque tunc nimis adstrictam solvere, simulque detergere. Itaque post longum fastidium cupiditas cibi oborta est, pulsusque, jam antea haud amplius imbecilli, sed frequentes, nunc minus crebri esse cœperunt, & alvus quotidie per se respondere, & vires paulatim restitui, ut jam in lecto sedere diu sine detrimento æger posset. Jam res in vado esse videbatur, nisi quod urinæ quarum copia, vel post hydropis solutionem, aliquot perstiterat dies, cum sensim ad justum modum redirent; nunquam tamen ea quæ descendere ad imum solent inspectanti mihi, qualia obtabam ostenderunt. Itaque cum huc aliquis, ut postea novi, in cibo, & potione error accessisset, urinæque non modo pauciores, sed crassæ, rufæque apparerent, continuo biliosa multa, nec sine torminibus, dejici cœpta sunt decimo ex quo hydrops omnino solutus fuerat die. Ego vero non inscius, (2) *in morbis cum alter alteri succedit, plerunque occidere* etsi verebar, ne crebra, & copiosa, & cum doloribus conjuncta dejectio hominem, tot, & tam gravia quam descripsi, incommoda quinquaginta jam dies perpessum, affligeret adeo, ut rursus erigere non possem; principio tamen paulisper expectare constitui, & hactenus mederi, ne torminibus acrius discruciaretur. Non totum biduum expectaveram, cum ecce noctu hominem invadit quartus morbus, tertio adhuc perstante, Mania videlicet, cujus gratia hanc ad te longiorem quam initio putaveram, descriptionem institui. Et primum quidem existimabam, esse phrenitidem; nam simul cum febre visa est semel, atque iterum invalescere. Sed postea quam, vel febri absente, animadverti furorem non abire, ut assidentibus non tutum esset ad ægrum, vinculis solutum, accedere; quin mania esset, non dubitavi: didicique, hoc insaniæ genus post autumnalem diuturnam febrem posse excitari; tametsi hæc non fuerit de genere intermittentium, quas interdum excipi a peculiari quadam mania, Sydenhamius (3) admonuerat, & qui hunc in eo sequitur, confirmavit Boerhaavius (4). Sed & alius nonnunquam febribus hoc delirii genus succedere,

(1) Epist. 49. n. 21.
(2) Hippocr. l. de Affection. n. 23.
(3) Obs. Med. circa Morb. Acut. S. 1. c. 5.
(4) Aphor. de cogn. morb. §. 1125.

Observatio docet apud Borellum (1), itemque altera ab Etmüllero (2) laudata. Hæc autem mea maniam exhibet, quæ febri quidem, sed hydropi magis successit, a quo alioquin maniam solvi, aut saltem imminui solitam esse, Hipocratis aphorismus (3), dubitante tamen Cl. Pasta (4), indicat: *a furore difficultas intestinorum, aut hydrops, aut exstasis, bonum.* Qua cum sententia Jacotius (5) alteram Hippocratis conferens: *in affectionibus hydropicorum comitiales morbi incidentes lethales*, hæc adscripsit: *quamobrem si quæ juvare debent, non modo non juvant, sed etiam in contrariam naturam transeunt, ut videlicet hydropi superveniat gravis aliquis capitis affectus;.... id pessimum esse multis de causis constat.* Verum hæc de affectu superveniente, non æque de succedente accipienda sunt. Itaque non sine spe aliqua, mei insani curationem aggressus sum tametsi ob ea quæ ante pertulerat, neque illam imitari licebat, quæ est apud laudatum Borellum, ut balneo aquæ dulcis, aut venæ sectionibus uterer, præsertim cum oculi, & facies hic non ruberent, nec arteriæ valde essent concitatæ; neque alteram a Sydenhamio propositam, ut calidioribus auxiliis pugnarem, alvumque adstrictam servarem; biliosa enim, quamvis non ita crebro, neque amplius cum torminibus, dejiciebantur, quæ nec obesse videbam, & secundum illum ipsum quem supra memoravi, aphorismum profutura, sperabam. Igitur pro venæ sectione cucurbitulas, sine ferro, in artubus inferioribus defigi, avellique jussi, & deraso capiti quæ sedare, somnumque promovere dicuntur, imponi, & quæ idem faciunt, interdum sub noctem dari, intra eum tamen modum, ut & virium, & dejectionum, quas servandas esse, statueram, rationem haberem. Per hæc cum vigilias interrumpi, & nonnunquam mitescere delirium viderem; illud unum insequentibus diebus displicuit, alvum conquievisse. Aut enim hac via spes erat, posse tandem aliquando id prorsus ejici quod morbum adeo diuturnum, ac multiformem servaverat: aut quando viæ cæteræ incassum antea tentatæ fuerant, reliquum erat, ut novam aliquam, excitato ulcere, pararem, si forte per hanc demum expelli posset quod per cæteras non potuisset, ut puta *nescio quæ vis maligna, & virus quoddam*; id enim, si Ballonio (6) credimus, *declarat subita mutatio, & transitus morbi in alium.* Itaque cum ducta alvus non ultra unum diem flueret, posteaque non alia redderet quam quæ in sanis solet, urina autem non pauca, & crassa nihil proficeret; viam illam novam in altero brachio aperui medicamento adurente imposito, qua via cito frequens humor ferri cæpit, processitque aliquot dies, quibus æger quietior fuit ut surgere, & per ædes ambulare sine sui, aut alterius noxa jam posset. Minus tamen resipuerat quam ipsi opus esset; nam quod diutius servandum ulcus fuerat, nullo pacto a Chirurgo amplius attingi, voluit. Cum propterea ulcus sanesceret, neque mens adhuc satis constaret; auxilium quod antea optaveram, natura tulit. Biliosis enim pluribus per alvum fluentibus, simul insania reliqua, simul novi morbi periculo solutus est post primos Novembris dies. Nam quamvis paulo post sui juris facto, eoque plus quam oporteret, edenti, atque ambulanti crura iterum intumuissent; facile evanuit tumor statim ac sibi in re utraque temperavit Habes quantum junior animadvertere, agere, & autumare tunc potui in singulari exemplo ad morborum successiones spectante, ad argumentum videlicet Medicis perutile, eoque a Baglivo (7) primis quasi lineis adumbratum, nec minus tamen ab ipso, ab Reusnero (8), ab aliis desideratum, putantibus ad suum

(1) Cent. 4. Obs. 42.
(2) Membr. 3. cit. supra ad n. 7.
(3) 5. S. VII.
(4) Not. ad eum Aphor.
(5) Comment. l. 6. in Coac. S. 2. A. 30.
(6) Epidem. l. 2. ad Ver. A. 1578.
(7) Specim. trium reliquor. libror. de Fibra Motr. c. 1.
(8) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 8.

usque tempus fuisse neminem qui illud tractare aggressus esset. Aggressum tamen
fuisse Prosperum nostrum Alpinum, hæc Boerhaavii verba indicant (1): *Utinam*
possideremus ejusdem Alpini *librum „ de variis permutationibus morborum "*. Stepha-
num autem Rodericum Castrensem de hoc argumento opusculum edidisse ins-
criptum *Quæ ex quibus*, admonuit Clariss. Gianella noster (2) qui non propterea
sibi prætermittendum censuit, quin eandem materiam docte ac partite tractaret,
præsertim cum illud Castrensis opusculum (ut in Lindenio Renovato videbis, in
quatuor libros divisum, & quater superiore sæculo typis descriptum) difficile
ipsi adeo inventu fuerit, ut omni diligentia frustra quæsiverit. In illud ego his
diebus forte incidi. Sed ne hic tibi quidquam de eo addam, prolixior narratio
facit de Juvene, qui post tot morbos maniacus tandem redditus, brevi pristi-
nam sanitatem recuperavit; ut jam tempus sit ad eorum qui insani obierunt,
dissectiones redeundi.

11. Viri a longo tempore jam stulti, & febre non brevi in Nosocomio Pa-
tavino sublati, collum dumtaxat & caput diligenter persecui sub finem anni
1723. Qua ex dissectione ea tantummodo quæ huc attinent, in præsentia me-
morabo. In collo arterias Carotides, & venas Jugulares Internas latiores
offendi. Cranii fornice ablato, etsi aqua sub meningibus fuit, nec in Laterali-
bus ventriculis, atque adeo inter duas Septi quo dirimuntur, lamellas defuit;
cerebrum tamen durum inveni quincto jam, aut sexto ab interitu die. Cere-
bellum contra molle erat, & flaccidum.

12. Stulti alterius Viri easdem partes habuimus in publico dissecandas A
1734. In collo res animadversa est, quæ tametsi ad præsens institutum non
spectat; tamen ob raritatem digna est quæ minime prætereatur. Musculus uter-
que Sternothyroidæus omnino defuit: quamobrem Hyothyroidæi non interio-
re tantum latere, sed etiam exteriore ad basim usque Scutiformis cartilaginis se
extendebant, illud videlicet spatium occupantes quod ab suprema, contracta-
que Sternothyroidæorum parte in ejus quam dixi cartilaginis facie, ut alias (3),
exposui, ac pinxi, obtineri solet. Quam ego faciem cum, sublatis musculis,
attente spectarem, & cum aliis quæ ibi non deerant, laryngibus conferrem,
multo minus quam has prominere vidi quo loco memorati quatuor musculi de-
finere consueverunt. Præter hæc discrimina, aliud ullum in musculis, & cartila-
ginibus reliquis ad laryngem, adjunctumque Asperæ arteriæ truncum attinenti-
bus, videre non potui. Nam etsi Cricothyroidæos, & Sternohyoidæos muscu-
los, quibus, hæc quæ dixi in Theatro ostendens, supplendi munus quadante-
nus attribui, validi, & magni erant; non tam proportione validiores, majores-
ve visi sunt. Num vero in laryngis motibus aliquid, dum is homo viveret, ani-
madversum fuerit peculiari adnotatione dignum, scire non potui, ut neque quo
tandem morbo confectus esset. In Cerebro quod ad novissimum etiam morbum
facile attineret, distenta vasa conspexi. Quod vero ad insaniam, cerebri ipsius
substantiam duram, cum interiores particulæ quædam, & in his Fornix, ac
Pinealis glandula, essent laxissimæ. Erat præterea hæc glandula valde strigosa,
& ex fusco leviter subflava. Cæterum quod aquam sub Tenui meninge non de-
fuisse, indicabat, nullo ipsa negotio a cerebro, cerebello, & Oblongata medulla
detrahi potuit.

13. Has sex nostras insanorum dissectiones si cum ea conjunxeris quam tibi des-
cripsimus Epistola I. (4), omnesque cum illis quæ aut in Sepulchreto, aut aliis in
libris habentur, comparaveris; continuo intelliges, ex iis quæ cæteri adnotarunt,

---

(1) Prælect. in Instit. §. 942.
(2) De Successione Morbor. l. 1. c. 1.
(3) Advers. l. 1. n. 6. & Tab. 1. ad litt. q dexteram.
(4) n. 10.

nonnulla

nonnulla nunquam, aliqua raro, quædam sæpe, alia semper a nobis quidem inventa esse. Nam quod Tenuem meningem, exempli causa, ne in eo quidem homine qui a philtro pariter factus esse credebatur insanus, *intra cerebri anfractus*, ut solet, *non se insinuantem* (1) deprehenderim, meum hac de re silentium ostendit in Lanionis historia (2). Quod autem vermes non modo in cerebro non viderim, sed nec me visurum speraverim, satis I. ostendit Epistola (3): quo gravius fero id quod Riolano (4) exciderat relatum fuisse in Sepulchretum, (5) videlicet *Vermis qui generatur in cerebro, & maniam inducit equo, an a putredine humoris? An ab apophysi* cerebelli *vermiformi in vermem degenerante?* Sed nec alia vidi, certe digniora quæ Sepulchreto addantur. Baglivus (6) se *Maniacos duos secuisse Neapoli*, affirmat, *duramque matrem adinstar tabulæ duram, ac pene exsiccatam detexisse*. Etsi ibi non oportebat Willisium arguere his verbis: *debuerat investigare, & examinare in* stultis *illis statum meningum, nam differentiam invenisset*; in iis enim quos ego secui, certo scio, non fuisse, neque enim quod Epistola I. (7) descripsi in Dura meninge, huc, opinor, attinebat, & certo modicoque spatio continebatur; tamen utramque meningem postea Viri duo Experientissimi Littrius (8), & Geoffroyus (9) singuli in singulis maniacis alter duriorem, magisque compactam, alter crassiorem, & firmiorem invenere; ne de Falce dicam, quem processum Geoffroyus simul conspexit pene ubique osseis laminis obductum. Hanc firmitudinem, crassitudinemve alterius, aut utriusque maniacorum meningis, ab aliis præterea, ut apud Alexandrum Camerarium (10), & Cel. Swietenum (11) leges, inventam, post violentiora, aut longiora illorum deliria accedere, fortasse crederem, nisi a Wepfero (12) conspectam esse scirem, etiam post melancholica deliria, a Kingio (13), post fatuitatem, ab aliis autem (14), atque adeo a me ipso (15) in iis repertam, quorum sana utique mens fuerat. In mania tamen minus raram esse, video, quam grandiores illas glandulas in cerebri adytis ex Valsalvæ observatione descriptas (16): quanquam in melancholicis duabus (17) similia quadantenus iisdem in locis reperta scio. Neque illa mihi se obtulerunt quæ Santorino (18) in senibus duobus, sed altero fatuo, altero leviter stulto, nimirum foveolæ lympha refertæ, aut subluteum corpusculum in cerebri meditullio, multoque minus quod in fatuis aliis Willisius (19), Kerckringius (20), & Kingius (21) conspexere, æquo minor cerebri moles.

14. Raro autem, atque adeo semel in stultis vidi profundos illos sulcos in corpore Calloso, aeras bullulas in sanguiferis cerebri vasis, & fuscam hujus medullarem substantiam (22): quæ fortuito in ejusmodi morbis fuisse pleraque, existimo, & certe in aliis tibi descripsi, præter insanos, neque in his a cæteris adnotata fuisse, video: quin Lancisius (23) in fatuo, ut quædam aliter in Calloso corpore observavit, sic *albidiorem* fuisse cerebri substantiam, animadvertit. Contra, sæpe vasa

---

(1) Sepulchr. l. 1. S. 9. in Addit. Obs. 1.
(2) Supra, n. 6.
(3) n. 8. & 9.
(4) Anthropogr. l. 4. c. 2.
(5) L. 1. S. 8. Obs. 5. §. 3.
(6) Specim. l. 1. de Fibra Motr. c. 5. coroll. 10.
(7) n. cit. 10.
(8) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1705. & 1706.
(9) Loc. cit.
(10) Disp. de Apospasm. Piæ Matr.
(11) Comm. in Boerh. Aphor. §. 1121.
(12) Auct. Hist. Apopl. Hist. 15.
(13) Act. Lips. A. 1688. M. Maj.
(14) Vid. Sepulchr. l. 1. S. 1. Obs. 1.
(15) Epist. V. n. 6. & Epist. XLIX. n. 16.
(16) Supra, n. 2.
(17) Wepfer. Hist. cit. 15. & Histoir. de l'Acad. R. des Sc. A. 1700.
(18) Obs. Anat. c. 3. §. 5.
(19) Sepulch. l. 1. S. 10. Obs. 3. 9. 10.
(20) Ibid. Obs. 5.
(21) Act. Lips. A. & M. cit.
(22) Supra, n. 6. & 9.
(23) Diss. Var. VII.

cerebri distenta sanguine, sæpius aquam sub meningibus, aut in ventriculis conspexi, nec raro fortasse in lienem magnum, aut scirrhosum incidissem, si quorum insanorum cerebrum, eorum quoque reliqua viscera semper tempus habuissem spectandi. Quæ simul omnia in maniaco vidit Cl. Hoyerus (1): distenta autem vasa, & *piceo* quidem *nigerrimo sanguine*, Præcl. Swietenius (2) in melancholica; ut plexum Choroidem *turgidum & inflatum sæpe* reperit in maniacis Solertissimus Anatomicus Phil. Conr. Fabricius (3): aquæ effusæ copiam, non modo in fatuo Kingius (4), aliique, sed & in melancholica Wepferus (5), in maniacis autem etiam ii qui apud Swietenium (6) laudantur, hinc Aphorismum quem supra (7) memoravimus, exponentem, si maniæ hydrops superveniat, bonum, resorpta videlicet ex cerebro aqua, alioque transvecta: & lienes denique scirrhosos cum laudatus Hoyerus (8) in quibusdam post febres intermittentes ab se inventos scribit, *talia subjecta*, inquit, *plerumque antea gravia deliria melancholica.... experta erant.* Non sum tamen nescius, in tribus, adeo ex melancholia delirantibus, ut se occiderint, neque durum, neque magnum, imo in uno multo minorem quam æquum esset, lienem fuisse (9), & Præstantissimum Heisterum (10), qui duo ex illis secuit, pancreatis potius, & bilis vitia animadvertisse. Quæ observationes etsi dignæ sunt omnes quæ in Sepulchretum referantur; velim tamen animadvertas, quot fere contineant aliis quoque morbis communia. Quo magis mirari subit, in iis maniacorum, & melancholicorum historiis quæ in Sepulchreto (11) proponuntur, cum sæpe vitia ex his pleraque, atque alia vel communiora recenseantur, vix semel commemorari illa duo, quorum alterum persæpe, alterum semper nobis quidem in stultorum cerebro obvium fuit. Nam quater hactenus (12) Pinealis glandulæ vitia; septies autem, id est semper duritiem cerebri deprehendimus. Quod ne casu quodam accidisse, suspiceris; protinus aliam adjiciemus historiam, nobiscum a Mediavia nostro A. 1729. postridie Kal. Januarii communicatam. Quo die aliis occupationibus distenti cum ipsi adesse non possemus, sectionem totam spectatæ ejus diligentiæ commendavimus.

15. VIR sine febre dilirans, noctu, imprudentibus iis qui plurimos jam dies attente custodierant, ita e cubili desilivit, ut capite ad pavimentum, an ad parietem vehementer alliso, continuo ibi mortuus sit. CRANIUM, & cerebrum nullum peculiare ostenderunt ictus indicium. Aqua inter meninges pauca; in ventriculis dextero, sinistroque non pauca sic, ut semipleni essent. Quæ in his erat, ea ex flavo rubescebat. Plexus Choroides rubicundi: quin & vasa cætera pleniora sanguine, arteriosa autem firmioribus tunicis fuerunt. Dura meninx revera crassior, quam soleat. Ad anteriorem Pinealis glandulæ basim corpuscula illa subdura. Sed quod maxime visum est dignum adnotatione, cum cerebelli corticalis substantia mirum in modum laxa esset, cerebri autem ipsius paulo quam soleat, mollior, & dura quidem, sed non adeo, medullaris portio quæ in cerebello conditur, ut etiam Protuberantia Annularis; durius fuit Spinalis medullæ initium, tota autem cerebri medullaris substantia, ipsa vero durissima inventa est.

16. Auctam Duræ meningis crassitudinem ad aliorum paulo ante (13) memoratas observationes adjicito; Pinealis autem glandulæ vitium, & cerebri duritiem ad nostras, imo & ad quorumdam Doctorum Virorum. Et de Pineali quidem glan-

---

(1) Act. N. C. Vol. 4. Obs. 39.
(2) Comm. cit. ad §. 1010. 2. vers. fin.
(3) Idea Anat. Pract. Sect. 4.
(4) Loc. cit.
(5) Id. ibid.
(6) Comm. cit. ad §. 1124.
(7) n. 10.
(8) Act. N. C. Vol. 5. Obs. 68.
(9) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 60.
(10) Earund. Cent. 6. Obs. 28.
(11) cit. Sect. 8. & 9.
(12) Vid. etiam Epist. I. n. 10.
(13) n. 13.

dula in præsentia perpauci occurrunt. Quin Diemerbroeckius (1) cum plurimas indicet arenularum, & calculorum in ea glandula ab aliis habitas observationes, ab his tamen pariter observatum legisse se, negat, in quibus illa reperta sunt, iis *quidquam incommodi circa animales actiones contigisse*: nec vero eos in quibus ipse conspexi, fuisse omnes stultos contra ac superiores docent Epistolæ (2), contendo. Sed hæc ajo primum etsi *hujusmodi concretiones nusquam non inveniri*, ut Santorinus (3) dicebat, *apud Anatomicos jam est manifestum*; in nulla tamen alia cerebri particula; id quod ipsi fuerat animadvertendum; sæpe adeo inveniri: deinde, cum sæpe in hac inveniantur, sæpius nobis quidem accidisse, ut in stultis, quam in conflictatis uno alio aliquo morbi genere, conspiceremus; & fatuus certe erat is in quo Edmundus Kingius (4), & ex mira oblivione stupidus in quo Berlingerius Gipseus (5) lapideam factam invenere: novissime, præter id, alia esse vitia hujus glandulæ, & ea quoque in quibusdam stultis deprehensa, alterum, quod in eodem fatuo, de quo supra (6) indicatum est, animadvertit Lancisius, tantam videlicet exilitatem, ut in viro trigesimum sextum annum agente, *cannabinum semen vix æquaret*, cujus dissimilis non erat illa, quam tibi antea (7) in stulto viro valde strigosam, at simul laxissimam descripsi: alterum autem vitium, quod ab hoc diversum, atque adeo, si illam summam laxitatem spectes, plane oppositum, in maniaco a Theodoro Zwingero adnotatum, ut *prorsus juberet ea glandula, & solidior esset solito*, habes etiam in Sepulcreto (8).

17. In quo tametsi, ut pariter supra indicavi, una, haud amplius, ejus quoque rei quæ mihi semper in stultis deprehensa est, Observatio extat (9), Henrici ab Heer, a quo videlicet in eo qui maniacus fuerat, cerebrum inventum est *durum*; non aliæ tamen desunt quæ merito adjiciantur. Nam primum laudati ex Regia Scientiarum Parisiensi Academia Viri (10) Littrius, & Geoffroyus in duobus iisdem maniacis de quibus supra dictum est, cerebri quoque substantiam multo firmiorem quam soleat, cum cerebellum sua ferme naturali mollitie esset, compererunt. Tum in illo ipso fatuo, quem semel, atque iterum memoravimus (11), Lancisius *universam cerebri substantiam solito compactiorem*, ipsumque Callosum corpus *similiter duriusculum* animadvertit. Addendus his Santorinus (12), qui in sene fatuo tum alia, tum cerebrum *multo firmius* invenit, *atque pars hæc esse consuevit*; ut in eo quod & nos propterea antea (13) feceramus, & alias fecimus, *nonnulla perspicue magis, ac commodo & disquirere, & dignoscere præ majore ejusdem firmitate potuerit.* Et Boerhaavius (14) fortasse alias sibi notas attendebat historias, cum *anatomica sectione constitisse*, scripsit, maniacorum *cerebrum siccum*, *durum*, *friabile*, *in suo cortice flavum* fuisse. Sed quanquam etiam Geoffroyus (15) magnam cerebri siccitatem describit; tamen ista universa illa dumtaxat ex mihi cognitis observatio complectitur, quam ut unam de cerebri duritie in Sepulchreto esse, dixi; ita unam ex omnibus quas legisse meminerim, animadverto, non inutiliter, docere, illud tamen ipsum cerebrum *circa ventriculos*, *& basim mollius*, *& humidius* fuisse. Neque enim in omnibus stultis omnes cerebri partes æquali duritie inveniri, imo nonnullas interdum magis quam deberent, esse molles, inter se collatæ, quas tibi descripsimus, sectiones ostendunt.

---

(1) Anatom. l. 3. c. 6.
(2) V. n. 11. & VI. n. 12.
(3) Obs. Anat. c. 3. n. 8.
(4) loc. cit. supra, ad n. 13.
(5) apud Contulum de Lapid. Podagr. &c. c. 5.
(6) n. 14.
(7) n. 12.
(8) Obs. 1. Sect. cit. 9. in Addit.
(9) 1. in Sect. 8. quæ 5. est in Sect. 4.
(10) loc. cit. supra, ad n. 13.
(11) n. 14. & 16.
(12) c. cit. n. 6.
(13) supra, n. 6.
(14) Aphor. de cognosc. morb. §. 1121.
(15) loc. cit.

18. Cæterum etsi minus veri simile est, casu factum esse, ut in iis stultis quos laudati Viri secuerunt, in iisque omnibus qui incisi a me sunt, ista esset cerebri durities aut universi, aut certe, ut a me semper compertum est, medullaris saltem ejus hemisphæriorum substantiæ; tamen ut rem minime negligendam, sic non tanti demum faciendam arbitror, ut ex ea dumtaxat, stultitiæ causam speciosis, quæ minime deessent, explicationibus repetamus, primum videlicet inquirentes an eam duritiem efficiat siccitas, id est minor copia humoris, intime substantiam illam irrigantis, an austerus aliquis, & adstringens succus, deinde vero utrum quacunque ex causa inducta, ista durities sapientiæ obsit, vias quasdam tenuissimas arctando, an fibras ita contendendo, ut ad leviorem quemque motum multo magis quam æquum sit, contremiscant, an minus flexiles efficiendo, ut non nisi ad certos quosdam motus, & tum semper ad eundem modum, agitentur: in quos, aliosque ejusdemmodi inextricabiles disputationum quasi laqueos ne me induerem; ideo quæcunque alia potius quam conjecturas, ad propositas historias adnotavi. Atque ut intelligas, cur eam duritiem tanti non faciam; scias velim, in quibusdam pariter qui minime stulti erant, cerebrum me non minus durum invenisse. Sic in mortuo ex thoracis inflammatione. Sic in altero qui ex femoris fractura obierat. Sic in quodam grandi natu, quem ipsa ætas magis ferme quam morbus, ad mortem sensim perduxerat. Sed quoniam Anatomicus Eximius Hallerus (1) *cerebra senum vel cultro judice, duriora esse*, indeque *mentis*, *& memoriæ debilitatem* repetendam esse, tradidit; grandævo isto seposito, ipse recordari potes, cum ad te apoplecticorum sectiones scriberem, in ea fœmina quæ tredecim utrinque costas habebat, mira cerebrum duritie esse memoratum (2), itemque duritie valde notabili in Stabulario (3), in quo tanta profecto fuit, ut cum ejus cerebrum diebus non ita multis inciderem postquam cerebrum dissecueram illius alterius insanæ fœminæ, quæ supra (4) descripta est; facile animadverterim id quod diserte in adversariis tunc adnotavi, duritia eadem ac hujus fuerat, stabularii quoque cerebrum fuisse. Eorum tamen apoplecticorum neuter decrepitus erat. Sed & aliis interdum in multo minori ætate non dissimilia se obtulerunt. Satis sit duos, tresve nominasse, Phil. Conr. Fabricium, Littrium, & Fantonum patrem. Fabricius (5) in fœmina mediæ ætatis, cum bene valere videretur, repente mortua, *substantiam cerebri tam firmam & siccam* reperit, ut id adnotatione dignum censuerit. Littrius (6) cerebri, cerebelli, & medullæ Oblongatæ substantiam visus & tactus judicio densiorem & compactiorem quam soleat, in damnato Juvene invenit, qui ut se supplicio subtraheret, capite ad parietem, in quem valentissime incurrit, alliso, continuo se haud secus occiderat ac is insanus de quo in novissima historia retulimus (7): cujus mortis internam causam non multo magis quam in damnato illo aspectui occurrentem, ex ea posses, quam Littrius proponit, conjicere, si eadem utrobique animadversa essent, nec ille ex densitate ista, tanquam ab ictu producta, repeteret. Fantonus autem vel in tenero infante (8) quem convulsiones interemerant, cerebri *substantiam medullarem*, *& Oblongatam medullam durissimam* deprehendit: de cujus rei causis quas conjecturas, & quam caute, modesteque protulerit Clariss. Filius, non erit omnino ab re præsenti, si ex Scholio addiscas, quod cum primum, tum secundis etiam curis expolitum paternæ Observationi subjecit. Satis igitur intelligis, cerebrum durum esse posse sine stultitia. Adde nunc, & stultitiam esse posse sine cerebri duritiæ. Neque enim in fatuis solum, a

(1) Ad Prælect. Boerh. §. 475. not. *g*.
(2) Epist. 5. n. 6.
(3) Epist. 4. n. 19.
(4) n. 9.
(5) Propemptic. ad Diss. J. B. Hoffman.
(6) Hist. de l'Acad. Roy. des Scienc. A. 1705.
(7) Supra, n. 15.
(8) Observ. Anat. Med. 20.

Tulpio (1), Kerckringio (2) Kingio (3), Scheidio (4) diffectis, flaccidum laxumque cerebrum fuit; sed hic postremus id *mente captis ut plurimum*, inquit, *familiare esse solet, sicut haud raro in maniacis deprehendimus*. Quod etsi ab nostris discrepat observationibus, secundum quas duritiem cerebri in hoc morbi genere negligendam non putamus; facit tamen ut nos minime pœniteat, non ipsam unice, aut præcipue spectandam esse, censuisse (5).

19. Jam vero quæ ad Hydrophobiam attinent, ut initio polliciti sumus, adjiciamus. Etsi postquam Salius (6), Cæsalpinus (7), Codronchius (8), Aromatarius (9) confirmarunt, multos sine delirio esse hydrophobos, plures passim historiæ, præter eas quas ipse proferam (10) extiterunt quæ observationes comprobarunt Medicorum illorum longe præstantium, atque adeo Theodorus Zwingerus (11) Hydrophobiam a Rabie sic distinxit, ut non modo illam sine hac esse posse, quod verum est, sed hanc sine illa, quod haud pariter est verum, esse non posse, docuerit; tamen quia Bonetus, qui cæteroquin aliquam hydrophobiæ *salvo judicio* exhibet Observationem (12), sequi eos maluit, qui morbum hunc olim inter Maniæ species reposuerant, & maniacorum dissectionibus dissectiones addidit hydrophoborum; nolo ab ejus ordine hic recedere, præsertim cum hydrophobiæ fatear delirium sæpenumero adjungi aut melancholicum, aut ex hoc, & maniaco mistum, aut maniacum adeo, ut quod Medicus Illustris Meadius (13) confirmat, *musculorum vires ad prodigium usque magnæ sint*, videritque ipse, *virum in lecto fortibus funibus deligatum rumpere uno omnes nisu*. Sed & alii (14) retulerunt, adolescentulum ab hoc morbo per vices ita furentem *ut a quatuor viris coerceri vix posset*: alii (15) quinquennem puerum, cujus *furori coercendo* ne *fortior* quidem *vis par erat*. Hæc autem attigi, ut intelligeres, posse, imo debere inter hydrophoborum dissectiones magna discrimina intercedere pro eorum quibus vexati fuerint morborum varietate, siquidem ne febris quidem ulla, ut ex laudatorum Virorum fere omnium, aliorumque observationibus constat, est in hydrophobis non paucis, nedum ullum delirium. Noli enim existimare, hoc ipsum quod aquam sitientes horreant, delirium esse; neque enim horrent omnes: imo aliqui ad se afferri jubent, & bibere conantur. Non bibunt tamen plerique omnes, idque non sine magna ratione. Nam conati quidam vel exiguam humoris portionem, & sensim deglutire, non levi cum incommodo, & dolore fecerunt, ut puer de quo ad Regiam Londinensem Societatem retulit Meadius (16), alii vero aut cum jam pejus haberent, aut cum plus bibissent, hinc aut obortis vehementissimis convulsionibus, aut suffocatione ingruente, mortui sunt. Quorum illud accidit Virgini Mutinensi de qua infra (17) commemorabimus; hoc iis de quibus Avicenna indicavit, hæc de hydrophobo, & aqua scribens (18) *& quandoque sorbet ex ea, quare strangulatur per eam, & moritur*. Cæteri autem, qui cum rationis essent compotes, sunt, cur non biberent, interrogati, responderunt ob faucium gulæve *magnam augustiam & constictionem*, ut Salius (19) testatur, & Aromatarius (20) confirmat. Et sane iis in par-

(1) Sepulchret. l. 1. S. 10. Obs. 16.
(2) Ibid. Obs. 5.
(3) Ubi supra ad n. 13.
(4) De duob. Officul. & c. qu. 4.
(5) Vid. etiam Epist. 61. n. 8.
(6) De Affect. Particularib. e. 19.
(7) Art. Med. l. 3. c. 34.
(8) De Rabie l. 1. c. 1.
(9) Disp. de Rab. P. 2. partic. 1.
(10) Infra, n. 22. 23.
(11) Eph. N. C. Dec. 3. A. 2. Obs. 104. in Schol. addita postea extra ord. Sepulchr. l. 1. S. 13. in fin.
(12) 8. in S. 8. l. ejusd. 1.
(13) Tract. de Venen. Tent. 2.
(14) Apud Swieten. Comm. in Boerh. Aph. §. 1137.
(15) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 54.
(16) Saggio delle Transaz. Filos. P. 2. c. 8. n. 3.
(17) n. 29.
(18) Canon. l. 4. F. 6. tr. 4. C. 7.
(19) c. 19. cit.
(20) P. cit. partic. 7.

tibus reapse habere videntur aliquid a quo potionis deglutitio prohibeatur, ut Cæsalpinus (1) comparaverit cum *quibusdam anginosis, quibus potus per nares effluit*, putaveritque, *iis convelli gulam*. Quæ cum legisset Aromatarius (2) per ipsi mirum visum est, neque Salium, neque Cæsalpinum inde id quod sibi statuendum omnino censuit, minime deduxisse, hunc morbum *nihil aliud, quam anginam quandam esse*.

20. Ab illo ad hoc tempus multo plures morbi, quam cadaverum, observationes editæ sunt. In his quædam videntur favere Aromatarii sententiæ, ut quam habuit Th. Zwingerus (3) qui *interstitia membranosa cartilagineorum Asperæ arteriæ circulorum* vidit *intensissime rubentia*, & magis illa quam Chirurgus Meadio (4) retulit, faucium valde inflammatarum, & quam Tauvryus in Regia Scient. Parisiensi Academia (5) narravit, gulæ inflammatæ, & nonnihil etiam Asperæ arteriæ: quanquam duo priores pulmonem quoque memorarunt, in parte, aut omnino effusi in vesiculas sanguinis plenum: quem Zwingerus sanguinem in corde quoque, vasisque magnis huic proximis concretum fuisse, & præterea intestina, & magis ventriculum rubicundis maculis distincta scripsit: Tauvryus autem ut nihil horum, sic cætera illa fere omnia adnotavit, quæ cum horum parte apud Boerhaavium (6) recensita videre poteris. Contra, adversus Aromatarium dissectio est quam in puero de quo supra (7) dixit, habuit Meadius; nam gula, cerebro, thorace, & ventriculo examinatis, nihil usquam præter solitum invenit, nisi magnam in hoc bilis copiam viscidæ ac virentis. Eæ quoque adversari videri possunt, quas invenies in Sepulchreto (8) indicatas, & diserte *magni nominis Medico* (Aromatario videlicet, ut puto) oppositas, qui hunc morbum *referebat ad inflammationem faucium, & conjunctam Anginæ speciem. Sed aperta cadavera*; quod Rolfinckius, iis fretus Observationibus, continuo subjicit; *nulla inflammationis vestigia ostendere*. Attamen Aromatarius (9) ut erat in veterum Medicorum lectione non mediocriter versatus, complura ex iis quæ sibi objici possent, eorum auctoritate declinare studuerat, anginam contendens eam quoque esse quæ fit in quacunque parte aut gulæ, aut trunci Asperæ arteriæ, & quæ interdum acuta non est, imo sine febre, quippe cum in varium illarum aliqua angustia, vel obstructione consistat, ut quæ fit a convulsione dumtaxat, atque, ut alia sciens omittam, a phlegmate, vias tantum occupante, nulla existente inflammatione: & quanquam, sicut in eodem Sepulchreto (10) vides, aut hanc ultimam anginæ speciem, aut eam quæ laryngem occupat, videtur in hydrophobis constituere; tamen vel re ita accepta, satis Rolfinckii Observationes declinat. Quod si rem ita non contrahas; favere quoque credes quam in Sepuchreto (11) mox habes, Observationem Brechtfeldii, qui *totum œsophagum valde, & quasi constrictum* invenit.

21. Sed quanquam illud in Aromataria (12) a primo videri postest non esse improbandum quod ex uno inter hydrophobiæ signa maxime obvio naturam ipsius, & sedem sibi indagandam proposuit; noli tamen credere, me facile in ejus sententiam ire. Neque id eo dico, quod hac posita, non intelligatur, cur cibum plerique hydrophobi levi cum difficultate, non pauci quoque, ut Cæsalpinus (13), aliique viderunt, *bene sumant*, sive, ut laudatus Brechfeldius loquitur, *solida quæcunque prompte per gulam demittant*: namque huic dubitationi, quæ &

(1) c. cit.
(2) Partic. ead. 7.
(3) Obs. cit. 104.
(4) n. 3. cit.
(5) Hist. A. 1699.
(6) Aphor. de cogn. morb. §. 1140.
(7) n. 19.
(8) l. 1. S. 8. Obs. 10.
(9) Disp. cit. P. 3. partic. 1. & 4.
(10) Addit. ad S. cit. 8. Obs. 1.
(11) Ibid. Obs. 2.
(12) Disp. cit. P. 2. partic. 6.
(13) c. cit.

extra hunc morbum, in quibusdam deglutiendi difficultatibus locum habet, plures occurrerunt, præter Salium ipsum (1) & Aromatarium (2). Ob alia igitur potius dico, quæ hic quoque vidit, sed non satis dissolvit, in primisque ob admirabilem illam vim quæ cum hydrophobia conjuncta est, se per contagionem, longo etiam intermisso tempore, propagandi. Constat enim id quod Salius, (3), cum eoque alii non credebant, vel sine morsu sævissimam esse ortam hydrophobiam a saliva tantummodo in nudam cutem decidente (4). Constat quoque, hoc certæ corporis parti virus inditum, sæpe diu, nonnunquam ipsos fortasse viginti annos (5), ne dicam quadraginta (6), latere sine ulla noxa donec ab aliqua, quæcunque ea sit, causa excitetur, erumpensque ex illa ipsa fortasse parte in alias, atque alias ad perniciem feratur: in ea enim ipsa parte latere, signum illud indicare videtur mox se prodituri morbi, quod *omnibus ignotum* Salius (7) olim *præcipuum & infallibile* animadvertit, *dolor* videlicet *quidam in loco jam commorso* & sanato obortus, qui inde incipiens *per partem post partem* brevi ad cerebrum, ut ipse adnotavit, aut certe sursum, puta a manu axillam, & thoracem versus, ut Zwingerus (8) & Scaramuccius (9), se extendit. Quis vero unquam ab *Anginosi* saliva in cutem assidentium decidua anginam ullum vidit communicatam, nedum ejus fomitem, si forte communicatus esset, diu certa in parte latentem, atque ex hac demum se exerentem? Impotentia enim deglutiendæ potionis nequaquam proprium hydrophobiæ indicium est, nisi cum aliis, & præsertim cum vi conjuncta se propagandi. At enim hydrophobia peculiaris quædam angina est; & a certo quodam, & peculiari veneno orta. Hujus igitur veneni naturam is inveniat oportet qui hydrophobiæ naturam se comperisse, profiteatur. Sed neque hujus morbi sedem comprobatam esse, video. Nam etsi Aromatarius (10) ait, quam ipse proposuit, *per Sectionem facillime patere posse*; nullum tamen prorsus ejus rei anatomicum exemplum producit suum; aliorum vero non poterat, quando ad ejus usque ætatem nulla extabat, quod sciam, hydrophobi dissectio præter eam quam ex Capivaccio nostro in Sepulchretum (11) relatam vides. Postea autem quæ habitæ fuerunt, eæ nempe sunt quas supra indicavimus, quæ num, & quatenus ipsi faveant, vides, si anginæ acceptionem contrahas: sin autem quam latissime patere sinas; vereor ne tam generalis doctrinæ minor utilitas sit, quam ut proposito satis faciat.

22. Quid ergo est? Ego quidem pro tam retrusa atrocissimi alioquin morbi natura, fortasse pauciores adhuc habitas esse dissectiones, addubito (12), atque ægre fero, nondum licuisse mihi, hydrophobum, nedum plures, ut opus fuisset, hydrophobos persecare, vel quod ejus rei copia non fieret, vel quod, si fieret, tum vero quasi fato quodam gravissimis occupationibus, aut valetudine minus commoda distinerer. Nam primum Bononiæ puerum vidi duodecim circiter annos natum, qui post dies amplius quadraginta, ex quo ejus partem illam, unde aliis longe celerius pernicies orta est, faciem videlicet, eamque in bucca momorderat canis, miserrimo hoc morbo occupatus, anxius, clamans, facie rubens, stare loco nesciens, furentique prorsus similis, sed mente constans, eoque neminem lædens patrem frustra manu retinentem secum per urbem circumducebat: quod si quis

(1) c. cit.
(2) Disp. cit. P. 4. partic. 2.
(3) c. cit.
(4) Eph. N. C. Dec. 1. A. 6. & 7. Obs. 142. Vid. & Epist. 61. n. 13.
(5) Dec. ead. A. 9. & 10. Obs. 43.
(6) Vid. Gasp. a Reies Elys. jucund. Quæst. Camp. qu. 61. n. 11.
(7) c. cit.
(8) Schol. cit.
(9) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. in Append. n. 6.
(10) Disp. cit. P. 4. partic. 2.
(11) S. cit. 8. Obs. 7.
(12) Vid. tamen alias infra, n. 31. & Epist. 61. n. 9.

aquam offerret; omni conatu renuebat, sed inde suffocatum iri, ut ajebat, pro certo habens. Is postquam morbus se prodidit, ultra viginti quatuor horas non vixit: cadaveris autem incidendi facultas non est data: ut neque hic alterius pueri, quem ne horas quidem viginti superstitem fuisse, accepit ex quo potum cœperat aversari. Huic ante quinque menses crus a cane morsum fuerat, incertum an rabioso, quo minor in curatione vulneris, egregii alioquin coloris, cautio fuit: itaque ad cicatricem perductum est. Cumque, non brevi interjecto tempore, in illa ipsa cruris parte ulcus iterum apparuisset; ratio iterum non defuit cur aliam ad causam referretur, quippe cum puer scabie, & tinea fœdus, pravis humoribus abundaret, atque etiam propterea multo citius, si Palmario (1), imo Aetio (2) fides habenda erat, prehendi hydrophobia debuisset. Interim ex improviso inquietudo, & mox aquæ metus ad vesperam. Mane labra nigra pulsusque jam fere nulli. Ad meridiem mors. Vicissim totidem hydrophobos secandi copia facta est. Quod cum mihi, ut dictum est, non liceret; petii a Mediavia nostro, ut ipse incideret, & quæ animadvertisset, referret. Utramque historiam subjiciam: tertiamque addam, Roma ex Nosocomio S. Joannis in Laterano ab eo qui ægrum pro officio sæpe inviserat, & mortuum dissecuerat, ad me missam, Jacobo de Machy Parisiensi, attento, & cordato Viro, qui postquam hic meus annos aliquot auditor fuerat, eo digressus, nec secus absentem amans, quam præsentem observaverat, ibi ante diem tabe consumptus, triste mihi sui desiderium reliquit.

23. Viro, quem ante aliquot menses rabiosus canis momorderat, manifesta denique hydrophobia correpto, datis antidotis, aqua in caput conjecta est. Huic cum melius aliquanto se habere videretur, in balneum ire jussus, homo qui non deliraret, & quæcunque fierent, auxiliandi causa fieri, agnosceret, continuo illuc ire cœpit, hoc unum petens, ne sponte ingressurum, vi mergerent. Sed ubi eo ventum est, cunctari, & se minime id posse, dicere. Itaque in aquam miserunt deprimentes sic, ut biberet. Flagitantem deinde ut se extraherent, extraxerunt, in lectoque collocarunt quietiorem. Non multo post tamen frigidus fieri cœpit, proximaque nocte est mortuus. Cadaver etsi decima sexta a morte hora, non tardius, incisum est, & tempestas magis ad frigus vergeret, quam eo tempore hic soleat; erat enim medius September A. 1723; jam tamen adeo male olebat, ut festinare secantem cogeret, & animadversa in sua vesicula bile nigerrima, amputatum caput, & detracta thoracis viscera in apertum locum asportare, ubi diligentius inspicerentur. Pulmones & ipsi grave olebant: nigrique erant. Cordis auricula dextera valde erat, quamvis non ab iis quæ contineret, dilatata; sinistra arctissima: in ventriculis polyposæ tenues concretiones. Cerebri Dura meninx suis in Sinibus concretiones habuit ejusdem generis, sed facile dissolvendas, & quasi adiposas. Sub ea meninge bullæ aereæ. Vasa omnia cerebri sanguine plena, ut Choroides plexus nigricarent. Nihil seri effusum. Cerebri, & cerebelli substantia sicca potius, quam humida. Aliæ præter has, partes ob eam causam quæ dicta est, inspectæ non fuerunt. Illud universe adnotatum est, sanguinem fuisse ejusmodi, ut ad concretionem potius, quam ad solutionem, inclinaret.

24. Quod Medici caput hydrophobi multa aqua perfundi jusserunt, quasdam fortasse curationes non infelices spectarunt, quæ ferme ad eundem modum in Regia Scientiarum Academia Parisiensi (3) fuerant commemoratæ. Quod hydrophobus ad balneum accesserit sciens volensque, minus mirum est, quam illum Meadii (4) puerum, in aquam demersum, negasse, aquam se timere, in

---

(1) L. de morf. canis rab. c. 2.
(2) Tetrabibl. 2. Serm. 2. c. 24.
(3) Hist. A. 1699.
(4) Supra, n. 19. & 20.

eaque

eaque paulisper acquievisse. Quod denique cordis auricula dextera valde inventa sit dilatata, nec ab iis tamen quæ contineret; facile sic accipio, ut ab aere, qui nimirum conspici non potest, distenta, sicuti in aliis (1) interdum accidit, servaretur, cum aer in tanta humorum corruptione, quantam gravissimus ille odor, & pulmonum nigredo ostendebant, se ab illis evolvere non difficile posset (2), quod bullæ aereæ, sub Crassa cerebri meninge animadversæ, confirmant. Ad eundemque fortasse modum illa intelligenda sunt, quæ in sectione hydrophobi a Brechtfeldio (3) scripta legeris: cordis *dextra auricula insigniter tumebat, dexter ventriculus sanguine grumoso plenus, in sinistro sanguis plane fluidus*; cur enim quæ ventriculi non tumidi continebant, diceret; quæ adeo distenta auricula, non diceret? De cæteris quæ in eo cadavere conspecta descripsit, post (4) videbo.

25. VIRUM ante mensem a rabido cane demorsum evidens hydrophobia jam tenebat. Hic vero delirabat, jugiter clamabat, febricitabat. Semel in aquam, serius fortasse, & jam debilior, immersus, vix inde exemptus fuerat, cum miserrimam alioquin amisit vitam. CADAVER hominis, gravius adeo morbo vexati, vel post horas amplius viginti quatuor, & tempore anni ferventissimo, id est ante Quinctilis finem A. 1739. non valde fætebat. Et facies quidem videbatur hominis quasi tabe consumpti; at corpus reliquum erat omne satis carnosum, & nutritum Collum eo livore infectum, ut vel postquam inter dissecandum multum sanguinis effluxerat; liveret tamen. Tumidus Venter, nempe ab intestinis, & ventriculo aere turgidis: quæ viscera etsi cæteroquin secundum naturam se habere videbantur; vasa tamen quæ per ventriculum repunt, non secus atque ab injecto liquore aliquo videmus, sanguine distenta erant. In ipso ventriculo præter aerem, aqua ex flavo virens. Magna jecinoris pars livida: ejus autem vesicula plenissima bilis, non nigricantis quidem, sed fuscæ. Septum Tranversum non prorsus carebat inflammatione. Pulmones tota posteriore parte non modo nigricabant, sed tumebant etiam, a restitante, ut videbatur, sanguine; duri certe non erant. Sanguis ater in hoc cadavere, non polyposus quidem, sed nec solutus. Gula in thorace, infimoque collo erat sana. At suprema pars gulæ quæ jam pharyngi vicina est, & pharynx universa, & larynx, & Aspera arteria interiore facie ex rubro nigricabant, ut non inflammatæ modo, sed gangrænæ esse proximæ viderentur. Nec tumidæ erant tamen; quin uvula perpusilla spectabatur, etsi lingua erat crassior, Pharynx autem usque ad nasi posteriora foramina, suumque ipsum fornicem plena erat spumæ ex flavo virentis. Denique in meningibus vasa sanguine valde distenta, & substantia interior cerebri punctis ubique, & quasi filamentis sanguineis distincta. In Lateralibus ventriculis serum non multum, idque rubellum.

26. Quod adversus hunc atrocissimum morbum *unicum esse remedium*, a Celso (5) olim scriptum est, ægrum *in piscinam projicere* non tam crebro Medicis respondit, quam forsan crederes, tot eorum videns in hanc rem laudari apud Ettmüllerum (6). Nam Foresti, & Tulpii, ad quorum *experientiam* provocatur, si productas Observationes legeris; non ad curationem attinere, ad quam ista spectat, a Celso proposita, in piscinam projectio, sed tantummodo ad præservationem, deprehendes. Eodemque redire agnoscas; si unum de utcunque rabido mulo excipias; *plura illa exempla sic curatarum Rabierum*, quæ apud Schenckium extare dicuntur: quin ab hoc illud (7) Andreæ Baccii proferri, unde non curatum;

(1) Epist. V. n. 20.
(2) Ibid. n. 29.
(3) Supra, n. 20.
(4) n. 30.
(5) De Medic. l. 5. c. 27. n. 2.
(6) Prax. l. 2. S. 3. c. 4. art. 4. m. 1.
(7) Vid. Schenck. l. 7. Obs. Med. 22.

ne dicam auctum; ea ratione morbum intelligas. In eo demum quod indicatur, Paræi capite (1) tantum abest ut felix successus comprobetur; remedii inutilitas confirmatur: & quanquam capite superiore (2) narrare Aetius dicitur de Philosopho, qui cum *se in balneum demersisset, & de aqua intrepide hausisset*, sanus evaserit; tamen si Aetium (3) inspexeris, bibisse quidem invenies; se autem in balneum mersisse, non invenies. Unus igitur de tot qui laudantur, Auctoribus restat Helmontius (4), qui senem *jam hydrophobum*, per ternam in mare demersionem *rabie* vi ierit *liberatum*, cui exemplo & puellæ illius curationem addes, quam in Historia legeris Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis (5). Pluribus tamen contra cesserit, necesse est, quando præter Baccium, & eum quem Paræus (6) indicavit, Cardinalem Ponzettum, non tantum Salius (7) se quoque *aliquando expertum, nullam in eo* auxilium *utilitatem invenisse*; scripsit; sed & Cælius Aurelianus (8) diserte, ut noxium improbaverat. Julius autem Palmarius (9) admonuit, *istam curationem infeliciter cessisse, multorum experientia compertum esse*. Et ne forte credas, id propterea accidisse, quod non *piscina*, sed mari, ut Palmarius indicat, usi essent; certe Aromatarius (10) de mari non loquebatur, cum hoc Celsi *periculosissimum*, ait, *esse remedium*; *veluti quod facilime strangulare solet*. Quid ergo est? Num minus feliciter res successit, quod *ne infirmum corpus, in aqua frigida vexatum, nervorum distentio absumeret*, cavere ita, uti Celsus docuit, neglexerunt, videlicet *a piscina in oleum calidum demittendo*, quod, hyeme præsertim, necessarium censent nonnulli; quanquam illum Meadii (11) puerum video in ipsa aqua calida cito convulsionibus fuisse prehensum. An quod alterum Celsi præceptum non servarunt, *nec opinantem in piscinam non ante ei provisam projicientes*? quod Ettmüllerus (12) inculcat, tum Ridleyi Observatio (13) videtur significare. An quod serius, id est *siti & aquæ metu* jam *oppressos* demerserunt? quanquam his ipsis id remedium Celsus proposuit. An quod illa neglexerunt quæ Boerhaavius (14) ante facienda esse, censuit? quæ si non omnibus; & omnino, at pluribus certe, & quadantenus, valde convenire posse, credo. An, quando in sene illo, in illaque puella nihil horum magnopere observatum videtur; quin certe ille in mare, hæc in salsam aquam, nec inscii, & oppressi jam morbo demersi sunt, neque postmodum in oleum calidum demissi; an veri, inquam, forte similius est, ut alii hydrophobi aliter affecti & viventes, & mortui conspiciuntur, ita non idem omnibus æque posse auxilium prodesse? Quod magis præservationi opera danda est: quanquam non dubito, quin alia quoque ejus ratio in aliis servanda sit. Atque utinam in omnibus signum illud quod primum a Salio adnotatum fuisse, dixi (15) se offerret, neque in eo quod inde videtur consequi, dubitationis quidquam superesset; non adeo difficilis, ni partis conditio interdum obstaret, esset præservatio vel ab imminente jam morbo, si cum primulum dolores, aut pruritus, ut aliquando etiam contigit, aliæve mutationes in sanata carne oborirentur, confestim paulo plus de hac abscinderetur, quam olim fuerat demorsum, aut alte eadem inureretur, aut saltem id fieret quod ex Gilberto Anglico, huc spectante, Forestus (16) retulit: *Primum consilium est, ut non claudatur vulnus, & si clausum fuerit, statim aperiatur, ut putredo & sanies effluat: quia so-*

(1) 14. l. 20.
(2) 13.
(3) c. 24. cit. supra, ad n. 22.
(4) Demens Idea n. 47.
(5) A. cit. 1699.
(6) cit. c. 14.
(7) De Affect. particularib. c. 19.
(8) Acutar. Pass. l. 3. c. 16.
(9) c. 3. l. cit. supra, n. 22.
(10) Disp. de Rabie Part. 5. partic. 3.
(11) Supra, n. 24.
(12) Art. & m. cit.
(13) Act. Erud. Lips. A. 1705. M. Mart.
(14) Aphor. de cogn. morb. §. 1144.
(15) Supra, n. 21.
(16) l. 10. Obs. Medic. 27.

let latere venenum per multa tempora, &c. Sed de præservatione aliquid rursus infra (1) attingetur. Nunc vero, ut id quod paulo ante dixi, magis pateat, hydrophobos alios aliter constitutos tum in morbo, tum in dissectione inveniri; tertiam, quam pollicitus sum, historiam sic habe.

27. Senex annorum sexaginta, robustus ac nervosus, temperamento cholerico-sanguineo, a rabioso cane morsus fuerat in sinistro metacarpo ante menses tres. Cum vulnus esset ad cicatricem perductum, ne hoc quidem persanato, ullum senex hydrophobiæ indicium præbebat, nisi vigesimo ante mortem die atrocibus minis, gravibusque verberibus a quodam exceptus, ex eo tempore cœpisset miro atque insolenti præter rationem timore agitari, ut non modo, quidquid increparet, semper contremisceret, sed & quicunque ignotus occurreret, proditorem continuo putaret, &, si quo posset, aufugeret, ac latebras quæreret. Ad hæc, luminis, & aquæ horror accesserat, cum in Nosocomium importatus est, in quo biduum vixit. Ibi aquam jussus bibere, tarde, & coacti instar se contorquens, bibere tamen conabatur, & sane cum difficultate, & molestia deglutire incipiebat; sed prima potionis parte hausta, reliquam haud difficile deglutiebat. Nunquam spuma ad os animadversa est: spuebat quidem; sed liquida erat saliva. Ad mortem usque tum incredibilis ille pavor, tum ea aquæ aversatio, & ejus deglutiendi initio molestia, ac difficultas perstiterunt. Ventre aperto, intestina omnia conspecta sunt aere maxime distenta, præter quem nihil ferme aliud continebant. In ventriculo humor crassiusculus, non multus, nec viscidus; colore cinereo. Pauca in sua vesicula bilis, omnino crocea, croceoque colore Duodenum intestinum inficiens, & proximam vesiculæ, jecinoris partem. Iliacæ venæ sanguine erant adeo turgidæ, ut naturalem gracilis intestini diametrum æquarent; ad sociæ arteriæ prorsus inanes. In Thorace, pulmones; ut Boerhaavii (2) verbis utamur; *coacervato omni fere cruore incredibiliter pleni:* posteriore autem parte vel gangræna affecti dici poterant. In pericardio subflava aqua ad uncias fortasse tres: in corde sanguis non multus, isque nigræ picis similis semiliquatæ. Vena sine pari exiguam continebat sanguinis copiam: omnino autem inanes erant per collum tam Carotides arteriæ, quam venæ Interne Jugulares. Deglutiendi organa sine ullo inflammationis indicio, nisi quod ad pharyngis summum levis quidam cernebatur rubor: membrana autem Epiglottidem cartilaginem vestiens, crispata. Meningum vasa tum venosa, tum arteriosa præter modum sanguine plena, eoque, ut ubique, pernigro. Nervi Optici solito crassiores, sed laxiores, & flaccidiores. Nec vero cerebrum, cerebellum, Spinali medulla sicciora fuerunt, quam soleant, ut neque ventris, thoracisque viscera, & musculi. In cerebri ventriculis subflava aqua ad uncias tres. Habita hæc sectio est XII. Kal. Junii A. 1727.

28. Etsi mortis metus, minis, & verberibus incussus, simul videtur latens hydrophobiæ virus excitasse, simul ejus temperasse effectus; negari tamen haud potest, affectionem hanc ad hydrophobiam attinuisse, quippe cum & rabiosi canis morsus præcesserit, & aquæ horror sit consecutus: nisi forte, cum Andreæ Sectatoribus, fuisse malles Pantaphobiam. Illi enim, ut est apud Cælium Aurelianum (3), memorabant, *esse pantaphobos, quos nos omnipanos dicere poterimus, siquidem omnia timere dicantur*: quem morbum, *si vere tamen esse posset*, hinc discerni Cælius voluisset, *quod non solius potus, sed omnium rerum timorem faceret.* Verum si illam qualemcunque deglutiendi potus, quæ in proposito sene erat, difficultatem, multoque magis si præcedentem rabiosi canis morsum spectabimus; nihil esse causæ, intelligemus; cur propter alios fortuito adjunctos timo-

(1) n. 29.
(2) Aphor. cit. §. 1140.
(3) Acut. Pass. l. 3. c. 12.

res, ejus morbum alium ab hydrophobia ſtatuamus. Nam ſi forte non omnia, ſed aliqua dumtaxat, ut lucem, exempli gratia, præter aquam timuiſſet; num propterea alium morbum eſſe, diceremus? eos imitantes, de quibus pariter Cælius (1) meminit, qui *Aerophobiam* vocaviſſent, aeris videlicet timorem, niſi hic *generaliter phreniticis aſcriberetur*, nam horum *quidam* aerem lucidum extimeſcunt, quidam *obſcurum*. Verum communia, & per varias morbos vagantia a propriis ſunt ſecernenda: quanquam ſæpe accidit hydrophobis, ut aerem timeant. Neque id eo dico, quod, imminente morbo, ſoleat in ipſis animadverti, ut Cælius quidem (2) tradidit, *inſueta querela aeris, tanquam auſtrini, quamvis ſerena fuerit quies*. Sed eo dico, quod, præſente jam hydrophobia, plures agitatum aerem metuant. Sic ille de quo Zwingerus (3), *non ſecus liberum aerem, atque liquida horrebat*, & ſane *ſi feneſtræ, ſi fores aperiebantur, ſymptomata ſtatim vehementiora reddebantur*. Quæ alius, ut in Sepulchreto (4), leges, *diligentiſſime claudi curabat*, ſono quem ſibi videbatur audire, *fulminei venti* perterrefactus. Is vero, de quo Prymius (5) retulit ad Regiam Anglicam Societatem, vel ab leviſſimo vento ſibi videbatur ſuffocari. In ſuffocationis autem periculum ab eadem cauſa incidebat mulier cujus hiſtoriam ſcripſit Platerus (6): quanquam hæc non ab rabido animali hydrophobiam contraxerat, ut alii præterea quorum non pauca proſtant exempla; niſi forte cum quibuſdam ſuſpiceris, quoniam aliquando (7) & facillime ex contagione id virus contrahitur, & contractum latet longiſſimo tempore; a contagione aut minime animadverſa, aut e memoria prorſus elapſa, hos omnes aquam metuiſſe: tametſi viciſſim ſuſpicari quis poteſt, in ſpumam ejectam, aut in vulnus olim inflictum a non rabida fortaſſe beſtia immerito, ſi non ſemper, at nonnunquam conferri quod veneno ejuſdemmodi intus genito acceptum potius ſit referendum. Sed ne harum ſuſpicionum diſcuſſio nunc longius nos ab inſtituto ſermone abducat; de hoc poſtea (8) videbimus.

29. Hic vero ad quatuor exempla hydrophobiæ, cum aeris timore conjunctæ, quinctum addemus, promiſſam (9) Mutinenſis Virginis hiſtoriam ſubjicientes, ne forte pereat cum illa italica, in qua olim Bononiæ legimus, manu exarata (10) Reſponſione, quam Ramazzinus noſter ante hos propemodum octoginta annos ſcripſerat, ſed vulgare prohibitus eſt, adverſus Quartam Jo. Andr. Monigliæ Cenſuram. Quinquageſimus erat dies ex quo ei Virgini labrum catulus momorderat ſuus, cum illa egregie valens, & nihil minus ſuſpicans, quam ſe mox hydrophobam fore, dum amniculum quendam forte tranſiret, hydrophobam manifeſto ſe oſtendit. Inter cætera quibus vexabatur, incommoda ſenſus erat venti tenuiſſimi, caput ferientis, quamobrem etiam atque etiam orabat, ut feneſtræ, atque oſtia accurate clauderentur: & ad quemvis motum vel minimum qui in cubiculo accideret, clamabat: ſi quis autem ſtragula excuteret, aut flabellum offerret: tum vero horreſcebat, & atrociſſimis convulſionibus prehendebatur. Fuit qui cogeret aquam tantopere inviſam potare, eamque multam. Quo facto, amiſſa loquendi facultate, & ſæviſſimis convulſionibus cruciata, poſt paulo vivere deſiit. Dum animam jam jam ageret, cum forte cruſtulum quiſpiam altera parte vino madefactum illi ad os admoviſſet; abnuit: tunc idem qua parte erat ſiccum, oblatum eſt; ipſa vero accepit, nec mandare recuſavit. Hæc ferme ſunt quæ memini legere in ea Ramazzini obſervatione: ex qua, aliiſque ipſe quoque

(1) Ibid.
(2) l. cit. c. 11.
(3) Vid. Obſ. cit. ſupra, ad n. 19.
(4) l. 1. Sect. 8. Append. §. 2.
(5) Saggio delle Tranſaz. P. 2. c. 8. n. 4.
(6) Obſ. l. 1.
(7) Vid. ſupra, n. 21.
(8) n. 31.
(9) Supra, n. 19.
(10) Nuper interea, cum tota illa Controverſia, typis Mutinenſibus, ut audio, edita.

colligebat, neque acutam febrem, neque delirium semper hydrophobiam comitari: cogere autem eo morbo affectos ut bibant, aut in aquam demergere, exitium ipsis accelerare: neque enim præter rationem aquam horrere, quippe qua non mentis, sed deglutitionis vitio correpti, facile suffocationis periculum vereantur. Ego vero hanc Observationem retuli non ad id modo quod proposueram, metum videlicet agitati aeris crebro cum hydrophobia copulari, sed ad alia quoque confirmanda. Scilicet faciet hæc Observatio cum ea conjuncta quæ ex Foresto mox producetur, & vel magis cum ea quæ de Baldo J. C. legitur apud Matthiolum (1), faciet, inquam, ut id comprobatum habeas quod supra (2) in puero a me visum esse, dixi, quamvis a rabioso cane ibi admorsa fuerit facies ubi venenum facile potest cum saliva communicari; non celerrime tamen, ut in aliis ab earundem partium morsu, sed post quadraginta dies ortam esse hydrophobiam. Faciet præterea, ne illorum prorsus obliviscamur quæ Palmarius (3) addidit postquam admonuit, etsi balneum præcautionis gratia plerisque profuit demorsis; non huic tamen remedio omnino fidendum esse, multorum mortes ostendisse. *In plerisque enim*, inquit, *aquæ conspectus hydrophobiam, veneno in corpore commoto, celerius exsuscitat, quod alioqui sine ullo ægri incommodo diutius delitescere, & alexipharmaco extingui domarique potuisset.* Sic Monacho accidisse video, cui duobus prope mensibus ex quo catulus quem in sinu habebat, genas, & labra momorderat, Forestus (4) narrat, aquæ metum obortum antea non esse, quam *per fossam, baculo ligneo innixus per tabulam ligneam transiret; aquam* enim *videntem, metu percussum, transire non potuisse, nisi cum ingenti horrore ac metu; hinc ei hydrophobiæ primam originem* fuisse. Sic Virgini de qua dictum est, accidit, cujus mali cum exterior causa, tum prima quoque manifestatio ad eumdem prorsus modum se habuit; tametsi reliqua incommoda longe alia fuerunt. Noli tamen credere, me externum aquæ usum, sive balneo, sive improvisa demersione uti velis, pro noxio, aut inutili ad præservandum habere, dummodo satis, & mature instituatur, quanquam Meadius (5) balneum, suo tamen cum remedio conjunctum, affirmat vel sero admodum in usum tractum æque interdum profuisse, de immersionis autem, quæ apud Batavos in primis est usitata, felici successu valde inter se discrepant duo non ignobiles eorum Medici Tulpius (6) & Stalpartius (7). Certe enim cum Tulpius, & Meadius negent, post tot experimenta novisse quenquam, cui suæ istiusmodi præservandi rationes, cito, satisque adhibitæ, non fuerint salutares; æquum est pro certo habere, sic plerosque saltem fuisse servatos. At si plerosque; non erit profecto æquum credere, hos omnes ideo evasisse quod veneno aut nihil, aut leviter infecti fuerint. Nec me fugit quid interesse possit inter morsum, & morsum, vel quod incruentus sit, vel quod nimis cruentus (tametsi ad funesta utriuslibet morsus exempla alia sint in promptu quæ addi possint (8)) vel quod mordens canis necdum plane rabidus sit, aut si etiam sit, omnem modo salivam defixis in alios, aut in multiplices vestes dentibus absterserit, aut siqua sunt alia istiusmodi. Illud tamen in tanto servatorum numero difficile in animum induxerim, ita illos omnes fuisse morsos, ut nihil, aut vix quidquam veneni contraherent, aut eorum qui revera contraxerint, neminem inter innumeros illos fuisse de quibus Tulpius, aut Meadius loquuntur. Quin multo veri similius est spectantibus quid plerunque iis accidat qui post morsum nulla præservante curatione utuntur, multo, inquam, veri

(1) Comm. in Dioscor. l. 6. c. 36.
(2) n. 22.
(3) l. de morf. can. rab. c. 3.
(4) l. 10. Obs. Med. 27. in Schol.
(5) Tract. de Venen. Tentam. 2.
(6) Obs. Med. l. 1. c. 20.
(7) Obs. rar. Cent. 1. in Schol. ad Obs. 100.
(8) Ut Eph. Nat. Cur. Cent. 9. Obs. 37. & Act. eorund. Vol. 5. Obs. 5.

similius est, ex innumeris qui curatione alterutra usi hydrophobiam effugerunt, plerosque hac corripiendos fuisse, ni per curationem avertissent. Cæterum illis etiam quæ commemoratæ sunt, in morsu varietatibus, non modo variis dumtaxat in mordente cane morsoque homine fluidarum, firmarumque partium dispositionibus ego quidem libenter tot illa tribuerim quibus hydrophobi differunt inter se, ut citius alii, alii serius erumpente morbo opprimantur, & ex utrisque alii aliter. Sunt enim qui vehementer delirent, & sunt qui ad extremum usque mentis sint compotes. Sunt qui lucida, & candida, aut qui vel levissimum aeris motum ferre non possint, & sunt qui possint. Ac ne omnia quæ supra narravi, aut retuli, hic repetam, nedum alia addam; sunt qui potiones cujusquemodi usque adeo horrent, ut non modo si viderint, sed si nominari dumtaxat audiant, exclament, tremant, convellantur, animoque deficiant. Quæ tametsi in pluribus fiant; tamen tantum abest ut fiant in omnibus, quemadmodum illi videntur credere, qui id esse contendunt hydrophobiæ signum *pathognomonicum*, ut minime desint hydrophobi qui vinum bibant, nec qui ad aquæ mentionem non solum non cohorreant, sed in balneum ire jussi, continuo illuc ire incipiant vel morbo jam multum provecto (1), nec demum qui aquam, prima deglutionis difficultate superata, haud difficulter potent (2).

30. Sed ut multa sint in quibus hydrophobi, dum vivunt, differunt inter se; non minus multa sunt, atque adeo plura sunt in quibus cadavera eorum differunt. Quod statim intelliges, si octo antea vulgatas horum observationes partim in Sepulchreto, partim apud suum quamque Auctorem, quem supra (3) indicavimus, plenius legendas, tresque insuper quas nunc primum addidimus, inter se conferas. Namque ut ab exterioribus ad interiora procedas; in tribus livorem, huncque ipsum aut in digitis, aut in humero, & dorso, aut in collo adnotatum comperies: semel corpus omne, quasi ut in hectico, vehementer extenuatum; semel faciem solam: semel omnes musculos sicciores multo quam par sit; id quod alias non memoratum, imo semel diserte negatum: ventre autem, & thorace reclusis, semel quod de musculis modo dicebam; tum memoratum, tum negatum: semel omentum penitus absumptum, & mesenterii glandulas, & pancreas prorsus extenuata: semel ventriculum aere turgidum, & sanguine distenta ejus vasa: semel internam ejus tunicam corruptam, cæterasque rubris maculis distinctas: quinquies humorem quidem in eo animadversum: at semel multum, ter paucum, semel subflavum, semel viridem, semel ex flavo virentem, semel valde fuscum, semel cinereum, bis viscidum, semel non viscidum: intestina ter aere distenta, semel nequaquam, sed rubris disjectis maculis infecta: hepar semel flavum, & durum, semel magna ex parte inflammatum, & gangrænæ proximum, semel jam lividum: ejus autem vesiculam semel plenam, bis plenissimam bile, quæ ter aut nigerrima fuit, aut ad nigrum accessit, semel viridiuscula, semel crocea, & tunc pauca. Hæc in Ventre. In Thorace vero hujus tota reliqua interna facies ex rubro livida, at diaphragmatis dumtaxat ad ambitum uno in cadavere; in altero diaphragma quoque non omnino expers fuit inflammationis: pulmones in uno, atque altero aridi & exsucci, in uno cum vesicis hic illic in superficie; in quinque nigri ex toto, aut magna ex parte; in quatuor magna item ex parte sanguine pleni: pericardium in uno parte aliqua ferme friabile; in duobus sine ullo humore: in uno paucissimum habens; in uno autem subflavam aquam ad uncias tres: cordis auricula dextera in duobus aere dilatata: ipsum autem cor in totidem siccum; in uno flaccidum, & extenuatum: ventriculis in uno prorsus sanguine carentibus; in uno polyposas tenues con-

(1) Supra, n. 23.
(2) n. 27.
(3) n. 20.

cretiones habentibus; in tribus autem ſanginem; ſed in uno haud multum, & picis ſimilem nigræ, ac ſemiliquatæ; in altero concretum ſine ullo propemodum ſero; in tertio autem ſic, ut dexter quidem ſanguine plenus eſſet grumoſo, cum ſiniſter plane fluidum contineret. Quod ad collum, & fauces attinet, unius gula, ut in thorace, ita ibi quoque anguſta, & quaſi conſtricta erat; unius intus inflammata: pharynx autem in tribus, & Aſpera arteria in totidem aut levi, aut magna, aut in gangrænam jam vergente inflammatione correptæ; unius vero ſana gula; quorundam fauces ſine ullo inflammationis veſtigio fuerunt, membrana epiglottidis criſpata; unius larynx ex rubro livida, in quo & lingua craſſior inventa eſt, & pharynx ſpuma ex flavo viridi omnino repleta.

Porro cerebrum unius, & cerebellum, ad ſiccitatem inclinabant; unius cum initio Spinalis medullæ multo ſicciora; unius vero nihil horum magis ſiccum quam ſoleat; quin Optici nervi laxiores; unius denique aut alterius cerebrum nihil habuit adnotandum. Et rurſus in duorum ventriculis aqua effuſa; ſed in eorum altero ſubflava; nec pauca; in altero pauca, & rubella; in alio autem de ea nihil uſquam. In uno aereæ bullæ ſub Dura meninge; in ejuſdemque Sinibus laxæ concretiones polypoſæ. In tribus vaſa omnia cerebri valde ſanguine diſtenta. Et quod ad ſanguinem univerſe attinet; unius arteriæ ſanguine pleniſſimæ venæ propemodum inanes; alterius autem vena quidem ſine pari ferme vacua, ſed Iliacæ maxime diſtentæ, arteriæ autem ſociæ inanes, æque autem inanes per collum & Jugulares Internæ venæ, & Carotides arteriæ, ut æque plenæ intra cranium cum arteriæ, tum venæ, quod & in aliis duobus, ut modo indicavi, adnotatum eſt. In uno pariter nihil uſquam ſanguinis concreti, ſed omnis ſanguis maxime liquidus, & minime ad frigidum aerem concreſcens. Verum in altero concretus potius quam ſolutus; in altero non polypoſus, ſed nec ſolutus. Quin vaſa ad cor magna in uno prorſus concretum habuerunt, in ipſo autem corde qualis inventus ſit, ſupra dictum eſt. Denique in duobus, aut tribus ater fuit adnotatus. Et ne omittamus quidquam ex iis quæ univerſe ſpectantur; duo male oluiſſe cadavera, adnotatum eſt; ſed id minus quod pejus debuiſſe videri poterat.

31. Nec minorem ſane varietatem in aliis hydrophoborum diſſectionibus inveni, quas antequam hæc relegerem, a Viris Doctis eſſe editas, aut memoratas novi, Richardo Meadio (1) de quo jam ſupra, Jano Planco (2), Laurentio Cajetano Fabbri (3), Dominico Brogiani (4), aliiſque præterea nonnullis (5), quorum ad me libri non ſunt allati. Quas obſervationes ut cum iis conferam quæ modo productæ ſunt, eodem ordine conſervato; ab alia quadam incipiam oportet Cl. Phil. Eberh. Dillenii (6) qui, cadaver incidere prohibitus, externos livores, & quaſi ſugillationes hic illic, & potiſſimum circa pectus adnotavit. Ex cæteris eſt qui ſemel abdominis muſculos inflammatos memoret, ſemel autem muſculos univerſe tumidos ac robuſtos. Eſt qui, tredecim inſpectis cadaveribus, ſcribat, pinguedinem ut plurimum ferme nullam, quin & omentum quaſi conſumptum fuiſſe: inter frequentiora autem plurimam in primis viis inflammationem, lacerationem, gangrænam. Alius in aliquo leviter; in aliquo multum inflammata omnia ventris viſcera. Singillatim vero in quibuſdam ventriculi cavum fœtida, nigraque bile ſordidum, aliquando ſanguineis veluti punctis hic illic diſtinctum. Inteſtina in quopiam cuncta cum meſenterio levi inflammatione; in alio tumida aliquantum, & inflammata; in quibuſdam autem Ileum

(1) Tract. de Venen. Tentam. 2.

(2) Apud Simon. Coſmopolit. Epiſt. Apolog. pro Planco, & alibi.

(3) Diſſert. 3. intorno ad alcune malattie n. 62.

(4) Tract. de Venen. Animal. P. 2.

(5) Apud Swieten. in Comm. in Boerh. Aphor. §. 1140.

(6) Eph. N. C. Cent. 7. Obſ. 54.

præſertim. Jecur non raro tenſum, turgidum, ſubfuſcum: ejuſque veſiculam alias ferme inanem, alias atræ bilis glutine diſtentam. Urinariam veſicam in tribus, ſimulque penem inflammatione correpta: cujuſmodi obſervationibus ſuſpectum reddi cantharidum uſum, intelligis, remedii alioquin adverſus hunc morbum non modo ab Arabibus olim commendati, aut in arcanis quibuſdam contra eundem pulveribus ab Scaramuccio (1) ab aliiſque latere crediti, ſed diſerte, quantum video, ætate hac noſtra non unam apud gentem laudati, imo apud Ungaricam (2) pro *ſpecifico infallibili* habiti in ſumma etiam hydrophobia curanda, quanquam ne ad præcavendam quidem facile inter noſtrates exhibebit is cui minus ignota ſint tot alia ad hanc rem dilaudata remedia ex eorum numero, quæ non adeo acria ſunt, & urinam cient. Ut ad Thoracem tranſeamus; inflammatum in nonnullis ſeptum Tranſverſum inventum eſt: inflammatorum autem pulmonum frequentiſſima indicia: faciles hic illic, ut in ventre quoque, viſcerum adhæſiones: ſine humore in aliquibus pericardium: cordis ventriculus ſiniſter in uno prorſus vacuus, cum dexter nigerrimum ſanguinem contineret; ſed in altero coccinei, & fluidi ſanguinis uterque plenus, non ſecus ac arteria Pulmonaris, & vena Cava. Ex iis vero partibus quæ thoracem inter, & cerebrum ſunt, larynx quidem rarius, minuſque inflammata; in aliquo tamen inflammati ejus omnes muſculi, & oſſis hyoidis, & linguæ, cujus papillæ aliquando tumentes, & in uno exigua quædam ad illius radicem tubercula, quorum aliqua ſuppurata apparebant. Sed pharyngis inflammatio ut ſæpe nulla, ita ut plurimum conſpecta eſt magna, præcipue linguam verſus. Quod, & ea quæ de pulmonibus, inteſtinis, & ventriculo dicta ſunt, ſi conferas cum iis quæ in iiſdem partibus deprehendit Cl. Kochlerus (3) cum generoſi Viri cadaver incideret, nullo prævio rabidi animalis morſu, hydrophobia ſuſtulerat; quam inter ſe conveniant, miraberis. Ejuſdemmodi hydrophobiam in milite quoque, & ab eadem externa cauſa obſervaverat (4) nempe a frigidiſſimo potu, cum uterque, æſtuaret; ſed militem, aliis diſtentus occupationibus, diſſecare non potuerat. Ab eadem tamen cauſa hydrophobiam ortam viderat Cl. Genſelius (5), qui rubentes quidem pharyngis muſculos, & glandulas, ſed ventriculum totum quaſi exſiccatum, reliqua autem viſcera, & in his pulmones, offendit recte ſe habentia. Hic autem hydrophobus etſi ad lucis, alborumque linteorum conſpectum tremebat, & humores quoſlibet ne aſpicere quidem poterat; non tamen, ut priores illi duo, a potionibus vel procul oblatis, aut ab harum mentione vehementiſſime angebatur, aut animo deficiebat. Quæ idcirco memoro, ut qui in iis *pathagnomonicum* hydrophobiæ ſignum ponunt, nec eadem facile videntur credere ſine rabioſi animalis morſu poſſe exiſtere, his duabus hiſtoriis ad tot alias quæ alibi, & præſertim apud Schenckium (6) proſtant, adjunctis, veram illam ſuam hydrophobiam etiam ſine contagione fieri poſſe, agnoſcant: quanquam ut agnoſcerent, ſatis eſſe debebant ex antiquis illis eæ dumtaxat quas memoriæ prodidit Marcellus Donatus (7): quis enim credat, de quinque ægris quos unus idemque Medicus intra paucos annos vidit iſtiuſmodi hydrophobia correptos, neminem fuiſſe qui ſe ab rabido animali infectum aut animadvertiſſet, aut meminiſſet; ſed omnes pariter, cunctoſque eorum domeſticos ſic fuiſſe aut ſtupidos, aut oblivioſos, ut ne minima quidem contractæ labis ſuſpicio in

(1) In Append. cit. ſupra, ad n. 21.
(2) Commerc. Litt. A. 1735. Hebd. 11. n. 3.
(3) Commerc. Litt. A. 1743. Hebd. 5. n. 2.
(4) In eod. Commerc. A. 1740. Hebd. 36. n. 1.
(5) Eph. N. C. Cent. 3. Obſ. 50.
(6) Obſ. Med. l. 7. ubi de Venen. ex Quadrup. Obſ. 17.
(7) De Med. Hiſt. Mirabili l. 6. c. 1.

eorum

eorum animis remaneret? Verum ad reliqua susceptæ comparationis capita redeamus. Fuerunt in quibus Crassa, & in quibus utraque meninx magis, minusve inflammata, & turgidis nigro sanguine vasis reperta est, nec sine parva quadam in uno ad verticem suppuratione; imo in cane rabido non sine ulceribus. Cerebrum ipsum aliquando inflammatum, aut ejus cortex, sed hic leviter, & magis fuscus, aut ejus medulla sanguineis punctis conspersa: ventriculi autem in uno, aut altero minime humidi apparuere. Spinalis medulla solito siccior. Sed & corpus omne in uno aridum, & inflammatum; in altero superficie tenus ab inflammatione violaceum. Quin fuit ab alio inter frequentiores observationes adnotata singularis solidarum partium, membranearum præcipue ferme omnium, ariditas, & tensio. De sanguine autem, quo plenissimas fuisse arterias, alii scribunt, eoque fluidissimo, & vix in aperto aere coituro, non desunt qui in uno doceant, arterias quidem eo plenas, sed & venam Cavam fuisse; in altero autem sanguinem omnem fuisse in venis, eumque sero caruisse. Imo est qui confirmet, in tredecim cadaveribus sanguine, non raro alioquin fluidiore, venas semper ab se visas esse refertas; arterias autem inanes. Quocum in hoc quidem faciat, sed in aliis, ut puta in solidarum partium ariditate, discrepet necesse est, qui in cadaveribus quatuor se quidquam eorum vidisse, negat, quæ, ex aliorum dissectionibus plerumque esse, posuit Boerhaavius (1). Denique hydrophobæ corpus legi intra quindecim a morte horas totum vel media hyeme computruisse.

32. Cum igitur huc ferme redeat eorum summa quæ ex comparatis omnibus, mihi quidem notis hydrophoborum dissectionibus colligi possunt; præclare intelligis, multo magis differre inter se mortuos, quam viventes. Dum enim vivunt, certe in eo conveniunt omnes, ut aquam sine difficultate, & plerique sine magno etiam horrore, & detrimento potare nequeant. Qua autem peculiari in re omnia cadavera eorum conveniant, non video. Nam quod olim, & nunc quoque a pluribus evidens siccitas in iis reperiri dicebatur; profecto neque reperitur in omnibus; nec in quibus reperitur, fortasse adeo attendenda est, cum remediis potius sit, aliisve causis haud raro accepta referenda, quæ magnas evacuationes aut sub sensum cadentes, aut hunc, ut sæpius, effugientes, fecerunt: quo multa spectant alexipharmaca, & acutæ haud raro febres, & assidui sæpe clamores, & violentæ corporis agitationes, præsertim cum aut nihil, aut minimum bibatur; quamobrem videre potuisti in Sene illo (2) qui & bibebat, nec maniaco agitabatur furore, sed melancholico potius pavore detinebatur, non modo siccitatem nullam fuisse, sed & pericardium, & cerebri ventriculos non parum aquæ continuisse. Nec vero magis quam ariditas illa, commune est hydrophobis cunctis quidquam eorum, quæ secando diximus esse deprehensa. Ita enim in aliis alia sunt, ut si spectes singulos; veras esse credas non modo singulas quas de hujus morbi sede, & natura Celius (3) recensuit, Antiquorum sententias, sed & plerasque alias quæ postea prodiere: at si spectes universos; nullam certam, unam esse verisimiliorem, intelligas. *Præpati* quidem *eam partem, quæ morsu fuerit vexata*, ex eaque in alias morbum progredi, nemo negat, ut Celius ait: & ex quo Salius (4) illud evidens aliquando ejus progressionis diutius dilatæ signum indicavit, ne tum quidem inde progredi, saltem ex parte, negandum est. Ex doloris autem sursum versus progressione, ex iisque in quas Salius hanc desinere animadvertit, confusione quasi quadam mentis; & vertigine, & titubatione, non per venas, sed per nervos id virus progredi videtur ad horum origines. Quibus in partibus, aut in motibus qui in iis fiunt,

(1) Aphor. de cognosc. morb. §. 1140.
(2) Supra, n. 27.
(3) Acut. Morb. l. 3. c. 14.
(4) Supra, n. 31.

certa quadam, ſed inexplicabili, mutatione inducta, quæ pro alia in aliis diſpoſitione, major, aut minor, magiſque, aut minus diffuſa ſit, nihil jam hydrophobis accidet quod inde potiſſimum non liceat deducere. Quoſdam; ut in congenitis antipathiis alios alia, ſed hos magis, illos minus averſari videmus; aquæ capiet averſatio tanta, ut ejus vel nomen, non modo aſpectum, de improviſo horrere incipiant; alii non niſi periculo facto, & ejus deglutiendæ difficultate percepta, illam bibere ſe poſſe, negabunt. Delirabunt alii; quidam ſapient. Hos inflammationes corripient magnæ; iſtos nullæ. Sed ut his in rebus, in aliiſque varient inter ſe; tamen convulſio interior, exteriorve facile erit in omnibus, & pro hujus potiſſimum, & diſpoſitionis varietate, tanta illa varietas in viventibus, mortuiſque animadvertetur. Intelligis, nobis eorum conjecturam veri ſimiliorem videri, qui cum Democrito, & Gajo, Herophili ſectatore (1), *nervos*, & *cerebrum* principem hujus morbi ſedem eſſe, rebantur, a quorum opinione haud abfuiſſe præcipuos hujus ævi Medicos, noſti. Et huc quoque illud ſpectare, Vir gravis cenſebat, quod narrabat mihi adoleſcenti, cum Bononiæ ſtudiis Medicinæ operam darem, de Alberto Fabbri, Medicorum in ea doctiſſima Civitate paulo ante meam memoriam facile principe. Hic enim cum hydrophobi arteriam tangeret, ab eo manu altera arreptus, & valide retentus, mox in triſtitiam inciderat tantam, ut ſui jam pene impotem mentem interdum ſe ipſum interficiendi ſubiret cogitatio. Cum propterea ſeptem jam dies frequentiam fugeret; accidit ut in ſua perpetua mœſtitia defixus, maximo antea imbre perfunderetur, quam imminere, ſentiret. Locus erat ſolus, & a tectis longe remotus, ut ad hæc non niſi totus aqua madidus pervenire potuerit. Sed omni prorſus triſtitia abſterſa, pervenit. Quid ipſe crediderit, neſcio. Plures quidem initium fuiſſe illud hydrophobiæ, quo cerebrum primum tentaretur, arbitrabantur. Veri autem ſimilius eſt, doctum Medicum, memorem fortaſſe eorum quæ in Dioſcoride (2) legiſſet, ne idem ſibi quod Themiſoni, amicum hydrophobum curanti, accideret, non mediocriter pertimuiſſe, præſertim ſi eorum veniret in mentem quæ de morbo hoc, vel ſine morſibus contracto, non pauci tradiderunt Scriptores, atque, ut ſolent multi in ſuo periculo, omnia pro veris haberet (nam & Stalpartium (3) qui nihil eorum crederet, videmus tamen, poſtquam illorum qui ſe hydrophobos fore, ſuſpicabantur, arterias tetigerat, laviſſe manus) ob vehementiorem autem metum in melancholicum quaſi delirium incidiſſe, quod repentina aquæ perfuſio, quippe recentiſſimum, tanto facilius ſuſtulerit, ſi ejus generis auxilii adverſus hydrophobiam recordatio imaginationem, quæ morbum fecerat, ad tollendum adjuvit. Sed hæc ut volueris, ita accipies. Quod vero de convulſione dixi facile in hydrophobis omnibus conjicienda, vel una aquæ deglutiendæ difficultas videtur ſatis probabiliter indicare. Sive enim eſt nulla faucium, gulæve inflammatio; jam ſupra (4) vidiſti, ut ad illam explicandam difficultatem Cæſalpinus olim, & Aromatarius earum partium convulſionem poſuerint, Ridleyo (5) atque aliis inter recentiores ſequentibus. Sive eæ partes ſunt inflammatæ; videre potes, ut Cel. Swietenius (6) hanc inflammationem a crebra convulſione, ut effectum a cauſa, deducat, indeque etiam veri ſimilem rationem eliciat, cur citius ab hydrophobia confectus puer ſine illa fuerit inflammatione; ſerius autem mortuus juvenis ſine illa non fuerit. Sic aliæ etiam partes, & viſcera cur in aliis hydrophobis valde inflammata, in aliis minime reperiantur, a magis quoque, minuſve crebra, aut violenta eorum nervorum qui ad illa pertinent, convulſione de-

---

(1) Apud Cælium ibidem.
(2) De Med. Mat. l. 6. c. 36.
(3) Schol. cit. ſupra, ad n. 29.
(4) n. 19. & 20.
(5) Vid. Act. Lipſ. cit. ſupra, ad n. 26.
(6) Comm. in Boerh. Aphor. §. 1140.

duces. Quin etiam *nimiam* illam *tensionem & siccitatem nervosarum membranarum*, ex qua Meadius (1) scite illud repetebat, ut *acutius quam natura sua*, in hydrophobis *sentiant*, sicque *solitæ objectorum impressiones non gratum amplius sensum, sed dolorem & molestiam faciant*, illam, inquam, tensionem; si a siccitate tota non est, ut primis diebus morbi esse non videtur; a convulsionibus deducas, quarum hic effectus si non in omnibus, in pluribus certe cadaveribus superstes reipsa est ab Solertissimo Brogiano (2) deprehensus. Mitto cætera quæ a pluribus sunt in medium adducta, ut hydrophobiam convulsivum esse affectum, probarent. Si igitur hoc in morbo tantum est convulsionibus tribuendum, neque earum causa, quippe invisibilis in cerebro, nervisque mutatio, sed earum dumtaxat effectus, iique pro varia ipsorum vehementia, varioque tempore discrepantes, in demortuis sub sensum cadunt; præclare intelligis, ad hæc ipsa quæ diximus, & nunc dicimus, aut comprobanda, aut infirmanda, pauciores adhuc esse habitas dissectiones. Paucæ enim in tanto numero sunt quas historia præcedat satis accurata non ætatis solum, & constitutionis illius hominis, sed & modi, & temporis tum quo virus, & unde, contractum fuerit, tum quo perstiterit, & qua symptomarum omnium, & quo die ingruentium, majori, minorive assiduitate, & sævitia, tum deinde omnium, quo ad fieri potest, quæ in universis, & singulis cadaveris ejusdem hominis partibus præter naturam reperta sint: ne siqua forte prætermittatur; certa quædam alia non tam abfuisse, quam non satis quæsita fuisse existimentur.

33. In his tamen ne facile putes, vermes fuisse quibus cerebrum scateret; tametsi in Sepulchreto (3) leges, conspectos esse in rabiosi canis cerebro, & Aromatarius (4) scripserit, *observatum fuisse generari quandoque vermem in anteriore parte capitis, tam in cane rabido, quam in homine*. Hoc enim accipiendum credo, non de cranii cavea, sed de nasi, aut Sinus alicujus, cum hoc communicantis, recessibus, ut alias (5) tibi significavi. Neque alia ratione intelligo quæ paulo superius in Sepulchreto (6) ex Epistolis; non ex *Observ.*; Bartholini producuntur de vermibus quos in *equis, bobus, & ovibus capiti inesse*, rustici dicuntur observasse, in *phrenitide* tamen, & *vertigine*; non in ea, qua de agitur Rabie: quo uno vocabulo quam variæ affectiones designentur, laudatus docet Aromatarius (7). Per hæc illis quoque occurres quæ in Scholio adduntur ad Observationem, primo loco a me in Sepulchreto nunc indicatam (8). Ea vermiculos quidem proponit in rabidi, ut dicitur, canis cerebro, vel potius *in majoribus bullis, e viscoso putrique cerebri liquore elevatis, vel ex motu interiori* animadversos. Sed num cranium satis examinatum fuerit, ne qua via forte ex morbo alio pateret per quam vermiculi subiissent; num satis quæsitum, verine illi essent vermiculi, numve in eo gramine antea non essent, in quod prolapsum cerebrum longe diffluxerat ipsa per se Observatio indicabit. Equidem vereor, ne si *Reysius*, ut Auctor optabat, adstitisset, non ita facile expuncturus fuisset quod scripserat (9) *famam*, a Jacobo de Partibus commemoratam, quasi *canina rabies a verme in canis cerebro nato prodiret, esse merum figmentum, a nemine, quod sciret, confirmatum.* Noli tamen credere, si illa eadem Observatio accuratius habita fuisset; me nihilominus assensum fuisse cohibiturum, quasi nullo modo fieri unquam posse, existimarem, ut vermiculi rabiem de qua loquimur, in cane cierent; quando Zwingerus (10) de cane refert adeo rabido, ut puer quem momorderat,

(1) Tentam. cit. supra ad n. 31.
(2) P. 2. ibid. cit.
(3) l. 1. S. 8. in Addit. Obs. 3.
(4) Disp. de Rabie P. 4. partic. 7.
(5) Epist. 1. n. 8. & 9.
(6) S. cit. 8. Obs. 11.
(7) Disp. cit. P. 1. partic. 2.
(8) Obs. 3. cit.
(9) Elys. jucund. Quæst. Camp. qu. 61. n. 1.
(10) Eph. N. C. Dec. 3. A. 2. Obs. 105.

ante diem quadragesimum, hydrophobia atrocissima correptus, perierit; qui tamen canis a rabie prorsus curatus est postquam herus levem ei in pede tumorem, quem jugiter sibi mordebat, inde, quasi in iram & rabiem actus, circumcurrens, aperuit, vermemque vivum, album, crassiusculum eduxit. Canem quidem rabidum fuisse, Zwingerus sciebat, qui puero illi hydrophobo medicus fuerat. Canem quoque ea ratione curatum esse, quippe vicinus, haud ignorabat. Maluissem tamen, illum ipse vermem examinasset, ut certius sciremus, verum ex eo tumore vermem, non vermiforme aliquid exiisse.

34. Sæpe enim vermes facile creduntur qui non sunt. *De cane rabido, vulgo affirmatur*, inquit Ettmullerus (1), *sub lingua ejus latere vermem quendam oblongum, quem alii a se ipsis visum testantur, quo mature dempto, nullus canis rabidus fiat; eodem vero increscente, Rabiem necessario supervenire; unde quidam ad præcautionem solent extrahere hunc vermiculum: quidam existimant non esse vermiculum, sed pro sanguinis congrumati particula in venis raninis sub lingua collecti & stagnantis habent. Rem hanc ceu nondum sufficienter exploratam in medio relinquo.* Viri hujus prudentiam laudo: quam si alii imitarentur; pauciores fabulas haberemus. Hanc inde ortam esse, non dubito, quod Plinius (2) scripserat: *Est vermiculus in lingua canum, qui vocatur a Græcis lytta* (al. *lyssa*), *quo exempto infantibus catulis, nec rabidi fiunt, nec fastidium sentiunt.* Plinio autem; ut cæteros nunc omittam; quadantenus adstipulatum esse Sextum Philosophum, Aromatarius (3) censet, quem *in suo de Medicina Animalium cap.* 9. testatum ait, *sub lingua canis rabidi reperiri vermes.* Quod ego de Constantinopolitano Demetrio (4) non ausim dicere, si in ejus linguæ inferiore parte non vermiculum, sed *vermiculi effigiem*, & *nervi albi similitudinem* esse, scripsit: nec de Fracastorio (5), quanquam aliam ob causam; *vulnificum* enim *vermem* revera ponit, sed quantum intelligo, non sub lingua: ibique ut Poeta, opinor, loquitur; namque ubi (6) ut Medicus, rabientium canum signa proponit, de verme in lingua, aut ad linguam ne verbum quidem. Haud equidem inficias iverim, veros ibi aliquando vermes reperiri; sed eum quem Plinius in cunctis, ut videtur, canibus quasi secundum naturam posuit, & quem eximebant, vermem esse, diserte nego. Quod & Codronchius (7) præ cæteris olim negaverat. *Sciendum est*, inquit, *illam partem, quam eximunt, non esse vermiculum, sed nervum, vermis teretis figura.* Eodem autem anno quo id Codronchius scribebat 1609. editum est Casserii nostri Pentæstheseion, in quo (8) inferiorem caninæ linguæ faciem pingens, vermiforme in ea corpusculum ostendit, quod & seorsum delineat, posteriore extremo in longissimam caudam recta productum, quæ sensim in tenuitatem incredibilem sese contrahit. Aitque, *musculum esse, quo* canes *lingunt*, sive ad *lingendum factum*, eumque *in medio apicis linguæ occultari*, qui se *inventorem* habeat, quippe *aliis* ad id usque tempus *ignotum*.

35. Fugit autem Casserium locus ille Plinii, ut me ejus, & Codronchii fugerant, cum idem corpusculum in canum lingua olim animadverti, & sæpius deinde ad examen revocavi, quod an alii Anatomici intra hos centum & quinquaginta annos descripserint, aut delineaverint, nescio. Ego vero non ob hanc potissimum causam plura de eo corpusculo verba faciam; sed potius ne cui docto homini; quod hac ipsa ætate accidisse, suspicor; pro verme amplius imponat. Credo autem hic a vulgo nonnullis canibus adhuc eximi; cum enim in quindecim cujuscunque promiscue & generis, & magnitudinis, & ætatis quæsiverim;

(1) Art. & m. cit. supra ad n. 19.
(2) Natur. hist. l. 29. c. 5.
(3) Disp. de Rabie P. 2. partic. 5.
(4) L. de Cura, & Medic. Canum, Gillio interpr.
(5) In Alcon. extremo.
(6) De Contag. &c. l. 2. c. 10.
(7) De Rabie l. 2. c. 10.
(8) L. 2. Tab. 5. Fig. 4. & 5.

in quatuordecim inveni; unus modo ex iis quibus liniones utuntur, maximus omnium, ut multo majus habere debuisset, omnino non habuit: quod si tunc Plinii verba memoriæ occurrissent; diligenter cicatricis vestigium quæsivissem, quæ tamen luculenta non fuerit, necesse est; nam per se in oculos incurrisset. Et in altero quidem cane, qui magnus erat, parvum id corpus pro canis magnitudine fuisse, memini; non sic tamen in aliis vel æque grandibus. Imo in magno quodam inveni tres digitos transversos longum, cum in mediocribus raro superaverit duos, sæpius æquaverit. Itemque in alio potius magno, quam parvo; cum lingua esset longitudine digitorum octo; trium ipsum, aut eo amplius fuit vel sine tenuissima caudæ parte. Cum enim hoc teres corpus nihil magis, si figuram tantummodo spectes, quam fusum referat, sic utrinque extenuatur, ut anterius extremum quod ad ipsam ultimam apicis linguæ oram sæpius, nonnunquam proxime ipsam extenditur, sit minus & acutum, & longum; posterius non modo sensim magis, magisque se contrahit, sed ubi non ita breve spatium emensum est, repente in filum abit quasi tendineum, pertenue, & albicans, quod corporis unde prodiit, longitudinem sæpe æquans, raro ea minus, non raro majus, & semel, si non triplum, at certe plus quam duplum a me debrehensum, per medium illud musculorum qui hinc & hinc sub lingua prominent, interstitium pergit ad posteriora, alte inter illos se condens. In eodem autem interstitio ad anteriora producto & posterius extremum, & corpus reliquum locatum est, sed hoc tanto exterius, ut linguæ membranam ipsam contingat protuberans, per eamque transpiciatur. Quæ ubi leviter incisa, & simul cum iis duobus musculis sic satis diducta est, tum vero illud cujusdam lumbrici instar apparet; nam ad figuram albedo, & levitas accedunt. At si cultri, aut digitorum ope ab lingua dividas; id quod nullo negotio fit; læve quidem ea quoque facie conspicis quæ latebat, sed rubellum. Itaque hujus pars corporis quæ crassior est, ex duabus constat substantiis inter se arctissime nexis, altera candida, subrubra altera, & quam facile carneam credas, ut illam alteram, quæ ad extrema etiam pertinet, tendineam. Verum nec rubella ex manifestis efficitur fibris; & candida durior est quam tendinea; ut media inter ligamentum, & tendinem esse videatur: quin digitis tractata, hic illic non semel mihi visa est quasi ad carthilagineam naturam propius accedere, nec raro, non perpetua, sed quasi divisa in frustula, eaque inæqualiter distributa. Quotiescunque autem medium hoç corpus, in tranversum dissecui, ipsa quidem sectio circuli ferme aream semper retulit; sed alba substantia fere semper, rarissime subrubra majus illius areæ segmentum occupavit. Nec totius areæ diameter usquam magna est; imo vel ubi ab extremis maxime distat, perparva. Nec anterius extremum fissuram habet, aut aliud quod os referat; nec corpus quidquam intus mollis, aut cavi. Etsi vero proximorum musculorum fibræ huic corpori adherent; non tamen in ipsum abeunt, neque continuantur: quin ab iis musculis est per tenuem interjectam membranam divisam; ut facile propterea, uti dixi, & lævi undique servata superficie, evolvatur: quod si in mortuis succedit; quanto facilius succedere credemus in vivis? Quæ cum ita sint; ut proclive est intelligere, hoc illud esse quod, licet vermis non sit, pro verme tamen e canum lingua demebatur; sic pariter intelligitur, neque esse nervum, ut Codronchio, & aliis visum, neque ullius vicini musculi partem. Num vero ipsum musculus sit, quod Casserius credebat, & ad lingendum datus, an potius mistum ex multiplici substantiæ genere peculiare corpus, quo pro longitudine tenuior canum lingua firmetur, suisque in motibus adjuvetur, nunc quidem in medio relinquo, præsertim cum ignorem hactenus, num aliis pariter certis animantibus tributum sit, & quid discriminis in linguæ motibus inter eos canes quibus est exemptum, & cæteros intercedat.

36. Etsi vero in calce Sectionis hujus (1) quæ *de Mania*, & Rabie est, adduntur in Sepulchreto Observationes duæ *de Furore Oterino*, & post Sectionem de qua simul egimus, proximam *de Melancholia* inscriptam, Sectio altera *de Imaginatione*, *Ratiocinatione*, *& Memoria depravatis*, *& abolitis*; tu noli tamen expectare, ut hinc ego longissimæ Epistolæ alia adjiciam. Nam neque Valsalvæ, neque mihi accidit, ut Furore Uterino absumptas incideremus, & alia fortasse preter miram ovarii magnitudinem, quam in pluribus vidi eo morbo non laborantibus, intus vitiosa deprehenderemus; quando in Cæsareæ Academiæ observationibus præter illam quæ fere semper (2), & clitoridis (3) quæ nonnunquam inventa est, magnitudinem, alia interdum, & in his uteri inflammationem, reperta legimus (4). Quas Observationes versantibus, ut exempla occurrerunt (5) aliquot juvencularum quæ sibi ipsæ mortem consciscentes, funestam memoriam Milesiarum virginum, & Lugdunensium mulierum (6) renovarunt, ita se obtulerunt alia, unde communis illius fœminei furoris causa cum pestilentiæ quasi cujusdam causa comparari posse videatur. In non magno enim Comitatus unius tractu (7) æstate A. 1698. tot simul fœminæ uterino furore laborarunt, ut Medicus ægras quas inviseret unus haberet duodeviginti, quæ res morbum esse epidemicum, ostendebat: in iisdem autem ædibus sæpe duæ, tres, pluresque mulieres eodem correptæ morbo comperiebantur, quæ res, aliæque contagiosum esse, indicabant. De illarum autem mentis Facultatum quæ paulo ante nominatæ sunt, vitiis quæ poteramus, in has ipsas Litteras, aliasque (8) contulimus: quæ repetere non placet, quemadmodum in Sepulchreto factum videbis: ubi de viginti Observationibus, ad memoratas facultates spectantibus, quas Sectio decima proponit, primum tredecim videbis diserte indicare in aliis Sectionibus fusius descriptas fuisse: deinde si paulo diligentius consideres, facile deprehendes, in illa ipsa Sectione decima quasdam semel atque iterum poni. Sic. X. Observatio eadem videtur ac III. XIII. vero eandem esse prorsus ac VII. XV. ac I. XVII. ac VIII. demonstrabit Observatio XLIV. Sect. I. Libri Quarti; & XVI. Sect. XVI. Libri I. & V. Sect. IV. Libri ejusdem; ne in alias modo inquiram, nec dicam, IX. quod & in Scholio sic satis agnoscitur, nihil ad rem attinere. Sed hæc hactenus. Vale.

---

(1) 8. l. 1.
(2) Cent. 4. Obs. 142. & Cent. 8. Obs. 3. & Act. Tom. 7. Obs. 30.
(3) Ibid.
(4) Ibid. & Dec. 3. A. 5. Obs. 124.
(5) Cit. 3. Obs. Cent. 8.
(6) Apud Schenckium Obs. Med. l. 1. ubi de Mania, & ex ea mortuis Obs. 1.
(7) Decur. 3. Nat. Cur. A. 7. in Append. ad n. 8.
(8) Epist. I. n. 10. & II. n. 13.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA IX.

De Epilepsia sermo habetur.

VErtigo, de qua in Sepulchreto, proxima Sectione XI. agitur, haud raro in apoplexiam, & soporosas affectiones degenerat, ex quibus plures denique intereunt vertiginosi. Quod cum productæ in ea Sectione Observationes, diserteque I. & XI. ostendunt, tum propositæ Epistolis superioribus (1) aliæ confirmant. Quæ cum ita sint; præstare arbitramur, ut iis hic minime repetitis, transeamus protinus ad Sectionem XII. quæ de morbo est, in quem etiam sæpe vertigo abit, Epilepsia. Vertigines enim, ut recte Galenus (2) docuit, *proximæ sunt morbis comitialibus, & iis quos apoplexias nominant*, sic ut *præcedant epilepsiam, & apoplexiam*. Epilepsiæ autem per se, ut visa est, mortiferæ unam, haud amplius, Valsalva reliquit observationem eamque perbrevem, quæ ad hunc modum se habet.

2. VIR sexagenarius, epilepsiæ obnoxius, febre corripitur. Huic ex improviso supervenit epilepsia, ex qua moritur. INTER Crassam, Tenuemque meningem, præter seri ubique copiam, portio etiam effusi sanguinis ad latus invenitur: item ventriculi sero oppleti, in iisque turgidæ glandulæ plexus Choroidis.

3. Si istam sanguinis effusi portionem, novissimis, ut veri similius est, epilepticis convulsionibus tribuis, quæ a febre turgentia vasa constringendo, horum, ubi laxiora erant, disruptionem aliquam effecerint, quam statim sint, ut credibile est, & apoplexia, & mors consecutæ; serum videlicet restabit, cui comitiales insultus, aut saltem postremum hunc possis fortasse tribuere. Habes sane vel in ista ipsa circa quam versamur, Sectione, in ejusque Additamentis non absimiles intra epilepticorum calvarias redundantis seri historias: quarum antiquissima est XVI. illa, Hippocratis, ab ovibus, ac *præsertim a capris, quæ frequentissime hoc morbo prehenduntur*, ad homines ipsos traducta, quæ historiæ etsi multæ sunt (quanquam eandem esse V. cognosces ac illam quæ versa pagina profertur sub num. X.) tamen fore tibi haud ingratum existimo, si alias addam, unam ad sæculum XVI. reliquas ad hoc nostrum attinentes. Illa est Michaelis Gavassetii Novellariensis, Medici quidem, sed non *Professoris*, ut quidam Scriptores vocant, *Patavini. Memini*, inquit, (3), *me vedisse Illust. Card. Commendonum sexaginta motus Epilepticos spatio vigintiquatuor horarum sustinuisse, atque tandem natura debilitata succubuisse: quo mortuo statim detracta calvaria, hydrocephalica passione laborasse comperi.* De tribus autem quas Vir Cl. Balthas. Walthierius ad me postremo die Martii A. 1727. Venetiis misit, duas potissimum commemorabo, quæ ad propositam ex Valsalva magis accedunt. Eadem enim, vel eo majori ætate Vetulæ duæ, altera epilepsiæ jam diu obnoxia, altera cum anasarca laboraret, tribus eodem quo obiit die horrendis epilepticis paroxismis correpta, ambæ quidem inter meningem Tenuem, & cerebrum, itemque in ventriculis aquam habuerunt, ambæ quoque plurimas in plexibus Choroidibus vesiculas aqua tumentes; sed prima hæc omnia multo magis quam secunda; ut cum hujus Laterales ventriculi eo sero essent ferme pleni; in illa eodem omnes *ad crepaturam usque* distenderentur; itaque vix attacti ingentem ejus copiam profuderunt. Longe minori tamen copia sæpe in epilepticorum cranio aqua deprehen-

(1) II. n. 9. 22. III. n. 16. IV. n. 11. VI. n. 2. 6.

(2) In Aphor. Comment. 3. 17.

(3) De Indic. Curat. c. 39.

ditur vel ipſorum quoque infantum, in quibus plurimam alias inveniri, hæc eadem Sepulchreti Sectio (1) docet. Obſervatione enim, exempli cauſa, VII. in annicula puella fuiſſe vides ad libras quinque; cum in puero, aliquanto majori, vix fuerit ad uncias duas, ut mihi Bononiæ etiam tum ſtudiorum cauſa degenti in hunc modum narravit diligens Obſervator, idemque Celeberrimus Medicus Hippolytus Franciſcus Albertinus.

4. Puer menſes natus XVII. primogenitus nobiliſſimorum Parentum, inter animi perturbationes conceptus, patre etiam a nervis minus valente, capite erat æquo grandiore, eoque graviore, oculis triſtibus, altera thoracis depreſſa, cruribus non ſatis firmis, carnibus flaccidis. Hic jam antea cum vix annum complevisset, iis correptus incommodis, ut unciæ duæ ſanguinis mittendæ fuerint, mox, ab his liber, epileptici aliquid ob dentitionem paſſus, noviſſime dum alter e caninis dentibus ſuperioribus prodire inciperet, verum eſſe oſtendit Hippocratis aphoriſmum (2), *febres* pueris & *convulſiones* minantis *maxime cum caninos edunt dentes.* Nam febre primum, tum repentina graviſſima epilepſia prehenſus, jam ſtertens, & ſine ullo propemodum pulſus indicio ab acceritis Medicis inventus eſt. Qui cum in ejuſmodi anguſtiis ſuccini oleo *nucham*, tempora, nares inunxiſſent, his ſalis ammoniaci non ſpiritum quidem, ſed levem ſpiritus odorem ſubjeciſſent, ad pedes columbas diſſectas applicuiſſent, paulum remittente ſe morbo, arteriiſque micantibus, ſanguinem detrahere ad tres uncias non dubitarunt. Unde reſpiratio quidem minus difficilis facta eſt, puerque, quaſi ad ſe rediens, ſublato brachiolo frontem perfricuit. Sed nihilominus, cum vi morbi oppreſſum caput minime relevaretur; quin Medicorum digitis, experiendi cauſa, propius oculos admotis, hi, quippe jam nihil cernentes, perſtarent aperti; intellectum eſt, ſervari puerum non poſſe: qui ſexta ab inſultus initio hora vivere deſiit. Cranio a Medico doctiſſimo Petro Molinellio recluſo, non plus aquæ inventum eſt quam ante dixi, ejuſque, a ſectione fortaſſe, ſubcruente tum in cerebro, quod erat mollius, tum circa ipſum undique, ſed præſertim ad baſim.

Thorax ea in parte qua anguſtior fuerat aliquid habuit effuſi ſanguinis: ſedeſque unde hic e pulmone exierat, quaſi eroſa, & corrupta videbatur.

5. Quæres, an tantillum aquæ credam poſſe tantas turbas ciere, quando vel ex Sepulchreto ipſo (3) intelligis, Fernelium, & Eraſtum admonuiſſe, ne a multa quidem ſæpe fieri epilepſiam, ſed ſoporoſos potius effectus, quod & noſtræ ſuperiores confirmant Epiſtolæ: quin Williſium (4) & multo ante Williſium Henricum Petræum (5) a ſubita epilepſiæ tum invaſione, tum ſolutione argumenta repetiiſſe, ex quibus apparere cenſebant, ne poſſe quidem ab aqua fieri: quod in iis caſibus non videtur negandum, in quibus nihil omnino invaſionem præcedit, & ſolutionem ſubſequitur quod cerebrum minus valere oſtendat. Non hic tamen ſequitur, haud poſſe comitiales inſultus in aliis caſibus ab aqua fieri eaque etiam modica, ut infra declarabimus, ſi prius exempla aliquot illorum attulerimus, neque uno modo inter ſe diſcrepantium, in quibus nihil facile fuiſſe aquæ, nos quoque ultro, libenterque agnoſcamus. Nam primum de Patavino Viro Patricio annos nato ſexaginta quatuor olim audivimus, ſe cum annum ageret alterum & quadrageſimum, vehementi ira, & ſimul propemodum, prima epilepſia correptum ex improviſo, cecidiſſe, poſt multumque interjectum tempus cum eundem illum cui iratus erat, forte vidiſſet, iterum cecidiſſe deinde autem vel eo

---

(1) Obſ. 5. §. 2. Obſ. 7. & in Addit. Obſ. 7.

(2) 25. S. 3.

(3) Sect. hac 12. Obſ. 2. in Schol. & Obſ. 14. §. 2.

(4) Obſ. 1. in Schol.

(5) Obſ. 14. in Schol.

non

non viso, idem sibi, & sæpe quidem accidisse donec duobus illis, an tribus postremis annis non nisi quibusdam mentis quasi obscurationibus nonnunquam tentaretur, sive morbi vim longum tempus jam magna ex parte fregisset, sive morbi causas nicotianæ herbæ pulvis, quem naribus, ut fit, attrahere cœperat, minuisset, sic enim multum sane humoris per eam viam effluebat. Quem ut credas ad primam epilepsiæ causam accessisse, non putes certe tunc fecisse cum semel atque iterum invisi hominis conspectus repente prostravit sanissimum Virum.

6. Cum autem eum quem supra laudavi, clarum in medendo Magistrum sectarer Hippol. Franc. Albertinum, memini generosissimum inter Bononienses Adolescentulum, nunc Senatorem Amplissimum, ex terrore epilepsia prehensum, quæ sæpissime revertebatur, ob eamque aqua utentem in qua herbæ betonica, primulaveris, melissa, & carduus benedictus coctæ fuerant, adjectis guttulis spiritus sanguinis humani admodum paucis, urinam non solum supra potionum modum, sed ad uncias nonaginta quotidie reddere cœpisse. Cum vero neque tanta urinæ vis, neque alvus sæpius per se fusior, insultuum numerum, aut vehementiam minuerent; conversus ad me Albertinus, huic, inquit, si vel omne serum ars exhauriret, frustra foret, quando sic nihil proficit ipsa natura.

Igitur hic intelligis, serum neque a primo, neque postea hunc morbum fecisse. Quod & curatio confirmavit. Neque enim aquam educendo, quod ne initio quidem spectatum fuerat, sed tumultuarios motus sedando, intra diem quadragesimum absoluta est. Bis quidem singulis diebus per alvum oleum infundebatur, sed simplex, ut nihil nisi distentos nervos remittere, laxosque servare posset. Nam per eas accessiones multo magis quam cerebrum, interni vexabantur nervi, atque externi, compertumque fuerat, juvari ægrum, dum morbo concutiebatur, si Spina universa fricaretur molli palma, oleoque uncta ex dulcibus amygdalis recens expresso, in quo terrestres lumbrici incocti, adjectumque esset succini oleum. Ad ea autem quæ æger sumebat, remedia opium utiliter additum est. Erant illa ex iis quæ propria adversus nervorum morbos censentur, in vulgus notis: neque enim arcanis multum tribuebat Albertinus: quorum utinam pauciora, sed certiora, circumferrentur. In quibus vel nuper extolli audivi lapillum qui in eo innascitur animalculo, cui nomen est apud Italos *lumacone ignudo*, sic quidem ut non omnes epilepticos liberet: quin eos insultus qui a terrore, velut ii de quibus nunc sermo est, originem habuerant, multo rariores factos accepi ex quo calida sorberi cœpta est, verbasci floribus, Gallo homine monstrante, theæ instar, medicata; persæpe tamen quæ sympathicam aliquam epilepsiam sustulerunt, ad idiopathicam quoque tollendam non minus frustra, quam temere & inscite prædicantur, hincque inutiliter arcanorum excrescit numerus. Sed Albertini remedia in proposito casu, illo quod lotium nimis ciebat, intermisso, ad humanum cranium non vetustum redibant, cujus radi particulas, in mortario teri, aqua cerasorum nigrorum humectari, denique siccari in umbra jubebat, idque toties donec in pollinem abirent; magisteria enim quæ vocant, merito improbabat: ex eo autem polline tabellæ conficiebantur, opio ea cura addito, ac distributo, ut vix amplius grano uno inesset universis quæ per intervalla unum intra diem capiendæ forent. Quæres fortasse, an sanguinem miserit? Ille vero jam miserat statim ac primus insultus finitus est, missurus vel si gravem illum terrorem nulla esset epilepsia consecuta. Sic enim solebat, credo quia post Malpighium suum (1) idem quod nos quoque aliquando, animadverterat, ab ejusmodi animi affectu sanguinem pronum fieri ad concrescendum, qua ex re varii, & multiplices pronascuntur morbi, tum etiam quia siqua forte, ut sæpe fit, conceptæ inde in cerebro pravæ dispositionis restent vestigia, quæ timoribus præter rationem, terrificisque insomniis produn-

(1) Differt. de Polypo cord.

tur, ut illi sanguinis concretioni, ita his quasi convulsivis cerebri incommodis venæ sectio adversatur. Mirabatur autem siquando audiebat, esse qui contra Cælii (1) monita, epilepticis sternutationem moverent ambigua spe aut spirituum motus in meliorem mutandi, aut restitantis in cerebri vasis sanguinis promovendi. Illum enim motum, quem sedari præstaret, quis spondeat, sic pejorem non fieri? Sanguinem vero, quem in ejuscemodi morbo a convulsis fibris retardari, verisimile est, num his magis irritatis, expediri credemus? Itaque ad apoplexias potius illas, in quibus ob resolutas fibras sanguis subsistit, aptius id auxilium existimabat; quanquam hoc ejusmodi esse in universum censebat, ut raro ad ipsum a peritis quidem Medicis sit decurrendum. Nec facile ipse, præter oleum succini, quidquam epilepticorum naribus subjiciebat: spiritus autem qui appellantur, ad illius generis cujus modo dicebam, apoplexias, aliasque ejuscemodi affectiones rejiciebat, ob inde animadversas noxas in calidis quæ Veteres dicebant, corporibus, & ex causa calida laborantibus, hystericarum præsertim, quibus epilepsia prehensis ejusmodi odoramenta, si non aliud, capitis plenitudinem relinquere, expertus erat. Ægri autem caput, ingruente hoc morbo, sublimius quo ad ejus fieri posset, locari, ac servari malebat; sic enim in illo minus acervari humores, & spiritum facilius duci, reponebat iis qui forte objicerent, ita ex ore difficilius spumam excidere; quippe quæ, minus gravato capite, & pulmone, parcius proveniret, nec semper, ut Pechlino (2) refragante, plerique putant, e pulmonibus existeret, sed ex agitata potius in ore saliva fieret; nam hujus minime spumosæ quosdam quasi rivulos animadverterat ex ore epilepticorum nunnunquam defluere, capite in alterum latus forte inclinato. Sed nimirum dum meo erga Præceptorem grato animo, & tuo, mihi perspecto, desiderio obsequor, ejus in medendo consuetudines, rationesque persequendo, longius a proposito abductus sum.

7. Ad quod ut redeam; perstringam paucis quantum potero, quæ multa ac diu in cive meo Anastasio Poggio, gravi, proboque Sacerdote animadverti. Agebat is annum duodeseptuagesimum, subpingui habitu, & florido colore præditus, cum primum comitiali morbo correptus est, qui summam pulsuum raritatem, itemque corporis perfrigerationem post se reliquit. Sed hæc intra horas septem victa est, nec sæpius redeunte morbo amplius rediit: illa usque perstitit. Prima epilepsia dolori successerat hypochondrii dexteri, per biliosas dejectiones soluto: cæteræ, quæ leviores erant, fere succedebant sensui cujusdam quasi fumi ad caput ascendentis ex hypochondriis, quorum turgentia assidue ægro molesta erat, & facile ab assumptis, liquidis præsertim, augebatur. Cum hæc ita essent, dolor autem capitis omnesque hujus per se affecti notæ abessent; Seniores Medici, qui me sibi socium in refractarii morbi curatione haud minus quam æger, optaverant, quin ex hypochondriorum esset irritatione, minime dubitant. Et sane ut in hac quoque habes Sepulcreti Sectione (3), extat apud Galenum historia illa Grammatici, *qui cum diutius a cibo abstineret, epilepticus fiebat, non aliam ob causam quam bilem*: & pervulgata exempla sunt adultorum (4), non puerorum modo, (5), epilepsia vexatorum a lumbricis intestina obsidentibus: eodemque observatio Spigelii attinet (6) in catello a lumbrisis sic interempto, cujus nostra haud ita dissimilis est, ad Vallisnerium olim scripta, ab eodemque (7) vulgata. Sed & ab aliis male affectis ventris visceribus hunc morbum oriri, nosti, quod & laudata Sectio (8) confirmat. Verum etsi Poggio nostro ea curatio, me asti-

(1) Morbor. Chron. l. 1. c. 4.
(2) De aeris, & alim. def. c. 7.
(3) Sect. 12. in Schol. ad Obs. 19.
(4) Ibid. Schol. ad Obs. 41.
(5) Obs. ead. §. 2. & Schol. ad Obs. 15. in Additam.
(6) Ibid. Obs. 41. §. 1.
(7) Consideraz. int. alla gener. de' Vermi.
(8) Obs. 39. cum Schol.

pulante, adhibebatur quæ referandis, emundandis, leniendis hypochondriis conveniret; tamen acceſſiones nihilominus frequentes redibant; ut jam vereri inciperemus, ne caput quoque ipſum noxam contraheret, præſertim cum ad hujus celeriorem converſionem illæ nunc reverterentur, & ſenſum in capite ponderis cum hebetudine relinquerent, nec raro cum mucis aliquid ſanguinis emungeretur. Itaque cum jam inde ab initio ad minuendam plenitudinem ſanguinem a brachio ſemel atque iterum eduxiſſent, nec ea quæ capiti auxiliari ſolent, dare omiſiſſent; auctor fui, ut ſanguis ex iis quoque venis quæ ſunt ad anum, detraheretur, & alia atque alia quæ adverſus id morbi ut maxime propria ab nobiliſſimis laudantur Medicis, exhiberentur: quorum hæc nulli uſui fuerunt; illa autem ſanguinis detractio ſeu caput, ſive ea potius viſcera levarit quibus vena portarum inſervit, hactenus profuit, ut breve ad tempus inſultus quieverint. Cum iterum frequentius recurrerent, ſæpe ex uſu fuit ægrum ad ſedendum erigere, artuſque inferiores modo fricare, modo alterne vinculis injectis adſtringere, modo cucurbitulis ſine ferro affixis, & mox detractis vexare; ſic enim illi diutius intermittere videbantur. Certior quoque factus ſum, cum aliquando vel multo ſæpius ingruerent, arcuiſſe ipſos, imo jam quaſi inchoatos ſuppreſſiſſe ſpiritum ſalis ammoniaci ad nares admotum, etſi æger carebat olfaciendi facultate. Erant ii plerumque perbreves; ſed minime leves. Oculorum enim diſtorſiones, & artuum agitationes ſemper, & interceptio ſenſuum omnium, ſæpe ſtrangulatio, eaque interdum cum ſtertore, nonnunquam urinæ effluxio comitabatur. Peſſime autem habuit, eo die in quem ſolſtitium incidit, eoque pariter in quem defectus ſolis. Sed ut caſu id factum credas; non tamen credes, fortuito accidiſſe, ut acceſſiones non modo non leviores, ſed graviores ſæpius ingruerent, quando urina ſive naturæ, ſive artis ope aucta erat (1). Nam & hoc curare aliquando debuimus, cum ægrum dormire incipientem ſubita difficultas ſpirandi excitaret, ac ſedere cogeret: quæ res nimirum hydropis thoracis ſuſpicionem eo magis ingerebat quod æger narrabat, jamdiu crus dexterum ſibi plerumque humore ſubtumidum eſſe conſueviſſe, nunc vero, id quod admoniti conſpiciebamus, tumorem jam per femur aſcendere. Facile autem fuit obviis, innoxiiſque remediis urinas augere, eoque hunc tumorem, illamque ſuſpicionem, quæ & poſtea omnino ſublata eſt, minuere, non ſic inſultuum vim, quæ urinis fluentibus, hiſque per ſe opacis nonnunquam & nigricantibus, adeo non minuebatur, ut contra etiam, quemadmodum dicebam, invaleſceret. Cum hæc atque alia, quæ promiſſæ brevitatis gratia prætereo, adverſus comitialis morbi incurſus nihil valerent, neque ea quæ ad hos retardandos, ſupprimendoſque profuiſſe aliquando, dixi, præſtare id pergerent; unum fuit quod conſtanter prodeſſe, opium, datum ſub noctis initium pondere dimidiati grani. Inſultuum enim frequentia, & vis, & ad has adjectæ vigiliæ ita ægrum alioquin debilitabant, ut induciæ nobis quovis pacto quærendæ fuerint. Sic autem nocturna quies, & ſomnus conciliabantur tantumque aberat, ut inde caput grave, aut hebes fieret: gravitas, atque hebetudo, quas diurni inſultus reliquerant, tollebantur: quæ cæteroquin, cum opii uſus intermittebatur, perſtabant & priſtinæ inquietæ vigiliæ urgebant. Quin poſt noctem quandam ejuſmodi, longe præ cæteris moleſtiorem; cum ad eam de qua initio dictum eſt, ſummam pulſuum raritatem inæqualitas repente acceſſiſſet ſic ut perſæpe vel multo rariores, deinde non magis quam ſolerent, mox rariores multo perciperentur, eaque res nos magis ſolicitos haberet propterea quod tunc morbus ſolebat pulſus primum omnino obſcurare, & deinde continuo invadere, cumque fruſtra quæ ad ſolvendum ſanguinem promovendumque laudantur, experti eſſemus; opio iterum dato, iterum quieta nox rediit, eamque pulſuum inæqualitatem minuit; quam continuatus

(1) Vid. infra, n. 11.

quotidie sub noctem opii usus omnino sustulit, & priorem raritatem etiam imminuit. Pulsuum autem raritas an ab epilepsia in hypochondriacis non rarissime relinquatur, suspiceris fortasse cum hanc nostram; & Cl. Gerbezii (1) observationem contuleris, pulsum describentis in robusto viro hypochondriaco *subinde leviter insultibus epilepticis obnoxio*, cum sanus esset, *adeo tardum, ut priusquam subsequens pulsus consequeretur antecedentem, facile, apud alium sanum tres pulsationes præterirent.* Sed ad nostrum ut redeam; postquam, nulla jam accessione per dies tredecim redeunte, opii intermissus est usus, nocte quidem prima non mala, sed insequentibus, ob vigilias, eamque tandem, de qua supra dictum est, spirandi difficultatem, valde molestis, nihil nisi opium quietas noctes restituebat. Atque ut multa in pauca contraham; quod morbi aggressiones de frequentissimis, ut erant quotidie mense Junio, eo redierint, ut una Quinctili, una, aut altera Sextili, nec plures Septembri fuerint, nullæ deinde proximis saltem duobus mensibus, & quod excurrit, donec ad Medicinam publice profitendam discessi, opio tribuendum censuimus, opportune dato modo singulis noctibus, interdum alternis, denique pluribus intermissis. Eo enim tumultuarios motus qui ab hypochondriis, manifesto haud raro sensu, ad thoracem, caputque pergebant, compescere, & inducias naturæ, atque arti conciliare potuimus ad hypochondriorum viscera, ut initio statutum fuerat, sed incassum inter primas illas assiduas turbas tentatum, satis emundanda & confirmanda, a quibus dumtaxat, non a cerebro aqua redundante, ipsas fuisset repetendas historia hæc, aut ego quidem fallor, præclare ostendit.

8. Quod si alia præterea exempla cupis epilepsiæ aut ab animi affectibus in homine sano repente exortæ, aut aliunde quam a cerebro, initium capientis; complura inter ea venies quæ a Schenckio (2) collecta sunt: quanquam antiqua adeo est observatio incipientis *aut a latere, aut a manu, aut pede*, ut ipsius tanquam facilius tunc curandæ, mentio diserte fiat libro II. Prædictionum (3), qui si Hippocratis non est, at tam veteris, tantoque in pretio habiti Scriptoris certe est, ut ille hujus locus a Celso (4) fuerit in sua scripta ad hunc modum translatus: *in quo ab una parte corporis venientis accessionis* (morbis comitialis) *sensus incipit, optimum est a manibus pedibusque initium fieri: deinde a lateribus, pessimum inter hæc a capite.* Cujus vetustissimæ prædictionis vim non satis fortasse attendit Willisius, qui illas ipsas quæ aliunde quam a capite, videntur incipere, epilepsias *non raro* a cerebro oriri, contendit, ut habes in Sepulchreto (5). Quod ut aliquando fiat, multo tamen rarius quam ipse existimat, fieri, cum memorata, & a Medicis confirmata prædictio docet, tum frequentissimæ comprobant, si recte attendantur, observationes. Quas ne aliunde quam a Sepulchreto, accipiamus; vide, quæso, Tulpianam illam (6) comitialis morbi qui excitabatur *pressa vel solo digito regione lienis*, tum alteram (7), & tertiam quoque (8) ejusdem morbi sic incipientis a pedis aut planta, aut pollice, ut si tempestive arctum cruri vinculum injiceretur; morbus non pergeret: sin minus; suum inde ad superiora, & per universum corpus absolveret cursum. Sed & vetusta, quæ apud Galenum est, in Sepulchreto pariter (9) memoratur historia; quanquam non ille *a pollice pedis*, ut ibi, & apud Saxoniam (10) leges *ex tibia* initium morbi fuisse, tradidit, subjecitque id quod huc facit, in Sepulchreto autem omittitur, accessionem quæ invadere quotidie consueverat revertit prohibitam post alia a Medicis imperata,

---

(1) Eph. N. C. Cent. 7. in Append.
(2) Obs. Medic. l. 1. ubi de Epilepsia.
(3) n. 16.
(4) De Medic. l. 2. c. 8.
(5) Sect. hac 12. in Schol. ad Obs. 44.
(6) Ibidem in Schol. ad Obs. 39.
(7) Obs. 44. in Append.
(8) In Addit. Obs. 5. in fin.
(9) In Schol. cit. ad Obs. 39.
(10) Prælect. P. 1. c. 16.

ligato in medio membro, supra eam videlicet partem, quæ primaria dispositione erat effecta. Alias prætereo: quas ne forte paucas esse, credas; sic habeto, vel unum Medicum Ramazzinum quondam nostrum, ut de superiore loco, cum forte ipse quoque adessem, docebat, epilepticos plures vidisse, quorum insultus a pede ascendens, fascia tibiæ injecta, cohibebatur. In his omnibus, in aliisque ejusmodi exemplis num Willisii explicationi locum *non raro* fuisse, credes, cum videas inter certam illam partem, & cerebrum commercio tempestive intercepto, prohibitum esse exorientem morbum; illo autem non intercepto, neque hunc fuisse prohibitum? Si enim a cerebro exoriebatur; cur semper illam partem primum adibat? aut si hanc ob injectum vinculum adire non poterat; cur aliam aliquam non adiisset? Ne vero dubitationis superesse quidquam possit; cur, ex illa parte si quis morbi causam demat; morbus amplius non revertitur? Prostant ejusmodi curationum exempla in veterum, & recentium Medicorum libris. Satis esto ex illis indicare Marcum Gatinariam (1), id non præcipientem modo, sed & sua producta observatione confirmantem: ex his autem Medicum, de quo meminit Celeberr. Swietenius (2), casus internoscere diserte docens (3), in quibus Willisium sequi liceat, ab iis in quibus non liceat, cum sint certe in quibus epilepsiæ initium neutiquam in cerebro credi potest, nempe tot illi in hoc quidem genere multo frequentiores quos produximus, in quibus, ut ejus utamur verbis, *semper signa incipientis paroxysmi in eadem corporis parte observantur*; non *in variis*, sive in aliis alias. Si igitur non in cerebro initium; nec ab aqua deduci poterit in cerebro stagnante. Verum ut non modo candide agnovi, sed & multo fusius quam opus esset, nisi ad te scriberem, qui a me hæc speciatim requiris, confirmavi, multos esse casus in quibus comitialis morbus ab aqua intra cranium effusa non fieri, nec fieri videatur posse; ita vicissim mihi dandum esse, arbitror, esse casus in quibus contra vel a pauca aqua fierit queat: id quod post proximam Observationem ostendam.

9. ADOLESCENS annos natus duodeviginti, cum viveret in palustribus locis, unde ulvam cædebat qua doliarii utuntur ad rimas explendas, facile in hydropem incidit, huncque universalem. Cum Patavium in Nosocomium venisset; sumptis quæ urinam movent, nonnihil detumuerat, cum epilepsia, qua nunquam tentatus fuerat antea, prehendi cœpit, sæpius recurrente novissimis septem diebus, cui desipientia, & proclivitas ad somnum, his autem acuta febris se adjunxit. Tot morbis simul urgentibus par esse non potuit. CAPUT dumtaxat, cujus facies ab aqua intercute erat prætumida, sectioni subjectum est ibidem XV. Kal. Apriles A. 1741. Calvaria avulsa, & luci objecta futurarum omnium legitimarum sedem universam ostendit pellucidam ad semidigiti latitudinem. Quæcunque intra cranium sunt, vasa parum sanguinis habuerunt; si Laterales Sinus excipias, atrum sanguinem continentes. Sub Tenui meninge aliquid instar *gelatinæ* cum aereis bullulis esse videbatur. Cerebrum; non ita cerebellum; æquo durius inventum est. Laxus tamen Fornix, & Plexus Choroides, qui pallidi erant, multo laxiores; ut membrana, inter dexterum sinistrumque interjecta, solo attactu laceraretur. Corporis Striati sinistri pars anterior qua respicit dexterum, cum ea quæ in hoc ipsi respondebat, comparata, magis protuberans vel primo oculorum obtutu deprehendebatur; neque ullum in re hac erroris periculum suberat, cum cerebrum, ut solemus sæpius, in sua sede dissecaretur. Sana tamen exterius pars illa, &, quantum judicare potui, etiam interius; quanquam reticere non debeo, Mediaviæ meo visam esse cineream substantiam, quæ albis striis interponitur, quasi nonnihil porosam. Nec septum Lucidum, nec Pinealis glandula, neque ulla usquam alia pars cerebri, quod diligenter persectum est, quidquam

(1) De Cura Ægritud. ubi de Epilepsia.
(2) Comm. in Boerh. Aph. §. 1084.
(3) Ibid. ad §. 1078.

præterea vitii oſtendit, niſi quod pauca aqua, eaque ſubflava, in Lateralium ventriculorum cavo deprehenſa eſt.

10. Habes hiſtoriam, qualem protinus; ſic enim ſoleo; cum domum redii, chartis commiſi. Memoriæ enim meæ ejuſmodi in rebus diffido: itaque cave credas me facile ab hac deceptum, ſiquando aliquam fore mearum Obſervationum a me paulo aliter propoſitam legas ac ab nonnemine eorum qui interfuerint, relata ſit: quod huic cur acciderit, mirari magis poſſum, quam ſcire. Cæterum a me cauſas omnes tot morborum, atque adeo mortis hujus adoleſcentis te expectare, minime puto, qui animadverteris, nihil mihi, niſi caput, quod ſecaretur, oblatum eſſe, & ſi totum corpus perſectum fuiſſet; inter eos tamen morbos non minus ſaltem quam cæteri, exitialis, acutæ videlicet febris, cauſam Anatomicorum oculos perſæpe effugere conſueviſſe. Reſtat igitur, ut ex iis quæ in capite deprehendi, quæramus, an quidquam ſit, quod cauſa epilepſiæ, cui ſe deſipientia, & proclivitas ad ſomnum adjunxit, non ab re fortaſſe poſſit exiſtimari. Exiſtimari, inquam, fortaſſe poſſit; nam reapſe cauſam fuiſſe, aut non fuiſſe, neque meum, neque tuum neque ullius hominis eſt in iſtiuſmodi caſibus pronunciare. Itaque ſepoſita cranii pelluciditate ad ſedem ſututarum; longe enim aliæ fuerunt harum conſtitutiones, quæ ab nonnullis (1) epilepſiæ cauſa creditæ ſunt; animadverſa autem a nobis minus fortaſſe in adoleſcente attendenda eſt; in cæteris fere omnibus quæ adnotata ſunt, ſi non cauſam, at vim ſaltem quæ ad juvandam cauſam valeret ejus de qua loquimur, epilepſiæ, inquiri, & conjici poſſe, ſuſpicor; cauſam autem præcipuam poſſe in aqua poni quæ in ventriculis inventa eſt, ſive ea multa in vivo, ſeu pauca fuerit. Fuiſſe autem multam in hydropico, veriſimile eſt: quod videtur confirmare, Williſii quoque (2) judicio, plexuum Choroidum pallor, eorumque, & Fornicis laxitas, & illa quaſi *gelatinæ* ſpecies ſub Tenui meninge. Nec vero illud obſtat, quod pauca aqua intra cranium mortui reperta ſit. Facile enim potuit cum a cervicibus caput abſcinderent, multo maxima aquæ pars per tubum vertebrarum effluere. Quod ſi multa igitur fuit; tanto magis premebat laxum Fornicem, quanto magis reliqua cerebri ſubſtantia, quippe æquo durior, reſiſtebat, quantoque minus in ventriculorum cavo, quod cæteroquin ſecundum naturam, ſi non, quod aliqui contendunt, nullum; at certe exiguum revera eſt, quanto, inquam, minus in eo cavo erat ſpatii ob majorem alterius Striati corporis protuberantiam, ſive hæc a primordiis fuerat, ſive poſtea propter illos poros, intus additos, ſic excreverat: ventriculorum autem cerebri in epileptico *nimis anguſtorum* aliquam potes in Sepulchreto Obſervationem (3) inſpicere. Sed ſi mavis, aquæ nihil e cranio defluxiſſe, & vel in vivente paucam fuiſſe; hac quoque ratione cauſa eſſe præcipua potuit iſtius epilepſiæ, quæ nempe eſſet cum proclivitate ad ſomnum, & cum ea quæ hanc fere conſequitur, deſipientia, aut ſpecie ſaltem deſipientiæ conjuncta ſic ferme, ut in ſomnolentis videmus. Nam ut pauca aqua Fornicem minus premeret; jam laxum tamen magis laxabat, eoque hominem ſomniculoſum facere poterat. Qui? inquies. Nimirum quia cum uſus Fornicis lateat, nihil ſuſpicari vetat eſſe ejuſmodi, ut ſi laxior ſit, dormitare oporteat. Hic jocari me forte credes. Atqui ita jocor, ut contendam, neminem tamen eſſe qui poſſit meam reipſa falſam eſſe ſuſpicionem, demonſtrare. Sed auferamus hæc; quando & dormitatio repeti fortaſſe poteſt ab illa quam fuiſſe vidimus in vaſis cerebri, ſanguinis paucitate, & ſatis hic eſt, explicata jam alibi a nobis dormitatione, illud oſtendere quod unum in Noſocomio quoque tunc oſtendendum ſuſcepimus, ab iſta ſive multa, ſeu pauca aqua epilepſiam potuiſſe excitari.

(1) Sect. hac Sepulchr. 12. in Append. ad Obſ. 32. & in Additam. Obſ. 4.

(2) Sect. proxima 13. Obſ. 7.

(3) Sect. hac 12. Obſ. 28. & 29.

11. Cum enim ea quæ supra memorata sunt, multæ quæ præfuisset, aquæ indicia enumerassem, & causa exempli, quomodo secundum Bellini (1) dogmata, ab nimia humoris copia modo hos, modo illos nervos aut contrahente, aut laxante repeti possit epilepsia vel nulla posita vi stimuli, indicassem; illud alterum, prohibentibus temporis angustiis vix attigi, nimirum vi tamen etiam stimuli excitari posse, & in proposito adolescente potuisse, præsertim cum indicium stimuli non deesset, quod & ibi dixi, subflavus videlicet aquæ color. Et sane inter illos etiam Medicos qui ante recentiores floruerunt, in eadem hac fuit sententia præ cæteris Saxonia noster (2). Qui cum epilepticam convulsionem ex irritamento deduceret membranæ tenuis, cerebri ventriculos succingentis, illuc processit, ut scriberet, *aquam, dummodo non sit permista cum succo bilioso, & propterea non sit coloris flavi, aut viridis, non facere epilepsiam.* Verum est quidem, non raro in epilepticorum capitibus reperiri *stagnantes aquas citrinas, serum flavum & acre, lympham subfulvam, salis more ferientem linguam, serum citrinum*, ut potes vel ex nostra hac Sepulchreti Sectione (3) intelligere. Sed tamen Saxonia scire debuisset, Coiterum Anatomicum sane præstantissimum *in Epilepticis multoties vidisse* aquam *similem* ejus quam in aliis ex capite laborantibus invenerat, hoc est *limpidam, tenuem, & puram*, hancque *pluries quam flavam, vel bili colore similem*, quod & in eadem Sectione (4) habes, ut illis opponas quæ paulo post ex Saxonia sequuntur Obs. XIX. & præsertim ejus pronunciato quod paulo ante produximus, & in subjectis illi Observationi Scholiis pariter leges. Ex colore igitur flavescente, cum aquæ inest, stimulum quidem huic inesse, conjicimus; sed non omnes quibus stimulare possit, rationes ad illum unum colorem contrahimus. Nam id *acre*, id *salis more feriens linguam*, quod modo memorabamus, vel in aqua limpida latere posse, quis dubitet? Vides certe in hujus Sectionis Observatione XV. *morbum comitialem ab humore limpido, calido, & salso, aquæ fortis aurificum æmulo nonnunquam ortum:* neque in XIII. Observatione Mangoltius, aut in XVI. Hippocrates colore infectam aquam memorant quæ fecerit epilepsiam; sed hic quidem pituitam in male olente cerebro *erodentem & colliquantem*, ille vero seri *saporem acrem, subacidum, & salsum, & parum exedentem* repertum scribit. Itaque cum Slevogtium (5) leges in cane epileptico aquam *citrinam atque turbidam* ad cerebri ventriculos reperisse, aut in Cæsareæ Academiæ Ephemeridibus (6) in epilepticis puero, & viro *multum seri flavescentis* intra, aut circa cerebrum occurrisse; non magis in his esse potuisse stimulum credito, quam ubi ex iisdem Ephemeridibus (7) scies, intra cerebrum juvenis, itemque puellæ, & infantis plurimum *lymphæ* fuisse inventum, quippe quæ, si non *procul dubio*, ut Gerbetius ibidem censuit; at non sine magna veri similitudine *acris* fuit. Quid, si aqua vel sola copia irritare potest? Sed sive multa sit, sive pauca, modo aut mora, aut stimulantibus cujusquemodi particulis additis subinde pluribus, aut paucioribus proportione ad aquæ copiam quæ tunc est, & ad membranarum magis minusve tensarum sensum, irritans fiat; satis, aut ego quidem plurimum fallor, intelligi licebit, qua ratione tunc possit comitialem morbum excitare, illudque etiam fortassis, qui factum sit, ut proposito adolescenti cum urina mota est, tunc primum acciderit epilepsia non secus ac Poggio (8) simul lotium, simul insultuum vis augebatur; subducto videlicet humore quo stimulantia corpuscula, quæcunque, aut ubicunque ea essent, dilue-

---

(1) De morb. Capit.
(2) c. 16. cit. supra ad n. 8.
(3) Obs. 10. §. 2. & in Addit. Obs. 7. 8. 16.
(4) Sect. hac 12. Obs. 6.
(5) Dissert. de Processib. Mammillar. §. 33.
(6) Dec. 3. A. 6. Obs. 181. & Cent. 10. Obs. 94.
(7) Cent. 3. Obs. 14. n. 2. & Cent. 7. in Append.
(8) Supra, n. 7.

bantur, quanto ille magis decrescebat, tanto horum vires magis videbantur increscere. Certe autem causa tanti morbi non ex mole, sed ex vi æstimanda est. Sic Fernelius (1) *alias circa meninges, alias in cerebri substantia putridam quandam & glutinosam saniem fabæ quantitate* deprehendit, *quæ crudelis hujus & immanis affectus fomes fuerit*. Ad hæc tamen, duo posse dici, non ignoro, alterum, esse qui observationibus, & experimentis freti, pernegent, a membranarum cerebri irritatione convulsiones oriri; alterum, aquam istam, quam nos harum esse causam, conjicimus, effectum fortasse esse posse. Quorum illud erit infra (2) expendendi locus, hoc vero minime necesse est ut ad discutiendum aggrediar, sive quia non ut convulsiones semper, ita semper aqua, quod vel ista Sepulchreti Sectio docet, est in epilepticis, sive aliis etiam rationibus; cum satis hic quidem sit illud unum regerere, me aquam interdum epilepsiæ esse causam, non pro certo affirmare, sed suspicari dumtaxat, ac conjicere: minime autem æquum esse, suspicionem altera objecta suspicione funditus convelli posse, existimare. Sed ad reliquas in quibus aqua interdum fuit, interdum non fuit, nostras, aut Amicorum Observationes pergamus.

12. VIR qui coquinariam exercebat, morbis urinariarum partium antea obnoxius, ob assiduam, nec levem, qua prehensus fuerat, febrem in Bononiensis S. Mariæ *de Vita* Nosocomio decumbebat. Vidi sanguinem quem miserant, ita in vitreo vase concrevisse, ut hujus undique parietibus adhærens, serum omne supra se extrusisset, quod paucum erat, & cruentum. Pejus habere pergebat, præsertim vespere. Die ab initio febris circiter duodecima epilepticus mortuus est. Hujus ut morbum non multum sane observaveram, ita dissectioni non interfui: quam peregit idem qui mihi postmodum narravit, Sebast. Ant. Trombellius, studiosus tunc juvenis, nobilis postea Bononiæ Medicus, & Chirurgus. VENTER nihil aliud spectabile habuit, quam renes, quorum alter rotundus, & carcinoma quadantenus referens, calculos continebat; alter vero; credo, quod illius quoque suppleret officium; erat pene duplo major quam par esset. Thorax præter pleuram inflammatam, cor, & vasa majora turgida exhibuit nigerrimo, & valde fluido sanguine, & decima a morte hora calente. Caput denique vascula omnia, quæcunque per cerebri superficiem repunt, rubicunda valde, & turgida ostendit; in ventriculis autem cerebri aquam paucam, eamque lymphæ instar limpidam.

13. Si aquam hic accusare non placet; referas licet epilepsiam ad cerebri vascula universa, quæ sanguine ejusmodi, a febre quoque agitato, & comminuto, adeo tumida, cum Tenuem, cui intexta sunt, meningem distraherent, non irritare non poterant. Quod si non omnibus quibus ea turgent vascula, morbus comitialis oboritur; fortasse in ea minus tensa meninge discriminis causa quærenda est. Non paucos profecto distentis iis vasis in eum morbum incidisse, Sepulchreti eadem circa quam versamur, Sectio indicat. Namque; ut XX. Observationem mittamus, quæ & sub num. XXXIII. iterum proposita est; in Additamentis Observatio II. quæ ipsa quoque rursus pari inconsiderantia sub num. XI. affertur, *inflammatam*, exhibet cerebri partem, VI. autem ea vasa *tensa & turgida*, & XV. *turgidissima*. At enim, inquis, his omnibus non vasorum turgentia solum, sed & effusus intra calvariam sanguis fuit. Fateor; sed in his omnibus non epilepsia tantum, verum insuper apoplexia, si diligenter attendas, gravissima fuit, quæ epilepsiam excepit; ut proclive sit conjicere, donec vasa turgida dumtaxat, & ruptioni proxima Tenuem meningem distrahebant, epilepsiam; cum vero jam rupta sanguinem effuderunt, apoplexiam attulisse. Quod

(1) In Addit. ad hanc Sect. Obs. 1. (2) Obs. 34. 36. 38. &c.

ne forte a me temere dictum putes; hanc etiam quam mecum Nicolaus Mediavia communicavit, perbrevem legito Observationem.

14. Bajulus annorum circiter quadraginta, cum per eos dies, videlicet circa medium Sextilem A. 1729. multis se vel supra quam solebat, tum laboribus exercuisset, tum cibis, in primisque fructibus implevisset; in comitialem incidit morbum, quo nunquam antea vexatus fuerat, eoque paucos intra dies in Nosocomio confectus est. Caput, quod solum dissectum fuit, nihil quidquam habuit attendendum, si vasorum cerebri turgentiam excipias.

15. Casum Apellæi Larissæi, quem in extremo Scholio ad XIX. Sectionis hujus Observationem memorari vides, si in ipso V, Epidemiorum libro (1) perlegeris; propositi similem in eo cognosces, quod ille hujusmodi morbo interemptus est, cum esset *valde vorax multi cibi, & multum luctatus*. Simul fateberis ad præcavendas hujus præsertim generis epilepsias, sanguinem neque nimis per magnos labores æstate præcipue exagitandum, neque multis cibis, fermentescentibus præsertim, augendum, & si forte auctus sit, opportunis detractionibus esse minuendum secundum ea Medicorum felicia exempla, quæ in Scholiis ad Observationem XXXV. tertio loco invenies commemorata. Unde intelligas licet, tametsi turgentia intra cranium sanguifera vasa non essent ipsa, ut in certa meningum, aut cerebri dispositione conjicimus, causa epilepsiæ; non fore tamen inutile rem novisse, quæ causæ vires fovere saltem, & augere possit. Quod & de aliis quibusdam rebus dictum puta, quas in cerebro non epilepticorum dumtaxat conspectas esse a nobis, superiores cum his collatæ ostendunt Epistolæ. Quidquid enim in quocunque cadavere præter naturam deprehendimus, non reticemus, & an morbi prægressi causa aut per se, aut cum aliis conjunctum, potuerit esse, perquirimus, conjicientes quidem sæpius, raro statuentes. Neque enim præterit, fieri posse, vera ut causa nostros sensus omnino fugiat cum in aliis morbis pluribus, tum in his præsertim qui ad cerebrum attinent: itaque nihil usquam vitii a perspicacissimis Viris aliquando post epilepsiam, vel idiopathicam, fuisse repertum, ut Observationes docent quædam in Sepulchretum (2) relatæ; quanquam dubitare licet, an omnes habitæ fuerint post epilepsiam idiopathicam, & prudenter fecit Saltzmannus, cum in earum prima conjicit, fœminam quæ epileptica dicebatur, & vitiosi nihil in cerebro ostendit, *aut epilepsia non laborasse, aut epilepsiam fuisse per consensum*. Et sane Thomas quoque Bartholinus (3), *Epilepsia per inferiorum partium consensum raro*, inquit, *sui in cerebro relinquit vestigium*. Sed nos ad vitia cerebri ipsius peculiaria, & manifesta veniamus.

16. Mulier annos nata ad sexaginta, jam ferme a biennio epilepsiæ obnoxia, ante mensem denique, cum ab ea concidens, caput allisisset, in hoc Nosocomium excepta est. Non apparebant a primo externa signa læsi cranii; sed neque interna læsi cerebri. Illud postea intellectum est allisum fuisse ad medium ossis verticis sinistri; quanquam ibi, cum os retexissent, nihil apparuit mali. Ad cerebrum autem nihil omnino attinebat, nisi epilepsia, sed hæc consueta, cujus accessiones sæpe ad hunc modum reccurrebant. Leviter primum tremebat, dein, qua rigida, immobilis, & taciturna jacebat, donec ad se rediret. Tunc semel quidem videri potuit delirasse; nisi quod credita est potius, quippe quæ ab accessione modo emerserat, ob relictam ab hac quandam quasi stupiditatem, minus apta respondisse. Novissime autem delirium evidens fuit, & cum acuta febre conjunctum, leve tamen, neque ullo præterea alio affecti cerebri indicio stipatum. Quin tres, an quatuor postremos dies, debilitato jam pulsu, mente

(1) n. 11.

(2) Sect. hac 12. Obs. 36. 38. §. præsertim 2.

(3) Cent. 2. Hist. Anat. 92.

iterum constitit, donec vivendi finem fecit circa medium Decembrem A. 1741. CADAVERIS urinarias, & genitales dumtaxat partes, præter caput, dissecuimus. In illis nihil non secundum naturam esse visum est, si fundum excipias uteri cujus interiorem faciem totam invenimus ex colore cruento subnigram, sic tamen ut hic color parum alte in uteri substantiam descenderet. Id ad menstruum sanguinem non attinuisse, cum mulieris indicabat ætas, tum frustra tentata subjectis digitis uteri pressio confirmavit; nihil enim sanguinis prodiit. Cranium diligenter inspectum a facie quidem interiore, non obtulit quidpiam adnotatione dignum; quamvis exterius ea ruberet ossis sedes quæ supra indicata est. Quin etiam cum posterior ossis utriusque sincipitis externa facies quasi depressa appareret; nihil in ea quæ intus respondebat, quod esset præter consuetudinem inventum est. Meninges ubique integræ, ut ne vasa quidem turgida haberent. Sed vix Dura detracta fuerat, cum animadversum est, in cerebri hemisphærio sinistro tertiam anteriorem partem multo humiliorem esse sua compari, multoque molliorem, neque in summo tantum, sed ubique penitus ne basi quidem excepta. Scilicet ob eam mollitiem ita subsederat: quæ mollities cum in corticali substantia erat, tum multo magis in medullari. Hæc enim potissimum in quandem quasi *gelatinam* magna ex parte mutata erat, ex cinereo subfuscam, & tamen ferme pellucidam: quod vitium priorem quoque Lateralis ventriculi portionem comprehenderat, quæ intra propositam hemisphærii illius partem continebatur. Nusquam gravis odor, nusquam pus, aut sanguinolenti aliquid in ea *gelatina*; ut peculiaris generis esset in vitium. Sana omnia in reliquo cerebro, & cerebello, vix ut aquæ, fortasse a sectione rubescentis, tantum esset in singulis pariter Lateralibus ventriculis quantum cochleari uno capi posset. Aquæ etiam aliquid, dum cranium circumsecaretur, effluxerat.

17. Permirum omnibus qui aderant, videbatur, cum tantæ partis cerebri vitio tanto tandiu mulierem ita vixisse, uti supra expositum est, sive id vitium ante capitis allisionem inceperat, sive post eam denique inchoatum erat. Quorum hoc indicare videtur vitii sedes in eodem latere, in quo caput allisum fuerat. Illud tamen; si quidem epilepsiæ causa erat; morbus qui tanto antea infestaverat, plane requirit: nec alia mihi desunt exempla ejusdemmodi ferme corruptionis cerebri nullo ictu prævio, quorum unum, si Epistolam relegas V. (1) in altera muliere facile agnoscas; quanquam medullaris illa quasi colliquata, & inodora cerebri substantia habebat aliquid cruenti admistum, & apoplexiam fecerat cum resolutione in opposito corporis latere, non epilepsiam, tametsi multo minus spatii occuparet: quod discrimen sedi illi quam tenebat, maxime attendendæ, ad Thalami nervi Optici latus, est fortasse tribuendum, quantum tamen sinit exemplum alterum, quod ita se habet.

18. VIR brevi statura, gracili habitu, comitiali, quo prehendi solitus erat, morbo gravius recurrente, intra paucissimos dies sublatus fuerat. CADAVERIS plerasque partes cum diligenter scrutarer Aprili mense A. 1722; in Ventre animadverti renem dexterum majorem sinistro. In Thorace exigua hic illic ossis inchoamenta in arcu Magnæ arteriæ. In Capite præter alterius Vertebralis arteriæ, ejusque in quam influit; arteriam Basilarem vocitat Cel. Winslowius (2); inæquales nonnullis in locis dilatationes, nihil quidem in vasis cæteris adnotandum fuit quæ neque inania erant, neque sanguine præter naturæ modum distenta. Nec aqua fuit usquam effusa. Verum ad extremum partem utriusque Thalami nervorum Opticorum color ex fulvo nigricans indicium fecit vitii subjectæ medullæ: & sane quantum hujus substantiæ alte eo descendente colore inficiebatur, tantum & æquo mollius fuit, & veluti semicorruptum aspicientibus apparuit.

(1) n. 6.

(2) Expos. Anat. tr. des Arter. n. 99. & seqq.

19. An huc attinet ea *macula*, de qua in Sepulchreto (1) affertur locus Henrici Petræi? *In ſectione Epilepſia defunctorum nullum obſtructionis veſtigium apparet, ſed modo macula, modo humor ater, & ſpumoſus, modo nihil prorſus.* Macula certe in utroque producto exemplo (2) mihi indicio fuit latentis proxime vitii, quod, altius ſecando, ſe prodidit. Cæterum ad hoc peculiare corruptionis cerebri genus referendum videtur quod in eximio Viro Alexandro Marchetti, poſt duos epilepticos inſultus non multis interjectis diebus forti apoplexia ſublato, animadverſum eſt (3). *Subſtantia* enim *corticalis cerebri admodum tenera erat, ut etiam leni attactu in fluidam ſubſtantiam converteretur, quaſi nunquam cohæſiſſet.* Eodemque referenda eſt, niſi quod longe profundior fuit, ea corruptio quam Erneſtus Gottl. Schmidtius (4), & Carolus Curtius (5), hic in juvene muliere poſt apoplexiam, ille in milite poſt graviſſimos dolores, & mala alia capitis, hujus ictum conſecuta, viderunt. Primus enim non modo totius hemiſphærii dexteri tranſmutationem deprehendit ita ut ejus ſubſtantia *gelatinæ cuidam liquidiori, ſive colliquamento potius ſimilis eſſet, leviſſimoque contactu diffflueret*, ſed & eandem tranſmutationem ad hemiſphærium quoque ſiniſtrum *variis locis itidem progreſſam.* Alter vero dexterum totum hemiſphærium, & ejus meninges quoque offendit in mucoſam ſubſtantiam mutatas, ut cultri mucronem attollentem ſequens, in fili modum duceretur. Sed in apoſtema evidentius, aut non hujus generis tranſierat anterius hemiſphærii utriuſque extremum in ignoto viro, quem mortuum in via publica inventum, ſecuit Cl. Kaavius (6). Erat enim *in mucum flavum fœtidum verſus* cerebri *cortex, ut vaſcula piæ matris libera in illo fluctuarent.* Fœtor autem in nulla alia eſt ex propoſitis obſervationibus memoratus, imo in aliqua diſerte negatus, & defuit certe in quatuor noſtris, quarum ultima in quadam anu, poſt apoplexiam mortua, habuimus & alias (7) ad te mittemus. Verum; ut ad fœminam redeamus, quæ caput alliſerat (8); an quod ejus in cerebro vitium invenimus, ita ortum ſit, ut in tribus aliis per nos diſſectis, itemque in Marchetto, & Curtii muliere, an illam potius alliſionem, ut in milite Cl. Schmidtii, ſit conſecuta, judicium tuum facimus, & vel multo magis in uno, atque altero, de quibus jam ſcribemus.

20. VIRUM craſſo ligno in caput incidente percuſſum, epilepticæ affectiones, quibus etiam antea obnoxius fuiſſe dicebatur, multo ſæpius per eos quibus poſtea vixit, menſes, & certe ultimis hebdomadis corripiebant. Præterea tremore aſſiduo quatiebatur tanto, ut per vincula cavere debuerint, ne e lectulo excideret. Amauroſis quoque ſupervenerat; nihil enim jam cernebat, quamvis nullum in oculis appareret vitium, præter dilatationem pupillarum. Cæterum, quod ad reliquas attinebat actiones, quæ dicuntur animales, neque ipſe querebatur, neque aliis læſus videbatur, niſi quod minus promptus erat ad reſpondendum. Sic affectus, ſenſim denique mortuus eſt.

CAPUT nobis diſſecandum ceſſit cum in Gymnaſio Anatomen doceremus menſe Februario A 1728. Cranii fornix, ſi loca quædam exciperes, in quibus ſecundum naturam craſſus, introrſum protuberabat, ubique erat uſque adeo tenuis, ut credi vix poſſet. Quin certo in loco qui ad os attinebat ſincipitis dexterum, foramen habuit ellipſis propemodum forma, paulo minus quam ut apicem admitteret digiti minimi, membrana occluſum, nullo prorſus aut ad ejus oras, aut uſquam in cranio toto vel minimo cariei indicio. Ei tamen ita ut dixi, occluſo foramini,

---

(1) Sect. hac 12. Obſ. 14.
(2) n. 17. & 18.
(3) Eph. N. C. Cent. 7. in Append.
(4) Obſ. Chir. Tetr. Obſ. 3.
(5) Diſcuſſioni di un raro morbo cutan. &c. in una Nota.
(6) Nov. Comm. Acad. Sc. Petropol. T. 1. Obſ. Anat. 3.
(7) Epiſt. 57. n. 14. Vid. & Epiſt. 60. n. 4.
(8) Supra, n. 16.

in subjecta Dura meninge foraminulum respondebat, ex quo serum colore fusco prodibat. Foraminulum communicabat cum cavea, magni ovi capace, plenaque sero ejusmodi fusco, in quo sanguis concretus, non multus, subsidebat. Erat ea cavea abnormi forma, & inæquali intus superficie, cui quæ partes cerebri circum proximæ erant, eæ pravo colore, qui semicorruptam substantiam indicaret, fusco obsoleto inficiebantur præsertim vero basis cerebri ea pars quæ regioni posteriori imposita est orbitæ dexteræ, & corporis Striati item dexteri pars anterior, quæ insuper subsidebat. Sed & nervi Optici ejusdem lateris Thalamus, quamvis a cavea remotior, strigosus videbatur. Nervus tamen uterque Opticus, intra cranium, extraque inspectus, uti etiam utriusque oculi particulæ, diligenter a me dissectæ, nihil usquam vitii quod quidem sub sensus caderet, ostenderunt, sive colorem, sive magnitudinem, firmitudinemque, sive structuram spectarem. Cæterum etsi hemisphærium sinistrum cerebri nihil habuit eorum quæ in dextero adnotata sunt; in Laterali tamen sinistro ventriculo multa erat aqua pellucida, Choroides autem plexus decolor, cum paucis, parvisque visiculis: tum cerebrum universum subflavo obsoleto colore, & vasis nigro sanguine valde turgentibus. Pituitaria denique glandula plurimum depressa, & parva; non tamen dura.

21. De amaurosi in utroque oculo oborta, quamvis esset cerebrum ab altera dumtaxat parte vitiatum, non est hic scribendi locus (1), ut neque de tremore illo assiduo, seu mavis motibus convulsivis. De abscessu autem epilepsiam in eodem viro saltem multo sæpius ciente, conferas velim indicatam supra (2) Alexandri Marchetti dissectionem; in ejus enim cerebro præter id quod ibi dictum est; abscessus quoque non ita dissimilis fuit. Habes præterea in Sepulchreto (3) observationes Fernelii, & Smetii: quarum illas, etsi etiam alio loco repetitas videbis, malo tamen in primo legas, ubi se, ait, comitialis, qui in cerebro fit morbi *causam interdum deprehendisse cerebri abscessum esse: interdum corruptam meningis portionem calvæ adhærentem.* In proposita enim a me historia utramque habes causam & cerebri abscessum, & meningis, parvam quantumvis, utriusque tamen, corruptionem a perforante pessimo humore inductam. At enim Willisius, inquies, hanc causam alteram non accipit, quippe qui, ut in Sepulchreto quoque (4) legeris, neque ex abscessu in Crassa meninge excitato, neque ex pure inde fœtidissimo alteram quoque meningem exedente, neque ex magna illius, per terebellum imperiti Chirurgi, dilaceratione quidquam viderit epileptici accidisse. Ego vero, præter hæc, Ridleyanum illud (5) minime ignoro experimentum, in cane habitum qui ex perforatione Duræ meningis, *convulsionis cujusvis expers fuit.* Nihil horum negare ausim. Discriminis potius causam quæram inter hæc, & contrarias aliorum observationes, contrariaque experimenta. Atque ut de multis ad pauca sermonem contraham; legisti certe in Historia Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis (6) deprehensam in adolescente causam diuturnæ, & progressu temporis, vi & accessionum numero crescentis epilepsiæ, minima videlicet ossicula, quæ basim in Crassa habebant, acutissimos autem apices sic contra Tenuem meningem conversos, ut hanc non compungere, eoque magis, quo magis crescebant, non possent. Vidisti quoque; ut nunc alia Italorum experimenta præteream; vidisti, inquam, in Bononiensis Scient. Academiæ Commentariis (7), cum Vir Cl. Petrus Paulus Molinellus retectam in parte vivo cani *Duram Matrem iterum & sæpius pungeret, observasse, canem convulsionibus torqueri variis, præsertim cum ea pars Duræ Matris pungeretur, quæ maxime ad os adhærebat.* An igitur causam ejus, quod apparet,

(1) Vid. Epist. 13. n. 6.
(2) n. 19.
(3) Sect. hac 12. Obs. 2. & 21. n. 1. & 2.
(4) Ibid. in Schol. ad Obs. 1.
(5) Act. Erudit. Lips. M. Maj.
(6) A. 1711. Obs. Anat. 6.
(7) Tom. I. ubi Anatomica.

discriminis ab hac ultima experimenti parte repetemus, conjicientes id quod ratio quoque ipsa confirmat, nisi æque tensæ meninges sint, æquales ab earum irritatione effectus non esse expectandos. Quod vero magis sint tensæ, non solum adhæsio ad eos, sed & alia, ut vasorum distentio in utraque, & justo major durities cerebri in Tenui, quæ proxime ipsum convestit, possunt efficere. Quæ duo fac memineris fuisse a nobis in quibusdam, de quibus supra (1) dictum est, cadaveribus, & in hoc præsertim, quo de loquimur, si non conjunctim, at certe seorsum adnotata. Sic enim facilius conjecturas accipies quas in ægris illis proposuimus de membranarum cerebri irritatione. Ad eundemque modum intelligere etiam poteris quod alibi in laudatæ Regiæ Academiæ Historia (2) relatum est de parvorum ossiculorum aculeis ex altero latere Sinus Falcis Superioris extantibus, epilepticas accessiones cientibus, nullo levamine, nisi ex magnis sanguinis detractionibus. Contra in illo Ridleyi cane Duræ meningis perforationem *hæmorrhagia* præcesserat, quæ, si levior fuisset, non esset ab experimenti Auctore memorata. Unde laxitas tanto facilius esse potuit quod ea pars meningis quæ perforata est, ossi amplius non adhærebat. Nihil autem prohibet in una, aut altera a Willisio, inter plurimas fortasse de industria, selecta, exesionis, & perforationis meningum Observatione, laxitatis causas, si non ejusdemmodi, at aliquas suspicari: quæ laxitas si in Juvene, itemque in Duce illo fuisset, de quorum altero habes in hac Sepulchreti Sectione Observatione IV. de altero autem Observatione XXVII. & fusius in Sectione Prima, Observatione LXIX. perperam a typographo inscripta XLIX. non illi credo pustulis *erosa* Dura meninx epilepsiam attulisset, neque huic *sat magnum os ad instar lapidis stellati acutum*, *suo acumine membranæ* Duræ *inflammationi atque corruptioni* æque facile *dedisset occasionem*, cum *Herculeo morbo* conjunctæ.

22. Illud autem acutum os *in medio cerebro* deprehensum, cum meningem Crassam acumine læserit suo, facit, ut inter utrumque hemisphærium ipsum positum fuisse, conjiciam, sicut ad Falcem, proximasque meningum partes, non ad cerebri substantiam, attineret, præsertim cum Observationis Auctor, ut omnem amoveret suspicionem ossis a proximo forte diffracto olim cranio illuc delapsi, nequaquam dixerit id quod inculcare non omisisset, nunquam præfuisse vulneratæ illius substantiæ gravia constantiaque symptomata; sed tantum addiderit, *nullum animadversum esse signum quondam disrupti cranii, aut cicatricis relictæ*. Quæ verba me admonent, ut occurram dubitationi tuæ. Quærere enim potes, num in eo de quo agimus, viro animadversum calvariæ foramen ablato inde a Chirurgo post ictum, an exeso olim ossi credam esse tribuendum? Neutram ego causam hic posse agnoscere mihi videor, quando nullam, post ictum adhibitæ, chirurgiæ factam fuisse mentionem, scio, nullumque cicatricis aut supra, aut infra foramen vestigium conspexi, neque ullum cariei, quæ cranium affecisset, indicium; ut non secus ac Lancisius (3) de non dissimili eodem in osse viri apoplectici reperto foramine, interdum potius cogitaverim, in tenuissimo alioquin cranio imperfectam illam, neque osse expletam particulam a primordiis relictam esse. Veruntamen cum vicissim recordor, descripti in cerebro abscessus caveam ei foramini subjectam, ibique utramque meningem foraminulo, cum cavea communicante, pertusam fuisse, non parum sane hærere me, fateor. Itaque Observationem huc potius adjungam Nicolai Mediaviæ, quam conferre cum hac possis; simul enim cum certis cranii exesionibus abscessus cerebri, & comitialis morbus conjuncti fuerant.

23. MULIERI in superiore frontis parte tumores duo venerei extabant ex iis

(1) n. 9. 12. 14.
(2) A. 1734. Obs. Anat. 2.
(3) De Subit. Mortib. Obs. 1. mortuor.

qui *gummata* vocitantur. Ob eos dato hydrargyro ſaliva evocata eſt. Itaque ſiniſter excidit; dexter manſit. Unde ille exciderat, prominentia apparuit pulſans. Conſtabat, mulierem antequam hydrargyro uteretur, epilepſiæ obnoxiam fuiſſe: & ſane in media quoque curatione ſemel, hac autem abſoluta, iterum agitata eſt convulſionibus, ſpumis ore profluentibus. Denique, nulla parte corporis reſoluta, ſopore quaſi quodam, ut raro loqueretur, jam dies aliquot affecta, interiit circa medium Octobrem A. 1739. CRANIO, & cerebro diligenter perluſtratis, inventum eſt, illam quam memoravi, prominentiam membrana quadam obtegi non tenuiore quam craſſior charta, ab noſtratibus dicta *cartone*; ſed flaccida, ut inter digitos contrita, facile diſrumperetur. Ea membrana utriuſque ibi meningis tenebat locum; ſuberat enim corticalis cerebri ſubſtantia, inde uſque ad medullarem æquo durior, non minus videlicet, quam hepatica eſt. Sed hemiſphærium reliquum ſiniſtrum, ſi poſteriorem partem excipias, contra erat multo mollius quam par ſit. In eodemque cavea erat, parvæ nucis juglandis magnitudine, lividis molliſſimiſque ex medullari ſubſtantia parietibus comprehenſa, ex qua in ſummo aperta humor primum nigricans, tum ſeri habitu, & colore, quo filamenta quaſi quædam innatabant, effluxit ſine ulla graveolentia. Imminebat hæc cavea anteriori parti Lateralis ventriculi, quocum minime communicabat, ut neque cum illa quæ deſcripta eſt, prominentia; quin ab hac diſtabat digitos tranſverſos circiter duos. Ceterum ei prominentiæ reſpondebat in cranio foramen ellipſis forma, oris undique æqualibus non ſecus ac ſi lima eſſent lævigatæ. Hæc a ſiniſtris. A dextris autem nihil in cerebro adnotatione dignum fuit. Quod ad cranium attinet; tumor ille qui non exciderat, dexter necdum ad interiorem cranii faciem exedendo pervenerat. Alio tamen loco, quo loco os prorſus deerat, craſſa quædam membrana ſuberat; an quod tumor inde alter, dato hydrargyro, alias excidiſſet?

24. Diſſectionem hanc ſi cum iis paucis compares, quæ ad veneream cranii cariem, & gummata ſpectant in ea circa quam verſamur, Sepulchreti Sectione de Epilepſia (1); pluris fortaſſe facies, quia gummata quid in cranio, & proximo cerebro conſecutum ſit, docet. Cæterum apoſtema ad gummata pertinuiſſe, non protinus, ut opinor, exiſtimabis (2), ſicuti ex adverſo attinuiſſe cenſebis duritiem illam, quæ in ſubjecta ipſi gummati corticali cerebri portione relicta eſt. Et illud tamen, & hanc in epilepticis aliquando inveniri, certum eſt. Quod de apoſtemate cum vel ex pluribus Sectionis ejuſdem Obſervationibus (3) pateat; nonnullas de ipſa duritie indicabo. Omiſſis igitur quæ ad cerebri univerſi firmitudinem attinent æquo majorem, qualis una eſt in Sectione eadem (4), altera in hiſtoria Regiæ Scientiarum Academiæ Pariſienſis (5), tertia a me ſupra (6) deſcripta eſt; certæ partis duritiem animadvertiſſe memineris Antonium Pacchionum (7), qui in epileptico Cardinali cerebri corticem quaſi inſigni hydatidi reſpondebat, *ad eam reſiſtentem conſiſtentiam deveniſſe*, invenit, *quæ plane ſcirrhoſa videretur*. Cel. autem Virum Joannem Fantonum (8) in pueri capite quem epilepſia ſuſtulerat, *præduram portionem Calloſi corporis cerebri, & nihil præterea morboſum* reperiſſe. Huc adde Cl. Viros Abr. Kaavium (9), & Balthaſarem Walthierium. Ille enim in claſſiario milite, epilepticis inſultibus diu obnoxio, & in horum poſtremo, qui longe violentiſſimus fuit, repente mortuo, cum alia, tum cerebri corticem non

(1) Obſ. 3. & in Additam. Obſ. 3.
(2) Vid. tamen Epiſt. 58. n. 9.
(3) Obſ. 2. 20. 21. §. 2. & in Addit. Obſ. 5.
(4) In Addit. Obſ. 8.
(5) A. 1705. Obſ. Anat. I.
(6) n. 9.
(7) Epiſt. ad Scrok.
(8) In Pacchion. Animadv. 22.
(9) In Comment. cit. ſupra ad n. 19. Obſ. Anat. 2.

modo ubique *multum induratum*, ſed *multis in locis ſcirrhoſum*, *in aliis quaſi cartilagineum* præſertim *quo propior erat vertici*, deprehendit. Walthierius autem ad me cum aliis de quibus antea (1) commemoravi, Obſervationibus hanc quoque miſit, cujus ſummam continuo adſcribam.

25. Vir annorum triginta quinque, habitus gracilis, dolore capitis frontem verſus cum ſenſu ponderis correptus, bene multis quæ intra biennium celeberrimi imperaverant Medici, fruſtra peractis, incidit in curſum ſanguinis ex naribus, qui poſtquam magna copia erupit, per ſe dein fluere deſiit. Poſt id, orbatus olfaciendi facultate, deinde epilepticis prehenſus inſultibus, his ſæpius ad annos duos conflictatus, noviſſime obierat.

Calvaria recluſa, nihil ab natura alienum inventum eſt, niſi ad cerebri anteriora, ubi in ſiniſtro quidem latere aliqua ſanguinis copia effuſa, a dextris autem verſus eum proceſſum quem Criſtam Galli Anatomici vocant, cerebrum ipſum durum atque calloſum, arctiſſimeque connexum cum Dura meninge deprehenſum fuit.

26. Veri ſimile eſt, ſpiritus animales in tumultuarios motus reflecti quotieſcunque aliqua de cauſa velocius acti, ad certa quædam loca pervenerint cerebri ob calloſam duritiem, aut ob interpoſitum apoſtema prorſus impervia: quanquam & apoſtema videtur poſſe aliquid ex ſe in viciniam emittendo, turbas ciere. Ut ut eſt, ſi a cerebri duritie, ſi ab apoſtemate, ſi ab ſui generis abſceſſu, ſi a vaſorum diſtentione, ſi ab aqua aut multa, aut pauca, aut flava, aut limpida, ſi ab aliis præterea cauſis epilepſiam fieri, aut; ſi harum aliquas pro effectibus habere mavis; at foveri ſaltem, ſervari, augeri poſſe, non negas; vides profecto, quam difficilis ſit aliquando ipſius curatio, atque adeo ut vires Artis excedat.

Vides ſimul, cum has non excedit, quam varia curatio eſſe debeat, tunc quoque cum epilepſiæ cauſa intra cranium eſt, non modo cum extra ipſum, cujus etiam epilepſiæ, variæque ejus curationis aliquot ſupra exempla protulimus. Quamobrem nonnunquam immerito, ſæpe merito accuſantur Medici, iique præſertim qui una omnes epilepſias ratione ac modo aggrediuntur. Verum hæc per alios quoque morbos late patens neceſſitas variæ, ac multiplicis curationis ſummam facit in recte medendo difficultatem: quam ut Anatomici, varias unius morbi cauſas retegendo, magis ſemper magiſque demonſtrant; ſic utinam Medici varia variarum cauſarum ſigna adnotando, poſſent pariter magis, magiſque extenuare. Quod quidem deſperandum uſquequaque non eſt, modo utrique, illi quidem accurate ſecando, hi vero diligenter obſervando, unanimes, ut par eſt, in re tanti momenti ſuas quique partes agant. Quarum utraſque, aut certe alterutras ſuſcipe, quæſo vel potius tuere, ut facis, ſi me deſerere non vides meas. Vale.

---

(1) n. 3.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA X.

Agitur de Convulsione, & Motibus Convulsivis.

AFfectiones hæ quæ Sectione XIII. in Sepulchreto proponuntur, sæpe adeo se aliis adjungunt, ut in plerisque Observationibus diserte admoneat Bonetus, ipsas ad Sectiones alias sui Operis attinere. Nostræ autem consuetudinis cum minime sit non modo in una; id quod subinde illi, atque adeo in Sectione hac quoque (1) excidit; sed ne in variis quidem suscepti Operis partibus easdem Observationes repetere; noli hic plurimas non infrequentis alioquin mali a nobis expectare: sed si plures cupis; in iis quæres Epistolis, quas alias, ad Vulnera præsertim spectantes, mittemus, aut in plerisque etiam earum quas antea misimus, & præter cæteras, in postrema. Neque enim sine convulsivis agitationibus vera esse potest epilepsia: quamvis illæ possint, ut sæpius videmus, sine hac. Cujus discriminis causam, cum illæ a cerebro sunt, certam quidem, & exploratam ab eo requires qui scire se, credat, qua in cerebri parte qui motus fiant, sentimus, aut cum ullo modo cogitamus. Ego qui nihil nisi conjecturas dare possim, historias malo, quam conjecturas proferre, quæ si rem debeant quoquo modo definire; hic quidem prorsus commentitiæ sint, oportet: si veri similitudinem sequi; nimis generatim, universeque excogitatæ. His tamen potius quam illis utor, quandocunque uti necesse est, quippe quæ longe minus esse videntur erroribus obnoxiæ, multoque paucioribus tum verbis egent, tum postulatis, imo his adeo facilibus, atque perspicuis, ut ponantur sæpius, quam exprimantur: velut si dicam, irritationem quæ convulsiones facit, si ejusmodi sit, ut aut vi, aut modo, aut loco, aut ratione alia aliqua intercipere, aut omnino pervertere simul possit ad tempus aliquod eos motus, qui ad sentiendum, cogitandumve in cerebro fiunt, tunc non convulsiones modo, sed epilepsiam ipsam esse facturam. Sed ad historias Valsalvæ primum, tum deinde & nostras veniamus.

2. JUVENI viginti sex circiter annorum primum fauces nonnihil intumuerant; appetitus autem dejectus erat. His post aliquod dies accessit convulsio brachii sinistri, ut totum immobile esset, atque inflexibile, deinde autem universo corpori idem accidit repente quod bracchio acciderat; ut nullo modo jam æger posset in ullam partem se movere; sed recto, ut jacebat, corpore immobilis, rigidusque perstaret, nisi quod postea manus dumtaxat, & pedes movere nonnihil potuit. Illatus autem fuerat in Bononiense S. Mariæ *de Vita* Nosocomium, ubi & febris, & convulsio qua tenebatur, agnita est, quam videlicet τέτανον appellant Græci. A primo quo hac toto corpore prehensus est, die ad mortem usque multum sudavit. Mors autem, die quinto ineunte, novam contractionem quæ corpus in latus curvavit, secuta est. IN CADAVERIS cute multæ rubræ maculæ; in Cerebro autem nihil adnotatione dignum occurrit præter perpaucum serum, idque salsum, in sinistro ventriculo. Thorace aperto, in sinistro ejus cavo aquæ unciæ aliquot repertæ sunt: pulmo autem uterque multum rubens; ad dorsum præsertim: pericardium sero omnino plenum. Sanguis parum ab naturali fluore recesserat.

3. Affectioni huic non adeo frequenti illud insuper accessit quod Mercuriali

(1) Confer. Obs. 7. cum 22. §. 1. Obs. 13. cum 33. Obs. 19. §. 2. cum §. 4.

meo

meo (1) visum fuisset longe rarissimum, ut corpus in alterutrum latus per convulsionem flecteretur. *Nunquam*, inquit, *videbitis convulsos in alias partes contrahi, & en alias figuras, quam in tres enumeratas*, videlicet ut aut recti sint, aut antrorsum curvati, aut retrorsum flexi; nunquam autem dextrorsum, aut sinistrorsum. Quod autem hunc tetanum per aliquot dies faucium præcessit incommodum, num sub eo latuit ipsius tetani initium? sic enim hunc *aliquoties* animadvertit Wepferus, ut in Sectione hac (2) Sepulchreti leges, *in principio gulæ* incipientem cum *quadam deglutiendi difficultate*, quam *tertio die* manifestus excipiebat tetanus. Porro multus sudor qui perpetuo profluxit in eo Juvene, num id levaminis attulit, ut manus, pedesque nonnihil moveri cœperint? Sane Bontius; quod in eadem Sexione (3) videas; experientia edoctus apud Indos, quos inter, hujus generis malum æque familiare est, ac alibi rarum, inter cætera commendat quæ sudorem moveant. Sed hic fortasse utilior est cum affectio frigori successit, cui temere calefactum corpus expositum fuerit, ut in milite quem memorat (4) *per integram noctem ebrium in solo decubuisse*, in tribusque aliis; quos Patavii scio, cum mero calentes frigidæ se auræ commisissent, pariter rigidos esse factos, pariterque *intra quatuor dies*, ægre uno evadente, periisse, quemadmodum per supervenientem malignam febrem is puer evasit, quem ibidem (5) videbis *ex suppresso sudore in paroxysmo febrili* in tetanum plerarumque partium incidisse. Scilicet Hippocratis prædictionem (6) hi duo non secus ac illi, & ferme etiam Juvenis quo de loquimur, quanquam alii aliter, comprobarunt, quam Cornelius Celsus (7) ad hunc modum reddidit: *Ea mala sæpe intra quartum diem tollunt: si hunc evaserunt, sine periculo sunt.* Alibi tamen hujus morbi finem longius Hippocratem distulisse, animadvertit Doctissimus Swietenius (8), qui dilationem hanc nonnunquam accidere, accurate scripta, & in nonnullis cum hac Valsalvæ conferenda, tetani Observatione confirmavit.

4. Rubras autem maculas, quæ multæ cadaveris cutem fœdabant, an secundum Boerhavii (9) placita ex eo deduces quod *musculi nimis rigidi sanguinem excludebant*, isque propterea sub cutem qua minus resistit cellulosa tunica, se se effundebat? nam pulmonum rubor, isque ad dorsum magis, præsertim cum sanguis etiam post mortem suum conservat fluorem, minus habet admirationis. Ob ejus autem, a musculis exclusi, moram hic illic majorem, minoremve, faciliorem aqueæ partis secretionem factam intelliges, unde plurimus ille sudor, & in cava hæc, aut illa seri effusio: nisi hoc mavis ibi collectum credere viis per quas recedere debuisset, convulsione contractis. Quod si haud alias fuisse causas, suspicaris, ob quas serum sit in cerebro quoque animadversum, ideoque pro tetani effectu, non pro causa, habendum videri, præsertim cum perpaucum fuerit, & in altero dumtaxat ventriculo deprehensum; fac simul in mentem veniat, hoc tamen fuisse salsum; quæ res de pericardii, & thoracis sero minime a Valsalva adnotata est; & majorem, aut certe extremam hujus convulsionis vim in altero potissimum corporis latere apparuisse.

5. VIRGO eadem ferme ætate ac Juvenis de quo dictum est, febre acuta laborans, convulsione circa diem septimum corripitur, ut interrogata rideat sardonio risu: motus autem convulsivi sunt adeo vehementes, ut vinculis in lecto debeat retineri. Hos motus comitatur delirium. Omnia hæc tamen una ante mortem hora quieverunt: quæ, aucto semper laborioso respirandi conatu, die nona contigit. E CADAVERIS aure dextera paulum seri emanasse, animadver-

(1) Prælect. Patav. l. 1. c. 25.
(2) In Addit. Obs. 2. & in Schol.
(3) Obs. 15. in Schol.
(4) Obs. ead.
(5) Obs. 32. in Schol.
(6) Sect. 5. Aph. 6.
(7) De Medic. l. 4. c. 3.
(8) Comm. in Boerh. Aph. §. 712.
(9) Prælect. Acad. in Med. Inst. §. 732.

ſum eſt. Cerebrum autem omnino ſanum fuit: neque aliud adnotatum eſt, niſi dum Craſſa meninx quibuſdam locis, a calvaria avellendo, lacerabatur, nonnullas ſeri erupiſſe guttas, & e quibuſdam minimis, quæ forte diſrumpebantur, vaſis ſanguinem, multo dilutum ſero, effluxiſſe. In Thoracis cavo dextero, cujus pulmo ſterno, & coſtis a latere adhærebat, octo, aut novem ſeri unciæ ſtagnabant: quin eidem pulmoni qua claviculam ſpectabat, exterius quædam materia accreverat, mediæ inter pinguedinem, & *gelatinoſam* concretionem naturæ, qualis interdum in hydropicorum aqua natat, ut ſuſpicio eſſet, aliqua fortaſſe, ante hunc morbum, thoracis affectione Virginem laboraſſe. Polypoſæ concretiones, quaſi muci inſtar, ſingulæ ſingulis cordis ventriculis inerant; major tamen dextero, quam ſiniſtro.

6. Etſi non diffiteor, tam vehementium convulſionum cauſam prorſus latere potuiſſe; nec illud tamen negaverim, potuiſſe nonnullas illas ſeri guttas ea natura eſſe, ut Duram meningem vehementer irritarent. Neque enim ex mole, ſed ex vi irritamenta æſtimanda eſſe, Litteris ſuperioribus (1) oſtenſum eſt. Nec ſane commentitium eſt, ſerum in hujus generis ægrotantium cerebro deprehenſum, ejuſmodi eſſe, ut queat irritare; quando ſalſum inventum eſſe, cum exploratum guſtando eſt, & præcedens docet hiſtoria, & illæ confirmant quas habes in Sepulchreto *ſeri ſalſi*, indicia proferentes, imo repertum *ſerum acre & ſalſugineum*, *ſerum ſalſum*, *humorem ſeroſum*, qui *acriter linguam mordebat*. Huc adde quam Joannes Saltzmannus edidit, Juvenis, qui *convulſionibus graviſſimis* confectus, *notabilem ſeroſi humoris copiam ſub dura matre*, *ſolito tenuiore*, habuit ea *acredine*, ut illam meningem, ſubjectamque ipſi interiorem additamenti oſſis occipitis laminam exedere, imo inferiorem quoque perforare potuerit, ſicque exitum ſibi e cranii cavea parare. Acris igitur, irritantiſve naturæ eam quoque *lympham* fuiſſe, cujus *inſignem in ventriculis cerebri quantitatem* Michael Bern. Valentinus (2) deprehendit in puello *horrendis convulſionibus tandem denato*, ejuſdemque generis illud pariter ſerum fuiſſe quod a me tibi in propoſita, & ſubſequentibus Obſervationibus memoratur, ſatis, ut opinor, veriſimile eſt.

7. PUELLA quinquemeſtris febre, & alvi fluxu corripitur. Poſtridie febris dumtaxat permanet. Tertio die magna ingruit ſuperiorum artuum *clonica* convulſio: quæ ad thoracis quoque poſteriores muſculos extendebatur, ſed leviter; leviſſime autem ad Glutæos. Ad quincti diei finem remiſſa convulſio eſt; per intervalla tantum, nullo autem modo, cum puella dormiebat, ſe prodens, ſuccedente interim per univerſum corpus morbo regio. MORTUÆ cutis ubique, ſed præſertim in dorſo, maculis erat diſtincta ex ſubatro rubentibus.

In Ventre nihil adnotatione dignum præter Rectum inteſtinum, atra nigredine infectum. In Thorace, pericardium plenum erat aqua, eaque flava: cordis autem ventriculus dexter concretionem habebat polypoſam, in Pulmonarem arteriam pertinentem, concreti muci inſtar. Sanguis reliquus erat omnino fluidus: tamen aeri expoſitus, poſt aliquod tempus concreſcebat. Intra Cranium denique omnia conſpecta ſunt ſecundum naturam ſe habentia, niſi quod inter Craſſam, Tenuemque meningem ſeroſus inventus eſt humor, qui circa ſanguifera vaſa *gelatinæ* in modum concreverat.

8. An convulſio, dormiente puella, ideo quieſcebat, quod hæc dormiret? An potius ideo hæc dormiebat quod illa quieſceret, dormientem alioquin excitatura? Hoc certe & veri ſimilius eſt, & in memoriam redigit quem mecum annis ſuperioribus ſermonem habuit Medicus Doctiſſimus, idemque Humaniſſimus Franciſcus Seraus, cum de *veſicantis*, ut hic vocitant, me-

(1) n. 11. (2) Eph. N. C. Cent. 3. Obſ. 1.

dicamenti vel in convulsionibus interdum utilitate loqueremur. Narrabat is, quinquennem puerum fuisse Neapoli, qui ante unum aut alterum annum in epilepticas convulsiones inciderat, toties recurrentes, quoties puer dormire incipiebat, unde hebes factus, & cruribus resolutis, ut his insistere amplius non posset, cum frustra innumeris usus esset remediis, illo uno est persanatus, imposito, ut ipse imperaverat, circa posterius extremum Sagittalis suturæ. Cito enim insultus, antea innumerabiles, pauciores fieri cœpisse, intra quindecim autem dies prorsus desiisse, redeunte simul insistendi cruribus, ambulandique facultate. Confirmabatque Vir Cl. non eo dumtaxat in casu, sed & alias in aliis *vesicantia sibi* adversus convulsiones respondisse: ut merito fecerit Hippocrates (1) cum docuit, *convulsionem fieri vel ex repletione, vel ex inanitione:* quas duas causas Galenus quoque præcipuas posuit, etsi illam nonnunquam addidit (2), quæ plerisque postea ita placuit, ut priores duas abjecerint, nimirum quæ *ex mordente & tenui humore* petitur, *qui nervosa corpora rodat*, videlicet irritatio, nostris tamen etiam temporibus ab doctis quibusdam Viris ad *repletionem* relata. Utcunque id est, certe cum a repletione, ut in eo puero, convulsiones fiunt, non nisi ablata illa materia tolli, quæ aut gravando, aut distrahendo, eas facit. Hæc ferme ille. Quod vero ad reliqua attinet quæ in historia proposuimus; morbus regius an ob eam causam se prodidit; quia convulsio bilarios etiam ductus constrinxerat, per quos bilis, salubrem fortasse fluxum factura, prodire jam cœperat? An bilis in sanguine retenta, inter causas fuit quæ hunc fluidum servarunt? nam & alias fuisse causas, indicio est ipsius, aeri expositi, secuta concretio, sive quod aqueæ particulæ, sive quod aliæ, intestinum motum cientes, in auras abierint. An convulsioni atra quoque illa nigredo Recti intestini debebatur, sive canales venarum adstricti, sanguinem dumtaxat morando, sive ad gangrænam usque retinendo, eam nigredinem effecerint? Nam de rubris in cute maculis, & de aquæ copia in pericardio satis indicatum est antea (3). Postremo quod non serum, sed *gelatinæ* instar ad meninges inventum est; noli sic accipere quasi ibi serum defuisset, eorum memor quæ alibi (4) scripsimus de cellulosis tenuissimis pellucidisque lamellis ita serum intercipientibus, ut ob earum interjectum, *gelatinæ* speciem mentiatur.

9. Puellus, matre genitus valetudinaria, & quæ, præsertim cum ipsum utero gereret, variis, & complicatis obnoxia morbis, crebrius, ut hos sedaret, muliebri consilio, generosi vini potionibus usa fuerat; achoribus primum, dein scabie affectus, cum pustulæ non maderent amplius, febribus correptus est. His, cum iterum pustulæ ichore scaterent, abeuntibus, gravius sævire scabies cœpit, infansque macescere. Denique multis interjectis diebus, siccatis rursus pustulis, alvi fluxu, & convulsivis motibus crebro intra octiduum vexatus, circa mensis octavi finem, cum Incisores dentes superiores jam essent erupturi, vivere desiit. Ventris sana omnia erant viscera, ipsiusque hepatis magnitudo cæteris proportione respondebat. In Thorace, pulmo dexter undique pleuræ tenaciter adhærebat: & dexter tamen & sinister nullis distincti erant maculis, & omnino illæsi. Cor nullam polyposam concretionem habebat. Inter Cerebri meninges mediocris seri stagnabat copia. Cerebri autem ipsius posterior pars, non rotundata, ad cubicam potius formam videbatur accedere.

10. Apparet ex hac historia, quanti referat primum, matres, cum uterum ferunt, valere, nec meraciore vino abuti, deinde infantium achores, & scabiem intempestive non siccari. Nam dentitio quidem, ut alias scripsi (5), tum nervo-

(1) S. 6. Aph. 39.
(2) Meth. Med. l. 12. in fin.
(3) n. 4.
(4) Epist. 6. n. 12. 13. & Epist. 7. n. 11.
(5) Epist. 9. n. 4. & Epist. in Samonic. I.

rum distentiones, tum simul opem laturos, si intra modum sint, alvi fluxus inducit: sed hi minus, illæ plus valent, siquando sanguis irritantium particularum, quæ alia via ejici consuessent, tunc redundet copia, velut hic. Figuram autem externam cerebri, quæ cranii formam sequi solet, posse, cum naturalis non est, indicare aliquid in structura quoque interna quod ab naturæ instituto pariter abhorreat, & pronius illud ad morbos faciat, non videtur omnino negandum.

Hactenus Valsalvæ Observationes proposui; nunc ad meas transeo, initio a duabus capto, quas olim cum ipso habui chartæque; id quod ipse facile non potuit, quippe occupationibus tunc maxime distentus; commisi.

11. Bartholomæus Manzolius Marchio, & Senatór Bononiensis gravissimus, is quem Valsalva (1), & ego (2) ob colores quosdam, mirasque alias species, ejus oculis obversantes, memoravimus, cæteris quæ tum presse, & leviter attigimus, incommodis ad hunc modum est conflictatus. Jam olim, cum ætas vigeret, ea expectoraverat, iisque simul affectibus correptus fuerat, ut Medici duo nobilissimi Fabrius, & Malpighius phthisicum crederent. Evasit tamen. Calculis deinde obnoxius erat. Ita senior factus vertiginosis, aliisque id genus capitis affectionibus sexto ante mortem anno tentatus est. Intra novissimum autem, quem vixit, annum leviter quidem, sed frequenter tum convulsivis, tum paralyticis insultibus prehendebatur, torpore præsertim lateris totius modo dexteri, modo sinistri, plerumque autem sinistri: quem torporem, cum majoris aliquando mali incuteret metum, sanguis ex brachio opposito missus, illico levavit. Difficultate quoque spirandi interdum vexabatur. Postea intumescere cœperunt crura, & denique exulcerari, & aquam emittere. Verum uno ferme ante obitum mense detumuerant: quo tempore urina quoque imminuta est. Assidua jam erat spiritus difficultas, in eaque difficultate molestus quidam sensus, cujus sedem ad tres supra umbilicum digitos, sed interius, æger designabat, unde quoque, ajebat, affectionem incipere, & sursum quasi efferri quotiescunque gravioris respirationis accessio jam jam immineret. Nulla tamen sitis, nullus in thorace ponderis, aut rei alterius sensus, unde æger crederet, aquam sibi in illius cavo collectam esse; ut Medicis, id suspicantibus, se assentiri posse, negaret; sed convulsivos mallet incusare ventriculi affectus, quibus etiam interdum obnoxius fuerat. Interea abdomen intumescebat: & convulsiones cum balbutie exercebant, ultimis præsertim diebus. Quin biduum extremum balbutientem, & aliena fere loquentem, & caput subinde, quasi amplius sustinere non posset, demittentem, acriores, quæ cum distortione oris demum ingruerant, convulsiones Virum Nobilissimum sustulerunt. Venter etsi in mortuo quoque tumebat, subjectique coli in volucra aquosus tumor distendebat, neque inter inguinum integumenta aqua deerat; nihil tamen ille aut certe perparum effusi habuit humoris. Scilicet aere tumida intestina extuberans abdomen effecerant. Hepar & colore, & firmitudine erat extra naturæ modum; sed leviter. Renis autem utriusque pelvis calculos granosos, & subflavos continebat. Nec plura in ventre adnotavimus. Thorax vero maxima aquæ vi utrinque plenus fuit, & in hac pulmones ex purpureo nigrescentes, nusquam tamen duri, aut cicatricosi, & vix parte aliqua, eaque modica, pleuræ annexi. In pericardio serum multum, in eoque cor laxius, ac latius, & ad hujus ventriculum dexterum concretio exigua polyposa. Calvaria denique reclusa, multa inter meninges aqua, non pauca in cerebri anfractibus, ubi paulo glutinosior videbatur, nonnulla etiam copia ad basim, nonnulla in ventriculis. Choroides plexus palliduli, in iisque vesiculæ aliquot tumentes. Cerebrum ipsum laxius.

12. Iis quæ in hoc cadavere adnotata sunt, conspectis, & cum morbi histo-

---

(1) Differt. Anat. 2. n. 9. (2) Epist. Anat. 18. n. 5.

ria collatis, adeo Valsalva non dubitabat, multo antea in capite, quam in thorace, effusam aquam fuisse, ut crederet, tunc demum in hoc effundi cœpisse, cum illud jam plus admittere non posset, videlicet haud multo secus quam capitis vulneribus puris copia redundantibus, hujus pars alio, & interdum ad thoracem ipsum transfertur. Mihi illud saltem minime negandum videtur, tunc potissimum in thorace aquam congestam esse, cum detumescentibus cruribus, & urina imminuta, assidua facta est spirandi difficultas: quanquam ad hanc subinde graviorem efficiendam convulsiones quoque videri possunt convenisse; indicante illo sensu incipientis ad tres supra umbilicum digitos, sed interius, affectionis, indeque ad thoracem ascendentis, fortasse magno mesenterii nervorum plexui earum quidem convulsionum causam insedisse. Verum ea res aliter a Valsalva explicabatur, nimirum prægravato, atque irritato ab aqua septo Transverso, hujus appendices affici debuisse; sibi enim alias quoque in Sacerdote similem eodem in loco molestiæ sensum esse adnotatum, nec tamen quidquam post mortem usquam inventum quod præter naturam esset, nisi aquam in thorace. Ut ut est, certe utraque explicatio, partes respicit, anteriori lumbarium vertebrarum faciei aut proximas, aut insidentes. Quam sedem ne forte credas nimis posteriorem esse, ut ab ægro Spina potius debuerit, quam abdomen designari; fac memineris, quantum illa vertebrarum facies ab extremis distet suorum processuum posteriorum, quantumque in anteriora recurvetur, atque extuberet intra ventris cavum; ut non ægris modo, sed & Medicis, minus Anatomes gnaris, viderim, nec semel, imposuisse, duritiem, in macilentis præsertim, insignem mihi in mesenterio, si Superis placet, inculcantibus, quam manu admota, nihil esse, nisi eam, de qua loquimur, Spinæ faciem deprehendi: qua de re cum celebrem olim Medicum, seorsum abductum (sic enim soleo) admonuissem, memini, ipsum, Anatomes contemptoribus valere jussis, magnas mihi gratias egisse.

13. Viro annos supra quadraginta nato, qui cannabem carminabat, pallido, sed tamen, ut videbatur, bene valenti, ante biennium attolli cœperat pars ima pectoris prope cartilaginem Ensiformem: quæ res etsi nihil ipsi afferebat incommodi; displicebat tamen. Quapropter multa, alia ab aliis indicata, imponebat remedia; sed incassum; nam magis magisque, quantumvis sensim, tumor crescebat; ut nonnihil jam in ducendo spiritu incommodaret. Accesserat ante quinquaginta dies in thoracis vertebris inferioribus dolor quasi a re gravante simul, & pungente, qui dolor interdum hinc ad lumbos, inde ad scapulas extendebatur: cum his erat lassitudo, & totius corporis infirmitas. Ante undecim autem dies totus artus inferior dexter stupore prehenditur, & mox priusquam aliquid afferri possit auxilii nervorum resolutione, sic tamen ut movendi magis, quam sentiendi, facultas intercipiatur. Triduo post urina reddi non poterat, ut manu emoliri necesse fuerit: quod primis quidem successit diebus; sed postea aut nihil omnino educebatur, aut siquando lotium per argenteam fistulam profluere cum impetu inceperat; protinus quasi re aliqua opposita, subsistebat; & sane extremum fistulæ cavum animadvertebatur mucoso quodam, & ferme purulento humore impeditum. Animadversa quoque fuerant duo, cum primum fistula immissa est, alterum, esse aliquid prope vesicam quod fistulæ nonnihil obstaret; alterum, abdomen universum tumere, incertumque erat quanto antea. Sitiebat æger: & cum jam præ dorsi dolore jacere non posset; si jacere conaretur, multo majore cum difficultate spirabat: crura tamen, & pedes nihil tumebant. Inter hæc torquere cœperunt superiorum artuum, & trunci ipsius *tonicæ* convulsiones: quæ per intervalla recurrebant, ad quadrantem horæ perstantes, eodemque tempore tum vomitu flavi humoris ciebant, tum menti, quæ alias vigebat, quasi quasdam offundebant tenebras. Jam vero sinister quoque artus inferior

non secus ac dexter, resolutione captus fuerat. Denique cum pridie quam obiret, male adeo se haberet, ut pulsus amplius non perciperentur; hi rursus paucis ante mortem horis redierunt, ægerque meliusculus esse videbatur, diutiusque tracturus. Sed (quod cautos facere debet Medicos, præsertim ubi convulsiones subinde redeunt) his de improviso mox revertentibus ereptus est. In Ventre multam aquam vidimus, eamque turbidam: intestina autem nonnullis in locis per quasdam flaccidas quasi membranas inter se conjuncta. Lien, sanus alioquin, exterius albicabat. Eodem colore erat jecur, nisi quod in medio faciei convexæ nigra macula apparebat circuli forma, nec major quam ut obolo operiri posset: sub ea erat cavea non ita profonda, quam semiconcretus sanguis implebat. Ren sinister intus, haud procul a pelvis initiis, nonnihil albi puris ostendit. Lotium, non maxima tamen copia, vesica continebat, cujus erant membranæ crassiores factæ, interiorque facies distincta vasis, quæ restitans sanguis valde conspicua reddebat. In urethra quæsitum, inventumque est quid prope vesicam argenteæ fistulæ nonnihil resisteret, quædam videlicet quasi carneæ fibrillæ, quas alias quoque vidisse memini, hinc & hinc ab lateribus Seminalis caruncculæ obliquo decursu, & inter se parallelo descendentes, ibique per internam urethræ faciem extantes. Testes, iisque circumjectæ tunicæ, ipsumque adeo scrotum ab inflammatione in gangrænam vergebant. Pectoris tumor priusquam scalpello attingeretur, a me diligenter tractatus, omnino visus est fieri ab imo sterni osse, & ab annexis dexterarum costarum cartilaginibus, extrorsum, quæcunque impulisset causa plus quam deceret, curvatis. Nec me falsum dissectio ostendit, quæ & ejus curvaturæ causam docuit non illi fuisse ossi, iisque cartilaginibus continuo subjectam, sed procul sitam in ipsa thoracis Spina, quippe cujus non esse naturalem figuram, conspeximus. Sed prius in thorace hæc dumtaxat adnotatione digna deprehendimus, in pericardio turbidam aquam non paucam: ad singula cordis ostia polyposas concretiones, albas, majoresque in auriculis, exiles in arteriis: per Aortæ interiorem faciem disjecta hic illic parva, albida, subrotunda, nodum tamen dura, ossis inchoamenta, eo crebriora, quo cordi propior erat arteria: septi Transversi vasa vel minima non secus atque ab anatomica injectione, a sanguine in iis remorante conspicua. Cranii fornice, & subjecta Crassa meninge ademptis, paucæ effusi sanguinis guttæ supra Teneum meningem sub vertice conspectæ sunt prope latus sinistrum Longitudinalis sinus: vasa autem quæ per eandem hanc meningem, hemisphærium cerebri dexterum convestientem, reptabant, valde erant sanguine distenta, & nigricantia. In anfractibus cerebri totius stagnabat aqua ferme limpida. In ventriculis aquæ vix aliquid. At multa ad magnum occipitis foramen sic ut pronum esset intelligere, illac in Spinæ tubum non defluere non potuisse, ex quo reapse mox effluxit, cum Spina ad imam thoracis partem dissecta est. Ibi alba & sana, quantum judicari poterat oculis, Medulla erat. Habita hæc sectio est circa Medium Quinctilem A. 1705. in Bononiensi Incurabilium Nosocomio, consecante (ut fere in plerisque aliis quas ibidem a nobis habitas memorabimus) Amico nostro, & in dissectionibus alumno, Viro Cl. Laurentio Bonazolio, qui tunc adolescens munere ibi Assistentis Medici fungebatur, postea autem, quo ad vixit, eo functus est, & merito quidem, in Celeberrimo illo Gymnasio, quod Valsalva secando, atque ostendendo sustinuerat.

14. Pertinet historia hæc ad morbos plures. Primum ad gibber, non ita sæpe ea se ætate ostendere incipiens: quæ causa, opinor, fuit, cur illa pectoris intumescentia multis imposuerit, unde orta esset, non agnoscentibus, atque adeo ne suspicantibus quidem. Spinæ autem in latus flexionem, si non tunc ortam, at certe fuisse tunc auctam, ea pectoris curvatura, quæ antea non erat, satis probat. Num vero ab ictu, a casu, a conatu aliquo potius quam a causa interna

repetendum fuerit ejus flexionis initium, aut incrementum, incertum est. Pertinet deinde historia ad dorsi dolorem, in flexionem illam jam nimis auctam rejiciendum, fortasse & in aquam illam, sicuti in simili dolore Wepferus (1) censuit, quæ in Spinæ tubo crescebat. Cui aquæ facile artuum inferiorum paralysis; ut paralysi nervos quoque afficienti tum cui carneæ vesicæ membranæ; tum deinde & eos fortasse qui renibus ex parte inserviunt, gemina ischuria accepta referenda est, vesicæ videlicet primum, postea & renum; hi namque si suum plane munus exequi diebus ultimis perrexissent; longæ major urinæ vis in vesica reperta esset. Ad eas igitur ischurias quoque, & ad paralysim hic attinet casus. Sed præterea attinet ad ascitem, cui materiam facile sufficiebat hominis sanguis, non tam fortasse a natura, quam ab sua arte pallentis, quæ quantum obesse possit respirationi, & quod consequitur, sanguini perficiendo, haud difficile est intelligere; & alibi (2) in parte indicatum est. Attinet denique ad convulsiones, quæ cum hominem confecerint; idcirco malui ad has potissimum historiam referre.

15. Erant hæ non externæ modo, sed etiam, id quod conjuncti vomitus ostendebant, internæ. Humor autem qui per hos ejiciebatur, non erat ejusmodi, ut convulsiones inducere posse videretur, velut is *fuscus*, aut *porri succo similis*, quem convulsionum fuisse causam, inde Galenus (3) intellexit, quod, ipso rejecto, illæ protinus conquievere: cujusmodi sane *æruginoso*, & *atro* humore *plenum totum ventriculi fundum* hic repertum fuisse, scribit Mercurialis (4), in Bergomensi Studio, quem immanissimæ convulsiones intra viginti quatuor horas sustulerant. In proposito autem Viro credibile est, excitatas esse ab aqua tum Spinalis medullæ, tum cerebri meninges irritante tunc demum cum retineri cœpit in sanguine urinæ portio, unde aqua salsa fieret. Quod si nervi omnes qui musculos artuum inferiorum adeunt, jam penitus resoluti non fuissent; credibile est, si non æque ac artus superiores, ipseque adeo truncus, at convulsione certe aliqua prehendi inferiores quoque potuisse. Habes in sepulchreto (5) indicatam historiam celebrem ex libro primo Epidemiorum, in qua mulieri quæ *statim inceperat* & ipsa *dolore lumbis* extenso ad collum, & caput dolore, *dextra manus languit, cum convulsione, apoplectico modo*. Agnoscunt Enarratores & paralysim, & convulsionem ejusdem manus. Sed Vallesius, ut ibidem vides, non eodem tempore; Duretus (6) eodem quidem tempore, sed paralysim in nervo, convulsionem in musculo; Martianus (7), ab utroque discrepans, & eodem tempore, & eodem in nervo. Sed post tantos Viros licet aliquid subjicere; eodem quidem tempore, & in eadem parte utrumque affectum esse posse, non videtur negandum, præsertim cum Martianus luculentam suam proferat in hanc rem observationem; sed tamen aliis potius nervis, quam iisdem dissimiles adeo affectus esse imputandos. Propterea dixi, si in viro de quo loquimur, non omnes illi nervi fuissent penitus resoluti, id est si aliqui eorum qui inferiores musculos quospiam movent, vel exiliores potius aliquas musculi unius partes, quæ sint movendo membro per se impares, si illi igitur saltem fuissent integri, potuisse, magna ingruente vi convulsionis, aliquo modo aliquam artuum inferiorum partem contrahere. Certe ipsa Coacarum verba, quæ exemplo Duretus explicat illius mulieris, Martiano videntur, non modo, ut Dureto quoque, non absolutam paralysim, sed neque aliam convulsionem significare, quam *motus convulsificos leves*. In artubus autem superioribus hujus viri cum paralytici nihil

---

(1) Vid. Sepulchr. T. 1. S. 15. in Schol. ad Obs. 3.

(2) Epist. 7. n. 14.

(3) De loc. aff. l. 5. c. 6.

(4) Prælect. ad Hippocr. Aphor. 1. lib. 5.

(5) Sect. hac 13. in Schol. ad Obs. 8.

(6) In Coac. l. 2. c. 12. n. 9.

(7) In Epidem. l. 1. Sect. 3. & in Coac. Sect. 2. vers. 104.

esset, id est cum paterent nervi omnes vi convellenti; non mirum est, si gravissimæ, & ad quadrantem horæ perstantes convulsiones *tonicæ* sæpe ingruebant. Quarum, & *chlonicarum*, videlicet convulsivorum motuum, cum eadem causa sit; hoc uno maxime videtur differre, quod in his post brevissima intervalla, & quasi alterne; in illis continenter agat: quanquam in utrisque continenter agere fortasse, crediderim; sed in *chlonicis*, quippe lævius agentem, alterne ab naturali partium seu vi, seu pondere superari: in *tonicis* autem vehementissime agere, ut ejus effectus, nisi quid aliud interpellet, persistat porro, nec morte ipsa aliquando tolli omnino posse videatur. Neque enim perpetuum est quod poni Cæsalpinus (1), *cadavera eorum qui ex convulsione perierunt, nequaquam tensa conspici, sed relaxata.* Interdum enim id accidit quod *aliquando meminerat se vidisse*, Vesalius (2), alterum latus *etiam post mortem remansisse convulsum in quodam qui in capite fuerat vulneratus:* atque ut alia omittamus exempla; Cel. Heisterus (3) dum hominis in Nosocomio Norimbergensi ex convulsionibus mortui cadaver in Altorfino theatro post demonstratas Operationes Chirurgicas, jam intus esset perscrutaturus, abdominis musculos ita *introrsum tractos* etiam tum reperit, ut linea alba proxime incumberet vertebris lumborum.

16. Quid autem illud sit quod præsentis causæ actionem, ut dicebamus, interpellet, ut non nisi post longa intervalla, membra iterum contrahantur, plerumque adeo obscurum est, ut nullis fere nisi ejusmodi conjecturis locum relinquat a quibus nos diximus alienos esse. Verum siquid in convulsione perdifficiles habet explicatus; nonnulla certe habet longæ difficillimos in historia, quam nisi Valsalva suis in schedis adnotasset, nec facile crederem, neque hic tibi descriptam darem. Puer duodecennis, diu, sed per intervalla, doloribus ventris obnoxius, his novissime redeuntibus cum mercurium, ut vocant, dulcem ab Empirico quidem, sed congrua tamen dosi, præscriptum sumpsisset; paulo post utroque oculo cæcus fit, artusque superior, atque inferior, & caput a dextris convelluntur, flexaque permanent. Post aliquot dies videndi facultas restituitur, tempore autem interjecto etiam capitis motus. Postremo dum conatur incedere, artus inferior is qui convulsus erat, vehementer dolet; sed tamen naturalem motum recuperat. Tunc autem continuo artus superior dexter, quem pariter convulsum fuisse, diximus, multo magis, præsertim ad cubiti flexuram, convellitur: sed hæc quoque convulsio illico remittitur, & sola manus extrema convulsa restat. Quod si nunc aliquis universos hujus manus digitos conetur extendere; tunc continuo sana manus convulsione corripitur, valideque constringitur: at si unum quemlibet digitum; illico in sana manu respondens convellitur digitus, convulsione tandiu durante, quandiu violenta alterius illius durat extensio. Cæterum ex quo puer convulsionibus est captus, ventris dolores nunquam rediere.

17. JUVENEM ætate unius & viginti annorum, arte lanarium febris corripuerat, cui delirium accessit, ut vincire necesse fuerit. Remisso delirio, in Nosocomium hoc tulerunt, ubi statim sunt artuum superiorum convulsivi motus, tendinumque in carpis subsultus animadversi: in sanguine autem misso nulla quidem crusta, sed ipsius densa, compactaque substantia. Soporosa gravis se adjunxit affectio; ut, tres novissimos dies nihil locutus, decesserit. CADAVERE hoc cum usurus essem ad quædam non intra cranium dumtaxat, sed & intra superiorem Spinæ partem Discipulis ostendenda, Thorace primum aperto, nullaque in eo re adnotatione digna; præter unum prædurum pulmonum lobum, animadversa, hisque, aliisque visceribus & partibus, quæ amovenda erant, amotis, dum quinc-

(1) Quæst. Med. l. 2. c. 16.
(2) Chirurg. Magn. l. 3. c. 5.
(3) Eph. N. C. Cent. 2. Obs. 98. n. 2.

ta thoracis vertebra a sexta disjungeretur, multa aqua ex Spinæ tubo defluxit. Nonnulla quoque de Cranio exiit, cum mox circumsecaretur. Cujus fornice, subjectaque huic Crassa meningæ demptis, vasa per Tenuem reptantia, ad posteriorem partem sinistri cerebri hemisphærii nigro sanguine distenta conspeximus (qualis multum, cum vasa colli secarentur, defluxerat) ibique sub eadem Tenui meninge quibusdam in locis quasi *gelatinæ* speciem, non sine aereis bullulis; quanquam nulla erat usquam graveolentia, neque id anni tempus, nimirum circiter medium Martium A. 1745. ut vix triduo a morte putrescere cadaver deberet. Dissectum cerebrum, quod erat prædurum, puncta passim per medullarem substantiam ostendit sanguinea, quæ mox in sanguineas gutta se dilatabant, multi, fluidique sanguinis indicia. Sed & in Lateralibus ventriculis, qui aquæ aliquid vix retinebant, Choroides plexus ex rubro propemodum nigricabant. Cæterum ii ventriculi æquo erant breviores. Verum id a natura: hoc autem quod dicam, a morbo partim acuto, & novissimo, partim lento, & diuturno. Nam acuti morbi fuit quod Pineali glandula colore erat roseo; diuturni, quod faciebus non esset anteriore, & posteriore; ut videre consuevi, depressis, sed turgentibus, aut si hoc etiam ab acuto, at certe ab lento quod duritie erat ejusmodi, ut ea percepta & suspicatus sim, & reapse intra glandulam incisam plures exiguos quasi calculos deprehenderim: in quibus unum milii grani mole, formaque; ossea autem duritie, fortasse & natura, quantum nidor admoti flammulæ subindicavit. Denique Spinali medulla a Cranio ad quinctam usque thoracis vertebram diligenter inspecta; vasa sanguifera vidi quæcunque per ejus Tenuem meningem discurrunt, sanguinis adeo plena, in facie præcipue posteriore, quasi ab injecta rubicunda materia fuissent præter modum distenta. Sed & sanguifera vascula ex iis quæ Spinales nervos, præsertim quosdam, stipabant, turgiora sanguine animadverti. Ventrem non attigi.

18. Quod pulmonum lobus prædurus fuerit, nihil ad novissimum attinet morbum, in quo nulla vitiati ejus visceris indicia sunt animadversa. Scilicet alterius morbi, & quidem gravis, aut reliquiæ illæ erant, aut fundamenta, minime in lanario miranda. Hoc enim Opificum genus ex pulmonibus plerumque laborare, atque adeo inde mori sæpenumero, videmus; quippe qui oleo sordidi, gravemque hujus halitum inter respirandum excipientes, in hypocaustis vitam fere nudi degunt, ex iisque subinde calentes exeunt, & seminudi in publicum prodeunt. Nec vero magis ad ultimam ægrotationem attinuerunt corpuscula intra glandulam Pinealem reperta, sive illa calculi, seu potius, in hac quidem, officula fuerunt secundum alias (1) memoratam Scheidii sententiam. Roseus autem ejusdem glandulæ color ab eadem videtur fuisse causa, a qua in Tenui meninge, imo in proximo annexoque plexu Choroide novissime sanguis restitit. Quæ causa an convulsio fuit quæ Tenui crispata meninge sanguifera vasa hic illic arctaverit, ut ibi sanguinis cursu tardato, proximi vasorum rami distenderentur? vides enim, idem accidisse circa medullam Spinalem qua parte nervis, qui convellebantur, Brachialibus certe prospicit: imo vides, in superiore quoque viro (2) eandem vasorum distentionem circum alterum cerebri hemisphærium fuisse: quod memoro, ne in hoc Juvene ad id quod præcesserat, delirium dumtaxat referas. Attamen cum minime constet, ante delirium fuisse convulsionem, possintque vasa a morientis, & mortui decubitu ac positu in certis quibusdam partibus potius quam in aliis, a fluido sanguine distendi; hic, opinor, præstabit ponere id quod multus sanguis indicat, qui ex colli vasis defluxerat, & rubra illa puncta quæ ubicunque cerebri albam substantiam secares, apparebant, & mox in sanguineas guttas se dilatabant,

(1) Epist. 5. n. 12. (2) n. 13.

videlicet omnia cerebri vasa, quæcunque id causa fecisset, fuisse sanguine distenta. Qui dum sibi per tenuissima illa vascula amplificare hic illic vias incepit, turbato in proximis medullaribus fibris spirituum motu delirium videtur excitasse; postea vero quam ea copia aggestus est, ut fibras illas premendo gravandove magis magisque constringeret, soporem, & denique mortem attulisse. Fuisse autem simul aquam multam præsertim circa medullam Spinalem, constat, fortasse ob sanguinem sua sibi copia moram injicientem, vel ab initio congestionis, effusam in qua secundum memorata. antea (1) exempla vim meninges vellicandi, leviorem tamen quam in viro de quo ante dictum est, suspicari, nihil vetat, & ea quæ supra (2) indicata est, ratione qui convulsivi fierent motus, conjicere.

19. BAJULUS senex, certe canus, in idem Nosocomium illatus fuerat Kalendis Februariis anno eodem 1745. jam sine loquela, & propemodum sine pulsibus; at non sine motibus convulsivis. Itaque eodem die mortuus est. Nec plura de ejus morbo scire licuit propterea quod nullus eum domi inviserat Chirurgus, aut Medicus præter unum qui paulo ante ad ipsum adductus, sic invenerat, ut modo dictum est. CADAVER in Gymnasium importarunt, quippe, nisi quod palmas habebat œdemate subtumidas, summum autem pectus minus altum a sinistris quam a dextris, cætera idoneum visum est ad Anatomen, quam tum docebam, magnum præsertim, & lacertosum. Hæc tamen quæ dicam, ab naturæ modo plus minusve recedebant. In Ventre jecur duriusculum, intus extraque ex subalbo, & obsolete flavo variegatum, vesicula plena bilis ex viridi flavescentis. Lien magnus, turgidusque: cujus membrana in facie convexa squamas habuit osseas duas, quarum altera non ita parva; at substantia, quamvis solito colore, nimis tamen laxa, & pultis instar. Renum alter meliori jure quam alias a non paucis fieri solet, figura poterat cum folio asari comparari; multo enim erat altero brevior, magisque in se contractus, atque curvatus. Habebat præterea non modo parvam in summo hydatidem, sed etiam sub propria sua membrana ad extremum alterum duas caveas, non parvas, humoris plenas, quales ego in Adversariis (3) descripsi, & Willisius quoque, ut in ista ipsa Sepulchreti Sectione (4) vides. Vesica cum inflata esset, figuram quidem ostendit a me (5) animadversam; at parvitatem simul, in tanto corpore admirandam, nisi incidendo, valde crassis parietibus, eoque non ita facile extendendis reperissem; ut, quamvis cætera sana esset, vitio aliquo, ad urinam attinente, laborasse hominem, ex his quæ dicta sunt, intelligerem. Pectore integumentis, & musculis exuto, manifestum fuit, summum sternum a sinistris minus alte produci quam a dextris, sinistramque claviculam inferius propterea, quam dexteram, cum sterno committi; ut sic potius ab utero fuisse, crederes, quam ex eo quod puer sinistrum humerum gravioribus subjecisset oneribus. Pulmones a tergo, non rubentes modo, quod solent, sed & duriores fuerunt, hactenus tamen, ut præteriti olim morbi indicium, certe non ultimi hujus, facerent. Eos dum a fronte contuebar, rem animadverti quam nunquam antea. Inter dexteros enim lobos superiorem, atqueinferiorem, corpus erat interjectum, latum, sesquidigitum, longum tres digitos, quatuorve, album, quasi ex pinguedine constaret, membranis quibusdam intercepta. Sed diligentius perscrutando cum ramos intus perspicerem ex solitis cartilagineis frustis compactos, & dextero bronchio demum annexos, atque adeo continuatos; plane intellexi, fuisse olim tertium illum parvum, sive medium dexteri pulmonis lobum, qui postea, quæcunque fuisset causa, quasi effœtus,

(1) n. 6.
(2) n. 15.
(3) III. Animad. 33.
(4) 13. Obs. 1.
(5) Epist. Anat. 1. n. 61.

atque emortuus, ita substantiam, vasaque sua contraxisset, ut neque colore, neque mollitie, neque structura pulmonem amplius referret. Intra pericardium durius quam soleat, eos erat pinguedine opertum: cujus valvulæ Tricuspides, & Mitrales oras imas habebant, ut sæpe alias vidi, crassiores, duriores, & leviter hic illic quasi glandulis tuberosas; Semilunares autem non solum hic illic erant duræ, sed & quibusdam locis osseæ; ut minus postea mirum fuerit, in facie interna arteriæ Magnæ tum proxima, tum longe remota, videlicet in Iliacis usque, albidas maculas huc illuc disjectas occurrisse, futuræ olim ossificationis indicia. Septum Transversum, utra liberet facie inspiceres sive in sua sede, sive ex hac detractum, omnino habebat foramen per quod gula trajicitur, multo quam soleat, brevius, ut nunquam sic vidisse meminerim. Cranium denique cum circumsecarent, aqua, sed non adeo multa, ex ejus cavo defluxerat. Cerebrum inspiciens, *gelatinæ* speciem vidi sub Tenui meninge, vasa autem quæ per Lateralium ventriculorum parietes reptant, sanguine tumidiora: sed nihil præterea, persecando, adnotatione dignum.

20. Omissis cæteris quæ ad historiam absolvendam scripsi, quamvis alia alio pertineant; postrema hæc pauca restant quæ ad convulsivorum motuum causam videri possint attinere. Quod si in hoc homine aliter rem conjicere forte malueris, non repugnabo. Erat enim maxime debilis, & morti jam proximus, cum in eo sunt illi motus animadversi. *In maxima autem debilitate spasmi*, inquit Boerhaavius (1), *& in animale moribundo solent præcedere convulsiones*; non quod aucta sit vis musculorum se contrahentium, sed quod imminuta sit vis eorum antagonistarum, ut in paralysi. Quo sunt qui referunt illa Hippocratis: *Convulsio ex hæmorrhagia lethalis*, in *aphor. V. n. 2. Convulsio ex belleborismo lethalis*, ibid. *n. 1.* Qui etsi memoria ex parte labuntur; tu a vero tamen non adeo fortasse aberrabis, si convulsionem quam mox (2) Hippocrates *malam* pronunciat, nimiæ sive hæmorrhagiæ, sive purgationi supervenientem, interdum saltem inopiæ adscripseris sanguinis, & spirituum tantæ, ut cum in omnes æque musculos influere non possint, horum illi cedant in quos minus, illi autem superent in quos plus infertur, quod si persistat, convulsionem *tonicam* repræsentat: sed si illæ vices, sicut in ea summa rerum perturbatione facile est, mox aliter, atque aliter commutentur; subsultus nimirum, & *chlonicæ* convulsionis imago existit. Neque enim revera, & proprie ibi est convulsio, ubi musculi ob resolutionem antagonistarum se contrahunt, contractique possunt facile, & sine dolore, admotis manibus, extendi. In hoc igitur homine si imaginem potius quandam convulsivorum motuum, quam hos ipsos fuisse, volueris; ob ejus summam debilitatem, non pertinaciter refragabor.

21. Veras autem, & proprie dictas convulsiones, nulla interveniente paralysi, ut ex nervorum puncturis, & vellicationibus cum in vulneratis hominibus, tum in bestiis præsertim experiendi causa, excitari, notissimum est, atque inter omnes pervulgatum. Quod & dolor confirmat, cum *tonica* convulsione tunc præcipue conjunctus, cum musculos contractos, ut paulo ante indicabam, manu quis extendere conatur, membrumque in oppositam figuram reducere. Sed & curatio comprobat ejusmodi certe quæ in paralysi noceret. Memini, de Albertino me audire, fuisse nefarium Chymicum, qui plus laboris, atque artis quam alii ad remedia, insumeret ipse ad venenum parandum præsentissimum, & quod si perficere potuisset, sperabat halitu necaturum. Cum ergo multa, & varia quæ reticere satius est (plura enim de hoc genere imprudenter Medici præsertim quidam chartis mandarunt, quæ utinam possent aboleri) scelestus ille in vitreum vas conjecisset, longoque tempore, ac magno, multiplicique artificio de malis jam

(1) Prælect. in Instit. §. 401.

(2) Sect. 5. Aph. 3. & 4.

multo pejora reddidisset; meritum sceleris fructum cepit. Cum enim vas, inter transferendum prolapsus, perfregisset, impensarum, temporis, laborum perditorum dolore propemodum insanus, quidquid potuit effusi liquoris, spongia continuo excipere, inque aliud vas exprimere ausus est. Ecce autem convulsionibus prehenditur tam vehementibus, ut raptim in cubile delatus, mox earum vi in humum dejectus sit, ubi, cito interea accersitus, Albertinus interveniens hominem invenit serpentis instar se contorquentem, atque oculis extantibus, exertaque lingua horrendum in modum mugientem. Cum in gravissimo casu pluribus auxiliis usus esset; nihil æque profuit ac demittere totum hominem in tepidum oleum; sic enim convulsiones quievere. Antonius autem Vallisnerius narrabat, cum Vir Patricius convulsivis affectionibus jam annum laboraret, nec cætera juvissent; successisse sibi curationem nihil aliud imperanti, nisi ut loco cœnæ uncias duas sumere assuesceret olei ex dulcibus amygdalis recens expressi. Verum in re obvia satis sit duo hæc exempla, a Clarissimis duobus Viris accepta, alterum acuti, alterum diuturni morbi, commemorasse. Hactenus de Convulsione. De Paralysi autem proximis Litteris scribemus. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XI.

Agitur de Paralysi.

UT ad Epilepsiam Convulsio se habet, de qua superioribus Litteris scriptum est; ita ad Apoplexiam Paralysis, de qua protinus scribemus. Nam quod proxime in Sepulchreto succedit Sectio de Stupore, Torpore, Tremore, Horrore, Rigore, Anxietate; nimirum intelligis, harum Affectionum alias ad Paralysim, alias ad Convulsionem, alias alio attinere: quod & Observationes indicant in eam Sectionem collatæ, quippe quæ, si de multis præcipuas excipias, aliæ ex aliis, ut videbis, Sectionibus depromptæ sunt. Quin Sectio ipsa XV. quæ inscribitur de Paralysi, non paucas habet aliunde pariter repetitas. Nos vero consuetudinem tuebimur nostram, nullasque huc ex superioribus quæ de Apoplexia sunt, Epistolis, aut ex aliis, quas olim accipies, ad Ictus, & Vulnera pertinentibus, Paralysis observationes referemus. Itaque tres, haud amplius, dabimus ex Valsalvæ schedis, quatuor ex nostris.

2. SEXAGENARIUS Senex alvi fluxu cum torminibus, & assiduis præterea vigiliis vexatus, cydoniorum oleo abdomen inungit. Et quanquam fluxus ad mortem usque perduravit; insequenti tamen nocte, nullo alio capitis prævio symptomate, ex improviso corripitur hemiplexia, ut totam corporis partem dexteram immobilem habeat. At primo quidem die a venæ sectionis sensu, & ab irritamentis plantarum pedum nonnihil & manum, & pedem movere potuit; postridie tamen nihil omnino potuit. Quod ad reliqua attinet; dexter oculus erat semioclusus, malæ rubebant, vix loquebatur, & loquens balbutiebat; nutibus tamen sic interrogantibus respondebat, ut sensus internos vigere, intelligeres. Facilis initio erat respiratio: sed difficilis reddita est uno aut altero ante mortem die, quæ contigit ineunte die quarto.

DUM ECRANIO cerebrum eximitur, & præsertim dum Infundibulum a glandula Pituitaria dividitur, limpidum serum, & fluidus sanguis erumpit. A sinistris ad latera sanguiferorum meningum vasorum, paululum materiæ animadversum est *gelatinam* referentis. A sinistris pariter sub Tenui meninge, ipsa cerebri substantia duobus in locis erat nonnihil erosa: id quod in ejusdem lateris ventriculo

manifeſtius fuit. Nam Striatum corpus ob eroſionem, ab ſero quod in ventriculis ſtagnabat, fortaſſe factam, ab reliquo cerebro omnino ſeparatum inventum eſt.

3. Quæcunque demum cauſa fuerit iſtius ſeparationis corporis Striati; quam ſæpe ſoleat ab eorum alterutrius, aut ejus viciniæ læſione fieri hemiplexia, a nobis eſt III. ad te Epiſtola (1) ſatis oſtenſum. Huc adde quod Sepulchretum (2) docet, Williſium quoque inſpectis aliquoties cadaveribus *a longa paralyſi & graviſſima nervorum reſolutione defunctorum, deprehendiſſe ſemper hæc corpora præ aliis in cerebro minus firma, inſtar amurcæ diſcolorata, & ſtriis multum obliteratis.*

4. SENEX alter eadem ætate repente cadit, ſimulque dextera parte corporis ſentiendi, movendique facultatem amittit: interrogatus, vix reſpondet, idque balbutiens. Toto quo ſuperſtes fuit, tempore parum minxit, alvum autem nunquam, niſi ope enematum, exoneravit. Denique initio diei vigeſimæ primæ, difficili accedente ſuperexſpiratione moritur. THORACE aperto, pulmones, & præſertim dexter, in poſteriore parte phlegmone correpti inveniuntur. Singuli ventriculi cordis ſingulas mediocres polypoſas concretiones habebant, in proxima vaſa productas. In Cranii ſectione Craſſiore meninge læſa, aqua limpida erumpit. Eadem in dextero cerebri ventriculo reperitur: in ſiniſtro autem æruginis colore infecta, quæ in ejus baſi ulceroſam cavitatem effecerat.

5. Baſim Lateralis ventriculi facit, ut noſti, corpus Striatum non parva ex parte. Ejus, aut viciniæ læſio minor, minuſve acuta, quam in priore, ſinere potuit, hominem diutius vitam trahere. Cæterum aqua æruginoſa an ulcus ipſa induxit? an ab ulcere producta eſt? Cum limpida eſſet in ventriculo dextero; in ſiniſtro videtur ab ulcere infecta eſſe eo colore, quem ſibi favere, fortaſſe exiſtimaſſet Williſius, quippe paralyſis ejuſmodi *ſemper* eſſe cauſam credens, *materiem extraneam, & quaſi vitriolicam*, id quod in Sepulchreto quoque (3) commemoratur. Quid autem ulcus iſtud fuiſſe putemus, poſterius (4) indicabimus.

6. SENEX annos ſeptuaginta natus, qui valde edax fuerat, apoplexia multo antea prehenſus, & poſt hanc paralyſi tota corporis parte dextera, parte altera ſæpius convulſivis motibus agitabatur: mente non conſtabat: calculos interdum cum lotio reddebat. MORTUI Ventre aperto, conſpectum eſt omentum eo recum tractum, ut totam ventriculi anteriorem partem obtegeret. Hepatis autem ſiniſter lobus, qui ventriculi partem ſolet obducere, vix hunc tangebat, quippe abductus a diaphragmate, cui firmiter annexus erat. Porro ventriculus, etſi erat corrugatus; tamen, poſtquam extenſus fuit, inventus eſt amplior quam plerumque ſolet. Lien autem manifeſte erat duplo major quam par eſſet, colore autem perobſcuro. In rene ſiniſtro calculi deprehenſi ſunt quatuor, unus caſtaneæ magnitudine; reliqui minores. Thorax recluſus non eſt. Dum Cerebrum e cranio eximitur, ſerum quod inter Craſſam, & Tenuem meningem continebatur, emanat. In ventriculo ſiniſtro plexus Choroides habebat corpus phaſeoli magnitudine, ex variis conſtans hydatidibus: ſub eodemque ventriculo ſinus erat, cujus parietes ſubſtantia cerebri faciebat flava ac flaccida, quæ corrupta videbatur.

7. Senex hic tertius, quippe cæteris ætate provectior, ac præterea, quod ventriculi ipſa amplitudo confirmabat, edacior, non hemiplexia tantum, ut illi, correptus fuerat, ſed & *renum paſſionibus*, atque *apoplexia*, quas cæteroquin Hippocrates (5) inter ſenum morbos connumeravit, ad hæc deſipientia, denique & motibus convulſivis in ſinitra corporis parte, a ſero, ut opinor, ſalſo, quod

(1) n. 18.
(2) Sect. hac 15. Obſ. 1.
(3) Schol. ad hujus Sect. Obſ. 2.
(4) n. 8.
(5) Sect. 3. Aph. 31.

ut inter meninges erat, sic utrinque irritando, dexteram quoque convulsisset, nisi hæc antea resoluta esset. Resolutionis autem causam hic etiam vides sub Laterali ventriculo, hoc est sub corpore Striato ejusve vicinia. Quod vero viciniam quoque comprehendimus, tum observationes alias propositæ, tum illa etiam facit qua Christianus Vaterus (1) post alterius brachii paralysim, ossiculum, vel *concretum* gypseum durissimum in opposito nervorum thalamo deprehendit.

8. Eandem autem illam quam hoc in sene, ultimo loco, descripsi cerebri læsionem ut diuturnæ hemiplexiæ, sic antiquæ etiam apoplexiæ causam fuisse, non dubito, eorum memor quæ secundum Brunneri observationem, & judicium ad te alias (2) scripsi. Nimirum quem Valsalva sinum appellavit, cujus parietes corrupta faceret substantia cerebri, mediocrem olim cavernam, repente productam, fuisse censeo ea ratione qua alia ad te Epistola (3) declaravi, quæ arte deinde, & præsertim natura adjuvante, se contraxerit in sinus modum. Sic eodem spectasse minorem illam cavernam credidi, semisiccato muco plenam, quam cum longe ampliore, sanguine referta, in apoplectica muliere descripsi (4). Nec multum fortasse a recto aberrarem, si ejusdem pene fuisse generis illas quoque duas cavernas, dicerem, quas de Epilepsia scribens (5) in viro, itemque in muliere memoravi, minorem in hac, & sero plenam, quod ex parte nigricabat, & fila quasi quædam habebat, majorem in illo, & cum sero, sanguinis portionem intra inæquales parietes continentem: quanquam ibi malui apostematis, abscessusve nomine complecti, cum videri possent illa quidem ab ictu, hæc vero ab lue venerea sensim productæ: quæ res, ne de utriusque sede quidquam dicamus; fortasse fecit, ne ad cætera incommoda apoplexia accesserit, aut artuum resolutio: quæ neque ad vertiginem vituli accessisse legimus, cujus in cerebri ipsa substantia tres hydatides, ovi columbini magnitudine humore limpido plenas deprehendit Brunnerus (6). Tamen quod sensim, & ab sero magis quam ab sanguine, cavernæ quædam producantur, non ideo ex erosis, aut ex disruptis vasculorum cerebri tunicis fieri non possent. Imo possunt, modo levis adeo sit erosio illa, aut disruptio, ut lente exsudet potius quam erumpat sanguinis portio, eaque serosa magis quam crassa: quo facit sanguinis ipsius in quibusdam corporibus natura magis aquosa, copia minor, motus segnior. Quod si hæ cavernæ disrumpantur; non multo secus ac illæ quæ sanguinis plenæ sunt (7), nihil aliud quam ulcera fuisse, in cadaveribus videri possunt: idque in eo qui supra (8) descriptus est, secundo sene accidit, ut opinor, unde aqua infecta sit æruginis colore. Nam in primo (9) fluidus, qui cum sero limpido eruperat, sanguis cavernam indicat, quæ Striatum corpus ab reliquo cerebro separaverat, ad eas magis accessisse quæ minus lente fiunt, & III. Epistola (10) expositæ sunt.

9. Quæ omnia cum bene perpenderis; tum legas velim in Sepulchreto (11) illam Wepferi observationem, in qua anatomen describens hemiplecticæ Virginis, duas in dextero cerebri ventriculo proponit cavernas, alteram ovi gallinacei magnitudine nondum apertam, alteram, quam etsi in recludendo ventriculo forte disruperat, tamen ex copia effusæ aquæ turbidæ qualem in prima quoque invenit, *non multo* hac *minorem fuisse*, in subjectis Scholiis existimat, præterea autem ait, *in fundo*, & *ad latera* ventriculi, *corpora Striata*, & *portionem corpo-*

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obs. 165.
(2) Epist. 2. n. 16.
(3) Epist. 3. n. 3. 8. 9.
(4) Ibid. n. 6.
(5) Epist. 9. n. 20. & 23.
(6) Sepulchr. l. 1. S. 16. in Addit. Schol. ad Obs. 12.
(7) Epist. 3. n. 3.
(8) n. 4.
(9) n. 2.
(10) n. 3. 8. 9.
(11) Sect. hac 15. Obs. 4.

ris Callosi exulcerata, inaequalia, & quasi lacera apparuisse. Verum si diligentius omnia attendas; proclive erit intelligere, *superficiem* hanc quae *inaequalis, & quasi excesa & exulcerata apparuit*, non extra disruptam cavernam, sed intra ipsam fuisse. Si enim caverna haec fuisset, ut illa integra, *peculiari tunica, crassitie pennae columbinae, vestita*, aut certe, si, ut illa, *folliculo inclusa*, ut videtur indicare, cum ambas *folliculos* vocat; profecto, & hujus tunicam, & sedem, ut illius, descripsisset; neque magnitudinem ex sola aquae copia *divinare* coactus esset. Igitur nullo folliculo hanc quidem proprie comprehensam crediderim; sed ejus parietes illam ipsam fuisse substantiam, quae, postquam caverna disrupta est, quasi exesa, & exulcerata apparuit.

10. Caeterum laudatam alias (1) Valsalvae doctrinam haud secus ac triplex propositorum senum dissectio, haec quoque Wepferi comprobat observatio. Fuerat enim hemiplexia in latere corporis sinistro, cum laesio, ut videmus, in ventriculo esset cerebri dextero: id quod antequam hanc Sepulchreti Sectionem diligentius versarem, nunquam attenderam, ut neque in Observatione; quae ibidem est, altera (2) Joannis Bauhini, in illo eodem sinistro latere paralysim, apostema autem fuisse in cerebri parte dextera. Sed nimirum non tam mirandum est, haec me fugisse, quam Wepferum, qui rem semel iterumque jam viderat (3), parvi adeo fecisse. *Non equidem nego*, inquit (4), *tumores istos ventriculi dextri ad Hemiplegiam sinistri lateris symbolum suum contulisse, nam ipsemet cum plurimis aliis observavi uno latere affecto, oppositum paralysi correptum fuisse verum sociam, & forsan primariam causam Hemiplegiae, serum extitisse arbitror*, illud videlicet, quo postea cerebri porulos obstructos fuisse, existimabat. Nisi dixisset, id se *cum plurimis aliis* observavisse; suspicari aliquis posset, idem quod Valsalva postea, id est ab interna causa factum in longa dissectionum serie animadvertisse. Nunc idem intelligimus quod *plurimi alii* antea, id est ab ictibus, & vulneribus, Wepferum vidisse. Porro non his tumoribus solum, parum tribuit, partem cerebri dexteram in ejusmodi loco tandiu comprimentibus, & quod consequitur, spirituum influxum in Spinalis medullae sinistram partem longo tempore minuentibus: ne huic quidem medullae parti, quae propterea fortasse *dextra minor videbatur*, plus censuit tribuendum. *Neque multum*, inquit, *ad hujus rei demonstrationem confert medulla spinalis sinistra minor dextra; si enim praeternaturale quidpiam fuisset, aeque pes ac brachium ad motum impotens permansisset*; quasi vero hoc discrimen plerumque in hemiplecticis non occurreret, nec ipse paulo ante discriminis causam indicasset in labe adversus remedia pertinaciori *nervorum axillarium, qui graciliores & teneriores sunt nervis ex osse sacro ad femora & pedes descendentibus.* Nam quod profuisse, ait, *curationem, quae peragebatur serum discutientibus, absorbentibus, & evacuantibus*; scilicet profuit, serum deducendo atque avertendo, quo tumores antea magis, opinor, distendebantur, natura primum adjuvante per *creberrimam copiosamque* mictionem, tum aliis etiam morbis, ascite videlicet, ac late fuso oedemate, & flavae aquae copia intra meninges redundante, in quam illa rejici possunt quae alioqui tumores illos augeri, videbantur indicare. Quae omnia tamen sic velim accipias, ut dicta intelligas, non ut Wepfero ipse adverser, cujus memoriam, & egregia merita quanti faciam, non ignoras; sed ne te quidquam celem de conjecturis, quales eae cunque sint, circa has res meis, quibus non plus tribues quam volueris. Sed historiis Valsalvae expositis, ad meas veniamus.

11. AGRICOLA annos natus, ut videbatur, ad quadraginta in Bononiensi S. Mariae de Morte Nosocomio decumbebat. Is primum in thorace correptus fuerat dolore vago, cum punctionis sensu: tum linguae deinde, & dexterorum artuum

---

(1) Epist. 3. n. 16. 17.
(2) 18.
(3) Vid. Epist. cit. 3. n. 17.
(4) In Schol. ad cit. Obs.

resolutione, ut tamen movere nonnihil posset. Inter hæc notos agnoscere, & intelligere videbatur: mox nihil. Vehemens erat pulsus, & frequens; sed æqualis. Respiratio; si ultimum vitæ tempus excipias; non mala. MORTUI Venter maximum eorum quos ad id tempus videram, lienem ostendit, cætera, sensuum judicio, sanum: jecinoris autem limbum inferiorem livescentem. Thorax utraque in parte mediocrem sanguinolentæ aquæ copiam habuit, tum pulmones pleuræ adhærentes posteriore facie, cæterum, etsi intus extraque ibi rubebant, non duros. In pericardio aqua crassa, sed pauca, eique similis in qua caro recens lota est. Cor flaccidum non secus ac cæteri musculi, in ejusque dextera auricula & ventriculo magna polyposa concretio, muci instar subflavi. Hac firmior erat altera quæ Pulmonarem venam tenebat, ascendens quasi a quadam basi, ab *excrescentia*, cui annectebatur, coloris cinerei, valvulis Mitralibus innata. Dum e Cranio cerebrum educebatur, aqua erupit quæ inter Crassam fuerat, Tenuemque meningem, imo inter hanc quoque, & cerebrum, a quo hæc propterea nullo negotio separabatur. Vasorum trunculi qui per ejusdem meningis superiora feruntur, sanguine erant distenti. Substantia cerebri laxa. Lateralibus apertis ventriculis, natibusque, & testibus cum Pineali glandula retectis, hanc pene totam ex flava, & duriuscula, friabili tamen, materia constare inveni, quatuor autem illarum protuberantiarum colorem ad flavum vergere. Dextero, & sinistro ventriculo aliquid aquæ inerat, ejus similis, nisi quod crassa non erat, quæ in pericardio descripta est. Et superficies quidem utriusque ventriculi minus erat lævis, quam solet: sed in sinistro fuit præterea vitium quod magis in oculos incurreret. Nam præterquam quod flavus, & quasi diffluens erat ille medullaris tractus qui interjicitur inter Optici nervi Thalamum, & corpus Striatum, hoc ipsum corpus, si cum dextero comparares, multo strigosis quasi a tabe quadam factum, subsidebat, & ex ejus medio tuberculum prominebat maximæ fabæ magnitudine, & figura, colore autem rubro, qualis in cute conspicitur cum recens sugillata est. Quod sectus, nihil peculiare ostendit præter eandem rubedinem, cum reliquum Striatum corpus totum flavesceret, eaque esset laxitate, ut quasi diffluerct.

12. Historiæ hujus alias partes considerabimus alio tempore. Nunc illud propter quod hic potissimum scripta est, vides, ut non minus quam quæ supra aut propositæ, aut commemoratæ sunt, Willisii, & Valsalvæ doctrinas confirmet; hujus, quia vitium in latere fuit cerebri opposito ei corporis lateri quod erat resolutum; illius (1), quia in resolutione etiam nec diuturna, nec gravi, vitium fuit non modo in vicinia Striati corporis, sed in hoc ipso, & sane ejusmodi, ut decolor esset ac minus firmum. Hæc poteris ad illa addere quæ scripsimus Epistola III. (2) de gravissimis ut plurimum inter omnes partes cerebri corporis Striati, aut ejus viciniæ læsionibus: & si licet non ejusdem generis vitia conferre inter se; vereri magis poteris, ne casui imputandum sit quod ex illis Observationibus pene omnes vitium exhibeant a dextris, quando hactenus in his Litteris descriptæ tres ex Valsalvæ schedis, una ex nostris, omnes proponunt a sinistris. Nostræ hujus est; nisi quod vicissim vitium proponit a dextris; in eo persimilis Observatio Peyronii (3) quod in medio ferme Striati corporis durum tuberculum, fabæ multum depressæ crassitudine, profert ex adolescente, cui latus oppositum cœperat paralysi laborare. Nunc postquam tot a nobis hac, aliisque Epistolis tum proposita, tum memorata legisti exempla noxarum gravium, quæ Striatorum corporum læsiones sunt consecutæ; jam tanto libentius probabis quod Cl.

---

(1) Vid. supra, n. 3.
(2) n. 18.
(3) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1741. Quatrieme Obs.

Langhansius

Langhansius (1), spectatis observationibus nostrarum similibus, scripsit, has Striatas protuberantias esse partes cerebri nobilissimas, nec mirandum, cum maximam ejus crurum portionem faciant, & quod consequitur, Medullæ trunco originem præbeant, si læsis ipsis, & cerebrum, & reliquum corpus magnis, ut ostensum est morbis, sæpiusque funestis afficiatur.

13. SENEX, qui ex apoplexia hemiplecticus tota corporis parte dextera; si caput, quod valebat, excipias; neque sentiendi, neque movendi ullam facultatem retinuerat, in Bononiense Incurabilium Nosocomium admissus est. Ibi febre correptus, & spirandi difficultate; quam tamen neque ponderis, neque doloris ullius sensus in thorace, comitabatur; imbecillo ultimis diebus pulsu, & penis gangræna accedente mortuus est A. 1704. VENTER nihil, præter intestina aere turgida, præbuit adnotandum. Thoracis sinistra cavea aquam habuit, sed paucam: dextera superiorem pulmonis lobum ex nigro purpureum, durum, compactaque substantia. Nihil aquæ in pericardio: cor autem adeo flaccidum, ut nunquam antea sic vidissem; in se enim ita conciderat, vix ut digiti crassitudinem æquaret. Sed & musculi alii laxissimi. E Cranio, inter secandum, aqua defluxit non pauca: quæ mox & ad cerebri basim, & in vertebrarum tubo conspecta est. In Lateralibus etiam ventriculis aliqua ejus portio fuit: major autem fuerat, ut opinor, sub Tenui meninge; hæc certe qua sulcis inter anfractus cerebri interjectis respondebat, propemodum albicabat. Præter hæc, nihil in cerebro, aut cerebello adnotatione dignum, nisi quod in plexu Choroide, saltem a sinistris, vesiculæ erant aqua turgidæ.

14. Senis hujus, quem pulmonis sustulit inflammatio, hemiplexiæ causam noli credere a me facile in iis statui vesiculis, quæ in parte resolutæ opposita turgebant; sic enim sæpius vel sine ulla paralysi invenire consuevimus. Multo autem minus in aqua statuo intra cranium reperta, quippe quæ non sinistram magis cerebri partem premebat, quam dexteram. Quod miror quosdam, & in his Willisium, ut in Sectione ista Sepulchreti XV. (2) vides (nisi quid forte Lugdunensis, nedum Genevensis typographi incuria deest) non attendisse; neque enim ab illuvie serosa & sanguinea anteriorem cerebri cavitatem implente, unius potius, quam alterius corporis Striati compressionem, laterisque resolutionem deduxisset. Quid ergo est? Mox postquam aliam subjecero Observationem, conjiciam (3). Neque enim tam difficile id puto, quam si ex me quæreres, cum Generosissimus Senex (4) simul hemiplexia, simul ictero correptus esset, qui fieri potuerit, ut intra idem latus dexterum, quod erat resolutum, se *accurate* adeo contineret aurigo, *ut etiam nasi dextrum latus icteritium esset, sinistrum vero colorem naturalem retineret* quando idem flavum sanguinis serum non minus circumibat per sinistrum latus, quam per dexterum; nisi forte credas, per laxiores hujus fibras lentius promotum magis inficere potuisse.

15. ANICULA ex apoplexia jam tres annos hemiplectica sic tamen, ut sentiendi facultatem retineret, accedente ob decubitum, an aliam ob causam clunis gangræna, octo ante diebus in idem fuerat in quod Senem diximus, Nosocomium excepta. Ubi intra paucos dies vehementi dolore correpta est, primum resoluti humeri, mox etiam linguæ: quæ inspectæ partes nihil, quod sub sensum caderet, vitii ostendebant. Dolorem aphonia excepit, hanc mors, quæ sensim tamen, & sine ullo resolutionis incremento accessit. CAPUT, & collum dumtaxat hujus mulieris dissecta sunt. In collo id glandulæ Thyroidææ vitium deprehendi, quod alibi (5) descriptum, hic iterare minus attinet: præterea in quodam arteriæ

(1) Diss. de consensu part. corp. hum. §. 88.
(2) Obs. 9. cum Schol.
(3) n. 17.
(4) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 64.
(5) Epist. Anat. 9. n. 38.

vicinæ trunculo concretionem inter tunicas ex flava materia media inter mollem, atque friabilem, parvam illam quidem, sed ita introrsum extuberantem, ut trunculi cavum angustius faceret: denique in altera Parotide parva frusta ex materia quasi tartarea, quæ mora postea in osseam duritiem transivit. Verum antequam collum, & caput attingerem, dum illud a thorace dividerent, tantam vim aquæ ex vertebrarum canali tum superiore, tum inferiore erupisse, testati sunt, quantum vinarium vas, quod *boccale* vocitant, impleri posse, existimarent. Itaque pauca circa cerebrum, pauca in ejus ventriculis superfuit: præter quam, nihil aliud quod adnotatione dignum esset, invenimus.

16. Ex gangræna quidem, pessimi generis particulas in alveum sanguinis relatas, cum linguæ nervos, tum alios aliquos invasisse eorum potissimum qui ob triennem humeri quietem minus fortasse resistebant, doloresque illos intulisse, non difficile est explicatu. Sed non propterea intelligitur, quomodo tanta aquæ copia intra cranium, & vertebrarum tubum congesta sit, & cum sit, aphoniam quidem, & mortem, sed non simul reliqua apoplexiæ legitimæ symptomata invexerit. Num quod paulatim ad tantam illam copiam pervenerit? (1) Et credere quidem possumus, jam tum ab hemiplexiæ initio multum aquæ in eo tubo, sive, ut vocant, in Sacra fistula fuisse. Sic enim sæpe in paralyticis invenitur, ut Coiterus præmonstravit, cujus habes in Sepulchreto Observationes (2), tum deinde Wepferus, qui ad id facile inquirendum, omnibus jam e cranio detractis, tum statuere hoc humilius solebat, ut per Sacræ fistulæ ostium declivem ab ea egressum haberet humor: quod a plerisque aliis in certorum quorundam cadaverum sectionibus neglectum, nos certe aut eadem, aut alia ratione sæpe inquirere non omisimus, ut ex superiore etiam Epistola (3) intelligere potuisti. Wepferi autem observationes non in hac modo Sectione (4), sed in II. quoque (5) videas, præsertim in quibus *multum*, *aut plurimum* seri ex ostio illo exire, conspexit. Nam in qua *ad unciam* vidit effluere, ea minoris facienda est, si quod ipsi, & Coitero videtur fuisse incognitum, secundum naturam quidem humoris aliqua copia in ima Sacra fistula est agnoscenda; qua de re quid nobis exploratum sit, erit alibi dicendi locus; neque enim difficile est, ut in cadaveris gestatione, aut multiplici, ut sæpius fit, volutatione ejus naturalis humoris portio ab imo ad summum fistulæ transeat. Verum cum aut copia multo majori, aut alia ac debeat, natura est, intelligere quidem licet, quemadmodum aut hac alia natura lædat, aut ea multo majori copia non jam nervos illos infimos Caudæ Equinæ, sed ipsum longe teneriorem, quem circumfundat, Spinalis medullæ truncum aut magis premendo, aut laxando, inferat artuum resolutionem: sed qui fiat, ut cum illum undique circumfundit; tamen a dextero magis latere, quam a sinistro, aut a sinistro magis, quam a dextero, premat laxetve, ut lateris illius, non hujus, aut hujus, non illius paralysim faciat, intelligere non licet. Igitur quæ nos difficultas circa aquam in cranio tenebat (6), eadem in Sacra quoque fistula detinet, nisi aliquid præterea huc adjiciamus.

17. Id autem repetendum videtur a præcedente alterius partis aut cerebri, aut Spinalis medullæ dispositione, sive hæc a natura sit, sive a morbo: ut si minus firmam quam altera, intimam habeat structuram, aut si, velut in ea apoplexia quam alias (7) a meningum convulsione fieri, proposuimus, alterum cerebri hemisphærium a vehementiori suæ meningis convulsione magis quam alterum, constrictum fuerit. Jam vero si ad nativam, aut si ad relictam a morbo in alte-

(1) Vid. Epist. 4. n. 29.
(2) Sect. hac 15. Obs. 6. & 7.
(3) n. 13.
(4) Obs. 3.
(5) Obs. 40. & 47.
(6) n. 14.
(7) Advers. 6. Anim. 84. & Epist. Anat. 13. n. 27.

ro latere imbecillitatem ejusmodi, quæ per se quidem obesse vix posset, si ad eam, inquam, undique circumjectæ vis aquæ accedat; nimirum intelligis, cui vi firmius latus cerebri resistat, aut Medullæ, eidem infirmius non posse resistere.

18. Quod autem de cerebro, ejusque appendice medulla Spinali per suarum meningum convulsiones læsis dicebam, idem quoque de nervis ab illo, aut ab hac proficicentibus & alias (1) dixi, & nunc etiam tanto libentius dico, quanto facilius est intelligere, non Tenuem modo, sed & Crassam meningem circum eos quos convestiunt, nervos undique posse contrahi, quam circa alterum cerebri, aut Spinalis medullæ latus. Sic in adolescente (2) qui ex vermibus intestina irritantibus, linguæ paralysi corripiebatur, intra aliquot dies solvenda, sed cum ventris torminibus recurrente singulis mensibus, rem ego ex convulsione explicabo per consensum quendam ad meninges quæ linguæ nervos cingunt, producta, levi, quidem, ut facile paralysis solvebatur, sed cum intestinorum convulsiones redibant, ipsa quoque redeunte. Igitur si nervos quoslibet, non ex durioribus tamen, convulsæ aut meninges suæ, aut contiguæ musculosæ fibræ constringant, aut si non valde constrictos, & mox sic satis restitutos circumfusa aqua premat, aut laxet; resolventur partes quibus ii nervi prospiciunt: atque hinc quoque habebis unde intelligas quibusdam in casibus, quare cum eadem aqua omnes interdum circumfundat qui aut ex cerebro, aut ex Spinali medulla proveniunt, nervos; non omnes tamen laxentur.

19. Facile autem ad Spinales alterius lateris nervos, suarum meningum convulsione certo tempore, nec tamen arctius, circumpressos, attinebat casus non vulgaris, qui Bononiæ A. 1705. in eodem quod semel atque iterum supra memoravi, Nosocomio diebus circiter octo spectatus est. Virgo erat annorum, ut mihi visa est, quadraginta, quæ post diuturnum dolorem capitis, altero sensim resoluta erat corporis latere sic ut tandem neque ad motum, neque ad sensum hoc uti posset. Ita affectæ sanum quoque alterum latus similis paralysis quotidie vespertino tempore corripiebat, matutino autem adventante, integram omnino relinquebat. Quod postquam septies, aut octies contigit eadem semper, aut siquando non eadem, una, utsummum, hora citius, aut serius; tum vero thoracis inflammatio continuo accessit, eaque Virginem sustulit, cujus dissectio cadaveris, invitis nobis, omissa est. Sed resolutionum ab ejusdemmodi causa alia quoque exempla a me alibi indicata sunt.

20. Indicata sunt etiam exempla earum quæ a convulsis circa nervos musculosis fibris videntur accidere. Nec vero negaverim, posse interdum ea quoque ratione explicari quæ sic a Boerhaavio (3) proposita est: convulsi musculi *duritas, si nimia fuerit, destruit musculum, & relinquit paralyticum, uti sæpe post convulsiones contingit fieri*: quanquam ubi simul cum motu sensus tollitur, non tam muscularis fabricæ destructionem, quam compressi tunc nervi, modo ex durioribus non sit, constrictionem præstat incusare, a qua una repeti utrumque potest. Quod autem eidem placuit (4), *paralyses membrorum, ubi nullum subest cerebri vitium*, ideoque *auscultantes medicamentis externis*, eas, inquam, *sedem* habere in *tela cellulosa* qua omnia nervorum vasa cinguntur; hæc quoque explicatio sua laude digna est, si quis apte, nec sine aliquo additamento utatur. Nam cæteroquin haud secus ac aliæ, suis ipsa quoque difficultatibus videtur premi. Vide enim in Sepulchreto (5), vel potius in eo ipso libro (6) qui ibi negligentius descriptus est, quæ Wepferus in hydropicis, motu, & sensu viscerum, atque artuum inferiorum pollentibus,

---

(1) Ibid.
(2) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 160.
(3) Prælect. in Instit. ad §. 401.
(4) Ibid. ad §. 282.
(5) Sect. hac 15. Append. ad Obs. 5.
(6) Auct. Hist. Apopl. Hist. 13. in Schol. n. 2.

animadvertit, scilicet *in abdomine nervos & plexus nervosos, non solum sero copioso inundatos, sed etiam illos ipsos, aqua tenui membrana coercita, veluti gelatina, incrustato, in pedibus vero a planta ad coxam, ipsosque lumbos œdematosis, cutim, pinguedinem, membranas, imo ipsos musculos instar spongiæ aqua turgidissimæ maduisse*; ut dubitandum non videatur, quin cellulosæ illæ telæ quibus nervorum vasa cinguntur, ipsæ etiam aqua distentæ fuerint, & in aliis sint, quos pene quotidie, & sine ulla quidem resolutione, videmus, hydropicis.

21. Sed etsi quod de nervorum affectionibus in libro habemus *de Locis in homine* (1); si tamen de iis nervis ibi sermo est de quibus hic loquimur, *morbum* videlicet qui *in ipsos pervenerit, quiescere in eodem loco; & difficile esse ipsum educere*; etsi, inquam, id ut plurimum verum est; minus tamen est, cum morbi causa in cellulosis consistit eorum telis, ubi externis parere medicamentis, ut paulo ante indicabamus, expertus est Boerhaavius. Quin aliquando vel citius paret, quam ægro opus esset, ut cum recens resoluta membra, corpore necdum satis præparato, thermarum balneis, aut lutis præpropere committuntur; serum namque morbidum ex ignobilibus sedibus alio abductum, in nobiliores facile irruit, ut in cranii cavum, aut Sacram fistulam, cerebrum, aut medullam Spinalem, præsertim ubi ad apoplexiam, aut ad paraplegiam dispositio est, male mulctaturum. Quo Willisii (2) observationes ex parte refero, cum ex usu, aliis paralyticis utilissimo, thermarum Bathoniensium, quorundam *membra plura atque prius affecta, gravius resoluta* animadvertit. Eodemque facile spectat locus T. Livii (3): *Cn. Cornelius consul ex monte Albano rediens, concidit, & parte membrorum captus, ad aquas Cumanas profectus, ingravescente morbo Cumis decessit.* Quem locum etsi ab iis qui de thermis Cumanis, proximisve Bajanis, earumque usu scripserunt, animadversum esse, non memini; tamen quali de casu in eo sermo fiat, idem Livii significat loquendi modus, alias (4) productus, & explicatus de Attalo inter concionandum obmutescente, & cadente: *concidit.... parte membrorum captus.* Verum ad historias nostras redeamus, atque adeo ad ultimam ipsarum veniamus.

22. MULIEREM, quam semel prehenderat apoplexia, rursus corripuit, stupidamque, & semiparalyticam reliquit. Uno, aut altero interjecto mense, febris invadit non mediocris, ut pulsus, sitisque commonstrant, eaque in Bononiensi S. Mariæ de Vita mulierem conficit. CEREBRI vasa nigro sanguine turgidula: ipsum vero laxum adeo, ut Crassam, quam detrahebamus, meningem quibusdam in locis cum Tenui, corticalis quoque substantia sequeretur. Cæterum aqua pauca in tertio ventriculo. Reliqua autem viscera sana. Quæ dum rimamur, & ex sinistro cordis thalamo concretionem polyposam extrahimus, interveniens forte Valsalva, alteram, inquit, reperietis a dextris. Quam, dextera incisa auricula, mox vidimus inde in venam Cavam suis ramis pertinentem. Sinistra tamen, non minus ramosa, firmiorem habuit truncum, substantiam intus compactæ carnis referentem, quam corpus quoddam quasi nerveum cingebat.

23. De polyposis concretionibus erit aptior alibi (5) scribendi locus. Hic satis a laxo adeo cerebro stuporem mulieris, & semiparalysim deducere. Neque enim satis spirituum secernere poterat, & ad membra mittere. Qua de re, ut maxime obvia, non attinet multa verba facere; tametsi ad id comprobandum vides in Sepulchreto (6) unam eandemque semel, atque iterum Observationem proferri tam paucis interjectis, ut minus mirum sit, duas ferme ex Willisio (7) paginas in Scholiis ad Observationem III. descriptas, iterum pro Scholio ad Observationem

(1) n. 9.
(2) De Anima Brut. P. 2. c. 9.
(3) Hist. l. 41.
(4) Epist. 3. n. 17.
(5) Epist. 24. n. 26. & seqq.
(6) Sect. cit. Obs. 8. & 13.
(7) c. cit.

XXX. easdem describi. Cæterum hujusmodi in primis sunt paralyses, in quibus frustra, ad tollendam causam, resolutis partibus adhibentur remedia. Ad tollendam causam, inquam. Nam Valsalva ad fibrarum tonum aliqua ratione adversus majorem laxitatem servandum se, dicebat, adhibere: eandemque ob causam cum ad avertendas apoplexiæ minas, sanguinem e semiresolutis jam diu manibus aliquando mitti, imperaret, imperabat simul, ut aquæ loco vinum calefieret, in eoque manus, ut tum fieri solet, mergeretur. Quæ, cum Valsalvæ consuetudines scire cupias; nolui reticere. Porro aliæ, extra cranium quoque, paralysis causæ sunt, ad quas inutilis usus est externorum remediorum. Harum selecta quædam exempla satis erit ex Cowpero (1), & Saltzmanno (2) commemorare. Uterque partium inferiorum resolutionem accidisse, deprehendit, Cowperus ab interno tumore, qui duarum dorsi vertebrarum corpora ita exederat, ut per eorum cariem foramen aditum præberet digito ad medullam ipsam Spinalem immittendo; Salzmannus autem ab eadem medulla, non pravo ejusmodi humore læsa, imo plane exsucca in superioribus lumborum vertebris: quod vitii cum in altero, ajat, *in omnibus lumborum vertebris* habuisse: perspicuum est, non Medullam modo, intra supremas earum desinentem, sed & Equinæ, ut vocitant, caudæ partem non parvam (quæ utinam Salzmannus diligentius, aut certe dilucidius proposuisset) idem vitium occupasse. Signa autem quæ latentes has paralysis sedes quadantenus in vivis indicarent, his perlectis utriusque Auctoris observationibus poteris existimare.

24. Denique ne mireris, quod febris, quæ secundum alias Hippocraticas prædictiones apoplexiam excipiens solvit, fœminam quam proposui, perdiderit; Martianum (3) vide, febrium conditiones distinguentem, illisque prædictionibus hanc ex Coacis opponentem: *Apoplecticæ affectiones de repente exolutorio modo fientes, febre temporis progressu accedente, perniciosæ.* Hæc vero febris: ut alia mittam; sane uno, aut altero post mense accessit. Satis de Paralysi. Vale.

---

(1) Act. Lips. A. 1699. M. Feb. ad Tab. 93.
(2) Act. N. C. T. 2. Obs. 102.
(3) Annot. in Hippocr. l. 2. de Morb. S. 2. v. 67.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XII.

Sermo est de Hydrocephalo, & de Aqueis Spinæ Tumoribus.

Hydrocephali nomen etsi unum est; plures tamen, ut nosti, & sede, & affectibus, inter se discrepantes affectiones significat, primum quidem; ut rem in paucissima contraham; aquæ congestionem inter cranium, ejusque integumenta; deinde intra cranii cavum, idque aut ossibus, quod fere in fœtibus fit, & pueris, diductis amplificatum, aut minime diductis ad eum modum perstans ad quem consistente ætate videmus: quanquam hoc ultimum genus ne ii quidem qui hydropem cerebri appellant, hydrocephalum omnes vocant. Primum illud atque exterius hydrocephalum etsi in viventibus conspeximus, & præsertim in nobili infante, quem cum aliis Medicis consulti, sine Chirurgi ferro, sanavimus; in mortuis tamen examinandi occasionem nec Valsalva, nec ipsi habuimus. Interni autem primum genus, saltem postquam aqua exierat, iis in fœtibus vidisse me, credo, quos cerebro carentes dissecui, velut postea declarabo. Alterius vero generis crebras tum Valsalvæ, tum mihi esse observationes, ex superioribus Epistolis non una ostendit. Quarum nullas in animo est hic iterare; sed unam potius proferre, cui locum in iis Epistolis aptum non fuisse, cognosces. Eam cum protulero, tum commemorabo quæ vidi, ad primum, ut puto, interni hydrocephali genus attinentia: nec alia de Spina, ut vocant, bifida, sive de Aqueis hujus Tumoribus reticebo.

2. Anus, postquam antiqua artuum ulcera, minus jam in dies, minusque manantia, novissime arida apparuerant, sensim quasi a senectute confecta, mortua est.

Cadaver Gymnasio huic cessit, cum altera quæ A. 1725. habebatur Anatome, jam ad finem spectaret. Igitur viscera pleraque omnia ipse perscrutatus, jecur, & splenem animadverti magnitudine excedere aliquantum naturalem modum, nec substantia ipsa omnino esse secundum naturam. Multo autem erant æquo ampliores tum ureteres, tum renum pelves, indicio non obscuro, fuisse olim mulierem calculis, aut aliis renum vitiis obnoxiam: quo & parvitatem censui attinere renis dexteri, dimidio minoris quam sinister. Tuba sinistra Falloppiana, fimbriis, interjectoque his orificio omnino deletis, in unum corpus extremo illo coaluerat cum ovario. Fundo uteri aperto, conspecta est in ipso hujus latere sinistro excrescentia, quæ magnitudine, & forma dimidiatum referebat lupinum, basi dumtaxat utero annexa, facie autem utraque soluta, & lævi, nec secus ac fundi universa interior facies, rubicunda. Cranii, & quod consequitur, cerebri figura erat abnormis, ut Epistola I. (1) descripsi; hæc enim illa fœmina est, de qua ibi in extrema quadam, ex parte huic simili, historia mentionem injeci, reliqua alibi pollicitus, quod hic videlicet præsto. Laterales ventriculi plenissimi erant aqua turbida. Choroides plexus albescebant. Corpora Striata, quocunque cultrum, assulatim secando, dirigeres, ex cinerea ubique substantia, mirantibus qui aderant, nusquam medullares strias, sed disjecta solummodo medullaria puncta apparere. Cerebellum, ut medulla quoque Oblongata, flaccidum fuit. Denique Pituitariam glandulam cum valde humilem, ac subsidentem animadvertissem, diligenter extraxi, & primum sine Appendice esse vidi, in Adversariis VI. (2) descripta, &

(1) n. 14. in fin.

(2) Anim. 25. & Tab. I. Fig. 4.

delineata, tum ejus corpus ex fusco flavere, & in se contractum atque strigosum, præsertim quod ad altitudinem attinebat, multo minus quam soleat, sursum protuberasse.

3. Si antiqua, & novissima hujus fœminæ incommoda, accurate aliquis adnotasset, ex quo inquirendo cognoscere potuissem; cum plura quæ, dissecando, perspexi, hic perpendere non omitterem, tum certe alio potius quam huc, observationem hanc retulissem. Quod fieri poterat de quibusdam in hanc Sepulchreti XVI. Sectionem collatis, præsertim vero de ea quæ sub num. VI. & de prima, atque altera quæ sub num. VII. in Additamentis proponuntur; neque enim, quod etiam pro indicavi, plerisque placet, ubi caput non tumet, ibi hydrocephalum agnoscere. Non est tamen dubitandum, quin cum multa intra cranium aqua sensim magis, magisque congeritur, si huic cedere, ut in tenellis, ossa possent, tumor capitis esset oriturus: & quin aliquæ ex iis causis propter quas in illorum cranio aqua congeritur, eædem sint ob quas congeritur etiam in adultorum, ut puta, præter hydatides, de quibus infra (1) dicemus, in plexu Choroide, aut alibi intra cranium disruptas; ut puta, inquam, aut ea glandulæ Pituitariæ constitutio quæ nullam aquam transmittat, ut in Anglo illo (2) cujus cerebri ventriculis sero plenis hæc suberat glandula parte altera prædura, altera absumpta, aut ea aquæ natura, quæ ad hanc, aut per hanc glandulam transmitti non possit, quorum illud verisimile est, cum aqua dumtaxat limpida; hoc vero, cum turbida ventriculos cerebri distendit, qualis in Viro Principe a Brunnero (3) animadversa est, a nobis autem in ea quæ proposita est, fœmina. In hac enim cum is ichor qui per artuum ulcera amandari consueverat, in eos ventriculos divertisset, impedire ipsa sibi, irritando, & corrugando Infundibuli extremos tubulos, viam potuit in glandulam Pituitariam, quæ propterea, ut eæ partes solent quæ ab officio cessant humores excipiendi, subsederit, ac strigosa facta sit. Quod si crassum, nec irritans serum in eam glandulam se intrudat, exire autem nequeat; illud quod e ventriculis eodem illabi perget, glandulam quidem vehementer, ut Peyronius (4) vidit, tumidam reddet, sed reliquo demum sero illuc aditum præcludet. Cæterum in aliis aliunde esse possunt causæ propter quas vel tenui aquæ iter non pateat per eam glandulam. Esse autem ex naturæ institute tenuem in ventriculis aquam, & limpidam, sed vix plus quam ut ea ventriculi madeant, negandum non credo. Quod si plus forte in catulis illis invenit Littrius (5), quibus uno ictu absciderat caput; at illi etiam tum lactentes erant; est autem in cavis omnibus fœtuum, & recens natorum animalium aquæ plus quam in adultis; itaque optandum fuerat, ut quod periculum in lactentibus fecit, idem fecisset in adultis. In his enim aquam tum demum abundare, credibile est, cum aut plus æquo secernitur, aut cum aliqua causa est quæ illi iter ad Pituitariam glandulam intercludat, aut minuat. Quæ autem de glandula hac dico, eadem simul de cæteris quoque latentibus viis dicta volo, per quas aquæ exitum a natura paratum credo secundum ea quæ fusius alias (6) ad te scripta, hic minime necesse est iterare.

4. Illud potius quod tunc me fugit, addendum est, in Sectione hac Sepulchreti XVI. tres unius hydrocephali proponi historias, singulas a singulis descriptas, sub num. VII. a Cummio; sub VIII. a Paisenio, denique sub V. in Additamentis a Pechlino. Hi enim omnes aderant, cum ab Hornio infantis illius cadaver Lugduni Batavorum A. 1666. dissectum est. Cum igitur primi duo in

(1) n. 6.
(2) Act. Lipf. A. 1688. M. Maj.
(3) Eph. N. C. Cent. 6. Obs. 1. in fin.
(4) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1741.
(5) Hist. de la même Acad. A. 1711. Obs. Anat. 7.
(6) Epist. 4. n. 36.

Ephemer. Nat. Cur. Dec. I. alter A. I. (1) alter A. IV. & V. (2) suam quisque descriptionem edidissent; Pechlinus tandem in Observat. Phys. Med. (3) suam addidit, non obscure significans, historiam illam non satis accurate ab aliis traditam esse. Eam ego, inquit, *quod rara sit, minusque pro sui pretio descripta curiosius exponam.* Et magna sane vel in aquæ pondere sunt descrimina, cum Pechlinus a quo in hoc quidem vix discrepat Paisenius, uncias ponat *CLXIII.* quas Commius dixerat *triginta sex.* Cætera ipse conferens intelliges, illudque in primis quod ad rem præsentem facit, cum Paisenius ajat, *glandulam pituitariam flaccidam & satis magnam* fuisse, Cummius autem contra neget, *de glandula pituitaria ullum apparuisse vestigium*; de hac glandula Pechlinum silere; ut suspicari quis posset, ab singulis singulas hydrocephalorum trium ab Hornio anno eodem sectorum observationes describi, nisi ejusmodi observationem *raram* esse, ut sane est, admoneret Pechlinus, & tot alia unam eandemque fuisse, satis ostenderent. Cui potius igitur de tribus credemus? Brunnerus (4) qui singulos legisse poterat, Cummio certe in eo credidit, quod *glandula pituitaria plane defuerit*; neque enim aliam, quam Cummii designare potest descriptionem; tametsi in anno error est vel in exemplari (5) quod in Sepulchreto describitur: neque enim semper hujus typographis, qui alioquin sæpius erravere, imputandus est, ut neque obscuritas illa tanta primæ in Sectione hac Observationis; siquidem ad eundem modum legitur in Opusculo Bartholini (6), cujus tamen nomen Scholiis quoque in eam Observationem fuerat subjiciendum. Sed ut illuc redeam; ego singulis in eo credam in quo inter se conveniunt: ubi discrepant, aut hærebo, aut si peritiæ, diligentiæ, temporis quo scripsit, habenda est ratio: credam Pechlino. Verum utinam in Sepulchreto de tribus illis Observationibus hæc injecta esset dubitatio. Habes quid modo censeam de duabus illis Observationibus, quas primo loco cum alias de Pituitariæ glandulæ officio ad te scriberem (7) in Sepulchreto indicavi.

5. Nunc iis in fœtibus quos ab interno hydrocephalo enectos puto, quid a me sit observatum, commemorabo. Commemorabo, inquam; neque enim hic repetere oportet quæ alias edidi; satis est indicare, & siquid forte illustrationis gratia addendum est, addere. Igitur primum omnium relegas velim quæ de fœtu sine cerebro nato, & a me Forolivii dissecto, in Epistolis Anatomicis (8) proposita sunt, illudque in primis cerebrum facile a primordiis non defuisse; sed hydrocephalo extenuatum, & in aquam resolutum, per foramen quod in summa erat Spina, abscessisse. Quod tunc facere, sicut ibi sum fassus, *non vacabat*, ut *plerasque aliorum hujus generis observationes expenderem & cum hoc nostro*; enim putabam; *cogitato conferrem*, cum post libri editionem, otii aliquid nactus, mox facere cœpissem, gavisus sum incidens primum in Cl. Marcotii Commentarium (9), ex quo intellexi, non aliter ipsi fuisse visum, ac mihi. Qui cum postea observationes cæteras, quas Wepferus (10), & Stalpartius (11) olim collegerant, & iis recentiores, quas Cl. Brinius (12) memoravit, aliasque adnotassem, ut singulas huc magis attinentes seligerem, & quandocunque possem, conferrem; tot alias, interea novis prodeuntibus libris, vidi ad doctissimis Viris indicari, ut satis otii futurum mihi diffi-

(1) Obs. 47.
(2) Obs. 196.
(3) l. 1. Obs. 61.
(4) Sect. hac. 16. in Schol. ad Obs. 12. in Addit. ad fin.
(5) Eph. N. C. Dec. 3. A. 1. Obs. 152. in Schol. ad fin.
(6) Consil. Med. de Comet.
(7) Epist. 4. n. 36.
(8) XX. n. 56 57.
(9) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1716.
(10) Eph. N. C. Dec. 1. A. 3. Obs. 129.
(11) Cent. 1. Rar. Obs. 2.
(12) Inquis. de Spirit. Animal. n. 35. & seqq.

derem ad cunctas, non dico perpendendas, sed ne apud Auctores quidem reperiendas; tanta sæpe Operarum incuria plerorumque sunt aut nomina proposita, aut loca designata!

6. Igitur collatione hac aliis relicta, nunc satis mihi est, in non paucis saltem eorum casuum, quos perpendere licuit, intellexisse, cum cerebrum revera defuit, ob eam causam potuisse, ad eundemque modum deesse, de quibus paulo ante indicatum est. Quod si meum aliud aliquod plenius propositum, aut si Amicorum ineditum adhuc exemplum optas; videsis quod suum meumque Vallisnerius (1) memoravit, in adversariis (2) a me descriptum, ut unum dumtaxat hic oporteat addere quod certius memini, videlicet cranii nihil præter hujus basim fuisse, neque hanc totam: nam quidquid de ipsa esse solet post magnum occipitis foramen, desiderabatur. Paucis autem antequam eam puellam secarem, mensibus, hoc est sub finem A. 1711. cum forte Venetias petiissem, ab Amicis acceperam, & nominatim ab eo, quem alias (3) tibi laudavi, Alexandro Bonis; docto Medico, & diligenti, affuisse se non ita pridem cum Santorinus ipse quoque descriptæ a me similem puellam incideret (sæpius enim; etsi in maribus hæc etiam accidunt; in sequioris sexus fœtibus videor novisse: certe ille quoque, de quo paulo ante dictum est, Foroliviensis fœmineus fuit (4)) vidisse igitur corpus optime nutritum, eaque magnitudine quæ conveniret justo, ut hæc quæ statim a partu mortua erat, partus tempore in lucem editæ: summum dumtaxat caput valde fuisse depressum: a quo cum sublata esset, membrana crassa, capillatæ cuti penitus connata; non cranii fornicem, non cerebrum, quæ nusquam erant, sed quandam quasi vesicam conspexisse, in qua nihil nisi aqua flava, ab hac autem vesica quæ anteriora tenebat, prorsus sejunctam, in cranii basi, atque adeo in ipsa Oblongatæ medullæ sede particulam, nucleo amygdalæ non majorem, quæ cerebelli loco esse posset. Intelligis, hic ab hydrocephalo, cujus aqua necdum universa effluxerat, destructum cerebrum, medullam Oblongatam, & cerebelli maximam partem: quod omnino una cum cæteris destructum, simul cum aqua effluxisse videtur in iis fœtibus duobus, quos a me dissectos commemoravi. Nec sane aliter ejusmodi casus esse explicandos, censuit ipse quoque Illustris Hallerus cum alibi, tum in Opusculis Anatomicis (5), quibus pro eximia sua erga me humanitate meum, quale id cunque est, honestare voluit nomen, cum & suam hujus generis in fœmineo pariter fœtu accuratissimam, ut solet, observationem proposuit, & alienas plurimas qua summa pollet eruditione, in hisque expositarum simillimas memoravit. Cerebrum igitur a primordiis in suo fœtu non defuisse confirmat (6) iis rationibus, quæ non secus ac pleræque a Cl. Laufero (7) productæ, transferri possunt ad alios fœtus hujusce generis. Accessisse postea causam quæ aperiret vias per quas cerebrum e sua theca effunderetur. Et sane manifestas in pluribus fuisse vides, ut foramen in Monspeliensi (8), & Foroliviensi nostro, & in nostro altero Patavino (9), in quo necdum effluxerat totum. Hiatus autem in nonnullis fuerunt per quos totum prodierat. Sic in eo de quo Gullmannus (10), *occiput apertum* lego *cum pericranii extensione magna, in qua tota cerebri moles erat inclusa.* Cujusmodi sive pericranii, sive Crassæ meningis, sive potius utriusque herniarum, ut sic loquar, cerebrum includentium exempla alia dabit Hallerus (11). Intelligis autem, quam

(1) Ist. della Generaz. P. 2. c. 17. n. 6. ad litt. *b.*
(2) II. Animad. 35.
(3) Epist. 3. n. 17. & Epist. 5. n. 11.
(4) Vid. & Epist. 48. n. 49.
(5) Opusc. IX.
(6) n. 9.
(7) Diss. qua infans sine cerebro &c. §. 3. & seqq.
(8) Marcot. cit. supra ad n. 5.
(9) Epist. ibid. indic. n. 58.
(10) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 92.
(11) Opuscul. cit. not. 3. & 13.

facile possint distentæ, distractæque eo pondere membranæ disrumpi tandem, inclusumque pondus emittere. Quod si cerebrum sit hydrocephali aqua dissolutum; hæc & pondus augebit, & per foramina interdum etiam exigua ut sensim elabatur, efficiet. Qua autem ratione aqua tum accedat, tum cerebrum dissolvat, illud primum supra (1) quomodo propter impeditas Pituitariæ glandulæ, aliasque vias contingat, satis dictum est: ob disruptas autem hydatides posse etiam fieri, est indicatum. Has, nec mediocri magnitudine, haud ita raro intra cranium, imo intra cerebrum bestiarum increvisse, Observationes, alias (2) a me ex Sepulchreto indicatæ, satis ostendunt: quas si perlegas; idem hominibus quoque nonnunquam accidisse, cognosces. Humanis autem fœtibus aut hydrocephalo laborantibus, aut sine cerebro editis, ut sæpe hydatides in meningibus fuerint, is qui a Cl. Jo. Rud. Zwingero (3) descriptus est, & memorati Monspeliensis, Foroliviensis, aliique commonstrant. Quo etiam pertinere, facile credes totam illam notissimam ex innumeris compactam vesiculis, limpidissima aqua plenis, Wepferi (4) molem; nisi cum iis facere malis qui ad cerebri ipsius substantiam spectasse, existimarunt. Certe autem Hallerus (5) cum observationem indicat Cl. Spœrlini hydatidum loco cerebri inventarum, tum, alibi *pluscula exempla hujus fabricæ haberi*, admonet. Illæ igitur, aut hæ vesiculæ si vel a sua ipsæ distentione forte dissiliant, aquam intra cranium pro sua magnitudine, & numero effundent: hæ autem quæ intra substantiam increverint cerebri, ut in eam alterna arteriarum pulsatione adiguntur, sic prius etiam quam dissiliant, quantum possint ad comminuendam, dissolvendamque mollissimam circumjectam medullam, excogitavit Laufferus (6). Verum quacunque ratione, & quocunque ex fonte intra cerebri thecam aqua præter naturam congeratur; sane poterit, si necdum illud concreverit, ejus concretionem suo interjectu prohibere: aut si jam concreverit; inter ejus particulas se insinuando, has sensim magis magisque disjungere, donec ad minimas ventum sit, facile cum aqua permiscendas, neque ab ea amplius internoscendas. Cujus sensim progredientis, sed necdum perfectæ disjunctionis loculentum habes exemplum, in hydrocephalo recens nato, quem dissecans Christianus Vaterus (7) hemisphæria cerebri conspexit *ab aqua expansa, & in modum brassicæ capitatæ excavata, ubi nulli ventriculi, nullique anfractus, fibræ vero albicantes, & a copia seri valde turgidæ e basi & trunco medullæ spinalis per totam cerebri compagem, velut vasa lactea per mesenterium, densissime ad corticem distributæ, & in via multis vicibus invicem quo ad ramos unitæ, ac complicatæ apparebant*. In altero autem hydrocephalo; ut perfectæ disjunctionis, atque adeo dissolutionis exempla hic omittam ex infra (8) memorandis Kerkringii, Tombini, Laufferi observationibus; in altero, inquam, hydrocephalo, quem pariter recens editum incidit Rombergius (9), non solum disjunctionem propemodum perfectam, sed disjunctarum particularum cum aqua permistionem ipsa indicabit aqua *loturæ carnium similis*, præter quam, & Crassam meningem *nihil distincti in diffluente cerebro* licuit. Nec mirum; aqua enim quæ jam ad mensuras quatuor hic creverat, quanta vi egisset, ostendit, tum ad primam cultri impressionem *cum impetu prorumpens*, tum ossibus cunctis quæ calvariæ fornicem faciunt, ita diductis, ut *magno* inter se *hiatu distarent, & hinc inde facili modo flecti possent*, cum in priore infante essent tantummodo, ut fere in hoc morbo solent, divulsa.

(1) n. 3.
(2) Epist. 1. n. 6.
(3) Act Helvet. T. 1. c. 1.
(4) Obs. 129. cit. supra ad n. 5.
(5) not. cit. 3.
(6) Diss. cit. 34.
(7) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 166.
(8) n. 13.
(9) Eph. N. C. A. modo cit. Obs. 111.

7. Scilicet aquæ in hydrocephalo sensim congestæ, si tener præsertim sit foetus, vis urgens manifesta est, eoque magis, quo citius agere incipit in minus resistentes cranii partes. Hinc hujus ossium impeditus non accessus modo, sed & ipsum alias pauciorum, alias plerorumque incrementum, ut prorsus deesse videantur. Verum insuper nonnunquam accidit, ut universa tumori moles non cranium tantummodo, sed & corporis ossa reliqua sic premat, ut fœtus facies, & corpus in transversum magis, quam secundum longitudinem, augeantur. Cujus rei exemplum eo libentius subjiciam, quod perlectis plurimis hydrocephalorum observationibus, nusquam memini legisse. Sceleton est apud me ante annos quadraginta, aut eo plures confectum, ut vix id meminerim, ab eo qui dono dedit, audivisse fœminei fœtus esse, a magno interno hydrocephalo in matris utero enecti. Et sane cranii cavum vel nunc habet triplo facile capacius quam fœtus novimestris, etsi ubi pleraque toto corpore ossa spectes, minorem septimestri facile agnoscas; ubi vero dempto capite, altitudinem, vix quinque mestri majorem invenias. Nempe oblonga artuum ossa omnia quanto crassiora æquo sunt, tanto sunt etiam breviora; ut quæ causa obstitit ne in longitudinem crescerent, ea ut in transversum magis augerentur, effecisse videatur. Sed & costæ latiores omnes, crassioresque sunt: faciei autem præcipuæ quantum de longitudine demptum est, tantum de latitudine est additum. Namque hydrocephalum cum maximam ademerit longitudinis partem geminum frontis os non modo crescere prohibendo, sed ita in orbitas, interque eas deprimendo, ut de Nasalibus ossibus nihil appareat; faciem in transversum valde amplificavit, idque singulari prorsus modo. Sphenoidis enim ossis processum quem Præcl. Winslowius vocat Temporalem, huicque annexam Squamosam Temporalis ossis portionem utroque in latere extrorsum antrorsumque impulit, hanc vero simul ita deorsum ut ejus processus Zygomaticus, qui secundum horizontem esse deberet, a posterioribus antrorsum ascendat. Addidit huc insignem protuberantiam quæ faciem utrinqu e in transversum augeret, completa per Crassam meningem, ossa quæ diximus modo, cum totidem quæ mox dicemus ita jungentem, ut cavum non modicum, cranii cavo sic adjiciatur jam satis magno tum per se, tum per ossis ethmoidis, tum multo magis per sphenoidis insolitam depressionem; ut nihil dicamus de osseo externo orbitarum pariete in ipsas compulso. Jam vero ut reliqua intelligas, sic habeto, cranium de quo loquimur ex duobus dimidiatis craniis coaluisse, quorum posterius eo de quo hactenus diximus, est multo majus. Postea enim quam anterioris hujus os occipitis ab suo magno foramine ad transversum pollicem retrorsum ascendis, alterum amplius foramen videre est pariter in media basi, non in vertebrarum tubum, ut prius illud, ducens, sed in parem sibi, sibique continuatum canalem osseum, minimi transversi digiti apice non longiorem, & priusquam desinat membrana occlusum. Ab hoc foramine suum ascendit os occipitis longius quam in novimestri fœtu, sed angustius. Sincipitis enim ossa partem utrinque occupant debitæ illi sedis, ut quæ sicut ab anterioribus citius incipiunt quam solent, ita a tergo serius finiuntur. Huic tamen latitudini altitudo non respondet; sed mediocris est adeo, ut non modo ad verticem nusquam perveniant, sed ab eo singula distent transversos digitos minimum tres; intervallum namque, utrique interjectum, cum teneat Crassa meninx, calvariæ fornicem ob occipitis osse pene ad orbitam usque conficiens; hæc, quamvis resiccata est, latitudinem ibi æquat digitorum circiter septem, ut longitudine superat novem. Ossibus autem sincipitis, quippe utrique cranio communibus, ut a fronte, quemadmodum proposui, sphenoidis ossis processus Temporalis, & squamosa Temporalis ossis portio anterioris cranii utrinque subjiciuntur, sic quoque a tergo eadem ossa quæ ad posterius attinent cranium, ad eum modum subjecta sunt, ut ex extrorsum, retrorsumque compulsa, &

per haud parvulam Craſſe meningis partem utraque inter ſe juncta, inſignem illam exterius convexam, interius cavam protuberantiam utroque in latere efficiant, qua faciei latitudinem, & cranii capacitatem non paro augeri, diximus. Denique Squamoſis ſingulis Temporalis oſſis portionibus Petroſæ quoque portiones reſpondent ſuæ: ſed quanquam oſſa temporum cranio poſteriori majora contigerint; tamen in duobus dumtaxat anterioribus membrana Tympani cum ſuo annulo apparet. Habes deſcriptionem haud vulgaris monſtri; ſed monſtri hydrocephali: ut poſtquam monſtroſæ conſtitutioni tot aſſignaveris quot volueris; plura tamen ſuperſint, in cranii oſſium aliorum incremento prohibito, aliorum depreſſione, aliorum in latus impulſione, & diductione, quæ urgenti vi aquæ tribuere debeas.

8. Quod ſi aqua ſenſim in hydrocephalo congeſta vel in ipſa fœtus oſſa tantum poteſt: quanto plus poterit in molliſſimum, & pene diffluens ejuſdem cerebrum! Nam ſi in puero ſeptem, aut octo annorum quem Hunauldius (1) ſecuit, non modo in trienni, quem, ut habes in Sepulchreto (2), Hildanus, ita cerebrum extenderat, ut *circumvolutiones & gyri non conſpicerentur*, qui in ejus alioquin ſuperficie profundi ſunt, unde hæc tunc poſſit, quantum cranii anguſtiæ permittunt, amplificari; quid non aget in fœtus cerebrum, in quo nundum gyri illiuſmodi, & circumvolutiones ſunt; quæ explicari queant, ſecus ac Paiſenius (3), atque Pelchlinus (4) in eo cujus caput *jam inde a nativitate ex hydrocephalo tumuerat*, videntur exiſtimaſſe. Et ſi parietum Lateralium ventriculorum craſſitudo vi aquæ fuerat in quinquenni illo Tulpii (5), non modo in trienni Hildani (6), aut bieni Veſalii (7), ſuperne, & ad latera uſque adeo extenuata, ut prima inſpectione nulla eſſe videretur, cum *inſtar alicujus craſſioris membranæ adhæreſceret undique arcuatæ diſſolutorum oſſium circumferentiæ*; nihil dubii eſt, quin tanto tenuiores, mollioreſque in fœtu parietes ſic poſſit aqua diſtendere, ut denique aut prorſus, aut propemodum deleat, ſæpiuſque per eos, & in unum cum ipſis tum conjuncta & cerebri, & cranii extenſa laxaque integumenta via ſibi qua minus reſiſtunt, aperta aut in utero, aut dum per hujus anguſtias in partu expellitur fœtus, cum diſſoluto, aut ſemiſoluto cerebro erumpat. Quod autem diximus de ſuperioribus, & lateralibus dexteri ſiniſtrique ventriculi parietibus, idem inferioribus quoque, totique adeo medullæ Oblongatæ, & cerebello, & medullæ Spinali accidere poterit; quanquam aliquanto difficilius. Et ſane Cl. Pitſchelius (8) cum in hydrocephalo qui duodeviginti menſes vixerat, quantum cerebri collicatum eſſet, Oblongatæque etiam medullæ, perſcribit, nullam hujus trunci, nullam cerebelli diſſolutionem memorat. Quin certe Veſalius (9) in ſua illa bienni hydrocephala *cerebellum* vidit, *cerebrique* univerſam baſim ſecundum naturam habere, & Hildanus (10) in ſuo trienni *cerebellum* in tanta cerebri attenuatione excepit, & *reliqua in cerebri baſi*. Pechlinus quoque (11) in ſeptimeſtri Hornii *cerebellum* conſpexit *plane integrum*. Sed in eodem videbis tamen, *radicem cerebri* jam *in fibras diffluxiſſe*; ut intelligas, in tenerioribus, & multo magis in fœtibus ea quoque in cerebro vi aquæ diſſolvi denique, & abſumi quæ magis reſiſtunt, quia *in* illius *formatione* ut Steno (12) de obſervatis in ſuo vitulo hydrocephalo verba faciens, animadvertit, ſtructura & nexu

---

(1) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1740.
(2) Sect. hac 16. Obſ. 16.
(3) Obſ. cit. ſupra ad n. 4.
(4) Id.
(5) Sect. cit. Obſ. 14.
(6) Obſ. cit. 16.
(7) Ibid. Obſ. 6.
(8) Epiſt. ad Kulmum de Hydroceph. Interno.
(9) Obſ. modo citatis.
(10) Id. ibid.
(11) Obſ. cit.
(12) Act. Hafn. Vol. 1. Obſ. 131.

jam ſunt perfecta: *quando* cætera, *ut laterales* partes, *ſua adhuc capiunt incrementa.* Nos vero poſt tot alios, nihil in duobus de quibus ſupra (1) indicatum eſt, fœtibus, Patavino primo, & Forolivienſi, aut cerebri, aut cerebelli, aut medullæ Oblongatæ fuiſſe ſcimus: quin & Spinalis in altero (2) *potius rudimentum quaſi quoddam* pertenue, atque membraneum, quam medullam ipſam, deprehendimus. Hanc autem omnino ſimul cum cerebro defuiſſe, non modo ætate noſtra, ſed & ante obſervatum eſt. Wepferus (3) namque Fontanum memorat infantem vidiſſe, *loco cerebri*, *& ſpinalis medullæ aquam limpidiſſimam habentem*: tum refert, *abortum*, de quo Mauritius Hoffmannus, ut eſt apud Velſchium, ad Veslingium ſcripſit *Norimbergæ* 1641. *editum eſſe ſine cerebro & ſpinali medulla.... in cervice perforatum*, *ita ut digitus in cavitatem vertebrarum thoracis immitti poſſet*: item Hornium A. 1665. fœtum ſeptimeſtrem diſſecuiſſe in quo *nulla interna cavitas cranii*, ut quod *totum* erat *oſſeum* ſolidumque, *uti nec ullum cerebri*, *vel cerebelli veſtigium*, Spinalis autem medullæ *ne γρυ quidem apparuit*, quippe cujus in ſolida ſpina tubus omnino deſiderabatur: denique Kerckringianam (4) Obſervationem indicat XXIII. monſtroſi fœtus, cujus *cranium nec cerebrum*, *nec cavitatem ullam habebat*, Spina autem ſuperius bifida *nullam continebat medullam ſpinalem.* Quibus obſervationibus ſuas hoc ſæculo addiderunt Littrius (5), Fauvelius (6), Meryus (7), Sueus (8), aliique fortaſſe (9), primus in fœtu octimeſtri, ultimus in ſemeſtri, reliqui in novimeſtribus duobus, quorum alter, nec ſine aliquo ſentiendi indicio, duas vixit horas, alter unam & viginti, nec ſine aliqua alimenti ſumptione. Ex his octo Obſervationibus nullam video; ſi tertiam excipias, & in parte quartam; quæ per capitis, Spinæque hydropem nequeat explicari, præſertim cum in prima etiam tum aqua eſſet in cavo utroque, in ſecunda autem perforatio, ſicut a me Forolivii (10) conſpecta ſit, ſpinalis tubi in cervice, in quarta porro, & octava hic idem tubus ad tractum multo longiorem, in quinta denique, ab imo ad ſummum eſſet apertus.

9. In hunc autem Spinæ tubum congeri aqua poteſt tum quæ a cranii cavo deſcendat, tum quæ intra illum ſecernatur; ut modo ſit utriuſque ſimul hydrops, modo alterius, nec ſecus in fœtibus, & pueris, quam in adultis; ſed in illis multo magis ut in quibus haud aliter quam cranii, vertebrarum oſſa & facile poſſe, & revera cedere, compertum eſt: itaque dehiſcentibus alias aliquot, alias omnibus vertebris, & aqua urgente involucra Spinalis medullæ, alias minor, alias major in Spinæ poſteriore facie tumor exiſtit, qui hydrocephalo eſt analogus. Dehiſcunt autem vertebrarum oſſa ibi potiſſimum ubi ſedes futura eſt proceſſuum quos ſpinas vocant, non tantum, ut credunt, quia ibi tunc oſſa disjuncta ſunt; nam ſunt etiam a lateribus ſejuncta qua ad vertebrarum corpora annectuntur; ſed inſuper, ut ego arbitror, quia longe minor ad ſpinarum ſedem, quam a lateribus, reſiſtentia eſt impoſitorum muſculorum, & tendinum. Cur vero is tumor *rariſſime* occurrat *in inferiore*, *& exteriore parte oſſis ſacri*, ut experientiſſimus animadvertit Ruyſchius (11) miratus (12), *non eſſe frequentiorem in dicta parte*, ut quæ *ſemper in naturali ſtatu hiat*, cauſam eſſe, opinor, quod Craſſioris meningis tubus, Equinam, ut vocant, Medullæ Caudam cum aquæ,

---

(1) n. 5. & 6.
(2) Vid. Epiſt. Anat. 20. n. 56.
(3) ad Obſ. 129. cit. ſupra ad n. 5.
(4) Spicileg. Anat.
(5) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1701.
(6) Hiſt. de la même Acad. A. 1711. Obſ. Anat. 3.
(7) & Ann. 1712. Obſ. Anat. 6.
(8) & A. 1746. Obſ. Anat. 6.
(9) Quin vid. etiam Epiſt. 48. n. 49. & ſeqq.
(10) Vid. Epiſt. Anat. cit. 20. n. 56.
(11) Obſ. Anat. Chir. 34.
(12) Ibid. Obſ. 35.

de qua alibi (1) dictum est, copia aliqua vel secundum naturam, continens, ad illam usque infimam hiantemque partem non descendit. Aliquando tamen morbidæ aquæ vi deorsum urgente, illuc pervenire, & distentus extrorsum, ejusdemmodi facere tumorem potest: itaque ibi etiam, semel Ruyschius (2) vidit, & nos annis superioribus non hinc longe in quodam infante visum esse, scimus, sed Genga præsertim vidit, & rarissima, nec facile speranda in his tumoribus felicitate aperuit in eo casu quem summus dum viveret, Vir Lancisius Cl. Fantono descripsit, apud quem (3) non una de causa relegas velim, sed ob hanc potissimum, ut communem cranii, & Spinæ cavo hydropem fuisse, & ex illo in hoc aquam descendisse, intelligas. Cum enim contusioni capitis hydrocephalum, huic vero is post mensem tumor ad coccygem supervenisset, credo quia in puero quadrimulo minus facile vertebrarum ossa laxari, quam integumenta ad hiantem, de qua dictum est Sacri ossis partem potuissent, non modo ex aperto hoc imo tumore multa diu aqua egrediente, caput paulatim detumuerat; sed cum Genga, ex parte superstes in occipite, hydrocephalum manu comprimeret, *statim*, quod vidit Lancisius, *ex aperto in coccyge foramine ichor subpallidus prosiliebat.* Porro a cranio in vertebrarum tubum videtur aqua in aliis etiam Observationibus descendisse. In illo enim infante hydrocephalo quem describit Mayerus (4), ex tumore hujus naturæ qui ad medium os Sacrum extabat, paulo ante mortem disrupto, lympha turbida subsalsa effluxit: stylo autem post obitum per tumorem, & Spinam ad cerebrum usque demisso, ex hoc pariter liquor turbidus promanabat. Quoniam tamen quæ intra cerebri meninges plurima inventa est aqua, subsalsa quidem ipsa quoque erat, sed limpida; malo eam Observationem attendas quæ a Brunnero cum XII. conjuncta est earum quæ sunt in Additamentis ad hanc Sepulchreti Sectionem. Nam tumore hujus generis in dorso supra os Sacrum infeliciter, ut solet, exciso, unde plus libra aquæ limpidissimæ effluxit, *caput infantis considere statim & mole minui observatum fuit.* In ipsa autem Observatione XII. idem a contrario videtur probari. Cum enim tumor ejusdemmodi in dorso compunctus fuisset, unde aqua prosiluit limpidissima, quæ *sexies* diebus insequentibus effluxit *qualibet vice ad uncias tres, quamprimum*, inducta cicatrice, *nihil seri amplius extillavit*, puellæ caput attolli cœpit, & brevi *hydrocephalus vastæ molis emersit.* Sic etiam in IV. ibidem Observatione Lechelius cum infantem describat natum cum tumore ejusdem naturæ ab ultima thoracis vertebra ad coccygem usque pertinente, diebus insequentibus, narrat, *interea caput sensim sensimque in molem præternaturalem extensum* fuisse; ut videatur aqua, cui locus in Spinæ cavo non amplius superesset, in cranii cavo subsistendo, hoc ad eum modum amplificasse. Quæ hactenus scripsi cum perpenderis, & fortasse non improbaveris; si forte in Hippocratis locum incideris, qui sic habet (5): *Alius morbus oritur ex defluxione capitis per venas in Spinalem medullam. Inde autem in sacrum os impetum facit: quo medulla ipsa fluxionem perducit*; tanto facilius idem tibi forsitan quod Docto Viro, veniet in mentem, his verbis morbum de quo loquimur, descriptum videri, quanto magis eorum omnium quæ modo dicta sunt, recordaveris. Verum neque ad hunc, neque ad infantium morbos eum locum attinere, cognosces, si ea perlegeris quæ continuo sequuntur, *& in coxendicum acetabula, sive juncturas deponit, & si tabem fecerit, homo marcescit, atque hoc modo contabescit, & vivere non expetit; statim enim scabulæ dolent, amboque pedes, ac crura consequuntur, & semper tandem pereunt multo tempore curati.* Quomodo enim infantes vivere expetunt, aut non expetunt? atque

(1) Epist. II. n. 16.
(2) Obs. cit. 35.
(3) In Pacchion. Animad. 6.
(4) Eph. N. C. Cent. 1. & 2. Obs. 127.
(5) l. de Glandulis n. 10. apud Marinell.

ut alia prætercam; quomodo hic morbus esse multi temporis curationem sinit? Quin etiam, si quis forte in duabus novissime commemoratis Observationibus putet, non aquam e cranio in Spinæ tubum defluxisse, imo contra in Spinæ tubo a principio congestam, postquam ad eam pervenit copiam, ut intra hunc, vel dilatatum, contineri amplius non posset, tum demum in cranium redundasse; ejusmodi cogitato etsi non ita favent quæ in dissectione utriusque infantis observata proponuntur; tamen nonnullis aliis in casibus sane haud video quid magnopere adversetur.

10. Neque enim omnes qui Spinæ, iidem, ut quibusdam placet, capitis quoque hydrope tenentur; certe in suis quos supra designavi, Ruyschius non meminit (1), neque; ut alios sciens omittam; Tulpius: cujus tres hujus generis observationes, non in Sectionem hanc Sepulchreti, sed in II. libri quarti (2) relatas leges; quanquam, ut in anatomica sanarum partium descriptione Spinalem medullam a cerebro, cui natura continuavit, non disjungimus, sic in morbidarum, atque adeo in morborum ipsorum tractatione illius hydrops ab hujus hydrope non videtur sejungendus, nec tumores qui utrumque hydropem sequuntur, inter externos cæteros collocandi haud magis quam qui interna aneurysmata, disruptis, extrorsumque compulsis costis, & pectoris integumentis, consequuntur. Quod si; ad inceptum sermonem ut redeam; ad eos quos hic tractamus, tumores duo illi attinent, quid in eadem Sectione II. alter sub Observatione XIII. (3) ex Casparo Bauhino, alter in Additamentis Observatione V. cujus Auctoris non adscribitur nomen, proponuntur; neque in his ullam hydrocephali mentionem videbis. Attinere autem huc utrumque illum tumorem, credes, mollem, & vesicæ instar, humore plenum, in lumbari Spinæ tractu, ex quo factam seri effusionem mors, nec multo post, ex convulsionibus secuta est. Nam quod serum purulentum, ac fœtidum, aut sanguinis colore nonnihil tinctum prodierit; neque hoc mirandum est, ubi *inter vertebram lumborum antepenultimam & ultimam* ex erosione foramen fuit in ventrem pertinens, neque illud, cum *duæ vertebræ lumborum desiderarentur*, *integris reliquis*; namque & in iis de quibus agimus, aquosis tumoribus multum de vertebris interdum absumi, docet Jo. Ludovicus Apinus (4), & corruptione ipsos, ac grangræna facile corripi, exemplo quoque ejus quem dat pictum, confirmat Bidlous (5): nec quia ex ejuscemodi, quos descripserunt, tumoribus ichor exierit purulentus, aut materia aquosa, fœtida, ac purulenta, idcirco Jo. David Mauchartus (6), & Jo. Henricus Linckius (7) dubitarunt, quin ad hoc genus attinerent. Si mecum igitur idem censeas de tumoribus illis duobus de quibus dicere cœperamus; duo consequentur, alterum, Observationem illam Bauhini fortasse primam fuisse tumorum hujus generis; nam quæ apud Forestum (8) legitur, fortasse & ipsa, suo in genere prima, potest ad tumores spectasse, non dissimilis quidem naturæ, & periculi, sed tamen cum cranio magis, quam cum Spina, communicantes, quales in viventibus infantibus a nobis, & antea ab Ruyschio, visos, alibi (9) commemoravimus: alterum, id quod proposuimus, non semper in quo hydrorachitis est, in eodem hydrocephalum esse debere, qua de re, cum hæc relegeremus, libenter vidimus, non aliter ac nos sensisse Virum Præcl. Trewium (10). Huc adde aquam de qua etiam supra (11) indicatum est, intra imum Duræ

(1) Obs. cit. 34. 35. ut neque 36.
(2) Sub Obs. 13. etiam in Schol.
(3) § 1.
(4) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 180.
(5) Dec. 2 Exerc. Anat. Chir 7.
(6) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 38.
(7) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 74.
(8) l. 3. Obs. Chir. 7.
(9) Epist. Anat. 20. n. 57.
(10) Commerc. Litt. A. 1741. Hebd. 25. n. 1.
(11) n. 9.

ſpinalis meningis cavum ſecretam, quæ ſi naturalem modum ſuperet, ipſa per ſe hydrorachitim facere poteſt. Hanc autem aquam nonnihil viſcidulam, cave confundas, ut nonnulli, cum viſcoſo illo humore, ſicut Veteres, a me in Adverſariis (1) indicati, vocitabant, quo vertebræ intus obliniuntur: is enim neque aqua eſt, neque interiore uſquam, neque inferiore dumtaxat parte inhæret Craſſæ meningis, velut hæc, quam video a Cl. quoque Hubero (2), ſecundum naturam agnoſci, imo, quantum quidem ipſe tradit, etiam a *bono Malpighio in Poſth. p. 39. & cum eo a Bellino in Lemmatibus Opuſculis ſuis præmiſſis*, qui tamen *pro liquido nervo habuerint, errore certe, quem recenſere fere pudet.* Verum num de iſta de qua nos, aqua locuti ſint, ipſe videris, itemque (3) num revera *nullam invenire* poſſis *obſervationem, medullæ ſpinalis defectum indicantem, præſente cerebro vel cerebello.* Mihi enim ex binis Caroli Raygeri (4) Obſervationibus bene penſitatis videtur in duobus maturis fœtibus cerebrum quidem maxime deformatum, ſed non deſtructum fuiſſe, cum in utroque *ſpinalis medulla eſſet nulla*, aut certe *nil niſi ſanguis concretus*, aut *ſanguini concreto ſimile.*

11. Verum ſive aqua illa qua ſpinales hi tumores diſtenduntur, inde ſit, unde modo indicabamus, ſive e cranio defluat, ſive utrinque proveniat; adeo ſimiles veri hæ illius origines ſunt, ut non fuerit aliunde *ordinario* quidem repetenda. Namque errorem, olim utcunque ferendum, exiſtimantium, ut tumorem, qualem deſcripſit Bauhinus (5) *urinæ portionem ex veſica deferri*; quis poſtquam magis magiſque innotuit mali natura, jam ferat? Et tamen vel pejus erravit Chirurgus ille, quem merito exploſit Eruditiſſimus Platnerus (6), cogitantem, eo veſicam urinariam pertinuiſſe, quæ *infanti vel duplex contigiſſet, vel juſto capacior*: quod ego erratum hic non attingerem, niſi ſcirem, eandem opinionem haud multis ante annis alterius non ignobilis in Italia Chirurgi fuiſſe; ut jam tertio (7) qui humor ex his tumoribus effluxit, urina ſit exiſtimatus. Sapientius, ſed minus neceſſario, ex *hydrope interioris corticis medullæ ſpinalis* aquam hanc Vir magni nominis deduxit, qui cortex *dum eo turget, medullam ſpinalem ejuſque thecam dividat.* Credibile eſt, eorum traditionem ſecutum, qui (8) *in hoc affectu vertebras ita eſſe bifurcatas voluere, quaſi totaliter in duas partes eſſent diviſæ, ut laniones facere aſſolent*, atque adeo ipſam quoque Medullam; præſertim cum Tulpium citet, qui (9) *diſpeſcebatur*, inquit, *vitiata hæc ſpina in duas æquales partes ab ultima thoracis vertebra uſque in latera oſſis innominati, tegente hiulcum hunc hiatum peritonæo.* Quæ verba idcirco protuli, quia in Sepulchreto, quo dixi (10) has Tulpii Obſervationes relatas, incaſſum quæreres, multoque minus eas quibus illas vertebras delineavit, Figuras (11). Figuræ enim ab ipſis Auctoribus ſimul cum obſervatis ſuis editæ, licet ad hæc penitus intelligenda perſæpe utiles, interdum neceſſariæ ſint; nuſquam tamen poterant, imo debebant, in Sepulchreto proponuntur. Sane Tulpius in primis, hunc affectum illuſtravit; ſed cum diligentius quæſivit, in rem videtur incidiſſe rariorem, ſi cum cæteris, & præſertim cum Ruyſchio (12) qui multo ſæpius vidit, conferatur; hic enim diſerte ait, nunquam ſic vidiſſe, atque aliam propterea Iconem (13) ſubjicit, qua diductas ſolum a tergo vertebras, ut invenerat, non etiam a fronte oſtendit: quarum corpora per ſulcum profundum diviſa conſpexit quidem Theodorus Zwingerus (14), ſed, ut in monſtroſo fœtu, poſte-

(1) II. Animad. 23. & 29.
(2) De Med. Spinal. n. 6.
(3) Ibid. n. 4.
(4) 280. in Eph. N. C. Dec. I. A. 3. & 64. A. 8.
(5) Obſ. 13. num. ſuperiore cit.
(6) Progr. M. Nov. A. 1754.
(7) Huc adde & quarto ex n. 16. infra.
(8) Apud Ruyſch. Obſ. Anat. Chir. 34.
(9) Obſ. Med. l. 3. c. 30.
(10) num. ſuperiore.
(11) Tab. XI.
(12) Obſ. cit. 34.
(13) Fig. 37.
(14) Eph. N. C. Cent. 7. Obſ. 29.

riorem ſedem obtinentia, nec ſine integra medulla Spinali. Quod vero ad medullæ ipſius diviſionem attinet; Brunneri quidem Obſervationem (1) legi quæ hydropi corticalis illius meditullii favere videntur. Inventa enim eſt *Spinalis medulla in meditullio perforata, & aqua referta*, cuniculo illuc verſus tendente, ubi vertebræ hiabant, & aquoſus, ante hydrocephalum, in dorſo tumor fuerat. Non tamen memini bipartitam hydropis vi Medullam legiſſe. Nam quod ad alium ejuſdemmodi tumorem nervos plurimos idem Auctor (2) tendentes vidit e Spina, indidemque vaſa ſanguifera emergentia eodem appellare, ut *ſubtus membrana ſpinalem medullam alias involvens appareret inanis, adeo ut vel omnis medulla ſpinalis hac exorbitans, in dictum tumorem terminari viſa fuerit*; cave putes, in tot nerviformes partes Medullam aquæ vi fuiſſe diviſam. Erat enim hic tumor *in dorſo ſupra os ſacrum*, hoc eſt in lumbari Spinæ tractu in quo Medullam ipſa natura in Equinam Caudam, id eſt in tot nervos diviſit, quos cum ſanguiferis vaſis illuc ubi minor reſiſtentia erat, ab aqua in tumorem fuiſſe compulſos, non eſt mirandum. Eodem in tractu erant tumores a Tulpio (3), a Lechelio (4), ab Apino (5) deſcripti. Itaque primus vidit in tribus illis infantibus *nervos Spinalis medullæ per tumorem paſſim diſperſos ..... extraque orbitam ſuam delatos*: alter, aperto tumore, *nihil ſpinalis medullæ reperit, filamenta quædam alba & tenuiſſima ſi excipias*, quæ *rudera potius membranæ, inveſtientis ſpinalem medullam, quam nervorum*, ipſe quidem exiſtimavit: tertius denique *ipſam medullam ſpinalem*, ex *cavitate ſecundæ adhuc integræ vertebræ lumbaris prodeuntem, inſertam conſpexit, ſaltem quoad alteram medietatem ſuam, medio tumoris vertici.* Quæ quidem Medulla cum ſecundum naturam ex ea vertebra prodire ipſa nequeat, ut pote quæ tota jam ſit in nervos diviſa; hæſitaſſe in hac Apini Obſervatione me, fateor, non ſecus atque in altera quadam Schraderi (6) (ut de illa Brunneri ſileam, quæ ſupra (7) indicata eſt) quanquam contraria prorſus de cauſa. Schraderus enim in ejuſdemmodi tumore, eademque in ſede animadvertendum credidit, Medullam hactenus integram, cum ad hiatum vertebrarum perveniebat, ibi *evaneſcere, & nil niſi membranoſa involucra relinquere* ſic tamen ut *in lateribus ſparſim, ſed ordine, ſe offerrent nervorum* ex ipſa *emergentium initia.* Atqui res videtur ſecundum naturam ſic habuiſſe. Medullæ enim truncus, uti dicebam, ultra ſecundam lumborum vertebram non deſcendit; ſed orti jam ex ipſa nervi in latera ordine ſe demittunt. Attamen cum tumorem fuiſſe, ajat, *circa principium vertebrarum lumbarium*; fieri poteſt, ut pars Medullæ infima aut liquata eſſet, aut ſurſum retracta. In Apini autem infante res contra ſe habebat, Medulla infra illam ſecundam vertebram non ſolum deſcendente, ſed extrorſum ſe vertente, & in mediam internam faciem tumoris, qui *in regione* erat *ultimarum vertebrarum lumbarium* ſe inferente, quemadmodum ex Iconibus plane intelliges, longe clarius exhibitis in ea Caroli Frid. Hoechſtetteri Diſſertatione (8), qua hæc ipſa præceptoris Apini hiſtoria expoſita eſt. Cum rem mirarer; incidi in Maucharti (9) Obſervationem, quæ in lumborum inferiori parte, quippe ex dehiſcentibus duabus infimis eorum vertebris, tumorem proponit, & in *hujus medio prominentem medullam ſpinalem in membranam* tumoris intimam, quæ ſub Craſſa meninge occurrebat, *ſe per fibrillas tenuiſſimas circumcirca extendentem & plane deſinentem.* Denique cum reperta ab Solertiſſimo Trewio (10) in tumore qui hiatui reſpondebat trium inferiorum vertebrarum lumbarium, & omnium Sacri oſſis, noviſſime

(1) 12. in Addit. ad Sect. hanc Sepulchr. 16.
(2) Ibid.
(3) (4) (5) Obſ. cit. hoc n. 9. & 10.
(6) Dec. 2. Obſ. Anat. Med. 2.
(7) n. 9. primo loco.
(8) De Spina Bifida.
(9) cit. ſupra ad n. 10.
(10) Commerc. ibid. cit. hebd. 20 & 21.

perlegerem, adjectasque Icones (1) prius inspicerem, & inter se compararem; credideram quidem ex forma primum terete, deinde quasi in acumen sensim desinente, corpusculum albicans *c*, *d*, *e* Medullam esse extremam infra omnes lumborum vertebras intra os Sacrum se demittentem. Et sane Auctor quoque illud manifesto vidit *plurimis fibris sparsis cohærere cum partibus subjacentibus, ipsumque nil aliud esse, quam medullæ spinalis extremum, quod caudam sic dictam equinam constituit, hic extra canalem suum foras*, id est intra tumorem, sub cujus superficie transpiciebatur, *productum*. Veruntamen cum postea scribat, fuisse illud *particulam conformationis peculiaris, & sigillatim cohæsisse cum extremitate medullæ spinalis ejusque propaginibus: extremum* vero *medullæ* hic *ad tertiam usque lumborum vertebram exporrectum fuisse, mox autem in particulam illam* c, d, *e desiisse, & nervosas propagines sparsisse*, cumque etiam affirmet, *in cavo similis tumoris reperiri tantum medullæ spinalis filamenta, vasis sanguiferis intertexta, testante hæc* sua quoque *observatione*; dubius hæsi, num satis ejus mentem assequerer, & an nervi solum equinæ Caudæ in unum quasi corpus superiori parte ab aqua compulsi, hic proponantur; ab iis autem quos paulo ante nominavi, sic pro ipso Medullæ trunco forte sint habiti, quando ejus quod viderunt, corporis quæ interior fuerit natura, silent, an vero, quod malim credere (2), sine ulla deceptione Medullam ipsam conspexerint. Est Ruyschii locus interpretatione sane dignus, ubi de hoc genere tumorum loquens (3), *infra eum tumorem*, inquit, *spinalem medullam sæpe bene constitutam invenio*. Si de lumbari tumore accipias, & idem vidisse, credas, quod alios malim vidisse, conjicias necesse est, non *infra*, sed *intra eum tumorem* ab Auctore scriptum esse. Attamen quia paulo ante dixerat ejusmodi tumores *sæpe in dorso, aut lumbis* occurrere; verius fortasse erit de tumore dorsi intelligere; infra quem Medullam videre potuit, eamque bene se habentem. Sic certe vidit (4) *in inferioribus vertebris thoracis exiguam & sanam portionem spinalis medullæ, in cavitate* autem *vertebrarum lumborum nervos quoque bene constitutos*, cum vertebræ non modo omnes colli, sed & ex proximis thoracis totidem; ut Figuræ quas designat, Kerckringii (5) ostendunt; *postica parte bifidæ, nullaque spinali medulla præditæ*, hoc morbi genere tum in cervicibus, tum in dorso laborasse fœtum, significarent. Ex his habes, quomodo Ruyschii, a quo (ut de Apino (6) sileam) ejusdemmodi tumores dorsi in aliis quoque visos esse, non dubito, propositum locum, in quo sunt qui hæreant, interpreteris, & simul quomodo ipsius, & Kerckringii descriptiones ejusdem fœtus conjungendo, alteramque ex altera ubi opus sit, emendando, illustrandove, unam perfectam atque absolutam efficias.

12. Sed si medulla Spinalis, ut paulo ante posui, aut certe ejus nervi, vasa (non secus ac cerebrum in hydrocephalo Cl. Waltheri (7), aliorumque, & pars cerebelli in hydrocephalo Lechelii (8)) extrorsum intra rumorem compelluntur; quæres ex me, qua ratione igitur intelligas quod a Viris Doctissimis indicatum est, hunc Spinæ affectum posse etiam tribui aquæ in cellulis stagnanti, quæ Crassam meningem plurimæ exterius ambiunt, pingue illud secundum naturam continentes, quod *viscosum* a Veteribus *humorem* vocitatum esse, dixi (9); ut hic morbus persimilis sit hydropi peritonæi. Hydrops enim, inquies, peritonæi ea quæ circumdat viscera introrsum urget; non extrorsum trudit; nec eæ cellulæ sunt ab anteriori, sed a posteriori maxime canalis vertebrarum parte, ut si tur-

(1) Tab. 1. Fig. 11. & 12.
(2) Vid. n. 16. infra.
(3) Obs. 34. cit. supra ad n. 9.
(4) Thes. Anat. 8. n. 1.
(5) Spicileg. Anat. Tab. 9.
(6) Apud Hoechstetterum n. 9. Diss. cit. ad n. super.
(7) Partus Monstr. Descript.
(8) Obs. cit. supra n. 9.
(9) n. 10.

geant, Caudam Equinam extrorſum nequeant compellere. At tu noli tamen credere, huic etiam aquarum, tumorumque origini aliquando locum aliquem eſſe non poſſe. Nam perraro quidem, ſed nonnunquam tamen, compunctis ejuſdemmodi tumoribus, & aqua educta, ſanitas reſtitua eſt; ut in illo infante quem deſcribit, & pingit Jo. Moritius Hoffmannus (1). Cujus aquam tumoris ſi a cellulis deducas, Craſſæ meningis exteriorem faciem obliniеntibus, in partu diſtractis, qui ei infanti, complicato corpore exeunti, difficillimus, nec ſine ſummo ruſticæ matris niſu, contigerat; veriſimilia dixiſſe videberis: nihil enim æque ac poſterior illa pars Spinæ quæ in lumbis eſt, diſtrahi potuit in eo infantis poſitu; quare, ſalva reliqua parte, ex illa dumtaxat tumor, qui primum non erat, poſt aliquot dierum intervallum oriri cœperit.

Fuerunt etiam qui tumorem, de quo ſuperius (2) dictum eſt, a Genga ad coccygem ſanatum, ab humore factum crediderint, qui ex cranii cavo illuc uſque inter oſſa: & Duram meningem viam ſibi per cuniculos paraviſſet. Sed qui cum Præcl. Fantono (3) rei difficultatem, anatome conſulta perſpexerint, atque inſuper promptum illum ſeri ex tumore exitum animadverterint ſtatim ac manu occiput comprimeretur, non aliud malent ei humori iter aſſignare, quam quod ab natura ipſa inter meninges paratum eſt, ſanationem magna ex parte quadrienni illius pueri ætati, & externæ hic quoque, non internæ mali cauſæ tribuentes. Interna enim, & præſertim nativa cauſa & diu, & penitius tum fluidas partes, tum ſolidas lædit, haſque eo gravius, quo molliores ſunt, non, uti aucta jam ætate, firmiores. Huc illud accedit, quod Equina Medullæ Cauda ad coccygem non pervenit: quæ fortaſſe cauſa fuit, cur Ruyſchius (4) *inter omnes*, aut certe, ſi ejus proximam legas Obſervationem (5), ferme inter omnes, hujuſmodi correptos tumoribus, *nullum viderit infantem tam diu ſuperſtitem*, quam eum qui ad coccygem habebat, Sic enim tot nervos extrorſum inflecti, extrudi, lædi, abrumpi non contingit: ex quorum læſione oritur artuum inferiorum imbecillitas, & reſolutio, quam in pleriſque ſupra indicatis lumbarium tumorum exemplis diſerte memoratam invenies, atque, in aliis præterea quæ omittimus, ex quibus duo videbis Joannis Burgii in Ephem. Nat. Cur. (6): quin etiam interdum ſphincteris ani, væſicæque paralyſim (7), ſæpius agnoſcendam, adnotandamque, ſi pueri ſæpius cum hoc affectu diu vitam trahere poſſent. Non poſſunt autem cum ob alias cauſas, tum ſæpenumero ob convulſiones, quæ læſiones illas nervorum ſequuntur, eoque citius, ſi hos, tumorem aperiendo, aut compungas, aut aeris injuriis exponas. Quæ convulſiones cur in duobus qui ſanati ſunt, pueris minime fuerint, ut neque artuum inferiorum reſolutiones, ex iis quæ de utroque dicta ſunt, intelligitur. Cum hæc autem omnia abfuerint, & malum ab externa cauſa ortum eſſe, conſtiterit; tunc præſertim obſervatis iis omnibus quæ caute Præcl. Trewius (8) admonuit, aliquid audere poſſe Chirurgus videtur; ſi quando tamen inter innumera funeſta exempla in fallaciſſimis hujus generis morbis audere licet.

13. Namque; ut ad hydrocephalum redeam; interni quidem Veteres Medici (9) duas agnoſcebant ſpecies, alteram, cum aquæ inter calvariam, & Craſſam meningem, alteram, cum inter hanc meningem, & Tenuem congeruntur, ſecundam ſpeciem lethalem, primam non inſanabilem eſſe, docentes, in qua ubi inter ſuturas diſtractas

(1) Eph. N. C. Dec. 2. A. 6. Obſ. 208.
(2) n. 9.
(3) Animad. ibid. cit.
(4) Obſ. 35. ſæpius cit.
(5) Obſ. 36.
(6) Dec. 2. A. 6. Obſ. 58.
(7) Eph. N. C. Cent. 1. & 2. Obſ. 127. & Sect. hac 16. Sepulchr. in Addit. Obſ. 12. verſ. fin.
(8) Commerc. A. & hebd. ſupra cit. ad n. 10.
(9) Apud Fabric. ab Aquap. de Chirurg. Operat. ubi de Hydroceph.

tumor apparet, eminentiorem locum ſecandum eſſe, præceperunt. Paræus (1) tamen diſerte negat: ſe quenquam vidiſſet qui convaluerit: & Jo. Francus (2) teſtatur, vel loco tumidiore aperto; & emiſſa aqua limpida, & pura, infantem *poſt aliquot horas in epilepſiam incidiſſe, & paulo poſt e vita diſceſſiſſe*: ne Grubelio (3) jubente, profuit per foramen *potentiali*, ut vocitant, cauterio paratum, incluſo penitus ſero exitum aperuiſſe, eo quoque infante *paucis diebus poſt* mortuo, quando ex iis quibus aqua educta non fuit, aliquos ſeptem, novem, duodeviginti, & triginta menſes vixiſſe, memoriæ proditum eſt (4); ne de eo quidquam dicamus quem novit, & ſecuit Riedlinus (5), annos ſolidos viginti quatuor hydrocephalo laborantem. Eſt quidem apud Cl. Fantonum (6) Wepfero adſcripta obſervatio ruſtici; qui impatiens diuturni, ſæviſſimique doloris capitis a ſero inter cranium & meningem Duram concluſo, Veterinarium coegit ſibi ſinciput perterebrare, unde ſeri copia exſiliente, prorſus convaluerit. Sed fac, audaciam hanc feliciſſimam fuiſſe, fac eſſe, Chirurgum qui in hydrocephalo infantis alicujus ipſam velit imitari, nec imitari ſolum, verum etiam, ſi Duram meningem incidere opus ſit, ut in graviſſimis capitis ictibus uſuvenit, ſuperare. Quibus tuto indiciis, notiſque confidet, ut pro certo ponat, nunc inter oſſa & Craſſam meningem, nunc inter hanc & Tenuem, nunc Tenuem inter, & cerebrum aquam eſſe? Neque enim deſunt triplicis hujus ſedis exempla, ut puta primæ in Velſii (7) hydrocephalo, in quo & ſecundæ: hujuſque pariter in diſſectis a Laubio (8), & a Cl. Jo. Rudolpho Zwingero (9): tertiæ autem in Falloppii noſtri Obſervatione, quam habes in Sepulchreto (10), in aliiſque Mayeri (11), & Kaltſchmiedii (12). Fac tamen, ſi fieri poteſt, hæc quoque internoſcere, eandemque ſibi felicitatem quam aliquando in adultorum, eorumque, cum bene valerent, percuſſorum ictibus; hydrocephalo infantum polliceri poſſe, in meningibus: ſi opus eſt, incidendis, & deinde, quamvis laxæ; aut laceræ, aut craſſæ factæ ſint, ad cicatricem perducendis; quid? ſi cerebrum humori quidem ſubſit, ſed tam flaccidum, vix ut in eo internoſcere quidquam liceat præter corticalem, & medullarem ſubſtantiam, velut in modo laudatis Mayeri, & Zwingeri obſervationibus: quid? ſi ſub corticali medullaris *tota corrupta, & in aquam converſa ſit*, ut in puero illo Tombini (13), de quo etiam in Sepulchreto (14) relatum eſt: quid? ſi totum cerebrum ſit in *aquam mucoſam*, aut in *limpidam, & ſanguine pauco tinctam* ſolutum, ut in illis Kerckringii (15), & Laufferi (16): aut quoniam hoc rarius eſt: quid? ſi ab incluſa ventriculis aquæ copia, ut in duabus, quas Bohnius (17) commemorat Dodartii obſervationibus: ea vis cerebro allata, ſit ut Laterales cum tertio ventriculo unam & continuam cavitatem efficiant, quod ipſum tanto minus conjici liceat, quod ex hydrocephalis quidam, ut duo illi infantes, *aliis morbis, qui nullo modo capitis affectus dici poſſunt, laborent*: aut quid? ſi ab incumbentium aquarum pondere, aut circumpreſſione ſit intima cerebri ſtructura inſanabiliter labefactata; nam vel exterior forma, & moles ipſa aliquando minime reſiſtunt. Sic hemiſphæria cerebri non amplius convexa, ſed depreſſa adeo, ut eſſet *altitudo eorundem in eodem plano*

(1) Oper. l. 7. c. 1.
(2) Apud Schenck. Obſ. Med. l. 1. ubi de Hydroceph. mort.
(3) Eph. N. C. Dec. 2. A. 10. Obſ. 42.
(4) Vid. Act. Helvet. Tom. 1. c. 1. n. 6.
(5) Eph. N. C. Cent. 1. Obſ. 29.
(6) Animad. cit. ſupra ad n. 9.
(7) Diſp. de mutuo inteſt. ingreſſ. P. 2. Obſ. 2.
(8) Eph. N. C. Cent. 10. Obſ. 83.
(9) c. cit. n. ſuper.
(10) 2. in Sect. hac 16.
(11) Eph. N. C. Cent. 1. & 2. Obſ. 127.
(12) Progr. de nervis Optic. &c.
(13) Act. Lipſ. M. Nov. A. 1686.
(14) Sect. cit. in Addit. Obſ. 8.
(15) Sect. ead. Obſ. 11.
(16) Diſſ. cit. ſupra ad n. 6.
(17) De Renunc. Vulner. S. 2. c. 1.

horizonti parallelo, in quo Callosum Corpus erat, conspexit Velsius (1). Sic cerebrum eo redactum, ut *pilam palmariam vix mole æquaret*, invenit Paræus, non satis accurate in Sepulchreto (2) citatus. Sic *exiguum instar oculi bovini ad sescunciam accedens* vidit Stegmanus (3), adde *& simul totum putrefactum & corruptum*: quæ res ad memoriam reducit cerebelli quoque graves ab hydrocephalo læsiones, ut in modo laudata Velsii, & vel magis in observationibus Littrii (4), & Jo. David. Maucharti (5), & in eadem Laubii quæ paulo ante indicata est. Sed plerumque; tametsi hanc speciem Antiquiores non posuerunt; hydrocephali aqua est in ventriculis, ut Vesalius (6) in primis, tum deinde tot alii invenere, ut puta Schulzius (7), & ex modo, aut paulo ante nominatis Laubius, Mauchartus, Riedlinus, Littrius præsertim, qui in tanta aquæ copia quæ ventriculos distendebat, nihil ejus inter calvariam, & Crassam meningem, nihil inter hanc, & cerebrum deprehendit. Mitto alios plures, præter Brunnerum tamen (8), & qui, ut ipse, extenuationem substantiæ cerebri, in hujuscemodi hydrocephalis haud ita raro conspectam, memorarunt. Neque enim hæc eo tantum attigi, ut ostenderem, quamvis Chirurgus sit audax adeo, ut meninges hic perforet, sæpe tamen aut nihil aquæ, aut non eam cujus major copia sit, nisi cerebrum quoque perforet, esse educturum; sed eo potissimum attigi, ut intelligeres, facile etiam posse accidere, ut dum nihil nisi Crassam meningem perforare se, credit, cerebrum perforet. Velim igitur ad Vesalii observationem illas quoque Hildani, & Tulpii observationes adjungas quæ a me ibi sunt commemoratæ; ubi ostendi (9) vi aquarum ventriculos distendentium, horum parietes superiores præsertim, & laterales usque adeo interdum extenuari, & cum meningibus ad cranii ossa, aut pericranium affigi, ut mirum esse non debeat, si qui, nihil præter cranium incidere existimantes, & crassam, & Tenuem meningem, & his, atque illis in membranæ modum adhærentem cerebri substantiam simul pertuderint. Legesis litteras Jo. Jacobi Scheuckzeri, ad Vallisnerium nostrum (10) missas. Hydrocephalum infantis videbis in Nosocomio, *communi consilio* Chirurgi ferro incisum fuisse, cum *judicatum esset aquas hærere inter Cranium, & Duram Matrem*. Videbis simul, *quam judicium talis modi in casibus sit difficile*. Cum enim convulsivi vomitus, qui mox primæ illi eductioni aquæ ad uncias circiter tres, successere, ad vitæ usque finem, qui postridie fuit, perstantes, indicare crederentur, Duram meningem incisam esse; anatome ostendit, *non pertusam* hanc *duntaxat*, *sed & Piam cum ipso cerebro. Fuit enim cerebrum ipsum ad membranæ tenuitatem fere extensum capacitati internæ cranii par*, cum *aquæ moles, quæ* 8. *ad minimum fuit librarum medicarum, delituerit in ipsis ventriculis.*

14. Ex tanta cerebri extenuatione, & ad cranii fornicem adhæsione factum est videlicet, ut in memorato (11) Tulpii hydrocephalo, effusis aquis, *plerique Medicorum præsentium, sed præpropere, judicaverint*, esse illud *caput sine cerebro*, itemque ut Steno in suo illo vitulo (12) *non parum temporis consumeret quærendo cerebrum in ipso cerebro, jamque historiis, antea sibi non creditis, adhibere inciperet fidem, homines nempe sine cerebro fuisse repertos.* Et sane ad hunc fere modum & ipse credo, quidquid veri inesse potest ejuscemodi observationibus, esse explicandum eorum in primis qui Tulpium, & Stenonem haud legerant, puta Carneri,

---

(1) Obs. supra cit. 2.
(2) Sect. hac Obs. 12. sed Operum l. 7. non 8.
(3) Sect. ead. in Addit. Obs. 11.
(4) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1705.
(5) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 59. n. 9.
(6) Sepulchr. Sect. cit. Obs. 6.
(7) Apud Lauffer. in Diss. cit. §. 23.
(8) Sect. cit. in Addit. Obs. 12.
(9) Supra ad n. 8.
(10) Opere Tom. 1. S. 5. in fin.
(11) Supra ad n. 8.
(12) Ibid.

Zacuti, & siqui alii in Scholiis ad horum observationes, quas in Sepulchreto (1) habes cerebrum non reperisse scribuntur. Cum enim alius *cerebri vicem supplevisse*, ajat, *membranam crassiorem*; alius, pro ipso *duram meningem apparuisse duplicatam*, aquam limpidissimam in se habentem; facile intelligis, quid membrana illa crassior, aut altera illa duplicatæ Duræ meningis lamina esse potuerit, & quid latere sub specie illa *cujusdam mucositatis & phlegmatis valde indigesti*, quæ *festinanter* inspicienti Garnero intra meninges se obtulit. Certe, ut ibidem videbis Kerckringii observationem (2) qui *cerebri loco aquam se reperisse mucosam*, tradit, videbis quoque in subjecto Scholio haud aliter de mucosa hac aqua, aut de cerebri extenuatione suspicari Diemerbroeckium; & tamen Kerckringius non modo Tulpii historiam legerat, sed etiam in ea sua memorabat, & de hydrocephalo necdum semestri verba faciebat, cui intra uterum inchoata cerebri dissolutio sensim increvisse potuerat, donec cerebro prorsus soluto vivendi finem fecerit. Illud præterea objicit Diemerbroeckius; quod a plerisque pariter ejuscemodi historias edentibus omissum requiras, cerebellum, & Oblongata medulla deessent, an non, siluisse. Sed in Billotii (3) historia, quæ inter has solet referri, non modo hoc desideres; verum etiam non penitus absumptum pueri cerebrum fuisse, cognoscas, quando *ejus substantiæ portio* quamvis *exiguum ovum mole vix æquans, reperta est*. Sic etiam in cane fatuo, ut videtur, aut vertiginoso Elias Rud. Camerarius (4) (de ovibus enim quæ Kerckringius (5) aliive scripserunt, lanionum fere observatione, & fide nituntur) Camerarius, inquam, *nullam penitus cerebri, aut cerebelli substantiam*, vidit, *præter posterioris portiunculam vix avellanæ medietatem æquantem*. Quæ etsi omnia non sine admiratione, & quædam etiam non sine aliqua diffidentia legisse me, fateor; tamen hoc quoque adjiciam, Memini, cum adolescens quotidie in Bononiensi Nosocomio versarer, S. Mariæ de Morte audire non semel Jo. Marcum Biggattum probum Virum, eundemque ibi Medicum Chirurgum, sua laude dignum, cum suum Decessorem Jo. Galeatium Manzium Medicum, & Chirurgum, cum paucis, dum viveret, comparandum, id vidisse, asseveraret, quod ut accepi sic tibi narrabo, nihil adjiciens nihil detrahens. Cujusdam vulnus curabat Manzius, quod ad Coronariam suturam inflictum, in cranii cavum perveniebat, cum æger circiter vigesimo die duo pati cœpit, alterum, ut quoties vulnus retegeretur, toties convulsivis afficeretur maxillæ inferioris motibus; alterum autem, ut quotiescunque interrogaretur, oculis quidem ostenderet, se intellexisse, & respondere jam velle, sed tamen per aliquod temporis intervallum primum incipere non posset verbum; quo demum incepto, cætera facile sequebantur. Sic fere usque ad vitæ extremum mentis compos visus denique insultu quasi apoplectico prehensus, occubuit. Cranio reserato, nihil intra hoc, nisi humor, inventum est, si fibras aliquot excipias rubras, & quasi carneas, quæ vulneri subjiciebantur. Assensum, ut ego audiens sustinebam, sic tu legens sustineas, per me licet. Et sane hæc sunt ejuscemodi, ut nisi ipse videas, nisi diligenter etiam atque etiam perscruteris, velut in hoc casu quid fibræ essent illæ rubræ, & quasi carneæ, & qua cum membrana fortasse, aut quibus cum nervis junctæ, & postquam etiam scrutatus fueris, vix credere tamen possis. Agitur hic quidem de cerebri absumptione, ut in Zacuti, ut Billotii pueris vulnus capitis consecuta. Sed in primo triennii spatium inter vulnus, & observationem fuerat interjectum; in altero totum absumptum non erat cerebrum; in utroque cerebellum fortasse, & pars medullæ Oblongatæ potuit su-

(1) L. 1. Sect. 1. Obs. 86. & Sect. hac 16. Obs. 13.

(2) Sect. ead. Obs. 11.

(3) Zodiac. Med. Gall. A. 1. M.Dec. Obs. 3.

(4) Eph. N. C. Dec. 1. A. 3. Obs. 129. in Schol.

(5) Spicileg. Anat. Obs. 46.

perstes esse: nec cerebri colliquatio in secundo fuit; sed ejus substantiæ, ad nucis myristicæ magnitudinem in quacunque medicatione erumpentis, amissio. At enim, inquis, nullum in quinquemestri Kerckringii puero præcesserat vulnus, nullum in bienni Tombini (1), nullum in Neuholdi (2) puella novenni; & tamen in hac *medullaris* cerebri substantia *tota velut in gelatinam tenacissimam*, in secundo autem, ut diximus, *in aquam conversa*, in primo totum cerebrum in aquam mutatum. Mihi vero hæc ipsa mutationum series videtur ostendere tanto difficilius contingere cerebri dissolutionem, quanto longius ab ortu receditur, ut cerebri substantia firmior sit. Quod si in viro tamen illo Garneri peracta est; at quanta, & quam diuturna pertulerit, videre potes. In eoque ipso ut singulare id fuerit, inde licet intelligi, quod non facile sit alterum in adulto ejusdemmodi exemplum apud probatos Scriptores invenire. Quin mulier, de qua Kaltschmiedius (3), etsi atrocissimis capitis doloribus, iisque post gravem capitis ictum, misere adeo vexata, ut nisi aquæ copia per nares prodiisset, tandiu non fuisset victura, cum decimo tandem anno mortua esset, vi quidem seri distendentis cerebri ventriculos, corpus Callosum sic extenuatum ostendit, ut *vix septi pellucidi crassitiem referret*; cerebri tamen in mucum dissoluti nihil habuit. Cum igitur totius adultorum cerebri in mucum, nedum in aquam dissolutio sic rara sit, præsertim si quidquid cranio continetur, simul dissolutum intelligatur; vides profecto cur propositum casum audiens, assensum ego sustinuerim, qui vel de puero eadem, imo leviora aliquanto audiens, hærere solitus sim, nisi amentem simul fuisse, & plantæ magis quam hominis vitam denique egisse, adjiciatur. At Redius (4) tamen, cerebro testudinibus exempto, has vidit, inquis, diu, & nonnunquam sex ipsos menses ambulare potuisse. Ego vero de perfectis, ut vocant, animalibus, atque adeo de homine hic verba facio; & tu mihi testudines narras, quas *facere motum* vel *corde ablato*, non ignoravit Aristoteles (5). Præterea ipse indicare videtur Redius, testudinibus, una cum cerebro facultatem cernendi, &, quod veri simile est, audiendi quoque, olfaciendi, gustandi fuisse sublatam, & Caldesius (6) certe tandiu superstitis motus satis probabilem causam ostendit, magnam videlicet, si cum exiguo earum cerebro comparetur, Spinalis medullæ crassitudinem. Qua ex medulla spiritus repetere ii quoque solent qui vitam fœtuum cerebro carentium in utero volunt explicare, quos hactenus sequi poteris, ne cum quibusdam tamen ponas, aut in illis omnibus Medullam esse crassiorem, aut quia multo plures quam cerebrum, emittit nervos, multo plus quoque spirituum tunc etiam præbere quando a cerebro unde ipsa accipere magna ex parte alioquin solet, jam nullos certe potest accipere, aut in illis cunctis inesse fœtibus, cum plures supra (7) memoraverim, qui nihil omnino, nisi forte aquam, intra cranium, & vertebras habebant.

Sed cerebrum, & Medullam habuerunt, inquis, antea videlicet quam utrumque aut aqua dissolveret, aut vis alia aliqua sive opprimeret, sive extruderet. Rectius hic quidem sentis quam Explicatores plures, qui id minime attenderunt. Quod si ad primordia usque rediens, nihil utrobique, nisi humorem, unquam fuisse, contendas, spiritus vero ab nervorum gangliis repetas: aliquid forsan tribuens suspicioni quam olim (8) vix uno aut altero verbo attigi, in gangliis *fortasse aliquam spirituum fieri secretionem*; ego, tametsi nuper præsertim in gangliis adulti duobus altero mediocri, altero maxima crassitudine præditis inter

(1) Supra ad n. 13.
(2) Commerc. Litter. Vol. 1. Specim. 22.
(3) Prog. cit. supra ad n. 13.
(4) Degli Anim. viv.
(5) L. de Juvent. c. 1.
(6) Offervaz. int. alle Tartarughe.
(7) n. 8.
(8) Adverf. Anat. II. Animad. 34.

eos qui ad nervos Cervicales ſpectant, mox Brachiales effecturos, tametſi, inquam, iis in gangliis ſecundum longitudinem diſſectis, ſubſtantiam ex cinereo fuſcam præclare viderim, & oſtenderim, quæ cum alba nuſquam permiſta (cujus erat multo major copia, & exterior in gangliis ſedes) horum axem ſequebatur; non auſim tamen illi ſuſpicioni pondus addere: & ſi auderem; locum illi fortaſſe aliquem eſſe poſſe, crederem, in iis ad tempus aliquod ſervandis fœtibus quibus cerebrum, & Medulla abſceſſiſſent; non vero in iis quibus hæc nunquam fuiſſent. At ſi forte in ea ſententia nihilominus perſtandum tibi, quod credere non poſſum, exiſtimaveris; hoc unum dicam, ſi illa prima, & reliqua deinceps in utero vita cum ea tibi videtur conferenda, quam adulti homines, de quibus ſermo ſuſceptus eſt, agunt ſentiendo, cogitando, judicando, reſpondendo, atque, ut opus fuerit movendo; viceris: ſin contra; nobiſcum facies.

15. Habes de Hydrocephalo, & de Aqueis præſertim Spinæ Tumoribus eo plura, quo minus apud nos in vulgus ſunt noti. Perrari inim ſunt in his regionibus; non ſicuti in quibuſdam aliis, adeo frequentes, ut intra menſes quatuordecim Burgius (1) Vratiſlaviæ tres viderit. Quod ſi forte de utroque morbo plura cupis; de Hydrocephalo quidem tibi poterit ſatisfacere Vir Cl. Jo. Rud. Zwingerus (2), a quo, cum hæc relegerem, illius exempla non modo collecta vidi; ſed & diligenter ac diſtribute inter ſe comparata: de Aqueis autem Spinæ Tumoribus, præter Georgium Frid. Orthium in lectu digna, utilique Diſſertatione (3), quam, Præſide Jo. Salzmanno, ediderat, Viri Eruditiſſimi Platnerus (4), & Trewius (5): quorum ille cum de iiſdem Tumoribus aliquid attingeret, ipſe quoque plerorumque indicavit, nomina qui eorum hiſtorias conſcripſerunt, hic vero cum Auctores alios addidit, tum ſuas propoſuit obſervationes, omnibuſque perpenſis argumentum hoc partite, fuſe accurateque ſi quis alius, pertractavit, nec quomodo conjiciat, curationem tentari, & abſolvi poſſe, prætermiſit. Quorum ſi omnium Scripta antequam has primum ad te Litteras mitterem in meas perveniſſent manus; dediſſem utique operam, ut nonnullos, quibus adhuc careo, libros nanciſcerer. Pleraque tamen quæ morbi utriuſque proſtant exempla, ut videre nunc poteris, commemoravi, & quædam alia aut iis quos laudo, prætervisa, aut necdum, cum illi ſcripſerunt, edita adjunxi, id quod omnibus qui ultimi ſcribunt, facile eſt. His interea quæ dare potui, uteris. Vale.

16. Vix Epiſtolam obſignaveram, cum illud non modo non ſperanti, ſed nec opinanti quidem mirifice accidit quod nunquam antea, ut Puer ad me conſilii cauſa afferretur ob tumorem ad lumbares vertebras extantem. Dum exuunt, ut inſpiciam; quæro, valeatne artubus inferioribus? & cum id negarent, pellucidusne ſit tumor ac ſi aquam contineret? quod continuo affirmant, interrogationes quæ ad rem adeo facerent, mirantes. Quod ex reſponſionibus argueram, mox verum eſſe, deprehendi. Tumor erat mollis ſic ſatis, perque ejus parietes pleriſque in locis aqua concluſa manifeſtiſſime tranſlucebat. Is ab ortu exiguus, intra decem menſes ad magnitudinem pugni excreverat, ut ea, non minus quam ſede, illum omnino referret, quem pictum dedit Ruyſchius (6). Erat puer magnus, fortis, egregieque nutritus artubus etiam, quibus dumtaxat erat debilis, inferioribus: recte etiam conformatus, niſi quod æquo grandius caput, cæteroquin ſanum, in omnium oculos incurrebat; recte, inquam, iis

(1) Eph. N. C. Dec. 2. A. 6. Obſ. 58.
(2) Act. Helvet. Vol. 1. c. 1.
(3) De quibuſd. Tumorib. Tunic. Externis.
(4) Progr. cit. ſupra ad n 11.
(5) Commerc. cit. ſupra ad n. 10. Hebd. 20. & 21.
(6) Obſ. Anat. Chirur. Fig. 36.

quoque

quoque artubus quos modo dicebam, conformatus; ut ex novo hoc exemplo, ad plura alia addito, falli intelligerem, ſiqui intortis pedibus naſci omnes qui tumore hujuſmodi laborant, propterea exiſtimant, quod horum aliquot ſic natos eſſe, animadverterunt: quos inter an bene puellam referant a Stalpartio (1) propoſitam, ipſe judicabis: ego ut peſſime diſtortis pedibus fuiſſe, præclare video; ſic tumorem quo in lumbis deformabatur, ad eos attinuiſſe de quibus hic agimus; non ſatis video.

Sed ad puerum noſtrum ut redeam; non ignarus alienæ ſæpius nimiæ credulitatis, ex matre tamen quæſivi, ætate florente, nec minus ſana quam maritus, num primogenitum hunc ſuum utero gerens, in dorſum cecidiſſet, aut percuſſa eſſet, aut quidquam horruiſſet, timuiſſetve, aut denique cupidius optaſſet: quæ omnia tunc quidem diſerte negavit; quanquam poſtea, ut mulierculis ſolet, in mentem venit ficum concupiiſſe. Cæterum quod ad conſilium attinebat, cum præciſe negaſſem, eum quidem puerum ſanari poſſe; illud etiam atque etiam inculcavi, caverent, ne quis tumorem incideret; tanto enim citius puerum interiturum. Erant homines agricolæ, quemadmodum & parentes illius infantis quem ſupra (2) commemoravi, cui tumor ejuſdem naturæ cum cranii magis quam cum Spinæ cavo communicabat. Sed illi ſapientiores, qui periculum a me prædictum verentes, Chirurgis valere juſſis, infantem domum retulerunt quoad Deus ſineret, victurum. Hi vero vix a me digreſſi, cum in Chirurgum forte incidiſſent qui ſe quidem, ut cæteri & Medici & Chirurgi qui ante me, puerum plerique inſpexerant, nunquam ejuſcemodi tumorem vidiſſe, & qualis eſſet, ignorare, fateretur, ſed tamen quod cæteri ob id ipſum auſi non fuerant, ſe perſanaturum promitteret; hominis ætate ac confidentia permoti, facile quod cupiebant, crediderunt. Is igitur, tametſi poſtmodum certior fortuito factus fuerat eorum quæ ego reſpondiſſem, in propoſito conſtans ſuo, ferrum medio tumori impreſſit, exſiliente aqua pellucida, colore nonnihil urinæ ſimili, non pauca, at poſtremo inſtar ejus qua caro recens lota eſt. Aqua emiſſa, turundam Chirurgus craſſam indidit: qua educta novam quotidie emittebat aquam quoad puer vixit. Non vixit autem ad totum tertium ab inciſo tumore diem. Ex quo enim hic inciſus eſt, nunquam flere, & clamare deſtitit qui antea hilaris eſſet ac ridibundus, & mammam fere averſari cujus ſemper appetens fuiſſet. Interea toto corpore ſæpius tremere, facies autem prius nitida, & bene colorata jam collabi, atque palleſcere; omnia; ne multis; malum portendere. Unus tamen ille Chirurgus bene ſperabat vel paucis antequam mors ingrueret, horulis; quæ cum levi ſpirandi difficultate ſenſim advenit. Horum omnium denique admonitus, ægre tuli, temere hominem occiſum eſſe, & quod reliquum erat, tumoris interiora luſtrandi cupidus, continuo domum petii in quam parentes paulo ante mortem puerum tulerant, vicini, & Amici mei. Ibi cum Chirurgum forte offendiſſem, idem quod ego, cupientem, etſi hominis nuperam confidentiam tantam, audaciamque pernicioſam paululo acrius quam mea ferat natura, & conſuetudo, hic omnibus ſatis ſuperque ſpectata, reprehendere pro eo ac debebam, non omiſi; tamen, ut conſideratior, ac cautior eſſet in poſterum, jam docili, atque id petenti, continuo annui, ac pollicitus ſum, me tumorem diſſecanti affuturum, & quæ contineret, declaraturum. TUMORIS parietes etſi erant collapſi, & rugoſi, & ob hanc cauſam craſſiores; iis tamen preſſis e vulnere aqua exibat non pauca, quæ nonnihil graveolebat, urinæ pallidæ ſimilis: quæ ſimilitudo ſuperioribus etiam diebus, ut dixi, animadverſa, & inter Chirurgos vulgata, quoſdam hic quoque (3) permoverat, ut urinari-

(1) Part. 1. Cent. 2. Obſ. Rar. 34.

(2) n. 10.

(3) Vid. ſupra, n. 11.

am veſicam cum tumore communicare, ſuſpicarentur. Parietes duabus lineis in decuſſim ductis inciſi, dum caute, ut indicabam, diducerentur, manifeſto apparuit Spinalis Medulla, Tenui meninge conveſtita per quam diſtentis vaſculis totam rubentem, Medullæ corpus cum prodeuntibus nervis ad medium ferme illorum parietum ſecundum longitudinem arctius adhærebat (1), ut ab his ipſe debuerim leviter & ſuſpenſa manu ſejungere, evidenſque eſſet, cæteras Medullæ tunicas in unum cum iiſdem parietibus coaluiſſe. Nec diffluens erat Medulla, ſed etiam tum ſatis firma, quod ego inter digitos premendo percepi, & mox in tranſverſe inciſa, ſubſtantia circumcirca candida, intima cinerea, ſic ſatis ſolida utraque, confirmavit. Amplus autem erat quoquoverſus tumoris ſinus, oſſeis lumbarium omnium vertebrarum partibus quæ a tergo eſſe ſolent, in latera depreſſis, abſumptiſve ad earum uſque corpora, quæ tumoris parietem anteriorem faciebant. Nulla uſquam putredo, nigrities nulla. Etſi quæ tibi narravi, omnia tam certe perſpexi quam quæ certiſſime; Medullæ tamen ipſum corpus non ad primas lumborum ſubſiſtens vertebras, ſed ad os uſque Sacrum propemodum, ut oculis, manibuſque percepi, productum erat, an ob peculiarem hic ſtructuram? an quia arcte inter initia poſteriori tumoris parieti annexum, ut hic ſenſim increverat, extrorſumque ſe curvaverat, ſenſim ipſum quoque ſequi, augerive potuerit? Id igitur cupidum me fecerat ſuperiores porro vertebras, & caput denique, magnum adeo, aperiendi, præſertim cum hoc compreſſo, quanquam minime cedere viſum fuerat, aquæ aliquid ex evacuato tumore, antequam a nobis recluderetur, caſu, ut opinor, excidiſſet; nam eo diſſecto, & tum iterum compreſſo, capite, nulla excidit. Verum neque tempus, neque locus, neque potiſſimum reclamatio parentum, agreſtium, ut dictum eſt, hominum, & qui mihi vix, nec ſine lacrymis, conceſſerant, ut tumor perſecaretur, plura obſervare permiſerunt. Hæc, tibi pergrata procul dubio futura, adſcribere huc volui eo ipſo quo inſpexi die, qui fuit Pridie Nonas Septembris A. 1745. Iterum vale.

---

(1) Vid. ibid.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XIII.

Verba fiunt pauca de Catarrho, plura de Oculorum Affectibus.

Ex cranii cavo in tubum quidem vertebrarum aquam defluere, a me quoque proxima ad te data Epiſtola confirmatum eſt. Sed Veteres non in eum tantummodo tubum, ſed & in oculos, aures, nares, os, thoracem, ventrem, artus humores e calvaria demitti, non dubitabant. Quam temporum potius, quam hominum, a vero aberrantem, doctrinam convellere, præcipuum Boneti in XVII. Sectione, quæ inſcribitur de Catarrho, ſtudium fuiſſe videretur, niſi in propoſito non ſatis conſtans, quædam ſubinde interjeciſſet quæ doctrinæ illi patrocinentur. Ea cum alibi, tum in quodam prolixo Scholio invenies, quod ex Williſio acceptum, ſubjecit §. 8. Appendicis ad Obſervationem XVI. quaſi ejuſdem Scholii partem in Sectione etiam ſuperiore non exhibuiſſet ſub Obſervatione VI. & aliis fortaſſe locis, imo ex ejus Scholii parte in hac ipſa Sectione XVII. non feciſſet Obſervationem VII. Mihi vero, cui actum agere non placet, ſatis eſt admonere, in quamcunque corporis ſedem Veteres catarrhum defluere, exiſtimabant, ea in ſede ſuas non deeſſe glandulas, e quibus plus æquo humores profluant, nec ſua vaſa e quibus inter fibras, membranaſque redundent; ut minime opus ſit e cerebro uſque arceſſere, & per impervia deducere. Manifeſtum id fiet aliis locis: hic, autem in parte intelligi poterit primum quidem ex paucis quæ de Catarrho, ut vocant, Suffocativo attingemus, tum deinde ex aliquanto pluribus quæ de Oculorum Affectibus, de quibus videlicet eſt proxima Sectio XVIII. continuo adjicientur.

2. Catarrhi Suffocativi, aut Præfocativi nomen *in monumentis Græcorum haud inveniri*, ſed apud Meſuis Interpretem denique, Valeſcum de Taranta, Savonarolam, alioſque juniores, de Schneidero (1) cognoſces, qui & quam varia apud varios ſignificet, docebit: vel ſi tam longam refugis, tortuoſamque lectionem; ex parte indicabunt Obſervationes XI. XIV. & quæ duæ huic proxime ſubjiciuntur in propoſita Sepulchreti Sectione XVII. Corruptorum aliæ pulmonum, aliæ cerebri flaccidi, aliæ polyporum cordis, aut cerebri, effectum deſignant. Quarum ego, aliarumque cauſarum, quæcunque reapſe valent ſuffocationem, aut hujus periculum repente afferre, effectum non credo catarrhi nomine æque dignum videri poſſe, ac effectum ejus conſtitutionis glandularum univerſæ Aſperæ arteriæ, ut plurimum exiguo tempore humorem effundant, præſertim ſi jam bronchia ſint aut ejuſdemmodi humore ſemiplena, aut ob aliam quampiam cauſam magna ex parte conniventia, atque impedita. Multa enim ac repentina ejus humoris defluxio ſive a laxitate, ſive a plenitudine ſit earum glandularum magna ſanguinis copia, quacunque de cauſa turgentium, & influentis quaſi a capite catarrhi ſenſum poterit afferre, & revera ſuffocare. Inſpice nunc Scholium ad Obſervationem XIV. itemque extremum Scholium ad XVI: intelliges, me Williſium, & Fernelium ſequi, hunc in eo quod ad præfocantem catarrhum ſimul & pulmonum infarctum & defluxionem requiro; Williſium autem in eo quod defluxionem a capite non deduco, nec tamen a vaſis laryngis, & reliquæ arteriæ Aſperæ *immediate*, ſed per glandulas, in utraque alias deſcriptas. Suffocativo autem catarrho ſic explicato mortem imputandam crediderim Viri pietate, nobilitate, ac dignitate Eminentiſſimi.

(1) De Catarrh. l. 5. S. 2. c. 4.

3. Joannes Franciscus Barbadicus S. R. E. Cardinalis, & Antistes Patavinus, natus annos duos ferme & septuaginta, cum esset catarrhis obnoxius facilius quam cæteri, in eam catarrhalem febrem incidit quæ omnes propemodum arripiebat Januario mense A. 1730. sed cum sibi minus caveret quam cæteri; inter paucos illos fuit qui ea correpti, interiere. Nam ea nocte quæ diei successit XI. Kal. Februarii illo se morbo prehensum perceperat. Surrexit tamen postridie, ut erat magno animo, seque aeris injuriis exposuit tum publici officii causas permotus, tum viribus confisus, quæ, ut corporis color, & habitus, postquam ante duos menses a brevi, sed gravissima febre (1) convaluerat, vel meliores quam pristinæ, factæ esse videbantur. Quin & die proximo surrexit, & sacrum fecit; sed morbo interea ingravescente decumbere eodem die, & Medicos tunc primum arcessere coactus est. Verum de tribus qui in priore illa febre affueramus, Vallisnerius septem ante diebus obierat, ego, & Medicus ejus ordinarius ex communi morbo adhuc languebamus: quod eo dictum puta, ne mireris, si quædam ad ægri incommoda, & mortem, omnia autem ad mortui sectionem attinentia ex aliis, dignis sane quibus crederem, diligenter interrogatis accepisse me, dixero. Vix enim cum semel, iterum, tertio etiam atque etiam advocarer, videre bis potui, non sine aliquo meo periculo ad Virum Amplissimum, & de omnibus egregie meritum vectus primum VIII. Kal. deinde VII. & prima quidem ex quo decumbere cœperat, nocte dormiisse, accepi & multa ac facile expectorasse, quod & tunc faciebat, crassa ut vidi, & tinctura quadam infecta, ut ex rubro flaverent. Naturalis erat aspectus, & color, facilis tussis, facilis in utrum liberet latus decubitus, nullus in thorace ponderis, doloris coloris sensus levis sitis, humida lingua, atque alba. Alvi recrementa, ut in sanis solent. Urinæ ob tempestatem frigidam jam turbatæ, sed, quod unum judicare poteram, decolores. Mens prompta; sed verbum tamen quoddam cum quæreret, non provenit. Pulsus nec debiles, nec parvi; imo validi, & magni: non duri; sed tensi tamen nonnihil, iidemque frequentissimi. Respiratio quæ his pulsibus conveniret, & cum hac sonus quasi bullientis in pulmonibus catarrhi. Manifestum erat omnibus, non Medicis modo, spretum primis diebus morbum ab sua natura degenerasse, gravemque, ac periculosum, non levem esse, ut uni ægro, quod mihi minime placebat; videbatur. Multo autem magis postridie displicuit idem ægri de suo morbo judicium, cum audirem, insomnem egisse noctem, & sputa, meridianis horis facta jam pauca, & albida, tunc esse nulla; viderem autem respirationem crebriorem, altioremque, tametsi pulvinis cervicibus, dorsoque subjectis, nonnihil erigere studuerant, sitim auctam, ut frigidam cuperet, stomachum languidum, ut vini pauxillum posceret. Quamvis autem cætera essent, ut pridie; quin pulsus essent molles, minusque frequentes, iidemque satis & magni, & validi; nos tamen valde solicitos habebant cætera, illudque in primis quod, eadem tussi perstante, nihil expectoraretur. Itaque cum suspenso animo, atque adeo tristi, & nisi expectoratio rediret, pessima quæque ominante, discederem, Medicis cum alia, tum illud in primis commendavi, ut sæpe ipsi, qui bene valerent, interviserent, & pro re nata, ut solebant, & modo insuper constitutum fuerat, adjuvarent. Rediit ex illis unus paulo post, neque in pejus deprehendit quidquam. Redierunt alii duo inter primam, atque alteram noctis horam, & pulsus, vel meliores, sputa autem aliqua ejici, invenere. Una ex quo ipsi abierant, hora non erat, non multa autem temporis puncta, ex quo viri alii, non Medici quidem illi, sed apud ægros tamen diu attenteque versari soliti, cum animadverterent nihil novi, in proximum cubiculum secesserant, cum æger se inclinans, ut nescio quid quod e lecto exciderat, ex

(1) Vid. Epist. 49. n. 30.

humo tolleret, neque id aſſecutus, famulum a cubiculo vocavit. Qui accurens, cum herum in priſtinum ſitum repoſuiſſet, hic autem in eo perſiſtere ſe poſſe, negaret, ſed erigi vellet, ut reſpirare me..us poſſet, ſenſit uterque imminere mortem. Quamobrem famulo, qui poterat, alta voce auxilium implorante, Sacerdos illico affuit, qui morientem invenit mentis adhuc compotem, ſibi, ut poterat, deficiente manu in crucis formam ducta pectus tangentem, & pio murmure ſacras ſubinde voces interjicientem. Ad hunc modum confeſtim, ut ſummopere optaverat; inter ejus manus vivere deſiit Pontifex multo longiſſima vita dignus, exacto vix quarto, ex quo morbus inceperat, die. CADAVERE ad condituram diſſecto, nec ſine pinguedine invento, ſanum Cerebrum, ſana omnia Ventris viſcera conſpecta ſunt, niſi quod jecur prægrande, ſubfuſcum, & duriuſculum viſum eſt; ſed facile a natura, cum peculiare vitiati ejus viſceris indicium neque antea, neque in hoc morbo fuiſſet ullum. Certe autem Thoracis Spina ad modum litteræ S jam inde a puero contorta, alterum illius cavum multo arctius faciebat, multoque minorem continebat pulmonem. In neutrum tamen cavum humoris quidquam erat effuſum. Nihil polypoſi in corde. Pulmones neque ad coſtas, neque ad diaphragma, quod ſanum erat, neque ullam ad partem ſuperficiem alligabant ſuam. Hæc autem erat albida, ut ſpeciem præberet quaſi oblitæ *vernice*, ut vocamus, quadam quæ ad lacteum colorem vergeret. Graves erant ipſi pulmones, ſed a catarrhali, quam continebant, materia, multa paſſim e bronchiis, quacunque incideres, erumpente. Certe eorum omnis ſubſtantia flaccida, non modo non denſa, aut compacta, reperta eſt.

4. Hiſtoriam hanc ſi cum iis contuleris quæ de Catarrho Præfocante ſuperius (1) attigimus; facile ex ſententia explicabis mea. Multa jam, uti ſectio confirmavit, in omnibus pulmonum bronchiis erat catarrhalis materia, ut per tenuem ſuperficiei membranam tranſlucens, hanc propterea, ut opinor, quaſi albida *vernice* oblitam repræſentaret. Nihil jam ejus ejici poterat extremo die e pulmonibus quidem magis magiſque flacceſcentibus. Huc ob repentinos & incongruos motus alia de improviſo acceſſit, ſive ab larynge, & ſuperioribus Aſperæ arteriæ partibus decidua, ſive etiam ob inclinationem illam corporis ab altero pleniore jam fortaſſe, ideoque inutili pulmone in alterum ſemiplenum per quem reſpiratio adhuc ſervaretur, devoluta, qui ſi forte fuit ille multo minor; probe intelligis, quam facile, & quam cito a materia vel pauca quæ partim hoc modo incidiſſet repente, partim ſuperne defluere pergeret, ipſe quoque inutilis potuerit fieri. Sic repentinum explicabis interitum: quem repetere ab apoplexia, ut malebant aliqui in Principe quodam Sereniſſimo (2), tanto minus hic licet, quia præter *Salvos ad extremum uſque halitum, ſenſus & motus voluntarios, una cum loquela, quibus, tanquam certiſſimis catarrhum ſuffocativum ab apoplexia diſtinguentibus ſignis, Medici adſenſum præbent omnes*; in cerebro nihil fuit quod culpares. Erat in eo quoque Principe *ſpina dorſi litteræ S ſimilis*, & ex inciſis pulmonibus prodibat *humor pituitoſus & ſubalbidus*: quo ſpectato, alii qui rectius ſentiebant, Medici ſententiam Heucheri referebat, *ſigillatim hi catarrho ſuffocati cenſendi ſunt, quibus ſerum, ſeu lympha ſanguinis, quacunque de cauſa, vitiata, copioſius reſpirationis organa occupat, & in bronchiis veſiculiſque pulmonum pertinaciſſime reſtagnat.* Cordis autem polypus, quem cum aliis olim accuſaſſes, in noſtro nuſquam fuit: quanquam de polypis cordis quid ſentiam, alias (3) ſcribam, & ſatis in præſentia eſſet Docti Viri (4) qui eos agnoſcit, diſſenſum proferre ab illis qui inde catarrhos ſuffocativos deducunt. *Evidenter*

(1) n. 2.
(2) Hiſt. vide in Append. Vol. 7. Act. N. C. n. X.
(3) Epiſt. 24.
(4) Act. modo citator. Vol. 4. in Append. n. IV. §. 7.

ſatis in catarrhis ſuffocativis, inquit, *cauſa exterius auditu percipitur, dum viſcedo in bronchia pulmonum copioſe delata reſpirationem reddit ſonoram ita ut quaſi in illis coqui materia videatur. Deinde facta poſt mortem ſectione; cauſa catarrhi ſuffocativi in manus & oculos incurrit, dum bronchia fere in totum viſcedine repleta reperiuntur.* Fuit igitur in Præſule Eminentiſſimo catarrhus ſuffocativus, pene dixi qualis ille fuit de quo Cl. Jo. Seb. Albrechtus (1) in alia Epidemia Catarrhali de ſexagenaria fœmina verba faciens, hæc ſcripſit, *catarrho ſuffocativo, febri peripneumonicæ ſuperveniente, repente periit.* In noſtro enim caſu defuere peripneumonicæ febris tum ſigna quædam præcipua, dum æger viveret, tum peculiaris illa in demortui pulmonibus labes, de qua alias (2) ſcribemus. Cæterum epidemica hæc noſtra catarrhalium febrium Conſtitutio tempeſtate ingruerat frigida, & ſicca, cælo diu noctuque ſereno, quam paulo ante conſtans præceſſerat tepida, auſtrina, pluvioſa. Noſti autem, Hippocratem (3) quamvis aliis anni temporibus, hanc tempeſtatum ſucceſſionem excipi docuiſſe variis morbis, in quibus diſerte *ſenioribus* minatus eſt *deſtillationes quæ cito interimunt.* Et ſane alii quidam ſenes tunc apud nos interiere, ſed pauci. Cæteros cujuſcunque promiſcue ætatis homines, occaſione, ut apparebat, frigidi aeris pene viritim corripiebant febris, tuſſis, ſputa catarrhalia; ſed omnia, ſi non negligeres, levia plerumque, brevia, ſalubria. Ac me quidem illa eadem quam mox dicam, facili ratione percuravi qua tunc ſolebam ſiquando hyeme catarrhalis febricula prehenderet; a qua me poſtea, meoſque tunc etiam cum quaſi epidemice recurrit, plures jam annos ſervavi ex quo in quotidiana hyemali cœna haud aliis herbis ad acetariam utimur, quam cocta braſſica. Scilicet ad prima ſuppreſſæ inſenſibilis perſpirationis, & ineuntis febris indicia, bene opertus decumbebam, tutiſſimoque omnium remedio utebar, perpauco alimento, eoque fluido, mane autem diluti juris unum aut alterum vaſculum calidi, ut omnia, bibebam, quietuſque expectabam dum per cutem, aut per veſicam, aut per hanc utramque prodiret viam; tunc porro tertium, & quartum addebam. Sic febris cito ſe remittebat, neque ita multo poſt abibat, niſi forte intempeſtive ſurgere auderem, & corpus necdum ſatis confirmatum novis aeris injuriis objicere. Porro eandem Conſtitutionem eodem pene tempore late per Galliam, Germaniamque eſſe vagatam, audivimus; ut de aliis ejuſcemodi alias in Medicorum libris relatum legimus. Quorum aliquas commemoravit Jo. Godfr. Bergerus in ea Diſſertatione (4) quam olim ſub avunculo Faſchio propoſuit, videlicet *epidemios catarrhos, quales anno 1675. per totam fere Germaniam ſæviere, & a Foreſto l. 6. obſerv. 3.* (ideſt. A. 1580. per Belgium, Germaniam, & Galliam) *nec non Valeſco de Taranta Montiſpeſſuli anno 1387. annotati ſunt*: quo quidem anno in Æmilia quoque mea, longe adeo a Gallia diſſita, Januario menſe, epidemicæ tuſſes cum catarrhis, & lentis febribus vagatæ ſunt ita, ut nemini parcerent, quamvis paucos interemerint, ſicut hiſtorica meæ Patriæ monumenta (5) teſtantur.

5. Hactenus ſine humorum ex cerebro defluxu explicatum vidiſti Catarrhum, de quo Sectio eſt Sepulchreti XVII. Nunc attendes, num eo forte defluxu utamur in explicandis Oculorum Affectibus, de quibus eſt XVIII. in eoque præſertim ad quem primæ attinent Obſervationes, Amauroſim dico: quam olim barbari appellitabant *Guttam Serenam*; *Serenam* quidem ex eo quod claros oculos tunc videmus, ac ſine ullo quod ſub ſenſum cadat, vitio, ſi pupillam excipias plerumque ſolito majorem, & fere immobilem; *Guttam* vero quod ex cerebro in

(1) Commerc. Litter. A. 1743. hebd. 14. n. 1. in fin.
(2) Epiſt. 20. & 21.
(3) Sect. 3. Aph. 12.
(4) De Circul. Lymphæ c. 2. §. 7.
(5) Marcheſi Supplem. Iſtor. di Forlì l. 6. all' A. 1387.

nervos Opticos obstruentem irruere humorem, Medici non dubitabant, unde etiam quod repente hic Affectus ingrueret, deducebant. Quorum neutrum est necessarium; nam sensim quoque accidere, Brunneri (1), Laubii (2), Kaltschmiedii (3) Observationes docent, præter alias, quarum duas habes in Sepulchreto (4), in quibus si præterea naturam perpenderis illarum causarum quæ amaurosim fecerunt, vel ea confirmari id quod dico, facile, intelliges: & qui inter hujus affectus causas velint aliquando obstructionem agnoscere, in iis possunt cerebri sedibus, unde spiritus in nervos Opticos feruntur. Nec sane horum nervorum obstructionem, nisi forte rarissime, Platero ipsi, & Spigelio nostro in hoc vitio accusari placuisse, ex Scholiis cognosces ad duas illas quas in Sepulchreto modo indicabam, Observationes. Quin etiam Platerum videbis amaurosis causam, convulsiones graves & crebras haud raro consequentis, *non ab humoris affluxu deduxisse*, *ut* alii *voluerant*, sed ab ipsis oculorum convulsionibus repetendam esse, docuisse; simul enim cum aliis partibus tunc oculos quoque *contorqueri sæpe & convelli*, *admodumque exeri*, *& inflecti*, *attracto sic nimium & tenso nervo optico illis adnato*, *illoque simul contorto*, *& læso*. Quæ doctrina confirmari posse videtur per aliam quam paulo post leges, Observationem (5), in qua nervi *ambo optici*, *non obstructi vel angustati* inventi sunt, sed *intorti*, cum amaurosis *a pueritia* incidisset, qua nimirum ætate *convulsiones* juxta ipsius Hippocratis Aphorismum (6) maxime contingunt. Verum ejuscemodi explicationibus quid, & quando, & quatenus tribuendum esse, arbitremur, alias (7) a nobis est declaratum: ubi plura quoque exempla producta sunt amaurosis ex convulsionibus ortæ, & post has abeuntis. Quorum hic nolumus augere numerum, cum per te possis vel in solis Cæsareæ Academiæ Voluminibus (8), & præsertim in Lentilii *Parallelismo* (9), alia bene multa invenire. Illud ad ea quæ tunc scripsimus, addere satis est. Cum ibi (10) occasione oblata a gemina hujus generis amaurosi ex Valsalvæ schedis proposita alia a nobis in Matrona quadam memorata sit, leve in speciem vulnus consecuta *supra supercilium*, eademque per læsionem rami Ophthalmici e Quinto nervorum Pari, de orbita prodeuntis, & illac per frontem ascendentis fuerit secundum ea quæ de convulsiva nervi Optici constrictione ante dicta erant, explicata; istiusmodi explicationem posse magna ex parte ad illum quoque in Coacis (11) Hippocratis locum accommodari: τὴν δὲ ὄψιν ἀμαυρῶνται, &c. id est *at vero obscuratur visus in vulneribus*, *quæ vel supercilio*, *vel paulo altius infliguntur*: cujus amaurosis causam in ejus loci interpretatione undenam repetere conati sint Jacobus Hollerius (12), Desid. Jacotius (13), & Ludovicus Duretus (14), videre poteris. An vero illi nostræ explicationi locus esse queat in ea quoque amaurosi quæ ab Elia Camerario (15) proposita est, velim cogites. Etsi enim historia illa plura habet, quorum pro certo causam tanto difficilius intelligas, quanto minus constat quo vulnusculum tandem pervenerit; tamen cum inflictum fuerit punctim *in cantho sinistri oculi interno in confinio palpebræ superioris*; vides certe, ab eodem illo Ophthalmico Paris Quincti ramo nerveos surculos in eum locum pervenire, sicuti præ-

(1) Eph. N. C. Cent. 1. Obs. 69.
(2) Earund. Cent. 7. Obs. 39.
(3) Progr. de Nervis Optic. &c.
(4) Obs. 1. & 5.
(5) Obs. 8.
(6) 25. Sect. 3.
(7) Epist. Anat. 18. n. 3. & seqq.
(8) Ut Cent. 1. Obs. 78. & 130. Act. Vol. 3. Obs. 44. & Dec. 3. A. 9. Obs. 36.
(9) Dec. ead. A. 7. in Append. n. 10. ad Obs. 50.
(10) n. 7.
(11) Sect. 3.
(12) Comm. in Coac. l. 1. S. 3. 19.
(13) Ibid.
(14) In Coac. l. 3. tr. 2. c. 2. 12.
(15) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 55.

clare ostendit nervorum omnium Faciei Tabula, quam incomparabili diligentia confectam Præstantissimi Anatomes Professoris Meckelii, Inclyta edidit Scientiarum Academia Regia Berolinensis (1). Hæc autem omnia tanto magis gaudeo hic tibi addidisse, quod Epistolam hanc recensens, ex libris serius quam voluissem, ad me allatis cognovi a Celeberrimis Viris, qui Valsalvæ, imo etiam meam hujus generis amaurosis observationem benigne memorarunt, & explicarunt, Hippocratis mentionem haud esse prætermissam. Neque enim unus id fecit Illustris Archiater Nicolaus Rosen (2), sed & Eruditissimus, dum viveret, Auctor Platnerus (3) vel fusius jam fecerat A. 1741. ut neque de Observatione Eliæ Camerarii, neque de tribus a me paulo ante nominatis, loci illius Coacarum Interpretibus sileret, addito insuper Martiano, cujus ego ibi interpretationem ubi esse deberet, necdum reperi. Ex iis etiam quas nuper legi, Dissertationibus illa fuit Jo. Bened. Godofr. Oehme (4), quam si tu perleges, ex amaurosis causis, quarum ego complures quidem, sed non omnes, hic enumerandas suscepi, alias poteris colligere; tum præterea dissectionem (5) quam Sepulchreto adjicias, Juvenis post hunc morbum extincti ab Hafniensi Medico cum Docto, qui tum vivebat, Professore Gunzio communicatam, necnon Observationis Valsalvæ, illiusque similium explicationem (6). Animadvertas autem velim, cum Ciliares nervi in consensum tracti ad explicandas amauroses aut a Valsalva, aut a me observatas descriptasve ponuntur, non esse illos ut jam oculum ingressos spectandos, quippe in quo nihil tunc vitii ad Iridem attinentis conspiciebatur, sed ut nervi Optici involucra arcte comitantes, eaque, si distenti sint, aut distendendo, aut constringendo simul cum inclusa nervi medulla comprimere valentes.

6. Porro sunt aliæ etiam causæ quæ nervos comprimant Opticos, eoque amaurosim inducant, in Sepulchreto commemoratæ, & Medicis quoque Observationibus comprobatæ (7) nimia copia, & turgentia sanguinis, arterias ac venas tumefacientis quæ intus extrave comitantur mollissimam eorum nervorum substantiam. Qua explicatione recte utitur Boerhaavius (8) ad Aetii amaurosim exponendam, quæ *in morbis capitis fervidissimis, & post phrenitidem sequitur*, nec male uteretur, ut opinor, qui sic explicaret illa quæ Rolfincius (9) memorat exempla *fœminarum, quæ quoties gravidæ, ob cæcatæ semper fuerunt usque ad partus tempus*, aliave cum Cel. Heistero (10) ad idem genus referenda. Huc addit Wepferus (11) *humorem* ex iis quæ modo commemoravimus, vasis *exstillantem, guttæ serenæ causam aliquando.* Sed compressionis Opticorum nervorum ex qua amaurosis oriatur, luculentissima intra cranium ipsum proferri exempla quædam videbis in Sepulchreto, ut cum (12) magna & gravis quasi struma in parte cerebri anteriore, nervorum eorum *exortui*, (illi videlicet manifestiori, & ultro in oculos *incurrenti*) *incumbebat*, aut cum (13) insignis vesica, aqueæ materiæ limpidissimæ plena, eosdem nervos *occuparat circa crucifixionem*, id est ubi inter se junguntur. Non est æque facilis declaratu observatio illa (14) in qua, cæcitatis causa repertus dicitur *lapis phaseoli magnitudine in origine atque in ipsa nervorum opticorum substantia*; nisi forte intelligas, utroque in latere similem fuisse lapil-

(1) Hist. A. 1752. Cl. de Philos. Experim.
(2) Differt. de Offib. Calvar. P. 1. §. 16. & not. *p*.
(3) Vid. Act. Erudit. Lips. A. 1751. M. Sept. P. 2. ad pag. Probus. 167. & seqq.
(4) De Amaurosi.
(5) §. 8.
(6) Ibid.
(7) Append. ad Obs. 2. hujus Sect.
(8) Prælect. Instit. §. 516.
(9) Disp. de Gutta Serena c. 5.
(10) Diss. de Amaur. n. 12.
(11) In Additam. ad hanc 16. Sect. Obs. 3.
(12) Ejusd. Sect. Obs. 1.
(13) Obs. 2.
(14) In Addit. Obs. 2.

lum;

lum; neque enim unus ea parvitate in amborum poterat nervorum esse substantia, amborumque originem premere, sive manifestam illam accipias de qua dictum est, sive alteram retrusiorem. Quam præclare intelligo in ea cæcitate fuisse compressam, in qua (1) tumor *pugni magnitudine cerebrum & cerebellum inter* jacebat, ab eodemque tumore quidem, non ab eo lapillo mortem quoque fuisse allatam. Ne vero mihi objicias forte Observationem aliam (2), in qua etsi uterque oculus patiebatur visus diminutionem; tamen in dextera solum cerebri parte magnum inventum est vitium, aut eam ipsam quam tibi alias (3) descripsi, in qua eadem cerebri pars dumtaxat non levem habebat noxam, cum utrumque pariter oculum amaurosis teneret; utramque relegas velim Observationem. In illa enim; ut fusius data est Sectione II. (4); cum videris, *in utroque oculo manifesta suffusionis exordia conspici potuisse*: miraberis fortasse, cur mox potius inter eas quæ ad Suffusionem spectant, non fuerit indicata. Mea autem ostendit certe, in sinistra quoque parte cerebri suam labem non defuisse, cum in ejus lateris ventriculo multa esset aqua. Vides sane in Sepulchreto (5), ut compressio cerebri ab aqua sæpe in iis fuerit animadversa quos Amaurosis, Amblyopia, Cæcitas affecerat. Aut si forte sic non satis tibi esse factum, putas, expectanti fortasse, ut semper ab aqua desuper urgente, sive ea ventriculos, sive etiam, quod rarum est, oblongos quosdam sacculos repleat, subjecti ii nervi adeo appareant depressi, ut in amaurosi ab ejusmodi causis invenere Cl. Viri Cheseldenus (6), & Kaltschmiedius (7); at crebras illas epilepticas convulsiones attende quæ utriusque pariter nervi Optici intimam illam, quæ sensum fugit, structuram facile pervertere potuerunt.

7. Sed fortasse inutilem operam sumpsisse me, putas, iis quæ in te cadere non possunt, dubitationibus occurrentem. Quid enim si cum illis facias qui nervos Opticos non modo inter se jungi, sed ita dexterum sinistrumque permisceri, arbitrantur, ut si alteruter supra conjunctionem prematur, noxa pariter ad oculum utrumque pertineat? Verum si hoc ponis; qui factum dices in paulo ante commemorata Observatione (8), ut gravis illa struma, quæ cum in sinistra cerebri sede orta esset, utrique pariter oculo obesse debuerat, sinistro obfuerit primum, deinde ut crescendo dextrorsum quoque se dilatabat, & dextero? *In oculo sinistro visio obscurari cœpit, & post mensem etiam in dextero.* Porro quæ tandem necessitas ejus permistionis; si quod ex Bartholino in Sepulcreto (9) etiam habes, *Vesalius, Aquapendens, Valverda aliquando, observarunt, toto ductu divisos* Opticos nervos *mansisse*, & eum tamen in quo sic conspexit Vesalius, ut alibi (10) adnotavi, *de visu nunquam conquestum fuisse, visuque præstanti semper valuisse?* Nam Valverdus quidem de suis certum videtur ignorasse; Fabricius autem noster, cum scripsit (11), quod ii nervi non decussentur, *Anatome interdum luculentissimum fidem præstitit, cum aliquando separati, non vincti reperti sint*; his verbis fortasse Bartholino, suas; mihi non alias quam illorum videtur observationes designare. Sed illa Vesalii observatio ejusmodi est, ut vel sola ostendat, *de tot propositis qualiscunque etiam conjunctionis utilitatibus, vix aliquam inveniri, quæ satis verisimilis videri queat*, ut ibidem scripsi. Nec me adhuc pœnitet; tametsi Cl. Viri Danielis Bernoulli (12) rationem valde probem, cur ii nervi postquam inter se

---

(1) Ejusd. Sect. Obs. 10.
(2) Ibid. Obs. 14.
(3) Epist. 9. n. 20.
(4) Obs. 18.
(5) Sect. hac 16. Obs. 7. 9. 12. 15.
(6) Saggio delle Transaz. &c. T. 2. p. 2.
(7) Progr. cit. supra ad n. 5.
(8) In hac Sect.
(9) Ibid. Obs. 26.
(10) Epist. Anat. 16. n. 14.
(11) De Oculo P. 3. c. 11.
(12) Comment. Acad. Sc. Imp. Petropol. T. 1.

accessere, tum diversi inflectantur; neque enim ea ut conjungantur, nedum ut permisceantur, necessario requirit, neque adversantem, sed faventem habet eandem Vesalii observationem, cum, quamvis sejunctos, ita pingat, ac describat (1), curvatos, *quasi non coalitus occasione nervi congrederentur, verum ut commode per suum foramen e calvaria prociderent: potissimum quum etiam hoc ductu progredientes, in oculi posterioris sedis medium non inserantur.* Tandem; ut alia libens omittam; minime cum permistione illa conveniunt quatuor ibidem a me laudatæ Vesalii, Cæsalpini, Rolfincii, Cheseldeni observationes, quarum oblitus videri potest Santorinus (2), cum suam, earum similem, ita proponit quasi tunc primum hæc controversia dirimeretur ex eo quod ad cæcum oculum pertinens Opticus nervus qualis in orbita erat, talis ad suum usque principium gracilior, & discolor ab eodem semper latere permaneret. Cæterum in hac controversia quanti sint ponderis ejuscemodi observationes, ostendunt ii quibus adversantur, cum respondere conati, satis procul dubio non faciunt, ut Cæsalpinus (3), qui; ne aliud dicam; id ponit in eo cerebri hemisphærio quod neque se affirmat vidisse, nec cæteri quos nominavi, viderunt, neque, ut diversæ fuerunt causæ, videre potuerunt; nam quibusdam ex Recentioribus satis mihi videor in Epistola Anatomica XVIII. (4) respondisse. Ibi tamen ingenue, ut par est, sum fassus, me ejusmodi observationem iterandi percupidum, cum in homine, propter cerebrum antea sepultum, non potuissem, in cane tandem expertum, nervi ad cæcum oculum attinentis discrimen ad conjunctionem usque perspexisse, inde vero superiora versus nullum agnoscere potuisse, hujusque rei causam in cæcitatem necdum fortasse satis diuturnam rejecisse. Verum cum ab eo tempore nullam rei pervestigandæ occasionem prætermiserim, duasque sim nactus; eadem me infelicitas persecuta est, ut ex iis intelliges quas protinus subjiciam, observationibus.

8. VIR quidam ex Etruria ingenti, fœtidissimoque cruris ulcere pene confectus, proptereaque in hoc Nosocomium receptus, mortuus est circa medium Januarium A. 1740. CAPITIS dissecandi causa propter alias observationes accesseram, cum hominem altero captum fuisse oculo, animadverti: sed unde, & quandiu; quod esset, ut dixi, alienigena; scire non potui: tu ex oculi descriptione conjicies. Cum sinister oculus esset sanus; dexteri qui pessime se habebat, palpebræ nullum usquam, ut neque ulla pars faciei, & reliqui capitis, prægressi olim vulneris, aut ulceris vestigium ostendebant: plurima autem in orbita, ut solet, erat pinguedo, cum musculis, pallidis illis quidem, sed minime strigosis, aut extenuatis. Oculus vero, in se contractus, minor erat vel plus dimidio quam sinister. Facies illius anterior alba, sine ullo Corneæ vestigio, sic in tres parvas prominentias erat divisa, quasi olim trifariam secta fuisset. Eas & reliquum oculi ambitum, imo multo maximam substantiæ oculi partem faciebant tunica Sclerotica, durior, & crassior quam solet, quippe in se contracta. Hæc contractam pariter Choroidem concludebat, quæ etiam tum erat humida, nihil autem præterea; ut reliquæ omnes tunicæ cum humoribus cunctis, olim penitus absumptæ, expressæve viderentur. Nervis interea tum in utraque orbita, tum intra calvariam retectis, cum inter oculorum Motores nullum appareret discrimen; maximum inter Opticos statim se prodidit. Cum enim sinister non secus ac suus oculus, esset sanissimus; dexter magnum ad tractum cinereus erat, & extenuatus. Et primum quidem ab oculo ad transversi digiti latitudinem, aut paulo amplius, nihil substantiæ nerveæ continebat, sed humorem dumtaxat cinereum, turbidum, lentum, crassiusculum: quo levi pressione expresso, inanis sedes relinquebatur; ut tunicæ non jam nervi, sed canalis alicujus esse viderentur; erant

(1) De corp. hum. fabr. l. 4. c. 4.
(2) Obs. Anat. c. 3. n. 14.
(3) l. 2. Quæst. Med. 10.
(4) n. 40.

autem, ut in eo quoque de quo paulo ante memini, homine (1), factæ crassiores. Inde vero continere incipiebant substantiam sic satis firmam, sed cinerei coloris: quem colorem intus, extraque, & cum eo manifestam gracilitatem nervus servabat illuc usque ut proxime abesset ab ea sede ubi cum sinistro conjungebatur. Repente autem omne inter utrumque nervum evanescebat discrimen, ut dexter sinistri persimilis jam esset intus extraque antequam eam sedem attingeret. In ea vero; non modo supra ad originem usque; sive exteriora diligenter inspiceres, sive accurate dissecando nerveam substantiam tum quæ nervum utrumque jungebat, tum quæ singulos efficiebat, attentissime contuereris: nihil erat prorsus quod non secundum naturam utrinque pariter agnosceres. Quod mei non modo qui secabam, sed & eorum omnium qui aderant, in his Mediaviæ, judicium fuit, velut etiam in fœmina de qua continuo dicam, ibidem insequenti anno Aprili mense dissecta.

9. Mulieris, cujus novissimum morbum, & cætera quæ in mortua reperta sunt præter naturam opportuniore loco (2) ad te scribam. Caput cum inciderem; sinistrum oculum vidi non eo majorem quem a dextris in Viro descripsi, sed paulo minus labefactatum. Habebat enim Corneam, eamque non prorsus opacam; quanquam in medio ferme ubi olim fortasse ulcus, aut vulnus fuerat; nam certum scire non potui; maculosa, & fusca apparebat; quippe intus ad eam ipsam Corneæ partem arcte adhærebat Uveæ portio, quæ translucens, majus in Cornea vitium quam quod reapse erat, mentiebatur. Reliquum oculi ambitum complebat tunica Sclerotica, in se contracta, eoque crassior Choroidem continens, sibi plus æquo adhærentem. Choroidi autem membrana subjecta erat alba, crassa, firma, quæ Retina olim, an Vitrea tunica, an utraque fuerit prius quam sic crassesceret, hinc existimabis, quod antrorsum pergebat, eam quoque totam obducens oculi partem ubi esse Ciliare corpus, & humor Crystallinus solent. Solent, inquam; neque enim usquam in oculo hoc quidquam fuit illius humoris, quod pro certo agnosci posset, aut Vitrei; sed paucæ dumtaxat guttæ aquæ turbidæ, & fuscæ. Haud procul tamen a Crystallini humoris sede corpusculum quoddam inveni durum, magnitudine, & ambitus forma a Crystallino haud multum discrepans, sed paulo majus, & anteriore facie convexa, posteriore cava, ut exiguam quandam quasi scutellam repræsentaret. Factum erat magna ex parte ex lamina non tenui, ossea, sed non perpetua, quam adhuc asservo. Ejus corporis faciei anteriori reliquiarum Uveæ pars arctissime adhærebat: nam pars alia, ut antea dixi, annexa erat Corneæ. Cavam autem illius corporis faciem eadem illa alba convestiebat membrana, quæ Retina, an Vitrea, an utraque esset, tibi paulo ante existimandum reliqui. Ab ejusmodi oculo nervum Opticum ad initium usque suum persecutus, hæc animadverti. Gracilior dextero, & cum inciderem, ex substantia magis compacta, & subfusca fuit tum in orbita, tum intra cranium; cum dexter nervus crassitudine, albedine, substantiæ modo secundum naturam omnino se haberet. Verum id discrimen usque ad conjunctionem durabat. In hac autem, & supra ipsam, quacunque ratione inquireres, nihil nisi sanum utraque pariter ex parte conspici poterat.

10. Quid aliud hic dicam, nisi minus felices mihi quam cæteris, obvenisse occasiones iterandi observationes Vesalii? Ter, si canem adjicias, quæsivi; nunquam in conjunctione Opticorum nervorum, nedum ultra hanc, ullum invenire discrimen licuit; quod ut infra ipsam præclare vidimus, cur & supra, si fuisset, agnoscere non potuissemus? Tres certe oculos in quorum nervo perquisivi, cæcos fuisse quam qui maxime, eorum descriptio satis ostendit. At Cæsalpinus (3),

(1) Vid. Epist. Anat. 18. n. 40.
(6) Epist. 15. n. 8.
(3) Quæst. cit. supra ad n. 7.

ut in Sepulchreto etiam (1) habes, vel in eo vidit, cujus *visus erat* tantummodo *imbecillis*; Santorinus autem (2) in eo, qui etsi cæcus jam diu fuerat, *nullam* tamen habebat *conspicuam vitii notam*, ut neque is in quo Cheseldenus (3) de cujus cæcitate scire nihil contigit. Num cæcitas illis omnibus diuturnior quam nostris? At Vesalius (4) animadvertit satis vel in ejus adolescentis nervo, cui *ante annum* oculus a carnifice erutus fuerat. Num denique id forte est dexteri dumtaxat oculi peculiare, quando bis Vesalio, semel Cæsalpino, Santorino, Cheseldeno a dextris semper videre id contigit? At præterquam quod non videtur illud verisimile, nonne & is de quo dixi (5), Etruscus dextero oculo captus erat? Quin etiam ex quo primum hæc ad te scripsi, cum aliæ se mihi obtulerint ejusmodi inquisitionum opportunitates, bis (6) pariter contigit, ut cum dexter jam diu cæcus fuisset oculus, inter Opticum dexterum, sinistrumque nervum discriminis quidquam ultra conjunctionis locum internoscere non liceret. Quod tamen, præter eos quos nominavi, aliis quoque video licuisse. Nuper enim incidi, cum aliud quærerem, in locum Heilandi (7), ubi de infanticida hæc scripsit: erat *alter oculorum videndi potentia orbatus, nervo optico & flaccidiore, & justo minore existente, observata hac differentia etiam ultra combinationem in Sella Turcica solennem.* Igitur dum feliciorem & nos aliquando occasionem expectamus, interea aliorum observationibus contenti simus. Nostrarum tamen nos omnino non pœnitet primum quia docuerunt, non semper, imo nec sæpe adeo in alterius oculi cæcitate id accidere quod occurit Vesalio: deinde quia os intra oculum deprehendimus, quam rem non ita sæpe occurrere, alias videbimus, ubi de multo rariore, id est de Retina ossea, a nobis conspecta scribemus (8); id autem de quo modo dicebamus, ossiculum, quamvis ita excavatum, & majusculum, an facies, & portio anterior fuerit olim humoris Crystallini, qui denique magna ex parte ex fibris, membranulisve constat (9), & maceratus amplificatur (10), an potius illius membrana, ipso consumpto, antrorsum compulsa, & crassior facta (11), in medio, relinquimus: novissime quia sic varias cæci oculi a variis dispositionibus, causisve constitutiones aspeximus, quas cum aliis conferre poteris sive quas alias aut proposuimus (12), aut proponemus (13), sive quas alibi, & potissimum in Sepulchreto leges, ut puta cum in puero (14) *omnes humores in sebaceam materiam conversi* reperti sunt, aut cum in bestiis (15) *modo nulli humores, sed carne quadam callosa interstitium inter corneam & crystallinum oppletum, modo crystallinus plane cum cornea connexus, modo albugineus induratus apparuit*, præsertim vero ubi cæcitas esset cum Optici nervi extenuatione conjuncta.

11. Cujus ultimi generis illæ Observationes sunt, quibus hæc præfixa sunt argumenta (16) *Cæcitas ab extenuatione nervorum opticorum* (17), *Amaurosis a subsidentia ventriculorum cerebri, & marcore nervorum opticorum* (18), *Visus debilitas in uno oculo ab extenuatione nervi illius visorii* (19), *Oculi dextri marcor & extenuatio ab ætate ineunte, ob nervum dextrum tenuiorem sinistro ultra conjunctionem*; quasi in

---

(1) Sect. hac Obs. 17.
(2) c. cit. supra ad n. 7.
(3) loc. cit. supra ad n. 6.
(4) c. cit. supra ad n. 7.
(5) n. 8.
(6) Vid. Epist. 52. n. 30. & Epist. 63. n. 6.
(7) Eph. N. C. Dec. 3. A. 7. Obs. 157.
(8) Epist. 52. n. 30. 31.
(9) Vid. Epist. Anat. 17. n. 30. & seqq.
(10) Ibid. n. 32.
(11) Vid. Epist. Anat. 18. n. 19. & seq. & n. 38.
(12) Ibid. n. 28. 29. 38. 40. &c.
(13) Epist. 52. n. 30. & Epist. 63. n. 2. & seq.
(14) Sect. hac 18. Obs. 25.
(15) Obs. 19.
(16) Obs. 3.
(17) Obs. 5.
(18) Obs. 17.
(19) Obs. 26.

iis quæ primo, & tertio loco memoratæ ſunt, ultra conjunctionem non fuiſſet extenuatio, ut certe fuit; ſunt enim illæ eædem quas ſupra (1) ex Rolfincio, & Cæſalpino laudavimus, ad quorum propoſitum, aliter ſi fuiſſet (2), neutiquam profecto attinuiſſent. Sed & illum oculi marcorem quis pro certo affirmat ab nervi extenuatione fuiſſe repetendum? Bartholinus. At Veſalius, cujus verba; quaſi alteram quandam Veſalii Obſervationem is retuliſſet; mox ſeorſum (3), nec omnia tamen quæ ad illam attinent, ſubjiciuntur, nihil ejuſmodi. Quin Cæſalpinus, & Rolfincius marcorem oculi ne memorant quidem. Huc adde non diſſimile Rolfincii (4) ſilentium in alia fœmina, cui *dexter nervus opticus tabe fuerat conſumptus*, ut ejus tunicæ coaleſcerent, *& in illo oculo etiam erat viſus abolitio*, quam obſervationem Patavii habuerat. Imo adde quam tertio loco paulo ante ex Sepulchreto indicavimus, Patavii quoque habitam ab Sculteto, & in muliere. Diſerte enim mihi videtur negare oculorum extenuationem. *Nervis opticis*, inquit, *ſenſim marceſcentibus (apparebant enim hic duplo minores quam in aliis reperiuntur) Amauroſis, ſeu Gutta Serena, illæſis undique oculis inducta fuit: bene enim adhuc nutriebantur, venis, & arteriis rite conſtitutis.* Et nos pariter (5) in cane in quo alter nervus erat gracilior, cæcum, qui reſpondebat, oculum vidimus *naturali magnitudine, & plenitudine præditum*, qualem in hominibus quoque Amauroſi, ut videtur, affectis Cheſeldeno, & Santorino occurriſſe, paulo ante (6) indicatum eſt. Quid? quod Rolfincius (7) ut oſtendat, ab Opticis nervis minime oculos nutriri; his, inquit, *obſtructis, unde oculi nutritio? Videmus autem in gutta ſerena auctum potius oculum, quam imminutum.* Quæ omnia cum perpenderis; minus Abr. Vatero (8) adverſaberis contendenti, quamvis ex una dumtaxat Cheſeldeni obſervatione, *manifeſtum eſſe, atrophiam oculi in* altero *Veſalii exemplo, non a nervi optici.... contabeſcentia, ſed ex alia cauſa, originem traxiſſe.* Quin ſiquis dicat, ne cæcitatem quidem, cum extenuatione, ejus nervi conjunctam, ab hac ſemper eſſe repetendam; ſed interdum potius hanc illi ſuccedere vel quia a ſuo diu ceſſans officio is nervus, ut pleræque aliæ partes, contabeſcat, vel quia ex corrupto oculo parvis humoribus, per vaſcula, nervum ipſum intus extraque comitantia redeuntibus, oblædatur; is ſane refutari non poterit. Nam quomodo aut ſimul cum oculi corruptione quæ ab externis cauſis inceperit, ſe nervi extenuatio aliter conjungat, aut hæc in adoleſcente illo ſic ſatis fuerit a Veſalio (9) animadverſa, cui oculum ante annum eruerat carnifex? Illud prætereo quod alias (10) Obſervatione duplici oſtendam, nonnunquam extenuari nervum Opticum, nec reſpondentem oculum; quod mireris; cæcum fieri. Sæpe tamen ipſa nervi extenuatio, aut illud potius vitium nervi quod extenuatio conſequitur, cæcitatis cauſa eſt, ut in Amauroſi, de qua pauca reſtant huc ſubjicienda.

12. Atque ut illud omittamus, ſequi amauroſim cum Optici nervi corrumpuntur; nam & per ſe manifeſtum eſt, & cum aliis in Sepulchreto Obſervationibus (11), tum præſertim XXIII. confirmatur: aut cum illi, eorumve Thalami puris acrimonia percelluntur, quod Brunneri (12), & Laubii (13) Obſervationes commonſtrant; amauroſis etiam ſequitur, cum aut nervi ipſi diſtrahuntur, aut cerebri quædam partes quæ ipſis ſubſerviunt, vehementer concutiuntur. Quod factum non dubitamus in duobus quos ipſi vidimus, & conſilio, quo ad

(1) n. 7.
(2) Vid. Epiſt. Anat. 16. n. 14.
(3) Obſ. 26. §. 2.
(4) Diſp. de Gutta Serena, c. 4.
(5) Epiſt. Anat. 18. n. 40.
(6) n. 10.
(7) Diſp. cit. c. 3.
(8) Diſſ. qua Viſus vitia duo &c. theſ. 9.
(9) Supra, n. 10.
(10) Epiſt. 56. n. 21. & Epiſt. 63. n. 8.
(11) Sect. hac, 13. 24.
(12) Eph. N. C. Cent. 1. Obſ. 69.
(13) Earund. Cent. 7. Obſ. 39.

ejus fieri potuit, juvimus. Utrique gravis ictus capitis causa fuerat malorum omnium: utrique postea, nec post breve temporis intervallum, repente amaurosis utriusque oculi, cum Byzantii essent, acciderat, utrique demum, cum, tempore interjecto, in Patriam alter Bergomum, alter Licinianum secessissent, vitæ finem attulit, id quod dicta confirmat, apoplexia. Alter is Eques fuit, cujus ab una eademque paralysi in diversis dexteri, sinistrique oculi musculis effectus oppositos explicavi (1), Æneas Suardus Comes, Alter Medicus Doctissimus, quem tibi alias (2) laudavi, Franciscus Spoletus (3).

13. Præter eas quas hactenus consideravimus, Amaurosis causas, noli expectare, ut eam quoque hic perpendamus quæ XVI. Observationis Sectionis hujus in Sepulchreto proposita est ex Rolfincio. Alibi (4) quid ipse postea de sua illa Observatione, quid alii, quid nos censuerimus, indicatum est, cum videlicet nostras veteres; nam & novam aliquam habemus (5); dissoluti in aquam inventi Crystallini, & Vitrei humoris non reticuimus. Cæterum quæcunque tandem veræ amaurasis causa sit, cum in hac debeat inspectantibus recte constitutus oculus apparere, qua propter ab aliis, ut dicebamus, Gutta Serena, ab aliis, ut a Rolfincio in ea Observatione, Cataracta Nigra vocitatur; maxime opportunum est iis qui certis de causis interdum audent morbum simulare, hoc potissimum correptos se fingere, & Medicis etiam, ut nonnunquam vidi, magni in vulgus nominis, imponere. Attamen ubi fraudis suspicio est, nemo potest decipi, nisi qui forte nunquam cum Plinio (6) animadverterit, quam rari sint qui *contra comminationem aliquam non conniveant, quantæque hoc difficultatis sit homini.* Quin mihi in illiusmodi simulatore cum suspicionem augerent pupillæ nec dilatatæ, nec immotæ, memini satis fuisse digitos, quasi per causam diligentius oculum observandi, tacite ad palpebras admovere; has enim, antequam tangerem, planus ille continuo occlusit, suamque ita fraudem invitus aperuit. Quam facilem adeo obviamque rationem miror Jo. Bapt. Silvaticum in alioquin utili libello omisisse, qui *de iis qui morbum simulant, deprehendendis* inscribitur, ubi (7) *simulata sensuum privatio qua ratione possit detegi*, ostendit. Nam oculos quidem objicere, quod ipse videtur indicare, *maximis splendoribus*, ob id ipsum periculosum est experimentum, quod his, ait, visum *non infestari modo, sed etiam corrumpi.* Ego vero eadem illa ratione deprehendisse præterea, memini, quentem nescio quas accessiones fingentem, in quibus omni cum movendi, tum sentiendi facultate se privatum necessariis postea, Medicisque narrabat, & aspera nonnulla ad ipsum excitandum auxilia pertinacissimo tunc silentio ferentem. Cum enim in una ex suis illis accessionibus apertos oculos forte servaret, ego autem his digitos intentarem; illico, priusquam attingerem, nictando, & videre se, & movere posse palpebras, omnibus qui aderant, patefecit.

14. Longum de Amorausi sermonem habui, sive de Cataracta Nigra. Nunc paulo breviorem de Suffusione, sive de ea Cataracta, quæ ob pupillæ in ipsa colorem longe alium ac niger ille qui est secundum naturam, simpliciter cataracta dicitur, paulo, inquam, breviorem habebo. Nam quod hujus morbi, quamvis Cataracta appellati, causa non sit præceps crassi humoris in oculum, a cerebro præsertim, defluxus, quemadmodum Plempii verbis in Sepulchreto (8) contenditur, & quid veri de cataractæ sede, & natura sit, aut non sit cum in Plempii dictis, tum in iis quæ ex pluribus in Sectione ista proferuntur, Observationibus, satis ex aliorum scriptis, & meis quoque (9) intelligi potest. Sed

(1) Epist. Anat. 18. n. 6.
(2) Epist. super. 8. n. 5.
(3) Vid. Giornale de' Letter. d'Italia, T. 12. art. 13.
(4) Epist. Anat. 18. n. 38. 39.
(5) Epist. 63. n. 6.
(6) Natur. Hist. l. 11. c. 37.
(7) c. 11.
(8) Sect. hac 18. Schol. ad Obs. 20.
(9) Epist. Anat. 18. & 19.

& antea (1) quædam fuerant a me indicata, ex quibus pateret quando, & quatenus vel post Chalesii, Pitcarnii, vel aliorum, si mavis, demonstrationes, habere locum possint ea quæ inter Suffusionis initia solebant dictitari, ut in Sepulchreto etiam (2) vides: *quamdiu obversantur culices & atomi, id contingere* a corpusculis in humore Aqueo natantibus: quanquam aliam in postremis humoris Vitrei cellulis esse posse ea corpuscula, alias in Optico nervo, & Retina tunica eas læsiones quæ pro culicibus, punctisve imponant, & qua ratione harum, illorumve sit varia sedes internoscenda, non reticui: quas inter læsiones si vitia posueris vasculorum quæ Retinæ intertexta sunt, hic illic plus æquo tumentium; recte feceris, dummodo præter hanc, illas quoque alias interdum esse posse causas, agnoscas. Verba etiam illa quæ meis aquei sub Crystallina tunica humoris observationibus quasi obiter, nec plura, interjeci (3), velim attente etiam atque etiam perpendas: *credidi, hujus humoris secretione prohibita, crystallinum siccum, & opacum fieri fere ut in extracto, excitatoque crystallino contingit.* Videorne tibi id quod sit a vero alienum, scripsisse? & quod possis credere, sicuti quidam referunt de Cataracta agentes, de qua mihi eo loco ne mentio quidem injecta est, fuisse præsertim a Petito Medico *refutatum*, quippe quem scias duodecim post me annis illud idem quod ego, docuisse (4). „ Crystallinus, inquit, siccescere non potest donec liquore isto (aqueo) humectatur; sed statim atque is illi deest, fit siccus, durus, & opacus ". Profecto nec ipse assequi poteram, quomodo, si non se simul refutasset, in eo me refutare potuisset. Quo libentius legi epistolam (5), quæ ad meas denique pervenit manus, adversus Hecquetum editam, in qua id fecisse dicebatur. Quid quæris? Meam opinionem protulit; de sua quæ prorsus fuerat eadem, siluit! Sed quid tantem objecit? Nempe ea, quæ si objecta essent ipsi; non adversari opinioni suæ, respondisset, quippe ibi propositæ ubi de Cataracta sermo non esset, quasi vero fuisset ubi proposui meam. Qui si fuit, cum hanc ejus consensu addito confirmavi (6); at novem annis ab illa ejus edita Epistola fuit, neque ut ille mox in eadem Epistola, de Amaurosis causa, ita de ea Cataractæ causa universe pronuntiavi; sed cum inter plures hanc quoque commemorassem, paulo post (7) de omnibus diserte professus sum, me *nihil affirmare, sed aliquid dumtaxat conjicere.* Non erat tunc igitur, cum eam Epistolam emisit, cur objiceret, se nunquam in cadaveribus humorem Crystallinum cataracta affectum vidisse in quo ille aqueus deesset liquor; nam vere & ego de cataracta locutum me esse, negare potuissem, Hecquetus autem quem acriter urgebat, si diutius vixisset, respondere, nec vascula sanguifera in ullo Crystallino humore ab illo conspecta esse (8), quæ non modo eximius Anatomicus Winslowius (9) sic satis ab se visa indicavit, sed tot alii Illustres Viri, ab Solertissimo Zinnio (10), qui & ipse vidit, laudati, perspexerunt: contra autem quos surculos Petitus (11) sine ulla dubitatione docuerat, ab Sexto nervorum Pari Ciliaribus nervis addi, & oculi interiora subire, *nulla recentiorum industria*, ut idem Eruditissimus Zinnius (12) loquitur, *confirmari* potuisse. Verum ut, Hecqueto seposito, ad me unum redeam; ne tum quidem cum postea ex opinione illa meam quandam inter tot alias cataractæ causam elici posse, conjeci, de *totali* humoris illius aquei de-

(1) Advers. Anat. 6. Animad. 75.
(2) Sect. cit. Schol. ad Obs. 22.
(3) Advers. indic. Animad. 71.
(4) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1730. Mém. de la Capsule du Christallin.
(5) Lettre II. sur les maladies des yeux.
(6) Epist. Anat. 18. n. 16.
(7) n. 17.
(8) Mém. cit.
(9) Expos. Anat. tr. de la tête, n. 301.
(10) Descript. Anat. Ocul. hum. c. 5. §. 4.
(11) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1727.
(12) Descr. cit. c. 9. §. 8.

fectu, sed de ejus tantum diminutione conjecturam proposui: quam diminutionem esse in eo morbo ab se visam, nec Petitus negavit certe, nec, si negasset, jure negare potuisset, quia vel in oculis sanis haud semper de eo humore tantundem reperitur, imo non raro paucus est adeo, ut deesse videatur: quamobrem sicuti in quibusdam perperam crederes, præter naturam esse imminutum, ita e contrario in aliis imminutum non esse, male posses existimare. Quid? quod Petitus ipse mox addidit id quod etiam alibi (1) fassus fuerat, non deesse tamen cataractas, in quibus Crystallinus humor ob *totalem* aquei illius laticis defectum adeo siccus factus sit, ut in pulverem conteri queat, sicuti in pluribus cadaveribus deprehendit: ut si idem aliquando fieri, in Adversariis scripsissem; non me potuisset refutare. Vides igitur, quo illius tandem redeat opinionis meæ refutatio: ut propemodum credam, id magis videri ipsum fecisse, quam facere voluisse. Verum tamen cum in pervulgatis non unius Viri Docti Scriptis id fecisse dicatur, & illud negasse, quod ab ipso vides negari non potuisse, respondendum hic propterea censui, ne forte crederes, auctoritatem a me negligi hominis, dum viveret, bene adeo de Re Anatomica meriti, ut vel mortui memoriam colere libenter pergam. Sed ad mea Adversaria ut redeam; illud denique ad Suffusionem attinens non omiseram (2) ut ex ea luce, quam, presso oculo, videmus, indicium deducere conarer bene se habentis Retinæ tunicæ, quæ notitia in maxima, quam suffusio, aut occlusio pupillæ faciat, cæcitate, ut ante curationem necessaria est, sic fortasse absque illo experimento satis haberi non potest; qua de re summopere optassem judicium legere Viri Præstantissimi Georgii Augusti Langguth, cum in ea Dissertatione (3) quam de eadem luce conscripsit, mea cætera non modo humanissimis verbis, sed & suis ipse experimentis comprobaverit. Hæc enim quæ utrique nostrum ad eundem modum responderunt, illudque in primis quod cum Amico iterare voluit, si non generatim, sed peculiariter explicanda susceperis; utrius sententiæ magis congruant, non difficile intelliges. Quo tamen pariter hic atque in Adversariis seposito, si experimentum solum attenderis, facile ab omnibus in se capiendum; non dubito, quin siquis tibi curandus ab ortu cæcus occurrat aut ob congenitas suffusiones, aut ob pupillarum privationem; velis antea ecqua spes sit curationis, experimento prompto adeo, innoxioque explorare: nisi forte credas, in ejusmodi oculis, quamvis sana sint Opticus nervus, & Retina, nullum a pressione sensum lucis excitari, quia curatos forte audiveris negasse, sibi antea ideam lucis ullam fuisse, cum tamen vix fieri possit, ut oculi vel invitis pressi, ictive fuissent nunquam. At tentare, ut dixi, nihil prohibet vel ob id ut scias an vere illud, aut quatenus negare potuerint: in cæteris autem qui diu quidem, sed non ab ortu sint cæci, ne istam quidem dubitationem fore, video; sed in utrisque illam, fortasse unicam, & cui tamen, ob rari morbi conjunctionem, non ita facile sit locus, quam postea in Epistolis Anatomicis ipse indicavi (4). Sed ut illuc denique unde hic noster incepit de Cataracta sermo, revertamur; cum alibi possis non modo pleraque eorum quæ hic pressius commemoravimus, sed & Valsalvæ (5), & meas (6) suffusionis Observationes perlegere; hic ea dumtaxat habebis quæ postea vidi ad eundem morbum referenda, in viro primum, deinde in fœmina.

15. Structor, seu faber, ut vocant, murarius, annos natus ad sexaginta, jam diu vix aliquid cernebat, idque a latere, & in præclara solis luce. Mortui nescio ex quo morbo, sed eo tempore cum Anatomen publice docerem Fe-

(1) Mém. cit. A. 1730.
(2) Advers. 6. Animad. 73. & 74.
(3) De Luce ex pressione oculi.
(4) Epist. 19. n. 9.
(5) Dissert. Anat. 2. n. 15. & seqq.
(6) Epist. Anat. 18. & 19.

bruario

bruario mense A. 1740. caput in Gymnasium allatum est. Cum omnia frigore illo rigerent longe acerrimo, cujus adhuc facile memineris, vix ut necessariæ dissectiones perfici possent; ejus sectio capitis dilata est bene multos dies ad illud tempus quo sub mensis finem frigus plurimum remiserat. Hæc quare commemoraverim, mox intelliges. CAPUT plures in sincipitis, & occipitis cute cicatrices primum ostendit: homo enim ab alto olim ceciderat. Sed quanquam, detractis omnibus calvariæ involucris, hujus exterior facies sub cicatricibus nonnihil albebat; interior tamen, & quidquid ea continetur, illæsa erant; nisi quod cerebrum rigidum penitus ac durum, aquam autem, quæ ejus ventriculos Laterales impleverat, offendi gelu adeo concretam, ut apprehensa manum tota simul sequeretur, ventriculorum formam retinens non secus ac cera, quæ liquata in cavum quoddam injecta, postquam refrixit, eximitur. Et tamen frigus complures jam dies magis magisque remiserat, caput autem ipsum haud procul a foco semper fuerat; quin antea non semel cum videlicet existimarent, mox esse dissecandum, sed eo præsertim quo demum dissectum est, die multo propius ad ignem admoverant. Quod nunquam, nisi tunc mihi contigit videre, hic volui Italus ad Italum scribere: quanquam in ipsa Germania, & hyeme quidem multo quam ibi soleat, sæviore, & in via, & in pueri infantis capite idem cerebro, & pauco humori qui in ipso erat, accidisse, Schneiderus memorare non omisit, ut in proxima Sepulchreti XVII. Sectione (1) jam videris. Scripsi etiam, ut scires, non modo post plurimos a morte dies, verum & post plures a frigore congelationes, & a calore regelationes, oculos nos demum incidere non potuisse, nisi jam flaccidos, atque adeo in se concidentes. Unde illud quidem incommodi accidit, quod olim anatomicos, quippe solitos ultimam omnium cadaveris partium oculum, necessario flaccidum, consecare, eo adduxit, ut Vitreo humori sedem multo quam par sit, minorem tribuerint, Crystallinum in centro fere oculi ipsius collocantes; sic enim & nobis, alterum a fronte oculum incidentibus res se obtulere: quapropter alterum a tergo incidimus. Sed nihil præterea, ut opinor, multum obfuit nostræ observationi. Nam primum Opticos nervos tum intra calvariam, tum extra præclare vidimus omnino inter se similes, & similes sanis, nisi quod intra orbitas cum transversos dissecaremus, crassioribus uterque pariter tunicis amicti apparuerunt. Sanam quoque, & sine ullo cicatricis vestigio utramque corneam, & Scleroticam invenimus. Ne multis; vitium omne est in Crystallinis humoribus animadversum; si in Vitreis excipias lentorem quendam quo digitis adhærebant, in longa fila pituitæ instar, se formantes, diductosque digitos sequentes: quod ne moræ, cæterisque causis quas antea commemoravi, omnino tribuerem, discrimen fecit majores in uno quam in altero; abservati lentoris. Lentior enim is fuit, cui Crystallinus insidebat colore flavo obsoleto; sed minus in superficie flavo: quæ & mollior erat; quanquam nec durus nucleus fuit. Alter vero Crystallinus ex albida in ambitu fiebat substantia; in meditullio autem ex fusca: hæc a meditullio ad medium faciei utriusque perveniebat, mollior quam albida, quæ tamen nec ipsa erat dura. Præterea hic totus Crystallinus non solum multo minus erat crassus, quam æquum sit; sed etiam ad unum latus quadam sui parte carens, eaque non parvula, ut circulari ambitu non esset. Nec alia in utrovis oculo quæ præter naturam se haberent, animadvertimus.

16. Si pro certo scire licuisset, exiguum id quo homo a latere, ut dictum est, videbat, utroque oculo, an altero, & a quo latere videret; proclivius esset dicere, an ideo videret quod alterius Crystallini humoris ambitus esset dilutius flavus an quod alterius pars illa opaca a latere deesset. Nunc re hac in

(1) Obs. 1. §. ultim.

medio relicta, illud quod constat, dicemus, multo morbidiorem eum Crystallinum fuisse quem secundo loco descripsimus, quippe totum magis opacum, & ibi molliorem ubi solet præsertim in senescentibus esse durior: æque præterea tenuiorem, atque insuper mutilatum. Hoc autem num quia eam quæ deerat, partem idem invasisset morbus, sed acrior, qui partem mediam tum molliorem fecerat, quam par sit, tum fuscam, id est quasi semicorruptam? Nihil horum in Crystallino altero: flavus autem quo inficiebatur, color sæpe in senescentibus, & ibi præsertim ubi in hoc Crystallino, animadvertitur (1); quanquam hic fuisse longe minus dilutum, visio, in hoc quoque oculo ita ut diximus, impedita satis indicat. Cæterum duo quæ in priore adnotavimus, mutilatio, & fuscus interius color, ejusmodi sunt, ut primæ exemplum in observatione habeas Cl. Morandi (2), qui Crystallinum, quamvis durissimo lapide non minus durum, superiore tamen ambitu quasi attritum, imo, ut icon (3) ostendit, quodam præsertim loco deficientem invenit, idque non a Chirurgi acu, quam semper homo adversatus non secus ac noster, fuerat: coloris autem intus non solum fusci, sed & nigrescentis ipse tibi alias (4) exemplum dabo.

17. Aniculæ, cujus de morbo ultimo, & dissectione aliis Litteris (5) scribam, cum cæcam fuisse, dicerent, oculos eximi jussi. Quos cum inciderem, in altero nihil vitii, nisi opacitatem in parte Corneæ, inveni. Sed alter, etsi pleraque bene habuit constituta, humorem tamen Crystallinum secundum omnes dimensiones adeo imminutum ostendit, vix ut aliquid de eo superesset, idque album, & opacum, quamvis interius etiam tum humidum. Adhærebat autem cum Iride ad Corneam: ubi hæc magis opaca erat, & nonnihil excavata in foveolan ellypsis ambitu, colore autem infectam flavo obsoleto; hoc vitium ad exteriorem Corneæ faciem non perveniebat.

18. Verisimile est, mala hæc, olim fortasse prægressæ, internæ oculi inflammationi fuisse imputanda. Illud certum, præter opacitatem Crystallini humoris, in qua fere suffusionis natura consistit, consumptionem quoque magnæ illius partis, & alienam sedem, ac immobilem ipsi, atque Iridi contigisse. Cæterum neque hic, neque in Fabro de quo supra (6) dictum est, durities, & siccitas cum opacitate Crystallini conjungebantur; ut has omnes libenter Valsalva (7) fuisset Cataractas appellaturus. Cataractas autem ejusmodi ad veram maturitatem tardius pervenire, non dubito: cujus generis de duabus quæ se intra annos aliquot manifestarunt in illius Fœminæ Primariæ (8) oculis, in quibus olim certas quasdam strias conspexeram, alteram quidem fuisse video, alteram autem & antea censui, & adhuc censeo. Nam altera ex quo in certa Crystallini parte per albedinem quandam se prodidit, ita prorsus sine ullo incremento permanet jam annos plures. Alteram autem quæ universum quidem Crystallinum dealbaverat, neque tamen longo jam temporis spatio opacum quantum opportebat, reddiderat, cum cæteri deturbanda suscipere non auderent, nescio quis magnus promissor advena, *qui properaret*, ut ait Cicero (9), *cui fora multa restarent*, insciis omnibus, deturbavit illico, non sic tamen qui aliquo interjecto tempore, albida iterum pone pupillam opacitas appareret, non tanta quidem illa, quanta a me alias (10) in Nobilissima Virgine, memorata est; sed ea tamen quæ non satis felicem curationem & testetur, & faciat. Non sic alteri, Matronæ illius sorori, quippe cui matura suffuso depressa est. Nam Sorori tertiæ, in qua idem ad-

(1) Vid. Epist. Anat. 18. n. 26.
(2) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1730.
(3) Plag. 28. Litt. D.
(4) Epist. 63. n. 6.
(5) Epist. 35. n. 12.
(6) n. 15.
(7) Vid. Epist. Anat. 18. n. 27.
(8) Ibid. n. 19.
(9) Orat. pro Cluent.
(10) Epist. modo indic. n. 22. 23.

vena depresserat, multo citius fuerunt malæ curationis indicia. Tres intelligis cum essent Sorores, omnes eidem morbo, cui nemo trium Inclytorum Fratrum, obnoxias fuisse. Sic alias (1) scribam, una ex matre surdas natas fœminas omnes, mares nullos. Nunc Virginis illius Nobilissimæ facta mentio ad memoriam redigit quod de mea in ejus oculis observatione judicium fuerit Cl. Viri Gunzii in libello, multa utique laude digno, qui, ipso Præside, Lipsiæ prodiit A. 1759. (2) Raram enim usque adeo censuit, ut tot inter quæ eo opusculo memorantur, una illa fretus, tertium Suffusionis genus constituerit. Equidem ego quoque cum rem mente in omnes partes versarem, fieri posse, indicavi (3), ut *hinc etiam Suffusionis aliqua species extra* humorem *Crystallinum*, *ejusque tunicam* esset *agnoscenda*. Sed neque *raram adeo* credidi, neque unde esset, ut semel iterumque diserte dixi, quidquam volui sine aliis, quibus hactenus carui, paribus dissectionum opportunitatibus decernere, cum quidquid conjicerem, quibus obnoxium esset dubitationibus, nec ipse nescirem, nec lectoribus reticerem. Et sperabam quidem, fore interea qui meas mihi dubitationes eximerent. Verum ut senex ille apud Terentium (4), nunc *incertior sum multo*, *quam dudum*. Neque enim *posui*, sed quærendum proposui, an glutinosam illam materiam Crystallina tunica forte secernere perrexisset, idque egomet cum per alia, tum per ea ipsa, quæ mihi miror nunc objici (5), impugnavi. Quærendum etiam dixi, num illa forte materia, per humorem Aqueum dispersa, postea se illi tunicæ agglutinasset. De quo pariter cum dubitandum esse, admonuissem, præsertim quia sic fieri non potuisset, quin Iridi quoque, aliisque partibus se agglutinaret; nunquam expectassem, inter cætera hoc responsum iri: tunicam illam Crystallini, *ubi homo somnum capit*, *quo tempore viscosæ particulæ quam maxime subsidere possunt*, *inferiorem utique oculi partem esse*; quasi vero tunc etiam Iris non inferior esset maxima parte humoris Aquei, ut id quoque latus Corneæ in quod forte inter dormiendum caput vergat. Neque solum dubitationes sic non tolluntur; verum his insuper verbis augentur: *ex Aqueo humore* illam materiam *fuisse*, *tanto minus dubito*, *quanto certius est*, *humida corporis nostri*, *præsertim quæ non continuo per vasa moventur*, *persæpe viscosam indolem acquirere*. Ego vero dubito primum, num is humor per jugiter invehentia vasa, & per creberrimas Iridis, oculique agitationes non moveatur quantum satis sit, ne viscosam indolem acquirat, deinde num hanc persæpe acquirat, quando certe viscosæ in eo suffusiones persæpe inveniuntur. Quin ex paucis hujus generis, quas ego indicaveram, illa quæ Wepferi est, ab Aqueo existimatur ad humorem Crystallinum transferenda: quanquam Auctor mucosam materiam non intra hujus tunicam fuisse scripsit, sed Crystallinum operuisse, nec tamen, ut fortuito, opinor, refertur, *circumcirca*. Alia omitto. Satis enim mihi esse debet, quæ contra sine obtrectatione dicta fuerunt, ea ne jure ac ratione dicta sint, pro veri studio, sine obtrectatione perpendisse. Quin etiam perlibenter confirmo, opusculum hoc inter pauca esse quæ docte, distribute, perspicue de Suffusione scripta sunt: cujus exempla morbi quæ apud probatos Auctores extant, cum propemodum omnia hic memorentur; nullum est quod ad certum non modo genus, sed ad certam speciem non referatur, signis per quæ internoscantur, non omissis, rationis autem curandi sive malæ noxis, sive bonæ utilitatibus diligenter indicatis. Quod vero omnia propemodum exempla proferri, dixi; si forte quæras ex me, quænam igitur desiderentur, aliqua ex iis quæ scribenti occurrunt, non reticebo. Vir Præstantiss. Burc. Dau. Mauchartus (6) membranaceam, solidam, fibrosam, al-

(1) Epist. 48. n. 48.
(2) Animadverf. de Suffusion. natura, & curat. c 1. §. 15.
(3) Epist. Anat. 18. n. 24. 25.
(4) Phorm. Act. 2. Sc. 4.
(5) c. 1. cit. §. 6.
(6) Synechiæ, §. 8.

bidam cataractam in utroque canis oculo ab se repertam, asserit, cum Aqueus, per cujus ambas cameras extendebatur, cæterique humores pellucidi essent. Idem cum altero laudatissimo Professore Joanne Zellero vidit utrique mulieris pupillæ antepositam sic ut Corneæ prope hujus internum ambitum firme adhæreret, pelliculam tenuem, & subnigram, nec sine iis humoris Vitrei, & Crystallini vitiis quæ a Cl. Keckio (1) sunt memorata. Solers Anatomicus Jo. Christoph. May (2) in fœmina cui suffusiones olim depressæ fuerant, altera feliciter, infeliciter altera, qualem, & ubi invenisset illam, proposuit; pro hac vero Crystallinæ, ut censuit, tunicæ faciem anteriorem non, ut in oculo primo, pellucidam, recteque se habentem, sed admodum crassam, & opacam deprehendit. Cel. Trewius (3) quod discrimen fuerit inter Crystallinos humores grandævi hominis, scripsit, in quorum altero incipiens erat suffusio, in altero perfecta. Nec dubito quin Epistolæ meæ Anatomicæ aliud aliquod tibi sint exemplum daturæ. Nam certe præter tot illas quæ ex ipsis acceptæ sunt, Observationes, eam quoque habent (4) paulo fusius descriptam membraneæ muliebris cataractæ, Cl. Balth. Walthierii, quæ, ut ibi indicavi, ab Inclyta quoque Londinensi Regia Societate proposita est. Noli autem mirari quod promiscue, ut nunc venerunt in mentem, sive ex cane, sive ex hominibus exempla memoraverim; nam promiscue iis quoque omnes utimur quæ ex quadrupedum genere sumuntur, præsertim si peculiare aliquid habent, ut in Observatione Maucharti, quæ cataractam in prima etiam (quod rarum est) Aquei humoris camera exhibet: cui propterea adjungas Observationem Sprogelii (5), ut quæ uno quodam in cane, raro exemplo, simul exsuccos opacosque humores Crystallinos, simul corrugatos, exsiccatosque Vitreos, simul Opticos nervos ad fili mediocris tenuitatem redactos, aliaque præterea peculiaria commonstrat. Sed ne plura de Suffusione, quam de Amaurosi, verba fiant; ad alios Oculorum Affectus veniamus.

19. De Myopia tamen, & contrario huic Affectu satis est admonere, melius futurum fuisse, nihil in Sepulchreto quam id quod leges (6) proponi, jam olim rejectum a Plempio (7). Platerus quidem ingeniosus, doctusque, ut eo tempore, Vir fuit, & qui, si non verum, ut quidam judicant, tum Retiformis tunicæ, tum præsertim Crystallini humoris officium primus ostendit; ad verum utique propius accessit. Attamen, quasi casu accessisset, in iis quæ postea scripsit, non sibi satis constitit, & certe de sede Crystallini in iis qui vera Myopia laborant, illa posuit, quæ contrario affectui conveniunt, & vicissim: itaque vera horum affectuum causa, quæ quidem a majori in primo, a minori in altero Crystallini, & Retinæ distantia repetitur, Platero secus ac alii existimant, ignota fuit. Quæ vero causæ aliunde petuntur, ut a Crystallino magis, minusve aut convexo, aut denso; hæ in Sepulchreto ne nominantur quidem: quanquam & his non minus quam primæ, *usu* concavorum, aut convexorum *specillorum* medeamur; ut mirer, Summo cuidam Viro excidisse, *hæc vitia*, densioris videlicet, aut laxioris Crystallini, *medelam dioptricam non admittere.* Denique in Sepulchreto, *Nyctalopiæ* nomine designatur oppositus, ut in multis senibus videmus, Myopiæ, affectus, quem propterea Scheidius recte censuerat vocari posse Antimyopiam in illa docta, eruditaque Disputatione, quæ *Visus Vitiatus* inscribitur (8). Sed quanquam ab ea Nyctalopia, quam juniores Græci intellexerunt (9), paulo minus distare videri potest is affectus qui opponitur Myopiæ,

(1) In Præfat. ad Dissert. suam de Ectropio.

(2) Commerc. Litt. A. 1733. Hebd. 4. n. 3.

(3) Ejusd. Commerc. A. 1745. Hebd. 36. n. 3.

(4) Epist. 18. n. 20.

(5) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 71.

(6) Sect. hac 18. Append. 2. post Obs. 33.

(7) Ophthalmogr. l. 4. probl. 39.

(8) Sect. 1. n. 32.

(9) Vid. apud Plenp. Ophthalm. l. 5. c. 26.

ut ab ea quam intellexit Hippocrates (1), ipsa Myopia; longe tamen alii ac hi affectus, sunt tum illa, tum hæc Nyctalopia, & a causis longe aliis proveniunt: itaque neutra dioptricam illam admittit medelam: quid enim conspicilla faciant aut ad primam, id est ad vespertinam cæcitatem, quæ ab Retinæ quadam quasi resolutione, aut ab secundam, id est ad diurnam cæcitatem, quæ ad ejusdem Retinæ nimia tensione repetenda videri potest? Igitur ut hoc signo quod ab inutilitate conspicillorum deduces, & Nyctalopias ab duobus illis affectibus distingues; sic & nomine distinguas oportet. Ad utram autem Nyctalopiæ causam causa quarundam ex vitio Retinæ occurrentium visus hebetudinum magis accedit, ex eo quoque conjicies, quod his præclarum lumen incommodum est; illis autem opitulatur non secus ac surdis, aut graviter audientibus ob laxitatem, majores sonos fuisse utiles, tradunt Holderus (2), & Willisius (3). Et quoniam cum aliis ex omnibus quæ memoratæ sunt, Affectionibus pupillæ dilatatio, cum aliis autem constrictio haud raro, tanquam effectus cum sua causa, conjungitur; cave, ne tunc morbi causam in circumjecta Iride esse, pronuncies; ut neque cum inchoatæ aut Crystallini, aut alterius humoris opacitatis indicia se produnt: sed cum omnia quæ antecesserunt, aut comitantur, accurate perpenderis; tunc de causa eorum pupillæ affectuum judicato. De morbosa autem sive ejusdem dilatatione, sive Iridis ad Corneam adhæsione si legeris quæ Mauchartus (4) edidit; non unum invenies quod tibi utile esse possit tum meditanti, tum etiam medenti.

20. De iis pariter quæ de Oculi aut Dolore, aut Procidentia, aut Strabismo in Sepulchreto proferuntur, hæc tantum monebo. Quod ad primum attinet, aut XXIX. Observationem prætermitti debuisse, aut XXXV. Utramque enim eandem esse, facile cognosces, non secus atque initium Scholiorum ad Observationis I. §. 1. idem esse ac pleraque verba, quæ mox in ejusdem §. 2. repetuntur. De Procidentia autem quod ex Spigelio nostro, dissimulato ejus nomine, totidem propemodum verbis descripserat Plempius (5), tu vero subjectum leges Observationi XXV. id quidem in leviore oculi prolapsu, seu potius non adeo immodica extra orbitam prominentia minime necessarium est; nam Opticus nervus non tensus in orbita secundum naturam, sed ita laxus est, ut oculum sine disruptione quatenus diximus, sequi possit. Quod vero ad Observationem XXVII. additur ex Hildano, procidentiam quandam oculi explicante, quæ vulnus supercilio inflictum, & male curatum novissime secuta erat, nisi multo aliter ac ipse fecit, res exponatur, non facile probari potest. Nam quod vulnus in Sinum Frontalem dexterum pervenerit, credibile est: quod autem sanguine in eo Sinu putrefacto totus oculus infectus sit ob naturalia *foramina ex cavitatibus istis ad oculos penetrantia*, quis concedat, nisi qui illa quæ de ejusmodi foraminibus ex quorundam opinatione paulo ante (6) attigerat; nequaquam dubitet cum Anatome consentire? Si quem exitum id mali habuisset, aut ibi, aut alio, qui me fugit, loco scripsisset Hildanus; apparere posset, an non potius caries per osseum parietem inter illum Sinum, & oculum interjectum sibi pravisque ichoribus viam in orbitam aperuisset. Strabismi denique una haud amplius, Observatio (7) proponitur, eaque unius oculi, cum repetatur causa *ab alluente cerebrum humore multo* quo *nervi oculorum motores imbuti* convellerentur. Qua causa sine ullo additamento posita, minime intelligis, cur non ad utrumque pariter oculum strabismus

---

(1) Ibid.

(2) Act. Philos. Soc. R. in Angl. A. 1608. M. Maj. n. 1.

(3) De Anima Brutor. c. 14.

(4) Differt. de Mydriasi, & Diss. de Synechia &c.

(5) Ophth. l. 5. c. 32.

(6) Vid. Cent. 5. Obs. 1.

(7) Obs. 37.

fuerit. In addito Scholio aliæ quidem memorantur ex nostro Saxonia Strabismi causæ, *mala* videlicet *situatio vel pupillæ, vel crystallini.* Sed plures aliæ interea prætermittuntur. Nec vero internas dumtaxat dico, ut si pupillæ, & Crystallino utrimque recte positis, non ea in altero oculo Retinæ pars respondeat quæ debet, sed altera, multo propior quam par sit, cæcæ illi secundum naturam particulæ, cujus sedes ad ipsam insertionem est nervi Optici, ut nisi musculi aliquanto aliorsum traherent, in eam particulam incideret pars imaginis, quæ in Retina pingitur. Externas quoque, id est quæ extra oculum sint, alias dico. Neque enim a sola quorundam musculorum oculi convulsione, sed a paralysi etiam esse Strabismus potest: quam causam diu ante Plempium Auctor docuerat *Finitionum Medicarum*, quæ Galeno adscribuntur. *Strabismus*, inquit, *oculi musculorum non omnium, sed aliquorum resolutio est, ob quam causam vel sursum, vel deorsum, vel in latera nutant oculi.* Sed & aliquo ex his musculis imbuto humoribus, minus expedite per ipsum circumeuntibus, Strabismus interdum fit, ut in Uxore amici Jurisconsulti fieri vidi, quæ defluxionibus, ut vulgus appellitat, ad radicis nasi alterum latus eamque viciniam correpta, in illum oculi affectum incidit, a me intra non longum tempus, cum in Patria medicinam facerem, percuratum. De fluxionibus quoque modo una in gena, modo in altera non ita pridem vexatus fuerat Nobilis Sacerdos cum repente affectus est ea visus depravatione, ut si oculos, ut fit, ad legendum dimitteret, litteræ omnes aliæ aliis quasi decussatim impositæ, & inter se confusæ apparerent: quæ confusio omnino tollebatur statim atque alterutrum claudebat oculum, aut librum contra ambos oculos apertos quidem, sed non demissos, imo, si vellet, etiam sursum conversos statuebat. Aliqua tamen restabat confusio, si librum ita statutum, ad latus dexterum aliquanto transferretur; nulla, si ad sinistrum. Mihi qui per litteras consulebar, cum ex hoc quod novissime dixi, vitii esse aliquid in musculo Abductore dextero videretur, cujus vires Adductori sinistro non omnino ex æquo responderent, visum quoque est idem vitium in Depressore proximo dextero vel magis esse conjiciendum, scilicet ut deprimere non posset oculum æque ac Depressor sinister, cum alioquin reliqui oculorum musculi naturalibus pollentes viribus, utrumque æqualiter & converterent sinistrorsum, & sursum moverent, sicque litterarum singularum imagines in iis pingerentur in quibus solebant, hujus, & illius Retinæ partibus; in alia autem alterius Retinæ, si dextrorsum, deorsumve, quippe inæqualiter, oculi agerentur; unde litteræ quasi geminatæ, aliæ aliis viderentur impositæ. Levem igitur paralysim, scilicet non graviorem, quam quæ ad leviter inæqualem motum intelligendum satis esset, in duobus musculis conjiciebam; in neutra enim Retina poteram, cum singuli oculi in quamcunque plagam verterentur, egregie videntes, egregie se habere omnes utriusque illarum partes, præclare ostenderent. Paralysim autem, vel Convulsionem cum ex repentino affectus hujus adventu culpare deberem; paralysim potius esse, credidit ob nullum adjunctum molestum sensum, nullamque motui cuiquam oculi resistentiam: quibus aliisque ejusmodi indiciis uti consuevi ad illas in his, aut aliis partibus internoscendas, quemadmodum eo quoque, cui in recenti hoc affectu locus esse non poterat, nimirum diuturnitate, & difficultate curationis, quæ plerumque in paralysi quam in convulsione, sunt majores. Accidit etiam id quod aliquando inveni, ut oculi musculus aliquis ita cum proxima immobili parte coalescat, ut ipse quoque immobilis fiat. Verum hæ plures, variæque, de quibus est dictum, externæ causæ omnes adventitiæ sunt. Quid? si ab utero aliquis alterutrius oculi musculus sit brevior, aut longior; validior, aut infirmior; expeditior, aut impeditior quam ipsi conveniat. Nonne pro majori, aut minori ejusmodi vitio strabones, aut pæti nascentur? Hæc, ut nosti, antea ad

te ſcripſiſſem; prodiit Cl. Buffonii Commentarium (1), iis ſubnixum experimentis ad Strabiſmi cauſam, & facilem ſæpe curationem ſpectantibus, quæ doctrinæ; ſecundum quam ſcripſeram, magis communi adverſentur. Si tibi quæ deeſt mihi ea forte copia ſtrabonum eſt, ut ejus poſſis experimenta iterare; quod experienti reſpondebit, id ſequere. Fac tamen animadvertas, de Strabiſmo innato, & ab interna cauſa orto ipſum magis quæſiviſſe, quam de adventitio, cujus externæ quæ ſint cauſæ, hic a me præcipue quæſitum eſt, ne ipſo quidem, ſi recte memini, repugnante.

21. Antequam de Lacrymalium viarum morbis nonnulla attingam, æquum eſt de inflammatione ſaltem Corneæ tunicæ, aliiſque ejus vitiis quædam ſubjicere, quando internarum oculi inflammationum nullas in Sepulchreto anatomicas obſervationes hic video, nec ipſe habeo; niſi quod memini in cane cæco Retinam ipſam vidiſſe ſanguineam, & ferme nigricantem, ut tanto facilius intelligam quid poſſit accidere Choroidi, quæ ob incredibilem vaſorum multitudinem mihi interdum (2) vel in ſanis oculis apparuit ſanguinolenta, illique ejus parti quæ Uvea dicitur, de cujus inflammationis & ſignis, & periculo, & curatione multa, ut ſolebat, paucis docuit Boerhaavius (3). Sed nos in Corneæ inflammationibus ſubſiſtamus. Quarum cauſæ quamvis ſæpe inſpicientium oculis obviæ ſint; tamen accidit nonnunquam ut pro effectibus accipiantur. Cujus rei duo, a me viſa, proponam exempla, alterum in Nobili Viro, alterum in Molitore. Hoc ad me adducto, ut quid vitii in Cornea ex gravi ophthalmia oriri inciperet, edocerem; in illius medio exiguam maculam animadverti circuli forma, albidam ad ambitum, in centro ſubnigram. Cum ſciſcitarer, quid cauſæ dediſſet inflammationi, ipſe autem inchoatam diceret ex quo ſibi molam malleo exaſperanti quædam in oculum reſiliverant, quæ tamen continuo eluiſſet; ſuſpicatus quod erat, infixam aliquam lapidis, vel potius ferri particulam in Cornea, ubi erat macula, reſtitiſſe, indeque ortam quæ male haberet, inflammationem, magnetem modicarum virium ſemel atque iterum propius admovi, & ſubnigrum illud de quo antea dictum eſt, e macula jam nonnihil extare, continuo intellexi, propterea quod in claudendo oculo ſuperior palpebra aſperi aliquid eo in loco percipere incipiebat. Sed ſive illa ferreæ ſcoriæ figura eſſet, ut profundiorem partem haberet paulo latiorem, ſive potius imbutæ humoribus turgenteſque Corneæ fibræ quam inter initia remiſſuræ fuiſſent, poſtea arctius complexæ infixam particulam retinerent; non licuit eo quidem die extrahere, imo ceſſandum potius cenſui ex quo homo ait, quoties magnes admoveretur, toties oculum quaſi rapi magnetem verſus, non ſine doloris incremento, ſentire. Igitur imperatis quæ hactenus omiſſæ fuerant, alvi ſubductione, & ſanguinis detractione, tum quæ dolorem mulcendo, fibras leniter laxarent, oculo adhibitis, non ita multo poſt ſimul cum lacrymis excidit ſcoria, qua elapſa, facillime omnia evanuere. Niſi autem per ſe excidiſſet; magnetem rurſus experiri in animo erat, firmato per aptum aliquod inſtrumentum oculo, ne moleſte adeo ſimul cum ſcoria attraheretur.

22. Vides, ut ex magneticæ attractionis, ſicuti vocant, phænomeno in ſpeciem inutili apud eos quidem Medicos qui ſi naturæ opera paulo attentius ſpectare te, videant, odioſa percontatione continuo quærunt, quid inde ad medicinam faciendam? vides, inquam, quæ inde exiſtere utilitas interdum poſſit & ad dignoſcendam morbi cauſam & ad tollendam. Nihil enim dubii eſt quin ejuſmodi ſcoriæ aut inter initia cum fibræ nondum conſtrictæ ſunt, aut poſtea cum laxantur, facile poſſint eximi magnetis ope, aut ſaltem ita dimoveri, &

(1) Mém. de l'Acad. R. des Scienc. An. 1745.

(2) Vid. Epiſt. Anat. 17. n. 2.

(3) Prælect. in Inſtit. §. 841.

protrahi, ut nisi per se excidant, volsellis queant apprehendi. Neque hæc in oculo tantum dico, sed & in quacunque cui forte infixæ fuerint, parte, præsertim cum aliquando vix appareant, aut eo cum dolore, ut neque aripere possis, si velis, aut ægri, imprimisque pueri, nolint. Cum autem scirem, Majores sæpe emplastris quæ ad extrahendum imponerent, magnetem, in pulverem comminutum, admiscuisse, qui sic comminutus, alienisque interceptus particulis, suam vim exerere non valeret; quærere cœpi post id tempus num antea, nemini, id quod credibile non videbatur, eadem quæ mihi utendi ratio adeo obvia, in mentem venisset. Cum a novissimis inciperem: in magno complurium silentio, inveni denique apud Kerckringium (1) acum gutturi inhærentem annos jam novem, per magnetis frustum extractam. Etsi ex superioribus qui similia præstiterit, commemoret neminem; quærere tamen perexi donec ab Hildani Indice admonitus, Observationem ejus legi (2) qua docet, scoria ferri, adnatæ infixa, quibus remediis tandem amota fuerit. Casum equidem inveni, quem per legas velim, in plerisque tam meo similem quam ovum ovo: sed de magnete prorsus nihil. Tandem quod Index ille *copiosissimus* non ostenderat, sors obtulit. Aliud enim perquirens incidi in ejus alteram Observationem (3) *de scoria chalybis Corneæ infixa, ejusdemque ingeniosissima curatione.* Hæc vero, aliis omnibus irritis, magnetis ope felicissime perfecta est. Porro ut Kerckringium fateri non puduit, quod tot Chirurgis in mentem non venerat, id se a Circumforaneo didicisse, ita neque Hildanum ab Uxore; est enim res, non auctor, spectanda. Illud de suo hic addidit, videndum antea diligenter, ne forte qua facie magnes ferrum repellit, ab ea facie oculo obvertatur. Quam vim etsi scio ab aliis in magnetis altera facie adversus alterum magnetem, non adversus ferrum, agnosci; Hildanum vero hoc a magnete suo præstari, & Matthiolum (4) idem ab suo quoque testatos, in ferrum incidisse credo magnetis vi imbutum; tamen non repugno quin ante experiaris; nihil enim prohibet, & perfacile est: illud autem hortor: ut modicarum virium magnetem, eumque caute ac sensim magis, ut licere intelliges, magisque admoveas, ne forte ferrum arctius hærens, necdum tempestiva tractione, ejus, cui infixum est, partis dolores augeat.

23. Multo levior causa diuturniorem, & periculosiorem ophthalmiam attulit Affini meo, de quo alterum exemplum est, quod promisi, Thomæ Mangellio. Nemo enim fuit Medicorum, aut Chirurgorum quibus oculum inspectandum homo sane remediorum non ita amans tandem ostendere coactus est, quin procul dubio censeret, inflammationis vi obortum jam ulcus in Cornea tunica, ejusque curandi causa alius aliis cum internis, tum externis auxiliis metu obtemperantem jam ægrum diu, sed incassum, fatigaret. Denique casu factum est, ut Chirurgus animadverteret, incipere ex ulcusculi fundo nescio quid nonnihil extare squamulæ instar. Quod, cum tentantis specillo facile obsequeretur, integrum exemit. Exemptum dum curiosius contemplatur, alam esse agnoscit minoris muscæ: & sane esse, omnes qui tunc, & postea viderunt, sine ulla dubitatione, ut in re evidentissima, confirmarunt. Tum enimvero in memoriam rediit Mangellius, sibi inflammationem haud ante incepisse, quam musca in oculum forte involasset, quam ibi inter palpebras celerius, ut fit, injecta manu occidisset, atque abjecisset. Totam vero non abjecerat; ala enim restitans, sic ad Corneam se applicuerat, ut illinc sine Chirurgi ope prorsus dimoveri, & reglutinari non potuerit. Sua igitur adhæsione irritando, ejusmodi moverat inflammationem, ut circum turgentibus fibrillis, & minimis vasculis, hæc ulceris labella, ala autem illa crassiusculo humore obsita, per ipsumque transpecta,

(1) Spicileg. Anat. Obs. 44.
(2) Cent. 4. Obs. Chir. 17.
(3) Cent. 5. Obs. 21.
(4) Comment. in l. 5. Dioscor. c. 105.

sordidum

ſordidum ulceris fundum mentiretur. Certe ipſa detracta, continuo omnibus in melius verſis, cito, ac facile, nulla relicta cicatrice, convaluit oculus. Non ſum neſcius, Falloppium noſtrum (1) ſe *bis eſſe paſſum ulcera oculorum*, ſcribere, *ex illapſu quarundam muſcarum minimarum*, quæ *duræ* ſunt, inquit, & *ſi cadant, vel illabantur in oculum, ſtatim ipſum exulcerant, & noctu maxime mordent.* Illa tamen nec minima, nec dura, nec noctu, nec mordendo, ſed tantum relicta ala, nocuerat, quæ ulcus ita ut dixi, omnino referebat; nam me quoque tunc peradoleſcentem ſpectaſſe, & ulcus crediſſe, præclare memini. Sed fac etiam ulcus fuiſſe; ala illa tamen amota, ſtatim, ut ablata cauſa, omnia remiſerunt. Tanti ergo intereſt primas morborum cauſas, & occaſiones, nihil negligendo, ſollicite, & diligenter inquirere.

24. Nunc quando de Corneæ morbis ita verba facere inſtituimus, ut quæ inſpectione quidem, ſed nulla adjecta diſſectione, animadvertere interdum licuit, propoſuerimus; miſſa faciemus quæ de albis quibuſdam, quæ in ipſius ambitu eſſe videntur, opacitatibus non ſine ſcalpelli ope deprehendimus; ſi enim volueris, ea poteris alibi (2) legere: quod vellem a Maucharto eſſe factum, ubi (3) quemadmodum oſtendit, *non exigui hanc eſſe obſervationem momenti* in punctionibus aut inciſionibus prope ea loca inſtituendis, ita miratur, ejuſmodi opacitates, earumque naturam fuiſſe *prætervifas.* Hic igitur iis omiſſis, potius adnotabo, non raro, vigente ophthalmia, accidiſſe, ut Medici, Chirurgique mihi oſtenderint modo in Cornea albugines, modo trans Corneam quaſi pus, aut puriformem materiam, ut ipſis, mihique a primo ſane videbatur. Verum non ſemel animadverti, eam rerum ſpeciem in quibuſdam nihil aliud fuiſſe, niſi exteriora Corneæ ulcuſcula, quæ ſi e regione inſpiceres, ea quæ dixi, omnino mentirentur; ſed ubi ad latus recederes, & ex obliquo inſpectares, ſtatim ſua excavatione ſe proderent. Facile enim in acribus Adnatæ membranæ inflammationibus Cornea exulceratur; ut nihil æque metuerim in contumaciſſima quæ me adoleſcentulum ſub hujus initium ſæculi Bononiæ prehenderat, ophthalmia, cum acri ſubinde dolore conjuncta, ut ſæpius capere ſomnum non poſſem, niſi palpebris impoſita pulpa tepida pomorum dulcium. Multa commendata ſunt, multa adhibui, fruſtra omnia. Unum inconſulto reſpui, quod pluribus poſtea vidi plurimum profuiſſe, viroque præſertim Bononienſi qui ſic abacta dexteri oculi inflammatione, cum mox ſiniſter eodem morbo caperetur, incaſſum adhibitis cæteris, nullo potuit niſi eodem auxilio reſtitui, cute videlicet quæ pone auriculam eſt, impoſitis iis quæ erodendi vim habent, exulcerata. Cum igitur omnia naturæ, & tempori commiſiſſem, & nonnihil jam levatus eſſem non ſic tamen, ut legere, & ſcribere tunc ſine moleſtia adhuc poſſem, cum rerum memoria magis quam præſenti ſtudio fretus, ſolemne examen ſubii, & in album Doctorum ſum relatus; in Patriam pauliſper ſeceſſi, ibique convalui. Quæ omnia eo dixi, ut intelligas, poſt quantum morbum quanta mihi oculorum ſanitas Dei præpotentis beneficentia conceſſa ſit, ut annos jam natus circiter duodeoctoginta, ſine conſpicillis æque propemodum videam ac videbam ante illam inflammationem. Quam ſi forte quæris qua ratione diutiſſime arcuerim in tanta, & tam aſſidua oculorum interdiu, & noctu contentione; non alia dicam, quam faciei, & palpebrarum lotione matutina, ab eo tempore ſic inſtituta, ut non temere quavis aqua uterer, ſed ea dumtaxat quæ modo e puteo hauſta eſſet. Hæc enim hactenus frigida eſt, ut ſine iis periculis quæ a frigidiſſima timet Hildanus (4), fibrarum vim quam prægreſſa ophthalmia infirmaverat, & reſtituere, & ſervare potuerit. Cujuſmodi

---

(1) Tract. de Ulcerib. c. 58.
(2) Epiſt. Anat. 16. n. 28.
(3) Diſſert. de Maculis Corneæ, §. 9.
(4) Cent. 1. Obſ. 27.

aquam an velit Cl. Dethardingius in eo opusculo, quod *de specifico prophylactico oculorum* inscriptum edidit Hafniæ A. 1745. pro certo scire non possum; quanquam Eruditissimus Hallerus (1), ex quo uno ejus opusculi notitiam habeo, id specificum esse, ait, *lotionem quæ aqua frigida fit*. Sed hoc certe scio, cum forte ejus quam dixi, aquæ tandem omisissem usum, inflammationem, quæ annos plus quadraginta abfuerat, cito rediisse primum quidem levem, & palpebras tantum afficientem, sed diuturnam, deinde vero cum hic plerosque æstate arriperet, in membranam ipsam Adnatam graviter adeo incumbentem, ut in chemosim degenerare jam inciperet. Quæ tamen sine venæ sectione ita uti alias (2) scribam, pervicta est. Itaque annos inde jam novem oculis ferme ut olim valeo, nec ullo adhuc egeo conspicilli adjumento. Faxit Deus, ne magis magisque ingravescens ætas illorum mihi utilitatem imminuat. Verum ab iis quos ipse pertuli, ad eos quos in aliorum oculis exteriores morbos vidi, redeamus.

25. Unguis oculi; sic enim quod πτερύγιον cum Græcis diceremus, latine Celsus (3) vocavit, idque novies, & nusquam; nam propter dubitationes quorundam in manu, aut ære descriptis ejus libris quæsivi; lectione variante; igitur Unguis oculi frequentiorem originem me in Adversariis (4) conjecisse, non ignoras, ex membrana illa semilunari quam ad oculi angulum internum, ut videntur quidem indicare, proposuerat Vidus Vidius de Anat. Corp. hum. libro VII. cap. IV. ibi, opinor, ubi descripta Caruncula, & Lacrymalibus Punctis, glandulam quoque interni anguli in homine, & cartilaginem, si Superis placet, atque hanc involventem membranam, commemorat. Ego vero non a belvinæ cartilaginis membrana, sed ab ea quam ante carunculam humanam descripseram, Unguis originem esse, conjeceram. Id attentius considerandi annis superioribus occasionem habui in viro quadragenario, cui in singulis oculis singuli ungues jam inde ab adolescentia aborti, tandem usque ad Corneæ medium se extenderant, cum Patavium ad Experientissimum Chirurgiæ Publicum Professorem Hieronymum Vandelium a quo curaretur, profectus ad consulendum me venit. Esse autem vidi illam ipsam membranam, quæ a lata basi procrescens, in trianguli modum se amplificaverat, Adnatæ non multum adhærens, imo ad longitudinis medium ita disjuncta, ut specillum mediocri crassitudine nullo negotio inter utramque Vandelius trajiceret, Corneæ autem, ad quam trianguli extremus vertex pertinebat, arctissime connata, ut cum æger oculum ad ea quæ a latere externo erant, aspicienda converteret, totus necessario extenderetur Unguis; hincque etiam acciderat, ut Lacrymalis Caruncula præfixam sibi membranam sequens, & multo longior esset facta, & extra suam sedem protracta. Quo basi proprior, eo minus membrana ab sua natura recedebat, a vasculis quibus insternebatur, rubens, ut ibi libentius Pannum appellares; cætera albida, ut Unguem melius vocare posses: opaca tamen; quamobrem non pauca radiorum parte intercepta, æger Nyctalopia Hippocratica (5) quadantenus jam affici videri poterat; sero enim melius cernebat quam meridie, & subobscuro, quam lucido in loco, nimirum quia ob eam radiorum interceptionem se Iris, credo, dilatationi assuefecerat. Ceterum nullus oculorum dolor, nullum magnopere eorum motui impedimentum.

26. Jam vero de morbosa lacrymatione scribendum est. Quæ de hac in Sepulchreto legeris, aut omissa, aut non ita explicata essent, si quæ de naturali lacrymatione in eodem (6) proponuntur ex parte vera, constanter retineri, ne-

(1) Ad Boerh. Meth. Stud. Med. P. 14.
(2) Epist. 57. n. 9.
(3) De Medic. l. 7. c. 7. n. 4. & 5.
(4) VI. Animad. 44.
(5) Vid. supra, n. 19.
(6) Sect. hac 18. post Obs. 33. Append. & Schol. ad Obs. 1. in Additam.

que cum falsis quæ admista sunt, confundi potuissent. Nunc de quatuor Observationibus, ad lacrymarum auctam effusionem attinentibus, tres (1) sunt quæ ejus rei causam exuberantem intra calvariam humoris copiam obtrudant, quasi inde viæ paterent lacrymarum ad oculos: quod tanto minus erat faciendum quia lacrymarum illa ubertas, in fœminis præsertim, aut a tristitia, aut a dolore manifestissime proveniebat. Tunc autem Orbiculari palpebrarum musculo, ut in flentibus videmus fieri, sæpius, arctius, diutius contracto, tum glandula innominata magis urgetur, ut plus humoris secernat, & inter palpebras effundat, tum simul tenues mollesque ejus humori ad majorem Lacrymalem ductum viæ comprimuntur, ut minus humoris ejusdem nasum versus efferre queant. In reliqua autem Observatione XXXIII. *calculus in glandula*, ut scribitur, *lacrymali, ad oculi angulum internum sita, occurrens*, causa quidem esse potuit morbosæ lacrymationis; sed non quia *totam glandulam receptioni humiditatis ad nares transferendæ ineptam redderet*; neque enim hæc, glandula est in quo adhuc aliquot errare, miror, sed in superficie tantum, Sebaceis minimis glandulis Caruncula obsita, neque illum in se humorem recipit: verum quia calculus non modo *inæqualis valde*, sed pro ea sede etiam valde magnus, ut apud Auctorem inspicienda delineatio (2) præclare ostendit, Lacrymalia Puncta ab oculi contactu, & quod consequitur, ab ejus humoris receptione arcebat, & tenues canaliculos ab iis Punctis profectos, præterea comprimebat.

27. Et sane crebriores diuturnæ lacrymationis causæ in diuturna viarum lacrymalium a palpebris ad nasi interiora compressione, obstructione, coalituve consistunt. Hunc, dum nasi interiora demonstrarem, non perraro accidit ut invenirem, semel videlicet in viro hydropico, cujus imum Lacrymalis ductus orificium cum a dextris tantum deesset, ipsum ductum coaluisse, deprehendi: iterum in muliere quam febris sustulerat. In hac vero cum infirmum utriusque ductus osculum exiguum esset, nec specillum altius admitteret; mirari desii, cum a palpebris immissurus, omnia quatuor Lacrymalia Puncta penitus occlusa spectavi. In altera autem fœmina cui sinistri oculi cilia, omnia propemodum, nescio cujus morbi vi exciderant, memini olim Lacrymale alterum Punctum, & qui ab ipso incipere debebat, canaliculum, & reliquum totum usque ad nasi intima ductum non occlusa modo, sed coalescentibus parietibus in solidum ligamentum degenerasse; alterum autem Punctum cum suo canaliculo non solum patens inveni, sed & cavum utriusque duplo quam soleat, latius, quippe quod subiens quidem humor, sed ibi subsistere donec digito exprimeretur, coactus, in eum modum dilataverat. In alio autem non memini ullam fuisse dilatationem, cui ductus uterque infra Saccum, ut vocant, impervius omnino fuit. Optandum fuisset, a quanto in singulis tempore, & num ab oculorum, an nasi interni inflammatione, suppuratione, exulceratione hæc accidissent, & quibus cum incommodis conjuncta, pernoscere, id quod in plebeiis, persæpe ignotis, nec de alio, nisi quo tunc urgentur, morbo in Nosocomiis queri solitis, frustra post obitum inquiritur. Sed duo tamen certa sunt, his omnibus lacrymationem necessario fuisse, ab altero quidem oculo secundæ fœminæ, illique viro; mulieri autem primæ, & viro huic ultimo ab utroque: neque ulli horum lacrymales vias, adeo coalitas, reserari potuisse.

28. In illis autem lacrymationibus, quarum causæ sint aut harum viarum obstructiones, aut si coalitus, is tamen qui in summis, imisve orificiis dumtaxat contigerit, compressiones quoque, sed quæ nedum majorem coalitum intulerint, arte autem possint amoveri, ut puta si polypus, aut si caro, ut in obser-

(1) I. modo cit. & 31. 32.

(2) Blasii Obs. Med. Tab. 9. Fig. 10.

vatione Præcl. Molinelli (1), e proximo ulcere excreſcens imam ductus partem comprimeret; minime dubium eſt poſt felicia ingenioſorum Virorum experimenta, quin Chirurgia poſſit opitulari. Mitiſſima omnium eſt, quæ levioribus ſufficit obſtructionibus, Anelliana: de qua alibi (2) a nobis ſcriptum fuit. Hujus tamen illam partem quæ in tenuis ſpecilli per alterum Lacrymale Punctum in narres uſque immiſſione conſiſtit, ſe ante Anellium adminiſtraſſe, & ſic reſeraſſe naſalem ductum, Valſalva in Conſiliis a me perlectis affirmabat.

29. De Tumoribus autem Cyſticis in quos palpebrarum glandulæ dilatentur, deque horum curatione cum ipſe (3), tum ego (4) alio loco ſcripſimus. Reliquum eſt igitur, ut de vitiis Ciliorum unam aut alteram animadverſionem ſubjiciam. Leve illud videtur vitium quod in albo eorum colore eſt. Viſioni tamen noxium ſit in præclara luce, neceſſe eſt. Neque enim ſuperfluos ſatis arcere poteſt radios. Itaque apud Caſp. Hofmannum (5) extat cujuſdam exemplum, qui cum cilia haberet albida, quoties hæc pingebantur atramento, melius videbat. Incidi non ſemel in homines quorum pili ab ortu albi erant, iidemque omnes cæcutiebant. Num ob colorem dumtaxat ciliorum? Facile fuiſſet, ſi tempus, & locus denigrare cilia permiſiſſent, experimentum. Sed quid eſt quod de iiſdem audivi, ſi capillos tondeant, tum multo magis cæcutire? Longe graviora oculis, & mala ſunt, & pericula imminent ex iis ciliorum vitiis quæ Trichiaſis, & Diſtichiaſis appellantur. Ciliis enim aut ad ipſos oculos converſis, aut pilorum alio ordine ſub ipſis *ſuccreſcente*, *& protinus*, ut Celſus (6) loquitur, *intus ad oculos tendente*, hi moleſte adeo irritantur, ut irritationem inſanabilis, niſi ea tollantur vitia, inflammatio excipiat, hanc autem facile cæcitas. Tolli autem illa ſic ut cito non redeant, nequaquam poſſunt, niſi per eas curationes quæ aut cum dolore, vel potius cum tormento, aut etiam cum palpebrarum limbi mutilatione conjunctæ ſint, quam, præter deformitatem, vereor, ne, forte clauſis poſtea per inductam cicatricem extremis ſebacearum quæ in tarſis ſunt, glandularum ductibus, non unum conſequatur aliorum morborum genus. Hæc cum ita ſint; peroptandum utique fuiſſet, ut auxilium ſaltem ad eam arcendam irritationem a Cl. Erndelio (7) propoſitum, parem ingenio quo excogitatum eſt, exitum haberet. Scilicet palpebras inter, & oculum nitidum ac perpolitum vitrum interjiciendum proponebat, haud aliter factum quam *artificialem*, ut vocant, oculum videmus, niſi quod ſine ulla pictura eſſet: ſic enim fore, ut pili quidem, ſed non lucis radii excluderentur. Verum ſive tenue adeo vitrum ut radios non refringeret, periculoſæ oculis, fracturæ metum incuſſit, ſive ne inſenſibilis perſpirationis effluvia vitrum jugiter infuſcarent, aut oculos, æſtate præſertim, nimio colore afficerent, aut per moram acriora facta irritarent, aut moleſtam, & periculoſam tenuis vitri identidem eximendi, abſtergendi, reponendi neceſſitatem afferrent; ſive aliæ quæpiam cauſæ, quarum nullæ fere cadunt in *artificialis* oculi uſum, dehortatæ ſint; neminem legere, aut audire contigit, qui ab anno hujus ſæculi vigeſimo ſecundo quo id auxilii vulgatum eſt, ad hoc tempus in uſum traxerit, aut qui ejus notitia excitatus, melius aliquod excogitare conatus ſit. Doctus idem Vir modi conjecturam propoſuit quo pili in diſtichiaſi non ſuo loco prorumpant: quem locum altiorem videtur indicare quam in ea eſſet diſtichiaſi, cujus ad me deſcriptionem miſit Cl. Tabarranus (8). Hic enim ex oſculis Sebacea-

---

(1) Comment. Bonon. Sc. Acad. T. 2. P. 1. in Medicis.
(2) Adverſ. VI. Animad. 62. & ſeqq.
(3) Tract. de Aure hum. c. 4. n. 4.
(4) Epiſt. Anat. 13. n. 2.
(5) Comm. in Gal. de Uſ. Part. l. 20. c. 7.
(6) De Medic. l. 7. c. 7. n. 8.
(7) Eph. N. C. Cent. 10. Obſ. 75.
(8) In Epiſt. præfixa alteri Editioni ſuar. Obſ. Anat.

rum glandularum quæ paulo ante memoratæ ſunt, erumpentes vidiſſe ſe, credit. Ego pilos qui præter naturam ſint, ut in aliis aliam, ita hanc quoque parare ſibi viam poſſe, non dubito, per quam intra palpebras exeant. Nondum vero accidit, ut in vivis, nedum in mortuis, ut mallem, occaſio mihi daretur hæc diligentius examinandi. Nec mirum. Nam ſi membra quælibet humani corporis ex eo particularum numero conſtant, ut perdifficile ſit omnes ſingularum morbos in cadaveribus recognoſcendi occaſionem habere; quanto id difficilius erit in oculo? qui cum ſit ex tot, tam variis, tamque tenuibus tum in ſe, tum in iis quæ illi extrinſecus adjecta ſunt, particulis compactus, præterea eſt aeris, aliiſque injuriis expoſitus, & aſſiduo, niſi cum dormimus, uſui addictus; ut cum propterea ſit internis, externiſque innumeris morbis obnoxius, Ocularii Medici qui in iis tantummodo verſarentur, nec antiquis temporibus multi defuerint, neque hoc deſint. Satis igitur tibi ſit de iis quos videre ipſe potui, oculorum morbis has a me Litteras accepiſſe. Proximas de Aurium Affectibus habebis. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XIV.

Agitur de Aurium, & Narium Affectibus. Aliquid additur de Balbutie.

CUM minime ignores, vel plura de Auribus, quam de Oculis, a Valſalva, & a nobis edita eſſe; minime quoque miraberis, ſi vel pauciora de Aurium, quam de Oculorum Affectibus reſtent quæ hic tibi ex utriuſque noſtrum Obſervationibus perſcribantur. Itaque ad morbos Aurium Narium morbos adjungemus, præſertim quando Sepulchreti Auctor hos, illoſque duabus quidem, ſed brevibus, Sectionibus XX. & XIX. complexus eſt.

2. Sectionis XIX. Obſervationi primæ facile cognoſces præfixum eſſe argumentum a vero alienum: *aures purulentæ ab abſceſſu cerebri.* Nam contra, cerebri abſceſſus, cujus nulla prægreſſi indicia narrantur, conſecutus eſt ſuppreſſionem, ichoris per aurem effluentis. Sed neque altera Obſervatio, quæ in ſubjecto Scholio proponitur, facile fuerat alia quam hac ratione, explicanda, etiamſi poſt mortem, recluſa calvaria, ſanies quæ ſolebat olim ex aure egredi, intra illam reperta eſſet. Quod cum alias (1) declaraverim, hic confirmare ſatis erit indicatis Verneyi Obſervationibus in III. Parte Tractatus de Organo Auditus: quo ex Tractatu cum in Additamentis ad Sectionem hanc XIX. & eæ, & aliæ produci debuiſſent; ne indicatæ quidem ſunt. Tu, illis inſpectis, quam ſæpe Medici in ejuſmodi judicio fallantur, intelliges, tunc quoque cum ſuppreſſo, velut hic, effluente per aurem pure, homines *quaſi repente moriuntur.* At enim, inquies, ſerum quod intra cranium deprehendit Verneyus, non erat ejus ſimile quæ per aurem prodibat, materiæ; hic autem quæ poſt mortem ex auribus & naribus plurima effluxit, eadem videtur ſanies fuiſſe quæ ex aure olim effluebat. Quaſi vero non niſi e cranii cavo in aures nareſque erumpere poſt mortem potuiſſet! cum Sinus Pituitarii in naſi interiora pateant, in quæ & Euſtachiana Tuba; in illis autem Sinibus, & aurium cavis, *retenta* a Medicis, ſanies ſecerni, & coacervari potuerit. Sed vide, quam diſpar tibi, & mihi inſideat opinio. Ego certe etſi eandem quæ per aurem exire ſolebat, ſaniem non modo, ut dixi, vidiſſem

---

(1) Epiſt. Anat. 7. n. 8.

in cranii cavo, ſed viam inſuper a carie factam quæ ab hoc in aurem pateret; non tamen continuo pronunciaſſem, a cerebro ad aurem perveniſſe, ſed potius contra, ab aure ad cerebrum. Quid ita? Dicam, cum duas quas ſubjicio, perlegeris Obſervationes.

3. PUERUM variolarum reliquiæ olim male habuerant ad aurem dexteram. Tumor denique obortus eſt, cum annum ageret duodecimum, pone eandem aurem, quæ ſurda erat, & pure manabat. Tumoris integumentis a Chirurgo ſecundum capitis longitudinem inciſis, pus non paucum effluxit quale ex aure prodibat. Aliquot poſt eam inciſionem horis convulſiones puerum prehenderunt, ut toto corpore ſubſiliret, vocemque invitus quandam, inter clamorem, & gemitum mediam, emittere cogeretur. Hæc, tum crebro recurrentia, facta deinde rariora, ad mortem uſque perſtiterunt. Eodem autem illo die quo primum convulſiones ingruerunt, acceſſit dolor qua integumenta, ut diximus, inciſa fuerant: eratque ſectionis illius certa pars ſenſu adeo exquiſito, ut ne leviſſimum quidem tactum ferret. Diebus inſequentibus, etſi pus fluere pergebat, cœpit æger delirare, viribuſque, ac pulſibus omnino deſtitui. Conquievit poſtea delirium, viſuſque puer nonnihil vires, pulſuſque recuperare, vegetis oculis aſpiciens, & loquens. Sed quanquam poſtremis ipſis vitæ diebus locutus eſt, ſpiritumque ſemper facile duxit; tamen iterum pejor factus, deceſſit ſub initium Februarii A. 1740. Quam cum mihi hiſtoriam narraſſent qui puerum curaverant in noviſſimo hoc morbo; viſum eſt, non a tumoris inciſione graviſſimas, quæ ipſum afflixerant, & ſuſtulerant, noxas; ſed a carie fuiſſe oſſis temporum quæ ſimul tumorem excitaſſet, ſimul in cranii cavum perveniſſet, & ſic denique in hoc etiam, aditum purulentæ materiæ aperuiſſet. Cum hæc reſpondiſſem in Gymnaſio quo allatum fuerat pueri caput; experiri continuo placuit, num me conjectura fefelliſſet. FACIES colore etiam tum roſeo (quartus erat poſt mortem dies) pulchra, nec ullo modo cicatricoſa; ut proclive eſſet intelligere, variolarum vim minus olim in cutem ſe effudiſſe. Cranio aperto, inſpectiſque Lateralibus Sinibus Craſſæ meningis ſanguine plenis, eodemque turgidis vaſis per Tenuem diſcurrentibus, primum ventriculi dexter, ſiniſterque recluſi ſunt, & aqua in illo pauca, in hoc non pauca reperta eſt, credo, quia doloris cauſa in ſiniſtrum latus cubare malebat quam in dexterum; & ſane, attollendo ſenſim Calloſum corpus, viſum erat ruptum certo in loco ſeptum Lucidum; quanquam eæ partes cerebri erant laxiſſimæ. At certe is decubitus faciliorem introrſum fecerat effuſionem puris: quod, cerebrum mox attollentes, vidimus in cavo Sellæ Equinæ, & paulo poſt cum cerebellum removeremus, ad dexterum quoque hujus latus ſic ut puris aliquid deſcendiſſe videretur ad initium Spinalis medullæ. Aditus puris in cranii cavum, ut omnibus qui aderant, præclare oſtendimus, in ea facie erat Petroſi proceſſus oſſis temporum dexteri, quam faciem cum alii *poſteriorem*, alii *internam & inferiorem* vocitent; ut citius intelliges, ut opinor, ſi eam faciem dixero qua Petroſi proceſſus dexter, & ſiniſter reſpiciunt inter ſe. In ea enim facie ad illum ipſum angulum, ſi recte memini, qui inter Sinus duos Lateralem, & Superiorem ex adjacentibus Equinæ Sellæ, intercipitur, foramen fecerat caries forma propemodum circuli, lentis autem amplitudine. Inde pus inter eam faciem, Craſſamque meningem effuſum, hanc, & Tenuem eroſerat, qua dexterum cerebelli conveſtiunt latus, hocque inſuper ita vitiaverat, ut ſuperficiei pars viridis eſſet, ac purulenta, proxima autem quæ ei parti reſpondebat, interna cerebelli portio ad digiti pollicis craſſitudinem colore fuſco inficeretur. Erat pus omne quod intra cranium conſpectum eſt, viride, nec graveolens tamen: ut neque graviter olebat inciſi pone aurem tumoris cavum; ſed hujus parietes erant mundi; ipſum autem cum oſſeo Auditorio Meatu communicabat. Cariei terminis externo, internoque perſpectis, interjectos inter utrumque cuniculos perſequendi tempus defuit in Pu-

blica Anatome occupatis. Quod tamen ad causam attinet exquisiti illius sensus qui certa in parte labrorum vigebat aperti tumoris; tenuem nervulum animadverti, qui profectus, ut opinor, a Cervicalibus, supra illam sectionem sub communibus tegumentis ascendebat secundum capitis longitudinem; ut pronum fuerit conjicere, ad aliquam illius partem inter secandum compunctam, aut nonnihil incisam id fuisse referendum.

4. Vides, quam obnoxii apud vulgus falsis suspicionibus sint Chirurgi. Quorum ferrum cunctos quidem nervulos subcutaneos vitare non potest; sed neque solis incisis tegumentis accidere tamen potest, velut in hoc tumore aperiendo, qui utinam citius apertus esset, vel potius citius apparuisset, nimirum priusquam caries ad cranii cavum pervenisset. Cujus rei conjectura nostra ex totius consideratione historiæ tanto facilius ducta est, quod suam nobiscum observationem, hujus magna ex parte similem, vix quatuor ante mensibus communicaverat Nicolaus Mediavia, cariei videlicet a fistula supra apophysim mastoidem non modo in Tympani, sed etiam in cranii ipsis cavum progressæ. Cum autem cariei ab istiusmodi fistula vel in solum Tympanum propagationem Vir experientissimus Verneyus (1) *raram satis* esse, fassus sit, & se *unam dumtaxat, aut alteram ejusmodi observationem habere*; non minus tibi fore gratum existimo quam mihi fuit, quod Mediavia eodem quo viderat, die mihi in hunc modum narravit.

5. Juvenis antiquam, ut videbatur, fistulam supra dexterum mastoidem processum habebat: in quam injecta, redibant ex parte per aurem vicinam, qua tamen audiebat. Is in Nosocomium exceptus non propter fistulam, sed propter febrem quæ accesserat; hac intra paucos dies augescente, sic delirans, ut ad soporem inclinaret, mortuus est. Cranio recluso, vasa cerebri omnia sanguine turgida reperta sunt, multa autem aqua viridescens in ventriculis Lateralibus, in qua pus ejusdem coloris subsidebat in ventriculo quidem dextero. Sed multo major ejus puris copia effusa erat inter meningem Duram, & eam faciem Petrosi processus ossis temporum, quæ facies in superiore Observatione (2) indicata est, sicque inter utramque sibi viam inde fecerat in tubum usque vertebrarum. Plena erat quoque ejusdemmodi pure Tympani cavea. Progressa autem caries pone Aquæductum Falloppii, & Canales Semicirculares, eam de qua dictum est, faciem Petrosi processus eroserat ad modum rimæ non angustæ a posteriore latere ejus foraminis quod ambas Portiones excipit nervi Auditorii. Quam rimam obtegens Dura meninx ibi quidem exesa conspiciebatur, sed ad longitudinem minorem quam rima erat. Quanquam autem cerebrum justam habebat firmitudinem, & postridie mortis secabatur; ea erat id caput graveolentia, ut viam puris a rima ad ventriculum dexterum, & num præter Membranam Tympani, alia, & quæ læsa in aure essent, perquirere non licuerit.

6. Hoc tantum graveolentiæ discrimen quod inter utramqne intercedit historiam, in anni tempus, ætatem, & humorum constitutionem rejicies in alio aliam; discrimina autem cætera in alias causas, ut soporis in majorem aquæ copiam in Juvenis ventriculo utroque, pure etiam a dextris, admisto, ut vicissim surditatis in cariem quæ auditus interna organa in puero vitiasset magis, ut convulsionum etiam, in læsum ejusdem nervum, ut pulsuum, viriumque lapsum in labefactatum quoque ejusdem cerebellum: Communia autem utrique incommoda in communes utrisque læsiones, ut inexpectatam accessionem malorum adeo gravium in repentinam meningum ab affuso pure irritationem, ut delirium in hanc ipsam, quæ sanguinem in vasis moraretur, propterea turgentibus, ut mortem denique in earundem meningum, & cerebelli, aut cerebri exesionem. Sed illud maxime utrique commune fuit propter quod has tibi geminas descripsi historias, ut per

(1) Parte ead. Tract. cit. supra, n. 2. (2) n. 3.

cariem via inter aures pure manantes, & cranii cavum pateret, nec quisquam tamen cum intra hoc pus conspiceret ejusdem naturæ, suspicari posset, illam viam puri fuisse a cranii cavo ad aurem: sed omnes contra, eorum quæ præcesserant, ordinem attendentes, fuisse ab aure ad cranii cavum, faterentur. Cum autem manifestum sit, multo aurem diutius quam cerebrum, & gignere pus, & sine vitæ detrimento ferre posse; manifestum quoque est, quid potius in ejusdemmodi quos initio (1) memoravimus, casibus sit judicandum. Sunt igitur aurium ulcera non temere claudenda non tam ob id quod rarius est, ne saniei exitus e cranii cavea per aures intercludatur, quam ob id quod longe frequentius est, ne saniei ex ipsis auribus intercluso exitu; caries vel fiat, vel augeatur, sicque multo facilius, & citius in cranii caveam perveniat. Cum binis autem quas tibi descripsi, Observationibus totidem conjungas licet, alteram Moglingii (2), Laubii (3) alteram. In utraque post fluentem ex aure saniem, purulentum circa aurem tumorem, tympanum absumptum, cariem per os Petrosum ad cranii cavum productam, ichorem, aut pus intra hoc cum funestis denique cerebri malis fuisse, leges. Et quanquam in secunda aliquid credere jam inde ab initio *conclusum* intra cerebrum potes, unde visus obscuraretur; tamen non antea adauctum, & ad suppurationem perductum esse, intelliges, quam puris ex aures fluxu, qui visus obscurationem minuebat, desinente, amaurosis primum, denique apoplectica symptomata, quorum nullum ante apparuerat, advenerunt, non adventura, si tanta illa puris copia, quæ ter quaterve e tumore externo, cum Meatu Auditorio communicante, profluxerat, & quæ certe intra cerebrum tunc fuisse non poterat, par esse omni illi putridæ materiæ quæ in aure, & circa aurem gignebatur, exhauriendæ, a cerebroque avertendæ potuisset.

7. In aurium diuturnis ulceribus vermiculos nasci, cum haud infrequens apud Medicinæ Scriptores, tum pervetusta observatio est, ut ex Dioscoride, Galeno, Aetio ostendit Dodonæus (4): quibus antiquiores alios adde, ex quibus Plinius (5) remedia accepit *auribus verminosis* instillanda, ad *vermiculos in his* necandos. Non displicebit tamen, si quanto graviora mala quam Lanzonus (6), & Behrius (7) adnotarunt, ii vermiculi cierent in juniore Matrona, subjecero. Forte eram cum Valsalva in ejus Patria, cum illa hunc adiit, narravitque se, quæ & olim virgo sinistra aure edidisset vermem, alterum ante sex illos menses minoris bombycis forma edidisse post auris illius dolorem, & proximæ frontis, ac temporis, qui, verme cum pure ejecto, desierat: Ab eo autem die non semel per varia intervalla dolore eodem correptam, sed acriore, ut repente caderet, sensibus orbata ad horas duas, donec soluto dolore ad se rediens, paulo post vermiculum excerneret pari forma, sed minorem, remanente ejus auris surditate, cutis autem proximarum partium stupore, cum pruritu quodam conjuncta. Non dubitavit Valsalva, quin Tympanum esset exulceratum: ad vermes autem, siqui superessent, profligandos aquam proposuit, ex hyperico destillatam, in qua hydrargyrum agitassent. Tu alia apud alios, & præsertim apud Verneyum (8) videbis auxilia. Mihi certe, ne innascantur, neve alii post primos abactos, vermiculi generis hujusce renascantur, nullum tutius videtur esse remedium, quam interdiu nunquam æstate, & autumno aure in qua ulcus est, non obturata dormire. Tunc enim sanie, & ulcerosa carne allectæ muscæ illam subeunt, & inscio homine, aut ova unde postea vermiculi existunt, aut quæ viviparæ sunt,

(1) n. 2.
(2) Eph. N. C. Cent. 6. Obs. 21.
(3) Earund. Cent. 7. Obs. 40.
(4) Medic. Obs. Exempl. rar. in Annot. ad Valesc. Tharant.
(5) Nat. Hist. l. 20. c. 14. & 24.
(6) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 72.
(7) Eorund. Act. T. 4. Obs. 29.
(8) Parte ead. Tract. cit. supra, n. 2.

vermiculos

vermiculos ipſos deponunt. Neque enim aliunde ſunt quam a muſcis: a quibus vel Homerus (1) olim, non a putredine, repetebat, Achillem inducens timentem, ne muſcæ in vulneribus interfecti Patrocli *vermes gignerent.* Qui ſi in exulcerato Meatu Audit orio ut rodendo ſatis habent unde creſcant, ita locum habere poſſent aptum ubi plures illas mutationes ſubirent, ab Solertiſſimo Reaumurio (2) deſcriptas, quarum eſt ultima, ut muſcæ fiant; minus eſſet difficile explicatu quod a Klaunigio (3) ſcriptum eſt, bimeſtres graviſſimas auris, & capitis moleſtias continuo diſiiſſe, cum ex illa aure muſca evolavit, quam quod videtur crediſiſſe, eam muſcam toto illo tempore inhæſiſſe in Auditorio Meatu. Cæterum ad vermiculos ex auris penetralibus abigendos plurimum fortaſſe poſſet idonearum rerum fumus ſic ore prolectus, & per Euſtachianam Tubam in caveam Tympani compulſus, ut alias (4) memoravi, tametſi tunc de vermibus ex illa cavea eliminandis per Membrana Tympani, jam ab ipſis eroſam, nihil dixi, quippe cum inſtitutus ibi ſermo hanc ita illæſam requireret, ut poſſet reſilire, aeremque, etiam medicatum, qui illuc ex ore, labris, naribuſque compreſſis, per viam Tubæ compelleretur, mox per eandem viam retropellere, ad noxiam, congeſtam in Tympano, materiam expurgandam. Quæ cum relegeris; velim exiſtimes, quid tandem habeat novi eadem, ut mihi quidem videtur, medendi ratio, quæ in perbrevi quodam Medico-Chirurgico Scripto octo poſt annis propoſita eſt. Sed ad alia veniamus.

8. Obſervatio quæ hic in Sepulchreto eſt II. perlegenda autem Sect. II. ſub num. LIII. illa nempe eſt quæ a Verneyo (5) laudatur. Et ſane ipſa oſtendit, increſcente inter cerebrum, & cerebellum ſteatomate, compreſſiſque primum Opticis nervis ad originem, tum ſubjectis Acuſticis, denique aliis, amauroſim primum, dein ſurditatem, noviſſime mortem ſequi debuiſſe. Docet autem Verneyus id quod Scholii loco huic Obſervationi in nova Sepulchreti Editione addendum fuerat, qua ratione, etſi non quemadmodum oculus, ſic intimæ aurium partes ſub ſenſum cadant, ut illæſum eſſe utrobique organum æque cognoſcere intuendo poſſimus; tamen, ut dicebam, docet, quibus indiciis in aure quoque conjiciamus, vitium omne in nervo conſiſtere. A quo ſane veriſimile eſt eas fuiſſe, quæ alibi (6) a nobis in muliere, viroque commemoratæ ſunt tibi, ſurditatem, & auditus gravitatem ante utriuſque apoplexiam.

9. Ad Obſervationem III. non pauca in Scholiis de Tinnitus, aliorumque ejuſmodi ſonorum cauſis adjiciuntur, quorum loco alia, ex Verneyo (7) pariter ſumpta, ſubſtitui poterant longe meliora. In iis tamen Scholiis nonnulla ſunt minime contemnenda, velut illud de gravi in febribus quibuſdam auditu, ſigno non ſemper pravo, atque adeo interdum bono, præſertim ſi cum iis conjungatur quæ indicent, peccantem materiam ex auris interioribus ejici per Tubam Euſtachianam. Et ſane Valſalva in ſurditatibus quæ acutis morbis ſuperveniunt, aquam ſæpe inveniſſe in Tympano redundantem, alias (8) a me tibi indicatum eſt. Quatenus autem eam aquam, alioſve humores liceat, aut non per nova illius Foramina e cranii cavea in Tympanum, ut ipſe faciebat, deducere, fuſius mihi videor alibi (9) diſquiſiviſſe, quam ut hic oporteat aliud addere, quando ii qui poſt me de iiſdem Foraminibus ſcripſere, meam illam diſquiſitionem perlegiſſe non videntur. Nam vaſcula quidem ſanguifera ego quoque tranſire per illa vidi; ſed *in omnibus non occurrere*, admonui, ſic ut *ipſa peni-*

(1) Iliad. 19.
(2) Mém. pour l'Hiſt. des Inſect. T. 4. Mem. 7. & 8.
(3) Eph. N. C. Cent. 8. Obſ. 17.
(4) Epiſt. Anat. 7. n. 14.
(5) Tract. & Parte cit. ſupra n. 2.
(6) Epiſt. 4. n. 8. & 11.
(7) Parte modo indicata.
(8) Epiſt. 6. n. 5.
(9) Epiſt. Anat. 7. n. 5. 6. 7. 8.

tus obstruantur : & profecto arteriolæ quomodo illa tunc etiam implere possunt, cum *sane exigua* non sunt? qualia certe, nec semel, & Valsalva, & ego deprehendimus. Sed actum, ut dixi, non agam. Ad tinnitum potius redibo. De quo in Dissertatione quadam Cl. Viri hæc legi: *Rarissima est observatio, quam Hieron. Mercurialis Consult. Med. Tom. II. Obs. 100. de viro, & Felix Platerus Obs. Lib. II. p. 372. de fœmina commemorat, in quibus tinnitus adeo vehemens fuit, ut etiam ab adstantibus audiretur.* Sed primus, id *minime certum* fuisse, scribit. In alterius autem laudato libro nihil ejusmodi invenire possum: tantum pag. 371. purulentæ auris fœtorem *etiam astantibus* fuisse *molestam*, lego. Quod si tu forte id quod ego non potui, invenias; vide, ne de sono potius arteriæ, intra aurem pulsantis, sit accipiendum, sicut in Matrona quadam Verneyus (1) memorat: aut si revera sibilus fuit; ab aere fuisse, credito, qui in Tympani cavea coacervatus, & mox conclusus, magna illinc vi repente erumperet per foramen quod in ipsa fortasse Membrana Tympani, aut ad supremam ejus oram sibi posset aperire (2).

10. Surditatis a nativitate causam in deficiente Incude, aut in omnibus ossiculis tertia parte minoribus Quarta proponit Observatio. Sed in altero Scholio, subjectaque Appendice dubitari video propterea quod perforata Membrana Tympani, fractisque ossiculis, auditum est. Quod Valsalvæ (3) observatio confirmat in fœmina quæ cum Membranam illam utrinque erosam aut prorsus, aut maxima ex parte haberet, inde vero nihil ossiculorum præter Stapedis basim, hinc autem Incudem a Stapede omnino disjunctum, non surda tamen, sed gravi dumtaxat auditu jam diu fuerat. Eodemque facile attinent Observationes Vieussenii (4), qui in pluribus, non surdis illis quidem, sed tantum difficile, & imperfecte audientibus, idem in eadem Membrana deprehendit, prætereaque male corruptos musculos ossiculorum, hæc autem extra suum ordinem disjecta; perinde enim habendum est ac si deessent, quod ita locuta sint, ut suis muneribus fungi non possint. Hæc tamen velim tum de ossiculis, tum de Membrana Tympani animadvertas. Si in hujus perruptiones Stapes excidat; non jam Tympanum dumtaxat, sed & mollissimas Labyrinthi membranulas per apertam sic Fenestram Ovalem injuriis patere: itaque ab nemine cui Stapes totus excidisset, auditum diu conservatum legisse memini. Tympani autem Membranam etsi Valsalva quoque (5) diserte admonuit non esse omnino ad audiendum necessariam; tu noli tamen oblivisci, necessariam esse ad ea protegenda, quibus læsis, audire non possumus, Labyrinthum dico, a cujus Fenestris injurias arcet exteriores, ut si vel major, vel crebrior harum violentia urgeat membranulas præsertim, quæ minus ab ortu firmæ sint, vix fieri possit, quin saltem longioris temporis cursu prævaleat. Quod si nec fœminæ illi de qua paulo ante indicatum est, nec canibus accidit, in quibus Valsalva experimentum habuit quod Holderus (6), & Willisius (7) memoraverant; nempe citius quam accideret, natura in illa ex parte erosam, in canibus perruptam Membranam Tympani ita resarserat, ut ab eodem Valsalva (8) compertum est. Nec mihi objicias, exteriores tamen injurias auditui eorum non officere, quibus in ea Membrana foramen est, per quod ore prolectum nicotianæ herbæ fumum extrudunt; nisi prius examen a me (9) institutum perlegeris plerorumque Auctorum qui id vidisse dicebantur. Reperies enim primum, quam pauci sint a quibus id visum esse, constet; deinde neminem fortasse, qui id quod vidit, quot annis fieri potuerit, nobis testetur, salva

(1) Tract. Parte sæpe indicata.
(2) Vid. Epist. Anat. 5. n. 16. & seqq.
(3) Tract. de Aure hum. c. 5. n. 5.
(4) Tr. de l'Oreille, P. 2. ch. 4.
(5) n. 5. cit.
(6) Act. Philos. Soc. R. in Anglia, A. 1668. n. 1.
(7) De Anima Brutor. c. 14.
(8) n. 5. cit.
(9) Epist. Anat. 5. n. 14.

audiendi facultate; denique animadvertes, eam esse posse illius foraminis structuram, ut exire aer queat, non ingredi, eas autem angustias, ut parum aeris, nihil vero pulveris, aliorumque ejusmodi subire per se possit qua non sine conatu impulsus fumus prodierit. Hæc igitur, cum incident casus aut disruptorum ossiculorum, aut erosæ, pertusæve Membranæ Tympani, animo perpendes. Nunc ad reliquas, in Sepulchreto productas, Observationes redeamus.

11. In V. proponitur auditus læsio a causa, Veteribus incognita, videlicet a sordibus aurium lapidescentibus. Galenus quidem scripserat (1), *e numero eorum quæ* auditorium *meatum obstruunt*, & *sordes esse quæ in auribus colligi solent*, nec Apollonii remedium *ad aurium sordem* (2), nec sua *ad sordes aurium educendas* (3) reticuerat, ab Apollonio, ut videtur, accepta, unde & sua Celsum (4) antea accepisse, crediderο: quæ cum iis conferre poteris, quibus nunc alios, & se quoque usos feliciter, docent Boerhaavius (5), & Dethardingius (6). Sed etsi Celsus (7) *sordium coitum*, easque *duras* interdum *emolliendas*, & *oriculario specillo eximendas* proposuit; ipse tamen, & cæteri Antiqui concretos ex cerumine in auribus calculos haud secus atque ex bile in vesicula fellis, diserte, quemadmodum in hac Observatione Casserius noster, memorasse non videntur. Nec sane frequentes sunt, cum a Casserii temporibus, qui *rarissimos* esse, dixit, unam eorum videam Caroli Josephi Mulleri (8) Observationem vere laudari, quam, & ipse *longe* arbitratur *rarissimam*. Quin, Patavii saltem, vel hoc quod dicam, rarum est cerumen hactenus concretum invenire, ut e Meatu quem oppleat, universum, quasi gladius e vagina, aut turunda e fistula, trahentem sequatur; nisi forte aures ab altiore causa surdæ sint, eoque neglectæ, ut in viro, de quo alibi (9) mentionem feci, iterumque in anu vidi, cui facta erat ossea illa membranula quæ cum Ovali Fenestra basim Stapedis connectit. Alias autem esse regiones in quibus vel paulo magis induratum cerumen frequens sit adeo ut inde ortæ surditatis curatio a Chirurgis circulatoribus suscipiatur, facile credo. Nam & in Gallia cerumen *instar gypsi inspissatum*, totumque *meatum exacte opplens sæpissime reperiri*, ex Verneyo (10), a Valsalva (11) antea laudato, sciebam; sed eam tamen curationem a *peritioribus* ibi *Chirurgis* administrari, in ipso autem Belgio, audiveram, id quod postea lecta Cl. Godofr. du Bois Dissertatio (12) confirmavit, hanc surditatis speciem *raro curari*, *quia a paucis bene cognita*; ut non ab re duxerim (13) curationis, quam a se quoque, primo fortassis apud nostrates, institutam Valsalva (14) scripserat, exitum referre; exemplumque addere surditatis alterius, ab acuto morbo decimum jam mensem perstantis, ex cerumine, an ex alia materia? ab eodem manu curatæ, eaque occasione quæ in ejusmodi curationibus agere soleret, quanquam *cum aliis*, ut ibi diserte monui, *communia*, strictim attingere. Num vero eadem omnino Verneyus habeat, ipse videris. Mihi certe illud omisisse videor quod Verneyus ipse narraverat *ex observ. 45. volum. primi Actorum Cl. Bartholini*, hujus videlicet conjugem *lapillos per meatum auris cum cerumine excrevisse*, quam nimirum *cum cerumine* scirem *extraxisse arenulas*; non lapillos. Quod reliquum est, & ad propositam in Sepulchreto Observationem attinet, siquando cerumen ad calculi naturam accessit; certe accesserat in ea curatione quam Valsalva a se peractam memoravit: quæ res, &

(1) De Sympt. Caus. l. 1. c. 3.
(2) De Compos. Medic. sec. loc. l. 3. c. 1.
(3) De Remed. parat. facil. c. 10.
(4) De Medic. l. 6. c. 7. n. 7.
(5) Prælect. in Instit. §. 551. 698. 850.
(6) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 81.
(7) n. 7. cit.
(8) Eph. N. C. Dec. 2. A. 6. Obs. 162.
(9) Epist. Anat. 5. n. 26.
(10) Parte sæpius cit.
(11) Tract. de Aure hum. c. 1. n. 12.
(12) De Auditu, §. 15.
(13) Epist. Anat. 13. n. 3.
(14) n. 12. cit.

penitior in qua annos jam duodecim induruerat, Meatus sedes summam ejus & peritiam, & diligentiam in illo per partes subinde, ut necesse fuit, eximendo, apud omnes commendavit. Neque tamen æger *coactus est denuo addiscere voces & loquelam*, etsi *post multos annos auditum recuperaverat*; quippe qui, ut surdi passim facere solent, in sua surditate loqui, sicut antea, perrexerat; ut minime intelligam, quomodo a Præstantissimo Viro potuerit; nisi forte de obliviosо aliquo, necdum, cum surdus est factus, satis loqui docto; illud dici, quod certe de nostris surdis accidit nemini. Quod vero bruta animalia ut pote manibus carentia quibus aures purgent, *contra obvia ligna lapidesque auriculas confricent*, atque *id ni fecerint*, *surdescant*, recte quidem is docuit. Juvat tamen addere auricularum ob id quoque ipsis concessam tantam illam mobilitatem, *ut vario motu*, *undique facto*, *excrementa acria*, *& quæcunque negotiun facere poterant*, *ex auribus facilius expellerent*, ut præclare censuit Casserius in eo ipso capite, unde V. hæc Observatio descripta (1) est. Quid? si adjiciam auriculæ primam illam Meatus partem, sive illum tubulum cartilagineum, *in quo sordes aurium continentur* (2). Hunc certe si vel in Iconibus, ab eodem propositis brutorum spectaveris, ipsiusque tubuli sedem, structuram, musculos attenderis; sane intelliges, hoc quoque tubulo multifariam tum simul cum auriculis agitato, tum seorsum producto, contractoque, sordium exitum promoveri facilius posse.

12. Observatione VI. quippe quæ nullam peculiarem aut nervi Auditorii, aut ipsius auris conspectam læsionem proponit, in medio relicta, Observationes sequuntur adjectæ. Quarum prima quatenus surditatis insanabilis causam statuit Membranam Tympani *a prima conformatione crassiorem*; si quidem crassitudo hæc maxima sit; probanda utique est: verum an Laurentius ita viderit, incertum est; certum autem, id scripsisse, non *lib. 4. cah.* 18. sed lib. 11. cap. 13. Historiæ Anatomicæ, idemque in *surdo* alio *a nativitate* ab Lanzono (3) fuisse conspectum. Quæ vero in eadem Observatione ex Bauhino subjiciuntur de multo & crasso muco in cavea Tympani, eidem Membranæ sæpius, in pueris præsertim, opposito, ut Fabricius noster animadverterat, cujus testimonium in II. quoque Observatione inculcatur, ejusmodi certe sunt, ut, ea persistente causa, nullum dubium sit de surditate, aut magna auditus læsione. Veruntamen quousque aliqui progressi sint, Fabricii verbis abutentes, satis a nobis in Epistola quadam Anatomica (4) ostensum est, nunquam propterea negantibus id quod alias (5) ad te scribentes confirmavimus, saniosam materiam vi morbi in Tympano deprehendi: quo Schulzii (6) poteris Observationem referre. Porro in V. Anatomica Epistola (7) ea fuse, neque indiligenter, sunt agitata quæ ad III. attinent Observationem, a Fabricio eodem acceptam. Membranam hic quidem alteram, Membranæ Tympani exterius adjectam, *bis* in puerulis invenerat *crassissimam*, *& robustissimam*, eoque surditatis causam futuram. Quam tamen alii eandem fuisse, non dubitarunt, quæ post Kerckringium communis omnibus infantibus tum a Verneyo, Valsalva, Cheseldeno, Walthero, Winslowio, tum ab Ruyschio, Drakio, doctisque aliis Viris comperta est. Sed cum hi cuticulæ expansionem esse, traderent; quinque autem illi mucilaginosam, subalbidam, mucosam, quasi diffluentem, crassamque describerent; verum utrosque, sed aliud alios attendisse, deprehendi; nam & tenuis cuticulæ expansio in fœtibus pariter atque adultis extimam Membranæ Tympani lamellam facit, & huic peculiariter in fœtibus, & infantibus recens natis simulatum ex molli materia imponitur inte-

(1) Pentæsth. l. 4. S. 1. c. 19.
(2) Declar. Fig. 2. Tab. 1. I. ejusd. ad CC.
(3) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 62.
(4) VII. n. 15. & 16.
(5) Epist. 6. n. 4.
(6) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 223.
(7) n. 1. & seqq. usq. ad n. 13.

gumentum. Quam materiam cum eandem illam sebaceam esse, ostenderim qua foetus cutis oblinitur; vides quam proclive sit intelligere, siccari illud potius, atque excidere, quam in crassissimam, & robustissimam membranam in nonnullis degenerare, cui sane rei longe minus inepta cuticula est. Quæ presse hic mihi attingenda existimavi simul ut quæ mea de postrema ista Observatione sententia esset, intelligeres, simul ut si me usquam inter eos connumeratum legeres, qui nihil aliud esse quam cuticulam, docuerunt, illam quasi membranam quæ in recens natis Membranæ Tympani invenitur imposita; indicata posses loca Epistolarum relegere. Quod & facias velim ubicunque aliqua, ut supra ad Observationem V. feci (1), non tam ne Valsalvæ, aut mihi, quam ne vero ipsi deessem, rursus attingere coactum me senseris.

13. De IV. in Additamentis Observatione duplicatæ Membranæ Tympani, crustæve ex densato cerumine ipsi adhærentis, post ea quæ dicta sunt, nihil attinet hic adjicere: ut neque de V. Manifestum enim est, si caro excrescens obturet Meatum, auditum intercipi, ni illam demas. Qua autem hoc sit ratione præstandum, multi docent, in quibus, præter Equitem Marchettum nostrum (2) qui adolescenti sic nato, audiendi facultatem, præbuit; est in primis Verneyus (3); qui & alia auditum, auremque lædentia, videlicet altius in Meatum illapsa quemadmodum eximenda sint, tradidit, non omissa, ubi necessitas cogat, auris incisione. Paulus quidem, ut est apud nostrum Fabricium (4), & Albucasis, ut apud Marcellum Donatum (5), eandem olim, sed alio, ut videtur, loco proposuerunt, aptiore hi fortasse ad inspiciendum, & ad agendum; Verneyus vero tutiore. Quod autem Donatus de siliquarum semine subjicit in Meatum indito; non infrequens hic esset in pueris casus, nisi inter initia occurreretur. Sed cum instrumentis ad extrahendum immissis haud raro acciderit, ut ejusmodi semina magis sint introrsum compulsa; non ignotus mihi Chirurgus longe aliam rationem secutus in pluribus, feliciter exemit. Scilicet oleum dulcium amygdalarum, aut lac per siphonem auricularium vi immisit; sic enim simul cum iis humoribus regurgitantibus vidit ea semina referri, & prodire. Cujus ego rationem cum a Celso (6) quidem præmonstratam esse, dicerem, qui tunc *oriculario clystere aquam vehementer intus compellebat*, sed & monitum Sculteti (7) objicerem, in aurium affectibus injectionum violentiam vetantis, *ne membrana tympani rumpatur*; respondit ille, se vero in nemine ex iis pueris, quibus ea qua dictum est, ratione eduxerat illapsa, quidquam in auditu detrimenti, vel tempore interjecto, adhuc animadvertisse. Veruntamen ad hujusmodi suspectas injectiones, aut ad incisionem, a Fabricio (8) minime probatam, ne quis, nisi quam rarissimis in casibus cogatur descendere, cum alia, atque alia a Chirurgis proposita, erunt antea in usum trahenda, tum præsertim, ne illapsa instrumentis immissis ulterius urgeantur, sed facilius apprehensa eximantur, plurimum proderit ea facili ratione qua laudatus Fabricius solebat, Meatum quoad ejus fieri potest, dirigere ac dilatare, sic autem directum, ac dilatatum, solis luce admissa, maxime collustrare, huc simul translata a naribus, Julii Cæsaris Arantii (9) consuetudine: qui *cum solis æstus, cælo præsertim; calidiore, ægrotanti, medico, ministris molestiam adferat, idcirco in lignea fenestra clausa artefactum foramen, ei mumeri obeundo aptissimum excogitavit; ut per id se se insinuans solis radius ad patientis internas nares recta perveniat.* Sed quoniam sol non semper apparet; ex usu quoque, si meliora desint, esse poterit candelæ

(1) n. 11.
(2) Obs. Med. Chir. 28.
(3) Parte sæpius cit.
(4) De Chirurg. Operat.
(5) De Medic. Hist. Mirab. l. 2. c. 12.
(6) De Medic. l. 6. c. 7. in fin.
(7) Armam. Chir. Tab. 36. ad Fig. 5.
(8) Loco indicato.
(9) L. de Tumor. præter nat. c. 21.

lumen noctu, vel, si interdiu, obscuro in loco per ampullam crystallinam, aquæ plenam, sic trajectum, ut plurimi ejus radii in Meatum incidant Auditorium. Igitur alterutra harum rationum, quæ & ad alios illustrandos recessus, ut oris, & faucium, sunt interdum, noctu præsertim, commodissimæ, illuminato, a Chirurgi latere, altero saltem pariete ejus Meatus; sic enim & oppositus reflexo lumine collustrabitur; illapsa melius percipi, certius apprehendi, & felicius extrorsum duci, non temere introrsum compelli, poterunt.

14. De duabus reliquis Observationibus pauca admonere satis est. In VI. proponitur causa, cur a nativitate plures sensu auditus priventur, quam ullo alio, ex nervorum origine, ut dicitur, detecta. Sed etsi Bauhino, ex quo ista describuntur, daremus; id quod minime dandum est; Mollem Auditorii nervi Portionem per Varolii Pontem, sive per Annularem Protuberantiam ex cerebello pronasci; non inde tamen sequeretur, illam, etiamsi non longum iter conficiat, *facile mucosis excrementis oppleri*. Quod autem continuo addit Bauhinus, *hinc etiam fieri quod semper a nativitate ambæ aures afficiantur, ut Cassius docuit, cum ex morbo plerumque unam solum affici contingat*; nec Cassius id; quod meminerim; usquam docuit, & certe Problemate, quod in Bauhini Opere citatur, 17. longe alia ponit; neque necessarium esset, *semper* ambas aures affici a nativitate, tametsi ambæ Portiones Molles ex Protuberantia Annulari orirentur, nisi constaret, non modo in ipsa origine contingere ambas inter se, verum & semper in eadem ipsa origine vitium esse. Quod pariter responderem, si quis nunc idem explicaturus, utriusque illius Portionis veriorem originem illi substituens, quæ Bauhini tempore proponebatur, in nova hac quæ Recentioribus demum innotuit, videri, diceret, utramque Portionem inter se contingere, in medio nimirum Calami Scriptorii. Hic forsan miraberis, a me Recentioribus id ipsum adscribi quod olim (1) tribueram Piccolhomino, alii autem non huic solum, sed & Varolio, imo Gabrieli Zerbo nunc tribuunt. Verum si utriusque perlegas loca, ab iis designata, & primi Figuram I. (2) inspicias; Varolium (3) deducere videbis nervos auditus ex suo Ponte: si Zerbum (4); invenies quidem scribentem *in origine* hos nervos *concurrere & uniri*: sed & *consimilem unionem habere nervos opticos in eorum origine*, præter aliam illam *circa medium descensus*; ut continuo intelligas non visas, sed cogitatas uniones in origine proponi: & sane cum supra (5) de nervis Opticis scriberet, universe tradidit, *omnia nervorum* horum *paria apud originem* suam *uniri*, & cum de Acusticis (6), de quibus loquimur, *oriri a ventriculo anteriori*. Quod si ego ea Piccolhomini verba in quibus *videri* ipsum *adumbrasse*, dixi, quod postea indicavit Willisius, cum iis comparassem quæ de aliorum quoque nervorum origine scripserat (7), Figuraque adjecta delineaverat; fecisse illud quidem videri, dixissem; re autem vera non fecisse. Tandem quod in VII. Observatione legitur de auditus acutie profecta a tergemino utrinque nervo auditorio; facilius crederem, si aut peritissimus aliquis Anatomicus nominaretur, qui id conspexisset, aut si ipse (8) minime animadvertissem, singulas ejusdem nervi Portiones sæpe in fibras attactu ipso motuve dissolvi, Mollem autem *facillime* interdum *in duas tresve crassiores*, dum cerebrum attollitur, eæque Portiones secantur.

15. Etsi plures læsionum auditus causas hactenus memoravimus; cave credas majorem attigisse causarum partem. Est enim *Organum auditus*, ut præclare ait Boerhaavius (9) *inter omnia sensuum organa maxime compositum*; quamobrem *plu-*

(1) Adverf. Anat. 6. Anim. 27.
(2) Ad litt. *h* & *i*.
(3) De nervis Optic. Epist. 1.
(4) Anat. tot. corp. hum. in Anat. Aur.
(5) In Anat. nerv. Optic.
(6) In Anat. nervor. quinti Par.
(7) Anat. Prælect. l. 5. Lect. 5.
(8) Epist. Anat. 12. n. 28.
(9) Prælect. in Institut. §. 563.

rimæ in eo *partes*, *& diversissimis modis lædi queunt*; ut, quod alibi (1) vere affirmat, surditas *morbus unus sit*, *& millecuplus* id comprobante magno illo quem ipse (2), aliique proferunt, causarum numero auditum lædentium. Quem tamen numerum in dies augeri posse, non est dubitandum, ut puta cum innumeræ membranæ quoquoversum ductæ, & se muto intersecantes, totam caveam Tympani occupant; quod in ea aure inveni (3), qua hominem aut nihil, aut parum audivisse, indicia non deerant, itemque cum musculus aliquis ex iis qui ossiculorum in Tympano motui inserviunt, immobilis, & strigosus est, ut in altero deprehendi (4), quem viventem, siquis divinare posset, de certis ejus auris incommodis non frustra, opinor, interrogasset. Sed & alios communes omnium musculorum morbos a paucis quos alibi laudavi, memoratos, non mirum si in tanto numero Boerhaavius omisit, qui post mala ab se enumerata, *plurima* præterea esse, scripsit. Ab aliis quoque surditatis plures variasque causas videbis productis exemplis confirmari, quorum pleraque aut eadem, aut ejusdem generis sunt ac supra a nobis commemorata. Quæ utinam omnia spatium habuissent eo quo pollent, acri judicio examinandi, quærendique, an ab Auctoribus, quos laudant, singulis eæ res visæ fuerint, & si fuerint, an eæ ipsæ fuerint causæ surditatis. Id quærentes animadvertissent insuper, nonnulla aut non haberi, aut non ita haberi, in quibusdam ex libris indicatis. Valsalva enim; ut exempli causa de ipso tantum dicam; non a musculorum Tubæ sed a Salpingostaphylinorum læsione deduxit, non surditatem, sed *gravitatem auditus*: quanquam ego (id quod ad istius causæ examen attinet) ne gravitatem hanc quidem in eo fuisse, deprehendi (5), qui non ii tantum *læsi* erant musculi, sed *molle palatum absumptum*. Cæterum ad Boerhaavium ut redeam; egregie ipse (6) surditatis a lue Venerea sæpe causam esse, censet, Tubæ Eustachianæ concretionem, quæ videlicet ulcerum fauces exedentium cicatricem sequatur. Ad *Paralytica* autem, quæ indicat, *vitia* (7) membranularum, aut nervorum *vestibuli*, *labyrinthi*, *cochleæ* (pro qua Typographi perperam alibi (8) *spirales caveas tympani* scripserunt) ad illa, inquam aut ejuscemodi vitia referri videtur posse ea surditas, qua vetulus, & debilis canis jam triennium tenebatur, demum per sanguinis transfusionem non secus ac debilitas illa, sublata (9).

Hactenus de Aurium Affectibus.

16. De Affectibus autem Narium primus est in proxima Sepulchreti XX. Sectione *Odoratus amissio*, aut *privatio*: qua de re sex proferuntur Observationes: quanquam in III. & VI quæ una eademque videntur, nulla fit hujus affectus mentio, ut neque in milite de quo in V. Quod si forte velis conferre III. cum autographo; non plura invenies: quærenda autem est in Rolfincii Dissert. Anat. l. 2. cap. non XX. sed XIX. quemadmodum & II. in Schneideri libro de Osse Cribriform. pag. non 118. sed 518. Veruntamen si absque ulla hæsitatione accipienda ista essent quæ de Olfactoriorum nervorum defectu in Tabacci sugis proponuntur, qua de re pag. 503. dubitat Schneiderus; proclive esset intelligere, defuisse quoque olfactus sensum. Quem in Asthmatico, a nobis dissecto, minime dubitamus non æque in utraque nare viguisse. Erat enim ipsi is processus ossis ethmoidis qui Crista Galli appellitatur, oblique adeo positus, simulque ita factus, ut sedem foraminulorum per quæ olfactoriæ nerveæ fibræ in nasum trajiciuntur, tanto angustiorem altero in latere efficeret, quanto in

(1) Ad §. 698. 850. & seqq.
(2) Epist. Anat. 5. n. 26.
(3) Epist. Anat. 6. n. 22.
(4) Epist. Anat. 7. n. 15.
(5) Epist. Anat. 9. n. 9, 10.
(6) Prælect. cit. ad §. 852.
(7) Ad §. 850.
(8) Ad §. 563.
(9) Act. Philos. Soc. R. in Angl. A. 1663. M. Decemb. n. 2.

opposito latiorem, itaque multo minor foraminulorum ejusdemmodi numerus inde erat, quam hinc. Sed hæc rarior inæqualis vis olfaciendi causa est; illa frequentior quod, ut olim (1) quoque adnotavimus, Septum nasi in alterutrum latus, nec modice, in quibusdam curvatur, ut illinc quidem odoriferis corpusculis altiora atque ulteriora subituris magna ex parte se objiciat. Quæ res cum haud raro in nasi anatome occurrat; videant Chirurgi, ne in reconditis ejus vitiis explorandis, curandisve id quoque a præsenti morbo esse semper credant quod sæpe aliunde, & sæpius ab ipsa natura est, aut tantundem spatii in altero nasi cavo se habituros, quantum in opposito invenerint, ab iis decepti qui, ejusmodi varietatem non attendentes, absolute scribunt „ nasum esse divisum „ in duas magnas caveas æquales per septum interpositum „ Huic oppositus est error alter, eorum videlicet, qui Septum *esse*, ajunt, *semper*, *si pueros excipias, versus alterutrum latus inclinatum.* Mihi quidem, in hac Anatomes parte frequentissime versato, ut Septa multa videre contigit plus minus curvata; sic etiam multa se obtulerunt sine curvitate, aut inclinatione in ipsis adultorum corporibus: ut quanquam inter causas malæ hujus conformationis esse posse, non negem, celerius præ cæteris superioris maxillæ ossibus, Septi ipsius incrementum, unde se curvare cogatur; id tamen in omnibus accidere, nec ratio, nec observationes credere me sinant. Quod neque Cl. Lipsiensem Professorem Quelmalzium (2) credidisse, intelligo, quando tot alias recensens, quas aut conjecit, aut observavit, incurvationum illarum causas, hanc ne verbo quidem attigit. Eas te perlegisse non pœnitebit, ut neque detrimenta, molestias, impedimenta, quæ inde repetit. Illarum plures & ego agnosco; hæc vero, imo & morbos alios sive capitis, sive oculi, sive etiam viarum lacrymalium, quos ab aliis produci, video, non solum fieri posse, credo, dummodo Septi incurvatio magna sit; verum insuper ex his sine ulla nota causa diutissime & pertinacissime vexantibus posse, ajo, Chirurgos adduci ad Septi curvitatem in ægro quem curandum susceperint, conjiciendam, & indagandam. Ipsorum gratia nec illud prorsus omittendum crediderim, esse aliquando & hanc varietatem posse quam nuper animadverti, dum nasi interiora cujusdam anus meis Auditoribus demonstrarem. Septum erat ipsum in neutram partem curvatum, aut inclinatum. Sed infra altitudinis medium aliquanto propius posteriora, quam anteriora, pars ejus modica erat cava in facie altera; in altera autem convexa, idque eo magis quod ibi ossea quædam quasi instita, oblique ducta, surperficiem Septi extollebat, ut propemodum superficiem contingeret respondentis ossis Turbinati. Modica pars illa erat; ut dixi; sed quæ non modicum allatura esset Chirurgis impedimentum. His certe errandi periculum creat qui in iis partibus quæ minus oculis expositæ sunt, omnia quasi perpetua describit: utilior autem est is qui, aut sæpe, aut interdum quæ variare possint, ostendit.

17. Jam vero omissis quæstionibus, huc non satis attinentibus, quæ Observatione VII. adjectoque Scholio in Sepulchreto proponuntur, an Sinuum Frontalium membrana olfactui inserviat, in iisque odores interdum diutius inhæreant, velut in eo exemplo quod in laudato Scheneideri libro pag. leges, non 112. sed 122. & sequentibus, ut certius scias, fœtorem quidem morbidi corporis, non *morbi* tamen, ut alibi legeris, *lethalis* in Mercatoris naribus viginti ipsos dies inhæsisse: his igitur omissis; quod ad Polypos narium attinet, in proximis Observationibus memoratos; optandum fuisset, ne iis in Scholiis quæ IX. Observationi subjecta sunt, illorum natura, & origo ad eas referretur concretiones polyposas quæ in Duræ meningis Sinibus haud raro conspiciuntur: quanquam il-

(1) Adversf. Anat. 6. in calce Explic. Tab. 2.

(2) Progr. de Narium, earumq. Septi incurvatione.

lud tandem additur, an hæ, illique *ejuſdem ſint indolis*, *ulterius eſſe diſquirendum.* Cæterum ipſi narium polypi variam tum naturam, tum originis ſedem inter ſe habent. Naturam quidem, ut apud Cl. Palfinium (1) is qui ex humorum coacervatione factus, naſi internam membranam ad magnitudinem ovi columbini diſtendente, ab ſummo ad imum apertus, atque ita curatus eſt: & apud Ruyſchium (2) illi qui *membrana involuti*, *ſubſtantiam pituitoſam & limoſam nacti* memorantur: ille autem in primis quem in Sepulchreto animadverti non in hac quidem Sectione, ſed in ea quæ inſcribitur *de Catarrho* (3), deſcriptum inſtar *veſiculæ oblongæ*, ... *ſero plenæ*, ... *membranoſæ*, ... *ſæpe extra nares propendentis*, ... quæ *evacuabatur ſubinde exſtillante ſero.* Longe enim alia natura his eſt: ſi inter veros quidem polypos ſunt recenſendi; ac illis qui ex media inter glandulosam, & carnoſam ſubſtantia fiunt. Dixi autem ſi inter veros polypos ſunt recenſendi, propterea quia Maucharti (4) cenſura illa, *membrana narium pituitaria ſubjectis phlegmaticis aliquoties jam excidiſſe* (ideſt prolapſum paſſa) *obſervata eſt, ut ignaris impoſuerit pro polypo*, in aliquos cadit, ſi non ex modo propoſitis, at certe ex horum non diſſimillimis. Nec eandem prorſus ac veris polypis naturam fuiſſe, manifeſtum eſt, iis quos Slevogtius (5) commemoravit *cartilagineum* videlicet, *vel ſucceſſu temporis oſſeum*, *aut ad naturam lapidis accedentem*, *& ſi fidem meretur*, *ligneum*, *viſum a Jobo van Meekren.* Profecto enim ſi hujus (6) caput a Slevogtio indicatum perlegeris; non ligneum fuiſſe, intelliges, ſed polypoſam excreſcentiam *fruſtum ligni in medio* continentem, ab ægro, quippe trienni puello, clam intra nares adactum, quod ſuppurationis, & excreſcentiæ cauſa fuerat. Sic etiam quem polypum antiquus Auctor libri II. *de Morbis* (7) inter alios ita deſcripſit, *videtur quidem caro eſſe*: *ſi vero ipſum attigeris, ſtrepitum edit velut lapis*; quanquam Salius (8) polypum cancroſum fuiſſe, putat; num polypum cancroſum fuiſſe credes, ut Slevogtius indicaſſe videtur, qui ad naturam lapidis tantummodo accederet? an polypoſam excreſcentiam potius quæ calculum, aut calculos laxius complecteretur duriores? nam calculos e naribus fuiſſe excuſſos *forma & magnitudine dactylorum*, tradidit Th. Bartholinus (9); ut minores plures omittam, ab aliis adnotatos, ut a Khernio (10), & ab Riedlino (11), quorum ultimos Chirurgus, qui in nares immiſſo *inſtrumento ad corpus durum quoddam alliſerat*, apprehenſos forcipe, tam diu trahere perrexit donec extraxit. Denique ſi polypus, non quodammodo cartilagineus, vel ſucceſſu temporis oſſeus fuiſſe dicatur; apud noſtrum enim Equitem Marchettum (12), alioſque legi, aliquando polypos *in oſſeam fere duritiem occalleſcere*, Meekrenio (13) autem ſcio cartilagineæ duritiei polypum evellere conanti *fracturam paſſum eſſe forcipem magni alias roboris*; ſi igitur non quod duritie ad os accedat, ſed quod revera os ſit, polypus oſſeus dicatur, ut qui apud ipſum Slevogtium (14) erat, malim, cum eodem (15) pro excreſcentia oſſium naſi, quam pro polypo, habere. Originis autem ſedem aliam aliis obtingere polypis, manifeſtum eſt. Nam Ruyſchius (16) non ſemel vidit intra Maxillarem Sinum hærentes: ex quo aliquando per ejus excretionem foramen in naſi cavum produci, Chirurgus deprehendit apud lau-

(1) Anat. du corps hum. P. 2. tr. 4. ch. 14.
(2) Obſ. Anat. Chir. 6.
(3) L. 1. S. 17. Append. 1. ad Obſ. 10.
(4) Diſſert. de Hernia incarcer. c. 2.
(5) Diſp. de Polypis capitis, §. 29.
(6) Obſ. Med. Chir. c. 14.
(7) n. 34. apud Marinell.
(8) Comment. in hunc locum qui ipſi eſt text. 68.
(9) Cent. 1. Hiſt. Anat. 33.
(10) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obſ. 46.
(11) Dec. ead. A. 9 & 10. Obſ. 145.
(12) Obſ. Med. Chir. 27.
(13) Obſ. cit. c. 12.
(14) Diſp. cit. §. 9.
(15) Ibid. §. 13.
(16) Obſ. cit. 77.

datum Palsinium (1), qui jure censet, ex aliis quoque Sinibus produci posse: quamquam mihi multo facilius videtur, ut ex eo in quo inventos dixi, Maxillari proveniant, propterea quod cum muci ex hoc exitus difficilior sit ob ipsius, & foraminis excretorii situm, mora addere, in quibusdam præsertim corporibus, eam muco acrimoniam, potest, ut membranulam qua intus vestitur Sinus, erodat, ex eaque excrescentis polypi initia præbeat. Alia autem ratione Boerhaavius (2) credidit ex Sinibus Pituitariis existere polypos, quasi, inspissato muco ut prodire non possit, *totus denique Sinus* aliquis *repleatur*, *& membrana Sinus in pediculum educta per ostium, in cavitatem narium propendeat*. Quam ego rationem facilius essem intellecturus, si mucus inter osseos Sinus parietes, eamque membranam, alicubi erosione pertusam, aut alia ratione aliqua intrusus atque congestus diceretur, ut sic illam tandem a tergo urgens posset extrudere. Multo autem ut crebriores, ita etiam majores polyporum origines sunt extra Sinus, ubi crassior, & manifestius glandulosa membrana est pituitaria. Ex hac enim oriri; vel hinc satis intelliges, quod inde etiam quo ipsa extra nares extenditur, pronascuntur. Sic in Actis Helveticis (3) longum, crassumque polypum non ex naribus, sed ex faucibus enatum leges. Sic in Commercio Litterario (4) polypum, qui hominem suffocaverat, inventum fuisse ossi non modo vomeris, sed & proximo ossis occipitis additamento, idest pharyngis lacunari, adhærentem. Ex eadem vero membrana, quæ modo dictas partes convestit, inde multo sæpius existere polypos ubi narium internos parietes, aut protuberantias obducit, cum, uti dicebam, notius sit; non ut id confirmem, sed potius ut scias quid Valsalva, & ego viderimus, nonnullas subjiciam Observationes.

18. VIRO cuidam in utraque nare polypi excreverant. MORTUI aperta penitus cavea narium dextera, duo polypi conspecti sunt, singuli a singulis Spongiosis sive Turbinatis ossibus pendentes. Erat illorum origo ex glandulosa horum ossium membrana, manifeste adeo, ut quo huic erant propiores, eo magis glandulosam naturam ostenderent; quo autem magis recedebant, eo magis a glandulosa natura degenerarent. Neque absimilia in sinistro narium cavo reperta sunt.

19. Ut observationem hanc ex Valsalvæ schedis, ita illud ex ipsius ore accepi, se cum aliter certius esse non posset, totum penitus polypum suo ferro exscindi, tunc ne is iterum pullularet, non dubitasse aliquam simul ejus cui adhæreret, sedis lamellam auferre; naturam enim facile id percurasse, & rem ex sententia successisse. Non ignoro, cum polypus, Ruyschio præsente (5) excideretur, & *portio cartilaginea simul cum polypo sequeretur*, non visum hoc ipsi *laudabile*, sed *satius esse polypum extrahere cum portione integumenti interioris*. Attamen quid contra Valsalvæ & visum sit, & successerit, non reticendum existimavi. Sed optandum est licere potius rationem sequi a Celeberrimo Viro Heistero (6) feliciter in Nobili Fœmina præmonstratam, aut, cum id non licet, cavere saltem funesta exempla dilacerati trunci nasalis arteriæ, cujus sedem præcipuam idem (7) propterea indicavit, Præstantissimus autem Hallerus (8) summa, ut arterias cæteras, diligentia eum quoque truncum proposuit.

20. Ego vero; ut ad promissas observationes redeam; semel initia polyporum deprehendi: eaque in naribus intimis cujusdam stulti, de cujus cerebro ad te

---

(1) Tr. cit. ch. 15.
(2) Prælect. cit. ad §. 498.
(3) Vol. 1.
(4) A. 1731. Specim. 45. n. 4.
(5) Thes. Anat. 3. n. 80.
(6) Instit. Chir. P. 2. S. 2. c. 71. n. 7.
(7) Differt. de Anat. Maj. in Chir. necess. c. 1. n. 2.
(8) Ad Prælect. Boerh. in Instit. §. 494. not. *e*.

alias (1) scripsi. Jam nosti ad imam Turbinatorum ossium oram peculiares quasdam & rubicundas narium membranæ haud infrequenter crassitudines a me alibi (2) adnotatas & pro glandulosis esse habitas. In eo autem stulto vidi eas crassitudines qua ad postremam Inferiorum eorum ossium partem attinebant, in laxiores excrevisse caruncula, singulas a singulis iis ossibus pendentes. Quas cum in quamcunque partem inciderem; ita constructas animadverti, ut intra album reticulum, sive mavis intra albos cancellos rubicundas areas complecti viderentur: quæ res simul glandulosam earum crassitudinum naturam confirmabat, simul glandulosam polyposarum caruncularum originem ostendebat. Ad hanc fortasse referenda sunt, quæ in duobus aliis viris, sed aliis in sedibus, & aliter se habentia, animadverti. In altero enim ad superiorem nasi partem tres aut quatuor inter se vicinæ quasi sessiles verrucæ occurrebant, quarum substantia, quantum in earum exigua altitudine judicare potui, fungosa videbatur. Erant hæ in altera nasi cavea prope foraminulentam laminam ossis ethmoidis in Septo ipso, si recte memini. Alterius autem viri, qui hydropicus ille fuit, in quo dexterum Lacrymalem ductum coaluisse, adnotavi (3), cum hujus orificium ductus frustra quærerem; animadverti, eam faciem ossis Turbinati Inferioris, qui faciei orificium illud objici consuevit, totam ferme præsertim inferiora versus, consitam tuberculis confertissimis, forma & magnitudine granorum milii, nisi quod partim erant paulo majores, glandulas cinereo colore, & humore, quem pressæ non paucissimum emittebant, referentibus. Erat is humor tenuis, & inodorus aquæ instar: tubercula autem dissecta, etsi mole decrescebant, non tamen oblitterabantur; sed suam magna ex parte conservabant substantiam, quæ concolor, & persimilis ejus erat ex qua constabat membrana pituitaria. Itaque tametsi conspicua oscula nusquam apparebant; ea tubercula nihil esse aliud, nisi auctas glandulas existimavi, quarum aliquæ, ut præ cæteris jam grandescebant, sic, crescente illo quo distendebantur, humore, facile in carunculas possent excrescere. In neutro horum hominum cum reliquos omnes interioris, si parietes diligenter inspicerem, usquam, nisi ubi dixi, verrucæ, aut tubercula reperta sunt.

21. Antequam ab extremo IX. Observationis Scholio recedamus, in quo vas ab Stenone inventum commemoratur, ex eoque etiam stillicidia narium repetuntur; quam vellemus, ut quantum ille (4) in ovibus, *styli* videlicet *capax*, proposuit, tantum in hominibus quoque reperire alii potuissent. Nec vero id dico ob illud tantummodo, ut sic explicari facilius posset observatio Salmuthi, qui nares vidit *quemadmodum aliis sanguine stillant*, *sic pituita tenui cuidam stillare integrum triduum*, *per intervalla tamen*, sicut in Sepulchreto ipso (5) legeris. Sed potissimum dico ob multo rarius stillicidium in lectissima Veneta Muliere, pro qua A. 1745. sub Junii finem consultus sum. Ex quo enim proxima hyeme coryza laboraverat cum frequenti acri stillicidio e nare dumtaxat sinistra, post cætera, brevi sublata, incommoda, ab eodem jam plures menses, indidem semper, stillicidio mali haberi perrexerat, tumque etiam pergebat, nisi quod simul cum coryza omnibus acredinis indiciis abeuntibus, postea guttæ, instar aquæ purissimi fontis, excidebant ea frequentia, ut unciæ dimidium singulis æquarent horis, muliere quidem non decumbente; nam decumbente, per nasi posteriora foramina in fauces multo minori, quantum conjicere licebat, copia divertebant: jamque mulieris habitus, natura plenior, extenuari incipiebat, nihil omnino proficientibus auxiliis, quæ ad minuendum stillicidium a Medicis Præstantissimis tum exhibita, tum adhibita fuerant. Veruntamen quod per unum

(1) Epist. 8. n. 11.
(2) Adversf. Anat. 6. Anim. 88. in fin.
(3) Epist. 13. n. 27.
(4) De Glandul. n. 8.
(5) Sect. 17. Append. 2. ad Obs. 10.

ampliorem canalem, cujus orificium laxatum esset, facilius intelligi potuisset, per quamplurima tenuiora oscula præter modum patentia explicatum est, quæ videlicet humorem antea emitterent, quam opportuna mora plurimæ aqueæ particulæ aliæ avolarent, aliæ in sanguinem redirent: commendatisque primum quæ ad alias vias humorem avocando, narium membranam allevarent, tum deinde quæ huic retinendi vim sensim restituerent interius; exteriusque præsertim per idonea, & caute adhibenda suffumigia, præscripta sunt, analogismo in rarissimi affectus curatione ab iis deducto quæ adversus frequentissimum, puta fluorem uterinum, opitulantur. Stillicidium postea audivi, lente adeo imminutum, ut plures post menses duraret, intra anni circiter spatium denique finem habuisse. Multo uberius quam hoc, stillicidium, ut *spatio viginti quinque horarum, circiter viginti purissimi laticis unciæ de narium dextra destillaverint*, leges quidem apud Bidloum (1). Verum id ex gravissima, ab exteriore causa, ejusdem naris læsione, unde ulcus, quamvis levissimum, totam intus occupaverat, & mox humor turbidus factus, & turundæ inditæ, pure conspersæ eductæ sunt. Per quas, immissa, injectaque medicamenta cito cohibitum stillicidium: æger autem post vehementia tum initio, tum postea conjuncta mala, intra septem, aut octo menses est mortuus.

22. Proximæ sunt graveolentis saniosæve materiæ prodeuntis e naribus Observationes quatuor, vel potius tres. X. enim, & XIII. una eademque sunt evidenter adeo, ut permirum sit, in tanta vicinitate id minime esse animadversum. Quod autem ejusmodi excretionum fomes intra cranium esset, credi olim poterat; nunc vero non potest. Cæterum ut Observatione XI. præclare ostenditur, quod pus e moribundi naribus exierat, illuc e pulmonibus redundasse; sic per XII. non constat, quod e lethargici pueri naso egressum est, in hunc ex cerebri abscessu descendisse: quod Epistola quoque ad te XVI. (2) ubi cum alia alterius pueri, hujus etiam historiam, superius in Sepulchreto (3) propositam, ante oculos habebam; satis indicatum est. Quod si alia forte requiris; potes in Epistola V. (4) relegere, nihil puris intra ejus cadaveris cranium fuisse, e cujus naribus illud defluere, conspexeram. Idem admonere Palfinium (5) videbis, recteque e Sinibus Pituitariis ejusdemmodi excretiones deducere. Indidemque, aut potius ex aliis narium recessibus intelliges deduxisse Fernelium eo loco qui in Observatione V. hujus Sectionis profertur: *circum eas sedes abscessus interdum fiunt, nulla febre, minimo dolore, e quibus ruptis animadverti pus syncerum per nares affatim profluere, perinde atque e purulentis auribus, idque nullo incommodo valetudinis.* Quis enim hæc credat ejusmodi Virum de abscessibus dixisse ad eas partes spectantibus, quas proxime nominaverat, *priores* videlicet *cerebri ventriculos, & eas propagines in quibus est odorandi sensus*? Certe non iis in sedibus dixit, sed *circum eas sedes*. Quod si Palfinius (6), confirmante observatione Henr. Alb. Nicolai (7), præsertim cum abscessum in Frontalibus Sinibus bis se reperisse, dicat; si Palfinius inquam supuratione quæ in Pituitariis Sinibus contingat, motum iri, ait, *dolorem intolerabilem*; quanto hinc magis debere in meningibus moveri, tunc censuisset Fernelius, quarum altera propagines illæ intra calvariam vestiuntur, alteri incumbunt; nam illarum nomine easdem ipse quoque (8) propagines intelligebat, quas nunc primum nervorum conjugationem vocamus: atque, ut dolorem prætermittam; quomodo nulla tunc febris? nullum incommodum valetudinis? Sane vix hæc de abscessibus credi possunt, qui in nasi aliqua

(1) Dec. 2. Exercit. Anat. Chir. 7.
(2) n. 5.
(3) Sect. 3. Obs. 34.
(4) n. 19.
(5) Tr. cit. supra ad n. 17. ch. 15.
(6) Ibid.
(7) Dec. Obs. III. Anat. Obs. 10.
(8) Vid. Physiolog. l. 1. c. 9.

hebetioris ſenſus parte fiant. Cæterum ozænarum ſaniem non de aliis modo narium ſedibus, verum de ipſis quoque Sinibus interdum prodire, & præſertim de Maxillaribus, Drakius (1) oſtendit, ſed ex Cowperi, ſi recte memini, obſervationibus, quæ rem ipſam, dignoſcendi ejus modum, & quam facili ratione in illos ipſos Sinus immitti queant medicamenta, patefecerunt, non ſine Anatomes, cui illa omnia debentur, eximia laude. Nam ſi veteres Chirurgi, ut eſt apud Celſum (2), narem incidere, mox tranſuendam, docebant, ut ad longe minus abditam ozænæ ſedem ſua pervenire præſidia poſſent; nunc Anatome multo expeditiorem & optabiliorem rationem docuit, qua perveniant in abditiſſimam. An vero (id quod Epiſtolam hanc recenſens, in Programmate quodam (3) nunc primum legi Eruditiſſimi Gunzii) eandem curandi rationem Jo. Henr. Meibonius invenerit, & Henricus quoque ejus filius in uſum duxerit, alii videant. Ipſe enim, præter exitum per evulſorum dentium alveolos e Maxillari Sinu materiæ datum, cæterorum quæ a Cowpero ſunt, nihil, tanquam Meibomiis pariter notum, hic proferri, animadverto: quin idem ex parte fatetur Gunzius, a quo denique addita etiam alia, ad perficiedam eam curationem attinentia, non illibenter cognoſces. Quem autem ad modum transferri priora illa poſſint ad Sinus Frontales, per te ipſe intelliges, ſi horum ſedem attenderis, & propoſitam in ſuppuratione quæ in ipſis accidat, a Palſinio (4) terebrationem: quæ res non eſſet quidem optanda adeo, & ſua, ut idem paulo ante oſtendit, conjuncta habere poſſet incommoda: ſed tamen longe majora, & mortem denique ipſam non curata ozæna, & caries ſæpenumero attulere. Ubi vero naſi ulcus extra Sinus eſſet, nec conſtaret, ad quas omnino partes, & quatenus ſe extenderet, Valſalvam memini quidquid innoxiorum remediorum injiceret, per fiſtulam injeciſſe, cujus caput, & ſumma latera undique foraminulis pertuſa eſſent, nulla ut pars aſperſione careret. Idem quoque cum per ulcus exedi, & ſubſidere inciperet Septum naſi, ſimul internis externiſque pugnabat auxiliis, ne ulcus creſceret, ſimul leves tubulos naribus indebat ea forma, & magnitudine, ut concidentes naſi alæ minus, quo ad ejus fieri poſſet, ab naturali figura recederent.

23. Sequuntur quæ ad hæmorrhagiam narium attinent Obſervationes. Earum aliæ ad curationem pertinent, neque in mortuorum corporibus habitæ ſunt: aliæ vero in his quidem ſunt habitæ, ſed non ubi maxime debebant, in naſo videlicet. Itaque perpauca dumtaxat ſubjiciemus quæ ad utrumque genus attineant, a ſecundo incipientes. Cum frequentibus, aut magnis per nares hæmorrhagiis viſcerum labem conjungi, jecoris præſertim, & lienis, Obſervationes confirmant XIV. & XVI. præter alias quas addere potes, in primis unam Mauricii Hoffmanni (5). Nec mirum; nam ſive ea vitia effuſionem ſanguinis præcedunt; ita hujus diſtributionem naturamque pervertunt, ut cum difficilius per ventrem, facilius, ideoque copioſius per ſuperiora feratur, ſimul ob aqueam, aut acrem indolem exitum hinc ſibi aut inveniat, aut paret; ſive ſanguinis profuſionibus ea vitia ſuccedunt; in illius alveum ob imminutam reſiſtentiam multa affatim confluent, quæ ob id ipſum non reparent quod deeſt ſanguinis, ſed quod reſtat, obruant, eumque inertiorem, craſſioremve, & ad moram pronum tanto facilius efficiant, quod non niſi e bono ſanguine boni ſucci ſecerni poſſunt ad bonum chylum conficiendum. Igitur eorum viſcerum labes interdum eſt cauſa, interdum effectus hujus hæmorrhagiæ: & quamvis mox quæ erat

(1) Anthropol. book 2. ch. 10.
(2) De Medic. l. 7. c. 11.
(3) Edito Ann. 1753. in quo Obſ. ad Ozænam Maxillar. pert.
(4) ch. 15. cit.
(5) Eph. N. C. Cent. 9. & 10. in Append. I. Obſ. 5.

effectus, causa fiat; nunquam tamen proxima causa est, sed remota. Proxima quidem causa corrosio illa esset vasorum, quam in XV. Observatione ait Boscus, se *observavisse in Anatome* eorum *qui sanguinis fluxu e naribus moriuntur*; si de vasis quæ in caveis narium sunt, locutum esse constaret: nam quod de initio venosi ejus Sinus qui Falcis Superior dicitur: videtur loqui; id certe initium intra nares non extenditur; ut quamvis eadem causa quæ vasa intra has eroderet, illud quoque interdum erosisset, ab illo tamen effusus sanguis, e cranio secundum naturam constituto, descendere non potuisset in nares, quemadmodum ex Schneidero cum in Scholio, illi Observationi subjecto, tum maxime in ea quæ proxime præposita est, II. Appendice adversus plures egregios alioquin Viros, qui narium hæmorrhagiam ex illo Sinu deduxere, plane demonstratum est. Hi qui fuerint, atque alia perperam, inter Schneideri verba, ne suspicante quidem lectore prætermissa, aut oscitanter descripta, auctore ipso inspecto, cognosces.

24. Quamvis autem Valsalvæ Observatio, Bononiæ etiam nunc cum laude commemorata, habita non sit in corporibus mortuorum; non est tamen hic omittenda, quando etiam in Sepulchreto, ut ante dixi, Observationes producuntur, velut ea quæ in Appendice est I. ad curationem attinentes. Vir Nobilissimus postquam ad confirmandos articulos, lutis Euganeis abusus fuerat, cœpit esse obnoxius narium hæmorrhagiæ, sæpe adeo redeunti, ut singulis fere hebdomadis nunc minor, nunc major, nunc tanta sanguinis copia effunderetur, ut summam virium, & capitis imbecillitatem relinqueret. Quadriennium, eoque amplius res ita se habuerunt: nam etsi eos annos, ut ipsius postulabat munus (erat enim inter primarios Magnæ cujusdam Aulæ Ministros) in variis exigit, præcipuisque Europæ Civitatibus, ubi plura tum coram, tum per litteras consilia Medicorum accepit; omnia tamen fuerunt irrita. Tandem in Patriam redux, Valsalvam advocat eo tempore quo major sanguinis fluebat copia. Nota jam antea Valsalvæ erant quæ Nobilissimo Viro contigerant, ut qui inter eos fuerat Medicos qui rogati sua per litteras consilia miserant. Sed raro fit, ut Medici missa ab ægrotantibus scripta legentes, idem intelligant quod videntes intelligerent, ut tum accidit. Cum enim Valsalva animadvertisset, quotiescunque æger forte contrectabat nasum, sanguinis fluxum qui antea remisisset, tunc iterum augeri, & cum meminisset plerumque vidisse in dissectionibus sanguifera vasa intra nares valde turgida circa eam sedem ubi alæ nasi digito plus minos transverso ab imis naribus cum osse committuntur; suspicari cœpit, ex iis vasis tum sanguinem effluere. Itaque eam sedem immisso digito pressit, & continuo sanguis fluere desiit sic, ut neque ad fauces quidquam sanguinis deflueret. Atque hoc facili remedii genere, semper postea respondente, æger qui ipsum didicerat, in usum vocato, intra aliquod tandem menses se ab hæmorrhagiæ recursu tunc quidem liberum præstitit (1).

25. Felix hæc Valsalvæ curatio indicat, turundas, ad sanguinis fluxum coercendum in nares immissas, non tam adstringentium, quibus tinctæ sunt, medicamentorum vi, quam compressione ipsa aliquando prodesse posse, nempe cum sanguis e vasis exit aut iisdem, aut iis certe quæ turundis premantur. Memini; ut de aliis sileam; Viduæ cuidam pauperculæ sanguinem e naribus post sternutationem fluere cum impetu incipientem, horas ipsas novem profluxisse donec cum illac forte transirem adolescentulus, a flentibus mulieribus, rogatus cæteris quæ frustra alii ante me Medici, vena jam secta, nonnulla dederant, plura adhibuerant, laudatis, unum mutavi, nempe ut pro turundis mollibus, factæ ex contorto linteolo immitterentur: quo facto, sanguis continuo substitit. Erant hæ quidem

(1) Vid. Epist. 25. n. 6.

madefactæ urticæ ſucco (quo uno in nares attracto ipſe quoque compeſci interdum videram hæmorrhagiam) eoque commiſto cum ovi albumine, & fuligine ab aheni fundo deraſa, & in pulverem tenuiſſimum contrita. Sed & priores illæ turundæ medicamentis illitæ fuerant glutinandi, adſtringendique vi præditis; verum ob mollitiem ad comprimendum non aptæ. Ut ut eſt; tantum ſanguinis ex ejus Viduæ naſo prodierat, ut ſexdecim poſt dies ad me venerit, adverſus novum morbum conſilium petens, malum videlicet corporis habitum cum palpitatione cordis, & ſpirandi difficultate, ut ſæpius ſolet, conjunctum. Narrabat ſimul, cum ſanguis ſubſtitit, anxietatem quandam ſenſiſſe, quæ poſtmodum evanuerat: poſt aliquot autem dies menſtruum ſanguinem effluxiſſe, pauciorem ſane quam ſoleret, ac nigrum: &, quod minime diſplicuit ſe plurimam urinam excernere. Itaque cum ſpe, non falſa, priſtinæ ſanitatis dimiſi, modo eam quam ſuadebam, vivendi normam ſervaret, ac nonnullis, quæ indicavi, remediis uteretur, facile parabilibus. Sed illuc ut redeam; cum vaſcula ſanguinem fundentia non ſemper ſint in iis naſi ſedibus quæ turundis inditis comprimi poſſint, aut, quod certius eſſet, ſiquando in ea parte Septi eſſent quæ in conſpectum veniret, inſtrumento non valde illius diſſimili quod Præcl. Trewius (1) alium in finem excogitavit; videndum eſt in graviſſimis caſibus, num ea premere forte liceat ratione illa, quam ad ſanguinem poſt exciſionem polype cohibendum Cel. Heiſterus (2) a Cl. Dranio acceptam commemoravit, nunc præſertim quando ut faciliorem, minuſque incommodam eandem redderet, allaboravit Chirurgus Ingenioſiſſimus Goulardus (3). Quanto autem minus hujuſmodi fuerit auxiliis locus; tanto major cæterorum cura habenda erit: inter quæ ſiquando proxima deſperatio Medicum cogat animi defectionem tentare; videtur is minus probandus qui repentino incuſſo metu, quam qui injectis circum artus vinculis, ægroque ad ſedendum erecto id tentet; ſic enim vinculis illico ſolutis, ægroque iterum jacente, auxiliiſque ad id antea paratis refocillato facilius poterit animi defectionem tollere, quam ſi hæc terrorem ſecuta eſſet. Cæterum quæ ad ſervandas vires in contumacibus hæmorrhagiis dare oportet, videndum, ne ea ſint quæ aut motum ſanguinis incitent, aut copiam repente augeant. Sic Valſalva juſcula, cum oryza, aut hordeo confecta, dabat, & hæc ipſa parce, & per vices: quanquam temeritas aliquando felix fuit, ut ſauciato illi ſitibundo Juveni apud Schneiderum (4), & adoleſcenti alteri, de quo ſcribit Lowerus (5): quorum uterque in immodico ſanguinis profluvio tantum ille cereviſiæ, hic juſculorum avide biberunt, ut illi ſanguinis guttæ prodirent *maxima ex parte aquoſæ*, huic autem *ipſis juſculis, quæ toties hauſerat, quam ſanguini ſimiliores.* Utrumque tamen ſervatum leges, imo Adoleſcentem poſtea *in virum robuſtum, & quadratum excreviſſe*; ut intelligas, ubi neceſſitas adigat, multo ſatius eſſe juſculis aliquanto largius datis, circulationem reliqui ſanguinis, quo ad ejus fieri poſſit, conſervare, quam eam ſinere nimia ſimul & hæmorrhagia, & abſtinentia finiri. Quod ſi forte quæras, ubi compreſſioni locus non eſſet, quibus Valſava uteretur externis auxiliis; libenter dicam. Primum frigidam per ſiphonem in nares injici, jubebat, quam ſæpe viderat, ſic quidem immiſſam, plus quam ſperabatur, præſtitiſſe. Ubi vero non ſatis feciſſet; ad vini Spiritum confugiebat. Nec tamen legiſſe poterat Experientiſſimum Schlichtingium (6) ſcribentem, vini *alchool, ſpecifici inſtar ab ſe, & ab alio Medico* Amſtelodamenſi *feliciter ſemper abhibitum fuiſſe*, ſenſim ſenſimque naribus attractum, quippe remedium non minus efficax ad hanc, quam ad

(1) Commerc. Litter. A. 1741. Hebd. 16. n. 2. & Tab. 1. Fig. 8. & 9.
(2) Inſtit. Chirurg. P. 2. S. 2. c. 71. n. 10.
(3) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1740.
(4) De Catarrh. l. 3. c. 3.
(5) Tract. de Corde, c. 2.
(6) Act. N. C. Tom. 6. Obſ. 20.

vulnerum hæmorrhagias sistendas. A quibus ad hanc narium Valsalva transtulerat, ut opinor, expertus videlicet, quantum valeret cum sanguinem cogendo, tum præsertim incisarum minorum arteriarum ora contrahendo; hic enim esse videtur, quod, dente evulso, cohibendo sanguini nonnunquam par non sit, tunc nimirum cum arteriolæ disruptæ osculum intra alveoli cavum non prominet, sed ipsa tota intra hujus substantiam latet, non secus atque intra os tibiæ arteria illa ex qua molestam hæmorrhagiam animadvertit Petitus (1). Vides igitur, aliquando incidere posse casus in quibus ne hoc quidem auxilio, sanguinis per nares fluxum coerceas. Quod tanto magis de cæteris credes tum externis, tum internis, ubi ex utrisque tot legeris frustra a Medicis non raro adhibita, & nominatim ab Lentilio (2), qui prudenter indicat, aliam in aliis hæmorrhagiæ causam esse spectandam. Cum vetera aliquando monumenta versarem Patriæ, & Provinciæ meæ; reperi A. 1200. *interitum hominum ingentem fuisse ex fluxu sanguinis e naribus spatio 24. horarum in Etruria, & Romandiola*: & sane ad eundem annum, quamvis unde flueret sanguis, reticeat, hæc pariter habet Ariminensis Historicus Clementinius (3): obierunt Arimini multi ex sanguinis fluxu intra horas 24. „ innumeri autem Ravennæ, in aliisque Urbibus Provinciæ nostræ". Num censes, Medicos omnia quæ tunc in usu erant, adstringentia in primis, non adhibuisse? incassum tamen, ut vides; quippe epidemica causa incognita. De adstringentibus autem ipsis quæ admoneat Lentilius (4), attende, illudque præterea, num sit verisimile, cum assumuntur, tam cito posse, tantisque viribus ad ea potissimum ad quæ opus esset, vasa, neque adstrictis cæteris, pervenire. Et tamen nunc plures videas, urgente periculo, ad fungum coccineum Melitensem decurrere, quem ne verum quidem fortasse habent. Ego enim ex quo me Eques Melitensis, civis meus, docuit, quam exiguo numero, quippe in angustissimo scopulo, ii fungi in singulos annos proveniant, & qua cura, ut Viris Principibus dono mittantur, servari soleant; plurimum vereor, ne ii qui venales prostant, ex alio qui prope Drepanum est, scopulo, aut ex Africa afferantur, similes quidem forma, & quadantenus etiam colore, sed longe, ut idem dicebat, impares viribus.

26. Duæ quæ omnium postremæ in Sectione hac producuntur, Observationes, ambæ, ut dicitur. Romæ habitæ, ejusmodi sunt, ut altera quæ de hirudine est e naribus ad cerebri tunicas penetrante, simul proponatur, simul jure, ac merito rejiciatur; altera autem de Pistore Suburrano tanquam certa exhibeatur, cui, *cum vicesies quater sternutasset continue, succedens proxime sternutamentum 25. exitio fuit disruptis arteriis & membranis cerebrum circumcingentibus*. De magnis a sternutatione detrimentis equidem ipse non dubito, quæ Medicæ testantur historiæ: quin etiam si ab ea velis in Pistore illo vascula cerebri disrupta esse, non secus atque in Vidua de qua paulo ante (5) dictum est, in narium tunica aperta fuerant; non valde repugnabo. Illud dubium est, an cerebri vasa, & membranæ revera in eo Pistore disruptæ sint. Famianus enim Strada qui Observationis quasi testis producitur, in ea Prolusione quæ inscribitur Pistor *Suburranus* (6), nihil, quantum ego reperire potui, de eo habet, nisi relatum sibi, *posteaquam ter ac vicies continenti spiritu sternuisset, vigesimo quarto sternutamento animam efflasse*; de causa autem mortis intima, nedum de cerebri inspectione, ne verbum quidem. Sine hac vero in ejusmodi conjecturis quam proclive sit decipi, subjecta Obser-

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. Ann. 1732.

(2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 8. Append. n. 10. ad Obs. 90.

(3) Racconto Istor. della Fond. di Rimino, l. 3.

(4) Ad cit. Obs. 90.

(5) n. 25.

(6) L. 3. Prolus. 4.

vatio

vatio ostendet, ab duobus non ignobilibus Medicis Salano, & Bigatto Bononiæ, cum ibi essem, habita sub finem A. 1705.

27. Vir Patricius, annos natus circiter quadraginta, præpinguis, Baccho, ut ajebant, indulgens, ab aliquo jam tempore spirandi difficultati a cibo, & a scalarum ascensu obnoxius erat. Is crebro, & vehementer sternutare solitus, post aliquot tandem sternutationes, magna repente thoracis angustia, & respirandi difficultate se corripi, dicit: idque dicens, sternutat simul, & moritur, ore, ut aliqui retulerunt, distorto.

Venter apertus sana omnia habuit, si magnam pinguedinis copiam, in omento præsertim, excipias.

Thoracis cavum, propterea (1) fortasse, paulo minus æquo visum est. Pulmones lividuli. Nullæ in corde polyposæ concretiones. Denique in Cerebri ventriculis aqua; sed pauca: vasa autem ejus distenta, & turgida; sed integra.

28. Sternutationem, quæ convulsio quædam est ex instituto naturæ, siquando modum excedat, posse in veram convulsionem degenerare, facile intelligis: ab hac autem afferri posse apoplexiam, alias (2) a nobis accepisti: id vero in iis præsertim corporibus accidit, in quibus cum sanguis ob vivendi genus redundet, non potest tamen, obstante alibi pinguedine, alia magis vasa distendere, quam quæ cranio continentur. Quonam autem modo narium membrana irritata, in consensum trahere diaphragma possit, & in violentum sternutationis motum concitare, mirari adeo Viros quosdam Præstantissimos video, ut ex notissima hac inter diaphragma, & nares sympathia argumentum petant adversus illos qui Partium inter se consensum per nervos exponunt. Nihil enim commercii est, inquiunt, nervis Olfactoriis qui ad primum Par cerebri attinent, cum diaphragmatis nervis qui ex Cervicalibus proveniunt; obliti videlicet nervorum qui a Pari cerebri quincto in narium membranam immittuntur, aut nihil potius opinantes idem Par quinctum ad Intercostales qui & cum Cervicalibus tot habent communicationes, & per diaphragma transeunt, attinere. Attinet autem, si non per duo illa filamenta, quæ a plerisque antea ponebantur, & diuturnæ controversiæ occasionem dederant, at per ramulum quem Diligentissimus nervorum Perscrutator Meckelius (3) aliquanto inferius a quincto in eosdem Intercostales utrinque perduxit; ut non modo inter nares, septumque Transversum, sed inter illas, & ventris viscera consensum jam liceat explicare, velut eum quem in Procere Generosissimo, pro quo consulebar, annis superioribus animadverti. Insultus enim quibus erat obnoxius, de epilepticorum genere, eosque ex hypochondriis incipientes, sensus præcedebat, ipsi molestissimus, fœtoris cujusdam, quem nemo adstantium percipere unquam potuit, ne oris quidem, & narium halitum eo tempore de industria excipientium quo ille maxime de fœtore querebatur; ut propterea mihi videretur, ab irritato in hypochondriis ramo aliquo nervorum Intercostalium eum motum in narium membranam propagari qui non absimilis ejus esset quem res graveolens excitaret, donec crescente Intercostalium nervorum irritatione, multo perturbatior motus cerebrum, & nervos omnes corriperet. Sed de Narium Affectibus satis.

29. Sectiones tres sequuntur de Oris, de Vocis, de Faucium Affectionibus. Ad quas si dixero, non esse, cur Valsalvæ, aut meas Observationes magnopere expectes; fortasse mireris. Mirari tamen desines, ubi animadverteris, non esse meæ consuetudinis iterare historias, aut quæ aptiorem alibi sint locum habituræ, in minus apto proponere. Igitur quæ huc ex parte aliqua attinerent, melius in aliis Epistolis leges. Interea nonnullas ad Sectiones hasce animadversiones habe-

(1) Vid. Epist. 27. n. 2.

(2) Epist. 11. n. 17.

(3) Hist. de l'Acad. R. des Sc. de Berlin, A. 1751. Class. de Philos. Experim.

bis, quæ hoc tibi consilium commendent meum, aut aliquid a me adnotatum ostendant. Quæ omnia cum possint haud ita multis comprehendi; non visa sunt seorsum scribenda; sed huic potius Epistolæ conjungenda.

30. Sectio quidem XXI. plus triginta quinque exhibet Observationes. Sed præterquam quod Observatio II. est pars IX. XI. autem pars V. VI. vero, quod permirum est minime esse animadversum, nihil est nisi compendium ejus quæ continuo sequitur, VII. si totam Sectionem perlegas, nullam propemodum invenies Historiam quæ non ad graviorem alterum morbum attineat, interque alias ad eum spectantes non iteretur. Idemque animadvertes in Sectione etiam XXII. Huc adde; ut institutum de XXI. sermonem absolvam; Observationem XXXI. aliasque, ut quæ gemina Appendice proponuntur, non morbi in donatis observationes, sed conjecturas potius esse, in parte etiam minus laudabiles. Quid vero de nonnullis aliis Observationibus dicemus? In XIII. æger dicitur *cerebrum ipsum excreatu per os expulisse:* quod etsi aliquis perlecta apud Fernelium ea quæ in Scholio strictim narratur, historia, quadantenus fieri potuisse, non neget; non credat tamen facile, nisi basis cranii ita perforata a carie in Observatione proponatur, ut ipsius cerebri substantiæ corruptam partem illac revera in fauces transiisse, constet. XXIX. & XXX. Observationibus argumenta præfiguntur, id quod verisimile non est, confirmantia. Quis enim credat, prægressum olim dentium dolorem, in altera memoratum, fuisse *a sero flavo circa* lethargici *corpus falciforme*, imo *intra ventriculum* cerebri *sinistrum contento?* aut quis dentium dolorem, & cariem de quibus in prima sermo est, fuisse *ab humore, e capite per meatum peculiarem in* Highmori Antrum *stillante?* Scilicet ea Highmori hallucinatio fuit, ut Antri foramen quod conspexit, & Figura adjecta (1) delineavit non pro emissario, ut est, sed pro immissario haberet ejusdem Antri. Denique; ne longus sim; a veri quidem similitudine non abest quod in Observationis XXXII. argumento proponitur, *a resecto dente prominulo convulsiones & mors*; sed dubium est tamen, num quod Casp. Bartholinus in ea Observatione (2) scripsit, *statim convulsa & epileptica decidit*, mortem significet, an epilepticum dumtaxat insultum.

31. Satis animadversionum, inquis, expectans videlicet quæ ipse adnotaverim, in iis præsertim, quibus sæpe adeo torqueris, dentium doloribus. Verum ad ea quæ alias (3) attigi, vix habeo quod addam. Omnino aliis, quantum adnotare licuit, aliud prodest, imo eidem aliud alias, pro varia nimirum causa, rerumque dispositione. In me ipso enim alias lac tepidum utile expertus sum, alias inutile, utiliorem autem vini spiritum, camphora saturatum, alias neutrum. Quanquam autem acetum vereor; statueram id quoque experiri, inter cætera, cujus *sæpe se fecisse periculum*, testatur Jo. Stephanus (4) confirmans, *dentium dolorem veluti miraculo consopiri, si os colluatur aceto decoctionis tartari.* Sed multo melius fuit non opus fuisse hujusmodi experimentis, quando a longo jam tempore me Deus his cruciatibus carere voluit. Nam & alii, ut nosti, eadem quæ Stephanus, polliciti fuerant, ossiculo adhibito ex bufonis pede. Ego tamen novi Doctissimum Medicum qui frustra periculum fecerit, omnibus bufonis tum mortui, tum vivi extractis ossibus, ne forte ob Auctorum discrepantiam in certo ossiculo definiendo, aliud pro alio sumeret, singulisque deinceps sibi ad dentem, an ad gingivam admotis. Dicet aliquis fortasse, aut idoneo anni tempore illa ossicula detracta non esse, aut iis gingivam non ita valide, ut oportebat, confricatam. Hoc potius crediderim, qui ipse interdum levamen aliquod retuli ex gingivarum frictione: sed cum digitos ad id meos, non ejusmodi ossiculum, adhibuerim;

(1) Corp. hum. Disqu. Anat. Tab. 16. Fig. 3. ad litt. *d.*

(2) Instit. Anat. libell. 4. c. 12.

(3) Epist. Anat. 13. n. 6. 7.

(4) Comment. in Hippocr. de hom. struct.

proclive est credere, non peculiari bufonis vi, sed frictioni, quando huic locus est, istiusmodi miracula accepta esse referenda. Talia quoque jactasse memini Virum cæteroqui non indoctum, si in eam narem quæ denti responderet, humor attraheretur stillatitius ex vini spiritu in quo nota sibi herba esset macerata calefaciens, amara, cujus dato pulvere febres abegerat, in locis proveniens tum planis, tum montosis, cujus humoris attractionem non maxima narium irritatio sequeretur. Ego vero assensum sustinui, non tam quia herbæ nomen sibi incognitum esse, ajebat, quam quia suum hoc remedium, quæcunque esset doloris causa, æque efficax, & præsentaneum esse, sine ulla hæsitatione asseverabat.

32. De Gustus autem privatione ob vitiosum nervorum situm, nunquam apud Columbum id legi quod in Sectione ista XXI. Observatio exhibet XXXV. quin statim animadverterem, si nihil erroris in observando admissum sit, supervacuam esse disquisitionem aliam omnem ad controversiam dirimendam, quinctum, an nonum nervorum Par, cum utrumque linguæ subserviat, illud sit quod huic afferat gustandi facultatem, quando in homine, facultate hac privato, quinctum erat quod linguam non adibat. Ægre autem fero quod cum huic similem, quod ad nervos attinet, observationem, ut istic pariter vides, alio in homine Rolfincius habuerit, pauca adeo, in re non levis momenti, verba fecerit, ut suus ille Sartor gustu careret, an non careret, prorsus reticuerit. Hoc enim magis scire avebam, quam utrum viva quoque animalia, vitra, saxa, & cætera quæ Lazarus ille Columbi, voraret. Nam cum alii, quantumvis gustu pollentes, non absimilia, aut iis nocentiora devorarunt, ut puta cultrivorus ille Basileensis, cujus ventris non leviter læsi descriptionem, quam Columbus in Lazaro omisit, apud Felicem Platerum minorem (1) habemus; tum vero alii, quod nosti, nervorum rami deglutiendo, conficiendoque ingesta observiunt; ut satis non faciat Columbus mirantibus tantam hominis voracitatem, hac una proposita causa, quod gustu careret. Cæterum non te illud moretur quod ipse quinctam nervorum Conjugationem fuisse, dixerim, quam Columbus, & Rolfincius quartam, ut diu consueverant Anatomici, dixerunt. Si enim utrumque inspicias ubi quartam describunt (2), & cum Willisio (3) conferas; præclare cognosces, & me verum dicere, & in brevissimam illam Adnotationem, quæ huic in Sepulchreto Observationi subjicitur, errores non leves irrepsisse, quasi eam quæ *Willis sexta est*, indicassent, & sextam hic *ferri in palatum*, doceret.

33. Jam vero ad Sectionem quoque XXII. de Vitiis Vocis aliquid adnotandum est. Observatio I. Aphoniam post diuturnam raucedinem proponit in fœmina, in qua Spigelius noster *Asperam arteriam totam inflammatam parte interiore* deprehendit *cum notabili nigredine*. Etsi inflammatio, in gangrænam jam degenerans, interius illam arteriam totam occupabat; satis est tamen ad aphoniam, prægressamque raucedinem intelligendam, laryngem spectare, quæ summa pars est, & quod ad vocem attinet, præcipua totius arteriæ, imo glottidem dumtaxat, quæ præcipua laryngis particula est. Nam si hæc una exasperetur, ut rimula in tibia; continuo raucedo fit, uti Schelhamerus (4) adnotavit: qui & Gordonii prognosticon explicat, *vocis raucedinem par annum quæ duravit, curationem non recipere*: ut illud etiam, *si longius procedat, vocem parvam efficere, tandemque adimere plane*, quod fœminæ Spigelianæ accidit. Sed minime nobis necesse est omnes de his rebus sequi Schelhameri sententias, & explicationes. Quasdam tamen illarum præterea excipimus, in primis quam Dodartius (5) maxime comprobavit, vocem ipsam tunc gigni, cum aer ad glottidem alliditur; augeri autem, & mo-

(1) Mantiss. Obs. 50.
(2) De Re Anat. l. 8. c. 3. Differt. Anat. l. 4. c. 35.
(3) Cerebr. Anat. c. 22.
(4) Differt. de Voce, P. 2. c. 3.
(5) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1700.

dificari a resonantibus cæteris, ad quas idem aer mox antequam a vociferante exeat, alliditur, partibus. Nam quod aliqui Doctissimi Viri contra Dodartium contendunt, *omnino vitia narium non loquelam solum, sed vocem destruere, ... erosoque palato vocem non vitiatam solum, sed deletam passim legi Forest.* L. 32, obs. 22. *eundemque vocem recepisse reposita pro osse lamina, & eundem eventum ab Hidano observatum esse* Cent. *II.* obs. 22. ego equidem (hæcque magis pro veri studio, quam pro Dodartio, aut pro me, dici credito) ego, inquam, inconditam quidem vocem, ejusque imminutam vim ejusmodi in casibus observavi, sed nunquam deletam, nisi forte quæ causa palatum naresque, eadem glottidem quoque, aut quæ ad glottidis utilitates necessario requiruntur, vitiasset. Neque ibi Hildanus adversatur, qui lamina argentea a foramine, quod in palato erat *maximum*, detracta, *vix verbum unum aut alterum distincte ac articulate proferri potuisse*, scribit; id enim ad loquelam attinet, non ad vocem, velut etiam Foresti observatio, qui sine consimili instrumento ægrum, inquit, cum *loqueretur*, *vix intelligi potuisse*; illo autem reposito, *commode locutum*. Quod si casus quem ex Amati Cent. 5. Curat. 14. Forestus subjicit, cursim perlectus, non modo ad loquelam, sed ad vocem ipsam videtur spectare, quæ tunc *in totum deficeret*, nunc autem *recuperaretur*; tamen si cum Foresti, & Hildani præsertim, observationibus diligenter conferatur; de vocis vi, & de loquela intelligetur; cum veri simile non sit, foramen quod instrumento, clavi instar facto, claudebatur, majus illo fuisse quod Hildanus *maximum* dixit, nec si minus erat, plus detrimenti quam maximum, attulisse. Cæterum sive humoris exuberantia fibras glottidis, quam inæqualiter distendendo, primum dumtaxat exasperaverat, nimis diuturno affluxu ita laxet, ut omnem denique elasticam vim amittant, sive contra intima siccitas tum crispando exasperet, tum subsidentes, minusque musculorum motibus obsequentes faciat; eo res demum pervenire poterit aliquando, ut raucedo in vocis amissionem degeneret: quod nobili Oratori Q. Hortensio videtur accidisse, si Samonico (1) credimus hæc scribenti :

> *Vel rabidus clamor fracto cum forte sonore*
> *Planum radit iter, sic est Hortensius olim*
> *Absumptus: causis etenim confectus agendis*
> *Obticuit, cum vox domino vivente periret,*
> *Et nondum extincti moreretur lingua diserti.*

Atque ut intelligas, Samonicum prægressam raucedinem indicasse; fac tibi eorum veniat in mentem quæ de hac Lucretius (2), sæpius, ut alibi (3) ostendi, a Samonico spectatus, conscripserat:

> *Præterradit enim vox fauces sæpe, facitque*
> *Asperiora foras gradiens arteria clamor.*
> *Quippe per angustum turba majore coorta*
> *Ire foras ubi cœperunt primordia vocum,*
> *Scilicet expletis quoque janua raditur oris*
> *Rauca viis; & iter lædit, qua vox it in auras.*

Sed de Hortensii casu alias (4) fortasse plura. Nunc de raucedine, & de ea quæ hanc interdum excipit, aphonia hæc attigisse satis esto.

34. De Aphonia autem κατ' ἐξοχὴν dicta, quæ cerebri consequitur vitium, nonnulla adjiciamus ad Apendicem I. quam post Observationem XVIII. (5) videbis. Medium illam esse affectum inter apoplexiam, & epilepsiam in ea Appendi-

---

(1) De Medic. c. Uvæ, faucib. & c. medend.
(2) De Rer. Nat. l. 4. v. 531. & seqq.
(3) Epist. in Samonic. I.
(4) Epist. in eund. II.
(5) Sect. 22.

ce leges quod sine sensu quidem, & sine voce æger sit, non tamen sine motu, nec cum agitationibus convulsivis: posse interdum pro causæ vehementia in apoplexiam degenerare: & huc eam quoque Aphoniam attinere, de qua Hippocratis est aphorismus (1): *si ebrius quispiam repente ἄφωνος fiat, convulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut ubi ad horam pervenerit qua crapulæ solvuntur, vocem recuperet:* denique *oriri* Aphoniam hanc *fere a consensu partium infernarum, & vapore narcotico spiritus animales in cerebro sopiente seu perturbante.* Non minus autem recte interjectum hic fuisse istud *fere*, quam a Celso fuerit in propositi Aphorismi versione, nostra, quæ continuo subjicietur, ostendet Observatio. Celsi autem versio sic habet (2): *qui ebrius obmutuit, is fere nervorum distentione consumitur, nisi aut febris accessit, aut eo tempore, quo ebrietas solvi debet, loqui cœpit.*

35. AGRICOLAM virili ætate, strigoso habitu, fusca ubique cute ebrium aphonia prehenderat. In Nosocomium hoc intulerunt, vix caput moventem. Ibi intra quartum ab ebrietate diem exilissimis, & deficientibus pulsibus, non convulsus, fato cessit. CADAVER a nobis in Gymnasio diligenter persectum est, non modo ut Anatomen absolveremus ante Februarii finem A. 1737. verum etiam, ut in partibus plerisque omnibus nonnulla recognosceremus, quæ alio attinent. Id dum fieret, quæ præter naturam essent, hæc adnotavimus. In ventriculi facie interiore ad fundum nigra quædam puncta occurrebant, quasi grana tabacci crassiora: quæ paulo attentius, intuitus, cognovi, parva quidem, sed certa esse necrosis indicia; tum paulo superius maculas duas animadverti nigras, & quandam prope has rubicundam, quæ aliquanto amplior erat, & vera erat, quamvis levissima, exulceratio. Mirabar autem quid esset, quod talia nuper, imo etiam majora vitia in ventriculo, & œsophago, & Duodeno intestino offendissem pauperculæ mulieris, a cujus dissectione Anatomen illam inchoaveram, cum longe alia ei domus, & ægrotatio fuisset, ut suo loco (3) ad te scribam. Cæterum viri quem tum secabam, illæsa prorsus & gulam, & intestina deprehendi, nisi quod in Ilei prima parte apparebat intus una aut altera prominentia, modica instar apicis minimi digiti, ex substantia, ut dissecando perspexi, rubicunda, nec glandulosa: Cæci autem exigua quædam portio, Recti vero aliquanto major rubebat. Lien paulo crassior, jecur paulo durius, & subpallidum visum est, in cujus vesicula bilis subviscida, colore viridi absoleto. Urinaria vesica semiplena, & tunicis crassioribus. Cruentæ, an ex dissectione? aquæ in imo ventris pelvi quantum cyathus mediocris caperet. Thoracis utroque in cavo ejusdemmodi aquæ tantundem. Cor exterius pinguedinis parum, in ventriculis polyposas habuit concretiones. Valvulæ, utrique cordis venoso orificio præfectæ, hic illic passim crassiores, ibique duræ, & albicantes inventæ sunt. Magna item arteria a corde ad eam usque partem qua vertebris adhærere incipit, disjectas albas maculas intus ostendebat, prima olim futuræ ossificationis indicia. Cranii fornice, qui crassior fuit, Duraque meninge, cujus in Sinibus aliquid polyposæ concretionis animadversum est, a subjecta Tenui remotis, in hac vasa, nec multum tamen, sanguine distenta apparuerunt, sub eademque ad sulcos cerebri limpida aqua, & in hac bullæ aereæ plures; tametsi id erat quod dixi, anni tempus, & vix sextus a morte dies. In ventriculis quoque Lateralibus multa aqua limpida, & Choroides plexus pallentes. Quos dum retrorsum lente attollerem, animadverti eam Pinealis glandulæ qua ipsis annectebatur, partem flava substantia opertam, quæ mollis quidem per se videretur; sed si inter digitos attererem, manifesto erat quasi arenosa. Cerebrum sub scalpello firmum; sed quidquid, incipiendo a Fornice, medullare suberat, nervique ipsi valde laxi.

---

(1) 5. Sect. 5.
(2) De Medic. l. 2. c. 6.
(3) Epist. 29. n. 20.

36. Vides igitur; ut cætera quæ alio in loco perpendentur, hic omittamus; neque per consensum dumtaxat, aut a vapore spiritus hic, & cerebrum affecta fuisse, neque convulsum hunc quidem hominem interiisse, cum ebrium aphonia cepisset, neque eo tempore quo ebrietas solvi debet, vox rediisset. Quodnam autem istud esse tempus, dicemus? Scio, in Hippocraticis libris aliud alibi indicari: tamen satis diserte in II. *de Morbis*, qui inter eos circumfertur, scribi (1): *siquis ex ebrietate voce privetur, ... si* febris statim *non corripuerit, die tertio moritur*; ut consequi videatur, saltem intra diem tertium ebrietatem solvi debere. Sed facile Heurnio (2) credendum est monenti, *Galenum* quidem *dicere, secundo vel tertio die* ebrietatem *solvi, nam crasso utebantur vino Græci: aliis in locis sex vel septem horarum esse ebrietatem; sed efficientis, & suscipientis rationem esse habendam*, videlicet, ut modo dixerat, *pro vini conditione, ægri peculiari natura, loco & tempore* illam *solvi*. Cum Heurnio satis consentientem invenies Cl. Raymannum (3), qui ex ebrietate aphonum, & jam convulsionibus subinde agitatum, qua ratione servaverit, narrat. Mulierem contra ex ebrietate intra horas duodecim mortuam non sine febricula, & levibus convulsionibus dissecuit Littrius (4), qui ut plerarumque cæterarum partium jam pravam a non brevi tempore constitutionem memoravit, sic optandum fuerat, ut quæ cerebri tunc esset, indicare aut voluisset, aut potuisset (5).

37. Jam vero aliquid juvat indicare de longe minus gravi, brevissimaque aphonia, quam adolescens in Patria curavi cum senioribus Medicis duobus, quibus me socium esse voluit Nobilis Vir Comes Alexander Monsignanus. Hic annos supra sexaginta natus, gracilis, biliosus, alta, ut ajunt, voce loqui solitus, obnoxius antea stranguriæ, arthritidi, hæmorrhoidum fluxui, tunc hisce omnibus carens, quin etiam nullo rheumate, quod hyberno tempore sæpe fauces afficere multa cum exscreatione consueverat, novissima hyeme correptus; sub initium Maji cœperat, nulla prævia manifesta causa, vocis, & ex parte etiam respirationis interceptione prehendi sic ut constrictionis sensus circa laryngem, non alibi, esset. Repente illa & ingruebat, & solvebatur, idque sine ulla excretione. Varium ingruendi, & durandi tempus. Hoc enim duas, summum, sexagesimas horæ partes æquabat; sæpius multo brevius erat. Sed quamvis singulis fere noctibus hora circiter septima id mali invaderet; tamen interdiu ab oscitatione, sternutatione, tussi, non quidem semper, at semper a potandi actione movebatur, nec tamen si aqua, amygdalarum oleum, serum, emulsiones, aut quivis alius laudatus a nobis humor, sed tantummodo si vinum biberetur: solebat autem antea quoque, cum vino, ut fit, vir sobrius in mensa uteretur, tale aliquid pati, quamvis multo & levius, & brevius incommodum. Nunc autem ita hoc quidem erat, ut dixi: neque eo correptus æger quidquam ore poterat sumere, nec stare loco; sed ambulare cogebatur. Cæterum caput, thorax, & venter quoque, ac collum, si manu tentares, ut pulsus etiam, bene se habebant. Tonsillæ dumtaxat, eaque vicinia quasi subinflammatæ apparebant: eratque sputorum copia, quorum sapor manifeste acidus ab ægro percipiebatur: eorumque eductio, per saccharum, ut vocant, hordei faciliori reddita, affectus invasionem arcere nonnunquam videbatur. Erat veri maxime simile, membranam qua laryngis pars summa, & proximæ ipsi conteguntur, eo exquisitiore sensu præditam quod phlogosi quadam afficiebatur, ubi acrius paulo irritaretur ab acidis particulis aut vini, aut humoris ob oscitationem, sternutationem, tus-

(1) n. 22.
(2) In cit. Aphor. n. 5.
(3) Act. N. C. Tom. 6. Obs. 14
(4) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1706, Obs. Anat. 5.
(5) De hoc Aphoniæ genere. Vid. Epist. 63. n. 13. 14.

sim, & copiam aliquando ipsam, uberius e glandulis circumjectis, in quibus mora magis vitiasset, expressi, contractam crispatamque in consensum trahere nervos, & musculos, ut laryngem æquo arctius constringerent tanto facilius quod a natura ipsa erant, ut, indicatum est, nonnihil jam ad id proni, & ab affectione hypochondriaca, quam sanguinis fluxus per hæmorrhoides significaverat, fortasse proniores. Quod cogitatum confirmavit eventus. Nam blande expiatis primis viis, & sanguine parce e cubito primum, deinde e sede quoque, unde a natura olim, ut dixi, consueverat, educto, simul autem quæ mulcerent, laxarent, diluerent, acidumque saporem corrigerent, datis, cum aliquot jam noctes sine aphoniæ insultu ductæ essent, interdiu autem multo hæc rarius ingrueret, brevi itinere commendato, sputa minus copiosa, minusque acida facta sunt, vinumque aqua dilutum ferri potuit, &, ne multis, intra diem quadragesimum, an quinquagesimum ex quo inceperat, nec metus gravioris, longiorisve mali, aut redituri saltem expers, affectio prorsus victa, & sublata est. Huc placet addere, & simul tamen in medio relinquere quod æger idem, vir certe gravis, asseverabat, Romæ olim a se visum in Viro Principe, qui simili affectu corripiebatur: hunc videlicet tolli consuevisse, si quis in aurem inspiraret. Verum satis dissimilis fuerit affectio, oportet; neque enim noster ad sui curationem nos advocasset, si a tam facili remedio eandem sibi opem ferri, sensisset.

38. De Balbutie quoque est aliquid adjiciendum. Namque Observatione XXI. (1) inducitur Sanctorius noster, hæc docens: *esse in media palati regione, idest in quarto osse superioris maxillæ, in illis omnibus quos* ad id tempus *vidisset qui litteram R exprimere non possent, duo foramina quæ nullo modo aperta & obvia inveniuntur in iis qui illo affectu tenentur: Ergo causam immediatam, quæ posita ponit, fore illos duos meatus apertos.* Imo non apertos dicet aliquis non oscitanter hæc legens, & præfixum Observationi argumentum attendens: *Balbutiem pendere aliquando a defectu foraminum quarti ossis superioris maxillæ.* Verum si Sanctorium ipsum inspiciat; his contraria scripsisse, inveniet. Se enim in traulis vidisse, ait, duo illa foramina, *quæ nullo modo adeo aperta & obvia inveniuntur*, *in iis*, *qui illo affectu carent*; *ergo causa immediata*, *quæ posita ponit*, *erunt*, inquit, *duo illi meatus plus justo aperti.* Vide, quæso, qua interdum incuria Auctorum verba describantur! Hic tamen is Sepulchreti locus est, quem spectantes Viri Præstantissimi scripserunt, *Sanctorium balbutiem defectui ductus incisivi tribuisse apud Bonetum Sepulchr. I. p.* 473. Qui si forte Sanctorii caput, quod ibidem citatur (2), inspicere maluissent; procul dubio neque id credidissent, neque ductum incisivum intellexissent. Sanctorius enim paulo inferius hæc addit: *sicuti diximus in media regione palati observari duos meatus qui faciunt traulos*, *similiter observamus juxta dentes foramina (omnibus iis tamen ab ortu naturæ congenita) majora*, *per quæ pituita stillans*, *vel irrigans linguam in parte illa anteriori*, *blæsam locutionem facit*, *unde balbi*, *& semilingues sunt*; ut manifestum sit, a magis patente illo pone dentes Incisores meatu, non traulorum, de quibus in hac Observatione sermo est, sed blæsorum vitium deduxisse: quæ duo balbutiei genera quantum differant inter se, erudita ostendent Scholia ad proximam Observationem XXIV. Hic quæres, cur hæc altera Sanctorii observatio in Sepulchreto omissa sit, cum prior, quamvis perperam, proponatur? item quæ sint igitur in eodem osse quarto, in mediaque palati regione alia illa duo foramina, quæ magis in traulis pateant, quam in cæteris? tandem quantum sit his Sanctorii observationibus tribuendum? Ego vero ob eandem incuriam quæ primam adeo pervertit, observationem alteram esse prætermissam, non dubito. Foramina autem in media illa

(1) Sect. 22.

(2) Meth. vitand. error. l. 3. c. 9.

palati regione in tot quæ inſpexi, purgatis, aridiſque capitibus vidiſſe non meminı, nec in ullo eorum video, quæ multa nunc etiam hæc ſcribens, præ oculis habeo; nec tamen facile crediderim, in tanto numero me nunquam in trauli caput incidiſſe, in quo videlicet, quippe magis obvia, atque aperta, ea foramina conſpicerem quæ in cæteris eſſent perobſcura. Quanquam autem ſuſpicari proclive ſit; quæ forte in aliquot animadverterat, ea Sanctorium ad traulos omnes transtuliſſe, nec deſint, vel ipſo perlecto, imo ex iis ipſis quæ ſcribit, oriri videantur difficultates, aſſenſum morantes; fatetur enim, vel quibus os a natura ſemper pituita redundet, non propterea traulos, aut blæſos eſſe; tamen ob ſpectatam in aliis Viri præſtantiam, æquius erit, ut opinor, non ante aliquid pronunciare quam in traulis pluribus, & blæſis res diligenter fuerit a peritis Anatomicis ad examen revocata. Sic Cl. Delius (1) cum in traulo quodam duplicem uvulam animadvertiſſet; prudenter monuit, inquirendum eſſe, an trauli alii uvulæ, vel tonſillarum vitium habeant. Quod ſi fiat; non improbabili ratione adductus, conjicio, repertum iri, ne in illo quidem quod traulus eſſet, id duplici uvulæ adſcribi poſſe. Cum enim plura hujus duplicitatis proſtent exempla, alibi (2), ut noſti, a me indicata; nec Zerbus, nec ii quos laudat Slevogtius, nec ipſe in eo ſaltem quem Bononiæ diſſecui, quidquam audivimus de iſtiuſmodi loquelæ vitio, cum fere omnes quænam eſſent incommoda cum uvulæ duplicitate conjuncta, diligenter quæreremus: nec certe illa Zerbi Lucretia, ſi vitioſe locuta eſſet, aut cantandi arti ſe dediſſet, aut cantando, *plurimum*, quod ipſe teſtatur, *delectaviſſet.* A gravibus autem hyoidis oſſis vitiis balbutiem aliquando eſſe, credibile eſt: & ſane a prava ejus figura *blæſos, balbos, & mutos fieri*, docuiſſe intelligo Eruditiſſimum Hahnium (3). Nec videntur poſſe muſculorum, qui linguam movent, directiones mutari, quin hujus motus ab naturæ norma declinent. Quod ſi Kerckringius (4) verum ſcripſiſſet de oſſe hyoide, cum *in fœtibus*, ait, *nequidem cartilaginem ejus aparere*; hinc quoque eſſe, non dubitarem, quod parvuli ſerius poſt ortum loqui incipiant, & cum inceperunt, *adhuc dimidiata verba tentent*, ſeu *balba dicant verba*, ut Minutius Felix (5), & Albius Tibullus (6) eorum loquelam expreſſere. Sed tamen illud os, quod fulcrum linguæ eſt, & aliquot ejus muſculorum, quam ſero undique perficiatur, & ex toto os fiat, ſatis indicas Illuſtris Albinus (7). Molinetto autem noſtro (8) viſum eſt, ideo *ſtatim ab ortu non loqui infantem*, quod ſtyliformis proceſſus, a quo muſculi Styloglosſus, & Stylohyoidæus oriuntur, *in fœtu non apparet*. Quod ſi ita accipias, quaſi eſſe, negaverit; hallucinatus eſt, teſtante Caſſebohmio (9), ſe in quadrimeſtri fœtu vidiſſe, Kerckringio autem (10), vel in trimeſtri. Sin ita intelligas, ut præ exilitate, & flexilitate cartilaginis, ex qua tunc conſtat, non pluris fecerit, quam ſi nullus eſſet ad illorum præſertim muſculorum originem, actionemque firmandam; tueri ſic ſatis ab eo poteris quod, cum hæc relegerem, ejus objici ſententiæ vidi, petitum ex ſingulari Obſervatione Eximii Auctoris, Halleri (11). Hic enim in viro, annos nato circiter quinquaginta, cui nullum unquam loquelæ vitium fuerat, ſtyliformem offendit proceſſum ſeſcunciali longitudine, dimidia quidem inferiore parte oſſeum, dimidia

(1) Act. N. C. Tom. 8. Obſ. 106.
(2) Epiſt Anat. 10. n. 21.
(3) Commerc. Litter. A. 1736. Hebd. 31. n. 1. ad §. 25.
(4) Oſteogen. c. 11.
(5) In Octavio.
(6) L. 2. Eleg. 5. v. 94.
(7) Icon. Oſſ. Fœt. ad Fig. 151.
(8) Diſſert. Anat. Pathol. l. 2. c. 1.
(9) De Aure Hum. tr. 1. §. 43.
(10) Oſteogen. c. 5.
(11) In Diſſert. Willigii inſcript. Obſerv. Botan. &c. §. 2.

autem

autem ſuperiore cartilagineum. Tu vero; ut illud omittas, in eo homine fortaſſe potuiſſe muſculos de quibus loquimur, ex parte naſci e proximo oſſe temporum, ut eorum ſocium Stylopharyngæum nonnunquam hinc natum & Valſalva (1), & ego (2) deprehendimus; intelligis certe, cum ea quam Molinettus pro nulla in recens natis habebat, cartilagine exili adeo, & molli, non eſſe iſtam quæ pro ætatis incremento, tanto & craſſior, & firmior fuerit, comparandam: tum etiam noſti, quibus, & quot muſculis originem præbeant quædam laryngis cartilagines. Sed de hac Molinetti defenſione ipſe videris. Ego quidem undecunque ſint balbutiei puellorum cauſæ repetendæ; a pluribus enim cauſis præter eas quarum eſt facta mentio, repeti poſſunt; indidem adultorum balbutiem oriri, credo, quotieſcunque accidat, ut creſcens ætas ſive unam, ſive plures ſuperare nequeat illarum cauſarum: quas in tenellis pueris facilius, quippe qui omnes balbutiunt, animadvertendas, inquiſiviſſe juvabit, ut in adultis & ſagacius dignoſcere, & quo ad ejus fieri poſſit, tollere aliquando, & minuere conemur.

39. Poſtremo quod ad XXIII. Sectionem attinet, quæ eſt de Angina, primirum eſt, graviſſimi, & frequentiſſimi laryngis, & proximarum faucium morbi nullam in Sectione hac tota Obſervationem proferri, ex qua conſtet, quid in mortuis ex legitima angina repertum ſit. Aliæ enim earum quæ producuntur, Obſervationum ad pulmones, aut ad hos, & thymum attinent ſanguine infarctos, quorum illi pondere Aſperam arteriam deorſum traherent, hic vero aucta male comprimeret; aliæ ad cerebri, aut aliarum partium vitia; ut ſuſpicari aliquis inexpertus poſſet, num ad laryngem unquam, & fauces hic morbus ſpectet. Certe autem in angina externus ſæpe circa has tumor, aut internus, ut non ſemel vidimus, & caute indici imperavimus jam pus continentem, in laringe autem ea quæ prima laryngotomiæ, ut vocant, inſtituendæ cauſa fuit, anginam teſtantur ab inflammatione quæ modo dictas corripiat partes, exiſtere: & ſane; ut muſculos quibus aritænoides cartilagines adducuntur prætereamus; niſi quod aliis ſæpenumero glandulis accidit ejuſdem generis, ab eo prorſus immunes fingas quæ laryngem humectant; apparebit, fieri non poſſe, quin aliquando inflammationes, eæque perniciofiſſimæ, noſtras puta Arytænoidæas, glandulas prehendant, quibus intumeſcentibus, anguſta illac aeris via intercludatur neceſſe eſt. Verum hæc non eo dico, quod credam, te aliter exiſtimare; ſed ob id dumtaxat, ut intelligas, eſſe hunc unum ex iis morbis, quorum peculiares, & nunc magis, nunc minus periculoſæ ſedes, natura, & effectus cum maxime quæri debuiſſent, non æque ac aliorum, per diſſectiones quæſita eſſe, videantur (3). Quod a me adeo factum non eſt, quia denatos ex legitima angina perſecandi cum ſemel tempus, tum ſemper poſtea occaſio defuit (4): cum ſpuria autem fortaſſe, certe non ex ea mortuos unum, aut alterum diſſecui. Quorum in faucibus, & larynge quid adnotaverim, in IV. ad te data Epiſtola (5) releges: ad veram autem anginam referre ex parte nonnulla poteris, quæ cum de hydrophobia ſcriberem (6), commemoravi. Vale.

---

(1) Vid. Epiſt. Anat. 11. n. 4.
(2) Ibid. n. 8.
(3) Vid. tamen Epiſt. 63. n. 16. & ſeq.
(4) Sed vid. Epiſt. 44. n. 3.
(5) n. 24. & ſeqq.
(6) Epiſt. 8. n. 19. & ſeqq.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE SEDIBUS
ET
CAUSIS MORBORUM
PER ANATOMEN INDAGATIS.

LIBER SECUNDUS,

Quo agitur de Morbis Thoracis.

Clarissimo Viro

GUILIELMO BROMFEILD,

Londinensi Chirurgo Experientissimo,

Joannes Baptista Morgagnus, S. P. D.

ANNUS est, & quod excurrit, Vir clarissime, ex quo litteras ad me dedisti quæ Tuæ magis Humanitati, quam meis promeritis, convenirent. Quod enim Guilielmum, Filium Tuum, Patre dignum, & comiter excepissem, & perlibenter Doctoris Philosophiæ, & Medicinæ Insignibus meis ipse manibus ornassem, gratias mihi agebas illas quas magis ego Vobis deberem, quorum altero mittente, alter ad me audiendum, Anatomen docentem, usque huc venit, & assiduus quotidie, attentusque audivit, nullamque officii erga me, & benevolentiæ significationem omisit, &, quod præ cæteris gratum fuit, quædam mecum, quibus pro Tua singulari Solertia Rem Chirurgicam augere cogitabas, amice communicavit. Quod vero præter gratias, addebas iisdem litteris, si quid istic pro me forte curandum esset, Te libenti animo esse facturum; nihil optatius mihi potuisse obtingere, ex hac epistola jam cognosces. REGIÆ enim isti Celeberrimæ SOCIETATI, quæ me inter suos ante annum 1724. benigne accepit, hos offerri libros cupio, leve quidem, si quod ex me habent, spectetur, grati, & obsequiosi animi signum: at si quod ex aliis continent; tributum spero visum iri non indignum quod ipsi offeratur. Eodem enim illa pertinent quo Societatis institutum, ut per Observationes promoveatur, illustreturque Naturæ historia, cujus utinam multo minorem partem facerent morbi, in corporibus tum ægris, tum mortuis examinati.

Quod examen quam utile sit, etsi ratio, & experientia non satis ostenderent; satis autem, superque ostendunt; tamen vel sola Medicorum gravissimorum auctoritas, eorumque exemplum luculentissime comprobarent. Vetustissimis enim temporibus cum hominum cadavera secare non liceret, in bestiarum extis sedes, & causas morborum ab Hippocrate, aut ab iis qui proxime illi successerunt, fuisse quæsitas, ex antiquissimis libris patet qui aut ejus sunt, aut pro Hippocraticis inter ejus Scripta leguntur. Quem morem tum Galenus, tum alii ante ipsum, & post ipsum Medici secuti sunt, nec raro vel novissimis temporibus; hisque etiam nostris, data occasione, non illibenter sequuntur, quemadmodum apparet ex pluribus inter cæteras Observationibus a Boneto, Mangeto in Sepulchretum Anatomicum, ex Concilio quo*que Thomæ Bartholini, relatis. Quo studiosius vel ante, vel post Galenum donec tandem hominum cadavera incidere fas fuit, oblata hæc incidendi, rarissima alioquin aut loco, aut tempore, facultas accepta est. Namque aliquot ante Galenum*

sæculis in Ægypto quidem ab Regibus quoque, ut est apud Plinium (1), corpora mortuorum ad scrutandos morbos insecabantur, *& rursus aliquot sæculis post Galenum in Byzantina quadam Pestilentia, ut præclare monstrat Freindius Vester in sua eruditissima Historia Medicinæ ad annum* 560. *idem a Medicis factum est, sic* morborum causas, & varia symptomata investigantibus. *Ex quo autem eadem facultas denique in Italia dari cœpta est, & paulatim magis magisque crebrescere, illa eadem pervestigandi studium in Majorum animis non defuisse, ex libris constat qui ante finem sæculi XV. aut post sequentis initium prodierunt, ut puta Alexandri Benedicti, præsertim vero Antonii Benivenii: itaque non multis post eos annis Jacobus Carpensis diserte docuit, non modo sanorum cadavera, sed & ægrotantium seligi, hæc videlicet, cum indagandum est,* qualiter *alicui* membro sit ægritudo. *Indagasse autem & qui deinceps ex Italis floruerunt, lectio ostendit Massæ, Columbi, Falloppii, Eustachii, aliorum, quos inter duo peculiariter nominandi sunt Lælius a Fonte, & Dominicus Panarolus, quorum ille* Consultationibus *suis, ab Stahlio ipso laudatis, subinde adscripsit quæ in ægrorum quorundam, de quibus loquitur, cadaveribus sint deprehensa, Panarolus autem suas inter Observationes plura, ut Benivenius, extispicia proposuit.*

Ubi vero post eos quos primos ex Italis memoravi, apud cultas Nationes cæteras hominum corpora sæpius incidi cœpta sunt, earum Medicis quantum cordi fuerit morborum sedes, causasque scrutari innumera illorum Scripta demonstrant, ut Vesalii, Coiteri, Casp. Bauhini, Salmuthi, Spigelii, Th. Bartholini, Rolfinckii, Veslingii, Rhodii, Hornii, Sculteti Ulmensis, Wepferi, aliorum quamplurimorum. Cum enim eos dumtaxat nominaverim qui in Italia quoque, & Patavii præsertim, aut docuerint, aut didicerint, aut utrumque fecerint; vides profecto, quot ex eadem Germania, latissime accepta, prætermiserim, etiamsi, quod & in Italis feci, ad recentissimos non descenderim, ex quibus duo præ cæteris Illustres Medici non fuissent reticendi Boerhaavius, & Hoffmannus, quorum uterque cum de morbis, & eorum curatione agerent, quid post singulos fere ipsorum per anatomen reperiri soleat, commemorarunt. Huc addamus, si fieri potest, quot suorum intra illud spatium temporis Gallia habuit eidem studio addictos, aut, quoniam id fieri nequit, aliquot saltem ex tanto numero nominemus, Jacobum Sylvium, Joannem Fernelium, Guilielmum Rondeletium, Ambrosium Paræum, Jacobum Hollerium, Bartholomæum Cabrolium, Andream Laurentium, Joannem Riolanum. Sed quæ Regio, ut brevitatis causa quasdam alias prætereamus, in hoc quoque studii genere Magnæ est Vestræ Britanniæ anteponenda? in qua quidquid excoli incipit, mirum est, quam cito, & quantopere promoveatur. Vir incomparabilis Harvejus suam Anatomiam, *ut vocabat,* medicam *quam multis dissectionibus morbidorum corporum deberet, & quam Medicinæ profuturam censeret, nemini ignotum esse potest qui vel initium tantummodo inspexerit secundæ ejus* de Circulatione

(1) Nat. Hist. l. 19. c. 5.

Sanguinis *Exercitationis. Quam utinam Anatomiam, sicut habebat in animo, edidisset; certe ipso dignam futuram fuisse, quæ ejus vulgatis Scriptis interjectæ sunt Observationes, ad id genus attinentes, præclare ostendunt. Ostenduntque pariter quas suis quisque libris interjecerunt Præstantes Viri Highmorus, Warthonus, Glissonius, inprimisque Willisius, quam libenter hac quoque in parte imitati sint Harveii laborem. Omitto alios, & præsertim qui post illos scripserunt: quos inter laudare possem quamplures, in hisque Lowerum, Cowperum, & qui me & honestare, & donare suis Scriptis voluerunt, Meadium, Cochburnium, Ruttyum. Ab eo enim tempore ex quo Regia ista Societas, aliæque, ejus maxime exemplo permotæ, sua in publicum emittere Acta, Excerptaque instituerunt, neminem propemodum latere potest, quanta cura Medici quique præcipui, & Chirurgi cum Itali, Germani, Galli, tum egregie meriti Vestrates Anatomen illam excoluerint, de qua ideo tam longum hic sermonem suscepi, non quod hæc Tibi minus quam mihi, cognita credam atque perspecta; sed ut de hisce omnibus nunc recogitans, haud mireris, si propositum meum id persequendi, quod nisi utilissimum foret, Medicæ Facultatis Magistri non omni & tempore, & loco summa contentione quæsivissent; haud mireris, inquam, si propositum hoc meum minime indignum putaverim quod Regiæ Societati offeratur.*

Qua in opinione confirmor, cum eæ quas descriptas exhibeo, hujus generis Observationes non a me uno, sed haud parva ex parte ab aliis sint, & nominatim a Medico, Chirurgo, Anatomico Clarissimo, & Societatis ejusdem, cum viveret, Sodali, Antonio Maria Valsalva. Cujus egregiis laboribus ne idem forte accideret, quod tot aliorum accidisse dolemus; meæ non modo in Præceptorem pietatis, sed & Studiosos adjuvandi cupiditatis esse duxi id facere quod si Andreæ Vesalii, Petri Castelli, Guilielmi Harveii discipuli olim facere potuissent; neque apud Joannem Schenckium, neque apud Theophilum Bonetum, neque apud Thomam Bartholinum querelas justissimas legeremus de irreparabili jactura a Medicis facta in posthumis hujusce generis trium illorum Scriptis. Schenckius enim perhibet in Præf. ad Observ. Vesalium Opus alterum Anatomicum conscripsisse, quo vel ex occultis diuturnisque morbis demortuorum corporum dissectionum Historias fusissime complexus fuerat; *Bonetus autem in Præf. ad Sepulchr. indicat qui Romanum Professorem Castellum ducentas suas ejusdemmodi Observationes editurum fuisse, scribunt. Et sane Castellus ipse in Epistola quæ Panaroli Jatrologismis præfixa est,* in meo Sepulchreto, *inquit,* bis centenas observationes, in cadaveribus a me factas, reposui, quod Deo dante .... typis dabo. *Denique Thomas Bartholinus in Consil. de Anat. Pract. ex cadaverib. morbos. adornanda, ad quod* Acta *Regiæ istius Societatis jam tum* utramque paginam implere, *dixit, de Harveio hæc habet:* Incomparabilis Naturæ Mysta Guilielmus Harvejus, Angliæ immortale decus, haud ulli Veterum virtute secundus, cogitationes suas inter alia faventia studia ad hanc Anatomen partitus fertur (*imo, ut paulo ante dixi, partitus fuerat*) sed, nescio quo fato, spem publicam implere non potuit. Mihi similia tentanti illusit Vulcanus, Opus, *ut mox ait*, pene confectum XX. annorum lucubrationibus, subri-

piendo; *ut quæ pericula tam gravibus, diuturnisque laboribus, viventibus, nedum mortuis, qui pertulerunt, immineant, omnes intelligamus. Quo magis me juvat officium hoc præstitisse Valsalvæ mortuo; atque adeo viventibus Medicis, & victuris, quod ejus Observationes aliquanto plures, quam Castelli erant, in tuto collocaverim, præsertim si mei hi libri, qui eas complectuntur, & vel propter hoc officium se bonis omnibus ipsi commendant, Regiæ Societati, Te meo nomine demisse offerente, accepti fuerint. Quorum alterum ab summa ejus Benignitate, alterum ab singulari Tua, Vir Clarissime, Humanitate impetraturum me spero. Vale.*

D. Patavii Prid. Kal. Septembr. A. CIↃIↃCCLX.

AD

AD AMICUM

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XV.

Scribitur de Respiratione Læsa a causis potissimum extra thoracem positis; sed & a positis intra pulmones, calculis præsertim.

ETSI multo pauciores in Thorace, quam in Capite, sunt Partes, neque in iis ulla, cujus fabrica, & fabricæ munera cæcis sint tenebris involuta, sicut est cerebrum; tamen inter paucas hasce Partes tanta est sive ob vicinitatem, sive ob nexum, sive ob officia conjunctio, ut una læsa, plerumque cæteræ lædantur. Quæ res mihi a morbis Capitis ad Thoracis morbos, horumque sedes transeunti magnam afferret, eamque haud raro insuperabilem difficultatem cum in morbo principe a conjunctis reliquis separando, tum in ejus prima sede, ac præcipua definienda, nisi ad te scriberem, qui ut sæpe in aliis, ita in hac re quoque nihil a me nisi probabilem conjecturam requires. Usu id veniet maxime in Respiratione Læsa, de qua prima II. libri Sepulchreti Anatomici Sectio est. Nam præterquam quod morbus illam faciens simul in pulmonibus, simul in alia thoracis parte esse potest, interdum accidit, ut simul in pulmonibus sit, simul in alia extra thoracem parte, ut in capite, in collo, in ventre. Quin Boerhaavius (1) eo processit, ut scriberet, *vix ullam in corpore toto particulam superesse, cujus non aliquæ in negotio* respirationis *partes sint*, & illud verissime subjecit, *summam in morbis difficultatem facere magnum numerum organorum, quæ ad actionem concurrunt, & quorum aliquod læsum totam functionem turbat, cum interim difficillimum sit scitu, quæ ex toto numero proprie læsa sit.*

2. Neque alia, opinor, causa impellere Bonetum potuit, ut huic Sectioni non modo quæ ad Sectiones quoque alias attinent, passim, diserteque tot Observationes insereret; sed & easdem semel, atque iterum poneret, nisi earum singulæ non unius Partis vitium complecterentur: quanquam tot iteravit, ut si inter se conferas, multo sæpius appareat, incuria potius fecisse, quam de industria. Quæ si forte quæ sint requiras; non omnes facile dixero; sed eas dumtaxat quas aliud agens animadverti. Compara enim XVI. & CIV; Appendicem ad LXXVIII. & §. 2. LXXVII. (quæ ne forte dubites, an una revera Observatio sint; inspice Sect. VII. libri hujus II. Obs. XCI.) LXXVII. §. ultim. & CXV; LXXXIX. §. 12. & CXII; CXL. §. 13. & CLV. §. 3. Sed hæ dissitæ, ut memoria multo facilius, præsertim in tanto numero, labi potuerit. Videsis proximas. Confer igitur XLVII. & XLIX; LXIV. §. 6. & LXV; LXXXVII. §. 8. & LXXXVIII; CXXXIX. & CXL. §. 6.; & CXLIII. & CXLVI. quas ad eandem mulierem ambas attinere, Sectio docebit XXI. libri III. Obs. XLVIII. Eademque Sectio Obs. IV. §. 9. perspicue ostendet, non aliam esse mulierem, cujus casus hic indicatur Obs. CLV §. 4. ac §. 10. Quid? quod una quater repetitur non modo inter dissitas, sed & inter proximas Observationes. Vide enim §. 4. in Obs. XLVI. (priorem dico; nam mox per incuriam altera Observatio eodem numero designatur) & continuo lege Obs. CXXVIII. & post hanc in Obs. CXL. §. 2. in eademque §. 12. & an verum dixerim, facile intelliges. Quis non crederet, in Additamentis saltem, quæ huic I. subjiciuntur Sectioni, repetitiones vitatas esse? At tu Observationem III. confer cum VI.

(1) Prælect. ad Institut. §. 601.

utramque unam eandemque esse, cognosces. Idemque perspicies si XVIII. §. 1. 2. 3. adjectumque Scholium cum legeris; redeas ad Observationes, quas Bonetus ipse proposuerat sub num. XCIII. & XCII. nisi quod hanc, cum Willisii sit, Ballonio videtur adscripsisse. Sed & XIX. eadem est quæ apud Bonetum proxima sequitur, XCIV; quasi non de aliis addendis, sed de supra jam positis rursus ex ordine describendis ageretur: tantum abest, ut ad XIII. & ad XXVI. admoniti sint lectores, videri illam hominis ejusdem historiam hic ex Dominico de Marchettis; apud Bonetum autem sub numero CV. ex Petro, Dominici Parente, acceptam, neque XXVI. Stephanum Blancardum, professum alioquin (1) quæ ipse non observasset, *ex aliorum relatu immiscuisse*, non, inquam, sumpsisse aliunde quam ex Observationibus tot annis ante ab Riverio editis, atque adeo eandem esse quam Bonetus ante Blancardum produxerat sub numero CXXIII. nisi quod Bonetus Riverium quidem nominavit, nec ejus verba interpolavit, sed plura in morbi historia, nonnulla uterque in cadaveris sectione omisit.

3. Quod si omnes Sectionis hujus Observationes accuratius fuissent in certa capita distributæ; cum utilius cæteri eas perlegissent; tum minus facile Collectoribus accidisset, ut memoria laberentur. Mihi igitur cum illud constans propositum sit, nihil ut repetam; certo ordine opus est quo Valsalvæ & meas Observationes, huc præ cæteris attinentes, describam. Nam etsi plures præterea habebam, in quibus, inter cætera incommoda, læsa quoque respiratio commemoratur; tamen quæ magis visæ sunt ad Sectiones alias pertinere, eas omnes ad illas distuli; huc reliquas seposui. Has autem; ne ab iis longe abeam quæ supra indicata sunt; non incommode sic divisurum me credo, ut primum eas proferam in quibus præcipua læsæ respirationis causa extra thoracem est, tum eas in quibus est intra thoracem; ex his autem rursus illas primum in quibus est in pulmone, tum illas denique in quibus in thorace quidem est, sed extra pulmonem. Cum vero, quando extra thoracem est, sedem maxime habeat aut in capite, aut in ventre, aut in collo; me juvat a capite initium ducere.

4. Willisius quidem in Scholis Medicorum de Asthmate Convulsivo doctrinam maxime illustravit, suisque confirmavit observationibus, eorum præsertim, qui nisi erectum semper, aut pronum caput servarent, *statim anheli fiebant*, *ac velut moribundi respirabant* cum retrorsum caput moverent, aut supini decumberent, idque non aliam ob causam, nisi quod seri acris colluvies ingens, quæ intra eorum cerebrum dissecando inveniebatur, dum caput, ut diximus, reclinarent, versus nervorum originem qui pulmoni inserviunt, relapsa, illam vehementius urgebat, quemadmodum ex Sectionis hujus I. Observatione CLXIV. cognosces. Sed idem tamen ea melius omisisset quæ in Scholio leges, eidem subjecto Observationi, videlicet *Medicos veteres primam solummodo Asthmatis speciem agnovisse*, *quæ omnino a ductibus aeriferis obstructis*, *aut non satis patentibus procedit*; alteram autem, sive Convulsivam ignorasse, quippe solitos hujusmodi asthmata *vaporibus a liene*, *utero*, *mesenterio*, *aut alio quodam viscere satis immerito adscribere*. Ut enim prætercam Galeni, atque adeo Hippocratis locos, & quæ hujus Interpretes super Aphorismo scripsere 68. Sect. 4. (nam Avicennæ verba, quæ pariter produci vidi (2), de asthmate quidem sunt *ex nervis*, *& nucha*, *& cerebro*, sed per *catarrhum*, non per convulsionem illato) non ad alios hic provocabo, nisi quos in Sepulchreto possis inspicere. Vide igitur Scholia ad proximas Observationes CLX. & CLXV. In illo cum de orthopnœa ab renis calculo ageretur, *causam ejus rei*, inquit Ballonius, *esse volunt*, *quod nervulus est a sexta conjugatione pervadens diaphragma*, *& ad renes usque perreptans*, *qui oppressus*, *ut in opposito femore stuporis sensum infert*, *ita in partibus superis difficulta-*

(1) In Præfat. ad Anat. Pract. Rational. (2) Canon. l. 3. Fen; non 9. sed 10. tr. 1. c. 38.

tem nonnullam respirationis afferre potest. In hoc autem altero Scholio Platerus, *majores præsertim nervi Septi, a dorsali medulla progressi, defluxionibus, aut aliis morbis*, inquit, *separatim & solitarii infestati, dyspnœam quandam pariunt; qualem in asthmaticis, nullis aliis pulmonum affectorum indiciis apparentibus, continuo ægrotos infestare observavimus.* Num igitur hi veteres Medici de vaporibus hic verba faciunt, an de nervorum affectionibus? num aliam, nisi primam illam asthmatis speciem, quæ fit bronchiis obstructis, aut compressis, omnino ignorant? Vide, quæso, in eodem Scholio quæ paulo infra Plateri verba, Willisii ipsius verba subjiciuntur. *Juxta quod nervi* diaphragmatis *a muniis rite defungendis aut inhibentur, aut pervertuntur, respiratio difficilis varii generis producitur.* Num aliter Platerus? Et inferius: *Quod lienis perturbationi respiratio difficilis passim in hypochondriacis .... succedat, ratio est, quia nervi splenici cum pneumonicis communicant.* Num ab renis perturbatione respiratio difficilis alio explicationis genere deducitur apud Ballonium? Equidem ignoro, qua ratione Vesalius id explicaturus fuisset quod in hydrocephala puella observavit, libro superiore Sepulchreti (1) commemorata, *quoties caput ab adstantibus movebatur, & nonnihil, quantumvis etiam leviter, erigebatur, gravem illico tussim puellæ molestam fuisse, cum difficili respiratione.* Sed tamen neque a vaporibus, neque a catarrho *illico* per nervos in pulmones decurrente, ejus rei causam repetiturum fuisse, credo, præsertim cum cerebri quidem, & nonnullorum aliorum viscerum, pulmonum autem nullum omnino vitium adnotaverit.

5. Verum hæc ita accipias velim, ut cuique suum reddatur; non ut Willisio quidquam detrahatur. Ante quem potius mirandum est, non sæpius Medicos id intellexisse quod omnes post ipsum intelligimus. Cum enim ex quo homines sunt, proclive fuerit animadvertere, a terrore, ab ira, a gaudio, a mœstitia, a fletu quam cito, & quam manifesto mutetur respiratio, cumque Auctor vetustissimus libri *de Morbo Sacro* (2) diserte, ac vere monuerit, *ex nulla alia nobis parte voluptates contingere, & lætitias, & risus, & lusus, quam ex cerebro, itemque mœrores, & anxietates, tristitiasque, ac ejulatus, & querelas;* videtur sane, ex his obvium Medicis esse debuisse, quam potestatem habet in respirationem cerebrum, naturalibus dumtaxat cogitationibus, sed quotidianis animi affectionibus nonnihil commotum, eandem, multoque majorem habere posse, cum vi morbi vehementiore irritatur, aut premitur. Cujus vis effectum & præclare vidit, & dilucide explicavit Willisius, modo in cerebro, modo in hujus appendicibus Medulla, & nervis attendens, modo convulsiones inde repetens, modo paralyses, & horum alterutras modo in ipsorum pulmonum intimis fibris, modo in diaphragmate statuens, aliisque musculis respirationi inservientibus. Quod ad genus difficilis respirationis duæ attinent Observationes, Valsalvæ prima, nostra altera, quas tibi continuo describemus.

6. VIR annorum quadraginta evaserat ex acuta febre, delirio, & soporoso affectu stipata, cum paulo post, admissis in cibo, potuque, & assidua canabis tractatione erratis, rursus petere lectum cogitur valde læsa respiratione, ut erecta spiret cervice, idque cum sibilo, & magna elevatione abdominis. Difficulter loquitur, & per intervalla, idest cum aerem exspirat. Tussit: in faucibus ardorem sentit: dolet, non internis, sed externis thoracis, & ventris partibus; vigiliis torquetur. Demum quatuor, an quinque horis ab assumpto bolo, opium habente, cum in lecto amplius durare non possit, ambulat: lectumque repetens, improviso obit. VENTRE, & Thorace apertis, cætera viscera sana inventa sunt omnia; imo vel in ipsis pulmonibus nihil est aliud animadversum; nisi quod aere valde turgebant, nigrisque hic illic maculis distinguebantur. Parvula con-

(1) Sect. 16. Obs. 6. (2) n. 16.

cretione polyposa, quæ fuit in dextero ventriculo cordis, excepta, reliquus sanguis naturalem quodammodo servabat fluorem. Cranio autem aperto, primum *gelatinosa* seri concretio circa vasa sanguifera conspecta est, per Tenuem meningem repentia: tum serum limpidum, Laterales implens ventriculos cerebri, quale & intra primas vertebras circa medullam Spinalem repertum est: denique ipsa cerebri compages æquo laxior est animadversa.

7. Etsi facile poterant aliqui secundum ea quæ nos quoque, alias (1) ad te scribentes, commemoravimus, in hoc viro suspicari, cannabis, quam tractabat, pulverem, ut fauces irritando, tussim, & ardoris sensum excitaverat, sic etiam in pulmones irruendo, eosque male multando; maxima ex parte orthopnœam intulisse: dissectio tamen aliter docuit. Neque enim hic, ut in illo asthmatico qui plumas quibus culcitæ farciuntur, solebat a detritis particulis expurgare, *pulmonis vesiculæ* inventæ sunt *a tenui plumarum pulvere penitus infarctæ*, sicut habes in Additamentis ad hanc Sectionem (2); sed nihil nisi maculæ illæ nigræ, quas Valsalva cum spectasset, minime ad morbi causam attinere, censuit, quippe quam satis intra cranium agnovit. Sed hanc, convellendo, an resolvendo tantam illam respirationis difficultatem attulisse, dicemus? Signa non desunt aliquot, cur resolvendo videri queat. Si enim resolutas credas pulmonum fibras; facile intelliges, hos aerem expellere non potuisse, eoque præturgidos esse deprehensos, itemque cur opio dato, gravior facta sit affectio, & mors consecuta, fibris videlicet iisdem magis magisque laxatis: quæ si convulsione fuissent distentæ; inde, capturæ fuisse videntur utilitatem potius, quam noxam. Neque externus ille thoracis, & ventris dolor convulsionis magis quam laxitudinis, indicium erat, scilicet ob assiduos ingentesque musculorum conatus in ejusmodi respiratione ipsis proximisque laxatis, distractisque partibus. Cæterum hæc quæstio sive hoc, sive alio potius modo tibi videatur dirimenda; agitari non poterit ob signorum defectum in Observatione mea: quam sic accipe.

8. Mulier quadraginta circiter annos nata, liberorum mater, cujus sinistri oculi vitia aliis ad te Litteris (3) descripsi, certis de causis, quas requirens scire non potui, ab iis quos habuerat, Medicis pulmonum infarctu laborare credita, cum in Nosocomio demum mortua esset, pulsibus per extremos illos dies humilibus, facie rubicunda, nullo delirio, nulla soporosa affectione tentata, sub initium Aprilis A. 1741. a nobis, plures tunc forte variasque anatomicas perquisitiones, ut sæpius solemus, repetentibus, diligenter consecta est.

In Ventre nihil quod præter naturam esset, deprehendimus, si testem sinistrum, & uteri fundum excipias. Ille enim hydatide interiore distentus, castaneam æquabat: hic quodam in loco faciei internæ anterioris, itemque in altero posterioris excrescebat in substantiam ex fusco rubentem, inæqualem, ambitu subrotundo, altitudine modica. Thorax pulmones habuit sanos omnino atque integros, ut cor quoque. Sed Cerebrum, siquod unquam aliud, vasa omnia ostendit, quæ per Tenuem meningem discurrunt, sanguine turgida: & sanguinis multum in iis etiam fuit quæ per medullarem trajiciuntur substantiam. Cæterum cum cerebellum esset laxissimum, cerebrum ipsum laxum non fuit.

9. Mirum, hanc mulierem neque delirasse, neque sopitam fuisse, ut dixi, illis ultimis diebus; an quod ante novissimum morbum, vasa illa cerebri jam habere consuesset magis aliquanto distenta, quam æquum foret? Sic enim liceret utrumque intelligere, & cur minus quam cæteri, sit passa ab adaucta postremo vasorum distentione, & cur ab hac antea, majori fortasse ad eorum nervorum origines qui spirandi organis famulantur, magis illæ compressæ non secus pulmonum officia turbarent, ac si hi revera infarcti essent. Nec dicas, si res se

(1) Epist. 7. n. 14. (2) Obs. 4. §. 2. (3) Epist. 13. n. 9.

ad hunc modum habuiſſet; mulierem fuiſſe antea de capite magis, quam de thorace, aut ſaltem æque conqueſturam. Nam & queſta eſſe potuit; nos enim quibus antea obnoxia eſſet incommodis, ignorare coacti ſumus, & potuit etiam non eſſe queſta. Accipe enim quæ a Valſalva in Conſilio quodam ſcripta ſunt pro Nobiliſſimo Viro, qui cum recte valeret capite, convulſionibus tentabatur ad teſtes primum, inde ad univerſum quaſi ventrem, hinc denique ad caput. Scilicet in ejuſmodi caſibus ſe haud ſemel inveniſſe per diſſectiones, affirmabat, convulſionum originem in ipſo cerebro, quamvis nullum fuiſſet hujus laborantis indicium vel ipſo convulſionum tempore; cæteras autem convulſas, & dolore affectas partes vel ſumma cura examinatas ſine ulla omnino læſionis nota deprehendiſſe. Huc addebat, ſæpe in vulneribus quoque, imminentes convulſiones non illorum, ſed pharyngis antecedente dolore præmonſtrari (1); cum tamen conſtet, non in pharynge, ſed in vulneribus convulſionum cauſam eſſe, & doloris: qua de re tu Wepferi etiam poteris vel in Sepulchreto (2) obſervationes videre. Igitur cum reſpiratio difficilis eſt vitio nervorum, etſi tunc quidem facilius dignoſcitur, ſi cauſarum aliarum abſentibus ſignis, laborat caput; interdum tamen accidit, ut ab hoc ſit, cum omnino videtur illæſum.

10. Cæterum & ſæpe nervorum culpa, inſonte cerebro, turbari reſpirationem poſſe, in acutiſſimis doloribus manifeſtum eſt. Quamcumque enim hi corripiant partem, continuo mutari reſpirationem, videmus. Itaque ſive nervi qui ad reſpirandum inſerviunt, ſive illi qui cum his demum ſunt colligati, aut acrius irritentur, aut premantur, obſtruantur, intimeve pervertantur; ab alterutris nervis reſpirationem lædi poſſe, perſpicuum eſt. Et primis quidem; ut vetera Galeni (3) in nervis Coſtalibus mittamus experimenta, & vel ſola recentia, quæ hic in Sepulchreto (4) habes, a Lowero in Phrænicis inſtituta attendamus; primis, inquam, id eſt his Phrænicis inciſis, eadem continuo reſpiratio fit, quam in aſthmaticis equis conſpicimus; ut inde egregie Lowerus deduxerit hunc equorum morbum, quod nimis depreſſo diaphragmate nervi illi diſtracti, *relaxationem*, ſive *extra proprium tonum extenſionem* ſint paſſi. De nervis autem qui cum inſervientibus reſpirationi colligantur, quid attinet ſcribere? quando pene quotidie ut irritati reſpirationi officiant, in hypochondriacis, præſertim vero in hyſtericis videmus. Quin etiam ſupra (5) vel apud Ballonium oſtendimus, orthopnœam ab renis calculo ad eundem modum fuiſſe explicatam. Poſtea vero quam Williſius perſecutus eſt fuſius convulſorum nervorum effectus in diſſitis quibuſque partibus; Medicorum plerique, non modo cum oportuit, hanc illius ſequi doctrinam cœperunt; ſed haud raro etiam hujus facilitate, & commoditate illecti, interdum quoque fallaci rerum ſpecie decepti, abuſi ſunt uſque adeo, ut cum organorum vitia non deeſſent, nihil niſi convulſiones in multis morbis, præſertim vero ad reſpirationem attinentibus, accuſaverint non ſecus ac Veterum plerique accuſabant vapores. Qui abuſus, niſi caveamus, quam facilis ſit, non una in proximis Epiſtolis (6) docebit hiſtoria.

11. Nunc vero cum in hac quidem, poſtquam difficilis reſpirationis cauſa in Capite ſpectata eſt, illud ſequatur ut pariter conſideretur in Ventre; paucis, ut in re a vetuſtis uſque temporibus pervulgata, me expediam. Vides enim Galenum hic in Sepulchreto (7) laudari, aperte id docentem in certis affectionibus ventriculi, hepatis, lienis, aut partis omnino ventris quæ reſpirationis organis

(1) Vid. Epiſt. 54. n. 2. & ſeq.
(2) L. 1. S. 13. in Addit. Obſ. 2. & in Schol.
(3) De Anatomic. Adminiſtr. l. 8. c. 4.
(4) Append. ad Obſ. 110.
(5) n. 4.
(6) Epiſt. 17. n. 26. & Epiſt. 18. n. 17. & ſeq.
(7) In Schol. ad Obſ. 158.

ſit annexa. Seponimus hinc convulſiones, de quibus ſatis jam ſupra ex occaſione dictum eſt, in ventris viſcere quoque ortis. Nulla in hypochondriaco ſit convulſio: ventriculus tantum, aut proxima inteſtina flatibus turgeant; obſtabunt certe deſcendenti ad inſpirandum diaphragmati. Sic in aſthmatica illa Matrona, de qua eſt CXLVII. hujus Sectionis Obſervatio, *bene conſtitutos* pulmones, *inteſtina vero omnia*, inprimis jejunum, mire *inflata* ac *diſtenta* invenerunt. Hepar autem præter naturam adauctum, non tantum mole ſua deſcendenti, ſed & pondere officiet aſcendenti diaphragmati; itaque & inſpirationi, & exſpirationi adverſabitur. Hinc dyſpnœæ exempla ab aucto jecinore habes in eadem Sectione (1): nec deſunt ab nimia mole aliorum ventris viſcerum aut annexorum ſeptoTranſverſo, aut tantummodo ſubjectorum. Inter quæ illius præſertim memini, quod mihi adoleſcenti narrabat Albertinus. Genuæ quidam aſthmate vexabatur, cujus cauſam Medicus thorace contineri, non dubitabat. Conſultus cum eſſet Albertinus, latere illam potius in ventre, nec procul a diaphragmate, ſuſpicatus eſt ob certum quoddam in ventriculo ſymptoma in cibo capiendo, an poſt captum; neque enim hoc pro certo recordor. Illud recordor, ægri demum mortui obſervationem, a Viro docto, atque ingenuo, ejus Medico ad Albertinum miſſam, hujus ſuſpicionem comprobaſſe; nempe in pancreate morbus fuerat, quod in plures tumores excreverat totidem poma referentes; & ad cancri naturam vergentes. Sed Valſalvæ, & meas Obſervationes, huc ſpectantes, quoniam ob alia, præter reſpirationis, vitia ad alium ſervare locum præſtat, alibi habebis, in iiſque aliqua in quibus ob levem ad ſpeciem læſionem ventriculi, maxima erat conjuncta difficultas ſpirandi. Hic unum ſatis fuerit admonere: propter imæ thoracis, & ſummæ ventris partis communes fines, non ſatis a pluribus Medicis animadverſos aliis non reminiſcentibus, nonnullis ignorantibus, quam alte intra diaphragmatis fornicem, circumcirca thoracis cavo infimo comprehenſum, ſubeat cum altioribus ſuis viſceribus ſupremum ventris cavum; ob id, inquam, haud raro accidere cum in aliis, tum præſertim in reſpirandi vitiis, ut cauſa quæ ad ventrem pertinet, thoraci perperam adſcribatur.

12. In Collo autem etſi cauſa difficilis ſpiritus in ſemiobſtructione, aut compreſſione trunci Aſperæ arteriæ conſiſtens, obvia plerumque ſolet eſſe, ut cum devorata quædam non pharyngem ſubeunt, ſed in laryngem forte illabuntur, aut cum prope eandem arteriam durus aliquis tumor increſcit, cujuſmodi in Sepulchreto non deſunt hiſtoriæ; tamen nonnunquanm accidit, ut obſtructio, itemque compreſſio latere poſſint, minus ex ægri narratione, aut ex Medici inſpectione, quam ex conjectura dignoſcendæ. Quo pertinent deprehenſæ olim a Cl. Fantono (2) *in virili cadavere ulceroſæ arytænoides, earumque craſſities ita adaucta, ut anguſtiſſimus* in larynge *meatus ægro difficillime, qui dudum ſic vixerat, reſpiranti ſupereſſet.* Eodemque ſpectant non vulgares Obſervationes duæ, altera Valſalvæ, & mihi communis, altera Mediaviæ noſtri propria. Quarum illa habita eſt in ea Virgine, in qua primum vidi hymenis foramen bifariam diviſum per eandam ejuſdem ſubſtantiæ quaſi inſtitam, qualem ex aliis quoque poſtea adjectis obſervationibus in Adverſariis (3) deſcripſiſſe, iterumque cum ſejunctis ab hymene & columnis, & caruncularis illis quas nunc aliqui *piſiformes* vocant, memoraſſe me, ſcio; ut naturalem autem, ſive Chirurgi opera non egentem, me ut iidem ſcribunt, propoſuiſſe, ita neſcio, ut & certa quædam alia, de quibus agendi non eſt hic locus.

13. VIRGO igitur de qua modo dicebam, annos nata ad quadraginta, jam diu aſthmatica, imminuta inſuper voce, a Medicis procul dubio ex pulmonibus

(1) In Additam. Obſ. 12. & 17.
(2) Anat. corp. hum. Diſſ. 13.
(3) I. n. 29. & IV. Animad. 23.

laborare credebatur, cum acrius asthmate ingruente, de improviso mortua est, & ab Studiosis adolescentibus in Bononiense Anatomicum Theatrum illata A. 1704. VENTRIS viscera nihil quod præter naturam esset, habuerunt, si paulo majores testes excipias, duros, albos, prorsus scirrhosos, quibus hydatides aliquot incumbebant. In Thorace autem ipsisque pulmonibus nihil omnino vitii; ut jam omnes intra cranium morbi causam repertum iri, putarent. Sed & ibi recte constituta inventa sunt omnia. Mirabantur cuncti qui dissecta ex ordine viscera diligenter inspexerant; sed multo nos magis qui dissecueramus; cum ego, quin laryngem quoque aperimus, Valsalva? si forte & imminutæ vocis, & asthmatis, & mortis causa ibi delitesceret: neque enim eo tempore ad *horizontalem* glottidem, ad laryngis ventriculos, ad Arytænoidæas glandulas, ad articulos Arytænoidum, quæ necdum retexeram, aut restitueram, ostendenda larynx in Publica Anatome aperiebatur. Cum ille annuisse; quæri continuo inter nondum sepultas partes, & ad me referri laryngem, jussit. Quam ubi a tergo secundum longitudinem incisam, diduxi, continuo manifestum fuit quod quærebamus. Pus enim ex albo cinereum, & quasi pultaceum, formatum in obturamenti modum, occludebat penitus cavum laryngis quod intra glottidem est: eoque loco tunica laryngem convestiens erat exulcerata, quemadmodum & qua proximos annulos aliquot Tracheæ arteriæ operiebat; quanquam hic levius. Quibus postremo Anatomes die in Teatro demonstratis, satis omnibus factum est.

14. Cogitans postea, unde illiusmodi puris tantum cogi in eum locum potuisset, ut viam prorsus obturaret, cœpi larynges diligentius incidere, conspectisque non modo glandulis sub ea tunica consitis, sed & ventriculorum caveis in quas ea tunica se producit, tum ejusdemmodi glandulas, tum inferius crus operiens glandularum Arytænoidæarum; non difficulter conjeci, exulcerationem in Virgine de qua dictum est, ut infra erat manifesta, sic in ventriculis quoque latere potuisse, in hisque lentum pus moram trahere, præsertim corpore ad dormiendum composito, & aliquanto densius fieri, & postea inter loquendum excidere, & ad illud addi quod e laryngis & proximis arteriæ Asperæ parietibus depluebat. Sic aeri magis minusve obstando, magis minusve difficilem respirationem fecisse, donec ea tandem utrinque copia, eaque e ventriculis densitate prorupit, ut exspirando inde averti, forasque ejici non potuerit, non secus ac de improviso accidisse, vidit Mentzelius (1) a parva crassissimæ pituitæ portione, inter duos primos arteriæ Asperæ annulos fortuito subsistente, & hanc prorsus, firmissimeque occludente in sana alioquin, vegetaque puella. Jam vero in proposita Virgine, quæ nec vegeta erat nec sana, purulenta sputa, & tussis, & sensus in larynge erosionis, quæ, opinor, non defuerant, & difficultas respirationis, ac vocis imminutio, quæ certe fuerant, pulmonum exulcerationem mentiebantur: nec nisi accurata symptomatum cæterorum, quæ pulmones affectos confirmant, perquisitio, ut puta num materia quæ ejiciebatur, de profundiore loco ascendere perciperetur, num sensus in thorace esset ponderis, aut compressionis, num decubitus supinus, aut in latus difficilis, num ascensu per acclivia incommodus, & quæ sunt alia hujus generis quo plura, eo magis attendenda; nec, inquam, nisi horum absentia, perpetuus autem ab initio usque dolor in larynge persistens movere Medicum ad id conjiciendum poterant, quod revera fuit: quanquam tunc difficilius erat conjicere cujus exemplum non extabat. Hanc igitur primam ex proposita historia utilitatem elicies, ut quod semel observatum est, posse iterum nec forsan quam rarissime fieri, in ægrotantibus suspiceris: alteram deinde, ne in mortuorum dissectionibus facile pronun-

---

(1) Eph. N. C. Dec. 2. A. 4. Obs. 62.

cies, nullam morbi fuisse causam, quæ caderet sub sensus, itaque in convulsiones internas, aut alias ejusmodi affectiones rejiciendam esse quæ invisibilibus corpusculis deberi possint. Quod factum procul dubio fuisset in hoc casu, nisi forte in mentem venisset, ut aliis perlustratis partibus, hæc quoque particula novissime introspiceretur, larynx: quam ubi de respirationis vitiis, & de repentina præsertim morte quasi a suffocatione agetur, cave inexploratam omittas. Sed jam ad alteram Observationem veniamus.

15. MULIER octogenaria major, de spirandi, glutiendique difficultate, cum faucium ardore conjuncta, multos jam dies querebatur, cum in Nosocomium Patavinum excepta est. Ibi tam gravi paroxysmo difficilis respirationis corripitur, ut eo propemodum exanimetur. Servatur tamen, consequente sputo graveolentis puris, cui sanguis admistus erat. Cum mulier laryngem tanquam morbi sedem non modo indicaret, sed digitis prehendendo antrorsum traheret, & sic paulo facilius spiritum duceret; introspectæ sunt fauces, & uvula quidem, atque ascendentes ad ipsam musculosi arcus apparuerunt retrorsum acti; ut id pharyngis orificium quod ad os est, dilatatum videretur, eaque loca paulo magis ruberent quam soleant; sed nihil præterea conspicere licuit. Sic dies quindecim, aut eo amplius cum iis sputis, & difficultate respirandi mulier perstitit, donec magis hac urgente, irritis omnibus auxiliis, conficeretur circiter Kalendas Septembres A. 1725. COLLUM, in quo evidens erat, morbi causam latere, dissectum est, eaque ad hunc modum inventa. In Asperæ arteriæ tergo, intervallo transversi pollicis infra cartilaginem cricoidem, tumor excreverat ad magnitudinem dimidiatæ nucis juglandis, gulam quidem retropositam premens; sed arteriam illam multo magis: ut hujus viam ibi angustissimam redderet, in qua per oblongam patebat scissuram. Hac dilatata, tumoris cavum inspectum est putrida refertum materia, pariete autem comprehensum interius duro, exterius vero ex quibusdam quasi milii granulis facto subflavi coloris. Ex quibus duæ quoque constabant glandulæ, tumori extrinsecus proximæ, singulæ modicum pisum æquantes; ut ex una, harum simili, sed magis adaucta, effectum esse tumorem, appareret. Ex gula sectione perducta ad pharyngem, hæc intus maxime rugosa comperta est sic tamen, ut digitis rugas dissolvere liceret, pharyngemque amplitudinem justam reducere.

16. Quæ in mortua conspecta sunt, præclaram per se præbent explicationem eorum quæ in vivente fuerant animadversa, ut cum pene ad mortem deducta est instante tumoris, a pure maxime distenti, ruptura, aut cum Asperam arteriam antrorsum digitis trahendo, sicque tumorem a gula, atque adeo a reprimentibus vertebris, ut minus urgeret aeris meatum efficiebat. Duo tamen fortasse quæres, alterum, cur hic rursus, quamvis tumore per exitum puris imminuto, mortis causam attulerit? alterum, quænam illæ fuerint glandulæ: quarum tres, & una præsertim, adeo intumuerint? Quorum hoc facile intelliges, si quas a tergo Asperæ arteriæ olim pinxi (1), & quæ de iisdem, interdum; sed minus quam ista, tumentibus observavi (2), Adversariis in manus sumptis, inspexeris. Illud vero materiæ adscribes partim etiam tum in tumore congestæ, partim inde in bronchia delapsæ, quarum illa viam ut inventum est, aeri angustissimam relinquebat, hæc illuc ab expirato aere forte relata, magis angustam tantisper fecerit, dum fœmina ætate, morbo, alimenti, ob deglutitionis diuturnam difficultatem, exigua copia infirmissima extingueretur. Cæterum propter hanc ipsam deglutiendi difficultatem pharynx tandiu ferme otiata, in eas rugas interius se contraxisse videri potest. Cum hac autem historia illam conjunges quam retulit Vitus Riedlinus (3) *particulæ sanguinis grumosi, lapidis fere duritiem*

(1) Advers. 1. Tab. 2. Fig. 1. (2) Advers. 5. Animad. 39. (3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 7. Obs. 120.

nacti,

nacti, *juxta Asperam arteriam inventæ*, & hanc *comprimentis*, in ſene, cui ante pluſculos annos graviter lapſo, inde primum ejus partis dolor, ſemper autem poſtea difficilis fuerat reſpiratio. Et facilius ſecundum hiſtoriam utramque annues Gabrielio (1), qui orthopnœam, cum ſenſu ad fauces ſtrangulantis materiæ, & vocis interceptione conjunctam, abactis autem triginta vermibus ſolutam, ab his factam cenſuit, gulam diſtendentibus, arteriamque illam urgentibus, præſertim cum in alio ex orthopnœa pariter improviſa mortuo, vermes quamplurimos vidiſſet gulam occupantes, quin arteriam quoque adſitam, in quam ſibi viam erodendo paraverant. Sed etſi preſſio quæ a tergo ſit arctat magis, & facilius arteriam, quippe ab ea facie cartilaginibus non munitam; poteſt tamen ſiqua preſſio a fronte validior increſcat, adeo conſtringere, ut difficilem reſpirationem, & denique mortem afferat quemadmodum ſarcoma a Vorwaltnero (2) & *glandula thymi ingens*, *tophis cretaceis referta*, a Chriſtiano Vatero (3) inventa, ut cordis polypos opus non fuerit advocare ad pueri mortem explicandam, quando ſummum ſternum non ſinebat, thymi partem, ut neque ſarcoma illud, quod *ſub ſterno ad jugulum* erat, antrorſum creſcere, ſicque ibi utriuſque incrementum urgebat arteriam ad vertebras, aerique tandem aditum intercludebat.

17. Hactenus de cauſa, gravem ſpiritum efficiente, ſeu Capiti, ſeu Ventri, ſeu Collo inſideat, ſcriptum eſt. Nunc de illa cum Thoraci inſidet nonnulla adjiciamus: quanquam ex parte ad thoracem quoque attinent quæ noviſſime commemoravimus, ut omnino attinent Obſervationes Laubii duæ, altera vomicæ cum incluſo acuto & aſpero calculo adhærentis poſteriori parti Aſperæ arteriæ circa hujus diviſionem primam; altera ingentis ſteatomatis, quo eadem arteria comprehendebatur; quas, ut pote alia habentes digna quæ perpendantur, in Centuriis (4) leges Cæſareæ N. C. Academiæ. Nos enim hic de cauſis acturi pulmoni ipſi inhærentibus, ad earum perquiſitionem feſtinamus. Illud quidem nemini dubium eſſe poteſt, quin omnia quæ aut nimis comprimant, aut infarciant, aut inflexiles reddant ac rigidas pulmonum cellulas, tenueſque aeris canaliculos, ad has pertinentes, ea ſimul lædant reſpirationem. Nimis comprimit, exempli gratia, ſanguis annexa iis vaſcula diſtendens aut copia, aut turgentia, aut quacunque remorante cauſa difficilius tranſiens per pulmones: quorum primum fit in plethoricis, tunc præſertim cum feſtinantes accelerant gradum; alterum in febribus fervidioribus; tertium videtur factum in Fœmina Principe (5) quæ difficillima reſpiratione correpta, habuit pulmonum vaſa *uſque ad livorem tumida*. Infarcit præter humores quos bronchiorum glandulæ ſecernunt aut viſcidiores, aut uberiores, tenuiſſimus pulvis, cum aere jugiter attractus, ut in eo de quo ſupra (6) mentio injecta eſt, plumarum expurgatore, & in lapicidis præſertim, quorum pulmones duri admodum cum ſecarentur, culter *quaſi per acervum arenæ*, duci videbatur, ut in Sepulchreto (7) pariter leges. Quæ res ut duros, ſic etiam inflexiles pulmones facit, & inexplicabiles, quorum alterum exſpirando, alterum inſpirando plane adverſatur.

18. Sed idem quod ab involantibus, fieri poteſt ab inaſcentibus cauſis, iiſque aut ſimul bronchia infarcientibus, aut non infarcientibus. Animadverti enim in diſſectionibus bronchia perſequens, oſſeas, nonnunquam fieri eorum cartilagines vel prius quam ætas grandior ſit. Nam in decrepitis pulmonem *obdureſcere*, novit Ariſtoteles (8), & *fieri terreſtrem*, Littrius (9) autem, & Vieuſſenius (10), ille

(1) Ibid. Obſ. 188.
(2) Ibid. Obſ. 144.
(3) Dec. ead. 3. A. 9. Obſ. 161. in fin.
(4) IX. Obſ. 15. & VII. Obſ. 40.
(5) Eph. earund. Cent. 8. Obſ. 79.
(6) n. 7.
(7) Addit. ad hanc Sect. Obſ. 4.
(8) De Juvent. c. 14.
(9) Hiſt. de l'Acad. R. des Scienc. An. 1706. Obſ. Anat. 7.
(10) Traité de la ſtruct. du cœur, ch. 16.

in viro octoginta annos nato, hic in Matrona aliquot annis majore aut quosdam, aut omnes bronchiorum annulos esse osseos factos, scripserunt: quanquam neuter diserte docuit, an penitus etiam intra pulmones, imo cum *annulos* dixere, id credi possunt noluisse. Ego vero id vidi, & ostendere adhuc possum in penitissimis pulmonibus, ubi loco cujusque annuli plura inter se cartilaginea secundum naturam frusta nectuntur: etsi nonnulli ex iis qui erudite collegerunt exempla omnium corporis humani particularum quæ osseæ aliquando factæ repertæ sunt, non hæc modo, & pleuram, & internum oculum, quorum partem osseam conspexi (1), sed & facilius obvias trunci Asperæ arteriæ cartilagines prætermiserint. Cæterum ad meam observationem attinere quæ ex Columbo nostro hic in Sepulchreto (2) memoratur, minus crediderim, quam ad tunicas vasorum, propterea quod *in pulmonibus ossa non parva* vidisse se, scribit.

19. Ab innascentibus autem causis simul bronchia posse & inflexilia fieri, & infarciri, non difficile intelliges, si calculos intra ipsa gigni animadverteris. Equidem non sum nescius, Bronchiales glandulas, ut extra, sic etiam intra pulmones calcis instar aliquando indurescere. Idem tamen accidere multo sæpius credo lento humori, aut puri in illorum cellulis diutius retento; in bronchiorum autem ramis, certe scio. Tu quoque fac legas, ut ego olim, plerasque historias quibus centum propemodum Auctores calculos, tophosve proposuerunt tussi exclusos, aut in pulmonibus repertos; procul dubio mihi assentieris. Plures apud Rhodium (3) indicatas videbis, alias apud Henricum Meibomium (4), alias apud Sachsium (5), quarum penultimam; ne te moretur error typographi; Paavii esse, scito; sed plurimas; ut omittam cæteros; apud Schenckium (6), qui ante illos quas tunc potuit, non modo indicavit, sed etiam descripsit. In Sepulchreti autem Sectionem hanc I. etsi vel quædam Crucii, Blasii, Saxoniæ, Gendrotii relatæ sunt, quas ab aliis indicari, non memini; tamen præter eas quæ, ut dissectione carentes, ad institutum non attinebant, aliquot in eadem, proximisque Sectionibus omissas animadverti, quæ ex paulo ante laudatis Scriptoribus accipi potuissent, aut ex quibusdam tunc editis Cæsareæ Academiæ Voluminibus (7), itemque ex aliis, ut Contulo (8), & multo magis Mortono (9), nedum ex iis libris, qui necdum prodierant eo tempore, ut Centuriis (10), & Actis (11) ejusdem Academiæ, Commercio Litterario (12), aliisque.

20. Sed quoniam plerisque eorum nunc forte cares, nec indigna tamen res tota est de qua paulo accuratius agamus; summa quidem perlectarum a me historiarum capita huc redeunt. Ex quo Aristoteles (13) in hostiarum pulmone calculos sæpenumero anidmadversos indicare visus est, Aretæus autem (14), & Galenus (15) extussitas ab hominibus grandines adnotarunt, primi, quod sciam, induratas in veros calculos ejici viderunt Trallianus (16), & Paulus (17). In ipso autem hominis pulmone primus, quantum in præsentia memini, noster invenit Curtius (18), sed num ter, ut quidam ajunt, non memini, qui hæc tantum

(1) Vid. Epist. 21. n. 19. & 22. & Epist. 13. n. 9. 10. & Epist. 52. n. 30. 31.

(2) Obs. 46. primæ §. 6.

(3) Cent. 2. Obs. Med. 3.

(4) Exercit. Med. de Observ. rar. &c. n. 20. 21.

(5) Eph. N. C. Dec. 1. A. 2. Obs. 181. in Schol.

(6) Obs. Med. rar. l. 2. ubi de Pulm. Calcul. cum Straussii. Addit.

(7) Dec. 3. A. 3. Obs. 71. 72. 248. & A. 4. Obs. 109.

(8) De Lapidib. Podagr. &c. c. 8.

(9) Phthisiolog. l. 3. c. 6.

(10) III. Obs. 62.

(11) Tom. 4. Obs. 49. & Tom. 5. Obs. 68.

(12) A. 1743. Hebd. 13. n. 2.

(13) De Partib. Animal. l. 3. c. 4.

(14) Morb. Diut. l. 1. c. 4.

(15) Apud Schenck. cit. supra ad n. 19.

(16) Idem.

(17) Idem.

(18) Comment. in Mundin. Anat. c. 34. in fin.

legisse me sciam, *dissecto corpore vidisse* ipsum *lapillos plurimos in pulmone genitos, inter quos aliquis erat, qui ad magnitudinem faseli accedebat.* Porro quod ad numerum eorum attinet, ipsis Fernelius quoque (1) *interdum pulmones confertos* deprehendit, *plurimosque* in juvene quodam inventos memoravit Gesnerus (2), *quam plurimos* in muliere Hildanus (3), *aliquot centum* in Studioso Huldenreichius (4), in alio *innumeros* Raygerus (5); ut sileam cæteros, eosque etiam qui rejectos commemorarunt, de quibus duos nominare satis est, Hildanum (6), qui *infinitos* a phthisico redditos scripsit, & Boerhaavium (7), qui a Vaillantio ejectos tradidit *quadringentos*, eosque; ut de magnitudine etiam dicamus; omnes exiguos. Sed a granorum milii magnitudine sæpe ad lentis, ad pisi, ad ciceris, ad fabæ magnitudinem crescunt: quin Benivenius (8), & Prævotius noster (9) extussitum viderunt, ille qui ad avellanam æquandam accederet, hic qui eam nucem superaret. Grandes quoque fuerint, oportet, quos mirabatur Koehlerus (10) sine instante suffocatione per glottidis rimam egredi potuisse, & sane in transitu Asperam lædebant arteriam: nec minus ipse miratus sum nuper, cum me Cisiarius consulens pro sicca tussi, calculum obtulit mediocri osse mali persicæ vix minorem, quem conatu immani expectoraverat, duosque alios viciæ magnitudine, postea redditos, omnes ex dextero, nam inde ascendere perceperat, pulmone. Major tamen fuerit qui ab Œthæo (11) describitur, nucem æquans juglandem, a puella, id quod auget admirationem, annorum quatuordecim, & absque ulla subsecuta evidenti læsione, extussitus, si Medici quidem satis sibi a fœminea fraude caverunt. Sed eadem magnitudine intra pulmonem inventum ab Hildano (12) facile credo, ut columbini ovi a Contulo (13), quamvis inepte abuso Malpighiana ranini pulmonis imagine, in qua nobis humanum calculum delinearet.

21. Habet tamen quædam non omittenda de ejus duritie, signis, & incipientis curatione. Cum enim plerumque hi calculi soleant esse similes materiæ, in juncturis arthriticorum concrescentis, friabiles, instar pumicis leves, cretacei, tophaceive, qualem ex Cisiario (14) vidi; non crebro autem præduri, duri supra modum, durissimi, & vix semel silicea duritie, & pondere granorum viginti: is de quo loquimur fuisse dicitur *marmoreus striatus*, & *ponderosissimus.* Et cum haud raro asthma, & orthopnœa comitari hunc morbum consueverint, sæpius autem diuturna tussis, eaque, nisi hæmoptoe, aut phthisis adjungantur, sicca (perrarum enim est, nunquam fuisse tussim, ut in Jo. Franci (15) Observatione, cum pulmones referti essent lapillis; multo autem rarius est, non modo tussim haud nominari; sed diserte negari, unquam; mitto de ullo dolore; de ulla difficultate pulmonum esse conquestum alterum (16), in quo erant hi calculis pariter referti, nec tamen, sicuti in priore, exsiccati, ut minus irritabiles credi possent) cum symptomata, inquam, prædicta non raro, aut sæpius esse consueverint; adolescenti huic suo Contulus, valida oborta tussi copiam aquæ limpidissimæ e faucibus, narrat, produxisse, crescente in dies & macie, & dolore in medio thoracis, vehementi, & quasi ab infixo clavo, pertinaci & im-

(1) Apud Schenck. loc. cit.
(2) Idem.
(3) Cent. 2. Obs. 29.
(4) Eph. N. C. Dec. 1. A. 6. Obs. 221.
(5) Earund. Dec. 3. A. 3. Obs. 248.
(6) Cent. 6. Obs. 22.
(7) Prælect. in Instit. §. 835.
(8) Apud Schenck. loc. cit.
(9) Vid. Rhodii Obs. cit. supra ad n. 19.
(10) Commerc. Litter. A. 1741. Hebd. 8. in fin.
(11) Apud Schenck. l. cit.
(12) Obs. cit. supra 29.
(13) c. 8. cit. supra ad n. 19.
(14) n. 20.
(15) Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. Obs. 72.
(16) Earund. Dec. 1. Obs. 181.

moto. Non ſum neſcius, illum quem paulo ante dicebam nulla unquam tuſſi fuiſſe vexatum, aſſiduo pulmonum dolore in latere dextero laboraſſe, & quam diuturnos, & quantos laterum dolores is tulerit quem ſupra (1) ex Benivenio indicavi: quin Mortonus (2) docuit id quod prolatis etiam confirmavit hiſtoriis, ubi cum hæmoptoe horrendus thoracis dolor, pleuritici, vel peripneumonici æmulus, circa initium phthiſis contingat, rite ſuſpicari licere, hanc eſſe generis calculoſi. Sed tamen eſſe tunc calculos, ait, angulis, & aculeis præditos, & certe etiam Paulus (3) in hæmoptoico, qui aſperos tribulorum modo rejecit, dolorem commemoravit: ubi vero calculi læves ſint, nec ad lacerandum idonei, quamvis ſatis magni ſint aliquando, Mortonus tradidit, nihil incommodi afferre præter inanem tuſſim, & aliquam in pectore gravitatem. Verum Francus, nec Benivenius, nec Contulus ſuos angulis, & aculeis inſtructos fuiſſe, ajunt; itaque nullum ſanguinis ſputum attulerunt; ut conjicere proclive ſit, non pungendo ſemper, & lacerando, ſed pondere pulmonem a pleura, aut mediaſtino, cui forte affixus ſit, diſtrahendo, interdum dolorem facere, interdum ne ſic quidem, ſed aliter facere. Imo fuiſſe non raro ad lacerandum idoneos, & revera non ſemel laceraſſe, nec dolorem tamen ullum attuliſſe, ex iis intelliges quæ mox ſubjiciam; ubi quod de ſanatione adnotavit Contulus aliique, indicavero. Cum Medicorum plerique ad dolorem pacandum, maciemque arcendam, illi adoleſcenti lac eſſe dandum, ſtatuiſſent; Albertus Fabrius is quem tibi alias (4) merito laudavi, acerrime diſſenſit, ut qui unus morbi cauſam divinans, calculoſas in pulmonibus concretiones uſu lactis augeri poſſe, cenſebat: qua in ſententia fuiſſe poſtea Mortonum (5), videmus, ob eandem iſtam rationem, lacteam diætam non, niſi urgente neceſſitate, in phthiſi a calculis pulmonaribus permittentem: & ſane is cujus pulmones lapillis plenos a Franco inventos eſſe, dicebam, cupide adeo lac appetere ſolitus fuerat, ut hoc, etiam loco aquæ, & cereviſiæ biberet. Fabrii autem judicium comprobavit exitus. Lactis enim uſus calculum, aut certe dolorem auxit; mortemque acceleravit: cum alteri adoleſcenti, cujus morbum ex iiſdem omnibus ſignis ab eadem cauſa repetebat Fabrius, non lacte, ſed oleo amygdalino, aliiſque ejuſmodi, etiam ad lambendum, datis, illud conſecutus eſt, ut extuſſito lapillo, dolor paulatim abiret, perfectaque rediret ſanitas. Sic etiam Benivenius leniendo pectus, molliendo guttur, & Aſperam arteriam, calculum de quo diximus, extrudi viderat, omnemque dolorem cum inani tuſſicula amoveri.

22. Quanquam igitur vel calculis expectoratis, multo ſæpius ejuſmodi ægri pereunt, ſive quod cunctos haud ejecerint, ſive quod alios iterum gignant, ſive quod in pulmonibus peſſimas ab illis ſervent noxas, unde ex phthiſi, aut fere ex ſanguinis ſputo intereunt, mollibus videlicet pulmonibus facile etiam ab eo ipſo nixu læſis quem ad excludendum calculum edunt, ut recte docuit Boerhaavius (6); attamen exempla non deſunt, neque ea perrara, illorum qui redditis calculis, non modo longum tempus vixerunt, ut Petrus Borellus (7), Richardus Mortonus (8), Sebaſtianus Roth (9); Jo. Francus Hildeſius (10) teſtantur; ſed etiam convaluerunt, ut nonnulli ex his ipſis videntur, & certe alii de quibus dictum eſt paulo ante, & quos Trallianus (11), Wierus (12), Heſſus (13) memorant, iſque in primis, qui de ſe ipſo idem narrat, ſine ullo medicamentorum uſu poſt peregrinationem ſanatus, Oſwaldus Gabelchoverus (14).

(1) n. 20.
(2) c. cit. ſupra ad n. 19.
(3) Apud Schenck. l. cit. ſupra ad n. 19.
(4) Epiſt. 8. n. 32. & Epiſt. 10. n. 11.
(5) c. indicato.
(6) Ad §. cit. ſupra ad n. 20.
(7) Cent. 1. Obſ. 67.
(8) cit. c. ſupra ad n. 21.
(9) (10) (11) (12) (13) (14) Apud Schenck. loc. cit. ſupra ad n. 19.

Omitto alios, & in his Pechlinum (1), & quem alias (2) tibi nominavi, Casp. Desid. Martinettum (3), quorum ille tres calculos sine ulteriore incommodo extussitos vidit, hic duos, asthmaticis, quæ antea vexaverant, affectionibus omnino abactis. Omittere tamen nequeo Zacutum (4), & Georg. Wolf. Wedelium (5). Uterque enim pristinæ sanitati restitutos eos quoque proponunt, qui asperos e pulmone ejecerant calculos, nempe unum gravem, durum, oblongum ossis dactyli instar, eumque asperum, itemque plures, alios pisi, unum fabæ magnitudine, illosque omnes acutis angulis, tricuspidesque: & orthopnœam quidem, & inanem tussim a primo, ab aliis autem levem hæmoptoem, & tussim inductam antea, memorant; dolorem ullum non memorant. Cujus mentionem ne ab illis quidem factam invenies qui ab asperis calculis mortem, non modo cætera quæ mortem præcesserant, incommoda, allatam tradiderunt. Collega enim Wieri (6) lapillum *inæqualem*, *asperum*, Hildanus magnum illum de quo diximus (7), *undique asperum*, Raygerus (8) unum *hinc inde acutum*, Jo. Seb. Albrechtus (9) viginti *valde asperos*, Jo. Phil. Wolfius (10) multo plures *formæ omnes asperioris* aut in pulmonibus deprehenderunt, aut extussitos conspexerunt. Cum autem phthisim, tussim, hæmoptoem, asthma, dispnœam, febrem hecticam in illis ægris, aliique alia memoraverint; nemo ullam doloris mentionem injecit; ut hic levis fuerit oporteat, non horrendus (qualem proposuit Mortonus (11)) quamvis calculi non solum idonei essent ad lacerandum; sed etiam, ut in quibusdam ostendit sputum sanguinis, lacerassent.

23. Quin sanguis ea nonnunquam copia prodiit, ut occideret, velut generosum illum Virum, quem Dodonæus (12), vehementem quidem tussim, at dolorem nullum memorans, calculum sæpe excrevisse, narrat, *qui in extremis asperæ arteriæ ramulis ac propaginibus natus*, *loci figuram referebat*, *forma oblongus*, *teres*, *tenuisque subinde adnatis brevibus ramulis.* Contra, nihil rejecit sanguinis vir alter (13), qui lævi dyspnœa, nullo autem dolore vexatus, plurimas in utroque pulmone habuit tophaceas concretiones, *magnitudine avellanas sat grandes æquantes*; *multis acutas uncis*, *qui se se bronchiorum pluribus ramis infigebant.* Scilicet *ab initio molles*, *assumserant sensim continentium canalium figuram internam*, *sicque uncos passim formaverant*, *ubi ex uno canali via in alterum patebat.* Conveniunt hæc Plateri (14) Observatione, qui pulmonares calculos *nunc planos*, *nunc inæquales*, *& pro ratione vasorum tophi instar formatos aliquando sectione se deprehendisse*, retulerat. Jam vero post longum, sed fortasse non inutilem, de his calculis sermonem, illud constare, tandem vides, quod hujus initio proposui, calculos inventos esse qui certe concreverint in bronchiis. In iisdem autem bronchiis, itemque in cellulis in quas ultimi ipsorum desinunt ramuli, plerosque pariter concrevisse eorum quos memoravi, minimorum præsertim, credibile facit eorundem haud raro sine pure, & sanguine secuta rejectio. Quod si crebri passim bronchiorum ramusculi materia quæ sic indurescere possit, obsideantur; intelligis, qua ratione ab innata causa pulmones fiant *lapidescentes* & *tophos lapi-*

---

(1) Act. Erud. Lips. A. 1691. M. Maj.
(2) Epist. 5. n. 12.
(3) Litter. ibid. cit.
(4) De Praxi Med. Admir. l. 1. Obs. 103.
(5) Eph. N. C. Dec. 1. A. 3. Obs. 16.
(6) Apud Schenck. loco indicato.
(7) n. 20.
(8) Obs. cit. supra ad eund. n. 20.
(9) Act. N. C. Tom. 4. Obs. 49.
(10) Eorund. Tom. 5. Obs. 28.
(11) c. cit. supra ad n. 21.
(12) Apud Schenck. loc. cit. supra ad n. 19.
(13) Commerc. Litter. A. 1743. Hebd. 13. n. 2.
(14) Sect. hac Sepulchr. 1. in Schol. ad Obs. 41.

deos ementientes, aut *materiam duram gypseam* referentes, quales videlicet in Sepulchreto (1) commemorantur.

24. Denique non hoc tantum modo, sed & aliis indurescere pulmones possunt, ut cum scirrhosi fiunt, aut, quod rarius est, cum tendinem carnemve referunt: quarum mutationum hujus quidem exempla habes, præter id quod alias (2) ex Valsalva accipies, apud Franciscum Sylvium (3), & Jo. Bapt. Fantonum (4); illius autem alio in loco (5) ex me habebis, aut cum ipsam cocti hæpatis substantiam repræsentant, quod cum est, bronchia non solum infarciri, & minus flexilia fieri; sed simul maxime premi contingit. Verum cum hæc constitutio ad Sectionem pertineat de Pectoris, & Laterum Dolore; ad eam Observationes ejuscemodi nostras differemus (6). Et cum ad cætera, quæ memoravimus, mutationum genera attinentes hic quidem proferre nimis longum sit; satis erit unam tophacei pulmonis adscribere. Quam eo libentius accipies, quod non a me, sed ab summo Anatomico, & Medico Mapighio est. Hic enim, cum Albertinus, a quo illam habui, in Bononiensi S. Mariæ de Morte Nosocomio Medici Assistentis munere diligentissime fungeretur, solebat, siquis obscurior incideret morbus, rogatus invisere, & quid sibi videretur, illi indicare, velut in eo, quem continuo subjiciam, casu factum est.

25. Fœmina levissima scabie, sed non levi macie affecta, subinde tussicula, quam nullum unquam crassus sequebatur sputum, semper autem difficultate spirandi vexabatur, quam sive supina, sive in alterutrum latus jaceret, non propterea augebat, aut minuebat. Erecta quidem cervice paulo facilius spirabat; sed tum gravis erat ponderis sensus quasi a faucibus in thoracis cavum pendentis, easque angustas reddentis. Hanc fœminam, inquit Malpighius, probabile est, pulmones habere, ut ejus verbo utar, *tartarizatos*. Thorace sic mortuæ aperto, statim ad culter pulmonibus impressus est, horum stridor, non secus ac si arenaceas concretiones discinderet, Malpighi diagnosim veram ostendit, quam & continuata dissectio planissime confirmavit.

26. Dici non potest, quanta admiratione excepta fuerit dissectio hæc ab iis qui antea audiverant ex Albertino conjectura Malpighii. Ad quam ipse perduci probabile ratione potuit cum signa attente consideraret, tum etiam propriis, aut certe aliorum ex parte aliqua observationibus adjutus. Nam cum tophaceis, gypseisve pulmonibus præter spirandi difficultatem, *tussim siccam* fuisse conjunctam, memoriæ fuerat litterarum mandatum (7), ut etiam virum qui crebro calculos extussiebat, *in medio thorace gravitatis cujusdam pondus percepisse* (8): imo in plurimis *inanem tussim*, & *aliqualem gravitatem in pectore prementem*, ut supra (9) indicatum est, pati solitis Mortanus *lapides* in pulmonibus *cretaceos læves frequentes*, *atque aliquos etiam satis magnos* invenit.

Ægre tuli cum ipse in ejusmodi pulmones incidi, quæ, & qualia in viventibus fuissent incommoda, pro certo sciri non potuisse, in viro præsertin jam senescente, cujus pleraque sanguifera vasa sub finem Anatomes quam publice habui A. 1729. diligenter scrutatus, Vertebralem sinistram arteriam inter Carotidem, & Subclaviam ejus lateris ex ipso arcu Magnæ arteriæ nascentem vidi. In illo pulmonem alter tophaceus fuit, cordis autem ventriculus dexter, & annexa auricula firmis, & in speciem carneis, polyposis concretionibus omnino

---

(1) Sect. ead. Obs. 47. §. 1. & 2. & in Addit. Obs. 1.
(2) Epist. 17. n. 10.
(3) Sect. hac Sepulchr. Obs. 50.
(4) Obs. Med. 15.
(5) Epist. 18. n. 30. & Epist. 45. n. 23.
(6) Vid. Epist. 20. & 21.
(7) Vid. Sepulchret. Sect. hac 1. Obs. 47. & 1. in Addit.
(8) Sect. ead. Obs. 46. primæ §. 11.
(9) n. 21.

repleta, cum sinistra auricula, magisque ventriculus nil fere nisi atrum sanguinem semiconcretum haberent, itemque erant sanguine venæ omnes maxime distentæ, cum arteriæ pro staturæ modo contractiores viderentur, Magna autem ad partitionem in Iliacas, & inferius hic illic osseas lamellas ostenderet; supra vero nihil usquam hujusmodi. Sed, ut dixi, quæ vivens pateretur, & quo ex morbo interiisset, ignoravi. Interea ne graviter feras quod pauciores fortasse quam expectares, his in Litteris Observationes Valsalvæ, & nostras produximus; plurimas in proximis habebis. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XVI.

Agitur de Respiratione Læsa a causis intra thoracem, & primum ab hujus, aut Pericardii Hydrope.

SEQUITUR, ut quæ causæ intra thoracem quidem, sed extra pulmones sitæ, officiant Respirationi, videamus. Earum præcipuæ, & sæpius quam aliqui putant, occurentes aut ad aquam spectant effusam, aut ad cordis, magnorumque vasorum dilatationes. De utroque autem genere in Sectione quidem hac I. libri II. Sepulchreti Anatomici plures hic illic invenies Observationes; sed de neutro Sectionem peculiarem. Mihi vero & commodius fore videtur, & utilius, si nostras dividentes, his quidem Litteris complectamur quæ ad Thoracis Hydropem attinent, & Pericardii: quæ autem ad Cordis Aneurysmata spectant, & Magnæ arteriæ, eas ad Epistolam proximam servemus. Igitur quæ ad illum pertinent, ex Valsalva quidem sunt hæc novem.

2. MULIER annos nata circiter viginti duos, cachectica, sitibunda, leviter tussiens, & aliquid catarrhalis materiæ exspuens nubit. Aliquot post nuptias diebus decumbere cogitur. Pulsus est celer, frequens, humilis: tussis molesta, paucis cum sputis: sitis ingens. Pedes œdemate tumebant, eoque magis, quo magis ingravescebat morbus: quin jam facies quoque, brachia, & manus eodem tumoris genere occupabantur. Immoderati caloris sensus in sinistra thoracis parte: interdum præcordiorum angustiæ: respiratio difficilis; ut augescente morbo, erecta cervice spirare cogeretur. Itaque intra paucos dies moritur. VENTER paululum habuit seri, omnia autem viscera sana, nisi quod lien æquo erat major. Uterus quoque dissectus est, si forte ut in recens nupta, aliquod appareret conceptionis inchoamentum. Inerant quidem vesiculæ duæ, & massa quædam informis. Sed hæc ex mucosa fiebat substantia, cui alia adjungebatur ejus coloris, ut non multum esset concreto sanguini absimilis: eratque tota ab uteri parietibus omnino soluta. Contra vesiculæ, quarum altera parvæ lentis altera parvi ciceris magnitudinem æquabat, cum iis parietibus sic implicabantur, ut difficulter avelli possent. Verum nullis instruebantur sanguiferis vasculis, neque humor inclusus igne concrescebat; cum ova, idest ovariorum vesiculæ, ex duplici constantes membrana, tum manifesta habeant sanguifera vascula, tum concrescentem igne humorem & albuminis saporem referentem, quemadmodum vel in hac muliere observatum est. Denique Tubæ utriusque Falloppianæ in uterum ingressus prorsus erat clausus. Thorace aperto, pulmones inventi sunt a pleura quidem omnino soluti; sed duri; ut si propria peripneumoniæ signa præcessissent, inflammatione laborasse videri possent. Erat aqua in utroque thoracis cavo ea copia, ut ejus portio in sterni sectione eruperit. Erat & in pericardio ad uncias circiter quinque. Cum utrinque sumpta, igni fuisset imposita; illa quidem; non hæc

concrevit. Polyposa contretio fuit in utroque cordis ventriculo; sed major in dextero, quæ & per vasorum ostia se producebat, & in auricula præsertim se amplificabat.

3. Num vesiculæ muliebrium ovariorum sint ovula, non est hic disputandi locus; multo autem minus, an massa illa informis inchoamentum esset conceptus, quando utraque erat prorsus occlusa Tuba. Aquam in hac, & sequentibus Observationibus pulmones circum prementem, eoque obstantem ipsorum facili explicationi, præcipue attendimus, alia quæ eodem attineant, mox in loco non neglecturi.

4. Fœmina viginti sex circiter annorum, quæ uterum non semel tulerat, post animi perturbationes, toto corpore leviter, abdomine magis intumescit, difficulter, & erecta cervice, respirat, neutrum in latus laboriose decumbit, ingens in thorace pondus percipit, maxime sitit, donec difficultate spirandi ingravescente, mortem obit. In ventre pauca erat aqua; sed ventriculus præturgidus, & hepar magnum, adeo diaphragma sursum pellebant, ut thoracis cavea minor fieret. Cæterum lymphæ ductus turgebant in ventre, cunctaque hujus viscera bene se habebant, si indurata excipias ovaria. Thorax omnino aquæ plenus: pulmones nonnihil & duri, & rubri, variisque muculis nigris distincti, cætera sani. Dexter cordis ventriculus continebat polyposam concretionem, & circa hanc grumosum sanguinem: qui in sinistro, vasisque omnibus erat fluidus.

5. Quod Valsalva ita, ut reddidi, scriptum reliquit, neutrum in latus laboriose decubuisse quæ difficulter, & erecta cervice spiraret; aut illic negantem particulam, ut fit, per incuriam omisit, aut ad hunc modum est accipiendus, ut dicere voluerit, nisi una difficultas spirandi vetaret, utrumlibet in latus, ut fortasse experiendi causa imperaverant aliquando Medici, sine labore paulisper decumbere potuisse, quippe nulla hinc, aut illinc, ut in thorace æque pleno utrinque, molestia, aut dolore prohibitam. Quod autem in hac, & nonnullis aliis ejuscemodi Observationibus turgentes lymphæ ductus commemorat; id accidisse, putabimus, aut ob serum in sanguine redundans, aut ob eorum ductuum compressiones, obstructionesve in partibus ulterioribus, tantas aliquando, ut tenues quorundam ex ipsis tunicæ dissiliant, corporisque caveas inundet aqua. Casum habes in Sepuchreto (1) descriptum adolescentis qui se Willisio, ac Lowero curandum tradidit. Is post immodicas equitationes, aliasque corporis diuturnas exercitationes cum aliquandiu in sinistra thoracis parte eum sensum habuisset qui esse sine interna compressione non poterat, ibi tandem sensit disrumpi sibi quasi vas quoddam; *indeque per semihoræ spatium in regione ista humoris velut ab alto in pectoris fundum cadentis stillicidium non tantum ab eo percipi, sed etiam ab adstantibus audiri potuit*, res non ita facilis explicatu iis qui inter pulmones, & thoracis parietes negant spatii quidquam intercedere; vera tamen, ut postmodum comprobavit humoris, in eo latere congesti, cum fluctuatio in agitatione corporis ab ipso, ab aliisque *evidentissime* percepta, tum eductio per immissam a Chirurgo fistulam primum, semper autem postea per foramen ab natura reseratum, & ab arte servatum.

6. Vir ad quadragesimum accedens annum, multas jam hebdomadas febre lenta laboraverat. Ad eam levi se adjunxit pedum tumor, tussis irrita, faucium siccitas. Anhelans, erectaque cervice respirabat: vix pulsus percipiebantur. Ex improviso moritus. Dum Abdominis integumenta a subjectis musculis scalpello separantur, humor exit aquosus in sinistra umbilicalis regionis parte. Sana tamen in ventre omnia, si lienem excipias, triplo quam par esset, majorem. In Thoracis utroque cavo serum limpidum stagnabat: quod in vase vitreo serva-

(1) L. 2. S. 1. Schol. ad Obs. 75.

tum,

tum, post aliquot horas, nonnulla quidem, sed disjuncta, & ad fundum vasis, demisit; nihil vero ut serum in thorace repertum solet, in unum conjuncti, atque innatantis ostendit. Pulmones sani, & omnino liberi, nisi quod sinistri inferior lobus per brevem, & tenuem nexum ad pleuram alligabatur. Dilatatum erat pericardium, & seri limpidi plus selibra continebat. Cor magnum, in ejusque ventriculo præsertim dextero laxa concretio polyposa: cujusmodi res sane rara est in eorum corde, quorum in caveis aqua stagnat. Ductus Thoracicus, & lymphæ quoque ductus in ventre adeo erant exinaniti, nullum ut eorum usquam vestigium apparuerit.

7. Hic quoque cum de polyposa in corde concretione Valsalva loqueretur, negantem particulam fortuito omisisse videri potest, eamque rem haud raram dicere voluisse, quando de his novem hydropis thoracis Observationibus vix duæ sunt, in quibus illam defuisse, adnotaverit.

Quod vero lymphæ ductus vacuos animadvertit in hoc cadavere, fortasse alia hinc causa significatur quæ hydropem fecerit, ac quæ in fœmina proxima superiore. Nam vero ea causa fuerit disruptio illorum ductuum, forsitan ex me quæres. Ut enim suspiceris, inducet tum eorum vacuitas, tum effusus limpidus humor, & pauca deponens, tum junioris Verneyi (1) observatio in asciticis, quibus si non absimilem humorem Chirurgus educat; venter brevi iterum extumescere, & nulla fere spes vitæ esse solet. Sed num hæc necessario, an verisimiliter dumtaxat indicent eorum ductuum disruptionem, haud satis tuto in quovis casu determinari posse, censeo: in hoc autem si illorum inanitas disruptionem significaret; venter, ubi inanes sunt animadversi, ipse quoque fuisset hydropicus. Cæterum cum hydrope hoc thoracis, præter cordis magnitudinem, pericardii hydrops, ut in muliere illa recens nupta (2) conjunctus, in eademque pulmonum durities, qua nec altera (3) omnino caruit, cujus præterea septum Transversum tantopere, a subjectis visceribus in thoracem urgebatur, hæc, inquam, omnia facient, ut opinor, eam gratiorem Observationem in qua nihil unde lædi respiratio potuerit, nisi thoracis hydrops, de quo præcipue agimus, proponatur, velut hæc erit quam subjicio.

8. Anus septuaginta annorum difficulter spirat, non nisi in dorsum cubat, levi tussi catarrhalem materiam exspuit, multum sitit: pulsus aliquando vix percipitur: dexter pes œdemate nonnihil tumet. Antequam moriatur, per horæ quadrantem humorem multum, æruginosi coloris, vomitu ejicit. Ventre aperto, intestinum Colum repertum est qua jam ventriculo suberat, deorsum ad pubem usque se inflectens, hinc vero sursum donec ad consuetam sedem rediret. Ventriculus ejusdemmodi continebat humorem, qualis per vomitum ejectus fuerat, in eoque natantem concretam ejusdem coloris materiam. Ejus portio humoris seposita, materiam quandam postridie ad fundum præcipitatam exhibuit. Portiones autem duæ reliquæ, cum alteri spiritus, quem vocant, vitrioli, alteri autem spiritus affunderetur salis ammoniaci, nullam tunc quidem mutationem ostenderunt; mox tamen prima sedimentum quoddam in fundo habuit, secunda nullum. In Thoracis cavea utraque stagnabat serum ad libras tres. Uterque pulmo ad anteriora alligabatur. In cordis ventriculo dextero mediocris erat concretio polyposa, quæ per vasorum ostia se producebat.

9. Si quæ ad vomitu redditam materiam attinent, hinc removeas, quippe alio pertinentem, & Coli intestini minus quidem frequentem situm, sed haud ita rarum tamen, & minime, quod animadvertendum, hic nocuum, & pulmonum alligationem, & concretionem illam polyposam, quæ duo, certum est, in iis quo-

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. Ann. 1703.

(2) n. 2.

(3) n. 4.

que paſſim deprehenſa eſſe, qui facile ſpiritum ducebant; nempe una reſtabit aqua in thoracem effuſa, quæ illum difficilem redderet. Hoc ſignum, & pedum tumorem, & ſitim, aut faucium ſiccitatem cum in tribus quoque ſuperioribus hydropicis animadvertas; in duobus autem pulſus humilitatem, & tuſſim aut irritam, aut fere irritam, & cum hac quæ nihil denique, niſi catarrhalem materiam educebat, comparandam; jam potes, opinor, in illis quoque tribus quid ad thoracis ſpectaret hydropem, quid ad alia, cum hoc conjuncta ſuſpicari. Quæ tamen augere præſertim poterant ſpiritus difficultatem, ut cervice erecta ducendus eſſet. Itaque non miraberis quod anus in dorſum cubare poſſet; quod autem in neutrum latus, nimirum id aqua in utroque pariter cavo aggeſta, ſed neutrum adeo implens, efficiebat. Hoc, & aliqua eorum quæ hic attigimus, ut planius intelligas, hiſtorias attendito quæ ſequuntur, & cum hac, & ſuperioribus comparato.

10. JUVENEM mulierem tuſſis, ſitis, reſpirandi difficultas cum diu vexaſſent, tum præcipue ultimis vitæ diebus noctu premebant. Tuſſiens catarrhalem interdum expuebat materiam: in ſiniſtrum latus ob præcordiorum anguſtiam decumbere non poterat; itaque jacebat in dexterum. Pedes œdemate erant turgidi: facies quoque, & venter, ſed hic leviter, intumuerant. Tres circiter ante mortem dies erat quaſi ſomniculoſa, tardeque reſpondebat: biduum ultimum pulſus penitus deliteſcebant.

IN VENTRE effuſum erat ſerum ad tres quatuorve libras. Hepar ſubpallidum, lien exiguus; cæterum utrumque ſanum. Vix ullum in ventre apparuit vaſorum lymphaticorum veſtigium. In Thoracis ambabus caveis pulmones ſani; ſed in ſiniſtra liberi, in dextera pleuræ tenaciter adhærentes: rurſus in illa paucum ſerum; in hac vero quidquid loci inter pleuram, & pulmones relinquebatur, flavo erat ſero oppletum. In cordis ventriculis ſanguis fluidus, ſine ullo polypoſæ concretionis indicio.

In Capite denique ſanum cerebrum, niſi quod Laterales ventriculi ſerum continebant, idque levi ſanguinis tinctura infectum. Hoc igni impoſitum, craſſa materia ad vaſis fundum demiſſa, ipſum totum in auras abiit. Quod autem ſerum in ventre & in cavo item thoracis dextero fuiſſe, diximus, turbidum primum ab igne eſt factum, deinde ſenſim hoc quidem totum, illud autem fere totum, relicta in fundo nonnihil glutinoſa pellicula, avolavit.

11. Omiſſo quod ad ſoporoſam affectionem attinet, alibi a nobis tractatam, cujus hic cauſam ſerum; nec mirum in tali corpore; in cerebro quoque noviſſime effuſum fuiſſe, vides: atque adeo omiſſis quæ ad cætera pertinent ſigna, a te facile cum ſuperioribus conferenda, & eadem invenienda; duo quæ ſpectant ad difficilem reſpirationem non omittemus. Alterum, quod mulier in ſiniſtrum latus cubare non poterat, quippe quo, dextero penitus aquæ pleno, potiſſimum reſpirabat; itaque ſi dexteri aqua mediaſtino incumbens, hoc in ſiniſtrum thoracis cavum urgeret; jam per ſe non omnino ſero vacuum, & dextero alioquin ſemper minus; anguſtiæ præcordiorum ob magis impeditam reſpirationem vexabant. Alterum, quod hæc noctu præſertim erat difficilior. Id vero ſi eſſet ſignum hydropis thoracis, ut noſtri loquuntur, pathognomonicum; mirari deberes magis, in tot aliis ſeu Valſalvæ, ſeu noſtris Obſervationibus deeſſe, quam in hac una memorari. Qui tamen illud docuerint, plures acervatim nominari videbis a Cl. Reimanno (1), & egregios quidem Medicos. Primus autem ex iis fuit Carolus Piſo, ut Sepulchretum ipſum (2) monſtrabit, qui, & poſt eum alii id Obſervationibus comprobarunt ſuis, ibidem relatis (3). Nec vero negari poteſt,

(1) Act. N. C. Tom. 1. Obſ. 170.
(2) L. 2. S. 1. Schol. ad Obſ. 137.
(3) Ead. S. Obſ. 81. 82.

si ad cætera indicia hoc quoque accesserit, ut hominem a primo somno repente excitet gravior spirandi difficultas, veram sæpe esse conjecturam, thoracis hydrope laborare, sive quod a lecti calore sanguis turgens satis spatii ad transeundum per pulmones aqua compressos, ut Willisius (1) indicat, non inveniat, sive ob aliam potius causam; neque enim sola aqua est quæ pulmones possit comprimere, aut sanguifera per ipsos vasa contrahere: quanquam veri simile est, rem, si generatim accipias, bene Willisium explicasse, cum in morbis quoque aliis idem fere accidere, adnotaverit laudatus Reimannus (2), quibus in morbis animadverto pulmones premi, & sanguinis per eos vias constringi, aut impediri potuisse, ut hic a lecti calore non secus atque a corporis exercitatione turgens, pulmones, in eo præsertim corporis situ, permeare non valuerit. Quod si causa premens, aut constringens, vel si arctandæ in pulmonibus viæ, vel denique si transiturus sanguis, si hæc, inquam, omnia, aut pleraque non ita se habeant, ut id sequi debeat; non modo in iis morbis, sed neque in thoracis hydrope cubans æger primis somni horis ab ingruente suffocationis periculo excitabitur. Itaque intelligis, recte Cl. Helwichium (3) monuisse, ex eo quod æger non sic excitetur, minime consequi hydrope thoracis non laborare: & sane ad Observationes quas ipse indicat aliæ addi possunt, inprimisque Nobilis Adolescentulæ (4) cui *somnus prolixus* erat, & *in multam lucem productus*, & Senatoris Poloni (5) cui *nulla erat somni cum periculo suffocationis interruptio*, & plurimum tamen aquæ in utriusque thorace repertum est. Intelligis quoque, cum idem Helwichius (6) vicissim non dubitavit, quibus illiusmodi interruptio sit, hos vero thoracis hydrope laborare, intelligis, inquam, plus videri quam æquum sit, tribuisse permultis quidem, ut supra indicatum est, Observationibus, quas & sua ipse confirmat habita in quadam Matrona, & aliorum in altera, & tu aliis confirmare potes, iisque nominatim quas in Tinctore habuit Vallisnerii nostri Patruus (7), & in viro quodam Illustris Buchnerus (8); sed quæ tamen, ut veræ sunt, ita non faciunt, quin illæ pariter veræ sint quas opposuit Reimannus, eaque præsertim quæ Medicum exercitatissimum Jo. Jacobum Vicarium (9) eo adduxerat, ut ob istud in primis signum, *jurare* se posse, crederet, *infallibiliter ægrum hydrope pectoris laborare*, cujus mortui aperto thorace cum in dextero, sinistroque hujus cavo *nec drachmam unam aquæ; aut seri inveniret*; nunquam satis laudanda ingenuitate mirabundus exclamavit, *quam fallacia sunt subinde diagnostica*! Non me fugit, quam exceptionem postea excogitaverit, signum videlicet illud non valere, nisi pedes post ipsum, non ante ipsum intumuerint, nec quam ingeniose studuerint alii huic, cæterisque objectis a Reimanno Observationibus occurrere. Sed neque exceptionem illam esse video qui sequatur, nec mihi animus, nec opus est meas facere alienas lites, eam exceptionem, aut alias, atque alias examinando, cum vel ipse, etiamsi non examinatæ accipiantur, exceptionum istarum numerus satis ostendat, quam sæpe, & quam facile illud de quo loquimur, signum, aut, si mavis, ejus similitudo possit etiam bonos Medicos decipere, ut in morbis pulmonum, cordis, arteriæ Magnæ, pericardii, & in spasmodicis suffocationibus quas non semel vidi eadem exacte hora, non modo intra non breve spatium unius, aut duarum, aut trium a primo somno horarum, recurrere, non jam hos morbos, sed aquam in alterutro, aut utroque thoracis cavo esse, putent. Quamobrem neque hoc signum erit per se, & sine crebra hæsitatione, morbi hujus

(1) Ibid. Schol. ad Obs. 76.
(2) Obs. 170. cit.
(3) Eph. N. C. Cent. 10. Obs. 32.
(4) Sepulchr. l. 2. S. 2. Obs. 3. in Schol.
(5) Commerc. Litt. A. 1733. Hebd. 11. n. 2.
(6) cit. Obs. 32.
(7) Eph. N. C. Cent. 8. Obs. 74.
(8) Eorund. Act. Tom. 6. Obs. 50.
(9) Eorund. Cent. 1. Obs. 3. in Schol.

maxime proprium, cum in aliis quoque interdum appareat, cumque haud raro, ut vel nostræ, & Valsavæ confirmant Observationes, in iis defuerit, in quibus post mortem hunc morbum fuisse, perspectum est. Non erit tamen contemnendum, si ad alia, ut dixi, se adjunxerit, quibus potissimum aqua in thorace aggesta plerumque solet significari.

12. Mulier annorum septuaginta, temperamenti sanguinei, pinguis, dum filio pleuritico assidue inserviret, pleuritide & ipsa correpta, multos post dies ab hac libera evasit sine ulla materiæ expectoratione. Sed pleuritide continuo successit in sinistra thoracis parte sensus ingentis oppressionis; ut in lecto spirare non posset; nisi in dexterum cubaret latus. Catarrhalem exspuebat, materiam, valde sitiebat, tumidos artus inferiores habebat. Ad hæc, quatuor post mensibus, immanis accessit diarrhœa, quæ crebrius in dies urgens, tres menses perstitit. Toto hoc temporis spatio febris certa periodo, cum frigore, calore, & dolore capitis recurrebat; pulsus autem erat durus, & celer. His omnibus perstantibus, septimo ab ineunte morbo exacto mense interiit. Ventre aperto, jecur subcinereo colore, cætera sanum: sana quoque reliqua inventa sunt viscera, nisi quod in pancreate erat quædam arteria ad osseam duritiem perducta, cujus initio sanguis ipse concretus, deinde sola sanguinis fibrosa substantia densata continebatur. In Thoracis cavo dextero nullum prorsus vitium. Sinistrum vero aquæ plenum in qua filamenta quasi quædam natabant. Pulmo autem in ea aqua illæsus, nonnihil dumtaxat flaccidus. In cordis ventriculo dextero magna concretio polyposa, quæ inde se in venam Cavam extendebat.

13. Ne pleuritidi successisse empyema, credas, cum cætera ostendunt, tum aqua plurima cum ejusdemmodi filamentis a gravibus thoracis inflammationibus in hoc reperiri solita confirmabit, ubi de iis inflammationibus agemus. Sanguinis autem fibrosam substantiam in arteria reliqua coercitam, ut in ista ossea fuerat, densari adeo, ut viam denique sanguini intercludat qui a tergo sequitur, nempe illud est quod annis superioribus docuit Cl. Chirurgus Petitus (1). Quod vero contra atque in fœmina de qua paulo ante dictum est (2), & plerumque fieri solet, non in illud mulier cubaret latus quod aqua erat plenum, forsitan causa quærenda est; si non in mediastino quod incumbenti aquæ hic fortasse magis resisteret; in latere ipso opposito, quod cum prorsus esset vacuum sero, ferre illam posset, ab incumbente aqua factam, sui cavi diminutionem, quam non poterat in priore fœmina, quippe & ipsum aqua sua impeditum aliqua ex parte.

14. Mulier quinquagenaria, corpore mediocri, colore pallido, cum annum ipsum dyspnea laborasset, aucto tandem morbo in Bononiense Nosocomium excepta est S. Mariæ de Vita. Respiratio erat maxime laboriosa, sitis ingens, pulsus mediocriter celer, & parvus: quo in dies magis deficiente, ægra interiit. Ventris viscera omnia egregie se habebant. In Thoracis quoque sinistro cavo sanus erat pulmo, & undique a costis solutus; sed in sesquilibra subsalsæ aquæ natabat. Pulmo autem dexter arcte adeo pleuræ adhærebat, ut unum continuatum corpus cum hac efficeret, itaque nihil aquæ ab hac parte conspectum est; nisi quod ex infimo pulmone, dum cultro a pleura divideretur, lacerato, nonnihil emanavit seri. In corde tres polyposæ concretiones, densatum mucum colore, & habitu referentes; in venis autem crassus, & viscidus sanguis inventus est.

15. Quid fuisse dicemus causæ, cur paucum adeo serum; si cum superioribus historiis conferas; idque in altera dumtaxat thoracis cavea, maxime labo-

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1731. (2) n. 10.

riosam respirationem efficeret? An quod salinis imbutum particulis, pulmonum non tam copia premeret, quam aculeis quasi quibusdam subinde irritando, constringeret? Hoc nosti Albertinum (1) suis fretum observationibus docuisse, & per ejusmodi salium irritamenta difficilem explicasse respirationem ab effuso sero *non adeo multo*, sed eo *turbido*, ac *intense flavo*. Tale quidem in proposita dissectione non describitur; sed tamen, id quod in aliis non adnotatur, *subsalsum* dicitur. Expectas fortasse, ut huc addam tam arctam illam alterius pulmonis, & pleuræ cohæsionem. Sed quantæ sint lites de noxia, an innoxia cohæsione hac, vel uno inspecto Sepulchreto scire potes. Inde enim Hippochrates, seu mavis antiquus Auctor II. libri *de Morbis* (2) eam, Salio interprete, *pulmonis ad latus prolapsum* vocavit, indeque laboriosam respirationem deduxit: nec solum ex vulnere, etiam a Chirurgis ad pus educendum, inflicto, sed ab interna quoque causa oriri dicitur & ibi, & in libro *de Locis*, ubi diserte pulmonem resiccatum lateri *adhærescere* humido, scriptum est, & siccam pleuritidem facere, quod etsi quadantenus invertit, idem tamen Boerhaavius (3) docuit, cum qua *sedes fuit pleuritidis*, ibi, ait, *pleuram*, *impespirabilem redditam*, *pulmoni ejus lateris adhærere*. Porro Hippocratem secuti sunt alii, hanc quidem adhæsionem aliter explicantes, id est *viscido* ægrorum pulmonum sero *transudante*, & *glutinis vicem præbente* in *pectoris*, *ob interceptum spiritum*, *quiete & compressione* (4), aut *quando pulmones in magnam excrescunt molem*, *ob catarrhosam materiam imbibitam*, *& ita vix moventur* (5), sed tamen ab ea cohæsione, in mortuis deprehensa, difficilem qua vivi urgebantur, spirationem repetentes. Contra alii hanc inde repeti posse, negant, non suas tantum, sed adversantium quoque observationes proferentes; quando idem qui modo causam asthmatis multorum annorum in summa pulmonum cum costis cohæsione invenisse se, dixerat (6), continuo fatetur, *simili modo annexos fuisse pulmones* in eo qui *egregius tamen cursor fuerat*, itaque *ejusmodi adhæsionem ex necessitate asthma non invehere*. Huic vero tot consimiles sunt observationes & aliorum, & nostræ, ut brevitati in re pervulgata consulendum putemus. Quin pulmones undique non costis solum, sed & diaphragmatis, & mediastino arctissime annexi, nulla aliquando prævia difficultate spirandi, inveniuntur, ut in Additamentis ad Sepulchretum (7) Observatio, quæ Diemerbroeckii (8) est, monstrabit XXIV. Minus autem amplæ cohæsiones, quales in eadem proferuntur, tot, & tam sæpe superioribus etiam Anatomicis se obtulerunt, ut aliquot eorum ex instituto naturæ hominique utiles esse, censuerint (9).

16. In hac tanta dissensione summorum Virorum; non est facilis conciliatio. Nam quod ab nonnullis propositum vides (10), si laxa, & rara sit adhæsio, respirationi non obstare; obstare autem, si arctior, & ubique sit, aut ad amplos tractus; id vero minime respondet observationibus quæ paulo ante sunt indicatæ. Nec quod rationi eorum qui obstare, negant propterea quia pulmones utique debent *in inspiratione*, *pectoris dilatati motum* sequi, *cumque eo in exspiratione coarctari* (11), altera a Magno Viro quasi objecta ratio est in *lata accretione pulmonum cum pleura* hos *dilatato pectore non posse* tamen *descendere*, *neque diaphragma sequi*; hinc potest aliquis conciliationem comminisci, affirmando respi-

(1) Comment. de Bonon. Sc. Inst. Tom. 1. in Opusc.

(2) Vid. Sepulchr. l. 2. S. 1. in Schol. ad Obs. 67.

(3) Prælect. ad Instit. §. 606.

(4) Sepulchr. S. cit. Schol. ad Obs. 63.

(5) Sect. ead. Obs. 64. §. 9.

(6) Ibid. §. 8.

(7) Sect. cit.

(8) Anat. l. 2. c. non 12. sed 13.

(9) Vid. Schol. ad illam Obs. 24. & ad super. Obs. 64. §. ult. & ad 65.

(10) In iisd. Schol.

(11) Vid. Schol. 3. ad Obs. 32. in Addit.

rationem lædi ab adhæsione pulmonum tantummodo ad costas, non vero ad costas simul, & ad diaphragma; non, inquam, comminisci id potest. Namque; ut alia omittam; in aliqua memoratarum Observationum vidisti, cohæsionem fuisse cum costis dumtaxat, illæsa respiratione: cui similes invenies multas, duasque præsertim Cl. Hahnii (1), & quæ olim, similiter a Piccolhomino (2) in familiari suo habita est, *pulmonis totius tenacissime adhærescentis undique costis omnibus, cum tamen in eo nulla fuisset respirandi difficultas.* Quid ergo est? Illud certe a me negari non potest quod promiscue in cadaveribus virorum, & mulierum, cujusquemodi morbo absumptorum, dissecandis plerumque invenio, & quod omnes vident fere quotannis, cum in Theatro viscera thoracis suis in sedibus ostendimus, pulmones plus minus ad hujus parietes annexos esse; ut cum Diemerbroeckius (3) scripserit, id *fere tertiæ hominum parti* commune esse, Tulpius (4) autem, *pulmonem paucis corporibus esse omnino liberum*; ad hujus aliquanto propius, quam ad illius, observationes meas fatear, universe sumptas accedere. Num ergo paucis dumtaxat hominibus facilem esse respirationem, dicemus? ego ne id quidem fortasse dixero, quod dicunt aliqui, *faciliorem*, cum in adultoribus fere perpetuo hanc agnoverint adhæsionem reperiri. Nec tamen propterea cum illis facio qui a natura id esse, censuerunt, probe memor, vix in aliquo de tot fœtibus, a me dissectis, connexionem ejusmodi aliquam animadvertisse (quanquam *cum ea quempiam nasci*, non videtur credidisse Diemerbroeckius (5)) nec minus conscius, tam raro in cæteris quæ structura propius ad nos accedunt, animalibus eam inveniri, ut siquando paulo amplior occurrat, illa *de morbo suspecta sint.* Verum ut a natura non est; si neque, ut idem Diemerbroeckius putabat, vix unquam nisi a morbo est, puta *pleuritide, peripneumonia, aliove simili, cum exulceratione morbo*; neque enim credibile est, & sæpe verum non esse, scimus, si paucos excipias, homines omnes reliquos ejusmodi mala esse perpessos: sed multo probabilior conjectura est quam ad me olim scripsisse memini Cel. Vernojum, quod solis, & prope omnibus hominibus, nec eorum tamen fœtibus commune sit, id ab ridendi actione fortasse oriri, quæ illis solis, postquam sunt nati, communis est. Cæterum unde unde sit quod (sepositis iis in quibus id a morbo effici potuisse, non est negandum) unde unde, inquam, in aliis sit quod plerumque esse, certum est, qua autem potissimum parte, & quatenus, incertum; ut recte hinc Columbus noster (6) admonuit, *posse* quempiam *vulnere thoracem perforante laborare, neque tamen spirare vulnus cerni*, ita prudenter hac etiam de causa Chirurgi faciunt, qui pleuræ perforationem digito potius perficiunt, quam ferro. Sed ad illud tandem ut redeam quod expectas; cum ab inventa adhæsione pulmonum respirationis prægressa læsio repetita est, vehementer suspicor, aut causam aliam aliquam de tot quæ eam lædere profecto possunt, minus animadversam fuisse, aut si nulla revera alia usquam fuit, in ipsa illa pulmonis facie quæ pleura annexa erat, delitescere potuisse, ut puta crispaturam aliquam, expedito humorum cursui hactenus obstantem, ut irritari propterea nervi possent, & intima pulmonum officia turbare: quod; si aliam in aliis & humorum naturam, & nervorum dispositionem consideres; fortasse aut non prorsus displicebit, aut ad alia quæ tibi magis, atque adeo mihi satisfaciant, excogitanda in re difficillima excitabit.

17. VIRGO annorum quindecim, acuta febre, & diro præsertim dolore ca-

(1) Act. N. C. Tom. 7. Obs. 13.
(2) L. 4. Anat. Præl. Lect. 8.
(3) Obs. 24. cit. in fin. n. 15.
(4) Vid. Schol. ad Obs. 65. cit. ad eund. n.
(5) Vid. Schol. ad cit. Obs. 24.
(6) Vid. Schol. ad §. 9. Obs. 64. cit. ad n. 15.

pitis; nam mitia cætera erant ſymptomata; torquebatur. Febris circa diem decimum videtur remittere. Verum paucis poſt diebus ad hanc accedunt magna ſitis, laborioſa reſpiratio, in ſiniſtra thoracis parte dolor. His duobus ultimis ingraveſcentibus, intra dies non multos, lingua, & mente libera, præter aſſidentium expectationem decedit. THORACE aperto, pulmones quidem ſani; at ſiniſtrum illius cavum ſero plenum invenitur non valde abſimili urinæ jumentorum, in quo concretiones quædam natabant albumen referentes. In dextero quoque cavo ſerum, at perpaucum fuit. Sed in pericardio ea copia, ut totum oppleret, craſſius autem eo quod in thorace conſpectum fuerat: & cum exterior cordis facies leviter eſſet eroſa; fortaſſe ab eodem ſero id factum fuiſſe, conjici poterat. Polypoſæ in cordis ventriculis concretiones denſatum mucum quodammodo referebant: major autem erat quæ in ventriculo ſiniſtro.

18. Quod febris ejuſcemodi ſe remittere viſa fuerit ſine ulla ejus materiæ, quæ ipſam faciebat, excretione, vehementer ſuſpectum erat: & ſane hæc in thoracis, & pericardii cava ſe effuderat, ea acrimonia prædita, quam dirus capitis primum, mox partis ſiniſtræ thoracis dolor indicabat, confirmavit autem eroſio cordis. Cum vero a capite ad thoracem & cor divertiſſet; non mirum, ſi lingua, & mens liberæ ad extremum fuerunt, & ſi mors citius advenit, quam in hydropæ ſoleat, & aſſidentes expectarent: quanquam hydrope *ex acutis morbis oborti*, ut in *Prænotionibus* (1) habemus, *omnes mali ſunt. Neque enim a febre liberant, & valde doloroſi ſunt, ac læthales.* Quod vero concretiones illas in ſero effuſo Valſalva albumini aſſimilavit, de ovi albumine accipiendum eſt in calida denſato, quemadmodum in alia declarat Obſervatione (2).

Noviſſime quod ad pericardii hydropem attinet, in nonnullis quoque hiſtoriis ſupra commemoratum, ſeorſum mox videbimus, ubi alterius Virginis morbum, & diſſectionem propoſuerimus.

19. VIRGO annos nata circiter viginti duos non niſi erecta cervice ſpirare poteſt, multum ſitit, & tuſſit, ſputumque ejicit quaſi purulentum, interdum & ſanguine tinctum, febricitat, facie intumeſcit, tandem moritur.

IN VENTRE aquæ libræ aliquot ſtagnabant; ejus tamen viſcera omnia illæſa. Thoracis cavum dexterum plenum erat ſero: cujus minor copia in ſiniſtro fuit. Pulmonum ſubſtantia nullam oſtendit læſionem: quibuſdam ſolum in locis nonnihil rubebat; in aliis albebat. Pericardium totum aqua oppletum. In cordis ventriculis nihil, niſi ſanguis fluidus.

20. Satis de Thoracis Hydrope, & de pleriſque ejus indiciis, quantum ad Valſalvæ Obſervationes attinet, ſupra dictum eſt, ut minus in hac, ſicut in ſuperiore quoque hiſtoria fecimus, de illo nobis dicendum eſſe, cenſeamus, præſertim cum alia, præter ipſum, incommoda adjuncta fuerint: quanquam in hac Virgine ſputum non videtur fuiſſe revera purulentum, & quod nonnunquam ſanguine inficeretur, id facile eſt effectus fortuitus gravioris tuſſis exiſtimandum. Potius de Pericardii Hydrope, ut ſemel, atque iterum polliciti ſumus, hic aliqua ſunt adjicienda. Freindius (3) inter ea quæ Avenzoaris propria ſunt, & peculiaria, illud ponit quod de hoc hydrope loquatur, addatque, ſe tamen eum nunquam vidiſſe „ & Galenum ipſum ne verbum quidem „ habere de eodem". Æquum autem eſt ſic dictum accipere, quaſi nec Galenus in homine unquam vidiſſet; quando alioquin nihil magis inter hujus aſſeclas eſt vulgatum, quam quod libro V. ſcripſit *de Locis Affectis* (4): *palpitationem videlicet cordis aut per ſe evenire, aut cum ſignificatione quadam, quod in humore cor ipſum moveatur: neque enim mirum videri debere, tanquam humoris multitudinem*

(1) n. 8.
(2) Epiſt. 20. n. 36.
(3) Hiſt. de la Medec. P. 2.
(4) c. 2.

cumulari aliquando in ambiente cor tunica, *ut ipſum*, *ne attollatur impedire poſſit*; cum, ſicuti pergit dicere, & plurimum ibi humorem viderit in diſſectis animalibus, & hydatidem in ſimia, & in gallo ſcirrhoſum tumorem; *unde*, concludit, *veriſimilem conjecturam elici*, *homines etiam ſimilibus poſſe affectibus infeſtari*. Galenum igitur non modo de hoc morbo non prorſus ſiluiſſe, verum & ſagaciter hunc conjeciſſe, manifeſtum eſt, quin etiam notam aliquam ad ipſum dignoſcendum, & quandam rationem qua oriri poſſit, nempe ex ruptis intra pericardium hydatidibus, mihi quidem, ut poſtea oſtendam (1), videtur indicaviſſe. Pari autem æquitate ſi cum recenti Medico, alioquin docto, uti non potes, cui neſcio quomodo exciderit, hydropem pericardii *in artificum magis inventis*, *quam naturæ operibus quærendum eſſe*, at certe cum altero egregio, & ſupra a nobis laudato Viro agendum eſt, qui *Hydropem Pericardii affectum rariſſimum* eſſe, dumtaxat pronunciavit. Sic enim intelligemus, quaſi dixiſſet, rariſſimum eſſe per ſe ſolum; non cum aliis thoracis morbis conjunctum. Cum his enim, ut plures alii, ita nos quoque ſæpiſſime vidimus; ſolum autem, quod nunc meminerimus, nunquam. Quare & difficillimum eſt peculiaria ejus ſigna decernere, & diligentius ſunt ejus obſervationes, ſiquando ſolus inventus eſt, attendendæ velut hæc ex Valſalva noſtro.

21. Vir quidam, cui ab aliquo jam tempore pedes œdemate tumebant, levi corripitur febricula: reſpiratio difficilis fit, in dieſque difficilior, ut erecta cervice ſpirare cogatur: tuſſit, catarrhalem exſpuit materiam, plurimum ſitit. Denique moritur. Cadavere diſſecto, pericardium aqua plenum invenitur.

22. Nunc vero te plurimum mirari, ſcio, nullum in ſolo pericardii hydrope ſignum legentem quod ſupra non legeris in eodem cum hydrope thoracis conjuncto, imo & in hydrope thoracis a pericardii hydrope ſejuncto. Quo magis credes, verum ſcripſiſſe Cl. Grætzium in Diſputatione (2) quam, Præſide Hoffmanno, edidit, cum diſerte negavit, ſe *pene ulla deprehendere ſigna quibus hos* duos hydropes *diſtinguere rite poſſit etiam exercitatiſſimus Medicus*. Hæc tamen continuo ſubjicit; *niſi forſan lipothymias frequentiores*, *ſpirandi vero difficultatem mitiorem in hydrope pericardii*, *quam thoracis eſſe*, *quis dixerit*, *prætereaque*; *ægrum pericardii hydrope affectum fluctuationes aquarum*, *de latere in latus ſe ſe convertendo*, *adeo diſtincte*, *ac quidem alias in hydrope thoracis fieri aſſolet*, *non ſentire obſervet*. *Solent tamen*, inquit, inter initia hydropis pericardii *plerumque cachexia laborare pituitoſa*, *vel ſcorbutica*, *ſtipata faciei plumbeo colore*, *pallida viſcidaque urina*, *obſtructionibus viſcerum variis*, *functionum corporis inertia*, *virium languore*: creſcente autem morbo, *pulſus valde diminuitur*, *urina pallida*, *tenuis*, *pauca*, *frequentes interdum lipothymiæ*, *pondus cor aggravans*, *& conſtringens ſentitur*, *reſpiratio paulo exiſtit difficilior*, *febris lenta cum ſiti haud raro ſupervenit*, atque alia quæ ommittit, *truculenta*; ut morbus ab initio *clanculum* aggrediens, & *ſucceſſive ſenſimque irruens* in eam demum quæ dicta eſt, *ſymptomatum acerbitatem* erumpat. Quæ omnia recenſui, ut conferas cum hiſtoriis non modo allatis a nobis, aut afferendis, ſed ab aliis quoque propoſitis, atque adeo cum ea (3) quæ ipſi Grætzio occaſionem præbuit illam Diſputationem ſcribendi. Etſi pericardium adeo extenſum, ut *totum*; ſic enim ait; *thoracis cavum repleret*, ab aqua fuerat ejuſcemodi, quæ univerſam cordis extimam faciem exederat, thoracis autem cavum erat propterea omni ſero vacuum; de ſignis tamen hæc tantum legimus, ægrum *pondus gravativum in imo pectoris ſentientem*, *cæteriſque ſymptomatibus hydropem thoracis innuentibus diu vexatum*, tandem obiiſſe quaſi *hydrope thoracis*, *ut judicabatur*, confectum. Quod ſi ab ea diſcedis Obſervatione, & Sepulchretum adis, in quo

(1) n. 33.
(2) De Hydr. Pericard. §. 4.
(3) In Procemio, & §. 3. ejus Diſput.

plures

plures ſunt aliæ deſcriptæ, ſive eas inſpicias in quibus alia quoque mala, & nominatim ſimilis cordis exeſio cum magno paricardii hydrope proponitur, ut LXXXVI. primæ in hoc II. libro Sectionis; urinam quidem fuiſſe, leges *paucam*, ſed *turbidam*, & *ſanguinem ſcorbuticum*; at miſſis aliis quæ alio evidenter attinebant, ut dolore ſiniſtri hypochondrii, unum reſtabit *aſthma*, quod & ex parte alio pertinebat; *violentiſſimum*; ſive eas quæras in quibus nihil niſi pericardium memoratur *plenum aquis*, aut *immanem in tumorem elatum*, *pluribus libris aquæ diſtentum*; pro ſignis omnibus hæc invenies, *cor vehementer palpitaſſe*, aut ægrum *jampridem palpitatione laboraſſe*, *& ſpirandi difficultate*, ut in §. 10. & 4. Obſervationis XXI. Sectionis VIII. in quam Sectionem, quippe ad Cordis Palpitationem ſpectantem, vel plures quam in eam I. relatæ ſunt hydropis hujus hiſtoriæ.

23. Quoniamad ſignum ventum eſt, Galeni, ut ſupra (1) diximus conjectura indicatum; de eo, & de altero, ſimul tradito, *quadam* videlicet *ſignificatione*, *quod in humore cor ipſum moveatur*; an res ſæpius illi reſpondeat conjecturæ, videndum eſt. Noſter quidem Saxonia, ut in Sepulchreto (2) videbis, cordis ex hoc morbo palpitantis cum ſigna diceret pulſus molliores, ſpirationem frequentem, nullam ſitim, oculos concavos, tum *ſentire* ægros inprimis, tradidit, *cor in aqua quaſi natare*, idque referre ſolitum ſibi Patricium Venetum, qui *in pericardio aquæ magna copia, id quod ſectio oſtendit, laborabat.* Reimannus autem (3) etſi ex alio pariter noſtrorum Profeſſorum ſciebat, ſenſum in quodam Sene eundem fuiſſe; paucos eſſe, ait; homines ſenſus tam exquiſiti: & ſane in tot aliis, non dico ratiocinationibus (4), ſed Obſervationibus memorari, non videmus: Palpitationem autem in hoc affectu interdum deeſſe, productis oſtendit hiſtoriis. Quibus (ne forte perraras putes) noli oblivisci tum ſupra a nobis deſcriptas accenſere, tum infra deſcribendas, aliaſque, præſertim in Sepulchretum quoque (5) relatas ex Diemerbroeckio, negante in ullo omnium, quos ſecuit hydrope hoc etiam non mediocriter affectos, *ullam omnino cordis palpitationem* fuiſſe, ſed contra aſſeverante, *pulſum languidum, ac rariorem inveniſſe*; palpitationem autem *excitari potius a quovis liquore, etſi pauco, dummodo.... aliqua vellicante qualitate cor infeſtare poſſit.* Et aſſeclas quidem habet Diemerbroeckius ex recentioribus plures, ex quibus ut hoc probant omnes, ita illud aliqui confirmant propterea quia magna diuturnaque copia undique alluentis aquæ fibrarum cordis tonum & robur infringi potius, minuique, non dubitant. Verum & Obſervationes ſunt cordis in hoc hydrope non vellicati modo, ſed & exeſi, in quibus nulla palpitationis ſit mentio, qualem produximus ſupra (6), qualeſque imo ſpectabiliores in Cæſareæ Academiæ Centuria III. & IV. (7) & in Sepulchreto ipſo (8) reperies, præter eam quæ ſupra (9) indicata eſt: in quibus ſi forte eroſionem ſpecie magis, quam re, fuiſſe, ſuſpiceris; at vellicationem ſaltem, moleſtiamve a circum hærente materia cordi haud de fuiſſe, fatearis. Innumeræ autem Obſervationes ſunt; quod ignorat nemo; in quibus cum pericardium aqua careret, longe alios, varioſque morbos comitata erat cordis palpitatio. Cujus rei meminiſſe oportet quandocunque hoc ſymptoma cum pericardii hydrope conjunctum legitur. Legitur autem perſæpe. Nam, ut aliis non utamur exemplis, niſi quæ in voluminibus proſtant laudatæ Cæſareæ Academiæ, neque in Sepul-

(1) n. 20.
(2) L. 2. S. 8. Obſ. 29.
(3) Act. N. C. Tom. 1. Obſ. 170.
(4) Ut Sepulchr. cit. S. 8. in Schol. ad Obſ. 21. §. 4.
(5) Sect. ead. 8. Obſ. 22.
(6) n. 17.
(7) Obſ. 141.
(8) L. 2. S. 2. Obſ. 3. cum Schol.
(9) n. 22.

chretum referri potuerunt; quinquies (1) id invenies adnotatum. Sed quinquies pariter invenies, simul aut Aortam arteriam prope cor, aut venæ Cavæ ad hoc valvulas osseas factas, aut cor etiam ipsum æquo majori, imo nonnunquam stupenda magnitudine, aut pinguedine, præter eam qua vix unquam caret, onustum adeo, ut auriculæ, ipsumque totum nil nisi magnum pinguedinis acervum primo aspectu referrent, aut scirrhosos; pessimeque affectos pulmones, aut denique, nec id raro, hydropem thoracis cum pericardii hydrope conjunctum: thoracis autem hydropem, non modo illa alia quæ dicta sunt, vitia, interdum adjunctam posse habere palpitationem, ex Observationibus aliis constat, quibus & eam addas licet quæ in iisdem est voluminibus (2). At enim sunt, inquies, exempla quoque, unde liqueat palpitationes a pericardii hydrope provenisse; neque enim vel in Sepulchreto desunt in quibus illæ cum hoc uno morbo conjunctæ memorantur, quemadmodum supra (3) agnitum est, & certe qui post has controversias scripsit Medicus gravissimus Boerhaavius (4) diserte confirmavit, *ab hydrope pericardii, cordis miras palpitationes fieri*. Quid ergo est? Vera omnes observasse credendi sunt; sed alii in aliter dispositis hominibus, alioque morbi tempore: itaque sicuti ne hoc quidem signum pro inseparabili, & omnino proprio est habendum, ita non contemnendum est, eoque minus, quo magis cum aliis conjunctum fuerit in hoc hyprope sæpe adnotatis.

24. Qua autem ratione; ut illuc revertar; ab hydrope thoracis hunc distinguemus? Quam Grætzius indicarit, vidisti, (5); nunc accipe quam Reimannus (6). *Adest hic etiam*, inquit, *respirationis* difficultas, *præsertim a motu fortiori, vel ascensu acclivium, ea tamen cum differentia, ut oppressio respirationis magis sit anxia, quam sonora, adsunt lipothymiæ frequentes, tussicula sicca, & magis fere quam in pectoris ascite, lentaque corporis, sine causa manifesta, contabescentia*: quam etiam posuit Carolus Piso, & alia nonnulla quæ rationibus allatis explicat, ut videbis in Sepulchreto (7). Verum si observationes potius, quam auctoritatem, rationesque requiras; neque apud Reimannum invenies, quæ ad hunc attineant de quo agimus, morbum, a morbis aliis, ut optandum erat, sejunctum. Erant tamen quædam ante aliquot annos tunc editæ, quæ proferri possent, ex Vieussenio, & una multo antea proposita a Stalpartio (8). Hic enim persanatam ab se narrat prætumida ac pallente facie puellam, nunquam menstruas purgationes expertam, in qua *distincte admodum, pulsante corde* (cujus *palpitatione laborabat*) *ipsius aquæ agitationem in pericardio audire licebat*. Et Galenus quidem, ut supra (9) vidimus, scripserat, palpitationem cordis, quæ a pericardii hydrope fit, fieri *cum significatione quadam, quod in humore cor ipsum moveatur*, liberum nobis relinquens interpretari, an ea significatio ab ægris percipienda sit, ut paulo ante (10) dictum est accidisse nonnunquam, an a Medicis, qui ad pericardii regionem manum, auremve admovendo, aliquid ibi fluctuationis animadvertant, egregium utique præ cæteris signum futurum, & pro pathognomonico habendum, si quidem semper, & in iis quoque esse posset, quibus aut pericardium non multum aquæ adhuc habet, aut cor in aqua non vehementer agitatur, sed languido & obscuro motu vix contremiscit, sique nulla se interponere aliquando posset fallacia aut ab aquis in thorace stagnantibus, aut ab ipso palpitationis motu, aut a causa alia aliqua Medicum facile decipiente. Quam fortasse suspicati sunt

---

(1) Dec. 3. A. 5. Obs. 154. Cent. 6. Obs. 51. Act. Tom. 1. Obs. 170. Tom. 2. Obs. 7. Tom. 6. Obs. 143.
(2) Tomo eod. 6. Obs. 50.
(3) n. 22.
(4) Prælect. ad Instit. §. 711.
(5) n. 22.
(6) Obs. cit. supra ad n. 23.
(7) In cit. ibid. Schol. ad Obs. 21. §. 4.
(8) Cent. 1. Obs. 36.
(9) n. 20.
(10) n. 23.

qui Stalpartii Obſervationem prætermiſere, cum præſertim non ſolum non eſſet per diſſectionem confirmata, verum etiam ob integram ejuſmodi morbi ſanationem nonnihil forſitan dubia reddita. Sed Vieuſſenius (1) etſi quatuor de pericardii hydrope obſervationes pollicitus, in tertia quæ ad pulmonum hydropem attinet, pericardium ne memorat quidem, in ſecunda autem cum aliis conjunctum morbis hydropem pericardii deſcribit; in prima tamen ſejunctum ab hydrope thoracis, aliiſque morbis proponit, ut pariter in quarta; niſi forte polyposas concretiones mortem diu præcedere, tu quoque credas, pulmonum autem compreſſionem pro effectu; id quod eſt evidentiſſimum; pericardii maxime diſtenti non habeas. Prima igitur, quæ in puero fuit, hæc ſigna præbet. Principio ex hilari, prompto, optimeque colorato, triſtis, ſegnis minus vividis oculis, pallidus, palpebriſque, & labris ad plumbeum colorem vergentibus eſt factus. Si paulo celerius incederet, aut ſcalam aſcenderet; perdifficilis fiebat reſpiratio, palpitatio autem cordis qua aſſidue vexabatur, violentior. Morbo deinde jam valde progreſſo, ciborum apetitum amiſit, & corporis vires, cujus extrema jugiter habuit ſubfrigida, pedes vero etiam tumidos, pulſum autem ſemper mollem valde, debilem, parvum, frequentem, & nonnihil inæqualem. Lenta denique correptus febre, confectuſque eſt.

Obſervatio autem quarta, in qua pericardii multo maximus hydrops fuit, virum proponit melancholici temperamenti, qui egregie ſemper valuerat, donec anno ante laborare cœpit difficultate ſpirandi, quæ ſenſim creverat adeo, ut tandem a tribus, aut quatuor menſibus hominem cogeret dies nocteſque in lecto, ne ſuffocaretur, ſedere. Erat tunc macilentus, nullo ne pedum quidem, manuumve tumore, utriſque autem plerumque ſubfrigidis, parum vividis oculis, facie autem, ſed labris præſertim, ne forte hic verba Auctoris latine reddens, obſcura, aut ambigua faciam; *d'un gris de fer obſcur.* Juſſus in dexterum, & mox in ſiniſtrum latus jacere, pari in utrumlibet cum moleſtia jacuit; in dorſum autem cum multo majori, tuncque faciei color obſcurabatur, pulſus magis fiebat & parvus, & frequens, & inæqualis, extremæ autem partes corporis paulo frigidiores videbantur. Hic quanquam tum etiam e lecto ad ignem accedere per ſe poterat; poſtridie tamen inter prandendum mortuus repente eſt, morbum, & mortem præcognoſcente, & prædicente Vieuſſenio. Qui ad morbum internoſcendum quæ potuerit ex prima illa pueri Obſervatione indicia ſequi, conferendo intelliges. Certe ad eundem morbum, quamvis cum aliis, & nominatim cum thoracis hydrope conjunctum, in alio mox puero dignoſcendum hinc ductum ſe eſſe, fatetur in ſecunda de illis quatuor Obſervatione, quod in toto morbi progreſſu, & ſub finem palpitatio cordis fuerat, color palpebræ utriuſque inferioris, & unguium plumbeus, mœſtitia multa, & alia aliqua eorum ſimilia quæ in puero primo: & ſane inter initia adnotaverat in puero hoc ſecundo faciem ſubpallidam, extrema corporis ſine calore, non prorſus liberam reſpirationem præſertim cum ſcalas aſcenderet, pulſum autem valde mollem, & nimis frequentem. Quæ omnia, a me infra conſideranda, tu interim ſi cum Gratzii (2), & Reimanni (3) ſignis contendas; quæ diſcrepent, quæ ſic ſatis ſimilia ſint, quæ denique eadem, continuo intelliges.

25. Forſitan hic quæres, in ſecundo puero quæ notæ adduxerint Vieuſſenium ad thoracis hydropem, præter pericardii hydropem præcognoſcendum. Quoniam puer crura habebat tumida, humili autem capite cubare non poterat, & quoties ſe in latus converteret dexterum, multo difficilius ſpirabat; ob hæc, inquit, credidi, in ſiniſtro thoracis cavo eſſe aquam effuſam: & ſane illud totum implere comperta eſt: Noli autem mirari, quod in viro quem pariter hu-

(1) Traité du cœur, ch. 1. (2) n. 22. (3) n. 24.

mili capite jacere non potuisse, dixi (1), nullus, nisi pericardii, hydrops fuerit; fuit enim hic præter omnem modum tantus, ut omnes propemodum pulmones distentum obtegeret pericardium: præterea illa duo alia deerant signa: denique hydropis quoque thoracis indicia nulla sunt adeo peculiaria, ut non aliquando Medici vel peritissimi in eo dignoscendo decipiantur; quod in juvene quodam sibi, & summo alteri Viro accidisse, illustri ingenuitatis exemplo ipse fatetur Vieussenius (2), quem Cl. quoque Schreyus (3) est imitatus. Quo magis tibi attendenda sunt tum ea quæ supra (4) admonuimus de signis ejusdem hydropis, tum Observationes ipsius nostræ, quæ jam, ut ordo postulat, huc sunt afferendæ. Erunt enim pleræque earum, uti etiam quæ de pericardii hydrope adjicientur, profecto ejus generis, ut non tam doceant, quam dedoceant nam & hoc facere non inutile est, ut perspicue; quod Vieussenius (5) ait; appareat „ non tam facile esse thoracis hydropem cognoscere, quam aliqui credunt „ Medici, nimium sibi tribuentes, anatomen ignorantes; & qui nunquam sibi „ putarunt cadavera esse incidenda, aut cum ab aliis inciderentur, inspicienda. „ Nam qui plura inciderunt, aut inspexerunt, hi saltem, cum illi minime dubitant, ipsi dubitare didicerunt.

26. Vir Bononiensis cum difficultate respirabat, nec jacere poterat in latus sinistrum: in dexterum non solum poterat; sed assidue jacebat. Etsi neque elatiore cubabat capite, nec tumidos habebat pedes; quæsivi tamen, num primis forte somni horis repentino quodam suffocationis sensu excitaretur? Negavit. Querebatur autem de duritie quadam ad superiorem partem ventris: quæ & manu admota percipiebatur, eo in loco, ut cuipiam posset induratum pancreas videri. Mortui apertus Venter patefecit, id esse jecur, sanum quidem, sed depresso a dextris diaphragmate, cujus ibi natura haud amplius carnea videbatur, illuc quo diximus, compulsum. Thorax autem reclusus ostendit, tantam illi diaphragmatis parti aquæ copiam incumbere, ut etiam mediastinum, quamvis crassius factum, sinistrorsum impelleret.

27. Diaphragma aliquando ab amplificato certa de causa pulmone dextero fuisse depressum, adeo, ut jecur, alioquin sanum, deorsum actum pro tumore a Medicis haberetur, audivi: ab aquæ autem copia, in sinistro thoracis cavo cumulata, diaphragma *ea qua æsophagus progreditur parte instar sacci versus sinistrum renem protrusum fuisse, ut ventriculus hepati superjaceret*, in Sepulchreto (6) legi. Cæterum quæ hic mihi hydropis thoracis signa defuerint, satis intelligis. Homo tamen difficile respirabat, & in alterum dumtaxat latus jacebat. Quid, cum etiam hæc desunt? Credes fortasse, me hic producturum Ruffii in Virgine, & Wepferi in Adolescente Observationes: quas nimirum qui indicat, illam Virginem, ait, *thoracem totum aqua virosa repletum habentem, sine difficultate spirandi ad mortem usque permansisse*; hunc autem Adolescentem, *licet in ejus dextri pectoris cavitate lib. tres, in pericardio autem lib. una seri inventa fuerit, tamen.... ad ultimum vitæ articulum semper humili situ decumbere valuisse*, quin *acclivia sine impedimento, scandebat*, inquit, *atque currendo magis, quam lento gradu alta petiit*. Sed tu in Sepulchreto; nam & in hoc, ubi de Tabidis agitur (7), Observatio utraque relata est; hæc recognoscens, invenies, Adolescentem quidem ea quæ novissime dicta sunt, tunc fecisse, cum effusæ aquæ nihildum esse videretur; postea autem *difficilius respirasse*, & quamvis *incederet lento gradu, frequenter ae-*

(1) Ibid.
(2) ch. cit.
(3) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 34.
(4) n. 9. 11. 15.
(5) ch. cit.
(6) L. 2. S. 7. in Schol. ad Obs. 25. in Additam.
(7) Sect. ead. Obs. 91. & in Additam. Obs. 48.

rem distento pectore captasse: Virginem autem *narium pinnas inter expirandum expandisse, nec tamen insignem dyspnœam adfuisse.* Satis est igitur, utrumque decubuisse, & Adolescentem certe, semper *humili situ.*

Ego vero Observationem huc afferam a Mediavia nostro eodem quo habuerat, die XIV. Kal. April. A. 1745. mecum, ut solet, communicatam: ex qua cognosces, accidere nonnunquam, ut thorace quantumvis aqua pleno, non duo tantum quæ in proposito viro signa non deerant, sed & cætera, quæ præcipua habentur, desint omnia.

28. LANARIUS, consistente vir ætate, & gracili corporis habitu, ante aliquot dies inflictum cultro vulnus acceperat altera scapula, ut per ipsum hujus latum os immitti digitus posset. Manifestum erat, inter id os, & costas pus esse, quod etiam aperta illuc a decliviore sede ex arte via, multum prodibat. Sed an intra thoracem quoque esset, & an vulnus in hujus cavum pervenisset ambiguum. Nam etsi cruenti aliquid in sputis fuerat animadversum, non satis constabat, quippe in macilento lanario; vulneri, an labi, fortasse antiquæ, pulmonis id esset imputandum; præsertim cum alia omnia penetrantis vulneris, effusique in thoracem humoris deessent indicia. Certe humili capite, & in utrum latus sive Ars juberet, sive ipse mallet, assidue jacebat, neque ulla unquam ab inflicto vulnere ad vitæ usque finem tentatus est spirandi difficultate. Sub eum finem pulsus erant duri, parvique. CADAVERIS Thorax intus, extraque diligenter inspectus est. Et extra quidem amplus sub toto lato illo osse erat sinus unde pus fluere solebat, & in quo etiam tum fœdissima continebatur materia parietibus graveolentibus, & nigricantibus. Nulla tamen cum thoracis cavo fuit usquam communicatio. Exteriorem inspectionem confirmavit interior. In neutra enim thoracis cavea pus erat; sed utramque implebat aqua, eaque flava qua novissime educta, nullum usquam indicium apparuit viæ, aut cuniculis per quem sinus de quo dictum est, cum thorace communicaret. Pulmones ad aliquem tractum pleuræ fuerant annexi, & qua diaphragma tangebant, *gelatina* quasi quadam obducti. Qua abstersa, cum inspicerentur, & secarentur, etsi inventi non sunt egregie constituti; nihil tamen ostenderunt vitii, quod magnopere attendendum esset, aut quod recens videri posset.

29. Quod ad vulnus attinet, omnino crediderim, non recta, sed oblique inflictum fuisse, latoque scapulæ osse tunc forte ab ea costarum sede quam versus culter, per ipsum jam transmissus, pergebat, sic satis abducto; itaque in cavum thoracis non pervenisse. Quod vero ad aquam; facile hujus congestionem post acceptum vulnus jacente, ideoque otiante homine, antea in assidua exercitatione, & calore versato, increvisse potius, quam incepisse. Verum ut ut fuerit; illud certe vides, tanti hydropis præcipua signa defuisse omnia; ut mirari minus debeas, si eorum quædam in tribus defuerint Observationibus, quas, ut prima illa, Bononiæ a me olim habitas, continuo producam.

30. ADOLESCENTULUS nulla manifesta, quam accusare posset, causa in difficultatem spirandi inciderat ante finem A. 1704. Ob hanc in Nosocomium S. Mariæ de Morte exceptus postea, & pluribus, variisque remediis, sed frustra, curatus est. Ex iis scio, venæ sectionem semel, atque iterum imperatam, semel esse atque iterum visam statim quidem eam difficultatem nonnihil minuere; sed id levamen non permansisse: quæ autem alvum moverent, ne id quidem præstitisse; quanquam nec manifesto nocuerunt. Sed hæc mihi narrata sunt, cum primum inspexi, idque non toto ante mortem triduo, pallidum, erectaque semper cervice respirantem. Cum inspiraret, animadverti, imum pectus valde attolli. Nec sitis, nec calor, nec alia ejusmodi erant febris indicia. Pulsus tamen arteriarum frequens; sed cordis, quod, manu admota, palpitare videbatur, multo frequentior: quæ comparatio sæpe, & diligenter instituta, semper ad eundem

modum respondit, ut in eo pariter quod & arteriarum, & cordis pulsus mire essent inaequales. Aucta spirandi difficultate, obiit centesimo circiter ex quo hæc inceperat, die. MORTUI erat tumidior facies, ut moribundi quoque fuerat; sed pedes non tumidi. Circum oculos, & in Abdomine livor. Quo diducto, omentum apparuit nigricans, & globulis, ab utraque facie, quasi glandulosis opertum. Sanus lien. At jecur exterius album, intus ad *tabacci* colorem accedebat: vesicula ejus ex albo flava, & valde contracta. Ipsum vero per tenues membranaceas telas ad proximas partes, & præsertim ad septum Transversum, etiam qua alioquin non solet, alligabatur. Erat autem peritonæum qua septum illud convestit, asperum parvis quibusdam quasi globulis, magnitudine, & forma variis. Porro aqua ex flavo virens in ventre non deerat. Thoracis vero utrumque cavum ejusdemmodi aqua implebat: quæ dum spongiis exhauriebatur, videre erat his adhærentia cum *gelatina* quadam varia frusta quasi membranularum. Dexter pulmo ad latus annexus erat per telas plures, quales cum jecinore descripsi: eoque manu sinistrorsum reducto, pleura apparuit quæ ejus posteriori parti respondeat, hic illic tanquam minutis ictibus percussa, ut restitantem coccineum sanguinem ostenderet. Pulmo autem sinister & suprema, & laterali tota facie valentissime cum pleura cohærebat, quæ iis in sedibus, & præterea in subjecti diaphragmatis magna parte, & in mediastini anteriore, & qua hoc pericardio appositum est, non modo erat globulis exasperata, ut peritonæi partem fuisse, dixi; verum insuper ea erat & duritie, & crassitudine, ut arteriæ Magnæ a corde exorientis parietes, nec paulo, superaret, ex alba intus substantia constans, minutis particulis compacta: Pulmones ichore spumoso, albidoque, si manu comprimeres, scatere conspiciebas. Cæterum nihil habebant vitii, ut neque ipsum cor; nisi forte duas, tresve concretiones polyposas magni facias exiguas, & pene mucosas, quarum una in auriculam dexteram, duæ reliquæ pertinebant in Magnam, & Pulmonarem arterias, singulæ in singulas. Intra pericardium autem fuerat aqua ejus persimilis quæ in ventre, & thorace descripta est, sed copia vix majori quam modica. Quod reliquum est, Thyroidææ glandulæ sinister lobus quid vitii haberet, hic esset adjiciendum, nisi id satis jam esset factum in Epistola Anatomica IX. (1), in qua Adolescentulum quem thoracis hydrope interemptum ajo, hanc ipsum fuisse, scito.

31. Cum multa, & varia super hac historia adnotari possint; nos brevitatis studio pauca seligemus. Et primum, quod ad pleuram attinet, difficile est veram causam assequi, cur in dextera posteriore thoracis parte inflammatæ instar, restitante sanguine, apparuerit. Nam si forte aquam accuses ex flavo virentem, quasi aculeis salinis irritando id facere potuisset, eandemque conjicias, in pericardio vellicando cor, pulsus adeo pervertisse; tunc vero dispiciendum est, cur aqua eadem cum esset in ventre, & in sinistro quoque thoracis cavo, neutrubi irritationis effectus ediderit, imo ne in reliqua quidem dextera thoracis maxima parte. Difficile etiam, mihi quidem, est dicere, cur pleura, cum certa ea in sede appareret inflammata; nullum tamen afferret dolorem pleuriticum. Denique cur adeo & crassa, & dura facta esset ad tot, & tam magnos tractus a sinistris; ad nullum a dextris. Nam si ad aggestam aquam spectare id, credas; eadem hæc erat etiam a dextris; ut multo sit in hac nostra difficilior explicatio, quam in Observatione LXXV. quæ in II. libri Sepulchreti Sectione I. immerito, ut mox ostendam, uni adscribitur Francisco Michino. In ea enim Observatione in eadem *sinistra tantum thoracis cavitate* maxima proponitur aquæ copia, qua in cavitate etiam tantum erat *pleura admodum crassa & callosa, & similiter pulmones, mediastinum, septum transversum ... erant callosa fere.*

(1) n. 39.

32. Utinam vero priora illa omnia tam possem dilucide ac facile explicare, quam animadversionem meam de præcipuo illius Observationis Auctore. Vide enim Fallopii nostri septem illas quæ inscribuntur *Observationes de Venis*: & in extrema Septima totidem verbis; nisi quod pauca alia, quæ mox proferam, interjiciuntur, & subjiciuntur; illam ipsam quæ Michino tribuitur, leges. Eas autem Observationes ad Fallopium attinere, cum hujus Institutiones, Observationesve Anatomicæ ostendunt quandocunque de iisdem rebus sermo incidit quæ in plerisque harum septem Observationum memorantur; tum vero procul omni dubitatione confirmant verba illa quibus concluditur Quarta: *& hunc consensum venarum observavi ego Fallopius eo anno in pluribus cadaveribus.* Verum ne forte putes, ab Editoribus Operum Fallopii Omnium huic temere adjudicatas fuisse Observationes Michini, aut Michinum sibi tribuisse quæ essent Fallopii; sic habeto. Cum hujus *Expositionem in Librum Galeni de Ossibus* Michinus edidit Venetiis A. 1570. eique addidit septem illas quæ pariter *tunc primum in lucem* proferebantur, Observationes, ingenue ipsum in libri fronte fuisse testatum, *omnia esse ejusdem Authoris*, Fallopii videlicet, ab se autem *ejus discipulo ex fidelissimo codice, dum ille ea publice profiteretur, descripta fuisse*: itemque iisdem illis Observationibus hunc titulum, suo loco præfixisse, *Observationes Anatomicæ Gabrielis Fallopii a Francisco Michino, de S. Archangelo; illo dictante, descriptæ.* Illud a Michino adjectum est quod inter Quinctam, & Sextam Observationem in ejus quidem editione ad hunc modum legitur: *Hæc omnia cum & ego vidissem, & observassem in uno ac altero cadavere eo anno 1554. & in privata, & in publica anatome, quam secuit, narravit, ac ostendit eruditissimus Fallopius, ideo ad faciliorem hujus veritatis cognitionem volui apponere harum venarum figuram delineatam ab ingeniosissimo mihi tunc condiscipulo Moybano germano.* Hunc, Joannem illum Moibanum, eruditum Medicum, fuisse existimo, qui tunc, sicut ex Mercklino (1) facile colliges, annum agebat duodetrigesimum, ut cum Michino iis Falloppii dissectionibus interesse potuerit, & Magistro petente Iconem illam delineare, quam inter has Observationes in Falloppii Operibus habemus, eandem, nisi quod multo minor est, quam apposita a Michino. Et ipse tamen Michinus, inquies, hæc vidit & observavit. Quidni? sed, ut cæteri qui aderant, Falloppii discipuli. *Hoc observavi*, inquit in Observatione Quarta Falloppius, *non solum in unico cadavere, sed & in pluribus, & astantibus patefeci.* Nempe qui patefacit, is auctor est observationum; qui astant dumtaxat, & vident, hi vero testes sunt. Nec plus sibi arrogat ipse Michinus, ubi in calce Observationis Septimæ hæc leguntur: *Et quoniam eodem anno duos affectus præter naturam vidimus, qui forte raro contingunt, & rarius videntur: ideo volui eos hic apponere in studiosorum gratiam.* Et continuo subjicit quid *viderint in cadaverculo puellæ*, & mox *In cadavere autem adulti vidimus*, inquit, *hydropem pulmonis*, eamque adjicit, de qua nunc loquimur, Observationem. Non dicit *reperi*, sed *vidimus*, ut facile hic quoque intelligas *secante, enarrante, ac ostendente* Falloppio, vidisse præsertim cum hæc Observationi interjiciat; *& hunc morbum eruditissimus præceptor meus Falloppius empyema, vel thoracis hydropem dici posse asseruit.* Michini igitur ingenuitatem laudo, nec tamen, ut Marcellus Donatus (2) aliena ipsi tribuo. *Franciscus Michinus*, inquit, *qui quasdam anatomicas suas observationes typis edidit, in quincta scribit, se &c.* Qui enim Michini esse potest *quincta* Observatio, quam Michinus, ut cæteras, fassus est, *dictante Folloppio, se descripsisse*? Credidissem potius; nisi quæ profert Donatus, Observationes hasce ipsas evidentissime designarent; alias quasdam indicatas ab eo esse *Observationes Anatomicas*, quæ ab iis qui Medicorum; aut Anatomicorum Scripta recensent, dum

(1) In Linden. renov. (2) De Med. Hist. Mirab. l. 3. c. 9.

fere alii alios describunt, Michino tribuuntur, *Venetiis* editæ A. 1554. eo nempe anno quo inter Falloppii discipulos, ut supra vidimus, hic, non consecandi, sed discendi causa versabatur! At enim dissecuisse potuit antea. Fortasse potuit; sed ne unum quidem verbum animadvertere mihi licuit inter ea quæ Falloppii edidit, aut in præfixa Epistola, data *ex Florentiola in Comitatu Placentino XII. Cal. Novembris* 1569. ubi Medicum fortasse agebat, quo ex verbo Anatomicum fuisse, intelligerem. Quæ etsi ita sunt, neque unquam mihi, imo ne Eruditissimo quidem Hallero (1), ut hæc relegens, cognovi, alias quam has Falloppii, a Michino editas Observationes videre contigit, aut in unum aliquem incidere qui vidisset; non tamen propterea non editas esse, contendam. Satis mihi est, dum ipso astipulante Michino, sua assererem Falloppio nostro, quædam attinentia ad primas hujus operum editiones, & ad Anatomes Historiam attigisse, quæ te, utriusque studiosum, a proposito paulisper abductum, opportune recrearent.

33. Morbum igitur qui illa Sepulchreti Observatione LXXV. proponitur, *empyema, vel thoracis hydropem dici posse*, asserebat Falloppius: qui paulo infra de eodem morbo hæc etiam addebat: *De quo quidem thoracis hydrope loquitur Hippocrates in 2. de morbis cap. proprio, & in libro de internis affectionibus circa medium, ubi tractat de reliquis speciebus aquæ intercutis, & hanc appellat pulmonis hydropem.* Itaque jam vides, cur ea sic incipiat Observatio: *In cadavere adulti vidimus hydropem pulmonis.* Sic enim vocatus fuerat in proprio illo capite, quocum scite conjunxit Falloppius libri illius alterius locum, ut collato inter se utroque, eundem esse morbum, ex signis, & curatione intelligamus, qui utrobique proponitur, idest hydropem thoracis, educta, cum licet, per sectionem aqua curandum. Quo autem modo aqua in thoracem effundatur, non aliter secundus indicat locus, ac mihi Galenus, quippe Hippocratem sequi solitus, supra (2) visus est, in pericardium effundi aquam, indicasse, id est ex ruptis hydatidibus, quæ ab Hippocrate *tubercula* ibi appellantur; *si tubercula in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pectore rupta.* Sic autem fieri *& in bove, & in cane, & in sue.* Porro *videri talia multo magis & in homine fieri quam in pecoribus, quanto etiam morbosiore diæta utimur.* Vides, ut vetustissimi illi Medici, quos nihil de his hydropis speciebus attigisse, nonnulli putant, cum morbos, & morborum origines in hominum cadaveribus scrutandi copiam non haberent, in bestiis inquirerent, ex iis autem quæ in his viderent, sagaciter conjecturas ad humanum genus ducerent. Similia hodieque in bobus, & ovibus conspici, pervulgatum est, & Willius præsertim: ac Willisius suis in Sepulchretum (3) relatis Observationibus confirmant: in sue autem, cæteroquin sano; ut cætera ejuscemodi hic omittam, a me in bestiis, hominibusque conspecta; hydatidem vidisse memini, quæ minorem sui partem in pulmonis superficie ostendens, interius adeo se amplificabat, ut aquæ limpidæ uncias aliquot contineret. Sed in hominibus ut Falloppius in primis effusam aquam vidit, sic ejus discipulus Coiterus (4) etiam hydatides postea deprehendit. Postquam enim se *multoties*, dixit, *vel utramque pectoris cavitatem, vel alteram aqua plenam* invenisse, *unde cum Hippocrates asserrere liceat, in pectore hydropem fieri*; duo subjicit exempla, alterum Professoris Bononiensis, quem precibus adductus Hieronymi Cardani, suo studiosissimi, dissecuit, alterum Virginis: in quorum illo hydatides invenit omnibus ventris visceribus adhærentes, in hac vero unam quidem ad latus cervicis uteri, sed tantam ut quasi duplo major esset quam vesica uri-

(1) In Boerh. Meth. Stud. Med. P. 7. S. 6.
(2) n. 20.
(3) L. 2. S. 1. Obs. 135. & Schol. ad Obs. 75.
(4) Obs. Anat.

naria,

naria, *aqua tenui lucidaque*, ſicut infra dicit, pleniſſimam; ut proclive ſit, conjicere, ex ſimilibus diſruptis veſicis aquam extitiſſe, quæ dexterum in utroque thoracis cavum implebat, præſertim cum in I. quoque libri II. Sepulchreti Sectione (1) ab aliis poſtea repertum hominum pulmonem legamus *veſicis plenum, quibus apertis*, aut *aqua exibat*, aut humor pellucidus, qui etſi tunc lentus erat *inſtar albuminis ovi*, tamen fluxilior antea in iiſdem, vel potius in aliis, quæ diſruptæ eſſent, veſicis fuiſſe poterat, & hydropem, qui erat in altero thoracis latere, feciſſe.

Verum hic duo forſitan ex me quæres, alterum, quomodo hydrops pulmonis dici poſſit, cum, ruptis jam hujus hydatidibus, aqua in thoracem eſt effuſa? alterum, an hydrops thoracis iſta plerumque ratione fiat? Quod ad primum attinet, proprie quidem pulmonis hydrops tunc dici videtur, cum ſerum in ipſo hæret pulmone, quemadmodum Tozzius (2), & Albertinus (3) in cadaveribus ab ſe repertum deſcribunt, alia quæ ad eum pertinent morbum, non reticentes, cujus ſignis addi poſſe, indicavit Jo. Maur. Hoffmannus (4) querelas *de ponderis anguſtia preſſoria & gravitatis ſenſu, a jugulo per medium thoracem deorſum exporrecto*. Et quanquam extant Obſervationes (5) hujus hydropis cum thoracis hydrope conjuncti; ſæpe tamen accidit, ut hydatidibus, cum in his aqua pulmonum eſt, diſruptis, primus abeat, alter fiat, quem plures pulmonis hydropem vocare pergunt, ſive originem ſpectando, cauſam pro effectu malunt deſignare, ſive etiam Hildani (6) imitari exemplum, qui multa *aqua ſeroſa* circum cor in pericardio deprehenſa, non pericardii hydropem morbum illum, ſed *hydrocardiam* appellavit. Num vero thoracis hydrops, quod erat alterum ad te quæſitum, iſta plerumque ratione fiat, in multiplici cauſarum varietate nemo, opinor, facile dixerit. Ad has enim inter cætera illud etiam attinet, quod aliorum poſtea, & Valſalvæ, & meis Obſervationibus (7) confirmatum videbis, laudatus autem Coiterus jam tum ſuis quas in Sepulchreto quoque (8) habes, adnotavit, *diverſos eſſe morbos, quos pectoris hydrops comitari* poſſit, & in his *peripneumonias, pleuritides, tabes, & hydropes*: quare *hujus aquæ collectionis in pectore non unam ſemper eſſe cauſam, ſed multas variaſque eſſe videri*. Atque ita egregius ille Anatomicus humana cadavera poſt præceptorem diſſecando, non modo illuſtrabat, verum inſuper amplificabat antiquiſſimorum Medicorum doctrinam. Ad quam reſpexiſſe Fallopium in eo quoque, exiſtimaverim, quod propoſitum morbum *empyema, vel thoracis hydropem dici poſſe*, aſſerebat (9), id eſt ſi vetuſtiſſima ſigna attendas, empyematis perſimilem. Æger enim, ut in loco illo eſt libri II. *de Morbis* quem Falloppius indicabat, *patitur talia, qualia is qui ſuppuratus fit*; ſed, ut internoſcere poſſimus, *debilius, ac diuturnius*. Attamen & vehementia, & cito necantia vel hos interdum pati, qui aquam, non pus, habent in thorace effuſam, nonnullæ ex productis Obſervationibus (10) ſatis oſtendunt: & contra, ſignis illis carere nonnunquam omnibus, haud ita raro pleriſque; ut certe ei adoleſcentulo (11) unde hæc ſcribendi occaſionem cepimus, neque *febris* erat, neque *tuſſis*, neque *pedum tumor*, neque *unguium contractio*, & hydrops tamen erat thoracis. Cave autem credas, a me hæc ideo dici quod cenſeam, *veterem* doctrinam *oportere rejici, quod non habeat circa omnia certitudinem exactam*. Imo ideo dico, quia hoc ipſum, in libro *de Veteri Medicina* (12) ingenue agnitum, ii Medici quos ſupra

(1) Obſ. 33. & 36.
(2) Medic. Part. Pract. ubi de Morbis Pect.
(3) Comment. de Bonon. Sc. Inſt. Tom. 1. in Opuſc.
(4) Act. N. C. Tom. 1. Obſ. 213.
(5) Ut cit. Sepulchr. Sect. 1. Obſ. 73. & 77.
(6) Cent. 1. Obſ. 43.
(7) Epiſt. 20. & 21.
(8) L. 2. S. 7. Obſ. 40.
(9) n. 32.
(10) Vid. n. 2. & 17.
(11) n. 30.
(12) n. 21.

(1) cum Vieussenio designabam, tunc maxime ignorare se, ostendunt, cum apud populum nihil tam verentes, quam ne dubitare de abditi alicujus morbi natura videantur, id sæpe faciunt quod merito Hippocrates (2) vituperavit, ut *morbum alium existentem, alium esse*, pronuncient. Sed ad promissas reliquas Observationes pergamus.

34. Virgo Bononiensis annos nata duodeviginti, cum scabiem ungendo repulisset, gravissima orthopnœa, sine febre, sine cæteris, quæ modo memorabamus, correpta est. Sanguine e brachio ad sex septemve uncias detracto, pejus habuit: e pede autem post dies aliquot ad uncias totidem misso, ita corruit, ut vehementiore facta spirandi difficultate, postridie interiret anno, si recte memini, 1703. Cadaver nusquam tumidum, sed justa ubique pinguedinis copia teres, & sine ullo scabiei vestigio conspectum est. Venter jecur habuit lividius, & durius quam soleat, sana cætera, & in his lienem, etsi superius hujus extremum erat propemodum ab reliquo lienis corpore omnino disjunctum, ut nisi per lateris alterius particulam continuaretur, duo futuri fuissent lienes, non unus. Quæ in muliebribus diligenter observavi, minus sunt hujus loci. Unum tamen, aut alterum propter illa tum quæ mox dicentur de mammis, tum quæ in Aphorismis (3) leguntur, non est reticendum. Hymenis, atque uteri summa erat integritas: hujus autem cavitas lento quodam humore scatebat, aquæ simili in qua caro recens lota est. Quo deterso, ex media potissimum fundi uterini facie digitis subtus appressis, sanguinea quasi puncta prodibant, quæ, pressione nonnihil aucta, guttulæ sanguinis fiebant: sanguine autem infarcti passim per substantiam uteri certi quasi sinus videbantur; ut minime dubitarem, quin signa hæc essent menstrui sanguinis, mox huic Virgini, si paulo diutius vixisset, erupturi. Pectoris sectionem aggredienti placuit sororiantes mammas incidere, quod dum facerem, miratus sum, non uno ex loco, nec sine ejaculatione quasi quadam, lac prorumpere. Mox ad primam cultri in costarum cartilagines altiorem impressionem subcærulea, qua thorax omnis implebatur, aqua erupit. Qua exhausta, pulmonem quidem sinistrum inveni aliqua dumtaxat posterioris faciei parte, dexterum autem tota & posteriore, & laterali facie cum pleura arctissime cohærentem. Pericardium quoque congesta aqua adeo distendebatur, ut priusquam inciderem, prædurum tactu, multo maximum cor mentiretur. Hoc vero justa inventum est magnitudine, nihil ferme sanguinis, sed concretiones polyposas continens ventriculo utroque, pinguedinis similes ex albo flaventis. Caput, quoniam Virgo, a me sæpe in Nosocomio interrogata, neque dolere, neque alio incommodo tentari, constanter responderat, non attigimus.

35. Inter morbos cæteros, qui scabiei repulsionem consequuntur, jure hydropem, thoracis quoque, recenseri, hæc nostra vel clarius, quam Storchii (4) Viri experientissimi, confirmat historia. Cæterum noli credere, Medicum non ignobilem, qui semel atque iterum sanguinem misit, id esse suspicatum, & sanguinem tamen eduxisse, astipulantem Vallesio potius (5) probanti quadantenus, quam Galeno haud laudanti præceptum quod extat in extremo ferme libro *de ratione victus in morbis acutis*, ut apud Vallesium latine redditum est: *si hydropicus difficulter spiret, fueritque anni tempus æstivum, & ætas vigeat, & robur adsit; sanguinem a brachio auferre oportet.* Nihil ejusmodi in mentem venerat suspicari, ut neque alteri illi Medico, a quo non secus detractum sanguinem esse diximus (6)

(1) n. 25.
(2) De Morbis, l. 1. n. 5.
(3) Sect. 5. Aph. 39.
(4) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 147.
(5) Vid. hujus Comment. in Hippocr. locum indicatum.
(6) n. 30.

adolescentulo. Tu quid ægro utrique inde acciderit, adnotabis: utrique tamen ignosces Medico, eoque facilius, quod neuter ex illorum erat numero qui se falli non posse, credunt, sibi omnia, nihil cæteris tribuentes. Imo uterque, & præsertim alter, quot adhuc Arti, sibique deessent, ingenue fatebantur, etiam in abditis morbis dignoscendis, velut hoc, & pericardii hydrope, qui insuper, ut in hac Virgine, sic & in aliis tribus, quæ protinus afferam, exemplis ad thoracis hydropem adjungebatur.

36. MULIER quinquagesimum agens annum, a multis jam diebus difficulter, nec sine sono, spirabat. Et tamen difficultas neque decubitum prohibebat, neque somnum abrumpebat. Verum præterquam quod brachium alterum, quod dolebat, œdemate habebat tumidum (qualem tumorem in thoracis hydrope Fantonus pater (1), & Buchnerus (2), aliique, & in his Valsalva noster (3) interdum adnotarunt) cum ad thoracis motum diceret fluctuationem in eo sentire, pondus autem vel sine motu; quin aqua in thorace esset, non videbatur dubitandum. Huc denique & pedum œdema, minime aucta difficultate spirandi, accessit tribus, an quatuor ante mortem diebus: quæ mulierem abstulit, dum forte cibum capere inciperet. Hæc neque animi defectionibus obnoxia fuerat, nec unquam de ulla ad cor angustia, aut constrictione querebatur; neque de lumborum dolore, neque demum ullo de incommodo quod ad ventriculum attineret: quæ memorare hic volui partim ob alia quæ ante harum Litterarum finem, partim ob ea quæ continuo scribentur. ABDOMINE discisso, contractus ventriculus inventus est, in eoque prope ipsum pylori annulum, ut in III. quoque Adversariis (4) indicavimus, caruncula non parva, oblongo petiolo affixa ad tunicam illam interiorem, eodem atque hæc colore, si exterius aspiceres; interius enim ex molli fiebat substantia e rubro albicante, ut nihil magis referret quam aliquam mesaræi glandulam, chylo imbutam. Pancreas qua Duodeno intestino adhæret, crassius erat, & durius; ut minus miratus sim, quod ejus ductus latior supra esset, quam soleat.

Thoracis utrumque cavum plurimam aquam habuit, eamque virescentem. Pericardium quoque erat distentum aqua, eodem fortasse colore infecta: quod ideo dico, quia cum dies aliquot illud incidere distulissem, ut ratio postulabat Anatomes quæ in Bononiensi Gymnasio habebatur, colore tunc fuit aquæ in qua caro lota est: quin eam ob moram videbatur imminuta; duas tamen circiter æquavit libras. Cor, ferme totum pinguedine obductum, nec ea tenui, concretiones in ventriculis habuit polyposas. Capite demum aperto, nec inter meninges, neque in ventriculis Lateralibus aqua defuit.

37. Etsi vel in vivente facile erat intelligere, aquam esse in thorace; quæ tamen signa defuerint, & quæ vix tandem accesserint, vides. Quibus facile omnibus carere possemus, si unum illud sensus humoris, nulla prævia suppurationis causa, in thorace fluctuantis perpetuum foret. Nam interdum quidem non ab ægris modo percipi, verum etiam ab aliis eam fluctuationem audiri, olim Hippocrates iis in locis, in quibus de hoc hydrope agi, supra (5) diximus, satis docuit, cum ægrum, inquit, *humeris apprehensum concutito, & deinde in utro latere magis fluctuet, audito*, & rursus *qua parte strepitum perceperis, ea secato*: idque non una recentium quoque Medicorum Observatio confirmat, qualem superius (6) commemoravimus, & qualem Parentis sui (7) edidit Cel. Fantonus; nam ad ægrorum sensum dumtaxat, pertinet hæc nostra, & Cl. Virorum Jo. Davidis Mau-

(1) Obs. Anat. Medic. 30. & 38.
(2) Act. N. C. Tom. 6. Obs. 50.
(3) Supra, n. 2.
(4) Anim. 4.
(5) n. 32. & 33.
(6) n. 5.
(7) Obs. Anat. Med. 29.

charti (1), ac Jo. Philippi Wolffii (2). Sed tamen hoc signum neque est, neque esse perpetuum potest. Nam præterquam quod in nostris cæteris, & in omnibus Valsalvæ frustra perquires, idem quoque accidet in plerisque aliorum perlegendis, qui tam luculentam hujus morbi notam, si extitisset, prætermittere potuisse non videntur. Quin diserte a quibusdam adnotatum videbis, illam defuisse. Si in ea Virgine, sic in Polono illo Senatore, quos supra (3) memoravi; ut alios nunc omittam; cum ea aquæ copia in thorace esset, nullam, dum viverent, fuisse fluctuationem, in eorum historiis leges. Nec vero crediderim, suspicari te posse, in his, illisque omnibus tunc demum in thoracem effusam, aut plurimum auctam fuisse aquam, cum morerentur. In illorum enim plerisque indicia aliqua non defuerant aquæ antea effusæ: & si de duobus præcipue quos modo indicavimus sermo sit; in Virgine de qua potissimum suspicionem istam apud aliquos videor legisse, quod tandem aquæ, præsertim *virosæ*, augmentum a morte repetes, cùm *placide, & sine agone expiraverit?* aut in Senatore, qui cum *omnino bene se* tunc *habere sibi videretur, ludens, stimulo naturæ alvum depositurus, & sellam adiens, subita morte extinctus est?* Non est igitur hujus morbi signum perpetuum fluctuatio ab ægris percepta, nedum ab aliis audita. Sed neque, ut dicebam, esse perpetuum potest; at si aqua sit, quod etiam, præter laudatum Fantonum (4), alii monuerunt, aut omnino perpauca, aut tanta copia, ut thoracem prorsus impleat. Nam & *quibus suppuratis, dum concutiuntur, ... strepitus quidem nullus fit, verum difficultas spirandi fortis, & ungues lividi, hi*, sicut ipse alibi (5) docet Hippocrates, *pleni sunt pure.* At saltem, inquies, eo temporis spatio quo ab exigua copia aqua crescit, nec ad summam tamen adhuc pervenit, ejus fluctuatio videtur percipi debere. Videtur utique. Sed quidam certe non percipiunt, ut Senator, de quo dixi, qui nullam fluctuationem humoris in thorace se sentire, aut *sensisse*, affirmabat: alii non attendunt: alii denique non indicant Medicis; signa autem reliqua tunc adeo pauca, levia, & morbis aliis communia esse possunt, ut siquis de illo interroget, præter rationem id facere videatur: humeris vero apprehendere, & concutere, aut aliter agitare non omnes ægros sane licet. Quæ plane videbis in eo qui sequitur, casu convenisse.

38. MULIER rusticana, non multo major annis viginti quinque, alba, pallidaque facie, cum ante quatuor nupsisset menses, ad tres uterum jam ferebat, cum ob febriculam quandam erraticam in Nosocomium Patavinum excepta est, in quo mensem, aut eo amplius decubuit. Pulsus neque parvus, neque intermittens. Sitis nulla; etsi fere fructibus vescebatur; quod in gravida non mirabantur. Nullus pedum tumor. Nullæ animi defectiones. Neque de angustia ad cor, aut anxietate, neque ne ponderis sensu, neque omnino de ullo thoracis incommodo unquam est questa; nisi quod tussicula quadam sicca subinde, idque a multo jam tempore, sed leviter, tentari consueverat: tum etiam, si oblata sumeret cum adhuc calerent, difficili respiratione corripiebatur; quam ob causam refrigerata petere solita erat. Extra quem casum non incommode spirabat, tantum aberat, ut noctu illo suffocationis sensu excitaretur, aut sedere cogeretur. Itaque, ut dixi, cubabat, sed in latus dexterum: in quod etiam cubans mortua est, cum ad febriculam nihil præterea mali accessisset, si dolorem ad lumbos excipias, de quo novissimo dumtaxat tempore conquesta est. VENTREM intra horæ dimidium a matris obitu hactenus aperuerunt, ut proles, si viveret, sacra ablui aqua posset: quod & feliciter peractum est. Infans enim, utero, membranisque suis caute incisis, continuo se quasi exeruit, manusque movit, nec nisi una post ma-

(1) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 100.
(2) Eorund. Act. Tom. 5. Obs. 34.
(3) n. 11. & 27.
(4) Schol. ad cit. Obs. 29.
(5) Coac. Prænot.

trem hora mortuus est. Eo exempto, uterum cum adhærente placenta, & membranis, & corpus reliquum maternum, uno excepto capite, diligenter postea nos persecuimus eodem, & insequentibus diebus ante Kalendas Decembris A. 1724. Sed alia alio differentes, hic ferme nihil, nisi quod præter naturam fuit, scribemus. Cætera igitur omnia egregie constituta fuisse, credito, ut totus certe erat corporis habitus, justa optimæ pinguedinis copia rubentibus musculis imposita, & interjecta, vix ut aquæ pauxillum inter eam apparuerit, ubi neque in vivente, ut diximus, neque in mortua, ante dissectionem, esse videbatur, hoc est in extremis pedibus: quod ipsum tamen me non fugit posse ab aliquo ipsi uteri gestationi acceptum referri. Major æquo lien aliquanto, hepar autem magis, ut quod & inferius quam soleat, & ad lienem usque se extenderet. Exterius pallidum; intus ex suo, & ex tabacci colore leviter variegatum: nec tamen durum. Ventriculus in medio ferme suæ longitudinis contrahebatur, utrinque extuberans, sed a dextris minus, quæ pars oblique descendebat; altera in transversum posita, fundo aliquantum antrorsum converso, aeris, & humoris semiplena. Vermes plurimi teretes in Tenuibus intestinis, quæ ubi illi erant, & quodam præsertim in loco, subrubebant, ibidemque quasi per vim dilatata protuberabant. Antequam Pectus incideremus, tumere collum animadvertimus a turgente glandula Thyroidæa: ex mammis autem lac facile exprimi. Thorace patefacto, ecce id quod causam præbuit & tum quæ prægressa essent, omnia diligentius inquirendi, & hic, ut fecimus, scribendi. In ejus cavo dextero plurima erat aqua subflava, in eaque crassæ quædam, sed mucosæ, quasi telæ. Cujusmodi aquæ aliquid in sinistro cavo etiam fuit, in pericardio autem tantum ut esset propemodum plenum, nec sine telis quales modo diximus, innatantibus. Denique in utroque cordis ventriculo erant polyposæ concretiones quasi ex muco quodam; in sinistro tamen paulo densiores.

39. Faciei pallor, febricula, sicca tussis, & decubitus in alterum latus fuerant quidem in hac muliere; sed reliqua signa, eaque præsertim quæ omnino propria esse dicuntur hydropis thoracis, non fuerant. Hydropis autem pericardii quænam fuerunt, inquis, peculiares notæ in hac, & duabus, de quibus proxime dictum est, fœminis? Priusquam aliquid respondeam, sine quarta proponam dissectionem, quam Bononiæ habui cum Valsalva sub finem A. 1704.

40. VIR erat annorum amplius quadraginta, qui Foro Cornelii Bononiam identidem ventitabat pedes, res traditas huc illinc, & vicissim hinc illuc ferens. Is cum sæpe vel ab itinere calens, biberet, postremo præsertim tempore quo assidue sitiebat, rheumate ad fauces gravi, & febre correptus, in Nosocomium admissus est. Mox ibi de faucibus non amplius conquestus, suum in ventre morbum omnem esse, dicebat; nulla tamen de re querebatur magis, quam de Spinæ ad lumbos dolore, quo ea sibi media dissecari videbatur. Erant propterea qui intestinorum inflammatione laborare hominem, crederent: Valsalva autem in thorace eam esse, suspicabatur. Erat autem pulsus debilis, humilisque; sed qui tamen ligatus, ut ajunt, videretur. Surgere, quasi abiturus, sæpe voluit. Per hæc intra tertium, an quartum ex quo in Nosocomium venerat, diem confectus est. VENTER nihil habuit quod secundum naturam non esset. In Thorace autem ab altera potissimum parte humor stagnabat, in quo frusta natabant quasi membranularum albissimarum; ut nihil magis referret, quam serum vaccinum, particulas retinens casei secundarii. Pleuræ vasa magis quam solent, rubebant, nec multo id tamen. Pericardium vero fuit adeo distentum, ut vix compunctum, aquæ ejus qua erat plenissimum, tenue quasi filum ad non modicam altitudinem ejaculaverit. Cordis mucro plus æquo rubens, leviter inflammatus fuisse videbatur. Caput denique cum secarem, primum animadverti, plerosque deesse dentes, qui autem restarent, hos omnes nigros, & alios magna, alios maxima ex parte

cariosos, an quod calens, solebat bibere? an ex aeris cui se quacunque tempestate objiciebat, injuriis? Tum cranio recluso, multum aquæ inter Crassam, Tenuemque meningem inventum est. Illa, siqua alia unquam, extantibus ad Processus lacertis prædita erat. Per Tenuem autem reptantia vasa quacunque cerebrum circumvestiebat, omnia sanguine præturgida; non sic quæ in ventriculis Lateralibus. Cerebri demum basis, & huic proxima substantia flaccida.

41. Quod sæpe homo surgere, quasi mox abiturus, volebat, in eo deliri aliquid manifesto erat, ejusque causa in distentis adeo cerebri vasis, aut in aquæ ei circumfusæ acrimonia quærenda est. Nam in thorace quoque & pleuram, & cordis mucronem eadem quasi inflammasse videri potest. Quid, si pars illius ex cranii cavo in Spinæ tubum delapsa, tam acerbum illum ad lumbos dolorem faciebat? nihil enim proclivius est, quam ubi aquam in plures effusam corporis caveas videmus, & in alias aliquas effusam conjicere. Id vero dico, ne forte credas, eum dolorem ita esse repetendum ab hydrope pericardii, ut cum aliam præter hunc habere causam non posset, inter peculiaria sit ejus morbi signa fortasse numerandus, præsertim cum in illa quoque fœmina de qua novissime dictum est (1), lumborum dolor accesserit, & *gravissimus* fuerit in Juvene, cujus historia, a Blasio descripta, in Sepulchretum (2) relata est. Utrique certe, & huic potissimum Juveni is hydrops fuit; neutri tamen alia deerant, in quæ ille dolor rejici posset. Ipse autem Valsalva in eo de quo loquimur, viro, non pericardium definite, sed generatim aliquam thoracis affici partem ex dolore illo conjecturam ducebat. Quin facile meminisse potes quod alias (3) ad te scripsi, ut soleret molestum sensum circa eam Spinæ sedem ab affectis appendicibus pressi, aut irritati septi Transversi deducere sic tamen, ut aqua in thorace, non in pericardio, congestam argueret. Et quanquam in cadavere de quo ibi loquebamur, ut in hoc quoque, utrobique reperta est; in alio tamen viro (4) qui *illa parte dorsi, in qua diaphragma mediam & infimam corporis regionem dividit, immanem patiebatur dolorem*, humor serosus in thorace, non in pericardio, inventus memoratur. At enim pericardium, inquies, quos magis distenditur, eo magis tendineam, cui arctius alligatum est, diaphragmatis partem distrahit: quamobrem cum hanc non solum gravando, sed & distrahendo afficiat; ab oppleto potius pericardio, quam thorace, videtur is dolor repetendus. Verum si res, ut conjicis, ita se habet; quid ergo est cur in nulla ferme cæterarum Observationum quas aut Valsalvæ aut nostras his Litteris complexi sumus, de eo dolore ægri conquesti sint? Num forte quia non adeo pericardium distentum fuit? Atqui non magis esse potuit, quam a Grætzio (5), & Vieussenio (6) repertum est; nec propterea ab ipsis est inter cæteras hujus mali notas is dolor memoratus. Relinquitur, ut dicas, in eorum ægris sensim pericardium fuisse distentum, in nostro autem hoc viro celerrime, ut paulatim laxari ejus, & diaphragmatis fibræ non potuerint. Noli ergo uti aliis exemplis, a nobis, aut ex Sepulchreto petitis, in quibus contendere non potes, fuisse brevi tempore dilatatum. Ex adverso autem Observationem relege Virginis (7), in qua intra dies non multos, aut eam lege, quam mox subjiciam, alterius Virginis, in qua repente multa in pericardio aqua congesta est; cum tamen neutram ille affecerit lumborum dolor. Quod ego signum eo diligentius excussi, quod ab nemine, quod sciam, pro hujus morbi indicio propositum, mihi in mentem venit, dum novissimam Observationem describerem, quærere, an cæteris posset, quæ non sunt perpetua, annumerari. Fortasse enim aliquando

(1) n. 38.
(2) L. 2. S. 1. Obs. 60.
(3) Epist. 10. n. 12.
(4) Act. N. C. Tom. 6. Obs. 50.
(5) Vid. supra, n. 21.
(6) Vid. n. 24. & 25.
(7) n. 17.

poterit, cum aliis conjunctum usui esse, cum pericardium & celeriter, & maxime distenditur, quorum alterum ut in duabus illis Virginibus fuerit, alterum fateor non fuisse.

42. Interea ne illud quidem esse perpetuum, intelligis, quod tradunt (1), & sæpius verum est, pericardii hydropem sensim fieri; nam brevissimo tempore non secus ac hydrops thoracis, interdum fit, quod sane cum Observationem perlegeris Cl. Löw (2), aut cum ipse thoracis inflammationum historias proferam (3), multo etiam magis cognosces: quibus eam quoque addes quæ seorsum alibi (4) scribetur. Nunc illam adjiciam quam modo pollicitus sum, eo pluris a te faciendam primum quod ex perraris illis est in quibus nisi pericardii hydrops, inventum fuit, cui quidquid ægra passa fuerat, adscribi posset, tum quia a Medico in quærendis, adnotandisque signis omnibus diligentissimo mihi non semel narrata, ac confirmata est Hippolyto Francisco Albertino. Eam consulto ad extremum hunc locum servavi, ut ea proposita, quid de cæteris hujus morbi indiciis habendum sit, certius, ac facilius exponam.

43. MONACHA erat Bononiæ, cujus illustre tum Genus, tum Cœnobium hic memorare possem, si vellem, quam defluxionibus in gingivas, malasque obnoxiam Medicus dato ex sudoriferis lignis decocto sanaverat: postmodum autem acuta febre correptam, pari felicitate sanam fecerat. Cum posset una, atque altera curatione esse contentus; ut sunt aliqui male seduli; Aprili mense redeunte, urgere Virginem cœpit, ne tam opportunum remediis tempus, quibus se a defluxionibus immunem servaret, abire sineret. Negare illa primum, quippe optime valens, & quæ satis sibi superque & decocto, & febre purgata videretur. Homine tamen eadem sæpius inculcante, tandem annuit, invita, quasi animus id quod accidit, præsagiret. Cum enim ejusdem syrupi, ut vocant, aurei tantundem sumpsisset quantum eo die in Cœnobio aliæ, hisque omnibus id bene cessisset; ipsi quidem, quæcunque casus edeo insoliti causa fuerit, quinquagies propemodum alvum movit. Hinc magnæ seri dejecti copiæ cum sitis, ut fere solet, intolerabilis successisset, neque hæc ab jusculis largissime epotis remitteret, vim maximam dilutæ emulsionis ingessit: neque huic tantæ potionis copiæ urinæ copia respondit. Postridie cum in lectulo, surrectura, resedisset, seque induere cœpisset, ecce quadam cordis oppressione, & hanc excipiente animi deliquio corripitur. Exinde ea oppressio nunquam desiit exacerbari quotiescunque nimis aut loqueretur, aut moveretur. Plures accersuntur Medici. Quorum sententiæ cum valde, ut in ejusmodi morbis fit, inter se discreparent, additur eorum concilio Quinctili jam mense Albertinus. Ibi alius aneurysma, alius polypum, alius tuberculum pulmonum conjicere: nec deerant qui de horum, aut de thoracis hydrope suspicarentur. Ubi ad Albertinum ventum est (cujus me cautam cunctationem imitari in loco nunquam pœnituit potius quam nonnullorum audacem celeritatem) negavit, esse modestiæ suæ quod tot Viri, ætate, auctoritate, doctrina, ingenio, usu præstantes, tertio propemodum jam mense satis definire non potuissent, id se, vix ægra tunc primum visa, continuo decernendum suscipere: sinerent igitur, se iterum, tertiove ægram visitando, morbi obscurissimi naturam ex iis quæ inspecta melius quam audita, fortasse intelligeret, perscrutari. Quæ cum diligenter fecisset, atque ea non modo quæ adessent, sed & quæ abessent, perattente considerasset; convocato rursus Medicorum concilio, primum quidem singillatim rationes attulit, quare minus sibi verisimile fieret, esse illum morbum ullum ex iis qui sunt memorati, quam hydropem, & hunc pericardii: hydropem quidem; nam protinus

(1) Vid. n. 22.
(2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. Obs. 154.
(3) Epist. 20. & 21.
(4) Epist. 45. n. 16.

ab ingesta aquei humoris tanta copia ortus erat, cum hæc neque e corpore prodiisset, neque tam brevi tempore satis cum sanguine misceri potuisset, ut propterea pars ejus aliqua credenda esset in locum quempiam secessisse, facile a primordiis, ut fit, ad id magis quam alia, dispositum: pericardii vero, quod nonnullos aquam in eo congestam habuisse per sectionem deprehendisset, in quibus eadem, aut similia, dum viverent, incommoda adnotasset. Accipe nunc quæ ab hac Virgine abessent, mala. Bonus erat faciei color: somni imperturbati. Recte alvus, recte menstrua respondebant. Respiratio, sive staret, sive supina jaceret, sive in utrumlibet cubaret latus, æque erat facilis. Pulsus neque tensi, neque duri, neque vibrati; neque ullo prorsus modo, inæquales. Nulla in thorace palpitatio, aut magna pulsatio. Nullus in pulmonum regione dolor. Tussis nulla. Omnino erat nihil, si quæ supra dicta sunt, & quæ mox dicentur, excipias; nihil, inquam, erat quod improbares, aut de quo illa conquereretur. Quibus permotus Albertinus in aliorum non ivit sententiam. Pro sua autem hæc esse, existimabat, quod Virgo sibi cor gravari, tanquam saxo imposito, sentiebat, & quod cum silens, & quiescens oppressione illa cordis, de qua initio diximus, non angeretur; si aliquid agere, aut paulo diutius loqui vellet, continuo eadem angebatur, cujus ita sensum exprimere solebat, quasi cum in magna constipati populi frequentia, undique constringimur, & coarctamur: eam autem cordis oppressionem levis quædam animi quasi defectio comitabatur: pulsus vero semper, etiam cum quiesceret, debiles erant. Quæ res sane perdifficilem reddebant curationem; nam præterquam quod si medicamentis elicere conarentur aggestum serum; metus erat, ne illo potius quod sanguini necessarium est, imminuto, hic multo minus facile per cor mearet, aqua pressum, & hujus tam diuturna mora jam flaccidum; illud certe erat evidentissimum, quæcunque remedia paulo essent majorum virium, idem factura quod faceret corporis motus; quæ autem leviora, ea vero aut nihil, aut non satis opis esse latura. Quod & accidit; nam sicuti hæc prospiciens, tunc prædixerat Albertinus, eo Virgo confecta denique morbo est. Nam cum annum ab ineunte morbo vitam traxisset; ad cætera addi cœpit momentarius punctionum sensus, subinde recurrens, in affecto loco, cum levibus ibidem convulsionibus, pulsus autem sensim magisque infirmari, & quasi obscurari: quæ non fallacia proximæ jam mortis fuerunt indicia. THORACEM, ad abstrusi morbi sedem, naturamque patefaciendam, recludere, Albertino permissum est, uno, haud amplius, socio addito Roberto Muratorio, seniore Medico, Viroque spectato. Sana igitur omnia inventa sunt, nisi quod pericardium tumebat aqua ad uncias novem, cordis autem membrana manifesto erodi cœperat, facile ab eadem aqua, longa demum mora acriore facta, unde ille esset punctionum sensus, eæque leves convulsiones.

44. Historiam habes qualem recens ab Albertini sermonibus jam, eo tempore conscripseram cum alia habentem quæ doceant, quid invitis non inculcandum a Medico, & quid in loco imitandum, tum illa certe quæ ad propositum morbum internoscendum prodesse possint. Et quoniam in ea dictum est, in aliis quoque Albertinum ipsius signa adnotasse; poteris quæ de his in Commentariis de Bononiensi Scientiarum Academia (1) universe docuit, legere, & cum hujus Virginis Observatione conferre, quam, opinor, indicat ubi superficiem cordis *leviter corrosam in muliebri cadavere conspexisse se*, dicit. Nec te moveat quod ubi aqua erodens est, quædam fieri aliter scribat, quam in hac Virgine fiebant; neque enim huic aqua inter initia erodens erat, ut ad extremum fuit, cum maxime infirma vis fibrarum cordis vibrato pulsui efficiendo par amplius non erat, & leves tamen illæ ad cor adnotatæ convulsiones nonnulla tunc secus fieri,

(1) Tom. 1. in Opusc.

quam

quam antea, etiamsi Virgo quiesceret, indicabant. Quam autem a motu accidere memorat spirandi difficultatem, *sive potius*, ut dicit, *apnœam* mox evanescentem, vix differre, credes, ab iis brevibus animi quasi defectionibus, quas cum in Virgine certe observasset, in Commentariis diserte non exprimit. Cætera quæ in his habet, fere non discrepant, aut pro varia dumtaxat aquæ sive copia, seu qualitate discrepant. Ipsa autem qualitas, etsi mora, ut diximus, mutari potest ea ratione quæ a Grætzio (1) exposita est; vel initio tamen esse valde ab aquea diversa potest, cum videlicet serum sanguinis valde ipsum quoque diversum est. Haud raro enim hoc vidimus e morbidis corporibus aut flavum emitti, aut ad viride, ad cæruleum, ad albidum vergens, non secus ac humor persæpe est, quem effusum in hujus, aut illius hydropici, ventrem, aut thoracem, aut ipsum denique pericardium conspicimus; unde capere argumentum possent qui pericardii aquam, non per glandulas; sed per ipsas tenuissimas arterias afferri, non dubitant; quanquam ubi certæ quædam particulæ in sanguinis sero nimis prævalent, eædem pariter in secretis per glandulas humoribus ita dominantur, ut saliva eorum, in quibus renes paulo diutius ab officio cessarant suo, visa sit colore, sapore, odore nihil ab lotio discrepare (2).

Qualis vero secundum naturam sit aqua pericardii, non recte arguitur ex illis Vieussenii (3) experimentis, in quibus ex iis qui pericardii hydrope diu laboraverant, acceptam, aut ad ignem, aut per se etiam, vidit coagulari, cum tinctura autem florum malvæ commistam, virescere, & sal denique ab ipsa eductum, spiritibus, quos vocant, acidis in fermentationem cieri. Sic neque ego ex Valsalvæ experimento (4), in quo, aqua in ejusdem cadaveris thorace, & pericardio stagnante, illius quidem portionem conspexit, igni impositam, concrevisse, hujus autem non concrevisse, recte arguerem, humorem quo secundum naturam tum illud, tum hoc cavum plus minusve madere invenimus alium in hoc, atque in illo esse. Scilicet pro varia tum mora, tum morbida sanguinis, & viscerum constitutione hæc variari, non ratio solum indicat, sed & plurima, ut in parte Valsalvæ quoque nostri experimenta (5) confirmant. Quod vero ad copiam attinet humoris pericardii, quem in sanis quidem corporibus *modicum* inveniri, primus, ut opinor, docuit vetustissimus Auctor libri *de Corde* (6); in morbosis, & præsertim in hujus partis hydrope correptis non modo multum esse, aut plurimum, verum etiam interdum incredibili propemodum copia, vel ex superius scriptis, aut commemoratis Observationibus manifestum est, videlicet ut minor, majorve ejus causa est, aut brevius, diutiusve hæc persistit, sive ea in impedito humoris refluxu, sive in aucto affluxu consistat, hic vero aut seri copia sit in sanguine redundantis, aut ab hujus circa præcordia retardato diutius motu sive ob virium aliquod organicum, sive ob aliam quamcunque causam, aut denique; ut alia, & in his ruptos cordis lymphæ ductus omittam; ab dissilientibus hydatidum folliculis. Has enim post Galenum, qui in simia, ut supra (7) indicatum est, animadverterat, alii intra belvinum, plerique intra humanum pericardium conspexerunt. Wepferus enim (8) multas per exteriorem suilli cordis faciem passim disjectas deprehendit. Ballonius autem (9), & Cordæus (10) in mulieribus duabus cor hydatidibus obsitum fuisse, retulerunt. Rolfinkius (11) *nos*, inquit, *in cordis membrana in palpitationi subjectis ægris*

---

(1) Disp. cit. supra ad n. 22. §. 19.
(2) Vid. Epist. 41. n. 5.
(3) ch. 1. cit. supra ad n. 24.
(4) Vid. supra n. 2.
(5) Vid. supra n. 6. & 10.
(6) n. 1.
(7) n. 20.
(8) Sepulchret. l. 4. S. 3. in Schol. ad Obs. 26. n. 4.
(9) Ibid. l. 3. S. 37. Obs. 3. §. 12.
(10) Ibid. S. 21. Obs. 21. §. 14.
(11) Ibid. l. 2. S. 8. Obs. 6.

observavimus hydatidas. Fantonus pater (1) in quodam homine *copiosissimæ, & croceæ lymphæ cor innatans* vidit, *cujus apex* erat *a corrupta hydatide ulcerosus*, in alio autem (2) *plurima in superficie cordis hydatides.* Præcl. Thebesius (3) in Mercatore, cujus *thoracis dextrum latus una cum pericardio valde expanso aqua plenum erat*, invenit *externam cordis membranam hydatidibus scabram.* Et ipse quoque, ut alias (4) ad te scripsi, quasi ruptæ hydatidis vestigium in eadem conspexi, & de magna quæ indidem pendebat hydatide sum scripturus (5). Quæ omnia attingere hic volui, quo facilius intelligeres, ut hydrops hic pericardii & origine, & qualitate, & copia aquæ plurimum variare potest, sic posse ejus etiam signa variari, sicut in pulsibus præsertim ab Albertino (6) scriptum est, qui parvos potius frequentes semper quidem, sed tunc magis deprehendit, cum aquæ multo maxima copia erat; molles autem, cum illa pura, aut lenta; vibratos denique, ac tensos, cum salsa, & vellicans fuit. Tu qualis, & qua copia fuerit, apud Vieussenium leges in illis duobus, quorum alteri, ut supra (7) narravimus, pulsum fuisse, indicavit parvum, frequentem, inæqualem, alteri autem præter hæc semper valde mollem, & debilem. Sero autem, ut cætera commonstrant, viscido intra crassum pericardium, libræ pondus superante, *exiguos* fuisse pulsus, *ac languidos*, in Vidua quadam generosa annotavit Hoffmannus (8). Qui cum subjicit, quid in Vidua altera observatum sit a Ballonio (9), si hujus verba amanuenses illius, aut typographi diligentius descripsissent, facile cognosceres, *pulsum* mulieris *magnum, elatum, tardum, intercisum, & intercalarem habentem in pulsatione una atque altera intermissionem*, & quæ de ea referuntur cætera, si forte ad pericardii hydropem, at certe ad ipsum, non, ut hic spectamus, solum, sed cum aliis conjunctum morbis, attinuisse. Ejusmodi igitur Observationibus, quarum magnus suppeteret numerus, hic prætermissis, tanto minus attendendæ sunt quæ ex Zacuto ab Doctis alioquin Viris in hunc modum proferuntur: *Zacutus Lusitanus ter vidit hunc affectum* (pericardii hydropem) *ubi ægri animi deliquio, cordis palpitatione, pulsu duro, parvo, nulla præcedente causa syncope oppressi vitam ducebant, & accedente febricula consumpti sunt: ob quam corporis consumptionem nonnullis affectum hunc Tabis pericardii nomine insignire placuit.* Verum si locum in quo hæc scripsit, indicassent, quem esse invenies Observ. CXXXVII. libri I. *de Praxi Medica Admiranda*, aut si ipsi eam perlegissent Observationem; proclive fuisset intelligere, non de pericardii hydrope illa dici, sive de humore in ejus cavum effuso, sed de parvo duriusculo tumore in tunica, id cavum complectente, innato. His igitur merito sepositis, si quæ in paucis huc attinentibus Observationibus de pulsibus sunt scripta, spectemus; varios in variis esse, constabit, & si quid forte sæpius sit adnotatum, id ad parvitatem, debilitatem, frequentiamque referendum videri: quæ res ipsæ non modo quam variare possint pro vario morbi tempore, sed etiam quot aliis sint morbis communes, satis omnibus notum est.

45. Quod si nunc tandem pleraque alia ex iis quæ superius (10) ex Cl. Virorum observatione, aut sententia hujus morbi signa memoravimus, cum historiis comparemus quæ descriptæ sunt a nobis, aut indicatæ; manifestum quoque erit, illorum alia perpetua non esse, alia ne frequentia quidem, velut animi defectiones, quæ crebrius in hoc, quam in thoracis hydrope, accidere dicebantur, tu vero in nulla seu Valsalvæ, seu Vieussenii, seu nostra sive alterutrius,

(1) Obs. Anat. Med. 15. ult. edition.
(2) Ibid. Obs. 11.
(3) Eph. N. C. Cent. 4. Obs. 115.
(4) Epist. 3. n. 26.
(5) Epist. 25. n. 15.
(6) In Opusc. cit.
(7) n. 24.
(8) Medic. Rat. T. 4. P. 4. c. 9. Obs. 4.
(9) Ephem. l. 1. A. 1570. Constit. Hyem.
(10) Vid. n. 21. 23. 24.

sive utriusque hydropis Observatione leges memoratas, imo in quibusdam ex nostris (1) invenies diserte negatas, vix in postrema, quæ Albertini est (2) quadantenus indicatas. Non equidem inficior, in iis fuisse quorum historiæ a Fischero (3), a Reimanno (4), a Lowio (5), ab Hoffmanno (6) traditæ sunt. Sed si pericardii hydrops cum summo ex diuturna hectica febre languore, si cum valvularum cordis vitio, si cum thoracis hydrope in tribus ægris prioribus conjunctus erat; nempe una ferme restat Hoffmanni Vidua in qua morbum ipsum de quo loquimur, deliquia animi, & crebriora quidem comitata esse, sciam. Quo igitur modo ea possim; etiamsi tot aliis non convenirent morbis; in hoc sæpius observari solita esse, dicere? Porro tussiculam illam siccam quæ fere major in pericardii, quam in thoracis, hydrope proponebatur, num majorem legisti in iis quos utroque affectos descripsimus? In illis certe quos ego vidi, ne nominatur quidem, si mulierem unam excipias: in viro autem qui utroque & ipse laborabat, tussim non fuisse, diserte adnotavit Cl. Kellnerus (7). At erat, inquies, in aliis quos pariter affectos viderunt Lowius (8), Bonetus (9), Wepferus (10). Tantum abest, ut diffitear; miror magis, in tot aliis, quos dicebam modo, defuisse. Aqua enim in thoracis hydrope nervos phrænicos, pulmones, omnemque pleuram contingit, ut, si irritans sit, non possit non vellicare, & sic tussim ciere, cum in pericardii hydrope nihil eorum tangat, & quod consequitur, non videatur æque, nedum magis, tussim motura: quanquam si valde irritans sit; pericardium vellicando possit fortasse per hoc demum in consensum trahere annexum diaphragma; id quod tamen per tenuiorem, & multo ampliori spatio annexam pleuram vel magis poterit aqua thoracis. Sed tussiebant, inquis, ex Harderi (11), ex Schrockii (12), ex Erndlii (13), ex Reimanni (14) observatione illi etiam quibus, non thoracis, sed pericardii hydrops erat. Tussiebant utique; sed vomicæ non deerant aut pulmonem occupantes, aut inter hujus tunicam, pleuramque interjectæ: vel si hæ deerant, alia non deerant, unde septum Transversum ab inferiore saltem facie lacessi posset. Quod si denique spectemus illos in quibus unus morbus fuit, hydrops pericardii; vir sane quem Valsalva (15) secuit, tussiebat; sed nec Vieussenius, nec Hoffmannus tussim memorant in suis, neque in Monacha animadvertit Albertinus. Qui cum in Commentariis laudatis (16) universe scripsit, *tussim* hunc Affectum *vel nullam, vel modicam adjunctam habere*; non majorem certe voluit, quam in hydrope thoracis. Ex adverso autem quod plerique ajunt, leviorem in pericardii, quam in thoracis, hydrope, esse difficultatem respirandi, non raro saltem, idque oculorum, auriumve judicio, verum esse, libentius agnovero. Ea enim difficultas quanta esse plerumque soleat in hydrope thoracis, præclare ostendit junior Verneyus (17), cum inter ejus signa illam primo loco ponit, eamque maximam, aut cum ex ascitici ventre aquis eductis, illam aut nihil, aut parum levatam videns, aquas in thorace quoque stagnare, docet, idque aut aquarum e thorace eductione, aut cadaveris dissectione luculenter confirmat, non secus ac olim Jacobus Oæthæus (18) suspicionem confirmavit suam humoris in thoracem

(1) n. 36. & 38.
(2) n. 43.
(3) Act. N. C. T. 8. Obs. 31.
(4) Eorund. Tom. 1. Obs. 170.
(5) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. Obs. 154.
(6) Obs. 4. supra cit. ad n. 44.
(7) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 1. not. 1.
(8) cit. in Eph. Obs. 154.
(9) Sepulchr. l. 2. S. 2. Obs. 3.
(10) Ibid. l. 4. S. 3. Obs. 26. in Additam.
(11) Ibid. l. 2. S. 7. Obs. 24. in Addit.
(12) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 118.
(13) Earund. Cent. 3. & 4. Obs. 141.
(14) Act. N. C. Tom. 1. Obs. cit. 170.
(15) Supra, n. 21.
(16) Supra, n. 44.
(17) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1703.
(18) Sepulch. l. 2. S. 1. Obs. 76.

effusi, cum etsi ventrem subtumidum, purgationum ope, *humorum mole sublevaret*, tamen *spirationem difficilem* animadvertisset *non esse diminutam.* Quin relege quas tibi his Litteris descripsimus Observationes, & quam laboriose respirare soleant eo morbo affecti, & quam sæpe erecta cervice, recognosce. Nec quod in eorum pluribus utrumque hydropem fuisse, leges; idcirco credito, a pericardii potius, quam a thoracis, hydrope, repetendam esse tantam illam respirationis difficultatem. Qui enim primum sine secundo, & sine aliis dyspnoeæ causis observarunt (intelligis, cur a me seponendæ hinc sint Observationes Kellneri, Schröckii, Erndlii, Reimanni, Vicarii, & ejusmodi aliæ quas sciens prætereo), qui, inquam, sine alio respirationi officiente morbo, unum pericardii hydropem observarunt; Hoffmannus in Vidua, Vieussenius in puero, Albertinus in Monacha orthopnoeam certe non memorant. Imo Vieussenius, ut antea (1) diximus, in altero puero ad pericardii hydropem additum hydropem thoracis inde etiam conjecit, quod æger humili capite jacere amplius non poterat: & Albertinus non modo in illa Virgine, sive staret, sive in dorsum, sive in utrum liberet latus decumberet, æque facilem fuisse respirationem, affirmabat: sed & universe scripsit, suis fretus observationibus (2), *difficilem in hoc morbo decubitum, & frequentem residendi necessitatem vix unquam incidere.* Valsalva autem (3) etsi in quodam viro, plurimum jam, ut videtur, hoc hydrope progresso, orthopnoeam, quemadmodum semel Vieussenius quoque, ut ex quarta ejus observatione supra (4) diximus, & mox iterum dicemus, in morbi summo progressu, animadverterat; tamen in Observationibus quas tibi alias (5) descriptas mittemus, duorum Juvenum quos abstulit peripneumonia, cum primum scripsisset *decubuisse, demissoque capite minus incommode egisse*, alterum aut sic *cubuisse*, ut *caput submissum teneret*; hæc continuo subjecit, *ut plerique eorum solent, quibus pericardium ingenti aquæ copia turget*; & sane erat in utroque ab aqua adeo dilatatum, ut in primo *pericardii hydrops merito vocari posset*, in altero autem *ingens occuparet thoracis spatium.* Lancisius vero (6) cum ipse quoque hujus hydropis signa afferret, hoc idem quod modo diximus, sed multo aliter proposuit. Nam eo laborantes *difficili* esse *anhelitu*, cum scripsisset; & usque *ab initio non nisi extra lectum respirare posse*; denique *prope mortem*, inquit, *coguntur ad decubitum, videlicet quia pericardium una, aut etiam sesqui-altera liquoris libra turgidum diaphragmatis centro vim infert, neque alium standi situm, qui sit minoris incommodi, ægris permittit, quam horizontalem, in quo pericardium versus jugulum ascendens, diaphragma non amplius premit.* Non dubito, quin Vir Cel. in quibusdam sic observarit: neque id quod rationi consonum est, nego, quod & Willisii (7) in eo Juvene observatio confirmat, qui cum thoracis hydrope laborare coepisset, & supinus in lecto jacens, *caput a margine ejus*, ut experiendi causa Willisius jubebat, *usque ad pavimentum reclinari sineret, illico persensit aquæ versus claviculas decursum, simulque illuc doloris metastasim.* Neque tamen scio, an satis intelligam, cur ii pariter, non tamen dico qui thoracis hydrope vexabantur, quam qui pericardii vel multo eo majori qui ab Lancisio designatus est, non idem levamen decumbendo sint consecuti. Quin contra is qui multo maximo, ut paulo ante memorata Vieussenii Observatio ostendit, urgebatur, postremis aucti jam morbi mensibus in lecto jugiter cogebatur sedere; nam si decumbere, quod superioribus potuerat mensibus, conaretur, illico evidens instabat suffocationis mortisque periculum. Num forte; ne de aucta san-

(1) n. 25.
(2) Comment. cit.
(3) Supra, n. 21.
(4) n. 24.
(5) Epist. 20. n. 35. 36.
(6) De Mot. Cord. l. 1. S. 1. c. 5. Prop. 23. in Schol.
(7) Pharmac. Rat. P. 2. S. 1. c. 13. in fin.

guiferorum vasorum pressione cum Vieussenio quidquam dicamus; ea causa erat, quod pericardium tanta aquarum copia distentum; jacente homine diaphragma quidem non gravabat; sed prægravabat pulmones, quibus sic incumbebat, tum mole etiam sua horum expansioni tanto magis officiebat, quanto sursum magis tunc ascendente diaphragmate, ipsum quoque sursum contrudebatur. Quod si ita se res habet; hoc quoque signum intelligis, sive ut ab aliis, sive ut ab Lancisio propositum est, a varia congesti humoris copia variari: quæ tamen in pluribus (1) videtur, cum eadem esset quam Lancisius designat, aut etiam aliquanto major, neque ab initio ægros coegisse, ut respirandi causa extra lectum essent, neque extremo tempore ut jacendo spiritum ducerent: quin utro liberet modo minime propterea augebatur difficultas spirandi; etiamsi cum pericardii hydrope thoracis hydrops erat conjunctus. Quæ res quoque facit, ne signum hoc facilius decubitus pro illius peculiari habeamus, eoque id magis cum in iis pariter qui uno thoracis hydrope laborabant, idem sit aliquando animadversum (2).

46. Non me pœnitet Lancisii Observationem, quamvis adeo a Vieussenii Observatione discrepantem, paulo ante protulisse. Ecce enim hæc relegenti a Petropolitana Imper. Academia Novi ejus Commentarii (3) mittuntur, in quibus, ut rara alia, sic Cl. Schreiberi Observationem (4) invenio, pericardii quod *libræ circiter quatuor aquæ cruentæ* adeo extendebant, ut pulmonibus versus posteriora, & latera compulsis ipsum *partes pectoris mediam, & anteriores laterales repleret.* Ægro tamen cum *tandem adcessisset summum molestiæ respirandi incrementum, ... in alterutro pectoris latere cubare impossibile, sed in dorso jacere tolerabile fuerat.* Erant & huic pulmones pleuræ *valde adcreti*, quin etiam *screatu* denique *rejecta alba, viscosa materia, multo sanguine admixto:* præterea cordis superficies omnis villis hirta, a sero quidem formatis, sed per quos sinister ventriculus pericardio quam firmissime adhærebat. Nec palpitationes tamen, nec deliquia hic memorantur; sed *pressio in pectore*, & *tussis sicca perpetua*: quæ tu singula ad ea adjunges quæ de signis supra diximus, aut infra dicemus hydropis pericardii, tussi una excepta propterea quia hæc initio jam fuerat, cum interna thoracis inflammatio, ut videtur, morbum præcessit, & quomodo pulmones deinde se haberent, ex dictis intelligis, & *supra diaphragma aliqua portio seri flavescentis fluctuabat.* Sed hic præcipue attendas, velim, cum tantus pericardii hydrops esset, orthopnœam tamen defuisse, qui in respirando corporis situs Vieussenii ægro, quæcunque tandem causa esset, adeo fuerat necessarius. Et de animi deliquiis igitur, & de tussi, & de respirationis difficultate satis visum est. Nunc ad reliqua pergamus. Et sitis quidem tam raro accidit pericardii hydropi, ut nollem, inter hujus signa fuisse commemoratam, præsertim cum Saxonia noster (5) inter illa diserte posuerit, *nullam* esse *sitim.* Attamen etsi e contrario in thoracis hydrope aut siccitatem faucium, aut sitim in illis omnibus, quas ex Valsalva descripsimus, Observationibus invenies; fit aliquando, ut in ipso quoque nulla sit, idque præter alias, & nominatim Rufii (6) Observationem, non una ex nostris confirmat historiis (7). Quamobrem sitis absentia, aut præsentia pro certo hos duos non distinguet hydropes. Sed multo minus pedum tumor, ut quem inter signa quidem recensitum leges hydropis thoracis, eundemque tamen aliquanto sæpius quam sitim, in pericardii hydrope videmus fuisse, de-

(1) Vid. n. 27. & 36. supra, & Sepulchr. l. 1. S. 2. Obs. 3.
(2) Vid. n. 26. 28.
(3) Tom. 3.
(4) 5. inter Physic.
(5) Vid. supra, n. 23.
(6) Sepulchr. l. 2. S. 7. Obs. 91.
(7) n. 30. 38. & Epist. 10. n. 11.

fuisse autem, nec rarissime, in illo altero (1), & nonnunquam in conjunctis ambobus (2), vel nostræ probant Observationes. Una ferme est fluctuatio, quæ interdum quidem in illo altero hydrope, ut supra (3) diximus, percepta est, cum in pericardii hydrope non recordemur legisse perceptam ad corporis quidem concussionem: quanquam illa hydropem esse thoracis, significare potest, pericardii vero tunc abesse, non potest. Quod vero ad fluctuationem aquæ attinet in pericardio ipso ab ægro, aut a Medico hac, vel alia qualibet ratione percipiendam, cum Grætzius (4) non ita *distincte* sensibilem, ut in hydrope thoracis, fore, censui, tum ego, quando vel minus, vel nullo modo sensibilis esse possit, vel fallacia aliqua fortuita simulari, ibi non reticui, ubi, si hæc omnia auferre liceret, optimum præ cæteris signum futurum agnovi (5). Lenta vero febris, & *contabescentia*, tristitia, faciei pallor, oculi minus vividi facti, extrema corporis subfrigida, & id genus alia non dubito quin sæpenumero possint utrique hydropi esse communia: imo pleraque horum communia esse, vel ex Vieussenii ipsius alia Observatione (6) certo scio. Nec si vel plura ex iis quæ antea examinata sunt, signis in aliquo simul extitisse, videam, in quo pericardii hydrops deprehendatur, propterea statim de sententia decedam; sed prius cætera considerabo. Brunneri (7) Observatio est, quam, cum plures alias possem, hi potissimum exempli loco afferam, quia cum Sepulchreto addi posset; edita enim fuerat A. 1687. frustra a me in eodem quæsita est. Pericardium ille aqua turgens reperit in juniore Milite; qui de dyspnœa, & præcordiorum angustia querebatur, noctu vix, nisi erecto corpore, dormire poterat, sitiebat, pedes œdemate tumentes habebat, & plerumque *sicce* tussiebat. At vero idem nonnunquam sputum turbidum excutiebat, abdomen extumescens habebat, scrotum prætumidum, subtumidum autem totum corporis habitum, latere præsertim dextero, quo plerumque in lecto inclinabat. Præter hæc, atque alia quæ vel ante mortem animadverti potuerant, inter quæ nec cordis palpitationes, nec deliquia, nec vitia pulsus, imo hujus æqualitatem videas commemorari; per dissectionem in ventre hepar vastum inventum est, aquæ autem libræ octo; eademque; ut cætera omittam; latus dexterum thoracis oppletum; ut si vel cuncta quæ præcesserant, symptomata ex iis fuissent quæ ab nonnullis aut pericardii, aut thoracis hydropis propria esse dicuntur: læsionum tamen multiplicitas utrum potissimum significassent, scire prohiberet.

47. Cum igitur hydropes hi duo per ea quæ hactenus considerata sunt omnia, satis internosci non queant; relinquitur ut videamus sitne signum aliud aliquod ita proprium hydropis pericardii, ut neque hic sine eo signo esse possit, neque hoc sine illo. Te autem credere, non puto quod a Vieussenio (8) propositum est, palpebrarum, labrorumque colorem qui ad plumbeum vergat, illud esse quod requirimus, cum in aliis quoque esse morbis queat, nec in Monacha (9) certe fuerit. An igitur potius sensus illi, quos Albertinus (10) confirmavit, id est ponderis cordi impositi, & oppressionis in quamlibet levi motu, & quasi constrictionis ipsius cordis: confirmavit, inquam; nam & Grætzius (11) *pondus cor aggravans, & constringens*, crescente hoc morbo, *sentiri* dixit, quem sane postea etiam Lancisius (12) *cum cordis pondere, ... gravitate, ... præcordiorum anxietate*, scripsit, esse conjunctum: & Hoffmannus Viduam, quam eodem afflictam

(1) Supra, n. 26. 28. 30.
(2) n. 34. 38.
(3) n. 37.
(4) n. 22.
(5) n. 24.
(6) Traité du cœur, ch. 16. Obs. 1.
(7) Exercit. de Gland. in Duodeno, §. 5.
(8) Traité cit. ch. 1.
(9) Supra, n. 43.
(10) Ibid.
(11) Vid. supra, n. 21.
(12) In Schol. cit. supra, ad n. 45.

morbo memoravimus (1), *de magno pondere cor aggravante*, & *respirationem impediente ægrius conquestam fuisse*, tradidit. Huc virum referes, qui Fantono patri (2) *gravissimo pondere pectoris se se opprimi*, dicebat, nisi forte *copiosissimo* pericardii sero id minus imputandum suspicaris, quam duro densoque pulmoni, ut quemadmodum Franciscus Sylvius (3) non raro offenderat, *minime membranaceus*, *sed plane carnosus videretur*. At facilius spectare huc, credes *pressionem* illam *in pectore*, & *tantas* illas *cordis oppressiones*, quas in pericardii hyprope adnotarunt Cl. Viri Schreiberus (4), & Fischerus (5). Verum hæc etsi rationi quoque consona sunt; vereor tamen, ut sint qualia quærimus, cum in accuratis Vieussenii Observationibus (6) videam prætermissa, in Observatione autem Olai Borrichii (7) diserte negata, atque; ut Valsalvæ plures omittam; cum Senator Bononiensis (8), & mulieres duæ (9), in quibus omnibus pericardii hydropem conspexi, nullam unquam de ejusmodi ad cor aut ponderis, aut molestiæ sensu querelam habuerint: & quamvis earum altera in thorace pondus sentiret; in ipsius tamen thoracis dextero sinistroque cavo magna vis aquæ erat effusa. Unde factum est, ut alteram Fantoni patris (10) Observationem, & Gerbezii (11), Boneti (12), Kellneri (13), Reimanni (14), aliasque paulo ante non produxerim. Nempe in hisce de *onere magno pectori imposito*, de *pectoris gravitate*, de *gravativo dolore ad sternum imum*, de *pectoris stricturis*, & *anxietatibus præcordialibus*, de *angustia præcordiorum*, & de sensu *cordis sibi compressi* querelas conjunctas quidem lego cum hydrope pericardii: sed hunc simul lego in primis quatuor Observationibus cum hydrope thoracis conjunctum, in quincta autem cum amplitudine cordis, aliisque ejus, & Magnæ arteriæ vitiis, quæ cordis magnitudo, *nec ea vulgaris*, erat etiam in quarta, neque in secunda defuerant alia, & nominatim *glandulosum corpus scirrhosum*, quod, *remoto sterno*, *se exhibuit*, *extremo uno pulmonis dextri inferiori lobo affixum*, *altero* autem *mediastino*, & *diaphragmati*. Itaque etsi earum querelarum causam ex parte velim aquis tribuere in pericardio redundantibus; tamen quod in priore Fantoni Observatione feci, id in his quoque singulis facere coactus essem, ut plusne iis aquis, an aliis causis imputandum esse, dubitarem, quæ aut suo, eoque majori, pondere diaphragma prægravarent, aut pulmones, & cor ipsum, aut vasa, utroque pertinentia, coarctando, aliave aliqua ratione expedito sanguinis per cor transitui officiendo, eos alios sensus inducerent de quibus dictum est. Post quæ minus necessarium esse, puto, Epistola præsertim longius, quam initio credidi, producta, an illi ipsi sensus vel sine ullo pericardii hydrope, aliunde esse interdum possint, disquirere, multoque minus de palpitatione, de pulsibus, de lumborum dolore, de quibus supra (15) satis dictum est, verba facere.

48. Quæ omnia cum ita sint; diutius adhuc esse expectandum, facile credes, antequam ad hunc curandum morbum in usum ducantur terebratio sterni, & pericardii perforatio, ab Riolano in Anthropographia (16), & alibi (17) indicatæ, si juxta Schrockii (18), & Grætzii (19) monita, *certissime antea constare debet de*

---

(1) n. 44.
(2) Obs. Anat. Med. 15.
(3) Sepulchr. l. 2. S. 1. Obs. 50.
(4) Vid. supra, n. 46.
(5) Act. N. C. Tom. 8. Obs. 31.
(6) Vid. supra, n. 24. & 25.
(7) Sepulchr. Sect. cit. Obs. 86.
(8) Epist. 10. n. 11.
(9) Supra, n. 36. 38.
(10) Obs. cit. 37.
(11) Eph. N. C. Dec. 3. A. 7. Obs. 186.
(12) Sepulchr. l. 2. S. 2. Obs. 3.
(13) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 1.
(14) Eorund. Tom. 1. Obs. 170.
(15) n. 23. 41. 44.
(16) L. 3. c. 7. in fin.
(17) Encheirid. Anat. l. 3. c. 4.
(18) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 118.
(19) Disp. supra ad n. 22. cit §. 25.

ipſius ſeri abundantia in pericardio. Necdum enim Ars, quantum video, adeo profecit, ut id certiſſime, & evidenter cognoſci queat. Utinam liceret, ſæpius repetitis obſervationibus, ſi non alia ſigna animadvertere, at ex iis quæ propoſita ſunt, quæ ſæpius, quæ rarius tum inter initia, tum ſaltem prope morbi finem, ipſum comitentur, ſtatuere. Non raro enim video, hoc detentos *ex improviſo, præter aſſidentium expectationem, inopinata morte, repentina morte* deceſſiſſe (1). Interea ubi aliorum abfuerint morborum indicia, illius vero quem huic valde affinem eſſe, conſtat, hydropis thoracis alia quidem abfuerint, ut fluctuationis ſenſus in thoracis præſertim partibus a corde remotioribus, ut ſpirandi erecta cervice neceſſitas poſt primas potiſſimum ſomni horas; ut decubitus in alterutrum latus multo difficilior; neque enim ſæpius accidit, ut par aquæ copia in utrumque thoracis cavum intra idem tempus congeratur; alia autem ejuſdem hydropis indicia vel nulla ſint, vel multo leviora, ut artuum tumor, ut tuſſis, ut ſitis; æger vero ad ipſam cordis ſedem pondus quaſi quoddam ſentiat, ad motum autem corporis opprimi cor, & quaſi conſtringi, ſpiritu quadantenus deficiente, hæc vero ipſa tollantur mox, aut leventur, cum quieti ſe reſtituet, commodiuſque hanc capiat decumbens humili capite; ubi, inquam, hæc omnia ſimul fuerint, aut ſaltem complura, ego quidem ob pleraſque earum, quæ ſupra aut deſcriptæ; aut commemoratæ ſunt, Obſervationem; etſi pro certo non pronunciabo; veri tamen ſimillimum, & maxime probabile eſſe, dixero, hydropem eſſe pericardii. Dixero autem tanto facilius, ſi præterea ex iis forte æger ſit qui tunc ſibi cor quaſi in aqua natare, ſentiunt, aut in quibus ſignificatio alia aliqua eſt aquæ in diſtento pericardio, non alibi, fluctuantis. Nec vero ubi complura eorum fuerint quæ memoravi, alia quædam contemnam ſigna, ut cordis in primis palpitationem; quanquam vix in una fuit a me tibi deſcriptarum tot Obſervationum animadverſa, ut extrema quoque ſubfrigida, ut pallorem faciei, labrorumque præſertim, & palpebrarum, ad plumbeum vergentem, & quæ ſunt hujus generis alia, quæ cum interdum aut quærere, atque attendere negligant Medici, aut ægri dicere, quippe rudes perſæpe homines, & gravioribus afflicti; non mirum eſſet, ſi, cum fuiſſent, in quibuſdam tamen prætermiſſa eſſent hiſtoriis. Hæc de thoracis Hydrope, & hujus occaſione, etiam Pericardii in præſentia habui quæ ſcriberem. Vale.

49. Hanc, ut ad te remitterem, Epiſtolam vix recenſueram, cum eximium de Cordis ſtructura, Actione, & Morbis Tractatum Summi Viri & Regis Potentiſſimi Gallorum Archiatri Petri Senacii Joannes Baptiſta Molinarius Doctiſſimus Medicus, Humaniſſimuſque, qui me illo ſciret jam quinctum ex quo editus fuerat, annum invitum carere, perliberaliter Vindobona uſque, huc ad me perferendum curavit. Nihil jam diu ægrius tuli, quam ſero adeo in meas perveniſſe manus ejuſmodi Opus, ex quo cum plura alia didici; tum illud non ſine ingenuo pudore, & magna admiratione intellexi, tantum mediocritati huic meæ a Præſtantiſſimo Viro tribui, quantum neque ego agnoſcere, neque tribuere quiſquam poſſit, niſi forte Amicus benevolentiſſimus, mecumque uſu, officiiſque omnibus conjunctiſſimus, Verum quod facere tandiu non potui, ut tantæ erga me humanitatis gratiſſimo ſaltem animo reſponderem, non deſinam facere dum vivam. Nunc quod propoſitum flagitat harum Litterarum, neſcire te nolo, inter alios morbos Illuſtrem Auctorem ſcripſiſſe de Hydrope Pericardii (2) ea copia, ac diligentia, quas *frequens*, eoque ingenio, ac judicio, quæ *difficilis cognitu, & difficilior ſanatu*, ut vere ait, morbus requirebat. Partite, ac dilucide ejus cauſas, naturam, ſigna, curationem examinat. Et quod ad hanc attinet, auxilii

(1) Vid. ſupra, n. 6. 17. 24. 36. 38, & Act. N. C. Tom. 5. Obſ. 121. & Tom. 6. Obſ. 143.
(2) L. 4. ch. 5.

ab Riolano propositi (1) locum sic mutat, ut neque Mammaria arteria, neque cor possit vulnerari, sed utiliter aqua e thorace educi, si forte hujus hydrops pro pericardii hydrope imponeret. Cujus tamen signa ea cura antea perpendit & auget innixus & aliorum, quorum nonnulla Scripta mihi non erant in manibus, & suis Observationibus, ut ab hydrope thoracis, aliisque doceat morbis quo ad licet internoscere: quo ad licet, inquam; neque enim difficultates omnes amovisse se putat, quod si putarem, sapienter inquit, non eas satis me intelligere, ostenderem. Sed quid plura? cum tibi copiam egregii Operis facturus sim statim ac in recensendis quibusdam aliis Epistolis ejus doctrina, & auctoritate usus fuero: quod utinam in hac facere potuissem. Verum tu cum leges, plura ejus invenies loca per quæ tradita his Litteris confirmes. Quod si in quædam incides, ubi forte inter nos discrepemus, per mihi gratum fore, credito; si minus mecum, quam cum tanto Viro facere malueris. Iterum vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XVII.

Sermo est de Respiratione Læsa a Cordis, aut Magnæ Arteriæ intra thoracem Aneurysmatibus.

NUNC thoracis interna Aneurysmata sunt proferenda, quæ & mole pulmones comprimunt, & sanguinis per ipsos motum pervertunt, & sæpe etiam pondere diaphragma prægravant, ut multifariam lædant respirationem. Præcipua, & frequentiora, alia Cordis sunt, alia arteriæ Magnæ. Quorum antequam Observationes producimus, occurrendum est tacitæ cuidam interrogationi tuæ, unde videlicet factum sit, ut cum morbi hi sint, ut dicimus, adeo frequentes, nulla tamen certa extet eorum mentio apud Medicos vetustiores. Nam quod huc aliquis attinere fortasse velit, quæ legimus I. libro *de Morbis* (2) ubi aliquando in pulmone fieri vena dicitur *velut varix*, nomine autem venæ arteriam quoque, ut priscis solebant temporibus, esse ajat intelligendam: is si omnia perlegat, ibi agnoscet quæ indicantur dilatationes, & in venis designari, & ejuscemodi, ut denique disruptæ, non jam nimiam copiam sanguinis effundendo, citam mortem, sed ulcus relinquendo, & purulentum pulmonem faciendo, lentam afferant. Neque aliter Martianus (3), & ante hunc Salius (4) intellexerunt. Quin etiam, cum mox ibidem legimus, *varicosas* quoque *fieri, & intus elevari* venas lateris, Salius admonet (5), idcirco has significari ab Hippocrate ad hunc modum *quæ intus in superficie sitæ sunt*, ne quis forte illas intelligat, *quæ per intermedia costarum, & alia spatia interna perreptant*, ubi videlicet arteriarum Intercostalium dilatationes nonnunquam fieri, a posteris animadversum est: & sane a varicosarum earum venarum disruptione, *suppurati* fieri ægri dicuntur a vestutissimo illo Medico. Sed & in libro *de Internis Affectionibus* (6), ubi *in pulmone varix*, hujusque signa, & curatio proponuntur; non remittente se morbo post quatuordecim primos dies, *eadem* exhibenda indicantur, quæ *ei qui pulmone suppuratum habet*. Quanquam

(1) Supra, n. 48.
(2) n. 10. apud Marinell.
(3) Annot. ad cit. l. vers. 219.
(4) Comment. in ejusd. l. S. 3. t. 19. & seqq.
(5) Ibid. ad t. 22.
(6) n. 5.

etsi hæc omnia quis velit ad aneurysmata trahere nihilominus; erit hoc tamen, aliis dissidentibus, non satis certum, aut, si certum credatur, incertum porro, ex conjectura potius, an ex dissectionibus petitum, præsertim cum bestiæ, quæ tunc pro humanis corporibus solebant incidi, raro morbis ejuscemodi corripiantur: & tandem quos morbos frequentiores diximus, & de quibus tu quæris, illi ad cordis, & Magnæ arteriæ, non ad alias, attinent dilatationes. Hæ autem a priscis illis Medicis cur non fuerint memoratæ, præcipuam causam, illam ipsam quam modo attigi, fuisse, censeo.

2. Postquam enim ad Anatomen instaurandam aliquanto sæpius humana cadavera secari denique cœpta sunt; mentio quoque fieri cœpta est illorum morborum. Certe video, ab Nicolao Massa (1) quendam indicari dissectum A. 1534. *qui habebat cor magnum, & tantæ magnitudinis, quantam nunquam in alio homine viderat*; a Vesalio autem (2) *doctissimi viri cor, in cujus sinistro ventriculo glandulosæ, sed subnigricantis interim, carnis libras propemodum duas reperit, corde instar uteri, ... ad ejus carnis molem extenso*; tum etiam a Carolo Stephano (3) conspectam *in cadavere, cujus propter aliquod vitium, dextra pulmonis pars omnino consumpta ac corrosa esset, cordis auriculam ejusdem lateris*, quæ *in amplam magnitudinem usque adeo excreverat, ut triplo major altera videretur.* Post hos, aliosque, & nominatim Ballonium, qui cor memoravit (4) *majusculi capitis magnitudinem adæquans*, & aliud, ut habes in Sepulchreto (5), adeo cum suis valvulis, & *Magna arteria distentum*, ut *triplo, aut saltem duplo* quam soleat, *amplius videretur*, Andreas Laurentius (6) Equitis Guicciardini *cor* invenit *prodigii instar in eam molem excrevisse, ut thoracem fere totum contineret*, sanguine *ad libras pene tres quatuorve* cordis *utrumque sinum* distendente. Sed hunc casum, aliosque deinceps eo frequentiores, quo crebrius cadavera incisa sunt, & alii passim memorarunt, eoque diligentius quæ in viventibus precesserant, adjecerunt, quo horum est utilior conjuncta notitia, & magis tamen, si Vesalium, & Ballonium excipias, a prioribus illis neglecta.

3. Neque aliter dilatationum arteriæ Magnæ certa ad Medicos pervenit cognitio. Sic Vesalius quidem, exempli causa, cum in dorso circa vertebras tumorem quendam pulsantem animadvertisset, ea secutus quæ in exterioribus aneurysmatibus antea deprehenderat, ibi esse, dixit, aneurysma *ex dilatatione aortæ arteriæ.* Sed tamen non ante Medici verum dixisse Vesalium pro certo sciverunt, quam cum ægro mortuo, eam arteriam dilatatam adeo invenerunt, ut *ovi struthiocameli magnitudinem fere æquaret*, quemadmodum ex Sepulchreto ipso (7) cognosces, unde præterea intelliges, quid aneurysma illud contineret, ac quatenus proximas vertebras, costasque vitiasset. Conspectum id anno est 1557. sicque additum pondus iis quæ Fernelius scripserat tum ubi docuit (8), cordis palpitationem *sæpe arteriam foras dilatasse in aneurysma contracti pugni magnitudine, in quo & tactu, & visu conspicua erat pulsatio*, tum ubi externis aneurysmatibus propositis, hæc subjecit (9): *Fit & nonnunquam* aneurysma *in interioribus arteriis, maxime sub pectore, circa lienem, & mesenterium, ubi vehemens sæpe pulsatio animadvertitur.* Poterat enim hæc tradidisse ex conjectura: nec certe omnis pulsatio, quantumvis vehemens, ab aneurysmate est; ut ex nostris quoque Observationibus alibi (10) ostendetur. Alioquin eximius Medicus Ballonius qui *nun-*

(1) Lib. Introd. Anat. c. 28.
(2) De corp. hum. fabr. l. 1. c. 5.
(3) De dissect. part. corp. hum. l. 2. c. 33.
(4) Epid. l. 2. in Constit. Autumn. A. 1575.
(5) L. 2. S. 8. Obs. 26. §. 2.
(6) Hist. Anat. hum. corp. l. 9. qu. 18.
(7) L. 4. S. 2. Obs. 21. §. 7.
(8) Patholog. l. 5. c. 12.
(9) Ibid. l. 7. c. 3.
(10) Epist. 24. n. 34. & seqq.

quam memoria sua tam alte palpitans pulsansque hypochondrium contigerat, quam in Joanne Formageo non se ita decipi passus esset, ut subesse aneurysma non nisi ex repentina morte, & cadaveris sectione, agnosceret, quemadmodum candide fatetur in Consilio (1) scripto A. 1575. Tot, puto, illos Hippocratis locos magis attenderat, qui tum in eo Consilio, tum in Annotationibus (2) proferuntur, aut indicantur, in quibus de hypochondrii, aut ventris reliqui pulsatione verba fiunt, tanta nonnunquam quanta *neque a cursu, neque a timore circa cor generari possit* (3). Quos omnes si attente perlegas; aut ad acutorum morborum symptomata pertinere, aut si ad morbos alios (4) pertineant, non ad aneurysmata spectare, intelliges. Sed post dissectionem illam qua præcognitum a Vesalio aneurysma conspectum est, aliæ quædam illo ipso sæculo habitæ sunt eodem attinentes. Quas inter cave referas, quasi nihil dubitans (5) ut videtur facere Freindius (6), illam Paræi (7). Dilatationem enim, hic ait, se deprehendisse venæ pulmonaris, quam si non varicem, sed *aneurysma* dixit, nempe ob eandem rationem facere id potuit, ob quam, ut eo tempore solebant, illam venam designavit nomine *arteriæ venosæ*. Sed præter illam Ballonii, de qua supra (8) indicatum est, & alias tum Ballonii ejusdem in Mercatore (9), & in Coquo (10), tum aliorum, ejus sæculo viventium, bene referes cum Freindio (11), Lancisium (12) secuto, illam ipsam, quam supra pariter (13) commemoravimus Laurentii Observationem in Equite Guicciardino, qui, ut adeo dilatatum habebat cor, sic etiam *arteriæ magnæ os ita patens* habebat, *ut brachii æquaret amplitudinem*. Hæc illa Observatio est, quæ in gallica Historiæ Freindii versione „casus „ dicitur inveniendus apud Laurentium, editum per Guicciardinum" novo documento, quanto sibi tutius paulo ante nostram memoriam Doctissimus ferme quisque Auctor consuleret, sua ipse noto Doctis cæteris idiomate, scribens, latino.

4. Cæterum & sæculo illo XVI. & proximi magna parte XVII. lentos adeo progressus habuit Aortæ dilatationum doctrina, ut A. 1595. cum Joannes Bapt. Silvaticus suam ederet *de Aneurysmate Tractationem*, nullam earum mentionem in eo, late, & generatim pertractato, argumento injecerit, plurimis autem post annis docuerit Jo. Riolanus (14), *raro* aneurysma *in Aortæ trunco, propter crassitiem tunicarum accidere*: quin etiam A. 1670. Medicus cæteroquin eruditus Joach. Georg. Elsnerus, cum arteriæ Aortæ aneurysma a Guilelmo Riva deprehensum proponeret, Observationi præfixerit titulum de *Paradoxico Aneurysmate Aortico*, & affirmare non dubitaverit, aneurysma *raro vel nunquam in majoribus arteriis accidere*; *excitari* autem *potuisse in ipsa quoque aorta*, ... *mirum videri*. Quid? si nullum ipsi exemplum simile notum fuisset, contra atque sub ipsum Observationis finem ostendit. Observatio autem hæc est quam designare Lancisius (15) voluit, cum ait, Aneurysmatis Rivæ *iconem anno primo expressam cura Germani observ. 18. insertam fuisse*. Ephemeridum namque Germanicarum Naturæ Curiosorum nomen, Operarum culpa ibi aut omissum, aut ita, ut descripsi, vitiatum est, non secus ac tot alia in posthumis illis Summi Viri Scriptis passim videmus.

(1) 107. l. 1.
(2) 5. & 6.
(3) Epidem. Hippocr. l. 7. in Eratolai filio.
(4) Vid. etiam Vallesii Comment. in cit. locum n. 4. & in l. 5. Epid. n. 11.
(5) Vid. Epist. 24. n. 35.
(6) Hist. de la Medec. P. 1.
(7) Oper. l. 6. c. 32.
(8) n. 2.
(9) Paradigm. 13.
(10) Ibid. 26.
(11) P. cit.
(12) De Subit. Mort. Schol. ad Obs. ult. n. 8.
(13) n. 2.
(14) Encheir. Anat. l. 5. c. 46.
(15) De Aneur. l. 2. c. 2. Prop. 22.

Sed ab eo anno 1670 ad nostra usque tempora magis magisque allaborantibus Anatomicis, tot Observationes ad priores illas additæ sunt, ut non amplius miræ, aut rare Aortæ dilatationes habeantur. Quin simul eo ventum est, ut præcedentibus harum causis, & occasionibus, & signis ex ordine omnibus sæpius animadversis, & adnotatis, eum morbum, cujus olim, quantum vides, Medici notitiam habuerant nullam, & quem sæculo XVI. tum demum cognoscere inceperant, cum thoracis parietes jam attollens, tumore, & pulsatione se proderet; nunc minorem adhuc, & penitus abditum, atque retrusum internoscere se posse, credant, & sæpe internoscant. Quamobrem minime fuerat reprehendendus Malpighius (1) quod inter *cognitiones* sui *sæculi*, quod & meum ex parte fuit, *dilatationem* retulit *arteriæ aortæ*, multoque minus ipsi objiciendum, *in schola Græca*, *Arabica*, *&* *Latina prisca*, *aneurysmata innotuisse*, & *universos libros antiquorum de aneurysmatibus loqui*. Neque enim de externis aneurysmatibus quæstio erat, sed de internis, & nominatim arteriæ ipsius Aortæ. De quibus si quis ex ulla de tribus illis Scholis scriptum aliquid reliquisset; Silvaticum certe non fugisset, qui in Tractatione illa sua se adeo ostendit in singulorum lectione versatum. Nam quod Aetius (2) scripsit, aneurysma *in qualibet corporis parte fieri*, nempe ibi *externa* subintelligendum esse, manifestum est cum ex eo quod de externis tumoribus Sermone illo agit, tum ex perpetuo ejus silentio de internis, tanto periculosioribus, aneurysmatibus, cum externorum quidem signa, & curationem proponat.

5. Jure igitur Lancisius (3) scripsit, cum Hippocrates *nullius aneurysmatis meminisset arteriarum*, cumque *apud Galenum*, *Paulum*, *Oribasium*, *Aetium*, *Actuarium*, *&* *Avicennam istius in arteriis mali plurima legantur exempla*; *apud eosdem* tamen, *quantum videre potuit*, *altum esse silentium de Aneurysmatibus cordis*, *ejusdemque maximorum vasorum*, *quæ deinde minoribus natu Chirurgis*, *&* *Medicis frequenti cadaverum sectione innotuerunt*. Quorum aliquot Observationes ipse memoravit, ut de Laurentii, & Rivæ Observationibus fecisse, dixi (4); de Harvei autem, & Marchetti, & aliorum pariter fecisse, inspectis ejus libris (5) per te videbis. Non minus enim cordis, quam arteriæ Magnæ, dilatationes ante se notas fuisse, ipse quidem nunquam dissimulavit. Questus est tantummodo (6), quas apud Observatores Medicos legisset dilatationum cordis historias minus plene, atque accurate fuisse descriptas, quam cæteris, & sibi præsertim opus esset, illorum doctrinam absolutam, quo ad ejus posset, propósituro. Easdem autem vocavit Cordis Aneurysmata: quo nos quoque nomine promiscue, & dilatationum cordis utemur, cum quia minime implicari hic volumus ea questione, quid Græci Medici aneurysmatis vocabulo proprie significarent, tum quia aliquid tribuere æquum est Viro, de aneurysmatum doctrina, si quis alius, optime merito; præsertim cum hunc ejus morem secutos videamus Medicos nobilissimos; nisi forte olim indicasse, credas, Ballonium Consiliorum l. 1. non, ut est in Sepulchreto (7) *cap.* 15; sed Consilio 109. scribentem, *si in corde ipso aneurysma sit*, lethalem esse affectum. Proponemus autem, ut soliti sumus, Valsalvæ primum, tum deinde nostras Aneurysmatum Observationes, hoc ordine distribuentes, ut primo loco Aneurysmata Cordis, secundo Arteriæ Magnæ, tertio utriusque proferamus, neque omnia tamen quæ habemus; nam plura opportunius ad alias Epistolas differentur, ad easque in primis, in qui-

(1) Resp. ad Epist. de Rec. Med. Stud.
(2) Medic. Tetrab. 4. Serm. 3. c. 10.
(3) De Aneur. l. 1. Prop. 2.
(4) n. 3. & 4.
(5) Schol. ad Obs. 2. Repent. Mort. n. 11. & de Aneur. l. 2. c. 6. Prop. 48.
(6) Ibid.
(7) L. 2. S. 8. in Schol. ad Obs. 27.

bus de Morte Repentina (1) ſcribetur. Hic autem illa deſcribemus quæ ad læſam attinent Reſpirationem, novam hanc doctrinam pro viribus illuſtrantes. *Apud nos*, inquit Albertinus (2), egregie de eadem meritus, *olim in læſa reſpiratione vel nunquam, vel perraro audiebantur nomina vitiatæ ſtructuræ cordis, & præcordiorum. Modo poſt obſervationes ſæpenumero inſtitutas in mortuis, eadem nomina plus nimio audiuntur, ac timentur in vivis.* Ne igitur in iis in quibus non ſunt, hæ dilatationes temere ponantur, & contra, ut in iis in quibus ſunt, facilius agnoſcantur, proderit Obſervationes, quas duabus proximis ſuperioribus Epiſtolis complexi ſumus, cum iis conferre, quas hac, & inſequente Epiſtola proferemus.

6. SENEX annorum circiter quinquaginta quinque, corpore athletico, colore ſubpallido, queri cœpit de dolore, thoracem gravante, in ſiniſtra præſertim parte, in quam cubare non poterat. Crebro, ſed non vehementer, tuſſiebat, & ſeroſa exſpuebat. Identidem pectoris oppreſſionibus vexabatur cum difficultate ſpirandi, & anxietatibus cordis. Pulſus primum quidem rarus, durus, vehemens, vibratus, factus eſt poſtea, perſtante duritie, celerior, & inæqualis. Abdomen non tumidum, ſed tamen tenſum. Mortuus eſt. VENTER aquam habuit.

Sed quanquam lien arcte adeo hepati nectebatur, ut ſine laceratione ſeparari vix poſſet; hæc tamen duo, & proxima quoque viſcera ſana erant. Lymphæ ductus per inteſtina, & meſenterium nulli; per Emulgentia vaſa nonnulli; per magnos autem vaſorum truncos ad regionem lumborum multi, & turgidi apparuerunt. In Thorace ſeroſus humor, in ſiniſtro præſertim cavo, quod totum implebat. Pulmones, atro infecti colore, & nigricantibus ubique maculis diſtincti, naturalem tamen ſervabant mollitiem. Cor magnum præter modum; dextera autem auricula dimidiatum cor æquabat. Qua vulnerata, fluidus non ſecus atque ex vivente, ſanguis erupit. Magnam tamen auriculæ partem mollis polypoſa occupabat concretio, quæ ex proximo ventriculo producebatur, in quo etiam erat concreti ſanguinis portio. Ejuſmodi concretum, ſed levius, ſanguinem continebat ſiniſter ventriculus. Arteria Magna qua ſecundum vertebras dorſi deſcendebat, ad duorum circiter tranſverſorum digitorum ſecundum ejus longitudinem tractum, a ſua ſede disjuncta erat.

7. Hæc disjunctio an eſſet ab ortu, an cum tantummodo minus ibi arcta eſſet connexio, accedente ad nativam hanc diſpoſitionem pulſus vehementia, & vibratione Arteria disjuncta ſit, non facile dictu eſt. Sed dilatatio cordis, & auriculæ dexteræ hydropem thoracis, an hic illam præceſſerit, quanquam dubium eſſe poteſt; mihi tamen veri ſimilius fit, cordis vitia fuiſſe priora, ſive qui primi fuerint pulſus, attendo, ſeu quanto facilius fieri ob illa hydrops poſſit, quam ob hanc illa. Videſis Lanciſium (3), & quæ de cordi proximis aneuryſmatibus ipſe tradit, transfer ad cordis ipſius aneuryſmata in iis præſertim, in quibus, ut in hoc ſubpallido Sene, diſpoſitio eſt ad hydropem. Nec tantum tribuas dolori thoracem gravanti in ſiniſtra præſertim parte, in quam jacere non poterat, ut oblitus cordis præter modum aucti, ejuſque auriculæ potiſſimum dexteræ, repetenda illa omnino cenſeas ab humore qui thoracem, & a ſiniſtra quidem magis parte, occupabat; nam id impedimento potius fuiſſet, ut fere ſolet; ne in dexterum, quam ne in ſiniſtrum cubaret latus.

8. VIR ſexaginta annos natus, orthopnœa corripitur. Vix de pectoris oppreſſione poteſt queri. Pulſus a naturali ſuorum motuum lege non declinat. Tandem ingraveſcente in dies reſpirandi difficultate, ſic inſpirans, exſpiranſque obit

(1) Epiſt. 26. & 27.

(2) Comment. de Bonon. Sc. Academ. Tom. 1. in Opuſc.

(3) De Aneur. l. 2. in fin.

die ſexto. THORACE aperto, pulmones ad poſteriora duri aliquantum, atroque infecti colore inveniuntur. Cor prægrande, magnam polypoſam concretionem ventriculo dextero continebat: quæ in proximam auriculam expanſa, hanc adeo dilataverat; ut ingens æquaret marſupium: longaſque in vicina vaſa productiones mittebat, ut juſta ſanguinis copia prompte excipi non poſſet. In Ventre ſupra renem ſiniſtrum tumor rotundus apparuit, proximis quidem cæteris Partibus per membranas firmiter alligatus, reni autem Succenturiato arcte adeo adhærens, ut ex una parte continuatum cum ipſo efficeret corpus. Ex glanduloſa conſtabat ſubſtantia, quæ ad centrum ſinus habebat duos inter ſe diverſos, & ſeroſum quendam humorem continentes. Cujus portio humoris, igni impoſita, concrevit: altera, affuſo ſpiritu, quem vocant, ſulphuris, ſenſim colore atro infecta præcipitans, multarum horarum ſpatio concrevit tota: tertia, admiſto ſpiritu ſalis ammoniaci, fluida perſtitit jugiter.

9. Parſne eſſet hic tumor renis tantummodo Succenturiati, minus hic præſtat quærere, ubi quæ præceſſerint, ignoramus, ad eum renem attinentia, quam conjicere, quæ fuerit mens Valſalvæ in nonnullis hujus hiſtoriæ locis. Nam ut in ea deſcribenda, ſedulo, ut ſolitus ſum, cavi, ne quid ejus ſententiæ adderem, aut demerem, ita poſtquam id fideliter præſtiti, nunc mihi liberum eſſe, puto, rem ita intelligere, ut quod mortuum ait die ſexto, accipiam ex quo homo aut erecta cervice ſpirare cœpit, aut in Noſocomium aliquod exceptus eſt: quod autem ait, vix de pectoris oppreſſione queri potuiſſe, ſic intelligam, non quod hæc ferme abfuerit, imo potius quod tanta fuerit, ut ob reſpirandi difficultatem vix ei liceret loqui, ut de ipſa quereretur. Cæterum de pulſu quod vehemens, ut in priore, vibratuſque non fuerit, aut de hydrope quod non ſit pariter conſecutus; noli magnopere mirari. Namque aut diſpoſitio, aut tempus deeſſe potuit, ut hic fieret: cor vero aut ob magis enervatam auriculam dexteram, quippe in marſupii ingentis modum expanſam, minus ſanguinis accipiebat, aut adaucta ejuſdem cordis magnitudo magis amplificatis ventriculis, quam ſimul craſſioribus factis parietibus debebatur, ne quid dicam de amplioribus hic, & certe minus mucoſis concretionibus quæ cor non modo, ſed & vaſa obſidebant: & quanquam non ante eos poſtremos dies fieri cœpiſſent; pulſus tamen Valſalva non niſi his ipſis diebus potuerat explorare.

10. PUELLA annorum tredecim, ab ortu uſque fere ſemper valetudinaria, poſtremis menſibus queri cœpit de laborioſa reſpiratione, tuſſique cum multo, craſſoque ſputo, & ventris intumeſcentia. Ad hæc, ultimis vitæ diebus facta eſt magis ſiticuloſa, & valde famelica; ſed a cibo ingens abdominis tenſio accedebat. Pulſus erat celer, durus, & parvus. Pectoris autem anguſtia aliquando uſque adeo invaleſcebat, ut non ſemel e lecto gemebunda improviſo ſurgeret. Tandem uno ex hujuſmodi paroxyſmis correpta, magno cum clamore, & impetu repente obiit. IN VENTRE copia ſeri flavi effuſi. Ventriculus, & inteſtina aere plurimum diſtenta. Lien prædurus, colore atro. Ren ſiniſter interius quadantenus inflammatus. Thorax ſeri tantum continuit, ut dum cartilagines ad ſternum ſecarentur, proſiliret. Thymus magnus. Pulmones ſani niſi quod ſiniſtri ſubſtantia prope bronchia majora adeo induruerat, ut ſolidiorem carnem mentiretur. Pericardium quatuor, aut quinque uncias ſeri ſubflavi; dextera autem cordis auricula eam intus habebat ſanguinis copiam, ut diſtenta, magnitudinem cordis ferme æquaret. Uterque hujus ventriculus polypoſam concretionem, muci denſati quam ſimillimam, continebat; ſed dexter grandiorem. Quod reliquum eſt; tum pericardii, tum ventris ſerum, igni impoſitum, in auras abiit, cruſta dumtaxat relicta, quæ lateribus, & fundo vaſis adhærebat. Sed alterum tenuiorem reliquit cruſtam, quam primum, eamque nonnullis hic illic ſtriis diſtinctam in modum nitri *cryſtallizati* diſpoſitam.

11. Veri ſimile eſt, jam inde a primordiis non humores modo minus ſalubres, ſed & laxam firmarum partium, imprimiſque auriculæ dexteræ, vim, & ſtructuram huic Puellæ obtigiſſe, unde fere ſemper valetudinaria fuerit donec illa auricula in aneuryſma laxata, facile acceſſit in ejuſmodi corpore, ventris, thoracis, pericardii hydrops; ut non uno morbo, ſed pluribus, in thorace præſertim, ſimul urgentibus, violentiſſimo mortis genere extincta ſit.

12. VIRGO quæ ab nativitate uſque ſemper ægrotans jacuerat, ob ſummum præſertim virium languorem, anhelans reſpirabat, & tota cute colore quaſi livido infecta erat. Tandem cum ad annum circiter decimum ſextum perveniſſet, mortua eſt. COR habuit exiguum, & mucronem verſus, quaſi ſubrotundum. Ventriculus ſiniſter forma erat qua ſolet dexter, & dexter viciſſim qua ſiniſter; & quanquam hoc latior, parietibus tamen craſſioribus. Dextera pariter auricula tota duplo erat grandior, quam tota ſiniſtra, duploque carnoſior. Inter utramque etiam tum patebat foramen Ovale, ut minimum digitum poſſet admittere. De tribus valvulis Triangularibus juſtam una magnitudinem; duæ reliquæ minorem habebant. Sigmoides autem quæ Pulmonaris arteriæ oſtio præficiuntur, ad baſim quidem erant ſecundum naturam; ſed parte ſuperiore cartilagineæ videbantur; quin exiguum oſſis fruſtulum jam habebant: erantque ea parte ſic inter ſe colligatæ, ut vix foramen relinquerent, lente non majus, per quod ſanguis exiret. Erant autem ad illud foramen quædam exiguæ productiones carneo-membranoſæ, ea ratione collocatæ, ut valvularum vices ſupplere poſſent, egredienti ſanguini cedendo, regreſſuro autem obſtando.

13. Huic etiam Virgini jam inde ab initio fuiſſe inchoamenta crediderim, ejus vitii ad oſtium arteriæ Pulmonaris, cui vitio, ſenſim magis magiſque adaucto, omnia quæ vivens patiebatur, & quæ in mortua deprehenſa ſunt, accepta facile ſint referenda. Scilicet minus expeditus ſanguinis in eam arteriam ingreſſus hinc efficiebat, ut æquo minor illius copia per eandem arteriam, ſociamque venam ad auriculam ſiniſtram, ſiniſtrumque ventriculum, ex hoc autem in omne corpus mitteretur, inde vero, ut æquo major ſanguinis copia in dextero ventriculo, dexteraque auricula & venis omnibus reſtitaret. Unde totius cutis color quaſi lividus, & dexteri ventriculi, dexteræque auriculæ dilatatio, & foraminis Ovalis perſtans hiatus, quippe cujus valvulam multus ſanguis a dextris ſiniſtrorſum urgeret, paucus autem a ſiniſtris repelleret, ad oramque foraminis applicaret. Contrariis vero de cauſis auricula ſiniſtra, & ſiniſter ventriculus nec ſatis erant explicata, nec ſatis valida, & deficiente juſto ſanguinis ad cerebrum, omneſque partes influxu, & apulſu, virium ſummus languor, & anhehela reſpiratio conſequebantur, hæcque eam etiam ob cauſam quod ab exili ſubeuntis ſanguinis portione amplum, & firmum vas quale eſt Pulmonaris arteria ut urgeri ſatis, & dilatari non poterat, ſic neque ſe poterat valenter reſtituere, illamque, ut par eſt, per pulmonem promovere. Quod autem in hac Virgine ſenſim, & a primordiis, cum laxiora adhuc erant omnia, fieri cœptumerat, idem, atque adeo plus multo ab non diſſimili, ſed alibi poſito, impedimento factum videbis intra perpaucos menſes in Viro, triginta circiter annos nato, cujus hiſtoriam deſcribit Vieuſſenius (1). Nam Mittralibus valvulis, oſſeis factis, orificium valde imminuentibus, per quod ſanguis ſiniſtrum adit ventriculum, hujus tum capacitas, tum craſſitudo parietum; quod Figura 2. Tab. 13. comparata cum Fig. 2. Tab. 11. ſatis oſtendit; fuerant imminutæ, contra autem ambæ auriculæ cum adjunctis truncis; ſic enim vocat; Pulmonaris venæ, & Cavarum (quos Valſalva uno auricularum nomine comprehendit) & Pulmonaris arteriæ truncus, & ventriculus dexter multum erant dilatata, ejuſdemque ventriculi columnæ, & lacerti craſ-

(1) Traité du cœur, ch. 16.

sissima facta, num ob aliam, quæ alibi (1) indicabitur, causam? an quia crebriores, & validiores motus, ut in artubus videmus, major musculorum crassitudo sequitur? certe autem hæ cordis particulæ jugiter, vehementiusque contrahi, & exerceri debuerant, ut conarentur tantam restitantis sanguinis copiam in Pulmonaria vasa contrudere, quæ ob difficilem in sinistrum ventriculum ingressum non facile admittebant; hic autem ventriculus nullo ferme conatu opus habebat, ut exiguam sanguinis portionem in Magnam arteriam conjiceret, quamobrem exiles, debilesque pulsus hic quoque nervorum, & totius corporis languorem testabantur. Cum hac historia, & explicatione velim conferas Observationem quandam satis consimilem, in quam, postquam hæc scripseram, forte incidi versans Sepulchreti librum II. (2). Hactenus quænam cordis ventriculorum, & auricularum aneurysmata protuli, a Valsalva deprehensa. Nunc alia subjiciam, quæ reperit in arteria Magna.

14. SENEX annos natus septuaginta quinque, promptissimo ingenio, sanguineo temperamento, procera statura, laudabili totius corporis constitutione præditus, aliquot ante mortem annis, & magis his ultimis macilentus est factus, simulque dolores quosdam gravantes, quos jam diu patiebatur in sinistra thoracis parte, a flatuum dumtaxat eruptione mitescentes, graviores redditos sensit hac præsertim hyeme ineunte. Molesta etiam tussi conflictabatur, per quam creberrime nunc serosam, nunc globosam, & compactiorem exspuebat materiam. In concitatiore motu, gravi corripiebatur respiratione, eoque, de quo diximus, thoracis dolore, aliquando etiam cordis palpitatione, ob quæ subsistere cogebatur. Tandem III. Nonas Januarii paulo ante diei finem quodam animi quasi deliquio capitur, copioso sanguinis sputo, gravissimaque respiratione cum stertore. A venæ sectione circa primam noctis horam hæc mitescunt, superstite solum dolore quasi pungente sinistri lateris, in quod, nisi cum molestia cubare non poterat: pulsus erat debilis, rarus, durus, vibratus, non sæpe inæqualis. Hora quinta priora illa recrudescunt symptomata, resonante stertore, & materia alba sputo sanguineo permista. Post mitiora aliquando fiunt, donec hora decima, stertore, & sputo desinentibus, ore hiante, quasi aerem identidem captaret, est mortuus. DUM THORAX aperiebatur, ex sinistro hujus cavo prosiluit serum, quo, & concreto sanguine totum id cavum repletum erat, altero illæso. Pulmones parum ab naturali recedebant constitutione: solum circa bronchia, nigra animadvertebantur corpora, quasi glandulæ. In pericardio tres seri unciæ: in cordis ventriculis sanguis dumtaxat grumosus, nec multus. Arteria autem Magna toto illo tractu quo a corde pertinet ad diaphragma usque, in enorme dilatata erat aneurysma, non æque tamen ubique latum, sed aliis in locis minus, in aliis vicissim magis. Adhærebat tenacissime quartæ, & quinctæ thoracis vertebris, quæ dextrorsum nonnihil incurvari videbantur: & juxta has disruptum erat, amploque hiatu sanguinem in thoracis sinistram caveam effuderat. Circa hoc foramen concretio erat polyposa, in tubuli formam excavata: ipsum autem foramen ulcere circumdatur: ut succo quodam erodente prius exulceratus arteriæ paries, deinde ulcere magis, magisque profundo facto, ad eam tenuitatem redactus fuisse videretur, quæ sanguinis impetum ferre amplius non potuerit. In Ventre adnotatione dignus fuit ren dexter, cujus dimidium inferius secundum naturam se habebat; alterum autem totum erat in amplam vesicam mutatum, ex tenui tantum membrana factam, per quam elegans, quamvis inæqualium arearum, vasculorum rete ducebatur, quod, atramento per Emulgentem arteriam injecto, in conspectum venit. Turgebat ea vesica sero ad uncias circiter tres, quod igni impositum, urinosum exhalabat odorem, & ebulliendo, &

(1) Epist. 18. n. 35.

(2) In Addit. ad Sect. 8. Obs. 3.

spumando,

ſpumando, in auras abiit. Illud quoque Valſalvæ occurrit vel magis dignum quod adnotetur. Cum vaſa chylifera e Tenuibus inteſtinis ab octavo infra pylorum digito ad ulnas circiter duas crebra naſcerentur, centrumque peterent meſenterii, ille quem modo deſignavimus, inteſtinorum tractus certis quibuſdam diſtinctus erat albeſcentibus maculis, imo quaſi, ut ait, *cavernulis irregulari*, atque alia aliis figura, & magnitudine præditis, ut aliæ lentem æquarent, aliæ duplo eſſent majores, nonnullæ autem minores: ex quibus etſi vaſa illa videre non potuit egredientia; ea tamen credidit iiſdem cum *ciſternulis* communicare, ut quæ certiſſime chylo eſſent turgidæ, cujus ſaporem cum exploraret, ſimilem, niſi quod magis ad ſalſum vergebat, lactis invenit.

15. Ut quærere omittamus, an nigra illa ad bronchia corpora glandulæ revera eſſent Bronchiales; præter æquum fortaſſe adauctæ; noli mirari, quod inter cetera quæ procul dubio morboſa ſunt, quædam noviſſime deſcripſerimus, quæ ad naturalem ſtatum magis attinere videantur. Iſtæ enim *ciſternulæ* multo huc magis ſpectare poſſunt quam illa magnæ partis alterius renis in veſicam mutatio, de qua alibi tum ſcripſimus, tum ſcribemus (1). Suſpicari enim licet, ideo illas *ciſternulas* apparuiſſe quod a tanto Aortæ intra thoracem aneuryſmate compreſſus Thoracicus ductus anguſtiorem viam chylo relinqueret, ut ſubſiſtere in ſuo per parietes inteſtinorum trajectu cogeretur, in eoſque ibi quaſi varices ſua vaſcula dilatare, aut, ſi mavis, lacuſculos quoſdam, ſecundum naturam minus conſpicuos, ad eum modum patefacere. Sane qui ejuſmodi ibidem *ciſternulas*, niſi quod panici erant magnitudine, conſpexit poſtea Santorinus (2), ipſe quoque, ut Valſalva, ſemel, & in eo vidit quem interfecerat aneuryſma. Cujus etſi non indicat ſedem; ibi tamen eſſe potuit, ubi chyli motum retardaret: certeque ipſe qui vix ſemel aliquid ejuſmodi animadverti, in prægnante cane memini animadvertiſſe, ut compreſſio aliqua viarum chyli non deeſſet. Utcunque eſt; Valſalvæ opinionem Santorinus, & ego plane comprobavimus, cum ille ex *ciſternulis* ipſis vaſcula emergere chylifera conſpexerit, ego vero non id tantum, ſed & alia minora quæ eas adirent. Sed ad certiores, gravioreſque propoſiti aneuryſmatis effectus veniamus.

16. A multo jam tempore hoc aneuryſma incepiſſe, diuturni illi dolores oſtendunt qui ſiniſtram thoracis partem gravabant. Quod autem a ſtatuum eruptione miteſcerent, poterat id huic ægro imponere, quemadmodum tot aliis vidi, nulla ſe propterea, niſi flatulenta, affectione vexari, credentibus. Scilicet thoracis parte ab aneuryſmate occupata, ſæpe œſophagus ita premitur, ut minime facilis ſit flatibus erumpendi via diſtendunt ideo ventriculum, & huic proximam œſophagi partem, moleſtiaſque augent, thoracis ſpatium vel magis minuendo, & aneuryſma comprimendo. Hæ igitur, flatibus denique eluctantibus, miteſcant neceſſe eſt. Non tamen tolluntur: quæ res, & ponderis, aut alterius incommodi ſenſus, qui rejici in flatus non poſſit, admonere Medicum debet, ne ſe, ut ægrum, falli patiatur. Sed hæc, atque alia alibi etiam explicanda, ſunt in hiſtoria hac faciliora. Nonnulla autem ſunt minus facilia, in quibus hæc duo: alterum, quomodo poſt diſrupti aneuriſmatis ſigna, decem horas vivere, aut eo amplius hic ſenex potuerit; alterum, qua via copioſum illud ſanguinis ſputum extiterit. Quod ad primum attinet, Vir Clariſs. Paulus Valcarengus (3) in caſu quem cum propoſito quadantenus conferre poſſis, rem explicat ponendo, ſanguinem *non omnimode ſtatim* ab aneuryſmatis ruptione; *ſed paulatim effluxiſſe*. Quoniam autem illius æger ad quatuor circiter horas vixit, is autem de quo ſermo eſt, ad decem; ſuſpicari licet, concretionem polypoſam, quæ circa amplum aneuryſmatis hiatum in tubuli formam excavata reperta eſt, ſemel, atque iterum,

---

(1) Vid. Epiſt. 38. n. 39. & ſeqq. (2) Obſ. Anat. c. 9. §. 10. (3) De Aortæ Aneur. Obſ. 2.

ut bis rediens gravissimorum symptomatum mitigatio indicat, quasi obturatam fuisse portione aliqua non absimilis concretionis, aut grumis etiam concreti sanguinis, quos reliquus fluidus secum ex cavo ampli aneurysmatis illuc abriperet, donec semel, atque iterum pars eorum e tubulo extrusa repetitæ per vices effusioni aditum semiapertum, novissime autem omnino apertum relinqueret. Quod vero ad sputum sanguinis attinet, possis fortasse ab ejusmodi aneurysmate cuniculos aliquos in utrumlibet proximum aut œsophagi, aut arteriæ Asperæ canalem excavatos concipere, qui propter obliquum ductum intra polyposam illam concretionem, minus fuerint ab eo præsertim qui perquisivisse non videtur, animadversi. Cæterum, quacunque id sit ratione explicandum, illud certum est, aliis quoque, dum aneurysma intra cavum pectoris rumperetur, sanguinem simul per os exiisse. Sic is quem laudatus Valcarengus describit, *eodem tempore modicam sanguinis copiam per exscreatum eduxit*.

17. Vir quinquaginta quinque annorum, parvæ staturæ, sed robustus, & valde salax, qui se cisiarii modo, modo rhedarii laboriosa arte tuebatur, ante decennium circiter multis, ac variis obnoxius esse morbis cœpit, febribus primum, deinde lienis vitiis, postea cachexiæ, hydropi denique. A quo, anno ante quam e vita excederet, liberatus, citrinum tamen cutis colorem, & difficultatem spirandi retinuit. Hæc a motu ingravescebat, non sine quodam cordis quasi angore. In jugulo, & temporibus arteriæ evidenter saliebant: pulsus erat durus, rarus potius, & vibratus, nunquam intermittens, nunquam inæqualis. In utrum liberet, cubabat latus. Sæpe tussiebat, & exspuebat, sed pauca, & serosa. Missus sanguis, postquam concreverat, perpauco secedente, sero, & hoc luteo, albam, ut in iis qui peripneumonia laborant, crustam ostendit, tres digitos altam, cum rubra subjecta pars duos, haud amplius esset. Cœpit deinde interdum animi deliquiis corripi, & sensim in pejus ruere, facie ultimis diebus intumescente. Tandem cum de lecto in lectum transferretur, subito est mortuus. Ventre aperto, intestina conspecta sunt anteriore facie cum omento, laterali autem inter se nexa: sed & cætera viscera præter solitum, valide ad proximas Partes alligata. Sic etiam Thorace recluso, pulmones pleuræ cohærentes, dexter quidem plerisque in locis ubi ea costas succingit, sinister vero pene ubique, ut neque a mediastino, neque a diaphragmate, neque ab ulla ferme parte solutus esset. Circa bronchia quamplurimæ erant nigræ, duræque glandulæ, aliæ fabæ, aliæ hordei magnitudine. Arteria autem Magna indurata, intusque osseis squamis prædita, dilatata erat, ut aneurysma efficeret tres digitos latum, palmum longum: quin etiam circa quartam thoracis vertebram magis dilatabatur, ut ejus vertebræ excavato corpore, ipsa hujus occuparet locum: ubi erat nexa arcte adeo, ut sine laceratione avelli non posset. Polyposa concretio ex sinistro cordis ventriculo orta, hoc aneurysmate continebatur. In sinistro thoracis cavo seri aliquid stagnabat, magnusque præterea grumus sanguinis, qui ex rupto fortassis aneurysmate effluxerat: quanquam rupturæ vestigium nusquam apparuit manifestum.

18. Nullo fortasse in hominum genere sæpius arteriæ Magnæ aneurysmata ego, & Amici conspeximus, quam in cisiariis, qui ab nostratibus *Vetturini* dicuntur, veredariis, aliisque equo pene assidue insidentibus. Nec mirum; nam vel cæteris quibus se exponunt, casus, nisus, aeris injuriis omissis, nimia ipsa concussio, & succussatio hinc motum sanguinis concitando, & parietes arteriæ urgendo, inde vero hos, quippe concussos, in occursum concitari sanguinis ictuum subinde compellendo, ipsorum denique structuram parietum laxet, ac vim infringat, necesse est. Quod eo quoque facilius contingit ubi salacitas, & morbi accedant ut in hac historia. Iis morbis, & nominatim prægresso hydropi (1) eas viscerum alligationes facile tribuerim, quæ in cadavere compertæ

(1) Vid. Epist. 39. n. 30.

ſunt. Bronchiales autem glandulæ non omnibus quidem ita notæ erant eo tempore; non tamen ob id præſertim, ut in ſuperiore etiam ſene (1), adnotatas crediderim, ſed quod majori aut mole, aut numero, aut duritie quam in cæteris, ſoleant, ſe ſe obtulerint. De oſſeis intra dilatatam arteriam lamellis alias (2) ſcribemus; ut de proximis adſitiſque oſſibus excavatis. Hic ſatis eſt admonere, vel a primo, quod per anatomen recognitum ſciam, interno aneuryſmate vertebras quæ ipſi connexa erant, fuiſſe excavatas, ut ſupra (3) indicavi. Cum eam in Sepulchreto hiſtoriam leges, id quoque animadvertes quod ad propoſitum facit, primum illud aneuryſma *ex ſaltu & concuſſione equi ferocientis originem habuiſſe.*

19. Vir annorum quinquaginta, laudabili corporis conſtitutione præditus, tribus, aut quatuor ante annis de gravi reſpiratione, a violentiore præſertim motu, queri cœperat. Huic tribus circiter ante menſibus in ſiniſtra juguli parte apparere incepit tumor durus, doloris expers, &, quantum indicari extrinſecus poterat, ad ſarcomatum genus referendus: qui paulatim auctus, craſſioris pugni magnitudinem æquabat; imo jam duos, alterum alteri impoſitos, repræſentare videbatur. Exceptus eſt homo in Bononienſe S. Mariæ de Morte Noſocomium, cum, ſenſim labantibus viribus, febricula ingruiſſet. Pulſus erat aliquando celer, & durus, aliquando tum ordine, tum vi inæqualis. Caput vehementi dolore, quin etiam ſubdelirio vexabatur. Reſpiratio magis vitiata, & cum ſtertore: vox autem ſic imminuta, ut ad fœmineam accederet. Thorax aliquantum dolebat. Hiſce addita mox eſt difficilis, imo prorſus impedita deglutitio: & tandem, facie, atque adeo toto capite valde rubente, mors ipſa XVI. Kal. Januar. A. 1688. Tumor, qui, vivente homine, durus fuerat; mortuo, factus erat jam mollis. Cum incidi cœpiſſet; ſtatim ingens ſanguinis copia emanavit: cumque ad radicem uſque diſſecaretur, inventus eſt plenus ſanguine, partim in grumos concreto, partim fluido. Glandulæ quæ ad illam partem locari ſolent, valde induratæ, aliæ (premebant) œſophagum „ aliæ ipſam venam Jugularem, quæ multum in ſuis membraneis craſſefacta erant. Hæc autem in trunco majori, uti etiam Aorta, oſtendebat ſui lacerationem. Tumore perluſtrato, „ Thorax inciſus eſt". Pulmones exterius nigris maculis hic illic diſtincti; intus vero globulis tartareæ materiæ pluribus in locis, ubique autem multo ſero referti. Dexter pulmo per multas fibras ad pluram alligabatur: ſiniſter omnino liber; ſed valde erat inflammatus. Cordis ventriculus dexter continebat polypoſam concretionem, quæ venæ etiam Cavæ, & Pulmonaris arteriæ orificia occupabat. Ventre denique aperto ſana omnia inventa ſunt; ſi Ilei inteſtini finem excipias, qui inflammatione affectus erat.

20. Anceps hæſi, an hanc Valſalvæ Obſervationem deſcriberem, &, ſi deſcriberem, quo referrem, num ad tumores quoſdam ſanguine turgidos; quales in Thyroidæa glandula non ſemel deprehendi (4), an ad alios, cum rupto venæ alicujus trunco communicantes, quos Valſalva (5): & ego (6) alibi memoravimus, an potius ad eas, de quibus nunc ſcribo, dilatationes arteriæ Magnæ. Huc denique magis animus inclinavit, cum gravem attenderem, quæ tanto antea inceperat, a violentiore præſertim motu, reſpirationem. Nam quod nulla tumoris adnotetur pulſatio; tot ſunt cauſæ quæ hanc poſſunt tempore progrediente obſcurare, ut mirari non oporteret, ſi ultimis illis diebus, quibus in Noſocomium admiſſo homine, obſervatus eſt tumor, ipſam animadvertere non licuiſſet. Eas cauſas attigi alias (7), & proximis Litteris (8) earum aliquam commemorabo.

---

(1) n. 14.
(2) Epiſt. 27. n. 20. & ſeqq.
(3) n. 3.
(4) Epiſt. Anat. 9. n. 39.
(5) Tract. de Aure Hum. c. 4. n. 8.
(6) Epiſt. Anat. 13. n. 4.
(7) Ibid.
(8) Epiſt. 18. n. 20.

Sic igitur rem concipio, ut arteria Aorta ibi ubi, dissecto tumore, lacerationem ostendisse dicitur, se paulatim in eum saccum qui tumorem faciebat, sursum dilataverit; hic vero circumjecta omnia premendo, pleraque eorum effecerit, quæ in vivente sunt animadversa. Pressæ enim arteria Aspera, & larynx, eoque angustiores factæ; vocem minus gravem edebant: pressæ gula, & pharynx difficilem primum, mox nullum alimentis transitum præbebant: pressus denique truncus major Jugularis venæ, id est Internæ reditum sanguinis ex superioribus, & præsertim ex cerebro, impediebat, unde dolor, rubor, subdelirium. Quoniam tamen & Jugularis ejusdem venæ laceratio indicatur, & nonnulla in ea dissectionis parte ita a Valsalva scripta sunt, ut fortasse aliter ac mihi, videri tibi possint accipienda; ipsa eo in loco Auctoris verba proferre malui qualia inveni, & hoc unum admonere, cum eam habuit Observationem, necdum annos natum fuisse tres & viginti: quanquam circa idem tempus, & aliam habuit, in qua nihil hæsitemus.

Ea erit prima de tribus proximis, in quibus simul Cordis, & Magnæ arteriæ aneurysma conspexit.

21. PAUPER annum agens sexagesimum quinctum, cum sanguineo esset temperamento, & corporis satis bona constitutione, ante aliquot annos tentari per intervalla cœperat oppressione quadam pectoris cum pulsu raro, tenso, ac vibrato, consequente animi viriumque defectu. Mense autem Decembri A. 1687. cum Tertianæ febris causa in idem Nosocomium receptus esset, cumque jam febris remediorum ope remittere videretur; pectoris angustiæ cum palpitatione cordis adeo invaluere, ut circa undecimum febris diem & sibi, & cæteris morti jam proximus videretur. Eadem tamen usque ad vigesimum tanta vehementia perstiterunt, ut aphonum, & pene desperatum relinquerent. At circa vigesimum septimum de gravi pectoris repletione quo poterat modo conquerebatur: circa trigesimum autem remittentibus his paroxysmis, pulsuque jam ad naturalem accedente, magnam cujusdam quasi *gelatinæ* copiam exscreabat, cui multa erat subrubra pallida substantia admista. Æger interea cum ederet nihil vinum, clam omnes allatum, large ingurgitabat; unde oculi primum dexteri, mox & sinistri nata est inflammatio, ex hac autem cæcitas. Tandem ab assiduo decubitu, & excrementorum injuria, gangræna ad os Sacrum correptus, circa diem quadragesimum obiit. THORAX, adjuvante Hipppolyto Francisco Albertino, qui in eo Nosocomio tunc Medici Assistentis munere diligentissime fungebatur, dissectus est. Pulmones pleuræ arcte adhærebant: quæ tamen res in multis cadaveribus solet occurrere. Incisi materiam ejus quæ exscreabatur, simillimam ostenderunt, nisi quod erat tenuior: pulmonum autem ipsorum substantia atro erat colore infecta. In pericardio serum ex atro subflavum, insipidum, ad sesquilibram ferme: cor autem ea magnitudine, ut bubulum æquaret. Ventriculus ejus dexter caveam quidem secundum naturam, sed crassissimos parietes habebat. Sinistri vero tanta erat cavea, ut posset cor alterum, naturali non majus, continere; sed vicissim parietes adeo tenues, ut vix motum cordis sustinere potuisse videretur. Tanta hujus ventriculi capacitate non multo erat minor capacitas arteriæ Magnæ; ut hæc quoque non humana, sed bubula videretur. Intus autem ejus membranea substantia in cartilagineam degeneraverat.

22. Vini intemperantia vel eo tempore, quid antea fieri soleret, indicio est. Facile prima inde morbi causa: & sane Medicus Exercitatissimus Lancisius (1) testatur, de centum, sponte ortis aneurysmatibus plus quinquaginta *in gulosis & bibosis se vidisse*. Quis autem inter eos morbos præcesserit, quis subsecutus sit, difficile est pro certo dicere. Veri tamen simile est, factam prius fuisse arteriæ

(1) De Aneurysm. Propos. 41.

Magnæ, quam ventriculi unde oritur, dilatationem. Dilatatus enim cum tanta parietum extenuatione ventriculus non videtur posse ea vi sanguinem extrudere in arteriam, ut hanc dilatet: hæc dilatata, simulque cartilaginea videtur utique ita sanguini in venas usque propellendo minus apta esse, ut compulsum a ventriculo cum propterea ex aliqua dumtaxat parte admittat, partem reliquam in eo restitare cogat, ipsumque dilatare, & quod consequitur, morari etiam in pulmonibus, unde illæ pectoris oppressiones, & angustiæ, & hinc auctæ separationes, expressionesque e glandulis in bronchia influentibus, quemadmodum etiam ob moram sanguinis in circumjecta cordi membrana, & crebros cordis diutius palpitantis ictus, hydrops ortus est ejusdem membranæ: sive pericardii.

23. VIR annos natus ad quinquaginta, lanam quotidie agitans ad culcitas conficiendas, queri cæpit de difficili respiratione, quæ cum sibilo fiebat. Præcordiorum aliquando, & respirationis angustiis corripiebatur quas vehemens ad lumbos dolor interdum excipiebat. Arteriæ in collo valde pulsabant. Ad hæc, nonnullis ante mortem diebus accedente sanguinis sputo, cum gravi, atque turbato respirationis motu vivendi finem fecit. IN THORACIS utroque cavo serum, diluti sanguinis colore, stagnabat. Pars inferior sinistri pulmonis, dexteri autem lobus unus ab effuso intra eorum substantiam sanguine nigrescebant. Cor mole auctum, nullum in suis thalamis polyposæ concretionis indicium ostendit. Magna arteria prope cor dilatata erat in aneurysma, cujus interni parietes osseis hic illic squamis obtegebantur. E Cranio dum flaccidum cerebrum eximeretur, ex hoc mediocris seri copia emittebatur: sed major fuit circa Spinalis medullæ initium; in ventriculis autem pauca.

Ventrem dissecare, ut doloris causa ad lumbos inquireretur, vehemens graveolentia prohibuit: quanquam frustra ibi quærendam Valsalva tunc existimabat, quippe quam ex nervis, alibi fortasse irritatis, repetendam potius censebat.

24. Nisi is dolor, respirationis, & præcordiorum angustias excipere alias consuevisset; fortasse ejus causam in illa etiam aqua suspicari liceret, quæ ut summam tubi vertebrarum partem ea copia tenebat, sic, imo vel magis implevisse inferiorem, credi posset: nunc potius septi Transversi vehementioribus, in respirando conatibus adscribendus videtur, quod extremo altero vertebris lumborum affigitur. Cæteram hic arteriæ Aortæ dilatationem libentius tribuerim vi nimiæ qua cor, mole auctum, sanguinem in illam contrudebat; nam eidem quoque causæ ossearum squamarum productio videtur assignari posse; quando osseum factum ejusdem arteriæ initium eos dumtaxat cervos habere qui diutius, & crebrius currendo se exercuerint, non eos qui in Magnatum vivariis quieti aluntur, auctor est Boerhaavius (1). Sed ut hæc vi nimiæ sinistri cordis ventriculi, sic nimiæ vi dexteri illud imputandum est quod sanguis suis demum disruptis vasculis, in pulmonum substantiam, hoc est intra vesiculas, unde per sputum prodiit, effusus sit eo facilius quod non ita sanum, firmumque id esse poterat viscus ob assidue illapsum cum aere lanarum pulverem. Posita autem ad aliquod tempus ista Aortæ dilatatione, verisimile est, ventriculos quoque cordis ab restitante sanguine fuisse nonnihil dilatatos; ut molis augmentum non crassitudini solum parietum, sed & amplificationi ventriculorum deberetur. Idemque dictum putabis de ea quæ proxima sequitur Observatione.

25. MULIER annorum circiter sexaginta, jam diu tussi interdum, & difficili respiratione, præsertim post violentiorem motum, laboraverat. Tandem pulsans tumor apparere cœpit sub clavicula dextera ad sternum: qui duorum aut trium mensium spatio usque adeo crevit, ut alterum quasi caput e medio sterno enatum videretur; inde enim, globi propemodum simile; ad jugulum extendeba-

(1) Prælect. in Instit. §. 478.

tur. Sensus in eo caloris, & doloris urentis. Interea pristina illa incommoda majora erant facta, atque alia insuper accesserant. Namque a mediis humeris ad totas manus, & a summis pene cruribus ad totos pedes œdema pertinebat, eo spectabilius, quod cum a suprema parte ad mediam usque multum essent humeri extenuati, inde repente illa non modica crassitudo incipiebat: quæ res, quamvis non ita evidenter, in cruribus quoque poterat animadverti, ubi supremæ horum partes cum proximis conferrentur. Facies etiam intumuerat aliquantum. Sputa erant crebra, eaque ultimis diebus ferme purulenta. Pulsus debiles, & parvi. Nulla quies, nisi sedenti. Nam vel levis quilibet motus, non modo supinus decubitus, continuo in suffocationis periculum conjiciebat. Idem & cibi, potusve faciebat sumptio; ut denique ab his prorsus abstinere cogeretur. Itaque cum sex dies abstinuisset; inedia potius cum levibus convulsivis motibus, quam morbo ipso, confecta est. IN VENTRE limpidum stagnabat serum. Hepar, & ventriculus inventa sunt inferius quam soleant, locata. Colon intestinum a parte dextera non pergebat in sinistram; sed ubi ventriculi fundum attigerat, inde continuo per ventris medium ad Rectum intestinum descendebat. Alvi recrementa quæ multo ante obitum tempore dejecta non fuerant, prope omnia intra Coli initium continebantur. Reni sinistro exterius adstabat glandula, castaneæ magnitudine, colore intus subluteo. In Thorace stagnabat serum, quod spongiis fuit exhauriendum. Pulmo sinister valde contractus, & quasi inflammatus, in medio saniosum ichorem, hic illic autem parva tubercula continebat, quorum nonnulla erant suppurata. Sero pericardium abundabat. Cor aliquanto inferius, quam soleat, & totum ferme sinistra in parte collocatum, duplo erat majus, neque ullas polyposas concretiones habebat. Arteria autem Magna oblongum, ingentemque aneurysmatis saccum ex se producebat. Hujus orificium sacci cum arteria communicabat ad superiorem & nonnihil anteriorem arcus ipsius partem sic, ut communi quoque trunco Subclaviæ, & Carotidis dexteræ in saccum illum dilatato, hæ duæ arteriæ ex facie posteriore incipientis sacci prodirent. Cum autem saccus quo magis ab orificio distabat, eo latior fieret; primum quidem interiores thoracis Partes, & in arteriam Asperam, & œsophagum valde comprimebat: deinde vero cum anteriora thoracis ossa, præsertim vero claviculam dexteram, tum proximas huic costarum, & sterni partes assidua sua pulsatione, & erodente ex se emisso humore penitus absumpsisset; viam sibi ad exteriora paraverat, musculosque, & integumenta attollens, illam quasi alterius, ut dixi, capitis, imaginem effecerat. Hæ autem quas extulerat, partes circumjectu suo prohibuerant, ne sanguis facile disrupto aneurysmatis sacco profunderetur. Exterior namque arteriæ tunica, quo magis a trunco recedebatur, eo magis externuata, vix amplius agnosci, & percipi poterat ubi extra thoracem ventum erat. Tunica autem interior ipsa quoque apud truncum quidem naturalem servabat constitutionem, & mox etiam ex tribus videbantur constare membranis quæ singulæ in alias videbantur subdividi, sed crassiores, & quasi carneas, & quæ, si firmiores fuissent, musculosum ferme corpus repræsentassent, cujus tendo in tunica hac interiore, ubi ex trunco erumpebat, esset ponendus. Attamen hæ quasi carneæ membranæ, interiorem sacci tunicam efficientes, quæ nonnullis in locis transversi digiti crassitudinem æquabat, aliis quibusdam in locis erant laceræ, atque erosæ; ut nisi aut exterior tunica, aut partium circumjectarum parietes prohibuissent, inde sanguis erupturus fuisset. Cæterum intra sacci caveam grumosus sanguis continebatur. Artus quoque œdemate tumentes dissecti sunt: nihilque seri inter musculorum fibras inventum est; sed omnes inter musculos, & cutem in dilatatis. Adiposæ membranæ cellulis concludi videbatur. Credibile autem erat, in iis quas diximus, artuum partibus substitisse ob debilitatum sanguinis per arterias impulsum, eoque sursum compellere non valentem;

nam certe propriores cordi artuum partes, nequaquam, ut supra expositum est, tumebant. Id serum ex brachio, multis in locis incisa cute, expressum, colore aquam referens, cum igni fuisset impositum, neque turbidum factum est, & totum in auras abiit. Sed quod ex thoracis caveis acceptum fuerat, colore ad flavum saturatum accedens, & turbatum est, & paulo post in summo pelliculam duxit, hancque, procedente semper evaporatione, denique in imo vase reliquit. Serum autem ex ventre haustum, ut colore ad primum illud accedebat, sic quamvis non secus ac alterum, avolaverit; nullo tamen modo turbatum est. Quin etiam cum singulorum portio, non igni commissa, sed in vasis vitreis seorsum esset asservata, alterumque brevi tempore multa in sui medio natantia concrementa ostendisset membraniformia, eorum similia, quæ sæpe apparent in vino; primum, & tertium multo pauciora exhibuerunt.

26. Plura in hac historia sunt adnotatione digna, seu viventem mulierem, sive etiam mortuam spectemus.

In vivente illud imprimis, quod non modo a violentiore; ut plerique alii aneurysmate laborantes; sed & a levi quolibet motu, atque adeo a cibi, potusve sumptione in suffocationis periculum incideret. Similiora his, & aliis quæ in hac muliere descripta sunt, non memini unquam conspexisse, quam cum Octobri mense A. 1705. medicus assiderem Marchioni Excellentissimo Aloysio Pauluccio, Supremo Pontificiarum Copiarum Præfecto, & trium Amplissimorum S. R. E. Cardinalium ejusdem cognominis Fratris filio, Fratri, & Avunculo, multo longiore, & feliciore vita dignissimo. Hic enim ob ejuscemodi morbum neque decumbere, neque intestinorum, aut vesicæ onus deponere, neque adeo alimenta deglutire poterat, quin fere paroxysmus illico excitaretur, præsentem suffocationem, ipsamque propemodum mortem aliquando intentans. Nam repente exsilire e sella, cui perpetuo, motum omnem cavens, insidebat, ad fenestram spe melius respirandi accurrere, cum stertore nihilominus spiritum ducere, tota facie livere, lotium, & cætera recrementa præter voluntatem ejicere, hæc, atque alia ejusmodi crebrius accidebant. Nonnunquam autem angustia usque adeo invalescebat, ut spiritu intercluso ne stertere quidem amplius posset; sed moribundi prorsus similis antrorsum concideret super brachia sustentantium utrinque servorum, & cum denique ex tanto periculo evadere inciperet, ac forte interdum matulam posceret, frustra propter penem, incredibilem prope in modum introrsum retractum, mingere tunc quidem conniteretur. Ægrotuli priusquam is inevitabili fato succumberet, fuisse mihi necessario e Patria Bononiam redeundum, ut publico, qui primus omnium habitus est, Conventui Illustris Academiæ, nunc Instituti Scientiarum dictæ, ex officio præessem. Sic enim haud licuit quem morbum cum paucis cogitando internoveram, dissecando penitus examinare; non quin dubium fuerit, aneurysma hœdini capitis magnitudine ad arteriæ Aortæ curvaturam per anatomen esse deprehensum, quo gulæ, & magis arteriæ Asperæ canales premerentur; hoc enim vel ille diserte fassus est Nobilissimi Viri Medicus, cæteroquin doctus, qui antea cum plerisque referebat ad convulsiones quidquid ægrum male habebat, ob eam potissimum rationem, quæ, ut a Cl. Pasta (1) demonstratum est, sæpenumero aliis etiam imposuit, aut imponere potuisset, non videri a perpetua causa, qualis aneurysma est, effectus esse non perpetuos posse: Sed quod sedem ejus aneurysmatis magis perspicue designare, & ad simplicem Aortæ dilatationem, an ad saccum pertineret, & id genus alia pro certo scire potuissem.

27. Neque enim dubito, quin memineris, fuisse olim (2) Aneurysmata a me divisa in ea quæ vas, æque in omnem partem expansum, format, & in ea quæ

(1) Epist. de Cord. Polyp. n. V.

(2) Advers. 2. Animadvers. 39.

ſacci inſtar e vaſis latere excreſcunt, meamque eſſe diviſionem ab Doctiſſimis Viris Schreibero (1), a Valcarengho (2) probatam: poſito autem ſacco ad hunc, vel illum modum, facile ab Littrio (3), & a Boerhaavio (4) rationem fuiſſe redditam nunc animi defectionum, nunc ſuffocationum, a mutato corporis ſitu ingruentium, ſanguine videlicet modo in ſacci fundum, decliviorem factum, ea copia relabente, ut jam non reſtet in arteriis quod ſervandæ circulationis ſatis ſit, modo in oppoſitam ſacci partem ita recidente, ut bronchia, ſi forte proxima ſint, arctiſſime comprimantur, quod in propoſita accidebat muliere. Cæterum in Pauluccio ſive erat, ſive non erat Aortæ ſaccus; ea certe erat dilatatio, ut arteriæ Aſperæ impoſita, id quod reſupinato corpore fiebat, hanc arctius premeret, idque eo magis, quo plus ſanguinis illic ſubſiſteret, expanſionem ſimul, & pondus augentis. Facile autem ad quamvis vel levem mutationem ſubſiſtere & in ipſo, & in ea muliere conſueviſſe, alimenti deglutitio indicabat, qua gulæ proximum aneuryſma vix premi nonnihil poterat, aut agitari. Sic perpetui quidem, ſed non ſemper æque dilatati, aut gravis, aneuryſmatis effecta quædam poſſunt non eſſe perpetua. Sic etiam intelligis, ſi levis quæpiam accedat interna cauſa, aut alia, minus animadverſa, ut flatus per gulam eluctari nitentes, ut fortuitæ compreſſiones artuum, & quod conſequitur, vaſorum aliquæ, obſtantes ſanguini, ipſiuſque propterea motum in trunco Aortæ, & aneuryſmate pauliſper tardantes; poſſe in iſtiuſmodi quidem ægris vehementiſſimo paroxyſmo occaſionem præbere: & viciſſim, ſi artuum vaſa tempeſtive laxentur, cum ſubſiſtere in aneuryſmate ſanguis incipit; poſſe aliquando ita ejus motum expediri, ut paroxyſmus in ipſo initio feliciter intercipiatur. Utrumque horum in Pauluccio accidebat. Interdum enim cauſa apparebat nulla, cur paroxyſmo correptus eſſet. Alias autem imminentes jam, atque adeo inchoati paroxyſmi arte hac ſupprimebantur. Jam inde ab initio cum obſcurus adhuc morbus ſub larva falleret redeuntium quorundam dolorum per humerum ſiniſtrum, vicinaſque partes vagantium, levamen æger expertus erat a ſubjectæ manus, brachiique immerſione in aquam ſic ſatis calentem. Ex quo autem morbus aliis minus ambiguis indiciis, & iis præſertim de quibus dictum eſt, paroxyſmis ſuffocativis ſe prodere inceperat, ſubinde in horum progreſſu, aut declinatione eandem poſcebat aquam, ut manus dumtaxat lavaret, ac frontem, hincque ſe nonnihil ſemper magis levari, quam ullo alio remedii genere, aſſeverabat. Tunc ego, qui ægrum iis primum diebus viderem, & hæc audirem; quin potius, inquam, venienti paroxyſmo iſta ipſa ratione occurrimus? manus tamen non tantum lavando, ſed & ipſa, & brachia ad cubitum uſque merſa in eadem aqua, ſi res votis noſtris reſpondeat, tandiu detinendo dum indicia omnia imminentis paroxyſmi prorſus abeant, atque evaneſcant. Non diſſentientibus cæteris, ægro autem inprimis annuente, res tentata eſt eo exitu, ut cum paroxyſmi alii graves, alii leviores tribus proximis ſuperioribus diebus creberrimi fuiſſent die quo ſic illis primum occurſum eſt, qui dies fuit Octobris ſeptimus, & quatuor inſequentibus nullus ſe exerere inſultus potuerit, cum plures ſeptimo præſertim die incepiſſent, cuncti autem ea quæ dicta eſt, ratione continuo reprimerentur. Et quanquam diebus proximis duo fuerint qui prohiberi non potuerunt, alii tamen nonnulli, & in his gravior quidam ingruens die quartodecimo, repreſſi ſunt remedio eodem; crede enim mihi, qui donec adfuit, quidquid contigit, & quo die contigit, perattente, accurateque adnotavi. Atque utinam ea ratio arcendis omnibus par fuiſſet, ut eos quos dixi, certe arcuit, non minori ægri gaudio, quam ſi toties præſentem mortem repuliſſet. Eodem

(1) Act. Erud. Lipſ. A. 1731. M. Aug.
(2) De Aortæ Aneur. Obſ. 1.
(3) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1707.
(4) Prælect. in Inſtit. §. 826.

poſtea

postea auxilii genere, additis brachiorum sub eadem calente aqua frictionibus, haud inutiliter usus sum in duabus Virginibus, quas vehemens ad præcordia anxietas, alteram cum suffocationis sensu, alteram cum sensuum omnium interceptione, per vices corripiebat. Hanc enim Virginem sic excitavi, & insultum, alioqui non brevem, ut solebat, futurum, mox solvi; illi autem aliquod saltem lavamen attuli. Et ne ab iis longius abeam, quibus esse organicum ad præcordia vitium, & ob id crebras cum difficultate spirandi anxietates, constabat, cum illud tollere nemo posset, has saltem prompte adeo, ut mirarentur qui aderant, præsertim in Nobilissimo Patritio Veneto, eodem facili auxilio leviores feci. Sed etiam in Principe Serenissimo, ad quem, non dissimiliter affectum, consilii causa accitus fueram, eadem spe idem proponere non dubitavi: quanquam Medici, qui, me continuo Patavium ad docendi munus regresso, mox instare mortem, pronunciarunt, in usum trahere neglexerint, adeo in eo judicio decepti, ut plures menses; id quod ego fieri posse, dixeram; aliis curantibus, Princeps optimus superstes fuerit. Quoniam autem internæ convulsiones, ut in illis Virginibus, sæpe ejusmodi anxietates inducunt, & sæpe quoque, ut in cæteris qui memorati sunt, addere se possunt ad organicum vitium, & sic insultuum accelerare adventum, & vim augere; idcirco si frictionum in calida aqua utilitatem revocare etiam volueris ad quandam motuum revulsionem, immersionem autem in sic satis calida ad relaxationem quæ ab artubus ad viscera propagetur, non secus ac frigoris contraria actio a pedibus se introrsum adeo extendit, ut non raro colicos dolores inferat; me non solum non refragante, sed valde probante, huc transferes quæ ad hunc modum Archiater docuit Illustris, Senacius (1) de causa cur sæpe frictiones, & sæpe itidem pediluvia palpitationes cordis pacaverint. Sed ad fœminam, a Valsalva dissectam (2) redeamus.

28. De quorundam viscerum sede, quam in ea mutatam animadvertit, non est cur multa hic dicamus. Nam Colon intestinum eam quam ex parte descripsit, habere, neque ita raro, a primordiis usque, cum olim (3) admonuimus, tum ex pluribus harum ad te Epistolarum & potuisti colligere: & poteris. Hepar autem, & ventriculum inferius detruserat cor, ipsum quoque detrusum non suo tantum pondere, ac mole, sed & ejus, a quo sinistrorsum etiam compulsum fuerat, aneurysmatis arteriæ Magnæ; nec vero detrudere illa duo viscera cor potuerat, quin diaphragma interjectum deorsum compelleret. Hunc autem jure meritoque appellari posse Cordis Prolapsum, in Epistolis Anatomicis (4) posui: quo nomine eum quoque libenter vocem qui a Pacchiono in *Prima*, atque *Altera Historia* (5) descriptus est; nam alios quosdam, ab aliis frequentius propositos ob id tantum quod cor natura incumbere diaphragmati non videntur animadvertisse, non injuria rejeci: nec sane in ejusmodi errorem usquam video Valsalvam incidisse. In vero autem cordis prolapsu diaphragma usque adeo nonnunquam deprimitur, ut quam in cucullum quendam se deorsum extendat, quo cor amplectatur, sicut in Marchione *du Palais* vidit laudatus Potentissimi Gallorum Regis Archiater (6). Sed ut magis, minusve diaphragma, & cor descendunt, sic magis, minusve compressi ventriculi incommoda, & pulsationes cordis in sinistro hypochondrio animadvertuntur, ut Pacchioni confirmant historiæ: itaque non ægri modo, sed & Medici, non accurate omnia perpendentes, pro ventriculi morbo, & pro Cœliacæ arteriæ pulsatione possunt morbum cordis, hujusque pulsationes accipere. Neque ab dissimili septi Transversi compressione haud raro accidit, ut pericardii

(1) Traité du Cœur, l. 4. ch. 11. n. 19.
(2) Supra, n. 25.
(3) Adverf. 2. Animad. 2.
(4) XV. n. 53.
(5) Oper. Edit. 4. verf. fin.
(6) L. cit. ch. 8. n. 4.

hydrope affecti de dolore, & pondere conquesti sint, regionem ventriculi gravante. Te autem mirari non oportet; quod Valsalva in ea muliere nec de ventriculo querelas, nec pulsationes circa hujus regionem memoraverit. Cor enim haud multum, sed aliquanto inferius descenderat: prætereaque ultimis quibus eam invisisse videtur diebus, tanto graviora non deerant de quibus ægra quereretur, leviora, ut fit, prætermittens; ne de cordis pulsibus quidquam dicamus, qui tunc facile, ut in longo, permolesto, & ad inediam denique cogente morbo, ipsi quoque parvi fuerint, & debiles.

29. Cæterum id quod aliis pluribus, Valsalvæ pariter est condonandum, scilicet quod eo tempore quo Observationem hanc habuit, videri quadantenus ipsi potuerint esse Aortæ membranæ, quæ polyposæ erant concretiones, illi intus adhærentes, carnemque mentientes: quanquam ejusmodi carnem non attinere ad arteriæ tunicas, monuerat Harvejus (1), quem omnium primum fuerunt qui crederent illam scriptis memorasse. Tu vero in illa ipsa, quæ supra (2) non semel a nobis laudata est, tanquam prima quæ aneurysmatis in trunco Aortæ per dissectionem habita sit, Observatione invenies, sanguinem *contentum fuisse concreto quodam cruore, seu carniformi materia fibris destituta, quam rursus circumdedit subalbida & dura quædam substantia transversi digiti spissitudine, colore & specie lardo suillo elixato non absimilis.* Quæ cum leges, velim attendas non solum id quod evidens est, concretionem istam fuisse duplicem, verum etiam an circum undique ducta fuisse videatur. Eademque fac attendas in facile prima dissecti Aortæ aneurysmatis tum delineatione, quæ ex Riva est (3), tum pleniore, quam Ruyschius (4) dedit tunicarum (seu potius concretionum) annumerabilium *carnosarum* descriptione, quæ *quasi lamellatim* dispositæ, aneurysma conflabant. Mitto alias, quæ sunt postea editæ, in quarum aliquot, velut in ista Valsalvæ, utrumque eorum quæ dixi, non difficile a te potest agnosci. Quod si est; ut certe ex meis quoque observationibus haud raro est, in iis præsertim aneurysmatibus, quæ sacci instar ab arteria propendent; minime grave futurum spero Doctissimo, meique amicissimo Viro, si has saltem concretiones, a me quoque olim (5) descriptas, habere pergam propolypo ante mortem efformato. Neque enim pro vario cadaverum positu invenire solitus sum ad unam aliquam, modo hanc, modo illam plagam, sed in immoto etiam cadavere circum undique locatas, & adhærentes, easque colore quodam lurido, nedum obsoleto, substantia autem præter modum exsucca, ut quanto magis ab iis discrepant omnibus quas in cordis ventriculis unquam viderim, tanto magis significent, non se, ut has esse novissime productas, quippe non ut hæ, sanguinis similes, qui unquam mihi se obtulerit, postquam pridie in vitreo vase concrevisset, examinandum, sed longe aliter ad tactum, aspectumque ipse habentes. At enim in cunctis non occurrunt aneurysmatibus, etiamsi crassus, viscidusque sit sanguis, arteriæ autem superficies inæqualis, latitudo multo amplior, parietes infirmi, denique omnia ita disposita, ut depositiones, adhæsionesque contingere, sanguinis videlicet motu valde imminuto, facile debere videantur; quin hoc ipso in viventibus canibus obligata arctissime arteria omnino sublato, polyposa tamen concretio supra vinculum, ut Lancisio (6) apparuerat, nequaquam apparuit. Ego vero non hoc solum Viro qui propter ingenium, diligentiam, doctrinam, & amorem erga me suum mihi est charissimus, libenter credo; sed insuper quod de aneurysmatibus quibusdam conten-

(1) De circ. Sangu. Exerc. 3. sive ad Riolan. 2.
(2) n. 3. & 18.
(3) Eph. N. C. Dec. 1. A. 1. Obs. 18.
(4) Obs. Anat. Chir. 38.
(5) Advers. 2. Animadv. 41.
(6) De Aneur. Propos. 38.

dit, meis nonnullis, Valsalvæ autem plerisque Observationibus ultro confirmo. Cæterum ut innumeros alios polypos quos nimia plerique facilitate in viventibus ponebant, recte ab ipso in dubium vocatos esse, fateor, neque alium novi qui nervosius de tota ea re disputaverit, meliusque hac in parte de Medica Facultate sit meritus; sic perpaucos quosdam polypos ex tanto numero crediderim posse excipi, inprimisque eos qui ubi diu aut sublatus aut plurimum impeditus fuerit sanguinis motus, inveniuntur. Nam quod ab Lancisio in canibus, idem ab aliis in hominibus compertum est, velut ab Experientissimo Chirurgo Petito (1), qui in mutilatorum arteria polypum describit, ac pingit, supra ligaturam efformatum, huncque perfectum fere inveniri, dicit, non modo post vigesimam, aut trigesimam, sed & post secundam ab amputatione diem. At si motus sanguinis sit non, ut ibi, omnino prohibitus, sed valde tantummodo retardatus, ut in magno aneurysmate; per mihi difficile in multis videtur, nihil tandem longo saltem spatio temporis cedere, nihil concrescere, & adhærere e sanguine aut lentius illac progrediente, aut etiam, ut in facciformibus aneurysmatibus, propemodum subsistente. Per idem enim facci orificium, per quod facile illapsus, impulsusque est, non potest facile totus redire: quæ res ab Littrio (2) inter causas ponitur, motum sanguinis retardantes, ipse vero haud scio, an non omnium præcipua sit. Quid, si cum hac, præter cæteras illas universas causas, ægri aut syncopem, aut suffocationem timentis, perpetua fere, ut demum solet, quies conjungitur? Quod si vel sic nulli fortasse nonnunquam ante mortem polypi gignerentur; peculiarem latere in eo homine causam, putarem, ob quam ne post mortem quidem gigni possent, aut vix possent. Verum hæc aliorum, inprimisque ejus quem merito amo, ac laudo, Clarissimi Viri judicio, arbitrioque permittam.

30. Antequam scribendi finem facio de aneurysmatibus, a Valsalva multo sæpius quam credidisset, per anatomen in arteria Aorta deprehensis, committendum mihi non esse, intelligo, ut silentio id prorsus dissimulem, quod tanta exitialis morbi frequentia permotus, cogitare cœpit, nimirum ut ipsi inter initia occurrendo incrementum, progressumque interciperet. Occurrendi ratio illa est ab ejus studiorum socio Hippolyto Francisco Albertino (3) vulgata: quam si perlegeris; continuo mecum existimabis, neminem alium facile extitisse qui tam severa diligentia executus sit quod Hippocrates (4) olim in venarum internarum varicibus, de quibus supra (5) dictum est, in hunc modum præceperat: *conducit autem talibus, si ab initio curandos suscipies, ut & venæ de manibus sanguinem emittant, & diæta e qua quam siccissimus & exanguissimus fiat.* Sed tantæ severitati par utilitas respondit. Nam quod Hippocrates subjecit: *si curentur incipiente morbo, rursus in loco venæ considunt ad latus, humilesque fiunt*, idem prorsus ab eadem curatione, in tempore adhibita, ipsis quoque accidit arteriis. Neque hoc Valsalva ex pulsationis dumtaxat, cæterorumque signorum discessione intellexit, quæ aneurysma incipiens comitantur; sed & ipsis oculis usurpavit. Cum enim Vir Nobilis, quem sic persanaverat, ex alio postea morbo forte interiisset; arteriam, in qua olim aneurysmatis initium fuerat, contractam rursus ad naturalem modum, sed quasi callosam eo loco, deprehendit. Hoc quidem, ut multa alia annis illis posterioribus Valsalva scribere prætermisit: cum aliis tamen communicavit, ac nominatim cum Præstanti Medico, spectatæque, siquis alius, fidei Viro Joanne Antonio Stancario, a quo ipse, cum A. 1728. Bononia transirem, id, & quæ subjiciam, accepi. Scilicet misso, quantum oportebat, sangui-

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. An. 1531.
(2) Mém. A. 1707.
(3) Opusc. cit. supra, ad n. 5.
(4) De Morbis, l. 1. n. 10.
(5) n. 1.

ne, factisque cæteris quæ postea scripsit Albertinus, cibum, potumque Valsalvam magis, magisque in dies singulos imminuere consuevisse usque dum eo perveniret, ut pultis selibram mane daret, vespere autem dimidio minus, neque aliud præterea, si aquam excipias, & hanc quoque intra certum pondus, quam aut gelu, ut vocant, cydoniorum, aut lapide osteocolla, medicabat in tenuissimum pulverem comminuto. Ubi satis ægrum hac ratione macerasset, ut præ imbecillitate vix e lectulo in quo, ipso præcipiente, jam inde a principio decumbebat, manum attollendi facultatem haberet, paulatim in dies singulos alimentum auxisse, donec rediissent necessariæ ad surgendum vires. Hoc autem addebat Stancarius, ut qui ipse quoque juniorem Monacham, eadem ratione usus; feliciter percurasset, primis illis quibus sic curati surgere incipiunt, diebus pulsationem redire; sed terreri non oportere; neque enim illa perstare, non demum omnino evanescere, neque amplius reverti, nisi forte homines nolint se intra moderatas vivendi leges continere. Juveni enim Doctori, qui id noluit, frustra ea curandi norma Valsalvam antea pulsationem abstulisse; hanc enim reversam iterum, & cum ea morbum hominem denique confecisse. Hæc, si velis, adjicere iis poteris quæ tradidit Albertinus, & mecum interea animadvertere, quam longe a Valsalvæ ratione, qui vel aquam non nisi intra certum pondus præbebat, eorum absit consilium, qui *thermopotationem* eodem affectis morbo commendarunt: & contra, quam prope ad illam curatio acceda Bernardinus Genga (1) feliciter expertus fuerat, Joannes autem Maria Lancisius (2) merito confirmavit, ad exteriora aneurysmata ab initio ipso coercenda; ut nisi Hippocrates, quemadmodum supra indicatum est, quadantenus præmonstrasset, translata ipsa per Valsalvam ab exterioribus ad interiora aneurysmata videri posset.

31. Non sum nescius, fore plures, quibus multo gravior Valsalvæ curatio, quam aneurysma suum videatur eo præsertim tempore quo illa esse utilis posset; levia enim tunc incommoda, neque instans adhuc periculum sibi ægros in morbo, quem non vident, blandiri sinunt, longe aliter sensuros cum eo res deducta fuerit, ut neque gravissimæ, assiduæque molestiæ, neque mors ipsa in singulas horas impendens, ullo amplius præsidio vitari queant. Qui illam in cibo parsimoniam, cum sanare poterat, ferre noluerant, inediam aliquando extremam, ut proposita mulier (3), pati coguntur, quæ non salutem afferat, sed mortem potius, quippe infirmissimo, exhaustoque jam corpore, acceleret. Ob eandemque infirmitatem, venarum sectiones, quæ in tempore auxilium tulissent, exitio sunt. Contra, quantum hæ, & parsimonia illa initio possint, nihil magis, quam utrarumque ostendit utilitas Medicis nota, si vel moderate ad aneurysmatis jam facti, necdum tamen nimis provecti, retardandos progressus, in usum trahantur. Sed Anum ego Bononiæ vidi, quæ ob gravem oculorum inflammationem in Nosocomium excepta fuerat. Cum pulsus plenos, vibratos, & renitentes perciperem, in collo autem micantes Carotides arterias spectarem, sinistram præsertim, quæ haud procul ab larynge in aneurysma extuberabat, æquans nucem juglandem; quæsivi, recens, ad vetus id esset, & hæc quæ referam, audivi. Ante novem annos cum se biduum assiduis laboribus, non sine totius corporis contentione, fatigasset, ea quæ in collo animadverterem, oborta esse. Quæ cum Medicis duobus non ignobilibus ostendisset; utrumque id quod evidens erat, aneurysma esse, pronunciasse, sed alium aliud consilium dedisse. Alterum enim, ut sanguinem mitteret alternis mensibus, imperavisse: alterum, ne sanguis mitteretur, sed potius ut cibis parce uteretur, aliaque id genus præcipisse, ratione hac addita, notum sibi fuisse homi-

(1) Anat. Chirurg. l. 2. c. 24. Propos. 11. in fin.
(2) De Mot. Cord. & Aneur. l. 2. c. 1. (3) Supra, n. 25.

nem, cui dum sanguis ex incisa vena efflueret, aneurysma eo ipso tempore disruptum esset: Quod sive casu factum est, nimis videlicet jam extenuatis, & semilaceris parietibus aneurysmatis ruptura per se imminente, sive hæc paululum accelerata fortasse est, nonnihil aucto, dum sanguis e vena efflueret, reliqui in ejusmodi parietes sanguinis impetu; addi quidem hoc potest ad cæteras causas, cur extremo tempore, aut cum rupturæ jam jam instantis indicia sunt, nihil a Medico movendum sit, præsertim cum, præter Ballonianum (1), alterum haud ita absimile exemplum non ignorem, quod mox subjicietur; non tamen prohibere debet utilissimum incipiente, & progrediente aneurysmate, venæ sectionis præsidium. Quod & ei de qua narrare cœperam fœminæ etsi nimis placuit, satis tamen profuit. Prioris enim Medici consilium omnino secuta, alterius autem vel ea in parte, quam & prior ille certe probasset, usque adeo exosa, ut quos, & quotcunque sive occasio ferret, sive appetentia suggereret, in recte vivendi norma errores admitteret; novem tamen ipsos annos; etsi cordis quoque palpitationes interdum accesserant; sine ullo prorsus incremento ea pertulit quæ in collo descripsit. Verum hanc imitari fœminam periculosum; nisi quis forte tantundem gignat sanguinis, quantum ipsa gignebat. Nam præter eum qui altero quoque mense mittebatur, anno ante quam ipse viderem, post tussiculam expectoraverat eam copiam sanguinis, ut ad extrema pervenerit, neque in cachexiam tamen inciderit, imo denique gravi, ut dixi, oculorum inflammatione laboraret.

32. Nunc alterum illud quod paulo ante spopondi, exemplum accipe, haud ita, nisi fallor, ejus dissimile quod Anui narraverat Medicus. Vir Nobilis annos natus amplius quinquaginta sub initium Maji A. 1730. Patavium venit, ut me, simulque alterum consuleret seniorem Medicum. Narrabat, ex quo sibi recidivam scabiem sulphureo unguento repulisset, ex eo tempore; decimus tunc annus erat; obnoxium paulatim esse factum molesto cuidam ponderis sensui, & constrictionis, quasi cum in medio œsophago bolus hæret: ejus sensus sedem videri sibi in thorace intimo contra mediam sterni regionem; nisi quod nonnunquam, sed raro, eo usque extendebatur, ut infimo sterno responderet: Tunc vero & respirationem nonnihil lædi, & gravissimum stuporem quendam diffundi per utrumque artum superiorem. Et initio quidem eum sensum ortum sibi esse dumtaxat inter ambulandum, præsertim per acclivia; postea vero etiam cum se inclinaret, eoque in situ permaneret. Perraro æstate, aut ante prandium oriri: sæpius hyeme, & a prandio, & cum lectum peteret. Plerumque cito evanescere, si stet: at nupera hyeme cum dormientem, quod antea acciderat nunquam, excitasset, duas, tresve horas, etiamsi surrexerat, perstitisse. Cæterum neque pulsationem perciebat ullam, neque intermittentes pulsus habebat; habebat tamen valde frequentes, & vibratos, cum ipsos, molesto illo sensu haud prorsus absente, exploraremus: quo etiam tempore arcte appressa circa mamillam sinistram manu, cor aliquanto validius quam æquum esset, pulsare visum est. Cum præter ea quæ dicta sunt, nihil usquam mali interrogando deprehenderemus, præsertim vero neque cephalicæ neque hypocondriacæ affectionis vestigium subesse; ambo suspicari cœpimus, retropulsas olim irritantes, erodentesque scabiei particulas non tam ganglio; aut plexui cuidam nervorum, præcordiis inservientium, quam Magnæ fortasse arteriæ tunicis insedisse, ac dilatationi opportunam fecisse. Ut in re tamen minus perspicua id consilium dantes, quod si non prodesset, nocere non posse, crederemus, omittendam non putavimus venæ sectionem, quippe in homine firmis viribus, & laudabili habitu corporis, & rubra a puero usque facie prædito, non noci-

(1) Vid. n. seq. in fin.

turam, imo facile sive a nervorum contractionibus, sive ab arteriæ dilatatione morbus esset, eo præsertim verno tempore profuturam. Hoc etiam discedenti inculcasse me memini, si profuisse sentiret, interandam postea ante veris finem curaret; at si a prima turbari, aut debilitari se, animadverteret, prætermitteret, idemque in cæteris remediis faceret, uno excepto apto videlicet, quem accurate commendaveramus, rerum usu, quas Medici vocitant non naturales. Igitur cum feliciter domum, quæ non ita longe distabat, pervenisset, primisque innocentissimis remediis uti cœpisset, e brachio autem dextero sanguis missus esset ad uncias octo, visum est ejus Medico mitti rursus oportere propterea quia esset, ut dicebat, incensus, & certe niger, ac valde viscidus. Ubi autem quartus dies advenit, quo die constituerat esse mittendum, repugnare æger, monitorum meorum fortasse memor, ac debilitatem, quam percipere se, ajebat, opponere; & sane duabus quæ proxime præcesserant, noctibus vexatus aliquantum fuerat morbo suo. Sed cum ea debilitas neque solitam hilaritatem, neque ambulandi facultatem, neque pulsus, ut Chirurgus affirmabat, vigorem tolleret, hujus tandem vocibus victus, pedem, ut Medicus jusserat, præbuit, ex quo sex, haud amplius, unciæ sanguinis emissæ sunt. Quo facto, se a Chirurgo occisum fuisse, dicens, animi defectione correptus est, moxque, cum ab hac relevatus esset, altera, denique cum alvi exonerandæ causa, per se e lecto surrexisset, tertia, simulque suo captus morbo, levari amplius non potuit, itaque vivendi finem placide fecit eodem, idest vigesimo circiter ex quo Patavio discesserat, die. Cum plerique ex ejus Civitate Medicum, ut fit, & Chirurgum incusarent, quasi temere, & præter rationem eo die sanguinem mittentes, Virum Nobilem continuo insecuta morte sustulissent, nosque ea de re per litteras consuleremur; quid ex ejusmodi, qualem suspicati eramus, morbo, vel nullo sanguine emisso, persæpe accidat, docuimus, motumque in illos animorum sedavimus. Quod illi, si dissecandi cadaveris facultatem habuissent, multo citius, ut opinor, per se fecissent, mortis causam non ex eo qui per venam eductus fuerat, sanguine, sed ex eo qui, interno vase aliquo perrupto facile profluxerat, ostendentes: quanquam Ballonius, cui non absimiliter contigit, ut Formageus, cujus aneurysma supra (1) est a nobis commemoratum, *tribus a venæ sectione horis, derepente eo rupto interiret*, non negavit, *magna artis nostræ, quæ multis est auxilio, calumnia* id sibi accidisse, & *turpem fuisse calamitatem*, agnovit. Sed ipse qui morbum pro alio accepisset, prævertere calumniam non potuit: illi nostra suspicione, & iis quæ ægro inculcaveram, auditis, sibi melius antea consulere potuissent. Cæterum magno hic quoque descriptus a nobis casus documenta est, ne repugnantes ægri, in obscuris præsertim morbis, ad aliquod remedium, quod magnum sit, aut magni speciem habeat, admittendum cogantur. Tu vero interea valebis, & meas aneurysmatum Observationes per anatomen confirmatas, proximis Litteris expectabis.

---

(1) n. 3.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XVIII.

Abſolvitur ſermo de Reſpiratione Læſa a Cordis, aut Magnæ Arteriæ intra thoracem Aneuryſmatibus.

MEAS quoque accipe Aneuryſmatum intimi thoracis Obſervationes eodem ordine digeſtas, quem ſuperiore Epiſtola in Valſalvæ Obſervationibus ſecutus ſum, ut ſive illa in Corde, ſive in Magna arteria, ſive demum utrobique ſedem haberent, inde pariter intelligas, læſionem qua de agimus, Reſpirationis extitiſſe.

2. SUTOR annos natus triginta tres, obnoxius a paucis annis ſpirandi difficultati, quæ vel ſedentem, ut ſutores ſolent, vexabat, & levibus quibuſdam animi defectionibus, pulſu tunc quidem, ſed non poſtea, inæquali, aliquando etiam vertiginibus, ſed iis quæ dixi, potiſſimum, ut ab eo accepi qui ante annum ipſi fuerat Medicus; denique circa medium Januarium A. 1739. mane cum in Noſocomium ſcalarum gradibus, qui plurimi ſunt, per ſe aſcendiſſet, lectuloque ſtatim exceptus eſſet, dolorem ad diaphragmatis regionem manu, & verbis indicabat, tuſſiebat, pulſus languidos, & nonnihil frequentes habebat, ſed qui neque intermitterent, neque ullo modo eſſent inæquales. Cum mors vicina adeo non videretur; viridia evomuit, & intra horæ dimidium ex quo venerat, vivere deſiit. CADAVER, ut Anatomen inchoarem, in Gymnaſium delatum, inſpiciens, habitu vidi ſic ſatis laudabili, quamvis minuta ſcabie, & colore quaſi cachectici fœdatum eſſet, pedibus tamen minime tumidis. Ventre aperto, in quo paucum ſerum ſubcruentum effuſum erat, magna pars inteſtinorum Tenuium ex fuſco ſubrubens conſpecta eſt; Colon autem ad tractum non parvum, & præſertim qua a dextero ad ſiniſtrum hypochondrium fertur, adeo contractum, ut non valde ſuperaret, craſſitudinem digiti pollicis. Contractus quoque ventriculus, intus vero ſtriis inflammatoriis hic illic, & potiſſimum in rugis, diſtinctus, ſuperiore autem orificio jam livido, & ſubnigreſcente; bilis flave aliquid continebat: quæ in ſua veſicula etſi nigricans appareret, colore tamen ſaturate croceo veſiculam, & viciniam infecerat. Lien æquo craſſior, ſanus tamen, ſepto Tranſverſo tota facie gibba validiſſime annectebatur. Præ cæteris incurrebat in oculos tenuitas arteriæ Magnæ quæ ab eo Septo ad diviſionem uſque, mulierculæ magis conveniſſet quam viro magnæ potius, ut hic, ſtaturæ: quam ego tenuitatem eram ex eo fortaſſe repetiturus, quod hic Aorta non ut ſolet, ſub arcu Appendicum diaphragmatis in unum convenientium, ſive non per dimidiatum foramen, ſed per foramen tranſibat in ventrem; niſi id foramen conſueta latitudine, longitudine autem fuiſſet duorum digitorum. Ne vero in re quam apud alios nunc quidem non memini legiſſe, obſcurus videar; ſic habeto, eo intervallo quod modo indicavi, a ſumma illius arcus parte retrorſum, deorſumque relicto, tendinem, linearum novem Bononienſium (1) longitudine, unius craſſitudine, ab interno latere Appendicis dexteræ in tranſverſum fuiſſe ductum in latus internum ſiniſtræ: ſicque inter hunc tendinem, & illum arcum Aortam in ventrem ſe trajeciſſe. His, atque aliis, quæ hic memorare minus attinet, perſpectis, cum vena Cava qua ex hepate diaphragma adit, incideretur, multum ſanguinis prodivit adeo craſſi atque atri, ut ſpongiæ adhæreret magis quam ſurgeretur, ipſamque tingeret atramenti inſtar. Nec

(1) Vid. Valſalvæ de Aure Hum. Tab. 9. ad *.

minorem copiam ejusmodi sanguinis per eandem venam exiisse postea invenimus, cum decimo post die, qui a morte erat decimus tertius, singulis interea ventris visceribus ex ordine demonstratis, ad cadaver rediimus, nihil tempestate ea frigida grave olens. Thorace reserato, in utroque ejus cavo aquam limpidam, non tamen multam, deprehendimus, pulmonem autem dexterum ferme undique, sinistrum vero ex parte dumtaxat aliqua pleuræ adhærentem. Uterque turgidus, sed neuter gravis, aut in bronchiis, vasisque cæteris, aut substantia ipsa usquam morbosus. Illud tantummodo animadversum est, multo difficilius quam soleat, eam substantiam a bronchiis, cæterisque vasis distrahi, abrumpique potuisse. Sic etiam mox in Aortæ extima tunica avellenda, resistentia major quam consuevit, inventa est. Cæterum ad arteriæ Asperæ in prima bronchia divisionem glandulæ Bronchiales non modo plures, sed crassæ adeo fuerunt, ut mediocres uvarum acinos æquarent. In pericardio aqua rubens non multa: cor autem vel majus quam si duo corda in unum conjungeres. Et ambæ quidem auriculæ, & Sinus, ut vocitant, Pulmonaris venæ erant ampliores; sed ventriculi, sinisterque in primis multo magis. Hic autem in latitudinem ubique creverat usque adeo, ut omnium ejus parietum imminuta crassitudo vix crassitudinem æquaret parietis illius qui ventriculi dexteri est proprius. Lacertuli tamen illi qui intra sinistrum ventriculum implicantur in retis modum, non propterea disrupti, nedum absumpti, conspiciebantur. Nullum autem evidens ullis in valvulis erat vitium præterquam in iis quæ Aortæ orificio præficiuntur; valde enim strigosas vidimus, & in se contractas, tum subrigidas, atque duriusculas, idque in summo præsertim singularum limbo. Ejus autem quem supra descripsimus, sanguinis cum mediocris esset copia intra Aortæ initium, major erat in sinistro ventriculo, idemque Coronariorum vasorum ramos qui per cordis superficiem ducuntur, ita repleverat, ut plures quam soleant, inter eos laterales anastomoses ultro oculis se objicerent. Etsi autem nusquam, non secus ac vena Cava, dilatata præter modum apparuit arteria Magna; non levia tamen vitia toto ostendit trunco, & eo majora, quo magis hic ad cor accedebat. Cum enim ab Iliacis usque intus esset magnis albidis maculis, inchoamentis videlicet futuræ ossificationis, ita variegata, ut paucis parvisque locis secundum naturam se haberet; quo magis per thoracem ascendebat, eo magis id vitium crescebat, ut priusquam ad sinistram ventum esset subclaviam, manifestius eæ maculæ hic illic ad naturam accederent osséarum squamularum. Verum tamen os nusquam fuit, ne inter cor quidem, & illud orificium quod dexteris Subclaviæ, & Carotidi commune est: quo toto tractu lurida intus erat arteria, & inæquali pluribus in locis superficie: quia vitia pone ipsas etiam valvulas Semilunares ostendebat. Sed & eo toto quem modo dicebam, tractu ea parietum duritie fuit, ut vi etiam magna adacto cultro vix posset discindi, apparente in sectionibus substantia inter cartilaginis, & ligamenti naturam media. Cranium denique reclusum est. Sed præter meningum venas turgentes sanguine atro, quali & plerique Sinus in quos eæ corrivantur, distenti erant, nihil quidquam dignum fuit adnotatione, cum in ventriculis ipsis cerebri nihil seri effusi, nedum alibi morbosi quidpiam conspiceretur.

3. Fuse narravi quæ vidi, narraturus pariter, cætera, si vidissem, aut pro certo scivissem, ea videlicet quæ novissimis mensibus, aut saltem diebus præcesserant. Præcesserunt autem fortassis quæ ventriculum, & Tenuia intestina irritarent, ut conspecta in utrisque, & viridium vomitus indicare possunt, sive ea quæ irritarent, homo ingessit, sive paulatim congessit, bilem puta, quam descripsimus, acidosque humores. Aut etiam quacunque de causa jam phlogosi correptum fuisse ponito ventriculum, ut striæ illæ rubescentes ostendebant, & superius ejus orificium vel magis, quod hujus nigricans livor significabat. Ex

his

his ſatis intelliges, unde vomitiones, & pulſus languidi, & dolor ad regionem diaphragmatis, mortem proxime anteceſſerint, præſertim cum diaphragma tunc magis, magiſque laboraret ab impoſito cordis pondere, aucto a craſſo illiuſmodi ſanguine, qui tanto magis ſubſiſtebat, quanto minores expellentis cordis vires, quod ſignificabat pulſus, fiebant. Quo ſi addas compreſſionem quoque cerebri a ſanguine, ob languidum impulſum, in meningum vaſis reſtitante, &, quod conſequitur, exiguum ſpirituum ad cor affluxum eo tempore, quo magno fuiſſet opus; proclive erit aſſequi conſpirantes cauſas tam celeris mortis; non mirandæ tamen, ſi plura, ut Lanciſius (1) animadvertit; eorum exempla attendamus, quorum cor cum eſſet dilatatione affectum, eo facilius moveri deſiit, prægravatum nimirum, & mox, ſi quid accederet, oppreſſum onere ſanguinis remorantis: qualia exempla, ne apud Auctores, aut in ſuperiore Epiſtola (2) quæras, in quibuſdam proximis invenies Obſervationibus (3).

4. Unde autem factum dicemus, ut cor in hoc homine, ſit dilatatum? Erat ei, ut diximus, magna pars trunci Aortæ præter modum anguſta: quæ res quantum ad dilatandum cor poſſit, & mox apparebit, & collata cum hac noſtra, Solertiſſimi Anatomici Meckelii (4) Obſervatio, in Virgine habita, confirmabit. Ad hoc vitium, a primordiis innatum, acceſſit poſtea in noſtro homine id vitæ genus quod progreſſum ſanguinis per eam arteriam vel magis difficilem redderet. Sutores enim non modo, ut cæteri ſellularii opifices, magnos illos inferiores arteriæ ramos non uno in loco ad angulos flectunt, flexoſque retinent; ſed inſuper quo magis antrorſum ſe curvant, eo magis ventris, ſæpe in eorum pleriſque cibo, & potione pleni, viſcera, & per hæc diaphragma quoque comprimunt, ut minus expeditus ſit per ventrem, ac per thoracem ſanguinis motus, arteriarum ramis, truncoque ipſo conſtrictis, & magis in anguſtum redactis. Ob has igitur cauſas obice poſito ut grogreſſui ſanguinis per arteriam Magnam, ſic egreſſui e corde; majori hoc conatu impellere illum debuit per eam arteriam, & hæc majori quoque reniti, & ſe reſtituere, donec ob hæc ipſa, ejus ita ſtructura vitiata eſt, ut præſertim prope cor eam quam deſcripſimus, duritiem, in valvulis autem ſtrigoſam inſuper reſtrictionem contraheret. Tunc vero neque apte cedere hæc arteria ad ſanguinem excipiendum, neque ſe conſtringere ad promovendum jam potuit. Reſtitare igitur in corde aliqua ſanguinis portio debuit, & eo major quod valvulæ neque ob rigiditatem poterant ſatis ſe ad arteriæ parietes reclinare, ut egreſſum liberum permitterent, neque ob eandem rigiditatem, huicque additam ſtrigoſam contractionem ſatis ſe explicare, ut mox reditum intercluderent. Itaque ut in aliis, puta Verdrieſii (5), & Zwingeri (6), Obſervationibus, quorum ille Aortam prope cor inſtus oſſeam, hic Aortæ valvulas duras, & *cartilaginoſas* invenit, ſic in noſtra quoque haud obſcure vides, quæ cauſæ reſiſtendo cordi, & in eo, quanto plus ſanguinis, tanto magis irritaturi, & renixuri ejus adauctis conatibus, retinendo, potuerint ſenſim magis, magiſque cor diſtrahere, & dilatare, eoque hic facilius, quod & vitii utrumque genus erat in Aorta conjunctum, & ſanguis tum ſua craſſitie magis renitebatur, tum ſalibus fœtus erodentibus, quales vel ſcabies illa indicabat, abrumpere poterat minima (quæcunque ea ſint) vincula quæ cordis fibras connectebant. Quod ſi hoc forte, aut pars ejus aliqua laxior a primordiis, & infirmior fuit; tanto ipſum, aut hæc dilatari facilius potuit.

5. Neceſſarium autem videtur, ſi non hoc in caſu, at in nonnullis certe

(1) De Subit. Mort. Schol. 11. ad Obſ. Phyſ. Anat. 2.
(2) n. 10.
(3) n. 8. & 14.
(4) Mém. de l'Acad. Roy. de Berlin, A. 1750.
(5) Eph. N. C. Cent. 6. Obſ. 51.
(6) Eorund. Act. Tom. 1. Obſ. 18.

hanc ultimam causam agnoscere, velut cum obex est ad Aortam, nec tamen sinister, sed dexter cordis ventriculus dilatatur, ut in eo Canonico cujus dissectionem profert Lancisius (1). Nam alioqui cujus ventriculi emissario opponitur obex, is fere ventriculus magis solet dilatari, ut puta sinister, cum impedimentum est ad arteriam Magnam. Quamobrem dubito, num Lancisius, si suis ipse Scriptis supremam manum imponere potuisset, ea subjecturus fuisset: cum ad Aortam est obstaculum, dilatationem *in dextris* cordis cavis *plerumque solere accidere: cum vero in sinistris accidit, fere semper in auricula, non in ventriculo observari*, idque *patere in casu relato* ab ipso Boneto in hoc Sepulchreti *lib. 2. sect. 7. observ. 49. ex Daniel. Horstii animadversione.* Nam si eum relegisset casum; *sinistram* quidem *auriculam majorem apparuisse dextra*, vidisset, sed de ventriculorum magnitudine nihil sigillatim; illud dumtaxat generatim dictum, *cor nimia quantitate excessisse, ut tam magnum adstantes summe admirarentur.* Si vero non modo aliorum, sed & sui ipsius respexisset Observationes; continuo sibi aliter sentiendum, animadvertisset; nisi forte ne alterum quidem Celeberrimum Virum hoc per se editurum fuisse, arbitremur, *cor dextrum rarius, frequentius vero sinistrum, ex Lancisii experimentis aneurysma pati.* Sed ego certe seu meas, sive alienas spectem Observationes; plura ventriculi sinistri, quam dexteri, invenisse, & legisse aneurysmata, videor meminisse; sinistræ autem auriculæ non multa: itemque sinistri ventriculi aneurysmata cum vitio aut proximæ Aortæ, aut hujus valvularum fuisse conjuncta, dexteri autem cum impedimento fere aliquo aut ad valvulas quæ ejus emissario præficiuntur, aut ad sanguinis ipsas per pulmonem vias, aut denique ad immissarium ventriculi sinistri; si quædam excipias in quorum observatione aut hæc quæ modo dicta sunt, non perquisita esse videntur, aut hæreditaria laxitas dexterarum fibrarum, Lancisio ipso præeunte (2), est facile agnoscenda. Non est ergo tenuior, inquies, & quod consequitur, infirmior paries proprius ventriculi dexteri, eoque dilatationibus opportunior? Est vero; si pares causæ; & ad eundem modum applicatæ, vi pari ad ventriculorum dilatationem nitantur. Sed de re in hunc modum proposita minime hic instituta est disputatio. Itaque cum ad emissarium sinistri ventriculi obstaculum est, neque hic tamen, sed dexter, aut si uterque, dexter magis est dilatatus; videtur majus quidem robur quam soleat, obtigisse ventriculo sinistro, minus autem dextero, sive hoc a primordiis, sive postea quacunque de causa acciderit, velut in eo homine, cujus morbi, & dissectionis brevem historiam olim mecum communicavit Vir non minus humanitate, quam doctrina, & virtute, vel eo tempore, in primis spectatus, nuper autem magno merito suo Archiatrorum Pontific. Comes Marcus Antonius Laurenti. Sic autem ajebat.

6. QUIDAM affectione, Incubo simili, sæpe vexatus, itemque difficili respiratione, ad quam se levis febris adjunxerat, detracto sanguine convalescere ferme ex toto visus est. Sed recrudescente morbo, interiit, facie, colloque liventibus. THORACE recluso, & aqua in eo animadversa, magnitudo cordis occurrit tanta, quanta nunquam antea, ob summam præsertim ventriculi dexteri, annexæque auriculæ dilatationem. Arteria autem Magna erat prope cor ad miram angustiam contracta.

7. Est etiam aliquando cum sinistri ventriculi, sed simul auriculæ dexteræ dilatatio invenitur, ut in ea Observatione, quam medio jam autumno A. 1708. Venetiis ab se recens habitam, & cum quadam Valsalvæ (3) a te comparandam, in hunc modum narravit Præstantissimus Santorinus.

(1) De Aneur. Obs. 53.
(2) Ibid. Propos. 47.
(3) Epist. 17. n. 10.

8. Vir qui antea laboraverat per intervalla brevi respirandi difficultate, novissime se mori clamans, vehementer ambulare per cubiculum cœpit, & demum in lectum concidens, illico mortuus est. Thorax plures libras habuit seri cruenti, non pari tamen utrinque copia. Arteria Magna squamis osseis, & inter has tuberculis quibusdam, intus aspera deprehensa est. Cordis ventriculus sinister, & auricula dextera dilatata. Caput post hæc recludere, supervacuum visum est.

9. Quæ duabus proximis Observationibus proposita sunt, non dubito quin pleraque vel per ea quæ supra posui, tibi ipse explices. Unum potius, quod in neutra est, fortasse ex me quæres, an defuerit, & si præsertim in prima defuit, quid ergo sentiendum sit de Lancisii (1) dogmate, quo ex dilatatione auriculæ, ac ventriculi cordis dexteri sequi, tradidit, ut orificium quoque illud utrique interjectum, quod Triangularibus valvulis instructum est, dilatetur adeo, ut cum amplius haud possit his omnino præcludi, sanguinis portio per rimas, inter has necessario hiantes, a ventriculo se constringente in venam Cavam repellatur, unde earum Jugularium venarum, quæ externæ cum sint, omnium oculis in collo patent, conspicua dilatatio, & mox, se dilatante ventriculo, par constrictio alterne contingant, quæ minus cautis Medicis pro arteriarum Carotidum pulsatione, & contractione aliquando imponant. Quæres igitur, an pulsatio hæc, seu fluctuatio Jugularium venarum in iis fuerit, de quibus modo dictum est: aut si non fuit; qui possit igitur illa *pathognomonicum signum merito dici* dilatationis dextrorum cordis cavorum? Ego vero in illis fuerit, an defuerit ea pulsatio, pro certo dicere non possum, qui presse, ut fit in colloquiis, summa dumtaxat capita eorum quæ ad illas historias attinerent, a Clarissimis, spectatæque fidei Viris acceperam. Illud tamen non me latet quod nec Lancisium, in Nobili Matrona, asthmaticis paroxysmis obnoxia, in qua earum, & Brachialium præterea venarum pulsatio frequens erat, censuisse Hombergium (2), vehementissimam, sine qua hæc nunquam accidebat, cordis palpitationem, illas quidem valvulas, si recte intelligo, non diduxisse, sed eo dumtaxat impetu extrorsum versus alterne coegisse, ut in venarum sanguinem eos singulos concussus tranferrent, tanto majores, quanto difficilius sanguis, qui ventriculos valde dilataverat in arterias immitti poterat, jam polypis impeditas: quanquam cum id cor flaccidum, instar sacculi ex corio molli, fuisse dicatur; in proclivi est suspicari, orificium, ad venas pertinens, amplificatum fuisse, ut exacte a valvulis claudi non posset. Utralibet autem utaris licet explicatione, si forte ob aliquas venarum ipsarum valvulas minus tibi facilis videatur sanguinis per illas recursus; nam aut dilatatæ venæ sunt, sicque a valvulis occludi non possunt; aut non sunt, sicque per valvulas concussiones quoque, magnæ præsertim, traducuntur. Sed alia præterea non me fugiunt, quæ Lancisius, quippe edita post ejus mortem, scire non potuit. Namque Cl. Vir Morandus (3) cum alia in fœmina, præter palpitationem, & animi deliquia, assiduam animadvertisset pulsationem venarum Jugularium, quarum crassitudo digitum pollicem æquabat, in ejusdemque cadavere, ut prædixerat, auriculam cordis dexteram invenisset polyposa concretione propemodum plenam, cujus rami per proximas venas in Jugulares usque pertinebant; arbitratus est, sanguinis portionem a polyposa concretione prohibitam in ventriculum descendere, eam, inquam, portionem, quotiescunque se contrahebat auricula, hujus constrictione in venas illas secundum ramorum polyposorum directionem fuisse repulsam, itaque illas alterne dilatasse. Postea autem Vir Experientissimus Andreas Pasta (4) in ea

(1) De Aneur. Propos. 57. & 60.
(2) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1704.
(3) Mém. cit. A. 1732.
(4) Epist. de Cord. Polyp. n. 9. & 13.

Epistola in qua fretus pluribus tum rationibus, tum observationibus polypos in corde, aliisque sanguinis receptaculis, vivente homine, in dubium ita revocavit, ut minime facilis videatur dilucida quidem, & firma, & plena responsio, diserte proposuit quid in tribus invenerit, qui *nonnullis ante obitum mensibus hac venarum colli pulsatione laboraverant, accedente per intervalla palpitatione cordis, spirandi difficultate, animi defectionibus, non sine inæquali, intermittenteque continenter pulsu.* Se igitur ait, nullum usquam polypum, nullam auriculæ dexteræ expansionem; sed huic adjunctum ventriculum in altero duplo majorem, in altero vel multo ampliorem deprehendisse; in tertio autem ne hoc quidem, prohibente, opinor, in parte, ingenti quodam osseo annulo pericardii quod cordi arctissime adhærebat, quo certe annulo constringente sinister ventriculus factus erat triplo minor, auriculæ autem dexteræ vix apparebant vestigia, cum sinistra, quam non comprimebat os, admirandum in modum esset dilatata. Quæ omnia cum ita sint; videndum est nobis, quatenus signo uti liceat quod Celeberrimus proposuit Medicus, Lancisius.

10. Animadvertenti igitur mihi, de quinque modo indicatis Observationibus tres saltem esse, quibus, si non dexteræ etiam auriculæ, at dexteri certe ventriculi dilatatio reperta est, hasque cum Lancisii Observationibus conjungenti, verum ab eo signum, ut in pluribus quidem, videtur propositum, hoc autem nunc ea quam ipse excogitavit, ratione, nunc altera quam Hombergius docuit, esse explicandum; quanquam est facile, ut supra (1) innui, quemadmodum ventriculus ille, ita illud quoque ejus orificium dilatari, aut si parietes ventriculi nimis expanduntur, magis jam distare ab illo orificio eas sedes quibus valvularum tendineæ chordulæ sunt alligatæ, quam ut valvulis possint chordulæ satis obsequi, ut prompte, atque omnino valeant suum orificium occludere: nisi forte semper (id quod ejusmodi in cordibus observandum erit) valvulæ quoque amplificentur, & chordulæ producantur. In Observatione autem Morandi, & in ea Pastæ, quæ tertio loco prolata est, nulla, fateor, occurrit dexterorum cordis cavorum dilatatio. In utraque tamen impedimentum sanguini, ventriculum dexterum subituro, agnoscendum est: in illa enim indicat vel tanta venarum Jugularium dilatatio, cum palpitatione cordis, & animi defectionibus conjuncta: in hac vero decrementum sinistri ventriculi, & mirifica auriculæ ejus expansio; quantum enim hæc retardabant a sinistris sanguinis transitum, tanto plus sanguinis videtur in dextero ventriculo cumulari, & advenienti resistere debuisse, qui cum auriculam non haberet, in quam alterne diverteret, tanto majori copia videtur proximas venas distendendo earum parietes, hisque affixas valvulas longius ab axe removisse, & sic facilius traduci potuisse concussus, quos a palpitante corde sursum vehementius actæ Tricuspides valvulæ sanguini communicabant: quemadmodum eos in Morandi Observatione, cum venæ essent ad eundem modum evidenter dispositæ, portio illa sanguinis communicabat, quæ dexterum ventriculum (quæcunque esset vera certi impedimenti causa) subire non potens, sursum a contrahente se auricula repellebatur. Præter hos alii incidere possunt casus, in quibus neque dextero ventriculo, neque ejus auricula dilatatis, sanguis tamen, illo se contrahente, redeat ex parte per orificium utrique interjectum in venas, easque propterea alterne attollat: ut si valvula aliqua Triangularis strigosa, aut inflexilis facta sit, eoque inepta ad suum officium præstandum, aut si chordulæ de quibus antea dictum est, erosæ, aut disruptæ, aut laxatæ non possint amplius ibi retinere valvulam, ut orificium occludat, sed a sanguine sinant extrorsum inverti, sicque apertam ejus regressui viam relinquere. Hæc igitur omnia perpendenti sic videbitur, ut opinor,

(1) n. 9.

ſignum ab Lanciſio propoſitum, ſæpius quidem indicare ventriculi dexteri dilatationem; interdum vero non hanc indicare, ſed vitium tamen ſemper aliquod, cujus aut ſedes in cavis dexteris cordis ſit, aut affectus ad hæc attineat ſic, ut circumitio ſanguinis per dexteram cordis partem ſecundum naturam non perficiatur.

11. Ut vero bene utamur ſigno hoc; primum omnium videndum eſt; ne forte aliquando non pulſatio, ſed turgentia quædam alterna ſit Jugularium venarum, violentæ inſpirationi, expirationive reſpondens, velut in eo Experimento, quod in alia ad te Epiſtola (1) deſcribemus: facile autem erit internoſcere, cum inſpirationum, an cum pulſuum numero magis congruat. Deinde ſi pulſatio revera ſit; attendendum eſt, ne forte quæ arteriarum Carotidum ſit pulſatio, eam venarum Jugularium eſſe, credamus. Quo ſpectantem invenio Galeni (2) locum. *Videntur*, inquit, *in* vehementibus capitis doloribus, *& præſertim ubi cum multa caliditate fiunt, pulſantes, & quaſi vibrari temporum venæ. Sæpius autem & colli jugularias, quæ videlicet in ſuperficie collocantur, motione pulſui cuidam non diſſimili agitari vidimus. Videtur quoque & in temporibus ex ſubjacentibus arteriis motio accidere, quo tempore illæ maxime pulſant.* Dixi autem, huc ſpectare Galeni locum, ſi ex ultimis verbis conjecturam capiamus, qua ratione illa quæ ſuperioribus ſcripſerat, explicaret. Sin autem malumus, ut fortaſſe debemus, aliud illis, aliud his verbis omnino ſignificaſſe; animadverſam igitur olim quoque fuiſſe fatebimur, ipſam & temporalium, & Jugularium venarum pulſationem. Nam Hippocratica illa *venarum jugularium pulſatio vehemens* ab Jacotio (3), & Dureto (4) de arteriis accepta eſt: quod facere in Galenica hac non licet, ubi ab arteriis diſerte venæ diſtinguuntur, & Jugulare venæ Externæ apertiſſime deſignantur. Sed quando has venas alterne attollat ſubjectarum arteriarum ingens pulſatio; haud difficile erit animadvertere, non ipſas tantum venas, ſed & partes colli proximas ſimul attolli, imo eas magis quæ Carotidibus e regione magis reſpondent. Quod ſi ipſa vaſa pulſantia dilatata in collo extent, atque promineant: tum vero a Carotidibus venas, de quibus loquimur, diſtinguere licebit, ſi extimam harum ſedem, & parietum mollitudinem, illudque in primis cum Morando (5) attendamus, appreſſo digito quæ pars vaſis infra hunc erit, eam, ut circumitionis ſanguinis requirunt leges, detumeſcere: quæ ſupra, tumorem augere, aut certe ſervare. Nolo autem mireris, quod ad venarum pulſationes ab arteriarum pulſationibus internoſcendas, non adnotaverim, attendendum eſſe, alio, an eodem quo cor pulſat, tempore contingant: hinc enim interdum poſſe nos falli, intelliges poſtea (6). Præterea animadvertendum eſt, poſſitne alia aliqua eſſe propoſiti ſigni cauſa, quæ in organico vitio cordis necdum conſiſtat, ut puta in Virginibus chloroſi affectis. Lanciſius (7) namque etſi ad eundem modum in his Jugularium venarum pulſationem accidere, non dubitat, tunc præſertim cum per acclivia aſcendendo, recurſum craſſioris ſanguinis verſus dextram partem cordis accelerant ex qua per obſtructa, aut compreſſa, aut convulſa pulmonum vaſa, æque celerem exitum habere non poteſt, etſi etiam addit, ſi diu ea pulſatio remediis non cedens perſeveret, vel his in virginibus, ut ipſe interdum obſervavit, illius partis cordis tandem fieri dilatationem; non eſt tamen cur antea hanc eſſe, exiſtimemus; quando nihil ſæpius accidit, quam ut ſimul cum chloroſi omnia abeant quæ eam comitantur incommoda. Cum autem neque hic morbus, neque alius ejuſmodi fuerit cum ea pulſatione conjunc-

(1) Epiſt. 19. n. 33. 34.
(2) In l. Prorrhet. Hipp. Comm. 3. n. 9.
(3) L. 2. Comm. in Coac. S. 2. n. 42.
(4) In Coac. l. 2. c. 10. n. 1.
(5) Loc. cit. ſupra, ad n. 9.
(6) n. 12.
(7) Propoſ. 57. ibid. cit.

tus; significari hac, ait (1), tanto magis dexterorum cavorum cordis dilatationem, si notæ aliæ adjunctæ sint quæ ipsam commonstrent, in quibus ponit cordis angorem, & palpitationem, pulsusque plerumque magnos, & æquales; hos, & cordis oppressiones confirmante Albertino (2), & huc animi defectiones addente. Et cæteras quidem notas sæpe respondere, intelliges vel eas relegens historias, quæ aut paulo ante (3) commemoratæ sunt, aut hactenus in præsenti, aut primo loco in Epistola proxima superiore (4) descriptæ. Sed in pulsibus fortasse hæreas, cum de tribus a Cl. Pasta (5) dissectis ne unum quidem fuisse, memineris, qui inæquali, & intermittente continenter pulsu non esset, quanquam duo certe dilatatum ventriculum dexterum habuerunt. Velim igitur animadvertas, id signum a pulsibus petitum, non esse necessario verum cum alia ad dexterorum cavorum dilatationem vitia adjiciuntur, qualia, Pastam ipsum legendo, in duobus illis fuisse, invenies, non secus atque in Canonico, quem supra (6) ex Lancisii Observatione memoravimus, cui pulsus inæqualitas, & intermissio non defuerant. Contra autem vide, in quibus Valsalva (7) simul eorum cavorum dilatationem; simul pulsus adnotavit, num hi, nisi forte postremo, tempore, fuerint inæquales. Sed nec Sutor cujus tibi historiam descripsi (8), inæquales habuit, cum animi defectiones abiissent, ne proxima quidem jam morte. Atque, ut aliis quoque scias idem quod Lancisio, Albertino, Valsalvæ, & nobis, accidisse; aspice illam præsertim ingentem auriculæ dexteræ dilatationem, cujus imago, & descriptio a Petro Dionisio editæ sunt in calce Anatomes suæ (9). Auriculam quidem capite recens nati infantis majorem videbis; sed nullam in pulsuum commemoratione, inæqualitatis mentionem invenies. At enim est alius qui post difficultatem respirationis, & intermissionem pulsus, repertam in alio scribat *dextri ventriculi cordis istiusque auriculæ dexteræ magnitudinem ita auctam, ut una cavitas insignis adesset.* Utique; sed neque in sinistris, neque in Aorta, neque in pulmonibus quid vitii esset, aut non esset, adjicitur, ut neque ea pulsus intermissio diuturna fuerit, an ultimorum dumtaxat dierum: quanquam & pulsuum æqualitatem in dextræ partis cordis dilatationibus sæpe esse, proposito huic nostro satis est.

12. Cæterum hanc, & illam quæ ab Dionisio edita est, Observationem duabus in rebus satis convenire, animadverto. Nam primum si in hac ex dextera auricula, & ventriculo una facta insignis cavitas deprehensa est; in illa orificium, utrique interpositum, mirandum in modum erat amplificatum. Deinde si in hac *auriculæ parietes erant crassi, duri & callosi, & internus cartilaginosi*; in illa auriculæ membrana interna, ossea, squamosaque substantia, simili durissimæ ovi testæ, obducta erat. Quæ cum ita essent; facile in utroque ægro Jugularium venarum pulsatio fuerit propter illam tantam sæpius memorati orificii amplificationem; sed in neutro certe fuit ab alternis contractionibus auriculæ dexteræ, ut quæ prohibente crusta interna sive cartilaginea, sive ossea, ipsaque hujus, aut parietum reliquorum duritie, contrahere se non poterat; sed rigida, & inflexilis in perpetua dilatatione permanebat. Igitur cum in his, pluribusque aliis casibus, & in illo præsertim, in quo (10) vix supererant vestigia auriculæ dexteræ, ea pulsatio a ventriculo repetenda sit, quæ in aliis nonnullis ab auricula esse potest; si forte quæris, qua liceat ratione internoscere, ab utro sit eorum cavorum; licere tunc, dicam, ubi paulo minus frequentibus ictibus jam

(1) Propos. ead. & 60.
(2) Comm. de Bonon. Acad. Tom. 1. in Opusc.
(3) n. 9.
(4) n. 6. 8. 10.
(5) Supra, ad n. 9.
(6) n. 5.
(7) n. cit. 6. 8. 10.
(8) Supra, n. 2.
(9) L'Anatom. de l'homme.
(10) Supra, n. 9.

micent tum arteriæ, tum Jugulares venæ. Si enim obtutu ſimul in his fixo, ſimul digitis arteriæ aut temporum, aut carpi admotis, evidenter cernes, eodem temporis puncto venas illas ſe attollere quo pulſare ſenties arteriam; a contractione illas micare, intelliges ventriculi dexteri: ſin contra, non ab hujus, ſed a contractione auriculæ annexæ. Noſti enim, arterias tunc pulſare, non cum auriculæ contrahuntur, ſed cum ventriculi, & viciſſim tunc ſubſidere, non cum ventriculi, ſed cum auriculæ contrahuntur. Itaque ſubſidentibus arteriis ſi venæ attoluntur Jugulares, harum pulſatio a dextero, qui tunc otiatur, ventriculo eſſe non poteſt: contra autem ſi arteriæ, & venæ ille ſimul pulſant; neceſſe eſt, venarum pulſatio non ab otiante auricula, ſed a ventriculo ſic tunc agente, & ſurſum impulſis vehementer valvulis, ſi hæ quidem orificium claudant, venarum ſanguinem ſuccutiente, aut ſui portionem ſanguinis in venas repellente, ſi valvulis orificium non exacte, ut natura inſtituit, occludatur, cujus rei indicicium veriſimile ab iis notis petendum eſt, quæ ſupra (1) indicatæ ſunt, dilatatorum cavorum in dextera cordis parte. Hæc de pulſatione Jugularium venarum in præſentia habui quæ dicerem. Cujus ſigni, meique hujus examinis ſi quam vides utilitatem eſſe poſſe ad cordis morbos abditiſſimos internoſcendos; vides ſimul, jure, an injuria adverſus Recenſiores Medicos ſcriptum ſit: *exacta cognitio uſus valvularum cordis quid prodeſt Medico curanti in morbis cordis pro cognitione morbi?*

13. Sed ne forte credas, oblitum interea me eſſe promiſſarum (2) Obſervationum, ex quibus videlicet intelligas, non raro accidiſſe, ut quibus cor dilatatum eſſet, eos mors opinione celerior tolleret; tametſi plures habeo cum meas, quas alias ad Litteras rejicio, tum Amicorum; malo ad eam quam protuli ex narratione Cel. Santorini, alteram hic addere, qua memoriam recolam auditoris mei Angeli Nicolai Villii, probitate, & diligentia ornatiſſimi, cujus progreſſus in ipſo medicinæ faciendæ tirocinio mors intercepit. Sic autem ſub finem anni 1727. ad me ſcribebat.

14. Venator, qui erat quaſi aſſidue breviſpirus; hac enim voce uti juvat; cum dies jam octo ſe minus valere, diceret, ſed de ſtomacho dumtaxat quereretur, tandem, cum Sacris interfuiſſet, paucumque cibum ſub meridiem ſumpſiſſet, coactus ſe in lectulum reclinare, uxore vix advocata, vivere deſiit. Cadaveris cute, quæ erat cachecticis colore ſimilis, tenuiſſimaque Adipoſa membrana inciſis, mox Venter, & Thorax aperti ſunt. In illo ſana omnia. In hoc vero pulmones aere erant maxime turgidi, & undique cum vicinis partibus, ſi modo ſupremas excipias, connexi, & propemodum connati, magna ut vi opus fuerit qua a coſtis, a diaphragmate, a mediaſtino avellerentur. Intra pericardium humoris ferme nihil, cor vero flaccidum, ſed perquam magnum.

15. Videbatur Villio incommodorum omnium, atque adeo mortis cauſa in tantam illam pulmonum cum proximis partibus cohæſionem eſſe rejicienda. Ego vero Obſervationem ipſi commemoravi Diemerbroeckii (3), qui non ad illas modo partes omnes, ſed ad ſupremas quoque annexos pulmones tam firmiter, ut non ſine magna dilaceratione avelli poſſent, in eo deprehendit, qui bene ſanus abſque ulla ſpirandi difficultate vixerat donec ſuſpendio necatus eſt. Sed ut aliquid illi etiam adhæſioni tribueremus ſecundum ea quæ aliis ad te Litteris (4) hac de re conjecimus poſtquam eandem illam Diemerbroeckii Obſervationem, aliaſque indicavimus; multo plus tamen, non dubitaremus, ingenti cordis, præſertim flaccidi, magnitudini eſſe imputandum ob præcipuas earum cauſarum, quæ ſupra (5) ſunt in Sutoris morte commemoratæ. Quin diſtenti cordis, eo-

(1) Supra, n. 11.
(2) Supra, n. 3.
(3) Anat. l. 2. c. 13.
(4) Epiſt. 16. n. 15. 16.
(5) n. 3.

que mediastinum ad pulmones, hos vero ad costas urgentis, & compellentis, effectus esse ex parte aliqua interdum potest ipsa pulmonum adhaesio quae in Sutore quoque adnotata est, ut effectus certe vel ob eam constringentem compulsionem est difficultas respirationis. Quo magis miror aliquando cum in asthmaticorum historiis explicandis vel maxime aucta cordis moles non attenditur, velut in ea quam Sectione I. libri II. in Sepulchreto (1) legere est. Etsi enim in pulmonum, pleurae, & pericardio adhaerentium, bronchiis sanies non deerat, neque alia, valde ab naturali constitutione remota, in quibus sinistri pulmonis substantia *compacta & densa, subrubro pallidum hepatis parenchyma repraesentans*, hoc est lethali, sed minime ibi agnita, inflammatione correpta; non erat tamen ullo modo inter causas illius asthmatis cor omittendum, cujus tanta amplificatione circumitio sanguinis, & quod consequitur, per vasa pulmonum transitus multum procul dubio retardari debebat. Erat enim *cor vastum, amplitudini pericardii respondens*, haec autem adeo ingens erat, ut *pericardium* dicatur *totam thoracis cavitatem investiisse*. Quanto aliter, ut in eadem Sectione (2) leges, magnus Medicus, Ballonius: *Quidam*, inquit, *difficulter spirabat, anhelus erat, macruerat. Omnes accusabant pulmones. Aperto cadavere nihil commemorabile in pulmone repertum. Cor; quod admirabile; majusculi capitis magnitudinem aequabat: adeo increverat, ut omnis sanguinis & spiritus eo facta sit* συῤῥοὴ & συνδρομή. Et sic ille quidem ut eo tempore. Marcus autem Gerbezius (3) in Monacho, *cui tanta cordis moles erat, ut id ad bilancem positum triginta uncias civiles ponderarit*, pulmones vero parvi, extenuati, flaccidi, & corrupti, aperte indicavit, se conjicere, diuturnae & intra ultimum annum auctae anhelitus difficultatis, & deinde corruptionis pulmonum *unicam causam* cor fuisse, *quatenus* hos *mole sua comprimebat, sanguinisque circulum per eosdem remorabatur*. Hanc igitur causam tu quoque addes caeteris ob quas motui sanguinis per pulmones officit cor amplificatum, eoque difficilem spiritum reddit: quod symptoma passim leges cum eo morbo conjunctum non modo in nostris, verum etiam in aliorum historiis, ut Hottingeri (4) in eo cujus cor bovino corde erat majus, auriculis ei magnitudini respondentibus; ut Zwingeri (5) in alio cui moles ingens cordis fuit cum insigni hujus auriculae dexterae magnitudine; ut Fraundorfferi (6) in novimestri infante, cui tanta erat auricula eadem, ut totum cordis latus dexterum non modo obduceret, sed & ultra mucronem extenderetur. Huc attinent; ut alias omittam, Observationes etiam Reidlini (7) qui cor vidit solito longe majus, tum Budaei (8), & Laubii (9), quorum alter cor extraordinariae magnitudinis, alter autem triplo majoris invenit, & Grassii filii (10), qui auriculam cordis dexteram offendit consuetam molem vel duplo superantem. Sed in omnibus hisce casibus si forte quaeras, praeter spirandi difficultatem, quae fuerint in vivis animadversa ad morbum de quo agimus, attinentia; in ultimo cum palpitatione cordis, quae ab Hottingero quoque memoratur, crebras fuisse lipothymias, & mortem denique inexspectatam, reperies. In caeteris autem casibus vix quidpiam huc referendum adscriptum est, si Zwingeri historiam excipias, in qua pulsus parvus, languidus, & inaequalis, & Riedlini, in qua pulsus inequaliter intermittens adnotatur; erant tamen in utroque aegro pulmonum quoque vitia, & humor effusus in thorace, in eo pariter de quo Hottingerus. Symptomata autem illius quidem generis alia commemorata haud esse, non miror, aegri aetate nonnunquam, aut temporis quo in-

(1) In Additam. Vid. Schol. ad Obs. 34.
(2) Obs. 91.
(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 223.
(4) Ibid. Obs. 89.
(5) Dec. ead. A. 5. Obs. 8.
(6) Ibid. Obs. 124.
(7) Earund. Cent. 3. Obs. 45.
(8) Cent. 2. Obs. 106.
(9) Cent. 20. Obs. 84.
(10) Cent. 5. Obs. 24.

terrogari potuit, brevitate, aut eorum qui retulerant, negligentia, aut rerum quæ ſcribendæ erant, numero, & varietate prohibentibus, aut cauſis denique aliis obſtantibus. Difficile enim credas, in famigeratiſſimo Viro Alexandro Marchetto (1) cum eſſet moles cordis admodum magna, & inſignis dexteræ hujus auriculæ dilatatio, ne reſpirationis quidem fuiſſe vitium aliquod, nedum alia eo peculiariter ſpectantia. Neque aliter de fœmina (2) credas, in cujus pariter hiſtoria nihil ejuſmodi reperies, cum tamen auricula eadem *tantum dilatata eſſet, ut* annexum *ventriculum non modo æquaret, ſed magnitudine ſuperaret.* At in Mercatore (3) cujus magnum & tumidum cor auriculam pariter dexteram multum habebat expenſam, idem Clariſſimus Obſervationis auctor, Thebeſius anhelitus ſaltem difficultatem a multis annis adnotaverat, & *ſæpe alia*, quæ fortaſſe huc attinebant, *ſymptomata.* Atque ut de ſiniſtra quoque auricula, cujus dilatationis exempla pauciora extant, quam dexteræ, aliquid attingamus; præter ea quæ ex Cl. Paſta ſupra (4) indicavimus, & in hac, aliiſque ex noſtris Epiſtolis invenies, Schreyus (5) Vir ingenuus in ſeptenni puero cordis palpitationem, & celerem, debilemque pulſum animadvertit, cum ejuſdem cor *ſtupendæ magnitudinis adulti ſuperaret formam, auricula ſiniſtra ovi magnitudinem æquante*: multa autem in hujus, & Mercatoris thorace aqua fuit. Quod ſi alia conſiderare libeat dilatati cordis exempla; plura habes paſſim in his Epiſtolis memorata: tum præter ea quæ indicabit Cel. Swietenius (6), non pauca invenies aliorum, & ſua apud Eximium Virum Senacium (7) in eo capite, quo argumentum hoc peculiariter tractat ea copia, atque ſolertia, ut eo perlecto, plura non facile deſideres ſive de cauſis quæ cor dilatant, ſive de noxis a dilatato corde provenientibus, ſive de auxiliis ad has minuendas, ſive de ſignis non cordis modo, ſed partium ejus ſingularum dilatationem indicantibus, præſertim ſi, quod ad hæc attinet, ea ſimul attenderis quæ alibi (8) de iiſdem aut prænotavit, aut excepit.

16. Hactenus de Cordis Aneuryſmatibus. Nunc illud proximum eſt, ut Aneuryſmata proponam arteriæ Magnæ. Incipiam autem ab illo cujus hiſtoriam minime dignam puto quæ intercidat, ſive ob Virum quem ſuſtulit, ſive ob eos præſertim qui de ejus morbo ſcripſerunt. Fuit ille Mutinenſis Protomedicus Antonius Ferrarinius; hi vero Bernardinus Ramazzinus, & Marcellus Malpighius. Cum enim omnia Malpighii ipſius manu ſcripta Conſilia Medica (quorum neque numerus, neque aliquorum præſertim, ratio facile æſtimanda ſunt ex illis quæ nonnulli ediderunt, ejuſdem Conſiliis) Medicaſque ad ipſum undique miſſas Epiſtolas, Albertini ſui beneficio perlegerem; in illas forte incidi, quas a morbi quem dixi, initio ad finem uſque Ramazzinus conſulendi cauſa identidem ad Malpighium mittebat. Ex quibus omnibus, aliiſque interjectis chartis diligenter a me excerptam, digeſtamque hiſtoriam; hactenus ineditam, ſic habeto.

17. ANTONIUS FERRARINIUS melancholico, ut vocabant, temperamento, habitu autem ad cachecticum inclinante, jugiter expuere ſolitus ſalivam multam, hancque erodentibus ſalibus fœtam, cum annum jam ipſum ferina tuſſi vexatus eſſet propemodum aſſidua, ad quam denique acceſſerat aliqua ſpirandi difficultas, in motu præſertim per acclivia loca; repente ante finem Sextilis A. 1689. tanto pectoris angore intempeſta nocte correptus eſt, ut metuerit, ne protinus ſuffocaretur. Non pauca tamen catarrhali expectorata materia is angor ſublatus eſt.

(1) Cent. 7. Append. n. 4.
(2) Cent. 4. Obſ. 120.
(3) Ibid. Obſ. 115.
(4) n. 9.
(5) Act. N. C. Tom. 2. Obſ. 34.
(6) Comment. in Boerh. Aphor. §. 176.
(7) Traité du cœur, l. 4. ch. 8.
(8) L. 4. ch. 4. n. 4. ch. 9. n. 7. & ch. 11. n. 9.

Sed biduo intermisso, cum alvum indito enemate exoneraret, eodem, quamvis minus gravi, angore prehensus, & postea erecta cervice spiritum ducere coactus, misso sanguine levamen sensit non modicum, sed minime diuturnum. Nam vigiliæ sæpius, molestissimum interdum tussis, & ferme irrita, præcipue vero sensus quasi laquei summam Asperam arteriam constringentis male habebant; tametsi rursus cubare aliquando poterat. Macies interea accesserat, & paroxysmorum major gravitas, & frequentia. Pulsus tamen nihil unquam habuit febrile. Visum aliis qui aderant, Medicis, repugnante Ramazzino, e pede sanguinem esse mittendum; unde vires quæ sic satis ad id tempus perstiterant, multo sunt infirmio, res factæ; morbus autem vehementior. Jam enim angor cum Asperæ arteriæ, & faucium constrictione quotidie invadebat, nonnunquam ter, aut quater, & ad horas duas, tanta violentia, ut nemo esset, quin jam jam suffocatum iri, existimaret. Evadebat tamen, nihil ore ejiciens, sudore autem totus diffluens. Sed sive cibum, sive aliud quidpiam deglutire conaretur, sive ex lacte enema inderetur, non modo ex quovis humore alio; continuo is angor, eaque præsertim constrictio redibant. Cum hæc aberant; nullum usquam dolorem, molestiamve percipiebat, si consuetam spirandi difficultatem, quæ mediocris erat, excipias, & sensum auræ, ut ajebat, cujusdam ex hypochondriis ad fauces ascendentis. Quæ res, & repentina insultus invasio, ac discessio, & aliquod interdum ex flatuum eruptione levamen, & temperamentum, ut dictum est, melancholicum ægrotantem, Medicum, & plerosque alios movebant; ut paroxysmos ferme ut in histericis, ex irritatis dumtaxat, convulsisque nervis repetendos putarent. Nam etsi inter initia alii crassam materiam in pulmonibus congestam, alii tenuem in eos ex faucium glandulis defluentem conjiciebant; postea tamen plerique, ut dixi, esse convulsiones, censebant ex nervis per hypochondriacos succos, quos nonnullis ex liene nominatim deducebant, subinde irritatis: quamquam aliqui a cerebro usque irritamenta repetebant, epileptici quidpiam in paroxysmis comminiscentes. Nec deerant tandem qui cum minime intelligerent, qua ratione tot, tamque violentis paroxysmis esse superstes posset, nec superstes solum, verum etiam viribus in tanta abstinentia non omnino dejectis, fascinationem subesse aliquam, suspicarentur. Unus Malpighius, id quod ejus ad Ramazzinum pene omnes litteræ præclare ostendunt, verebatur, ne præter nervorum irritationes, *magnum aliquod in structura* lateret *obstaculum*, *læsio aliqua organica*, *quam humores pleni erodentibus salibus intulissent*, cauteque propterea neque usum narcoticorum, quæ ægro data interdum fuerant, neque balnea, quæ proponebantur, sed alia minus suspecta probabat, aut ipse, ut solebat, commendabat. Denique intra septuagesimum a primo insultu diem cessit æger vehementiæ morbi sui, cum toto eo tam longo spatio sedere fere semper in lecto, aut in sella coactus esset, ut facilius spiritum duceret, præsertim si inclinato sederet capite, vel potius corpore in arcus modum antrorsum curvato; quem propterea positum fere assidue servabat. ABDOMINE diducto, neque lien, neque ulla alia viscera morbidi quidquam ostenderunt. In Thorace quoque illæsi pulmones inventi sunt. Sed in Aorta, supra cor se attollente, magnum aneurysma conspectum est, ex quo concreti sanguinis libram, eoque amplius exemerunt, in cujus medio polyposa erat concretio longitudine, & crassitudine digiti indicis.

18. Cum alia in Ferrarinio fuerant, quæ postea in Marchione Paluccio ex eadem causa observavimus, tum illa præsertim, quæ ad dicta alias (1) de Paluccio nunc addes, quod auram quasi quandam ex hypochondriis ascendentem sentiebat, & quod nullo situ commodius sedebat, quam capite, & corpore in ante-

(1) Epist. 17. n. 26.

riora inclinato. Quarum quidem rerum ut altera poterat in errorem inducere, sic altera avertere ab errore debebat. Nam si primam accipere velles pro hypochondriacæ convulsionis indicio, per quam unam horribiles illos paroxysmos explicares; obstabat altera, quæ longe aliud significabat, videlicet esse intra thoracem quod Asperam arteriam premeret magis, nisi ea corporis inclinatione ab ea nonnihil abduceretur. Ita rem exponebat Ramazzinus, cum dissectionem modo propositam Malpighio nunciaret, similiter sane ac Reiselium videbis in Observatione, illo ipso anno edita, ac postea in Sepulchretum (1) relata, explicavisse, cur puer *asthma suum a summa angustia levari sentiret, quando stans caput & pectus inclinabat scamno*, nimirum *quod cor oppido magnum, sterno incumbens melius quiesceret, quam si supinos pulmones premeret.* Sic postea Vieussenius (2) rationem attulit, quamobrem miles minus difficilem sibi faceret respirationem eodem positu in cubili sedendo quem in Ferrarinio descripsimus, scilicet ne corculum quasi quoddam concretione polyposa maxime dilatatum Asperam arteriam adeo comprimeret in supino, ut in suffocationis periculum adduceret. Neque alia fortasse causa fuerit, cur is quoque, cujus tantam dexteræ cordis auriculæ dilatationem ex Dionisio memoravimus (3), eundem ferme servaret positum, nisi ut ab illius mole, & pondere minus pulmones paterentur. Cæterum eumdem situm commodiorem fuisse alteri, Aortæ aneurysmate in thorace laboranti, vidit Freindius (4), Albertinus autem (5) id ipsum refert inter signa quæ non leviter nobis indicent alveorum sanguinis intra thoracem dilatationes. Neque aliud significabat quod in ægro quodam observavit Pacchionus (6), *quotiescunque magnum suffocationis periculum urgeret, toties subsidio & levamini fuisse caput inclinare, clunesque sublime erigere*; sic enim *diaphragma pro aliqua saltem parte cordis onere*; id erat duplo majus; *relevabatur*; diaphragma, inquam; nam eadem inclinatio levamini erat, *sive* homo *supinus*, *sive pronus esset.* Alter vero æger, cui quoque fuit cor *mole majus*, a Beggio (7) descriptus, a suffocationis periculo evadebat, si *pectus genua versus inclinaret*, aut *aliquantulum pronus sederet.* Sed alia hujusmodi exempla infra quoque memorabimus.

19. At enim, inquies, in I. Sectione libri II. Sepulchreti (8) itemque in XIII. libri superioris (9) ex Observationibus Willisii constat, fuisse qui nisi caput aut erectum semper, aut antrorsum inclinatum servarent, alii continuo in cordis tremores, & spirituum deliquia inciderent, alii vero, quod ad rem præsentem magis attinet, statim anheli fierent, ac velut moribundi difficillime respirarent, cum tamen neutri aneurysmata in thorace, sed utrique in cerebri ventriculis magnam salsi, aut acris seri colluviem haberent, quæ capite non erecto, aut non inclinato recidens versus origines eorum nervorum qui præcordiis inserviunt, horum immanes convulsiones excitaret. Ego vero non hic de capite erecto, sed de thorace potissimum antrorsum inclinato verba facio: illudque insuper dico, quorum in cerebro tanta ejusmodi seri copia esset, eos signis aliis capitis male se habentis carere non potuisse, quibus fere carebant plerique eorum de quibus a me dictum est, cum interea sine indiciis non essent quæ præcipuam morbi sedem in thorace significarent, si ea quæ præcesserant, cum iis quæ aderant, diligenter conjungeres. Alii enim gravissimis animi affectibus perculsi, ut Pauluccius, & is, quam, Dionisio auctore commemoravimus: alii diuturna, immanique tussi, ut Ferrarinius, agitati in morbum inciderant. Ut vero in ejusmodi tussi quam crebro, quam violenter naturalis motus respirationis, &, quod consequitur, etiam

(1) In Additam. ad Sect. 1. l. 2. Obs. 29.
(2) Traité du cœur, ch. 1.
(3) Supra, n. 11. & 12.
(4) Hist. de la Medec. I.
(5) Opusc. cit. supra, ad n. 11.
(6) Oper. Edit. 4. vers. fin. Hist. 2.
(7) Ibid. Hist. seq.
(8) Obs. 164.
(9) Obs. 4.

ſanguinis mutetur, hujuſque in parietes ſuorum receptaculorum, vaſorumque quæ in thorace ſunt, repentinæ fiant repercuſſiones, manifeſtum eſt; ita in affectibus animi quam varie, quam vehementer per eaſdem illas vias modo concitetur, modo retardetur ſanguinis curſus, facile tunc poſſunt facies, reſpiratio, pulſus commonſtrare, ut mirandum non ſit quod ex magno in ſupprimenda, aut diſſimulanda indignatione conatu ingens illud dexteræ auriculæ aneuryſma non ſecus acciderit apud Dioniſium, quam tanta cordis, & Aortæ dilatatio ex eadem cauſa acciderat apud Harvejum (1), ut Amici ex inaudita morbi violentia hominem *veneficio a malefica effectum*, *aut cacodæmone obſeſſum* ante cadaveris diſſectionem, haud aliter ac de Ferrarinio eſt dictum, exiſtimarent. Atque ea eſt humanorum affectuum vis in ſanguinis alveis, ac receptaculis in thorace dilatandis, ut hinc etiam merito cauſam deduxerit Albertinus (2), quamobrem dilatationes illæ perraro in beſtiis; ſæpe adeo in hominibus reperiantur. Ubi igitur hæc, aut alia præceſſerint, unde aneuryſmata oriri poſſint; tunc orta jam eſſe, conjiciemus non modo cum affuerint pleræque notæ quibus illa oſtendi ſolita eſſe, idem tradidit accuratius, quam ut a nobis aliquid addendum ſit, verum etiam cum morbum alium in thorace abditum nullum eſſe, cæterorum ejus morborum cauſis, ſignis, & remediorum effectibus inter ſe comparatis, intelligemus. Male autem aneuryſma conjiceret qui hæc non attenderet. Sic alter de duobus viris quos deſcripſit Cl. Capperus (3), difficile quidem ſpirabat, & *adeo inflexo corpore.... ſedere cogebatur*, *ut caput intra genua quaſi recondere videretur*; nullum tamen aneuryſma, imo *cor* habuit *admodum parvum*. Sed alia aneuryſmatis indicia deerant, & manifeſto erat phthiſicus. Sic puer in Sepulchreto (4) propoſitus, cui non aneuryſma, ſed moles quædam carnea, pleuræ & coſtis proxime adhærens, mortem attulit, de pectoris dolore obtuſo, & difficultate reſpirandi querebatur, ut in obſcuro morbo, qui ab lateris alterius ictu ex graviori caſu initium duxerat, potuiſſet aliquis aneuryſma ſuſpicari, præſertim cum ſignum denique illud quadantenus acceſſiſſet, quod in Pauluccio, & Ferrarinio fuiſſe, diximus; neque enim puer capeſſere jam ſomnum poterat, *niſi menſæ decliviori inclinato capite*. Attamen alia, quæ in illis erant, aneuryſmatis indicia, & quidem potiora, in puero deerant. Nos autem non quædam, ſed pleraque attendi oportere, idcirco admonuimus, quia, ut omnia non ſemper occurrunt; nec certe in duobus illis occurrebant omnia; ita quædam tantummodo ſi ſpectes, ſæpenumero decipiaris.

20. Quæres fortaſſe, qua ratione fieri poſſet, ut cum in utroque illorum dilatatio eſſet arteriæ Magnæ: in neutro tamen ulla eſſet pulſatio? Hujus ſane abſentia utriuſque Medicorum pleroſque in errorem adduxit: quanquam ut pulſaſatio eſſe poteſt ſine arteriæ aneuryſmate (5), ſic arteriæ aneuryſma eſſe poteſt ſine pulſatione, ſive quod hæc in nonnullis, ipſis potius, quam Medicis, animadvertenda, leviter, & prius dumtaxat quam morbus ſævire incipiat, ſe prodat, ut fortaſſe in Ferrarinio, ſive quod in aliis inter initia retegentis ſe morbi Medicis occurrat, at certe in Pauluccio priuſquam in patriam rediret, deinde vero in utriſque adeo obſcuretur, ut nulla eſſe videatur. Cauſas autem obſcurationis cum tres olim (6) memoraverim, non hic repetam. De earum prima dumtaxat, quippe ad hos duos ægros maxime attinente, hic ſatis eſt illud addere, vel in externis aneuryſmatibus non raro illam, ut nos quoque vidimus, locum habere, & recte olim Paræum (7), cum inter eorum ſigna pulſationem

(1) De Circ. Sangu. Exerc. Anat. 3.
(2) Opuſc. cit. ſupra, ad n. 11.
(3) Act. N. C. Tom. 4. Obſ. 47.
(4) L. 2. S. 2. Obſ. 4. in Additam.
(5) Vid. Epiſt. 39. n. 19. 20.
(6) Epiſt. Anat. 13. n. 4.
(7) Oper. l. 6. c. 32.

proposuisset, mox admonuisse, *ne fallamur signis supra commemoratis: nam nonnunquam in insignibus Aneurysmatis nec pulsum ullum percipere licet.... quia* sanguis *in thrombos coit & concrescit.* Quod si verissimi hujus moniti Chirurgi postea aliqui non essent obliti, aut in parvis aneurysmatibus id accidere non posse, credidissent; profecto neque ille Ruyschii (1) Amicus tumorem circa talum nucis juglandis magnitudine, etsi *omnis pulsatio deerat* propter *sanguinem coagulatum*, aperire ausus esset, neque Ruyschius (2) iterum admonuisset, *non in omni aneurysmate præcise sentire pulsationem, quantumvis Authores eam tanquam pathognomonicum habeant signum. Si sanguis in aneurysmate coaguletur, nullam percipi pulsationem.* Addidit autem id etiam in maximis aneurysmatibus expertum se esse, exemplumque attulit ingentis illius, quod ex trunco Magnæ arteriæ tribus circiter digitis supra cor incipiens, exteriora pectoris instar pulvinaris occupabat, cujus aneurysmatis magna ex parte simile alterum postea descripsit Littrius (3): uterque autem adnotavit, aliquo ante mortem spatio temporis omnino obscuratam pulsationem fuisse, idque repetendum esse a copia lamellarum de quibus alibi (4) dictum est, sive polyposarum concretionum, quas intus subsistens sanguis magis magisque adauxisset. Sic igitur observatio obscuratæ pulsationis ab externis aneurysmatibus ad illa quoque traducta est, quæ ut extrorsum sibi viam fecissent, ad intimum tamen attinebant Aortæ truncum: Deinde vero & ad illa quæ penitus sunt abdita; universe enim Lancisius loquitur Propositione LVIII. (5) & Albertinus quoque (6), ubi de aneurysmatum pulsatione, si non, prorsus deficiente, at certe longe minori facta, ac languida mentionem injicit. Etsi vero uterque horum de inveterato jam morbo sermonem tunc habent, aliasque insuper præter eam quam diximus, causas attingunt; nihil tamen satis fortasse obstat quominus in nonnullis citius eadem causa pulsationem intercipiat, id est qui demum in Pauluccii, & Ferrarinii aneurysmatibus concretus sanguis circum undique inventus est, is concrescere ocyus cœperit, & multo crassiorem pro portione obicem inter Medicorum tangentium manus, & pulsationem, facile etiam ab his magis dissitam eo tempore, interponere. Satis igitur intelligis, qui fieri potuerit, ut cum in utroque illorum esset aneurysma, in neutro occurreret pulsatio. Qui fieri autem posset, ut cum semper esset is morbus, non semper essent paroxysmi, superiore Epistola (7) indicatum est. Itaque non quia pulsatio desit, nec quia per longiora, aut breviora temporis spatia graviores morbi effectus non appareant, tu continuo existima, ægrum aneurysmate carere: sed noli vel longioribus induciis fidere, nisi cum paroxysmis simul omnia prorsus abeant aneurysmatis indicia, nec illi jam redeant, si causæ redeant quarum occasione excitabantur, ut corporis motus, deglutitio, aliave ejusmodi, quæ in duobus propositis ægris solebant, in aliisve eorum similibus solent insultus renovare.

21. Si forte hactenus miratus es, me qui in his Litteris Observationes promiserim meas, animadversiones potius, quam observationes, protulisse, cum de quinque harum quas proposui, una a me sit, cæteræ ab aliis; mirari jam desines, ubi animadverteris, maluisse me postea (8), mearum pluribus in alias Epistolas rejectis, alienas quidem, sed ineditas, ne forte interciderent, communicare. Ne tamen id ægrius feras, quod libentius deberes accipere; quas subjiciam, ad unam omnes ex me habebis. Erit autem prima quæ cum postremo exposita conveniat, sive causæ genus velis attendere, sive gravem in deglutitione molestiam, sive ipsam denique aneurysmatis sedem spectare.

---

(1) Vid. Anat. Chir. Obs. 38.
(2) Ibid.
(3) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1707.
(4) Epist. 17. n. 29.
(5) De Aneur.
(6) Opusc. cit. supra, ad n. 11.
(7) n. 27.
(8) Supra, n. 13.

22. TUBICINEM Patavii vidi anno, opinor, 1723. quem ars sua jam pridem conjecerat in aneurysma insanabile, obsidens pectoris intima, & superiora. Id quo magis increscebat, eo augebat magis deglutiendi molestiam, spirandique difficultatem, donec illius primum, mox hujus omni facultate intercepta, hominem interemit. EX CADAVERE quidquid sedes morbi fuerat in Theatri Anatomici Atrium cum illatum esset; arcum vidimus arteriæ magnæ cum ramo illo insigni qui dexteræ Subclaviæ, & Carotidi originem præbet; ita dilatatum, ut Asperam arteriam, gulamque comprimeret. Quod aneurysma cum ibi secaret Cl. Vulpius, intimam illius faciem occupatam conspexi polyposa concretione crassissima, cujus structura quidem in eo erat similis cæterarum quas antea videram, ut cæpæ instar resolvi posset in laminas, curvas quarum aliæ alias comprehenderent; substantiæ vero pars magna erat dura, ex alboque subflava, ut nihil magis referret, quam duratum sebum.

23. Materiam, *sevum referentem*, intra aneurysmata a Vesalio interdum repertam scribit Friendius (1) ex testimonio, ut videtur, Adolphi Occonis. Quod ego in hujus narratione minime invenio, sive ut in Sepulchretum (2) relata est, sive ut paulo fusius legitur apud Schenckium (3): quanquam nihil frequentius est quam concretiones polyposas sebi, lardi, adipis similes invenire, ut sæpe harum rerum aut nomine, aut similitudine eas concretiones olim, & postea indicaverint Observatores: neque in corde solum, verum etiam interdum in ipsis aneurysmatibus. Sic in illo quod omnium primum dissectum fuisse, creditur, exteriorem concretionis partem *colore & specie lardo suillo non absimilem* repertam esse, memoravimus (4). Sic Lancisius (5) *polypeam substantiam instar lardi* in fornicem dispositam in eo aneurysmate descripsit, cujus *longitudo non excedebat longitudinis* Aortæ, *qua curva est, dimidium*; ut non videam, cur Freindius (6) sic referat, quasi *in tota Aortæ curvatura quiddam lardo simile*, *Cysti inclusum*, Lancisio apparuisset: sicut nec video, cur ingens illud aneurysma ab Ruyschio (7) descriptum, & cum altero quod Littrius proposuit, magna ex parte comparandum (8), ajat, *sine externo quovis tumore totum* thoracis *cavum infersisse*. Levia hæc esse, fateor, si propositum Freindii attendas, neque huic omnia fortasse imputanda; sed tamen eadem, atque alia (9) insuper, paucis in paginis, cum aliud agerem animadversa, ut suspicionem faciunt memoriæ, sibi in scribendo præfidentis, sic te reddent in legendo cautiorem.

24. Cæterum ut aneurysmatis causam in Ferrarinio ex tussi ferina, diuturnaque deduximus (10), ita in Tubicine petendam credimus ex frequenti, & valida tubæ inflatione. Quidquid enim violenter, ac diu mutat naturalem respirationis motum, motum quoque sanguinis mutat, ut modo cohibitus, modo incitatus, si qua forte vasis alicujus minus robusta pars sit, hanc tandem sive distrahendo, sive urgendo dilatet. Quamobrem in aliis pariter qui tuba, aut fistula contentiore spiritu canunt, aneurysmata non raro fieri, adnotavit Lancisius (11), Albertinus autem (12) ex ejusmodi artis genere indicium petiit, ex quo cum aliis juncto, latentia adhuc adneurysmata conjiciamus. Quod vero non omnes tubicines neque omnes ferina tussi vexati hos in morbos incidant, aut firmior vasorum quæ circa præcordia sunt, structura efficit, aut levior, minusque assidua contentio, atque agitatio, aut denique minor copia sanguinis, meliorque

(1) Hist. Medic. ad A. 1640. ubi de Aneurysm.
(2) L. 4. S. 2. Obs. 21. §. 7. partic. 2.
(3) L. 5. Obs. Medic. 5.
(4) Epist. 17. n. 29. Vid. Sepulchr. §. cit. partic. 1.
(5) De Subit. Mort. Obs. ultim.
(6) Loco indicato.
(7) Obs. 38. cit. supra, ad n. 20.
(8) Ibid.
(9) Vid. Epist. 17. n. 3.
(10) Supra, n. 19.
(11) De Aneur. Propos. 39. & 55.
(12) Opusc. cit. supra, ad n. 11.

conditio, ut sic ad eam quam diximus causam aliæ distendentes, aut erodentes non accedant. Sic neque omnibus aut ferina tussi affectis, aut tuba, tibiave canentibus pulmonum ulcus est, aut arcta horum ad pleuram adhæsio, quamvis in duobus qui consueverant ejusmodi instrumentis uti, utrumque deprehenderint Cl. Viri Duisingius (1), & Fabricius (2), qui attinere censuit ad numerum augendum eorum morborum, quibus hujus generis Artifices obnoxios esse, noster docuit Ramazzinus (3), recte ille quidem; sed sic, ut alios pro varia dispositione aliis ex iis morbis magis esse expositos, agnoscamus. De molesta autem, & denique impedita in nostro Tubicine deglutitione repetenda a mole, & positu, & sede aneurysmatis, sic gulam nimium comprimentis, cum res per se manifesta est; tum aliis quæ supra (4) posita sunt, exemplis confirmatur. Postremo quo ad sedem attinet aneurysmatis in arcu ipso arteriæ Magnæ, sæpe adeo accidit, ut aut ibi, aut prope eum locum aneurysmata reperiantur, ut si ab illo incipias quod ab Riva diximus (5) facile primum omnium fuisse delineatum, imo etiam ab iis quos ex Lazaro Riverio, & Ottone Heurnio adnotata habes in Sepulchreto (6), & per descripta ab Ruyschio (7), ab Littrio (8), ab aliisque deinceps, quos brevitatis gratia sciens omitto, ad nostra descendas, & in eo, aut ad eum quem diximus, locum reperta cum iis aliis omnibus conferas, quæcunque alibi ab interna causa leges exorta; miraturus sis procul dubio, universas Aortæ partes tam raro in aneurysma excrevisse, in quæ ista una sæpe adeo excreverit. Cujus discriminis causam, quam olim in Adversariis (9) attigi, non hic repetam, præsertim cum a Viris Doctis probatam postea fuisse, videam, & in his a Cl. Valcarengo (10), qui a Freindio, & a Michelotto ostendit esse confirmatam. Duo addam potius. Alterum: quanto majori vi in objectum Aortæ arcum a sinistro cordis ventriculo sanguis impellitur, tanto majori a mox contrahente se arcu in utramque proximam Aortæ partem repelli. Sed cum facilius recipiatur in partem illam quæ descendit, quam in eam quæ a corde ascendit, quippe quæ & longe brevior est, neque in amplos ramos aperta, imo valvulis Semilunaribus occlusa; hinc sequi, ut si in alterutram arteriæ partem vis facienda sit, in hanc potius fiat, &, quod consequitur, inter summum arcum & cor multo plura, quam in parte altera proxima, inveniri soleant aneurysmata. Alteram, etsi non magis distet finis trunci Pulmonaris arteriæ a ventriculo cordis dextero, quam Aortæ arcus a sinistro; neque magis resistere truncus ille posse pro portione videatur viribus ventriculi dexteri, quam truncus Aortæ, sinistri; tamen multo pauciora in illo, quam in arcu, aut prope arcum hujus, reperiri aneurysmata, facile propter alium trunci Pulmonaris arteriæ positum, non ita objicientem se cursui adacti sanguinis, neque hunc omnem, neque tam subito, violenterque inflectentem. Sed ad reliquas Observationes pergamus.

25. BELLUNENSI annos nato circiter quinquaginta, qui laneas telas forficibus magnis quidem, sed non illis tamen maximis, ac gravissimis, tondebat, ante annum attoli ceperat dextera pectoris pars superior, causam præbente an meri potu quo usus fuerat aliquanto liberalius? an Venereo morbo? an potius utroque ad eam artem addito, in qua, ut diximus, se exercebat? Quæ enim præcessissent incommoda, aut quæ postea successissent, scire non licuit, nisi quod fal-

---

(1) Commerc. Litt. A. 1741. Hebd. 44. n. 1.
(2) In Propempt. edito Helmst. A. 1751.
(3) Diatrib. de Morb. Artif. c. 37. vers. fin.
(4) n. 17. & Epist. 17. n. 25. & 26.
(5) Ibid. n. 29.
(6) L. 4. S. 3. Obs. 21. §. 10. & l. 2. S. 5. Obs. 8.
(7) Anat. Chir. Obs. 37. & 38.
(8) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1707. & 1712.
(9) II. Animad. 41.
(10) De Aort. Aneur. Obs.

tem ex quo Venetias redierat circa Octobris initium A. 1707, sive ambularet, sive loqueretur, spirandi difficultate vexabatur: quae tamen neque per paroxysmos ingruebat, neque suffocationem intentabat, neque sonum abrumpebat: & ad artem hominis ipsa quoque facile relata esset ab iis præsertim quibus notum, probatumque fuisset in ejusmodi aurificum officina a Kerckringio (1) habitum experimentum. Sed præterea edere jam, aut bibere multum non poterat. Facies erat tumida, & ex rubro fusca: vox obscura, & rauca: sputa crassa: tumoris pulsatio aliquando, & certe ante viginti ultimos dies, vel eminus conspecta fuerat. Hic sub initium insecuti Decembris inter domesticos prima nocte versatus, ut solebat, cum iisque locutus, cum lectum petiisset, & mox se dormire velle, dixisset; post paulo moribundus inventus est cum stertore, & spuma ad os, atque nares, sicque intra quatuor circiter horas est mortuus. CADAVERIS facies turgida, & livida: manus & pedes non tumida: præputium vero, & glans tumebant, livebant, & grave olebant, quasi in gangrænam vergerent; sed urethram scrutari cum ipse, & Cl. Santorinus vellemus, nec tempus, nec locus, nec qui forte aderant, sinebant. Quamobrem Ventre aperto, in eoque durioribus animadversis jecinore, & splene, & hoc insuper æquo majori; omnis diligentia nostra conversa est ad Thoracem. Et exterius quidem in ea pectoris sede quæ inter axillam dexteram; & sternum est, tumor prominebat in modum hemisphærii sed depressi, a costa quarta ad claviculam pertinens, sterno propior, quam axillæ, cedens, si premeres, adeo ut intelligeres continuo, nulla ferme jam superesse ossa, aut cartilagines, quæ ibi inter musculos, & thoracis cavum interjicerentur. Et revera claviculam ruptam, & carie interius exesam, supremarum autem costarum quatuor eam præcipue partem quæ diu solet esse cartilaginea, corruptam invenimus, aut absumptam ab aneurysmate, cujus magnitudo hædinum caput superabat, figura ad ovalem accedebat, sedes autem a cordis basi ad summum thoracem extendebatur. Erat autem aneurysma sacci instar cujus sinistrum latus per foramen, duos admittens digitos, cum latere dextero communicabat arteriæ Magnæ priusquam hæc commune dexteris Subclaviæ, & Carotidi initium præberet. Fieri videbatur is saccus ex producta ejusdem Magnæ arteriæ substantia, sed magis alba, tenaci, densa, nec minus crassa. Hanc intus convestiebant curvæ laminæ multiplices, aliæ aliis impositæ, quasi fibrosæ, reapse polyposæ, sed exsuccæ: quæ ambitu suo tantum sanguinis complectebantur ferme concreti, ut hic cum polyposis iis laminis eductus, & lanci impositus uncias pependerit quadraginta. Aneurysma pulmonem dexterum retrorsum, magisque deorsum compulerat mole sua; ut a compressione minor factus videretur. Incisus album pus ostendit, hinc illinc prodiens e dissectis bronchiis. Pulmo sinister sanus erat. In utroque tamen thoracis cavo, sed magis in dextero, seri copia fuit flavescentis, qui mucosa quasi pelliculas admistas habebat. Per mucosam quoque & subflavam ejusmodi materiam pericardium undique adhærebat cordi. In hujus auricula dextera, annexoque ventriculo polyposa erat concretio: in Pulmonari arteria sanguis: in ventriculo sinistro neutrum. Denique arteria Magna descendens intus erat quibusdam in locis inæqualis, nec sine indiciis ossificationis, per duritiem quasi tendineam incipientis.

26. Etsi plura in hujus hominis thorace inventa sunt quæ uti, sive incideret, sive dumtaxat loqueretur, difficilem spiritum faciebant, sic re aliqua addita, hunc intercludere, id est suffocare potuerunt; tamen si forte mavis mora etiam injecta sanguini, e cerebro redeunti, aliquid insuper apoplectici accessisse; spectata descripti aneurysmatis sede, non valde repugnabo. Ibi enim erat, ut venæ Cavæ Superioris comprimere truncum posset in decumbente præsertim, & fortasse in

(1) Vid. in Act. N. C. Tom. 5. Schol. ad Obs. 85.

dexterum

dexterum latus: quo in situ videlicet non mole tantum eum truncum urgeret sed & pondere prægravaret, utrumque autem horum tanto magis efficeret, quanto plus sanguinis tunc admitteret, quippe per Aortæ truncum ab anterioribus in posteriora devexum, non ascendentis in cubante, sed potius descendentis, ut orificium ipsius sacci subiret, huncque distenderet forte quantum nunquam antea distendisset, sive quod sacci parietes eo denique redacti essent, ut magis cederent, sive potius quod sanguinis major esset ea nocte aut turgentia, aut copia propter ingestum paulo plus meri, aut ob suppressam, ut frigida tempestate, insensibilem perspirationem. Hæc igitur ita pones, uti volueris, quando & stertor, & spuma ad os, & turgida ac livida facies utrique generi mortis conveniunt.

27. Proximorum autem aneurysmati ossium, & cartilaginum corruptionem, absumptionemve, qualem in proposito viro, in aliisque deprehendimus, non raro Anatome obtulit sive gravi contusioni aneurysma successisset, ut in Subcenturione, de quo Cl. Christianus Vaterus (1), aut ut alia, vetustiora quoque, exempla omittamus, & nostro magis simile proferamus, in viro, quem Cl. Schreiberus (2) describit, costis, & cartilaginibus carie exesis, musculis autem aneurysma, sub ipsis disruptum, obtegentibus; sive nullo ictu prævio, ut in juvene, de quo Cl. Fackius (3), arteriæ dilatatio ortum a sanguine acriori, incrementum autem ab nimio, in lusu pilæ, brachiorum, & corporis motu cepisset, claviculæ proximæ labem afferens. Tu vero quam in costis, & clavicula cariem, absumptionemque conspeximus, repetes, ut malueris, a contigui aneurysmatis aut pulsatione, aut erodente ichore; quanquam & pulsatio ubi non sine carie excavat, non agit sine ejusmodi ichore. Vascula enim periostii, & perichondrii, & quæcunque alia, ut puta attensæ his pleuræ, inter resistentia illa corpora, & assidue, ac vehementer pulsans aneurysma interposita, ideoque contusa, atque extenuata, facile tandem hic illic rumpuntur, & quædam quasi ulcuscula faciunt, perminuta quidem, sensumque fugientia, humorem tamen inter lamellas membranarum illarum fundentia, qui mora acredinem contrahit, & erodendi vim, in quibusdam præsertim corporibus, non mediocrem. Quæ de vasculis etiam credito, per eam parietum aneurysmatis partem reptantium, quæ pars ad resistentia illa corpora urgetur. Sed erodens ichor non semper aneurysmatis effectus est, quemadmodum nunc exposui, verum etiam causa, ut alias (4) indicavi, rem postea multifariam explicante ingeniosissimo Lancisio, nempe aut acribus humoribus in arteriæ alicujus percussa parte inter ejus tunicas remoratis, ut in iis aneurysmatibus quæ, ut paulo ante memoravi, ictibus, contusionibusque succedunt (5), aut ibidem sine prævia externa causa subsistente ichore quodam erosivo, ut in iis quæ in hypochondriacis, scorbuticis, aut hystericis corporibus exoriuntur (6), vel etiam e vicinis erosis partibus in arteriæ parietes destillante, ut in iis quæ prope ossa, carie Venerea jam affecta, contingunt (7). Nullus tamen dubito, quin erodentia corpuscula, eorum humores qui lue Venerea infecti sunt, inquinantia, ut in aliis etiam quæ minime osseæ sunt, partibus subsistendo, se produnt, sic in arteriarum quoque tunicis, non secus atque in scorbuticis, & hystericis dixit, haud raro subsistant, quas hic illic corrodendo infirment, eoque dilatationibus obnoxias reddant. Et sane erosionis manifesta indicia, ut alibi (8) a me scriptum est, in ipsis tunicis arteriæ

---

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 162.
(2) Nov. Comm. Acad. Sc. Imp. Petropol. Tom. 3. inter Phys. n. 4.
(3) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 74.
(4) Advers. 2. Anim. 41.
(5) De Aneur. Propos. 20. & seqq.
(6) Ibid. Propos. 30. & seq.
(7) Ibid. Propos. 32. & seq.
(8) Animad. indic. 41.

Magnæ, præsertim cum hæc esset; nam interdum etiam cum non esset; osseis squamulis hic illic intus obducta, sæpenumero deprehendi. Quas Observationes ad alias Epistolas (1) differo, in quibus commodiorem locum sunt habituræ. Quæ autem jam proferentur, etsi non sine iis erunt squamulis; illuc tamen spectabunt quo ordo postulat, ad Aneurysmata videlicet Cordis simul, & Magnæ arteriæ.

28. Anum propemodum octogenarium, cum Bononiæ degerem A. 1702. sæpius audiveram de stomacho querentem; sic autem ibi vulgus solet partem inferiorem pectoris designare. Pulsus erant maxime vibrati: difficultas autem spirandi tanta, ut sedere in lectulo cogeretur; quæ tamen remittebat interdum, dato oleo, ex dulcibus amygdalis recens expresso. Denique ita aucta est, ut mulierem suffocaverit. Thorace reserato, non pauca in hoc aqua a nobis conspecta est; sed in pericardio plurima, ut ipsum non mediocriter distenderet. Cor ea mole, parietum crassitudine, thalamorum capacitate, ut juvenci videretur. In utroque horum polyposæ concretiones non parvæ, in vasa pertinentes. Aorta a corde ad primum usque orificium superiorum ramorum maxime dilatata, & toto ferme eo tractu operta intus squamulis osseis, & nihil magis quam creberrimas albæ ceræ guttas referentibus postquam in pavimento refrixerunt. Sinister pulmo, inferiore præsertim parte, laxior, & semicorruptus non secus, ac si diu fuisset, ut ab Anatomicis interdum solet, in aqua maceratus.

29. Historiam, in multis huic similem, apud Malpighium (2) leges, sive pulsus vibrationem attendas, sive copiam aquæ in pericardio, sive thalami cordis præcipui, Magnæque arteriæ dilatationem, & huic intus adnatas osseas squamas. Quæ tria postrema in duabus quoque insequentibus Observationibus animadversa a nobis reperies. Quas antequam proferimus, & ipsæ, & duæ pariter quæ proxime scriptæ sunt occasionem præbent interjiciendi aliquid de opinione Cel. Viri super aneurysmatum causa, & ossearum in his bractearum. Hanc esse posse existimat in ossium carie; sed longe alia ratione ac paulo ante explicatum est (3). Scilicet cum plures arteriæ sint ossibus, tanquam fulcris, contiguæ; si forte caries os excavet, ibi deficiente fulcri resistentia, pronam arteriam fieri ad dilatationem, ad conglutinationem cum osse carioso, & ob destillantem ab hoc succum osseum, etiam ad ossearum bracteolarum productionem. Credibile est, si huic Scriptori id forte accidisset quod Præcl. Targionio (4), ut magnam foveam in thoracis vertebris excavatam videret, eique appositam venam sine Pari admodum varicosam; credibile, inquam, est, foveam potius pro varicis causa fuisse habiturum contra, atque habuit Targionius, cui facilius astipuleris si varix tunc cœperat, cum vertebræ necdum ob ætatem cedere desierant. Cæterum opinionem propositam, quod ad peculiares quasdam arteriarum dilatationes attinet, libens fateor, posse aliquando ex parte aliqua locum habere, velut in Cisiario de quo Epistola superiore (5), magisque eo in casu, cujus occasione opinio ista exorta est; erant enim in posteriore Aortæ facie hemisphærica quædam tubera, foveis respondentia, quæ in contiguis vertebrarum thoracis corporibus excavatæ, singulæ singulas illas hemisphæricas dilatationes excipiebant. Attamen Aorta anteriore quoque facie erat dilatata, neque ea facies similibus hemisphæricis dilatationibus carebat: quorum neutrum a foveis illis esse poterat vertebrarum. Sic etiam apud me est siccata ex quodam homine arteria Magna cum oblongo aneurysmatis sacco, qui oriri incipit antequam ex illa rami superiores existant; ex ipso autem sacci initio peculiaris extuberat

---

(1) Epist. 26. n. 17. & Epist. 27. n. 2. 22. & seqq.

(2) Epist. de Struct. Glandul.

(3) n. 27.

(4) Prima Raccolta di Osserv. Med. pag. 22.

(5) 17. n. 17.

hemisphærica dilatatio, capax extremæ partis cujusque crassissimi digiti pollicis: quod certe tuber, ut indicata sedes ostendit, nulli ossi vicinum fuerat. Sed & eum quem in Viro Bellunensi (1) descripsimus saccum, corruptas claviculam, costasque attingentem, num hujus corruptelæ causa natum dicemus, cum ejus prima origo ex illa pariter esset arteriæ parte quæ & ab illis, & ab ossibus aliis omnibus adeo distat? Legisti præterea in superiore Anus historia, in aliisque pariter legisti, & leges, in eadem Aortæ sede fuisse aneurysmata: fuisse etiam; ut de his quoque dicam; lamellas osseas. Num ab ossibus, quæ remota, & integra erant, hæc repetemus? ne quid dicam de osseo succo, nuperis Cl. Hamelii (2) experimentis vel ibi in dubium vocato, ubi e fractis ossibus effluere credebatur; ut si cum eo facias, tanto minus e cariosis jam videatur repetendus. Sed de ossearum lamellarum in arteriis origine mox alia perpendemus, cum aliam protulerimus Observationem, quam Bononiæ pariter, biennio post superiorem, habuimus.

30. Vir, cujus patruum abditus in thorace morbus sustulerat, magna cum pulsatione conjunctus; veneri, præsertim cum junior esset, & conviviis nimium deditus; maturus vero animi affectionibus, curisque gravibus vexatus, primum quidem similem pulsationem sentire, tempore autem interjecto, spiritum insuper cum difficultate ducere cœpit cum per plana ingrederetur, multo autem magis, cum per acclivia. Hæc difficultas singulis fere mensibus in peculiaris paroxysmi modum usque adeo invalescebat, ut homo jam jam suffocandus videretur, nisi propere sanguinem mitterent; sic enim levabatur. Denique levi febricula correptus est, qua maxime occasione animadvertit Medicus, pulsus non modice peccare; neque enim ei febriculæ conveniebant, quippe vehementes, multumque vibrati, præsertim sinister. Quæsivit continuo, numqua pulsatione pectus laboraret? hanc enim siluerat æger, quamvis diuturnam, ut diximus, & tantam, ut manum, sub sinistra mamilla admotam, sæpe violentius urgeret, quasique reppelleret. Jamque spiritus non nisi erecta cervice trahi poterat: sputa etiam quædam sanguinea, perpauca tamen, reddebantur. Missus sanguis, sed ad uncias, haud amplius, duas, sane optimus visus est. Æger interea sensim macilentior, hectici instar, fiebat; nec tamen plurimum; pedes œdemate tumentes, vires debiliores, pulsus humilior, vibratione tamen non amissa, illaque perstante sub mamilla pulsatione. Quin die ex quo febricula invaserat, circiter quadragesimo, hora una prius quam obiret, maxima, si unquam alias, ea pulsatio facta est. Venter nihil ferme præter naturam habuit, nisi lienem, justa quidem magnitudine, sed durum, & pernigrum. In Thorace nihil aquæ, ut neque in ventre, neque in pericardio, congestum erat. Cor vero maximum, venis, per ejus faciem reptantibus, dilatatis, & quasi varicosis. Secto ventriculo dextero, in quo levis concretio polyposa, & sinistro, in quo nihil tale, simul omnes cordis parietes crassiores inventi sunt, simul ambo ventriculi dilatati, multo autem magis sinister, in quo Mitrales valvulas ferme triplo majores quam soleant, columnasque ad quas alligantur, ampliores animadverti. Magna quoque arteria a corde ad viciniam usque Emulgentium multo latior, totoque eo tractu rigida ob crebras, quas intus ostendit, lamellas osseas. Dum ea quæ dixi, inspecta sunt, & cor a vasis est amputatum, ex his magna vis nigri, & semiconcreti sanguinis excidit, cujus etiam oblongus quasi cylindrus non secus ac gladius e vagina, ex uno eorum, puta Superiore vena Cava, eductus est. Pulmones, dissecando, variegati, & spumoso humore scatentes, & quasi tendinea, si tangeres, duritie reperti sunt.

31. Cum sanguis a validioribus parietibus cordis violentius in arteriam Mag-

(1) Supra, n. 25.

(2) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1741.

nam contruderetur, hancque eo facilius fortasse dilataret, quod minus robusta esset; aliquid enim avitæ hæreditatis subindicat ille patrui morbus; sanguis autem a dilatata, & postea rigida facta arteria non ita ut par est, promoveri posset; nempe in proximo ventriculo, sicut alibi quoque diximus, subsistere in parte cogebatur, huncque potissimum distendere; quanquam & in pulmonum vasis, & ventriculo etiam dextero ob eandem causam, sed paulo minus violenter, quippe *mediate*, & *successive*, retardatus, hunc itidem dilatavit, sed minus. Ex his igitur, & ex aucto cordis pondere, diaphragma prægravante, difficultatem spirandi intelligis, & sputa illa sanguinea; ex conatu autem utriusque ventriculi eo majori, quo plus sanguinis, & in vias alio sanguine impeditas erat expellendum, num harum duritiem repetes, & rigiditatem? quarum illa in pulmonum, hæc in Aortæ dissectione se prodidit. Si inde repetes feceris; secundum Boerhaavii, a plurimis receptam, doctrinam (1), non duriores modo, sed & osseas per senectutem, & vitam laboriosam redditas partes a perpetuo, & justo validiore motu deducentis. Sive enim longiori vitæ spatio valide, sive breviori tempore, sed multo validius, minima partium vascula urgeantur, & comprimantur adeo, ut immeabilia fiant, & tandem nulla; earum duritiem, & osseam demum rigiditatem intelliges. Verum cum sciam, ab doctrina hac dissensisse tamen Cl. Viros, eorumque unum, cujus Disputatio est in manibus, cum rationes, tum observationes præsertim, quibuscum meæ, ut alias (2) ostendam, in parte conveniunt, protulisse, ob quas dissentiat; pedetentim, nec sine distinctione quadam hic tibi censeo procedendum.

32. Itaque primum duriores senum esse partes, negari non potest, quando & Anatomici (3) vel ipsum illorum cerebrum firmius, & durius esse, confirmant, nec quisquam annosorum animalium carnes, ignorat, quanto difficilius dentibus, & stomacho conficiantur, aut igne ipso coquantur. Hanc autem duritiem inde repetere, unde Boerhaavius censuit, licere credo. Rigida quoque, & ossea facta seniorum quædam ligamenta, & membranas, & tendines, atque adeo partem musculosæ cordis substantiæ; ut alii (4), & nos quoque interdum (5) vidimus; cur ab eadem præsertim causa non dicamus, nihil est, opinor, quod magnopere obstet. Atqui ex membranis, & musculosis fibris arterias constare, manifestum est. Videtur igitur, in his quoque eandem rationem posse locum habere, siquando ad eundem modum osseæ fiant: secus vero; si aliter. Sæpius autem aliter fieri, inficiari nequeo, cum disjectarum squamularum, de quibus hic sermo est, & eorum quæ cum iis simul animadverti, venit in mentem. Sed ut libens hoc fateor; sic & illo priore modo interdum fieri posse, credam; nihil enim video, cur quod aliis in tunicis agnoscimus, id in tunicis arteriarum omnino negemus. Neque enim obstat quod media sit musculosa, ac jugiter in alterna contractione, & relaxatione versetur, quando, ut modo dicebam, cordis ipsius carnem osseam factam esse, scimus. Nec officit cellulosum contextum, tunicis illis interpositum: siquidem secundum naturam inter ipsas coarctatum, cellulosi forma non apparet, nisi distractionis, aut aeris injecti ope, quare satis tuta a compressione transeuntia in tunicas vasa non præstat, & sane membranas alibi, quibus ejusmodi contextum subest, osseas nihilominus factas videmus: quanquam hic non tam vasa spectamus tunicas petentia, quam ultimos eorum ramusculos, per earum intimam substantiam dispersos. Sed & vasa quæ arteriarum tunicas adeunt, in ipso celluloso contexto elidi per ætatem, & coalescere, spectatis post injectionem inde fœtuum, hinc seniorum arteriis, & vasis utrarumque collatis Boerhaavius (6) ex Ruischio

(1) Prælect. ad Instit. §. 415.
(2) Epist. 27. n. 21. 22.
(3) Vid. apud Haller in extrema ad cit. Boerh. §. Adnot.
(4) Ibid.
(5) Epist. indicata, n. 18.
(6) Prælect. cit. ad §. 471.

indicavit, & diserte Illustris confirmavit Hallerus (1). Nec vero propter cellulosam pulmonum substantiam, horum arteriæ ab hoc vitio immunes sunt, cum exemplum (2) prostet, in quo *arteriæ in pulmonibus, earumque rami penitus fuere ossea.* Nam quod venæ quoque osseæ fiant, in quarum parietes non incurrit sanguinis impetus, ut in parietes arteriarum, aut quod hæ non semper prope cor incipiant fieri osseæ, ubi a sanguine compulso magis urgentur; nempe illud multo rarius contingit, nec mirum est, si ob alias causas id interdum venis accidat, quod & cæteris membranis, aut si certi arteriarum tractus sive a primordiis, sive ex peculiari vitæ genere, & crebriore quodam corporis, aut artuum situ magis disposita aliquando habeant intima vascula ad compressionem excipiendam a sanguine arterias omnes distendente. Quæ dispositio cum ab ortu ipso esse queat in parvis etiam hic illic arteriarum particulis, aut in externis magis, quam in internis tunicæ intimæ lamellis; hinc quoque esse potest, ut non perpetuum os pergat, aut intimæ tunicæ facies intima, quamvis incursui sanguinis magis exposita, ossea ipsa non fiat, cum ea fiat, quam obducit.

33. Quod si forte quædam horum, quæ a me reposita sunt magis, ut te ad meliora reponenda excitarem, quam quod satis mihi placeant omnia; & sane alibi (3) perspicies, non multum plerisque horum a me tribui; non continuo tamen illuc nobis decurrendum censeo, ut arterias fateamur nunquam ad eum modum in osseam naturam mutari, ad quem tendines, aliæve quædam partes mutantur. Quid enim si aliquando vel tota intima ipsa tunica, si arteria tota in eam naturam mutaretur? Fallopius (4); nam & veteres illi Anatomici hoc non ignorarunt observationum genus; cum illud diu ante Stenonium animadvertit, *aves seniores habere musculorum chordas osseas propter nimium usum & laborem, ac juniorum avium chordas molles esse*; tum diserte testatus est (5), *se vidisse in quadam vetula omnes arterias sinistras osseas esse factas.* Coiterus autem (6) hoc usuper de Falloppio scripsit, *Viros fide dignos sibi Bononiæ retulisse, se se Patavii in corpore, a Falloppio dissecto, vidisse arteriam aortam, sive magnam, totam osseam.* Certe autem illa ejusdem arteriæ descendentis portio tota ossea fuerit, oportet, quam e nobilissimi Viri cadavere, cum duobus *cruralibus ramis spithamæ longitudine* exemit Harvejus (7); nam ejus *tunicas in calamum & tubulum osseum totaliter conversas* dixit, nec certe, si tunica aliqua superfuisset, erat ejus argumento locus *per soliditatem ossis, facultatem* pulsificam *deduci non potuisse.* Omitto alias observationes, cum in hac Harvejus tantum dixerit, quantum satis est, ne propter ejus silentium aliter conjicere, nedum ostendere, aut evincere facile possimus. Sed hactenus hæc, non ut dissentiamus, sed ut tantisper assensionem cohibeamus, dum verum nobis inquirentibus se magis prodat. Nunc ad reliquam dilatati cordis, & Magnæ arteriæ Observationem veniamus.

34. MULIER annorum, ut videbatur, circiter quadraginta, pinguiuscula, quæ purgando lintea victum quærere consueverat, cum intra sexennium hoc ultimum propter spirandi difficultatem, quæ asthmatis convulsivi speciem habebat, sæpe in Nosocomium venisset, neque pulsus unquam percipi in ejus carpis potuissent; eodem redierat ob eandem illam difficultatem, cum intra dies quindecim mortua est, crassa, & purulenta, ut referebant, sputa reddens extremo tempore. CADAVER, Publicæ Anatomes causa in Theatrum illatum, inspexi. Nusquam, ne ad pedes quidem, tumidum, neque omnino improbandum videbatur. Sed postridie a morte cum integumenta abdominis sublata essent, mus-

---

(1) Ad earund. §. 467. not. 2.
(2) Eph. N. C. Dec. 2. A. 3. Obs. 38.
(3) Epist. 27. n. 21. 22.
(4) De Partib. Similar. c. 10.
(5) Ibid. c. 14.
(6) Obs. Anat.
(7) Exercit. Anat. 3. de Circ. Sang.

culi virere cœperunt, tertio autem die multo magis, nec ſine teterrimo odore; quanquam Ventris viſcera mox retecta, neque livida, neque morbida conſpecta ſunt. Verum paulo poſt quam ventriculis, omentum, meſenterium, & alia quædam viſcera exempta fuerant, hæc omnia livere, & fœtere cœperunt, ut poſtridie pancreas viridi obſoleto colore infectum, nihil minus quam pancreas eſſe videretur. Interea autem in Theatrum modo, ſed totum propemodum Gymnaſium vehemens, & intolerandus fœtor impleverat, cum tamen gelida eſſet, ac nivoſa tempeſtas per eos dies, qui proxime anteceſſerunt maximam illam vim frigoris quæ ſe IV. Idus Februarii A. 1740. exerere incepit. Etſi igitur propere auferendum, humandumque cadaver fuit; tamen antea integumenta ad utrumque carpum incidi, volui, ſi forte arteria eo quo ſolent Medici loco quærere, aut nulla eſſet, aut exigua, aut aliqua ratione impedita, thoracem autem ad inquirendam morbi ſedem reſerari. Et arteria quidem utrumque ad carpum fuit ſicuti, & qualis ſolet. Thorax quoque nihil habuit effuſi humoris, neque annexos pleuræ pulmones: qui turgidi, quidem erant, & referti humore ſpumoſo; at nihil præterea intus, extrave quod morbidum eſſet, oſtenderunt. Sed intra pericardium durius, & craſſius, & quaſi tendineum, invenimus cor magnum. Quod cum diſſecarem, animadverti, eam magnitudinem, & ventriculorum capacitatem cum extenuatione parietum, qui craſſiores erant potius, non eſſe conjunctam. Polypoſæ concretiones albidæ quidem, & craſſæ, ſed non duriores quam cruſta, in ſummo concreſcens ſanguinis emiſſi, imo facile diſcerpendæ, in utroque erant ventriculo, ſed præſertim in dextero, unde una longiſſima per arteriam Pulmonarem ſe ſe extendebat. Quibus amotis, cum ventriculorum intimam faciem, valvulas, auriculas, & magna vaſa diligentius perluſtrarem; omnia intra ſanitatis modum inveni, ſi hæc excipias. Adjectus ſiniſtræ auriculæ Sinus amplior erat, & interna ſuperficie magis quam ſoleat, inæquali. Aggeres, ut Valſalva (1) appellat, valvularum arteriæ Magnæ, hic illic craſſiores, duarum præſertim; ſic & unius earum quæ arteriæ Pulmonari præfectæ ſunt. Cum illos ſpectarem, facile fuit animadvertere, præter duo orificia unde Coronariæ incipiunt arteriæ, tertium hic inſuper fuiſſe, nec vero ad latus dexteri, ſed ſiniſtri, eaque magnitudine, ut tanta nunquam illud conſpexiſſe meminerim quod alias (2) ad dexteri latus deſcripſi. Sed multo facilius fuit agnoſcere, ab iis valvulis ferme ad eam uſque ſedem, unde primæ oriuntur Intercoſtales Inferiores, Magnam arteriam eſſe dilatatam. Quod non minus manifeſtum erat, quam toto eo tractu durioribus, & craſſioribus eſſe tunicis, facie autem interna pleriſque in locis flava, & indicia oſtendente proximæ in os mutationis, qualia enim initium exhibuit alterius Subclaviæ. Quin ſtatim atque Aorta vocari deſcendens poterat, nonnullas parvas, ſed revera oſſeas laminas intus habebat, ibidemque non ſecus ac ſi diſtracta fuiſſet, fibras, nec anguſtam ad ſpatium oſtendebat ſuas. Poſtremo qua ad diaphragma accedebat, quibuſdam quaſi ſulcis ſecundum longitudinem ductis exarata videbatur.

35. De his quidem ſulcis alias (3) ad te ſcribam; nam & in aliis animadverti. De tanta autem illa a viſceribus, ventris præſertim, concepta ad inſolitam putredinem diſpoſitione, aut de pulſibus qui percipi non poterant, nihil habeo quod dicam, niſi hos forte convulſioni (4), illam vero peſſimæ, quæ ſe nuper adjunxiſſet, febri velimus imputare. Sed purulenta quoque, an potius puriformia ſputa noviſſime extiterint, in medio relinquam. Unum, quod necdum expoſui, tametſi in duabus quoque ſuperioribus hiſtoriis (5) memoratum

(1) Diſſ. Anat. 1. n. 10.
(2) Epiſt. Anat. 15. n. 8.
(3) Epiſt. 24. n. 34. & 37.
(4) Ibid. n. 7. in fin.
(5) n. 28. & 30.

est, explicari conabor: quomodo cum dilatatione ventriculorum cordis possit horum parietum non imminuta, sed aucta potius crassitudo conjungi; quod Vir Celeberrimus, præter naturale carnis musculosæ vel in cordis aneurysmatibus augmentum negans, videtur aut non vidisse, aut non satis attendisse. Cordis ventriculi cum aneurysma patiuntur, non omnem sanguinem in arterias expellunt, &, quod consequitur, ad eum quem ex venis excipiunt, portio addenda est quæ antea restitavit. Major igitur sanguinis copia magis resistet sanguini ex ipsa cordis substantia per plures, sed angustos, meatus in ventriculos redituro: quamobrem pars hujus sanguinis intra parietes cordis subsistens, ipsos efficiet crassiores. Quod si aneurysma ventriculorum cum aneurysmate conjungatur, ut in his tribus de quibus proxime diximus, arteriæ Magnæ; illud insuper accedet, quod cum hæc promovere tunc nequeat pro eo ac par est, sanguinem a corde immissum, multo plus ejusdem sanguinis, mox contrahente se arteria, in orificia repelletur utriusque arteriæ Coronariæ: ideoque parietes cordis simul plus sanguinis excipient, simul minus ex se ejicient, itaque eorum crassitudo duplici de causa increscet: eoque magis, si vel meatus per quos ejiciunt, natura augustiores sint, aut pauciores, vel orificia per quæ excipiunt, majora, aut, sicuti in hac muliere, nonnunquam plura. Neque tamen omnibus quorum ventriculi sint dilatati, crassescent horum parietes, imo in quibusdam extenuabuntur, sive quod non eædem, imo contrariæ sint a primordiis emissariorum, & immissariorum istorum diametri, sive etiam quod laxior sit, eoque ad cedendum pronior structura fibraram interdum a natura, alias ab erodentibus succis, qui plures de tenuissimus ex quibus illæ coalescunt, aut per quas inter se connectuntur, fibrillas dissolverint.

36. Diu est, ut probe nosti, cum hanc ad te explicationem misi. In qua nunc quædam esse, video, cum Illustris Viri Senacii Observationibus non consentientia, præsertim ubi (1) disquirit, num in facie interiore ventriculorum cordis revera pateant oscula, sanguinem in ipsos, emittentia, quemadmodum videri poterant demonstrasse tot clari Auctores quos fere omnes sequebantur. Velim igitur rem perpendas, & quas explicationis meæ particulas mutandas censueris, mutes, aut abjicias. Sed cum libros illius versabis, sæpe in alia incides huc attinentia. Confirmabunt enim quod proposita novissime historia docuit, non omnia cordis, nedum Aortæ, aneurysmata cum vehementioribus pulsibus, ut nonnulli videntur credere, esse conjuncta, & cur non sint, causam haud unam indicabunt (2), & quod consequitur, cur non omnia cordis aneurysmata dilatent Aortam (3), & cum utrobique aneurysma est, utrum alterius causa fuisse videatur (4), & quæ tunc indicia utrumque significent, etiamsi obscuræ sint pulsationes (5): quæstionesque alias hujus generis; tametsi non minus difficultatis habeant, quam utilitatis; præclare tamen, nec minus perite quam ingeniose, quoad rei natura patitur, solutas invenies. Nec deerunt monita, & animadversiones quæ ex usu esse possint, ut puta cum leges (6), cor aliquando esse dilatatum, nec videri, nisi impleas: idemque (7), nisi diligenter attendas, accidere interdum in Magna arteria, quæ non ab latere in sacci formam, sed æque ab omni parte sit dilatata: & (8) sanguini e cordis ventriculis exeunti officere auricularum dilatationes, arteriam illam, aut Pulmonarem comprimendo. Quibus addas licet, alterutrius arteriæ aneurysma, attiguum premens arterius truncum, vel magis sanguinis exitui obesse; premens autem al-

(1) Traité du cœur, l. 2. c. 5. n. 11.
(2) L. 4. ch. 4. n. 4. & ch. 8. n. 9. & 10.
(3) ch. 8. n. 6.
(4) Ibid.
(5) ch. 4. n. 4.
(6) ch. 8. n. 2.
(7) Supplem. ch. 3.
(8) L. 4. ch. 11. n. 2.

terutram auriculam, aut venas eo pertinentes, regressui obstare. Sed ad Senacium ut redeam; præter ea quæ de multis pauca attigi, proprias etiam habet aneurysmatum cordis simul & Aortæ Observationes, hasque non, ut Lentilius (1) sine pecularibus symptomatibus, imo cum plerisque omnibus, præsertim in Marchione *du Palais* (2) inter quæ & illud, quod cum aliis aneurysmatum indiciis conjunctum supra (3) perpendimus, ut jacere non posset, curvato autem ad anteriora corpore sedere cogeretur.

Quem corporis situm aliquod levamen afferentem, cum signis aliis diuturni cordis vitii in Sene etiam legeris (4) in quo cor fuit *fere stupendæ magnitudinis*, arteria autem Magna statim ac infra diaphragma pervenerat, *in crassitiem pugni extensa* erat: quam aneurysma fuisse crediderim, cui polyposa intus adhæreret materia; nam si membraneus fuisset folliculus, sive apostema quod se in Aortam aperuisset; potius quam ipsum in hanc, ut creditur, pus suum derivasset, hæc suum, quippe tanto validius impulsum, in illud sanguinem contrusisset.

37. Etsi Aneurysmatum arteriæ Magnæ plura tibi exempla nostra protulimus; & alia tamen alias in loco proferemus, neque eorum modo quæ in arteriæ ferme æquali in omnem partem dilatatione consistunt; sed & eorum quæ sacci instar ad ejus latus excrescunt; ne forte hæc credas perraro inveniri; quando casu factum est, ut unum haud amplius, ipsorum tum ex Valsalvæ observatione produxerim, tum ex mea. Vicissim certe cum aneurysmata quatuor habeam, olim a Cl. Vulpio infarcta, & siccata, eaque omnia sint in arteriæ Magnæ aut arcu, aut eo tractu qui inter arcum, & cor interest: eorum unum est primi generis, tria secundi. Quæ, siquando Patavium, ut cupio, veneris, apud me videbis. Interea vale, & me, ut amas, ama.

---

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. in Append. n. 3. ad Obs. 31.
(2) L. 4. ch. 8. n. 4. 6. 7.
(3) n. 18. 19.
(4) Act. N. C. Tom. 3. Obs. 31.

EPISTOLA

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XIX.

De suffocatione verba fiunt multa, de Tussi pauca.

QUI de Læsa respiratione quatuor ad te, & plerasque bene longas, Epistolas misimus; de Suffocatione, & Tussi hanc unam mittemus. Scilicet cum spirandi difficultas sæpe tussim adjunctam habeat, sæpius autem suffocatione finiatur; de illa scribere non potuimus, quin simul utriusque harum, alterius diserte, alterius vel subobscure sæpenumero mentio fieret. Idemque accidat necesse est in quibusdam aliis deinceps tractandis thoracis morbis. Alibi igitur quæres ea quæ hic videbimur omittere. Sed neque plurimæ Observationes sunt; si cum iis quas superior complectitur Sectio (1), conferantur, quæ in hac II. de Suffocatione, aut in proxima de Tussi exhibet Sepulchretum, in quo tamen videas diserte repeti plures, nonnullas quoque per incuriam iterari. Sic enim quæ hic sub num. XXI. data fuerat, mox reponitur sub XXIX. & quam Bonetus ipse proposuerat sub XV. (2), eadem in Additamentis rursus legitur sub III. In proxima autem Sectione, eadem sunt III. & 4. in XVIII; XII. & XV; 1. & 7. in XVII; 3. in XVIII. & 2. in XIX; XXX. & 6. in XXXVII, XXXI. & 8. in XVIII; & quod nemo facile crederet, duæ inter se proximæ 4. & 5. in XX.

2. Quoniam vero Suffocatio non ab internis solum causis accidit; sed etiam ab extrinsecus advenientibus, quas quidem hactenus non attigimus; ab hoc genere incipiemus; & primo loco, quemadmodum soliti sumus, aliquas tibi Valsalvæ nostri Observationes describemus: quibus post quasdam nostras, quæcunque eæ sint, nonnulla quoque ab eodem, & a nobis habita experimenta subjiciemus. Tum vero ab eo genere ad alterum transeuntes internarum causarum, sique nobis erunt Observationes primum quæ ad Suffocationem, deinde etiam quæ ad Tussim peculiariter attineant, non reticebimus.

3. MULIER unius & viginti annorum suspendio publice necata est. CADAVER ad dorsum, lumbos, natesque, cute erat alibi subrubra, alibi sublivida. Os distortum, oculi semiaperti, facies autem tota livida, quæ mox ab Jugularium venarum Externarum sectione in pallidam mutata est. Sanguis enim fluorem ferme naturalem servaverat. Thorace recluso, pulmones a pleura solvendi fuerunt, qui multis in locis ad utrumque latus adhærebant, dexteri autem imus limbus etiam ad diaphragma. Quæ dorsum spectebat, levi phlogosi correpti esse videbantur.

4. Faciei livorem a subsistente in ejus venis sanguine fuisse, Jugularium venarum sectio confirmavit, quæ & servatum sanguinis fluorem ostendit. Hoc autem posito, quidquid in posterioribus tum corporis, tum pulmonum partibus a Valsalva adnotatum est, facile intelligitur accidisse ex quo cadaver e patibulo detractum, supinum locatum est.

5. GRASSATOR, major quam ea mulier, annis haud amplius duobus, eodem supplicio affectus est. IN CADAVERE ad Publicam Anatomen tradito exterius quidem facies, in qua oculi semiaperti erant, brachia, dorsum, nates alibi subrubra, alibi livida animadversa sunt. Interius autem nihil adnotatu dignum, nisi quod pulmones quasi a phlogosi rubentes apparuerunt.

(1) 1. l. 1. (2) §. 1.

6. Hic vero etsi reliqua ad eundem modum sunt explicanda; id tamen quod ad pulmones attinet, cum a tergo solum non sit conspectum, a suffocatione videretur repetendum, si prior, & duæ quæ sequuntur, consentirent Observationes. Oculi autem in duobus de quibus dictum est, semiaperti, imo in eo de quo proxime dicetur, aperti, non multum profecto adjuvant illam Garmanni (1) adnotationem: *omnes fere violenta morte extinctos oculos obtinere palpebris tectos.*

7. SUSPENDIO necati, oculi aperti erant, & turgidi, facies aliquantum livens. IN VENTRE chylifera vasa nonnulla circa lumbares glandulas, ad quas desinere videbantur, conspecta sunt. In Thorace pulmones, qui ad pleuram ambo, & præsertim dexter, sic adhærebant, ut separari vix possent, a tergo subrubri. Polyposæ concretiones in corde nullæ. In Capite sanguifera Crassioris meningis vasa nonnihil turgida.

8. VIR gracilis, consistentis ætatis, ob plura, & magna furta suspenditur. Hic per intervalla, & præsertim inter ambulandum, obnoxius fuerat spirandi difficultati, tussique molestæ. VENTRE in Publica Anatome recluso, nonnulla in mesenterio vasa Lactea conspiciuntur. Thorace autem, pulmones variis distincti maculis quasi nigricantibus, a pleura tamen soluti, si dexteri superiorem partem excipias; quæ ad pomi magnitudinem erat indurata, & peculiari infecta rubedine non secus ac si inflammata esset; hæc enim valide ad pleuram circa costas & qua claviculæ respondet, annectebatur. In pericardio serum vix ad unciæ dimidium; in corde nullus grumus sanguinis inventus est. In Collo, musculos qui os hyoides cum larynge, proximisque partibus connectunt, carnificis laqueus disruperat; ut illud os ab larynge esset separatum. Ad Caput tandem ventum est. Cutis, cranium tegens, interiore facie sanguiferis turgebat vasculis. Cerebrum nihil, quantum judicare sensus poterant, ab naturali constitutione discrepabat. Musculi, & cætera oculis circumjecta a stagnante sanguine quasi inflammata videbantur: tunica utraque Retina sanguineo erat colore suffusa. Alterius auris Membrana Tympani cum annexis ossiculis sanguine tincta; alterius tympanum ipsum lævius quidem, sed tamen solito majorem ostendit rubedinem.

9. Quod in pulmone gravius erat vitium, id, procul dubio non ab recenti supplicio, sed ab antiquiore causa aliqua repetendum, videtur hominem fecisse obnoxium respirationis difficultati, & tussi molestæ, præsertim cum sanguis, inter ambulandum concitatus, ad impeditam viarum suarum partem in eo viscere perveniebat, per quod majori tum copia, & velocitate erat transeundum, simulque in proximas vias aeris ex vitiata illa in quam incursabat, sede aliquid facile exprimebat, quod irritando tussim moveret. Varias autem illas quibus pulmones distinguebantur, maculas quasi nigricantes etsi ad suffocationem referri posse, non negaverim; tamen neque hoc pro certo affirmem, & in hac, & præcedentibus Observationibus non ea plane invenio, quæ in duobus, eodem supplicio necatis, deprehendit Bartholinus, ut in II. hac Sepulchreti Sectione (2) leges. Vidit enim in altero pulmones *grandes*, nec solum *variegatos*, *cæruleos*, *rubore insperso*, *marmoris instar*, quo illas possemus referre maculas; sed & *sanguine spumoso tam plenos, ut non tantum externæ venæ tumidæ ubique in membrana apparerent, sed in dissectione cordis demonstrantem se fere impedirent*: in altero autem *fistulam pulmonum spuma copiosa impletam.* Littrius quoque (3) in fœmina quam duo viri, manibus constricto collo, suffocaverant, pulmones invenit valde tensos ab incluso aere, externam autem eorum membranam dilatatis vasculis

(1) De mirac. mortuor. l. 1. tit. 5. §. 7.
(2) Obs. 23. & 24.
(3) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1704. Obs. Anat. 2.

ſanguiferis totam diſtinctam. Sed & Pacchionus (1) *in iis qui laqueo ſuffocati pereunt*, pulmones memorat *nigro ſuffuſos ſanguine, ac muco.* De ſpuma autem ſatis eſt Hippocratis aphoriſmum (2) inſpicere, præſertim ut latine redditus a Celſo (3) eſt in extremo VIII. capite libri II. *Neque is ad vitam redit, qui ex ſuſpendio, ſpumante ore detractus eſt:* quanquam de hoc aphoriſmo inferius (4) aliquid adnotabimus, & tu adnotata alia pariter videbis a Præcl. Langgutho (5): apud quem etiam inter cætera quæ reperit in ſuſpenſorum diſſectione (6), multo ſanguine turgidos pulmones invenies. Cur talia igitur Valſalva minime adnotavit? An quia ſerius ut Publicæ Anatomes ratio poſtulat, ad pulmones examinandos veniebat? Harvei (7) Obſervatio, quam non ſecus ac alias huic proximas, & ad ſuperiorem Sectionem attinentes, miror in Sepulchreto prætermiſſam, rem poterit, quadantenus illuſtrare. *Ego*, inquit, *aliquando in cadavere humano noviter ſtrangulato, intra duas horas a ſuſpenſione, aperto pectore & pericardio, antequam faciei rubor evanuerat, auriculam dextram cordis, & pulmones plurimum diſtentos & infarctos ſanguine, multis atteſtantibus oſtendi, præcipue vero auriculam, ad maximi hominis pugni magnitudinem, turgentem adeo ut diſruptam iri putares. Quæ moles die ſequente, refrigerato penitus corpore, & per alias vias cruore dilapſo, detumeſcens evanuerat.* Scilicet fluidus ſanguis, qualem in ejuſmodi cadaveribus obſervatum eſſe, diximus, facile ad inferiores, pro eorum ſitu, vaſorum partes delabitur, ad eaſque a refrigeratis, ideoque contractis fibris undique compellitur, ut ſic pulmonum haud æque tumere anteriora vaſa, ac poſteriora in ſupinis cadaveribus poſſint. Spuma autem, elapſo e bullis aere, in paucum ſubſidet humorem, facileque, dimoto corpore, effluxurum.

10. Quid vero cauſæ eſſe dicemus, cur Valſalva fluidum, ut retulimus, ſanguinem adnotaverit, illudque præterea diſerte, polypoſas concretiones in corde nullas, in corde nullum grumum ſanguinis inventum eſſe, quando in iſta ipſa Sepulchreti Sectione (8) ex Beſlero poſitum eſt, in virgine quæ *ſuffocatione expiravit*, fuiſſe *cordis corpus grumoſo repletum ſanguine*, idque *in ſuffocatis* eſſe *familiare*? Dicemus nimirum, in ea Beſleri epiſtolæ parte, quæ in citato ibidem Zacuti libro Obſervationem facit 64; non 63; ſicuti de virgine ſermo eſt, cujus ſexenni ægrotationi noviſſimus tandem acceſſit morbus, ſuffocatio; ita veri ſimile eſſe, hujuſmodi potius ſuffocatos Beslerum intellexiſſe, quam eos qui cum ſani eſſent, repente externa vi ſtrangulati ſunt, quales fere a Valſalva proponuntur. Aliam enim his, atque illis, ut viſcerum, ſic etiam ſanguinis eſſe conſtitutionem, manifeſtum eſt non minus, quam craſſum, & grumoſum ſanguinem, quanto ineptior eſt ad pulmonum vaſcula trajicienda, tanto aptiorem eſſe, ut in iis ſubſiſtat, & ſuffocationem inducat. Quin ipſos etiam qui laqueo ſtrangulantur, ſi forte ſanguinem habeant ad concreſcendum proniorem, non grumos tantum, ſed polypoſas quoque concretiones in alveis ſanguinis habituros eſſe, non dubito, quales, ut alios omittam, a Coitero (9) fuiſſe intelligo ex Sinibus Duræ meningis *ſuſpendio enecatorum* extractas.

11. Porro idem ſanguinis fluor, qui in iis erat quos, cum ſani eſſent, violentia externa ſtrangulavit, admirationem minuit quod in iiſdem Valſalva cerebrum invenerit ab naturali ſtatu nihil diſcrepans, aut Craſſioris meningis vaſa nonnihil dumtaxat ſanguine turgida, cum interea cutis cranium tegentis interio-

(1) Oper. Edit. 4. in Prolapſ. Cord. hiſt. 1.
(2) 43. Sect. 2.
(3) De Medic.
(4) n. 36.
(5) Diſp. de redd. rec. præfocatis ademta anima, §. 11.
(6) Ibid. §. 10.
(7) De Circul. Sang. Exerc. 3.
(8) Obſ. 32.
(9) Obſ. Anat.

ra vascula, & quæ oculis circumjecta sunt, aut per Retiformen horum tunicam, aut per aurium tympanum feruntur, adeo turgerent; ut aliæ harum partium inflammatæ viderentur, nonnullæ, ut Membrana tympani, & annexa ossicula, tinctæ etiam sanguine apparerent. Soluto enim laqueo, amplissimisque viis Internarum Jugularium venarum redituro sanguini reclusis, multo maxima hujus, quippe fluidi, pars e cerebri Sinibus, venisque majoribus in hos desinentibus, facile defluxit, cum is qui per anfractus, angustiasque magis dissitarum venularum minus expeditum reditum haberet, in iis subsisteret, nonnullis earum exceptis, quas aut magis plenas, aut minus resistentes laqueus ante disrupisset, aut alia exterior violentia; nam Littrius in ea de qua supra (1) dictum est, fœmina tympani alterius Membranam, non cruentam modo, uti Valsalva, sed laceratam deprehendit, ut unciam circiter sanguinis emisisset: quanquam pro vario strangulationis modo major esse, ut minor vis causæ potest vasa disrumpentis, ut inferius (2) indicabitur; ut aliam in aliis cum venularum, tum membranarum ejusmodi partium laxitatem, dispositionemque omittamus, unde cæteroquin fuisse videtur, ut Cl. Anatomicus Phil. Conr. Fabricius (3) Corneæ oculi tunicæ *lamellam anticam in laqueo strangulatis*, non semper, sed *aliquoties*, *ab interna*, *seu postica secedentem* invenerit, & Egregius Vir Petrus Christoph. Burgmannus (4) oculorum tunicas spectaverit in duo cornicula, digitorum ferme similia, se conformantes, & paulatim descendentes ad buccas usque unius de tribus in patibulo suspensis, rarissimo quidem exemplo; neque enim *sine exemplo* dices, ut Garmannus (5) olim dicere fortasse potuit, cum haud absimile produceret ex Kornmanno, hujus ipsius verba proferens: *Chymistæ furcis suspenso duo cornua ex oculis longitudine instar digiti nascebantur*: quæ verba descripsi, ne cum Burgmanno forte quæras, sed non alia esse, scias, ac quibus Bertramus antea usus fuerat apud Bartholinum (6).

12. Denique a vario pariter strangulationis modo, variaque strangulatorum constitutione illud in collo discrimen repetendum est, quod in aliis musculi quidam disrupti, in aliis nonnullæ etiam laryngis cartilagines, in aliis supremæ vertebræ luxatæ, vel potius fractæ, in aliis vero nihil fere horum reperiatur. Ruptos musculos Valsalva in novissima historia (7) memoravit. Cum iisdem vero etiam aliquam laryngis cartilaginem disruptam scripsit in ea quæ continuo subjicietur.

13. Suspensus laceros habuit musculos Sternothyroidæos, & Hyothyroidæos, ut membranacea tantum substantia, illorum loco, remaneret circa Annularem cartilaginem. Quin hæc ipsa cartilago disrupta erat.

In Thoracis cavo sinistro pleura hic illic inæqualis tuberculis multis, durisque: horum alia lentis, alia ciceris, alia fabæ magnitudinem æquabant.

14. Tubercula hæc ad morbum attinebant, & hunc facile in squallore carceris contractum. Hunc enim ipsum virum, cujus ego cadaver simul cum Valsalva dissecui in Gymnasio Bononiensi A. 1703. adnotatum habeo, annum ferme fuisse in carcere, & præter ea tubercula duritie quasi cartilaginea, & totam propemodum pleuram ejus lateris obsidentia, sinistrum quoque pulmonem quibusdam locis duriusculum habuisse, in eodemque thoracis cavo copiam modicam humoris rubentis. Quæ autem causæ faciant, ut reorum, qui diutius in carcere detinentur, vix ullus inde egrediatur sanus, Sepulchretum ipsum (8) com-

(1) n. 9.
(2) n. 38.
(3) Ideæ Anatom. Pract. Sect. 4.
(4) Dissert. Epist. de singulari tunicar. utriusq. oculi Expans.
(5) L. 1. cit. supra, ad n. 6. tit. 10. §. 10. & 11.
(6) Cent. 2. Epist. Med. 11.
(7) n. 8.
(8) L. hoc 2. S. 7. in adnot. ad Obs. 12.

memorat, videlicet pravus ſemper aer, & ſæpe etiam victus, mœror aſſiduus, & deſes vita: quæ etſi quoſdam ex illis pingues reddat; non ego tamen hujuſmodi pinguedinis uſum probabo, ſed ejus quæ ex homine, dum bene valeret, forte interfecto apparata ſit.

Sed ut redeam ad illa, quæ ad violentam attinent læſionem partium quæ in collo ſunt; maxima quidem ea fuit, quod ad cartilagines ſpectat, quam in ſuſpenſo milite invenit Cl. Profeſſor Weiſſius (1). Annularis enim cartilago in *multa erat fruſtula diffracta, inferiorque tracheæ pars prorſus ab larynge abrupta*, ut ſanguis, nec paucus, tum per os, & nares effluxerit, tum in bronchia deſcenderit. Verum non cartilagines modo rumpi, ſed & vertebras interdum quaſdam, Columbus (2) videri poteſt indicaviſſe, negans, in ſuſpenſis caput luxari ſecundum obſervationes ſuas, *ſæpius Patavii, Piſis Romæque* habitas, imo tantum eſſe, confirmans, ligamenti id prohibentis robur, ut animadverterit, *frangi facilius, quam luxari ſecundam vertebram poſſe*, *neque ſecundam ſolum, ſed primam quoque*. Id ſi ita fieri poſſe, agnoſcimus; tum Latinos proprie locutos eſſe fatebimur, cum hoc de quo loquimur, ſupplicii genus *cervices frangere*, ut eſt apud M. Tullium (3), dicebant. Sin minus; tum verius locutos putabimus, cum dixerunt *laqueo gulam frangere*, ut eſt apud Salluſtium (4), modo guttur intellexiſſe, ponamus, cum gulam dicerent. Laryngem autem inde aliquando rumpi, cum Valſalva vidimus; vertebras non vidimus: ſed neque tamen luxatas. Quod cum dico, non ita dico, quaſi aliquid in diſſenſione pronunciem quam animadverto inter Experientiſſimos Viros. Alii enim, ut legeris etiam apud Palfinium (5), deprehendiſſe ſe, ajunt, in iis ferme omnibus de quibus hoc ſupplicium ſumptum fuerat, vertebram colli primam omnino a ſecunda ſeparatam. Contra alii quod Columbus de his vertebris negaverat, non de his modo, ſed de omnibus negant. Nec vero neſcio, ſcriptum eſſe a Panarolo, exempli gratia; utar enim Obſervatione quam in Sepulchreto (6) habeas; ſe cervicis vertebram ſecundam luxatam per anatomen inveniſſe. Sed idem ſcio, id in eo reperiſſe qui ex arbore deciderat, ut vertebra ſimul frangi, luxarique potuerit (7). Igitur donec redeat occaſio hæc diligentius inquirendi, ægre feram, cum ea olim Bononiæ fuerit, non veniſſe in mentem id ut facerem, tum quia minus eo tempore his de rebus diſputabatur, tum quia ejuſmodi cadavera, quippe hominum, ob brevem ibi plerumque moram in carcere, plane ſanorum, me in iis quæ ſecundum naturam ſunt, perquirendis adeo detinebant, vix ut tempus ſupereſſet ad peculiares ſtrangulationis effectus vel obiter animadvertendos. Itaque ex iis quæ tunc in ſchedis adnotavi, nihil huc attinet, ſi perpauca quædam excipias, quæ continuo ſubjicientur.

15. JUVENIS annos nati viginti quatuor, ſuſpendio puniti, cadaver ad Anatomen Publicam A. 1705. Theatro Bononienſi conceſſum eſt. SCROTUM quaſi ſugillatum rubebat. Larynx omnino integra; ſed nec circumjecti muſculi rupti erant, imo nihil, aut parum læſi: neque aliud quidquam in Colli diſſectione obvium fuit, quod præter naturam videretur. Minima ſanguinis vaſcula, quaſi ex injectione, plurima præſertim in Capite eleganter apparebant. Sed tamen nullum intra cranium vitium inveni: neque miratus ſum, Craſſioris meningis Sinus inanes fuiſſe, qui ex antea amputatis cum capite Jugularibus venis multum profluxiſſe ſanguinis, animadverteram.

16. Molliſne juniorum larynx, laqueo cedendo, minus diſruptioni obnoxia

(1) Commerc. Litter. A. 1745. Hebd. 24. I. ſub n. 7.
(2) De Re Anat. l. 3. c. 2.
(3) In Verrem, l. 5. & in Vatin.
(4) De Conjur. Catil.
(5) Anat. du corps hum. tr. 5. ch. 8.
(6) L. 4. S. 6. Obſ. 1.
(7) Vid. etiam Epiſt. 56. n. 35. & 37.

est? Certe in junioribus ruptam Valsalva, ut vidisti, non memoravit, neque ego memini vidisse (1). Cutis vero quæ scrotum efficit ut sugillata appareret, sanguinis copia fecit, e suspenso corpore in ea quæ minus compressa sunt, vasa defluentis. Sic e duobus de quibus proxime dicam, alterius videbis non modo scrotum pariter affectum, sed penem insuper tensum fuisse.

17. Fures erant duo, vir, & juvenis, de quibus simul A. 1706. idem supplicium sumptum est. Utriusque corpus citius quam solet, intra horam videlicet a morte quartam, de patibulo detractum, & eo delatum, ubi cum Amicis protinus dissecare possemus, exterius adhuc tempestate frigidissima tepebat. Primum cum secaretur, & Magnæ arteriæ truncus sub Emulgentibus secundum longitudinem incideretur; animadversum est, fluidum sanguinem tum a superiore, tum ab inferiore trunci parte effluere, nec modica id copia: socius autem venæ Cavæ truncus valde erat sanguine distentus. Priusquam hæc conspiceremus, adnotatum fuerat, Ileum intestinum ad aliquem tractum ex livido rubere, eoque loco teretes continere lumbricos.

18. Nolui hoc ultimum prætermittere, quoniam sæpe etiam in suffocatis canibus, ibi phlogosi quasi quadam affecta intestina animadverti, ubi lumbrici nidularentur, ut is color, cum aliqua intestini extuberantia conjunctus, eorum mihi indicaret sedes. Hic autem homo certe de nullo intestinorum incommodo questus fuerat; ut vermium agitatio aliqua, ejus mortem consecuta, illuc versus sanguinem, quippe fluidum, ut dixi, concitasse videatur. Unde sequitur, cum in cadaverum intestinis partem aliquam colore ejusmodi infectam videmus, non continuo eo decurrendum esse, ut inflammatione, aut gangræna jam in viventibus tentatam pronunciemus; nisi ea quæ aut obitum antecesserunt, aut eum colorem in mortuis comitantur, id nobis commonstrent; cum vel post mortem aliquando possit is color induci, præsertim cum dissolutus sanguis, & fluidus est.

19. Juvenis autem cadaver præter scrotum ecchymosi quasi quadam affectum, tensum adhuc penem ostendit. Sexta circiter a morte hora dissectum, intus calebat: septima autem vel exterius teporem servabat. Sanguis erat fluidus. Cætera quæ de hoc, & superiore cadavere scripta habemus, huc minime attinent, & nonnulla alibi scripta sunt, velut infra umbilicum fuisse eam Coli intestini partem quæ subtenditur ventriculo, qui in hoc Juvene & ipse inferius quam soleat, locatus erat; in primis autem quæ ad Lactea attinent vasa, chyli plena, ferme semiconcreti, eoque magis restitantis, & frequentissimis valvulis quasi nodulis distincta; nam reliqua in L. Animadversione Adversar. II. ex hoc ipso juvene descripta habes.

20. Penis erectionem in cadaveribus, æstivo tempore ad putredinem vergentibus, quomodo explicaret Ruyschius (2), nosti. Sed propositi juvenis cadaver tunc a putredine maxime aberat, nec alias habebat inflatas partes, & frigidissima, ut diximus, tempestas erat. Paulus Zacchias (3) idem quod in hoc, in aliis etiam suspensi adnotatum esse *aliquando*, scribens, causam affert ei quo scribebat, tempori convenientem. Lancisius autem (4) ejusdem rei causam in eo prolaturus quem, prævio suffocativo anhelitu, universi corporis convulsio occiderat, simul affirmat (5), *perseverantem post mortem penis tensionem raro in strangulatis non inveniri*, docetque, esse a convulsis fibris, reditum sanguinis per colis venas intercipientibus. Quam si velis sententiam sequi; quippe convulsiones in strangulatis vel ex ea oris distortione facile agnoscens, quam supra (6) cum

(1) Sed vid. Epist. 56. n. 37.
(2) Thes. Anat. 10. n. 95.
(3) Quæst. Med. Legal. l. 5. tit. 2. qu. 11. n. 5.
(4) De Subit. Mort. Obs. har. 4.
(5) Ibid. in Schol. n. 8.
(6) n. 3.

Valsalva adnotavimus; adde copiam sanguinis in suspensi corpore deorsum la-
bentis, eoque majorem, quod ultimis cordis pulsationibus tanto plus sanguinis
in arterias inferiores immittitur, quanto minus ob constrictum laqueo collum
contrudi potest in superiores. Unde facile illud quoque petendum fuerat, quod
Columbus (1) in suspensa muliere ab instantibus menstruis repetebat, videlicet
venas vaginam adeuntes, *insignes* fuisse, & *nigerrimas*: indeque illud etiam quod
in viro vidimus, qui se in carcere ipse suspenderat. Cum enim totum corpus
esset livido rubore suffusum; tum multo magis, longeque præter solitum suf-
fusa erat urethræ facies interior: vix autem aliud in fœtido eo cadavere exami-
navimus, occupati Publica Anatome A. 1718. & minus commoda valetudine im-
pliciti. Sed indidem certe meminimus, Valsalvam pariter deducere quod, vinc-
ta in vivis canibus arteria utraque Carotide, a se observatum narrabat, tenso
illos fuisse pene. Cujus narrationis non esse oblitum me juvat, cum id casu præ-
termissum animadverto in iis schedis in quibus cætera adnotavit, quæ constrictis
in collo arteriis, acciderunt. Ejusmodi autem Valsalvæ communicandis Expe-
rimentis, quæ in Epistolis Anatomicis (2) pollicitus sum, me partite alias, &
diligenter esse propositurum, nec eodem pertinens Galeni experimentum præ-
termissurum, adeo opportunus hic est locus, ut nisi eo utar, parem occasionem
haud facile sperem meam liberandi fidem. Eo enim spectant, ut de causis quæ
proferri solent, eorum mortis qui suspendio puniuntur, judicium ferre possi-
mus. Sed quoniam ab antiquissimis usque temporibus aliis aliter ea responde-
runt experimenta; altius a nobis capiendum initium est, & pro veri studio
vetera, & recentia accuratius perpendenda sunt, & inter se comparanda.

21. Primus omnium qui ligatæ in vivis utriusque arteriæ Carotidis experimen-
tum memoraverit, videtur plurimis fuisse Aristoteles, columbo videlicet (3), Sa-
lio (4), Sanctorio (5), aliis. Mihi vero; si fas est modeste ab Doctis Viris dissen-
tire; non illud videtur Aristoteles, sed longe aliud, id est constrictæ utriusque
Internæ venæ Jugularis experimentum memorasse. Nec jam me movet is lo-
cus (6), quem unum ab illis video, & a Cæsalpino (7) indicari, quo pressius rem
attingens Aristoteles, *quibus in collo venæ apprehenduntur*, ii, inquit, *insensibiles
fiunt*: neque enim me fugit, sæpius priscos venarum nomine arterias quoque de-
signasse. Sed alio illo permoveor loco (8), ubi postquam ab Aorta venam Majo-
rem, seu Cavam, distinxit, & Superioris Cavæ descriptionem suscepit, & ad Ju-
gulares pervenit, hæ, inquit, *qua scissæ cervicem subeunt, juxta pulmonum arteriam
tendunt, quibus interdum foris apprehensis corruunt homines sensibus ereptis, & palpebris
compressis, ita porrectæ, amplexæque arteriam, ad intervallum aurium feruntur, quæ
maxillæ faucibus coeunt.* Non ego hic cum Riolano (9), qui alioquin mecum ve-
nas Jugulares intelligit, meam hinc sententiam confirmo quod dicantur intelli-
git, meam hinc sententiam confirmo quod dicantur in medio sui accipere, seu
complecti arteriam; neque enim Carotidem arteriam, & multo minus, ut Ni-
phus (10) exponit, Aortam, sed *pulmonum*, ut Aristoteles modo appellavit, *arte-
riam*, id est Asperam, juxta quam in imo collo ascenderedictæ sunt, hinc & hinc
pergentes porro, inter se excipere dicuntur. Jugulares enim venas, non Carotides
arterias, hic describi manifestum est tum ex suscepta, ut antea posui, Cavæ Su-
perioris descriptione, tum etiam ex eo quod, hac absoluta, continuo de respon-

(1) De Re Anat. l. 6.
(2) XIII. n. 30.
(3) De Re Anat. l. 14.
(4) De Affect. Partic. c. 2.
(5) Comment. in Art. Med. Gal. qu. 35. & in I. Fen I. Avic. qu. 108.
(6) De Somno & Vigil. c. 2.
(7) L. 2. Med. Quæst. 15.
(8) Hist. Animal. l. 3. c. 3.
(9) Anthropogr. l. 3. c. 9.
(10) Expos. in hunc loc.

dente ipsi Aortæ parte sic traditur (1): *Vena etiam minor, quam aortam diximus nominari, eodem spargitur modo in ramos, qui partes venæ majoris consequantur.* De Internis autem, non de Externis, venis Jugularibus sermonem fuisse Aristotelis, ascensus earum juxta *asperam* arteriam satis comprobat, ne forte quod dixit foris *apprehensis*, de Externis dixisse, putes.

22. Quod si ex me quæris, qua ratione id potuerit fieri, vix alliud dicam, quam quod olim Casp. Hoffmannus (2): *An vidit Aristoteles tale quid quale Costæus l. 6. Disq. Physiol. c. 6.* de circulatoribus, *affert*, qui in capra videlicet vinculo injecto nervis & vasis jugularibus, quod pro arbitrio contrahere clam possint, aut laxare, modo illam concidere cogant omni sensu, & motu destitutam, modo sinant resilire. Et quoniam de *hominibus* diserte locutus est Aristoteles; addit alibi (3) idem Hoffmannus, Benedictum 1. *Pract.* 34. scribere, *in Assyria moris esse, ut adolescentibus, quibus præputia adimere volunt, ligent venas circa guttur. His enim perire sensum & motum.* Huc nos locum Valverdi (4) adjiciemus: Carotidibus *obstructis, sive quavis tandem ratione occlusis, statim*, inquit, *obdormiscimus. Cujus quidem periculum fecisse Realdum Columbum Pisis anno* 1544. *ipse vidi in adolescente quodam in frequenti nobilium virorum corona, non minori eorum terrore, quam nostrum risu, qui id incantamenti vi effici, ipsis persuadebamus.* Apparet, facilem esse debuisse occludendi rationem, quam joci causa adolescens ille admitteret, adstantes autem incantamentum esse, putarent. Quo magis optandum erat; ut Valverdus hanc, aut Columbus exponeret. Quod neque ille fecit, ut animadvertit Riolanus (5), & Columbus multo minus, ut qui in maxime opportunis ad id locis (6) non solum id factum siluit, sed omnino nervis in cane simul cum iis arteriis, quod sæpe usu venit, deligatis; non arteriis ipsis, vocis tribuit amissionem. Quem si perlegisset Hieronymus Rubeus (7); non dubito, quin scripturus fuisset, sibi aquam hærere in Valverdi narratione, ad quam respiciens, *verisimile esse*, negavit, *doctissimum anatomicum* Columbum *conjunctos nervos imprudenter una cum arteriis adstrinxisse*: quanquam neque Aristotelis librum de Somno, & Vigilia attente ab Rubeo (8) lectum putabis, quem fugisse videntur illius verba, a nobis primo loco (9) proposita: Quæ *insignem*, ac *memorandam*, ut certe est, *Philosophi authoritatem* vocabat quidam, cum forte apud Cæsalpinum legisset; iisdem tamen abutebatur, contendens, quod Stenonius docuisset, *fibram muscularem a sanguine actuari pro motu*, id didicisse *ab Hippocrate, & aliis veteribus*, *necnon ab ipso Cæsalpino in quæst. Peripat. quæst.* 3. *in fine*, *ubi argumentum ex ligaturis expresse proponitur*, & *refertur* locus ille Aristotelis, de quo dictum est. Quid? si locum illum alterum legisset in quo *corruere* homines dicuntur, aut quæ paulo ante de circulatorum capris, aliisque hominibus prolata sunt. Sed hæc omnia, ut vera evidenter essent, & quæ Cæsalpinus in extrema ea quæstione attigit libri, quod addendum fuerat, V. non eo tamen spectabant, ut constrictis arteriis musculos adeuntibus, horum continuo intercipi motum, intelligeremus, Galeno (10) præsertim dicente: *qualibet* arteria *vinculo excepta*, *nullam id in præsens noxam particulæ* quam adit, *afferre*; sed eo tantum spectabant, ut constrictis vasis quæ in collo sunt, non amplius ex corde in cerebrum, nervosque id quod necessarium esset, influere, perspiceremus. Neque alio attineret Hippocratis (11) locus: *ut aliquis de repente voce privatus fiat*, *venarum interceptiones faciunt*, si ut laudatus Hoff-

(1) Initio, c. 4.
(2) Comment. in c. 10. l. 8. Gal. de Us. Part.
(3) De Thorace, l. 2. c. 29.
(4) Anat. corp. hum. l. 6. c. 11.
(5) c. 9. cit. ad n. 21.
(6) l. ibid. cit. & l. 7.
(7) Annot. in Cels. l. 4. c. 1.
(8) Ibid.
(9) n. 21.
(10) De Puls. Usu, c. 2.
(11) De Vict. rat. in Acut. n. 37.

mannus

mannus (1), hanc Hippocratis interceptionem venarum, *eandem* esse, putarent cæteri, *cum interceptione venarum in collo*, Aristotelis. Sed quoniam Galenus (2) *venarum interceptiones*, inquit, *appellat* Hippocrates *oppletiones quæ a copia exoriuntur*, & Hippocrates ipse cum has interceptiones exponit quæ *sano contingunt absque manifesta causa*, cor quidem, aut hepar memorat, cerebrum autem nequaquam; idcirco non ausi sumus, experimentum de quo loquimur, Hippocrati notum dicere, quasi ad hoc allusisset, maluimusque ab Aristotele initium capere. Nec te pigeat, quod experimentum, ab eo memoratum, non ad colli arterias, sed ad venas spectare, ostenderimus. Namque etiam de hoc altero videbis postea, quanti retulerit hic verba fecisse.

23. Illud tamen quod ad colli arterias attinet, experimentum, ipsum quoque priscis fuisse cognitum, præclare liquet ex Ruffo Ephesio (3), qui arterias *per collum subeuntes, Carotidas, id est Somniferas, antiquos*, ait, *nominasse, quoniam compressæ hominem sopore gravabant, vocemque adimebant*. Tum illud subjicit, quod in errorem traxit Danielem Clericum, pereruditum alioquin Virum: *Cæterum nostro sæculo non arteriarum, sed nervorum sensoriorum prope jacentium id vitium esse, compertum est.* Hinc disce, inquit Clericus (4) „ nervos qui postea Recur- „ rentes sunt appellati, tunc recens inventos fuisse „ & quod consequitur, alibi (5) ait „ esse animadvertendum, Gallenum sibi tribuere inventum horum ner- „ vorum; quanquam Ruffus Ephesius, qui ante ipsum vixit, de iisdem jam fe- „ cerat mentionem. „ Scilicet Clericus non attendit, cum propiores quam Recurrentes, illis arteriis trunci sint, unde hi ramuli inferius oriuntur, nervorum Vagorum; eos truncos Ruffum designare voluisse, quos certe haud dicit suo sæculo esse repertos; sed eorum (simul cum arteriis facile vinctorum) compressione id accidere quod ad arterias antea referebatur, id vero suo sæculo compertum dicit. Huc autem spectant cum alii, tum hi præcipue Galeni loci, quos miror Clericum præterfugisse. *Vocare*, inquit (6), *vocales nervos consuevi eos, quos ipse inveni: nam præceptores mei eos dumtaxat qui apud arterias sunt, cognoscebant.* .... *Atque idem est modus, quo gutturis musculi læduntur, sive recurrentes nervi, sive hi qui juxta arterias sunt, vitientur*, nimirum, ut paulo ante dixit, *vel incisi, vel laqueo intercepti*. Itemque alibi (7) cum memorasset *nervos, qui carotidibus arteriis annexi, atque associati sunt*, ex eorumque nervorum; non ex arteriarum; constrictione *mutum statim effici animal*, experimentis fretus, admonuisset, denique hæc scripsit: *Plerique vero & Medici & Philosophi una cum arteriis nervos etiam vinculis constringebant, atque inde cum vocem illico concidere animali viderent, arteriis ascribendam noxam illam censuerunt: soporemque appellarunt, non recte, nisi velint fortasse obmutescentiam soporem nominare*; nam præter vocis editionem *nulla alia functio neque tunc illico, neque post aliquanto noxam aliquam contrahit*, ut supra dixerat, *si nervi qui arteriis annexi sunt*, etiam *præsecentur*. Sed tu interea qua in re discrepet ab Ruffo, & ab iis qui hujus sæculo vivebant Medicis ac Philosophis, præclare vides. Vides pariter, quatenus conveniat, aut non conveniat cum iis qui postea hoc idem experimentum iterarunt, quorum quidem, & Valsalvæ præsertim, observationes cum fuse alias (8) proposuerimus sive quod ad nervos attinet Carotidibus proxime adsitos sine his ligatos, aut sectos, sive quod ad eosdem simul cum his arteriis constrictos (9); non est sane cur hic repetamus. Nec quia

(1) Comment. in c. 12. l. 16. de Us. Part.
(2) Comment. 4. in cit. Hippocr. l. n. 23.
(3) De corp. hum. part. appell. l. 1. c. 34.
(4) Hist. de la Medec. 3. Part. l. 2. ch. 3.
(5) l. 3. ch. 7.
(6) De loc. aff. l. 1. c. 6.
(7) De Hippocr. & Plat. Decr. l. 2. c. 6.
(8) Epist. Anat. 13. n. 27. & seqq. usq. ad 40.
(9) Ibid. n. 30. & 31.

post illas editas observationes, Cl. Abrahamo Ensio (1) accidit, ut in juniore catulo, iis ligatis nervis, *perire momento sensum*, videret; idcirco plurimum mirari oportet, quando & aliis interdum contigit; quaecunque ejus rei causa fuerit; ut idem, imo quemadmodum ibi (2) retulimus, illico mortem inde secutam conspicerent: sed quod longe sæpius, atque adeo fere semper observatum sit, id vero decet meminisse. Quin etiam cum Jo. Henr. Brunnerus (3) Illustri Avo dignus, hæc non ita pridem experimenta in cane, & cuniculis repeteret; nihil unquam illiusmodi, sed alia potius animadvertit: quæ cum plerorumque, & nominatim Valsalvæ observationibus conferas velim, & cum iis quæ ad has adnotavi, sive cum vincula quibus nervi constringuntur, non omnia idem efficere, admonui, sive cum diutius vixisse animal cui nervi discissi quam cui vincti fuerant, animadverti. Illud quoque demonstraveram, falli passim qui, ut in homine, sic in brutis quoque animantibus putant Vagos nervos ab Intercostalibus sejunctos per collum descendere, ut illi sine his vinciri possint, aut scindi: cujus moniti non valde, si verum dicendum est, videntur fuisse memores plerique eorum qui postea hujus generis experimenta, disquisitionesque aut exposuerunt, aut commemorarunt. Verum hæc mittamus. Satis enim in præsentia est, si propositi non immemores, quæ ad sanguifera pertinent vasa in collo, sine ullis nervis, adstricta, Galeni, aliorumque experimenta spectemus. Galeni autem dixi, ut solitus sum, quia siqui forte, animadverso jam errore, vasa ante ipsum sine ullis nervis obstrinxerunt, eorum ad nos minime pervenerunt observationes.

24. Igitur Galenus ubi de nervis id scripsit quod paulo ante retulimus, ibi (4) pariter docuit quid observaverit seorsum vinctis arteriis, aut venis inter cor, & cerebrum ductis, id est Carotidibus, & Internis Jugularibus. Et arteriis quidem constrictis, *animal neque mutum, neque sopitum evadere: id quod plerique, qui post Hippocratem dissectione male usi sunt, memoriæ prodiderunt*: Venis autem constrictis, *functionem evidenter interire nullam*: concluditque ita, ut dicat, *animal nec nervis quidem sectis nedum arteriis*, (omni tamen prohibito sanguinis profluvio) *sopitum effici: sed si nervi lædantur, obmutescere: si arteriæ, nequaquam id fieri: si venæ, multo etiam minus.* Porro obligatarum Carotidum *sæpe experimentum se fecisse*, alibi (5) confirmat, *nihilque passum animal neque statim, neque postea*, quin se *aliquando* hoc observasse *totum diem, & ad profundam jam noctem mactavisse, ut qui putaret, tam diutinam experientiam non amplius fidelem ac tutam esse: posse enim in tanto temporis spatio, quo laquei* arteriis *circumnexi fuerant, aliquod ex principalibus membris per consensum læsum esse.* Denique alio loco (6) postquam asseveravit, sic *per integrum diei spatium, ut sæpe expertus fuerat, animal sine noxa perdurare*, hoc unum addidit, cum idem currere coegisset, *diu probe currere vidisse, dein languidius, postea currere non potuisse*: porro cum rursus coegisset, *nec rursus diutinum cursum continuasse, sed eum statim remisisse.* Atque hæc summa est eorum quæ Galenus, ligatis Carotidibus, observasse se, dicit, tribus a me quæ in calce paginarum indicavi, ejus inspectis locis; nam quod præterea a Viris Doctis librum in hac rem citari video *octavum de administr.*, nihil adhuc quod eo pertineat, in hoc potui invenire. Habuit Galenus astipulatores plures, & in hisce ex iis qui experimenta iterarunt, Columbum, id quod ex supra (7) dictis licet intelligi, & Sanctorium (8), qui *vidimus*, inquit, *canem, cui fuerunt ligatæ carotides*, *qui*

---

(1) Diss. de Caussa vices cord. altera produc. n. 4.

(2) n. 30.

(3) Experim. circa ligatur. nervor. §. 25. & seqq.

(4) c. 6. l. 2. supra, ad n. 23. cit.

(5) De utilit. Resp. c. 5.

(6) De Puls. Usu, c. 2.

(7) n. 22.

(8) Quæst. 35. cit. supra, ad n. 21.

ſpatio unius horæ poterat ſe movere, & ſentire: etenim poſt multas horas non eſt dubium, quin ob mirabilem conſenſum qui eſt inter cor & cerebrum, tandem moriatur: & ne facile putes, poſt horæ ſpatium defeciſſe cani motum, & ſenſum; cauſam cur ita ſcripſerit, fortaſſe intelliges ex alio ejuſdem Sanctorii loco (1) ubi ait: *vidimus canem, cui ligatæ fuerunt carotides, deinde ex toto inciſæ, qui per aliquod ſpatium adhuc poterat moveri, deinde ob ſanguinis arterioſi defluxum vitam amiſit:* quem ſi eundem canem fuiſſe, credis; cur diutius ſenſum motumque non retinuerit, vides: ſin alium, bis pro Galeno reſpondiſſe intelligis experimentum. Inter eos autem qui ætate noſtra ſcripſerunt, Eximius Archiater Swietenius (2) cani, inquit, *ligavi* utramque *carotidem, nec potui obſervare, illum aliquid mali inde pati: inveni enim hoc animal poſt octo dies elapſos vegetum & alacre.* Eum quoque fuiſſe *per aliquot ſeptimanas optima ſanitate, & vivacitate*, Cl. Emettus (3) ſcribit, in quo idem ipſe peregerat, imo & Jugulares venas ſimul conſtrinxerat, quod in ſuo non niſi poſt octo illos dies Swietenius fecerat. Addit tamen (4), ſæpe repetito experimento, etſi nullus apoplexia captus, nullus mortuus canis ſit, *aliquando* accidiſſe, ut *per bihorii ſpatium ſomnolenti canes apparuerint.* Quod ſpatium longius adnotatum videris in eo cane, cui ligatæ fuerant ambæ Carotides apud Dioniſium (5), quippe inde nonnihil ſopito ad aliquot dies; tametſi poſt hos priſtinum vigorem, & promptitudinem ad actiones recuperavit. Et horum quidem; ſi poſtremos duos ex parte aliqua excipias, obſervationes cum Galenicis potes conjungere. Sed contra plerique alii minime Galenum ſecuti ſunt, ut Avicenna, qui, ut eſt apud Salium (6), *venis apoplecticis*; ſic enim Carotides vocabant Arabes; *ligatis, deperditur*, inquit, *ſtatim motus & ſenſus*: quocum feciſſe videtur Carolus Stephanus (7), & ex recentioribus Baglivus eo loco quem alias (8) protulimus. Ex iis autem qui periculum fecerunt, laudari video Drelincurtium (9), cujus experimentum etſi unum, brevique tempore protractum eſt; tamen ſatis Galeno adverſatur. Sic enim habet: *Arteriis caroticis conſtrictis, necdum recluſis, penduloque moloſſi capite extra menſam, veternus illum oppreſſit; at erecto capite, ſiniſtraque aperta carotide, moloſſus ſe ſe concuſſit & exagitavit.* Neque prorſus ſilendum eſt, Experientiſſimum Virum Lamurium (10); quanquam non ex propoſito id quærebat, & perbrevi tempore ſpectabat; cum earundem arteriarum truncos robuſto cani obligaſſet, hunc in ſoporem incidiſſe.

25. Inter experimenta adeo diſcrepantia, accipe quæ Valſalva, id unum, & ex propoſito quærens, non ſemel, ſed ter inſtituit, nec brevi, ſed longiori quam quivis alius, quod ſciam, temporis ſpatio protraxit, adnotando tum in viventibus canibus, tum deinde etiam in mortuis, quod ab nemine qui id unum experimentum ſuſceperit, factum legi; nam Drelincurtius (11) in eodem moloſſo tot ſimul tentaverat, ut pauca quæ ex mortuo deſcripſit, alio potius quam huc, referenda eſſe videantur. Igitur cum Valſalva Carotidem utramque arteriam in collo infimo cani obligaſſet; artuum motus nihil detrimenti paſſus eſt: demiſſum tamen manebat caput, & quaſi obtuſum apparebat. Inſequente autem nocte, multa ex ore ſaliva emiſſa, mane jam hebetudine illa diſcuſſa, hilari aſpectu canis oblata avide comedebat, cum aliqua tamen in deglutiendo difficultate. Sic commode quinque dies vixit, omnes pro re nata partes corporis expedite movendo; & per ædes ambulando. Interea vero labia, & caput, & colli anterio-

(1) Qu. 108. ibid. cit.
(2) Comm. in Boerh. Aphor. §. 170. n. 3.
(3) Tentam. de Morb. Cap. n. 30.
(4) not. *a*, ad n. 33.
(5) L'Anat. de l'homm. Ed. 5. Demonſtr. 7. Exp. 2.
(6) De Affect. Partic. c. 2.
(7) De diſſect. part. corp. hum. l. 1. c. 88.
(8) Epiſt. Anat. 13. n. 30.
(9) Experim. Anat. Canicid. 1. n. 10.
(10) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1749.
(11) Loco modo cit.

ra tumere cœperant: & quamvis seri magnam copiam ex ore emitteret; tamen magis semper crescente tumore, ac viribus paulatim deficientibus, sexto obiit die. In dissecto collo repertum est, laceras quasdam partes gangræna tentari cœptas esse: nihil autem per constrictas arterias meare ad caput potuisse. Jugulares Internæ nonnihil sanguinis grumosi habebant; cum venæ cæteræ, quæcunque per caput, extra cranium, feruntur, plurimo sanguine tumerent. Sed paucus erat in vasis cerebri, egregie alioquin se habentis.

In dextero cordis ventriculo initium concretionis polyposæ. Denique tumor qui partes omnes occupabat colli, & capitis exteriores, stagnante fiebat sero, quod colore, & concretione *gelatinam* referebat. Hæc quæ novissime Valsalva observaverat, cum per litteras Malpighio significasset; gratias hic egit epistola, paulo postquam Romam venerat, data pridie Idus Decembres A. 1691. simulque ad experimentum rursus, nec semel, iterandum hortatus est, videndi caussa, num semper illa quasi *gelatina* occurreret, cæteraque ad eundem modum responderent.

26. Itaque alteri cani easdem vinculis constrinxit arterias: eandemque primis diebus vidit capitis demissionem, quod, ut collum quoque, nonnihil intumuerat, eandemque in cibo capiendo aviditatem, in deglutiendo autem difficultatem animadvertit: præterea manifestam musculorum debilitatem. Sed accidebat sæpe, ut sanguis e vulnere manaret: quod cum fiebat, canis eo die respuebat omnino cibum, quem postridie, conquiescente sanguine, vegetior factus: avidissime appetebat. Per hæc exactis diebus pluribus, cum sanguis omnino effluere destitisset, & canis æque propemodum jam valeret, ac antequam arteriæ obligarentur; vigesimo secundo ex quo id factum fuerat, superato die, necatus a Valsalva, sectusque est. Carotidum altera infra injectum vinculum levem passa lacerationem, sanguinem illac sæpe fuderat, donec paucis ante mortem diebus sic satis glutinata est. Sed qua vinculo constrictæ fuerant, ambæ connexis inter se parietibus in ligamentum induruerant instar umbilicalium vasorum, ut nihil humoris; nihil aeris injecti transmiserint (tu quales Swietenius (1), & quales Emettus (2) deprehenderint, apud ipsos videbis). Neque ullæ tamen arteriæ aliæ, & nominatim Vertebrales, factæ ne pauxillo quidem erant latiores. In cerebro nihil fuit adnotatione dignum, nisi quod circa Spinalis medullæ initium repertus est humor, cujus pondus tertiam circiter unciæ partem æquaret, natura autem persimilis videretur humoris illius qui in cavo articulorum occurrit.

27. In parva quoque catella, vinctis arteriis Carotidibus, hæc observavit. Prioribus canibus vegetior fuit. Sed triduum, haud amplius, vixit, cibum semper omnino aversata, & quadam quasi rabie percita, ut omnes allatraret. Dissecta nihil adnotatu dignum obtulit: quanquam Carotides in hac pariter arcte constrictæ repertæ sunt.

28. Non parvi momenti est pro Galeno, de tribus canibus in quibus Valsalva ejus iteravit experimentum, ne unum quidem fuisse qui aut sopore, aut obmutescentia corriperetur. Nam quod latratum in primis duobus non memoravit, noli ideo credere, defuisse; cum videas in catella ipsa, nisi ut quadam rabie percitam significaret, non fuisse memoraturum, in duobus autem prioribus vel quanquam in deglutiendo difficultatem, ab aliis, quod sciam, non animadversam, adnotasse, indicio manifestissimo, tanto minus prætermissurum, siqua fuisset, omnibus in cane observatu facilem vocis imminutionem, non modo abolitionem. Cæterum ex iis quæ adnotavit, videntur quædam ad peculiarem singulorum canum dispositionem potissimum attinere, ut quod catella cibum respueret, ac rabida quodammodo esset, aut quod primus ille canis præter magnam vim hu-

(1) (2) Locis indicatis supra, ad n. 24.

moris ex ore emissam, sero stagnante tumidum adeo collum, caputque haberet; nisi forte dicas, catellam citius quam hæc fieri possent, interiisse; in altero autem cane cum fluente sæpius sanguine, seri etiam partem per plagam exiisse, ut tumor qui in ipso quoque attolli cœperat, non crescere, sed decrescere potius debuerit. Sane aut aliquid ejusmodi, aut alia in aliis quorundam vasorum dispositio videtur effecisse, ne eodem omnes tumore efficerentur, si vera hujus causa est a Valsalva in priore cane excogitata (1). Putabat videlicet, sublato sanguinis per arterias impulsu, eum quem respondentes venæ ferrent, in his substitisse, unde tanta illa ipsarum turgentia, & quod consequitur, seri secessio, & stagnatio, præsertim cum, infirmato ob deficientem influxum sanguinis, fibrarum robore, satis propelli non posset. Quod si cogitato huic objicias, in cerebro tamen serum effusum non fuisse, neque ejus venas, Sinusque, nec eas in quas hi desinunt, Jugulares venas Internas restitante sanguine tumuisse, quæ vasa omnia Internis Carotidibus respondebant; fac tibi Vertebralium arteriarum veniat in mentem, quas etsi Valsalva minime latiores factas animadvertit (2); negari tamen non potest, tanto plus sanguinis, quanto minus Carotides poterant, excepisse, & ad cerebrum transvexisse, & in Carotidum ramos, non illos tantum duos posteriores, qui crassiores bestiis, quam hominibus, obtigere, sed & plures alios minores, suis proximos surculis, cum hisque communicantes, immisisse, eaque ratione sanguinis per cerebrum circumitionem quadantenus servasse, & quod consequitur, ejusdem inde per venas reditum adjuvisse.

29. Atque hæc ipsa, quamvis aliter ab aliis explicata, ratio est, quamobrem olim Andreas Vesalius (3), & Christophorus à Vega (4), non modo Recentiores, non experimentum quidem Galeni, sed quod Galenus inde arguebat, negandum esse, existimaverint. Quod si ab Recentioribus iisdem quæras, cur idem experimentum repetens Drelincurtius (5) apoplexiam, ut ipsi ajunt, certe veternum sequi viderit? non aliud fortasse discrimen proferre poterunt, nisi aliam aliis in canibus arteriarum dispositionem. Sin autem quæras, unde ergo strangulationem cita mors consequatur? ajunt, a constrictione sequi Jugularium venarum, quippe illatum interea e Vertebralibus arteriis, quæ laqueo non possunt constringi, in cerebrum sanguinem non referentium. Et ne forte dicas, nec Vertebrales tamen venas laqueo constringi posse, itaque per has sanguinem reductum iri; animadvertunt alibi, tunc per Carotides quoque aliquid sanguinis ad cerebrum importari; eminentia enim Asperæ arteriæ has a laqueo sic satis defendi, cum venæ Jugulares *pene nudæ cuti subjaceant*. Equidem fateor, Carotides, interiores esse quam sint Jugulares internæ: addo etiam, compressioni magis resistere ob tunicarum crassitudinem, & sanguinis impetum quo distenduntur. Sed tamen ipsæ quoque Jugulares Internæ prominentia Asperæ arteriæ nonnihil defenduntur; ne certe illæ; sed Externæ sunt quæ cuti subjacent pene nudæ. Internas autem hic potissimum spectare convenit, ubi de sanguinis e cerebro reductione sermo est; non Externas. Nec sane Externas, sed Internas, quippe ductum sequentes arteriæ Asperæ, apprehensas esse in Aristotelis experimento, supra (6) a nobis ostensum est: idque ex eo quoque confirmare licet quod Harderus (7) cum Externas in molosso vinxisset, soporemque inde cum ictu epileptico expectaret, nihil ejusmodi conspexit. At sunt hoc tempore qui huc addant alterum illud Galeni experimentum, quod simul cum primo est a me antea (8) commemoratum. Verum cum Galeni propositum in eoque experimento

(1) Vid. enim infra, n. 32.
(2) n. 26.
(3) De corp. hum. fabr. l. 7. c. 19.
(4) Vid. apud Casp. Hofmann. Comment. in c. 10. cit. supra, ad n. 22.
(5) Vid. supra, n. 24.
(6) n. 21.
(7) Eph. N. C. Dec. 2. A. 3. Obs. 115. in Schol. fine.
(8) n. 24.

fuerit, ut ligaret vasa *quæ cerebrum cordis conjungunt*; neque animum inducere, ut credam, Externas ab illo, non Internas Jugulares venas fuisse constrictas. At enim, hic facile dices, si constrinxisset Internas; qui fieri potuisset, ut inde *functionem evidenter interire nullam* deprehenderet? præsertim cum Aristoteles sensus sic eripi, confirmaverit. Utri an neutri habebimus fidem? Rolfincius (1) enim habebat neutri. Harvejus autem (2) quoddam aliud Galenicum in vasis pariter sanguiferis experimentum nunquam habitum fuisse, pronunciavit. Pedetentim, quæso, præsertim cum de summis agitur Viris, ne plus, minusve quam dixerint, per incuriam affingamus. Rolfincius quidem non Galenico solum, sed etiam omnibus reliquis experimentis fidem derogare se, dixit. Nulla tamen horum negavit; sed vim tantum infirmavit quorundam, idem causatus quod diximus paulo ante, sive arteriæ, seu venæ ligentur; semper restare Vertebrales, quæ ligari non possint. Quod si animadvertisset Cæsalpinus; non facile pro Aristotele priori illi Galenico experimento objecisset, *antiquos Carotidas vocasse non solas arterias, sed omnes venas, ad cerebrum delatas*; quasi vero sic omnes apprehendere potuisset Aristoteles. De Harvejo autem seorsum videamus.

30. Utinam hic illius experimenti in quo immissa in arteriam fistula, nulloque prius circum hanc vinculo adhibito, infra fistulam pulsare arteriam; adhibito, non pulsare, Galenus (3) tradidit: utinam, inquam, vim infregisset dumtaxat, ostendendo non animadversæ a Galeno fallaciæ causam, nec scripsisset, Galenum, ac Vesalium *non cogitantes aut intelligentes difficultatem* ejus experimenti, quod non ajunt à se probatum cæteris instituendum proposuisse, in eaque re *Vesalii errorem*, & *aliorum inexperientiam* ostendendam non suscepisset. Nam si Vesalium (4), & multo magis si Galenum attente legas; ea asseveratione utrunque locutum esse, intelliges, qua nemo sanus solet, nisi qui rei periculum fecerit, ad eamque paratus sit omnibus qui voluerint, commonstrandam. Neque aliorum oportebat *inexperientiam* ita accusare, quasi proposita administratio esset propemodum impossibilis, & præterea si vinculum adstringeres; arteria superius dilataretur, inhibitoque propterea sanguinis fluxu, inferius pulsaret obscure admodum: sin autem vinculum solveres; sanguinis e vulnere prosilientis effusione omnia perturbarentur. Namque; ut prætercam, antequam Harvejus scriberet, testatum esse Sanctorium (5), se quoque hoc Galeni experimentum in brutis *probavisse*; certe Vieussenius (6) postea felicissime peregit, neque cum vincula adstrinxisset, inhiberi vidit sanguinis fluxum, imo æque valide fere infra, ac supra tubulum, arteriam pulsare, aut cum mox nulla vincula adhibuisset, effusione sanguinis perturbatum est alterum experimentum, quod Sanctorius (7) ait a Galeno quoque fuisse propositum eodem, quo primum, capite, in quo ego quidem non invenio. At enim, inquies, utrumque cessit contra Galeni sententiam. Fateor: neque unquam in animo habui ut hanc tuerer. Illud unum habui, ut ostenderem, non oportuisse in dubium vocare Galeni fidem, quasi experimentum quod alii capere potuerunt, ipse capere non potuisset. Nam quod in capiendo falli ipse, & Sanctorius potuerint propterea quod adstricto vinculo, ob causam ab Harvejo animadversam, aut aliam aliquam ejuscemodi, obscure adeo arteria pulsaret, ut pulsare non videretur, tanto facilius concesserim, quanto magis video, ipsum quoque Harvejum, non servatis omnibus quas Vieussenius postea inculcavit, cautionibus, multo minus quam hunc, pulsare conspexisse. Una interdum cautio omissa in causa est, ut minus respondeant expe-

(1) Differt. Anat. l. 6. c. 44.
(2) De Circ. Sang. Exerc. 3.
(3) An sanguis in art &c. c. 8.
(4) c. 9. cit. supra, ad n. 29.
(5) Comment. in I. Fen. I. Can. Avic. Doctr. 1. c. 2. & quæst. 121.
(6) Neurog. l. 1. c. 4.
(7) Locis modo cit.

rimenta, velut experti olim ſumus in illo Pecqueti (1); ne a vaſis ſanguiferis, & ſanguinis per ipſa motu longius abeamus; quo ſcripſit, ligata arteria Crurali, ſanguinem qui ex turgente vena comite inciſa ſcaturiebat, *extincto prorſus impetu, guttatim primum exſtillaſſe, demum penitus fluxum compeſcuiſſe*; at relaxata arteria, *iterum ex vena pari vigore erupiſſe*. Sed quoniam pleraque eorum quæ in canibus duobus tunc obſervavimus una cum Homob. Piſone, Medico & Profeſſore Clariſſimo, & erga nos humaniſſimo, ab hoc ſunt edita, dilucideque propoſita (2); ſatis hic erit commemorare, neutram experimenti partem iis in canibus reſpondiſſe. Nam ſanguis e vena relaxata arteria, majori quidem vigore proſiluit, quam modo cum erat ligata; non tamen pari atque ante quam ligaretur: ligata autem arteria (id quod Piſo magis attendit) fractus quidem eſt impetus effluentis ſanguinis; ſed tamen in primo cane, qui vegetior erat, non deſtitit cum ſaltu aliquo, copioſeque effluere & in neutro guttatim, multoque minus nullo modo exſtillavit: neque ante potuit fluxus omnino compeſci quam vinculum ſub elevatis nonnihil arteria, venaque, ut in Walæi Figura (3) vides, traductum, arcte circum femur adſtringi juberem in cane altero. Cum enim in hoc quoque eundem experimenti eſſe exitum, animadverterem; non dubitavi, Pecquetum forte in eum canem incidiſſe, in quo cum tenuiores, paucioreſque eſſent, quam in noſtris, rami alii qui ab arteria ſupra ligaturam orti, cum Crurali vena communicarent, aliud propterea ipſi, ac nobis, videre contigiſſet: aut etiam altius fortaſſe, quam nos qui aliquanto infra inguen ſpatio injecimus, arteriæ vinculum injeciſſe. Itaque intelligis, non fuiſſe Pecqueto omittendum, quo loco vincienda arteria, aut femur eſſet, ſi modo idem volebat ab aliis conſpici, quod ipſe conſpexiſſet: quanquam interdum experimenti alicujus auctor, ut puta Valſalva, in eo proponendo nihil omiſit; fruſtra tamen; nam qui repetunt, aliquid manifeſto mutant, & quaſi nihil mutaſſent, experimentum ſibi non reſpondiſſe, mirantur! Sed hæc aut alias, aut potius nunquam.

31. Credas fortaſſe, me longius quam oportuiſſet, a propoſito eſſe digreſſum. Neque digreſſus ſum tamen. Erat enim propoſitum, ut poſtquam de arteriarum Carotidum ligatura Galeni experimentum perpenderam, de altero ejuſdem viderem quod in conſtrictione Internarum venarum Jugularium conſiſtit, nulla inde evidenter pereunte functione. Quod etſi creditu difficile videretur; dedi tamen operam, ut oſtenderem, non eſſe illius experimentorum fidem in dubium præpropere vocandam; ſed videndum potius, num cautione quapiam omiſſa, aliquid humani paſſus ſit, ut puta ſi forte iis vix ligatis venis, mox vincula detraxiſſet, aut animal occidiſſet, ſecurus eorum quæ paulo diutius protracto experimento ſequi poſſent, quippe qui adverſus vim pugnaret, quæ, ſi a corde in cerebrum per venas mitteretur, eſſet utique, ſicut alibi (4) in re ſimili contendebat, *momento temporis tranſmittenda*. Hoc autem dico eo fidentius quod cum de vinctis in animalis collo ſive nervis (5), ſive arteriis (6) verba faceret, experimenta ſe protraxiſſe, diſerte ſcripſit; de venis autem nihil, quod ſciam, ejuſmodi ſcripſit. Quod ſi hoc in venis habitum experimentum, ſæpius, ut illa, memoraſſet; facilius eſſet hac de re judicare. Verum ſemel, quantum in præſentia memini, de eo dixit (7), nec certe iterum *lib. de pulſuum uſu, cap.* 2; licet id Salius (8) indicet; commemoravit.

Sed neque dixit, quo in genere animalium, nec qua in colli ſede venas conſtrinxerit. Quorum utrumque eos cogitaſſe, æquum fuerat, qui ejus vellent ex-

(1) Diſſert. de circul. ſang. c. 1.
(2) Nov. in ſang. circul. Inquiſ. c. 7.
(3) l. in Epiſt. l. de mot. chyl.
(4) An ſang. in arter. &c. c. 8.
(5) De Hippoc. & Plat. Decret. l. 2. c. 6.
(6) Vid. ſupra, n. 24.
(7) cit. c. 6.
(8) De Aff. Particul. c. 2.

perimentum in dubium vocare. Nam quod ad primum attinet, Recentiores hæc fere solent in canibus, quos ille vel mortuos quam raro dissecuerit, neminem fugere potest in ejus lectione versatum: quibus autem vivis animalibus ad experimenta uteretur, quod ad nervos quidem attinet, scimus (1); quod vero ad sanguifera vasa, si recte memini, nescimus: & tamen aliam in aliis animalium generibus esse posse vasorum dispositionem, aut communicationem, quis neget? quando haud raro in eodem genere, imo vel in uno eodemque animali, si quæ sunt in dextero, & sinistro latere inter se comparemus, varias illas esse, deprehendimus. Quamobrem & illud alterum spectare decet, id est qua in colli sede ligatæ fuerint venæ Jugulares. Nam inter altiorem, & inferiorem sedem, sive ob eam quæ modo indicata est, sive ob constantem causam vel in canibus discrimen esse, conjicias licet ex Cl. Lamurii (2) experimentis. Hic enim cum aliud inquirens, multorum viventium canum Jugulares Internas venas spectaret, hasque ad breve temporis spatium in duobus obligandas curasset; in primo quidem (3) postquam vinculum injectum fuerat infra earum bifurcationes, soporem adnotavit nullum; in altero autem (4) cum injectum esset, quo ad fieri potuit, propius thoracem, canis, inquit „incidit in profundum soporem." Utinam plures, & diutius protractas, hujusmodi haberemus Observationes, ut quod in superioribus fecimus, conferendo inter se antiquas Galeni, & novas, ex his ducere firmiorem aliquam de illis conjecturam possemus. Sed nullæ succurrunt in præsentia præter unam, aut alteram, quas infra (5) proferam, Galeno faventes potius, quam adversantes. Favent quidem & illæ quas ex Emetto, & præsertim ex Cel. Swietenio supra (6) indicavi. Hic enim se *ligavisse*, testatur, *venas jugulares sine ullo observabili malo*, quin etiam *post quatuor dies invenisse canem sanum omnino*. Veruntamen cum in illis ipsis canibus aut simul, aut antea Carotides quoque arteriæ fuissent vinctæ; præclare vides non eadem prorsus ac Galenicum, hæc esse experimenta. Cætera quæ suppetunt, ad Externas aperte attinent Jugulares venas: quas etsi cum Internis communicare, scio, eaque ratione, & per se quoque non parum facere ad expeditiorem ex interiore cranio sanguinis reditum; non tamen censeo, in hoc usu esse cum Internis comparandas: & sane Harderus cum in cane Externas vinxisset; non modo læsi cerebri, ut supra (7) etiam dictum est, symptomata non conspexit, verum etiam in dissecti cerebro *sanguinis extravasati parum omnino* deprehendit, *nec in finibus grumosi vestigia*, *firmissimo*, ut ait, *argumento*, *via hac præclusa*, *aliam per venas maxime jugulares internas naturam sibi parasse*. Prælectiones quidem Boerhaavii (8) Canicidia memorant Drelincurtii, unde pateat, Externis ligatis, stertere, tumere, suffocari canem. Verum si Canicidium indicant IV. (9) in eo quatuor alias simul venas, Crurales videlicet, atque Axillares, colligatas legimus, & in cane jam triduum non una ratione vexato. Sed fortasse alia Canicidia sunt intelligenda quæ me fugiunt, an illa etiam quæ Drelincurtius scripta habebat, ut in calce eorum indicatur quæ typis vulgata sunt? Nam & ibidem, & alibi (10) eædem Prælectiones ponunt alia Drelincurtii experimenta præter Carotides, Vertebrales quoque arterias ligantis, quæ in editis non memini legisse; ut neque *Stenonis* experimentum, alio loco (11) memoratum, *quo visum est a vinculo venarum Jugularium animal apoplecticum factum*; nisi forte Prælectionum Auctorem, Summum quidem Vi-

(1) Vid. de Anat. Admin. l. 8. c. 8. & l. de Præcogn. ad Posth. c. 5.
(2) Loc. cit. supra, ad n. 24.
(3) Exp. 3.
(4) Exp. 4.
(5) n. 32.
(6) n. 24.
(7) n. 29.
(8) In Instit. §. 860.
(9) n. 2.
(10) §. 695.
(11) §. 286.

rum,

rum, ſed ex tempore eas habentem, memoriam, ut fit, in rebus ejuſmodi fefelliſſe, exiſtimemus.

32. Sunt tamen qui Loweri (1) experimentum ad Jugulares Internas venas referre videantur; cum id Lowerus minime dicat, & quæ in vivo cane animadvertit, & in mortuo quæſivit, nullam cerebri læſionem oſtendant. Nam *poſt aliquot* demum *horas partes omnes ſupra ligaturam mire extumeſcebant, & intra duos dies canis quaſi angina ſuffocatus interiit, toto eo tempore non ſolum lacrymis copioſius fluentibus, ſed & plurima ſaliva ex ore*: poſt obitum autem partes ſubcute tumefactæ, nimirum *muſculi omnes & glandulæ ſero limpido maxime diſtentæ* repertæ ſunt; ut non levis in pleriſque ſimilitudo inter hunc canem, & primum illorum appareat, quibus a Valſalva obligatas fuiſſe retulimus (2) Carotides arterias, nec ſecus fortaſſe ac mox indicabitur, hujus ſit obſervatio explicanda cum ob alia, tum præſertim ob quoddam Jo. Bonii (3) experimentum. Optandum fuiſſet, ut Peyerus (4) (nam & ipſe, Lowerum imitatus, *multum aquæ paſſim ſub cute capitis in membrana adipoſa atque muſculorum intercapedinibus congeſtum* vidit) ſcripſiſſet diſerte, utras cani venas ligaſſet; *Jugulares* enim ligaſſe, dumtaxat ſcripſit. Neque clarius locutus eſt Peyeri amiciſſimus Harderus (5), ubi iiſdem fere verbis idem *notaſſe alios ſecum*, retulit: quanquam credibilius eſt, haud alias venas, quam Externas, ut aliquot ante annis loco, a nobis ſupra (6) indicato diſerte fecerat, ſignificare voluiſſe: contra autem, Lowerum videtur intellexiſſe Pechlinus. Namque, ut in Sepulchreto ipſo (7) habes, *vulgato experimento jam olim cognovi*, inquit, *ligatis venis jugularibus internis in vitulo ſemimortuo cerebrum copioſe a reſtagnante ſero inundatum fuiſſe.* Denique Cl. Oederus (8) cum in cane vinxiſſet Externas, hæc obſervata a ſe, ſcripſit: *Neque intumuere multum venæ ſupra filum, neque multum aperti damni paſſus eſt canis, neque ſtupidus factus eſt, ſed pene per totum diem vegetus, continenter latrans, ſuffecit deinceps alii experimento. Portio infra filum ſingula reſpiratione evanida denuo replebatur.* An *inſpiratione* forte ipſe ſcripſerit, ex iis conjicies quæ paulo inferius (9) proferentur. Cæterum & ipſe perſpicuitatem in Loweri narratione deſiderat: *cum ait „venas ſe jugulares„ ligaſſe, obſcurum eſt*, inquit, *ſolaſne externas.* Et ſane utraſque olim videtur intellexiſſe Noveſius (10), qui externis ſimul, Interniſque vincula injecit. Quod cum in uno, itemque in altero feciſſe cane, animadvertit quidem (id quod apud Lowerum non invenio) ſigna capitis facti ponderoſioris, & lacrymas aliquot; ſed canibus aliquo poſt tempore mortuis, nihil quidquam ſeri extra, aut intra cranium effuſi deprehendit: cenſuitque, vel cunctis ligatis venis Jugularibus, harumque ramis, perſiſtere, quamvis lentiorem factam, ſanguinis circumitionem quippe redeuntis ut ipſe ait, per Sinus medullæ Spinalis. Præclare autem memini, cum Valſalvæ, & mihi Bononiæ hæc, non multo poſt edidit, narraret Noveſius, ſubjeciſſe, ſe venas illas vincientem caviſſe diligentiſſime, ne quidquam præter nudas venas ligaret: ſuſpicari igitur, Lowerum ſimul cum iis venis adhærentes lymphæ ductus colligaſſe, hiſque ob nimiam plenitudinem ruptis, ſerum illud limpidum extitiſſe. Quam ſuſpicionem Valſalva non improbabat, & confirmare liceret obſervatione quadam Drelincurtii (11). Utcumque id eſt; certe Noveſii obſervationes oſtendunt, potuiſſe Galenum læſionem adnotatu dignam nullam videre paulo poſtquam Internas adſtrinxiſſet Jugulares ve-

---

(1) Tract. de Corde, c. 2.
(2) Supra, n. 25.
(3) Circ. Anat. Prog. 6. in cane quarto.
(4) Meth. Hiſt. Anat. Med. c. 6.
(5) Apiar. in Schol. ad Obſ. 72.
(6) n. 29.
(7) L. 1. S. 16. Obſ. 5. in Additam.
(8) Diſſert. de Derivat. &c. §. 33.
(9) n. 33. & ſeq.
(10) Lettr. de G. Deſnoves IV.
(11) Experim. Anat. Canicid. 6. n. 4. 5.

nas, quando, Internis ſimul, Externiſque conſtrictis, non plura Noveſius animadvertit.

33. Quæres fortaſſe, quid Vir experiens Valſalva iiſdem conſtrictis venis obſervarit. Ego vero cum propter hanc quoque cauſam diligenter olim ejus omnes ſchedas excuſſiſſem; nihil ad illarum vinctionem attinens; ſed alia tamen inveni, quæ quoniam ad eaſdem, & ad Carotides arterias pertinent, in vivis canibus ſpectatas, aut inciſas; hic tibi, ut ſuperiore promiſi Epiſtola (1), deſcribere, & quid ipſe, iiſdem iteratis obſervationibus, conſpexerim, paucis ſubjicere non gravabor. Valſalva igitur ſecta in collo cute, veniſque Jugularibus detectis, animadvertit, has venas ſanguine turgidas, aerem inſpirante cane, detumeſcere, expirante autem, præſertim cum reſpiratio accedebat: eademque poſtea in aliis etiam canibus perſpexit, & quandam earum venarum ſyſtolem, ac diaſtolem. Præterea ipſas comprimendo, ſanguinem vidit qui infra locum compreſſum erat, cor verſus fluere, quamvis a ſuperiore non urgeretur. In alio cane arteriam diſſecui Carotidem, viditque id quod propter ramorum utriuſque Carotidis altiores inter ſe communicationes expectabat, a ſuperiore quoque diſſectæ arteriæ parte ſanguinem effluere, nec mediocri quidem copia, ſed minore impetu, quam ab inferiore. Sed hæc tamen quæ de Carotide, & ea quæ ſecundo loco de Jugularibus adnotavit, generatim quidem erant omnibus, iſta autem ipſa qua adnotavit, ratione haud omnibus, puto, æque nota erant eo tempore. Illa vero quæ primo loco de Jugularibus obſervavit, nemini fortaſſe ne hoc quidem tempore nota eſſent, niſi Præcl. Schlichtingii (2) obſervationes, anno editæ 1750. impuliſſent ad quærendam cauſam, cur in quavis exſpiratione cerebrum attollatur, in quavis autem inſpiratione ſubſidat. Illam enim cauſam cum Gottingæ, & Monſpellii inquirerent Sagaciſſimi Viri, in eandem ac Valſalva olim, obſervationem inciderunt, eoſdemque motus venarum, nemini, quod ſciam, præter illum, ad id tempus viſos, ad alias majores venas diligentia propria extenderunt. Quod unum, hanc Epiſtolam recenſens, addere hic volui inter ea quæ tanto antea ad te ſcripſeram: nec tamen propterea quidquam eorum quæ ſequentur protinus, omittere. A primo quidem tot, & tam conſtantibus tum Valſalvæ, tum Præſtantiſſimorum quos modo indicabam, Virorum experimentis, quæ pro veriſſimis habeo, minime reſpondere videbuntur. Sed non ideo prætermittenda: imo non ſilenda eſſe, arbitror primum ut tot inter anatomica hujus generis experimenta unum extet, quod iis quæ ratio, imo oculi oſtendunt in corporibus viventium hominum haud repugnet, eſſe videlicet aliquando cum venæ inſpirationis tempore intumeſcunt, eædemque detumeſcunt tempore exſpirationis: deinde ut illorum experimentorum Scriptores Ingenioſiſſimi poſſint, ſi velint, congruenter ſuis quiſque explicationibus conſtituere, quæ cauſa tanti diſcriminis ſit inter illa, & meum experimentum, an eadem quam ad id explicandum, quod in vivis conſpici hominibus, dicebam, video eſſe commemoratam (3)? an alia, quæ ſi attentius legas quæ ego vidi ab initio ſtatim cujuſque inſpirationis, cum his magis congruat.

34. Cum enim ipſe ea quæ paulo ante deſcripſit, Valſalvæ repeterent experimenta ſub finem A. 1723; ſic obſervavi. Integumentis a dextera colli parte ita in cane ſeparatis, atque reductis, ut tota quæ ipſis obtecta fuerat, Jugularis externa vena omnino pateret, tremulus quidam in ipſa motus, ſed & in proxima, quanta quanta retecta erat, colli parte conſpiciebatur. Mox attentius oculis in vena defixis, manu autem abdomini admota, evidentiſſime perſpexi, quo-

(1) n. 11.

(2) Mém. préſent. à l'Acad. Roy. des Sc.

(3) Vid. Walſtorff. Diſſert. Syſt. Experim. circa mot. cerebri &c. §. 28.

tiescunque hoc ab inspiratione attollebatur, eodem tempore venam illam statim tumere, neque prius detumescere, quam abdomen in exspiratione subsideret; tunc enim simul venæ quoque turgentia manifesto decrescebat. Quæ cum Valsalvæ observationi adversarentur, tanto diligentius & ipse iterum, iterumque observavi, & ab iis qui aderant, Oculatissimis Prosectoribus Vulpio, & Mediavia, ab aliisque attentissimis Viris, & adolescentibus observari volui: semper autem ita ut exposui, res se habuit: eoque minus videbatur errandi periculum, quo magis utraque respirationis pars, & certe inspiratio, magna erat, & diuturna, & alterno ordine sui semper similis, ut non alia in tota illa fuerit observatione. Et optabam quidem eo tempore, ut tandem respiratio ad naturalem modum rediret, quo certius cum Valsalvæ observatione compararem meam. Nunc vero illæ ob quas hæc non reticui, causæ faciunt, ut minus ægre feram, non rediisse. Nec vero aliam præterea Jugularis venæ systolem, & diastolem videre potui, & illam ipsam fortasse Valsalva sub his nominibus intellexit subsidentiam, turgentiamque Jugularis venæ, alternis respirationis partibus respondentem. In reliquis autem observationibus nihil fuit quod Valsalvæ adversaretur. Nam summæ proximam venæ partem cum ita constrinxissem appresso digito, ut a superiore sanguine inferiorem penitus dividerem; sanguis tamen qui infra digitum erat, intra breve temporis spatium defluxit, venamque inanem aut ferme inanem reliquit. Denique his quæ dicta sunt, iterum ac sæpius perspectis, Carotica ejusdem lateris arteria detecta est, a proximisque partibus sejuncta, tum nonnihil elevata, & ad medium circiter longitudinis colli transversa dissecta est. Cum dubitaremus, num statim a dissectione, ut certe ab inferiore, ita etiam ab superiore parte sanguis effluxisset; ne dubii aliquid esset in reliqua observatione, placuit, ut Cl. Vulpius, qui administrans adstabat, inter digitos utramque dissectæ arteriæ partem, sed alteram altera manu retineret hactenus ne conciderent, simulque modice alteram in alterum latus inclinaret, ne sanguis occurreret sanguini, remque confunderet, sed proclive esset discrimina inter superiorem, & inferiorem præclare animadvertere. Quod cum ille dicto citius fecisset, evidentissimum fuit, sanguinem ex utraque parte ad magnam distantiam prosilire, quamvis tenuiore filo, & minore impetu ex superiore, idque diu, & donec voluimus. Non erat tamen superius filum ea tenuitate, ut non satis appareret causa, cur vel olim admonuisset Galenus (1), ut in iis experimentis quibus sanguifera in collo vasa dissecantur, *ne pereat statim animal immodica sanguinis profusione enectum*, admonuisset, inquam, ut *prius* ejus *collum tum superiore, tum inferiore parte laqueis duobus*, scilicet pone Asperam arteriam traductis, *arcte constringamus, deinde inter laqueos partem* vasorum *in medio acceptam præcidamus.* Re satis jam observata, animadversum est, arteriæ partem inferiorem qua secta erat, se adeo contraxisse, nihil ut propemodum efflueret. Sed pauxillo ex eadem extrema parte forficibus adempto, sanguis continuo ad pristinum illum effluxum rediit: cum interea musculus Mastoidæus, quem antea in medio collo transversum secueramus, dissectas partes sua extrema versus non contraxisset, ut nulla prorsus vi adhibita, easdem manibus prehensas liceret alteram ad alteram adducere, ut inter se contingerent non secus ac paulo ante vigente adeo etiam tum cane, ut his omnibus satis superque inspectis, & mox abdomine discisso, multisque partibus in ventre spectatis, & nonnullis circum vasa laqueis adstrictis cum thoracem denique recluderemus, cor tunc etiam valenter, constantique ordine micaret. Verum hæc alio attinent.

35. Nunc ad primum illud propositum (2) redeamus: a quo te gaudeo prolixa experimentorum recensione, atque examine abduxisse; longe enim minus

---

(1) Cap. illo 6. cit. supra, ad n. 31. (2) Supra, n. 20.

triste, atque horrificum est in vexatorum per experimenta canum, quam in strangulatorum hominum cogitatione detineri. Ad hanc jam revertamur, oportet, de causis, quæ afferri solent, eorundem mortis existimaturi, quando illa quæ ad id necessaria erat, experimentorum tum veterum, tum recentium consideratione perfuncti sumus. Ad nervos igitur qui per collum vasa sanguifera comitantur, laqueo constrictos, non video hoc tempore qui referant celerem illorum mortem: & si viderim; ad ea rejicerem antiqua, & nova experimenta, quæ supra (1) sunt indicata. Nec sane plures esse, existimo qui ad compressionem referant arteriarum Carotidum: quos tamen iis perpensis, quæ fuse antea (2) proposita sunt, atque explicata, valde jam puto de sua sententia dubitaturos.

Sed contra, plerosque scio Viro Doctissimo assentiri, qui post Wepferum (3) non uno in loco docuit, adstrictione Jugularium venarum prohiberi sanguinis reditum, qui per Carotides arterias non omnino compressas, & multo magis per Vertebrales interea in cerebrum importatur; itaque confestim apoplexiam lethalem fieri, *neque aliam esse rationem mortis suspensorum*; sic enim congestum in cerebro sanguinem hoc, ajunt, vehementius comprimere, vel disruptis etiam tenerrimis vasis, in ventriculos, & anfractus effundi. Verum potestne plus sanguinis in cerebrum ferri, quam nulla Carotidibus arteriis compressione adhibita, aut magis illius redditus impediri, quam vinculis tunc simul adstrictis singulis circum singulas Jugulares venas, nec modo aut Internas, aut Externas, ut in Galeni, aut Harderi, Oederi, & fortasse etiam Loweri experimentis factum est, sed Internas simul, & Externas, sicut Novesium fecisse, diximus? Num ullam tamen, non apoplexiam dico, sed soporosam affectionem vidit horum quisquam, quæ continuo sit, aut mox consecuta? Relege, quæso, eorum experimenta, quæ supra (4) a nobis sunt recensita. Nihil certe ejusmodi visum invenies: aut si quibusdam aliis nonnunquam accidit, ut a venarum, aut arteriarum, aut nervorum in collo vinctione aliter viderent; fac memineris, nos hic de suspensorum morte loquentes, causas quærere, non quæ interdum, sed quæ semper, aut fere semper, & cito interimant. Quid ergo est? an aliæ, præter modo examinatas, sunt causæ, quas potius accusemus? ut supremarum vertebrarum luxatio, quam nunc ponunt aliqui (5), Wepferus autem (6) tunc suspicari videbatur, cum suspensorum humeris insultat carnifex, ac pede caput in transversum agit. Sed neque in usu id ubique est, & ubi est ibi Columbus (7) negabat adeo, se luxationem invenisse, ut faciliorem vertebrarum fracturam esse, diceret, quam luxationem, & tandem sive hanc, sive fracturam esse, malles, unde ipsum medullæ Spinalis vitiaretur initium; hinc tamen potius mors illico, quam apoplexia, sequeretur. Et ne forte oportere apoplexiam tunc sequi, dicas, cum vertebrarum seu luxatione, seu fractura, sic Vertebralia quoque vasa comprimuntur, aut læduntur, ut ne per hos quidem rivos in cerebrum sanguis inferri, & ab ipso referri possit; mittamus denique ejusmodi casus, quos communes suspensis omnibus non esse, diximus, nec certe iis fuerunt, qui post suspendium ab apoplexia, vel potius ab sopore illo quo correpti fuerant, liberati sunt, & videamus saltem qua ratione soporem illum, omnibus communem, effici, dicamus; nihil enim dubii est, quin eadem causa quæ ipsum efficit, si cito etiam atque etiam augeatur; cito sit hominem jugulatura.

36. Cesalpinus (8), *referunt*, inquit, *qui laqueo suspensi non interierunt*, *in cons-*

(1) n. 23.
(2) n. 24. & quinque seqq.
(3) Exercit. de loco aff. in apopl.
(4) n. 29. 31. 32.
(5) Vid. supra, n. 14.
(6) Exercit. cit.
(7) n. 14. cit.
(8) L. 2. Quæst. Med. 15.

trictione laquei ſtupore correptos eſſe, ut tandem nihil ſentirent. Wepferus quoque (1) mulierem, & virum commemorans ſuſpendio ſuperſtites, illam omnium oblitam, inſtar *apoplecticæ* jacuiſſe, oſtendit; hunc *conſtricto laqueo ne minimum dolorem perpeſſum eſſe, ... & ſine omni ſenſu, aliquot horas profundo quaſi ſopore ſepultum* exegiſſe. Audivi ego de gravi, & verace Viro, furciferum qui ob eandem, ut credebatur, cauſam ob quam illi de quibus in Sepulchreto (2) narrat Cardanus, prorſus interfici carnificis rete non potuerat, interrogantibus retuliſſe, primum ſibi quaſi ſcintillas ante oculos eſſe obſervatas, mox nihil, nihilque præterea, quaſi dormiret, omnino ſenſiſſe. Qui caſus ejus ſimilis ſatis eſt, quem narrat Baconus (3), niſi quod is qui ſe ſuſpenderat poſt *ſpeciem ignis*, cum *tenebras* jam id eſt nihil videret, breviſſimo illi ſuſpendio per Amicum præſentem continuo ereptus, colorem quendam pallidiorem videre cœpit: nullum tamen dolorem ſenſit. Denique ipſe fœminam vidi, cui nocturni fures, ut ſecuro animo expilarent domum, collum ſudariolo contorto ſic obſtrinxerant, ut interemptam eſſe, non dubitarent. Ea inventa eſt facie tumida, & livida, ore ſpumoſiſſimo, quod ideo adnoto, ut intelligas, aphoriſmum de quo ſupra (4) mentio injecta eſt, eſſe cum exceptione, ut ſæpe alios, admittendum; ſervata enim eſt Medicorum induſtria ſanguine de brachio, & pede miſſo, datiſque, cum primum potuit, cardiacis, ut vocant, medicamentis; quo ferme curationis genere ſtrangulatos alios evaſiſſe, additis fomentis, balneiſve calidis, apud Riolanum (5), & Baconum (6) videbis; ea igitur mulier poſtquam ſudariolo detracto, adjuvari cœpta eſt, permultas horas etiam tum jacuit priuſquam ad ſe rediret. Vides, me plura exempla commemorare, ne quid ſtrangulatis commune ſit, dubites, ſimulque poſſis recogitando propoſita in canibus experimenta, num quid ejuſmodi conſtrictis, in collo aut nervis, aut arteriis, aut venis eorum pleriſque contigerit, animadvertere. Quod ſi non contigit; aliunde rei cauſam quæras neceſſe eſt.

37. Et mihi quidem hæc omnia reputanti reſtare videtur quidpiam, de quo per experimenta quæri potuiſſet, id eſt an canibus aliter accideret, ſi non ſingula illa in eorum collo, ſed univerſa, injectis utrinque vinculis adſtringerentur. Aliud enim conſtrictis ſingulis, aliud univerſis, accidere poſſe, cum indicat ratio, tum confirmat experientia. Nam quid nervis, quid item arteriis ſolis obligatis fiat, cum poſſis ex hac, & ex Epiſtola noſtra Anatomica XIII. cognoſcere; ibidem (7) videbis, quam diſſimilia, & quanto etiam graviora acciderint, utriuſque colligatis. Fac item, ut eorum tibi veniat in mentem quæ ſupra (8) de circulatorum capra, & de adoleſcentibus tum Aſſyriis, tum Piſano commemoravimus, ut illi atque hi intercepto ſenſu, & motu conciderent, & obdormiſcerent. Atqui illa certe ſic concidebat, cum vincula iis quæ per collum ſimul feruntur; vaſis, & nervis injecta contrahebantur; non eſt autem circulatorum arterias, venaſque diſcernere; ut veri ſimilius ſit, omnia ſimul fuiſſe compreſſa. Neque ipſis licet Anatomicis in tanta nervorum, & vaſorum utriuſque generis vicinitate, imo cohæſione hoc potius, quam illud, comprimere ſub illæſa cute: nec aliter feciſſe videtur Columbus (9). Idemque erit denique ſentiendum de experimentis Ariſtotelis (10), qui etſi verbis Jugulares venas, eaſque Internas deſignat; *foris* tamen *apprehenſas* dicit, *corruentibus hominibus, ſenſibus ereptis, & palpebris compreſſis.* Sane etiam Salius (11) de his ipſis loquens, non

(1) Exercit. paulo ante cit.
(2) L. 4. S. 12. Obſ. 11.
(3) Hiſt. Vit. & Mort.
(4) n. 9.
(5) Anthropogr. l. 1. c. 18.
(6) Hiſt. modo cit.
(7) n. 31.
(8) n. 22.
(9) Ibid.
(10) Vid. ſupra, n. 21.
(11) De Aff. Partic. c. 2.

dubitat, ſimul venas, arterias, nervos fuiſſe conſtrictos. Et Riolanus (1) illo Ariſtotelis producto loco, *non conſtare*, ait, *inter antiquos authores de vaſis, quæ laqueis intercepta ſoporem inducunt, quoniam hæc vaſa venæ, arteriæ, & nervi, ſunt ita contigua, ut unum pro altero acceptum fuerit.*

38. Præterea in ſtrangulatis, de quibus hic potiſſimum quæritur, cum obvium ſit, non modo univerſa illa, ſed & Aſperam arteriam eodem tempore conſtringi; cur non hanc præcipue cauſam ad illas addendam eſſe, putabimus? Nec ſane opus eſt experimenta inſtituere ad proprium occluſionis hujus canalis effectum cito lethiferum comprobandum. Caſus ipſe non raro obtulit: ut cum Druſus, Claudii Cæſaris impuber filius, ſuffocatus eſt *pyro per luſum in ſublime jactato, & hiatu oris excepto*, ut tradit Suetonius (2), aut cum juvenis robuſtus, de quo habes in Sepulchreto (3), fruſtulo carnis in laryngem illapſo, & hanc totam obturante, *ſubito pereunte reſpiratione*, antequam advocaretur chirurgus, eſt *ſuffocatus*. Utinam rariſſimæ, imo nunquam talia acciderent, nec celeres adeo mortes ab ejuſmodi cauſa narrandas Petitus Chirurgus (4), & nuper quoque; ut alios prætercam; Illuſtris Hallerus (5) habuiſſent. Itaque mirandum non eſt, pluribus, inter Recentiores etiam, ut Dioniſio (6), Langgutho (7), aliis placuiſſe ob hoc unum interire ſuſpenſos, quod reſpiratio intercipiatur, in eandemque ſententiam demum Viros Celeberrimos tranſiiſſe, quibus antea viſum eſſet, conſtrictis venis Jugularibus id potius eſſe, quam ab impedito aeris uſu repetendum. Et ne mihi objicias cum Wepfero (8), ſine reſpiratione urinatores, & hyſtericas vivere; quanquam has non omnino negat reſpirare, ſed ad ſenſum dumtaxat; ſcito, nunc in hiſce immorari me nolle, neque de præcipua inſpirati aeris utilitate diſputare; ſed hoc tantum dicere, ſi vaſorum, nervorumque ſimul facta compreſſio non eum ſatis credatur effectum, cujus cauſam quærimus, per ſe productura; at producturam eſſe, ubi conſtrictio eodem tempore accedat arteriæ Aſperæ. Illa enim ſanguinis per cerebrum circulatio, quæ Carotidibus arteriis, & Jugularibus venis omnibus compreſſis, vix per Vertebrales arterias, venaſque ſervari quadantenus poteſt; ſi reſpiratio prohibeatur, ipſa quoque facile prohibetur. Dilatante enim ſe aere a pulmonibus noviſſime hauſto, & quoniam a calido eo loco jam redire, ut ſolebat, non poteſt, validius minima vaſcula comprimente, quæ per eos ſanguinem traducunt, ſubſiſtat hic magna ex parte in pulmonibus, & ventriculo cordis dextero, & vena Cava, neceſſe eſt, ut reapſe in animantibus, intercluſo ſpiritu mortuis, Thomas Cornelius (9) deprehendit. Quo facto, ſimul arteriis Vertebralibus ſubtrahitur ſanguis, quem ad cerebrum convehant, ſimul venis, earum ſociis, difficilior fit ejus qui in cerebrum influxerat, ſanguinis in Subclavias reportatio, quippe Cava in quam hæ confluunt, a ſubſiſtante, ut diximus, ſanguine adeo diſtenta, ut interdum in ſtrangulatis animalibus, ex Cornelii ejuſdem (10) obſervatione, diſrumpatur. Nec jam dico, per pulmones non reſpirantes ſtatim nihil ſanguinis omnino tranſire; ſed minus, & deinceps minus, minuſque, ut quod tranſit, ſervandæ circulationi non ſufficiat; neque enim tunc, ut in hæmorrhagiis, tempus eſt quo ſe arteriæ ſenſim magis, magiſque contrahant, & ad modicam illam ſanguinis copiam ſe accommodent; ſed interea dexter cordis ventriculus adeo ſanguine dilatatur, ut mox conſtringere ſe non poſſit, nec vel exiguam

(1) Anthropogr. l. 3. c. 9.
(2) De duodec. Cæſarib. l. 5. c. 27.
(3) Sect. hac 2. Obſ. 6.
(4) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1742.
(5) Opuſc. Pathol. Obſ. 7.
(6) Locis ſupra indic. ad n. 24. & ad n. 9. Vid. §. 5.
(7) Ibid.
(8) Exercit. cit. ſupra, ad n. 35.
(9) Progymn. 7.
(10) Ibid.

copiam sanguinis per pulmones ad sinistrum, arteriasque compellere. Quod si igitur impedita respiratio circumitionem sanguinis per se impedit intra breve tempus; intra brevissimum impediet per cerebrum eorum in quibus ob Carotides, & Jugulares, eodem tempore laqueo constrictas, vix tantum sanguinis illud habebat, ut per Vertebrales arterias, venasque servaret quadantenus circumitionem. Siquando autem priusquam transitus sanguinis per pulmones omnino impediatur, forte contingat, ut ob eas causas quæ supra (1) commemoratæ sunt, aliquid sanguinis influere tunc pergat per Carotides minus abstrictas, quam sint Jugulares; non modo sanguinis circumitio per cerebrum subsistet; sed ipse ea copia cumulabitur, unde mox vasa disrumpantur, velut in ea muliere quam viri duo, ut antea (2) relatum est, manibus constricto collo, strangulaverant. In illa enim sanguinem effusum supra basim cranii, & in ventriculis invenit Littrius: cujus explicatio non ita discrepat ab hac nostra. Secundum quam illud pariter intelligi licet, cur in suspenso fure, quem Petrus Nannius, cum Bononiæ essemus, dissecuit, Sinus ruptus esset *Longitudinalis* meningis Crassioris: Multoque etiam magis, cur Lancisius (3) in strangulatis viderit *puncta sanguinea spisso agmine candidam medullæ* cerebri *substantiam variegare*: nosque ipsi illa omnia quæ ad te alias (4) scripsimus, in cerebro, & pulmonibus cujusdam maniaci, quem eodem mortis genere extinctum esse, pleraque indicabant.

39. Locus hic esset de iis etiam verba faciendi, quorum subitas mortes a densiore, aut rariore inspirato aere plerique repetunt, illo videlicet, non secus denique ac paulo ante dicebamus, minima pulmonum vascula constringente, hoc vero eadem non explicante, ut concidentia, ac corrugata minime sanguinem transmittant: quanquam Cl. Creenwoodii experimentis (5) neque densitate, aut gravitate, neque humiditate, neque elasticitate a communi aere discrepare putei aer inventus est, in quem descendentes homines, aut demissæ faculæ citissimæ extinguebantur. Sed quoniam etsi ejusmodi mortes non raro accidant, & ipse A. 1731. pro Sacro Patavinorum Medicorum Collegio quid agendum, responderim, ne in sepulchrum quoddam Atestinum descendentibus id amplius contingeret quod tribus nuper acciderat, ut continuo suffocarentur; tamen quia nullum ejusmodi letho sublati cadaver mihi, aut Valsalvæ oblatum est, in quo viscerum, & sanguinis constitutionem perscrutaremur; disquisitionem hanc in præsentia transilio. Quod si forte quæris, cur suffocatos illos tres dixerim; nempe dixi tum quia ante quinque, aut sex menses vespillo, qui in idem sepulchrum descenderat, illico respirationis angustia correptus fuerat, tum etiam quia illorum trium aliquis, ululatu quodam emisso, reliqui non aliis motibus editis quam qui suffocantur, mortui sunt, quidam etiam livido nigroque corpore. Neque aliter ferme cum decem illis actum est qui A. 1724. Veronæ cellam vinariam, ferventis uvæ halitibus plenam, unus post alium ingressi, idem fatum subiere, cum alii ululantis, mugientisve sonum edidissent, plerique autem mox humi se se jactarent, atque agitarent eorum instar qui suffocantur. Sed & in antro quod a canibus nomen apud Neapolitanos accepit, illico bestias concidere non secus ac si essent mortuæ, nisi quod membra pleræque jactando, misere se contorquent, experimentis suis edoctus Leonardus Capuanus (6) testatur. Et ne forte putes, has membrorum agitationes convulsivos potius ob affectum primario cerebrum, quam consuetos esse motus in iis qui se suffocari, sentiunt; animadverte quæ apud Leonardum sequuntur: re-

(1) n. 29.
(2) n. 9.
(3) De Subit. Mort. Obs. 4. in fin. ad n. 8.
(4) Epist. 8. n. 4.
(5) Saggio delle Transaz. Tom. 5. n. 2.
(6) Delle Mosete Lez. 1.

tracta inde semiviva animalia in aerem innoxium, ita restitui, ut si nihil mali passa essent: quæ natura non respirant, ea in antro serius, & vix mori: canem, & ranas in eo mortuas, illum quidem contractos aliquantum pulmones, has vero eosdem concidentes, aerisque inanes habuisse. Quæ omnia attingere hic volui, ne facile credas quæ leges in Sepulchreto (1): qui vel musti vaporibus, vel fumo carbonum extinguuntur, eos *placidissime mori*: *quod canibus etiam in antro illo dicto* „ la grotta de cani „ *usu venit*: qui omnes si ex pulmonum, non cerebri potius affectione morerentur, *næ illi brachiorum jactatione, tibiarum attractione, & totius corporis denique agitatione atque labore molestarentur*. Hæc ibi. Cæterum neque in antro illo vapores lethiferi altitudinem mercurii mutant in barometro (2): sed non hoc tantum; barometrum quoque nullam ostendit mutationem in caverna Pyrmontana (3), cujus, & antri Neapolitani phænomena sunt inter se persimilia. Quæ autem sine dissectione, aut per hanc observata sint in eorum corporibus, quos aut carbonum, aut putei cujusdam halitus extinxerant, *Commercium* docebit *Litterarium* (4), magisque Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis Historia (5).

40. Sed etsi neque hominum submersorum cadavera incidere Valsalvæ, aut mihi datum est; tamen cum olim variorum generum animalia, quæ submergenda curaveram, non semel dissecuerim, quæ adnotata habeam, non reticebo. Nam Galeni (6) exemplum secutus, qui *accipere* ad dissectionem simiam *in aqua suffocatam consueverat*, non verebar, ne propterea nimis turgerent, citiusve putrescerent: hæc enim qui verentur, ea, opinor, cadavera intelligunt, quæ diutius in aqua fuerint, ut cessantibus nonnullis causis quæ internum aerem servabant compressum, hic jam se se explicet atque expandat, ut credere cum Cel. Senacio (7) malumus, quam ab aqua per cutis poros subeunte illam voluminis amplificationem repetere, ob quam submersorum, corpora e fundo enatent, in summoque consistant. Neque cadavera, nisi recentia, optabat, ut puto, Jacobus Sylvius (8), qui hominum aquis mersorum corpora cæteris anteferebat, quod in his omnia sunt integra, *si aquæ magnam vim ex ventriculo manibus compresso per æsophagum effuderis*: quanquam hæc ipsa exceptio Sylvii, adversantibus multorum observationibus, sæpe tibi minus videbitur necessaria. Nam Platerus, sicuti in Sepulchreto (9) habes, aliquoties expertus, paululum dumtaxat aquæ in eorum ventriculo deprehendit: ut ab aqua, aeris loco in arteriam Asperam illapsa, mortuos potius existimaret. Sed Wepferus (10) in submerso castore ne in pulmonibus quidem invenit, & Waldschmidius (11) tandem *in submersis ne guttulam quidem aquæ in ventriculo, aut in thorace reperire unquam licuisse*, confirmavit, astipulantibus deinceps cum Beckero (12) sive in homine, sive in bestiis, pluribus aliis Observatoribus, donec Littrius (13) paucam quidem in hominum pulmonibus, sed multam in ventriculo aquam reperisse se, scripsit.

41. Mihi vero in iis quas dicam, bestiolis hæc contigit observare. Porcelli duo Indici, mas, & fœmina; quorum ille qui & crassior erat, multo diutius in aqua vixit; nihil hujus in ventriculo, nihil in gula, nihil in trunco arteriæ

(1) Sect. hac 2. in Schol. ad Obs. 15.
(2) Vid. Mead. de Venen. Tent. 6.
(3) Commerc. Litter. A. 1737. Hebd. 8.
(4) Ibid. A. 1736. Hebd. 14. n. 2.
(5) A. 1710. Obs. de Phys. n. 5. & A. 1701. n. 4.
(6) De Anat. Admin. l. 1. c. 3.
(7) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1725.
(8) Isag. Anat. l. 3. c 23.
(9) Sect. hac 2. Obs. 44.
(10) Eph. N. C. Dec. 1. A. 2. Obs. 251.
(11) Earund. Dec. 2. A. 6. Obs. 153.
(12) Tract. de Submers. morte sine pota aqua.
(13) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1719.

Asperæ habuerunt: ſpumoſus dumtaxat humor manu e pulmonibus exprimebatur. Cum dubitaret aliquis eorum qui aderant, ne forte dum porcelli ex aqua auferrentur, ea quam gula, aut larynge præſertim hauſiſſent, defluxiſſet inobſervata; tertium pariter ſuffocari juſſi, capite autem arreptum ſic afferri, nihil ut poſſet effluere; res tamen ut in duobus primis ſe habuit, nec quidquam e compreſſis pulmonibus prodiit, niſi alba aquea ſpuma, nec ſane multa. Epiglottidem quæ his eſt animantibus perbrevis, non inveni depreſſam; itaque aditus in laryngem patebat. Erinacei quoque illam brevem, & hanc patentem habuere. In quorum tribus eadem quæ in porcellis quæſivi. Primus, eadem cautione ex aqua eductus, ſpumoſi aquei humoris portionem exiguam in ventriculo, nihil autem ferme in pulmonibus, qui erant flaccidi, oſtendit. Cum hic, mortuus antea viſus, ſub cultro vivum ſe prodidiſſet; duos reliquos, marem, & fœminam, volui ſub aqua detineri diutius; magna enim vi, non ſecus ac prior, fœmina præſertim, quamvis minor, emergere conabantur. Dum autem ſub aqua eſſent, omnes, ſed maxime fœmina, aëreas ex ore bullas animadverti ſubinde emittere, quæ ad ſummum aquæ contendebant. In mortuorum ventriculis aquæ nihil: ex albicantibus pulmonibus ſpuma elici exprimendo potuit. Erant hi erinacei, ut prior quoque, ex eorum genere, qui naſo canibus ſunt ſimiliores: quo minus miratus ſum, pilos, qui collum, mentum, pectus, & huic ſubjectam abdominis partem, axillaſque, & inguina obtinebant, pulicibus, non ſecus atque in cane quopiam, refertos; incidebam autem hos duos ſub Maji finem. Sed in primo, quem extremo Octobri diſſecueram, nonnihil miratus eram, quod intra unum bronchiorum vermem deprehendiſſem vivum, oblongum, tenuem, album, cum ibi, aut in reliquis pulmonibus, Aſpera arteria, thorace, œſophago, ventriculo, inteſtinis, quæ omnia aperui, & diligenter ſum perſcrutatus, nec morbidi quidquam, nec vermem alium ullum potuiſſem reperire, ipſeque eſſet erinaceus valens ac vividus ut qui maxime. Quæ etſi ad hoc propoſitum minus attinent; tamen quando in hæc ſimul tunc incidi, hic nolui præterire; ut conferre hunc cum vermibus poſſis quos e pulmonibus extuſſitos Majores (1) tradiderunt, ſive ibi genitos, ſive aliunde potius cenſeas advenisse. In Talpa, quam ut in aqua ſuffocarent, laboraverant diu, & quam tamen ſemivivam diſſecui, ventriculus paucam aquam habuit; e pulmonibus autem, alioquin turgidis, non aqua, ſed ſpumoſus humor expreſſus eſt. Muris domeſtici nec ventriculus, nec pulmones quidquam habuerunt aquæ, in qua perierat.

Neque in Glire noſtrate, eadem morte perempto, aliter inveni; nam etſi ventriculus ſubflaccidus humorem continebat; is certe non erat aqua. Hujus quoque laryngem non occluſam inveni, epiglottidem autem humilem adeo ut vix appareret. Quanquam autem non in ſubmerſis ſingulis, quæ diſſecui, animalibus minime depreſſam epiglottidem, minimeque occluſam laryngem memorem; nullum tamen omnium fuiſſe, ſcito, in quo hæc quæſiverim, quod ad eundem modum non habuerit.

42. Cum vero alias aliis de cauſis unum catulum, & feles duas, nocte proxima editas, inciſurus, meminiſſem, illum diutius in aqua vixiſſe, has vero, poſtquam diu conati eſſent ſub aqua ſuffocare, & ſuffocaſſe demum crederent, allatas, per menſam anatomicam reptare cœpiſſe; pluribus in felibus recens natis periclitari volui, viſurus quandiu in aqua viverent, ſed præſertim, cum denique mortuæ eſſent, quid aquæ in ventriculo, & pulmonibus haberent. Igitur duas, ante duodecim horas editas, cum vivere in aqua natantes octavam jam circiter horæ partem, viderem; pertæſum eſt moræ, juſſique mergi, & ſic mer-

(1) Vid. apud Schenck. Obſ. Med. l. 2. ubi de Pulmonib.

ſas retineri. Quod cum aliquandiu factum eſſet, mox vidi ſine ullo motu in ſumma aqua manentes, ut omnino crederentur extinctæ. Sed cum altera ibi relicta, alteram diſſecarem, totius corporis, & cordis præſertim, motus animadverti. Cæterum neque in hujus, neque in alterius, paulo poſt mortuæ, ventriculo quidquam, niſi lac ſemiconcretum inveni, ut caſeum ſecundarium referret. Sed utriuſque pulmones cum aſpicerem totos confertiſſimis bullulis plenos, per membranam extimam translucentibus, ratus per laryngem, quam epiglottide non occluſam inveneram, aquam ſubjiſſe, diſſectione rem confirmavi; plurimus enim, exprimendo, per ſectiones humor exivit ſpumoſus, quo pulmones diſtenti erant. Totidem feles, ante horas ferme quadraginta natas, nec manu ſubmerſas, ſed tandiu in aqua relictas donec, quod non adeo longo tempore factum eſt, prorſus mortuæ viderentur, ſecare aggreſſus, etſi alteram dumtaxat, quæ aliquanto diutius in aqua fuerat, reapſe mortuam inveni; in utraque tamen illas per totos pulmones bullulas vidi; ſed aere hos magis, quam humore plenos deprehendi. Ventriculus autem illius quæ ſemiviva diſſecta fuerat, cum aquam contineret paucam; alterius erat aqua maxime diſtentus, quam priuſquam necari juſſiſſem, certe non potaverat: utraque autem arrepto capite ad me diſſecanda allata eſt; ne forte ex primæ ventriculo refluxiſſe aliquid, tu quoque, ut plurimi ſolent ſuſpiceris. Eadem quoque cautione arreptas feles alias duas perpaucorum dierum, quæ ad eundem occiſæ fuerant modum, cum diſſecarem, aqueum in ventriculo utriuſque humorem vidi non ita paucum, multam autem albam aqueam ſpumam de pulmonibus expreſſi. Denique feles quatuor, editas nocte proxima, etſi ut capienda quædam poſtulabant experimenta, laſſari potius in aqua vehementer, quam ſuffocari, juſſiſſem; velim tamen, ſcias, omnium ventriculum ad ingentem proportione magnitudinem tumidum fuiſſe pauco quidem lacte ſemiconcreto, plurima autem aqua.

43. Ex cunctis propoſitis obſervationibus, inter ſe comparatis, id primum liquet, non multum denique opis ab aperto non modo Foramine Ovali, ſed & tubulo Arterioſo expectandum eſſe ad ſuffocationem effugiendam: tum deinde felibus recens quidem natis non paucam in pulmones aquam, ſæpe etiam multam in ventriculum deſcendiſſe; cum adultis pluribus animalibus neutrum fere acciderit. Et vero Littrius (1) cum plures tum canes, tum feles mergendo necaret, in eorum ventriculo nonnunquam nihil omnino, ſemper autem multo minus aquæ deprehendit, quam in ventriculo hominum ſubmerſorum; aquam enim in his multam, quod ſupra (2) etiam diximus, ſolitus erat invenire; ut non videatur fuiſſe a viro Doctiſſimo inter eos referendus, qui contrarium docuere; imo Beckeri Obſervationes qui nihil aquæ in ventriculo, nihil in pulmonibus offenderat, inter rariores ponebat caſus: aqua in re tamen vereor ut poſſimus Littrio aſſentiri. Namque ſi ad Beckerum eos adjungamus, quos laudavit Chariſius (3), & quos ſupra (4) ipſi laudavimus Platerum, & Wepferum, & quos Chariſius addere potuiſſet, Kulmum (5) & Leprottum (6); ex his nimirum, atque aliis tot habemus obſervationes, ut raræ adeo dici non poſſint, præſertim poſtquam Regia ipſa Scientiarum Academia Pariſienſis, in Monito illo commendatiſſimo, quod ad opem ferendam iis qui ſub aqua mortui creduntur, vulgandum curavit A. 1740. diſerte agnovit, per ſubmerſorum diſtentiones a peritis Anatomicis inſtitutas compertum fuiſſe, aquam plerumque non niſi paucam illorum ventriculo contineri. Huc porro aliorum; ne de meis iterum

(1) Hiſt. cit. ſupra, ad n. 40. A. 1719.
(2) Eod. n.
(3) Specim. de Morte Submerſ. §. 10. ad *e* prim. & *c* ſecund.
(4) n. 40.
(5) Obſ. adject. Deſcript. Fœt. monſtr. §. 2. 3.
(6) In Epiſt. poſt Comment. de Bonon. Acad. Tom. 1.

quidquam dicam; observationes accensebis. Quas inter minime omittendæ sunt habitæ a Medicis Clarissimis (1), ut a Beckero tradita examinarent. Quemadmodum autem ille proposuerat, *rem sic se habere deprehenderunt*, *nullamque in stomacho catulorum submersorum invenerunt aquam*, & quamvis hanc *aliquando*, *sub certis quibusdam circonstantiis*, posse, non negant, *intra pulmonum canales & vesiculas ingredi*; tamen *communiter sine pota aqua mori solere submersos*, affirmant. Nec Viri Experientissimi Halleri (2) sunt hæc verba prætermittenda: *Non inutile erit monuisse*, *in vivis catellis* (quos ipse demerserat) *& pulmonem*, *& ventriculum ab omni aqua puros fuisse*, *etiam quando sub aqua hiaverant*, *& linguam exseruerant. Adeo vere Beckerus*. Sed quemadmodum hæc protuli, ut intelligeres, non videri hujusmodi observata inter rariores casus posse referri; sic vicissim non modo nolim obliviscaris earum observationum quæ his adversantur, verum alias insuper præter illas quas memoravimus, exstare, scias, tum a Charisio (3) diligenter indicatas, tum quas addere iis poteris, a Genselio (4), qui tamen excipit pulmones, & ab Olao Borrichio (5) propositas. Quod enim hic olim scripserat, puellum inter natandum a marinis undis abreptum, mersumque profundo, ut agre inventus sit, mox inter frequentes rotantium manus subitæ morti fuisse ereptum, huc ideo spectare, animadvertes, quod inter rotationes illas oborto vomitu *salsam aquam copiose rejecit*. Quin idem quem paulo ante laudabam Hallerus in fœmina A. 1747. (6), & in altera A. 1748. (7), cum utraque diutius sub aquis fuissent, dissectis, compresso ventriculo, & pulmone, in illum descendisse aquam in utraque, deprehendit, in altera ex hoc regurgitare aquam vidit. Et quamvis ubi ex proposito hoc argumentum tractat (8), priorem illam non memoret, ut errore typographi in anno designando ex una duæ videri possint esse factæ; tamen nova in submersis quatuor canibus, & una fele sua addit experimenta, per quæ, si felem excipias, in omnium ventriculo aquam reperit, in pulmonibus autem omnium, ne fele quidem excepta, multam aqueam spumam. Tum alia adjicit, quæ infra attingemus, confirmata sæpius non secus ac priora, a Cl. ejus auditore Evers (9). Quorum ego de his rebus Scripta pervellem multo antea exstare potuisse quam hanc recenserem Epistolam. Experimenta enim lego ea industria, & solertia capta, ut percipi liceret, an sub aquis inspirarent, & deglutirent animalia, nec dubitari, an eas revera, quippe certo colore infectas, in ventriculum, pulmonesque demisissent. Utroque autem demisisse, per dissectionem compertum est. Num omnia? inquies. Ad unum omnia. Quod in tanto præsertim experimentorum numero miraturum te, scio, tot aliorum tum varias, & discrepantes observationes non minus quam recentissimas istas, pro veris habentem, nec facile, ut opinor, existimantem, posse vim discrepantium illarum satis declinari ponendo, sic contigisse, quia frigidissima tunc aqua deglutitionem, inspirationemque prohibuisset. Neque enim ferebant experimenta, quorum occasione Hallerus in demersis catellis nihil usquam invenit aquæ, ut hæc esset frigidissima: nec ipse unquam ad id, nisi egelida usus sum: nec Leprotti adolescentulus; ut alios omittam in Italia, Galliaque eodem genere mortis ereptos; eo anni tempore submersus est quo perfrigidæ apud nos sint aquæ; in ventriculo tamen vix quidquam humoris habuit, in pulmonibus autem *ne guttam quidem*, in quos certe, si non per os, at per nares potuisset descendere.

(1) Vid. Commerc. Litter. A. 1737. Hebd. 37. n. 1. ad 2.
(2) De Respir. Experim. P. 2. ad n. 39. not. *i*.
(3) cit. §. 10. ad *f* prim.
(4) Eph. N. C. Cent. 6. Obs. 85.
(5) In Bartholin. Act. Med. Hafn. A. 1671. & 1672. Obs. 95.
(6) not. *i* cit.
(7) Opusc. Pathol. Obs. 62.
(8) Ibid.
(9) Diss. sist. Experim. circa Submersos.

44. Sed tamen unde hæc discrimina repetenda sunt quæ inter alias aliorum, imo inter nostras ipsas intercedunt observationes? Num quibus nihil aquæ in pulmonibus, & ventriculo est, ii laryngis, & gulæ aditum occluserunt? quibus autem aliquid, aut multum est, hi vero aditum non occluserunt? Fuisse enim video qui ex vario hominum, dum submergerentur, consilio rem ad hunc modum explicarunt, ut qui ob copiam deglutitæ aquæ submersos mori, audiverint, arctissime illi ingressum claudant; at qui ob prohibitam respirationem, aperiant. Sed in bestiis cum varia hæc consilia esse non possint; rem tamen in aliis earum quoque aliter invenimus. Deinde fac, alios homines aliud velle; qui volunt, quomodo laryngem occludent? Num glottidem constringendo? Sed quomodo constrictam servabunt, cum, cessante respiratione, spirituum influxus cesset in musculos constringentes? Idemque ajo, si epiglottidem deprimere eos homines, dicas, ut laryngem prorsus operiat; quanquam musculos qui valenter præstare id possint, ego quidem necdum satis agnosco. Reliquum est, ut convulsionem comminiscaris, cujus vi illi, & qui gulæ aditum præcludunt, musculi vel post mortem contracti maneant, non secus ac qui inferiorem maxillam ad superiorem adducunt, reapse erant in submerso illo adolescentulo, quem cum Leprotto (1) dissecuit Plancus? os enim, ut Vir hic Clariss. quadragesimo circiter post die, idest Nonis Maji A. 1722. ad me scripsit, os, inquam, mortuus servabat arctissime clausum. Verum ego nec laryngem clausam, nec epiglottidem depressum inveni (2) in iis animantibus, in quorum pulmones aqua ne post mortem quidam illapsa erat: neque aliter ullo in submerso invenit Littrius (3) is qui alioquin epiglottidem vel in illis qui post mortem in aquam projicerentur, non modo in submersis de quibus loquimur, depressam existimaret, neque credibilem, neque cohærentem cum iis quas posuerat, rem comminiscens; qui enim ad epiglottidem deprimendam retrorsum attolere se lingua posset in mortuis, aut in eo positu servari, quam in viventibus tandem laxari, & & antrorsum relabi, posuerat? Huc illud accedit, linguam in porcellis Indicis, quorum in pulmonibus aquam non invenisse me, dixi (4), oblongam quidem esse; verum, si primam excipias partem, affigi adeo basi oris, ut attollere se nequeant, & epiglottidem, cæteroquin ita brevem, vix ut totum protegere possit laryngis hyatum, deprimere. Quid? quod inter *communiter visa & annotata* in cadaveribus submersorum a Charisio (5) ponitur *lingua exserta*; linguam autem exsertam epiglottis ob connectantia ligamenta *sequitur necessario*, ut in re nota æque apertis utar Palfinii (6) verbis. Atque horum pleraque a me dicta putes, non tam ob Littrii, quam ob Dethardingii (7), & Asseclarum sententiam. Hi enim ab adstricta ad orificium laringis epiglottide & respirationem intercipi, & aquam excludi; quasi vero hæc in omnibus excluderetur; non dubitant; neque tamen eorum quispiam est qui in submersorum dissectione epiglottidem depressam a se, aut ab aliis repertam dicat: contra autem non secus atque ego, apertam glottidem, elatam epiglottidem Evers quoque (8) in tot suis experimentis semper conspexit, ut etiam in puero (9) cujus pulmonem aqua subierat, uti & ventriculum. Illa tamen quam dixi, re posita, Dethardingius præcipua statuit submersorum auxilia esse illa per quæ epiglottis attollatur, aut, si id non possit, viam aliam aeri pro ea quam cartilago hæc intercludit, aperiamus. Itaque hanc immisso tum statim in fauces digito, aut penna potius, peni-

(1) Epist. cit. supra ad n. 43.
(2) n. 41.
(3) Hist. cit. ad n. 43.
(4) n. 41.
(5) §. 8. Specim. cit. supra, ad n. 43.
(6) Anat. du corps hum. tr. 3. ch. 8.
(7) Sched. de subven. submersis per laryngotom.
(8) Differt. cit. supra, ad n. 43.
(9) §. 3.

culove ex ſetis irritandam, tum excitandam etiam poſteaquam ſub larynge arteria Aſpera pertuſa fuerit, ſubinde ad hujus vulnus digito appoſito, aut tuſſi imperata, ut alterutro modo impulſa ab aere, epiglottis attollatur. Quorum; ſi id quod poſuit, revera eſſet; pleraque certe & ego probarem; niſi ex iis quæ paulo ante dicta ſunt multo promptius, idemque validius ad eam relevandam cartilaginem auxilium pateret, nempe linguam protinus digitis apprehenſam antrorſum protrahere. Verum etſi epiglottis depreſſa non eſt; eſſe tamen poteſt, irritis præſidiis cæteris, quæ plura laudato (1) Monito commemorantur, propoſitæ a Dethardingio bronchotomiæ locus vel ob eam quæ eodem Monito indicata eſt, cauſam, calidi aeris per fiſtulam aliquam propius in pulmones immittendi, aut ſi cum Recentiſſimis ſentire mavis, ut aqua, in pulmones illapſa, alteram quoque habeat viam per quam citius egrediatur: quanquam & hoc, & cæteris, non uſitatis modo, ſed exquiſitioribus etiam quæ a quovis adhuc propoſita ſunt, auxiliis ſe fruſtra uſos adeo fatentur ad canes plures, ſub aqua octo haud amplius *minuta* demerſos; in vitam revocandos, ut ſpem nobis fere omnem adimant ſubmerſis hominibus ſuccurrendi. Si quemadmodum partite, nervoſe, docte, ingenioſe argumentum tractarunt ſuum, ita ſpatium habuiſſent, quod certe non breve eſſe oportebat, perpendendi ſingula eorum ſubmerſorum, qui in vitam, ut loquuntur, revocati fuerunt, exempla; plura fortaſſe quam videntur credere, inveniſſent quæ opitulandi ſpem faciant etiam per remedia interdum non exquiſita, etiam ubi ſubmerſio non contingat in aqua gelida, aut glacie permiſta, unde impedita poſſit dici aquarum tum deglutitio, tum inſpiratio. Leges, exempli cauſa, in Cl. Langhanſii Epiſtola (2) Gottingæ edita A. 1748; hominem *per dimidium circiter diem* ſubmerſum, ut nullum prorſus eſſet vitæ ſuperſtes ſignum, *brevi priſtinam recuperaſſe vitam*, *ſolo ſpiritu ſalis armoniaci naribus ejus admoto.* Leges quoque in Actorum Cæſareæ N. C. Academiæ Volumine VII. (3) ex cauti Medici Vratiſlavienſis Kundmanni obſervatione, duos, quorum caput, alterius ferme quadrantem, alterius ferme dimidium horæ ſub aqua fluminis demerſum fuerat, per auxilia non ita exquiſita brevi tempore fuiſſe excitatos. Et, ne plura congeram, fac relegas quam facili ope ſit morte ereptus puellus ille, quem ſupra (4) ex Borrichio memoravimus. Num omnes, dicemus, in aqua gelida fuiſſe, ideoque illam non ingeſſiſſe? Puellum hunc certe non dicemus, qui, tametſi in regione frigida viveret, niſi anni tempus fuiſſet ejuſmodi, ut aqua jam egelida eſſet, cum ſociis *natatui* non *indulſiſſet*, nec eam, demerſus, *copioſe* in ventriculum; id quod de gelida negant; demittere potuiſſet. Reliqui tres quo anni tempore in aqua fuerint, adnotatum non video, niſi quod de uno Kundmannus ſcribit, fuiſſe *vigilia paſchali*: de altero autem mox aſſidua tuſſi oborta, *ſæpe ſanguinem grumoſum ex pulmonibus ejeciſſe*; quod pro indicio aquæ habere poſſes quæ inſpirata vim attuliſſet tenuiſſimis eorum vaſculis. Vides, me neque illa minus credibilia, neque multa, minuſque tota; ſed pauca, obviaque omnibus, memorare exempla, nulla autem ex calidioribus, aut magis temperatis regionibus petita, in quibus ut multo frequentior eſt, præſertim æſtate, natandi conſuetudo, ſic plurima, ſi quæſiveris, te non dubito eſſe inventurum. Hinc enim videtur Romanus Medicus Zachia (5) eo facilius adductus, ut de ſubmerſi, & poſt horam e flumini exempti juvenis reſtitutione fidenter ſcriberet, *certum eſſe debere, non modo hoc miraculoſum non eſſe, ſed neque inter ea eventa connumerandum quæ multam admirationem audientibus excitare conſueverunt.* Sed ab his quæ in re graviſſima veri dumtaxat

---

(1) n. 43.
(2) De Cauſa a paſtu ſomnolentiæ.
(3) Obſ. 124.
(4) n. 43.
(5) Quæſt. Med. Legal. Tom. 3. Conſil. 79. n. 11.

inquirendi, non contradicendi, studium expressit, ad superiora redeundo, cur ergo tandem, inquies, si in submersis omnibus per apertam, & minime protectam glottidem patet aditus in pulmones, hos non pariter in omnibus egelida saltem aqua subit? Docebit id Cel. Senacius (1), ad quem te, ad alia properans, libenter rejicio. Docebit simul, id quod consequitur, notam, ab Littrio quoque (2) laudatam, ad eos qui vivi ab iis qui mortui in aquam projecti sint, ex illapsa intro, aut non illapsa aqua internoscendos, facilem alioquin, & in quæstionibus medico-legalibus haud inutilem, non omni ex parte pro perpetua esse accipiendam.

45. Verum hic scio, me abs te interpellatum iri, vel properantem, de signo illo altero, simul ad easdem quæstiones, simul ad suffocationem, qua de agimus, attinente, quod ex pulmonibus infantis petitur in aquam conjectis, ut ex illis vel ad fundum labentibus, vel in summo natantibus hic mortuus, an vivens editus fuerit, dignoscatur. Quid quæris? Cum iis facio qui signo hoc, sed caute, & prudenter, utuntur. Novi enim, quot exceptiones sint adnotatæ intra non longissimam annorum seriem. Nam etsi Galenus (3) pulmonum substantiam non modo rubram ac densam, sed & *gravem* in fœtibus contra atque in respirantibus, esse indicavit, idemque alii postea; & in his Spigelius noster (4) iteraverint; haud scio tamen, an cuipiam propterea in mentem venerit, ut ex hac re experimentum illud non nisi paucis ante meam ætatem lustris excogitaret. Certe ne apud Zacchiam quidem, nedum apud Fidelem, & Paræum, ullam ejus mentionem invenire datum est iis in locis in quibus magis convenisset. Objectum igitur video, infantis qui vivens prodierit, pulmones tamen in aqua posse subsidere, si vel distenti satis ob virium debilitatem non fuerint, vel graviores aut a morbo sint, aut ab ipsa etiam suffocatione: & posse contra, ejus qui mortuus exierit, pulmones innatare, si distenti sint ab aere, quem aut evolverit putredo, aut ipse, antequam exiret, inspiraverit, aut aliquis postea, ut respirationem excitaret, per os immiserit. Hæc autem, & siqua alia præterea subsint de ceptionum pericula tum prænovisse, tum ad eum fere modum cavere oportet, qui protinus indicabitur.

46. Et primum de eo minime dubitandum est, quod se vidisse, Gravissimus Vir testatur Laurentius Heisterus (5) (nam quasdam alias, cæteroquin non absimiles, observationes, quod ad ejulatum spectat, desperantium muliercularum testimonio non spontaneo niti, video) post vitam horarum novem, debilem quidem, & debili cum vagitu actam, pulmones, alioquin sanos, non aliter se habuisse quam in iis qui nunquam respirarunt, & sicuti in iisdem solent, in aqua subsedisse: quod non ita mirum videri debet, si cum laudato Auctore (6) animadverteris, aerem in cujusque fœtus pulmones, paucissimum, & leni ac debili omnino conatu a nobis immissum, imparem esse, ut experimento sæpe comperit, tot vesiculis expandendis, quot omnino debeat, ut pulmones in aqua natent. Quæ cum ita sint; priusquam ex horum subsidentia arguamus, mortuum infantem editum esse, indicia magnæ ejus imbecillitatis quæremus ex matris prægressis, aut præsentibus etiam tum morbis, ex partus difficultate, ex cadaveris ipsius infantis constitutione, aliisque ejusdemmodi: quorum si nulla sint, neque aliud obstet; quin mortuus emissus fuerit, non dubitabimus. Sed contra evidens erit, non posse nos fidere signo proposito, siquando pulmones non illa naturali, & fœtus propria, sed morbosa gravitate præditos animadver-

---

(1) Hist. cit. supra, ad n. 40.
(2) Hist. hoc n. cit.
(3) De Usu Part. l. 15. c. 6.
(4) De form. Fœtu, c. 18.
(5) Differt. de fall. pulm. infant. exper. n. 10. & seqq.
(6) Ibid. n. 16.

temus; vel quod ſcirrhoſi, vel quod inflammati, vel quod infarctu quocunque alio uſque adeo affecti ſint, ut vel ſi adulti hominis eſſent, non poſſent tamen in ſumma aqua conſiſtere, quod plerique, & nos quoque interdum experti ſumus. Nam & in fœtibus infarctus ejuſmodi aliquos eſſe poſſe, cum ratio indicat, tum obſervatio confirmat; ut apud Zellerum (1) illa in vitulo habita, qui vixerat ad dimidium horæ. Quod ſi ipſa denique ſuffocatio poſſit nonnunquam infantis pulmones tanta ſanguinis copia obruere, quanta obrutos in ſtrangulatis adultis memoravimus (2) ex aliorum, & Harveii in primis obſervatione; non ſe tamen ipſa ſub propoſito ſigno occultare poterit ſuffocatio. Namque ut hujus externa omnia deeſſent indicia; at certe alia ac ſoleat eſſe in fœtu, pulmonum conſtitutio, & amplificatum præſertim volumen admonerent, ne tametſi forte in ſumma aqua non innatarent, huic ſigno temere crederemus. Præterea in iis qui aerem duxerint, difficile eſt, ne aliquæ pulmonum particulæ tantum ex illo retineant, ut deſcendentibus cæteris, ipſæ non innatent: quæ particulæ tum aliter, tum diſciſſo in partes pulmone, & ſingulis in aquam conjectis, diligenter ſunt a nobis in hoc, & in ſuperioribus duobus caſibus inquirendæ, ne facile a ſubſidente pulmone in errorem trahamur.

47. Ne vero ejuſdem viſceris natatus viciſſim imponat; illud primum cavendum eſt, ne tametſi Docti Viri non defuerint qui fœtuum pulmones conſpexerint etiam poſt ſummam putredinem ad fundum ruentes; vera tamen eos ſcripſiſſe, negemus, qui contrarium vidiſſe ſe, affirmant: quos inter Clariſſimus eſt Profeſſor Weiſſius. Cujus ſi legas Obſervationem (3); ultro fatearis, qui nunquam haurire aerem potuerit fœtus, ejus puteſcentis pulmones non aliam ob cauſam ad tactum fuiſſe *ſpongioſos*, & in aquam injectos *ſupernataſſe*, niſi quod *putredine*, aerem evolvente, *jam infecti* erant. Eodemque ſpectaſſe crediderim, Frid. Ruyſchium (4), cum ſcripſit, *nunquam liquori ſupernataturum pulmonem bene conſtitutum, ſi fœtus in utero materno moriatur*, ubi de illis quæſtus eſt, qui ſibi olim ea in re adverſabantur, quæ controverſia haud ſcio an ea fuerit, cujus alicubi (5) mentionem injicit Boerhaavius. Cum ergo pulmonem haud *bene conſtitutum*; ſed putredine infectum deprehenderimus; etiamſi in aqua natet; non propterea fœtum eſſe vivum editum, pronunciabimus. Multoque etiam minus, quandocunque probabilis ſuſpicio erit, inter ipſos difficilioris partus conatus, ruptis jam membranis potuiſſe aerem ducere priuſquam in ea mora poſtea mortuus, ederetur, quemadmodum Palſinius quoque (6) inter cæteros admonuit: quanquam fieri vix poteſt, ut in hoc, & proximo ſuperiore caſu mulierculæ aſtutia fallamur, cum adjutrices manus uterque requirat, neque ſatis oculi, aut fingi quæ aut præcedunt, aut comitantur, aut ſubſequuntur, facile poſſint. Sed contra nullius negotii eſſet, illud ultimum mulierem comminiſci, ſe mortuo edito infanti, cum ſemivivum exiſtimaret, aerem, in os valentius ſufflando, quo ad reſpirandum excitaretur, immiſiſſe: eo igitur aere pulmones, in aqua natantes, diſtentos eſſe. Quin etiam ut in omne ſcelus prona quorundam hominum ſunt ingenia, poſſet inimico in mulierem animo quiſpiam, aut quæpiam, in cujus manus infans, mortuus editus, perveniſſet, clam omnibus id feciſſe, ut immerentem calumniaretur, quaſi ſpirantem occidiſſet. Verum ſi nulla ſint interna, aut externa vis, adhuc viventi illatæ, indicia; alia enim ſunt ac mortuo, & præſertim non ſtatim a morte, illatæ; hinc calumniam licet convincere; matri autem quæ aerem immiſiſſe ſe, dicat, eo magis tunc credere,

---

(1) Diſput. quod pulm. infant. in aq. &c. Vid. Hiſt.
(2) n. 9.
(3) In Medit. Behling. ſup. caſ. rupti in partu uteri.
(4) Theſ. Anat. V. n. 40.
(5) Prælect. ad Inſtit. §. 691.
(6) Tr. 3. ſupra ad n. 44. cit. c. 9.

cum adversatur nulla ex rebus cæteris circumstantibus, neque pulmonum distentio major est quam quæ ea quidem ratione effici in recens, aut minus recens mortuo fœtu, experimentis sedulo in eam rem habitis, possit: quanquam hæc magis ne Medicis, ac Judicibus sint prorsus incognita, attingenda a nobis censeo, quam ut in vulgus emanent, non aliter ferme ac quæ de venenis necessario scribuntur.

48. Habes qua ratione caute, & prudenter utaris proposito experimento. Quod si nos pressius hæc videmur exposuisse; conferre potes cum iis quæ fusius scripsit Vir Cl. Michael Alberti (1), qui, ut Heisterus quoque (2), circumspecte adhibendum experimentum, non abjiciendum, existimavit. Nec aliud intelliges fuisse judicium Prudentium Medicorum Beherensii (3), & Trewii (4), aliorumque, & ne Juris Consultos prorsus omisisse videamur, etiam Schoepfferi (5), quorum versans Opuscula, cum alios qui argumentum hoc tractarunt, cognosces, tum præsertim quæ ad res attinent circumstantes, sive ad signa cætera Infanticidii, perspicies, & qua arte hæc quoque sint, ne decipiamur, examinanda. Sive enim absint, sive adsint, vim addunt, aut detrahunt experimento: quod alioquin respondet plerumque, ut vel mihi nuper in vitula, geminis, ut capite, & collo, & corde, sic etiam pulmonibus prædita. Ex his enim contractis, densis, ex rubro atris, & cum in justam aquæ copiam; exigua enim potest interdum fallere; vel frustillatim injecti essent, illico fundum petentibus, intellexi, mortuam esse editam, quam natam stetisse, & horas aliquot vixisse, scripseram. Re igitur ab eo qui partui affuerat, diligentius, ut petii, exquisita, alteris litteris certior factus sum, revera mortuam prodiisse. Verum de cæteris quæ in ipsius dissectione conspexi, erit alias (6) scribendi locus. Nunc tandem ad alterum genus Suffocationum (7), quod videlicet ab internis causis est, transeuntes, eo breviores in hoc erimus, quo in primo fuimus prolixiores.

49. Anus, cui cancer, sinistro labrorum angulo absumpto, inde ulterius in os sub lingua serpebat, cum thoracis affectionibus quas *catarrhales* ipsa dicebat, obnoxia esset, suffocata mortua est. Cadaver cum inciderem, laryngem, & viciniam integras, & purulentum tamen ichorem sub glottide, & in proxima Aspera arteria deprehendi: eundemque intra summam partem sinistri superioris pulmonum lobi, & alibi in ipsis. Lobi autem inferiores vehementer inflati erant. Ubicumque pulmones secarem, cinereo colore inveniebam, quem nigræ lineæ, & ramusculi, vasculorum videlicet in quibus stagnabat sanguis, passim distinguebant. Cor quoque nigro sanguine plenum, non omnino illo quidem concreto, nec tamen sine polyposis concretionibus, quarum una, forma, atque albedine lumbrico similis, in pulmonare vas pertinebat. Valde etiam erant sanguine distentæ Coronariæ venæ, & Jugulares omnes, harumque per collum rami. Magnæ autem arteriæ valvulam unam ossescentem inveni: idemque crebris in locis vitium conspexi, in facie ejusdem arteriæ interiore ad Iliacas usque.

50. Mulier hæc redigit in memoriam virum, cujus cadaver circa idem tempus ibidem, hoc est in Bononiensi Incurabilium Nosocomio dissecuimus. Nam & ipsi ulcus, sed in penitioribus erat oris partibus, similiterque larynge, & proxima arteria illæsis, eadem quæ in muliere, pessime affecta erat pulmonis sedes: & ipse quoque suffocati instar decesserat. Sed ex ejus historia quidquid restat, ad Deglutitionis læsæ tractationem servamus; nam cætera quæ modo attigimus, & qua ratione

(1) Differt. de pulm. subsid. experim. prud. applic.
(2) Differt. supra, ad n. 46. cit. n. 22.
(3) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 28.
(4) Eorund. Tom. 8. in Schol. ad Append. n. 3.
(5) Differt. Jurid. de pulm. infant. natant. &c.
(6) Vid. Epist. 48. n. 57.
(7) Supra, n. 2.

ratione ejus pulmones non secus atque hujus mulieris, oblædi potuerint, alibi (1) indicavimus. Hi igitur pulmonum vitio suffocati sunt, ut vitio laryngis, & Asperæ arteriæ alii, de quibus præter ea quæ ex Platero (2). & Kerckringio (3) legeris, alio loco opportunius ad te scribemus (4), aut scripsimus (5). Hic vero nullam præterea Observationem adjiciemus, nisi quam ab Exercitatissimo Santorino accepimus eodem quo habuerat die. Pertinet autem ad suffocationem ex vitio arteriæ Magnæ.

51. VIRGO, cui jam aliquanto prius sanguis aut minus, aut nihil per uterum respondebat, difficilis autem, cum se moveret, facta erat respiratio, tandem velut ex convulsionibus, suffocata est. ABDOMINE diducto, animadversum exterius in ipsa uteri substantia est tuberculum, eorum simile quæ *natte* vocitantur. Thorace autem recluso, Magnæ arteriæ initium repertum est ea parietum crassitudine, ut vasis capacitatem non parum minueret. In ea erat arteria sanguis; sed multo copiosius in pulmonibus, quos prægravabat.

52. Quæcunque demum causa fuerit in arteriosis parietibus ejusmodi crassitudinis quæ vasis minueret capacitatem, cujus rei in aliis arteriis exemplum habes apud Littrium (6); manifestum est, ob angustius factum arteriæ initium, sanguinem non nisi minori copia, & minori vi per hanc emitti, & promoveri potuisse. Itaque in hac inventus est; sed longe majori copia in pulmonibus, quorum in vasis tanto plus ejus congeri, necesse erat, quanto minus poterat in Aortam immitti. Ex hujus igitur angustia & difficilis, præsertim moto corpore, oriebatur respiratio, & suffocatio denique nata est. Sed de hac satis superque. Reliquum est, ne ob perpauca quæ de tussi scribenda habeo, peculiarem conficiam Epistolam, ut huic illa addam potius, quemadmodum initio pollicitus sum.

53. Tussis causæ, non secus ac læsæ Respirationis (7), aliæ quidem in pulmonibus sunt, aliæ extra pulmones. Harum autem aliæ in thorace, aliæ extra. Et rursus quæ extra thoracem sunt, aliæ in Capite, aliæ in Collo, aliæ in Ventre. Cum autem a causis, tot, & tam varias sedes habentibus, tussis oriatur; est alias cum febribus, ut appellant, corruptivis semper comparanda, tunc autem solum cum salubribus, & depurativis, quando a materia oritur quæ vi ipsius tussis extrudi queat. Etsi enim febris, & tussis, utraque per se malum est; tunc utraque tamen est boni causa: quapropter ex ipsa corporis natura, & constitutione, quam naturam vocamus, utraque existit, & pessimo tunc consilio supprimitur, quæ, si non adesset, optanda foret. Est enim aliquando in pulmonibus materia peccans, nec pauca, & quæ expelli possit; sed nulla est tussis propter hebetem, ac deficientem sensum in tunica intima bronchiorum: quo fortasse attinent duæ in Sepulchreto Observationes XXV. & XXVII. Sect. I. secundi hujus libri. Contra autem, pulmones alias materia obsidet quæ nulla tussi possit everri, ut, exempli causa, Observatione XII. hujus III. Sectionis, aut ea quam aliis Litteris (8) descripsi, pulmonum tophaceorum. Nec secus tibi cogitandum est de tussis causis, quas ex superiore via aeris, aut aliunde valeat, aut nequeat ipsa tussis excutere: quanquam nullas fere, sitas extra vias aeris, potest, sive in thorace sint, ut cum in hujus hydrope (9) tussim interdum, sed irritam, aut nihil certe ejus aquæ educentem memoravimus, sive sedem habeant extra thoracem. Habent enim in Capite, ut diximus, in Collo, in Ventre: quæ singula exemplis declarabimus.

---

(1) Epist. Anat. 9. n. 9. & 10.
(2) Sect. hac 2. Sepulchr. Obs. 4.
(3) Ibid. Obs. 9.
(4) Epist. 28. n. 9. & 10.
(5) Epist. 15. n. 13. & seqq.
(6) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. Ann. 1712.
(7) Vid. Epist. 15. n. 3.
(8) Epist. 15. n. 21.
(9) Epist. 16.

54. Et primum tussis causam in Capite esse posse, vel ex eo omnibus manifestum est quod levem Auditorii Meatus ab auriscalpio irritationem sæpius tussis consequitur; sive irritatio per interiores membranas auris, Tubæque Eustachianæ, & pharyngis demum ad laryngem usque propagatur, sive efficit, ut aliquid ex ea Tuba in pharyngem protinus deturbetur, hanc, & laryngem stimulaturum, sive tandem certos quosdam nervos in consensum trahit, ut puta membranis inservientes quæ proxime cum intima laryngis tunica continuantur. Atque, ut dixi, ejusmodi tussis excitatio nemini non cognita est. Anatomicis autem ea quoque nota est, quæ irritatis fit initiis nervorum, velut interdum in hydrocephalis. Perlegesis in Sepulchreti superiore libro (1) Vesalii Observationem ad id mali pertinentem; & ad levem capitis motum, gravem illico tussim excitatam reperies, cum in pulmonibus nihil vitii memoretur. Sic etiam in Observatione Lechelii (2) tussim leges, cum tamen præter cerebrum, nulla alia viscera male haberent, & nominatim pulmones, sed laudabiliter, optimeque constituta, & absque omni culpa fuisse dicantur.

55. In Collo autem, non est qui nesciat, tussis causas sæpenumero insidere, nimirum in arteria Aspera, præsertim vero in larynge, illasque interdum per ipsam tussim, nonnunquam nullis Medicinæ præsidiis tolli posse, ut cum ita larynx vitiata est, quemadmodum post annuam tussiculam, & varii humoris exscreatum descripsit Vir Cl. Fantonus (3). Lancisius autem in quadam ad nos epistola scripsit, Malpighio, & sibi de quibusdam violentissimis tussibus olim colloquentibus, quas alii perperam inter convulsivas referebant, visum esse inter eas potius collocandas, quas commovet paucus, sed salsus & acer, humor, qualem illi exscreabant ægri, ab laryngis glandulis præter naturam secretus: quibus quidem glandulis ipse accensuisset postea Arytænoidæas nostras eo libentius quod has in quodam cadavere *aliquantum monstrosas* invenisset. Nostras autem diximus tum quia primus ipse, Vir Eruditissimus, nobis tribuit (4), tum etiam quia non idem nobis, ac nuper Viro alteri, cæteroquin Doctissimo, unquam visum est, scilicet has glandulas a Carpo, & Schelhammero fuisse præmonstratas. Ne grave, obsecro, sit tibi si paulo prolixius rem examinavero; tanto enim diligentius faciendum hoc est, quanto plus auctoritati uterque tribuimus Illustris Viri. *Carpus* dixerat, inquit is, *super glottidem carnem glandulosam sedere p. CCCXCIII. Addiderat Schelhammerus, substantiam glandulosam arytænoidi insidere l. c. p.* 11. Tu vero utrumque inspice: locos ipse ultro indicabo, ne retrosum ibi quærendo per multas paginas, labores, neve sic in aliud forte incidas huc minus attinens Schelhammeri opusculum. *Dissertatio* hujus est intelligenda *de Voce*, in cujus I. Parte, cap. 3. de Arytænoidibus verba faciens, *fulcimentum hæ sunt*, inquit, *substantiæ alicujus peculiaris, quæ nullibi alias in corpore reperitur, quam commode expressit Galenus, dum adiposam, cartilaginosam, & membranosam dixit*: nonnullisque de hac substantia interjectis, ut similarem esse, ostendat, medioque se habere modo inter illa tria quæ memoravit Galenus, sic protinus indicata pagina 11. concludit: *Hæc itaque substantia duplici arytænoidi cartilagini, ceu duplex crista inhæret, mollis, laxa, levis, magis a se distans dum spiramus, ad se invicem accedens, ubi vocem edimus, plane occlusa, dum spiritum premimus. Hanc partem medio se habentem modo rimulam vocalem appellant, & glottidem. Lingulam Galeni interpretes verterunt.* Num ergo dicit, *substantiam glandulosam arytænoidi insidere?* ne potest quidem, cum illam dixerit esse ejusmodi, ut *nullibi alias in corpore reperiatur*, idque etiam quincto capite extremo (5) confirmet. Istas igitur *cristas*, vel *emi-*

(1) I. Sect. 16. Obs. 6.
(2) Ibid. in Additam. Obs. 4.
(3) De Observat. Med. & Anat. Epist. 8. n. 8.
(4) De Subit. Mort. edit. Venet. l. 1. c. 18. ad n. 3.
(5) Part. I.

nentias aritænoidum; ſic enim alibi (1) vocat; nec uſquam ſatis explicatam glottidem Schelhammero relinquamus, undecunque illas confecerit, & quocunque hanc modo intellexerit; nam & muſculum *quem arytænoidæum proprium nominant*, ille (2) *ipſius gutturnii ſubſtantiam putabat.* Satis enim eſt, aperte, ut mihi quidem videtur, conſtare, *glandulosam* ab eo non *additam* eſſe *ſubſtantiam.*

56. Nec vero minus perſpicue, ut opinor, intelliges, cum a Carpo dictum eſt, *ſuper glottidem carnem glanduloſam ſedere*, non aliud omnino voluiſſe, quam ſuam epiglottidi inſidere glandulam, quod olim in Primis ipſis Adverſariis (3) admonui Verba enim Carpi quæ in *Commentariis* habentur *ſuper Anatomia Mundini* (4) in poſteriore facie ejus quæ indicata eſt, paginæ 393. hæc quidem ſunt: *ut infra videbitur, natura ordinavit certam carnem adenoſam ſupra ſeu infra linguam fiſtulæ illi* (aeris) *adhærentem ad mollificandam epiglotim, ſeu laringam.* Sed *lingua* iſta *fiſtulæ* non eſt Carpo quod Interpretibus Galeni *lingula*, ſeu glottidis rima, ut paulo ante Schelhammeri verbis commemoravimus. Verum ea lingula omnino eſt, quam Celſus (5), ſuperiore pagina a Carpo laudatus, ita deſcripſerat: *exigua in* Aſpera *arteria ſub ipſis faucibus lingula eſt*: *quæ*, *cum ſpiramus*, *attollitur*: *cum cibum potionemque aſſumimus*, *arteriam claudit.* Scilicet ipſa eſt cartilago epiglottis, ut ante paucos verſus in iſta eadem pagina 393. Carpus oſtendit, hæc ſcribens: *proprius tamen epiglotis vi vocabuli indicat epiglotidem quæ eſt lingua fiſtulæ ſupra poſita cimbalari cartilagini*: quod cum paſſim toto reliquo eo commentario 29. confirmat, tum ibi maxime declarat, ubi (6) epiglottidem proprie dictam deſcribit *figura linguæ humanæ*, *ſive linguæ fiſtulæ* arte factæ, eo autem ſitu, ut *ſua parte acutiore tendat verſus meri* (id eſt gulam) *claudendo partem ſuperiorem cartilaginis cimbalaris*, hoc eſt arytænoidis, in cujus mox deſcriptione cum hanc duplicem eſſe, oſtendiſſet, ita (7) ſingulas laryngis cartilagines indicavit: *poſt* (ideſt præter) *iſtas duas* (cymbalares) *cartilagines*, *ſunt aliæ tres*, *ſcilicet clipealis cartilago*: *& cartilago nomen non habens*: *& cartilago dicta lingua fiſtulæ*: qua ipſe addita, loco trium quas antea ponebant cæteri, quinque eſſe laryngis cartilagines, concludit. Etſi vero hæc ita perſpicua ſunt, nihil ut poſſit eſſe evidentius; tamen hoc inſuper adde. Dixerat Carpus, ut paulo ante retulimus, *infra viſum iri* de ea carne glanduloſa appoſita ad linguam fiſtulæ, & de ejus utilitate. Ubinam igitur id præſtitum eſt? Non alibi omnino, quam ubi epiglottidem proprie appellatam deſcribens (8), *in ea carnem pinguem* agnovit, cujus etiam utilitates retulit in *humefacienda epigloti*, hoc eſt larynge, ipſaque epiglottide proprie dicta. Quem locum ut recte de epiglottidis glandula paulo inferius accepit is quoque Doctiſſimus Vir, qui priorem cenſuit ad Arytænoidæas pertinere; ita ubi animadvertit, ad eundem illum primum locum hunc alterum eſſe referendum; non dubito quin, proſpectata ejus ingenuitate, apud alios potius priſcos Auctores, quam apud Carpum, jam dicat Arytænoidæas glandulas, ſi forte earum aliquod indicium extaret, eſſe quærendas: neque tamen apud Galenum aut apud Frabricium, etſi *glottidem ipſam viſcoſam olim dixerint* ille *de util. part. L. VII. c.* 13. hic vero *l. c.* 9. ideſt de Larynge Parte I. cap. 9. nimis enim hæc quidem ſunt *obſcura veſtigia.* Quod ſi tu forte huc attinere potius crederes quæ Galenus ibidem ſcripſit capite 11. Fabricius autem 2; ſic ſaltem, primi verba produceres diſerte affirmantis, glottidis corpus *membranoſum eſſe*, *adipoſumque*, *& glanduloſum*, Fabricii autem, in porcis, utique idem quadantenus confirmantis. Id enim, ait, dixiſſe Galenum *propterea quod ad unguem deſcripſit glot-*

---

(1) Ibid. c. 4.
(2) Ibid. c. 3.
(3) n. 3.
(4) Comm. 29.
(5) De Medic. l. 4. c. 1.
(6) pag. 396.
(7) pag. 397.
(8) pag. 396.

tida porcorum, quæ adiposa est, adipe tamen duriore ac densiore, ut glandulæ etiam substantiam præ se ferat. Sed quatenus, & ubi sint Arytænoidææ glandulæ in porcis, non est hic videndi locus, neque an eas Galenus indicare voluerit: Fabricius certe *alias plerasque* glottides *adiposo & glanduloso* illo corpore quod in suilla agnoscit, *fere destitui*, affirmat, neque in ulla demum id ibi esse, indicat ubi sitæ sunt Arytænoidææ humanæ glandulæ, sed omnino anterius, & inferius, ut perlecta citati capitis ea parte qua glottidem ipse describit, non difficile intelliges. Quæ num pro me, an potius pro vero dicta sint, quod studemus ambo in historia Anatomes illustrare, ille ipse quem suo magno merito plurimi facio, Vir Eruditissimus judex esto.

57. Nunc ad Tussis causarum sedes revertamur. Harum erant reliquæ, illæ quæ in Ventre sunt. Quarum eas maxime obvias video quæ diaphragmati sunt propiores, in hepate præsertim, & ventriculo, nam in pancreate quoque, & in liene ex parte, quin etiam in renibus hic in Sepulchreto (1) adnotatas invenies. Sive contactu ipso irritatur septum Transversum, sive distracto, oblæsove peritonæo quod iis visceribus, & faciei septi inferiori commune esse, nostri, sive denique pulmones ipsi consensum trahuntur affectis nervis qui tum illis, tum iis visceribus prospiciunt, tusses illæ, per se aridæ atque inanes, eorundem affectus viscerum consequuntur. Hujusmodi causarum ultima ventriculo præsertim videtur convenire, inspectis ipsis quos modo indicavimus nervis, hoc primum ex ventris visceribus maxima copia adeuntibus: quanquam esse etiam potest qui credat, e ventriculo per œsophagum irritationem aut in adhærentem truncum Asperæ arteriæ; aut in ipsam quoque laryngem, in quam intima gulæ membrana se se tandem immittit, aliquando propagari. Ut ut est; inanis tussis exemplum, ortæ, ut videtur, ob tumorem ventriculo annexum proferam: & continuo prolixiori huic Epistolæ finem imponam.

58. ANICULA septuagenaria, nutrix olim ebriosa, semper autem meri avida, a mensibus saltem duodeviginti famulatui inepta reddita erat ob hæc valetudinis incommoda, tussim in primis, eamque siccam, spirandi difficultatem, & capitis dolorem assiduum, quamvis modo auctum, modo, remissum, & quæ hæc consequebantur, vigilias, & cibi fastidium, ut propterea pauca ederet. Hæc a fœminis contubernalibus accepimus, cum propter ea quæ in hujus cadavere inventa sunt, alias exquirendas res curaremus, præsertim vero an de ulla in ventre duritie, tumore, ponderis sensu quereretur: quod ab illis negatum est. Novissime autem, cum paucis diebus quasi peripneumonia laborasset, decesserat. CADAVER macilentum erat; eoque notabilior fuit pinguedinis globus, pugni magnitudine, qui sub cute inventus est ad cartilaginem ensiformen (2). Ventre adaperto, nihil observatione dignius occurrit, quam tuber subrotundum, pondo, minimum, libræ, quod posteriori ventriculi faciei annexum erat ad hujus quasi medium. Erat illud exterius minoribus assurgentibus hemisphæricis albis tuberibus inæquale, intus autem albo; subfusco, & sanguineo quoque ob vasa, colore variegatum: & durum cum esset ubique adeo, ut pro scirrho habere non dubitares; intus alicubi duritie ossea præditum erat. Dissecti bifariam sectiones, digitos transversos tres secundum unam diametrum, quatuor secundum alteram æquabant. Nullam cum ventriculi cavo habuit communicationem: isque apertus inventus est rugosus, & omnino qualis in sanis solet, ea etiam parte qua tuberi respondebat, ad spatium videlicet duorum circiter digitorum. Quin etiam tunicæ quæ intimam ad illud spatium operiebant, sanæ erant, nec tuberi annexæ: quod per extimam dumtaxat ventriculo alligabatur. Hæc per tuberis faciem vi-

(1) Sect. hac 3. l. 2. Obs. 27. §. 7. Obs. 22. §. 2. Obs. 30.

(2) Vid. Epist. 50. n. 24.

debatur produci, & ſanguifera vaſa perferre, quorum unum, venoſum viſum, a tubere profectum per inferiorem ventriculi ſuperficiem repebat, craſſitudine ferme calami ſcriptorii. Omnino facile erat conjicere, minimam quampiam ex Conglobatis glandulam extimæ tunicæ, ſubjectæve celluloſæ inhærentem, aut hujus aliquot, ſi mavis, cellulas congeſta ſenſim materia eas tunicas ſuo pondere ab reliquis diſtraxiſſe, in eamque molem excreviſſe. Cæterum lien aliquanto major quam æquum eſſet, intuſque palleſcens, ea fuit laxitate, ut videretur pultem quandam potius, quam id quod ſolet, continere. Jecur in tranſverſum longiſſimum, interiore ſubſtantia pallidula, & propemodum variegata, nec tamen dura. Arteria Magna quaſi flexuoſa, magiſque Iliacæ, ut quæ alicubi pene in diverticula turgere videbantur. Alba hic illic harum, & illius interior facies, nec ſine ſquamis oſſeis, parvis tamen, pauciſque in locis. Et hæc quidem in Ventre. In Thorace autem, & Capite pari uti diligentia non potui, quippe Anatome Publica diſtentus A. 1745. ad quam alia quædam minus inepta ſuppetebant cadavera; hujus enim muſculi erant laxiſſimi. Illud tamen ſcio, cor vitio, quod obvium eſſet, affectum non fuiſſe: pulmones autem annexos quidem pleuræ, & ſubduros, nihil tamen habuiſſe quod veram inflammationem, & multo minus quod inveteratum morbum oſtenderet. Qualis autem vera in pulmonibus inflammatio occurrat, proximæ Epiſtolæ demonſtrabunt. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XX.

Agitur de Pectoris Laterum, & Dorſi Dolore.

TOT ſunt tum Valſalvæ, tum noſtræ Obſervationes ad Dolorem Pectoris, Laterum, & Dorſi, ſed præcipue Pectoris, & Laterum pertinentes, ut quamvis earum aliquot in aliis ad Te Litteris (1) ad quas etiam ſpectabant, ſcripſerimus, & ſcripturi ſimus; cogamur tamen reliquas dividere in Epiſtolas duas, quarum prima quæ Valſalvæ ſunt, altera quæ noſtræ, complectatur.

2. RHEDARIUM igitur ille vidit annorum circiter quinquaginta, qui etſi annum totum febribus vexaretur, atque adeo noviſſime etiam Peripneumonia, inani tuſſi, difficili reſpiratione, & quodam ſubdelirio ſtipata; nunquam tamen decumbere voluit, ſed ſua qualitercunque obiit munia. Itaque non niſi quincto, aut ſexto die a peripneumoniæ initio, in Noſocomium ſuis ſe pedibus contulit: ubi iiſdem ſymptomatibus valde agitatus, intra horas XXIV. vivere deſiit. IN VENTRE paululum ſeri limpidi: ſplen triplo major inventus eſt. In Thoracis cavo dextero unciæ aliquot ſeri turbidi: lobuſque pulmonis ſuperior, præſertim dorſum verſus, totus inflammatus, qui cum ſecaretur, minimi hic illic abſceſſus intus ſunt ubique deprehenſi materiam ſanioſam continentes. Pleura erat illæſa. Pericardii cavea ſuo humore ad dimidium uſque repleta. In corde polypoſæ concretiones, majores in auriculis, minores in ventriculis ad oſtia arteriarum, & ex his majores quæ in ventriculo dextero.

3. VIRUM quadragenarium, qui ut leve ſibi in crure vulnus curaretur, jam diu in Bononienſi S. Mariæ de Vita Noſocomio decumbebat juxta alterum virum quem magnus femoris abſceſſus demum ſuſtulerat, febris acuta prehendit cum tuſſi, ſputo ſanguine tincto; poſtmodum ad colorem viridem inclinante,

---

(1) VI. n. 10. 12. 14. VII. 4. XXII. 10. 16. 22. XXXVI. 23. XXXVII. 29. XLV. 16. XLVIII. 32. LII. 15.

difficili respiratione, dolore in latere dextero, quibus sævientibus, in dexterum idem latus jacens, in quod facilem habuerat decubitum, circa quartum ab acuti morbi initio diem, obiit. PULMO sinister sanus, & liber. Dexteri superior lobus, & proximi lobi pars superior, qua uterque dorsum spectabant, tumore turgebant inflammato, & præduro, arcteque per membraneos nexus pleuræ adhærebant. Hæc tamen nullam inflammationis habebat notam. Singuli cordis ventriculi singula concretiones polyposas continebant non exiguas; dexter tamen majorem: & cum earum singulæ tum in auriculas, & venas, tum in arterias producerentur, in has minus quam in illas, producebantur.

4. Utraque historia aliquid per se docet notum quidem omnibus, sed nunquam satis inculcatum, prima quidem, nisi magnis morbis tempestive occurratur, prævalidos etiam homines, eoque sibi præfidentes, in quibus ille certe rhedarius fuit, opinione citius absumi: altera, pessime sibi consulere qui leves ob morbos in Nosocomiis diutius cubant, præsertim si prope ægros jaceant, aerem pravis halitibus inficientes; ad multo enim graviores morbos disponuntur, quam is fuerat cujus abigendi gratia illuc concesserunt, velut isti accidit viro, acutissima propterea correpto inflammatione, eaque maligna, si Fontanum audias, qui (1) ejusmodi inflammationum causam in humore statuebat tenui virescente, qui color in propositi ægri sputi est animadversus. Ceterum quod ad dolorem attinet ejusque causam, & sedem, erit opportunior infra scribendi locus. Interea noli mirari, quod nullum Valsalva in prima historia memoraverit. Cum enim peripneumoniam dixit, non secus gravativum dolorem, quam febrem, etsi neutrum diserte posuit, significavit. Non sum nescius, in hoc morbo nonnunquam dolorem videri nullum, ut alias (2) ostendam, febrem autem leviorem (3). Verum id ipsum tunc non est omittendum; imo diligenter, quod utique Valsalva fecisset, adnotandum. Nunc autem febrem, tanquam facile subaudiendam memorare prætermittit non una in historia (4), velut in duabus præsertim quas continuo subjiciam.

5. SENEX annos natus sexaginta quinque, cum ante biennium brachii dexteri paralysi correptus, ab eademque liberatus, sæpius postea dolore capitis affici consuevisset; novissime ob pulmonis inflammationem in illud quod paulo ante memoravi, Nosocomium exceptus, multum de dolore, & sensu ponderis in sinistra thoracis parte querebatur, materiamque purulentam expectorabat: cujus excretio cum per multas horas defecisset, ex improviso prope vigesimum tertium diem est mortuus.

THORACIS cavum sinistrum tumidus, ac durus pulmo totum replebat, ulcus continens, quod multa sanie scatebat, per majorem etiam pulmonis illius partem diffusa. Pleura autem erat omnino sana. Cordis thalamus dexter concretionem polyposam habebat, quæ se per venam Cavam quasi ad cubiti longitudinem extendens, varias ejus partitiones imitabatur. Erat altera in sinistro thalamo: sed hæc in arteriam Magnam vix perveniebat. In Cerebri autem ventriculis aqua inventa est ad selibram: nec præterea quidquam in toto cerebro præter naturam deprehensum est; si plexus Choroidis excipias glandulas, quæ valde turgebant.

6. Nihil magis in morbis ejuscemodi accelerat mortem, quam materiæ expectorandæ suppressio. Hæc autem eo facilius accidit, quo vires ob ægrotationis diuturnitatem, ætatem, & nervosi generis labem infirmiores sunt: quæ omnia in proposito sene conjuncta vides. Quod autem in ejus cerebro conspectum est, qualis fuerit prægressæ paralysis causa, & sæpius officientis caput doloris, tibi

---

(1) In hac l. 2. Sepulchr. Sect. 4. Obs. 28.
(2) Epist. 21. n. 5. & seqq.
(3) Vid. infra, n. 26.
(4) Vid. infra, n. 20.

poterit indicare, ad ea respicienti, quæ alias (1) de utroque affectu ad te scripsimus.

7. Mulier annorum circiter viginti septem, quæ nupta ante quadriennium, nunquam conceperat, dolore in thoracis sinistra parte afficitur cum spirandi difficultate, & tussi vehementi, quæ aliquid expectorabat. Moritur.

Thorace recluso, in hujus sinistro cavo invenitur cum serum, albo infectum colore, tum pulmo a posteriore parte inflammatus: ex cujus sectione; etsi nullus apparebat abscessus; sanies cum sanguine effluebat, nigræ autem hic illic per ejus substantiam maculæ conspiciebantur. Ventre aperto, in testibus, vesicularum humor totus concretus deprehenditur non secus ac si ad ignem fuissent coctæ: unde veri simile est, ejus infoecunditatis causam extitisse.

8. Hanc quoque adjunges ad cæteras infoecunditatis causas. De quibus cum hic non sit agendi locus; ad historiam alterius transibimus fœminæ, quæ sæpe conceperat, & ad partus tempus accedebat, cum pulmonis inflammatione confecta est.

9. Matrona nobilis, annos nata quadraginta quinque, præpinguis, sero abundans, cui vel sanæ gravis, præsertim a motu, respiratio erat semper, levis autem tussis non raro, crebrumque sputum, ac pene quotidie post laboriosum nocturnum somnum vomitus mane crassæ, viscidæque materiæ, unde levari videbatur, jam plures enixa filios, pluresque etiam passa abortiones, cum denique A. 1689. nonum mensem ab nova uteri gestatione inchoasset, aerique frigidiori importune se exposuisset, magno toto corpore rigore correpta est, quem par consecutus est calor cum ingenti siti, spirandi difficultate, molestiore tussi, gravativo dolore in dextera thoracis parte, ad scapulam vergente, pulsu frequenti, celeri, duro, vomitu bilioso (ex quo aliquod in speciem levamen) & ea quæ insequentibus etiam diebus permolesta fuit, inquietudine, ac totius corporis jactatione. Secta in brachio dextero vena est, nec cætera ex arte omissa. Tamen sæviore facto morbi impetu, altero, die ad prima illa pulsus vitia intermissio quoque accessit, & erecta cervice respirandi necessitas, cum aquosæ, & lividæ per sputum, biliosæ autem per secessum materiæ ejectione. Tertio die aucta spirandi difficultas, stertor, sputa & pauciora, & valde crassa, densa, albescentia, interdum & flava: iteratæ dejectiones: pulsus vel magis inæqualis. Missus iterum est sanguis, aliaque in usum tracta remedia; sed incassum. Nam die quarto pejora facta erant omnia: thoracis autem ille dolor, qui gravans, ut diximus, fuerat, pungens jam erat, præsertim cum ægra tussiret, aut corpus moveret: cui postmodum non absimilis infimi ventris se dolor adjunxit, ut instantis partus faceret suspicionem. Verum insecuta nocte inter crebras inæqualitates, & intermissiones deficere pulsus cœpit, & consopitis doloribus, remissa assidua illa totius corporis jactatione, suppressis sputis, fatiscentibus viribus, quincto ineunte die, vivendi finis est factus. Ventre illico aperto, nonnihil inflammatus uterus, in hoc autem puella jam mortua inventa est, cujus alioquin viscera, ut & cætera quæ in materno erant ventre, secundum naturam se habebant.

Sed Thorace matris dissecto, pulmo dexter immanem inflammationem ac duritiem, & sub his inchoatum jam abscessum ostendit.

10. Etsi a primo fortasse desiderabis, ut qua diligentia morbum, eadem Valsalva anatomen thoracis hujus Matronæ descripsisset; tamen neque durities pulsus, neque dolor ex gravante pungens factus, necessario indicant, præter pulmonis, quam memoravit, inflammationem, pleuræ quoque cujus nullam mentionem fecit, inflammationem fuisse. Quo de utroque signo cum infra iterum

---

(1) Epist. 21. & I.

(1) in eandem sententiam scribendi occasionem sim habiturus; hic de singulis vix pauca attingam. Pulsum enim durum fuisse in peripneumonicis; quorum pleura sine ulla inflammatione reperta sit, alias (2) videbis: nec Galenus, cujus auctoritate maxime nituntur qui in peripneumonia pulsum durum esse, negant, hoc ipse negavit (3): imo diserte, ut admonuit Schneiderus (4), *raro* saltem id accidere, fassus est, & cum biliosa, velut in proposito casu, abundet materia. In tanta vero quæ in eadem erat pulmonis inflammatione haud mirandum est, si ejus quoque extima inflammata denique membrana fuerit, quod cum accidit, pungentem fieri dolorem posse ob nervulos in ipsam immissos, non dubitabat laudatus Schneiderus (5), idem postea confirmante Vieussenio (6), & *nerveas quamplurimas fibras* in eam *desinere*, tradente. Nec dubitaverat antea Sennertus (7), nec dubitavit postea Auctor Scholii quod in Sepulchreti hac IV. Sectione adjicitur Observationi (8) (cujus locus apud Tulpium perperam indicatur) præsertim si *vel tensio sit valida*, *vel inflammatio magna*, quemadmodum in hac Matrona. Ad cujus exitium vide quot, & qualia conspiraverint. Primum erat præpinguis: quæ res significat gravissimam morbi causam; obesa enim corpora minus pleuritidi, & peripneumoniæ sunt obnoxia, ut animadvertit æque Diligens, ac Eruditus Medicus Trillerus (9): quod, cum memoria repeto peripneumonicos omnes a me aut visos, aut curatos, verum esse, intelligo, & ipse poteris perlectis eorum qui a Valsalva, itemque a me dissecti fuerunt, historiis cunctis, hac, & altera (10) illius excepta, facile cognoscere. Præterea nimia pinguedinis copia quantum pulmonibus, in decumbentibus præsertim, loci demat, quantoque respirationem, & expectorationem reddat difficiliores, satis est manifestum. Huc accedebat quæ ista augeret, uteri distentio, quanta jam nono mense est. Nec omnino defuit ejusdem uteri inflammatio, tunc opinor, inchoata, cum pungens ille infimus dolor falsam imminentis partus attulit suspicionem. Sed & ipsa uteri gestatio, ubi accedat peripneumonia, quanto hanc, & hæc illam periculosiorem faciat, sive morbi symptomata, sive præcipua remedia spectes, non difficile cognosces: crebras dico hinc tussis concussiones, dolorem, vigiliam; inde vero cum tenui victu, sanguinis missiones, quando nec fœtui subtrahendum est unde nutriatur, nec ipsius, & matris vires ita extenuandæ sunt, ut partui non possint sufficere, vicino præsertim velut hic. Quamvis autem Hippocratis (11) sententia, *mulierem utero gerentem capi ab aliquo morbo acuto lethale esse*, non secus accipienda sit quam latine a Celso (12) reddita est, *acuto morbo facile consumi*; neque semper *facile* pro certe posuit; aut si ibi posuit, veteres illas, prægnantibus intolerabiles, curationes spectavit; nam postea & tot aliis, nec raro adeo, ut aliqui putant, & nobis medicinam facientibus, tenuique mediocriter victu, & ipsa, ubi res cogeret, sanguinis missione, sed caute, utentibus, Deo bene juvante hactenus contigit, ut matrem simul cum fœtu servaremus vel affectu interdum anginæ simili, ut in Jacoba Severia, cum interna thoracis manifestissima inflammatione conjuncto; non erant tamen nostræ obesæ, neque laxis, infirmisque pulmonibus, ut Matrona de qua sermonem habemus. Quæ cum esset jam diu tussi, & crebris sputis obnoxia; procul dubio ita erat ad perineumoniam disposita, ut hujus prægravanti vi par esse non po-

(1) n. 38.
(2) Epist. 21. n. 16. & seq.
(3) De Causis Pulf. l. 4. c. 12.
(4) Differt. de Peripneumonia, c. 2. §. 26.
(5) Ibid. c. 1. §. 10.
(6) Neurog. l. 3. c. 4.
(7) Medic. Pract. l. 2. P. 2. c. 3.
(8) 20. §. 3.
(9) Vid. Commerc. Litter. A. 1741. Hebd. 2. n. 2. ad Aph. 14.
(10) Infra, n. 61.
(11) Sect. 5. Aph. 30.
(12) De Medic. l. 2. c. 6.

tuerit;

tuerit; neque enim ex levibus fuit, ut vetustissimus Auctor, aut si mavis, Hippocrates (1) loquitur ex *non perniciosarum* genere, & *mollium*, quandoquidem non habuit *pauca*, ut hæ, sed pleraque *eorum signorum* quæ idem recenset. Erat enim *febris acuta*, *spiritus frequens ac calidus*, *& anxietas*, *& jactatio*, *& dolor sub scapulas*, *& gravitas in pectore*, & *tussis vehemens*, & præter hæc alia insuper, ut erecta cervice respirandi necessitas, & sitis ingens, & gravia pulsuum vitia, & livida sputa, & fusa alvus crebrius, opinor, & copiosius quam oporteret, ut sic *infra humore secedente*, ut idem Hippocrates (2), ait *sputi purgatio sursum non prodiret*, & sane exinde facta sunt sputa pauciora, & valde crassa. Quamobrem alibi (3) pronunciavit, *a morbo laterali*, *vel pulmonia habito*, *alvi profluvium adveniens*, *malum*. Non me fugit, quæ Medici contra nec rarissime, viderint quidve excipiant propterea, Hippocratis quoque ipsius observationes quasdam, ac sententias laudantes. Attamen plerumque diarrhœa; nisi forte ex contingenti primis diebus opportuna sit, aut in progressu critice succedat; in hujusmodi morbis noxia est. Sic; ut tot aliis omissis, duos illustris generis memorem Viros; Cives meos Thomam Augustinium Marchionem, Stephani S. R. E. Cardinalis fratris filium, & Joannem Gaddium Comitem, alterum annos tunc natum sexaginta quinque, alterum octo annis majorem; in primo quidem peripneumonia correpto, perutilem in morbi fine diarrhœam observavi, quæ curationi summam manum imposuit: sed alterum, eodem morbo prehensum, cui tertio die fluxus idem accesserat, sputaque primum pauca, lenta; & quasi arida effecerat, deinde cum viribus interceperat, frustra illum moderari, & has servare conatus, obtinere vix potui, ut ad nonum usque diem vita produceretur. Quod & Virgini accidisse, duodeviginti annis ipso minori, ex proxima cognosces Valsalvæ historia.

11. Virgo annum agens circiter quinquagesimum quintum, thoracis dolore, inpræsertim circa sternum, corripitur, febricitat, capite dolet, difficile spirat; ingentem materiæ copiam exspuit. Cum accessisset diarrhæa, cumque omnia facta essent graviora, respirandi autem difficultas tanta, ut non nisi erecta cervice spirare posset, circa nonum diem est mortua. In ventre animadversa est fellis vesicula bile turgida, multumque induratus uterque testis. Thorace aperto, sinister pulmo inventus est cohærens adeo pleuræ, ubicunque hæc costas investiebat, ut sine laceratione separari non potuerit. At dexter arcte adhærens toti mediastino, itemque pleuræ, superiores costas vestienti, dum manu tentatur ejus ab hac separatio, ob fraciditatem disrumpitur, simulque ex abscessu quem continebat, ingentem ejicit copiam materiæ saniosæ, ex rubro pallescentis. Pericardium erat plenum seri. In cordis ventriculo dextero non parva polyposa concretio, quæ proximam præsertim auriculam occupabat, & per communicantium venarum orificia se se producebat. Nulla in ventriculo sinistro; leve dumtaxat in Aortæ, & venæ Pulmonaris initiis erat inchoamentum. Sanguis autem in hoc cadavere fluorem emiserat.

12. Cætera quæ in hac legisti Observatione, loco opportuniore commemorabuntur. Hic illud juvat attendere: cum dolor esset præsertim circa sternum, vitiatum polmonem toti mediastino arcte adhæsisse; quod videlicet ad sternum alligatur. At alligatur, inquis, etiam ad thoracis vertebras, circa quas non moratur dolor. Verum hoc est: sed verum id quoque, inviolenta respiratione, qua uti ea Virgo cogebatur, sternum moveri; non vertebras; itaque illas magis affici mediastini partes quæ ad sternum sunt alligatæ. Ut ut est; si legeris in hac Sepulchreti IV. Sectione (4) Observationem II. & Scholium non modo ei sub-

---

(1) De Morbis, l. 3. n. 16.
(2) Ibid. n. 17.
(3) Sect. 6. Aph. 16.
(4) L. 2.

jectum, sed & illud quod perperam subjicitur proximae III. cum subjiciendum ipsum quoque fuisset huic II. itemque Observationem XXIX; animadvertes profecto, cum in mediastino ipso, aut in pericardio, ad idem, ut nosti, attinente, annexoque inflammatio fuit, molestum sensum, non ad vertebras, sed ad sternum perceptum fuisse. Ad ea quae diximus, proxima quoque historia ex parte referri potest.

13. LANIO quinquaginta circiter annorum, dolore prehenditur in dextera thoracis parte, atque etiam in medio sterni. Supinus cubat, multum tussit, parum exspuit. Erecta cervice spirare cogitur. Tandem die septimo obit.

PULMO dexter superiore parte tota induruerat, & nonnihil sterno arctius autem mediastino adhaerebat. Sinister a tergo infectus erat colore atro. A sinistris quoque thoracis cavea paululum habebat seri: quo pericardium plenum erat. In cordis ventriculo dextero polyposa concretio adnotata est. Sanguis autem in hoc cadavere ad fluorem potius, quam ad concretionem, vergebat.

14. In ejusmodi quidem morbis sanguis solet ad concretionem vergere; unde & polypos, hoc est polyposas concretiones repetunt, quas in Valsalvae etiam, meisque peripneumonicorum dissectionibus plerumque adnotatas videbis. Quin eo res interdum procedit, ut sanguis fluorem amittat, quod in superiore Virginis cadavere (1) animadversum est: sed & in viventibus nonnunquam cum maxime perniciosa inflammatio est, ad concretionem adeo accedit, ut venis pertusis, vix lentissime delabendo e foramine non parvo exeat: quod cum in aliis, tum potissimum in Maria Varania, quam insuperabilis peripneumonia sustulit, omni frustra artificio adhibito ut efflueret, accidisse memini. Verum contra, interdum fit, ut sanguis in peripneumonicis ad fluorem vergebat, sive concretio quaedam polyposa adsit, ut in proposito Lanione, sive nulla, ut in tribus quae sequuntur, Observationibus. Harum prima tanto rarior est, quanto minus pueri, nedum recens nati, huic morborum generi obnoxii dicuntur ab Aretaeo (2), confirmante Cl. Trillero (3).

15. PUELLA dierum quatuordecim, stertore afficiebatur, cum faciei rubore: lactis suctionem respuebat, ut arte in os immittere oporteret. His octo dies perstantibus, vivere desiit. PULMONES, praesertim qua dorsum spectabant, inflammati erant: & nigris quibusdam maculis distinguebatur eorum substantia. In Ventriculo bilis plurima. In vasis autem sanguis naturalem fluorem servans.

16. VIRGO annorum viginti, dolore corripitur in sinistra primum, hinc in dextera thoracis parte. In hanc cubare non potest: tussit: noctu delirat: convulsione afficitur adeo, ut retracta membra quaedam remaneant. Tandem moritur. PULMO dexter nonnihil inflammatus, a tergo praesertim. Sinister autem, qui undique pleurae, costas, & diaphragma convestienti, adhaerebat arctius, ut eximi sine laceratione non posset, multum rubebat. In corde nulla polyposa concretio: sanguis dumtaxat in utroque ventriculo ater, & coagulatus. Ater quoque in vasis, & crassior; sed tamen fluidus. Caput etiam, ac Venter dissecta sunt. In illo sanissimum cerebrum: paululum dumtaxat seri circa ejus basim. In Ventre autem, qui ante Sectionem animadversus fuerat nonnihil tumidus, causa hujus rei inventum est Colon intestinum, multum aere distentum. Caeterum sana erant viscera omnia, ipsumque Colon: quamquam hoc, ubi ad ventriculum pervenerat, inde se deorsum infra ventris medium demittebat; hinc rursus ad superiora reflectebatur, suamque pergebat viam. Appendicula autem Vermiformis crassitie calamum anserinum, longitudine octo circiter digitos transversos aequabat, oblique renem versus dexterum porrecta.

17. JUVENIS prope annos tringinta natus, post plures labores, levi, obtuso-

---

(1) n. 11. (2) De causis Acut. morb. l. 1. c. 10. in fin. (3) Loco supra ad n. 10. indic. Aph. 16.

que in ſiniſtra thoracis parte dolore corripitur, febricitat, difficulter reſpirat, nihil exſpuit. Durant hæc ad quartum decimum uſque diem, quo nonnihil remitti videtur morbus. Sed ex improviſo ingens accedit ſpirandi difficultas cum ſtertore, & ſputo materiæ ſpumoſæ roſei coloris, quam multam ſine tuſſi, ullave difficultate ejicit. Cum toto hujus morbi tempore in dexterum cubuiſſet latus, & nonnunquam etiam in dorſum: dum ex hoc in latus dexterum ſe converteret, mortuus eſt die decimo ſeptimo. THORACE aperto, illæſa pleura inventa eſt, pulmoneſque ab hac omnino ſoluti. Sed erat ſiniſter ubique inflammatus, ſi partem ſuperiorem excipias: ex qua tamen, quamvis ſana, duobus in locis ſtillatim ſanguis erumpebat; ut hujus libræ amplius quatuor, in eadem ſiniſtra thoracis cavea ſtagnantis, repertæ ſint. In corde nullæ polypoſæ concretiones.

18. In nulla harum trium Obſervationum polypoſas concretiones fuiſſe, vides. Quod ſi in tenera infante (1) qua in ætatula perraro (2) inveniri dicuntur, id minus mirandum eſt, in illa autem Virgine (3) quamvis fluidus, ſanguis tamen erat craſſior, & in cordis ventriculis coagulatus; nihil horum certe occurrit in ultima hiſtoria. Quin ſanguis in ſiniſtrum thoracis cavum ea copia effuſus, vel in mortuo erumpens, ſuum indicat fluorem. Videtur autem tanto plus ipſius in ſuperiorem, quæ ſana erat, illius pulmonis influiſſe partem, quanto jam minus admitti poterat in ſubjectam, quippe inflammatione omnino impeditam: itaque alio uſque & uſque a tergo influente, rupta denique ibi eſſe vaſa, nonnulla quidem, & exiliora, in viis aeris, unde roſeus ille ſputorum color, alia autem aliquanto minus tenuia in membrana extima pulmonis, unde tantum ſanguinis in cavea illa thoracis: & cum a ruptione, & effuſione ſanguinis in utrumque locum, omnia graviora facta eſſent, tum demum ingruiſſe mortem poſtquam inutili prorſus facta ab effuſo intus, extraque jam magis magiſque ſanguine illa etiam quæ ſana erat, parte ſiniſtri pulmonis, convertit ſe homo in latus dexterum, ſicque alterum, quo uno ſpirabat, pulmonem tum obruit demiſſo ex ſiniſtris in dextera bronchia cruento humore, tum compreſſit, cedente mediaſtino, pondere ſanguinis, circum ſiniſtrum pulmonem effuſi, addito ad pondus ipſius ab inflammatione gravis pulmonis ſiniſtri. Tot enim ſimul ferre non potuit pulmo dexter, qui antea unum hoc pulmonis ſiniſtri pondus ferebat.

19. Sed erunt fortaſſe nonnulla, quæ ſuper hac ultima Juvenis, & ſuper illa altera Virginis (4) Obſervatione ex me quæras. Illud primum, cur poſſet Juvenis in ſanum latus cubare, Virgo autem in ægrum magis cubare cogeretur, quemadmodum & Vir, quem diximus cum levem ob morbum in Noſocomium veniſſet, ex graviſſimo periiſſe (5), facilem in affectum latus habebat decubitum. Credibile eſt, hinc cauſam diſcriminis petendam, quod in Juvene ſolutus erat gravis pulmo; in Viro autem, & Virgine ad pleuram alligatus, ut ſi in latus ſanum jacere conarentur, illico pulmonis pondus pleuram diſtraheret, moleſtiamque crearet. Cætera quæ ad Virginem attinent, partim extra fines haud prorſus ſunt naturalis conſtitutionis, ut quæ in ventre deſcribuntur, partim ad alias tractata pertinent, ut quod in capite, partim facillima ſunt explicatu, ut puta doloris in ſiniſtram primum, inde vero in dexteram partem invaſio. Cum enim inflammationem efficiens materia in eo primum pulmone ſubſtitiſſet, qui, ut arctius, ad coſtas, & Tranſverſum ſeptum adherens, eam dimovere materiam minus poterat, magis hunc gravare perrexit; pars autem materiæ reliqua in al-

(1) n. 15.
(2) Vide tamen Commerc. Litter. A. 1744. Hebd. 42. n. 1. ad art. 15.
(3) n. 16.
(4) n. 16.
(5) n. 3.

tero qui solutus erat, nonnihil substitit, lenioremque inflammationem effecit. Caeterum qui pulmo primum occupatur, aut quia magis quam alter infirmus est aut quia ab inchoato morbo efficitur, minime mirum est; si majorem habeat inflammationem: quod & in proximo casu fuisse, videbis.

20. SACERDOS annorum propemodum triginta, difficili corripitur respiratione, multum exspuit: principio de dolore queritur, in dextera thoracis parte, deinde in sinistra. Die decimo obit. IN THORACIS utroque cavo erat serum, sed non multum: cujus portio undique super pulmones concreverat, tunicae instar pallescentis. Pulmo autem dexter ea parte qua spectabat dorsum, valde rubebat: induruerat quoque; minus tamen, quam in aliis solet peripneumoniis: circa medium vero gigni intus caeperat materia purulenta. Sinister pulmo a tergo pariter leve inflammationis initium ostendit. Pericardium aequo erat crassius, & flavescente sero turgebat: ex hujusque seri concreta portione quasi reticulare quoddam corpus effectum erat tum per extimam cordis, tum per intimam pericardii faciem: qua pressa, seri guttulae erumpebant. Cordis ventriculus dexter continebat polyposam concretionem.

21. Historia haec ubi dexterum pulmonem describit, occasionem mihi praebet alteram subjiciendi: ubi vero serum in thorace, & pericardio, alias plures. Ut a primo incipiam; verba illa attendenda sunt, pulmonem induruisse quidem; minus tamen, quam in aliis solet peripneumoniis. Plerique autem credere videntur, pulmonis inflammationem in rubore ferme consistere: quod aliquando fieri posse, non est negandum, ut siquando de genere est legitimi erysipelatis. Verum in plerisque inflammationibus densus durusque fit pulmo. Quod inter caeteros post Coiterum, cujus verba alias (1) proferam, Guarinonius olim, ut habes in Sepulchreto (2), animadvertit. *Raro*, inquit, *in cadaveribus pleurosi extinctorum non pulmones plenos & duros* invenias. Wepferus autem, quod ibidem (3) leges, postquam de cujusdam polmonibus haec scripserat: *rubor tamen iste non erat index notabilis inflammationis; nam ibi molles permanserunt*; eo processit, ut diserte hoc adderet: *inflammati* enim pulmones *semper simul indurati deprehenduntur.* Durities autem, & densitas, ut plurimum ejusmodi est, ut tunc secti aliud omnino quam pulmones videantur (4). Sic Valsalvae in magna inflammatione solidiori carni visi sunt similes, & in multis quidem cadaveribus. Quod in certo suo quodam Scripto repeti probabiliter posse, existimabat, ab acido vitriolico, sanguinem in pulmonaribus vesiculis coagulante: cum musculorum quoque caro nihil aliud sit, nisi filamenta membranea alba, quae quoniam in suis sinibus sanguinem retinet, carnis acquirunt nomen. Utcunque autem id esset; sic certe invenisse se, confirmabat; in pulmonibus hominum quos intra quatuor, aut quinque dies peripneumonia interemerat; ut non dubitandum sit nobis, qua ratione affectos in iis deprehenderit quos intra ejusmodi breve tempus hoc morbo confectos proposuimus (5). Sed cum eo in Scripto id ageret, ut ostenderet, intra paucos dies id accidere pulmoni posse; non inde consequitur, in iis vero qui diutius vixerunt, non idem reperisse; quod cum aliae passim subindicant, tum diserte proxima confirmat historia.

22. SENEX, annos circiter sexaginta natus, dolore prehenditur in dextera thoracis parte, febricitat, tussit, exspuit, facilius decumbit in dorsum. Sputi copia major fit; sed ob sectam die decimo venam supprimitur. Itaque undecimo obit. PULMO sinister sanus, quamvis undique pleurae adhaerens. Dexter contra, quamvis a pleura solutus, dorsum versus summopere inflammatus deprehendi-

(1) Epist. 21. n. 38.
(2) Sect. hac 4. in Additam. Obs 2.
(3) L. 4. S. 3. in Addit. Vid. Schol. ad Obs. 26. n. 8.
(4) Vid. Epist. 21. n. 20. 28.
(5) Supra, n. 3. 9. & fortasse etiam 2.

tur, ut solidiorem carnis substantiam referat. Duæ exiguæ, quasi inter se æquales, concretiones polyposæ singulæ in singulis inveniuntur cordis ventriculis.

23. Observatio hæc dat tanquam ansam ad plures annectendas priusquam illas quas, ob serum in thorace, & pericardio inventum, promisimus, tibi describamus.

Omittamus, quippe superius (1) jam dictum, nulla re magis in peripneumonia accelerari mortem, quam sputi suppressione. Hanc autem sæpe accidere propter intempestivas, præsertim in senibus, missiones sanguinis, etiam omittimus: quanquam plures sunt Medici qui ægros ob id interimunt, quia nesciunt ipsi quiescere. Quos inter seniorem quendam olim novimus, qui iteratis usque, & usque venarum sectionibus, vehementiam quidem frangebat peripneumoniæ; sed ægris adeo vires demebat, ut plerique cum expectorare non possent, in ipsa morbi declinatione suffocarentur; quando ibidem, in eandemque Constitutione alter Medicus, qui sanguinem quidem mittebat, sed non extra modum, pene omnes servabat. Est certe vel senibus, quibus addere animos poterit felix casus *Mareschalli de Botzheim* nonagenario majoris (2); est, inquam, certe vel senibus in hoc morbo sanguis detrahendus, & detraxi ipse, cum res tulit, & licuit, etiam duobus continentibus diebus, ut in grandæva muliere, ad quam non nisi quincto peripneumoniæ die vocatus fueram, Anna Mazzonia, cujus sanguis simul cum tota aqua in quam mittebatur, quippe a manu eductus, in *gelatinam* concrescebat: sed plus non detraxi in dies illos singulos quam uncias quinas, quantum videlicet sinebant vires, non eæ modo quæ tum erant, sed & quæ expectorationis causa servandæ fuerant, per quem ultra diem fracti jam morbi vigesimum tertium feliciter productam, anicula evasit. Verum ne contra ac promisi, facere videar, hæc quoque omittamus: illudque unum in proposito sene spectemus, facilius in dorsum cubuisse.

Cujus rei causa non semper ita in propatulo est, ut in eo casu videtur. Cum enim pulmo dexter esset dorsum versus adeo inflammatus, & gravis, a pleura autem solutus: neque aliquid distrahere, neque sanam sui partem, aut pulmonem alterum gravare poterat, supino corpore. Lanio autem de quo supra (3) dictum est, quomodo supinus cubare poterat, qui durum pulmonem ad sternum habebat alligatum? An forte quod initio, ut rationi consonum videtur, minus gravis esset pulmo, quippe necdum tanta congesta materiæ copia? Quæ posteaquam aucta est, tum denique amplius decubitum in dorsum ferre non potuit: sed erecta, ut scripsimus, cervice spiritum ducere coactus est. At ejus qui sequitur, casus quam explicationem afferemus?

24. VIR annum agens circiter quadragesimum, duplici autem laborans hernia, cum thoracis dolore, & difficili respiratione correptus esset, initio quidem facilius in latus cubabat dexterum, deinde in sinistrum; in dorsum nullo modo poterat. Multum exspuebat; Erecta cervice spirare cogebatur. Die decimo est mortuus. PULMONES ambo & adhærebant pleuræ sic tamen, ut sine laceratione separari possent, & dorsum versus inflammati erant, ac multum duri. Nihil aquæ in pericardio. In corde tres polyposæ concretiones, una in ventriculo sinistro; duæ autem crassiores, firmioresque, altera dexterum ventriculum, altera totam hujus auriculam occupabant. Quod ad hernias attinet, Cirsocelen, & Hydrocelen; hæc a sero fiebat, cavum implente tunicæ Vaginalis, quæ compressa guttas aqueas emittebat; illa autem a varicosa venarum scroti productione, quæ catenæ figuram haud ineleganter representabat.

25. Cur hic initio in latus dexterum facilius jaceret, deinde in sinistrum, in dorsum autem nullo modo, difficile utique explicatu est, si nihil nisi quod de-

(1) n. 6. (2) Vid. Commerc. Litter. A. 1744. Hebd. 3. n. 1. (3) n. 13.

nique in cadavere est inventum, spectemus. Sed cum illa initio acciderent, & priusquam erecta cervice cogeretur respirare; ratio postulat, ut quo se modo tunc in thorace res se habere possent, reputemus. Nihil autem prohibet quo minus morbificæ materiæ congestio major primum fuerit in pulmone dextero, deinde autem in sinistro, donec par in utroque facta hominem coegit sedere. Sed ante id tempus ut minus difficile in dexterum, mox vero in sinistrum poterat latus decumbere, in dorsum tamen ideo non poterat, ut opinor, quia tametsi pulmones erant; ut Senis de quo proxime dictum est (1), pulmo dexter; inflammati, & graves; non erant tamen, ut ille pulmo, a pleura soluti. Itaque hic vir supinus jacere non poterat, quin pleura ad quam erant annexi, distracta ab anteriore parte molestiam faceret, eumque situm non permitteret. Cæterum quæ ad hernias spectant, ad alium attinent locum. Alterius dumtaxat herniosi Observationem mihi revocant ad memoriam, in cujus peripneumonia aliquid est quod ad decubitum spectet, ut continuo perspicies.

26. Vir annorum quinquaginta, fuscum a primordiis colorem, & attrabilarium temperamentum nactus, Veneris assecla, XII. Kal. Januarii difficili respiratione, ut si a catarrho esset, prehenditur. Res paulatim gravior fit adeo ut XI. Kal. Februarii A. 1690. cogatur decumbere. Vox clangosa, exspuitio aquosæ materiæ uberrima, difficillima est respiratio, cum sensu ad fauces quasi strangulationis: difficilis in utrumlibet latus decubitus, sed in sinistrum difficilior, graviorem facit respirationem. Hæc denique fit suspiriosa: nec nisi erecta cervice spirare licet. Progrediente autem morbo, multa illa aquosa sputa in pauca, viscida, lenta, & nonnihil graveolentia mutantur, faciliorque fit respiratio, illo tamen superstite suffocationis sensu. Levis semper est febris. Attamen pridie Idus Februarii vita cum morte commutatur. Thorace aperto, dexter pulmo ab naturali constitutione parum alienus invenitur. At sinister pleuræ, nullo interjecto spatio cohærebat totus, substantiaque erat duriore, & inflammata. In singulis cordis ventriculis singulæ polyposæ concretiones, &, quod necdum Valsalva viderat, in sinistro major. Fauces, ubi majus fortasse vitium erat, examinare non licuit. Ventre dissecto, lien undique per interjectas membranas ad vicinas partes alligatus reperitur, in eoque arteriosa vasa cartilaginea. In dextera scroti parte cum hydrocele animadverteretur; secando aqueus humor inter Albugineam tunicam, & testem conclusus, inventus est: cujus humoris limpidæ guttæ ex ea membrana, præsertim ad latus majusculorum vasorum compressa, distillabant. Is humor validiore ignis vi in albissimam concrescebat substantiam; debiliore autem paulatim in auras dissipabatur, lymphæque notas relinquebat.

27. Quod ad herniam attinet; quamvis sub Albuginea tunica membranulam alteram tenuissimam viderim, quæ testiculi substantiam proxime complectitur, & sic aqua inter utramque membranam concludi potuerit; tamen iis quæ continuo subjiciuntur spectatis, malim credere, non ita ut fideliter descripsi, Valsalvam scribere voluisse; sed inter Vaginalem tunicam, & Albugineam. Cæterum non unum est in historia hac quod animum suspensum teneat. Unde sensus ille quasi strangulationis? neque enim hic, ut in quibusdam peripneumonicis, quos Gagliardus (2) memorat, pro *anginosis* perperam habitos, a puris copia repeti poterat quæ esset in pulmonibus. Cur minor respirationis difficultas ex quo sputa ex uberrimis pauca sunt facta? Qua ratione levis febris conjuncta fuerit cum peripneumonia; hunc enim morbum fuisse in eo viro, Valsalva qui & viventem vidit, & mortuum secuit, non dubitabat; titulum enim huic Observationi adscripsit *De Pulmonia*. Tandem; ut alia mittamus; cur diffi-

(1) n. 22. 23.

(2) Relaz. de' Mali di Petto.

cilis decubitus fuerit in utrumlibet latus, cum alter dumtaxat pulmo affectus esset? imo cum hic esset sinister, difficilior decubitus fuerit in sinistrum latus? Quod siquid præcessisset ejusmodi, ut in latentis alicujus partis læsionem haud satis intellecti impedimenti causam conferre possemus, velut in eo quem protinus subjungam casu; magis audere in proferendis conjecturis liceret.

28. ADOLESCENTULUS annos natus quindecim, inter rixam cadit, dorsumque allidit circa ultimam thoracis, & primam lumborum vertebram. In jacentem adversarius insilit adolescentulus, pectusque genibus premit. Qui ceciderat, valde queritur de dolore circa allisam partem: ubi tamen nulla, quæ notatu digna sit, conspicitur læsio. Capite multum dolet: & dum consueta domi conatur obire munia, syncope corripitur. Mox primo ipso die dejectus animadvertitur appetitus ciborum: & post unum aut alterum diem febris accedit. Erat antea perpetuus in thorace dolor. Huic additur respirationis difficultas, & tussis, quæ duo postea graviora sunt facta: simulque sanguinea exscreabantur, & subrubra dejiciebantur. Accessit delirium, & convulsio, ut omne corpus quasi immobile remaneret: mors tandem circa decimum a casu diem: quo toto temporis spatio nunquam æger flectere dorsum potuit, sed extensum servare coactus fuit. CADAVERE dissecto, non major a facie interna circa allisam partem læsio inventa est, quam ab externa conspiceretur. Num forte læsio erat ad Medullam, nervosve in vertebrarum interioribus, quæ rimari permissum non fuit? Cæterum Pulmonum superior pars a dextris quidem inflammata: a sinistris vero nonnihil dura comperta est, pulmone dextero valide ad pleuram adhærente, sinistro autem soluto.

29. Tot interjeci Observationes, ad decubitum, situmque corporis spectantes, ut ferme te oblitum earum putem, quas promiseram (1) ad serum pertinentes, in peripneumonicorum thorace, & pericardio collectum. Prima harum simul ad illud, simul ad decubitum attinebit, & præterea ostendet, quatenus pulmonis inflammatio aliquando jecinoris inflammationem mentiatur.

30. CLERICUS, qui modo vigesimum tertium inierat annum, jam ante triennium acuta febre cum parotidum eruptione laboraverat: a qua liber factus, in duplicem Tertianam inciderat, quæ postquam diu vexaverat, recessit quidem, sed pallidum faciei colorem, maciemque etiam quadantenus reliquit, præterea gravem aliquando respirationem, & nocturnum somnum interdum turbatum, urinas autem fere semper rubras. Ad hæc tandem acuta febris accessit, cui postridie se comitem addidit dolor, qui tangendo augebatur, infra ipsas costas nothas a dextris, infraque Ensiformem cartilaginem. Primis diebus vomitus fuit, & diarrhœa, tussis quoque nonnihil humida, sed perpaucos post dies sicca atque irrita. Difficilis erat utrum liberet in latus decubitus, ut non nisi supinus jacere posset: vehementis autem ægro quidem caloris sensus ad dorsum, renem versus dexterum: pulsus celer, frequens, debilis, inæqualis, intermittens. Multum erat Valsalva incertus animi, quam esse morbi sedem censeret. Attamen cum æger nullum in thorace doloris signum patefaceret, sed propriis manibus ibi semper ubi dictum est, videlicet in regione hepatis, dolorem suum indicaret; tandem esse credidit hepatis inflammationem. Interea morbo in dies ingravescente, magisque semper aucta spirandi difficultate, pulsusque debilitate, septimo exacto die mors accessit. CADAVERIS sectio, *mei judicii*, inquit Valsalva, digna ipso ingenuitate, *detexit errorem*. Nam in Ventre sana omnia erant viscera, si lienem excipias quadruplo majorem, quam par fuisset. In Thoracis autem sinistro cavo serum limpidum stagnabat ad duas, eoque amplius, libras: dexterum sero plenum erat crassiori, cujus partes aliquæ concreverant, ut cor-

(1) n. 31.

pora quasi membranacea, in eo innatantia, mentirentur. Erant pulmones a pleura quidem soluti; sed dexter, quamvis mole non adeo aucta, totus tamen ab inflammatione valde induruerat. Pericardium magis quam soleat, amplum, sero quo repletum erat, sic dilatante. Dexter cordis ventriculus præter mediocrem polyposam concretionem, sanguine coagulato plenus, a quo proxima auricula valde turgebat. Ejusmodi sanguis, sed minori copia, in sinistro quoque fuit ventriculo.

31. Quod Valsalvæ ipsi accidit, tanto facilius plerisque aliis potuisset accidere, ut hepatis inflammationem esse, crederent, quæ erat pulmonis, sicuti vicissim pluribus accidisse, novimus, ut quæ erat hepatis, pulmonis, aut pleuræ esse, existimarent, cujusmodi exempla habes hic in Sepulchreto Observatione XXXVI. quam potissimum indico, ut videas, quæ signa in ea, tanquam hepatis peculiaria, enumerantur, magna tamen ex parte in proposito quoque Clerico non defuisse. Adeo in Medicina facile est per ea ipsa interdum decipi, quæ facere videntur ad vitandas deceptiones! Accedebant in Clerico quæ a prægressis morbis relicta erant: ut siquis conjuncta spectaret cum iis quæ novissime ingruerant, multo facilius posset falli. Quin etiam alia quæ ad designandam jecinoris inflammationem fortasse requiras, aut ne ipsa quidem defuerunt; quanquam a Valsalva forte in eo rerum numero sunt omissa: aut si defuerunt, fuisse tamen poterant iis dumtaxat positis vitiis quæ in cadavere deprehensa sunt: aut denique si hoc non facile concedis; concedas certe necesse est, pleraque hic signa fuisse hepatis inflammati; rarum autem esse, ut in medicina facienda unius cujuslibet morbi signa universa concurrere videamus. Quo magis cautos esse decet Medicos in ea parte quæ merito ab Hippocrate (1) *difficilis* pronunciata est, judicio videlicet, præsertim vero ubi in eadem regione corporis quæ affecta est, plura subsunt, velut hic. Nam pone jecur dexter pulmo suberat inflammatus, unde etiam caloris sensus ad dorsum, renem versus lateris ejusdem: & quanquam is pulmo non erat adeo aucta mole, erat auctus tamen, & serum præterea crassius, quo thoracis cavea dextera opplebatur, septum Transversum deorsum, & antrorsum urgendo, hepar urgebat, & hoc vicissim a costis spuriis, earumve cartilaginibus, & abdominis musculis, præsertim inter respirandum, multoque etiam magis, si admoveres manum, repressum, inflammatum pulmonem comprimebat, molestumque efficiebat sensum. Huc adde quadruplo majorem lienis molem, quæ facile jecur a latere magis in arctum compellebat. Unde etiam repetes difficilem in dexterum latus decubitum; in sinistrum enim esse debuisse, intelligis, a pulmone oppositi lateris gravi, & a tanta indidem seri copia, mediastinum in sinistram thoracis caveam urgentibus, sicque alteri, quo uno æger spirabat, pulmoni tanto magis officientibus, quanto is pulmo magis impeditus jam ex parte erat sive ob serum in suam quoque caveam effusum, sive ob adjacentem proximo sibi diaphragmati lienis molem. Hæc autem a tempore usque prægressarum febrium diuturnarum non secus in hoc Clerico videtur fuisse, quam in illo Rhedario fuit de quo dictum initio est (2). Num vero & priusquam febris hæc inflammatoria accederet, serum in Clerici thorace collectum fuerit, suspicionem haud levem ea faciunt signa, quæ præcessisse, narravimus. Quæ suspicio cum in duabus quoque historiis, quas continuo subjiciemus, oriatur; post eas malumus quid in singulis de hoc sentiamus, adjicere.

32. Virgo annorum sexdecim, cui menstruæ purgationes ab octo jam mensibus suppressæ erant, cachectica: catarrhalem materiam exspuens, nonnullam patiens in motu difficultatem respirationis, queri solita de quodam ardore,

(1) S. 1. Aph. 1.

(2) n. 2.

atque irritatione in ſiniſtra thoracis parte, repente orthopnœa laborioſa corripitur, ut nullo modo poſſit decumbere, ſputo ſanguineo - catarrhali, ſenſu ponderis opprimentis in eadem illa ſiniſtra thoracis parte, pulſu duro, extremorum frigore, & denique morte quarto ab initio orthopnœæ die. IN THORACIS utroque cavo aqua invenitur limpida, quæ ſepoſita, non aliter ac ſanguis mora concretam rubram partem a feroſa ſeparatam oſtendit, concretam in ſui medio ſubſtantiam, *gelatinæ* inſtar, ſecretam ab reliquo ſero exhibuit. Hoc quoque igni impoſitum, eodem modo quo ſanguinis ſerum, concrevit. Cæterum totus ſiniſter pulmo valde erat durus. In dextero cordis ventriculo pregrandis polypoſa concretio; in ſiniſtro altera, ſed minor. In Ventre autem animadverſa eſt fellis veſicula craſſioribus factis tunicis, exigua, & nullum vel leve bilis veſtigium ſervans.

33. SENEM annos natum quatuor & ſeptuaginta dextri lateris dolor prehendit, gravando potius, quam alia ratione, permoleſtus, moleſtior autem, ſi in oppoſitum latus cubet; itaque in dexterum dumtaxat jacet. Dolorem comitantur importuna tuſſis, cruentum ſputum, dolor capitis, vigilia, in primis autem vehemens febris cum pulſu duro, & frequenti, ſed non valde turgido. Die tertio moritur. THORAX dum aperitur, e dextero ejus cavo erumpit ſerum, quo illud totum opplebatur; num vi brevis adeo morbi ſecreto? an prius coacervato? Qui in eo cavo erat pulmo, ater, & phlogoſi affectus, durus præterea, & valde compactus, membrana autem extima facillime ſeparabili; per membranulas, ſcapulas verſus, pleuræ adhærebat. Pulmo ſiniſter vix labem conceperat. In cordis ventriculo dextero mediocris polypoſa concretio, majori ex parte ad auriculam pertinens; gracilior altera in ſiniſtro: ille in venam Cavam, & Pulmonarem arteriam; hæc in Pulmonarem venam ad brevem, in arteriam Magnam ad longum tractum producta: ambæ concreto ſanguine ſtipabantur.

34. Quod in hoc Sene Valſalva dubitabat, an ſerum ante pulmonis inflammationem effuſum jam eſſet in thorace, facilius id eſſet creditu, ſi ejus effuſionis indicium aliquod præceſſiſſet, velut in Virgine, & Clerico non unum prægreſſum animadvertimus. Cachectici prius erant uterque, & illa quidem uſque adeo, ut cyſtis nullum bilis veſtigium ſervaret; unde aliquis poſſet cui forte illa Drakii (1) improbabilis alioquin ſententia placeret de felle menſtruorum cauſa, argumentum ducere hac diuturna ſuppreſſione eorum ſpectata, ad eandem ſententiam quadantenus confirmandam. Clericus vero urinas rubras, nocturnum autem ſomnum habebat turbatum. Denique; ut cetera omittam; neutrius fuerat prorſus integra reſpiratio. Quod etſi in cachexia eſſe ſolet; tamen & ſanguis in ea ſolet plurimo ſero abundare, & hoc facile hic illic deponere. Itaque ſi in his duobus exiſtimes, ſeri partem in thorace antea ſtagnaſſe, quam morbus noviſſimus reliquam adderet; facile aſſentiar. Nec in Sene tamen idem pertinaciter negabo, cum prægreſſa potuerint ob id quoque Valſalvæ eſſe incognita, quod decrepiti ſua pleraque incommoda ætatis potius quam morbo, adſcribere ſoleant, eoque negligere: mirum autem videatur, tantam aquæ copiam tridui ſpatio in thorace acervari omnem potuiſſe. Cæterum cave credas quod in tribus hiſce non diffiteor, in reliquis peripneumonicis quibus in thorace ſerum ſit effuſum, locum habere. Nam & Coiterus, ut alias (2) ad te ſcripſi, inter morbos *quos pectoris hydrops comitatur*, eſſe, animadvertit, *peripneumonias*, & in noſtris quoque, & Valſalvæ Obſervationibus tot reperies, in quibus uterque morbus conjunctus eſt, ut veri ſimile non ſit, eos omnes antea thoracis, & pericardii hydrope (nam hic quoque ſæpe adjungitur) laboraſſe. Quin pleroſque eorum, cum pulmonis inflammatione correpti ſunt, ſaniſſimos fuiſſe, conſtat; ut cum egregio aliquis

(1) Anthropol. book 1. ch. 23.

(2) Epiſt. 16. n. 33.

a labore calens, aeri ſe præfrigido expoſuit. Quod ſi huic inde & ſanguinis per pulmonum vaſcula circumitio retardetur, & humoris ex intima Aſperæ arteriæ, extimaque totius corporis ſuperficie inviſibiles quidem, ſed innumeræ jugiter prodeuntes particulæ cohibeantur: hæ per alia aliarum membranarum foraminula exitum molientur, earumque præſertim, quæ magis tunc calentes, magis quoque patulos habebunt poros, hoc eſt thoracem intus, ejuſque viſcera conveſtientium: iſque erit exitus tanto facilior, quanto difficilior ſanguinis per pulmones tranſitus, & moræ propior, quantoque crebriores, & validiores ad hunc expediendum thoracis conatus ſive reſpirando, ſive tuſſiendo. Sic enim ſimul ex membranarum poris uberius humor exprimetur: qui cum ſemel laxati fuerint, & dilatati, vel per ſe pergent exitum ſero faciliorem præbere. Hæc autem omnia in iis magis fient, quorum tum eæ membranæ magis erunt ad id paratæ atque diſpoſitæ, tum ſanguis magis fœtus aqueis corpuſculis. Quod ſi utrumque horum, & eorum quæ modo dicta ſunt aliqua contra ſe habebunt; tunc aut levior, aut nulla ſeri in thoracem, & pericardium erit effuſio. Nam vel in hactenus propoſitis obſervationibus, ut partim ſunt in quibus aqua in thorace, & pericardio inventa deſcribitur, ſic partim ſunt in quibus non memoratur, aliqua etiam in qua (1) diſerte adnotatur, nihil aquæ in pericardio fuiſſe. Verum hic duos in quibus plurima fuit, Juvenes proponemus, quorum hiſtorias nos tibi alias (2) pollicitos eſſe, meminimus.

35. Juvenis annorum propemodum viginti quatuor pungente corripitur dolore in læva thoracis parte, difficile reſpirat, multum ſitit; tuſſit; ſed nihil exſpuit. In affectam dumtaxat partem decumbit, demiſſoque capite minus incommode agit. Tandem in dies graviore facta reſpirationis difficultate, decimo ſexto die moritur. Pulmo ſiniſter undique nectebatur valide cum proximis partibus, eratque inflammatus; quin circa claviculam jam ſuppuratus. Pericardium ingenti erat humoris copia dilatatum; ut hic merito ejus hydrops vocari poſſet. Parietibus erat valde craſſis, hiſque interius, ut cordi exterius, concretiones quædam albidæ ſubſtantiæ nonnullis in locis adhærebant. Cor quoque mole auctum erat: quod dum ſecaretur, fluidus ex ejus ventriculis ſanguis emanavit. In iiſdem tamen inerant & polypoſæ concretiones, major in dextero, minor in ſiniſtro.

36. Alter, qui duobus circiter annis minor erat illo de quo modo dictum eſt, primum de dolore in ventre conqueſtus, hoc deſinente, dolore corripitur in thorace cum difficili reſpiratione, tuſſi, & ſiti moleſta. Pronus aſſidue cubat ſic tamen ut in dexterum vergat latus: caput autem ſubmiſſum tenet, ut plerique eorum ſolent quibus pericardium ingenti aquæ copia turget. Denique ingraveſcentibus ſymptomatibus, circa diem obiit eundem quo prior, decimum ſextum. In thoracis ſiniſtra cavea limpida ſtagnabat aqua, in qua ſanus, & ſolutus undique erat pulmo. Induratus vero, proximiſque partibus, & præſertim verſus ſcapulam valide annexus, qui in dextera: ubi humor erat vaccini ſeri ſimilis, in eoque concretiones quædam, referentes albumen in calida denſatum. In pericardio omnino ſimilis humor, ſimilibuſque cum concretionibus, interiori ejus faciei, cordis autem exteriori annexis ea copia inerat, ut pericardium hinc diſtentum, ingens occuparet thoracis ſpatium. Cordis ventriculi concretiones polypoſas dexter majorem, ſiniſter minorem continebant.

37. Quæ ad pericardii hydropem attinent, alibi (3) ex duabus hiſce Obſervationibus excerpſi, ac perpendi.

De concretionibus autem interius illi, & cordi exterius adhærentibus, aut in effuſo in thoracem ſero innatantibus, duratumque albumen referentibus,

(1) Supra, n. 24. (2) Epiſt. 16. n. 45. (3) Ibid.

non ſecus habendum eſt, ac de cæteris quæ aut in *gelatinæ*, aut in membranarum modum alias innatant, aut inſtar reticularis corporis, aut tunicæ alicujus, memoratarum partium ſuperficiei, ſæpe etiam pulmonum, & pleuræ impoſitæ reperiuntur, quemadmodum in hac Epiſtola (1), in aliiſque (2) deſcripſimus, & deſcribemus. Scilicet quod ego alibi, Valſalva autem etiam ſupra (3) diſerte dixit, ex concreta fiunt portione effuſi ſeri. Namque ut membranarum pori magis, aut minus ob eas cauſas quæ paulo ante (4) indicatæ ſunt, dilatantur, ita cum ſero plures, paucioreſve, craſſiores, aut tenuiores, quæ concreſcere poſſint, particulæ effunduntur, eoque varias iſtas concretiones tunc præſertim, ut opinor, efficiunt, cum languidior factus cordis, & pulmonum, & caloris ipſius motus, & denique poſt mortem omnino ceſſans, ſerum jam minus, aut nihil agitat, eaſque inter ſe implicari, aut etiam deponi particulas ſinit. Atque hæc ſcripſeram, cum forte incidi in Opuſculum Viri Docti, qui circa ejuſmodi concretiones plura experiens, ejuſdem ac Valſalva, & ego, naturæ exiſtimat; ſed in explicatione ut quædam habet in quibus convenimus, ſic & alia viciſſim in quibus diſcrepamus, cujuſmodi tamen de rebus ego quidem libenter non ſoleo diſputare. Illud potius dicam, nihil crebrius contra atque ipſe videtur credere, quam iſtiuſmodi concretiones occurrere, cum ſerum in thorace, aut pericardio multum deprehendimus, quemadmodum hæc, aliæque noſtræ oſtendunt Epiſtolæ, præſertim cum pulmo *valde durus eſt... æquabiliter*, & *ſolito major*, & *plus ponderans*, hoc eſt, ut nos intelligimus, inflammatus. Sed & præter noſtras obſervationes, aliæ, nec paucæ, aliorum ſunt vel in IV. hac; ne longius abeamus; Sepulchreti Sectione, ut Panaroli (5), qui cor totum albidum, & *tomentoſum* ob materiam, *tunicæ* ipſius adhærentem, propoſuit, ut Harderi (6), qui pericardium *intus hiſpidum*, & *velut holoſerico obductum* deſcripſit, cor autem *lympha craſſa circumdatum*, quæ *corticis in modum illud ambientis detrahi* potuit, atque ut una plures obſervationes complectar, ut Guarinonii (7), qui *vidiſſe ſe*, affirmat, *pleroſque lateris dolore & peripneumonia oppreſſos & extinctos* in *quibus* vitioſa materia *cordi loricam albam efficeret*, ſive *cor quaſi lanugine, aut calce cooperiret* (8), ut ſupra (9) dixerat, ubi etiam teſtatur, in illiuſmodi cadaveribus non modo ſe *cavitatem thoracis ſæpiſſime aquoſi, albi tamen, humoris plenam conſpexiſſe*, ſed & *pulmones plenos, & duros*, quemadmodum antea (10) indicatum eſt, & *ſua membrana craſſiſſima facta deterſos, ac ſi eryſipelate fuiſſent affecti*. Videor autem hic mihi, ſecundum multiplices obſervationes meas quæ ſæpius, & quæ rarius occurrant, ſpectando, poſſe facilius credere, craſſiorem concretionem membraniformem, pulmonibus impoſitam, a Guarinonio fuiſſe conſpectam: nec ſine omni ſuſpicione ſum, concretionem fortaſſe ejuſdemmodi, ſed tenuiorem, fuiſſe, quæ ſupra (11) a Valſalva dicta eſt membrana extima a duro Senis pulmone facillime ſeparabilis.

38. Sed tu magis fortaſſe aves ſcire, cur in quibuſdam ex poſtremo allatis peripneumoniæ hiſtoriis nonnulla pleuritidis indicia fuerint, ut in priore Juvene pungens dolor, in Sene autem de quo ante ipſum proxime ſcriptum eſt, pulſus durus? Primum igitur, quod ad pungentem dolorem attinet, ſic habeto, qui inter Recentiores docte atque ingenioſe pro vetere pleuritidis ſede ſteterunt, vel ipſos non unum modum ultro agnoſcere, & proferre, quo, ſolis pulmoni-

---

(1) n. 20. 30. 32.
(2) Epiſt. 16. n. 17. 30. 38. & Epiſt. ſeq. & aliis.
(3) n. 30.
(4) n. 34.
(5) Obſ. 20. §. 7.
(6) In Additam. Obſ. 11.
(7) Ibid. Obſ. 2. §. 2.
(8) Vid. Epiſt. 45. n. 16.
(9) Obſ. modo cit. §. 1.
(10) n. 21.
(11) n. 33.

bus inflammatis, molestus dolor, atque etiam acutus percipi queat: eosdemque minime diffiteri, pleuritidem, absolute loquendo, absque hoc dolore acuto punctorio, vel saltem levi tantum comitatam esse posse: quorum omnium fac memineris; vera enim sunt, & cum Valsalvæ, nostrisque Observationibus (1) videbis esse congruentia. Quæ sicuti inter relegendum has Epistolas libenter cognovimus, ita etiam libenter vidimus, qua ratione alii Præstantissimi Viri non dubitent, quin pulsus in peripneumonia modo esse possint duri, modo autem molles. Quamvis enim pulmonum arteriæ, si Bronchiales excipias, non sint, ut cæteræ omnes, & in his Intercostales, cum Aorta continuatæ, ut cum hac tota suas possint communicare irritationes; tamen irritata pulmonum vasa ea vehementia sanguinem urgere in sinistrum cordis ventriculum, ut hic irritatus sanguinem vehementer in Aortam compellat, sicque ipsam irritet, donec ob auctam inflammationem pulmonum compressa, & impedita horum vasa minus vehementer, minorique copia sanguinem in eum ventriculum, & hic in Aortam impellat, sicque hac minus, minusque irritata, minus duri pulsus atque adeo molles fiant. Quæ omnia tum de pungente dolore, tum de pulsus duritie in peripneumonia hic tibi volui commemorare, ut quæ ex his licet, addere possis ad illa per quæ utrumque in Matrona, cujus casum multo superius (2) descripsi, tibi explicare conatus sum, itemque ad ea per quæ in propositis Sene, & Juvene singula aliter nunc explicabo. Durities enim pulsus in Sene annos jam nato septuaginta quatuor magis fortasse ætati qua rigent omnia, quam morbo, videri potest adscribenda. In Juvene autem pungentem illum dolorem si ad validam inflammati pulmonis cum pleura connexionem retulero; nonne ita rem potero declarare, ut pleuram, quamvis haud inflammatam, distrahi intelligas, quoties distentus jam, sed non omnino, ab inflammatione pulmo, inspirato aere magis distenditur, & hoc ipso omnia superficiei suæ puncta aliud ab alio dimovere, & quod consequitur, annexam pleuram quasi divellere conatur. Sic ferme expositum videbis in Sepulchreto (3) casum hujus nostri similem. Num ergo, inquis, pungens dolor eos omnes afficit quorum inflammatus pulmo ad pleuram adhæret? Non utique omnes, quod plures vel in hac Epistola Observationes ostendunt; nam ut in earum aliqua pungentem scribere dolorem Valsalva forte oblitus sit; in tot reliquis oblitum esse, non est credibile. Quid ergo est? Aliis fortasse minus arcta pleuræ, & pulmonis connexio; aliis pulmo superficiem versus adeo inflammatione impeditus, ac durus, ut ibi ab inspirato aere distendi non possit; aliis denique esse alia causa potuit, cur vel ea posita connexione, dolor tamen pungens non fuerit. Nam quare hic sit, aut non sit, aliquando causa in propatulo est; aliquando, ut verum fatear, non ita facile occurrit. Utrumque ex proximis intelligere poteris Observationibus.

39. VIR annorum circiter sex & sexaginta, cum diu catarrhalem exspuisset materiam, denique ex frigidi aeris injuriis corripitur dolore pungente sinistri lateris, plurimum tussit, febricitat. Cum a doloris usque principio ingentem semper expectorasset materiæ copiam crassæ, flavæ, lineisque sanguineis paucis distinctæ, tandem sputo suppresso interit septimo die. IN THORACIS sinistro cavo aqua erat similis seri vaccini; pulmo autem prædurus, ad mediastinum, & pleuram, costas succingentem, valide adhærebat. Eodemque pacto pulmo dexter mediastino, & pleuræ qua diaphragma, & præsertim qua anterius summas costas convestit, alligabatur. Ad hunc ultimum locum latebat in pulmone ulcus cancrosum, sedes fortasse morbi inveterati. Minor in sinistro cordis ventriculo fuit polyposa concretio; in dextero autem multo major, cui concreti san-

(1) Vid. histor. seqq. & Epist. 21. n. 17. & histor. seqq.

(2) n. 9. & 10.

(3) Sect. hac 4. in Schol. ad §. 10. Obs. 20.

guinis copia adhærebat. In Ventre animadversus est lienis color ad rubrum inclinans.

40. Si de sede antiqui morbi, Valsalvæ conjecturam merito probas; intelligis sane, quid catarrhalis materiæ nomine ægris interdum, utinam ne & Medicis quibusdam, imponat. Sed hoc in transitu. Hic illud potissimum attendas velim, quo in latere pungens erat dolor, in eo quoque inflammatum pulmonem valide ad pleuram adhæsisse; inflammatum, inquam; tametsi Valsalva eam quæ in ejusmodi morbo non prorsus defuisse, intelligitur, spirandi difficultatem, non secus ac in sequenti, in aliisque Observationibus febrem omisit, cum titulum iis, ut huic quoque, adscripsisset illam *De Pulmonia.*

41. MULIEREM annos natam sexaginta prehendit pungens dolor in dextera thoracis parte, ut in hanc cubare nullo pacto possit. Tussi vexatur; pauca exspuit: difficile quidem, sed non difficillime, respirat: viribus est omnino prostratis. Remittit postea dolor, ut sine ullo labore decumbere jam possit in latus dexterum. Sed interea magis in dies deficiente pulsu, ægra quoque deficit. THORACE aperto, uterque pulmo adhærens pleuræ invenitur; sed dexter arctius. Hic totus, & superiore præsertim parte induruerat: in qua abscessus erat, quo inciso, multum seri effluxit fusci coloris. Hoc ipso colore proxima quoque pulmonis substantia infecta erat, & sphacelo quodammodo correpta. Sinister pulmo, non ut dexter ex uno, sed pluribus ex lobis constans, qua dorsum spectabat, leviter inflammatus, totaque extima superficie reliqua nigris hic illic maculis erat distinctus. In pericardio multa aqua. In cordis utroque ventriculo magnæ polyposæ concretiones; sed longe major in dextero. Ventre quoque dissecto, intra extimam lienis partem corpus quoddam inventum est osseum, figura omnino sphærica. Cæterum in hujus mulieris vasis sanguis pene totus concretus fuit.

42. Osse in liene, & majori in sinistro contra atque inveniri solet, quam in dextero pulmone, loborum numero hic omissis, tanquam alio pertinentibus; nisi forte ob inflammationem tres dexteri pulmonis lobi in unum coaluisse videbantur; præclare intelligis, cum illa in sphacelum cœpit degenerare, eam doloris remissionem secutam, quæ interdum Medicis quibusdam, cætera non attendentibus, turpiter imposuit, ut in Sectione hac Sepulchreti (1) etiam vides. Sed priusquam ad sphacelum fibræ quadantenus laxarentur, inflammatus is qui pleuræ arctius adhæserat, pulmo, ipsam adeo divellebat, ut propter doloris vim non posset mulier id latus cubando premere, quod cæteri, cum doloris vehementia non tanta est, premere plerumque solent peripneumonici, iique præsertim quibus pariter ad pleuram annexus est pulmo. Quin etiam illi qui vetustis, recentibusque temporibus pleuræ inflammationem sine pulmonis inflammatione sæpissime accidere, non dubitabant, pleuriticis *decubitum in latus inflammatum facilem esse*, docuerunt; *in sua enim ipsius sede* (pleuram) *collocari: in oppositam vero partem decubitum dolorem concitare; a pondere enim, & phlegmone, & suspensione in omnes membranæ* (pleuræ) *continuas partes .... dolorem protendi.* Quæ verba, & explicatio sunt Aretæi (2). Ad quam hæc etiam alia addita fuit explicatio, quod sicuti certum est, compressum in cubando latus, multo minus inter respirandum agitari, quam oppositum, quippe liberum; sic minus agitari, extendive pleuram, apparet, quæ compresso, quam quæ libero adhæret lateri. Quas explicationes quatenus ad pleuram transferre liceat, ad quam inflammatus pulmo annexus sit, vides. Sed interdum tamen illi iidem aliter accidere circa decubitum, animadverterunt; ut patet apud Cælium Aurelianum (3), ubi alia

(1) Obs. 22.

(2) Morb. Acut. l. 1. c. 10.

(3) Acut. Morb. l. 2. c. 16. n. 98. edit. Almelov.

insuper pronitur explicatio. Quam tamen si consideres; iis convenire, intelliges qui facilius in latus affectum cubant, non *quibusdam* illis, qui *supra patiens latus jacere prohibentur*; ut vel hinc appareat, hos rarius, primos autem creberrime occurrere. Neque enim obstare debent quæ antea (1) apud Cælium leguntur: *sequitur etiam ægros supra id latus jacendi difficultas, atque cum se supra contrarium latus verterint, dolor.* Nam etsi *id latus* nequeo cum aliis intelligere quod sanum est, tum quia Cælius sanum latus non memoraverat, sed ægrum, tum etiam quia sic *contrarium*, quod continuo memorat, *latus*, ægrum deberem contra frequentissimam observationem intelligere; tamen aut in mendosissimis alioquin codicibus ibi vitium suspicor, ut puta si ultima *jacendi* syllaba, ab oscitantibus librariis repetita, pro *facilitas*, aut *facultas* orta esset vox *difficultas*: aut si *difficultas* legendum est; sic accipio ut molestiam quidem a decubitu vel in ægrum latus intelligam, nullo tamen modo cum eo dolore comparandam, quem facit decubitus in contrarium latus. Sic etiam in proposita muliere Valsalvam quidem indicasse impotentiam video cubandi in latus affectum; sed non propterea crediderim, non multo majorem fuisse cruciatum, si mulier in sanum latus jacere conaretur: neque enim id negat: aut si non fuit; redire ad id cogor quod supra (2) fassus sum ultro, difficilis decubitus causas non semper in propatulo esse; ut si, exempli causa, non modo pleura, sed & periosteum, costas undique succingens, ob arctissimum in hac muliere pulmonis nexum, & pulmonis, tum inflammatione, tum abscessu distenti, ita fuisset distractum, ut premi incumbentis corporis pondere sine eximio dolore non potuisset. Utcumque id est, etsi Albertinum memini dicere, in peripneumonia decubitum modo in affectum, modo in oppositum latus esse faciliorem; tamen & Valsalvam memini, cum id fateretur, sic distinxisse, ut illud in plurimis, hoc vero in nonnullis dumtaxat, sibi animadversum asseveraret, id quod Observationes quas scriptas reliquit, inter se collatæ, satis confirmant.

43. Virgo annos nata viginti duos fixo dextri lateris pungente dolore cum tussi, sputo, difficili respiratione, & febre corripitur. In nullam partem cubare, nisi in dexterum latus potest. Progrediente morbo, sputum sanguine tingitur, qui uno die non paucus prodit. Aliquot ante mortem dies doloribus ad ilia vexatur. Nono autem, convulsivis accedentibus motibus, in sinistrum decumbens latus, e vivis excedit. In Ventris cavo serum animadversum est, lien prægrandis, & Tenuium intestinorum pars major inflammata. Thorace dissecto, pulmo dexter pleuræ arcte adhærens inventus est, totaque ejus substantia inflammatione magna affecta, & ulcere insuper qua pleuram spectabat certo in loco, inter quod ulcus, & pleuram serosa erat materia. Pulmo autem sinister, præterquam ad atrum vergebat colorem, nigris quoque hic illic maculis distinguebatur. In sinistro pariter thoracis cavo aliquot erant seri unciæ. In corde concretiones duæ polyposæ: quarum minor in sinistro latebat ventriculo; major totam auriculæ dexteræ, multum dilatatæ, caveam implebat.

44. In quibus sanguis est ad faciendas inflammationes idoneus, haud raro accidit, ut plures Pares aut simul, aut una post aliam inflammentur, thoracis præsertim, & ventris. Cujus rei præter Virginis hujus exemplum vel in his Litteris alia videntur subindicari; nam in Viro de quo paulo ante (3) dictum est, lienis color ad rubrum inclinabat sub inflammato pulmone: in Juvene autem (4) priusquam pulmo inflammaretur, dolor in ventre quid alicui hujus visceri mali immineret, significaverat. Cæterum huic Virgini pungens dolor mitior videtur fuisse, quam Mulieri cujus novissime (5) exposui historiam. Virgo enim, quod Mulier non poterat, in affectum cubabat latus, quanquam & in

---

(1) L. eod. c. 14. n. 91. (2) n. 23. (3) n. 29. (4) n. 36. (5) n. 41. 42.

alterum tandem jacuit postquam serosa ulceris materia laxavit pleuræ fibras, ut distractionem facilius ferret ab appenso pulmone. Ab hujus igitur, & pleuræ nexu causam pungentis doloris ea ratione quæ supra (1) indicata est, repetere licuit in his quidem tribus Observationibus. In totidem vero quæ sequuntur, indidem repetere, nisi forte per conjecturam non licebit.

45. VIRUM quinquagenarium postridie Kal. Martii prehendunt acuta febris, laboriosa respiratio, dolor a sterno usque ad medios ferme abdominis musculos, tussis permolesta, quippe magnum dolorem faciens ad mamillam sinistram, & costas nothas. In neutrum potest latus decumbere: non exspuit: quincto morbi die moritur. IN STERNI exsectione paucum serum fuscum e sinistro thoracis cavo emanavit. Qui in eodem cavo erat pulmo valde induruerat, ad subviridem colorem vergens, nigrisque distinctus maculis: cum secaretur, serosa, ac putrida colluvies cum misto sanguine erumpebat. In cordis ventriculis polyposæ concretiones.

46. Hoc in casu liquet utique, in quem exitiosum morbum pulmonis inflammatio degenerasset. Verum non liquet, cur decubitus neutrum in latus ferri posset, neque cur dolor a sterno ad medios ferme abdominis musculos pertineret; nisi forte permolestam, irritamque tussim accuses, a qua magnus certe ille dolor ad mamillam sinistram, & costas spurias fieri credebatur. Qui, si ut videtur, ac solet, pungens erat; satis ejus causa non intelligitur, nisi conjicias omissam forte a Valsalva inflammati pulmonis ad hæc loca adhæsionem: qua posita, facilius appareat, quomodo in exsectione sterni, cum thoracis neutra cavea sero esset plena, prodire illud paucum, fuscumque serum potuerit e sinistra quidem thoracis parte, scilicet ob laceratam superficiem annexi, & putrida, serosaque colluvie redundantis pulmonis. Sed hæc ex conjectura dumtaxat. Quod si cum ista peripneumonia conjunctam pleuræ inflammationem legeremus; pleraque intelligere facilius liceret, quæ sane in pleuriticis quibusdam contingunt, & a Cælio quoque Aureliano (2) adnotantur, ut dolor ad *pectus, atque ilium, & jacendi negata, atque displicens omnis positio.*

47. JUVENIS annorum circiter viginti sex pungente corripitur dolore in dextera thoracis parte, cum febre, & tussi. Parum exspuit. Circa octavum diem accedit delirium, noctu præsertim. Dolor abit; sed respirationis difficultas semper gravior fit. Facilis est decubitus in utrumlibet latus. Die tandem decimo obit. PULMONES ambo induruerant toti, ambo dorsum versus ad pleuram erant alligati; sinister etiam a latere. Præterea cum substantia quædam alba, quasi membranacea, universæ pleuræ, & pulmonibus imposita esset, quasi reticularis instar cujusdam corporis laxi, & mollis; per hanc tamen nonnullis in locis pleura, & pulmones inter se erant firmiter colligata. In utroque thoracis cavo, sed magis in dextero, multus erat humor colore similis seri vaccini: qui tametsi, sepositus nullam, ut alias quoque animadversum fuerat, separationem ostendit: igni tamen impositus, sanguineis instar seri concrevit. Pericardium sero turgebat. Concretiones polyposæ, in dextero cordis ventriculo major, in sinistro minor.

48. Cum inspectum non fuerit cerebrum; scire haud licet, an ibi quoque secundum ea quæ paulo superius (3) dicta sunt, aliquid fuerit inflammatorii, cui delirium imputandum. Huic autem imputo quod sine ratione dolor abierit, eoque facilis decubitus factus fuerit in utrum liberet latus. Nam *quibus causa doloris, neque sensus ejus est, his mentem laborare*, post Hippocratem (4), ut nosti, admonuit Celsus (5). Sed pungens dolor cur in dextra fuerat thoracis parte,

(1) n. 38.
(2) Acut. Pass. l. 2. c. 14.
(3) n. 44.
(4) S. 2. Aph. 6.
(5) De Medic. l. 2. c. 7.

cum pulmo quidem, non dexter, sed sinister, ad pleuram esset a latere alligatus? Neque enim alligatio ad dorsum spectanda est, quia nec ibi dolor, & alligatio pulmoni ibi erat utrique communis. An igitur quæ alligationes sub molli illa, de cujus origine, & natura satis antea (1) dictum, quasi membrana quadam latebant, eæque satis firmæ, hic magis a nobis attendendæ sunt? Verum hæ nonnullis in locis, atque ut videtur, utrobique indicantur. Reliqua igitur conjectura est, majores illas, firmiores, & delirio priores fuisse quæ in cavo erant dextero, in quo etiam plus effusi humoris inventum est.

49. MULIER annos nata ad sexaginta, habitu gracili, & temperamento sanguineo, febre prehenditur vehementi, sicca tussi, & pungente sinistri lateris dolore sic tamen, ut si in hoc cubet, non multum doleat. A sanguinis missione adeo remittitur dolor, ut jam possit in quamcunque partem decumbere. Febris dumtaxat, & sitis urgent. Crassa aliquando exspuit. Gravior fit respiratio. Tandem die decimo tertio moritur. PULMO sinister omnino solutus, a pleura; quæ prorsus illæsa erat; subalbidus, nigris distinctus punctis, carne durior, nonnulla ostendit tubercula, sanie scatentia. Pulmo sinister (*sic*) superius quidem pleuræ per se adhærebat; sed longe minus erat vitiatus, quippe nigris tantummodo conspersus maculis, & jugulum versus durior, parvum abscessum continebat. In pericardio seri uncia. In cordis ventriculo dextero polyposa concretio magna, majori tamen sui parte auriculam implens, indeque se in vasa producens. In sinistro ventriculo erat altera; sed minor.

50. Hic vero qua conjectura utemur? Ea videlicet quam manifestus, sed facile condonandus, Valsalvæ, vel potius ejus calami error suppeditat. Cum enim singulos pulmones describens, neutrubi dexterum, sed utrobique sinistrum nominet; liberum nobis est suspicari, quem primo loco descripsit, fuisse dexterum: quem secundo, fuisse sinistrum. Ita res facile explicabitur. Hactenus per conjecturam causam deducere coacti sumus pungentis doloris a pleuræ, & pulmonis connexione. Sed historiæ quædam sunt, in quibus præter eam connexionem, etiam inflammatio aliqua pleuræ fuit, pungens vero dolor non fuit, quem tamen plures ab hujus membranæ inflammatione repetebant. De eo genere præter aliam quam alibi (2) proferam, hæ duæ sunt quæ sequuntur.

51. JUVENIS annos plus viginti natus, qui chronica antea febre laboraverat, acuta corripitur cum dolore pectoris, difficultate respirandi, tussi, & paucæ materiæ exspuitione, sanguineo colore tinctæ. Hic primis acuti morbi diebus plerumque, ultimis assidue in sinistrum jacebat latus. Circa decimum sextum est mortuus. IN VENTRE splen triplo major. Thoracis universum sinistrum cavum suus pulmo omnino replebat; adeo hic intumuerat! durus totus, & inflammatus, pleuræ autem undique annexus: quæ levi dumtaxat suffusa rubore, inflammationis inchoamentum exhibebat. Pericardium humore, sero vaccino simili, non opplebatur modo; sed valde etiam distendebatur, ejusque humoris nonnulla concrementa per cordis faciem sternebantur. In hujus singulis ventriculis singulæ inerant polyposæ concretiones exiguæ, & flaccidæ; paulo tamen major quæ in dextero: majoresque ab singulis in auriculas, & venas ferebantur productiones, quam in arterias.

52. En jam tertium in hac una Epistola (3) qui post diuturnam febrem lienem habuit ingentem. Alios autem alibi quoque (4) adjiciemus. Sic etiam lienis infarctum *post omnem febrem chronicam, præcipue quartanam, in Hungaria constanter observari*, leges apud Cl. Kramerum (5); non modo in cadaveribus quorundam,

(1) n. 37.
(2) Epist. 45. n. 26.
(3) Vid. supra, n. 2. & 30.
(4) Epist. 31. n. 2. & Epist. 36. n. 17. 18.
(5) Vid. Commerc. Litter. A. 1738. Hebd. 15. n. 2.

febribus

febribus intermittentibus defunctorum scirrhosos lienes animadversos videbis a Cl. Hoyero (1). Porro qui ejusmodi lienis morbis tenentur, quanto facilius in peripneumoniam incidant, ab Doctissimo Fantono (2) indicatum est. Quod ut Rhedario illi (3), & Clerico (4), ita huic etiam accidit Juveni. In hoc quidem inflammati pulmonis connexionem cum pleura fuisse, vides, & præterea membranam hanc, inflammatione haud prorsus carentem; dolorem tamen qui pungeret, memoratum non vides. Quod si pleuræ inflammationem, quippe hic levissimam, forte contemnis; at pulmonis cum ea connexionem longe amplissimam attendes. Quid ergo est? Tanta illa ejusdem pulmonis magnitudo, suum ut cavum prorsus oppleret, cum duritie quoque superficiei (5) conjuncta, fortasse efficiebat, ut pulmonis neque pondus, quippe undique suffulti, neque distentio ab inspirato aere, quippe non cedente superficie, afferre molestiam posset, eoque minus, quo magis & magnitudo, & durities progrediente morbo augebantur. Itaque primis diebus plerumque, ultimis assidue æger in affectum cubabat latus.

53. FAMULUS Equitis cujusdam, annos natus ad quinquaginta quinque, de dolore queritur in medio thoracis: in dorsum cubare dumtaxat potest, & nonnihil in latus sinistrum. Erecta cervice spirare cogitur. Die sexto interit. PULMO sinister dorsum versus, totus, multumque induruerat, & pleuræ quæ aliquantum rubebat, adhærebat valide, etiam qua hæc diaphragma convestit. Pulmo dexter sanus erat; quanquam in eo thoracis cavo paululum serosæ materiæ animadvertebatur similis puri. Aqua in pericardio turbida. In cordis ventriculo dextero cum polyposa concretione sanguis erat in grumos coactus: qui alibi aliquem fluorem servabat.

54. Historia hæc satis, quod ad propositum spectat, similis prioris, si ad similem modum tum quod ad observationem, tum quod ad explicationem pertinet, a te intelligitur; non est cur plura addam. Verum scire fortasse cupis, an pungens dolor tunc saltem vexet cum pleuræ inflammatio perfecta est. Duos hujusmodi subjiciam casus, ex quorum primo vexasse, intelliges; ex altero autem non vexasse.

55. VIRO illi, cujus diuturna, & varia mala, ad ventrem fere attinentia, vitiatumque inventum jecur satis descripsi Epistola Anatomica III. (6), accessit denique dolor pungens in læva thoracis parte, & difficultas in hanc cubandi, cum facile posset in alteram, tussis quoque, & sputi, in principio, aliquantum. Sputo suppresso, circa decimum ab illius doloris initio diem excessit e vita. PULMONIS sinistri pars superior tota in tumorem obduruerat, proximas undique partes comprimentem, nonnullisque in locis per tenuia filamenta se pleuræ annectentem: quæ & ipsa inflammata erat. Dexter autem pulmo, valide alioquin cum pleura nexus, ut vix posset sine laceratione separari, inventus est sanus. In pericardio mediocris aquæ copia. In cordis thalamis polyposæ concretiones, in sinistro exigua, ad arteriam magnam porrecta, in dextro major, pertinens ad venam Cavam, & ad arteriam Pulmonarem.

56. VIR annorum circiter quinquaginta, qui multos jam annos lepra dextro in femore laboraverat, angina prehenditur. Hæc cum ad biduum perdurasset, desiit in dolorem quendam dorsi: cui postmodum accessit sicca tussis, ingens sitis, decubitus in sinistrum latus, cum in dexterum ferri non posset, item dolor quidam gravans, qui zonæ instar in imo thoracis percipiebatur. Etsi febris ultimis diebus videbatur mitis, neque præter ea quæ diximus, signa ulla fuis-

(1) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 68.
(2) Schol. ad Patris Obs. Anat. Med. 27.
(3) n. supra indic. 2. & 30.
(4) Ibid.
(5) Vid. supra, n. 38.
(6) n. 9.

ſent quæ thoracis inflammationem indicarent; tamen æger mortuus eſt nono ex quo decumbere cœperat, die. Thoracis ſiniſtrum cavum plenum ſeri purulenti repertum eſt: quo ex ſero quædam concreverat quaſi membrana, quæ pleuræ adhærens, hujus corruptionem mentiebatur. Pleura tamen, illi ſubjecta, inflammata erat; nec diſſimile quidpiam pulmones, quamvis leviſſime, paſſi fuerant. Exiguæ autem polypoſæ concretiones in magnis ad cor vaſis latebant.

57. Pungentem in hac, ut in ſuperiore hiſtoria memorari dolorem, non vides; tametſi pleuram in hac quoque inflammatam legis: imo, ſi cum pulmonibus conferas, ejuſmodi inflammatione affectam, ut ob hanc potiſſimum homo interiiſſe videri poſſit. Rara autem propter hoc ipſum uſque adeo Obſervatio hæc eſt, ut inter omnes ſive meas, ſive quas Valſalva ſcriptas reliquit, ei ſimilem non meminerim offendiſſe. Sed & Nannius (1) cum plurimos thoracis inflammatione ſublatos incidiſſet, præcipuamque læſionem in cæterorum pulmonibus deprehendiſſet; vix unum, aut alterum invenire potuit, quorum pleura dumtaxat inflammatione affecta eſſet; eos autem morbus intra biduum ſine ſputo ſanguinis interemerat. Quam ob rei raritatem, & mortis ab ea tantum cauſa intelligendæ difficultatem, & tunc dubitavi, & adhuc dubito, an potius febris peſſimi generis cum ea inflammatione conjuncta, homines confeciſſet, præſertim cum quandam ſolum pleuræ partem in iis ſe diceret Nannius inflammatam reperiſſe. Nam ſi pleuram totam ab axillis uſque ad ſeptum tranſverſum inflammatam conſpexiſſet, qualem unum, aut alterum caſum, haud plures, ex Diemerbroeckio in Sepulchretum (2) referri vides; aliquanto minus dubitaſſem; quanquam in priore hujus caſu erat inſuper pleuræ ſuppuratio, ex ejuſque abſceſſu effuſio puris in thoracem; in altero autem ea cauſa præceſſerat, quæ vel ſola poteſt citam mortem afferre, magnus videlicet frigidæ cereviſiæ hauſtus in exæſtuante. Quod ſi pariter deſcriptæ: non verbo, ut ibidem (3), indicatæ uſquam legerentur cunctæ Obſervationes Williſii, & Riverii; quot tandem eſſent & quales, cognoſcere, & exiſtimare poſſemus. In noſtris certe regionibus quam rariſſimum eſſet, ſi quis in iis quos interna ſuſtulit inflammatio thoracis morbi *ſedem in pleura conſiſtere*, aut hanc *ſolam corruptam & putrefactam* inveniret.

58. Sed & perraræ apud nos ſint pleuritides, neceſſe eſt, quales tam crebræ occurrebant Diemerbroeckio, ut ſe in *multa pleuriticorum ſectione*, ſcriberet (4), *nunquam pleuritidem illæſa pleura factam inveniſſe; ſed in quibus pulmo pleuræ affixus adhærebat, in iis pulmonem, qua parte pleuræ adnectebatur, ſimul etiam affectum vidiſſe: in aliis vero, quibus pulmo liber a pleura erat, cum nihil affectum fuiſſe:... tertiæ* autem, *vel quartæ* dumtaxat (non pleuriticorum, ut quidam intellexerunt) ſed *hominum parti contingere*, ut pulmo pleuræ affixus adhæreat. Lege enim omnes quas hactenus propoſuimus, undetriginta Valſalvæ Obſervationes: lege etiam noſtras, quas brevi ad te mittemus, duodeviginti. Ut nobis cadavera offerebantur eorum quos internæ thoracis inflammationes ſuſtulerant, promiſcue incidimus. Quid ego deprehenderim, videbis (5). Valſalva certe in quinque & viginti, tum in duabus præterea quæ mox ſubjicientur (6), nunquam pleuræ læſionem ullam memoravit; imo in nonnullis, in quibus potuiſſes aliter ſuſpicari, diſerte illæſam pleuram fuiſſe, admonuit. Vix in quatuor, de quibus a nobis poſtremo ſcriptum eſt, pleuræ inflammationem deprehendit. Sed in duobus (7) levem adeo, ſi cum annexi pulmonis inflammatione conferretur, ut ab hoc in illam; non ab illa in hunc progreſſam eſſe, exiſtimares. In tertio (8) erat

(1) Vid. Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom. 1. inter Medica.
(2) Sect. hac 4. Obſ. 14. §. 8. & 9.
(3) Ibid. §. 1. & 4.
(4) Ibid. §. 10.
(5) Epiſt. 21.
(6) n. 59. & 61.
(7) n. 51. & 53.
(8) n. 55.

quidem, ut etiam in quarto (1), non ita levis. Sed in illo tamen gravissima erat in pulmone, quamvis nonnullis in locis tantum, & per tenuia filamenta ad pleuram alligato: in hoc vero, quo de agimus, nulla memoratur pleuræ, pulmonumque connexio; qui tamen haud prorsus inflammationis expertes erant. Quod si quæras, unde igitur mortuum censeam? neque pleuram, neque pulmones accusabo; sed purulentum serum quo altera thoracis cavea implebatur, eamque etiam partem, quæcumque illa fuerit, unde pus ipsum extiterat. Cum enim Hippocrates (2) doceat: *quicunque ab angina liberantur* (videlicet *subito*, ut Celsus (3) reddidit, id quod huic ægro videtur accidisse) *his ad pulmonem verti, & in septem diebus perire: si vero hos effugerint, suppurari*, idque *aliqua parte*, ut Celsus loquitur; ego qui in ægro, post diem septimum superstite, pus inventum fuisse, video, partem autem unde effluxit, non video; quanquam pulmonem, si historia sineret, libenter culparem; liberum tibi facio Hippocratem sic interpretari, ut cum pulmonem dixit, proximas etiam pulmoni partes, ut erat studiosissimus brevitatis, indicasse censeas. Dolor autem ille dorsi qui anginæ protimus successit, item ille alter gravans, qui zonæ instar in imo thorace percipiebatur; nisi hunc forte referre malis ad purulentum serum quo septum Transversum gravaretur; suspicionem tibi fortasse aliquam, si non conjecturam, suppeditabunt. Qua ego interim in medio relicta, illud admonebo, ut in descriptione proposita (4) illam attendas falsam membranam; quæ pleuræ adhærens, hujus corruptionem mentiebatur. Huc enim altera spectat Valsalvæ Observatio, ad hunc modum se habens.

59. MULIER quartum annum agens & sexagesimum dolore corripitur in dextera thoracis parte, ut difficulter cubare in hanc possit, nec sine dolore ipsam tangere. Frequens est respiratio, inanis tussis, celer, frequens, parvus, debilis pulsus. Die septimo sudor circa caput oboritur. Deficientibus viribus, nono circiter decedit.

THORACE aperto, pulmo in cavo dextero occurrebat valde turgidus, ut hoc totum impleret, leviter adhærens ad pleuram ope cujusdam quasi membranæ, inter illum, & pleuram interjectæ. Quæ revera nihil aliud erat quam serum, quod postquam ex utriusque poris exierat, ita concreverat, & se extenderat, ut membranam sanie turgidam, atque adeo corruptam pleuram primo aspectu mentiretur. Cujusmodi species, inquit, imposuisse videtur Riverio (5) affirmanti, se in pleuritide corruptam pleuram comperisse. Sed hic, diligentius quærendo, ipsa quidem pleura sana inventa est; pulmo autem qua dorsum spectabat, magna cum duritie inflammatus. Cæterum alter pulmo multis quidem locis ad pleuram alligabatur; sed erat illæsus. In pericardio multa aqua. In cordis caveis polyposæ concretiones plures latebant, major in auricula dextera, minor in adjuncto ventriculo, quarum illa in venas Cavas, hæc in Pulmonarem arteriam producebatur: hac vero minores in ventriculo sinistro duæ, impari inter se magnitudine, harum major in arteriam Magnam, minor in sinistram auriculam se extendebat.

60. Riverius hallucinatus sit, an non, & si forte sit, an ea dumtaxat ratione, definire non ausim. Nam & aliam interdum esse erroris causam posse, scio. Quam, cum proximam historiam legeris, declarabo.

61. FŒMINA annos nata plus sexaginta, plethorici habitus, & obesi, prehensa est Kalendis Decembris thoracis dolore in dextera potissimum parte, cum vehementi febre, magna siti, ulcerosa corporis lassitudine: nec respirare poterat

(1) n. 56.
(2) S. 5. Aph. 10.
(3) De Medic. l. 2. c. 7.
(4) n. 56.
(5) Vid. supra, n. 57.

sine dolore. Mittitur sanguis, atque alia ex arte præstantur; sed frustra. Imo illa augetur lassitudo, mens torpida fit, atque adeo subdelira. Tandem sputum, quod antea modicum erat, nec glutinosum, rotundum ejicitur, & purulentum; respiratio fit laboriosior: delirium accedit; & mors duodevigesimo morbi die.

THORACE recluso, cum dexter pulmo a pleura, cui adhærebat, separaretur, multum purulentæ materiæ erupit, scilicet ex abscessu in pulmonari substantia, circa quam magna erat inflammatio; pleura tamen illæsa. Sinister pulmo erat sanus. Ventriculus dexter cordis mediocrem polyposam concretionem; alter inchoamentum dumtaxat continebat ejuscemodi concretionis.

62. Nunc si relegas quod etiam in dissectione cujusdam Virginis supra (1) a nobis scriptum est, dum manu tentaretur pulmonis a pleura, cui arcte adhærebat, separatio, illum ob fraciditatem disruptum esse, simulque ex abscessu, quem continebat, magnam ejecisse copiam saniosæ materiæ; facile intelliges, quam proclive sit, ut illud accidat, de quo ante hos quinquaginta annos monui in Bononiensi Scientiarum Academia, quod monitum non indignum censuit cujus benignissimam mentionem faceret in suis immortalibus Libris (2) Princeps, & Dominus meus, beneficentissimus litterarum, quas ipse eximie ornabat, Patronus, BENEDICTUS XIV. Pontifex Maximus. Fac enim, aliquos, ut haud semel ego vidi, vel celebres in vulgus Medicos, in ægris invisendis multum, in cadaveribus autem introspiciendis leviter, aut nihil exercitatos, hominis qui non sine pleuritidis signis obierit, dissectioni interesse, per inexpertum, ut sæpe accidit, Chirurgum institutæ, huic autem pulmonem a pleura removere conanti id contingere quod in hac Muliere (3), aut in illa Virgine (4), ut disrupto repente abscessu in ea parte pulmonis quæ arctius pleuræ affixa fuerit, pus erumpat, puris vero, & dilaceratæ annexi pulmonis reliquiæ ad pleuram, ut solent, etiamtum restent adhærentes, cum pulmo reliquus, emisso pure statim concidens, abscessus cavum contraxerit, & fere occultaverit, aut siquid hujus ostendat; effectum potius & partem cujusdam proximi in pleura suppurati tumoris ostendere videatur. Noli dubitare, quin continuo pronuncietur, satis esse quæsitum, pleuram ab se evidenter conspectam putrefactam, corruptam, & colecto pure manantem, præjudicata opinione nullam erroris suspicionem relinquente! qui perquam facile vitari potuisset, ubi reliquiis illis, cauti, & diligentis Prosectoris manu abrasis, sub iis pleura aut levissime affecta, aut etiam, quemadmodum Valsalvæ contigit (5), sana prorsus, & omnino illæsa retecta esset.

Non propterea tamen nego, solertibus, & exercitatis Anatomicis magnam interdum pleuræ ipsius læsionem post thoracis internas inflammationes occurisse.

Tantum quid de jactatis inter minus expertos Observationibus suspicer, non reticeo. Nunc quoniam a pleurisque eorum qui de sede harum inflammationum, pleuræ asserenda, pulmoni autem abjudicanda laborant, omnem pene sensum visceri huic adimi, animadverti; unam, haud amplius, eamque perbrevem, Valsalvæ Observationem, unde contrarium possit confirmari, subjiciam.

63. ANUS septuaginta annorum, duos circiter menses de interno thoracis dolore conqueritur: non tussit: non exspuit: in neutrum cubare potest latus. Denique moritur. PULMO uterque nigris erat distinctis maculis: dexter præterea qua vertebras spectabat, durus, & exulceratus; quanquam nihil apparuit saniosæ materiæ. Ingentis magnitudinis polypus in ventriculo cordis dextero, hinc per ejus utrumque orificium in vasa, & vasorum ramos se producebat, & mole sua multum auriculam dexteram dilataverat.

---

(1) n. 11.
(2) Vid. ejus Comment. loco cit. supra, ad n. 57.
(3) n. 61.
(4) n. 11.
(5) n. 61.

64. Si polypum, ſeu potius; quando ne illa quidem fuerunt polypi ſigna quæ vulgo proferuntur, ut neque auriculæ dilatatæ; ſeu potius, inquam, polypoſam concretionem, tunc polypi nomine etiam a Valſalva indicari ſolitam, vitæ ultimo tempore, non ſecus ac nigras illas pulmonum maculas, productam intelligis, (1) & auriculam per ſe laxam, eoque tempore ob infirmiſſimas ſuas vires minus reſiſtentem dilataſſe; reliquum eſt nempe, ut internus ille thoracis dolor haud alibi ſedem per duos menſes habuerit, quam in pulmone exulcerato.

65. Nunc quando bene longam ſeriem habes Valſalvæ Obſervationum; unam enim & triginta ante hanc ultimam propoſuimus; ſi forte quæres, utra in thoracis parte ſæpius fuerit inflammatio; longe aliter ipſi accidiſſe, invenies ac Doctiſſimis illis Viris, qui dextram ut plurimum ab ea affici, ſiniſtram autem rarius, ſcripſerunt. Namque ubi cadavera ſepoſueris in quibus Valſalva utramque partem inflammatam deprehendit; reliquorum ferme totidem reperies a ſiniſtris, quot a dextris inflammationem habuiſſe: idemque propemodum ex noſtris quoque duodeviginti, protinus mittendis, Obſervationibus cognoſces. At enim illud, inquies, non de pulmonum dumtaxat, ſed de pulmonum, & pleuræ conjuncta inflammatione ſcripſerunt. Tu vero ne ſic quidem cum illis congruere invenies Valſalvæ Obſervationes. Quarum cum quatuor, haud amplius, utramque conjunctam inflammationem proponant (2); eæ ipſæ omnes proponunt a ſiniſtris. Noſtrarum autem ſi una (3) congruit; altera (4) non ſatis congruit. Multo igitur & plures, & ampliores videntur requiri Obſervationum ſeries, ut de re hac aliquid pro certo ſtatuatur, ſuſcipiaturque ex Anatome explicandum, cur pleuritis a dextris frequentior, ſed mitior ſit. Cujus problematis enodatio quam Præſtantes Viri non minus modeſte, quam ingenioſe, dederunt, an magis per Anatomen illuſtrari, & perfici poſſit, cum minus præcox videbitur; tunc ipſe exiſtimabis. Interea autem valebis.

---

(1) Vid. Epiſt. 24.
(2) n. 51. 53. 55. 56.
(3) Epiſt. 21. n. 33.
(4) Ibid. n. 34.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XXI.

Absolvitur sermo de Pectoris, Laterum, & Dorsi Dolore.

EODEM ferme ordine quo Valsalvæ Observationes, meas quoque ad te scripturus, ab iis initium capiam, in quibus intima Thoracis Inflammatio, illæsa prorsus pleura, sedem habuit in pulmonibus.

2. MULIER ex peripneumonia, nec sine pulsuum, inæqualitatibus, mortua erat in Bononiensi Nosocomio S. Mariæ de Morte A. 1706. Martio mense, cum ego pro Valsalva, Parmam accersito, cadavera in Theatro Anatomico dissecarem. PULMONES compactam, ut in hepate est, substantiam habebant: pericardium autem multam aquam. Cordis exterior facies primo aspectu corrosa maximam partem videbatur: nec erat tamen; sed inæquales concretiones, ipsi adhærentes, id mentiebantur: quibus nullo negotio amotis, extima cordis membrana lævis, & integra se ostendit (1). Interiori quoque faciei pericardii adhærebant concretiones aliæ, a prioribus prorsus sejunctæ, sed ejusdem generis; ut facile conjiceres, utrasque pariter ex crassioribus, quæ ab illa aqua secessissent, particulis coaluisse. In cordis ventriculis, & auricula dextera magnæ albæ, nec firmioris tamen structuræ, concretiones polyposæ.

In fellis vesicula calculi duo nigri, sic satis duri, ad cubi formam accedentes, impari magnitudine; sed neuter parva.

3. JUVENEM torosum, annos natum duodeviginti, quem Venetiis intra octo circiter dies peripneumonia sustulerat, Amici mei Viri docti a me petierunt, ut persecarem mense Decembri A. 1708. multo magis ut quæ secundum naturam essent, pleraque diligentius cognoscerent, quam ut quæ ad morbum attinerent. Ad hunc tamen quæ spectarent, hæc demonstravi. PULMO dexter arctius undique adhærebat viciniæ per tenuem quandam membranam. Ejusdem superior lobus durissimus, gravissimusque, quippe ex substantia hepar referente, quam & pars reliqua ejus pulmonis, & sinistri pars maxima quadantenus ostendebant. In sinistro thoracis cavo aqua multa, eaque cruenta, & quasi nigricans: cujusmodi aqua, nec pauca, in pericardio quoque erat. Cordis auriculam dexteram, facile videlicet cedentem, sanguis plurimus extremo, ut censui, tempore in ea restitans, multum dilataverat. Niger is erat, & grumosus, nec sine polyposa concretione tenaci, & magna, cujus pars in subjectum ventriculum pertinebat: altera autem, huic substantiam non dissimili, sed teres, in arteria erat Pulmonari. Nulla autem in sinistro ventriculo, adjectaque auricula, in quibus ne sanguinis quidem, nisi forte inter dissecandum effluxerat, quidquam inveni. In Ventre aliqua aquæ copia fuit; jecur ad crepidinem lividum: intestina, alicubi subrubra, grave olebant.

4. SENEX annorum septuaginta quatuor, staturæ humilis, cauponas frequentare solitus, his ultimis annis obnoxius pulmonum inflammationi, hac novissime in Patavino Nosocomio intra octiduum confectus fuerat. Peculiaria symptomata, eo tempore animadversa, non fuit qui accurate satis narraret: quamobrem ipsa, ut in duabus pariter superioribus historiis feci ob eandem causam, non refero. Hoc unum quod pro certo scire potui, non reticebo. Nullo prorsus symptomate quod speciatim ad describendum cordis vitium attineret, hic laboraverat, non deliquiis, non palpitationibus, non pulsuum, qui parvi cætero-

(1) Vid. Epist. 25. n. 24.

quin erant, inæqualitatibus, neque aliis ejusdemmodi. Quæsivi enim hæc diligentius postquam ad absolvendam Anatomen Publicam A. 1730. ejus cadavere usus fueram. PULMONES undique erant pleuræ annexi. Dexteri pars summa dura, & nigricans: ejusdemque pulmonis sanguifera vasa connexa arctissime cum bronchiis: interque ea vasa unum animadversum est quod ad tractum aliquot digitorum erat dilatatum; eo autem emenso tractu, ad justam diametrum redibat. Sed & Bronchialis arteriæ truncum existere vidi ex arteria Magna insolita amplitudine, ut diametro esset triplo propemodum majori quam solet. A posteriore autem superficie sinistri ventriculi cordis, intervallo gemini digiti transversi supra nucronem, extrorsum prominebat tuberculum, mediocris cerasi magnitudine, & figura, cujus dimidium exstabat, dimidium intra substantium cordis se immittebat. Erat instar alicujus hydatidis ex iis quæ intra alia viscera, pulmones puta, aut renes, ita innascuntur, ut parte sui aliqua promineant tamen. Sed compunctum paucam emisit aquam; turbidiorem autem humorem retinuit. Qui ex prorsus aperto eductus est una cum membranula, in qua alba quædam erant, & mucosa, tum particula quasi tendineæ duritiei. Visa est ea membranula locum intimæ tunicæ in tuberculo obtinere; nam exterior erat altera densa, & albida, intus aspera, & inæqualis, quæ universum cingebat tuberculum; ut suo quodam modo ad eos tumores videretur referendum, qui, ut Celsus (1) loquitur, *ex parvulo incipiunt, & diu paulatimque increscunt, & tunica sua includuntur.* Quam ego tunicam dum a circumjecta carne separarem, hanc sanam reperi tum circumcirca, tum qua tuberculum inter, & ventriculi caveam intercedebat; neque enim illud ultra dimidium crassitudinis ejus in quo creverat, parietis se multum extendebat. Denique sinistra cordis auricula multo quam soleat, longior, & in facie interna. Aortæ frequentes osseæ squamulæ conspiciebantur; ad curvaturam præsertim, & prope cor sic tamen ut earum apparerent dumtaxat inchoamenta pone valvulas Semilunares. Cæterum illarum aliquæ etiam alibi, & nominatim ad Cœliacæ orificium, non deerant.

5. De cordis tuberculo hic primum dicam quod dixi cum id Auditoribus ostenderem, ex hac quoque observatione intelligi, non satis cum vero congruere Pliniana (2) illa verba: *solum hoc viscerum* (cor) *vitiis non maceratur, nec supplicia vitæ trahit: læsumque mortem illico affert.* Nunc addo: nec satis cum vero convenire plerorumque opinionem, nimirum cor læsum sine aliquo, aut pluribus eorum symptomatum esse non posse, quorum nullum in hoc Sene fuisse, retuli. Quænam autem fuerint in Veslingii nostri Observatione, rariore ob sedem, ad idem tamen ac mea, genus attinente, Rhodius (3) qui illam proposuit, peculiariter docere prætermisit. Quantum enim certum est, exemptum e dextera illa cordis auricula, non polyposum quidpiam fuisse, ut in aliis quibusdam Observationibus dubitamus, sed verum *in quo nihil puris, folliculum*, quippe *venulis ei ad nutritionem annexis*, tantum quoque evidens est, hydropem, & pus initio morbi excretum pro peculiaribus illius signis haberi non posse. Cæterum quod ad presens attinet institutum; pulmonum inflammationibus, quibus noster Senex obnoxius fuerat, num illius tuberculi initium, augmentumque imputandum est? Vidisti enim ex superiore Epistola, atque adeo ex dissectionibus, hac quoque productis; quam crebro in peripneumonia serum in pericardio cumuletur, idque crassius, & alienis fœtum particulis, quæ aut secedentes cordi adhærere, aut quapiam alia ratione nocere possint vel postquam inflammatio finita est. Quin etiam videbis quæ de corde ex pulmonum inflammatione in non paucis

(1) De Medic. l. 7. c. 3.
(2) Nat. Hist. l. 11. c. 37.
(3) Cent. 3. Obs. Med. 4.

dilatato infra (1) attingemus: & conjicere inde poteris, ut hic auriculæ sinistræ evidenter, ita subjecti quoque ventriculi substantiæ, quamvis non ita manifesto, vim fieri potuisse. Sed illa facile videntur, sæpius prægressæ peripneumoniæ esse adscribenda, quod Bronchialis arteria multo esset crassior, quod vasorum, bronchia stipantium, aliquod esset varicosum, quod ea vasa cum bronchiis multo arctius quam soleant, cohærerent, fortasse etiam quod pulmones undique cum pleura coaluissent. Cursu enim sanguinis per hos a crebris inflammationibus retardato, & ex parte impedito, vasa, & pulmones ipsi distendantur, necesse est, eoque illa arctius bronchiis, hi pleuræ se applicent; quæ autem a sanguine tunc sæpius per se viscido, mora autem viscidiore facto exprimuntur particulæ, glutinis instar partes cum partibus connectant. Cur autem plus humoris, magisque crassi, tunc exprimatur, utque præter pulmones aliæ simul partes, in ventre etiam, sæpe inflammatione corripiantur, aliaque ejuscemodi cum satis fuerint proximis Litteris (2) explicata: noli expectare, ut his iterem: quæ causa nimirum fuit, ut duabus historiis, ante hanc proprositis, nullam adnotationem subjicerem. Quod vero in tribus hisce observationibus signa non retulerim sigillatim quæ peripneumoniam comitata fuerant, non mea in perquirendo, aut describendo incuria factum est, sed eorum, ut dixi, qui ægros viderant: quanquam sunt interdum causæ propter quas ne illis quidem ipsis qui ægros vident, pleraque, aut certe quædam signa perspicere satis liceat. Juvat hic secundum singulas, quas proferam, ejusmodi causas, singulas historias producere, initio capto ab dissectione quam per illos eosdem dies quibus primam (3), in eademque occupatione Bononiæ institui.

6. STRUCTOR, sive, ut vulgo appellitant, Faber Murarius annorum circiter triginta ex labore in febrem incidit. Huic si addiderunt periodici quotidiani rigores, quorum demum tempore cœpit delirare. Sed cum delirium, quod mox finiri quotidie consueverat, assiduum denique factum esset, exinde æger in pejus ire. Erat delirium triste, & querulum: pulsus æquales: sanguis e naribus nonnunquam prodiit. Etsi venam semel, iterum, tertium secuerant, atque alia quæ e re ægri fore credebantur, non omiserant; is tamen sensim quidem, sed semper in pejus labens, mortuus est. CADAVERIS, nona a morte hora dissecti, viscera etiamtum fumantia calebant: & sanguis ex eorum incisis venis fluidus, calensque exibat; tametsi polyposæ concretiones eductæ sint postea non modo e Cruralibus venis, sed etiam e corde, unde in Pulmonaria vasa alterius saltem lateris producebantur. Pulmones, si anteriorem partem excipias, quæ albida, & sana erat, fere ubique naturalibus duriores fuerunt; a dextris autem, & superiore præsertim lobo, durissimi, gravissimique, distenti, rubri, ex densaque substantia compacti. In Ventre splen magnus.

7. Delirio supervenientis peripneumoniæ quæ signa, ad doloris præsertim naturam, sedemque attinentia, satis queas ab ægro accipere? Facile autem potest, id quod indicata, & producta in VII. & in superiore Epistola tot monstrant exempla, utrumque hoc malum conjungi tum ob polyposas particulas sanguinis pronas ad restitandum, tum etiam quia delirius sæpe, diutiusque obliviscitur spiritum ducere, eoque sanguinem per pulmones promovere: peripneumonicus autem, ut minus liberum habet sanguinis cursum per pulmones, sic hujus expedito a partibus regressui obicem habet jam paratum, addo, a superioribus præcipue cum Superior vena Cava a distento pulmone premitur, velut in proposito Structore. Itaque sæpius rubere, ac turgere partes superiores in hoc morbo exterius, videmus, ut proclive sit quid interioribus quoque accidat, aut certe immineat, intelligere. Quo minus miratus sum cum alias, tum

(1) n. 34. (2) n. 34. 37. 44. (3) n. 2.

maxime

maxime A. 1730. cum in publico cerebri anatomen docerem de pluribus quæ aperta habebam, capitibus ne unum quidem fuisse, in quo cerebri vasa distenta sanguine non essent; quippe casu factum erat, ut omnia sumpta essent ex hominibus quos tunc vagans interemerat peripneumonia: nec defuit ibi in singulis effusa aqua, sicuti in thorace quoque peripneumonicorum sæpenumero effusam videmus. Sed de his Epistolam releges VII; nolo enim hic repetere quæ in illa sub num. præsertim 11. & 12. huc attinentia proposita sunt.

8. Causa etiam est altera, cur ægri ab inflammato pulmone nullam aliquando molestiam percipiant, sensus hebetudo sive ob cerebri, sive ob nervorum, sive ob pulmonis, aut pleuræ annexæ laxitatem. Et ob cerebrum quidem, nervosque exemplum habes in duobus Senibus, quorum alterum in VI. (1) alterum in XI. (2) Epistola descripsi. Utrique erat pulmonis inflammatio. Sed alter semisopidus ac tardus ad intelligendum, vel tum negabat, se molestum quidpiam in thorace sentire, cum etiam tum percipere maxima ex parte debuisset. Alter vero ex apoplexia hemiplecticus qui tota corporis parte dextera nihil sentiret, non mirum, si pulmonis; ab illa eadem parte inflammati, nullum prorsus haberet sensum. Reliquum est, ut idem a pulmonis, pleuræve annexæ laxitate posse fieri, exemplo indicem.

9. AGRICOLA annos natus ad triginta quinque cum ex alto cadens, dexterum latus contudisset, in Bononiense S. Mariæ de Morte Nosocomium exceptus fuerat. Postquam curatione quæ conveniebat, adhibita, & respiratio & cætera satis recte se habebant, jamque homo dimittendus videbatur, cœpit is pane, aliisque crassis alimentis clam se adeo ingurgitare, ut in ardentem febrem inciderit, mox etiam in spirandi difficultatem, quam nullus tamen comitabatur thoracis dolor. Administrata sunt quæ morbus requirere videbatur, inter quæ una, atque altera sanguinis missio. Sed frustra omnia. Nam jacens, ut solebat, in dorsum, & stertens, & pulsibus, qui magni antea fuerant, vibratis, & frequentissimis cum per hæc ultimos traxisset dies, intra octiduum ex quo ardens febris invaserat, mortuus est circa medium Aprilem A. 1706. CADAVER postridie secuimus, in quo prius laudabilem habitum, sed faciem, & collum, ut in strangulatis, livida, & livens quoque abdomen non ad ilia modo, sed late etiam circa medium spectavimus. Pulmones undique ad pleuram adhærebant tum per membranas, tum per se, ut a primo videbatur. Verum si diligentius attenderes, inter pulmonum membranam, quæ sana erat, & pleuram flava tenuisque intercedebat concretio ita disposita, ut alteram mentiretur membranam. Cum hac, ubi pulmonem avelleres, pleura ipsa ultro sequebatur. Sinistri pulmonis lobus inferior prægrandis, & gravis, totusque durior, & hepaticam substantiam referens. Reliquæ pulmonum partes non illaudabiles. In pericardio multa aqua subflava, & turbida. In singulis cordis orificiis, & auriculis polyposæ concretiones: quas inter maxima quæ in auricula dextera, inde ramos promittens in ipsas usque Jugulares venas. In Ventre se præ cæteris offerebant Crassa intestina, quippe aere turgida. Sed magis attendendæ imæ Ilei partes, quæ ad magnos tractus undique ex atro rubebant, sanguiferis vasis non secus ac post injectam coloratam ceram, manifestissimis: gravis autem erat odor, qualis solet intestinis inflammatis. Hepar subalbum, nisi quod ad limbum livescebat, intus variegatum marmoris instar. Ejus vesicula pauca cum bile, nec prorsus naturali. Lien magnus, albicans, laxior.

10. Pleuram quæ adhærentes pulmones facillime sequeretur, si laxam fuisse, agnoscas; possis inde, ut opinor, assequi, cur pondus inflammati lobi non sentirent. Verum etsi hanc, aliasve præterea causas proferri interdum posse, nec

(1) n. 12.

(2) n. 13.

sine veri similitudine, censeam, cur peripneumonici quidam auctum adeo pulmonis pondus non percipiant; me tamen fateor in eorum nonnullis hujus rei caussam, quæ mihi quidem satis placeat, non videre, multoque etiam minus, cur cætera hujus morbi signa ipsa quoque partim desint, partim levia adeo, & obscura sint, ut vix cum inevitabilis mors jam imminet, a Medicis, imo ne tum quidem nonnunquam; sed tantum post dissectionem cognoscatur. Intelligis, me de re loqui maximi momenti, & cujus notæ, atque indicia diligentissime sint quærenda, ac pervestiganda, ut siquando incidat, liceat noscere, & satis tempore occurrere. Atque utinam Valsalva, a quo primam hujus rei mentionem audivi, in suis quoque schedis commemorasset, signisque nonnullis designasset. Verum sive hæc ob casuum raritatem animadvertere, nisi ægris jam desperatis, non potuit, sive animadvertit quidem, sed postremis annis, cum videlicet assiduis prohibitus occupationibus, vix amplius quidquam ejusmodi, chartis mandabat; nihil certe in ejus scriptis reperire potui quod huc attineret. Igitur quod ab ipso audivi, & ego vidi, communicabo, a brevi incipiens historia, cujus eam partem quæ ad morbum spectat, Valsalva narravit; quæ autem ad dissectionem, illam vero ipse vidi, ut qui cum Valsalva cadaver secui.

11. Franciscus Corallius Bononiensis, jam senex, catarrhali affectione, ut homines id ætatis solent, sed levi adeo in speciem detinebatur, ut ne dignam quidem crederet ob quam Medicum accersendum curaret. Itaque casu factum est, ut cum postridie domo exire cogitaret, domesticis autem id æquo maturius videretur, ab his Valsalva rogatus sit, ut hominem sibi notum, & familiarem obiter viseret, ab eoque consilio abduceret. Venit igitur postridie mane, & ea animadvertit indicia, quæ sibi in quibusdam aliis ejusmodi casibus adnotata vicinam mortem, præter adstantium opinionem, significaverant. Quamobrem sevocatis domesticis, nihil tale suspicantibus, quid immineat, continuo demonstrat, & quamvis æger nullum in thorace sive gravantem, sive pungentem dolorem percipiat, imo sibi ipse satis bene habere videatur; tamen pulmonis inflammatione, eaque jam desperata, teneri, confirmat. Prædictionem comprobavit eventus; nam intra duodecim horas, aut eo citius mors ingruit. Morbi autem cognitionem sectio cadaveris confirmavit. Thorace enim aperto, lobum superiorem pulmonis dexteri tumidum, durum, sanguine infarctum deprehendimus.

12. Hic minime dubito, quin duo quæras, alterum, qui ratione Valsalva rem explicaret? alterum, quibus signis fuerit ad dignoscendum, prædicendumque permotus? Quod ad primum attinet; miranti mihi, qui fieri posset, ut infarcti pulmonis pondus minime sentiretur, nihil aliud memini respondisse, nisi id quod similiter mirarer, nempe scire se, plumbeum globum duas pendentem uncias, bellico instrumento quod *moschetto* vocitamus, ejaculatum, in pulmone hæsisse, neque ponderis sensum fecisse. De signis autem illis, ut in historia quæ aberant, memoravi, ita quæ aderant, non omissurus eram, si Valsalva pariter narravisset. Verum cum sileret ipse, ego autem per se editurum sperarem; nolui tunc iteratis interrogationibus importunus videri. Casus tamen fecit, ut quæ illa fuerint, conjicere me posse, credam ex iis quæ hic A. 1730. in Celeberrimo professore Antonio Vallisnerio, quem eodem morbi genere nobis ereptum fuisse, censeo, non sine magno animi dolore adnotavi.

13. In illa epidemica catarrhalium febrium Constitutione quam Epistola tibi descripsi XIII. (1) communi morbo prehensus est pridie Idus Januarias, fere omnibus levi, & salubri; ipsi vero levi pariter in speciem, sed lethali, sive quod laxioribus esset pulmonibus, sive quod viscida materia tunc plurimum

(1) n. 4.

abundaret, ſive etiam quod tametſi annos natus ad LXIX. tamen ut cruda erat, & robuſta ſenectute, morbum in primo ipſo initio, nec ſemel quoque in progreſſu nonnihil contempſerit. Et is ſane erat qui videretur poſſe contemni. Namque; ut omittam quod a duobus accepi Medicis qui ſecundo die forte inviſerant alter ſub meridiem, alter ad veſperam, in pulſibus nihil ferme fuiſſe febrile, imo eos ad veſperam fuiſſe rariores, neque alia tibi narrem, niſi quæ vidi ipſe, & inveni; cum die quarto gratulatum quaſi ad convaleſcentem veniſſem & cibo jam ſumpto ſedentem in lecto offendiſſem; faciem, reſpirationem, vocis vim, & cætera ejuſmodi, quorum ſpectando, audiendove ferri judicium poteſt, omnia qualia in ſano ſolebant eſſe, deprehendi. Tum ille, ut erat officioſus, vides, inquit, cujuſmodi meus fuerit morbus; neque me tibi purgare oportere, ſi te propterea non advocavi. Cum aſſediſſem, & ille tuſſiret aliquando; materiam, quam facile eduxerat, inſpexi, vidique ſic ſatis concoctam. Linguam oſtendit; viſcidula erat & alba. Brachia porrexit; carnes erant, ut ſani hominis, pulſus autem æquales, & moderata magnitudine, ac robore, juſto inter ictus ſingulos intervallo, niſi potius paululo langiore, ut ad raritatem vergerent. Hæc ut dixi, die morbi quarto. Poſtridie miſi qui ſalutaret meo nomine. Vel magis alacrem eſſe, retulit, ut in lecto ſedens quandam epiſtolam dictaret. Sexto die, etſi ob publicum Gymnaſii negotium eram occupatiſſimus, mane tamen ſic in tranſitu inviſere Amicum volui. Ecce autem longe alium ac nudius tertius, invenio. Facies decolor, demiſſa, concidens; reſpiratio difficilis; vox humilis, & languida, & tanquam ex profundo educta; expectorata materia omnino perpauca, crudiuſcula, & permiſto hic illic ſanguine obſoleti coloris, infecta. Percuſſit illico animum tanta mutatio, eoque magis, cum mihi ut ſe haberet, quærenti, & cur iis horis; erant enim duæ ante meridiem, tempeſtas autem præfrigida; ſic in lecto ſederet? eodem ſe modo, vel etiam meliore, quam biduo ante videram, habere, reſpondit. Tum ego: non ſenſum aliquem ponderis, num dolorem quempiam, num calorem forte percipis in thorace? Diſerte negavit. Hoc tantum addidit, ſe in læva pectoris extima parte eam a tuſſi moleſtiam ſentire, quam omnes ſolent, eoque contemnere: quod vero ſiti, ut ſæpe etiam diebus ſuperioribus, vexaretur, ne propterea calorem ullum internum ab ſe percipi, ſuſpicarer; ſuæ enim ſitis ſedem adeo in viſceribus non eſſe, ut quidquid aquei coactus biberet, a ventriculo reſpui, ſentiret: eſſe illam ſedem non infra fauces; has enim viſcida obſideri materia, qua etiam eorum quæ ſumeret, ſibi guſtus obtunderetur, vini quoque, cujus pauxillulum, ut in morbo a lenta materia facto, ſe pridie, ajebat, hauſiſſe. Etſi mens, ut ex ſermonibus hiſce intelligis, quos non continenter tamen habuit, probe vigebat, etſi lingua, carnes, pulſus, niſi quod hi minus erant validi, non ſecus ſe habebant, ac die quarto, urinas autem, quas non vidi, confirmavit ipſe omnino bonas & ſemper fuiſſe, & adhuc eſſe; mihi tamen, præter expectoratæ materiæ qualitatem, ſummamque imminutionem, reſpiratio, vox, facies magis magiſque pene in ſingula momenta uſque adeo diſplicebant, meum ut dolorem, quantumvis occulere ſtuderem, vultu ipſo nonnihil proderem. Tum ille: quid dubitas? ad ſummam, huic pulſui; digitis autem carpum tangebat; credendum eſt. Sed me interea proditricis quorundam morborum naturæ non ignarum, & Corallii (1) probe memorem, iſta ipſa certiorem in metum agebant, quod tantum ſuum non ſentiret morbum, & quod cum pravis cæteris ſignis alia, & in his urinæ, ac pulſus præſertim non conſentirent: cur enim hic non frequentes; ſed rari potius? Quæſivi igitur, num ſanus rarioribus forte pulſibus eſſe conſueſſet? Quod cum negaſſet; ſubjecit, a

(1) Supra, n. 11.

ſexageſimo anno intermittentes, ut ſeniores non pauci ſolent, habere cœpiſſe; eas intermiſſiones his diebus deſiiſſe, indicio videlicet alicujus impetus paulo majoris. Hoc unum, & ſitim, febris alicujus indicium reperi in morbo uſque adeo jam progreſſo, ut intra viginti quatuor exinde horas Virum ſuſtulerit multo longiore vita digniſſimum.

14. Noli mirari, ſi forte aliquid hic a me habes paulo aliter atque in ejus Vita proditum eſt. Familiares enim, quibus utebatur, Medicos, & amantiſſimam præterea Uxorem, & lectiſſimos Filios interea alium poſt alium epidemica febris prehenderat, ut cum extremis illis diebus omnes in lecto eſſent; ſatis abſolutam notitiam eorum quæ ipſe tum vidi, atque animadverti, ad Generoſiſſimum & Eruditiſſimum Vitæ Scriptorem mittere non potuerint. In eo rerum ſtatu, continuo dedi operam, ut Medici, & quidem experientiſſimi, advocarentur, ſi forte iis aliter ac mihi videretur, & meritiſſimus æger auxilio adhuc aliquo ſervari poſſet. Atque utinam ipſe deceptus eſſem. Sed actum jam erat, omniaque ſemper vel manifeſtius in præceps ruere pergebant, facie jam prorſus facta, qualis in cadavere eſſe ſolet, reſpiratione difficiliore, ſputis denique omnino ſuppreſſis. Ipſe tamen; ea erat deceptoris morbi indoles; Medicorum alteri ad veſperum redeunti, & quid ageret, roganti, melius ſe habere, reſpondit. Et quamvis totam noctem ſtertore, & magna ſpirandi difficultate vexatus, vix tandem mane perpaucis ante mortem horis, cum pulſus jam facti eſſent frequentes, & humiles, ſuum ſibi morbum impoſuiſſe, agnovit, ingenueque, uti ſolebat, iis qui aderant, faſſus eſt. Ex quibus hæc ipſe cognovi: etenim ex quo inevitabilem, atque adeo jam proximam Collegæ amiciſſimi jacturam perſpexi, præ dolore intereſſe non potui. Multoque minus cadaveris ſectioni, ſi habita eſſet, interfuiſſem, quanquam neque apud me, neque apud eos qui poſt me inviſerunt, Medicos Doctimos dubium fuit, quin illum pulmonis inflammatio ſuſtulerit tanto pernicioſior, quanto magis latenter, & occulte erepſit, ut cum denique cognoſcere licuit, curare amplius non licuerit. Quo magis ſigna inſidioſiſſimi morbi a Medicis, quotieſcunque inciderit, adnotanda ſunt diligenter, ſi forte aliquod inveniatur quod aut perpetuo, aut crebrius ſaltem adjungat ſe morbo jam tum quando occultiſſime incipit. Nam etſi illa etiam quæ poſtquam prorſus confirmatus eſt, comitantur, haud omni careant utilitate non modo ne ab ægri fiducia, & aliquot non malis indiciis fallamur, verum etiam ut inſtans exitium prædicamus; tamen longe utilius eſt latens periculum, ni continuo occurratur, dignoſcere, morbumque inter initia oppugnare. Sed tibi fortaſſe in mentem nunc venerit ſuſpicari, quæ ego ſigna deſidero, illa jam a Sydenhamio (1), & Boerhaavio (2) animadverſa fuiſſe, & propoſita ubi Peripneumoniam, quam *notham* uterque vocitant deſcripſere. Verum ſi eorum quæ viderunt ipſi, & eorum quæ ego in Valliſnerio adnotavi, deſcriptiones paulo attentius conferas inter ſe; an ejuſdem ſint morbi, vehementer dubitabis: quanquam nec ſatis illi conveniunt inter ſe. Nam potulentorum omnium vomitum, urinam turbidam, intenſeque rubentem, a tuſſi capitis dolorem tantum, ut hoc videatur in partes diſſilere, dolorem item omnis thoracis, & quædam alia quæ Sydenhamius proponit, Boerhaavius ne memorat quidem: imo in urina vix aliquid unde timendum ſit, ſpectari, indicat. Contra, decet ipſe, proſtratum eſſe jam inde ab initio omnem fere animi motum, videlicet, ut mentis Boerhaavii conſcius Vir Celeberrimus interpretatur, hebetudinem eſſe inſolitam, dum nullis fere animi motibus amplius afficiuntur tales ægri, ſenſuſque externos, & internos torpere: quod in Sydenhamio fruſ-

(1) Obſ. circa Morb. Acut. Hiſt. S. 6. c. 4.

(2) Aphor. de cogn. & cur. Morb. §. 867. & ſeqq.

tra quæras. Inter utrumque autem convenit, si paulo habitiores, & crassi, aut si pituitosi, frigidi, catarrhosi liquoribus spirituosis, vini maxime spiritui, plus æquo sint addicti, aut ebrietate in primis a valide calefacientibus, eos præ cæteris hoc morbo corripi: nunc incalescere, nunc frigere, seu vagis horripilationibus affici: anhelos esse, sive spiritum crebro ac celeriter ducere: oppressionem pectoris, sive pulmonum coarctationem non deesse: nec unum, aut alterum quæ mox perpendemus. Nunc si ea in quibus duo isti Medici peritissimi tum discrepant, tum conveniunt inter se, cum iis conferas quæ nos descripsimus, sciasque præterea, Vallisnerii colorem optimum, adstrictum habitum, laudabilem in ciborum, potionumque usu consuetudinem; facile intelliges, quantum ejus morbus ab eo distaret quem illi descripsere. At enim, inquies, conveniebat in eo quod vix caloris, febrisve indicia de periculo monerent, cujus in urina, & pulsu vix ullum aderat præsagium. Conveniebat utique: etsi de inexpectato mortis periculo nihil habeat Sydenhamius, qui præterea fatetur quidem, nulla fere, præsertim in habitioribus eo morbo affectis, esse febris indicia; ibi tamen ubi docet, quomodo peripneumoniam hanc notham ab sicco asthmate internoscamus, in illa, ait, manifesta febris, atque inflammationis signa se prodere, quamvis minora sint longe, ac obscuriora quam in vera peripneumonia. Sed fac, in his quoque utrumque Scriptorem inter se omnino convenire; nos tamen signa quærenda esse, dicebamus, per quæ, si idem qui insidiose adeo Vallisnerium sustulit, rediret morbus, mature, aut saltem in medio cursu perniciosum ejus exitum prænoscere possemus: quod num per ea quæ tradiderunt illi, nobis liceat, jam satis vides. Multi enim sunt ab initio fallaces morbi; sed alius aliis dignoscitur notis. Sic ne a pulmonum inflammatione recedamus; quam fallaci specie inciperet, quam exitiosum in finem desineret illa quæ a Præcl. Jo. Gesnero (1) descripta est, videre poteris. In ea quoque pulsus, & urina, signaque alia nonnulla ad speciem erant non mala. Sed horum fallaciam quæ satis ostenderent, peculiaria indicia non deerant. Quod si morbi qui Wilh. Huld. Waldschmidium post leves molestias aliquas catarrhales Medicæ Reipublicæ improviso surripuit (2) eodem fere tempore quo Vallisnerium, sed anno insequenti, non ignota nobis esset descriptio; signa alia quam in hoc vidimus, facile quædam legeremus. Erat enim morbus, ægri quoque judicio, & sensu, levis adeo, ut invisere ægrotantes suos ad extremum usque diem perrexerit: quo ipso die cum satis alacer surrexisset, mox ob magnum virium, ad id usque temporis nec ab eo perceptum, nec ab domesticis animadversum, languorem decumbere coactus, non multis post horis, Medicis periculi magnitudinem frustra agnoscentibus, vivere desiit. Mihi vero de signis, per quæ Vallisnerii morbus, aut ejus similior alius posset fortasse inter initia dignosci, potissimum cogitanti; ex iis quæ die quarto in ipso adnotavi, imo vel die secundo adnotatum fuisse, dixi, illud, exempli causa, inquiri posse videtur, an siquis cum cæteris catarrhalis febris indiciis pulsus, non habeat plus, minusve frequentes, sed rariores potius quam sanus habere consuesset, an, inquam, in eo se mox prodat ejusmodi inflammatio pulmonis. Est certe animadversione dignum, vel postquam hæc se prodiderat, pulsus tum etiam fuisse rariores. Huc adde, in eo quoque Suffocativo Catarrho, quem Schneiderus (3), ac Ettmüllerus (4) describunt, rarum pulsum inter signa proponi: qui catarrhus etsi, ut vel cæteræ ejus notæ monstrant, non est cum eo morbo quem nos descripsimus, confundendus; tamen ab utroque Auctore fieri dicitur, cum sanguis, præsertim pituitosus, seu viscidior, aut quacunque ratione spissior red-

(1) Commerc. Litter. A. 1743. Hebd. 8. n. 1.
(2) Eod. Comm. A. 1731. Specim. 25. n. 2.
(3) De Catarrh. &c. l. 5. S. 2. c. 4.
(4) Prax. l. 1. S. 14. c. 3. art. 4.

ditus, in pulmonibus subsistit. Verum tu hæc melius; ipse enim nihil adhuc definio. Hoc tantum dico, pro varia sanguinis, & corporum, pulmonumque in primis dispositione, varioque modo quo in his illius congestio accidit, veri simile esse, variari signa; ut modo præcipua omnia, aut pleraque inflammationis indicia occurrant, idque ut plurimum, modo nulla ferme illorum, aut etiam contraria, ut cum pulsus rarus est, denique nulla interdum, sed pulsu tamen plus minusve frequenti, vel ut in hac, quam protinus subjiciam, historia.

15. Senex nonagenarius, qui ob contusum femur ab aliquo jam tempore in hoc cubabat Nosocomio, febricula, cujus nulla exterior causa, nullaque apparebant notabilia symptomata, novissime correptus, sic satis frequentibus, & debilibus pulsibus, nunquam tamen intermittentibus, sensim intra paucos dies defecit sub Novembris finem A. 1741. In Thoracis utroque cavo rubens aqua, non tamen multa. Ad pleuram, omnino, & ubique illæsam, sinister pulmo adhærebat alicubi; dexter vero ferme nusquam. Hic tamen in lobo inferiore tumidus ab inflammatione erat, ac durus. Cor tota propemodum anteriore facie, in sene alioquin macilentissimo, pinguedine opertum. Cum dissecando, valvulas quæ ad ventriculi dexteri orificia sunt, omnes invenissem non modo non rigidas, aut crassiores factas, imo quæ ad Pulmonarem spectant arteriam, visæ essent ex tenuiore potius membrana, quam soleant; ubi ad alterum thalamum ventum est, æquo crassiores occurrerunt Mitrales, Semilunares autem præterea osseæ omnes ad eundem modum, atque inflexiles, introrsumque protuberantes, ut a parietibus arteriæ distarent sua facie interiore, & in medio limbo in crassum corpusculum excrescerent, quasi illud quod ibi maximum omnium delineavi in Adversariis I. (1) non solum factum esset osseum, sed mole etiam auctius. Magna tamen arteria a corde ad eam usque partem qua vertebris adhæret, tum Carotides, atque Subclaviæ osseas squamulas non habuere: quæ in reliquo per thoracem Aortæ tractu conspectæ sunt. In Ventre quoque eadem arteria, & Iliacæ iis squamulis non carebant. Pylori orificium ab una tantum parte, sua quam vocant, valvula instructum erat; ab reliqua tota, eaque majori, nihil ejusmodi extabat, nec unquam extitisse, apparebat: insuper ipsum per se orificium multo amplius est visum, quam soleat.

Renis sinistri substantia duobus in locis erat excavata, in altero magis, in altero minus: eæ caveæ humorem quasi aqueum continebant, desuper propria renis tunica conclusum. Vesica urinaria, sana cæteroquin, excrescebat in herniam, cujusmodi alias (2) proposui, hemisphæricam, mediocrem, in quam, laxatis ipsius tunicis, patebat per orificium parvum, supra finem ureteris sinistri apertum. Sed vera hernia altera, quæ olim intestini alicujus partem, aut majorem quam nunc, omenti continuisse videbatur, ad scrotum occurrebat. Erat sacculus non ita parvus, ab dextero annulo, ut vocant, abdominis ferme ad testiculum usque pertinens inter eam tunicam quæ cum musculo Cremastere adimitur, & membranam, ut videbatur, illæsam, obducentem Spermatica vasa, quorum interno lateri sacculus adjacebat. Ad idem enim latus inde unde dixi, per orificium digiti capax se peritonæum demittebat, dilatatum deinde in sacculum, & crassius factum. Omenti autem exigua, tenuisque lacinia per id orificium in sacculum delapsa, hujus parieti arctissime adnata erat.

16. Ex hac sectione, cujus aliæ partes alio attinentes a nobis in loco memorabuntur, satis est, si id nunc attendas quod spectat ad pulmones. Quorum inflammationis, suis non stipatæ signis, cum exempla protulerim; ad ea jam transeo, in quibus illam videas indiciis saltem pleuritidis, quæ nusquam erat, comitatam.

---

(1) Tab. 4. Fig. 3. (2) Advers. 3. Animad. 36.

17. SENEM annos natum plus ſexaginta, ſimul febris, & pungens dolor corripuerat ad anteriorem partem lateris dexteri. Cubabat in dorſum. Lingua erat arida: pulſus magni, & frequentes. Poſt dies aliquot conſuetæ curationis, in Bononienſi Noſocomio S. Mariæ de Morte inſtitutæ, ita a febre, & dolore liber jam factus videbatur, ut ſenior ille Medicus pleniorem victum conceſſerit, poſt triduum autem ad abſtergendas morbi reliquias: ſic enim ſolebat; purgans pharmacum propinaverit. Cum ab hujus uſu multum homo comediſſet, nocte quadam proxima febris, & dolor illius ejuſdem partis redierunt. Pulſus erant duri, frequentes, magni, vibrati ad diem uſque ultimum, atque adeo ad paucas ante obitum horas; nam cum reſpiratio frequens eſſet quidem, nec tamen peſſima, & ſponte ſe in lecto erexiſſet ad ſedendum, ut victurus dies aliquot videretur, mox accedente ſtertore, mortuus eſt, circa medium Aprilem A. 1706. CADAVERIS, eodem die ſecti, habitus illaudabilis, & macilentus, ſcabioſa femora, ſubſidens abdomen. Thorace recluſo, pulmonis dexteri ſuperior lobus magnus, duruſque ſe obtulit. Quem cum ſecarem, ſubſtantia factum vidimus hepaticæ ſimilem, pus autem, certe puris non abſimilem materiam ſimul cum ſpumoſo humore effluere. In ſiniſtro thoracis cavo aqua ex flavo viridis, mediocri copia. Pulmo qua diaphragma ſpectabat, itemque ad ſuperius latus, ibique arctius, pleuræ adhærebat, flava quadam, tenuique intercedente quaſi membranula. Pleura tamen nuſquam in toto hoc thorace apparuit læſa. Sed ad pulmonem ſiniſtrum ut redeam; lobus ejus inferior, ater poſterius, & durus, ex eadem ibi fuit ſubſtantia, quæ a dextris conſpecta eſt, nec pure caruit, quod album ex eo defluere vidimus, cum pulmones e thorace detraheremus. In pericardio aqua multa qualis paulo ante deſcripta eſt. Ad ſingula cordis orificia polypoſæ concretiones: quarum illa minima quæ ad auriculam ſiniſtram, maxima quæ per Aortam pergebat. Quam arteriam valde latam animadverti, æqualiter tamen, nec ſine indiciis ſupra valvulas incepturæ oſſificationis. Ventre aperto, gravis ille odor perceptus eſt, qui ex inteſtinis ſolet inflammatis. Et ſane Tenuia ad longos tractus circumcirca rubebant. Hepar; cujus veſicula ſubjectum pylorum, & Duodenum inteſtinum tinxerat plurimum, tinctura tamen ad intimas tunicas non pervadente; limbum, & proximum in cava facie exiguum tractum lividum habebat. Lienis autem ſima facies valde nigricabat. Pancreas duriuſculum fuit.

18. Vides igitur, pleuritidis ſigna in peripneumonia fuiſſe. Et certe cum hanc deſcripſit Hippocrates libro de Internis Affectionibus (1), *aliquando etiam in latere* dolorem eſſe, dixit. Quem locum Ballonius, ut in Sepulchreto ipſo (2) videris, non modo animadvertit, ſed inſuper Obſervationibus confirmavit ſuis *maxime* in iis quibus *aut thorax hydrope laborat, aut pulmo duriuſculus ſanie multa ſcatet.* Sapienter autem ab eo ſcriptum fuiſſe, non in iis tantum, ſed in iis *maxime*, vel proximæ noſtræ duæ Obſervationes indicabunt, paucis ante ſuperiorem hebdomadis habitæ, in eodemque Noſocomio.

19. LANIUS, annos natus duodeoctoginta, procerus, colore ex fuſco pallido, qui alias ſputo ſanguineo laboraverat, jam ante dies quatuor paulo infra ſiniſtram mamillam internum, eumque pungentem, dolorem ſentire cæperat, cum in Noſocomium admiſſus eſt. Pulſus erant non modo inæquales, ſed & crebro intermittentes, frequentes autem, & qui parum digitis explorantium reſiſterent: tuſſis crebra, eoque ſono qui latratui eſſet propemodum ſimilis: ſputa craſſa, in iiſque albæ particulæ quaſi polypoſæ; difficilis reſpiratio: decubitus dumtaxat in dorſum. Sanguis ea die quæ morbi videlicet erat quincta, emiſſus ad uncias octo, ſeri non plus habuit quam uno cochleari excipi poſſet: id erat turbidum:

(1) n. 4. (2) Schol. ad §. 4. Obſ. 20. Sect. hujus.

crusta autem flava, in summaque superficie quæ concava erat, lividis punctis distincta, duos digitos alta, scissioni resistens; at subjectum crassamentum diffluens in tot quasi grumulos. In sputis postea apparuit sanguis. Cum morbus nihil remitteret; vena iterum secta est die septima. Tunc crusta apparuit tenuis; serum autem, quod aurei erat coloris, justa fuit copia, & crassamentum naturali firmitudine. Sputo imminuto, & cæteris omnibus persistentibus, cum homo amplius loqui non posset, in dexterum autem latus se convertisset, in hoc cubans, placide, & sine stertore mortuus est octava die. THORACEM postridie secantes, pulmonem dexterum invenimus adhærentem ferme undique ad pleuram, sic tamen, ut facile, illæsaque sua membrana, separari posset; si lobi superioris supremam partem excipias. Hæc enim cum pleura connata erat, intraque substantiam ex livido atram plures continebat cellulas rotundas, parvas, proprio singulas folliculo undique comprehensas, ut nullus, quantum observare licuit, pateret exitus, læves intus, & prorsus inanes: quas antiqui morbi, de quo indicatum est, vestigia esse, censui. Odor ex incisa hac pulmonis parte existebat qualis ex acido sero, sive ex ore puerorum existit quos lumbrici male habent. Sinistri vero pulmonis superior lobus nihil habuit vitii: nimio dumtaxat seroso humore scatebat. At inferior gravis, rubens, durus substantiam omnem suam in hepaticæ similitudinem mutatam ostendit. Hic alicubi adhærebat pleuræ: latis autem, albisque mucosæ quasi membranæ portionibus passim tegebatur: quali, sed rubra, sub perpauco turbido sero ea quoque obducebatur diaphragmatis facies, quæ ei lobo respondebat. Facile autem erat ejusmodi membranas ab illæsa ejus lobi, aut diaphragmatis facie amovere, & ab hac præsertim, cum pleura, thoracis parietes, ipsumque adeo diaphragma convestiens, raro spectaculo non solum cartilaginea duritie esset, aut ossea, sed ex magnis passim, nec tenuibus laminis revera osseis compingeretur, exstarentque ex illa ejus superficie qua thoracis cavum spectabat, præsertim ubi osseæ erant laminæ, creberrima tubercula ossea, hemisphærica, granorum viciæ magnitudine. Quæ omnia etsi in dextera magis, quam in læva thoracis cavea spectabantur; tamen in hac quoque multis in locis pleura ad descriptam constitutionem accedebat, in quibusdam vero jam erat assecuta; in nullis autem erat subrubens, nedum inflammata. Pericardium mediocrem aquæ subrubræ copiam habebat: dexter autem cordis thalamus polyposam concretionem carneo colore, planam, sed amplam, & in auriculam proximam se extendentem, præterea aliam teretem, & densiorem, quæ pertinebat in arteriam Pulmonarem. Ei similis a sinistro ventriculo subibat Aortam: minima omnium, crustæque non absimilis ad sinistram erat auriculam. Sanguis autem ater, & semiconcretus inerat præterea in thalamo utroque, Magnaque arteria. Ad Ventrem denique convertimus oculos, ejusque præsertim infimam partem. Ad ile enim dexterum in flaccidum, sublividumque tumorem abdomen se attollebat. Quem, hoc diducto, ad Colon intestinum, aere ea in parte distentum, cum pertinere conspiceremus; continuo ad tumores alios examinandos perreximus. Parvum, qui in sinistro erat inguine, fieri vidimus ab inguinali glandula, unum transversum digitum crassa, duos longa, unum cum dimidio lata: quam incidens, maxima quidem ex parte colore, & substantiæ modo esse comperi secundum naturam, ex reliqua autem albam, & quæ ex parvis quasi globosis particulis constare videretur. Tunc scrotum, utrinque, sed a læva præsertim, tumidum, a dextra autem in fundo rubens, dissecando, tres hernias deprehendi. A sinistris primam, sacculum videlicet a ventris cavo pertinentem ad superiorem usque testiculi partem, tunc quidem rugosum, & nihil, nisi omenti bene longam laciniam, & quæ facile posset extrahi, continentem; sed quem alias admisso intestino fuisse distentum, cum illæ ejus rugæ, tum præsertim Ilei, & nonnulla ex

parte,

parte, etiam Coli insoliti in ventre gyri, & complicationes indicabant. Herniæ autem aliæ duæ, alterius generis, singulæ intra singulas Vaginales tunicas, densiores factas, ab aqua fiebant subflava: quam facile illuc ex disrupta hydatide effusam fuisse, censui, cum hujus mihi viderer reliquias agnoscere in parvula quadam quasi vesicula, crassis, ut si contracti in se fuissent, parietibus effecta, proptereaque jam propemodum solida, carneique coloris: ea per pedunculum ab Albuginea tunica pendebat, qua hæc prope majorem epididymidis globum ventrem testiculi convestit; quam omnino sedem tum quæ dextero, tum quæ sinistro adnata erat testi, vesicula obtinebat (1). Canaliculi qui semini elaborando, sed multo magis vasa quæ sanguini evehendo inserviunt, præter morem ampla erant; ut Varicosæ etiam herniæ quasi initium quoddam utrinque esse videretur, a cæteris potius herniis, quam ab hominis salacitate repetendum, quippe cui sine ullo prægressi unquam morbi vestigio præputium non secus ultra glandem adstrictum esset, ac in probis adolescentulis invenitur, qui necdum ullam veneris notitiam habuerint.

20. Quæ in prolixa historia legisti, non omnia, ut vides, ad hunc attinent locum; tamen omnia, ut fere soleo, simul conscripsi, ne quæ observatione conjuncta fuere, obscurarem, si narratione dividerem. Ex iis quæ huc spectant, fuerunt in vivente albæ illæ quasi polyposæ particulæ quæ cum sputis rejiciebantur. Facile fuerint re ipsa polyposæ. Ut enim aliquando in utero, & intestinis ex viscidis corpusculis in unum compactis fiunt polyposæ concretiones; cur non etiam in Aspera arteria? Quin ut illas vidimus uteri, & intestinorum formam referentes, ita has pariter conspeximus in adolescente præsertim qui A. 1704. in Bononiensi Nosocomio S. Mariæ de Vita ex peripneumonia decumbebat, qua etiam paucis diebus extinctum; sed non dissectum, quæcunque fuerit causa, fuisse, memini. Cum enim sputa, eaque plurima expectoraret qualia nec ii qui diu ægris inservierant, nec Medicus ipse Exercitatissimus alias vidisse recordarentur, ex albis frustulis, sanguine & spuma aspersis, constantia; alicui nostrum visum est, ut sputa illa examinis gratia in aquam conjecta agitarentur, quod dum fieret, frustulum vidimus se se dividere in ramos tres, hos autem singulos in ramusculos plures, qui demum in capilli tenuitatem desinebant. Postea autem apud Cl. Cheseldenum (2) pictam conspeximus ejusmodi concretionem rejectam ex Aspera arteria, ut hujus divisionis modum ostendat. Et tunc rediimus in memoriam, apud quos antea alias hujusmodi concretionum imagines vidissemus: primum videlicet apud Ruyschium (3), qui vel capillares expressit ramusculos; sed cum admonuit, vasiformes ejusmodi polypos *nulla in re ab arteriis, venisque in speciem differre, quam sola cavitatis absentia, cum ubique solidi, durique existant*; in errore quem tollere volebat, invitus, nonnullos, quorum parcendum est nomini, confirmavit, qui nimirum in istiusmodi polypos, qui cavi essent, forte inciderunt. Bussierius enim cujus quoque delineationem in Eruditorum Actis videram, quæ Lipsiæ eduntur (4), quomodo cavi formari possint, non solum docuit, sed unum, qui erat cavus, ex universa Aspera arteria puelli exemit, a quo dum viveret, extussitum venosum pulmonum vas perperam credebatur. Sed & Cl. Nichollsius (5), qui postea etiam pictam dedit, expectoratam ab asthmatico unam, & alteram concretionem, vidit utramque ramosam, & cavam. Eodemque pertinuisse, non dubito, quamvis ramosa non esset, *massam carnosam rubentem instar carnis recens mactatæ, sine ullo fœtore, ad articuli longitudinem, & minimi digiti crassitiem, interius autem adinstar*

---

(1) Vid. Epist. 43. n. 16. & seqq.
(2) Anat. of the hum. body, Tab. 19.
(3) Resp. ad Epist. Probl. 6. Fig. 4.
(4) A. 1701. Tab. 4. Fig. 5.
(5) Vid. Commerc. Litt. A. 1733. Hebd. 37. & Tab. 2. Fig. 1.

vasis cujusdam venosi, qua per tussim ejecta, duodecennis puer (1) diu quavis hyeme vehementer tussiens, & viscida exspuens, continuo liberabatur. Cæterum extussitas concretiones ramosas viderunt plures, & in his Illustris Senacius (2). Pasta autem noster Experientissimus (3) cum tria protulit hujus generis exempla, sibi conspecta, tum etiam, nec sine summa ratione, cum iis fecit qui eodem retulerant duo, quæ sic a Tulpio (4) proposita fuerant quasi exempla essent veri pulmonaris vasis per tussim rejecti. Quo pariter referenda facile credes non modo recensitum a Bartholino (5) qui non secus ac Tulpius, imaginem addidit, sed & cætera, quæ apud Moellenbroccium (6), & Mackium (7), & alios fortasse leges, tanto autem magis illud *venæ frustum parvum per tussim excreatum e pulmone*, quod ex Nicolo Florentino memorat Marcellus Donatus (8), quanto ea tempestate minus cognita erant quæ hac nostra sunt: quanquam mirari subit, Donatum, qui id, ait, *tanquam raro admodum contingens, omittere noluisse*, de Galeno, in cujus valde erat lectione versatus, non ibi fecisse mentionem, scribente (9), se *frustum quoddam vasis, haud ita parvum, tussiendo rejici vidisse, quod ex pulmone fuisse eductum, plane intelligebant dissectoriæ artis haud imperiti professores: quotquot enim ad asperam arteriam in collo perveniunt vasa, omnia capillorum fere speciem referre.* Num vero Hippocrates in ea Epidemiorum (10) historia quæ sic incipit: *Pherecidæ post solstitium hybernum nocte lateris dextri dolor:* desinit autem, ut recte agnovit Vallesius (11), in his verbis, *ante mortem tussiendo rejecit velut ex muco fungos compactos: excrearat autem & antea parva alba lactea*, num, inquam, his ipsis verbis concretiones de hoc genere indicaverit, eo libentius in medio relinquam, quod historiam illam idem consultissimus Interpres *vitiatam esse mille modis*, non dubitat, idque *ob vetustatem, & codicum corruptionem*. Illud satis est, ex iis quæ dixit, intelligi posse, ex polyposo sive sanguine, ut in utero, sive etiam sero, ut in intestinis, in bronchia ejecto, mora fieri in eorum cavis ejusmodi concretiones. Quo posito, aliud quoque intelligi posse, censeo, hoc est unde fiat, ut penitus inflammati pulmonis substantia hepaticam repræsentet. Scilicet ubi non solum vasa sanguifera, sed & bronchiorum rami, ramulique omnes ad quandam pulmonis sedem pertinentes, & cum his communicantes vesiculæ polyposis concretionibus infarctæ, oppletæque sunt, ibi pulmoni id accidat, necesse est quod in libro *de Veteri Medicina* (12) sic legitur: *quum pulmo suscepit ipse in seipsum humorem; & vacua, & rara, ac parva penitus explentur, & pro raro ac molli durus, ac densus evadit, & neque concoquit, neque dimittit.* Unde igitur sit pro mollitie, & raritate, nova ista durities, & oppletis quæ natura inanes erant, tenuissimis cunctis fistulis, & vesiculis, quasi hepatica densitas, præclare intelligis, &, quod consequitur, pro levitate etiam pondus quod hepati conveniret. Color autem alias rubicundior, aut ater est, alias pallidior, ut rubra pars sanguinis alias minus, magisque constipata, alias parcius aut neutiquam prorsus cum polyposa in utroque genere vasorum subsistit; neque enim semper est sanguis qui, vi facta suis vasculis, in arteriam Asperam distillet; sed vel sæpe ex hujus dumtaxat glandulis serum, fœtum uberrime particulis polyposis, quippe quæ in morbis ejuscemodi ea copia cum sanguine circumeunt, quam ostendit polyposa crusta in hujus emissi, & jam concreti

(1) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 196.
(2) Traité du cœur, l. 4. ch. 3. n. 2.
(3) Epist. de Cord. Polyp. n. 11.
(4) Obs. Med. l. 2. c. 12. 13.
(5) Cent. 3. Hist. Anat. 98.
(6) Eph. N. C. Dec. 1. A. 2. Obs. 91.
(7) Earund. Dec. 2. A. 10. Obs. 102.
(8) De Medic. Hist. Mirab. l. 3. c. 10.
(9) De loc. aff. l. 1. c. 7.
(10) L. 7.
(11) Comment. in eund. l. n. 82.
(12) n. 40.

ſumma parte, nec tenuis, plerumque ſpectanda: qualis in hoc quoque, de quo loquimur, Sene conſpecta eſt, cum primum quidem miſſus eſt ſanguis.

21. Cur vero tenuis in eo ſanguine fuerit quem poſt biduum emiſere, num cauſam fuiſſe, cenſebimus, quod polypoſæ materiæ pars magna interea in pulmone hæſiſſet, ejus adaugens infarctum? Quam ſi cauſam forte non improbas; intelligis certe, quam intempeſtive lætentur nonnulli Medici, qui, cætera non attendentes, id unum ſpectant, tenuiorem, aut nullam in ſanguine jam eſſe cruſtam, quæ antea fuerat craſſa. Cave tamen, ne viciſſim iis in univerſum aſſentiaris, quos ego aliquando pronunciantes audivi, ſi in hujuſmodi morbis ſanguis, ſecundo miſſus, cruſta careat, id adeo malum eſſe, ut ſi tertio mittatur, intereant ægrotantes. Scilicet plura ſunt quæ caſu poſſunt efficere, ne cruſta exiſtat, extitura alioquin, ſi illa non accidiſſent, quæ ſæpenumero non attenduntur. Sydenhamius (1), qui longe alio tempore in Anglia floruit, ac quo ille vivebat quem tradidiſſe, ajunt Marcellus Donatus (2), & Vincentius Baronius (3), *apud Anglos pleuritidem morbum ..... rarum admodum conſpici, ut novum propemodum ſit illis malum*; cum certe ipſe *non alium* hoc *frequentiorem* offendiſſet, plura, ut noſti, de eodem adnotavit, quorum aliqua etſi noſtrates Medici non imitantur, exempli cauſa, ut *durante morbo,... lecto quotidie eximatur* æger, *idque ad horas aliquot*; bona tamen ſunt quædam alia, interque hæc, quæ de cruſta ſanguinis animadvertit, ſi non ſemper, ut alii (4) adnotaverunt, at ſæpe adeo reſpondentia, ut pro veris acceperit Boerhaavius (5). Quæ cum attenderis; facile intelliges, quam pronum ſit falli, cum ea cruſta aut tenuis, aut nulla apparet, niſi Medicus, concretum inſpiciens ſanguinem, ſciat, tunc cum mitteretur, primum per cutemne reperet, tum an minus pleno exiret filo, denique an calens adhuc fuerit agitatus. Hæc vero quotus quiſque in quibuſdam præſertim locis, inter inſpiciendum ſanguinem, exquirit? aut concreveritne in aere præter omnem modum frigido, an calido? poſtquam ab utrolibet ſeri præpediri ſeparationem, Doctiſſimus memoravit Senacius (6). Ob illa igitur, de ſanguine a me deſcripto propoſiti Senis, etiamſi forte tunc exquiſiverim, in meis ſchedis non adnotata, nihil de cauſa ejus mutationis definire paulo ante nolui, præſertim cum haud una illa in re mutatus ſit, nec ignorem, quæ ad miſſi ſanguinis obſervationes, & cauſarum inquiſitiones attinent omnium quæ tot, ac tam varia in ipſo ſpectantur, multa apud Medicos adhuc deeſſe, & diu facile eſſe defutura.

22. Quod vero ad pleuram attinet, in mortuo oſſeam inventam; res ſane multo rarior eſt, quam ut a ſola ætate ſit repetenda. Seniores hoc plures diſſecuimus, in his illum de quo ſuperius (7) dictum eſt, annis circiter duodecim majorem natu, quam hic eſſet; nec unquam alias in par ſpectaculam incidimus. Vix A. 1741. in ſene mediocris habitus, ex diarrhœa mortuo, cujus cadavere uſi ſumus ad plura ſecundum naturam ſe habentia Diſcipulis noſtris demonſtranda, cum pulmonem alterum a dorſo avellere ſine laceratione non liceret, animadvertimus inter coſtas, & pulmonem laminam oſſeam intercedere, cujus adhuc partem aſſervamus. Adhærebat ea lamina ſic ut detrahi tamen poſſet, coſtis aliquot, & ſpatiis illis quæ inter eas erant interjecta, proxime vertebras: quam vicinitatem in ſequenti etiam animadvertes hiſtoria. Sed præterquam quod dubitavi, eam laminam non tam ex pleura eſſe, quam ex pulmonum membra-

(1) Sect. 6. cit. ſupra, ad n. 14. c. 3.
(2) De Hiſt. cit. ſupra, ad n. 20. l. 6. c. 4.
(3) De Pleuripneum. l. 1. c. 2.
(4) Vid. apud Swieten Comm. in Boerh. Aph. §. 890.
(5) Aph. §. 314. & 901.
(6) Tr. cit. ſupra, ad n. 20. l. 3. ch. 4. n. 8.
(7) n. 15.

na; nec latitudine pollicem, nec longitudine decem transversos digitos multo superabat, neque alibi quam eo in loco, quidquam simile occurrebat. Cæterum Præstantissimus Hallerus (1) aliquoties vidit pleuræ *callositatem*, præsertim vero in suspenso fure, ut *magnam*, *manuique parem sedem occuparet*. Erat in hoc pariter *qua costas* pleura *posterius* tegit: neque tamen *os erat*, *sed callus*. Cl. autem Hottingerus (2) *pulmones sinistro lateri accretos*, *pleuramque materia quadam cartilagini haud absimili vestitam* invenit, eaque a pleuritide qua ante aliquot annos mulier laboraverat, esse censuit. Fortasse & fur ille, & senes de quibus dictum est, ex prægressa olim inflammatione callosam, osseamque factam eam membranam habuere. Verum, ut his missis, ad primum illud propositum (3) revertamur; pleura non erat inflammata in ea de qua hactenus locuti sumus, historia, neque pulmo sanie multa scatebat, neque thorax hydrope laborabat; & tamen pungens dolor infra mamillam perceptus fuerat. Nunc ad alteram, in his omnibus satis consimilem, transeamus.

23. Virum annorum circiter quadraginta pungens corripuit dolor lateris dexteri cum febre, & calore magno. Cum domo, ubi sanguinem miserant, in Nosocomium illatus est, quarta videlicet inchoata morbi die, pulsu erat parvo, frequenti, & nonnihil inæquali; frequenti quoque, & debili respiratione. Supinus jacebat. Vultus erat soporosi. Mens parum constabat. Noctem egit inquietam cum difficili respiratione. Hæc mane jam erat difficillima. Sic, addito stertore, obiit circa finem ejusdem diei quartæ. Thoracem insecuta nocte dissecantes, nihil in pleura quod præter naturam esset, spectavimus, nisi quod propter Spinæ sinistrum latus tribus, quatuorve exasperabatur tuberculis, quorum color albus, durities instar ossis. Ab ea parte pulmo ferme sanus, fulvo cæteroquin humore imbutus quacunque secaremus. Qui vel uberius ex pulmone prodibat dextero. Hic vero & major, & gravior, & durior, ubique, hepatis substantiam referebat, exceptis quibusdam non exiguis tractibus in quibus substantia erat albida, & quasi ad corruptionem vergente. In omnibus cordis orificiis aliquid polyposæ concretionis, minimum ad sinistram auriculam, multo plus ad dexteram, utrobique cum grumoso sanguine, inter utriusque modum id quod polyposi in Pulmonarem, & Magnam pertinebat arterias. Cranio recluso, vasa turgidula inveni quæ per Tenuem feruntur meningem: sub hac autem aquam: cujus in ventriculis Lateralibus portio fuit aliqua, sed subrubentis. Choroides plexus minime pallidi; nec sine hydatidibus tamen.

Ventre tandem aperto, Tenuia intestina conspecta sunt nonnullis in locis, iisque perpaucis, leviter inflammari incipientia. Hepar duriusculum visum est: eratque lividum tum in limbo, tum per magnum cavæ proximæ faciei tractum; sed hic superficie tenus, non illic. Denique lien adeo laxus, ut digitis admotis nullo negotio discerperetur.

24. Mulier ætate consistente eodem A. 1706. eodemque in Nosocomio haud ita multo ante tres illos de quibus novissime diximus, mortua est: cujus morbus ad hunc modum se habuit. Cum uterum ferret mensem jam tertium; abortum fecerat. Post hunc etsi ex utero tantum sanguinis defluxerat, quantum satis ipsi esse videretur, etsi insuper vena secta fuerat: tamen octavo, an decimo post abortum die, causa nulla prævia, quam sciret, interna thoracis inflammatione correpta est: ob quam domi primum, deinde in Nosocomio cubuit ad diem usque ultimum, qui trigesimus circiter fuit post abortum. Ibi jacens semper in latus dexterum; nam in sinistrum, dorsumve non poterat; præter febrem, spirandique difficultatem, de thoracis dolore querebatur, interiore illo

(1) Progr. de indur. corp. hum. partibus, §. 2.

(2) Eph. N. C. Dec. 1. A. 10. Obs. 231.

(3) n. 18.

quidem, non qui tangendo exasperaretur; sed cujus sedem designare satis non poterat. Tussiebat; sed aut nihil exspuebat, aut si quidpiam, nihil certe quod attineret ad morbum. Surditas accesserat, & in auribus dolor: quamobrem quoque, ut opinor, sanguinem cum e brachio antea misissent, e pede quoque miserunt. Verum incassum omnia. THORACEM, Caput, Ventrem non nisi post triduum, secare potuimus. In primo paucam utrinque, pauciorem tamen a dextris, aquam deprehendimus turbidam, atque subluteam. Pulmones, ferme ubique ad pleuram annexos, cum abstrahere conarentur, pellicula sequebatur quædam albida, & facile disrumpenda, quæ pulmonum certe non erat membrana, quippe quæ omnino integra suberat, & illæsa: num vero ex pleura esset, ut videbatur, neque tunc satis constitui, neque nunc pro certo crediderim, cum membraniformium illarum, de quibus sæpe dixi, concretionum venit in mentem: quas neque ad pleuram neque ad pulmones attinere, non sæpius modo, cum recentes adhuc essent, & molles, sed vel posteaquam longa mora, & tempore siccatæ erant, mihi evidens fuit in nonnullis eorum qui ab hujusmodi morbis olim evaserant, cadaveribus, velut in eo quod, cum hæc scriberem, dissecabam. Pulmonem enim dexterum, toti pene lateri, dorsoque proximo arctius, nulloque relicto intervallo cohærentem, avellens cum perpetuam, æqualem, siccam, densam toto eo spatio restare membranam viderem, quæ ad pulmonem, quippe sua integra membrana vestitum, non attinebat, ad pleuram quoque minime spectare, animadverti propterea quod hanc omnino illæsam ei subesse membranæ, vidi, quam uno tractu non difficile sequentem adimebam. Sed ad mulierem ut revertar; erant ejus pulmones inflammati, præsertim ad posteriora; substantiam enim ostendebant magis densam, atque duriusculam, & alicubi etiam nigricantem. In pericardio subrubræ aquæ, & turbidæ copia aliqua. In utroque cordis ventriculo polyposæ concretiones quasi ex muco quodam, colore inter album, & flavum medio. Cranii exsecto fornice, alia ejusdemmodi, exilisque concretio in Superiore Falcis Sinu, aqua autem modica sub meninge Tenui conspecta est; in ventriculis ferme nulla. Neque erat cerebrum omnino laxum: Choroides autem plexus bene se habebant. Glandula tamen Pinealis ea magnitudine, ut mediocrem uvæ acinum propemodum æquaret, vix leviter, cultro tacta est, cum aquam turbidam, & paucam materiam subflavam, ac mucosam emisit, emissaque detumuit. Tunc auribus introspectis, utriusque Tympani Membrana nigricans, & flaccidissima visa est, tum utrique proxime adjectæ cellulæ Mastoidææ nimis humidæ: quin altero in Tympano materia quasi purulenta: exterius autem in proximo occipitio, ad sinistram præsertim partem, quidquid cellularum in communibus tegumentis est, quasi mucosa aqua distentum. Utrinque tamen Parotis glandula, & Meatus Auditorius sana fuerunt. Ventrem denique vel ob id recludere visum est, quod ab epigastrio deorsum tumeret, sique eum premeres tumorem, flatus continuo per os prodirent. Igitur jecur, omnium quæ ad id tempus videram, maximum, ventriculum in regionem umbilicalem compulerat. Hic erat aere tumidus. Illud vero durum ubique; colore tamen, quamvis ad album vergeret, non ita denique ab eo quo esse solet, alieno. In ejus vesicula, bilis quasi nigrescebat. Lien magnus; nihil tamen ad hepar. Uteri parietes visi sunt paulo crassiores, exsangues tamen, sive ipsos transversos inciderem, sive digitis subtus appressis sanguinem ex intima quæ livida erat, fundi superficie exprimere conarer. Tubarum altera in fimbriis appensas hydatides sic habebat, ut posset majus illius orificium clausum videri. Verum utraque suo illo albo puriformi humore multo adeo scatebat, ut si Tubarum crassiorem partem orificium versus comprimeres; existeret ille, & hoc monstraret. In Tubæ autem alterius medio corpusculum intus erat, nigrum, forma uvæ acinum, nec sine quodam quasi petiolo, repræ-

ſentans, quod ſanguinis grumulus videbatur, & fortaſſe erat. Teſtes ſuperficie inæquali, & una atque altera nigra macula diſtincta. His maculis peculiaris ſuberat parva cyſtis, nigro globulo occupata. In unius autem globuli medio erat minor alia quaſi cavea colore ex nigro, flavoque miſto. Cæterum uteri, annexarumque partium odor gravis quaſi ſphaceli: in pelvi autem ventris pauca aqua ſubrubra, & turbida.

25. Hæc ultima, ob prægreſſum abortum quærendo, animadvertimus. Quæ in Pineali glandula adnotata ſunt, falſos eſſe quoſdam ejuſdem uſus, confirmant. Quæ in auribus, ea vero ad illa referenda ſunt quæ alibi (1) attigimus de cauſa ſurditatis in morbis acutis.

Ad propoſitum attinent quæ in pulmonibus ſunt animadverſa. Unde tamen decubitus impotentiam in ſiniſtrum latus non repetes; ſed potius ab ingenti illa jecinoris mole, minus ventriculum gravante cum mulier cubabat in dexterum. Quantum autem a prægrandi hepate deorſum trudi aliquando ventriculus poſſit. Sepulchretum alibi (2) oſtendet.

26. Nunc a Bononienſi illa quaſi epidemica tunc inter pauperes pulmonum inflammatione ad Patavinam quandam tranſibo, quæ hyeme A. 1738. nuſquam magis quam in quibuſdam Monacharum Cœnobiis graſſata eſt, in uno autem maxime, ut quæcunque ea prehenderentur, omnes, nonnullæ etiam intra dies quatuor, interirent. Quæ cauſa videlicet fuit, ut cum jam novem deceſſiſſent; publice mihi mandatum fuerit, ut morbi naturam, etiam per diſſectionem. Non erat difficile intelligere, nihil in eo eſſe contagioſi, cum ex iis quæ ægris aſſederant, nulla morbum contraxiſſet, imo quæ ab ægris ſibi maxime caverant, illæ morbo correptæ eſſent, nec ſine peculiari cauſa, & diſpoſitione fere ſingulæ, nimirum alia veteris ulceris in crure occluſione, alia prævio in pectus caſus, quæ multum in hac ultima ægrotatione exſpuerat ſanguinem, alia ad phthiſim jam ante diſpoſita, aliæ denique alia cauſa quæ thoracis vires, pulmonumque infirmaſſet, ut quæ decrepita erant ætate. Sed tamen, cum earum quæ tunc ægrotaverant; etſi tres, neque ignobiles Medici alius aliis adhibiti eſſent; ne una quidem, ut diximus, ſervari potuiſſet; id vero non tam morbi vi, quam non bene cognitæ ejus naturæ, a multis, & a Monialibus in primis, adſcribebatur. Quam ego opinationem qua arte convulſerim, ex ſubjecta cognoſces hiſtoria. Cum enim decima jam mortua eſſet, Medicique illi, & ego ad ejus ſectionem conveniſſemus; priuſquam hæc inchoaretur, petii, ut quæ in ejus morbo adnotata eſſent, actaque, narrarent. Quod ſenior, qui eam curaverat, diligenter fecit ad eum modum quo mox referam; confirmantibus reliquis duobus, ſe quoque in cæteris non diſſimilia vidiſſe, & egiſſe, niſi quod unus qui oleum dederat ex dulcibus amygdalis recens expreſſum, ingenue addidit, inde ægram pejus habuiſſe. Verum ad eam quæ tunc diſſecanda erat, veniamus.

27. VIRGO annos nata ad quadraginta duos, quotannis hyeme non mediocri tuſſi obnoxia, optimo habitu, ſanguine abundans, in magnis, aſſiduiſque laboribus, ut ſuo inſerviret Cœnobio, verſata, noctu febri correpta eſt, qua primum toto corpore perfriguit, mox incaluit. Ad febrim, interjectis horis viginti quatuor, dolor pectoris acceſſit altera ex parte cum ſpirandi difficultate, tuſſi prorſus irrita, pulſibus ſubduris, & ferme ad mortem uſque digitorum preſſioni reſiſtentibus. Progrediente morbo, dolor ab illa ad oppoſitam pectoris tranſivit partem. Erat ſenſus ponderis intra thoracem. Neutrum in latus cubare licebat. Miſſi ſanguinis vireſcens ſerum, polypoſa cruſta, huic autem ſubjecta pars reliqua nigredine fuit ſumma, & duritie. Sanguis autem ſtatim ac dolor invaſit, & deinde alias, atque alias miſſus eſt; juſta copia ejuſmodi in corpore, tum e brachiis, tum ſicut hic ſemper in fœminis ſolent, intra eundem diem etiam e pedi-

(1) Epiſt. 6. n. 5.

(2) Vid. l. 2. S. 7. Obſ. 61.

bus. Neque præterea omissum est quidquam eorum quæ ejusmodi in morbis hic præstari ut plurimum consueverunt. Attamen die ineunte septima, mortua est. Quæ cum ego audivissem; fretus iis quæ post ejuscemodi signorum præcipua semper inveneram, agite, inquam, secetur cadaver; morbi natura hæc facile reperietur, ut in pulmonibus substantia appareat jecinoris. IN THORACE igitur, per Chirurgum aperto, nihil fuit effusi humoris, & nulla pulmonum cum pleura connexio, præterquam ad latus sinistrum, & hæc quidem neque arctissime, neque multum ad spatium. Dum eam disjungeret, pulmonemque propterea premeret, inde serum turbidum effluxit, nec omnino paucum, an ex pulmone, ut visum est, an ex interstitio inter hunc, & pleuram intra oras connexionis relicto, eo magis incertum fuit, quod ibi nec pulmo, nec pleura peculiarem ullam ostendebant læsionem; sed ille subalba, crassiuscula quasi membranula operiebatur, qualem sæpe in superioribus historiis, etiam qua pulmo solutus erat, descripsimus; pleuræ autem respondenti, superficie tenus, adhærebat rubicundum quoddam quasi sedimentum, quale in aqua subsideret in qua recens caro lota esset. Alio in loco ubi nulla fuerat adhæsio, pulmonis superficies quasi in turberculum prominebat, quo inciso, subalbum instar puris serum effluxit. Tum pulmones extrahi, jussimus. Non modo graves erant; sed etiam non uno in loco duri. Dissecti densam compactamque, ut prædixeram, hepaticæ instar, substantiam a superficie introrsum ad magna spatia ostenderunt, alibi rubriores fere, & subalbo illo sero scatentes quod in tuberculo deprehensum fuerat; ut evidens esset, utriusque pulmonis inflammationem, quæ jam in suppurationem degenerabat, mortem attulisse. Cæterum in pericardio vix quidquam seri; in corde autem nihil polyposi inventum est: quin sinister ventriculus vix aliquid; dexter autem paulo plus habuit nigri sanguinis, & minime fluidi.

28. His ita perspectis, reversus cum cæteris, ubi Antistita nos expectabat, non ignotus, dixi, ut timebatis, rarusque morbus tot Virgines sustulit; sed notissimi, & frequentissimi vehementia. Cujus rei id vobis argumento sit, quod ante cadaveris dissectionem tales pulmones inventum iri prædixerim, quales revera inventi sunt; neque enim hoc facere potuissem, nisi creberrime ex hoc ipso morbo denatos incidissem: feci autem consulto, ut vos ipse verum esse id quod modo pronunciavi, plane intelligere possetis. Sic metus, & opinatio illa sublata sunt: conversusque sermo est ad eam, quæ felicissime cessit, rationem proponendam, qua cæteræ possent, & præsertim quæ laxioribus, & imbecillis essent pulmonibus, morbum cavere; neque enim dubium nobis videbatur, quin ob hanc potissimum causam in iis quæ decesserant, vinci non potuisset peripneumonia. Quæres hic fortassis duo: alterum, qui primi olim in iis quos hæc inflammatio absumpsit, pulmones animadverterint substantiam hepaticam referentes? alterum num post lethales thoracis inflammationes, sicuti pulmones ad hunc modum affectos vidi, ita nunquam magnas pleuræ quoque læsiones offenderim? Quod ad primum attinet, haud facile nunc meminerim, an quispiam ante Lælium a Fonte diserte adeo rem expresserit. Sed ejus oportet librum inspicias. Nam etsi ejus Observatio ter saltem in I. Sepulchreti Volumine posita est, semel ubi de Læsa Respiratione (1) verba fiunt, iterum ac tertium in Sectione hac de Pectoris Dolore (2); semper tamen id quod dico, omissum est. Vix tandem Voluminis III. libro IV. sub tit. de Febribus, ad quem Lectores rejiciuntur, invenies, si diligenter excussa prolixa illa Sectione I. incideris in §. 6. Obs. 45. Verum ibi hoc quidem leges: pulmonis *caro inventa densa, dura, & rubra, quemadmodum esse solet hepatis caro;* sed non leges tamen, morbum post quem sic inventa est, ab Lælio sine ulla dubi-

(1) L. 2. S. 1. Obs. 24. (2) Obs. 9. §. 10. & Obs. 16.

tatione Peripneumoniam, ut reapse ostendebant signa, fuisse judicatum. Hujus igitur Consultationem inspicias oportet, quæ in Sepulchreto aut non designatur, aut sic designatur, ut C. credas, cum sit XCVIII. Post ipsum autem etsi alios, & quosdam etiam hac nostra ætate, in iisque Jo. Bapt. Fantonum (1), Dominicum Gagliardum (2), Frid. Hoffmannum (3), ut infra (4) ostendetur fusius, sic invenisse, non ignoremus; cui tamen acciderit; sicuti Valsalvæ, quantum videtur, & nobis, si unam dissectionem excipias, certe accidit; ut semper ad hunc inveniret modum, non facile recordamur. De altero autem, hoc est de pleuræ læsione insigni, & quæ cum ea quam in pulmone descripsimus, conferri posset, si Valsalvæ, & meas, quæcunque ad lethales thoracis inflammationes attinent, ad unam omnes Observationes perlegeris; plane cognosces, nunquam accidisse nobis, ut illam sine hac, sed ne cum hac quidem conspiceremus. Sunt autem meæ non modo hactenus propositæ, sed & quæ aliis Epistolis (5) prolatæ sunt, & quæ præterea in hac continuo proferentur. Læsionem quidem in illarum quibusdam, & in his quæ sequuntur, omnibus pleuræ invenies cum pulmonum læsione conjunctam; sed non tantam, ut per se mortem, afferre aut certe magis quam illa pulmonum læsio, potuisset, ipse existimabis.

29. Ancilla annorum undevigenti, paulo habitior Virgo, & plethorica, dum in menstruis esset quæ a tribus jam mensibus parcius quam antea, provenire consueverant, ex auræ frigidæ occursu correpta est pungente pectoris dolore, & difficili respiratione. Fixus hærebat is dolor infra mammam sinistram, & tangendo augebatur, ut cubare in id latus non liceret. Illata est in Bononiense Nosocomium S. Mariæ de Morte postquam domi vena secta fuerat brachii lateris ejusdem. Perstabant ea quæ dicta sunt. Jacebat in dorsum. Frequentes erant pulsus, parvi, & parum, si premeres, digitis resistentes; nec tamen inæquales: sonus quasi bullientis humoris in Aspera arteria: profunda tussis, & prorsus irrita: lingua sicca: alvus laxa, sed intra modum. Huc per intervalla subdelirium accessit. Sanguis missus e brachio dextero, cum inspiceretur post horas sex, paucum serum, idque aurei coloris, & nonnihil turbidum, ostendit, crustam autem crassitudine duorum digitorum, colore flavo, ut lardum rancidum referret, corona in quam assurgebat, vasis latera circumcirca attingente. Quæ crusta, cum vas inclinaretur, in plures laminas se ipsa disjunxit, subjecta autem pars sanguinis in plures grumos, non secus ac quodpiam pulmentum. Ab hac venæ sectione eodem die nonnihil sanguinis, vel potius seri levissime cruenti ex utero defluxit. Omnibus in pejus ruentibus, pulsuque profundiore facto, quasi arteria introrsum retracta esset, cum ex ore humor efflueret aquæ instar spumosæ, in qua caro recens lota sit, sub initium diei septimæ vita defecit.
Cadaver secui postridie, qui dies fuit XIV. Kal. Apriles A. 1706. Thoracis parietibus iis etiam quos facit septum Transversum, ubique adhærebant pulmones, paucis in locis per membranas, in multo autem pluribus, & præsertim ad latera, & dorsum, per se ipsos, ubi eorum membrana illæsa pleuræ se annectebat paulo quam soleat, dumtaxat crassiori, & facile in duas laminas dividuæ, sinistri pulmonis superior lobus ex dura totus, compactaque, hepaticæ instar, substantia, colore ad subalbum vergente. Reliqui omnes pulmonum lobi, quamvis spumoso humore prorsus distenti, naturalem substantiæ modum servabant: ex qua dissecta in humor prodibat, simul autem ex bronchiorum non paucis ramulis materia effluebat alba, omnino similis puri; ex uno tamen; nisi forte fuit sanguiferum vasculum; alba quidem, sed non fluida, comprimendo, exi-

(1) Obs. Anat. Med. 27.
(2) Relaz. de' Mali di petto.
(3) Medic. Rat. Syst. Tom. 4. P. 1. S. 2. c. 6. thes. path. §. 12.
(4) n. 40.
(5) VI. n. 12. & VII. n. 11. & 13.

bat materia, pro polyposa concretione a me habita. In ipso Asperæ arteriæ trunco, majorumque, in quæ se primum illa dividit, bronchiorum, aggestam hic illic, & concrescentem materiam vidi ex albo cineream, qua lingua quoque obducebatur: subalbam autem, & crassiusculam ex osculis exprimebam glandularum quæ a tergo iis truncis inhærent. Quæ autem majores ad primam illam divisionem occurrunt, Bronchiales dictæ non omnes sanæ visæ sunt. Porro inter lobum, & lobum pulmonum quibusdam in locis intercedebant albæ illæ quæ sæpius supra descriptæ sunt, hic duriusculæ crassiusculæque, sed tamen falsæ, membranæ. In pericardio copia aliqua subrubræ aquæ. In cordis ventriculis nihil sanguinis, sed polyposæ concretiones solidæ maxima ex parte, & quasi ex carnosis membranis constantes; ex aliqua tamen etiam mucosæ. Earum quæ erant in ventriculo dextero, altera se intra auriculam proximam dilatabat, & in Cavas pergebat venas; altera, quæ erat teres, se in Pulmonarem arteriam, ejusque ramos extendebat. Per ventriculum autem sinistrum una, teres pariter, dumtaxat transibat, inflexa hinc Aortam inde vero in sinistram auriculam, & venam Pulmonarem, Cellulosæ membranæ, quæ memoratos magnorum vasorum truncos cingunt, e pericardio egressorum, ob congestam aquam mucosæ videbantur. Abdomine diducto, gravis odor, qualis ex visceribus inflammatis, & jam in gangrænam vergentibus. Sed hepar albidius erat: splen autem gangrænosa quidem nigredine infectus, sed non ita profunda, & ad mediocre spatium, idque inferius, ut diaphragma, quod sanum erat, ea parte non attingeret. Graveolentia autem ex utero, adnexisque utrinque, & a tergo partibus maxime existebat. Circa ipsas erat aqua modica, eaque subrubra: omnes autem exterius livebant a prægressa inflammatione, quæ in ima parte Recti intestini, & pudendi quoque se suo rubore adhuc prodebat, vasculis vel minimis quasi ab injecta rubicunda cera conspicuis. Quas dum omnes partes simul exsecarem, ut singulas inspicerem diligentius, in oculos incurrerunt femina, ab igne quem multum, ac sæpius sibi subdere hyberno tempore ea Virgo consueverat, fœdissime variegata: quod sic in transitu adnoto, quia de quorundam sententia videri poterat ob hanc causam debuisse proximis hyemalibus mensibus sanguis ex utero magis, non minus, respondere. Testes, virilibus mediocribus non minores, ac molles, inter quamplurimas vesiculas majores, minoresque humoris, ut solent, plenas, & sanguiferorum vasculorum, quæ innumera in his testibus obvia erant, ramusculis instructissimas, singuli binas cellulas habuerunt, quarum altera corpusculum nigrum perfecte sphæricum, grumi sanguinis exsiccati simillimum continebat, altera autem nihil, constans ipsa ex membranula corrugata, quæ ex albo, & flavo virescebat, eratque in altero saltem teste proxima superficiei, si non hianti, eo in loco, at certe non sine indiciis prægressæ læsionis. Utero, & vagina apertis, in hac circa illius osculum duo erant adhuc sanguinis grumuli: quem nullo negotio exprimere licebat ex interiore illius cervice, præsertim autem ex fundo: cujus superficies, quippe hic non tensa, quendam quasi mucum quo ipsa obducta esset, primo aspectu repræsentaverat. Sed hoc minime est hujus loci, ut neque Tubarum situs, & rugarum vaginæ natura, & sedes, & globosæ carunculæ pone hymenem, hic integerrimum, locatæ, & alia ejuscemodi, quæ mihi in hac, in aliisque Virginibus adnotata, quidam Viri Docti partim non videntur vidisse, partim videntur a me olim esse proposita, non meminisse. Neque etiam satis huc pertinent deprehensus in hac Virgine Pituitariorum sinuum Maxillarium, & Sphenoidæorum defectus, ut quorum usus aucta magnitudine, & numero cæterorum supplebantur. At reliqua pertinent, quæ subjiciam. In Capite enim fauces, & vicinia quasi ex inflammatione fœtere incipiebant. Ex aperto autem cranio odor ille prodibat, ut sic dicam, acidus, qui ex ore verminantis pueri solet.

In ſuperiore Falcis Sinu concretiones polypoſæ ſubalbæ. Vaſa per Tenuem meningem repentia paulo turgidiora. Inter illam, & cerebrum aqua, copia tamen modica; ut in ventriculis quoque Lateralibus, in quibus ſubrubebat. Plexus Choroides palliduli, hydatides paucas quidem, ſed majuſculas, habuerunt. Denique cerebrum paulo, cerebellum autem multo mollius fuit, quam ſoleat.

30. Vir annos natus ſex & quinquaginta, mediocri habitu, ſtatura procera, vita multis in rebus extra normam acta, cum in nolis ſacrarum turrium agitandis, qua ſe arte tuebatur, nimium haud ita pridem laborem ſuſtinuiſſet, aliquot jam dies dolorem tulerat leviter pungentem ad interiorem inferioremque ſterni partem, cum tandem is dolor valde auctus eſt, accedente, nec multo poſt, febre eodem die cum difficili reſpiratione. Interea alvus ſponte mota ſpumantem humorem bilioſum, & calidum bis terve ejecit. Denique in idem Noſocomium, in quo ante duas hebdomadas Virgo obierat de qua noviſſime dictum eſt, ſero adeo eſt illatus, ut vix ante finem diei ex quo febris inceperat, quartæ ſanguis mitti e brachio potuerit. Is paucum habuit ſerum, cruſtam autem duos digitos craſſam, ex albo flavam. Quinta die pulſus plenus, & durus: nox ferme inſomnis: homo ſpirare non poterat. Ante ejus diei finem urina inſpecta ſaturo erat colore, nec valde pellucida: pulſus frequens, æqualis, non durus: difficilis reſpiratio, & cum gemitu: dolor ibidem: decubitus in utrum liberet latus: ſputum craſſum, ſpumoſum, variegatum ex flavo. Nocte proxima dolor, & tuſſis vexarunt. Mane dolor remiſſus: pulſus, & ſputa eadem, urina quoque, niſi quod rubella erat, pauca, & nonnihil turbata. Prope finem ejus diei, quæ ſexta erat, ſanguis miſſus eſt e manu dextera: ſed quoniam omnis in aquam effuſus eſt; ſic inſpectari, ut par erat, non potuit. Septima ineunte die æger aliquanto melior videbatur. Tamen circa illius diei finem dolor major, & frequentior, ut reſpiratio quoque; lingua arida. Initio diei octavæ multus ſudor: quem Medicus, a quo hactenus interius, exteriuſque adhibita fuerant quæ a pleriſque ſolent, blande promovere inſtituit; ſed ſine levamine. Imo nox implacida, & ad ejus diei finem reſpiratio frequentiſſima, pulſus parvus, & parum preſſioni reſiſtens, ſputum crudæ, flavæque materiæ, quæ fluida erat, & ſine ſpuma, urina eadem. Die nona inchoata, cum brachia, ut vellet, e ſtragulis poſſet exerere, & tum etiam, quamvis cum difficultate, loqueretur, miniſtris propterea tunc moriturum non credentibus, mortuus eſt. Thorax utrinque aquam habuit, eamque a dextris ſaltem flavam & turbidam. Pulmo uterque ſuperius ad pleuram nectebatur, quæ ibi, & aliis quoque in locis thoracis dexteri craſſior fuit. In quo fruſtra illius quaſi membranæ impoſita erant illæſæ alioquin ſuperficiei pulmonis. Hic valde gravis, totuſque ex ſubſtantia illa hepaticæ ſimili, ſed albida, & dura quidem, at minus quam ſolet, cum ita denſa eſt; ut ſemicorrupta hic videretur, præſertim cum ex ſectorum bronchiorum orificiis, multis in locis, ſubalbus, & turbidus prodiret humor. Per faciem tum pulmonis, mediaſtino qua pericardium continet, attiguam, tum mediaſtini ad eam ſedem, extenſum erat craſſiuſculum quoddam quaſi rete, ſubflavum, neque inelegans, facile detrahendum, quemadmodum & alterum quod ibidem præterea per mediaſtinum vidiſſes ſanguinei coloris. Nihil horum a ſiniſtris: quin ibi pulmo aut ſanus, aut ferme ſanus. In pericardio aqua inerat non pauca ejuſdemmodi ac in thorace dextero memoravi. Cor vel pro hominis ſtatura magnum; ſed valde laxum, concretiones habuit polypoſas, alteram quæ in auricula incipiens dextera, inde per ventriculum annexum in Pulmonarem producebatur arteriam; alteram paulo denſiorem, multo autem majorem, quippe quæ totum pene ſiniſtrum ventriculum occupabat, inde vero Aortam ſubibat. Ex hac cum extraherem, cylindrus ſecutus eſt ex ſanguine valde con-

creto ad ſpithamæ longitudinem. Nec minus concretus ſanguis erat qui vaſis ſaltem ſuperioribus, ut collum diſſecans perſpexi, continebatur. Laryngis, & pharyngis vaſa turgebant. Facies ex rubro livebat. Ibi in ſiniſtra auricula ſanguis erat ſemiconcretus. Caput tamen non incidi, aliis occupatus, ut vix altero poſt mortem die thoracem, ac ventrem diſſecare potuerim. Venter exterius livebat ad ilia. Interius tamen nihil niſi Colon inteſtinum reſpondebat ſanum, ſed aere diſtentum. Hepar in tranſverſum adeo porrectum, ut ſummam lienis partem, ſibi arcte nexam, totam obduceret, lividam crepidinem ad magnum tractum habebat. Livor, alioquin haud alte penetrans, proximam quoque cavam partem ad trium circiter digitorum ſpatium inficiebat. Cæterum non durius erat jecur; ſed paulo tantum albidius. Ejus veſicula intra paucam bilem, quæ tamen ſubjectam tinxerat externam faciem Antri pylori, calculos ad viginti continebat, alia alios magnitudine, ſed pleroſque parvos, unum maximum, qui, ut cæteri, intus extraque nigricabat non ſecus ac ſi carbo eſſet, quem etiam rara, & friabili ſubſtantia referebat. Nullus horum, lucernæ admotus, flammam concepit, aut ſcintillas emiſit; leves tantum quoſdam crepitus interdum edidere. Lien magnus, etiamſi cum hominis ſtatura conferres; laxus, & exterius albicans. Ventriculus denique tota ſiniſtra parte exterius habuit utramque faciem magnis quibuſdam, & quaſi ramoſis maculis diſtinctam ex atro lividis. Hæ interius quoque apparebant, & ad œſophagum uſque producebantur, guttulaſque ſanguinis circum inter tunicas hærentes habebant; ut his omnibus inſpectis, de adjecta demum ventriculi inflammatione non dubitares.

31. Si ad has longas duas hiſtorias longas quoque animadverſiones adderem ſive ad morbum ejuſve curationem, ſive ad deprehenſa per ſectionem attinentes; quis foret Epiſtolæ modus? præſertim cum plura adhuc reſtent, minime omittenda. Satis eſt, ſi in illarum utraque duo attendas, alterum ad morbum, alterum ad ſectionem ſpectans. Ad morbum attinet color, in cruſta illa ſanguinis, flavus: quem mihi memini Albertinum dixiſſe, pejorem, & periculoſiorem inflammationem ſecundum obſervationes ſuas ſignificare. Quod & in meis, quantum recordari poſſum, reſpondit. Neque enim ſolum in his duabus, ſed etiam in ea quæ ſupra (1), in Lanione deſcripta eſt; in aliiſque præterea animadverti vel cum diſſectionem adjungere haud licuit, ut præſertim in viro ebrioſo, qui in eadem illa Bononienſi Conſtitutione, ſimul pungente dolore pectoris, & acuta febre correptus, vino quidem, ſed non venæ ſectione uſus eſt donec quarta morbi die in idem Noſocomium excepto, illa primum die, mox & quincta iterum ſanguis e brachio mitteretur. Qui miſſus eſt quarta, is valde ſectioni reſiſtebat, tenuique opertus erat cruſta ex livido variegata, difficile ſecanda. Qui autem quincta, is vero cruſta obductus æque tenaci, ſed digitum alta, & flava, in grumos, dum inverteretur, ſe ipſe diſſolvit; adeo res mutatæ apparebant intra unum diem! Hanc eandem facilem craſſamenti ſanguinis in grumos diſſolutionem in Ancilla quoque (2), & in Lanio illo memoravimus, in quo intra biduum mutationem animadvertes, ſed contrario ordine. Hi omnes mortui ſunt, ut is etiam de quo dicere cœperam, ebrioſus, qui ad veſperum deceſſit diei ejuſdem qua iterum ſanguis mane miſſus fuerat. Semper cubuit in dorſum, jam inde a quarta die vertiginoſus, & delirans, lingua nigra, frequenti pulſu, & intermittente, quanquam ſic ſatis digitis reſiſtebat: ad quæ perpaucis ante mortem horis ſtertor, & ſublimis reſpiratio acceſſere. Jam vero quod ad ſectionem attinet; vides ſane, his quoque noviſſimis perlectis hiſtoriis, pleuræ læſiones, quas mihi quidem in hujuſmodi morbis accidit ut offenderem, ab eo multum abfuiſſe,

(1) n. 19. (2) n. 29.

ut mortis causa censeri possint. Crassiorem videlicet pleuram inveni; sed non adeo ut apud Riolanum scribitur, hic in sepuchreto (1) memoratum, ut *decuplo solito esset crassior*, nec lividam, & sideratam, imo neque ab inflammatione rubentem. At ille, inquis, aliique invenerunt: quin & hoc addidit, *propterea scripsisse Hippocratem, cadavera pleuriticorum dissecta apparere fulgurita*, *quod de partibus thoracis internis est intelligendum*. Ego vero aliorum observationes non nego: atque adeo meis, quas mox subjiciam, libens illas quoad potero, confirmabo. Quas hactenus tibi perscripsi, eas hic dumtaxat recenseo. Tamen si Riolanus, memoriæ minus confisus suæ, Hippocratis locum relegisset, qui extat, opinor, in libro *de Victus retione in morbis acutis* (2); nullum in eo esse dissectionis indicium, sensisset, cum Veteres dicantur quosdam pleuriticos *sydere ictos* ob hoc etiam putavisse, *quod mortuis ipsis latus lividum reperitur*, *ut simile quid plagæ appareat*: imo cum Galeno (3) in ejus loci expositione agnovisset *in cute* apparere istum *nigrorem* non secus atque in *illis qui ita ex plaga affecti sunt*. Quod autem Riolanum facere, præstitisset; afferemus nos locum Cælii Aureliani (4), apertissime pro ipso facientem. Loquens enim de pleuriticis, & de pleura, hæc, inquit, *expirantibus sæpe ægrotis nigra invenitur*. Nec vero existimes, id dixisse conjectura fortasse fretum capta ex partium lateris externarum livore consequente ægrotorum decubitum, præsertim si forte accidisset, ut quemadmodum in morbo solent, in morte quoque in idem illi jacerent latus. Neque in istam sententiam addas, sane id non dixisse de omnibus: & continuo ea verba quæ externum livorem indicent, subjecisse: *hos denique venenatos quidam putaverunt*. Quin si forte opinionem tuam inde potissimum confirmare te posse, crederes, quod Cælii ætate humana cadavera non secabantur; primum vide, num ætate Hippocratis, quem modo cum Riolano objiciebas, revera secari cœpta essent? deinde Cælium inspice; intelliges, quo in capite id dixit argumenta pro pleura ex Erasistrato quoque attulisse, quem corpora humana incidisse, constat: denique ipsa relege quæ prima protulimus, Cælii verba; videbis, non conjecturæ, sed observationi convenire. Cui si forte unum illud opponi igitur posse, existimas, decubitum videlicet, de quo dicebamus, morientium, quasi sanguinis in decliviora delapsus non externa modo, sed etiam interna lateris vasa, eorumque ramusculos distendendo, pleuræ quoque livorem, qui antea non esset, tunc effecisset; si forte, inquam, sic existimas; primum vide, num in latus quo dolent, cubare soleant pleuritici, deinde & illud vide, ne casus objiciantur tibi pleuriticorum, qui, ut Dux Rupefoucaultius (5) erecta cervice ad obitum usque spirare coacti, lividam tamen altero in latere & cutem, & pleuram habuerunt. Sed hæc tu videris. Neque enim mihi sic rem explicare necesse est. Qui etsi livorem istum, & cætera quæ dixit Riolanus, in eorum pleura, de quibus hic loquor, conspexissem; tamen non inde potius mortis causam, quam a tanto illo pulmonum vitio repeterem: nec sane in his quæ sequuntur, historiis, in quibus pleuram rubicundam, & liventem quoque interdum, ac semicorruptam nonnunquam, & valde crassam inveni te ipsum aliter puto esse existimaturum.

32. MULIER annos nata ad quadraginta quinque, ex ulcere alterius cruris antiquo, sicca autem scabie toto corpore, additaque ad scabiem lenta febricula male habebat. Scabie evanescente, ulcere autem acrius vexante, consilium capit, ut in Bononiense Incurabilium Nosocomium admittatur. Antequam in hoc veniat, prospiciens fortasse, qua re ibi esset caritura, generoso vino se ingurgitat, ut nihil ferme, nisi id, sumat tridui spatio. Itaque nocte prima qua in No-

(1) L. 2. S. 4. Obs. 14. §. 2. & 3.
(2) n. 8.
(3) Comm. 1. ad t. 35. l. cit.
(4) Acut. Pass. l. 2. c. 16.
(5) Sepulchret. S. 4. cit. Obs. ult.

focomio jacuit, inquies fuit, & valde incaluit. Mane habuit melius. Pulsus tamen erat frequens, celer, durus, vibratus, non ita digitis resistens, nec magnus. Hora eadem redit calor: accedit dolor pungens ad infimam legitimam costam sinistri lateris, qui etsi, tangendo, non cresceret, neque in id latus cubando; decubitus tamen erat commodior in latus dexterum propterea quia decubitus in sinistrum tussim movebat, quod semper in brevi hoc morbo animadversum est. Abiit postea, neque amplius reversus est dolor; ut meliuscula ægra videretur, præsertim cum pulsus; etsi vitia cætera retineret; tamen minus frequens esset factus. Sed quarta die post horrorem incalescit, pejus habet, per tussim autem, quæ sicca hactenus fuerat: pus reddit cinereum, lividum, fœtidum, incruentum. Non nisi erecta cervice spirare potest. Pulsus fit minor, & debilior, pus autem expectoratum nigricans. Leve delirium accedit. Febris per hos ultimos dies serius increscit. In medio sextæ diei quasi ex repentina suffocatione mortua est, autumno A. 1705. THORAX utrinque habuit fœtidi cinerei seri non multum: pulmones autem leviter laxeque ad pleuram adhærentes. Hæc a sinistris qua pulmo adhæserat, aspera hic illic, rubrisque exiguis quasi tuberculis erat inæqualis. Pulmoni ejusdem lateris; nam dexter sanus nihil habuit eorum quæ sinister; qua diaphragma contingebat, duæ flavæ suberant falsæ membranulæ, quarum altera ipsi, altera diaphragmati adhærebat. Erat is pulmo non ruber, sed lividus, & hepate durior. Sectus pus intus ostendit ejusdemmodi atque expectoratum fuerat, præsertim in quibusdam quasi sinibus, qui & puris flavi aliquid continebant. Eos sinus tunica cingebat nulla durior, aut peculiaris: neque in arteria Aspera quidquam erat. In vena Cava, & Pulmonari arteria concretiones erant polyposæ minores: major in sinistra fuit auricula. In ventre sana omnia. Caput non dissecui.

33. MILES ætate consistente, habitu mediocri, vel potius ad macilentum inclinante, cum mortuus esset in Nosocomio Patavino sub initium Martii A. 1743; mihi, qui tunc ibidem nonnulla de Re Anatomica studiosæ Juventuti explicabam, ejus cadaver oblatum est. Antequam dissectionis initium fieret, quæsivi, ut soleo, quibusde æger quereretur? Cum responsum esset, primis diebus de pungente alterius lateris dolore conquestum fuisse, cum febre, tussi, & difficultate respirationis conjuncto, donec ferme soporosus factus, & leviter delirans. trementibus digitis, & jam sine pulsibus diebus illis ultimis, decesserat; non dubitavi, quin frequentissimæ illi discipulorum, Doctorumque coronæ hepaticæ substantiæ similitudinem in pulmone, concretiones polyposas in corde, circa cerebrum turgentia vasa, & humorem aqueum facile inventum iri, prædicerem. THORACE igitur ibi protinus, & Capite mox aperto, viderunt omnes, pulmones, qui ferme undique, excepta anteriore facie, quæ & naturali propemodum erat colore, ad pleuram arctissime adhærebant, cum extracti essent, alterum ab altero magnopere discrepare. Dexter enim valde amplificatus, gravis erat, & durus totus; si parvam in summo portionem, & eam quam dixi, faciem exciperes; æquali præterea, & lævi, ut jecur, superficie, ut ne vasculorum quidem rete in hac appareret, intus autem compacta illa substantia quæ coctum jecur, & dissectum repræsentaret. At sinister pulmo vix a naturali in eo differebat, quod sectus paulo durior, & rubrior, quam soleat, ex atro videbatur. Sed & pleura cum a sinistris decolor esset, vel potius albida; in toto fere latere dextero rubicunda ex manifesta inflammatione spectabatur. Nihil in thorace effusi humoris: at pulmonibus ab Aspera arteria abscissis; quæ valde lata huic viro obtigerat, glandulisque Bronchialibus pluribus, & majoribus quam consuevit, circa partitionem instructa; mox aquæ sanguinolentæ, & spumosæ non modica copia sensim defluxit a dextris, modica a sinistris. In pericardio non paucissima aqua fuit ex flavo levissime rubescens. In utroque cordis ventriculo albæ po-

lyposæ concretiones inde per Magna vasa longe productæ cum adhærente ubique nigro sanguine, & grumoso: quin aliquas, tæniarum instar, in Iliacis ipsis vasis postea inveni, alias autem, ascaridum similes, in sinus longitudinalis initio. Sed partite, ut soleo, cætera quæ in capite, & ventre animadverti præter naturam, adjiciam. Cranium dum secaretur, non pauca aquæ copia defluxit. Mox per Tenuem meningem vasa pleraque conspeximus sanguine turgida, ex medullari autem cerebri substantia passim inter secandum sanguinis guttulas creberrimas minores, majoresque existentes, in ventriculis autem Lateralibus aquam multam, eamque turbidulam, Choroidibus plexibus non pallidis quidem, sed nec sine vesiculis plurimis, & in his quibusdam majusculis, aquæ plenis. Laxus Fornix: laxa medulla Oblongata. Ventre aperto, & omento, quod cum initio concreverat intestini Coli, inde soluto, & ad superiora retracto, insolitus apparuit ejus intestini positus, eoque hic non omittendus. Nam vix jecur attigerat, cum inde se infra umbicalem regionem demittebat, unde oblique sursum in sinistrum hypochondrium ferebatur. Hæc tota ejus pars dumtaxat, erat aere, nec parum, dilatata. Hepar denique, lien, pancreas non secundum naturam se habebant. Hoc enim subdurum erat: lien autem æquo non paulo major, & propterea humilior: hepar quoque magnum; & majori ex parte albidum, neque, a dextris præsertim, si incideres, omnino sanum: ejus autem biliarius ductus qua parte Communis dicitur, justo latior.

34. Viri quoque alterius cadaver ibidem mihi oblatum est ante finem Martii A. 1744. Cribrare triticum ars ejus fuerat, pulmonibus sane inimica. Itaque pleuritidem antea passus, ex recidiva mortuus erat undecimo die. In qua de dolore querebatur, thoracem gravante præsertim a dextris, sedere in lectulo coactus, ut spiritum duceret; multum tussiens, nec multa expectorans, eaque viscida, & sanguinolenta; facie rubens; pulsibus duris, maxime confusis, inæqualibus, intermittentibus; nec sine quibusdam interdum tremoribus convulsivis. Sanguis bis, terve missus fuerat, cui crassa polyposa crusta insidebat. Quæ cum ab iis acciperem qui sæpius in novissimo hoc morbo inviserant, & cadaveris subtumidum ventrem pedesque, & extrema crura œdemate affecta spectarem; continuo illis, & reliquæ Auditorum coronæ dixi, facile hic effusam aquam non in ventre modo, sed in thorace etiam, ac pericardio nos esse visuros: fortasse & concretiones ad cor polyposas, & ruborem, aut vitium aliud pleuræ, aut pulmonis cum hac connexionem, facilius autem in eodem viscere turgentiam, & substantiæ duritiem, ac densitatem. Pectus illico incidi cœptum. Quod dum fieret, per incisuras cartilaginum, costas cum sterno committentium, aqua exundabat: quæ turbida, & flavescens utrinque, sed a dextris præsertim, multa inventa est, nec sine quibusdam concretionibus, quales in imo dolio per vinum natare solent. Ea exhausta, neuter pulmo ad pleuram adhærens conspectus est; sed hæc in lateribus, sinistro præsertim, in quo fortasse illa antea pleuritis fuerat, apparuit rubicundior. Pulmones, alibi fere molles, inferiorem partem dexteram habuerunt duram, & turgidam, & quæ secta, densiorem ostendit substantiam ex fusco purpuream. Ex utroque bronchio in truncum arteriæ Asperæ sanguinolentus humor exprimebatur. Pericardium antequam incideretur, justo amplius conspectum est. Sed eo inciso, manifestum fuit, eam amplitudinem non tam aquæ; etsi non pauca erat, eaque ejusdemmodi atque in thorace dictum est; quam magnitudini cordis deberi, cujus non crassiores quidem erant parietes, sed ventriculi, dexter præcipue, dilatati, magnamque copiam atri sanguinis continebant. Erat hic certe non fluidior, nec ullam tamen aut ibi, aut usquam polyposam concretionem ostendit, excepta una, eaque tenui, crusta in ventriculo dextero; ut me non pœnituerit, quod concretiones, & pulmonis ad pleuram adhæsionem non asseveranter prædixissem; tametsi illas semper in emisso

hujus viri ſanguine, & quidem craſſas, conſpectas eſſe, hanc autem ubi pleuritis fuerit, a plurimis poni, non ignorarem, & ſæpius ipſe deprehendiſſem. Quod ſiquis narrare potuiſſet quæ facile ante ultimum hunc morbum, & ſaltem poſt primam pleuritidem fuerant indicia dilatati cordis, & hydropis in thorace incipientis; procul dubio eorum quæ in noviſſima inflammatione vehementer adeo hominem vexaverant, partem alio rejeciſſem quam in pulmonum morbum, qui denique inventus quidem eſt qualis a me prædictus fuerat, ſed non tantus, quantum ea ſymptomata requirebant. Dixi autem, poſt primam pleuritidem ſigna eſſe potuiſſe dilatati cordis. Huic enim, neque ita raro, id ex pleuritide accidere, hoc eſt ex pulmonum inflammatione, non una diſſectio indicat ſuperius propoſita. Sic Vir de quo proxime ante hunc ſcripſimus (1), ſic etiam Senex, de quo ſub initium dictum eſt (2), ille cor majus quam ejus vel procera ſtatura ferret, hic ſiniſtram cordis auriculam multo quam ſoleat, longiorem habuere. Sic Juvenis ille, ſecundus ex iis quos inter Valſalvæ Obſervationes deſcripſimus (3) cor mole auctum oſtendit. Nec vero mirum eſt, ſi viis ſanguinis per inflammatos pulmones compreſſis, & coarctatis, ille aut nimis diſtendendo, aut nimis irritando cor, & propria hujus vaſa, vim afferat ipſius parietibus, intimæve horum ſubſtantiæ. Et quanquam diſtentio major eſſe debeat in cavis dexteris, quippe quorum oxonerationi obſtaculum tunc oppoſitum eſt in pulmonibus; tamen in ſubſtantia intima ſiniſtrorum quoque cavorum venæ diſtendantur, neceſſe eſt, ſanguine quo cava dextera nimis opplentur, obſtante ſanguini per Coronariæ venæ oſtium e ſiniſtris quoque redituro. Irritatio autem quæ a ſanguine fit vehementius compulſo, major ſit a ſiniſtris oportet, donec inflammatione nondum perfecta, viæ per irritatos pulmones ſunt magis patentes. Præterea aliis alia pars cordis eſſe poteſt aut ab ortu, aut poſt ortum proportione minus firma; ut pari cauſæ quæ aut diſtendendo, aut irritando vitiare cor poſſit, minus quam cæteræ hujus partes, reſiſtat. Itaque in aliis cor univerſum, in aliis partem ejus aliquam, præſertim vero a dextris, amplificatam interdum offendere poſt graves, aut repetitas pulmonum inflammationes, minime eſt mirum. Quæ cum poſſemus aliorum Obſervationibus confirmare; indicare malumus quas, hæc recenſentes, forte legebamus, Illuſtris Senacii (4), qui, ut apud ipſum videbis, neque rem aliter explicat, & ſæpe poſt ejuſmodi inflammationes cor ſe vidiſſe amplificatum, affirmat, præcipue a dextris, quemadmodum a nobis in propoſito Viro accidit. In quo ne alia quæ præter naturam occurrerunt, omittamus; Venter aquam habuit, nec paucam, ejus ſimilem quæ in thorace, & pericardio deſcripta eſt. Hepar durum, ex livido pallens exterius, internis autem crebris particulis albis variegatum. Caput ſecare, aliis diſtenti occupationibus, non potuimus.

35. Viri alterius conſiſtente ætate, ſano habitu, ſed ad macilentum potius, quam ad pinguem, vergente, cadaver incidimus eodem in loco, eodemque menſe, inſequente autem anno, cum plura ipſi in aliis ſecundum naturam animadverſa, recognoſcere, ut ſoliti ſumus, & frequentiſſimis Auditoribus demonſtrare inſtituiſſemus. Aderat cum cæteris Aſſiſtens Noſocomio Medicus. Hic ſciſcitantibus narrabat, cadaver tunc diſſecandum lapicidæ eſſe: cujuſmodi artificum pulmones ob involantem pulverem quantum opportuni morbis ſint, cum ratio indicat, tum obſervatio (5) confirmat. Huic primum febrim, mox pungentem ſiniſtri lateris dolorem, mox alvi fluxum, ut octies intra horas viginti quatuor fluida egereret, non flava, neque cum moleſto ſenſu, mox gravantem

(1) n. 30.
(2) n. 4.
(3) Epiſt. 20. n. 35.
(4) Traité du cœur, l. 4. ch. 8. n. 3.
(5) Vid. Act. N. C. Tom. 5. Obſ. 85.

in thorace dolorem advenisse. Serius, ut a plebeiis sæpe fit, nec ullo domi præsidio adhibito, hominem sub quinctam morbi diem in eum locum fuisse illatum, jam omnibus quæ dicta sunt, laborantem, eaque ad extremum usque perstitisse. Missum ob morbi præcipui naturam, & violentiam sanguinem densiorem quidem fuisse, nec tamen cum crusta polyposa. Sputa, non sine aliqua sanguinis tinctura, apparuisse; verum non processisse. Confusa demum, & subdelira mente, mox etiam pulsibus, qui tensi, intermittentes fuerant, sensim deficientibus, initio diei undecimæ interiisse. Quæ cum omnes audivissemus; tum ego, jam nostis, inquam, in pulmone quid mecum videre ejusmodi in morbis consueveritis. Vidistis insuper aliquando etiam in pleura læsionis aliquid: in diaphragmate quoque ego quidem nonnunquam vidi (1), cum peripneumonici mens labasset: at sæpe aquam in thorace: multo autem sæpius polyposas in corde, vasisque annexis concretiones. Hæ tamen, & illa facile deesse possunt in hoc casu; illa, cum tanta seri copia sit per alvi fluxum ejecta; hæ, cum in misso sanguine crusta fuerit nulla. Thorax, cum hæc dixissem, sub oculis omnium continuo reclusus, nihil aquæ habuit. Pulmo uterque erat anteriore facie turgidus, & ibi quidem mollitie, & colore naturali: facie posteriore, & inferiore, a sinistris autem insuper laterali pene tota, arcte ad thoracis parietes adhærens. Ubicumque adhæserat, ibi inæqualis pleura, ad dorsum autem subnigra, in latere sinistro crassior, & colore non naturali. Sed & diaphragma, quibus ejus partibus tum carneis, tum etiam tendineis annexi pulmones fuerant, iis in partibus ex fusco erat rubicundius, & sanguifera habebat vascula magis quam soleant, evidentia. Extracti pulmones prægraves erant, totaque posteriore, & ima facie nigri, nigredine alte subeunte per subduram, compactamque substantiam, quæ durior, magisque compacta, & densa inventa est a parte sinistra ad magnum tractum; cum ab antiore parte, a dextris præsertim, mollis, & rara substantia, eaque roseo colore secanti occurreret. In pericardio aquæ paulo plus quam solet. Cordis vasa propria in plana præsertim facie, sanguine turgida. Sic & vena utraque Cava, & auricula dextera sanguine distendebantur. Hic autem erat nigerrimus; at sine ullis polyposis concretionibus: quæ neque in cordis ventriculis, neque ullis in vasis usquam apparuerunt: vix semigrumosi aliquid in eo sanguine, idque ipsum paucum. Venter diarrhœæ etiam causa dissectus, Tenuium intestinorum partes aliquas ostendit quasi inflammatas. Sed Colon, quod statim in conspectum venerat, quippe aere, quamvis non plurimum, tumens, recte se habebat, nisi quod a medio illius tractus per quem in transversum ferri solet, ad umbilicum se inflectebat, unde sursum quidem, sed non alte adeo redibat. Jecur vero pallidum, intus extraque, & vesicula inani aut certe bilis guttas vix paucas continente, quæ chartæ illita, colore quodam hanc infecit flavo, fusco, atque obsoleto. Lien æquo & major, & laxior. Cranii sectio, propter alias interjectas observationes, in diem quinctum dilata est; ut eam quoque fortasse ob causam laxiora omnia deprehenderim. In altera Falcati processus facie ossiculum fuit abnormi figura, sed planum potius, quam asperum, non tenuissimum, magnitudine haud æquans unguem digiti minimi. Sub meninge Tenui in anfractibus quidquam *gelatinæ* instar. Per eam meningem sanguiferorum vasorum & plerique trunci turgidiores, & minimi ramusculi passim manifesti. Sanguine quoque abundabant ii qui sunt in Plexibus Choroidibus, & qui per Oblongatam medullam repunt: nec crebra deerant sanguinea puncta ubicunque cerebri medullam secares.

36. Juvenis annos natus ad viginti quinque, pallidula facie, & qui strumis antea, ac Venerea quoque, ut ajebant, lue laboraverat, cum a nimio, ut erat

(1) Epist. 7. n. 13.

famulus,

famulus, motu incaluisset, horrore, & febre correptus est cum dolore pungente, quem toto ferme pectore, proprie dicto, sentire se, dicebat, magis tamen ad inferiora. Dorso etiam dolebat, imo universo corporis ambitu, ut ubicunque tangeres, ibi dolorem ipso attactu augeri, diceret. Cubare, nisi in dorsum, non poterat. Pulsus, erat frequens, & parvus: sitis nulla, calor internus: respiratio difficilis: sputa fluida, & rufa. Quarta morbi die biliosa dejecit. Octava autem cum multum minxisset, lethalique sudore maderet, obiit circa finem ejusdem diei in Bononiensi, quod sæpius memoravimus, Nosocomio ad medium Januarium A. 1706. IN THORACIS cavo dextero serum turbidum, & saniosum. In utroque pulmones ferme undique ad parietes, eos etiam quos diaphragma facit, adhærentes, sinister quidem anteriore facie per filamenta dumtaxat; idem autem pulmo, & dexter quoque, reliquo propemodum toto ambitu per interjectam crassam quandam quasi membranam non modo arctissime connexi, sed quodammodo etiam connati. Hæc membrana alba, tenax, & alicubi vix dimidio minus crassa, quam digitus auricularis a dexteris quidem; nam a sinistris multo minus tum alba, tum crassa erat; pulmones quos vi necesse erat avellere, sequebatur. Eandem tamen si a pulmonibus, quod facile erat, separares, eorum membranam subesse illæsam, & integram, perspiciebas. Itaque pleuram esse, dixisses, nisi a sinistris sanam & integram pleuram sua in sede restitisse, animadverteres, per quam proximi transpiciebantur Intercostales musculi, iique potius rubentes. A dextris tamen, pleuræ loco, membrana altera apparebat illius similis, nisi quod paulo minus erat crassa, quæ inde simul cum pulmone avulsa jam fuerat; quam alteram membranam si detraheres; albidos subesse Intercostales musculos, conspiciebas; ut hic quidem pleura morbi vi crassior facta videri posset. At pleura certe qua pectoris musculum Triangularem dexterum operiebat, semicorrupta erat, & levi digitorum affrictu lacerabatur. Is inflammatus erat musculus: sed & carnea pars diaphragmatis, quæ utrinque hujus centro propior erat, qua pulmones adhæserant, inflammatæ similis alicubi videbatur. Pulmones autem ad hunc modum se habebant. Sinister uno in loco albam, & velut ex granis quasi *tarturizatis* substantiam ostendi, cæteris in locis ferme omnibus duram tantum, & densam, & gravem; minus tamen anterius. Dexter vero vel magis fuit, quam sinister, & durus, & densus, & gravis. In pericardio aqua erat paulo majori copia eaque turbida. Polyposa concretio ex albo flava, sed laxior, ex cordis ventriculo dextero per utrumque hujus orificium se producebat. Nec dissimiles concretiones erant quæ per ambo sinistri orificia pergebant. Quæ hinc, in venam; ab dextero autem ventriculo in arteriam Pulmonarem pergebant: eæ divisæ in ramos, partitiones imitabantur horum vasorum. Ventre aperto ventriculus, & intestina, Colon præsertim, aere multum distenta occurrerunt. Lienis inferior pars nigredine peculiari infecta erat non secus ac si inflammationem gangræna excepisset; ea nigredo ad sesquidigitum introrsum pergebat. Contra hepar albidum, idemque maximum: in cujus vesicula cum pauca bile ex albo flavescenti calculos inveni plus septuaginta, quorum maximi, qui perpauci erant, fabam non superabant, minimi grano piperis minores haud erant: illi ad figuram ovalem, sed non una ex parte depressam; reliqui ad cuboidem quadantenus recedebant. Intus madebant bile, & ex quibusdam quasi granulis constructi videbantur. Hæc crusta, duplex saltem, undique concludebat, subviridis in plerisque, in nonnullis ex parte alba. Omnes flammam semel conceptam alebant, & tunc subinde levi cum crepitu scintillabant. Ren dexter valde laxus. Arteriæ Aortæ truncus tum in ventre, tum inde per thoracem ad curvaturam usque angustior visus pro corporis, alioqui non parvi, & plerorumque viscerum magnitudine. Caput non attigimus.

37. Pleuræ majorem læsionem quam in hac historia, consulto in postremum

locum ſervata, mihi quidem in thoracis inflammationibus videre non contigit. Veruntamen credisne, hunc ipſum Juvenem ob illam, an ob conjunctum pulmonum morbum interiiſſe? Nunc ſi noſtras omnes, & Valſalvæ Obſervationes relegeris, & cum aliis aliorum, quos infra nominabimus, tum veterum, tum recentium Medicorum contuleris; facile intelliges, longe proclivius nobis eſſe (ſi alterutrum omnino ſequi neceſſe foret) eorum ſententiæ adſtipulari, qui lethalem pleuritidem docent in ſola pulmonis, id quod ſæpe vidimus, quam eorum qui ajunt in ſola pleuræ, id quod nunquam deprehendimus, inflammatione conſiſtere. Et diſerte quidem Hippocrates, ut Praxagoram, Herophilum, & antiquiorem forſan Hippocrate Euriphontem Gnidium, atque alios prætereams, quos Cælius Aurelianus (1), eorum quoque rationes proferens, teſtatur, *in pleuriticis locum patientem eſſe docuiſſe pulmonem*; diſerte, inquam, Hippocrates, in libro *de locis in homine* (2) non peripneumoniæ tantum, ſed & pleuritidis ſedem in pulmone collocaverat, hujus, cum altera; illius, cum ambæ ejus viſceris partes ſunt a copia influentis calidi humoris tumefactæ: quod ego diſcrimen revocandum eſſe in uſum, non contendo; hoc tantum ajo, præſtitiſſe (id quod Demetrius Herophilus (3) fecerat) eodem uti, quam ob alios Hippocratis locos, quod veri hoc in loco fuerat, obſcurare. Quod an Martianus fecerit, hic non quæram. Sed videre poteris vel in ipſo Sepulchreto (4) cum de hoc eodem Hippocratis loco diſputaret, rectene contra ac Joubertus (5) *infinitorum cadaverum apertione* ſubnixus, illud affirmaverit, *raro evenire, unam pulmonis partem inflammari, altera permanente illæſa*: aut *dolorem oriri non ratione inflammationis pulmonis*, ſed lateris: & cum objecerit eorum Obſervationibus qui ſe ſcripſerant, *pulmones læſos in pleuritide ſemper reperiſſe*, cum objecerit, inquam, non mirum eſſe, ſi id *Romæ* obſervaverint, ubi *pleuritides, & peripneumoniæ ſint fere omnes de numero earum de quibus hoc in* Hippocratis *loco fit mentio*, continuo ſubjiciat, *quotidie* Romæ *obſervari cadavera pleuriticorum* in Noſocomio S. Spiritus, ſcilicet ex *Romano agro* illatorum *in quibus latus læſum & corruptum reperitur*, nulla pulmonum mentione habita. Tu vero fac tibi illarum Obſervationum veniat in mentem, quas Hoffmannus (6) memorat ſub ea tempora in eodem illo S. Spiritus Noſocomio a Petro Servio *vel in trecentis* pleuriticis *inſtitutas*, in quibus hic *ſemper lobum pulmonis infectum, materiaque repletum conſpexit pleura aut nihil omnino ad ſenſum vitiata, aut leviter tantum quodammodo inquinata*. Tum vide, quanto cum his magis, quam cum illis noſtræ fere omnes Obſervationes conſentiant: quæ certe, ne quem tibi ſcrupulum injiciat Martianus, aliæ aliis in locis, aliiſque temporibus habitæ ſunt. Eædem ſingillatim, non ut Joubertus, generatim oſtendent, num rarius ſit, alterum dumtaxat, an ambos inflammari pulmones, itemque num pungens dolor ſemper lateris inflammationi debeatur. Quod non modo ſæpe non inflammatum, ſed ne ullam quidem interdum cum inflammato pulmone connexionem habens tunc reperitur: id quod cæteroquin ab Diemerbroeckii (7) Obſervationibus diſcrepare, & cum Recentiorum quorundam placitis minus convenire, non ignoras. Quid? quod ſi noſtras quaſdam inſpicias, XVI. Epiſtola (8) tibi deſcriptas, Obſervationes, pleuram aliquando non ſine omni inflammatione fuiſſe, intelliges, at ſine lateris ullo dolore; ut quærere omittamus, an huc plane attineant pleuritides *ſine punctorio lateris dolore* non uni Auctori adnotatæ apud Ettmüllerum (9).

---

(1) Acut. Paſſ. l. 2. c. 16.
(2) n. 24.
(3) Apud eund. Cælium, l. cit. c. 25.
(4) Schol. ad §. 5. Obſ. 14. hujus Sect.
(5) Sect. ead. Obſ. 24.
(6) Medic. Rat. Tom. 4. P. 1. S. 2. c. 6. §. 2.
(7) Vid. Epiſt. 20. n. 58.
(8) n. 30. 31. 40.
(9) Prax. l. 1. S. 18. art. 9.

38. Jam vero si nostras omnes, simulque Servii Observationes attendas; continuo intelliges, quam iis facile assentiri possis qui in lethali pleuritide *solam pleuram*, pulmone ipso illæso, *sæpissime inflammari*, autumant, licet cum iis facere videatur Sydenhamius (1), qui *materiam peccantem in pleuram deponi*, censet, *nonnunquam & in pulmones*. Quanto aliter ii Medici, qui per anatomen quid sæpius contingat, vel olim indagarunt, ut Coiterus (2), cujus verba omnia hic describemus non modo quia cum Observationibus consentiunt nostris, verum etiam quia in hac Sepulchreti Sectione frustra perquisivimus. *Anno salutis 1563. autumno cum per totam fere Italiam tusses, peripneumoniæ, & malignæ pleuritides epidemialium morborum instar grassabantur, atque multos occidebant, inveni*, inquit, *in omnibus, quos secui, quasi totos pulmones sanguine media ex parte putrido repletos, turgidos, atque mirum in modum induratos: id spatii, quod pulmones non replerant, aqua loturæ sanguinis non dissimili plenum fuit: capita etiam magna aquæ limpidæ copia referta erant.* Vides, cum alia memoret, pleuram non memorare. Sed tu vicissim objicere mihi Vesalium (3) potes, pariter in Sepulchreto prætermissum, qui cum de fœminis duabus mentionem injiciat, quarum alteram *ex laterali dolore extinctam fuisse*, conjiciebat, altera *ex inflammatione tertia die interierat*; pleuram quidem, sed non pulmones, commemorat. In illa enim *inflammationem*, scribit, *totam fere sinistram sedem membranæ costas succingentis, præcipue tamen ad costarum radices, occupasse.* In hac vero *secundum venæ pari carentis ingressum, & ipsius propagines totam posteriorem thoracis sedem occupavisse, & sibi ad morbi lateralis essentiam dignoscendam egregium specimen præbuisse.* Ego vero non hic dicam, Vesalium tunc aliud agentem, & ea obiter memorantem, pulmonum læsionem omittere potuisse eo facilius, quod illo tempore minus hæc controversia agitabatur: sed pulmones, si vis, illæsos in duabus illis mulieribus fuisse, dabo, dum tamen tu quoque des, in illis omnibus, quos certe multo plures Coiterus designat, pleuram sine læsione fuisse, aut cum ea quæ negligi posset. Hic autem quid sæpius fiat, profecto quærimus; non quid nonnunquam. Neque enim vel in Epistola superiore (4) quasdam aliquando accidere Observationes, negavimus, quæ sint istarum Vesalii similes. Quin etiam ut istas Vesalii, sic aliam aliquam, in hac Sepulchreti Sectione pariter omissam, Harderii videlicet (5) adderemus, nisi præter alteram mortis causam in cerebri cortice purulento propositam, minus dilucide sedem indicasset multi puris, quod in thoracis caveam effusum invenit; accurate enim ejusmodi sedes sunt definiendæ, neque, ut aliquando factum videas, marsupium idem in quo pus fuerit, aut adhuc sit, modo ad pulmonem, modo ad pleuram est quasi pro arbitrio referendum. Observationes igitur, in quas dubitatio non cadat, ampliorum, graviorumque, illæso pulmone, pleuræ læsionum in pleuritide non negamus; sed oppido perraras esse, si nimirum cum immani earum numero comparentur, quas & Coiterus, & Servius habuere, & qui idem quod Servius, in viginti pleuriticis observavit, Barthol. Vicarius (6), & Gagliardus (7), qui triginta circiter dissecandos curavit, & Nannius (8), &: ne de me, aut de aliis, quos infra laudabo, quidquam hic dicam; Valsalva demum, qui plurimos inciderunt. Neque enim horum quisquam in tanto numero dissectionum unquam in pleuræ læsionem incidit tam gravem, tamque amplam, illæsis pulmonibus.

39. Quin etiam pleuræ inflammatio cum pulmonum inflammatione conjuncta non tam crebro in cadaveribus deprehenditur, quam Viri alioquin Doctissimi

(1) Obs. Med. circa Morb. acut. S. 6. c. 3.
(2) Obs. Anat.
(3) Epist. de Rad. Chyn.
(4) n. 57. 58.
(5) Apiar. Obs. 53.
(6) Vid. in Obs. 87. Cent. 1. N. C.
(7) Cit. supra, ad n. 28.
(8) Vid. Epist. 20. n. 57.

videntur existimare. Quod verumne sit, an secus, tunc optime intelligitur, cum magna series Observationum spectatur. Si quæ Coiterus, Servius, Vicarius indicarunt, bene perpendas; plurimas habes quas ad Valsalvæ, nostrasque adjungas. Quibus has quoque addes, præter alias, quæ in Sepulchreto leguntur Zwingerus (1), & Dillenius (2) pulmones duriores, & gangræna jam affectos viderunt, & cum cæteras partes iis in cadaveribus male se habentes describant, neque pleuram nominant, & primus diserte addit; *nullibi tamen adnatum* fuisse pulmonem in ægro qui cum lateris intolerabili pungente dolore sanguinem extussiverat; alterum autem pleuritis exquisita sustulerat, in peripneumoniam degenerans. Lanzonus quoque (3) in mortuo ex forti pleuritide pulmonis abscessum invenit *mortis ac morbi causam*; de pleura ne verbum quidem. Imo in epidemica ejusdem anni Constitutione cum ex pleuritidis signis plerique Medici inflammatam pleuram esse, censerent, aliis contra disputantibus, aperto cadavere, ut *lis tanta dirimeretur* (4) alterum deprehendit pulmonem, *absque ulla pleuræ læsione*, erysipelate infectum, & tumefactum, & ex flavo maculosum. Sed & Cl. Fischerus (5) in altera Constitutione, ut videret, in *controversia de loco inflammationis tam acriter a quibusdam agitata, quid sentiendum esset*, inciso cadavere nihil aliud sibi repertum narrat, quam pulmonis dexteri inflammationem, & concretiones polyposas in vasis majoribus pulmonaribus. Neque Præstantissimus Gesnerus in ea quam supra (6) memoravi, fallaci quidem, sed non sine punctorio in lateribus, aut sub scapula dolore, Uriensium pagi Constitutione, uno, altero, aliis dissectis corporibus, pleuræ ullam refert inventam læsionem, cum pulmones utique inflammatos, aliterve intus, aut extra male affectos proponat. Denique ut alios omittam, prætermittere nequeo Illustrem Hallerum (7), qui cum suas pleuritidis, & peripneumoniæ quatuor Observationes ediderit, vix in una earum tradidit, *in pleura signa fuisse inflammationis*, in omnibus autem pulmones, scripsit, aut magno fuisse abscessu vitiatos, aut a sanguine qui intra eorum vesiculas, cellulasve destillaverat, aut ab albo humore intra eorum substantiam coacto graves, & in parte duros & solidos, quemadmodum in eorum inflammationibus, sæpius accidere, supra (8) a nobis expositum est. Hæc cum ita se habeant; præclare intelligis, pleuræ inflammationem cum pulmonis inflammatione conjunctam minus crebro deprehendi, quam Medicus nostra ætate nobilissimus credere videbatur cum *peripneumoniam*, scripsit, *ex se ipsa raro oriri, verum supervenire pleuritidi, & paraphrenitidi.* Quæ verba ad memoriam revocant Hippocratis locum, sic a Dureto (9) latine redditum. *Peripneumonia pleuritidis succedanea, tutior est primigenia*: qui locus Interpretum, & Medicorum ingenia torsit cum ob alias causas apud Cælium Aurelianum (10), & Ballonium (11) commemoratas, tum præsertim quia in Aphorismis (12) scriptum est: *A pleuritide peripneumonia malum.* Et Martianus quidem (13), atque Sennertus (14), quibus fortasse nimis ausi fuisse alii in textu emendando viderentur, rationem excogitarunt, qua, nulla verborum mutatione facta, rem non incommode intelligi posse, crederent, si nimirum, quod Sennertus ait, reputemus, materiæ parte in thoracis parietibus antea deposita, pauciorem, minorique cum impetu in pulmones reliquam ferri, aut si, quod censet Martianus, vox ἀσφαλεςέραι non ita accipiatur, quod

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. Obs. 8.
(2) Ead. Dec. A. 10. Obs. 241.
(3) Ibid. A. 5. Obs. 122.
(4) Ibid. Obs. 120.
(5) Cent. 9. N. C. Obs. 80.
(6) n. 14.
(7) Opusc. Pathol. Obs. 13. & seqq.
(8) n. 20.
(9) Coacar. Prænot. l. 2. c. 16. n. 28.
(10) Acut. Morb. l. 2. c. 25.
(11) Annot. 6. ad Consil. 27. l. 1.
(12) Sect. 7. Aph. 11.
(13) Ad Coac. Sect. 2. n. 277.
(14) Medic. Pract. l. 2. P. 2. c. 16.

vulgo faciunt, ut tutiores tunc ſecurioreſve peripneumonias ſignificet, ſed *ſtabiliores*, ſive minus jam transmutabiles. Quarum interpretationum ne primam ſequar, facit aphoriſmus modo memoratus, quocum illam ut ſatis conciliem, non video: ne vero alteram, vel ipſe conſtans, quantum perſpicere potui, in Coacis uſus illius vocis, eive affinium, ut majorem non ſtabilitatem, ſed ſecuritatem, hoc eſt minus periculi omnino ſignificent (1). Quæ cum ita ſint; in mentem mihi olim venerat quærere, num forte liceret primam illam litterulam, quaſi librariorum incuria additam, a propoſita voce abjicere, ut mutatione omnium minima id quod ratio poſtulare videbatur, non jam tutiores, ſed perículoſiores eas eſſe legeremus peripneumonias quæ pleuritidi ſuccedunt: aut ſi id non liceret; num ſequi fas eſſet conciliationem a Petito (2) traditam, aut certe probatam, ut aphoriſmum accipiamus de peripneumonia, quæ perſtanti pleuritidi addatur, Coacarum autem locum de peripneumonia, in quam pleuritis mutetur. Tu autem videbis, num eo loco duæ iſtæ peripneumoniæ inter ſe comparentur, an potius hæc altera in quam pleuritis mutatur, cum ea comparetur quæ ſit *primigenia*. Quod ſi eſt, ut plane eſt; nempe illuc redimus, ut rationem quæramus, cur peripneumonias, quæ accidunt ægris, jam pleuritide, & ipſa pleuritidis curatione debilitatis, eas tutiores pronunciet Hippocrates quam quæ, nulla prævia pleuritide, valentes robuſtoſque homines aggrediuntur? Illas ſane ipſas apud Ballonium (3) videbis cenſeri *lethales*, nec ratione ſolum, aut Galeni auctoritate, ſed & exemplis productis citioris inde mortis *Reginæ Navarræ*, *Dominæ Dupuy*: ad quæ alia, atque alia ſæpe addiderunt deinceps Medici funeſta exempla, & non ita pridem Vir Clariſſ. Gianella noſter (4): tantum abeſt, ut eas peripneumonias; ſi quod ſæpius contingit, ſpectemus; credere in univerſum poſſimus *primigeniis tutiores*.

40. Verum ut ab his quæ ſuccedunt, ad illas quæ ſimul cum pleuritide ſunt, peripneumonias redeamus; non tam crebro eas quidem; id quod jam ſatis vidiſti; ſed tamen haud rariſſime occurrere, non noſtræ modo, ſed & aliorum Obſervationes demonſtrant. At certe multo minus crebro occurrunt illæ quibuſcum gravior pleuræ ſit inflammatio conjuncta. Teſtis eſt præ cæteris vel is Civis meus, qui de utroque ſimul juncto morbo peculiare volumen edidit, primuſque ambobus *Pleuripneumoniæ* nomen, ſi non impoſuit, at certe ſic confirmavit, ut nunc pervulgatum ab recentiſſimis etiam laudetur, Vincentius Baronius: cujus Obſervationes jam inde ab A. 1636. typis commiſſæ haud ſcio cur non fuerint in Sectione hac Sepulchreti propoſitæ, in qua cæteroquin præter eam quam ſupra (5) indicavi, aliæ quædam non ſemel tantum, ſed bis ponuntur, ut quæ tum §. 7. Obſ. 9. tum §. 2. Obſ. 40. & quæ tum in extremo Scholio ad Obſ. 33. tum nono artitulo Appendicis ad Obſ. 25. & quæ tum in hujus Appendicis articulo quarto, tum in ſecundo Scholii ad Obſ. 38. eædem leguntur. Baronius igitur (6), cum in noſtris illis regionibus Pleuripneumonia epidemice vagaretur, treſque eo morbo interemptos ipſe in Noſocomio patrio diſſecaret, *in nullo eorum latere abſceſſum*, *nec ullum alium in membrana coſtas ſuccingente inflammationis*, *aut tumoris veſtigium deprehendere* potuit, *præterquam in una tantum muliercula*, in qua ipſa tamen non inflammatam eam membranam, ſed *tabidam* invenit, ut arcte adhærentem pulmonem cum avellerent, ſequeretur. Ex ſingulorum autem morbi deſcriptione, quam ſectionibus præmittit, ap-

---

(1) Vid. apud Duret. cit. cap. n. 17. cui adde n. 16. & cap. 17. n. 1. Adde cap. 15. n. 4. & l. 1. n. 149.

(2) Comment. in Aret. de Morb. Acut. l. 1. c. 10.

(3) Annot. 6. cit.

(4) De Succeſſ. Morb. l. 2. c. 6.

(5) n. 28.

(6) De Pleuripneum. l. 1. c. 1.

paret, omnes acuto ac pungente lateris dolore fuisse cruciatos. Quin etiam, ut suarum similes, his subjicit Plateri, & Zecchii Observationes: quorum ille in pleuriticis duobus *maculam tantum lividam* in pleura, cui quidem affixos pulmones ipsos potius male affectos deprehendit; Zecchius autem in pluribus non illam, sed pulmones vitiatos invenit, ut in Sepulchreto quoque (1) adnotatum leges: quanquam in extremo Tractatu *de Lateris Dolore*, qui ut *Methodo de Urinis* subjectus, sic *Consultationi* illi quæ editarum Venetiis est ultima, præpositus est; idem Zecchius scribit, in pleuriticis cum magno pulmonum vitio, pleuram *interdum prorsus illæsam, nonnunquam vero parum immutatam* repertam esse. Huc Jacotium (2) addito, cujus hæc sunt verba: *experimento in dissectione pleuriticorum raro tumere pleuram observamus*: & ne Valsalvæ, & nostras dissectiones sæpius inculcemus; trecentas illas Servii (3) adjicito, in quibus pleuram aut nihil omnino vitiatam, aut *leviter tantum quodammodo inquinatam* offendit. Quemadmodum autem cum supra (4) ostenderem ampliorum, graviorumque pleuræ læsionum, ubi salvi pulmones sint, aut illius inflammationis cum horum inflammatione conjunctæ raritatem, non me certe ex iis esse, credideris, qui *nullam pleuritidem a membranæ costas succingentis inflammatione excitari*, contenderunt, nominati plerique a Cl. Titmanno (5), ita hic pariter recte credes, non ideo me graves pleuræ inflammationes cum pulmonis inflammatione junctas negare, quod in dissectionum maximo numero deprehensas perraro fuisse, ostendam. Neque enim earum oblitus sum quæ in Sepulchreto recensentur: ad easque addere alias possum, ut puta quas Gagliardus (6) indicat, & in pluribus quidem, a pulmone in pleuram extensas aut cum Hoffmannus (7) vidisse se, ait, *inflammatam & sphacelatam pleuram*, vitiato parvis abscessibus pulmoni adhærentem. Hoffmannus tamen id *etiam*, quasi nonnunquam, vidisse se, addidit, postquam id quod frequentissimum est, sic in universum tradiderat: *In sectione pulmones inveniuntur inflati, duri, instar hepatis, & aquæ fundum petentes*: quæ præclara quoque Observatione (8) confirmavit, eorum immane describens pondus, & distentionem, & duritiem, quia *vesiculas quasi carnea crassa rubicunda substantia* habebant *infarctas*: & cum thoracis nullas omitteret internas partes: pleuram ne memoravit quidem. Gagliardus autem, ad triginta, ut dictum est supra (9) dissectis, in aliis pulmonum substantiam sic in hepaticæ similitudinem invenit mutatam, ut in quodam Chirurgiæ studioso sectus pulmo a secto ejusdem hepate internosci non posset, in aliis nigram; in aliis utroque illo vitio, quorum primum *phlegmonosum*, alterum *gangrænosum* vocat, promiscue affectam. Amplissimus quoque Senacius (10) cum universe scribat, substantiam pulmonis „ indurari in pleuritidibus, & massam formare similem hepati „ alibi (11) tamen cujusdam Constitutionis pleuritides excipit, in quibus *gangrænosum principium* accusat, & in ægris, mortuisque animadversa non reticet. Tu quid inter Parisiensem, & Romanam Constitutionem discriminis fuerit, conferendo utrumque Scriptorem, intelliges. Gagliardus enim tribus illis singulis vitiis sua peculiaria adscribit signa, & remedia. Sed ut phlegmonosi in suppuratione abeuntis progressum in paulo serius extinctis satis dilucide ostendit; sic in gangrænosi, & in misti ex utroque descriptione perspicuitatem desiderabis; neque enim

(1) Sect. hac, Obs. 20. §. 1. & 29.
(2) Comment. in Hipp. Coac. Sect. 2. l. 1. aphor. 1.
(3) Supra, n. 37.
(4) n. 38. 39.
(5) In Procem. Mechanismi venæ Azyg. Pleurit. causæ.
(6) Cit. supra, ad n. 28.
(7) Cit. ibid.
(8) 1. in Enarr. Morb. cap. ibid. cit.
(9) n. 38.
(10) Traité du cœur, l. 4. ch. 3. n. 2.
(11) L. 3. ch. 8. n. 9.

licet intelligere, phlegmone, an eryſipelate, an neutro inflammationis genere eæ partes eſſent affectæ pulmonis, quas gangræna corripiebat. Et progreſſum quidem ſubſtantiæ illius quaſi hepaticæ in ſuppurationem a me quoque tum in hac (1), tum in aliis (2) Epiſtolis adnotatum videbis: ſic etiam in dura, ac denſa illa eadem parte nigredinem (3), in eademque conſpexiſſe Valſalvam cum *atrum, & phlogoſi affectum, durum, & valde compactum* pulmonem Senis (4) deſcripſit, tertio die mortui, & cum Mulieris (5) proſtratis omnibus viribus decumbentis, cujus poſtea remiſit dolor, *indurati* pulmonis partem *fuſcam*, *& ſphacelo quodammodo correptam*, & cum Viri (6) quincto die extincti pulmonem *valde induratum, ad ſubviridem colorem vergentem, nigriſque maculis diſtinctum.* Sed nec Valſalva, quod ſciam, in peripneumonicis pulmones, qui non eſſent indurati, nigros deprehendit, nec ipſe, niſi uno in Viro, de quo Epiſtola Anatomica ſcripſi XIII. (7): quanquam illos, quippe ad caput præcipue intentus, *curſim* inſpexi, & graviter quidem læſos fuiſſe, memini; ſed ea tamen nigredo a gangræna eſſet, an a ſanguine, qui non ita prorſus in eorum vaſis ſubſtitiſſet, ut ad gangrænam faciendam requiritur, adnotatum non habeo, ut neque intelligo, durine eſſent, an a ſphacelo laxati, & molles, cum Lanciſius in Romana illa epidemica peripneumonia (8) *præcordia rubentia uſque ad diaphragma* fuiſſe, ſcripſit, *& nigricantia ſanguine coacto*, id eſt, ut inferius (9) loquitur, *rubra, & ſphacelo tentata.* Verum utcunque id fuerit; hæ omnes pulmonum labes, in quibus commemorandis me a propoſito divertiſſe, fortaſſe credideris, videnturne tibi ejuſmodi eſſe, ut ſi cum pleuræ noxis, quantumvis gravibus, nonnunquam jungantur, his potius, quam illis, debeas ægrorum interitum imputare? Lanciſio id certe non eſt viſum, qui vel eos in quibus rami venæ Azygæ lateris primum inflammati *in varices abierant*, ad me ſcripſit, (10) *ex ſæva* quidem *pleuritide, ſed in peripneumoniam, & ſepti inflammationem faceſſente, diem ſuum obiiſſe.* Quin Riverio ipſi, dum contrariam tueretur ſententiam, veritas expreſſit verba hæc, quæ in Sepulchreto quoque (11) a te reperientur, nobiſque ſatis eſſe debent: *pleuritides vehementiores, quæ mortem inducere conſueverunt, in peripneumoniam ut plurimum degenerare.* Sed univerſe aſſeverat Medicus Præſtantiſſimus Trillerus (12), in vera pleuritide, *non pleuram ſolum affici, quod hactenus quidem temere creditum; ſed ipſam quoque pulmonum ſubſtantiam ſimul infeſtari, quod unicus medicinæ ocellus, anatome, docuit luculentiſſime*, & *nullam veram pleuritidem acutam ſine peripneumonia* agnoſcit. Denique; ut alios hic omittam; ſatis fuerit. Anatomicum Exercitatiſſimum Hallerum (13) negare, ſibi *unquam viſum, ſolam pleuram inflammatione ſua hominem necaſſe.*

41. Nec vereor interim dum in controverſia hac de veræ pleuritidis ſede diutius hæreo, ne tu forte Empiricos imitatus, quibuſcum mollius, quod ad illam attinet, egit Galenus (14), de re inutili tot verba a me fieri, arbitreris. Nam ſi Dogmatici ea tempeſtate, *contra illos parum idonea ſe reſponſione tuebantur*; at noſtris temporibus ſi Celeberrimos inter Dogmaticos Medicos duos conſulueris, Boerhaavium (15), & Hoffmannum (16); non facile credes, eadem cura-

---

(1) n. 17.
(2) Epiſt. 6. n. 11.
(3) Supra, n. 4. & 24.
(4) Epiſt. 20. n. 33.
(5) Ibid. n. 41.
(6) Ibid. n. 45.
(7) n. 23.
(8) Epidem. Rheum. A. 1709. c. 2. n. 6.
(9) c. 4. S. 1. n. 7.
(10) Differt. de Vena ſine pari.
(11) Sect hac Obſ. 14. §. 4.
(12) Vid. Commerc. Litter. A. 1741. Hebd. 2. n. 2.
(13) Opuſc. Pathol. Obſ. 13.
(14) De Loc. aff. l. 3. c. 2.
(15) Aphor. de cogn. & cur. Morb. tum §. 849. & ſeqq. tum §. 886. & ſeqq.
(16) c. 6. cit. ſupra, ad n. 28. §. 2. & ſeqq.

tionis discrimina Empiricos illos per solam experientiam accurate, partite, dilucide adeo novisse, atque hi, anatome, & ratione duce, proposuerunt, præsertim autem Boerhaavius. Ægre etiam feres, fuisse ætate nostra seniorem Medicum, qui eadem omnes uti curatione, scripserit, sive pleuram morbus teneat, sive pulmones, oblitus videlicet vel ejus discriminis quod ne ii quidem negant, qui cætera extenuare conantur, si res ad suppurationem vergat, tunc saltem requiri aliam curandi rationem, si pus in pleura sit, adsitisque musculis, aliam, si in pulmonibus, & longe alia via ex illa, atque ex his, esse educendum. Non me fugit, alios quoque, & longe quidem eo peritiores, memoria nostra fuisse Medicos, qui eandem fere, imo parem omnino medendi rationem docuerint utrique morbo convenire. Sed hi aut sedem utriusque in pulmone, aut simul utrumque esse, arbitrabantur, & quæ remedia utrique morbo communia, & recte quidem, statuerent, satis intelligitur. Ille vero, ut omnem Anatomicorum operam in disquisitione hac inanem esse, dictitaret, idem affirmabat de universa curatione; quasi illud saltem verum non esset, magis sollicitum de morbo, & de celeri magnorum auxiliorum administratione Medicum fore, qui multo creberrimam ejus sedem sciat esse in pulmonibus, rariorem in pleura. Tu autem, si bene tuum novi animum sciendi cupidum, & veri cognitionem rebus cæteris anteferentem, non iis modo quæ de morbo hoc mihi hactenus conspecta esse, dixi, contentus non eris; sed illud insuper fortasse optabis, ut quemadmodum pulmonum membranam toties integram sanamque fuisse, animadverti, ita & nonnunquam ipsam dumtaxat quasi erysipelate affectam, profundiore substantia illæsa, & minime infarcta, deprehendissem, ut sedes omnes harum thoracis inflammationum per anatomen ex me cognitas haberes. At aliis quoque me diligentioribus, aut felicioribus aliquid relinqui, ne gravius feras: intereaque ex ea sede, quam omnium frequentissimam esse, confirmavi, tibi satis sit cum alia, tum hæc præsertim multo facilius intelligere. Primum, cur empyema sæpe adeo non sequatur, ut sequi oporteret, si pus in pleura unde extrorsum nullus patet exitus secundum naturam, acervaretur. Alterum, quomodo tanta puris copia a pleuriticis quibusdam expectoretur, aut in eorum thoracem effundatur, quæ si a pleura proveniret, exili sane, tenuique membrana, *magnum profecto esse miraculum*, ut Aretæo (1), sic & aliis videri posset. Nam quod ab inflammatione tam crassa fiat, ut tantam possit materiæ vim continere, nec mihi unquam, nec Valsalvæ, nec ulli ex iis Anatomicis videre pro certo contigit, quorum longe maximum fuisse numerum Observationum, supra (2) dictum est. Ad pleuram autem pinguedinem addere, ut materiæ copiam non defuturam intelligamus, vide non liceat. Exterior enim pinguedo ad spuriam pleuritidem, non ad veram spectat, & latentem, de qua hic loquimur. Interior autem quantula demum sit in non obesis, minime ignoras; obesos enim minus esse pleuritidi obnoxios, agnovimus alibi (3) cum Medico Diligentissimo Trillero. Tertium denique, ea posita quam frequentissimam esse hujus morbi sedem probavimus, a te facilius intelligendum, illud est, quomodo cruentum sputum sæpe adeo vel inter hujus initia se ostendat.

42. Non sum nescius, quot rationes Viri ingeniosissimi excogitarint hujus explicandæ rei, quando etiam in sola pleura statueretur inflammatio. Quarum antiquissima Erasistrati est, cujus verba, nobis a Galeno (4) contra disputante servata sunt. Quam rationem quamvis Sennertus (5), dissimulato auctore, secutus esset, nunc tamen plerique ignorarent, nisi inter Italos Vir Doctus, idem-

(1) De caus. diuturn. l. 5. c. 9.
(2) n. 38. & seqq.
(3) Epist. 20. n. 10.
(4) De Loc. aff. l. 5. c. 3.
(5) cap. 16. cit. supra, ad n. 39. qu. 3. in fin.

que

que de Pleuritidis tractatione bene meritus in bono lumine collocasset, imo probabilem reddidisset, Erasistrati verbis non modo ad nunc cognitam sanguinis circumitionem accommodatis, sed etiam per Bronchialem arteriam, quam Erasistrato notam, ac Galeno, secus ac respondentem illi venam, sermo utriusque (1) satis ostendit, singillatim expositis: qua in expositione tamen cum alia fortasse, tum illud certe optare possis, ut per *concavam arteriam* non Bronchialis intelligeretur, sed Magna; nam & vena quod *maxima* sit, *ob id ipsum cava nominatur*, ut a Galeno alibi (2) traditum est. Inter recentes autem sputi illius cruenti explicandi rationes, ut vetustas alias, quas Schneiderus (3) jam satis refutavit, prætercam, nihilque de ramis venosis dicam, a pleura in ramos venosos pulmonis pertinentibus, ab nonnemine in rem hanc indicatis; ut nihil, inquam, de iis ramis dicam nisi quod si vel essent perpetui, quidquid inferrent, minime illud in pulmonibus subsisteret, quippe ab angustis in latiores semper venas cum reliquo eorum sanguine perrecturum, alio traducendum; at eam profecto rationem sine laude omittere non possum, quibusdam in casibus fortasse locum habituram, quam per tubulos inter Venam sine pari, & arteriam Asperam injectionibus detectos mihi quondam significavit Lancisius (4). Verum ut summi Viri ingenium, & diligentiam probem; certe quotiescunque pulmonem ipsum esse inflammatione affectum sciam; non facile ego in pleura expectorati sanguinis causam quæram, nec via recta, amplissimaque relicta, obliquos, angustosque tramites sequar præsertim donec meminero earum Observationum, quas olim in disputatione mecum, ut solebat, amice habita in Bononiensi Scientiarum Academia proposuit Nannius, presse nimium in vetere illa scheda indicatas, ex qua una potuit Vir cæteroquin non minus diligens, quam doctus, qui nunc magno suo merito illi Academiæ a secretis est, in ejusdem Commentariis (5) describere. Nannius enim sic narrabat, ut ego illo eodem die memoriæ causa mihi adnotavi: in sea pleuritidum epidemia in qua vix unum aut alterum pleura dumtaxat læsa deprehendit, hosque mortuos sine sputo sanguineo, ut in Commentariis scriptum est, cæteros (id quod ibi minime leges) in quibus pulmones potissimum læsos offenderat, qui sane quamplurimi fuerunt, omnes præviis cruentis sputis decessisse. Nunc itaque intelligis tum quare sibi non omittendum putaverit, in duobus illis, ejusmodi sputa defuisse, tum quid mihi ab ejus observationibus in rem præsentem indicari videatur.

43. Eodem die memini quæ in Nosocomio S. Mariæ de Vita ipse videram in duobus adolescentibus, sed in alio tempore, cum Academia communicasse. Alter ex frigore externo correptus fuerat perforante dolore circa medium lateris dexteri, qui in eo, quam exiguum tenebat, loco se movere, & circumferre videbatur, linteis calidis admotis non remittebat, tangendo autem crescebat, ut in id latus æger decumbere non posset. Noctu febris accessit cum frigore incipiens, cum sudore autem desinens. Quæ etsi erat intermittens; tamen cum rediret singulis noctibus, dolor autem idem perstaret; in Nosocomium venit adolescens: ubi sanguine emisso e brachio, latere autem inuncto ex oleo calido de lini seminibus expresso, sedem quidem mutavit dolor, & naturam hactenus, ut potius gravando, quam perforando molestiam afferret; cæterum mucronata cartilago; ad eum enim locum transiverat; manum tangentis ferre non poterat. Cum hæc nono jam die ab initio doloris ita se haberent; ex improviso tussi oborta, sanguinis grumum fœtentem, majoris castaneæ magnitudine æger rejecit. Quo ejecto, omnia quæ dicta sunt, abiere, ut nec febris nocte proxima,

(1) Cap. 3. modo cit. infra medium.
(2) De Venar. &c. dissect. c. 2.
(3) Dissert. de Pleuripneum. c. 1. §. 33. 34.
(4) Dissert. de Vena sine pari.
(5) Tom. 1. inter Medica.

ſed ſudores potius redierint, deinde vero ne hi quidem. Igitur quærebam, unde is grumus? nam ex arteria Aſpera non videbatur ea magnitudine proveniſſe: e naribus autem intimis, etſi per extimas haud ita pridem ſanguis prodiiſſet, æger veniſſe conſtanter negabat; tum quæ præceſſerant, eorumque ſubita ſolutio, aliaque præterea ut ipſi crederem, faciebant. Relinquebatur, ut e ventriculo: quamvis nulla ad hujus regionem moleſtia primis diebus præſertim ſe prodidiſſet, neque ulla nauſea, ulla ad vomitum propenſio ipſam grumi rejectionem anteceſſiſſet. Certe autem ad ventriculum attinebat quod in altero acciderat Juvene. Is enim dolore lateris, tuſſi, cæteriſque pleuritidis indiciis affectus, & de his dumtaxat conqueſtus, niſi quod tamen ſimul nauſea tentabatur, cum ab iis quæ cæteros juvare pleuriticos ſolent, vel pejus ſe haberet; denique rejecto inter vomitum ſanguineum terete lumbrico, ſtatim ab iis, quæ dicta ſunt, omnibus liber eſt factus. Nec vero hanc Obſervationem eo die commemorabam, quod raram eſſe, cenſerem: neque enim me fugiebat, ex quo Gabucinus (1) unam ejuſdemmodi propoſuerat, quæ Donato (2) adeo mirabilis viſa erat, quot proditæ eſſent aliæ tum ab iis quos laudat Ettmüllerus (3), tum ab aliis, qui in Sepulchreto (4) memorantur: ad quas eſſe quæ addi poſſint, non ignoras præſertim ex Hardero (5), Raygero (6), ex Viriſque aliis Clariſſimis, nominatim Joanne Baptiſta Verna (7), & Joſepho Antonio Pujati (8) Auditore olim noſtro, nunc Collega meritiſſimo, a quo una plurimæ docte, ut ſolet, accurateque propoſitæ ſunt. Verum ideo commemorabam, quod ſermo de Pleuritide erat eo die in Academia inſtitutus ob litteras a Cremonenſi Medico, dum viveret, Experientiſſimo, qui condiſcipulus meus fuerat, Ignatio Pedratto ad me datas, in quibus verminoſas pleuritides ſumma cura deſcribebat, quæ hyeme A. 1705. Farneſii, ubi tunc ille medicinam faciebat, in eaque vicinia epidemice graſſabantur. Ut igitur appareret, primum quidem, a vermibus inferri aliquando pleuritidis ſimilitudinem, quæ, ejectis vermibus, continuo evaneſceret; deinde autem, veram ipſam pleuropneumoniam interdum fieri, ſi porro illi irritare pergerent, & ſic ad thoracem non vapores neſcio qui, ſed conſtantes ſpaſmodicæ membranarum criſpaturæ traducerentur, quæ ſanguinem denique, præſertim lentum, in vaſculorum anguſtiis retinerent, viſum eſt, ut hoc licebat ex recentibus Pedratti Obſervationibus intelligere, ſic illud quoque recenti mea Obſervatione confirmare.

44. Quoniam vero in Sepulchreto nullam invenio diſſectionem, quæ in pleuritide verminoſa oſtendat, revera poſſe thoracis interiora inflammari, cum eæ quæ ex Quercetano proferuntur (9), lumbricorum cumulos dumtaxat exhibeant, in ventriculo & inteſtinis repertos; quæ tunc Pedrattus in thorace mortuorum viderit, adſcribam; ſi prius tamen quæ in viventibus adnotavit, ex iis quæ tum ſcripſerat, tum coram addidit poſtea, cum plura poſt ſcriptam epiſtolam obſervaſſet, ſummatim ſignificavero. Juvat enim decipientium morborum Conſtitutiones plures, & alibi obſervatas, legiſſe, & inter ſe contuliſſe. Ille igitur ſic obſervavit. Lateris dolor obtuſus potius quam pungens, primum omnium exiſtebat, qui præterquam quod nonnullas habebat intermiſſiones, initio erat tolerabilis. Interea autem apparebant indicia vermium in ventre nidulantium quin horum aliqui ut plurimum ex ore ejecti, aut cum alvi recrementis conſpicieban-

(1) Comment. de Lumbric. c. 13.
(2) De Medic. Hiſt. Mirab. l. 4. c. 6.
(3) Prax. l. 1. S. 18. art. 9.
(4) Schol. ad Obſ. 38. hujus Sect.
(5) Apiar. Obſ. 96.
(6) Vid. Act. Lipſ. A. 1691. M. Januar. in fin. ad Obſ. 26.
(7) Princ. morb. acut. Pleurit. P. 3. c. 11. n. 19. & ſeqq.
(8) Dec. rar. Medic. Obſ. 7.
(9) Obſ. 38. paulo ante cit. & Schol. ad eand. in fin.

tur. Simul autem non sine tussi, & hac vehementi, sputa erant alba, non concocta, eademque sanguineis quasi filamentis jam tincta. Febris, quæ cum horrore inceperat, uno fere tenore, & cursu perstabat: Pulsus, non, ut in pleuritide solent, duri, tensive; humiles erant, parvi, inæquales. Ad quinctam usque, aut, summum, ad septimam diem morbus non modo non crescere, sed potius decrescere, atque adeo jam propemodum victus esse videbatur, dolore, ac tussi abeuntibus, febre autem ipsa non mediocriter imminuta. Postea vero hæc omnia usque adeo majora quam antea, fiebant, tantaque & spirandi difficultas, & virium dijectio adjungebatur, ut intra horas quadraginta ægri misere inquieti, intus æstuantes, toto autem corporis ambitu perfrigerati, &, quod certissimum erat mortis signum, cadaveris instar liventes, nullis tunc proficientibus auxiliis, interirent. Sed in morbi initio, ut denique animadversum est, profuit iis qui firmis essent viribus dare quæ vomitum moverent, & nominatim quam benedictam vocant, Rulandi aquam, de qua confer quid in ejusmodi pleuritidibus censeret Quercetanus; habes enim vel in Sepulchreto (1). Alvum autem in hoc morbo ciere oleo etiam ipso ex amygdalis recens expresso, aut mercurio, ut vocant; dulci, ad abigendos certius vermes cum pauca myrrha, & corallina conjuncto, non ita proderat. Nam etsi hoc lumbrici mirifice expellerentur; mox tamen a dejectionibus exacerbabatur dolor, & crescebat inflammatio. Oleum autem illud cum a primo expectorationem reddere faciliorem videretur; paulo post tamen, quasi pulmones laxasset, aucta spirandi difficultate mortem accelerabat; ut omnino fuerit omittendum. At sanguinis missione, quippe vires dejiciente, abstinere oportebat, vix ut nonnunquam, maxime urgente inflammatione, partite tamen, ac parce, fuerit instituta. Sive igitur hic morbus ita erat explicandus, ut paulo ante (2) indicatum est, explicationem confirmante utilitate ex Rulandi aqua inter initia statim id quod lentiorem sanguinem facturum esset, ejiciente, sive etiam aqua eadem quasi antidoti instar cum Quercetano, aliisque spectata, morbum hunc mavis pestiferi aliquid habuisse, quod vermes comitarentur potius, quam facerent; nam & pestilentes pleuritides interdum observatæ sunt, quo illæ apud Ballonium (3) in Adnotatione I. referuntur quæ ab eo sunt descriptæ initio Constitutionis Vernæ A. 1571. pressius in Sepulchreto (4) commemoratæ; illud certum est cum multorum, quos descriptus morbus abstulerat, cadavera tum Farnesii, tum in proximis oppidulis secarentur, viscera quidem ventris in aliis aliter, ut propriæ singulorum affectiones ferebant, constituta apparuisse, scirrhosa videlicet, obstructa, aut alia ratione male habentia, præ cæteris autem valde affectum ventriculum, & tympaniticum in modum, inflatum, putridaque & graveolenti humorum saburra onustum; sed præcipuam læsionem in omnibus intra penetralia thoracis, fere eandem ac quæ propterea ex uno tantum subjicitur, deprehensam esse.

45. Viri quem modo propositi morbi vis atrocius, ac celerius absumpserat. Pulmones tumebant adeo, ut totum thoracis cavum implerent. Sinister autem, quo in latere dolor fuerat, penitus inflammatus ac nigricans conspectus est, præterea inferiora versus albido ichore infarctus, abscessus instar. Pleura ubique inflammata, livescens, & nonnullis quasi punctis sanguineis distincta. Intercostales musculi, Interni præsertim, & sinistri, hactenus inflammationem contraxerant, ut sugillati viderentur. Denique in cordis ventriculis, annexisque Magnis utriusque generis vasis grumi fuerunt atri sanguinis, nec dissimiles polyposæ concretioni.

---

(1) In eod. Schol.
(2) n. 43. in fin.
(3) Epidem. l. 1.
(4) Schol. ad Obs. 28. hujus 4. Sect.

46. Ex his quæ a nobis de Verminosa Pleuritide relata sunt, conjunctis tamen cum iis quæ de eadem supra (1) laudati Auctores scripserunt, jam tibi facile apparebit, nulla esse veræ pleuritidis signa, quæ non aliquando in illa quoque sint observata non modo cum jam in veram degenerasset, sed tum etiam cum hujus tantummodo similitudinem referret. Quo magis, in pueris præsertim, itemque in aliis qui soleant vermibus esse obnoxii, nec non in iis Constitutionibus quæ horum feraces sint, cavere Medicos, oportet, ne forte pro vera habeant pleuritide aliquam in qua necdum aliud sit, nisi pleuritidis similitudo, solis anthelminticis curanda. Sed de pulmonis, & pleuræ, & utriusque inflammationibus legitimis; aut nothis hactenus. De inflammatione autem diaphragmatis, aut mediastini, & pericardii quidquid vidi cum leve fuerit, & cum pulmonum inflammatione conjunctum; simul cum hac jam in his Litteris (2), aut in aliis etiam (3) indicatum est. Videre igitur poteris qui peculiares illarum membranarum inflammationes non conspexerunt modo, sed & earum signa adnotarunt. Neutrum enim solum satis est. Sic olim Avenzoar, cujus non brevem locum Zacutus (4) protulit, & fusius ante Freindium (5) consideravit, signa proposuerat inflammationis Mediastini, quam se pertulisse, non dubitabat. Sic etiam Jacotius (6) non reticuit notas quas eidem morbo de Avicennæ quoque sententia credidit convenire. Sic denique Heurnius pater (7) quibus ex indiciis conjiceret, Juvenem quendam esse indidem mortuum, legeris. Contra, Nicolaus Massa (8) qui apostemata etiam in mediastino vidisse se, scripsit, de eorum signis nihil adjecit, cum illa quæ in Nobili Florentino pleuriticum apostema comitata erant, diligenter retulisset, cujus morbi, & dissectionis in Sepulchreto nullam video mentionem fieri: & quamvis se *vidisse*, ajat, *& multos alios, a pleuritico apostemate mortuos, quorum apostemata magna erant*; tamen hæc superius non memoravi, incertus, an ejusmodi magna apostemata ad ea spectarent, de quibus agebam, an potius, ut in Florentino illo de quo dicebat, ad musculos etiam proximos occupantia, frigida, antiqua, & multos annos perpetua tussicula, & gravante dolore permolesta. Opus igitur est signis, per dissectiones comprobatis, ut morbum dignoscere, & accelerata auxiliorum administratione curare possis, aut si hoc non liceat, saltem de gravi periculo monere, & ne deceptus videare, quid in cadavere sit inveniendum, prædicere. Utrumque autem quod simul requiri, dicebam, ostendet Medicus præstantissimus, Salius, vicinus meus (9). Qui cum junior in mediastino inflammatorium tumorem, nec parvum, primus omnium vidisset, quæ autem symptomata in ægro fuissent, diligenter adnotasset; postea non cessavit unquam ea cum illis quæ in ægris aliis similia occurrerent, solerter conferre: itaque & morbi signa constituit de eoque docte periteque scriptam primum quam Medici habuerint, integram tractationem vulgavit. Observationem, quæ tractationis causa fuit, in hac habes Quarta Sepulchreti Sectione (10): in Sectione autem Prima hujus libri II. alteram (11) leges, quam insequenti sæculo litteris mandavit Panarolus, prætervisam iis quos de hoc morbo scripsisse, vidi: in qua utinam alia, quæ defuisse non puto, symptomata adscripta essent, & inflammationis sedes, quæ fortasse pericardium attingebat, dilucide esset indicata. Quorum alterum non desiderabis quidem in Heurnii filii Observatione, pariter in Sepulchretum (12) relata;

(1) n. 43. & seq.
(2) n. 35. 36.
(3) Epist. 7. n. 11.
(4) De Medic. Princ. Hist. l. 2. hist. 23.
(5) Hist. Medic. ad A. 980.
(6) Comment. in Coac. Sect. 2. l. 5. aph. 65.
(7) Enarrat. Hippocr. l. 5. aphor. 24.
(8) I. Introduct. Anat. c. 27.
(9) De Affect. Particular. c. 6.
(10) Obs. 2.
(11) Obs. 125.
(12) Sect. 4. Obs. 27.

at ſignorum quæ fuiſſent inflammationis hujus peculiaria priuſquam in vomicas abiret, imo vel poſtquam abierat, nullum adnotatum invenies. Ut inflammationis, & abſceſſus Mediaſtini, ſi & Pericardii quotquot memorari exempla vidimus, ea tibi, ut perlegere citius poſſis, in Sepulchreto indicabimus. Primum igitur eandem illam quam Salii eſſe, diximus, Obſervationem inſpicies, ut quæ inflammatorium tumorem exhibet, in parte etiam ad pericardium attinentem: quapropter de utriuſque membranæ inflammatione Salius agit, certe antequam Rondeletii Obſervationem (1) inſpicere potuiſſet, quippe Lugduni editam eodem A. 1583. quo Salius Præfationem Idibus Martiis ſcribebat Faventiæ, libro ſuo præfigendam. Hiſtorias autem quas proximo ſæculo conſcriptas, ex Hildano, itemque ex Zacuto citari videris: binas; ne forte fallaris; ex eorum ſingulis citari, ſcito. Hildani enim primam reperies in Sepulchreto (2) haud procul ab ea Rondeletii, quæ modo commemorata eſt; alteram autem Sectione hac IV. (3). Ubi etiam eſt Zacuti propria (4), nec tamen eo quem ibi a typographo indicatum videbis, libro illius 2. ſed ſi conferre forte volueris; & ſane paulo aliter Auctor ſcripſerat; libro 1. perquirenda, Zacuti autem altera ad pericardium certe non attinet; imo illa eſt Avenzoaris morbi ſui deſcriptio. A quo ut mediaſtini, ſic etiam pericardii inflammationem, & abſceſſum eſſe memorata, cum Freindius (5) admoneat; quomodo Salium, & Rondeletium excuſabimus, nullam ejus mentionem facientes? præſertim cum hic ſcripſerit, eum *affectum neminem, quod ſciret, adnotaſſe*, & Salius, *mirandum eſſe, qua ratione praxim docentes*, utrumque affectum *ita neglexerint, ut ne horum quidem minimum fecerint verbum*: quanquam hic quos intelligeret, *noviſſimos* videlicet *Medicos*, ſua ſatis Præfatione declaravit, in ſuaque Præfatione oſtendit, cur Avicennæ, ut Jacotius non dum morborum omnium curationem, ſicut *Ordinarii Practici*, doceret, ſed dum Coacas interpretaretur, cenſuerat, inflammati mediaſtini cognitionem ipſe quidem tribuere non potuerit, tanto libentius tributurus Avenzoari, quod vetuſti ulicujus Medici, ut tum ſolebant, auctoritate ſua ſigna pleraque ſic confirmaſſet. Verum, quod pro Rondeletio quoque dictum velim, tanta præ cæteris Arabicæ Scholæ Medicis Avicennæ fama invaluerat: ut quod in Magno ejus Opere non extaret, fruſtra apud reliquos perquiri poſſe videretur. Longe difficilius eſt Ludovicum Mercatum excuſare, a quo ſcripta de hiſce affectibus (6), ſi cum Salii, quem ne nominat quidem, tractatione contuleris, ab Salio omnia ſumpſiſſe, ſtatim cognoſces. At quanto minus erga Salium grati, ut ſæpe fit, aliqui fuerunt qui eodem vivebant tempore, tanto gratior, æquiorve fuit hoc noſtro ſæculo nobilis Scriptor Freindius (7), gratique pariter fuerunt Archiatri duo Ampliſſimi, quos, hæc recenſens, qua parte de his Morbis ſcripſerunt, nuperrime legebam: imo alter Obſervatione ſua Salii Obſervationem diſerte confirmavit; alter quomodo, & quando a præfrigido aere inſpirato, aut a gelida potione mediaſtinum, quippe a pulmonibus interceptum, gulam autem intercipiens, non difficile inflammari poſſit oſtendit. Nec tamen Salio ingratum fuiſſe, crediderim Virum alioquin Doctum, qui cum anno poſtquam Freindii Hiſtoria Medicinæ prodierat, decimo Scriptum vulgaret ſuum, queſtus eſt, Mediaſtini inflammationem fuiſſe ab omnibus ad id uſque tempus prætermiſſam, cujus interim ſigna quædam produxit, inter ea quæ Salius propoſuerat, occurrentia; neque enim hic vel ſyncopen, ubi inflammatio pericardium attingeret, prætermiſit. Eam igitur querelam inde po-

(1) Sect. 8. l. hujus 2. Obſ. 4. §. 12.
(2) Obſ. ead. §. 5.
(3) Obſ. 4.
(4) Obſ. 29.
(5) Hiſt. & A. cit.
(6) De Intern. Morb. Curat. l. 2. c. 6.
(7) Loco modo indicato.

tius ortam putaverim, quod nec omnes omnia legere, nec quæ legerimus, omnium possumus meminisse. Cæterum animadversa ab Salio signa relegens, illud fortasse miraberis, cum molestiam ad sternum animadverterit, ad dorsi vertebras non adnotasse, aut cum illius rationem hanc redderet, quod mediastinum ad sternum alligatur; non attendisse, ad vertebras quoque alligari: aut saltem non admonuisse (id quod fortasse erat) propius sternum, quam vertebras, fuisse illas inflammationes: quod discrimen in locis quibusdam Hippocraticis de *pleuritide ad dorsum*, aliter in Sepulchreto (1) explicatis, attingit Cl. Verna (2): quanquam Epistola superiore (3) alia quoque a me ratio indicata est, cur mediastino affecto incidere interdum possit, ut sternum, potius, quam vertebræ, compatiatur.

Sed vertebrarum facta mentione, id etiam mirari subit, cum sæpe adeo capitis dolores per sanguinis impetum aut moram in cerebri meningibus, aut per aliam harum læsionem, irritationemve explicentur, cur ad dorsi dolores, de quibus nominatim in hac Sepulchreti Sectione agitur, explicandos perraro soleat commemoratio fieri meningum Spinalem medullam convestientium, quæ nihil demum nisi illæ superiores meninges sunt in vertebrarum cavum productæ. In hac ipsa Sectione exempla etiam afferuntur dolorum thoracis ab aneurysmate provenientium. Quorum; etsi in alia Epistola de Aneurysmatibus plura scripserim, aliaque in alia sim additurus; unum, atque alterum exemplum seorsum hic proferam, primum quidem propterea quia vix aliud ejus aneurysmatis indicium rescire potuimus, quam dolorem intra thoracem; alterum autem, quia non solum ab aneurysmate, sed etiam ab jecinoris pondere is thoracis dolor videtur repetendus.

47. MULIER consistente ætate, quæ alias in Nosocomio Patavino fuerat ob dolorem in sinistra intima thoracis parte, in idem rediit ante medium Januarium A. 1717. de eodem illo dolore querens, nunc magna cum febre conjuncto. Pulsus erant vibrati: morbusque omnino videbatur gravis, sed non adeo, ut mors jam proxima esse crederetur. Fuit tamen; nam postridie quam in Nosocomium venerat, mulier improviso mortua est.

THORACE aperto, hujus quasi hydrops a primo apparuit. Sed cum infra aquam magna concreti sanguinis copia occurreret; intellectum est, hujus serum hydropis speciem repræsentasse. Quærentibus, unde sanguis prodiisset, magnum se obtulit Aortæ aneurysma, idque perruptum. Quam arteriam cum diligenter spectarem; sic observavi. Jam inde ab initio, æquo erat latior, intusque inæqualis. Nec tamen in manifestius aneurysma se dilatabat priusquam Subclaviam sinistram emisisset. Inde non in saccum quendam lateralem, sed in omnem partem truncus ipse se expandebat, ut cavum efficeret magnum, forma ad sphæroidem accedens: ad cujus infimam partem, iterum se in arteriæ modum contrahebat, secundum inferiores thoracis vertebras, ut solet, descendens. At superius, ubi dilatatam fuisse, dixi, hinc altiorem sinistri pulmonis partem premebat, inde vertebrarum aliquot corpora, & laterales processus, & proximam costarum partem, a sinistris pariter, urgebat. Et hæc quidem ossa omnia erant ibi valde excavata; illa autem pulmonis pars atra erat, tum dura adeo, atque compacta, ut mirabile hic officium, quod verbo attigi in II. Adversariis (4) præstaret. Scilicet aneurysmatis interior facies, nullis in hac muliere corticibus polyposis obducta, intimam arteriæ substantiam, sicuti nonnullis in locis, perraris tamen, & angustis, laxam adeo ostendebat, ut ex ea quasi squamulæ nullo negotio avelli possent, ita & eandem, & extimam ubi

(1) Sect. hac 4. Append. ad Obs. 39.

(2) P. 3. c. 8. n. 9. & 12. libri cit. supra, ad n. 43.

(3) n. 12.

(4) Animad. 39. ad fin.

cum pulmone aneurysma arctissime conglutinabatur, exesam, & prorsus deficientem spatio duorum digitorum commonstrabat: eam autem parietis arteriosi partem supplebat mirifice, sed evidenter, pulmo, ut neque per oras spatii illius ob firmissimam, amplamque conglutinationem, neque per pulmonis substantiam, quippe adeo ibi, & in ea vicinia compactam, quidquam sanguinis exire posset: itaque nec cruenta sputa mulieri fuerant, & ipse incruentam prorsus arteriæ Asperæ, & bronchiorum intimam faciem inveni. Cæterum nullum in corde vitium, nulla polyposa concretio, si unam excipias, longulam quidem, sed exilem, quæ ex sinistro ventriculo per Aortam ad hujus usque curvaturam pertinebat: quin sanguis in corde, & alibi fluidus non minus, quam ater, conspectus est. Abdomine, quod rugis non carebat, diducto, præter eum singularem, quem ex hac muliere satis in Adversariis III. (1) descripsi, flexum, & situm incipientis Crassi intestini, & jecur decolor; generationi attributæ partes nonnulla exhibuerunt digna adnotatione. Uterque enim testis erat niger, sinister autem durus præterea, & ex parte plenus sanguinis semiconcreti. Ambo ad Tubas, & proximas partes sic annexi, ut pro certo scire non posses, ad quas potissimum attinerent hydatides circumjectæ, a dextris quidem multo minores; a sinistris autem magna una, aliæque hujus parietibus adhærentes eo numero, ac magnitudine, ut universæ creditæ sint aquam continere ad uncias quatuor. Hæc erat subflava: hydatidum autem singularum tunica duplex, quarum intima tenuior, vasculis erat instructa albescentibus, ut tunc apparebant. Tubarum utraque inter hydatides illas, & deinceps impervia, prope uterum autem crassior facta, & non modo pervia, sed dilatata: ibique sinistra plena erat muci ferme limpidi. Sed in uteri interna cervice, quæ hic erat prælonga, mucus fuit ex atro flavus, tenacissimus. Osculi autem uterini corona quæ in vagina prominet, ac vagina ipsa oblita erat tota quadam albida materia, quasi mulier; id quod pro certo sciri non potuit: fluore quodam laboraret, eoque originem haud altiorem habente: quod muci color indicat longe alius in cervice, Tubaque descriptus. Scire etiam frustra cupiebam, numquid mulier questa esset de mammis. Has enim cum extra, intusque scrutarer, & hic illic duriores quam æquum videretur, in rugosis præsertim, ac procidentibus, animadverterem; comprimendo serum expressi, quod ex nonnullis papillarum foraminulis turbidum, & colore diluto quidem, sed ad eum quem *tabacci* dicimus, proxime accedente; ex aliis autem prodibat colore omnino ex viridi nigricante. Quin ex incisa glandulosa mammarum substantia serum aliunde erumpebat viride, aliunde autem atrum: tamen eo sero absterso substantia illa apparebat alba, satisque sana. Denique; cum aquam in Spinæ tubo esse, intellexissem; perlustratis intus, extraque iis thoracis vertebris quas ad aneurysma excavatas fuisse, dixi, harum vitium minime ad tubi cavum pervenisse, manifestum fuit.

48. De viridi illo, atroque mammarum sero aliquid scribam alio loco (2); ne a proposito nunc divertam. Hic autem si forte miraris, aneurysma, cujus vis ossa illa excavasset, tanto molliorem pulmonis substantiam pariter vitiare non potuisse, aut eam saltem quæ erat circum hiatus oras, conglutinationem divellere, hortabor, ut Observationem legas Cl. Maloetii (3), in qua cum aneurysma adhæreret trunco arteriæ asperæ, hujus autem cartilagines aliquot partem facerent aneurysmatis, ut pulmo faciebat in nostro; ea tamen vis sanguinis quæ illas cartilagines attriverat, & ex parte eroserat, neque adhæsionem illam quæ circum erat, dissolverat, neque tanto molliores, & tenuiores parietes reliquos aneurysmatis corroserat, aut perforaverat. Nimirum quæ ictibus magis cedunt, minus

(1) Animad. 14.
(2) Epist. 50. n. 47.
(3) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. An. 1733.

læduntur; quæ autem valentius resistunt, ea vero detrimentum multo gravis accipiunt. Sic etiam; ut inter multa, recentiore exemplo utar; ex Cl. Schreiberi Observatione (1) cognosces, cum ingens Aortæ aneurysma sub Pectoralibus musculis Minori, & Majori ita esset disruptum, ut foramen posset pugnum admittere, tresque ibi costas absumpsisset; tamen neque intus pulmonem, quem represserat, aut diaphragma, quocum concreverat, neque extra violasse musculos, quibus occludebatur, Pectorales. Sed jam ad ultimam Observationem veniamus.

49. JUVENIS meraci vini potationibus deditus, eoque largioribus, quod sitim ars sua movebat, quæ erat coquinaria, post nimios in hac labores, cœperat ante mensem thorace & stomacho male habere, & difficile respirare: mox etiam durities quædam ad umbilicum accesserat. Erant hæc omnia sine febre. Sanguine bis, sed intra modum, e brachiis misso, & datis quæ ad demulcendum, & expectorandum facerent, ita melius habuit, ut sibi persanatus videretur. Sed post dies octo, cum in eo solum peccasse se, diceret, quod debilioribus etiam tum cruribus nimis ambulasset; redierunt illa omnia, multoque graviora. Vidi ego cum demum in Bononiense Nosocomium S. Mariæ de Vita esset illatus pridie Kal. Maji A. 1703. die recidiva octavo, an nono. Facie erat albida, atque subtumida, frigidis pedibus, & a diebus jam tribus non secus ac crura tumentibus. Pauca mingebat, multum sitiebat. Pari in quovis situ difficultate jacebat: sed si caput attollere tentaret; sudor in fronte prorumpebat. Cum de his, & de iis quæ supra dicta sunt, quereretur; tum maxime de pectoris angustia, & ingenti præsertim pondere querebatur propemodum ac si, ut ajebat, molam ad pectus haberet frumentariam. Pulsus explorare cum vellem; frustra carpum utrumque tetigi; in neutro percipi poterat, homine, quod ad caput attinet, egregie valente, & quantum respirationis difficultas sinebat, satis prompte omnia quæ dixi, narrante, & hoc insuper addente, se nunc quavis nocte febre corripi, a qua tamen corpus incalesceret dumtaxat a medio sursum. Cum scire averem, an tunc saltem pulsus se proderent, qui interdiu latebant; omnibus in pejus ruentibus sic, ut postridie interiret, neque id, neque alia inquirendi facultas fuit, nisi per cadaveris dissectionem: cujus ex ore plurimum sanguinis prodierat. IN THORACE, & Ventre aqua erat; non magna tamen copia. Sed in illo cor ex majoribus quæ unquam viderim, idque, ut auricula quoque dextera, quæ valde erat dilatata, & vasa Coronaria, quæ ampla exstabant, sanguinis plenum atri, & ferme fluidi, sine ulla polyposa concretione. Magni autem hujus cordis fibræ laxissimæ erant; ut vel ipsæ, quæ in ventriculis prominent, columnæ facillime sequerentur trahentis digitos. In Ventre ea pars intestinorum Tenuium, quæ umbilico respondebat, quasi inflammata videbatur ad palmi tractum. Sed lien, diaphragmati arctissime annexus, revera colore fuit præter naturam. Sic hepar quoque. Dura præterea hæc duo viscera; sed hepar magis, eoque gravius; ut minime dubitaverim, quin hujus pondere addito ad pondus cordis ingentis, & sanguine oppleti, magis diaphragma gravaretur, deorsumque compelleretur, eodemque a diaphragmate urgerentur hepar, & viscera alia proxima. Unde vero, & qua via sanguis in cadaveris os pervenerit, cum diligentius quærendi tempus non esset; minime deprehensum est.

50. Ex cæteris autem quæ in mortuo reperta esse, dixi, proclive est quæ viventem afflixerant, explicare. Nec tamen faciam, ne, si plura addam, voluisse videar non jam epistolam, sed librum mittere. Tu cum iis quæ de vero cordis prolapsu, ejusque aneurysmate ad te alias (2) scriptæ sunt, Observationibus si hanc contuleris, superiorem autem cum illis quæ de aneurysmatibus arteriæ

(1) Nov. Comment. Acad. Sc. Imp. Petropol. Tom. 3. in Physic. Obs. 4.

(2) Epist. 17. n. 28.

Magnæ

Magnæ (1); nec aliquid ab re alienum facies, & utrisque adjecta invenies pleraque eorum quæ hic consulto prætermittuntur. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XXII.

Verba fiunt de Sputo Sanguinis, & de Sputis Purulentis, Sordidis, Empyemate, & Phthisi.

ÆQUUM est tot Epistolarum longitudinem unius tandem brevitate pensare. Itaque minine prolixa hæc erit, etsi morbos de quibus tres in sepulchreto extant Sectiones, & in his una longissima, comprehendet. Quod tamen ne incuria quadam, & præpropera festinatione factum credas; primum, omnium causas accipe tum aliorum prolixitudinis, tum nostræ brevitatis.

2. Multa quidem, & digna quæ multum laudentur in tribus illis invenies Sepulchreti Sectionibus V. VI. VII. sive Observationes legas, sive Scholia. Sed simul invenies tamen quæ facile nolles. Exemplo sint in V. (2) *cordis substantia per sputum rejecta* (3): *hæmoptysis ex ruptione alicujus vasis in latere dextro, suspensorii hepatis:* (4) *in pulmonibus vena cava disrupta*: in VII. autem (5) *tabes ob renes, præsertim dextrum, jecori per membranas peculiares, quibus vestiebantur, quasi adnatos.* Quid? quod aliquæ, & in his prima illa in Sectione altera (6) iterantur, ut Scholia quoque (7). Atque ut in una Sectione VII. subsistamus; confer, quæso, Observationem LXIX. cum §. 2. XXIV. tum CXXXI. Observationis §. 1. cum 2. denique Observationem CXLIV. cum CLIV. intelliges, sexies ea proferri quæ ter satis fuerat protulisse: iterari autem cum lectorum perturbatione, qui in tertia duos credent libros Thomæ Bartholini citari, cum unus idemque citetur; in secunda ambigent, Francofurti *ad Viadrum*, an potius Francofurti *ad Oderam*, ubi revera Observatio est habita, id contigerit; in prima denique cum in dissecto Christophori Richteri cadavere de *utero*; si Superis placet; verba, nescio quo casu, fieri animadvertent, quanta credis admiratione percullsum iri. Sileo Observationem (8) *Tabis a Glandula pyloro adnata* non esse observationem, sed conjecturam, eamque, si quæ ego ibidem similia vidi, & sine tabe, attendamus, non satis firmam. Scholium quoque sileo Observationi subjectum XXXVII. ad hanc nullo modo attinere posse, in qua neque de *matrona*, neque de *cerebro* sermo sit (qui & alibi (9) error admissus est: nec tanti esse quæ de actione hepatis, lienis, & pancreatis olim Diemerbroeckius comminiscebatur, ut plures paginas in Scholio adjecto CLV. Observationi implere debuissent. Quid vero dicemus de Additamentis ad VII. eandem Sectionem? Mitto complures paginas *Consultationibus* (10) occupatas. Mitto Observationes, in quibus ne nomen quidem est ejus quo de agitur affectus, Tabis, velut in IX. At certe Observatio III. cum parte ejus Scholii, jam antea in Sectione ipsa vel paulo fusius Observ. LXII. producta fuerat, quemadmodum Observ. XCVIII. & LI. jam data

(1) Epist. ead. & 18.
(2) Obs. 21.
(3) In Schol. ad Obs. 24.
(4) In Additam. Obs. 1.
(5) Obs. 126.
(6) Sect. 6. Obs. 14.
(7) Ibid. secundum ad Obs. 9. & ad 31. in Sect. 7.
(8) CXXVIII.
(9) Ut Sect. 5. Obs. 10. Schol. quod attinebat ad 9.
(10) Obs. 17.

eadem quæ in Additamentis Obſerv. X & XXI. repetuntur, ſi pauca in prima harum addita excipias verba, & plura in altera, quæ Blancardus, ut ſolebat, aut omiſit, aut mutavit, quaſi non Thomæ Bartholini, ſed ſui ipſius illa eſſet Obſervatio, in quo cautior, quamvis non omnino vel in hac ipſa, fuit Bonetus. Ad hæc omnia, & iſtiuſmodi alia, quæ ipſe, diligentius inquirendo, fortaſſe animadvertes, ſi tot illæ Obſervationes addantur, quas Bonetus etſi ad alios titulos fatetur pertinere, non prorſus tamen hic prætermittit, tum aliæ de quibus ne id quidem fatetur, cum alio ipſæ quoque pertineant tamen, tum denique illarum ingens numerus, quas, ubicunque maciei eſſet cauſa, in VII. Sectionem conjectas videmus, in qua, ut libri hujus ſecundi inſcriptio *de Affectibus Pectoris* indicabat, non alia Tabes locum habere debuiſſet, quam quæ cauſas obtinet intra thoracem; neque enim de Tabe, ut de Reſpirationis læſione, cenſendum eſt, quæ, ubicunque ſit ejus cauſa, ipſa quidem ſemper thoracis evidens affectio eſt: ſi ergo hæc quæ dicta ſunt, attenderis univerſa; facile intelliges, unde factum ſit, ut quæ occaſione propoſitorum morborum in Sepulchreto prolata ſunt, tantum paginarum numerum occupaverint.

3. Nos autem contra, tantum abeſt, ut in hac Epiſtola velimus tibi aliquas Obſervationes ſemel, atque iterum narrare, aut quæ ad thoracem præcipue non attineant, huc diſſectiones conjicere; ne verbo quidem hic illas commemorabimus, quæ etſi quoque attineant; tamen alibi aut habuimus, aut habituri ſumus occaſionem ipſas proferendi. Quin etiam erant fortaſſe aliquæ ad phthiſim magis, quam ad peripneumoniam, ſpectantes, quas duabus proximis Epiſtolis cum de hac ageremus, referre ad ipſam maluimus. Nam etſi aliquando aut ſputa, aut febris ejuſmodi eſſent, magis ut phthiſi quam peripneumoniæ, convenirent, aut repertum in pulmone vitium non ita recens videretur; tamen cum Valſalva, qui ægros, & cadavera inſpexerat, diſerte adſcripſerit, ex peripneumonia eſſe mortuos, aut ego thoracis incommoda quæ præceſſerant, omnino ignorarem: quæ noviſſime fuiſſent, ſcirem; hæc potius, & ſententiam illius ſecutus, eo retuli quo aliqua certe ex parte ſpectabant, & unde tamen huc, ſi malles, revocare tibi liberum foret. Præter hæc, præcipuam cauſam accipe brevitatis noſtræ. Valſalva poſteaquam juvenis in phthiſis periculum venit, ut in ejus ſcriptum eſt Vita, cadavera iſtiuſmodi morbis abſumptorum minus, opinor, quæſivit. Ego vero, ut me tibi aperiam, illa fugi de induſtria adoleſcens, & fugio vel ſenex, tunc ut mihi, nunc ut Studioſæ, quæ me circumſtat, juventuti proſpiciam, cautius fortaſſe quam opus ſit; at tutius (1). Itaque non multa ille, ego vix aliquod diſſecui. Quorum nunc ordine hiſtorias deſcribam, & eorum primum quæ incidit Valſalva.

4. Vir quinquaginta annos natus, multos in itineribus labores paſſus, domum tandem redux, valde querebatur de pectoris dolore, & tuſſi, per quam paucam omnino exſpuebat materiam: commodius, capite demiſſo, jacebat: ventrem, & pedes habebat tumidos: multum ſitiebat: cum anhelatione reſpirabat: a cibo valde gravabatur. Ad hæc acceſſit ſanguinis ſputum. Sed hoc quievit; perſtiterunt cætera, niſi quod uno fere ante obitum menſe a dolore pectoris vacavit. Tres tamen, quatuorve ultimos dies in latus dexterum cubare non poterat. Tandem ingenti ſanguinis copia e pulmonibus erumpente, ſuffocatus eſt. Ventrem totum aqua replebat flaveſcens, non abſimilis ſeri quod miſſo, concretoque jam ſanguini circumjectum videmus. Nuſquam lymphæ ductus conſpiciebantur. Lien naturalem hepatis æquabat molem, arcteque adeo cum proximis partibus nectebatur, ut ſeparari difficile poſſet. Hepar aliquantum videbatur contractum, & intus, extraque pallebat: ejus veſiculæ craſſiores factæ erant tunicæ. Veſicæ autem

(1) Vid. Epiſt. 49. n. 32.

urinariæ tunicis multæ hic illic cartilagineæ concretiones inhærebant. In Thoracis cavo dextero pulmo ſanus, niſi quod inferiore parte multum rubebat. In ſiniſtro autem pulmo totus erat pallidus, contractus, & durus, ſanioſamque continebat materiam: præterea circumjectis partibus ita erat annexus, ut quaſi cum ipſis corpus facere videretur, nec poſſet, niſi violentia adhibita ſeparari. Pericardium quoque undique cordi annectebatur. Hujus ventriculi prorſus inanes fuerunt.

5. Quæres fortaſſe, quomodo ſiniſter pulmo contractus dicatur, idemque circumjectis partibus adeo annexus? Scilicet aut non undique omnibus annexus erat, ſed quibuſdam: aut ſi erat, omnibus; non ambitu contractus, ſed intima ſubſtantia fuit, quamobrem, contractus, & durus dicitur, ſanioſa materia quidquid ſpatii intra contractam ſubſtantiam relinquebatur, eo magis opplente, quod minus de ipſa tuſſis poterat ex duro, & alligato undique pulmone ejicere. Cujus hæc vitia cum pectoris dolor, tuſſiſque ſignificent, non poſt primum ſanguinis ſputum cœpiſſe, cumque doloris ejuſdem abſentia ultimo ante obitum menſe, indicet ſummopere auctam pulmonis duritiem priuſquam alterum multo exuberantius ſanguinis ſputum contingeret; veri ſimile eſt, ad utramque ſanguinis eruptionem multum contuliſſe duritiem illam, quæ primum vaſorum partem, noviſſime autem omnia arctando, ſanguinem coegerit primum quidem in eodem ſiniſtro pulmone vas aliquod nimis diſtendere, ac rumpere, poſtremo autem id facere in dextero. In hunc enim, ſanguinem, propemodum excluſum a ſiniſtro, contracto, duroque jam toto, ob idque pallente, vim feciſſe, tum impotentia illa extremis diebus in latus dexterum cubandi, tum ejuſdem pulmonis dexteri, cætera ſani, ingens ad inferiora rubor videntur commonſtrare. Et certe non modo in phthiſicis, qualis & vir iſte fuit, qui ore ſanguinem ejecerant, pulmonum durities & a Wirſungo (1), & ab Ingraſſia (2) reperta eſt, verum etiam in aliis, quibus nunquam purulenta, ſed cruenta ſemper fuerant ſputa, ut a Williſio (3), cujus hic fere ſum explicationem ſecutus, alibi ſecuturus aliam, ubi magis credam convenire. Cæterum quamcunque ſequi placeat in eo ſanguinis ſputo, de quo me conſuluit juvenis Sacerdos ex S. Dominici Familia; non erit facile cauſam reddere, cur iis potiſſimum contingat, de quibus ille referebat. Cum enim ex eo quærerem, pater, an mater, an alterius parentes, aut avi eo ſputo laboraſſent; diſerte negavit: illud vero continuo adjecit, ſe Armenio patre, matre autem Itala procreatum; animadverſum autem eſſe Venetiis in domibus aliis tribus, liberos quos Armenius pater, Itala mater genuiſſent, ejuſmodi malo fuiſſe obnoxios, cui parentes, avique non fuiſſent: jamque ſibi tres, aut quatuor germanos fratres eo ſputo correptos periiſſe. Scorbuticum autem id mihi, & ipſi ſanguinis ſputum videbatur. Sed ad Empyicorum Obſervationes transſeamus.

6. Adolescentulus annorum circiter duodeviginti, cum ab dexteri pulmonis inflammatione congruo remediorum præſidio liber jam eſſe videretur; nova iterum corripitur febre cum tuſſi, purulento ſputo, & ſiti. Facies interim tumeſcit. Aſſidue in dexterum cubat latus, neque alium vel ad breve tempus ferre decubitum poteſt. Venter tumet. Denique poſtquam duos menſes, eoque amplius his fuerat vexatus, moritur. Ventre, qui in cadavere detumuiſſe videbatur, diſſecto, non parva ſeri limpidi copia prodiit: nulla tamen in ejus viſceribus apparuit læſionis nota. Thorace aperto, dexterum hujus cavum pure omnino plenum invenitur, in eoque pulmo adeo contractus, ut principio deeſſe videretur. Quoniam autem dum cadaver antea moveretur, per arteriam Aſperam pus erumpebat; quæſitum eſt, num forte ex thoracis cavo per poros tunicæ pulmonis, an per ulcus quo hæc eſſet eroſa, in bronchia perveniſſet. Sed nul-

(1) Sepulchr. l. 2. S. 7. Obſ. 6.
(2) Ibid. Obſ. 102.
(3) L. 1. Sepulchr. S. 21. Obſ. 7.

lum in ea deprehendi ulcus potuit, quantum per intolerandum fœtorem inquirere licitum fuit. Neque cum pulmonis contracta substantia dissecaretur magnum intus ulcus repertum est; sed nonnullis tantum in locis exigua tubercula parvam puris copiam emittentia. Cæterum sana erat pleura: pericardium autem aqua plenum.

7. Optandum fuisse, ut longiori, & accuratiori examine constitutio membranæ pulmonis explorari posset, ut de via puris non tam e thoracis cavo in pulmonem, quam e pulmone in thoracis cavum statui aliquid liceret. Cum enim pleura sana esset; relinquebatur, ut in illud ea puris copia excidisset e pulmone. In quo etsi ulcus minime repertum est magnum, sed parva dumtaxat tubercula, unde pus quod e cadaveris ore effluxerat, exiisse, & paulatim in bronchiis collectum esse, existimemus; pulmonis tamen contracta substantia, abscessus, qui in eo antea fuisset, caveam non modo plurimum minuere potuit, sed etiam occulere. Neque enim sicuti in viro de quo paulo ante (1) dictum est, in hoc quoque adolescentulo ita contracta pulmonis substantia erat, ut ambitus minime esset imminutus; quin hic adeo decreverat, ut a primo deesse pulmo videretur: Cujus tanti decrementi duplex potuit esse causa, altera substantiæ intimæ pulmonis magna per suppurationem consumptio: altera ambitus pulmonis compressio a puris in thoracem effusi copia tanta, ut illam hujus caveam omnino compleret. Utriusque autem causæ quanta vis sit, ex hisce ipsis Sepulchreti Sectionibus intelligi potest. Non paucas enim, nec paucorum in iis leges Observationes (2), ex quibus constat, pulmonis præsertim alterius non multam modo, sed universam prorsus substantiam suppuratione absumptas fuisse. Quibus non desunt quas addas. Amplissimus enim Senacius (3) nonnunquam pulmonis lobum totum vidit consumptum, & in pus redactum, Laubius autem (4) pulmonem dexterum intra incredibilem ferme copiam puris crassi, ultra medietatem absumptum: quo referenda videtur Observatio quoque humanissimi Senis Dominici Passeri Medici Pisaurentium Primarii, ad me scripta anno quo edita est, 1734. & quæ mirabilior est Marci Gerbezii (5) qui eundem pulmonem dexterum totum una cum Aspera arteria præ putredine in pultem collapsum deprehendit. Et quanquam Jo. Tackius (6) ita vidit plane corruptum, ut latus dexterum pulmone destitutum fuisse, scripserit; majori tamen admiratione afficeret Cl. Ritterus junior (7) qui in sinistro latere alba purulenta materia ad medium usque repleto, tradit, pulmonis illius, qui totus fere erat consumptus, oscula vasorum fuisse aperta; nisi Celeberr. Anatomicus Hallerus (8) confirmaret, se loco pulmonis ejusdem sinistri, qui totus evanuerat, multum aquæ subfœtidæ, albuminis instar viscidæ, offendisse, in eaque arteriam Asperam, & vasa majora arteriosa, & venosa quasi resecta, patulo fine hiantia, ut sanguinis effluxum quid moraretur, ægerrime invenires. Nam Platerus qui non semel in phthisicis nihil penitus de pulmonibus alterius lateris superfuisse, deprehenderat, *callo* saltem *aliquo vasa cordis quæ illuc pertinebant, & arteriæ ramos obturata* conspexit, quemadmodum in hac VII. Sepulchreti Sectione (9) leges. Quæ omnia ad priorem de duabus quas dixi, causis decrementi pulmonis spectantia, cum ipse perpenderis; tum quod ad alteram attinet, velim inspicias extremam partem primam illius Scholii quod subjectum est Observationi IV. Sectionis VI. ut animadvertas, e suppurato pulmone non illud tantum pus in thoracem effundi, in quod pulmonaris

---

(1) n. 4.
(2) S. 6. Obs. 4. 11. & in Additam. Obs. 1. § 2. & Obs. 4. & S. 7. Obs. 20. 55. 103. & cæt.
(3) Traité du cœur, l. 4. ch. 3. n. 2.
(4) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 107.
(5) Eorund. Eph. Dec. 3. A. 3. Obs. 6.
(6) Dec. ead. A. 8. Obs. 155.
(7) Eorund. Act. Tom. 6. Obs. 14.
(8) Opusc. Pathol. Obs. 17.
(9) Obs. 55.

abiit substantia, sed & longe majorem puris copiam, in quod illa abeunt magna ex parte quæ per vasa in eum pulmonem conferuntur. Necesse ergo est, ut illo repleto thoracis cavo, tanto magis decrescat pulmo, quanto magis pus adhuc crescit, magisque urget reliquam pulmonis substantiam, facile in arctum compingendam tum quia membraneæ, ex quibus constat, vesiculæ natura mollem, tum quia caveæ, a suppuratione intus relictæ magis insuper cedentem efficiunt. Quin etiam ob has, aut aliam aliquam ejusmodi causam factum puto, ut aliquando pulmo aqua multa circumfusus, compressus adeo fuerit, ut pene deesse videretur: Sic Columbus (1) *inveni*, inquit, *partem thoracis pulmone destitui, hoc est, minimam pulmonis portionem adesse: quod vero reliquum erat cavitatis, ab aqueo humore occupabatur.* Sic alias quoque Valsalva, cujus alibi (2) proferretur Observatio, nullum primo aspectu esse credidit pulmonem; adeo sub multo humore contractus erat! Sic; ne longior sim; laudatus Hallerus (3) *in hydrope pectoris* pulmones vidit *adeo compressos & innatos pleuræ, ut nullos adesse incauto videretur, certe tribus lineis vix crassiores.* Ob eandem vero causam deceptionem ejuscemodi accidisse in Observatione (4) quam Disputatio exhibet LVI. inter Practicas ab ipso collectas, probabilius eidem (5) videtur. Laudat tamen historias, huic Dissertationi passim insertas, quæ ad pulmonum, & proximarum glandularum vomicas spectant. Eas tu perlegas velim. Reperias enim quas Sepulchreto adjungas, quantum videre potui, non ita paucas. Quarum nullam in his Litteris commemorare mihi licuit, sero adeo Disputationem illam accipienti, vix ut, Epistolis jam prope omnibus non recensitis solum, sed etiam descriptis, hic potuerim hæc interjicere. Sed ad alias Valsalvæ Observationes, in quibus pulmonis imminuta erat moles, transeamus.

8. Vir annos natus prope quadraginta quinque, qui in paludosis regionibus vixerat, queri cœpit de thoracis incommodis, in his de gravi, & a motu, difficiliori respiratione. Aliquot post mensibus corripitur febre vehementi cum sinistri lateris gravante, & pungente dolore, ut difficile in ipsum cubet, siti magna, tussi molesta, sputo aliquando subrubro, pulsuque duro, & frequenti. Cum hæc remisissent, postquam in Nosocomio unum mensem decubuerat, domum repetit, superstite siti, leviori dolore, & copia serosi sputi. Post dies circiter duodecim ardentior febris resurgit cum siti majori, sensu ponderis in thorace toto, copioso sputo, molestaque tussi. Hypochondria, quasi a circumjecta fascia, dolent. Tandem moritur. In Ventre nihil aliud animadversum est, nisi splenem nimium mollem fuisse. In sinistra autem Thoracis cavea pulmonis anterior facies pleuræ adhærebat; sed reliqua ad dorsum accedens, a pleura sejuncta, inter hanc, & suam crassam valde factam membranam, sinuosam quasi cavitatem comprehendebat, multa serosa materia plenam, in qua membranea innatabant frustula, *gelatinam* referentia, qualia nonnullis in locis firmiter membranæ pulmonis annexa erant. Erat hic pulmo nigris intus conspersus maculis, parvaque adeo mole, ut vix quartam naturalis pulmonis partem æquaret. Contra, pulmo dexter sua aucta magnitudine illius parvitatem satis pensabat. Sanguis; si ejus nonnullos excipias grumos, in dextero cordis ventriculo repertos; eundem ferme quem in vivis solet, fluorem servabat.

9. Etsi Valsalva in hac dissectione non aliud serum in thoracis sinistro cavo, quam quod sæpe post pleuripneumoniam solet, videtur describere; saniosum tamen id fuerit, necesse est propterea quia huic morbo Empyematis nomen adscripsit. Et sane inflammationi successit pulmonis minus feliciter judicatæ: qui

---

(1) De Re Anat. l. 15.
(2) Epist. 50. n. 4.
(3) Ad Boerh. Prælect. §. 102. not. 17.
(4) §. 65.
(5) In Tabula Disputation. Volum. 2.

& tanta ista suæ molis imminutione quid præterea passus esset, subindicat. Quod vero ad nigras attinet maculas, quibus intus distinguebatur; si hic credis Olao Borrichio in Observatione CXVI. Sect. VII. (1) *vera vel præsentis, vel brevi sequuturæ corruptionis* illæ erant *argumenta*; sic enim *sæpe* adnotasse se, scribit, *in pulmonibus mortuorum quos catarrhi infestaverant*: quanquam cum toties eas maculas Valsalva in historiis, Epistola XX. & alibi descriptis, memoraverit; existimare poteris, num veri simile sit, eos omnes, aut plerosque fuisse catarrhis infestatos, sicuti in ea, si perlegas, Observatione conjicere videtur Borrichius.

10. Vir triginta circiter annorum, palustrium locorum incola, ex venerea lue thoracis affectibus obnoxius factus, diu in Ferrariensi cubuerat Nosocomio, in quo ab ardenti quidem febre, sed non a pectoris angustia omnino liber evaserat. Hæc sensim molestior facta est. Quin etiam crura, venter, ac ipsum denique cuput tumere cœperant, cum levi febre, siti, majori spirandi difficultate, lateris sinistri, in quod libentius jacebat, dolore, crebra tussi, assiduaque serosæ materiæ exspuitione. Interea a decubitu adeo increverat capitis œdema, ut non paucus ichor sinistra ex aure efflueret: donec languescente tandem pulsu sic ut extremo biduo percipi vix posset, mors accessit. Ex Cadaveris integumentis, & carnibus, dum scalpello via fieret ad interiora, serum destillabat. In Ventre quoque serum inventum est pellucidum, sed lutei coloris, quod igni impositum, pene totum in auras abiit, pellicula videlicet, ac striis quibusdam exceptis. Intestina pallida omnino, & aere turgida. Hepar vero atrum. Thorace recluso, cum forte incideretur vena Mediastina, pari propemedum impetu sanguinis exsiliebat, ac in viventibus, cum vena secatur; fuit autem in toto hoc cadavere sanguis valde fluidus, & quasi fusus, nulla, ne in ipso quidem corde, apparente polyposa concretione. Pulmo dexter per membranas exiles superne ad costas alligabatur: a tergo inflammatus erat. Sinistri autem pars superior dura, & præ inflammatione quasi carnea videbatur: inferior vero in frustula erat divisa, in sanie innatantia, quæ substantiam referebat quasi *gelatinosam*, & multa in eo cavo sinistro erat. Pericardium undique adhærebat cordi arcte adeo, ut unum cum ipso efficere corpus videretur. Alicubi erat cartilagineum, alicubi tum crassum redditum, ut semipollicem æquaret: hæc autem crassitudo debebatur ejus filamentis crassioribus factis, & quasi carneis, ac ovalia quædam corpora intercipientibus, quæ incisa, serum luteum emittebant, eoque expresso foveas parvarum instar vesicarum repræsentabant.

11. Illud utrique huic viro commune fuit, ut cum palustrem incoluissent regionem, fluidum adeo sanguinem haberent, hic autem secundus etiam magis, ut non modo empyemate, sed etiam hydrope laboraret: qui morbus in priore quoque viro, ex parte aliqua fortasse cum empyemate conjunctus, causam præbuerit, ut deprehensus in thorace humor, serosus magis appareret, quam purulentus. Sed in hoc altero cum hydropis vis tanto major fuerit in reliquo corpore; num inde factum dicemus, ut quamvis ad cæteros morbos nova pulmonum inflammatio accessisset, levis tamen appareret febris? an hanc levem ideo apparuisse, quod pericardium, Malpighiana patefacta structura crassius, & cordi undique arctissime adhærens, majori hujus obstaret agitationi? Cæterum lues venerea quæ primum fecerat hunc virum thoracis affectibus obnoxium, pulmomonem procliviorem videtur ad corruptionem hanc tantam reddidisse. Certe ad luem illam non raro phthisim tandem se adjungere, tum Medicinam, tum Anatomen exercentes non ignorant. Id potest scripta ad te alias (2) viri sectio indicare, in quo simul genitalia pessime affecta, & pulmonem purulentum deprehendimus. Sed & mulieris ob stultitiam vagantis, eoque minus sibi ab inquinatissi-

(1) L. 2. Sepulchr. (2) Epist. 17. n. 25.

ma plebe caventis, cum cerebrum dissecaremus (1); corpus vidimus jam macie confectum; pulmonem autem magna ex parte refertum pure fuisse, audivimus. Sic eundem in meretrice valde læsum fuisse, accepimus, cujus nonnullas, alias inspeximus Partes sub finem A. 1716. Hæc pus cum sputis expectoraverat, & diu venerea febricula macerata fuerat, ut in cadavere *mammarum neque vestigia extarent, solæ autem papillæ cernerentur*, quemadmodum in phthisici corporis descriptione loquitur Aretæus (2). Sic in meretrice altera post similes phthisis notas, quales pulmones Valsalva invenerit, mox (3) videbis. Nunc enim priusquam ad phthisicorum transeamus historias, alia restat empyici, quam continuo describemus.

12. VIR quidam a prægressis quibusdam febribus liber existimabatur. Sed postmodum conqueri de siti cœpit, difficilique respiratione, ut erecta cervice spiritum ducere cogeretur, de sensu item cujusdam ponderis in medio thoracis. Decubitum in sinistrum latus ferre nullo pacto poterat. Quod si præterea œdemate pedes intumuissent; nullo autem modo tumebant; haud alienum fuisset de hydrope thoracis dubitare. POST MORTEM autem empyema, sive pus replens sinistrum thoracis cavum, repertum est. Sinistri pulmonis lobus superior aliquantum induruerat: & qua claviculam spectabat, vesiculas, ex quibus constat, mirum in modum auctas habebat; ut nonnullæ avellanæ magnitudinem æquarent; cæteræ multo minores erant. Quædam globi figura, reliquæ oblonga, & ovali, omnes plenæ erant aeris, exterius autem sanguiferis vasculis circumcirca instructæ, quorum inosculationes in una; aut altera apparebant. Una insuper, minima quædam foraminula per interiorem faciem hiantia ostendit.

13. Hic æger quare in affectum latus, in quod superiores plerique poterant, cubare non posset, haud liquet, præsertim cum dolor nullus, ut in primo (4) de duobus viris proxime descriptis, eo in latere commemoretur. Sed neque eo in viro, a quo Epistola hac (5) incepimus Valsalvæ Observationes proferre, cum præter illas, quæ in ventre erant, causas, aliæ in thorace non deessent difficilem respirationem facientes, proclive est intelligere, cur non erecto, sed demisso capite jaceret commodius. Multo autem difficilior videri potest explicatio Observationis Cl. Capperi (6) in quodam putridos corruptosque pulmones habente, qui ultimis vitæ quinque horis supinus denique cubare potuit, cum antea adeo inflexo corpore in lecto sedere coactus esset, ut caput inter genua quasi recondere videretur. Hic vero phthisicus alter est de duobus, quibus laudata adeo ab Sydenhamio (7) equitatio mortem acceleravit: quæ res occasionem præbuit Amplissimo Præsidi Buchnero Scholium adjiciendi unde intelligas, quando in phthisi illud exercitationis genus vetandum sit, & quando non sine spe commendandum. Nimirum ut in cæteris morbis, ita in hoc quoque non omnia omnibus prosunt auxilia. Itaque iis qui phthisi obnoxii sunt, siquis Medicus imperaret concionari, aut alio modo vehementer, & acute sermocinari, aut canere, quia Sanctorius noster (8) hæc non commendavit modo, sed & eximii Sacri Oratoris exemplo comprobavit, qui in juventute huic morbo obnoxius, postea quotidie ingenti voce concionem habendo prosperam sibi valetudinem comparaverat, neque ille tamen Medicus qua hic esset Orator, & qua item cæteri quibus id laudabat Sanctorius, pulmonum constitutione, attenderet; quot tandem credis in illud ipsum a quo retrahere vellet, malum temere esse præci-

(1) Epist. 8. n. 9.
(2) De Caus. & Not. diuturn. Affect. l. 1. c. 8.
(3) n. 15.
(4) n. 8.
(5) n. 4.
(6) Act. N. C. Tom. 4. Obs. 47.
(7) In Dissert. Epist. ad G. Col.
(8) Comment. in Art. Med. Gal. c. 67. partic. 2.

pitaturum? Sane cum esset in juvene M. Tullio; ut ipse de se tradidit in eo libro qui inscribitur *Brutus*; cum esset, inquam, *summa gracilitas, & infirmitas corporis, procerum & tenue collum: qui habitus, & quæ figura non procul abesse putatur a vitæ periculo, si accedit labor, & laterum magna contentio*, ipse autem *vi summa vocis, & totius corporis contentione diceret*; optimi & *Amici, & Medici hortabantur, ut causas agere desisteret*: itaque recessit a foro, nec nisi biennio post rediit *prope mutatus. Nam & contentio nimia vocis resederat, & quasi deferbuerat oratio, lateribusque vires, & corporis mediocris habitus accesserat.* Contra vero qui sibi non temperant, Oratoribus, Lectoribus, Cantoribus quid in pulmone sæpe accidat, noster ostendet Ramazzinus (1), atque idem viscus ut exulceratum, purulentum, prorsus putridum fuerit juveni qui tibiis canebat, & cuidam Musico, laudatus alias Duissingius (2) docebit, & Stegmannus (3). Quin ipse memini, in Foroliviensi Juvene, qui acuta voce in Cæsarea Aula magno cum plausu cecinerat, spirandi organa fuisse adeo exulcerata, ut vitio ad laryngem; faucesque producto jam deglutire nihil posset, & dum vitellum ovi sorbilis ingerere sensim vellet, suffocatus interierit. Quid autem Valsalva in pulmonibus alterius viderit, qui in eadem arte, ejusque instrumentorum usu versatus fuerat, mox (4) leges. Prius enim de ejus historia quem novissime (5) proposui, hæc pauca adjicienda sunt, non liquere videlicet, unde pus extiterit quo cavum replebatur sinistri lateris, an aliunde eo translatum, an effusum ex superiore illa pulmonis parte aliquantum dura, in amplasque vesiculas dilatata. Nam si quibus symptomatibus stipatæ fuissent prægressæ illæ febres, constaret, aut quæ pars alia corporis servaret aliquod læsionis vestigium; posset esse primæ conjecturæ locus. Nunc etsi caveæ illæ pulmonis ad eum modum apparuerint, ut pro amplificatis ejus vesiculis posse accipi visæ sint; tamen summa illa sedes in qua erant, & adjuncta durities suspicionem fortasse aliquam movere possunt, conjecturæ alteri faventem, apud eos præsertim qui non casu factum credant, ut in phthisicorum dissectionibus Valsalvæ acciderit eandem potissimum læsam invenire pulmonis partem, quemadmodum proxima ostendet Observatio, & duæ confirmabunt, quæ post illam proferentur.

14. QUIDAM musicæ artis, ususque hujus instrumentorum peritus, ætate jam consistente, tribus ante annis in sputum incidit sanguineum, cui, tussis cum exspuitione materiæ, ut vulgo dicitur, *catarrhalis* successit. Multis elapsis mensibus sputum sanguineum rediit, deinde alias quoque, donec post se expectorationem reliquit materiæ & multæ, & crassæ, & pejoris notæ. Facilis quidem erat decubitus in utrum liberet latus, nullusque in thorace dolor. Sed tussis noctu, & præcipue post cænam molesta erat. Gravis quoque erat respiratio, post motum præsertim, quantumvis levem. Ad hæc, multa sitis: a cibo autem assumpto stomachi gravitas. Aliquot ante mortem hebdomadis crebri erant sudores nocturni: & cum pedes aliquando intumescere, & postmodum omnino detumescere consuevissent; novissimis diebus haud amplius detumescebant. Accedente autem diarrhœa, qua multa serosa materia profluebat, cum se, ut surgeret, vestire cœpisset; defecit. PULMONES huic homini multis repleti erant tuberculis. Insuper sinistri pulmonis lobus superior, & superiore quidem parte, sternum versus, exterius prædurus, ulcus intus, nec parvum, habebat, in quo sanies, quasi pultis instar. Hic autem Valsalva animadvertit, phthisicis quos ad id tempus secuerat, ulcus, & læsionem in superiore fuisse pulmonum parte. Quod reliquum est; huic in dextero thoracis cavo seri quasi selibra; in

(1) De Morb. Artific. c. 37.
(2) Commerc. Litter. A. 1741. Hebd. 44.
(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 109.
(4) n. 14.
(5) n. 13.

pericardio

pericardio tantumdem repertum est. Hoc pericardii serum, impositum igni, totum evanuit, nisi quod pelliculam reliquit in vasis fundo.

15. MERETRIX viginti circiter annorum, plures jam menses lenta febre, tussi, sputo pejoris notæ, totius corporis macie laboraverat. Querebatur de dolore in sinistra thoracis parte, in quam si decumberet, ferre vix poterat. Spirandi difficultate urgebatur. Huc accessit copiosum sanguinis sputum: quo represso, diebus post duobus, australi sæviente constitutione, in qua simili morbo laborantes plerumque pereunt, vivendi finem fecit. PULMO dexter vix costis adhærebat. Uterque duris, & ad album colorem vergentibus scatebat tuberculis, glandulosa corpora mentientibus. Præterea utriusque pulmonis superiores lobi superiore ipsa parte vitia alia habebant. Nam dexter quidem sternum versus, ingens excavatum ulcus, & in hoc purulentam materiam continebat; sinister vero, latus versus, duram substantiam ad pyri majoris magnitudinem, quæ substantiam indurati pancreatis quodammodo referebat, in ejusque medio parvum ulcus, puris plenum. Serum in pericardio paucum: in cordis ventriculo sinistro exigua polyposa concretio; in dextero mediocris, cujus major productio in proximam auriculam inserebatur.

16. VIRGO annos nata quatuor & viginti, post sputum sanguineum tussi vexatur, catarrhalem materiam expectorat, quæ novissime saniem refert, febricitat, thorace dolet, a sinistra præsertim parte, in quam non potest decumbere, toto corpore macescit, pedibus exceptis qui ambo nonnihil tument, dexter etiam erysipelate nonnullis ante mortem diebus tentatur. THORACIS sinistrum cavum repletum sero invenitur, portiunculis concreti sanguinis quibusdam in locis, tum pleuræ, tum infimo pulmonis limbo adhærentibus. Illa multum rubebat non secus ac si inflammata esset. Hic quoque, ut inflammatus pulmo solet, valde induruerat. Cavum autem alterum seri quidem parum, & pleuram sanam habebat. Sed ejus pulmo, qua claviculam spectabat, aliquantum durus, in duritiei hujus centro ulcus recondebat. Pericardium vix aliquod sui humoris vestigium ostendit. Cordis ventriculi erant concreto sanguine omnino pleni.

17. Omissa Pleuripneumonia, quæ novissime in hac Virgine ad phthisim videtur accessisse, eidem, ac Viro (1) commune fuit tum pedes tumidos habuisse, tum aquam in thorace; cum Meretrici (2) ut hæc abfuit, sic ille quoque defuerit tumor. Est autem antiqua Coiteri observatio, hic etiam in Sepulchreto (3) laudata, aquæ in phthisicorum thoracem effusæ: quanquam id quod ait, se effusam invenisse a dextris, quod latus *majori ex parte his malis obnoxium sit*, etsi secundum ejus inspectiones haud minus vere dictum est, quam in eadem Sepulchreti pagina (4) a Bontio, *nunquam sinistrum* pulmonis *lobum solum adnatum* costis *se vidisse, sed vel utrumque, vel dextrum*; tamen ejusmodi res etiam contra ac ipsis accidit, neque ita raro, ab aliis spectantur. Sic etiam casu factum credes, ut Valsalvæ contigerit in phthisicis ad illud usque tempus (5) dissectis læsionem pulmonum præcipuam in superiore parte (ubi certe in tribus descriptis modo cadaveribus fuit non secus ac in alio de quo Cl. Hoyerus (6)) deprehendere; nisi forte major a septo Transverso, & inferioribus costis, & quod consequitur, a majori agitatione distantia facit, ut in summa pulmonum parte facilius aliquanto hæreant quæ hos demum exulcerant. Nam tubercula quidem, unde non infrequens phthisis ortus secundum Francisci Sylvii (7) & aliorum observationes, tubercula, inquam, ut in Viro, & Meretrice animadverteris, sic in aliis

(1) n. 14.
(2) n. 15.
(3) Sect. 7. Obs. 40.
(4) In Schol. ad Obs. 38.
(5) n. 14.
(6) Act. N. C. Tom. 4. Obs. 118.
(7) Sepulchret. Sect. 7. cit. in Schol. ad Obs. 30.

ſæpe in quavis promiſcue pulmonum parte reperiuntur. Et quamvis in puero, cujus ſororem, fratremque phthiſis ſuſtulerat, Valſalva (1) invenerit in ſuperiore pulmonum parte; in Virgine tamen quadam, cujus hiſtoriam continuo ſubjiciam, ne ipſe quidem certam in pulmone ſedem tuberculis fuiſſe, prodidit, ut neque in Adoleſcentulo de quo ſupra (2) dictum eſt; Mulieris autem, cujus eſt alibi (3) ſcripta diſſectio, pulmonem ſiniſtrum *hic illic* parva tubercula continentem vidit, quorum nonnulla erant ſuppurata.

18. VIRGO ex pavore incidit in febrem lentam, cum dolore ad pectus. Parotides, & colli ferme omnes glandulæ tumebant. Moritur. VENTER aquæ limpidæ aliquantum continebat. Omentum per quædam parva quaſi ligamenta cum meſenterio, & peritonæo nectebatur. Erant hæ tres Partes, & præterea inteſtinorum, uteri, & felleæ, atque urinariæ veſicæ ſuperficies protuberantibus, disjectiſque paſſim corporibus inæquales, variæ figuræ, & magnitudinis, ſic tamen ut per omenti quidem ſuperiorem partem eſſent minora, per inferiorem autem multo majora, & præterea conferta atque inter ſe contingentia. In ſiniſtro pulmone tum ulcus erat, & ichor in hoc ſanioſus, tum præterea corpora ejuſmodi qualia in meſenterio, & aliis ventris partibus. Eorum nonnulla pus, quædam materiam quaſi pultis inſtar continebant, alia autem adhuc ſolidiora, quaſi glandularum Conglobatarum naturam referebant.

19. Recte Mortonus (4) animadvertit, *mirum non eſſe, ſi ſcrophuloſi, qui tumoribus glanduloſis in aliis partibus frequenter obnoxii ſunt, non raro etiam ejuſmodi tuberculis vel in ipſis pulmonibus afficiantur*: quin etiam phthiſis ſcrophuloſæ *certiſſimum diagnoſticum ſumendum eſſe a tumoribus glanduloſis in externo habitu corporis eam comitantibus*. Quam ego rationem, & dogma, aliorum quoque, & in his Cl. Laubii (5) obſervatione confirmante, ſecutus, in juvene Monacha, cujus videbam collum ita glandulis inæquale, ut in Virgine Valſalvæ erat, cum gravia, ut in phthiſi, thoracis incommoda pulmonibus adſcriberem quos non abſimiles tumores facile occuparent, præſertim cum alios in ventre quoque perſentirem; ejus Generoſus Parens poſtquam meam audivit opinionem, nimis vera, inquit, opinari te, credo, qui puellam, hujus ſororem, paribus incommodis abſumptam, cum amiſiſſem, ejuſque pulmones inſpici, juſſiſſem, tuberculis hic illic obſitos fuiſſe, acceperim. Ille idem Scriptor, ut ſæpe, & paſſim in cunctis phthiſicorum pulmonum partibus tubercula offenderit, ejus oſtendent Obſervationes, quæ in Sepulchreto etiam (6) extant. Earum una (7) triplicem materiæ, iis tuberculis comprehenſæ, varietatem commonſtrat, cum alia pure, alia ſubſtantia mellea, pleraque autem, & hæc quidem minora, materia ſteatomatoſa referta exhibet, cujuſmodi fortaſſe erat quam Valſalva in tuberculo grandiore vidit illius pueri, cujus paulo ante (8) injecta eſt mentio, referentem colore, & mollitie ſubſtantiam cerebri medullarem. Sed & alia continent aliquando, ut puta; ne longius a propoſita Valſalvæ Virgine abeamus; materiam quaſi pultis inſtar. Verum hæc, aut alia pro cauſarum, & corporum varietate, in progreſſu; antea autem, ut vel ex ejus Virginis inſpectione intelligis, ſolida tubercula Conglobatas glandulas repræſentant. Quin etiam poſſunt annis primis magna ex parte ſenſum fugere, creſcente autem ætate ſe prodere, tantoque citius augeri, & matura fieri, quanto citius cauſæ acceſſerint, exempli gratia, in eadem Virgine is pavor, qui humorum alioqui craſſorum, & viſcidorum motum in pulmonibus retardaverit.

(1) Epiſt. 1. n. 2.
(2) n. 6.
(3) Epiſt. 17. n. 5.
(4) Phthiſiolog. l. 3. c. 1.
(5) Act. N. C. Tom. 2. Obſ. 106.
(6) Additam. ad Sect. 7. l. 2. Obſ. 34. 36. 37. 38. 40. & 43.
(7) 38.
(8) n. 17.

20. Sic autem potissimum ingenitam phthisim se se producere, cum Sylvio (1) existimo, qualis futura erat in puero commemorato: alias vero, in aliisque aliter pro varia in pulmonibus aut firmarum partium, aut fluidarum dispositione. Namque pro hac varietate adventitiam quoque phthisim, iisdem positis contingentibus causis, quæ plerosque aut non lædunt, aut parum, tardeve lædunt, in quibusdam contra oriri facile videmus, & multum, citoque invalescere. Neque dubium est, quin causis quoque phthisim in cujusvis pulmone producturis hic magis resistat, si sanissimus sit. Ejusmodi autem causæ sunt pulmonis inflammationes, & vulnera, si utraque male curentur, aliæque, & in his quæ extrinsecus illabuntur, ut puta globulus qui arteriam Asperam subiit sexennis pueri (2), cujus historiam cum legeris, facile suspicaberis, operarum incuria aliquid esse peccatum; nam globulus *nuce juglande paulo minor* nec illuc introisset, & celerrimam suffocationem, non lentum morbum unde *pulmones pure repleri* possent, attulisset. Est etiam causa alia, nempe præfrigida multa potio, dum ab nimia, exercitatione corpus æstuat, ingurgitata, res fere perniciosissima, quamvis non ex pulmonis tantum læsione. Namque, ut de sanguinis alveis, gulæ proximis, nihil dicam; ventriculum quoque, in quem potio excipitur, inde primum fuisse vitiatum in phthisico puero, non sine ratione aliqua contendebat Lentilius (3). Cui ut in illo casu non refragemur, nec in aliis fortasse in quibus multo prius ab exteriore illa causa læsiones ventriculi quam pulmonum, animadvertantur, unde mala ciborum confectio viscidos, acresve succos paret, qui & stomachum vellicando, tussim excitent, & in pulmonibus tandem subsistendo, irritandoque, causam præbeant phthisi, qua ratione ille, si non Vateri (4), at Cel. Heisteri (5) Observationem explicare forsitan maluisset; ut in nonnullis, inquam, minus refragemur; tamen vel in his casibus negari non potest adhærentes œsophago a fronte quidem tenuiores arteriæ Asperæ, & primorum bronchiorum parietes, proximos autem ab utroque latere pulmones a præfrigida multa allabente, aut interlabente potione, si corpus æstuet, aut protinus lædi, aut ad læsiones accipiendas, quod ipsum sine læsione aliqua fieri non potest, vehementer disponi. Hæ igitur, aliæquæ causæ, sive ingenitæ, sive adventitiæ phthisicos faciunt, occiduntque pro earum, & corporum, & roboris varietate, vario modo: quod Observationes inspiciens aut in Sepulchretum relatas, aut alias, subinde a me indicatas, statimve indicandas, cognosces. Pus in plerisque, nec raro, ea copia fuisse invenies, ut pulmonem repleret, atque infarciret (6): contra in quibusdam vix puris vestigium (7); imo in quamplurimis a quodam Chirurgo dissectis, ut in Sepulchreto (8) legeris, nihil. Quod factum si cum Sylvio (9) credas ob eandem causam ob quam ulcera etiam externa in moribundis exsiccantur: non adversabor, adversaturus, si cum eodem (10) universe dicas, *siquis phthisicorum cadavera secuerit, non ita multum puris reperturum in ipsorum pulmonibus ...., a quo credi possit suffocatus æger*. Obstant enim aliorum dissectiones in iisque; ut alias ex modo indicatis prætercam; Roderici a Fonseca (11), & Cl. Jo. Adami Gorizzii (12). Cujus Observatio purulentam materiam, pulmones & bronchia infarcientem, aliam *albam*, aliam *subviridem*, aliam denique *instar fæcum cerevisiæ* proponit:

(1) Cit. supra, ad n. 17.
(2) Vid. Eph. N. C. Cent. 4. Obs. 121. in Schol.
(3) Earund. Dec. 3. A. 7. in Append. n. 10. ad Obs. 7.
(4) Dec. ead. A. 10. Obs. 161.
(5) Eorund. Act. Tom. 1. Obs. 174.
(6) Eorund. Cent. 4. Obs. 116. & 118. & Act. Tom. 1. Obs. 59. & Tom. 2. Obs. 19. & Haller. Opusc. Pathol. Obs. 15.
(7) Act. N. C. Tom. 4. Obs. 47.
(8) Sect. hac 7. Obs. 77.
(9) Ibid. in Additam. Schol. ad Obs. 2.
(10) Obs. ead.
(11) Comment. in Hipp. l. 7. Aph. 16.
(12) Eph. N. C. Cent. 8. Obs. 19.

fuscam autem vidit Præcl. Daniel Hoffmannus (1): *tabum* denique *atramento simile* Illustris Hallerus (2). In quibus autem, secto pulmone, sanguis cum pure, & sanie permistus effluxerit, supervacuum est memorare. Attamen cum Tozzius (3) non semel a se observatum scripserit, *phthisi peremptos in tam extremam sanguinis consumptionem pervenisse, ut is solum in arteriis & venis superfuerit, qui vix circulationi ejusdem satis foret, reliquo penitus exhausto*; ne forte id credas esse perpetuum; non est reticendum, in phthisica (4), cui præ summa totius corporis macie, & consumptione vix cutis pertenuis hærere ossibus videbatur, incisos pulmones *quantitatem ingentem sanguinis*, cum pure & sanie permisti, effudisse: quin etiam addendum est, in duobus (5) quorum alter pus expectoraverat, uterque in pulmone exulcerato, & putrido multum habebat, etsi ex ore & naribus, alter vero insuper ex omnibus partibus per quas contingunt hæmorrhagiæ, immanem sanguinis copiam, nec semel excreverant: tamen secundi cadaver in rene sinistro *magnam sanguinis stagnationem*, & *in regione lumbari vasa sanguifera valde tumida & inflata* ostendisse, primi vero eadem vasa *sanguine valde turgida* in *omento*, *ventriculo*, & *mesenterio*. Cæterum, ut illuc redeam, pus, & sanies aliam in aliis naturam habent, aliumque odorem, & modo seorsum, modo una sunt cum induratis pulmonum partibus. Quæ tum ex plerisque indicatarum Observationum, tum ex his quoque intelliges quas pergam indicare. Sic in Juvene (6) pulmonum pars concava pure erat fœta, convexa autem ferme tota tophacea: & in Viro (7) pulmo dexter pus fluidum; sinister materiam quandam induratam habebat. Et cum in quibusdam (8) pulmones pleni scirrhis cartilagineis, aut steatomatibus duris obsiti, in aliis referti exiguis, purulentis grandinosis abscessibus, aut vomica, vomicisve (9) deturpati reperti sint; fuerunt alias inventi simul callosi, & compacti, simul vomicis passim obsessi, itemque (10) penitus obstructi, & exulcerati, aut (11) steatomatibus in numeris, & hic illic vomicis infarcti, aut denique (12) fœdati apostematibus multis, & tuberculis, quorum aliqua inflammata videbantur, alia adhuc erant immatura: qualia in proposita Valsalvæ Virgine (13) fuisse, retulimus.

21. Etsi autem in tot quæ indicavimus, & in aliis, quæ, ut morbus est frequentissimus, prope innumera sunt, exemplis tanta & causarum, & effectuum apparet varietas; si tamen hanc in aliis peculiaribus singulorum hominum conditionibus alio referas, unamque communem omnium, quod vides, effectuum originem quæras; hanc in humore aliquo facile agnosces, qui ob quamcunque sive ingenitam, sive adventitiam causam in pulmonibus subsistens, modo, si crassior sit, & tenuiores particulæ abeant, ibi induresçat, efficiatque propterea, ut aliquis aliquando qui ipso pejor sit, erosurus humor subsistat, modo, si ipse jam sit per se acer, vel mora, aliorumve admistione acer fiat, citius, aut serius membraneas incipiat pulmonum cellulas erodere. Una autem erosa, vitium ad proximas propagatur, fitque, pluribus absumptis, manifestum ulceris cavum, quod circumjectarum a puræ compressæ, eoque crassiores factæ membranulæ duro circumcirca pariete possunt concludere, ut in externis ulceribus, fistulosis præsertim, videmus. Nec tamen negandum est, effusos humores,

(1) Eorund. Act. Tom. 2. Obs. 2.
(2) Obs. cit. 15.
(3) Comment. in Hippocr. l. 7. Aph. 16.
(4) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 83.
(5) Eorund. Act. Tom. 1. Obs. 173. & Cent. 10. Obs. 36.
(6) Commerc. Litter. A. 1731. Specim. 46. n. 5.
(7) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 2.
(8) Vid. Halleri cit. Obs. 15.
(9) Commerc. Litter. A. 1743. Hebd. 30. n. 11. & A. 1745. Hebd. 24. n. 1. ad V.
(10) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 8.
(11) Eorund. Dec. 3. A. 9. Obs. 243.
(12) Dec. ejusd. A. 7. Obs. 9.
(13) n. 18.

eosque in primis qui fibrosis, ut vocant, abundent particulis, ipsos sibi, his depositis, & ad cavi parietes agglutinatis, cystim construere ex falsa ejusmodi membranæ specie, ut Cl. Maloetius (1) ostendit. Valsalva autem in Scripto quodam italico ex iis quæ vulnerato pulmone animadverterat, non dubitabat, quin natura quædam interdum produceret filamenta membranea, a se bis, terve conspecta, quæ progrediente tempore aucta, in firmum abirent folliculum, qui effusum pus comprehenderet, ut in aliis qui diutius vixerant, se agnovisse, existimabat. Utcunque id est; aliis etiam ex causis, ut satis superque intellexisti, quam ex suppuratis tuberculis, phthisis pulmonaris fieri potest, nec si pus, aut pulcus peculiari tunica conclusum deprehenditur; continuo censendum est, a tuberculo esse, cujus adhuc tunica superstes sit. Sed ea tubercula num veras, & quæ omnibus natura insint, glandulas esse, credemus, atque adeo illas ipsas quas passim ad bronchiorum divisiones vel intra pulmonem describunt, & Bronchiales appellitant? quæ cum intra ipsum exiguæ sint, ab accedentibus causis in dispositis hæreditario præsertim vitio, augeantur. Num vero ut id credamus, juvat signum illud futuræ phthisis, quod Mortonus (2) his verbis recensuit: *matutina & diuturna phlegmatis nigri & viscosi excretio: quippe quod procedit a glandulis in pulmonibus juxta tracheam positis, humore nigricante repletis. Quod symptoma sicuti scorbuticis & scrophulosis familiare est, ita Phthisim Asthmaticam progressu temporis insecuturam monstrat.* Et nuper quidem Viro Docto visæ sunt etiam secundum naturam liquorem suum in bronchia immittere *ob sputa nigricantia concolora succo* ipsarum *glandularum.* Sed neque secundum naturam sputa nigricant, & satius fore, crediderim, si eundem sequaris ubi eas glandulas *certissime esse de conglobatarum genere*, affirmaverat, itemque ubi ob hanc causam negaverat suum *asperæ arteriæ succum infundere*, itemque ubi, & recte, animadverterat, cum aliquæ ipsarum per faciem utramque pericardii ad diaphragma usque spargantur, *ab omni cum aspera arteria commercio remotas esse.* Ego vero cum de quatuor continenter inspectis cadaveribus earum aliquas, ex prima illius arteriæ divisione sumptas, dissecuissem, affrictamque sectionibus chartam fuliginosa quadam tinctura non secus, ac si contritum carbonem multa aqua dilueres, infectam semel, iterum, tertium vidissem, ex quarto autem cadavere, quod hominis erat consistente, ut cætera, ætate, glandulasque eas habebat nec minus sanas, nec minus intus, extraque nigricantes, nullum inde nisi subflavum, maxime dilutum, obsoletumque colorem retulissem; haud aliter in tribus illis prioribus atque in hoc quarto inveni tinctum quem aperueram, proximum Asperæ arteriæ truncum, & prima bronchia, id est nihil quidquam vel leviter nigricantis coloris habentia. Quamobrem quocunque eæ glandulæ sint intus colore infectæ, necdum a mea perpetua sententia mihi discedendum censeo; sed in eo adhuc permaneo, ut non facile ipsas credam cum arteriæ illius cavo communicare, præsertim cum aliæ non desint glandulæ quæ, cum earum succus in illud, & prima bronchia manifesta influat (3), præbere in hæc aditum possint illiusmodi sanguinis fæci, ut Willisius (4) loquitur, cui quoque noti erant qui sputa redderent attramenti instar nigricantia, non secus ac Salio in Commentariis ad verba illa Hippocratis (5): *saliva crassa, ac fuliginosa tussi rejicitur.* Cæterum in Bronchiales glandulas, erosione aliqua facta, communicare interdum cum bronchiis præter naturam, non negavero; ita an eædem sint quæ in phthisicorum pulmonibus tubercula faciant, in medio ob

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1732.
(2) Phthisicolog. l. 2. c. 2. ad n. 10.
(3) Vid. Advers. 1. Tab. 1. ad F. & Tab. 2. Fig. 1. ad O. O. O.
(4) Sepulchr. l. 2. S. 1. in Schol. ad Obs. 9. & ad §. 2. Obs. 105. hujus 7. Sect.
(5) De Morbis, l. 2. t. 117.

eam causam relinquo de qua supra (1) dictum est, cum videlicet vix unquam ejusmodi pulmones dissecare voluerim, multoque minus hæc tubercula, & illas glandulas, præsertim quod ad sedem attinet, diligenter accurateque inter se comparare. Unam propterea, haud amplius, paulo attentius habitam, hic a me Observationem accipies.

22. MULIERI agresti, annos natæ ad quadraginta, tumor ad calcanei dexteri latus internum adeo increverat, ut modicum æquaret hominis caput. Ob eam magnitudinem, & quod ab steatomatis natura degenerans, factus jam erat cancrosus, in Venetum Incurabilium Nosocomium excepta fuerat mulier, & is tumor exstirpatus. Sed cum repullulasset, annum jam alterum ibi permanenti mulieri, neque ullo de affectu conquestæ unquam qui ad thoracem attineret, accidit ut ad hujus sinistram partem pungente dolore corriperetur, quem febris, & spirandi difficultas comitabantur. Semel, atque iterum missus est sanguis, cui alba insidebat crusta, datum oleum ex dulcibus amygdalis recens expressum, neque alia omissa quæ in pleuripneumonia ex usu esse consueverunt. Per hæc, etsi nihil quidquam expectoratum est, illa sublata visa sunt omnia. Verum dies necdum advenerat quadragesimus ex quo inceperat pleuripneumonia, cum respirationis difficultas ingruere cœpit cum sensu angustiæ, & suffocationis, ut jam altiore capite, & dorso cubare ægra cogeretur: & pulsus qui, cum fuerat inflammatio, intermiserat, rursus vel magis intermittebat. Nullus tamen dolor, nulla tussis, nullum sputum, febris nulla; nisi quod ultimis tandem diebus febricula accessit. Qua, & spirandi difficultate illa identidem magis, noctu autem præsertim urgente, ad maciem, & ad extremam virium infirmitatem mulier redacta, vix ut exili voce de faucium erosione, in quibus nil tale conspici poterat, quereretur, mortua est die post novam respirationis difficultatem decimo quincto. Hæc cum ego, Amicique ab Nosocomii Medico, diligente, ac probo Viro, Senense Rinaldio accepissemus, rogatus ab omnibus, ipsoque Rinaldio adjuvente, cadaver dissecui sub Aprilis initium A. 1708. PECTUS cum incidere cœpissem, & cartilagines per quas costæ cum sterno committuntur, secarem; cruenta aqua prodiit e sinistro thoracis cavo: quod mox eadem plenum conspexi. Cum ea; etsi nullus gravis odor ex ipsa, aut ex pulmone existeret; pus tamen permistum fuisse, non dubitavi, cum pulmonem ad imam anteriorem partem corruptum viderem, absumptumque, magna ibi cavea ultro se oculis objiciente. Sed & dissectus, hic illic ostendit ad tractus non modicos substantiam, primo quidem aspectu, & inquisitione, steatoma, albedine videlicet, ac firmitudine aliqua referentem; sed ubi cultro dimoveres, similiorem purulentæ materiæ. Reliquus pulmo minime durus, rubicundo erat, quasi a stagnante sanguine, colore infectus. Multo quam sinister, minus vitiatus erat pulmo dexter, ut qui intra non sanissimam quidem, sed tamen leviter peccantem, substantiam suam pauciora, & minora condebat illa quasi steatomata, quæ peculiari tunica concludi videbantur. Cæterum uterque pulmo, sed dexter arctius, ad thoracis parietes ferme undique adhærebat. In pericardio multa fuit aqua turbida, subflava. In omnibus cordis caveis polyposæ concretiones, inde per Magna vasa productæ, mediocri omnes firmitudine; sed ea minima quæ ad sinistram pertinebat auriculam. Venter quoque, cum exterius magna ex parte liveret, apertus est. Sed is livor intestinis deberi visus, aere valde turgentibus. Omenti vix aliquæ erant reliquiæ. Hepar duriusculum, albidum, variegatum, ejusque vesicula bile plenissima. Lien prægrandis, & æquo durior. Durius quoque pancreas. Duri testes, albique, & grandiores, & in iis nigræ quædam cellulæ. Quamvis autem intra summam vaginæ partem annulum invenerim quem pessum vocant, ut mulierem uteri, vagi-

(1) n. 3.

næve prolapsui obnoxiam fuisse, appareret; tamen eo annulo detracto, neque ita laxam vaginam comperi, ut facile se invertere deorsum posse videretur, & uterum sua in sede conspexeram; itaque ejus annuli, & decubitus ope multum profecisse mulierem; existimavi. Quod reliquum est, turbida aqua, nec tamen multa, stagnabat in ventre.

23. Empyematis simul, & phthisicæ in pulmonibus dispositionis exemplum habes. Dabo alterum phthisis, in qua ossiculum quoddam rejectum est, non quod ego cadaver secuerim; nam qui clam hominis consanguineo secare aggressi sunt, ne ipsi quidem persecare potuerunt; sed quod horum mihi spectata erat fides, æger autem, cum Bononiæ degerem, non secus atque ejus incommoda, maxime notus.

24. Medicus consistente ætate, qui jam diu cachectica facie fuerat, postea autem etiam anhelus, & raucus, sputa denique reddere cœpit varie colorata, inter quæ non exiguum frustum extussivit curvi ossiculi, quod & mihi ostendit, læve a cava parte, asperum a convexa. Interea suffocationis sensu, neque ita raro, corripiebatur. Nocte demum quadam cum se melius habere, dixisset, horis post paucis inventus est mortuus, nihil omnino sentiente qui inserviendi causa in eodem cubiculo, atque adeo propter ipsum dormiebat. Pulmones cum extra, tum intus vesiculis obsiti erant, albo pure plenis, inæqualibus sic ut majores uvæ acinum non excederent. In pericardio multum aquæ turbidæ. In corde vix una parvula concretio polyposa. Altiorem Asperæ arteriæ truncum, & laryngem incidere, ob eam quæ dicta est, causam non licuit.

25. Et tamen eas potissimum Partes introspicere oportebat, ut unde ossiculum extitisset, cognosceretur. De hoc enim alia aliorum sententia fuerat, nonnullis inepte pro ossis hyoidis particula, aliis vero pro annuli Asperæ arteriæ, ossei facti, portione habentibus: qui propius ad verum fortasse accedebant, quando vel ramulum ejus arteriæ in os conversum, & in phthisici quidem pulmone, deprehendit Blasius (1); nos vero non illius modo arteriæ annulos, sed & frustula quæ intra pulmones annulorum loco plura conveniunt, ex cartilagineis facta ossea, ut scripsimus ad te alias (2), observata habemus: bronchiorum autem fragmenta, qualia a corrupto pulmone avulsa, in sanie intra phthisici thoracem reperta sunt, talia hominem *in magna quantitate excreare consuevisse*, testatur Bontius (3). Neque id ignoravit Hippocrates (4), cum *spuit pus*, scripsit, *& velut ulceris ricinos bronchia in pulmone cartilaginosa*: quæ ad verba videsis quæ in rem nostram Salius (5) adscripsit. Quin Aretæus (6) sermonem de iis habens qui pulmonis abscessibus laborant, ad propositum a nobis casum vel propius accessit. *Raucescere* enim, & *breve spirare*, dixit, & *aliquando* eorum *quempiam subitanea ac multi humidi attractione strangulari*, *quod arteria puris multitudine obstructa*, *aerem non recipiat*: ab iisdem autem *bronchia*, *id est asperæ arteriæ circulos nonnunquam expui ob ulceris varietatem*, *si alte abscessus penetrat*: *quando & fragmenta visceris expelluntur.* Cæterum hic quoque, ut verba ultima ostendunt, latentia intra pulmonem bronchiorum frustula significavit. Sed frustum istud osseum, a Medico rejectum, neque figura cum frustulis illis bronchiorum conferri poterat, neque magnitudine; ut ad majores arteriæ annulos esset referendum. Quin Valsalva ex larynge ipsa, cujus grandiores cartilagines haud raro osseas fieri, scimus, abscessisse, suspicabatur, ex gravi etiam laryngis vitio improvisam Medici, subitamque mortem deducens propterea, quod duos in Nosocomio Incurabilium, laryngis ulcere alterum, alterum carcinomate laborantem, utrumque subito, & cum minus id expectaret, mortuum esse, animadverterat: quo

(1) Sepulchr. l. 2. S. 7. Obs. 164.
(2) Epist. 15. n. 18.
(3) Sepulchr. S. 7. modo cit. Obs. 12.
(4) De Morbis, l. 2.
(5) Comment. in ejusd. l. t. 119.
(6) De Caus. & Not. diuturn. Affect. l. 1. c. 10.

Virginis quoque casum, tibi alias (1) a me descriptum, referre poteris.

26. Laryngis facta mentio ad memoriam illud revocat adeo usitatum ac tritum inter Veteres Medicos dogma de acri a capite in laryngem, pulmonesque destillante materia, & phthisim demum afferente. Quod dogma, si capitis nomine pharyngis fornicem, internasque nares accipere dumtaxat velimus; cum vero interdum consentire, non negabimus. Glandulosam enim tunicam qua illæ instructæ sunt partes, humorem aliquando secernere qui erodendi vim habeat, erosiones quæ in ipsis accidunt partibus, satis videntur comprobare, unde & alii, & nos (2) sputum sanguinis interdum provenire observavimus, quod & ab iis quas oris vocant hæmorrhoides, proveniens, imponere pro pulmonari Medicis posset qui signa non attenderent ab Hippocrate (3) olim, ab Aristotele (4), & a Cælio Aureliano (5) proposita, ab Helwichio autem (6) erudite, nec sine observationibus, illustrata, ad quas poteris aliam addere Cl. Dethardingii (7). Itaque si ex altioribus quæ dixi, locis delabentem humorem, præditum erodendi vi, subjectum palatum mobile, & adjecta huic uvula ab larynge non avertant; nihil prohibet quin hanc subeat, ipsamque, & pulmones tandem erodat, aut vitiet. Quamobrem quibus ea palati pars cum uvula ab lue venerea, ab aliave causa absumpta est, eos tussi, & phthisi tandem obnoxios fieri, non unius Medici, atque Anatomici Observationes ostendunt, ut ex Cl. Jo. Zachariæ Petsche (8), nostrisque etiam Scriptis (9) cognosces. Neque enim quod aliter in parte nobis videre contigerit, aut id quod vidimus, posse etiam aliter explicari, indicaverimus; idcirco eam quam modo memoravimus, & tunc etiam attigimus; explicationem prorsus displicere nobis, existimaveris. Quin eadem posita, planius intelligi rationem, fatemur, quæ Mercurialem (10) & Gavassetium (11) permovit, ut decubitum supinum, & demisso capite imperarent ad gravissimas, diuturnasque ab hoc in thoracem defluxiones, in œsophagum potius, & ventriculum avertendas. Sic enim primus eo uno auxilio Germanam mulierem liberavit; alter autem Virginem, jam sanguinem ea de causa exspuentem, a Medicis nobilissimis destitutam, & ab omnibus deploratam, eadem ratione juvit adeo, ut postea etiam persanare potuerit.

27. Aetius vero (12) Asperæ arteriæ ulcera curare docuit, ægro *supino reclinato, atque iis quæ capiti subjiciuntur; sublimius instratis*, credo cum in laryngem nihil deflueret. Ea autem ulcera, maxime prope arteriæ extremum, aut in ipso extremo, *sanabilia omnino existere*, suis etiam fretus experimentis, asseveravit. Quapropter videndum est, ne curatæ phthisis exempla quædam, non ad pulmonis ipsius, sed ad arteriæ potius ulcera attinuerint. Quod non tam de aliorum, quam de mea quadam curatione dictum velim, unde multum laudis adolescens retuli, cum in Patria medicinam exercerem. Res autem ad hunc modum se habuit. Vir erat Lucensis, qui Stephanus Cheli vocabatur, longa statura, habitu corporis exsucco, solers, atque industrius, in curis assiduis, gravibusque negotiis versatus, hasque etiam ob causas hypochondriacus. Hunc tussicula, quam tincta sanguine sputa comitabantur, jam diu male habebat. Seniores Medici cum alias herbarum permulcentium, & quæ pulmones juvare creduntur, succis, alias lacte asinino, alias *gelatinis* quas vocant, & jure testudinis, interdum lignorum dilutis decoctionibus, nonnunquam iis quæ adstringendi vim habent, a cha-

(1) Epist. 15. n. 13.
(2) Epist. Anat. 9. n. 14.
(3) Prædict. l. 2. n. 27.
(4) De Partib. Animal. l. 3. c. 5.
(5) Morb. Chron. l. 2. c. 11.
(6) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 118.
(7) Earund. Cent. 7. Obs. 73.
(8) Sylloge Anat. Obs. §. 87.
(9) Epist. Anat. 9. n. 9. & 10.
(10) De indicat. Curat. c. 52.
(11) Ibid.
(12) Medic. Tetrabibl. 3. Serm. 1. c. 64.

lybe sumptis, & lapide hæmatite, ad hæc Villensium aquarum potatione, & balneo ex aqua fluviatili, aliisque ejuscemodi si curare possent conati, adeo non profecerant, ut macilentiorem ægrum, morbum autem facerent deteriorem; adstringentia enim minuere urinas, balnea in sputis augere sanguinem videbantur, Villenses autem aquæ intra primos dies, quod minime transirent, omnino fuerunt omittendæ, & pleraque tandem stomachus aversabatur. Cum haud minus ægrum Medicorum, quam Medicos morbi pertæsum esset; ventum ad me est, qui tum reverentia erga seniores, tum communi apud omnes desperati jam morbi opinione ductus, excusationes attuli plures donec victus auctoritate, & gratia eorum quibus ægri salus cordi erat, ita manus dedi, ut scirent cuncti, me invitum, & nihil promittentem, alienæ obsequi voluntati non tam ut ægrum curarem, quam ne desererem. Erat hic extenuatus, infirmisque jam viribus, & somno brevi atque interrupto. Tamen cum febrem, saltem assiduam, abesse viderem, *rejici* autem *per sputum* ut Aetius loquitur (1), *purulenta pauca, ac cruenta*, neque alibi *sensum doloris manifeste percipi*, nisi *juxta exulceratum* Asperæ arteriæ *locum*, id est paulo infra laryngem: cumque ex omnibus quæ adhibita fuerant, auxiliis duo aliquid contulisse, invenirem, quæ ad ea ulcera ab Aetio (2) laudantur, arteriaca videlicet *sub lingua detenta, ut paulatim liquefacta, in asperam arteriam delabantur*, & *exhibitum lac quotidie recens mulctum ab adstante adhuc animali*; spem aliquam, sed tacitam, fovere cœpi, & rationem quærere efficiendi, ut quæ nonnihil profuerant, ea denique persanarent. Usi erant trochiscis, qui in ore liquarentur, ex speciebus diatragacanthi frigidi, & lacte, ut dictum est, asinino, unde punctionum in Aspera arteria sensus tunc cum illa adhiberentur, propemodum sublatus fuerat, & vires cum somno nonnihil auctæ. Cum quærerem, cur igitur in eorum quæ juverant, usu non perstitisset; a trochiscis quidem lædi sibi stomachum, respondit; a lacte vero cum primum ea præstari utilitas videretur; mox tamen priora omnia rediisse. Sed tu, inquam, *vitasti* interea *ventum*, *& solem*? id enim ab Hippocrate (3) iis diserte imperatum memineram, quibus *ex fervido ulcere, aphtha appellato, pulmonis fistula laboraret*. Non vitasse autem, sciebam: trochiscos autem illos ex natura, & dulcedine sua stomacho, quippe hypochondriaci, obfuisse, intelligebam. Cum igitur quæ mihi facienda, quæ vitanda essent, constituissem; forte accidit, ut meum communicare consilium possem cum Paulo Piella, Medico inter Bononienses præstante, qui tunc nobiscum in morbo gravissimo curabat Joannem Baptistam Ursium Comitem, eum qui postea Cæsenatum Pontifex fuit. Paulus autem, etsi quæ a me proposita erant, non improbabat; tamen cum sputa attente inspexisset, accepissetque, sæpius sic esse tenuia, & pauca, nec semper quidem, sed tamen subinde fieri nonnihil sanguinolenta: vereor, inquit, plurimum, ut sanare possis hæc ulcera, quæ præterquam quod profundiorem sedem fortasse habent, certe, si quid video, ad genus accedunt ejusmodi herpetis, ut si vel in cute ipsa extaret, summa cum difficultate ad cicatricem perduceretur. Quod judicium, ut magistri, in re præsertim chirurgica, si quis alius, experientissimi fecit quidem, ut me nihil promisisse, gauderem; ne tamen ea quæ constitueram, experirer, non fecit. Erat anni tempus quo & aeris injurias diligentissime vitare oporteret, nec propter ineptum pabulum a brutarum animantium lacte sperari multum posset. Itaque primum omnium in tepidum, nec tamen humile, aut angustum cubiculum hominem includere se, jubeo, ibique, missis curis omnibus, amicos, ac familiares audire magis, quam ipsum loqui, idque submissa, & minime concitata voce. Tum iis præscriptis quæ lenire arteriam, nec stomachum lædere tamen possent, & hoc ad lactis usum pa-

(1) c. 64. cit.
(2) Ibid.
(3) De Morb. l. 2. t. apud Salium 112. & 114.

rato, muliebre lac impero primum quidem non ita multum, tentandi causa, tum deinceps, cum optime cederet, quantum sagaci, & attento ægro selibram circiter æquare videretur, matutino tempore, tantundem vespertino e mammis sugendum horis quatuor, aut quinque ante prandium, cœnamque. Quorum utrumque erat mediocre, sed hæc magis, sine vino utrumque & siquæ alia nocere possent; sed non sine pulte ex hordei farina, quæ radicis chinæ pulvere ad unciam in libras singulas, nullo autem saccharo, adjecto, lento igne fuerat quasi in calcem redacta, & ex lacte, recens e vacca emulcto, quæ hordeo & paleis; non faba, & fœno; pascebatur. Nutricem quoque, sanam in primis, ut idoneis uteretur alimentis, & horum, quo ad ejus fieri posset, varietatem fugeret, admonueram; quæ res neglecta, una maxime videtur facere, ut sæpe in medendo mulieris lac non præstet lacti cæterarum animantium, quamvis illud *ut familiare, ejusdemque nobiscum naturæ, cæteris præferebant ad tabificos affectus* vel antiqui illi Medici, in primisque Euryphon, & Herodotus, a Galeno (1) laudati. Per hæc ab extremo Novembri ad medium Majum diligentissime servata, ita homo restitutus est, ut sexdecim ipsos annos egregie valuerit. Quibus elapsis, ejus sanguis iterum corpusculis erodentibus fœtus, hæc per biennium in cute sub impetiginum forma deposuit. Sed his de improviso evanescentibus, imi pedes acerrimis doloribus cum aliquo tumore, sed majori rubedine, capti sunt. Quæ post dies viginti cum repente abiissent, ecce tibi per biduum urinæ suppressio: & post hanc crurum tumor sæpe evanescens, sæpe rediens, tum febres, tandem inter umbilicum, & pubem dura quædam interna protuberantia, atque alia præterea ventris incommoda, quibus conflictatus, vivendi denique finem fecit. Sed hæc omnia, absentibus nobis, contigere: quæ ob id tantummodo commemoravimus, ut curationem illam nostram perfectam, absolutamque fuisse, intelligeres, cum homo non solum tandiu valuerit, sed & postquam iterum ægrotare cœpit, tot inter morbos nunquam primo illo tentatus sit. Quem cum phthisim fuisse, vulgo existimarent; non fuit phthisicus in civitate, qui eundem sibi curationis modum non præscriberet; nemo tamen eorum evasit.

28. Sunt & aliæ multo etiam profundiores arteriæ Asperæ affectiones, quas vulgus sæpius, interdum & Medici, cum phthisi confundant, in quibus tamen affectionibus ipsi pulmones sani sunt. Sic; ne alias (2) ad te scriptas Observationes hic repetam; sic, inquam, Valsalvam memini dicere, in nemine se pulchriores, quam in Forocorneliensium Episcopo Zanio pulmones vidisse, cui vitiati credebantur ob multos, quos expectorabat, humores, a propriis videlicet bronchiorum glandulis secretos. Qui etsi revera non sint purulenti; interdum tamen ejusmodi sunt, ut siquis purulentos esse, contendat, facile inter tot illas *puris formas ac species* quas Aretæus (3) sic enumeravit, ut *prope infinitas esse*, diceret, aliquam reperiat, ad quam referre illos posse quadantenus videatur. Atque utinam cum dubitatio interdum aliqua injicitur, tunc certæ semper, & de quibus inter omnes conveniret, veri puris notæ signaque extarent. Nam quod Jacotius (4), exempli gratia, ita pus a pituita distinguit, ut illud cinericium sit, hæc alba, illud fœtidum saltem modice, hæc nequaquam, illud secedens in partes maxime si in aquam conjiciatur, hæc glutinosa; haud satis scio, qua ratione hæc omnia cum Aretæi doctrina conciliet, qui inter puris genera *glutinosum* quoque, & *odore carens* diserte collocaverat, præsertim cum ibi id fecerit Aretæus, ubi ab Jacotio laudatur quod *solo aspectu pus a sputo distinguendum* censuerit, *nec multam suppurationis notitiam haberi ab iis qui humiditates*

(1) De succor. bonit. & vit. c. 4.
(2) Epist. 4. n. 21. & Epist. 10. n. 11.
(3) De caus. & not. diuturn. affect. l. 1. c. 9.
(4) Comm. 1. in l. 6. S. 2. Aph. 9. Coacar.

igne vel aqua explorant, notans videlicet qui Hippocratis aphorismo (1), in Coacis (2) repetito, alteroque in his adjecto (3), ad pus dignoscendum abutuntur, quando neuter, sicut recte Jacotius admonet ad puris diagnosim, sed uterque manifesto ad mortis prognosim scriptus est, sive phthisici sputum, igni impositum, gravius oleat, sive subsidat injectum in aquam marinam, quæ vase quidem æneo contineatur. Quale vas cur requirat Hippocrates, etsi Duretus (4), & ipse Jacotius causam reddere conati sunt; vereor tamen, ut satis, non dicam tibi, sed sibi ipsis fecerint: & certe hic alter eo redit denique, ut Hollerium (5) secutus, referre parum credat, quo vase aqua illa excipiatur: quod num Hippocrati in tanta brevitate conveniat, ipse videris. Joannes autem Hieronymus Zanichellius, Vir qui multa in re cum medica, tum chymica expertus erat, cum mecum Venetiis loqueretur de Amico utriusque nostrum Doctissimo Victorio Francisco Stancario, quem Bononiæ phthisis, tussim, & sanguinis sputum consecuta, vexare jam cœperat, & tabidos mihi nominaret duos per eclegmata restitutos, alterum quidem per illud quod *rob* nucum vocatur, alterum autem per *rob* maturarum ebuli baccarum, certa quadam ratione confectum, nec quod ipse pro arcano habebat, sileret, balsamum sulphuris cum balsamo copaibæ paratum, cumque inde, ut fit in sermonem forte incidisset de isto Hippocratis loco; credere se, ostendit, per æneum vas aliquid detrahi marinæ aquæ, ut sic resistat paulo minus descendentibus sputis, quam si alio ac æneo, vase contineatur; ad illud enim experimentum facilius certiusque ineundum neque idoneam esse, ut multi arbitrantur, aquam puram, quippe minus quam oportet, neque item marinam, quippe paulo magis quam opus est, resistentem. Confirmabat autem, sibi hac ratione quam proponit Hippocrates, periculum sæpe facienti, nunquam non Hippocraticam prædictionem respondisse: nec quorum sputa natassent, eos ita brevi, ut quorum subsederant, periisse; ut non dubitaret, si postea, cum deterior videlicet factus esset eorum morbus, tum rursus captum esset experimentum, non dubitaret, inquam, quin sputa fuissent ad fundum lapsura. Nec vero collecta sputa, quod multi faciunt, de pelvi in aquam dejici, sed ab ægri ipsius ore, ut Hippocrates jubet, in aquam rejici, volebat, imo ab ipso ægri pulmone, & id sæpius, probe conscius, nec sputa semper a maxime vitiata pulmonis parte educi, & contra quid ipsis postquam educta sunt, per moram detrahi possit, ut alia esse quam statim per se fuissent, in experimento videantur.

29. Sed Cælius Aurelianus (6) ubi plurimos commemorat Medicos qui non ad mortem prædicendam, sed ad *discernendum purulentum liquorem*, ægrorum sputa in aquam (marinam non dicit) mittebant, aut carbonibus imponebant, itemque Cornelius Celsus (7) ubi eorum mentionem facit, qui hoc altero utebantur signo, cum *de* phthisi *dubitabant*; non obscure videntur probare istiusmodi consuetudines: primus autem in phthisicis ex sanguinis rejectione sputa ex lividis vel prasinis fieri *alba atque purulenta*, diserte scribit, quod primo illi repugnat ab Jacotio (8) posito inter pus, ac pituitam discrimini. Præterea ambo illi veteres Medici, quos plerique, & nos fere hac in Epistola ita sequimur, ut eos tamen qui aliter sentiunt, non improbemus, eam tabem in qua saniosa ac purulenta sputa non sint, phthisim non vocarunt ne tum quidem cum pus in thorace, atque adeo in pulmone collectum esset. Itaque primus *phthisicæ passionis*, & *empyicæ* vel tum discrimen esse, docuit, cum in hac pus

(1) Sect. 5. & 11.
(2) Aph. modo cit.
(3) Aph. 10.
(4) In Coac. l. 2. c. 17. n. 3.
(5) Comm. in cit Aph. 10.
(6) Morb. Chron. l. 2. c. 14.
(7) De Medic. l. 3. c. 22.
(8) Vid. n. 28.

rejicitur non paulatim per ſputa, ſed acervatim. Celſus autem non tradidiſſet (1), a phthiſicis *pus excreari*, ſi empyicos pro phthiſicis accipi, voluiſſet. Empyicos enim cum deſcriberet (2), ad eaque ſigna quæ Hippocrates prodiderat, aliquid, ut Ronſſeus (3) animadvertit, de ſuo adderet, ad venas attinens quæ ſub lingua ſunt, nihil tamen in iis quæ excreantur, mutavit. Hippocratem enim videbat non in eo tantum, quem potiſſimum tunc Celſus ſpectabat, Prænotionum (4) loco, ſed & in Coacis (5), inter ſuppuratorum ſigna conſtanter hoc ponere, quod *nihil memoratu dignum ſpuant*. Quod ſi alio in libro; is vero eſt qui inſcribitur de Locis in homine (6), antequam ſuppuratum ex eo conjectare doceret, quod *ſpiritum multum habet*, *ſubraucoſiuſque loquitur*, *&c.*, eundem *pus excreare*, dixit; hoc aliter, aut poſt alia quam phthiſicos, ejicere, intelligebat, ſicuti ex laudati Cælii lectione colliges: & certe eo ipſo in loco alios eſſe Hippocrati phthiſicos, alios ſuppuratos, illud manifeſto monſtrat, quod paulo ante (7) dixit, *ſuppuratos ex his tabidis ſive phthiſicis græce appellatis, fieri, ubi corpus humectius factum fuerit: & contra ubi ſiccius fuerit factum, ex ſuppuratis tabidos.*

30. Verum ut ad eum a quo tibi fortaſſe digreſſus videor, ſermonem redeam; intelligis profecto, quam facile poſſint homines decipi in tanta aliquando puris agnoſcendi, judicandique difficultate, ut etiamſi phthiſis non in ſola pulmonum abdita exulceratione, ſed & in puris evidenti per ſputa expectoratione ſtatuatur; tamen ſibi interdum videantur jure credere, eam phthiſim fuiſſe, quæ non fuerit. Quod ita dico, ut non tamen veros phthiſicos nonnunquam ſanatos fuiſſe negem, inter initia præſertim, & pure non multo ibi collecto, unde apertum, facilemque in bronchia aditum haberet. Sed rarius id factum cenſeo, quam illi exiſtimant qui minime experti ſint, quanta Medici diligentia, & quanta ſimul ægri obedientia requiratur vel ad eas tollendas affectiones quæ fortaſſe vera phthiſis non ſunt, etſi ejus, quod ad pleraque attinet, conſimillimæ videantur. Quandam ejuſcemodi tibi deſcribere hic placet, ut ſi minus poſſim in his Litteris, mortuorum, ut ſoleo, diſſectionibus ſatisfacere, at ægrorum obſervationibus, fuſius, quemadmodum optari a te ſcio, & minutius deſcriptis, ſatisfaciam. Tu cum illam, felicemque ejus curationem perlegeris; tunc quo ſit nomine appellanda, exiſtimabis.

31. Comes Feltrienſis, non gingivarum modo, & dentium moleſtiis haud ſecus ac Nobiles Viri, ejus Fratres, ſed præterea narium exulcerationibus, & pruriginoſis per cutem herpetici generis affectionibus quotannis obnoxius, cum voluptatem quam ex venatione capiebat, ſecutus; ſummo mane per autumnum ſæpe ſe frigori objeciſſet, in rheuma inciderat grave, cui ſe tuſſis, & menſe demum Novembri ſanguinis ſputum adjunxit. Quapropter ſecta vena eſt, & cum ſputum ſanguinis rediiſſet, iterum ſecta: datumque caprinum lac, item *gelatina* eboris, & vitulini pedis, quæ in aqua conficiebatur in qua fervens chalybs ſæpe extinctus, & quæ præterea vim adſtringendi, & glutinandi habent, fuerant incocta. His Decembrem jam totum adhibitis, ſedari morbus viſus eſt; ſubinde tamen redibat tuſſis. Martio autem menſe omnia recruduerunt. Quamobrem decoctiones mane exhibitæ ſunt lignorum, & radicum, quæ adverſus defluxiones ſolent a multis Medicis laudari, herbis additis antiſcorbuticis, & vulnerariis; ſero autem antihecticum, quod vocant, Poterii, primum cum emulſione frigidorum ſeminum, deinde autem cum aqua bardanæ. Qui-

(1) c. cit.
(2) l. 2. c. 7.
(3) Enarrat. ejuſd. c. 7.
(4) n. 16. apud Marinell.
(5) n. 3. ante med.
(6) n. 28.
(7) n. 27.

bus, aliisque ejusdemmodi cum a medio Martio ad Aprilem totum usus fuisset; lac caprinum iterum sumpsit, simulque balsami Peruviani guttas ad duodecim, hæc autem diebus circiter quadraginta. Interea alter superiorum artuum candente ferro exulceratus est, ulcusque servatum. Ex his curationibus etsi aliquod interdum levamen perceperat; tussis tamen, & raucedo pertinacissimæ affligebant: quin illa sævior facta erat, & ex imo usque thorace oriri videbatur: sputa autem ex albidis, & catarrhalibus colore jam alia alio esse cœperant, & alio pondere, aliaque tenacitate: ad hæc quidam angustiæ pectoris, & constrictionis sensus accesserat, internique ad sternum caloris, quorum de hoc sæpe, de illo autem assidue æger querebatur. Quæ omnia eo majorem incutiebant metum, quod fauces, antea rheumate vexatæ, melius se habebant ex quo illa accesserant, simulque cutaneæ maculæ factæ erant pallidæ, nec ullum pruritum afferebant; ut vis omnis morbi ad thoracem se convertisse videretur. Jamque ipsam etiam vocem, non modo reliqui robur corporis in homine annos necdum nato triginta duos, infirmari, maciem augeri, faciei, oculorum, & animi vigorem minui, omnes animadvertebant. Atque ita res se habebant, cum sub Junii finem a me consilium per litteras petitum est, ægrum enixe commendante eo, qui imperare poterat, Senatore Veneto Præstantissimo, & Patavii tunc Præfecto, ac Proprætore Angelo Emo. Erant multa, ut vides, quæ metum facerent: nec deerant tamen alia, ob quæ nondum spem abjiciendam censerem, facilis noctu somnus, facilis decubitus in utrum liberet latus, appetitus ciborum non dejectus, minime post hos aucta pulsuum frequentia, nullus in sputis fœtor, nullus in thorace ponderis sensus, nulla anhelatio. Et quanquam hæc ad me omnia vix scripta fuerant, cum æger, profunda urgente tussi, sputa expectoravit, qualia nunquam antea, quinque vel sex cruenta, & corrupta; non ideo sententiam mutavi, præsertim cum certior fierem, ex quo illa ejecta fuerant, nullam esse amplius de sensu illo caloris, & constrictionis querelam. Itaque ut æstivum illud tempus, & variæ morbi causæ, variique effectus suadebant, varia commendare institui sic ut alterum posset altero contemperari. Non est opus hic omnia, & quæ alia aliis, siqua forte non ferrentur, substitueram, tibi recensere: satis est quæ ex illis potissimum in usu fuerint, indicare. Quotidie mane pauxillum sumebatur resinæ terebinthinæ, qua fauces, pectusque non leviter juvari, affirmabat æger. Post id, diebus viginti primis potabatur aqua, ut nunc vocitant, lactis, in quo erant fuerantque antea anagallis aquatica, hedera terrestris, hyperici flores, & pauxillulum corticis sassafras macerata, cujus aquæ potio semper quincta a prandio hora, etiam, iterata est. Sed matutinæ post dies illos viginti, substituta potio est juris viperini, cum ranis, & caudis fluviatilium cancrorum parati. Quo postquam uti cœpit, evidentius proficere visus est; cutaneæ enim maculæ, uti speraveram, rursus coloratæ, & pruriginosæ factæ sunt, & color simul faciei melior, & vires nonnihil auctæ, & corporis habitus paulo minus macilentus, rarior tussis, levior raucedo, sputa pauciora. Cibus nunquam alius quam ex fœmineis gallinaceis pullis, sive ut nostrates vocant, & Varro (1) fortasse scripsit, *pullastris* quæ, ventre herbis farcto, quas supra memoravimus, elixabantur, & ex pulte quæ ex oriza, aut avena cum amygdalis conficiebatur. Potio in mensa aquæ semper, radice chinæ, & cortice sassafras quam levissime medicatæ; extra mensam, aquæ Brandulæ, quæ æstivo calore, & siti urgente, paulo etiam largius propinabatur. Hac curatione factum est, ut æger post medium Sextilem posset e Patria se Venetias conferre, & me Patavii sub initium Septembris convenire, spei plenus, ut qui, per litteras significatum, morbum levassem, visum, & per

(1) De Re Rust. l. 3. c. 9.

me exploratum depellerem. Perplacuit, gravi in quo fuerat, metui fiduciam hanc successisse. Homine autem per biduum quo hic fuit, diligentius observato, hæc etiam placuere, primum quod illa omnia quæ mihi spem fecerant, adhuc perstabant; deinde quod conformatio thoracis nihil ostendebat, unde possem dispositum ad phthisim conjicere; talis enim erat, ut lata scapularum ossa proxime attingeret, non ut ab iis recedens, faceret, ut illa in alarum modum prominerent; tum quod nullus erat hecticus calor, nulla pulsuum frequentia, nulla sitis, nulla spirandi difficultas ne per acclivia quidem gradienti; tandem quod diuturna illa, & pertinacissima raucedo omnino esset a plurimis jam diebus sublata. Adhuc tamen tussis, sputa, macies me sollicitum habebant. Magis enim macilentum videbam, quam ex litteris credidissem. Sputa autem, etsi ex quo cruenta illa, & corrupta expectoraverat, nunquam ejusdemmodi apparuerant; tamen nondum, matutina præsertim, colorem ex subflavo cinereum, saporem autem subsalsum amiserant. Tussis denique, quamvis multo rarior facta per horas cæteras, molesta adhuc erat vespertinis, & matutinis, eaque oriri ex irritamento intra thoracem, quantumvis summum, videbatur. Augebat sollicitudinem vicinum jam tempus quo morbus cœperat, quod non secus atque hyemem, non una res ægrum cogebat traducere in Patria. Ibi autem quam matura, diuturna, acria sint frigora, cum illius sedes, ac situs docebant, tum antiquum carmen, quod Cæsaris creditur, confirmabat,

Feltria perpetuo nivium damnata rigori (1);

quando contra, in ejuscemodi morbis, Celsi (2) ætate, *Alexandriam ex Italia ibatur.* Quo magis etiam atque etiam inculcavi, quanta se ibi deberet cura, & diligentia tueri, & quanta remediis uti quæ tunc commendarem. Quæ inter cum lac præcipuum esset primum asininum, deinde vaccinum; ipse domum redux, illo ad mensem usus, sputa vidit adeo in melius mutata, ut copia, colore, cæterisque omnibus conditionibus jam naturalem prope servarent modum; tum ad vaccinum lac transiens, & in eo diutius; ut imperaveram, si satis prodesse videretur; persistens sic ut ad extremum usque Decembrem illud sumpserit, sputis qualia secundum naturam esse debent, omnino jam redditis, omni irritamento, malaque affectione sive thoracis, sive faucium sublatis, pristinum & faciei colorem, & reliqui corporis tum robur, tum habitum recuperavit, integraque deinde valetudine fuit, eratque adhuc cum hæc recenserem, anno ex quo convaluit, duodevigesimo: tantum in adverso & loco, & anni tempore, singulari Dei benignitate, unum remedii genus, lac, potuit, adjuvante summa ægri in se custodiendo diligentia, & pari in utraque curationis parte ex animi mei sententia administranda studio, ac vigilantia Ludovici Alberti, Medici apud Feltrienses solertissimi, & multo longiore vita digni, cujus litteræ VIII. Idus Januarii A. 1740. ad me scriptæ raram, minus a plerisque sperati, eventus felicitatem nunciarunt. Quam vere proximo ipsius qui ægrotaverat, vix a me amplius, nisi se indicasset, agnoscendi, conspectus gratissimus confirmavit. Habes quod promiseram. Vale.

---

(1) Apud Bembum in Rer. Venetar. Hist. l. 9.

(2) De Medic. l. 3. c. 22.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XXIII.

Agitur de Palpitatione, & Dolore Cordis.

QUI proximis Litteris cum Valsalvæ aliquot dissectionibus vix unam meam accepisti, nunc contra, meas quidem aliquot, illius autem nullam habebis; non quod plures in ejus schedis non extent quæ ad Cordis Palpitationem, & Dolorem attineant, sed quod locus singulis aptior in aliis quas aut misi, aut missurus sum, Epistolis esse visus est. Nam sive ea cordis incommoda causas habent procul a corde, sive in ipso, aut prope ipsum; tunc quidem fere accidit, ut alibi simul alia, & sæpe graviora, mala se prodant; nunc autem raro fit, ut sine aliis majoribus noxis cor palpitatione agitetur. Quamobrem nostræ quæ mox proferentur, Observationes ipsæ quoque ex parte aliqua alio spectare videbuntur non secus ac plures in ea quæ huc respondet Sectione VIII. Sepulchreti, neque illæ tantum de quibus fatetur Bonetus, cum diserte adscribit, quibus præterea in Sectionibus fusius sint ab se antea propositæ, aut postea proponendæ; sed & aliæ, eæque in primis, quarum Auctores aut nullum prorsus quo ægri vexarentur, affectum, aut alium quam cordis, indicarunt. Ad hoc genus referes Observationem VIII. in qua (1) scabies dumtaxat, & hydrops memorantur; palpitatio autem sic in Scholio nominatur, ut, si animum attendas, fuerit, an non fuerit in ægrotante, pro certo nescias. Illius vero generis Observationes esse X. & XVI. ne ipse quidem negat Bonetus; quin ultro agnoscit in Scholiis utrique adjectis, alia ac de quibus ibi agit, mala esse potuisse. Utrobique tamen, quamvis non conjecturæ dandæ fuerant, sed Observationes, levius fortasse id feras, quam ubi quæ in Sectione hac non longissima jam semel attulerat, in eadem iterum ab se proferri, non sensit. Idem enim est quod legimus Obs. VIII. §. 3. ac quod versu ipso primo Obs. I. in qua cæteri qua diligentia descripti sint, nosces, ubi cum Hollerii ipsius Scholio ad citatum caput, quod in ejus libro I. est, conferre volueris. Porro idem est quod Observationi XV. primum subjicitur, ac quod primum est in V. Idem quod in XVIII. ac quod in extrema I. Idem quod circa initium Scholii ad §. 6. Obs. XXI. ac quod in fine est Scholii ad X. Denique puella proposita §. 2. Obs. XIV. haud alia est ac quæ §. 11. Obs. XXI. &, quod facile non credas, nisi per te ipse recognoscas, in hujus ultimæ Observationis §. 8. unus idemque puellus est qui continuo ibidem reponitur §. 9. Nec vero in Additamentis ad hanc Sectionem minus obliviose res acta est. Ex illis enim Observationibus quæ in unam III. congeruntur, si duas illas quarum altera Civem quendam quinquagenarium, altera Virum nobilem proponit, cum illis compares quas supra Bonetus sub num. XXI. §. 5. & sub num. XIV. initioque adjecti huic Scholii, suis indicatis Auctoribus, protulerat, easdem statim esse cognosces, hanc Riverii, illam Hildani. Neque enim Blanchardus, qui in *Anatomia* sua *Practica* tanquam suas, aut *ex aliorum relatu* (2) ambas (3) dederat novum in modum personatas, omissis quibusdam; imo etiam additis nonnullis quæ in cadavere Hildanus non memoraverat, fucum tibi poterit facere, tanto minus credituro, quia vel in ea Observatione quæ illas in Sepulchreto proxime præcedit, Ruyschium, tanquam, se dissecante, *præsentem*, nominat, qui se illud ipsum cadaver *dissecuisse*, postea, quod minime ignoras, ostendit (4). Sed

(1) §. 1.
(2) Vid. ejus Præfat.
(3) Obs. 35. & 75.
(4) Obs. Anat. Chir. 69.

ut Blancardum cum suis istis artibus missum faciamus; quid attinebat denique Observationibus ex ejus libro descriptis, quæ saltem, quales ex cunque sint, ad palpitationem spectant, Observationem illam subjicere, quæ cum Asphyxiæ tantum sit, non ad istam, sed ad proximam Sectionem omnino pertinebat? Nihil ejusmodi mihi placet imitari. Historias nullas iterabo, & quæ ad alias magis spectare Epistolas videbuntur, eo differam: præsertim vero nisi quæ ipse, aut Amici quos nominare possim, dissecuerint, cadavera non describam. Incipiam ab eo quod Mutinæ incidit Jo. Franciscus Bernardonius, is qui postea illa in Aula Archiater fuit, tunc mecum Bononiæ, cum recentem dissectionem narraret, studiorum causa versabatur.

2. MULIEREM quæ nobiles pueros educabat, cordis palpitatio corripuit. Missus e brachio sanguis magno auxilio fuit ad dies circiter duos. Quibus elapsis, palpitatio rediit ea vehementia, ut pectus attolli ad singulos ictus cerneretur. Simul erant is thoracis dolor; ea spirandi difficultas, ea febris, ut magnam facerent peripneumoniæ suspicionem. Missus iterum e brachio sanguis nihil profuit. Missum autem e pede mors intra horam circiter est consecuta, quam pulsus indicavit sensim inde minor, minorque factus, minusque resistens comprimentibus Medici digitis, magis autem frequens.

CADAVERIS ex ore multum sanguinis effluxit. Tamen in Thorace, & Ventre sana omnia. Caput, ut in quo nullum apparuerat morbi signum, non attigere.

3. Etsi propositi morbus, & obitus, cum ista cadaveris observatione conjuncti, quacunque uti malimus via, & ratione, difficiles habent explicatus; crediderim tamen, internas convulsiones ex parte saltem aliqua ad illum faciendum. Namque; ut cerebrum absolvamus; nervei plexus, nervique restant de quibus suspicemur. Horum autem læsiones quis satis possit, ubicunque oporteret, inquirere? aut inquirendo, plerumque dignoscere? quæ nimirum causa est, ut in ejusmodi cadaverum inspectionibus quam rarissime quærantur. Attamen si certis quibusdam in cerebro motibus cordis palpitatio continuo succedit, ut vel sanis accidit in nonnullis animi affectibus; quis neget, si in nervis fiant motus, qui proportione illis cerebri motibus respondeant, quis, inquam, neget, fore ut tunc eadem palpitatio contingat? Nam quidquid cerebrum in corde potest, per nervos potest inter ipsum, & cor, aut proxima vasa traductos, per quos videlicet ii motus ad cordis, aut vasorum carneas fibras perveniant, aut horum, si mavis, tunicas exterius constringant; ut jam perspicue appareat, eundem secuturum esse effectum, si iidem motus qui a cerebro alias incipiunt, aliquando ab interpositis incipiant nervis, haud secus ac iis qui post amputatum pedem, de hujus pergunt dolore queri, idem effectus est a motu qui interpositis in nervis oritur, atque erat a motu consimili, qui a vitiato usque pede oriebatur. Recte igitur vel olim Saxonia noster docebat, non modo *ex cerebro ortum ducere palpitationem cordis*, sed & eandem *aliquando fieri ex solo nervorum vitio, nulla apparente læsione in cerebro*: quæ verba in Sectione hæc quoque Sepulchreti, subjecta leges Observationi XLII. ex qua cæteroquin illud confirmatur quod paulo ante ponebamus, a certa in cerebro mutatione ac motu, illico motum naturalem cordis mutari. Quod si in tenella infante, quæ in *Commercio Litterario* (1) memorata est, nihil revera præter illas polyposas concretiones inveniri poterat quod culparetur, palpitationes cordis ipsam inquietantes, eo facilius per convulsiones undelibet ortas explicabis, quod ex *convulsionibus mortua* est. Cæterum quæ dicta sunt, ad nervos quoque transferre poteris cum Magnorum vasorum, aut cordis nervis communicantes, ut quæ in hypochondriacis præsertim, & hystericis palpitationes haud raro accidunt, inde etiam aut omnino, aut in parte originem

(1) A. 1744. Hebd. 42. n. 1. ad art. 15.

ducere,

ducere, intelligas. Nervi enim ſunt in ejuſmodi corporibus multo procliviores ad abnormes repentinos motus ſuſcipiendos; quamobrem ſiqua alia, illa certe vel ab levioribus animi affectibus ſtatim corripi palpitationibus cordis, videmus. Et quanquam in mulieribus tribus, quarum protinus ſubjiciam hiſtorias, alias aliquas palpitationis fuiſſe cauſas, agnoſces; tamen quin illa quoque cum cæteris interdum convenerit, minime dubitabis.

4. Uxor Patavini cujuſdam Pictoris, annos nata quadraginta, liberorum quatuor mater, neque in cibo, neque in potu peccare ſolita, ſed natura delicata, eoque iracundior, nec ſane iræ cauſis, & mœſtitiæ carens, a longo jam tempore appetitu ciborum dejecto, menſtruis tamen purgationibus non deficiebatur, cum ſex ante menſibus de cordis palpitatione queri cœpit, qua ad mortem uſque aſſidue quidem, ſed interdum magis, alias minus vexata eſt. Huc aliæ accedebant querelæ de ſenſu eroſionis intra thoracem, & ad hujus ſpinam, & palpitationis ad Spinæ latus productæ, tum de perdifficili alimentorum in Ventriculum tranſitu poſtquam per gulam jam prope ipſum deſcendiſſent, tandem de nervorum, ut dicebat, dolore in brachiis præſertim, quo ad cætera illa adjuncto, cum ſe œdema quoque addere cæpiſſet, præcipue in dextero artu inferiore conſpicuum; de Aortæ aneuryſmate opinio apud quoſdam non ignobiles Medicos confirmata eſt. Contra alii, cum facilem in utrum liberet latus decubitum animadverterent, pulſus autem non vibratos, non intermittentes, & in utroque brachio conſimiles, ad hyſtericam affectionem illa omnia referebant eo magis quod interea paroxyſmo quodam correptam ſcirent, in quo illam dentibus arcte inter ſe conſtrictis mulieres invenerant, quæ etiam interdum multis in locis frigidam a ſe perceptam dicebant. Inter has controverſias mulier denique, contractis jam pulſibus, inter loquendum mortua eſt. Quæ cum mihi omnia Collega meus Præſtantiſſimus, qui ſæpius mulierem inviſerat, Antonius Valliſnerius diligenter narraſſet, duoque a me peteret, alterum, ut quæ mihi de eo morbo ſententia eſſet, dicerem, alterum, ut ſecum cadaveris diſſectioni præeſſem; hoc continuo pollicitus ſum; ad illud nihil aliud tunc reſpondi, niſi poſt multa, etiam graviora mihi non ſemel accidiſſe, ut in Magna arteria non aneuryſma, ſed interioris faciei vitia quædam tantummodo deprehenderem. Cadaver non paucis interjectis a morte horis, tempeſtate frigidiore quam anni tempori conveniret; erat enim A. D. XII. Kal. Apriles 1726.; adhuc calebat, laudabili habitu, ſed collo craſſiuſculo, ventre autem turgidulo ſic tamen ut nulla in cute appareret nota quatuor uteri geſtationum. Thoracis utrumque cavum, ſed præſertim dexterum, aquam habuit non paucam, minime graveolentem: pulmones ſanos, quamvis ſiniſtri facies ima, itemque poſterior ex parte aliqua, arcte illa ad ſeptum Tranſverſum, hæc ad dorſum adhæreret: denique in Aſpera arteria, in œſophago, ad ventriculum uſque aperto, in mediaſtino, pericardio, corde, auriculis, vaſis omnibus majoribus diligenter intus, extraque perluſtratis, nihil quod culpare poſſes, ſi ea excipias quæ in corde tamen, & Magna arteria cenſui eſſe animadvertenda. Arteria enim hæc, & cor exterius aſpicienti mihi, & inter ſe, ac cum toto corpore comparanti viſa ſunt cor quidem majus, arteria autem contractior quam oporteret; neutrum tamen multo. Corde mox diſſecto, & exiguis duabus polypoſis concretionibus, quarum altera ad Tricuſpides valvulas, altera ad Aortæ initium erat, cum ſanguine ademptis, qui in ventriculis vix paulo, & modica in parte, minus erat quam reliquo in corpore fluidus, corpuſcula ad medium valvularum quæ arteriis præficiuntur, limbum animadverti duriora, & ſimul ampliora, unum præſertim, quam ſoleant. Sed hæc levia. Quæ in Aorta autem conſpecta ſunt, quamvis ipſa quoque primo aſpectu levia videri poſſent, tamen univerſo ejus trunco non per thoracem modo, ſed mox etiam per ventrem ſecundum longitudinem aperto, cognita ſunt multa gra-

viora. Tota enim ejus interior facies a corde ad eam usque sedem quæ orificiis sub est arteriarum Emulgentium, si cum reliqua usque ad divisionem in Iliacas conferretur; manifesto ab naturali quæ in hac erat, albedine, & lævitate ad flavedinem inclinabat, & inæqualitatem, quæ oculis paulo attentius defixis ex eo esse videbatur quod alibi in leves protuberantias se attolleret, alibi in exiguos sinus subsideret. Verum hæc omnia superficie tenus; nisi quod paulo supra valvulas arctum erat spatiolum, ubi, quasi ab erosione, nonnihil excavata, divisas, quæ suberant, fibras ostendebat: in vicinia autem arteriarum Emulgentium lamella intima, leviter admoto ungue, nullo negotio abradebatur. Cæterum nulla usquam in Aorta induratio. Sed vitium quod in tanto ejus tractu descriptum est, in aliquos saltem ex superioribus ipsius ramis producebatur, quemadmodum horum in curvatura orificia introspiciens, animadverti.

In Ventre aqua fuit, neque ita pauca. Omentum contractum, & vix modica hic illic pinguedine reliqua, multo laxissimum. Peramplus ventriculus & humore plenus. Jecur pallens, cujus vesicula paucam, & decolorem continebat bilem. Splen durus, nec magnus tamen. Uteri quoque, cætera sani, duriores parietes, sed & crassiores. Dura etiam ovaria, & alba exterius, nec parva: intus cellulæ fuerunt, aliæ inanes, quarum unius erant parietes subflavi, aliæ humore sanguinolento refertæ. Bene se habuerunt reliqua. Caput non sequimus. Collum crassiusculum fuisse, ostendi, propter glandulæ Thyroidææ crassitudinem, multo quam æquum esset, majorem. Dissecta, parvis quasi lobulis compacta videbatur, quos inter globulus inventus est humoris plenus, nihil magis quam expressum ex amygdalis oleum, referentis. Sanguis in hoc cadavere multus fuit, & ubique, ut dixi, fluidus, si exiguas illas, concretiones in corde excipias.

5. In fœmina iracunda, accedentibus iræ, mœstitiæque causis, & apetitu ciborum dejecto, intelligis sane, qualis ex alimentis chylus, & quales ex hoc humores conficerentur. Itaque si cum liquore illo oleaceo, quo Lancisius (1) lævem, ac lubricam servari intimam arteriarum faciem, censuit asperæ, alienæque particulæ in Aortæ interiorem substantiam se insinuarunt, & circa intimam tunicam substiterunt; non erit obscurum, quomodo genitæ, nec quomodo eam quam ibi conspeximus, afferre mutationem potuerint. Quod si etiam quæris, cur in illo potissimum Aortæ tractu, & superiorum ejus ramorum substiterint; nisi hunc forte a primordiis fuisse infirmiorem suspiceris; ex iis ipsis quos memoravimus, animi affectibus rationem duces. Nervi enim ob hos commoti, in majora potissimum (ut ea indicant quæ tunc & sentiuntur, & apparent) in majora, inquam, potissimum agunt vasa, & cordi propiora, ut mirari non oporteat, si quo tractu Magna arteria major est, ipsaque & ejus rami a corde minus dissita sunt, eo in tractu arteriosæ annulares fibræ in vehementiores, aut diuturniores sine certa norma & lege contractiones tunc adigantur, sicque ex vasculis, inter se, & utinam tunicam interjectis, eo urgeant quo per se non irent, vel crassiores, siquæ sint, asperioresque particulas, hærendique ibi occasionem præbeant. Quæ quoniam particulæ huc illuc adactæ, præter illam intimæ superficiei mutationem, erosionis quoque sensum, quippe asperæ, possunt inducere; proclive erit intelligere unde esset ejusmodi sensus qui mulieri molestus erat ad Spinam, itemque ille alter qui per brachia præsertim se extendens, aneurysmatis suspicionem augebat, cum ab arteria quidem facile esset, non tamen dilatata, sed quadantenus erosa, quæ tametsi ramos dat per omne corpus pertinentes, magis tamen brachia afficiebat, ad quæ ramos, ipsos quoque eodem correptos vitio, prope truncum saltem, mittebat. Jam vero si Aortæ non

(1) De Aneurysm. l. 2. c. 1. Propos. 6.

quaſi ab illito oleoſo quodam humore lævem, ſed aſperam, & inæqualem factam, ut diximus, intimam faciem attendas, minuſque propterea lubricam, & mollem, &, quod conſequitur, non modo tranſeunti, ſed & diſtendenti ſanguini minus cedentem, multoque etiam minus cedentem muſculoſam tunicam, ob fibras videlicet magis, minuſve, ſed ſæpe adeo convulſas, ut vel in cadavere truncum arteriæ aliquanto contractiorem invenerim; perſpicuum erit, quantum ob has omnes, & præſertim ob ultimam cauſam Aorta ſanguini reſiſteret; ut eſſet propterea cordi vehementius connitendum ad obſtacula ſuperanda, & ſanguinem, ſæpe ex parte aliqua in ſe reſtitantem, omnino extrudendum: quorum ex altero palpitationis cauſam, ex altero etiam auctæ cordis magnitudinis intelligimus. De hac autem cum alias (1) ad te ſcripſerimus, neque de ejus cauſis, aut effectibus; neque de ejus Obſervationibus nunc opus eſt plura dicere; ſatis eſt ex his illas in quibus cordis palpitatio adnotata fuit, indicare, velut quæ a Valſalva (2), a Meckelio (3), ab Schreyo (4) habitæ ſunt: cujuſmodi alias infra quoque commemorabimus. Habes præcipuarum hiſtoriæ propoſitæ partium explicationem, unde liberum tibi erit ſiquid forte placeat, accipere, negligere cætera, & nervorum convulſionibus paulo etiam magis uti, quam ego fecerim. Nam ſunt omnino in hac hiſtoria quæ ſine his minime videantur poſſe explicari, ut paroxyſmus ille in quo ſe adeo contraxerant muſculi, inferiorem maxillam attollentes, & obſtaculum illud alimentis oppoſitum ne poſtquam proxime ventriculum venerant, in hunc deſcenderent, convulſis, ut puto, iis lacertis diaphragmatis, inter quos extrema traducitur gula. Sed jam vide, an proxima quoque Obſervatio poſtulet, ut nervos aliqua ſaltem ex parte accuſemus.

6. MULIEREM annos natam ſexaginta quatuor ingens cordis palpitatio vexabat. Simul utrinque in collo vaſorum pulſatio conſpiciebatur: in carpis autem pulſus erant inæquales, & ſubobſcuri. Reſpiratio difficilis; noviſſimis autem diebus difficillima, ut jam non poſſet, niſi erecta cervice, ſpiritus duci. Nuper quoque œdema acceſſerat utriuſque manus, ſed multo majus inferiorum artuum, cum ventris univerſi tumore conjunctum. Credebatur mulier aut polypo, aut aneuryſmate, aut magno alio aliquo ejuſmodi morbo laborare, cum mortua eſt in hoc Noſocomio circa medium Februarium A. 1741. Quando autem, & quas ob cauſas morbus cœpiſſet, poſt ejus mortem ſcire non licuit; Venetiis enim huc venerat paucis ante hebdomadis. CADAVER, e cujus ore ſanguis effluxerat, inſpexi poſtridie mortis, aut certe non ſerius biduo. Manus detumuerant; ſed ventris, & artuum inferiorum tumor perſtabat. Nihil facilius quam claviculas ab ſterno disjungere & cartilagines coſtarum incidere; ut niſi mulier ætatem quæ ſupra ſcripta eſt, faſſa ipſa eſſet, multo junior credi potuiſſet. Sterno ſublato, pulmones turgidi apparuerunt, iidemque albidi, niſi quod a tergo ſaturo colore, ut ſolent, rubebant. Molles erant, neque ulla ex parte ad thoracis parietes annexi. Non pauca aqua flava, & inodora tum in utraque thoracis cavea, tum in pericardio fuit; nec tamen plurima. Cordis ventriculi, & auriculæ ſanguine diſtenta, qui in grumos quidem concreverat, ſed polypoſi nihil habebat, vel poſtquam vacua facta fuerant, æquo majora conſpiebantur, id quod in ſiniſtra præſertim auricula animadverti. Arteriæ quoque Pulmonaris, & Magna æquo capaciores; cunctæ autem valvulæ majores. Sed hæc tamen quæ dicta ſunt ferme omnia juſta inter ſe proportione, & cordis quidem, ejuſque partium, & memoratarum arteriarum, ſi conferres cum reliquo corpore, auctam magnitudinem cognoſceres; non plurimum tamen auctam. Cum hæc igitur ita ſe haberent, nec plurima, ut dixi in pericardio, aut thorace, fuiſ-

---

(1) Epiſt. 17. & 18.
(2) Epiſt. 17. n. 21.
(3) Epiſt. 18. n. 4.
(4) Ibid. n. 15.

ſet aqua, & pulmones ſani conſpicerentur; cœpi diligentius tum cor, tum illas arterias, tum alia vaſa & extra, & intra pulmones inſpicere. Sed in corde nihil præterea adnotare potui, niſi in valvula majori Mitrali qua facie alteram ſpectabat, mediocre ſemilunare orificium, per quod ſpecillum inter valvulæ membranas ad lineam circiter ſecundum longitudinem aſcendebat: craſſitudinem vero, & duritiem in limbis potiſſimum unius, atque alterius ex valvulis arteriæ Magnæ. Hac autem arteria a corde ad diaphragma uſque ſecundum longitudinem aperta, toto eo tractu primum lineas quaſdam ſubobſcuras in longitudinem ductas ubique apparere, vidi, a corde præſertim ad curvaturam, circa quam uno in loco quædam etiam albida macula cernebatur: deinde tunicam intimam animadverti undecunque velles unguibus arreptam, aut impulſam, ad fruſta non parva nullo negotio detrahi poſſe. Tum Pulmonaris arteriæ trunco, ramiſque ejus aliquot diſſectis, in horum quibuſdam inveni ſanguinem quaſi in tubulos alicubi conformatum. Adhærebat ei ſanguini pauca polypoſa ſubſtantia: eratque ipſe colore quodam obſoleto; cum ſubſtantiæ illius nihil in corde, ut dixi, nihil alibi cerneretur; ſanguis autem eſſet ubique nigerrimus. In Pulmonaris venæ ramis pariter inciſis, venaque ipſa Cava antea aperta cum quidquam non occurriſſet adnotatione dignum; bronchia diſſecta ſunt: in quibus erat ſpumoſus humor; qui etſi alibi purulentus, alibi ſanguinolentus videri poterat; reapſe tamen purulentus non erat. Tum ſectione a bronchiis per Aſperæ arteriæ truncum ad laryngem totam perducta, pariterque œſophago aperto, hiſque omnibus partibus, & pharynge perluſtratis, ne tinctura quidem ſanguinea uſquam apparuit; ut qua via ſanguis in cadaveris os veniſſet, obſcurum eſſet. Ventrem, in quo aquam eſſe, non dubitabam, aperiendi & tempus, & cauſa defuit; neque enim is, niſi ultimis tandem diebus, intumuerat, neque ullæ unquam de ipſo querelæ mulieris auditæ fuerant: ut neque de capite.

Et Cerebrum ſane cum poſtridie, Publicæ Anatomes cauſa, diſſecaretur, nihil obtulit quod adnotarem, niſi majorem, quam ſoleat, copiam ſanguinis, ex ejus vaſis defluentem.

7. Si ex iis quæ in hoc cadavere animadverti, ſeponas omnia, quæ ut morbi violentiam augerent, morbum tamen ipſa non fecerant, ſed illum potius, tanquam cauſam effectus ſolent, ſunt conſecuta; ad pauca redeas, neceſſe eſt quæ pro morbi cauſa proxima accipias, niſi quidem ſuſpiceris, ex his ipſis alia pariter effectus fuiſſe, alia autem eſſe fortaſſe leviora, quam ut talem morbum ſola facere potuiſſe videantur. Utrumque enim tradiderim ego de illo ſanguine, in quibuſdam ramis deſcripto Pulmonaris arteriæ: quem ſi forte ipſe malis, non extremo tempore, ſed diu antea ibi ſubſtitiſſe, & ſubituro a tergo reliquo ſanguini eum obicem poſuiſſe, unde arteriæ illius, & dexteri ventriculi cordis adſitæque auriculæ dilatatio ſit repetenda; equidem cum objicere alia poſſem, unum illud quæram, unde igitur Aortæ, & ſiniſtri ventriculi, atque auriculæ dilatationem, & ſanguinis qui ſic diſtenderet, moram deducas? Quæ autem in valvulis adnotata ſunt, eorum aliquod ne ad ullum quidem morbum fortaſſe attinet, velut iſtud in altera Mitrali orificium quod in modicum interſtitium ducebat membranarum illam facientium. Ejuſmodi enim membranæ a membrana parvas disjunctiones ſine ulla ibi alia vitii nota, nec ſemel in valvulis cordis vidi, & ab ortu eſſe, exiſtimavi. Sic præſertim in una ex Aortæ valvulis ita ſejunctas membraneas laminas animadverti, ut ſpecillum inter ſe admitterent. Sed quoniam, ſicut alibi (1) dicam, cor erat hominis qui aneuryſmate ad Aortæ curvaturam laboraverat, ſi forte velis utramque hanc disjunctionem violento tranſeuntis ſanguinis incurſui deberi; morbi hic quoque erit effectus non cauſa, quemadmodum & ea quæ in facie interiore Magnæ arteriæ conſpecta ſunt. Craſ-

(1) Epiſt. 58. n. 13.

ſitudo autem, ac durities limborum, quas in duabus ejuſdem arteriæ valvulis animadvertimus, ſi ipſæ quoque morbi effectus non ſunt; at certe a me ſæpe adeo in iis quoque repertæ ſunt, qui nullum circa cor affectum paulo graviorem paſſi fuerant, ut minime videantur pro cauſa eorum habendæ quibus hanc mulierem vehementer conflictatam fuiſſe, dixi. Quorum quidem indicium aliquod eæ præbuerunt in caveis cordis, annexiſque arteriis dilatationes; modicæ alioquin, omnes & proportione ferme inter ſe reſpondentes: ſic tamen ut quærendum relinquant, unde originem ipſæ habuerint. Quæ ſi forte repetatur a convulſionibus; nec a veri ſimilitudine alienum id fuerit, & ad violentiam morbi melius intelligendam erit accomodatum. Jam vero ad tres propoſitas Mulieres quartam adjungamus, in qua non tam palpitatio; etſi hæc quoque non deerat; quam moleſtus ad cor ſenſus erit nobis explicandus.

8. Fœmina paulo minoris ætatis, ac quæ noviſſime deſcripta eſt, in eodem Noſocomio de cordis palpitatione interdum; ſed de ſpiritus difficultate, quem non niſi erecta cervice, ducere poterat, ſemper querebatur, multo autem magis de tanta ad cor anguſtia, atque anxietate, ut ſæpius quamprimum moritura videretur. Erant qui pericardio hydropicam crederent. Huic pulſus nunquam intermittentes: venæ autem amplæ erant. Mortua eſt cum ad Anatomen in publico abſolvendam Muliebria quærerentur paulo ante medium Martium A. 1731. Thorace, & Ventre apertis, aliqua utrobique inventa eſt aquæ copia; nec tamen hydrops pericardii. Arteriæ Magnæ valvulæ erant induratæ; imo una oſſea. Ipſe autem arteriæ truncus interiore facie paſſim oſtendebat aliquid aut oſſei, aut ad oſſeam naturam vergentis, ut ne ea quidem pars, quæ ad ventrem pertinebat, a me poſt Muliebrium oſtenſionem diſſecta, aliter ſe haberet. Neque enim ſolum ad latus orificii Meſentericæ Inferioris, & alibi, ſed vel ad ipſam in Iliacas diviſionem, inveni oſſeam: paſſim autem inæqualem, & colore hic illic ita albido, ut ſolet, ubi oſſea fieri incipit.

9. Negandum profecto non eſt, Aortam, cujuſmodi deſcripſimus, ſanguini a corde impulſo reſiſtere, eoque & palpitationem, & difficultatem ſpirandi, & anguſtiæ ſenſum illum efficere poſſe, quibus mulier angebatur. Sed illud ſimul declarandum eſt, quare de iis tot hominibus, in quibus ejuſmodi fuiſſe Aortam ad te alias ſcripſi, & ſcripturus ſum, plures certe iis affectibus, aut tam vehementer, non laboraverint. Quod ut fiat, alia procul dubio addenda ſunt ad vitium Aortæ, quæ in muliere hac fuerint, in illis non fuerint, ut puta vitium præſertim in organis aliud, aut alia ſanguinis conſtitutio, alia copia, & ſiqua præterea ſunt hujus generis; ne ſemper exquiſitiorem nervorum ſenſum & convulſiones in medium proferre videamur. Sic in Verdrieſii alias (1) indicata Obſervatione poſt immanem cordis palpitationem, & aſthma violentum, Aorta quidem conſpecta eſt intus oſſea prope cor, ſed hoc quoque ſtupendæ magnitudinis, durumque, ac tumens. Sic in alio, qui diu variis conflictatus morbis, in horum initio plurimum obnoxius fuerat cordis palpitationi, invenit Cl. Plancus (2) non modo illam arteriam multis in locis oſſeam factam, ſed & Coronariam utramque cordis, hoc autem maximum, & præcipue auriculam ejus dexteram, quæ ampliſſima erat, & robuſtiſſima; ut intelligas vel ex uno hoc vitio, potuiſſe cor a validius contruſo in ſubjectum ventriculum ſanguine vehementius irritari, minuſque mireris, ſi forte in alias (3) memorata Graſſii filii Obſervatione nihil videbitur præter auriculam dexteram duplo majorem cauſa eſſe potuiſſe palpitationis. Denique; ne longior ſim; in Illuſtri Fœmina, cujus palpitatio cordis & aſſidua, & tanta fuerat, ut ab adſtantibus audiri, a remotioribus cerni poſſet, Magnam quidem arteriam totam calloſam vidit Cl. Cohauſenius

(1) Epiſt. 18. n. 4. (2) Epiſt. de Monſtr. (3) Epiſt. 18. n. 4.

(1); sed etiam in corde ipso, nedum in pulmonibus, scirrhos, sanguinem vero viscidum, & mucosum. Itaque & in proposita a nobis muliere præter osseam passim, aut ad osseam vergentem Aortam, hujus quoque valvulæ attendendæ sunt. Quarum ut una erat ossea, reliquæ induratæ, ita minus sanguini obsequentes, augere obstacula huic exituro potuerunt, & contra, non satis reditum intercludere eidem, mox repulso a contrahente se Magna arteria, ut cum portio illius aliqua in sinistrum cordis ventriculum tunc rediret quando hic alium, venientem a pulmonibus, sanguinem debebat excipere; necessario fieret, ut tam portio redux, quam portio, propter obstaculum paulo ante non extrusa, partem occuparent aliquam ejus loci, qui totus ex instituto naturæ adventuro e pulmonibus sanguini debebatur. Quæ res denique & pulmones, & cor non prægravare non poterat, & hoc cogere, ut subinde majori conatu sanguinem in se restitantem ejiceret. Hæc quæ ratio præmonstrare videtur, non una Anatomicorum Observatio confirmat. Sic Vieussenius (2) in Viro, & Matrona, quorum utrumque cordis palpitatio, & cubandi humili capite impotentia diu vexaverant, cum pulsuum inæqualitate conjunctæ, inventas refert in Matrona quidem Aortam, ejusque valvulas osseas, in Viro autem illam præduram, & tanquam cartilagineam, valvulasque non modo osseas, sed & limbis discissis, iisdemque lapideis revera factis, re, inquam, vera; ne forte credas, ut alibi aliquando, ita in corde quoque id quod esset osseum, pro lapideo imposuisse. Nam præter eas quæ infra memorabuntur, consimiles in Sepulchreto hic leges aliquanto vetustiores Observationes, ut Gregorii Horstii majoris (3), qui *calculum ex tartaro concretum* deprehendit *membranosæ valvularum* dexteri ventriculi cordis *substantiæ adnatum*, & Jo. Georgii Greisellii (4), qui unam ex iis quibusde loquimur, Aortæ valvulis *mediam* vidit *plane consumptam, & deperditam, & illam partem ubi arteriæ adhærebat, etiam friabilem in similem arenam*, ac fuerat *particula quædam alba instar unguis minimi digiti*, quæ in sanguine erat paulo supra initium arteriæ Magnæ, pars videlicet valvulæ quam novissime sanguis avulserat; corde in ambobus, post palpitationem mortuis, non secus ac in Viro illo Vieussenii fuerat ventriculus sinister, permagno. Igitur quod limbos valvularum Semilunarium lapideos ab se inventos scripserit Vieussenius, non miraberis. Illud miraberis, quod semel, iterumque negaverit, se legisse unquam, aut audivisse, ullam in iis valvulis naturalis structuræ mutationem esse ab Anatomicis deprehensam, cum vel ista Greiselii, a Boneto edita Observatione prætermissa, non deessent in pervulgatis libris aliæ ossearum Aortæ valvularum, ut quam Raygerus in Miscellaneis Nat. Curios. (5), & quam Ruyschius in Observationibus Anatomico-Chirurgicis (6), quamvis addita Figura (7) minime ipso digna, proposuerant. Has consecutæ sunt postea; ut alias prætermeam; Cowperi, & aliorum Anglorum Observationes sex (8), quæ valvulas easdem exhibent, aut in parte qua excrescebant, aut omnino osseas, aut lapideas factas, aut gypseas, aut denique ita densas, contractas, & albidas, ut mox osseæ, aut lapideæ futuræ esse viderentur. Quibus Observationibus tres saltem, quatuorve alias adde Virorum Præclarissimorum Theodori Zwingeri (9), Josephi Exup. Bertini (10), & Alberti Halleri (11), qui easdem valvulas offenderunt primus in Sene qua parte cohærebant Aortæ, duras admodum, & cartilaginosas, alter in duabus Vir-

(1) Commerc. Litt. A. 1743. Hebd. 21. n. 4.
(2) Traité du cœur, ch. 16.
(3) Obs. 35.
(4) Obs. 13.
(5) Dec. 1. A. 3. Obs. 282.
(6) Obs. 69.
(7) Fig. 57.
(8) Saggio delle Transaz. tradotte dal Derham. Tom. 2. P. 2. c. 3. §. 7. 8. 9. 13. & Fig. Tab. 5.
(9) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 78.
(10) Quæst. Med. an causa mot. altern. cord. multipl. n. 3.
(11) Opusc. Patholog. Obs. 52.

ginibus osseas, & sic dispositas, vix ut calamus scriptorius inter eas transiret: tertius in Juvene sabulosam materiam inter suas membranas, osseas autem squamulas suis in tendinibus habentes sic ut rigidæ essent, & inexplicabiles.

10. Noli tamen credere, in hisce omnibus Observationibus cordis palpitationem memorari. Nam de quatuor ultimis in postrema tantum, eam leges, & cui potissimum vitio de tot aliis gravioribus quæ infra (1) dicentur, tribuenda esset, dubitabis: ut dubitares in prima quoque, si palpitatio præcessisset, erat enim pulmonaris arteria nonnihil cartilaginosa, & cor justo grandius, ut alibi (2) indicavimus; præcesserant autem diuturnum asthma, & thoracis hydrops; ut in duabus Bertini anxietates, animi deliquia, & omnimodæ pulsuum inæqualitates. Pariter de sex illis Anglorum historiis ultima (3) dumtaxat palpitationem proponit sic tamen, ut ab arcta pericardii ad universum cor adhæsione repetatur; qua de re post (4) videbimus; certe hæc, aliaque præter naturam, ut magna in primis sinistrarum cordis cavearum dilatatio, non deerant. Quarta autem, & quincta nil aliud quam hydropem, & asthma commemorant: cæteræ pulsus intermittentes, & secunda brevissimam præterea respirationem, minus commodum decubitum, sensum quendam ad cor molestum, & animi refert defectiones; ut palpitationem, si fuisset, non videretur omissura. Hanc neque Ruyschius (5) nominavit, cum asphyxiam non modo, & lipothymias, quæ extremis diebus, sed etiam asthma, quod diu ante fuerat, non prætermitteret: consulto, an ex oblivione, viderit qui Blancardo magis, quam ipsi, credat; hæc enim illa dissectio est, cui Ruyschium interfuisse dumtaxat, si Superis placet, ut initio est dictum (6), significavit. At si illi credimus, palpitationem interdum non defuisse; credamus quoque necesse est, cor fuisse duplo majus, quam soleat: cujus sinistri ventriculi dilatatio cum aliis quæ erant præter naturam, in plerisque sane earum Observationum proponitur, quas modo ex Anglis laudabamus. Illa quidem quam antea ediderat Raygerus (7), omnium minime videtur patere istiusmodi exceptionibus, cum *in toto corpore nihil morbosum, nihil præternaturale repertum* scribatur, *nisi quod tres valvulæ seminulares, ad arteriæ magnæ ex sinistro cordis ventriculo egressum sitæ osseæ fuerint.* Si tamen omnia quæ de eo homine indicantur, diligentius perpendas; nulli incommodo obnoxium fuisse, fortasse arbitraberis donec repentina morte, quæcunque hujus causa fuerit sublatus est. Verum cum illæ quæ ex aliis Partium conjunctis læsionibus exceptiones repetuntur, ibi magis locum habere possint, ubi quæritur, quæ palpitationis causa fuerit, quam ubi quæritur, cur non fuerit; nos exceptiones, quas subinde indicavimus, eo servantes ubi de pulsuum vitiis, quæ simul aderant, verba faciemus (8); illis hic utemur Observationibus in quibus cum Aortæ valvulæ rigidæ essent, atque inflexiles, palpitatio tamen nulla commemoratur: quod incuria tantum, aut oblivione in illis omnibus accidisse, veri simile non videtur, præsertim cum id certe mihi non acciderit, sicuti relectis quibusdam earum quas alias misimus, historiarum facile cognosces. Vide enim, ut in Sutore (9) essent eæ valvulæ in se contractæ, subrigidæ, atque duriusculæ; nunquam tamen, cum de tot aliis quereretur, de palpitatione conquestum fuisse, accepi. Atque; ut Anum quandam (10) omittam, quæ cum Aortam, & unam ejus valvularum sic ferme constitutas haberet, ut ea fœmina (11), a qua in hunc sermonem ingrediendi occasio data est, similibus tamen Affectioni-

(1) n. 12.
(2) Epist. 18. n. 4.
(3) c. 3. cit. §. 13.
(4) n. 17. & seqq.
(5) cit. supra, ad n. 9.
(6) n. 1.
(7) Supra, n. 9.
(8) Epist. 24. n. 21.
(9) Epist. 18. n. 2.
(10) Epist. 19. n. 49.
(11) Supra, n. 8.

bus minime vexabatur; Senes tibi descripsi duos (1), quorum incommoda omnia cum diligentius sciscitarer, de cordis palpitationibus nihil audivi, pulsus autem, ut in Sutore quoque; nam de Anu pro certo non memini; tunc potissimum cum sunt attendendi, id extra lipothymias, & graviorem febrem, non intermisisse, compertum habui: & tamen utriusque Senis Magna arteria osseis intus laminis prædita, valvulas ostendit in altero hic illic duras, in altero jam prorsus osseas, inflexiles, & suo ipsas corpore quod ab orificii parietibus distabat, introrsum protuberantes, corpusculis etiam quæ in medio limbo sunt, osseis, & mole auctis: erantque præterea Mitrales valvulæ in hoc crassiores, in illo non secus ac Semilunares, hic illic duræ. Sed & aliæ præter illas, mihi sunt Observationes, earum non absimiles, velut hæc.

11. ANUM decrepitam gangrænæ, quæ post superatum acutum morbum remanserant, tandem ad summam maciem, & interitum deduxerunt. Ei semper ex quo primum illum morbum evaserat, parvi, debilesque pulsus fuerant, primis diebus non frequentes, postea autem cum sitiret, frequentes; sed nunquam intermittentes, aut inæquales. Nulla cordis palpitatio, nulla spirandi difficultas; hæc enim omnia singillatim, re adhuc recente, quæsivi a Medico qui illam quotidie inviserat: quæsivi autem postquam sub Januarii finem A. 1739. in Gymnasio cor ejus Anus perlustraveram. Cum ea respondisset quæ modo scripsi, addidit, de stomacho tantum conquestam esse: quo nomine præcordia, ut plerique de populo solent, intellexisse conjecimus, cum alimenta appeteret, oblataque assumeres, nec dissectio aliter indicasset. VENTRE enim recluso, si excipias uterum, sana fuerant omnia, ut ventriculus quoque; in se contractus. Uterus autem fundum habebat ferme totum intus ex subrubro atrum, ut gangræna affectæ Partes solent, eundemque inæqualem, præsertim quodam in loco, ubi superficies in parvam humilemque excrescentiam se attollebat. Ejus Tubæ circa longitudinis medium prorsus imperviæ. In Thorace, præter albidas interioris Aortæ maculas, & osseas nonnullas squamulas, illud maxime adnotandum fuit, quod ejusdem arteriæ valvulas contractas, duras, osseas, & ad limbum in non parva quasi tubercula crassescentes invenerim.

12. Apparet igitur ex aliorum, nostrisque Observationibus, cordis palpitationem contra atque cæteroquin non raro solet, haud semper consequi ubi rigidæ, osseæque sunt Valvulæ Magnæ arteriæ: idemque apparet de pulsuum inæqualitate, & intermissione. Quorum vitia etsi ad proximam Epistolam attinent; hic tamen, ut cum valvularum illarum morbis erant, aut non erant conjuncta, subinde una eademque opera attingo, ne in ea Epistola opus sit easdem Observationes repetere, sed satis sit indicare. Idque ipsum consilium sequi placet in plerarumque earum quas proponi video, causarum palpitationis examine. Quarum illa primum considerandam se offert quæ in vicinarum valvularum Mitralium vitio aliquo consistit. Sic Vieussenius (2) vehementissimam cordis palpitationem cum pulsu humillimo, debili, & omnino inæquali ex deprehensa harum valvularum contractione, & in os mutatione deducit, quæ plurimum sic imminuto illo, cui subjectæ sunt, orificio, non multum sanguinis admittentes, & (quod tu addes) ei quem admiserant, reditum omnino intercludere non valentes, maximam sanguinis partem cogebant in pulmonum vasis, & dexteris cordis caveis, quas dilataverat, restitare. Sic Cl. Reimannus (3) cum eadem quæ modo dicebam, symptomata in ægrotante animadvertisset, *valvulas venæ cavæ Mitrales dictas* (quod nomen, & alia indicant, scribere voluisse *venæ pulmonaris*) & *unam* præcipue *harum*, deprehendit *cum la-*

(1) Epist. 7. n. 9. & Epist. 21. n. 15.
(2) Traité du cœur, ch. 16.
(3) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 170.

certulis suis & columnis carneis ad latera ventriculi extantibus, asperas, & penitus ossificatas. Sic Experientissimus Vir Morandus (1) in eo qui cordis palpitationibus obnoxius fuerat, alteram earum valvularum invenit in sacculum dilatatam, pollicis capacem; credo, quod sanguinis copia, aut impetus sensim amplificasset interstitium, cujusmodi me supra (2) dixi parvum aliquando inter valvulæ membranas animadvertisse orificio patente; cujus sacculi parietes & crassiores erant, & pluribus hic illic ossiculis instruebantur. Erant tamen Aortæ etiam valvulæ tum crassiores, tum ossiculis durissimis instructæ: & Reimannus præter columnas, ut dictum est, osseas, arteriam illam lapideis intus adhærentibus concretionibus angustiorem, & pericardii hydropem simul conspexerat: Vieussenius autem & thoracem, & pulmones sero plenos, & vasa Magna omnia, si arteriam excipias, dilatata deprehenderat. Sic etiam Præstantissimus Vir Hallerus (3) post hæreditariam cordis palpitationem, Mitrales quidem valvulas totas durissimas & solidissimas offendit, & calculorum materia adeo plenas, ut passim dissectis fibris creparent, sed & carnem proximi Pulmonaris Sinus lapidosam, & cordis ipsius partem semilapideam, & pericardium passim tum scirrhis obsessum, tum cordi adnatum; aut alia, & in his quæ de rigidis, & inexplicabilibus in eodem cadavere Aortæ valvulis retulimus antea, prætermittamus, multoque magis quæ in Anu quadam (4) conspexit non modo in aliqua earundem valvularum, sed & in proxima Aorta, arteriaque Pulmonari, corde ipso, & ejus arteriis Coronariis, quippe graviora quam quod in altera Mitrali valvula erat, præsertim vero quia de morbis qui mulierem vexassent, nihil constat.

13. Sed huc adde eorum Observationes, qui cum osseas, aut rigidas, suisque officiis impares Mitrales valvulas invenerint, minime in iis quæ viventes, afflixerant, palpitationem memorarunt. Nam Peyerus de ea Virgine, a Glasero, suo Præceptore, dissecta? in qua illas mutatas vidit *in osseam plane substantiam, ostium præcludentem*, cum haud uno in scripto verba faciat (5), nihil usquam commemorat, nisi subitaneum in bene valente hydropem, respirandi difficultatem, & inopinatam suffocationem: quin pauciora habet qui de eadem Virgine ad Bonetum scripsit, Mangoltius (6). Nec Bellinus (7) lapidem ait, in altera valvularum Mitralium genitum, aliud nisi *maxime variam intermissionem pulsus produxisse*, mirisque ægrum doloribus afflixisse. Nec Cowperum, cujus sunt quatuor de sex illis Anglicis, supra (8) laudatis, Observationibus, cum in tribus proponat, aut pingat easdem quoque valvulas ex parte lapideas, vidisti tamen palpitationem commemorare. Quam si fortuito, aut alio properantibus iis, diligentissimis cæteroquin, Scriptoribus, omissam contendas; non pertinaciter repugnabo. Neque aliter sentiam, si volueris, de Hunauldio (9), qui nihil nisi phthisim recenset in ea fœmina, cujus valvulas Mitrales reperit hic illic osseas fieri incipientes, atque ita inter se glutinatas ut arctata, sanguinis in ventriculum via, sinistra esset auricula amplificata. Rogabo tamen, ut Cl. Fantoni (10) Observationem legas, qui Mitrales valvulas *insolita duritie & crassitudine* invenit, in earumque *altera folliculos duos, in altera unum, singulos fere ciceris magnitudine, quibus apertis, putrida effluxit, subflava, & virescens materia*; hæc autem se in Sene quodam conspexisse,

(1) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1729. Obs. Anat. 7.
(2) n. 6.
(3) Obs. cit. supra, n. 9. & 10.
(4) Obs. 51.
(5) Meth. Hist. Anat. c. 6. in Schol. & Pæon. & Pythag. Exerc. 24.
(6) Sepulchr. l. 3. S. 19. Obs. 3. §. 6.
(7) De Morb. Pect. 1.
(8) n. 9. & 10.
(9) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1735. Obs. Anat. 6.
(10) De Obs. Med. Epist. 8. n. 20.

testatur, in quo, *cum ex lenta febri, & stomachi, ut ajebat, languore diu ægrotasset, nulla unquam affecti cordis signa apparuerant.* Quod si missas ad te antea Epistolas relegas; Agricolam (1) reperies in quo *excrescentiam* vidi cinerei coloris, iisdem valvulis innatam, raram sane vel in cæteris cordis valvulis affectionem, uti Lancisius (2) animadvertit: nec tamen inter alia quæ ægrotantem male habebant, palpitatio fuit, aut pulsuum inæqualitas; quanquam hæc, si minus illi vehementes, frequentesque fuissent, non defuisset fortasse. Sculptorem quoque (3) invenies, & Bajulum (4), nulli, donec improvisa apoplexia utrum quæ statim confecit, morbo vel levissimo obnoxios, quorum illi altera Mitralis valvula, colore, naturaque mutata, facta erat multo quam æquum sit, durior; huic autem & Mitralium, & Tricuspidum nonnullæ ad limbum protuberabant in quasdam quasi glandulas, ex densa, firmaque substantia compactas. Sed; ut brevis sim; nec duos illos Senes, de quibus supra (5) cum de Semilunaribus valvulis sermo esset, indicatum est, hic iterum commemorabo, quorum alteri Mitrales crassiores erant, alteri hic illic duræ: & omittam complures alios, in quibus earum limbos duros, & tuberosos inveni, quæ res aliquanto minus idoneas reddit officio suo, sive a peculiari vitio illa sit, sive ab eo quod invehit ipsa ætas; nam & in vetulo cane sic vidi; estque tum in his valvulis, tum in Tricuspidibus, in quibus pariter haud raro conspexi, quasi gradus, ut Cel. quoque Hallerus (6) censet, ad naturam osseam induendam. Quas vero osseas jam factas deprehendi, eas vero ob graviores quibuscum junctæ erant, morbos, alio differam oportet.

14. Interea autem, ut vides, posito aliquando, nec levi, valvularum Mitralium vitio, non continuo palpitationem cordis sequi, aut pulsuum intermissionem; sic etiam credito, ubi quicunque alius obex vel propior dexteris cordis cavis, quam illæ sint valvulæ, illa sanguinem remorando, dilataverit, non statim vero ut palpitatio consequatur; nam pulsuum quidem inæqualitatem minus tunc accidere consuevisse, Epistola XVIII. (7) indicatum est. At enim, inquies, illo ipso loco a te agnitum, confirmatumque esse, memini, tunc palpitationem angere ægrotantes solere. Recte meministi; siquidem *sæpe* tum esse palpitationem, agnovi. Sed num forte id nego? Quin libenter aliis insuper adjectis Observationibus confirmabo. Satis nunc sit illam indicasse Cl. Chomelii (8), qui Virum, cujus arteria Pulmonaris lapideis intus, extraque tuberculis obsessa erat, cor autem permagnum, crebris vexatum fuisse palpitationibus, adnotavit. Scilicet nullam ego ex propositis palpitationis causis negaverim cum hac interdum fuisse conjunctam; quasdam vero etiam sæpius, fatebor. Id tantum admoneo, ubi causa aliqua ejuscemodi posita sit, non continuo eo decurrendum esse, ut palpitationem simul fuisse, omnino, & semper credamus. Vide enim, exempli causa, ejus dissectionem Virginis (9), in qua præfectas Pulmonari arteriæ valvulas hic inter se colligatas Valsalva invenit, ut viam sanguini vix relinquerent lentis diametro æqualem, qui propterea in dextris caveis cordis restitans, ipsas dilataverat. In iis tamen quæ viventem afflixerant, palpitationem minime adnotatam reperies. Quod si forte incidas in historias, ex quibus sanguinis cursus per compressum extra intusve pulmonem retardatus, cordis palpitationibus causam videatur præbuisse, qualis inter alias observationes illa est Cl.

(1) Epist. 11. n. 11.
(2) De Subit. Mort. l. 2. §. 7. & 8. Schol. ad Obs. Phys. Med. 4.
(3) Epist. 3. n. 26.
(4) Ibid. n. 4.
(5) n. 10. in fin.
(6) Ad Boerh. Prælect. §. 149.
(7) n. 11.
(8) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, A. 1707.
(9) Epist. 13. n. 12.

Grimmii (1), qua Virum proponit incommodo hoc ferme perpetuo annum, eoque amplius vexatum, ejusque pulmonem alterum effusa aqua circumdatum, utrumque autem vix numerabilibus vomicis intus obsitum; hinc quidem ortam palpitationem fuisse, credito, sic tamen, ut simul memineris, hanc vix unquam in tot fuisse, quos superioribus Epistolis aut thoracis hydrope, aut pulmonum, ut in peripneumonia, duritie, & tuberculis, ut in phthisi, confectos descripsimus.

15. Longum esset per omnes causas ire, quæ proponuntur, palpitationis, nolenti præsertim quæ alibi aut dicta, aut dicenda sunt, iterare. Nam de cordis ipsius ossibus, ulceribus, polypis erit in proximis Epistolis opportunior scribendi locus. De pericardii autem hydrope, a quo tot sunt qui palpitationem repetunt, nihil attinet ad ea addere quæ de morbo illo, & de hac ipsi modo adjuncta, alias absente, Epistola XVI. (2) sunt scripta. Præstabit igitur quasdam alias hic pericardii affectiones quæ inter palpitationis causas proferuntur, unamque potissimum quam non semel vidimus in mortuorum corporibus, considerare. Nam conclusi intra ipsum flatus, & multo minus vermes nondum se nobis obtulerunt. Quin etiamsi plures in Sectione hac Sepulchreti Observationes (3) leguntur palpitationis, tremorisve cordis a vermibus pericardii; tamen alibi certius, alibi gravius visorum in eo vermium testimonium desidero. Visorum, inquam; neque enim vel in Sepulchreto ipso desunt magnorum Virorum nomina Francisci Sylvii (4), Hartmanni (5), Ballonii (6), Hollerii (7), Riolani (8), aliorum, qui Veterum quorundam doctrinæ astipulati, vermes in pericardio, & corde ipso aliquando sine ulla dubitatione posuerunt. At si quis viderit, quæratur; Riolanus quidem ait, *de hoc morbo tractavisse Salium*; sed hoc ipsum, ubi tractaverit, minime dicit. Redeamus igitur ad Observatores oportet. Prima ex indicatis Observationibus (9) eximium sane Auctorem habet Lowerum. Sed si attente legas, conjectura est, non observatio. Neque enim eos vermes vel semel conspexisse se dicit: qui si, ut credebat, *sæpenumero* cor arroderent; non ipse modo, sed & alii intra pericardium deprehendissent. Secundæ autem Observationis (10) vermen si forte qui viderint, aut quo in Principe & quando viderint, quæris; ne ipse quidem Observationis Scriptor hæc videtur scivisse. Tertia (11) *ex M S. Stockeri* est, qui tamen eos vermiculos a se conspectos non dicit. Ultinam denique (12) ut totam legere possimus, ad Sectionem X. rejicimur. Verum postquam ejus paginas versantes, hanc in ipsa esse VII. Observationis §. 1. agnovimus; neque eam prorsus intelligere ob typographi oscitantiam, neque ob ejusdem incuriam in eo possumus invenire ex quo descripta esse dicitur, Zacuti *lib. ij. prax. admir. cap. CX.* est enim lib. I. cap. CXXXIX. In hoc autem ait Zacutus, vermem fuisse *mortuum*, *nigrum*, *cimicis magni forma*: quemadmodum in proximo capite describit *anguiculum* in corde altero. Quorum hunc sicuti ex descriptione ipsa polyposam concretionem fuisse, intelliges, anguiformem; ita aliquid ejusmodi quod nigrum magnumque cimicem referret intimo ventriculi cordis parieti adhærentem, mecum facile suspicaberis præsertim postquam alias alibi (13) examinaveris hujus generis observationes. Nec vero hæc dico, quod nullum unquam inter pericardii membranas esse posse ver-

(1) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 111.
(2) Præsertim, n. 23.
(3) 19. & 25. §. 1. 2. 3.
(4) In Schol. ad §. 6. Obs. 21.
(5) Ad §. 1. Obs. 25.
(6) Ad §. 1. Obs. 27.
(7) Ad §. 1. Obs. 7. Sect. 10.
(8) Ibid. §. 3.
(9) 19. Sect. hac 8.
(10) Ibid. Obs. 25. §. 1.
(11) Ibid. §. 2.
(12) Ibid. §. 3.
(13) Epist. 24. n. 23.

miculum pertinaciter contendam, cum inter Magnæ arteriæ tunicas sæpe adeo in canibus deprehenderim (1). Sed eo dico, quod certiores legere Observationes velim priusquam illud agnoscam. Interea autem vermes qui cordi officiunt, eos esse, ajam cum Tralliano, sub ista Zacuti Observatione laudato, qui sinistrum lædunt orificium ventriculi adeo in consensum cor trahens, ut καρδία appelletur, quæ sententia pariter Sennerti fuit, sub eadem Observatione ubi illa quarta nobis erat, producta. Sic autem facillime intelliguntur quæ sub secunda, & tertia ex Hartmanno, & Hollerio adnotantur de lumbricis in palpitatione cordis quæ a vermibus est, excretis, nec curatio ipsa Loweri, quæ prima observatione producitur, si vermes revera abegit, multo aliter videtur esse explicanda.

16. Etsi vero pariter, ut dictum est, nondum mihi accidisse memini, ut pericardium aere distentum invenirem; tamen eo facilius Hollerio (2) credam gravissimo Viro, qui id se *in dissectis corporibus*, cordis palpitatione *peremptis, exploratum habuisse*, testatur, quod & ego aere turgidas cum alias caveas, tum vasa quoque sanguifera deprehendi (3), & alii, quos tibi alibi (4) laudavi, cor ipsum; ut, si cætera sinant, per me tibi liberum sit iis assentiri, qui palpitationem ab aere deducunt, non modo pericardium, ut hic in Sepulchreto Observatione XVIII. sed & cor ipsum distendente, hoc tamen intra eum modum qui Observatione XXI. (5) a Francisco Sylvio indicatus est. Dixi autem, si cætera sinant, nonnullis de causis, quas inter locum habet evolutio aeris ex viventium sanguine, haud ita facile in plerisque eorum ponenda, in quibus alioquin commodum esset palpitationem sic explicare. Quod tibi intelligere proclive erit ex iis quæ in V. Epistola (6) disputavimus. Quin id ipsum quod in ea (7) dictum est, Redio placuisse in pulsus intermissione ut plurimum repetenda a majori aliqua aeris bulla, per cor transeunte, id, inquam, ipsum quam difficile visum sit discipulo ejus Bellino, hujus edita scripta (8) demonstrant. Itaque, sicuti de vermibus modo dixi, ita de flatibus nunc dico, plerumque hos cordi molestos esse, non cum ejus, aut pericardii cavum, sed cum subjecta intestina occupant, & ventriculum. Quæ sæpe flatus distendunt adeo, ut septo Transverso, & huic incubanti cordi incommodent. Sic autem manifesto patet quod in Scholiis, ad Observationem illam additis XVIII. semel, iterum, ac tertio inculcatur, flatibus erumpentibus levari, aut solvi palpitationem: qui si caveas cordis aut pericardii, ut in ea Observatione ponitur, occuparent; viam certe per quam repente, atque affatim inde usque erumperent, non haberent.

17. Denique ad eam venio palpitationis causam quæ evidenter occurrit, nec ita raro, & in qua tantum abest, ut aqua, aer, aut quidquam aliud se inter pericardium, & cor interjiciat; pericardium adeo cordi adhæret, ut tunc deesse, nisi accurata perquisitione discernas, sæpenumero videatur, hincque deceptos dubitet Cel. Hallerus (9) post Peyerum (10), Stalpartium (11), Freindium (12), Lancisium (13), hinc, inquam deceptos fuisse illos qui humanum cor pericardio carens se vidisse, scripserunt, quos inter, præter eos qui a modo laudatis Scriptoribus nominantur, connumerandus est Antonius M. Cananus apud Hippoly-

(1) Epist. Anat. 9. n. 45.
(2) De Morb. Int. l. 1. c. 29. in Schol.
(3) Vid. ex. gr. Epist. 5. n. 19.
(4) Ibid. n. 20.
(5) §. 6.
(6) n. 25. & seqq.
(7) n. 21.
(8) De Morb. Pect. 1.
(9) Ad Prælect. Boerh. §. 132. not. *a*.
(10) Meth. Hist. Anat. c. 6. in Schol.
(11) Cent. 1. Obs. Med. Anat. 37. in Adnot.
(12) Hist. Medic. ubi de Avenzoare.
(13) De Mot. Cord. l. 1. Propos. 23. & in Schol. ad Hist.

tum Boſcum (1), & ex recentioribus Alex. Littrius (2), & Jo. Georgius Hoyerus (3). Peyerus tamen cum dubitationem illam ſuam ad hunc modum expoſuit: *opinari fas ſit, pericardium aut pulmonibus, aut ipſi cordi potius ita tunc adnatum præter naturam hæſiſſe, ut diſtinctum videri non potuerit*; alteram ſagacioribus reliquit rationem qua rem explicarent: quam rationem ſolertia, & induſtria Cl. Viri Abrahami Kaav Boerhavii (4) bono in lumine collocatam videbis. Verum pericardii non ad pulmones, ſed ad cor adhæſionem, quam & ipſe ex morbo ignoto bis vidit, & de qua ſunt a nobis hic verba facienda, hanc, inquam, adhæſionem ſive repetas ab illius aquæ defectu, ſive a glutinoſis, viſcidiſque particulis aut cum hac ſecretis, aut deſtillantibus ex ulcuſculis, quæ in pericardii, aut cordis, aut utriuſque ſuperficie innaſcantur; rem ſemper facilius intelliges, ſi cauſa adjungatur quæ pericardium ad cor apprimat, & cordis ipſius diu languidus, & exiguus motus. Cave enim, aliter accipias quæ Hermannus Boerhaavius (5), eodem ac Peyerus (6), exemplo uſus, docebat: *Quando palpebræ excoriatæ fuerunt, unius aliquando noctis quiete concreſcunt. Ita pulmo cum pleura, cor cum pericardio connaſci viſum eſt.* Neque enim pulmo, aut cor prorſus quieſcere tandiu poſſunt; ſatis eſt tamen, ſi quieſcere propemedum videantur. Sic vero ibi etiam ubi ab eodem ſcriptum eſt (7): humido, qui disjuncta ſervet, *vapore deficiente, viſum eſt cor cum pericardio connatum poſt miſeras anguſtias & palpitationes homines occidiſſe, qualem hiſtoriam Peyerus habet*, ibi, inquam, pariter cavendum eſt, ne plus quam fortaſſe voluerit, Summum Virum dixiſſe, credamus. Nam Peyerus (8) cum reſpiratione difficillima *maximam* quidem *pectoris anxietatem*, nec tamen diſerte palpitationes adnotavit, etſi pulſum *debilem* ſemper, & *parvum, tremulum aliquando, ultimiſque duobus menſibus intermittentem atque ad extremum plane myurum & formicantem* fuiſſe ſcripſit. Nec vero in cunctis quæ ſub eo Boerhaavii loco indicantur, Obſervationibus, neque in aliis pluribus, quæ ſcribenti hæc mihi ſuccurrunt, anguſtiarum ſemper, nedum, palpitationum, fit mentio: quod ex iis intelliges quæ preſſe de ſingulis continuo attingentur.

18. Quatuor ex vetuſtioribus ſunt in Sepulchreto; ſed alia alibi, Gul. Ballonii (9), Oth. Heurnii (10), & hoc ſenioris, Philib. Sarazeni (11), qui *nemini antea, quod ſciret, obſervatam* hanc pericardii ad cor adhæſionem Hildano ſignificat (12) eo quo Ballonius mortuus eſt, anno 1616. (13), cujus ſane libri non niſi undevigeſimo poſt anno prodierant. Sed A. 1578. Ballonius id noverat. Hæc enim leges inter illa quæ per ejus anni ver adnotaverat (14): *Accerſitus D. Duretus.... omnis palpitationis cardiacæ cauſam aut in oppreſſione, aut in excuſſione ponit. Illa eſt cum malum in corde ipſo eſt, aut circum cor. Ut cum nimia aqua inter pericardium crevit, aut cordi pericardium adhæreſcit.* Videri poteſt Dureto ipſi hoc cognitum. Sane ubi inter palpitationis cauſas id enumeravit Ballonius, nec a quo, nec quomodo obſervatum eſſet, indicavit. Sic enim ſcripſit (15): *Adhæſio pericardii corpori ipſius cordis, quod in duobus hydropicis obſervatum eſt.* Utcunque id eſt; hæ duæ quæ ſub Ballonii nomine proferuntur, Obſervationes, palpitationem ipſæ quidem cordis proponunt. Sed fruſtra hæc in Sarazeni, & Heur-

(1) De Facult. Anat. Lect. 4.
(2) Hiſt. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1712. Obſ. Anat. 1.
(3) Act. N. C. Tom. 5. Obſ. 68.
(4) Nov. Comment. Imp. Sc. Acad. Petropol. Tom. 1. Obſ. Anat. 4.
(5) Prælect. in Inſtit. §. 709.
(6) Schol. cit.
(7) Prælect. §. 182.
(8) c. 6. cit.
(9) Sect. hac 8. Obſ. 20.
(10) Sect. 1. Obſ. 74.
(11) Ibid. Obſ. 81.
(12) Vid. Hildan. Cent. 4. Obſ. 32.
(13) Vid. Ballon. Vitam.
(14) Epidem. l. 2.
(15) L. 1. Conſil. Med. 109.

nii, quantum ex Sepulchreto apparet, Observationibus perquiretur. Difficilem uterque adnotant respirationem; Sarazenus, ut in re ipsi nova, alia insuper, quæ ab uno Meckrenio (1) casu fortasse confirmata esse, video; sed de angustiis, pulsibus, palpitatione nihil. Sic etiam; ut ad Recentiores qui pericardium viderunt cordi adhærens, transeamus, & Meckrenii (2) Observationem, in qua nullum tamen de palpitatione, aut pulsus intermissione verbum, ob adjunctum cordis vulnus prætermittamus; Lowerus (3) etsi quæ mala præcesserunt, diligenter conscripsit, & in iis *ad motum quemvis anhelationem*, pulsum *parvum & intermittentem*, dolorem *cum insigni gravamine præcordia infestantem*, & *crebras lipothymias*; de palpitatione tamen ne verbum quidem interjecit. Peyerus autem (4) de iis quæ antecesserant duas, secum a Wepfero communicatas, dissectiones, aliud non indicat, nisi *præcordiorum anxietatem* in altero dumtaxat ægro, qui *nunquam nisi pronus in genua provolutus, & cubitis suffultus, dormire, imo respirare valuit.* Stalpartius vero (5) ne illam quidem; tantum *continuam lentamque febrem*, ac *tussim* qua ejiciebatur *plurimum sanguinis.* Sed Malpighius (6) nihil omnino memorat eorum quæ Landinum afflixerunt. Ad Sepulchretum autem ut redeam, eaque hic colligam quæ facile possunt quærentes fugere, cum sint extra hanc Sectionem per alias atque alias dispersa; nec Garnerus (7), nec Helvigius (8), prægressorum malorum quidquam nominant, præter mammam exulceratam, & hydropem, cum adnatum pericardium cor aut exiguum admodum, & in se contractum, aut consueto duplo majus complecteretur. Hiarnius (9) præter spirandi difficultatem, & alia nonnulla, ad immanem ventris tumorem ferme spectantia, vix *aliqualis cordis inquietudinis* facit mentionem. Plura quidem de malis diuturnis, & huc attinentibus, sed nec pauciora de viscerum noxis habet Stegmannus (10), qui palpitationem cordis, pulsus inæqualitatem, & dyspnœam a pueritia usque perpetuam narrans, ad cartilagineam quandam excrescentiam juxta auriculam cordis sinistram, ad copiam pinguedinis cor obducentem, ut non parum ejus augeret molem, ad aliaque, non modo ad pericardii adhæsionem, refert, idque sapienter, præsertim cum hæc per fibrosos dumtaxat nexus fieret, eosque ad pinguedinem quæ mediam operiebat cordis regionem, pertinentes. Sed ubique, & undique, ut cæteræ fere omnes, de quibus nihil excipiam, adhæsio fuit a Genevensibus Medicis (11), in Juvene adnotata, cui *familiaris* erat cordis palpitatio. Contra, ab Hottingero (12) non hæc, sed anhelatio in muliere animadversa est, in qua pericardium corii instar crassum factum, & durum, cordi affixum deprehendit. Littrius (13) in duobus nihil habuit quod memoraret; nam uterque ex vulnere mortuus, alter femoris, cum alioquin bene, inquit, valeret; alter nescio cujus partis, sed intra horæ quadrantem, & hic quoque, tametsi id in utroque mirabile est, non male habuisse antea videtur. Quin etiam Ruyschius (14) ubi cor ostendit *connatum pericardio, idque a prægressa inflammatione harum partium, unde æger intolerabili dolore fuit correptus circa pectoris anteriora, non sine febre continua*, neque alia addit, & quæ dicit, ea an ad tempus inflammationis referat, an ad illud quod consecutum est, cum pericardium annexum jam erat,

---

(1) Obs. Med. Chir. c. 35.
(2) Ibid.
(3) Tract. de Corde, c. 2.
(4) Schol. cit. supra, ad n. 17.
(5) Cent. 1. Obs. rar. 37.
(6) De Struct. Glandul.
(7) L. 4. S. 2. Obs. 7. §. 1.
(8) L. 3. S. 21. Obs. 21. in Addit.
(9) S. ead. Obs. 36.
(10) L. 2. S. 1. Obs. 32. in Addit.
(11) L. 3. S. 10. Obs. 3. in Addit.
(12) Eph. N. C. Dec. 3. A. 10. Obs. 231.
(13) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1701. & 1706.
(14) Thes. Anat. 6. n. 36. not. 1.

haud satis liquet. Contra autem apud Dionisium (1) præter alia, & in his spirandi difficultatem, & pulsus vehementiam, atque frequentiam, violenta ac assidua cordis palpitatio adnotata est. Violentissima pariter hæc memoratur in ultima de sex illis Angelicis Observationibus, de quibus superius (2) mentio fuit. Sed quartæ adjecta, quæ Cl. Cheseldeni est, nihil nisi hydropem, ac maciem commemorat. Sic etiam Lancisius in duorum quos describit (3), neutro, cum cætera, & in hisce præcordiorum contractiones & oppressiones, ac lipothymias diligenter describeret, palpitationem nominavit, imo in primo (4) vel pulsus *ut plurimum* fuisse *æquales*, admonuit. Verum a Vieussenio (5) assidua, cum levi pectoris oppressione, cordis palpitatio animadversa est: quæ *violenta* saltem *juxta finem morbi* a Freindio (6) fuit adnotata, cum *pulsu* tunc *perpetuo incitato, sæpius etiam inæquali & intermittente*. Sed Cantius (7) qui inter horum utrumque scripsit, historiam morbi quo extinctus erat homo, ab ipso dissectus, ignorabat. Abrahamus autem Vaterus cum in Programmate quodam (8) suam in cadavere aniculæ Observationem proponens, morbos qui prægressi fuerant, omisisset; in Osteogenia (9) denique de eadem, ut videtur, fœmina verba faciens, non palpitationem, sed asthma vehemens, cachexiam, œdema pedum, & lumborum inflammationem memoravit; ut neque in viro (10), in quo præter anxietates, & oppressiones cordis, quod hujus cum pericardio concretioni responderet, nihil fuit. Nec in nauta, de quo Cl. Laubius (11), quamvis pericardium cum parvulo corde, & diaphragmate firmissime concretum, duritie cartilagineum, crassitudine pollicem æquaret, quidquam fuerat præter asthma gravissimum, quod huc referres, nisi & seri ingens copia quo venter, & thorax opplebantur, & vomicæ non paucæ pulmonum vasis majoribus accumbentes, aliaque illud facere potuissent. Pariter Cl. Daniel Hoffmannus (12) cum tot mala accurate describat, quibus puella, cujus anatomen profert, fuerat conflictata, neque inter ea recenset palpitationem, & diserte adnotat, *nunquam* pulsum deprehensum *vel inæqualem, vel intermittentem* fuisse. Celeberrimi autem Viri Heisteri (13) Observationem cum Littrianis illis de quibus paulo ante dictum est, procul dubio comparabis, quippe in juvene habitam non modo non valetudinario, sed cum æqualibus *in caupona largiter* compotante donec repente quasi ebrius e scamno caderet, moxque ibi moreretur. Et vero Doctus Vir Jo. Guil. Agricola (14) pericardium cum corde pene toto concretum post thoracis inflammationem (post quam non solum Ruyschius (15), sed Hottingerus (16), aliique etiam viderant) accurate describens, palpitationem cordis celerrimam ad finem usque vitæ commemorat, non omittit tamen cordis mire auctam magnitudinem, ejusque thalamorum, & auricularum, & venæ Cavæ capacitatem, plenosque tuberculis pulmones. Quin etiam cum ter alias eandem viderit concretionem (17), & semel quidem ubi pulmones labe carebant; nullum de palpitatione verbum habet; sed tantum suspicatur; in malignis quibusdam fe-

---

(1) Descript. d'une oreill. du cœur.
(2) n. 9. & 10.
(3) De Subit. Mort. l. 2. Obs. Phys. Med. 4. & de Mot Cord Prop. 23.
(4) In Schol. ad cit. Obs. §. 10.
(5) Traité du cœur, ch. 1.
(6) Ubi cit. supra, ad n. 17.
(7) Impet. Anat. Tab. 4.
(8) Post Obs. rariss. calculos.
(9) Thesi 20.
(10) Differt. de calcul. in vesica fell. generat. Thes. 9.
(11) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 20.
(12) Ibid. Obs. 2.
(13) Obs. Med. Miscell. 4.
(14) Commerc. Litter. A. 1735. Hebd. 8. post n. 4.
(15) Supra cit.
(16) Ibid.
(17) Commerc. Litt. A. 1736. Hebd. 41. in fine.

bribus summam inde esse debilitatem, lipothymias, & syncopes repetendas. Porro neque Præcl. Plancus (1), qui ex graviore sterni ictu pericardii ad cor adhæsionem sæpenumero animadvertit, hanc propter eandem causam in hydropico proponens, palpitationem memoravit. Quæ etsi fuisset; dubium tamen esset, ab adhæsione illa, an ab osseo annulo deduceres quo ima sinistri cordis ventriculi pars cingebatur, non secus atque in Observatione quam pridem legeris, Cl. Jo. Sebast. Albrechti (2) dubitaveris, utrum cordis non sine dolore palpitationem, & periodicum asthma corruptis pulmonibus, adnato posterius ad primam divisionem arteriæ Asperæ non exiguo tumori, cordis magnitudini duplo majori, cui vasa quidem omnia ex eo prodeuntia, aut ipsum adeuntia, & dexter ventriculus, sed neque sinister, neque auriculæ respondebant, utrum his, inquam, omnibus, an potius uni pericardii connexioni per validiores brevesque fibras cum plana cordis facie ex majori hujus parte, & ad apicem usque ipsum, tribueres. Cel. quoque Hallerus (3) cohæsionem *non integram* vidit, *quæ freni instar coercebat extremum* cordis *mucronem*; sed de quibus homo quereretur, non addidit. In alio autem quem hæreditaria palpitatio vexaverat, passim quidem pericardium conspexit adnatum cordi, sed per scirrhos, & tot præterea, tamque gravia in illo eodem corde animadvertit, quemadmodum supra (4) dictum est, ut cui potissimum palpitationem adscribas, minime liceat conjicere. In duobus pariter Præstantissimus Kaavius cor, & pericardium connexa invenit, in altero per filamenta quorum longissima extensum æquabant digitum, in altero arctius, præsertim qua cor diaphragmati incumbebat; sed neutrius qui morbus fuisset, scire potuit, sicut initio est indicatum (5). De tribus tamen viris quorum primum Egregius Chirurgus Fayus (6), alterum Medicus Doctissimus Pasta (7), tertium Hieronymus Queye tunc Medicinæ studiosus (8) priusquam decem de quibus novissime dixi, inciderentur cadavera, dissecuere, primus diuturna, & vehementi cordis palpitatione, cui pulsus quoque respondebant; alter sæpe illa, spirandique difficultate, præsertim a corporis, aut animi motu, laborabat, cum pulsu inæquali semper, & intermittente; postremus palpitationi insolitæ, & subitaneis, sed momentariis pulsus intermissionibus, crebrisque, sed levibus, lipothymiis obnoxius vixerat. Hi omnes propter pericardium, ferme crassius, cordi adhærens, quæ alia hujus, aut viciniæ habuerint, aut non habuerint vitia, mox indicabitur.

19. Jam enim si ex hisce omnibus, quæ mihi, dum has Litteras scriberem, occurrere, & relegi potuerunt, Observationibus quinque, & quadraginta (9), primum sex illas seponas, quæ nobis quid malorum præcessisset, non indicant, deinde quatuor & viginti detrahas, in quibus nulla fit de palpitatione mentio; quindecim, haud amplius restabunt, in quibus fit, Ballonii nimirum duæ, Hiarnii, Stegmanni, Genevensium, Dionisii, Anglorum, Vieussenii, Freindii, Agricolæ, Albrechti, Halleri, Fayi, Pastæ, & Queye, singulorum singulæ. Verum has ipsas si, postrema excepta, ante perlegas, & quot præter naturam, & qualia simul cum pericardii adhæsione in singulis propemodum reperta sint, videas; multum dubitabis, num hæc adhæsio, an vitium quodpiam aliud, palpitationis causa fuerit. Nam; ut polypos qui in quarta, octava, nona, decima leguntur, prætereas, quos in eadem octava non præteribat Michelot-

(1) Epist de Monstr.
(2) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 21.
(3) Ad Prælect. Boerh. §. 182. not. *m.*
(4) n. 12.
(5) n. 17.
(6) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1735. Obs. Anat. 8.
(7) Epist. de Cord. Polyp. n. 13.
(8) Dissert. de Syncopa, c. 3. Prop. 1. n. 1.
(9) Vid. alias Epist. 24. n. 3. in fine.

tus

tus (1), recte alioquin admonens, cavendum esse, ubi plura simul vitia deprehenduntur, ne sine certa ratione unum aliquod potissimum pro morbi causa proponatur: utque aquam pariter minime attendas, quæ in Observatione decima tertia, & decima quarta certe, fortasse & in duabus illis quæ ex Ballonio sunt, thoracem opplebat, sed potius pro ipsius diuturnæ palpitationis, ejusve causarum effectu habeas; in plerisque earum quindecim de quibus loquimur, Observationum alia invenies quæ multo magis te morentur. Namque; ut de iis nihil dicamus, quas cum proferremus, ista indicavimus; in octava pulmones erant imbuti adeo serosis succis, ut thoracis cavum omnino implerent: in nona pericardii, cordi adhærentis, pars scatebat minutis abscessibus inflammationi successerant: in sexta, septima, decima tertia, decima quarta, auricula alias dextera, alias sinistra; aut sinister ipse ventriculus incredibilem prope in modum erant dilatata. Mitto cætera, ut in plerisque harum quatuor, ossa aut in arteriæ Magnæ initio, aut in pericardio, aut in tota articula dextera; aut cum sinistræ immani illa dilatatione conjunctam angustiam & parvitatem adjecti ventriculi, ut in decima quarta, aut denique innatum pericardio ipsi qua costas respiciebat, tumorem ovum modicum æquantem, & concreto sanguine plenum, ut in decima tertia. Quo de uno tumore ut aliquid dicam; nam de cæteris ferme omnibus alibi dixi, & in parte, ut de ejusmodi quoque tumoribus (2), dicturus sum; vide, quæso, pauca illa quæ in extremo libro I. de Aneurismatibus (3) sibi inter scribendum, ut fit, memoriæ causa adnotaverat Lancisius: *Adverte hic de signis agere, quibus distinguitur Aneurysma cordis a pericardii tumore. Vidimus enim quemdam inauratorem, qui cum viveret, cordis palpitatione, & spiritus angustiis laborabat, quique palam Aneurysmate certe tentatus credebatur; is post varias sanguinis missiones a quibus alleviari videbatur, repente obiit. In cujus postea cadavere prægrandis abscessus, qui disruptus liquorem meliceroidem effudit: occupabat autem pericardii basim; unam inter, alteramque tunicam.* Hinc certe intelligis, posse aliquando vel unum per se tumorem pericardii, palpitationis causam esse.

20. Quæ cum ita sint; vides profecto, in proposita questione, an pericardii ad cor adhæsio hujus palpitationem excitet, multo pluris esse faciendas Observationes illas per quas in cadaveribus nihil aliud vitii, præter eam adhæsionem, deprehensum est. Cujus generis inter omnes quæ supra (4) indicatæ sunt, quinque potissimum occurrunt, idest Sarazeni, Loweri, Genevensium, Heisteri, Queye. Et palpitationis quidem mentio fit in tertia, itemque in ultima. Sed in hac, ut in prima quoque, minime apparet, quomodo reliqua se habuerint viscera, & vasa: quorum vitia quædam posse interdum palpitationis esse causas, & ratio, & quæ subinde his Litteris scripsi, satis indicant. Lowerus autem, & Heisterus cum in cæterarum cadaverum suorum partium examine, ut ex utriusque descriptione patet, diligentes fuerunt; tum siquid illæ haberent vitii, facile præ cæteris, quippe in Re Anatomica præstantes, uterque poterant internoscere. Num vero eorum, aut Sarazeni Observationes palpitatio præcesserit, ex iis quæ, singulas memorans, cum fide retuli, cognosces. Sed ne forte credas, pericardium ipsis aut non undique, aut laxius cordi adhærens occurrisse; Heisterus certe fuisse, ait, *arctissime cum corde undique concretum, ita ut sine laceratione nullo modo inde separari potuerit*, Lowerus autem, *cordi toti ubique adeo arcte accrevisse, ut digitis non nisi ægre ab illo separari potuerit.* insuper fuisse *crassum, opacum, & velut callosum:* quod addo, ne forte si in plerisque earum Observationum, in quibus palpitationem fuisse, dixi, pericardium craf-

(1) Comment. Bonon. Sc. Acad. Tom. 1. in Opusc.

(2) Infra, n. 23.

(3) Propos. 5. in ipso fine.

(4) n. 18.

ſum, durumque legeris; hinc illam potius, quam ab adhæſione, repetendam eſſe, ſuſpiceris; quanquam Heurnius, Peyerus, Hottingerus, Laubius, Hoffmannus, qui craſſum, durum, cartilagineum, carnoſum viderunt, palpitationem, ut ſupra (1) dixi, non adnotarunt.

21. Quæres hic facile (quando ad paucas adeo Obſervationes redimus) in quibus Valſalva, & ego pericardium vidimus cordi adhærens, in iis fuerit, an non fuerit palpitatio? Quod ad illum attinet; cum ter viderit, ſemel in puero quo de alibi (2) ſcribetur, iterum autem, ac tertio in viris duobus, de quibus proxima ſuperiore Epiſtola (3) ſcriptum eſt; de puero quidem nihil adnotavit aliud, niſi macie confectum interiiſſe: in viris autem cum plura, & varia animadvertit; fruſtra ea releges, ut de palpitatione, & de peculiaribus pulſuum vitiis quidquam reperias: & tamen pericardium non modo undique cordi in his omnibus adhærebat, ſed in eorum altero, cui pectoris anguſtia fuerat (quam ſiquis malit, referre alio, poteſt) erat præterea alibi craſſiſſimum, alibi etiam cartilagineum. Ego vero ſepties inveni cordi adhærens, & quidem undique. Cujuſmodi hiſtoriarum quatuor ad te alias deſcriptas miſi, Stabularii (4), Piſcatoris (5), Lanionis (6), & telarum lanearum Tonſoris (7): in quorum nullo an cor palpitaſſet, neque an fuiſſent præcordiorum anguſtiæ, & pulſuum vitia, ſcire potuimus; nec mirum, cum Lanio eſſet ſtultus, reliqui autem alius alia cauſa repentino morbo ſublati: quanquam in Tonſore magnum, & vicinum cordi aneuryſma rem dubiam reddidiſſet, præſertim cum pericardium non per ſe cordi eſſet annexum, ſed per mucoſam materiam. At in Piſcatore tamen, & Stabulario, quorum utrique non ſecus ac Lanioni, per ſe adhærebat, & in primo quidem arcte adeo, ut ſine cordis laceratione avelli non poſſet, haud facile credo, magna fuiſſe thoracis incommoda, cum primus paulo ante mortem ferendo piſcatus labori par eſſet. Stabularius autem ante ultimam apoplexiam ter in Noſocomium exceptus, nunquam de palpitatione queſtus eſſet, imo in ea ob quam perpaucis omnino ante menſibus ibi cubuerat, thoracis inflammatione, præter ſolitam in eo morbo duritiem, ac frequentiam pulſuum, nullum in his vitium habuiſſet, quemadmodum ab iis qui curaverant, Medicis recente etiam tum rei memoria certior ſum factus. Nec tamen negaverim, poſtea, ob eamque ipſam, ut Henningerum, Ruyſchium, Agricolam adnotaſſe, dixi (8) inflammationem, pericardii adhæſionem incipere, & ſic fortaſſe quæ antea cordis, & pulſuum mala non erant, exiſtere potuiſſe. Reliquas autem tres meas Obſervationes, uno in viro, & duabus in fœminis habitas, in aliis ad quas magis attinent, Epiſtolis (9) leges: videbiſque, in una dumtaxat intermittentem pulſuum, & palpitationem, hanc autem facile ab arctiſſima pericardii adhæſione non modo ad cor univerſum, ejuſque auriculam dexteram, ſed ultra baſim cordis ad Magna etiam vaſa, cum hoc communicantia.

22. Quid ergo eſt, inquis, quod Lowerus (10), Vieuſſenius (11), Michelottus (12) non modo ſpirandi difficultatem, ſed & pulſus intermiſſionem primus, cordis vero etiam oppreſſionem tertius, & palpitationem ſequi debere, docuerunt, poſita pericardii, duri præſertim, ad cor adhæſione? Nonne ob hanc pericardium contractius factum, annexum ſibi a natura diaphragma ſurſum retractum

(1) n. 18.
(2) Epiſt. 49. n. 4.
(3) n. 4. & 10.
(4) Epiſt. 4. n. 19.
(5) V. n. 19.
(6) VIII. n. 6.
(7) XVIII. n. 25.
(8) Supra, n. 19.
(9) XXIV. n. 11. XXX. n. 7. XXXV. n. 12.
(10) (11) (12) Locis indicatis ſupra, ad n. 18. & 19.

ſervat, ejuſque cum ſpiritus ducitur depreſſionem minus facilem reddit, idque eo magis quo pericardium ipſum durius eſt? Nonne deſcendens tamen tunc diaphragma, pericardium ſecum rapiendo efficit, ut tunc magis a pericardio cor conſtringatur, & ſic multo difficilius hujus cavearum expanſio fiat, unde oppreſſio, pulſus intermiſſio, & palpitatio conſequantur?

Ego vero etſi de his tribus effectibus facilius fortaſſe rationem video, cur priores duo, quam cur tertius quoque contingat; tamen quid pro tertio pariter dici poſſit, non ignoro. Sed ubi frequentior, ut vidimus, experientia refragatur, ſupervacuum eſſe duco, ut rationibus examinandis immoremur. An potius antea conſiderandum eſt, num revera in iis omnibus Obſervationibus palpitatio defuerit, in quibus non eſt nominata? Alii enim per incuriam omittere, alii non animadvertere potuerunt, neque hi ob negligentiam tantum, verum etiam propter eam cauſam quæ ad Obſervationem quandam (1) in Sectione VIII. hac Sepulchreti in hunc modum adnotata eſt: *Contingit aliquando præſentibus cauſis, palpitationem cordis non accidere, quia longo tempore ægri decubuerunt, atque ob quietem tranquille ſanguis curſum ſuum peragit. Experientia enim cognitum eſt, cachecticis cor, ſi quieti degant, raro palpitare: a qualicunque vero motu, maxime in acclivium aſcenſu, vehementer concuti.* Sic inferius ad alteram Obſervationem (2) adſcriptum eſt: *Arduum eſt palpitationem cordis per conſenſum partium inferiorum inductam, ab idiopathica diſcernere: ſæpe enim contingit, ut quanquam cor intra ſe cauſam contineat, per periodos tamen redeat affectus, ut cum ſerum, pericardio incluſum, orgaſmo cietur, aut flatus accedunt.* Quæ etſi magna ex parte accipienda ſunt, & alio quoque non inutiliter transferenda, nequando organicum eſſe morbum, ob hanc unam cauſam negemus, quod ſua perpetuo non edat indicia; tamen num propter hæc quæ dicta ſunt modo, aliave ejuſcemodi ſatis infirmari credes vim omnium Obſervationum, in quibus ſine ulla palpitationis mentione adhæſionem pericardii ad cor propoſitam fuiſſe, oſtendimus? præſertim cum aliæ accedant Obſervationes diligentis, & cauti Viri Albertini (3), qui in illius adhæſionis ſignis, ſiqua forte eſſent, perquirendis tantum abeſt ut palpitationem memoraverit, contrarium potius, ſi attente omnia penſitemus quæ in eam rem ſcribit, animadvertit, motus videlicet cordis a pericardio tunc cohiberi per ſe quidem, ac reprimi, ut a nobis minime percipiantur, &, ſi nonnunquam percipiantur, ab alio eſſe vitio, ut puta auctæ ſimul magnitudinis cordis, & quanquam hujus, & pulſuum perturbati motus, ut in Loweri hiſtoria (4), quaſi polypus ſubeſſet, accedant, tamen *manu ad cordis locum appoſita, motum magis ſentiri a Medico, cum polypus ſubeſt, quam in illa adhæſione.*

23. Dum hos relego Albertini locos, ex quibus intelligi licet, ſæpe ipſum vidiſſe hanc qua de loquimur, pericardii adhæſionem, duo inſuper animadverto; alterum, ſæpius eandem Bartolettum quoque obſervaviſſe, cujus libris me in præſentia carere, minus tibi mirandum eſt, quam ſemper caruiſſe Bonetum, ut Auctorum Index oſtendit quibus in Sepulcreto uſus eſt; alterum, in Principe Viro, in cujus pericardio tumorem invenit Albertinus *ſanguineum*, qui *a dextris cordis ſecundum totam ejus longitudinem extendebatur*, ſigna anteceſſiſſe quæ *de organico varicoſi generis vitio fidem facere videbantur*: hæc autem ſupra eſſe, dixerat, cum pulſatio nulla eſt, aut *fere inſenſibilis.* Lanciſius autem, ut ex ejus Obſervatione conſtat, quam ſuperius (5) retuli, a pericardii tumore palpitationem cordis animadvertit, & a multo etiam minori Zacutus, qui ter morbum hunc ſe vidiſſe, affirmavit, in proxima ſuperiore Sepulchreti Sectione VII. (6); a te

(1) 16. in Schol.
(2) 31. in Schol
(3) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom. 1. in Opuſc.
(4) Vid. ſupra, n. 18.
(5) n. 19. in fin.
(6) Obſ. 110.

legendus, non libro qui ibi citatur, II. ſed I. ut intelligas in Scholio, quod ipſum quoque ex Zacuto eſt, locum in quo hic curationem qualemcunque propoſuit. Quid ergo eſt? An humor varius, qui tumore continebatur, ut citrinus apud Zacutum, & meliceroides apud Lanciſium, alter ac ſanguineus apud Albertinum, irritando, palpitationem ciebat? An alia in aliis tumoris ſedes ejus varietatis cauſa fuit? Erat enim illa apud Lanciſium pericardii baſis, apud Albertinum autem pericardii latus, idque dexterum; nam Zacutus quænam eſſet, reticuit. Magni autem illud diſcrimen momenti eſſe poteſt, ſi forte a tumore qui ſit in baſi, major alterutra prematur, & coarctetur arteria, atque ita exituro e corde ſanguini obex ponatur, unde palpitatio; quod a tumore qui pericardii latus occupet, minus videtur timendum. Nec vero ajas, de quindecim illis Obſervationibus (1) in quibus palpitatio memoratur, decimam tertiam tumorem proponere, natura, & ſede ejus perſimilem qui ab Albertino conſpectus eſt. Tumor enim in illa decima tertia Obſervatione addebatur ad dilatationem magnam ſiniſtri ventriculi, & ad oſſeum Aortæ initium: & nos præterea conjecturas, quæ multis præſertim Obſervationibus non ſint innixæ, non ut ſequaris indicamus, ſed ut alias, atque alias, quandocunque liceat, Obſervationes nactus, cum his compares, & tunc denique probes, aut abjicias. Quod ſi forte accideret, ut conjecturam iſtam ultimam confirmares; tunc quæri etiam poſſet, an ex pericardii adhæſione cor palpitet, quando pericardium non cordis ſolum, ſed & arteriis, ab hoc prodeuntibus, ita affigatur, ut eas conſtringendo; viam coarctet ſanguini e corde erupturo, quemadmodum coarctabat fortaſſe in Obſervatione illa noſtra (2) quam cordis præceſſerat palpitatio. Cujus hoc noſtrum cauſarum examen non eo ſpectare, credito, ut ullam earum omnino rejicias, ſed ut aliam aliter, alibique agentem, cum aliaque conjunctam, aut ſejunctam, alias palpitationem efficere, alias non efficere, mecum agnoſcas, & de ſingulis ferme non plus dicas quam quod in ipſo initio Sectionis hujus, Scholiographi, vel potius Hollerii verbis in Sepulchreto ſcriptum leges: *Excitari poteſt cordis palpitatio a tuberculo, abſceſſu*, aliiſque ejuſcemodi. Longe enim aliud eſt *excitari poſſe*, ac neceſſario excitari. Quorum hoc, non illud, nobis minus cum vero conſentire in re propoſita viſum eſt.

24. Te ſæpius miratum eſſe, non dubito, hanc Epiſtolam relegentem, quod nuſquam me niti animadverteris obſervationibus, doctrina auctoritate Eximii Archiatri Senacii, quaſi de Palpitatione Cordis nihil ſcripſiſſet, aut longe alia ipſi, ac mihi ſententia eſſet. Ille vero de ea tot ſcripſit, & ego quæ his Litteris comprehenſa ad te miſeram, cum illis fere inveni adeo conſentientia, ut præſtare cenſuerim hic ſemel, ſed paulo fuſius, de ipſo dicere, quam centies obiter nominare. Si totum igitur, quod de hac cordis affectione conſcripſit caput (3), & quæ alibi quoque attigit, non curſim, ſed attento, ut par eſt, animo perlegeris? primum quæ de cauſis palpitationis doceat tum generatim, tum ſpeciatim, animadvertes. Et generatim quidem ab irritatione cordis ejus palpitationem deducit; ſpeciatim vero ab rebus irritationem facientibus, aut irritationis cauſam præbentibus. Quarum rerum alias extra cor, alias in corde ipſo eſſe, oſtendit. In his vitia cordis ponit, atque explicat unde irritatio naſcatur, ſive ſanguinis egreſſui obex, ſive ingreſſui opponatur, cum ſive cordis caveæ ſint dilatatæ, ſive conſtrictæ: qua occaſione egreſſum ſanguinis minus liberum ab auricularum dilatatione deducit, ut quarum, ſanguine diſtentarum, moles adſitos arteriarum comprimat truncos, quod eo facilius credes, ſi carneam modicam *excreſcentiam* inter illos in cordis baſi a Garnerio (4) repertam, memineris, ipſos com-

(1) Supra, n. 19.
(2) Supra, n. 21. in fin.
(3) Traité du cœur, l. 4. ch. 11.
(4) Sect. hac 8. Sepulch. Obſ. 23.

primendo, perpetuam fecisse palpitationem. Ad ingressus autem simul, & egressus sanguinis impedimentum quomodo faciant valvulæ, auriculis subjectæ, si induratæ, & agglutinatæ parietibus cordis sint, ut ipse in quodam viro deprehendit, alibi (1) explicavit. Alibi quoque (2) egregie docuit, illiusmodi impedimentum immerito sæpius tribui polyposis in corde concretionibus, præsertim cum certæ, evidentesque in valvulis, & auriculis, vasisve majoribus causæ occurrant palpitationis, in quo Vieussenius, & Langelottus peccarunt. Tum ad causas quæ extra cor sunt, ut nervos referat, videbis, sive in cerebro, sive alibi irritatos, & vel absque nervis, ad compressa pulmonum vasa: quæ dum præclare, ut solet, pertractat, admonere non omittit: quam caute incusare hanc causam oporteat, ut quam solam palpitatio sæpe non sequatur. Porro; ut alia bene multa, eaque perutilia invitus prætereum, de quibus ipsi ex instituto agendum fuit, & in iis, ut incepi, subsistam, de quibus scribendi occasionem habui, præsertim vero ad pericardium spectantibus, quomodo ex hujus hydrope accidat palpitatio, ostendit: de ambiguis autem sive illius tumorum indiciis, sive non ita certis ejus vermium observationibus, alio loco (3) prudenter disserit: ubi (4) etiam exempla deficientis pericardii infirmat, cordi autem adhærentis sua quoque multiplici observatione confirmat: qualis autem adhæsio, & ad quas cordis sedes, palpitationis causa, aut impedimentum sit, docet (5): nec reticet, quam cautos esse oporteat, ubi simul causæ aliæ sunt, & præsertim graviores, ne adhæsioni temere palpitationem adscribamus, & generatim admonet, ubi simul causæ sunt plures, peculiares singularum effectus internoscere non licere; imo tunc universas efficere quædam posse, quæ singulæ nequaquam possent. Præclara illa quoque sunt (6): quarum causarum, morborumve ambigua, & obscura sunt signa, assiduis perquisitionibus esse a Medicis operam dandam, ut aliquando illustrentur: quod etsi consequi non potuerint, eum interea fructum capturos, ut in pronunciando, curandoque cautiores sint, Physicamque adjuvent, in qua, historia morborum omnium, quibus homines obnoxii sunt, quamvis non nisi post obitum pateant aliqui, ipsa per se digna est quæ minime ignoretur. At si, velut in pluribus palpitationis causis feliciter contigit, accidat denique, ut satis internoscantur; quanta inde utilitas ad prædicendum existat, quanta ad curandum, nihil, mihi crede: ostendere clarius potest, quam quidquid post causarum examen hic Summus Archiater, ratione, & experientia fretus, partite, & copiose in multo majori parte subjicit indicati capitis de Cordis Palpitatione. Quo perlecto, haud amplius miraberis, in tanta auxiliorum copia quæ Veteres nobis adversus illam reliquerunt, tot passim occurrere, quorum alia aliis repugnent evidentissime. Cum enim palpitationis causæ tam variæ sint, & quædam adeo inter se adversæ; variis quoque singulæ, adversisque remediis nonnullæ oppugnentur, necesse est. Causis igitur in suum quaque ordinem digestis, ex confuso illo quasi chao, singula, ut vere ait, remedia in suum quodque locum per se, ut ita dicamus, se ipsa distribuunt. Verum hæc satis non ad justam recte scriptis laudem reddendam; sed ad tuum perlegendi desiderium incitandum. Vale.

(1) ch. 9. n. 5.
(2) ch. 10. n. 10.
(3) ch. 5. n. 2. & 3.
(4) n. 4.
(5) Vid. etiam, ch. 9. in fin.
(6) ch. 5. n. 1.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XXIV.

Sermo fit de Pulsibus præter naturam.

SI de omni pulsuum vitio sermonem instituere his Litteris vellem; infinitum laborem, inutilemque susciperem. Quotus enim quisque morbus ingruit paulo gravior, in quo non aliquid pulsus peccent? aut in quo per anatomen liceat veram hujus rei causam ostendere? Satis erit igitur majora quædam pulsuum vitia, eoque Medici cogitationem, & Anatomici perquisitionem ad se peculiariter trahentia, diligentius attendere, facto initio a maximo omnium: quod mihi quidem videtur in ea pulsuum exilitate ac debilitate consistere, ut cum amplius non percipiantur, æger asphyxia teneri dicatur, sive jam esse sine pulsu. Quo Valsalvæ nostri Observatio spectat, ad hunc modum se habens.

2. VIR annos natus quinquaginta, cum multis antea diebus a peripneumonia liber evasisset; rursus in thoracis incidit morbum. Nam præterquam quod de siti, & inani tussi querebatur, in sinistrum latus cubare non poterat. Quotiescunque enim hoc tentabat, paulatim se id latus versus convertendo; quo magis convertere se pergebat, eo magis sentiebat, imminere animi defectionem: quam ut vitaret, ad supinum, aut ad oppositum redibat situm. An febricitaret, ex pulsu conjicere non licebat, quippe qui minime percipiebatur. MORTUI pericardium inventum est valde dilatatum, materiaque purulenta, multo diluta sero, oppletum. Cor vestiens membrana valde erat crassefacta. Ex hac ad pericardium duæ solidæ, & firmæ productiones ferebantur, singulæ cylindri forma, crassi, & brevis ligamenti instar, cor valide ad pericardium annectentis. Altera prope auriculam dexteram enata, secundum horizontem in pericardii anterius latus pergebat; altera autem ab ipso cordis mucrone in mucronem pericardii, tensa adeo, ut non posset ille systoles tempore basim versus accedere, nisi pericardium secum traheret, & quod consequitur, diaphragma.

3. Secundum hanc quidem Valsalvæ animadversionem proclive tibi videbitur hujus asphyxiæ causam intelligere, corde videlicet sic alligato, ut in extrudendo, sanguinem, vix levissime suo fungi officio posset. Causam quoque assequi te, credes, imminentis animi defectionis ex tentata conversione thoracis in latus sinistrum, nimirum quia plurima quæ pericardium distendebat, materia, tunc hujus mucronem gravabat maxime, eoque resistentias augebat cordi se contracturo, ut nullo jam modo suum exequi valeret munus. Veruntamen esse aliqua fortasse possint, quæ tibi obstant rem ad illum modum intellecturo. Mitto ea quæ a Valsalva ipso accepisse, memini, de vinculo inter pericardium ducto, & cordis latus in eo, cui varius decubitus varium pulsum efficiebat: & quæ de tremore cordis apud Albertinum (1) legeris, si ii concitatius se moverent, in quibus *tenui membraneo vinculo laxe cordi alligatum pericardium* invenit: & quæ in Sepulchreto (2) de pulsus inæqualitate in viro, cui *pericardium mediæ cordis regioni, & quidem adiposæ ejus substantiæ*, ut superioribus etiam litteris dixi, *per fibrosos nexus adhærescebat*. Has enim alligationes omnes fuisse, diceres, laxiores, quam ut cordis motum impedire adeo possent, ut fieret asphyxia, præsertim cum ad ejus mucronem non attinerent. Sed quid ad Præcl. Halleri (3) Ob-

(1) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom. 1. in Opusc.

(2) L. 2. Sect. 1. in Addit. Obs. 32.

(3) Differt. de Vasis cord. propr. not. ultima.

ſervationem dices, qui *cor cum pericardio carneis fibris ex mucrone adſcendentibus conatum* vidit *ſine ullo, quantum novit, hominis incommodo?* Certe ſi aſphyxia laboraſſet, ignorari non potuiſſet. Num hanc quoque dices alligationem laxam fuiſſe, quam alibi (1); de eadem enim videtur loqui; *freni inſtar coercuiſſe* dixit *extremum mucronem?* Fac tamen fuiſſe laxam. Num laxa erat in tot illis Obſervationibus quæ ſuperiore ſunt Epiſtola (2) commemoratæ? In illis certe arcte pericardium ipſum non mucroni modo, ſed cordi univerſo adnatum erat: nec tamen ulla eſt in qua aſphyxia fuerit vel extremo tempore animadverſa. Quin etiam cum tres aliæ extent Clariſſimorum Virorum Joannis Fantoni (3), Benedicti Gullmanni (4), & ejuſdem quem merito laudabam modo, Alberti Halleri (5), quæ neſcio quomodo me fugerint illam Epiſtolam recenſentem; in prima nihil niſi *cor convulſive motum*, in tertia ne hoc quidem, in ſecunda palpitatio cordis, inæqualitas pulſus, aſthma, aliaque diligenter, ſed non aſphyxia, memorantur: quamvis ſiniſter cordis ventriculus intus, extraque eſſet cartilagineæ firmitudinis; & pericardium tamen, in hac carnoſum, in prima cartilagineum, *undique cordi valide, arctiſſime, adcurate & pertinaciter*, ut in tertia quoque, annexum erat. Quid ergo reſpondendum eſt? Vide, an hoc forte: Valſalvam præter illam alligationem, inveniſſe membranam cordis extimam multo craſſiorem factam, pericardium autem oppletum ſeroſa materia, & purulenta. Craſſitudo enim illius membranæ faciebat fortaſſe, ne cor ſatis expandere ſe poſſet, & cum paucum propterea admitteret ſanguinem, neque modica hujus copia mox in arterias extruſa, nec vi qua extruderet, ipſas dilatare ſatis valeret, cohibitum ſcilicet ab alligatione, & præterea a materia illa, ut ſeroſa erat, laxatum, ut purulenta autem, peſſime effectum, ſive hæc ex pulmonibus in peripneumoniæ declinatione translata huc fuerat, ſive peripneumonia habuerat etiam pericardii, & membranæ cordis inflammationem conjunctam: quorum utrum credibilius ſit, propter eorum quæ tunc ægrum afflixerant, & quæ in mortui pulmonibus apparuerit, ignorationem, haud liquet. Verum eſt quidem, utriuſque, aut alterius illarum membranarum inflammationem exceptam fuiſſe non ſemel ab utriuſque inter ſe coalitu ſecundum Ruyſchii, & Freindii Obſervationes, ſuperioribus Litteris (6) commemoratas. Sed verum eſt quoque, ſerum craſſis, & quæ facile concreſcere poſſint, particulis fœtum, ſæpe intra pericardium exprimi, eorum præſertim qui laborant peripneumonia, ſicuti ad te ſcripſimus alias (7). Ex ejuſmodi autem concretionibus, ſi tenues, disjectæque cordi adhæreant, poſſe effici inſtar pilorum; ſi conſtipatæ autem in unum aut plures quaſi faſces inter cor, & pericardium ducantur, fieri poſſe craſſa vincula illud ad hoc alligantia, alterum quidem ab Riolano (8) indicatum, utrumque autem per obſervationes a Weitbrechto (9) confirmatum eſt. Nam Riolanus hoc tantum ſcripſerat: *ſi aqua pericardii craſſa & viſcida fuerit; ejus craſſamentum in pilos convertitur. Unde cor piloſum in quibuſdam obſervatum fuit.* Eo tamen magis inclinat animus, cum præter pus, & craſſam factam membranam, cordis, firmitudinem attendo vinculi a Valſalva deprehenſi, ut prima hoc potius ratione ſuſpicer, quam altera productum fuiſſe, nempe coalitu, neque illo arctiſſimo, qui ad mucronem tantum contigerit.

4. Cæterum ſi piloſi cordis injecta mentio te forte cupidum ſciendi facit, an quidquid de ejus inventis pilis ab Hiſtoricis, itemque a Medicis proditum eſt,

(1) Ad Boerh. Prælect. §. 182. not. *m*.
(2) n. 17. & ſeqq.
(3) Anat. corp. hum. Diſſ. 11.
(4) Act. N. C. Tom. 1. Obſ. 4.
(5) Opuſc. Pathol. Obſ. 49.
(6) n. 18. & 19.
(7) Epiſt. 20. n. 37.
(8) Anthropogr. l. 3. c. 7.
(9) Comment. Acad. Sc. Imp. Petropol. Tom. 6.

censeam ad eundem modum esse explicandum, ad quem paulo ante indicabam; sic habeas velim, dubia mihi, neque unam ob causam, videri pleraque ejus observationis antiquissima exempla. Nam quod in Aristomene Messenio Valerius (1) scripserat ab Atheniensibus repertum esse, id factum Plinius (2) postea tradidit ab Lacedemoniis, Pausanias autem (3) Aristomenem, non captivum inter crudeles hostium manus, sed liberum, & ab utrisque longe dissitum, cum ad Generum apud Rhodios transiisset, *ex morbo obiisse*. Quod vero in exciso Leonidæ corde a Xerxe conspectum narrat Plutarchus (4), Aristidem qui de rebus Persicis scripsit, secutus; a barbaro quidem, & in imico Rege id fieri potuit; sed in viro ad extremum usque fortissime pugnante non satis veri simile est, cor morbidi quidquam habuisse. Idemque a me dici, credito, de Lysandro, qui exercitum ducens, sub Haliarti mœnibus *in pugna cecidit* (5). Potuerat sane ab interfectoribus Thebanis, & Atheniensibus, qui ipsum vehementer oderant, mortui corpus discerpi. Sed hoc factum neque Pausanias, neque Lysandri Vita Plutarchus, qui redditum Lacædemoniis corpus scripsit, ullo modo indicant. Unus, quod sciam, memorat in Lysandro, & in cane Alexandri Eustathius apud Cælium Rodiginum (6), ex Græcis addentem in Hermogene quoque Rhetoricæ artis Scriptore. Sed ut canem illum dissecari potuisse, fateor; sic rhetorem hunc non facile crediderim, quippe mortuum iis temporibus quibus hominum corpora dissecare fas non erat, & ob eam in quam ex acerrimo juvenili ingenio diuturnam inciderat mentis hebetudinem (7) omnium potius miseratione, quam ullius hostili odio, & rabie dignum; a qua, ut superiores illi potuerant, credi possit ipse pariter post mortem tractatus. Intelligis, cur in plerisque antiquis exemplis dubitem, verearque, ne homines tanto ea facilius crediderint, quia cum Homerus ut prudentiam significaret, quemadmodum putat Eustathius (8), *densum pilis cor* dicere visus sit, & præterea Nonnus (9) ut Sabinorum audaciam exprimeret, iis *cor densis vestitum pilis* tribuerit; eximiam quandam sive prudentiam, sive calliditatem, sive audaciam existimaverint, sine piloso corde facile esse non potuisse, præsertim quando; ut ad minus vetusta exempla transeam; ejusmodi cor in tribus latronibus, scelere, & audacia nobilibus inventum esse, legerunt apud Muretum (10), Benivenium (11), & Amatum Lusitanum (12). Qui in eo quem confectum a se dicit, cujusmodi fuerint pili, non indicat: ut neque Scultetus Noribergensis (13), qui in audacissimo pariter Juvene, in Theatro hoc nostro Anatomico A. 1650. dissecto cor *undequaque pilosum* fuisse, scribit: nec denique Lanzonus (14), qui in plebejo, ab se inciso, cor *undique pilis refertum* invenit. Quem tamen cum peripneumonicum fuisse, appareat, proclive est conjicere, non pilos, sed viscidas concretiones habuisse, quæ pericardium, cum a corde removeretur, sequentes, sua tenuitate, & albedine incanos pilos repræsentarent. An vero eidem conjecturæ sit locus in qui cæteris modo sunt memorati, non facile dixerim: quamvis in latronibus, quippe diu in teterrimo carcere macerari solitis, ut socios indicent, & facinora omnia confiteantur, cachexiam liceat, hincque non paucum; eumque crassum fortasse, & viscidum pericardii humorem suspicari. Nec quia Juvenis in hoc Theatro dissectus, ex accepto vulnere continuo obierat, ideo, quod ad cor, & pericardium attinet optime,

(1) Fact. ac Dict. Memorabil. l. 1. c. ult.
(2) Natur. Hist l. 11. c. 37.
(3) De tota Græcia, l. 4.
(4) In Parallel.
(5) Vid. Pausan. Oper. cit. l. 3. & l. 9.
(6) Lect. Antiq. l. 4. c. 16.
(7) Ibid. l. 21. c. 6.
(8) Ibid. l. 4 cit. c. 16.
(9) Apud Muret. Var. Lect. l. 12. c. 10.
(10) Ibid.
(11) De abdit. Morb. &c. Caus. c. 83.
(12) Cent. 6. Curat. Med. 65.
(13) Trichias. admir.
(14) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. Obs. 122.

cum

cum viveret, ſe habuiſſe, exiſtimabis, poſtquam legeris (1) *per plures annos de ardore cordis* eſſe *conqueſtum*. Quod ſi præterea animadverteris, neque Antonium Molinettum, neque Petrum de Marchettis, neque Dominicum filium, qui Parenti manus adjutrices præbebat, neque horum omnium Amicum Joannem Rhodium, qui tot hic habitas paulo rariores Obſervationes collegit, nullam, quod meminerim, hujus de qua dico & cujus alii eorum ob injunctum munus, alii ob aſſiduam in Theatro frequentiam non conſcii eſſe non potuiſſent, nullam, inquam, hujus feciſſe mentionem, ne ibi quidem ubi Antonius, aut Dominicus de pilis poſtea, & de corde ſcripſerunt; ſi hæc igitur animadverteris; facile opinaberis, qui primo aſpectu viſi eſſent pili, eos accuratius dein examinatos, longe aliud fuiſſe compertos. Quin ubi ordo, & genus Juvenis illius venit in mentem, quorum utrumque in Theatrum inferri, & publice diſſecari prohibebat; confictum ab aliquod hunc caſum, & Sculteto alibi narratum crederem, niſi ex libris meæ hujus Inclytæ Nationis Germanicæ appareret, totum illud biennium, in quod is annus cadit 1650. hic ipſum fuiſſe, ſtudiorum videlicet cauſa, quod ſemper Germani fecerant, nec poſtea facere quoad cunctis integrum fuit intermiſerunt. Qui aliter putant, ſi eos inſpicere potuiſſent libros; vidiſſent utique ſervatam eam conſuetudinem; ut innumeros, qui minus ſunt noti, prætercam; a Philippo Jacobo Sachſio, Jacobo Pancratio Brunone, Chriſtiano Mentzelio, Paulo de Sorbait, Jo. Sigiſmundo Elſholtio, Eraſmo Bartholino, Michaele Lyſero, Henrico a Moinichen, Jo. Daniele Majori, Marco Mappo, Gabriele Claudero, Henrico Meibomio, Michaele Ettmüllero, Jo. Nicolao Pechlino, Georgio Abr. Mercklino, Paulo Hermanno, Luca Schrockio filio, Carolo Raygero, Davide von der Becke, Gothofredo Schulzio, Jo. Frabricio, Jacobo Barnero, Jo. Mauricio Hoffmanno, Jo. Caſparo Sparr, Ferdinando Carolo Weinhart, Vito Riedlino, Franciſco Stockamero, Jo. Adamo Limprechto, Jo. Guilelmo Pauli, Jo. Georgio Wolckamero, Michaele Friderico Lochnero, Jo. Sigiſmundo Henningero, Georgio Dethardingio, & Jo. Adamo Genſelio, qui etiam, ut ſuperiorum non pauci, Doctor eſt hic creatus A. 1702. Satis autem mihi eſt; ne forte juniorum quenquam invitus prætercam; te ab anno illo 1650. per inſequentium annorum ſeriem ad initia uſque ſæculi hujus perduxiſſe, ut facile intelligas, num circa medium ſæculi ſuperioris tanta in Italia facta ſit rerum mutatio, ut Exteri ad Italos venire medicorum ſtudiorum gratia magis, magiſque intermiſerint, hac inter cæteras, ratione permoti, quod in Italia toto eo ſæculo adhuc ſequerentur Galeni theorias; quaſi vero Thomas Cornelius, Leonardus de Capua, Marcellus Malpighius, Jo. Alphonſus Borellus, Franciſcus Regius, Laurentius Bellinus, Lucas Tozzius, Bernadinus Ramazzinus, & alii apud noſtrates, exteroſque celeberrimi, aut Galeni aſſeclæ fuiſſent, aut non poſt medium ſuperioris ſæculi ſua doctrina, ſuiſque ſcriptis Italiam ornaviſſent. Quo etiam tempore neque Carolum Fracaſſatum, neque Franciſcum Spoletum, nec Jo. Baptiſtam Scaramuccium, nec ipſum denique Pompejum Saccum in Galeni verba juraſſe, eorum lucubrationes, oſtendunt, ut Dominici quoque Guglielmini, & Georgii Baglivi; nam utriuſque horum jam ante finem illius ſæculi quædam prodierant. Et quando me nihil, niſi veri amor, in hunc ſermonem deduxit; ſine, hoc quoque admoneam, quod pariter ad hiſtoriam ſpectat litterariam ejuſdem ſæculi, ut ſicubi legas, catalogum Profeſſorum Patavinorum ab anno 1611. ad 1694. haberi in Act. Erudit. quæ Lipſiæ eduntur, Tomo I. (2) animadvertas, non alios in catalogo illo nominari, niſi qui Artes docebant eo A. 1682. ideoque nomina deeſſe Galilæi, Sanctorii, Caſſerii, Spigelii, Veslingii, Petri de Marchettis, Antonii Molinetti, Proſperi Alpini, Jo. Prævotii, Sertorii Urſati;

(1) Trichiaſ. cit.

(2) pag. 375.

ut alios, nec paucos, omittam illustres Viros qui intra illud plus octoginta annorum spatium Gymnasii hujus nostri famam auxerunt.

Sed ad Scultetum ut redeam; etsi neque ex ejus, neque ex illorum quos ante ipsum indicavi, scriptis sat liquet, verine unquam pili, an pilorum similitudo intra pericardium reperta sit; non tamen facile negaverim, fieri posse, ut quemadmodum ipse intra Duram cerebri meningem fasciculum reperi capillorum (1), alii autem alios alibi pilos, atque adeo intra dexterum canini cordis (2) ventriculum (an illuc cum sanguine ex purulentis, in quibus erant, partibus invectos?) sic, inquam, fieri posse, non negaverim, ut aliquis nonnunquam cor revera pilosum aut invenerit, aut inveniat: quod si accidat, summa in examinando, comparandoque cum veris pilis diligentia Observatori commendanda est. Sic autem assensum hac in re sustinuisse, tanto magis gaudebam, cum hæc relegerem; quod Illustris Archiater Senacius (3), ubi agit de pilosi cordis observationibus, ipse quoque haud aliter sentiendum existimat.

Sed ab longiori quam initio putaveram, & non una tamen causa haud inutili, ne dicam mihi necessaria, digressione ad institutum revertamur.

5. In Valsalvæ schedis nullam aliam, præter eam quæ proposita est (4), Observationem invenio quæ ad pulsus attineat peculiariter; cum multæ sint alioquin simul ad hos quidem, sed magis ad alia pertinentes, ut tibi propterea alibi aut descripserim, aut sim descripturus. Quapropter huc meas addam, quæ ipsæ erunt non ita, multæ: nec mirari debes; nam in IX. quæ huc spectat, Sepulchreti Sectione cum Observationes proferantur quadraginta quinque; primum septem delendæ sunt, quippe repetitæ, ut facile intelliges, VIII. cum XXVII; XII. cum XLIII; XIII. cum XXXIX; XIV. cum XLIV; XVI. cum XXI; XX. cum XXXI; & XXXVIII. cum XLI. conferendo: ex reliquis autem diserte admonet ipse Bonetus, esse viginti quatuor ad alios titulos tanto magis pertinentes, ut sub ipsis fusius exhibitæ sint: itaque de quadraginta quinque redimus ad quatuordecim. Verum, utcunque id est, accipito libenti animo quas dare possum, & primum hanc, quæ & ipsa attinet ad asphyxiam.

6. SENEX jam tres menses ex quo crus fregerat, in hoc cubabat Nosocomio, levi quadam, sed pertinaci, febre detentus, cum præter expectationem repente animadversum est, sine pulsibus esse hominem, cui ne intermittere quidem consuessent, & qui nihil pejus quam soleret, eo ipso tempore se habere; asseverabat. Quod ut confirmaret; protinus se erexit, & in lectulo consedit. Tamen, neque ita multo post, reapse est mortuus. CAPUT cum cervicibus, & plerisque visceribus a me diligenter persectum est, ut studiosæ Juventuti oportuno eo tempore; erat enim sub initium Decembris A. 1730; multa demonstrarem quæ non sunt hujus loci. Quæ vero præter naturam aut erant, aut videri poterant, huc redeunt. Cum ex vertebrarum tubo, dum ab infimis cervicum vertebris reliquæ disjungerentur, nihil aquæ prodiisset; non pauca ex cranii cavo, dum circum secaretur, defluxit. Non pauca etiam fuit in Lateralibus ventriculis. Substantia tamen cerebri non modo non laxa, sed omnium quæ mihi se obtulerint, fortasse durissima: nec pallida erant sanguifera vasa; imo atro sanguine referta pleraque, Sinus præsertim. In duabus illis arteriis quæ prope superiorem faciem Callosi corporis inter utrumque hemisphærium ducuntur, aereæ inerant bullæ: & tamen frigida erat tempestas, vix tertius a morte dies, & ne minimum quidem indicium putredinis. Carotidis arteriæ dexteræ, qua e Receptaculo existebat, non parva parietum portio erat crassior facta, & naturæ inter ligamen-

(1) Epist. Anat. 20. n. 58.

(2) Act. Erud. Lips. M. Maj. An. 1684. pag. 215.

(3) Traité du cœur, l. 4. ch. 9. n. 1. & seqq.

(4) n. 2.

tum, & cartilaginem mediæ, facie tamen intima etiamtum membranea: cujusmodi vitium in aliis quoque majoribus cerebri arteriis jam inchoatum visum est. Extra cranium autem multo gravius erat. Namque in altero colli latere, ad ipsam Carotidis divisionem ossea non modica lamella inter ejus tunicas inerat: ejusdemque truncus totus erat plurimum dilatatus, cum justus esset in Carotide altera latitudinis modus. Thoracis tamen viscera, & Magna vasa cum perlustrarem, nusquam dilatationes animadverti: quamvis Aorta prope valvulas indicia ostenderet futuri ossis, eaque alibi etiam; quin mediocrem laminam haberet osseam sub intima tunica, qua, Subclavia sinistra emissa, descendere jam incipiebat. Polyposæ autem concretiones obtinebant passim cordis ventriculos, præsertim dexterum, & Magna vasa, in quorum uno fuit quædam earum albida, atque ita compacta, ut distrahenti valde resisteret. Ventris viscera nihil habuerunt vitii, si renem alterum excipias, qui sub ipsa propria tunica cellulam continebat, fabæ mediocris capacem, seri plenam. Ne hoc quidem omittam, ad latera Seminalis carunculæ granula quasi *tabacci* occurrisse: in pendula autem urethra vix unum fuisse, eumque tenuem ex omnibus a me inventis Canaliculis. Atque ut magis intelligas, me nihil eorum quæ in hoc corpore ab naturæ consuetudine vel leviter recedere viderentur, neglexisse; hoc etiam accipe, ex gyro propemodum toto helicis auricularum, pilos huic homini pependisse longos adeo, ac confertos, ut μύσταξ raro occurrat qui posset cum iis cirris comparari.

7. Videndum est tibi, velisne brevem hanc asphyxiam ab aqua deducere, intra cranium repente effusa, quæ cum minus cerebro, quippe hic durissimo, nocere posset, cerebellum ita compresserit, ut imminuto spirituum in cor influxu, non posset hoc sanguinem nisi debili primum, & insensibili impulsu, mox vero, cum mors videlicet ingruit, nullo prorsus in arterias immittere. Sic etiam relegens Epistolam ad te nostram XIV. (1), videbis, puerum cujus cerebelli partem pus vitiaverat, pulsibus complures dies omnino caruisse. Quod si forte minus tibi placeat hac, quæ nec mihi perplacet, aut ejuscemodi ratione alia rem explicare, quam ad concretiones istas polyposas referre; plures quidem habebis, quibus auctoribus id facias; sed recte, an secus facias, erit tibi diligenter etiam atque etiam considerandum. Scilicet ne quidem non fugit, potuisse te in Sepulchreto legere Observationes duas asphyxiæ, alteram (2) in Viro per diem integrum, alteram (3) in Virgine per viginti quatuor horas, utramque istiusmodi concretiones in corde repertas describentem; & posse ad eas addi ex aliis antea editis, quamvis in eo Opere prætermissis, Sebastiani Pissinii (4) unam in nobili Matrona Clara Spada habitam, quæ cum sine pulsibus fuisset *ad quadragesimum diem, & ultra*, corpora istius generis in utroque exhibuit cordis ventriculo: quin etiam; ne a Sepulchreto discedamus; cordis Magna vasa concreto sanguine fuisse repleta in Viro *diutius* asphyxia laborante (5), in altero autem qui ad eundem modum *quatuor ante mortem mensibus* affectus fuerat, *nullam aliam* deprehensam esse asphyxiæ tam diuturnæ *causam* præter decem, aut duodecim grumos sanguinis crassi, nigri, concreti in Aorta prope cor (6). Verum ne disquiram, num in his omnibus Observationibus nulla præterea fuerit causa, & præsertim in hac ultima, quæ ut non uno in loco Sepulchreti (7) fusius proponitur, a te poterit melius inspici, aut in illa quam pertinere ad Virginem dixi, cui fuisse cor multo amplissimum, animadvertes; infra (8) erit opportunus admonendi locus, quid faciendum antea sit,

(1) n. 3.
(2) Sect. hac 9. Obs. 4.
(3) In ipso fine, Sect. 8.
(4) Epist. de Polypo Cordis.
(5) Sect. hac 9. Obs. 45.
(6) Ibid Obs. 7.
(7) Ex. gr. l. 2. S. 3. Obs. 22. §. 2.
(8) n. 30.

quam concretionum polyposarum observationibus sine facili erroris periculo nitamur. Interea vero illius tibi Juvenis veniat in mentem, quem in extrema Epistola XXI. (1) sine pulsibus descripsi, corde autem non minus quam in ea Virgine, amplificato; sed tamen sine ulla sanguinis concretione. Cujus fibræ cordis cum essent summa laxitate, dubium esse potest, an hæc magis, quam cordis amplitudo, asphyxiam fecerit: quanquam ab utraque conjuncta factam fuisse, non videtur dubitandum. Sic etiam memineris, Epistola XVIII. (2) propositam fuisse mulierem corde illam quidem amplificato, sed cujus frequentis asphyxiæ causam satis posse intelligi, non credidimus, nisi addita convulsione. Nam etsi quotiescunque asthmate, ut videbatur, convulsivo prehensa, in Nosocomium ventitabat, pulsus percipi non poterant; credibilius est tamen, in paroxysmis dumtaxat non secus ac haud raro solent hystericæ, quam sexennium illud totum continenter pulsibus caruisse. Qui enim continenter carent, tandiu posse vivere non videntur (etsi Riolanus (3) vel multo diutius vidisse se, dicat; sed *cum summa*, quæ hic non erat; *virium imbecillitate*) nisi forte id sit ab arteriis, quas Medici tangere consueverunt, aut exilibus, aut non suo loco positis, aut certa aliqua ratione impeditis: quorum nihil in ea muliere deprehensum est. Exiles autem sunt, quibus in plures divisæ, aut quibus Ulnares crassissimæ obtigerunt: non suo loco positæ, cum profundius locantur, ubi per anatomen a Cl. Torrès (4) in fœmina repertæ sunt, quæ, dum viveret, illis carere videbatur, aut cum per radii dorsum feruntur; hac enim ivisse crediderim in Starkmannio (5), cui non solita in sede, verum inter pollicem, indicemque saliebant. Impediri autem non una ratione posse, mox indicabitur.

8. Exempla alia illiusmodi naturalis asphyxiæ sive utroque in carpo, sive in alterutro, in Sepulchreto (6) adnotata habes; ut minime opus sit quæ mihi in exercenda medicina, occurrerunt, narrare. Simul habes, qua ratione cavendum sit, ne utrumlibet istius asphyxiæ genus nobis imponat: quanquam secundum non nisi eos fallere Medicos potest, qui alterutro dumtaxat contrectato carpo, pronunciant, quod Minadoum (7) fecisse, miror; quanto enim magis terrere videtur pulsus alter, tanto minus alterius omittenda exploratio est: & si uterque absit, tentandæ aliæ arteriæ sunt, Temporales videlicet, ac Carotides, & denique etiam, cum licet, quæ ad inguina saliunt, Crurales; neque enim usque adeo verum est, *non minorem* quam harum, *evidentiam, & magnitudinem* esse Carotidum, quas tamen ob minus a corde intervallum, non me fugit, peculiari esse in re hac attentione dignas. Est etiam utrumque asphyxiæ genus aliquando ab impedimento adventitio ambarum, aut singularum arteriarum quas in carpis tangere consuevimus: nec talia in Sepulchreto (8) desunt exempla. Ad eaque illud pertinet quod Lancisius (9) indicat, & nos vidimus, *in Marchione Paulutio*. Scilicet designat eundem Generosissimum Virum, cujus de morbo, & dissectione pleraque alias (10) ad te scripsimus: quibus hoc quoque addere pro certo potes, in carpo sinistro pulsum percipi non potuisse. Num vero id ex eo fuerit, quod polyposum corpus ferme implebat sinistram arteriam Subclaviam, qua ratione consimilis etiam Observatio, in nobili alio Viro postea habita, explicata est, an aliunde repeti potuerit; cum absens, aneurysma quod

---

(1) n. 49.
(2) n. 34. & 35.
(3) Encheir. Anat. l. 5. c. 46.
(4) Differt. de Corde inverso.
(5) Eph. N. C. Cent. 10. Obs. 42.
(6) In Schol. ad Obs. 1. Sect. hujus, & ad Obs. 10.
(7) Ibid.
(8) In Schol. ad cit. Obs. 1.
(9) De Aneur. l. 2. Propos. 38.
(10) Epist. 17. n. 26. & 27.

ad curvaturam Aortæ erat, ipse non examinaverim, in medio relinquo. Memini certe cujusdam Harveii (1) Observationis, quam in Sepulchreto non invenio, nempe in quo *aneurysma* deprehensum est *in dextra parte juguli, prope descensum arteriæ subclaviæ in axillas, ab ipsius arteriæ exesione prognatum, . . . in illo pulsum ejusdem brachii exilem admodum* fuisse, *eo quod*, inquit, *major sanguinis portio & influxus in tumorem divertebatur.* Unde vero in multo breviore morbo, peripneumonia, factum dicemus, ut ille de quo est Sectionis hujus Observatio XXX. *haberet pulsus in dextra manu fere abolitos?* an unde Observationis auctor ait, Saxonia, *quod durior majorque in dextero pulmone esset inflammatio?* Si inde fuit; num propterea fuit quod ab ejusmodi pulmone proxima dextera comprimeretur arteria Subclavia? At si hoc ponimus; continuo nobis videndum est, cur in paribus, quæ certe non raræ sunt, summi pulmonis alterutrius inflammationibus non parem pulsus ejusdem lateris abolitionem deprehendamus. Omnino autem multo facilius pulmonum vomicam asphyxiæ infantis causam a Spindlero (2) per anatomen detectam fuisse, credam, quam a pulmonis sinistri vitio, quod ut ab se prædictum ex pulsu: ita quoque inventum celebris Professor olim ajebat, pulsum in sinistro pariter carpo humillimum infirmissimumque esse factum agnoscam.

9. Sed ut has singulorum, aut brachii etiam utriusque sive a natura, sive a morbo provenientes asphyxias omittamus, itemque illas quæ in arteriis omnibus, quascunque tangere possunt Medici, circa lethalium morborum finem haud raro etiam ad biduum, aut plures dies occurrunt nihil habentes admirationis, quippe cum summa conjunctæ deficientium virium omnium dejectione, & sensuum hebetudine; magna certe difficultas est in cæteris illis, de quibus supra dictum est, asphyxiis. Ægri enim externis, internisque sensibus satis vigent, loquuntur commode, se de latere in latus convertunt (3), quin prompte se erigunt aliqui (4), & quod noster vidit Ramazzinus (5), juvenis quidam Hebræus, cui ad quatuor dies *nullibi arteriæ micabant, adeo robustus erat & ad motum expeditus, ut etiam ipsa die, qua e vivorum statione decessit, e lectulo surrexerit, & suas vestes induerit.* Fuerat is quidem eo quatriduo totus gelidus, nec urinæ quidquam reddiderat. Sed perfrigerationes, & ischuriæ renales erant alioquin illis in ægrotis *satis frequentes* (6): neutrasque, nisi forte circa asphyxiæ finem, in plerisque historiis adnotatas memini; certe in Cive illo meo, quem in Adversariis (7) commemoravi, perfrigerationes ultima tandem nocte accesserunt, tuncque urinas jam nigrescentes quidem; non suppressas; vidi. Jam pone quam malueris asphyxiæ causam ex iis quæ solent, & quæ supra (8) memoratæ sunt: quæro, cur cessante arteriarum motu, non continuo, ut in syncope, cessent motus, & functiones partium cæterarum? Dices, quod & ipse agnosco, in asphyxia non modo cor non quiescere; nam & Pissinius (9) in Clara Spada fatetur, *manu sinistræ thoracis parti admota, subobscurum quendam cordis motum apparuisse*; verum ne arterias quidem, majores præsertim, & interiores, sed tantummodo leviter micare. Non tamen perspicue ostendas, qui fiat, ut in tanta motus sanguinis imminutione, ea possint ægri quæ paulo ante proposita sunt, nec pallor, frigus, hebetudo, loquendi, edendi, & se movendi impotentia in eo quem vidi ipse, continuo accesserint: imo potentia in nonnullis restet, ut postquam *vixerint ad plures dies omnino gelidi*, rursus, ut Ramazzinus (10) obser-

(1) De mot. cord. Exerc. 1. c. 3.
(2) Vid. Act. Lips. A. 1691. M. Januar.
(3) Supra, n. 2.
(4) n. 6.
(5) Constit. Epid. A. 1692. & seqq. n. 23.
(6) Ibid. n. 53.
(7) II. Animad. 44.
(8) n. 3. 4. & 7.
(9) Vid. supra, n. 7.
(10) Constit. cit. n. 33.

vavit, *excalefiat*; quin etiam ut postquam sex dierum spatio pulsu caruerint, optime convalescant, quemadmodum ex Bartholino in Adversariis (1) memoravi. Sed hæc tu, & posteri fortasse videritis; mihi necdum hac in re plus liquere, quam ibi (2) scripserim, ingenue fateor. Hic fortasse dices, multo difficilius intelligi posse, quomodo in iis vita servetur, qui sub aquis diutius mersi, mortuis simillimi educuntur. In asphyxia enim respirationem, & quod consequitur, interiorem saltem quandam circulationem sanguinis perstare, quæ in illis simul cum respiratione omnino intercipiatur, necesse est propterea, quia sine aere alterne pulmonum vasa explicante, ex his nihil sanguinis transire in sinistrum cordis ventriculum potest, quo nihil in arterias extrudente, circulatio prorsus nulla est. Quis vero neget, hæc quoque esse, intellectu difficilia? Sed tamen ii mortuorum similes jacent: asphyxia autem correpti ea præstare pergunt quæ diximus, ut valentes homines solent, non modo ut viventes: idque ipsum est quod potissimum admirabamur. Olim fortasse obscura hac in re luminis aliquid existet, si mulieris quæ Lutetiæ Parisiorum adhuc forsan vivit (3), cadaver, qua par est, & qua ibi solet, diligentia perlustrabitur: quanquam illius asphyxia ab ortu usque est, & si cujusmodi sit corporis calore, & colore, & menstruis purgationibus, & valetudine, itemque si prolis unicæ maciem, parvitatemque spectemus, paulo minus videbitur esse mirandum, quod nulla usquam arteriæ ullius, ipsiusque cordis pulsatio ne post vehementissimas quidem exercitationes, aut in febrium, quibus sæpe obnoxia est, maximo calore percepta sit.

10. Proxima est Asphyxiæ summa pulsuum exilitas cum debilitate conjuncta, a natura interdum, sæpius a morbo. A natura esse; censui in muliere exercitata, & robusta, quam angina vehemens urgebat: itaque ab iis pulsibus minime absterritus sum adolescens quo minus tantum sanguinis detrahi juberem, quantum morbus flagitabat. Me vero non esse deceptum, servata mulier comprobavit, in qua postea, cum optime valeret, eosdem illos pulsus deprehendi, & ab arteriarum quæ proxime cuti subsunt, naturali exilitate deduxi. A morbo autem cum hi fuerunt, in aliis aliud accidit, ut invenirem, velut eæ quæ sequuntur, ex parte monstrabunt historiæ: ex parte, inquam; nam quæ, exempli causa, summam exhibent fibrarum cordis laxitatem; eæ ad te alias aut missæ sunt (4), aut mittentur (5).

11. Viro annos nato ad quadraginta sub cute quæ latus alterum occipitis vestit, tumor increverat, quem talpam, & testudinem vocant. Hic cum in abscessum degenerasset, hominem tandem sustulit. Nullæ unquam fuerant de thorace querelæ, nulla difficultas respirationis. Pulsus nec ita frequentes, nec rari, neque intermittentes, neque ulla unquam ratione inæquales, in eo dumtaxat peccaverant, quod essent debiles, & perexiles. Quæ omnia mihi diligenter sciscitanti asseveravit qui eum sæpissime inviserat, Medicus, cum forte in Gymnasio adesset, dum hominis thorax incideretur, & hujus viscera me perlustrante, ipse quoque spectaret. Pulmones undique cum pleura cohærebant, laxi, & fœtidissimi. Cor quoque, & ejus auriculæ, quamvis hæ aliquanto minus, pericardium undique habebant adnatum. Aorta qua secundum thoracis vertebras descendebat, intus magna hic illic cujusdam quasi incipientis erosionis ostendit indicia, minora autem, sed plura futuræ ossificationis. Nihil præterea vitii in thorace animadversum est. Cætera autem fere omnia, & in his Caput non tam ob fœtorem secare neglescimus, quam ob melioris, interea allati, cadaveris inci-

(1) Animad. indicata.
(2) Vid. & Animad. 42. 43.
(3) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1748.
(4) Epist. 11. n. 13. & Epist. 21. n. 49.
(5) Epist. 30. n. 15.

dendi necessitatem, ut Publicam, jam profectam, Anatomen eo anno, qui fuit 1727; absolvere possemus.

12. Nunc cranium quoque ejus vellem hominis introspexisse, si forte proximum tumori, & abscessui cerebellum aliquid haberet labis, ut cum iis conferrem quæ supra (1) de ejus in asphyxia non tam compressione indicavi, quam vitio ex pure quod ab exteriore abscessu per cranii cariem ad ipsum pervenerat, commemoravi, aut cum iis quæ in alia Epistola (2) de muliere scripsi pulsus humiles, cerebellum autem laxissimum habente: quanquam tibi fortasse causarum satis in thorace ejus de quo loquimur, Viri inventum videbitur. Sed pulmonis undique cum pleura cohæsionem ad rem nihil facere, tot alia cadavera demonstrant, de quibus vel in nostris Epistolis legeris. Ejusdem autem visceris graveolentiam satius fortasse est a sanie deducere illuc extremis diebus ex abscessu per sanguinem convecta, ne quod etiam antea peccabant pulsus, id a pulmone repetere conemur. Denique Aortæ vitium illic fuit, unde arteriæ non proveniunt carpos adeuntes. Restat igitur illa cordis universi ad pericardium adhæsio, qua factum putes, ut illud intra hoc constrictum minus expandere se posset, quam ad justam sanguinis copiam excipiendam, &, quodconsequitur, in arterias extrudendam requiritur, præsertim cum alteram alias (3) tibi sim historiam scripturus in qua post exiles pulsus & debiles pericardium inveni undique, tametsi non arctissime, cordi annexum, in superiore autem Epistola (4) Peyerum, & Lowerum commemoraverim, qui in iis quorum cordi pericardium fuit adnatum, pulsum hic *parvum*, ille *debilem* & *parvum* adnotavere. Sed vicissim oblivisci non decet, Dionisium, Freindium, Fayum, quos ibi (5) pariter laudavi, in ejusmodi casu pulsum vehementem, incitatum, & palpitationi, quæ magna erat, respondentem memorasse. Videtur igitur quidpiam aliud adjiciendum, aut non adjiciendum, ut causa in speciem eadem modo hunc, modo huic oppositum efficiat pulsum. An vero, & quid adjectum fuerit in trium quos novissime diximus, Doctorum Virorum Observationibus, ex iis poteris conjicere, quæ in ipsarum examine sunt indicata. Non unus quoque apud Illustrem Auctorem Senacium locus est, quem attente perlegens, melius possis de causis oppositorum inter se pulsuum existimare, ut ubi (6) in palpitatione indicat, qui fieri possit, ut cum vehementibus magnisque cordis pulsationibus sæpius quidem pulsationes arteriarum jungantur exiles, nec validæ; nonnunquam tamen & validæ, & magnæ: aut ubi (7), absente etiam palpitatione, docet, cur sint aliquando tum hi, tum illi arteriarum pulsus a pulmonibus repetendi: aut denique ubi (8) omnem de pulsibus doctrinam præclare explicans, quam in singulis pulsuum descriminibus consuluisse non pœnitebit, hoc de quo loquimur discrimen debilitatis, & parvitatis (9) non modo ab languidis cordis viribus, aut ab sanguinis inopia, sed etiam ab aucta resistentia arteriarum deducit, propter quam dilatanti cordis vi tanto minus cedant, quanto simul ob eandem resistentiam minus, sanguinis possunt admittere (10). Augeri autem resistentiam, docet, alias ob nimiam plenitudinem, nullum ferme ulteriori dilatationi locum, ut neque constrictioni, relinquentem; unde est, ut eo in casu a missione sanguinis & major pulsus fiat, & validior; alias autem ob arteriarum tunicas, ab nervis contractas, ut in histericis præsertim contingit, cum arterias ad tenuis filamenti modum redactas percipimus, imo & pulsus certis in

(1) n. 7.
(2) XV. n. 8.
(3) Epist. 35. n. 12.
(4) n. 17. & 18.
(5) n. 18.
(6) Traité du cœur, l. 2. ch. 11. n. 9.
(7) L. 3. ch. 8. n. 9.
(8) ch. 7.
(9) n. 7.
(10) n. 5.

partibus supprimuntur, unde (1) tunc illæ, reliquis calentibus, frigent. Hinc illud quoque intelligere te posse, credo, quomodo asphyxiæ quædam, breves interdum, nonnunquam longæ, & læthales fiant, neque in hystericis modo, sed & in aliis nonnullis, in quibus nisi forte ab nervis, unde illas repetas, non facile apparet, velut in ea Observatione quæ ab Starckio (2) proposita est. Verum ad nostras jam redeamus.

13. VIR consistentis ætatis, cujus ars erat cannabem carminare, venit ipse in Bononiense Nosocomium S. Mariæ de Morte vere A. 1705. de dolore querens in hypochondrio dextero: & sane ibi tumor, tangentis manui renitens, in jecinore esse videbatur: pulsus autem minimus erat, infirmissimus, frequentissimus, siquis alius, quem ad eam usque diem offendissem. Hora postquam eo venerat, circiter quarta stomachi, ut ipse vocabat, dolore tam acerbo prehensus est, ut ex faciei pallore, ac sudore, pulsibus quasi omnino abolitis, respiratione autem, qualis esse in moribundis solet, jam jam moriturus videretur. Evasit tamen narravitque, alias quoque consimilibus paroxysmis se fuisse correptum. Pulsus interea ad priorem, quam paulo ante descripsimus, conditionem redierant. Postridie Medicus sanguinem e brachio mitti jussit, & ea dari, & ad hepar apponi quæ plerumque in hujus tumoribus consueverunt. Paucis post diebus cum is tumor paulatim evanuisset, ecce dolor in ipsa cordis regione ægrum corripit, cum spirandi difficultate conjunctus. Sanguis iterum, sed parce mittitur: qui lente, nec multum, concrevit. Inde respiratio minus aliquanto difficilis facta est, pulsus autem pauxillulo minus malus. Hic proportione in temporibus quoque, eadem erat qua in carpis, parvitate & debilitate, vix ut ibi inveniri posset. Manum ad cor admovi: pulsabat frequentia pari, vi tamen mediocri. Eam autem pulsationem etiam multo infra cordis regionem produci, ut Seniorum alicui visum erat, etsi ipse percipere satis non potui; tamen hactenus sensi, ut præter concretiones polyposas, & copiam aquæ in pericardio, quæ eramus antea suspicati, auctæ cordis magnitudinis suspicionem addiderim. Omnino cor laborare videbatur; & Cardiaca quæ vocant, remedia ipse flagitabat æger. Tandem octava, an nona ex quo venerat, die, quæ dicta sunt, manentibus, cum excoctum pomum, quippe dejecto jam appetitu, forte comederet, ac transeuntes salutasset, mox repente, pomum adhuc in manu habens, mortuus est: quod sane, ut nosti, iis accidere, scripsit Hippocrates (3), qui *sæpe, & vehementer sine manifesta causa animo relinquuntur*. CADAVERE exterius hic illic, sed facie præsertim, livido, Adiposa autem membrana flavescente observatis, Thoracem aperuimus, & ad pericardium properavimus. Plurima in hoc fuit aqua, eaque subflava: cor autem ex magnis quæ viderim, ejusque pinguedo fœda visu. Polyposæ inerant concretiones tres ex flavescente quasi muco, sed non ita molli, compactæ, maxima quidem, in auricula dextera, in ventriculis reliquæ, ex iisque altera in Pulmonarem, altera in Magnam arteriam productæ, ut nullo omnino fuerit nostrarum suspicionum, cujus pœniteret. Cæterum sanguinis portio etiam aliqua atra, & in grumos concreta fuit; sed pars major instar aquæ diffluens: quæ dum vasa præsertim dissecaremus Pulmonaria, & magna reliqua, animadvertimus. Antea autem vascula quæ per pulmonum superficiem ducuntur, atra, neque adeo exilia, quippe sanguine distenta, intuiti eramus, visceris substantia inter illorum areas albicante, si partem superiorem utriusque pulmonis excipias: quæ nigra intus, extraque fuit, prædura insuper, & ex qua dissecta ichor undique defluebat crassiusculus, colore quem *tabacci* nostrates vocitant. Ventre denique reserato, ut quid in hypo-

(1) ch. 9. n. 6.
(2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 10. Obs. 171.
(3) S. 2. Aph. 41.

chondrio dextero dolorem, tumoremque fecisset, cognosceremus; hepar subdurum, & minimis tum albis, tum ejus quam modo dicebamus, colori particulis instar marmoris variegatum ubique deprehendimus: quod attollentes, etsi pylori, & Duodeni intestini partem quæ bilis vesiculæ attigua fuerat, flaventem conspeximus; bilis tamen, qua erat vesicula distenta, & dilatata, ipsa atramentum referebat; certe illius tunicas exterius nigrescentes, intus autem jam prorsus nigras factas spectavimus.

14. Fieri potest, ut is tunicarum color minus a bile esset, quam a vesiculæ inflammatione, quæ jam in gangrænam degenerasset: quod si fuit; habes, unde magis intelligas doloris illius causam, qui initio hypochondrium dexterum urgebat: quanquam ab ipsa dilatatæ vesiculæ distractione dolorem potes repetere, ab eademque dilatatione, quæ fortasse major tunc fuerat, aut cum flatibus in subjecto intestino conjuncta, tumorem pariter qui tunc se ostenderat. Quidquid autem vitii fuit in superiore pulmonum parte, antiquum fuisse, credes, præsertim si quæ ars hominis fuerit, & quid ex ea in alio (1) viderimus, & adnotaverimus, veniat in mentem. Itaque si polyposas concretiones illas, ut nunc consuevimus, nec injuria facere, seponas; duo hæc restabunt, plurima in pericardio aqua, & aucta cordis magnitudo, unde pulsus, quales descripti sunt, repetas, & ea quæ cor per intervalla affligebant, &, quod consequitur, respirationem turbabant. Quod ad aquam illam attinet; non tantum in Sepulchreto Observationem XVI. habes Sectionis huc pertinentis, in qua Observatione, etsi alia, & magni quidem momenti, ubi fusius proponitur (2), leges in thorace deprehensa, tamen a pericardio aqua pleno, pulsus formicans deducitur; sed & in Epistola ad te nostra XVI. plura invenies quæ convenire videantur, ut in Viro (3), cui pulsus debilis, humilisque, fuisse pericardium aqua distentum, ut in Puero, & Viro (4) quos Vieussenius secuit, hoc morbo laborantibus pulsum fuisse debilem, parvum, frequentem, denique, ut in dissectis (5) ab Diemerbroeckio, languidum, brobantibus qui ab ea circumjectæ aquæ copia fibras cordis laxari, non dubitant: neque illud obstare arbitraberis, quod idem Auctor pulsum tunc simul rariorem invenerit, cum ab aqua acri, qualem in Viro de quo agimus, flavedo indicabat, irritari cor fateretur Diemerbroeckius; unde esse potest pulsus frequentia. Ad illas adde Albertini (6) quas alibi quoque indicavimus, Observationes, pulsus frequentes ac parvos, quin etiam exiles, celeriores, deficientesque pro minori, majorique in paricardio aquæ copia memorantis. Ponit quidem parvos, & frequentiores, sed eosdem vibratos, & tensos ubi aqua vellicans est. Verum ibi de pericardii hydrope loquitur, qui ex se ipso, & solus infestet. Nos autem eundem habebamus cum ea mox considerabimus, cordis amplificatione conjunctum. Nec vero te illud perturbet, quod aut in aliis Epistolis, in iisque præsertim in quibus de Peripneumonia agebamus, longe alios pulsus aliquando cum ea aquæ copia proposuerimus, aut in illa XVI. exiles, infirmosque pulsus inter signa peculiaria hydropis pericardii non receperimus. In illa enim Epistola signa quærebamus, hunc a morbis cæteris perpetuo distinguentia, qualia ejusmodi non esse pulsus, vel ex iis apparet quæ modo ex Albertino proferebantur. In aliis autem Epistolis non diuturnus, sed brevis hydrops, qui cordis fibras satis laxare, & infirmare non potest, fere nobis proponebatur; cum hic in Viro iis quos descripsimus, paroxysmis jam antea obnoxio, & eos quos diximus, pulsus in Nosocomium afferente, non minus quam cordis aucta moles fuisse videatur longioris temporis.

(1) Epist. 7. n. 13. & 14.
(2) L. 2. S. 1. Obs. 88.
(3) n. 40.
(4) n. 24.
(5) n. 23.
(6) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom. 1. in Opusc.

15. Nec me fugit, cum aucta cordis magnitudine vehementes sæpe, cum videlicet nihil obstaret, vibratosque fuisse pulsus, ut in Sene (1), cujus ex Valsalvæ schedis, & in Viro item (2), atque in Anu (3) quorum historias ex meis tibi alias descriptas misi. Verum in neutro priorum pericardium aquam habebat, qua laxarentur cordis fibræ; imo cor Viri crassioribus erat ventriculorum parietibus. Quæ res cum in Anus etiam corde fuerit; non ita mirum est, si hujus interiores fibræ a circumjecta plurima aqua infirmari non potuerint. Contra, in alio Viro (4), a Valsalva observato, ut in multa aqua pericardii cor magnum quidem fuit, sed parietibus, quod adnotaverit, non crassioribus; ita vix pulsus percipiebantur; isque non secus atque ille de quo institutus hic sermo est, ex improviso obiit. Quid enim potest cor majus, ubi ejus fibræ infirmæ sint, nisi plus sanguinis admittere, quam valeat extrudere? Impleatur itaque necesse est, eoque magis laxetur. Magis autem, magisque laxatum, minus sanguinis, minorique cum vi in arterias ejiciet, unde pulsus parvitas, ac debilitas. Laxitas autem fibrarum cordis, etiam in pericardii aqua non macerati, tanta aliquando esse potest, ut & cor sensim amplissimum fiat, & nulli denique pulsus percipiantur. Quod in eo accidit Juvene, quem supra (5) quoque commemoravimus, in extrema Epistola descripto XXI. Cujus ego Juvenis, & Viri pariter de quo hactenus locutus sum, Observationes spectabam, cum dixi Cl. hujus Gymnasii Professori Homobono Pisoni (6), *me vidisse cordis augmentum cum pulsu exili*.

16. Seni quoque macilento quem anno secuimus 1743. mense Decembri, pulsus fuerant debiles, & parvi quidem, sed minime intermittentes, cum propter *incarceratam*, ut vocant, enterocelen illatus est in Nosocomium Patavinum. Qui ante hunc morbum sic essent, an potius ob hunc ipsum, cum ea intestinorum inflammatione conjunctum, ut cita mors omnem curationem anteverterit, etsi pro certo scire non potui; tamen quæ in pluribus ejus corporis partibus, & in ipso præsertim corde spectavi, frequentissimæque studiosorum coronæ ostendi, ejusmodi sunt, ut non indigna censeam quæ tecum communicentur. Cordis exteriorem faciem examinanti arteria se obtulit Coronaria in canalem osseum ab ipsa origine ad tractum plurium digitorum mutata, qua basis magnam partem amplectitur. Sed & rami illius prælongi, quem per anteriorem cordis faciem demittit, pars erat ossea jam facta ad tantum spatium, quantum digiti transversi tres operirent. Itaque via sanguini utrobique patebat non per canalem membraneum, aut quem disjectæ lamellæ osseæ hic illic duriorem facerent, sed per tubulum osseum perpetuum, vix nonnullis in locis minus durum, iisque perexiguis, & cum transversa lineola nodorum exilis arundinis comparandis. Tum corde aperto, & polyposis quibusdam concretionibus detractis, etsi aggeres valvularum Magnæ arteriæ duriores multo quam soleant, & pene osseos vidi; nihil tamen ossei aut in ipsis, aut in aliis valvulis, aut in illa arteria prope cor quidem, deprehendi. Sed aliquo a corde intervallo, & ad superiorem arteriarum origines, & deinceps ad divisionem usque in Iliacas erat Aortæ interior facies sæpe inæqualis ob osseas durissimas laminas, quarum plures amplitudine unguem æquarunt digiti pollicis: intimam tamen, quæ eas omnes operiebat, arteriæ tunicam uno tantum in loco læsam offendi, crassiusculo ibi humore se ostendente, de quo, & de ipsa laminarum sede quid in hoc homine, aliisque observaverim, erit alibi opportunior scribendi locus (7). Squamæ autem osseæ neque ad divi-

(1) Epist. 7. n. 6.
(2) Epist. 18. n. 30.
(3) Ibid. n. 28.
(4) Epist. 16. n. 6.
(5) n. 7.
(6) Vid. ejus Spicileg. Curation. S. 4. Obs. 1. in fin.
(7) Epist. 27. n. 22.

ſionem in Subclaviam, & Carotidem arteriam dexteras, neque in Iliacis defuerunt, neque in Splenica præſertim, in qua crebræ erant ad lienem uſque. Intra cranium tamen, itemque in artubus tum ſuperioribus, tum inferioribus nihil oſſei in arteriis animadverti, etſi in artubus hæ firmiores erant, durioreſque, & fortaſſe etiam latiores paulo quam ſoleant: quas dum ſecaremus, vidi in Cruralibus quod ſupererat ſanguinis, non fluidum quidem, ſed ne polypoſum. In Lateralibus vero Craſſioris meningis Sinibus polypoſæ erant concretiones ſic ſatis craſſæ. In Cerebri autem ventriculis dextero, ſiniſtroque non deerat aqua, neque in Choroide utriuſque plexu hydatides, & in iis quædam majores. Sed ad Thoracem, & Ventrem ut redeam; in illo cum Aſperam arteriam, & primos ejus ramos inciderem, cartilagines paſſim oſſeas factas animadverti, eaſdemque in illius arteriæ trunco ad eam formam redactas, ut ſingulæ magis quam curvam unam, ut ſolent, lineam, bina trianguli referrent latera, anterius ad angulum convenientia: quam ob cauſam hic adnoto; neque enim oſſeas fieri in ſenibus eas, & laryngis cartilagines, rarum eſt, quod ex obſervationibus apparet, quas ex pluribus collegit Auctoribus Cl. Winklerus (1); ut rarum potius ſit, exercitatiſſimum, dum viveret, Anatomicum Caſſebohmium nunquam, ſicut ille narrat, oſſeas factas vidiſſe; nos certe utraſque non ſemel vidimus (2). Venter autem etſi præter inflammata, ut initio dixi, inteſtina, viſcera omnia ſana habuit, & in his jecur, & lienem, quorum utrumque mediocri erat magnitudine; in jecinore tamen hæc fuerunt excipienda. Erat ejus veſicula in tranſverſum locata: & quanquam juſta & ipſa erat magnitudine, ſinum in jecinore habebat omnino nullum, in quem, ut ſolet, exciperetur; ut poſtquam ab eo viſcere, id quod nulla vi, nulloque negotio præſtitit, fundum illius omnem disjunxeram, vix ſedes, ad quam adhæſerat, agnoſci poſſet: quæ erat lævis adeo, & uniuſmodi, ut ſiquod forte fuerat vaſculum cujuſquemodi ab jecinore ad eum pertinens fundum, aut ab hoc ad illud, neceſſe eſſet exilitate fuiſſe incredibili, & quæ omnem fugeret ſenſum, Et veſicula quidem ita a primordiis uſque ſe habebat. Bilis vero in ea inerat nigricans, & ſubviſcida, mediocri copia, in eaque calculi ad viginti. Quos ut nigros vidi, continuo iis qui aderant, prædixi, id quod fuit, neque flammam concepturos, nec liquatum iri, ſed flammæ admotos, vix crepitus leviſſimos eſſe edituros. Mediocri erant, nec adeo varia magnitudine: omnes autem ex pluribus quaſi globulis conſtabant, quorum alii aliis impoſiti, modica ſui parte inter ſe contingebant. Denique & ſcrotum inſpexi, unde paulo poſt hominis mortem, me abſente, inteſtinum detractum fuerat, & cum cæteris, ut cadaver diutius duraret, amotum. Teſtem, qui fuerat herniæ proximus, minorem altero, nec paulo, inveni. Sectus, interiorem ſubſtantiam habuit ex fuſco rubentem; cum alter colore haberet naturali. Inter hunc tamen, & Vaginalem tunicam modicum aquæ fuit; nec ad alterum ipſius teſticuli extremum defuit corpuſculum illud exſtans, ſubſtans, ſubrotundum, quod & alias (3) animadvertimus, & pro diſruptæ hydatidis reliquiis habuimus.

17. Multis ex diſſectione hac ad alium ad quem attinent, locum ſervatis, hic pauca de oſſea illa Coronaria arteria adjiciemus. Laurentius Bellinus (4) *vidimus*, inquit, *lapidem adnatum ramis coronariis majoribus, qua dextrum a ſiniſtro ventriculo dirimunt*. Sive cum Pechlino (5) oſſis, & *tofi*, ſive *lapidis* naturam in vaſorum, & membranarum rigidis indurationibus diſtinxit, ſive lapidis vocabulo omnes accepit, ut paulo inferius de aliarum arteriarum, & Mitralis valvulæ indurationibus a ſe viſis mentionem faciens, & eadem lapidis voce utens; dif-

---

(1) In calce Differt. de vaſor. corp. hum. Lithiſi.
(2) Epiſt. 7. n. 11. & Adverſ. Anat. I. n. 24.
(3) Epiſt. 21. n. 19.
(4) De Morb. Pect.
(5) Eph. N. C. Dec. 1. A. 9. & 10. Obſ. 31.

ficile enim est, nunquam in osseas bracteas, sed in lapideas semper concretiones incidisse; eodem res, quantum ad præsens attinet propositum, redit; alibi (1) enim quatenus ea distinctio locum habeat, diligentius videbitur. Ut Bellinus, locuti sunt qui, in Sepulchreti libro I. (2) propositam, Observationem scripserunt præceptoris sui Drelincurtii, qui in eodem cadavere, in quo, ut nos, *lienalem arteriam hinc inde protuberantem atque tophaceam* deprehendit, *arteriam quoque coronariam cordis lapidosam* invenit. Sed Thebesius (3) vidisse se, ait, *ramos majores arteriarum.... per convexam* cordi *superficiem ad cuspidem decurrentes, hic illic ex parte osseos.* Denique Cl. Crellius *Observationem* edidit, stipatam Scholiis dignissimis quæ perlegantur, *de Arteria Coronaria Cordis instar ossis indurata*, eadem videlicet quæ postea a nobis sic inventa est, sinistra, pariter ab origine, & in suo præterea insigni ramo. Utinam sicuti habemus in Sepulchreti libro II. (4) quæ mala, & quod mortis genus in eo præcesserunt, in quo cordis venæ coronariæ repertæ sunt osseæ, quamvis non sine aliis internarum partium vitiis, ita quæ peculiaria incommoda in iis fuerint quibus sociæ arteriæ erant osseæ, scire potuissemus; quando Lancisius (5) naturam adiposis fasciolis texisse has, censuit, ut caveret, ne quemadmodum aliæ arteriæ non raro, ita hæ in osseam substantiam duratæ, *a libera distentione atque elongatione, cum opus esset, prohiberentur.* Sed neque Bellinus, neque Drelincurtii Discipuli quidquam de prægressis morbis adscripserunt: Thebesius eam rem *maxime funestam* esse posse, credidit; fuisse, non dixit: Crellius ne cadaver quidem reliquum videre potuit senis in cujus marcido fracidoque jam corde illam observavit: mihi denique, ut in pauperrimo, qui vix habuit qui paulo ante mortem in Nosocomium inferendum curaret, plura iis quæ scripsi, cum maxime cuperem, scire non licuit. Tandem, cum hæc relegerem, & quæ interea prodierant, hujus ipsius morbi cordis Observationes inspicerem, in Clarissimorum Virorum Scriptis extantes, Senacii primum (6), deinde Planci (7), novissime Halleri (8), primam, & secundam fuisse in viris palpitationi obnoxiis, animadverti. Sed cum in secunda, ut alias (9) retuli, aliæ non deessent evidentes causæ palpitationis; prima potissimum unde hæc fuisset in eo saltem casu ostendebat, quippe aliud nullum indicans vitium, nisi arterias coronarias osseas factas, ramosque similes coralii ramorum efformantes; ut proclive esset intelligere, sive ossei horum aliqui ramuli inter fibras cordis se immitterent, sive exterius subsisterent ipsas complectentes, utrolibet modo easdem aut in systole, aut in diastole cordis irritasse, & sic juxta ea quæ alibi (10) Auctor docet, palpitationem induxisse. Hallerus autem unam quidem, aut alteram habitam in vetulis mulieribus, quibus alia quoque in os degeneraverant, Observationem profert; sed quæ, dum eæ viverent, fuissent incommoda, non significat propter eandem, opinor, causam, quæ me quoque de meo Sene plura scire prohibuit. Quod ut antea, nec dissimilem ob causam, mihi accidisse, ægre tuli quod ad pulsus attinebat cujusdam viri, cum sub anni finem 1725, pleraque ejus viscera ad me domum allata, Amicis inspectantibus, dissecarem. Tamen quæ a me tunc audita, & quæ conspecta sint, accipe.

18. Vir annos natus circiter sex & triginta, statura magna, qui molitoris famulus fuerat, in morbum incidit, qui thoracis hidrops videbatur. Itaque cruribus

---

(1) Epist. 25. n. 9. & Epist. 27. n. 20. & seqq.
(2) Sect. 12. in Addit. Obs. 8. in fin.
(3) Disp. de Circul. Sang. in Corde, §. 4.
(4) Sect. 1. in Addit. Obs. 31.
(5) De Mot. Cord. Propos. 39.
(6) Traité du cœur, l. 4. ch. 9. n. 5.
(7) Epist. de Monstr.
(8) Opusc. Pathol. Obs. 50. & 51.
(9) Epist. 23. n. 9.
(10) ch. 11. n. 2.

tumentibus, pulsibus humillimis, gonorrhœa insuper laborans virulenta, mortuus est. In Thorace non solum, verum etiam in Ventre fuisse aquam, retulerunt ii qui detraxerant viscera: quin etiam Crassa intestina quibusdam locis fuisse inflammata, & graveolentia, ideoque cum cæteris visceribus non esse missa. Vera dici, gravis odor confirmabat eorum quæ allata fuerant, ventris quidem maxime, sed non leviter etiam thoracis. Itaque pulmonibus, qui gravi erant pondere, prætermissis, cor, & vasa in quibus tunc forte quædam avebam cognoscere, diligentius sum rimatus. Polyposis albidis concretionibus, quales in vena quoque Portarum, & Cava Inferiore fuerunt, ab auricula dextera ablatis, cum in reliquis cordis caveis nihil esset ejusmodi, nihil autem usquam appareret vitii, nisi in valvulis arteriæ Magnæ, idque maximum; hoc attentius intuens, atque examinans, sic reperiebam. Eæ omnes valvulæ summo limbo, & huic proxima parte illius faciei qua respiciunt inter se; in breves, & inæquales extuberabant *excrescentias*: quarum pondere prægravatæ, eo abducebantur universæ, ut angustiorem inter se relinquerent viam, per quam egredi sanguis posset. Cum autem singulas inspectarem valvulas, dexteram vidi breviore esse limbo, sive minorem in transversum esse factam; sinistram autem per medium a limbo ad aggerem usque imum disruptam, ab ipsisque rupturæ labris alias protuberare excrescentias. Harum omnium substantia erat laxa ex parte, & flaccida, ut digitis, atque unguibus nullo negotio avelli possent; ex parte durior, ut cum inter digitos comminueres, perciperes, admistas esse particulas quasi ad cartilaginis naturam accedentes. Excrescentiis detractis, restabat valvularum substantia, sed contracta, & deficiens, & id confirmans quod primo aspectu visum fuerat, id vitium ex erosione quadam extitisse, præsertim cum interna ventriculi facies qua valvulis erat proxima, ipsa quoque ostenderet aliqua erosionis vestigia. His visis, & frustra in Aorta, cæterisque vasis, & corde iterum universo aliis perquisitis quæ præter naturam esse viderentur, & Mitralium valvularum limbis tantummodo hic illic paulo crassioribus, & durioribus animadversis, ad reliqua examinanda transivi. Ventris Partes aliquæ dumtaxat hæc pauca habuerunt quæ adnotarem. Hepar magnum, nec præter modum tamen, pallidulum fuit, totaque exteriore facie subfuscum quoddam ostendit reticulum quo albæ exiguæ maculæ intercipiebantur. Lien interius mollis, exterius quosdam crassos habebat ramos, si oculis crederes, quasi adiposos; sed eorum substantia firmitudine erat tendinea, imo inter ligamenti, & cartilaginis naturam media. Glandulæ ad mesenterii centrum, & ad truncum venæ Portarum amplificatæ. Gonorrhœæ memor, ægre tuli, cum visceribus non licuisse afferri penem. Igitur, quod potui, urethræ initium, & Prostatam glandulam, & Seminales Vesiculas perlustravi. Illud sine ulla vitii nota, Seminalem carunculam habebat humilem. Prostata erat parva. In Vesiculis aquosum semen; sed, ut in hydropico, minus id fortasse attendendum.

19. Hæc nostra excrescentiarum in Semilunaribus valvulis Observatio medium quodammodo obtinet locum inter raram illam Lancisii (1), qui excrescentias in iis carneas, & minus raras cæteras, Cowperi præsertim, & Vieussenii, qui, ut superioribus quoque Litteriis (2) commemoravimus, osseas, aut lapideas conspexere. Quo magis optandum mihi fuerat si licuisset, cognoscere, an ei de quo loquimur, viro pulsus unquam esse consuevissent intermittentes, ut hi in suis observarunt, & inæquales; an, ut Lancisius in suo, ut plurimum æquales (3). Verum, ut dixi, nihil aliud scire potui, nisi humillimos fuisse: quod alioquin satis convenit modicæ illi sanguinis copiæ, quæ per viam, a valvulis angustiorem factam, Magnam subibat arteriam: neque discrepat ab nostris in Anu, &

---

(1) De Subit. Mort. l. 2. Obs. Phys. Med. 4. §. 3.

(2) n. 9.

(3) Vid. §. 10. Schol. ad cit. Obs.

Sene Observationibus, quarum illam in eadem Epistola (1), hanc in XXI. (2) proposuimus. Cum enim Semilunares valvulæ utriusque osseæ, in illa quidem limbis essent in non parva tubercula crassescentibus, in hoc vero magis etiam introrsum protuberantibus; utriusque pulsus fuerunt debiles, Anus parvi insuper; neutrius intermittentes.

20. Nunc quando mentio facta est de pulsuum intermissione, quæ vel magis quam eorum exilitas, aut debilitas, ad Asphyxiam accedit (quid enim intermissio est aliud nisi asphyxia brevissima, aut quid asphyxia, nisi intermissio diutissime durans)? non sunt hic sine examine, hujus vitii causæ prætermittendæ, quo tantopere plurimi terrentur Medici, sæpe merito, nec raro tamen præter rationem, veluti cum in ventriculo, aut intestinis subest causa, quæ aut per se evanescere, aut facile a Medico tolli possit. Quo enim modo a flatibus, illa distendentibus, cordis palpitationem fieri interdum, & solvi, diximus (3), eodem quoque, aut non ita dissimili pulsuum intermissionem effici aliquando, & per se abire in pluribus qui notis sunt nobis, manifestum est. Alias iisdem illis in visceribus materia est quæ idem faciat, irritando eorum nervos, quibuscum nosti ut consentiant facile nervi cordis. Ea autem materia interdum ejusmodi est, ut nullo negotio inde possit averri. Sic memini, cum febricitanti Virgini mederer, & ad cætera intermissio pulsuum accessisset præter rationem; minime absterritum esse me ab eo exhibendo, quod constitueram, medicamento, quo abstergerentur ventriculus, & intestina; imo eo fidentius dedisse: eodemque die & abstersa hæc, & pulsus priori normæ restitutos fuisse. Et tu vel in Sepulchreto (4) legeris; vidisse Ballonium non id modo, sed & alia simul languidi, & parvi pulsus vitia ad eundem modum sublata. *Pro gradibus purgationis*, inquit, *pulsus restituebatur*. Quin etiam longe diuturna aliquando intermissio est, ut qua se *per sexennium* laborasse, scribit Lancius (5); eademque tamen, si, ut in ipso, *ex hypochondriorum consensu* est; his percuratis, omnino tolli; & *perfecte* potest. Quod autem de nervis dixi, qui in hypochondriis irritentur, idem profecto de iisdem vel alibi, aliave de causa ad eundem modum dispositis negandum non est. Fuit id mihi maxime evidens in quodam consultissimo Rei Medicæ apud Bononienses Professore, qui cum forte animadvertisset, sibi pulsum intermittere, ipse autem inde anxius, atque solicitus, quasi id fortuita ex causa esse non posset, identidem, ut fit, digitos ad carpum admoveret, crebriorem semper suo maximo cum mœrore fieri intermissionem, sentiebat: idem vero postquam meum, quamvis juvenile, non aspernatus consilium, multo rarius sibi pulsus tentare cœpit, eoque minus suum de his angorem animi augere; multo rarior intermissio facta est, donec ipso tandem neglectu prorsus evanuit. Sed non eos tantum nervos qui cor adeunt, verum alios etiam qui arteriis, aut musculis qui his apponuntur, inserviunt, earum variare motus posse, ex ægro didici, qui cum gravissimi morbi periculum vix evasisset, magna ob adversum nuntium importune delatum mœstitia affectus, eoque majori, quo magis hanc occultare conabatur, mihi nihil tale expectanti pulsus exhibuit primum utroque in carpo, diebus autem insequentibus in sinistro tantum, omni peccantes inæqualitatum genere; ut cum in dextero essent eodem tempore maxime æquales, perspicuum esset, causam ad sinistram dumtaxat Brachialem arteriam attinere, quæ ipsa quoque mox levato mœrore, nervisque ad pristinam dispotionem redeuntibus, ad naturales motus rediit.

21. Cæterum cum pulsuum intermissio est non ab impedimento, aut irritamento aliunde profecto, sed a causa, quæ in corde ipso, aut proximo Magnæ

---

(1) 24. n. 11.
(2) n. 15.
(3) Epist. 23. n. 16.
(4) Sect. hac 9. in Schol. ad Obs. 8.
(5) De Subit. Mort. l. 1. c. 19. §. 3.

arteriæ trunco, aut ad alterutrum innaſcatur, magni eam facere oportere, fatendum eſt. Poteſt autem multiplex, ac varia eſſe, & in primis illa ipſa conſtitutio valvularum Semilunarium, de qua paulo ante (1) dictum eſt. Neque enim quod mihi aliter contigerit, idcirco negligo quod aliis contigit. Imo quod in aliis etiam valvulis Gregorius Horſtius, majorem dico, & Laurentius Bellinus obſervarunt, attendo. Ille enim, ut in hac IX. Sepulchreti Sectione habes, & fuſius, non in ſequente *de Syncope*, ſed in præcedente de Palpitatione (2) leges, calculum inſtar minoris caſtaneæ nucis adnatum conſpexit membranoſæ ſubſtantiæ valvularum dexteri cordis ventriculi; Bellinus autem lapidem genitum in altera valvularum Mitralium: uterque poſt pulſus intermittentes: quas Obſervationes in ſuperiore etiam Epiſtola (3) commemoravi. Horſtius tamen; nam Bellinus alias rem fuſius ſe executurum promiſit; in pericardio ſimul humorem putridum, & cor duplo majus invenit. Sed & Cowperus, & Vieuſſenius, ſicut in eadem Epiſtola (4) indicatum eſt, præter valvularum oſſeam, lapideamve duritiem, dilatationem ſiniſtri cordis ventriculi in iis qui pulſibus fuerant intermittentibus, aut inæqualibus, fere deprehenderunt. Forte autem accidit, ut cum valvulas nos vidimus ita mutatas, non ſimul invenerimus cavearum cordis amplificationem: itemque ut cum hanc ſeorſum invenimus, pulſus non fuerint intermittentes, quod Epiſtola præſertim oſtendet XVIII. (5), at ſi in uno (6) fuerant, alia ſimul eſſent, quæ accuſari fortaſſe poſſent: nec Valſalvæ (7) aliter videbis accidiſſe. Quid ergo eſt? An quæ ſejuncta id ſemper non poſſunt; eadem conjuncta potuerunt ſemper, aut fere ſemper intermiſſionem pulſus efficere? Cum ad hæc diſpicienda multo plures requirantur Obſervationes; ſatis in præſentia fuerit quæ ſemper non reſpondent, indicaviſſe.

22. Illam quoque intermittentium pulſuum cauſam hic (8) in Sepulchreto proferri video, de qua ſatis ſuperque ſuperiore Epiſtola (9) ſcriptum eſt, videlicet pericardii ad cor adhæſionem. Quam certe non ſemper id facere, his quoque Litteris (10) confirmavimus. Proferuntur hic (11) cordis etiam exulcerationes. Num vero cum his ſemper ſint pulſus intermittentes, proximis Litteris (12) quæremus, non minus, quam ſemperne cum iis exulcerationibus animi defectiones jungantur. Nunc vero, his, & cæteris, quæ non ita ſæpe accuſantur, cauſis prætermiſſis, unam potiſſimum attendemus, qua nulla ſæpius, cum de pulſuum intermiſſione, & inæqualitate agitur, a Medicis nominari ſolet, polypum. Nec deſunt qui credi velint, hunc notum fuiſſe Galeno, quippe ejus *conformationem ex multiplicibus pelliculis* deſcribenti in gallo, quaſi vero ibi (13) diſerte non loqueretur de *cordis tunica*, *ſcirrhoſo tumore affecta*, *perinde ac ſi plures craſſæ membranæ involutæ altera alteri fuiſſent*. Certe minus improbabilia dicerent, ſi cum Antipatri morbum eſſe cenſuit (14) ab obſtructione lævium pulmonis arteriarum ex *craſſis & viſcoſis humoribus*, aliquid polypi ſimile animo concepiſſe, affirmarent. Saltem quæ a cordis polypo fieri dicuntur, ab ea quam conjecerat, cauſa repetebat Galenus *omnigenam* primum *in pulſu inæqualitatem*, deinde vero in progreſſu *cordis palpitationem*, *& ſpirandi difficultatem*, denique repentinum *obitum*, aut certe hæc inde repetebat Salius (15) eandem conjectu-

(1) n. 19.
(2) Obſ. 25. §. 1.
(3) n. 9. & 13.
(4) n. 9. & 10.
(5) n. 2. 28. & 30.
(6) Epiſt. 21. n. 34.
(7) Vid. Epiſt. 17. n. 21.
(8) Obſ. 15.
(9) n. 17. & ſeqq.
(10) n. 11.
(11) Obſ. 11. & 42.
(12) n. 19. & ſeqq.
(13) De loc. aff. l. 5. c. 2.
(14) De iiſd. l. 4. c. 8. in fin.
(15) De Affect. Partic. c. 21.

ram secutus, iisque addebat *aliquam hydropis speciem*, & *leipothymiam*. Cæterum qui in venis polypos non conjectura, sed oculis, manibusque deprehenderit, primus, quantum ad hoc tempus legisse memini, fuisse videtur celeberrimus sua ætate Medicus, civis meus, Helidæus de Paduanis; ut si Schulzius viveret; atque utinam viveret; non sibi amplius pœnitendum credere fortasse posset, quod *ex Italia non satis juste rei hujus initia deduxisset.* (1) Helidæum enim, Spigelius (2) scripsit, in cadavere mortui a diuturna quartana reperisse *in corde, venis, omnibusque membris frusta magna, longa, alba, pituitosa.* Nec vero Helidæus vivebat eodem quo Spigelius floruit, sæculo XVII; hic enim unus est de multis erroribus quos typographus Pissinii (3) admisit, sed *præterito*, ut Spigelius recte dixerat, id est XVI; imo Petrus Forestus, qui ante finem obiit ejusdem sæculi XVI. in extrema senectute (4), quanto ille antea tempore florere cœpisset, non obscure significavit, cum de ipso ad hunc modum locutus est (5), *Helidæus, medicus insignis, Præceptor meus.* Quem dixissem primum in corde quoque polypum animadvertisse, nisi *frustulum* illud *nigrioris carnis*, a Benivenio (6) antea inventum, mespili forma in sinistro cordis ventriculo supra arteriam, post dolorem cordis, & defectiones, a plerisque pro polypo acciperetur pariter ac *glandulosæ, sed nigricantis interim carnis libræ duæ*, repertæ postea a Vesalio (7) in eodem ventriculo, instar uteri dilatato, post pulsum miris modis inæqualem, & varium: quanquam Donatus (8) utramque hanc carnem sine ulla dubitatione inter *carneas excrescentias* retulit, quas describebat, partium cæterarum, non secus ac Schenckius (9) inter *carnosas excrescentias ventric. cordis*, & Riolanus (10) a polyposis concretionibus *insignem glandulam* distinxit, quam Poloni cujusdam cor *in medio septo habebat*, & noster miratur Pasta (11), cum alias nullas reperiat in toto Sepulchreto nigricantis polypi in sinistro quidem ventriculo Observationes, quomodo polypi illi duo Benivenii, & Vesalii in eo ventriculo nigricaverint.

23. Sed illæ duæ sive non fuerint, sive potius fuerint polyposæ concretiones, fuerunt certe, ut alias (12) a nobis ostensum est, tum quæ intra Magnæ arteriæ aneurysma a Medicis deprehensæ sunt A. 1557. instar *carniformis materiæ*, & circum hanc instar *lardi suilli elixati*, tum quæ A. 1567. extractæ sunt a Coitero (13) e Sinibus Duræ meningis, & e ventriculis cordis phreneticæ mulieris, alias vero e cerebro eorum qui suspendio necati fuerant, eæque omnes *lumbricis non dissimiles*, sed *ex alba pituita conflatæ*. Qui cum Medicos monere jam tum cœpisset, ut caverent; videri enim imposuisse ejusdemmodi concretiones iis qui se intra aut cranium, aut cor vermes deprehendisse, affirmarent; satis mirari non possumus, egregii Viri monita usque adeo fuisse neglecta, aut oblivione obruta, ut ab doctis cæteroquin Scriptoribus ea posteris traderentur, quæ in Sepulchreto; ne vagemur latius; occurrunt. Leges enim, exempli gratia, Vidium juniorem (14) scribentem, se audivisse ab hominibus fide dignis, qui pestiferis febribus interemptos dissecuere, *vermes aliquando in ventriculis cordis fuisse genitos.* Sed non leges, quæsivisse ab illis, quo examine usi,

(1) Epist. add. ad Gœtzii Dissert. de polypos. concret. &c.
(2) De Febre Semit. l. 1. c. 15.
(3) Epist. de Polypo Cord.
(4) Vid. Freher. Theatr. Viror. erud. cl. P. 3.
(5) L. 1. Obs. Med. 12. in Schol.
(6) Sepulchr. l. 2. S. 10. Obs. 6.
(7) Ibid. Sect. hac 9. Obs. 2.
(8) De Med. Hist. Mirab. l. 5. c. 3.
(9) Obs. Med. l. 2. ubi de Corde.
(10) Anthropogr. l. 3. c. 12.
(11) Epist. de Cord. Polypo, n. 14.
(12) Epist. 17. n. 2. & 29. & Epist. 4. n. 23.
(13) Observ. Anat.
(14) L. 4. S. 1. Obs. 62. §. 11.

vermes

vermes a concretionibus vermiformibus diſtinxiſſent. Leges, Spigelium (1) in fœmina macie confecta *quatuor lumbricos teretes ſpithamæ unius longitudine reperiſſe, qui in ipſum truncum venæ portæ ſe inſinuaverant, ac toti corpori alimenti aditum obſtruxerant.* Sed quamvis apud Spigelium ipſum (2) hanc Obſervationem recognoſcas; videbis quidem eam habuiſſe, non A. 1562. quo necdum erat natus, ſed 1601. quo vix tertium & vigeſimum fortaſſe attigerat; qua autem ratione explorans dignoverit, veros eſſe vermes, non videbis. Miraberis potius, credidiſſe, illuc ex inteſtini *per anguſta venarum meſaraicarum orificia* commeaſſe, & tandiu ibi *perſtitiſſe*, ut viam obſtruerent alimento. Namque ut vermes alii inteſtina aliquando; ſicut nos quoque (3) in gallina vidimus, ſed mortua, perforaverint; quo tamen iſti ingenio illa quæ ipſe dicit, orificia ſelegerint, ac pervaſerint, & extra ſuam naturalem ſedem in omnino aliena tandiu vixerint, & *toti corpori alimenti aditum, & viam obſtruxerint*, non apparet. Apparet contra, difficultatem hujuſcemodi nullam reſtare, ſi quatuor ponas fuiſſe polypos qui lumbricos referrent, præſertim cum polypi in phthiſicorum cadaveribus perſæpe occurrant. Quid vero de anguiculo illo dicemus, quem in ſiniſtro cordis ventriculo apud Anglos inventum Zacutus (4), & Severinus (5) propoſuere? Non aliud ſane quam quod Epiſtola ſuperiore (6), in eundem obiter incurrentes, ſignificavimus, ſatis eſſe deſcriptionem legiſſe, ut polypoſam fuiſſe concretionem, intelligamus. Itaque etiam Severinus (7), etſi de eo anguiculo alia primum agitavit, & in his quidpiam quod alicui ad explicandam polyporum generationem vel noſtra hac ætate venit in mentem, vegetabilium potius generis, quam animalium, fuiſſe; tamen recte eo tandem rediit, ut cenſeret; ad concretiones, quas & ipſe viderat, ſpectare, quas nunc polypoſas vocitamus. Quem ſi Riolanus non legiſſet, aut ſi ipſe quoque eas concretiones non conſpexiſſet; minus aliquanto mirarer, in Encheiridio (8) hæc ſcripſiſſe: *Vermes etiam in corde generantur..... Memorabilis eſt hiſtoria Angli cujuſdam, cui cor eroſum fuit a verme: hiſtoriam leges apud Aurelium Severinum.* Denique, cum de verme alio, cimicis forma, de quo idem Zacutus ſcripſerat, proximis Litteris (9) jam dixerimus; videbis, ſub eadem Obſervatione, a Boneto alibi (10) repetita, adſcriptam alteram (11) vermium duorum, quos in atro, & grumoſo ſanguine, cordis ventriculos occupante, oſtendit iis qui aderant, Vir alioquin doctus, albo colore ambos, dimidium digiti longos, non modo proboſcide, ſed & auribus, oculiſque inſtructos, credo quibus in eo tenebricoſiſſimo loco, niſi tunc forte vitali credebatur flammula colluſtratus! uterentur. Ambo tamen erant mortui. Verum nunquam vixerant, ut opinor; ſed filamenta erant polypoſa altero extremo quaſi in proboſcidem graciſeſcentia, & particulis atri ſanguinis, ut fit, inhærentibus, aures, oculoſque mentientia. At enim adhuc erat, inquis, *vivus* is vermis, quem in pericardio hominis Florentini, ſubita morte extincti, Medici repererunt. Quis hoc ait? Petrus Sphererius (12). Sed aderatne ipſe? Non videtur. An is qui narravit? Ne id quidem. Bononiæ degebam, cum rumor forte ſparſus eſt, nonnullis equis Nobilis Viri, qui repente mortui conciderant, diſſectis, lacertas multipedes in eorum cordibus fuiſſe deprehenſas. Ridebant docti. Semidocti tamen non deerant, quorum partim id fieri poſſe, contenderent, partim adderent, & rumori affingerent, lacertas

(1) L. 2. S. 7. Obſ. 163.
(2) De Lumbr. lato, c. 5.
(3) Epiſt. Anat. 14. n. 44.
(4) Sepulchr. l. 2. S. 4. Obſ. 6. §. 1. & 2.
(5) Ibid.
(6) n. 15.
(7) In Schol. ad cit. Obſ.
(8) L. 3. c. 8.
(9) n. 15.
(10) L. 2. S. 11. Obſ. 3. §. 2.
(11) In Schol.
(12) Obſ. cit. §. 1.

illas non sine motu, & vita fuisse inventas. Ibi Valsalva, quid disputatione opus est? inquit. Lacertas istas inspiciamus. Mortuo igitur mox equo alio in eodem stabulo ad eundem modum, inspeximus: nec longo examine opus fuit, ut nihil aliud esse, quam polyposas concretiones, perspiceremus, quæ exteriorem lacertarum formam quadantenus imitabantur.

Utrum existimas tandem, lumbricos in sanguiferis vasis, & corde inveniri fato quodam his temporibus desitos esse? an si Coiteri monita ex Majorum animo non excidissent; non sæpius illos, quam posteros, lumbricos in ejusmodi locis fuisse inventuros? Sed ne forte suspiceris, a me de industria esse factum, ut ab iis quæ in Sepulchreto sunt, Observationibus non recederem sive hic, sive, ubi de vermibus pericardii agebam (1); præcipuas hic attingam ex iis quæ aut non relatæ in illud sunt, aut referri non potuerunt: sic autem attingam, ut plane intelligas, me non modo non oblitum esse eorum quæ ibi ingenue fassus sum, non contendi a me quod in canibus sæpius vidi, id esse in hominibus nunquam posse, verum insuper non repugnaturum tibi, si forte nonnunquam fuisse, credas. Fuisse enim potuit, neque uno modo. Primum enim si ea legeris quæ a me, & ab aliis conspecta scripsi (2), in canibus, & quibusdam aliis animantibus non unum esse locum, in quo rubelli, & acicularum tenuitate innascantur vermiculi, undeque exitum tentent, præcipue autem in vasa sanguifera; non valde miraberis, Thomam Cornelium (3) in sturno convulsionibus vexato *cordis basim teretium quorundam vermiculorum amplexu circumplicatam* invenisse, multoque minus, nobilem Chirurgum Lapeyronie (4) non uno in cane inter cordis basim, & pericardium, nec semel in ventriculis ipsis, vermium glomeres vidisse. Quorum si neutrum similitudine aliqua deceptum credis; minus deceptum existimabis Lochnerum (5), qui *mire se moventes reptantesque vermiculos* ab se deprehensos affirmat, & *rubicundulos* quidem, atque ut satis exemplo indicat (6), *crassitie, & longitudine aciculam æquantes*, eosque in thalamo sinistro cordis Virgunculæ, cujus bimestres cruciatus, rosionisque sensum circa præcordia describit, cum tremore, & palpitatione cordis, pulsus intermissione, defectionibus animi, sudore frigido, & convulsivis motibus conjunctos. Optandum quidem fuerat, ut priusquam eorum vermiculorum *nidum* in corde fuisse, pronunciaret, viscere ob suas alternas constrictiones, easque cum irritantur, vehementiores, minus idoneo ad vermiculorum nidificationem, moramque bimestrem; optandum, inquam, fuerat, ut substantiæ cordis erosiones, & indurationes illas quæsivisset, a nobis in ejusmodi nidis animadversas, nec forte in tunicis vasis alicujus fuissent non plurimum dissiti, ut facile cor posset in consensum trahi & a vermiculis tunc demum adiri, cum in morte, aut mox post mortem quoquo versus e nidis aufugiunt vermes, quemadmodum a Vallisnerio (7) adnotatum est. Quod in canibus quoque, aliisque animalibus tunc arbitror accidisse, multoque magis ubi non de vermiculis, sed de teretibus agitur intestinorum, ventriculique lumbricis, revera aliquando intra pericardium repertis. Neque enim per sanguifera vasa, in quorum hi quidem tunicis haud nidulantur, sed per brevem expeditamque œsophagi viam, quem non aliter ac intestina, nec rarissime, perforent, se in proximum possunt pericardium conjicere. Qua ratione, & eo quo dixi, tempore huc pervenisse, crediderim, illum Baglivi lumbricum, quem commemorat Clericus (8),

(1) Epist. 23. n. 15.
(2) Epist. Anat. 9. n. 44. & seqq.
(3) Progymn. Phys. 6.
(4) Apud Senac, Traité du cœur, l. 4. ch. 9. n. 6.
(5) Eph. N. C. Cent. 8. Obs. 1.
(6) Vid. earund. Dec. 2. A. 6. Append. n. 1. Obs. 13.
(7) Risp. alla Lettera di Monsig. d'Adria.
(8) Hist. Lat. Lumbr. c. 13. ubi de Vermib. Cord.

itemque alterum, quem Cl. Hæhnius (1), cum a corde, cui affixus erat, abstraheret, *statim* ait, *digitis suis se circumcinxisse, anguis ad instar.* Hic enim lumbricus in viro fuit, cujus, dum viveret, nulla quæ ad cor attineant, proponuntur incommoda; primus autem in eo qui cum doloribus ventriculi alia pertulerat mala, ad cor quidem, sed facile in consensum a ventriculo tractum, spectantia. Dubitationes igitur, & conjecturas intelligis meas, quas non ante abjiciam, quam plures, nec sine accuratissimo, quod sæpius desidero, examine, habitæ Observationes, proferantur, quæ me illuc adducant tandem, ut quod fieri posse, & potuisse, non inficior, factum esse libens agnoscam. Vides simul, ubi dignus Auctor est, cui credatur, & ab se visos aut vermiculos, aut lumbricos, viventes scribit, a me fidem, ut par est, adhiberi. Veruntamen quot denique ejusmodi extant Observationes? nam quarum memineram in præsentia, earum nullam hic a me prætermissam, aliquam etiam non viventis lumbrici admissam puto. At enim Verneyus, inquies, *observasse*, scribitur (2) lumbricum, terestrium similem, & hunc viventem, intra Sinum Longitudinalem pueri quem assiduus vehemensque dolor vexaverat ad nasi radicem, & post trimestrem lentam febrem, magnæ demum convulsiones sustulerant. Mihi vero hunc ipsum casum legenti in Historia Regiæ Scientiarum Academiæ (3), & verba singula perpendenti Verneyus visus est potius rem sibi narratam, quam *observatam* retulisse; ut nonnulla mihi suspicio sit, qui narraverit, ne ipsum quidem rem vidisse, sed cum ab iis qui viderant, audivisset, fortasse a Sinu, ut fit, ad Sinum, a Frontali videlicet (4) ad Longitudinalem transtulisse. Itaque non agitur hic, ut vides, an Verneyo credamus: ut neque an Thomæ Cornelio (5), quando puellam memorans, in qua post molestos circum præcordia dolores, & frequentem epilepsiam, nulla alia interitus apparuit causa, nisi quod *vermes lumbricis similes cordis vasa excedissent*, puellam quidem *novisse* se, scribit; vermes hos vidisse, non scribit, ubi vermiculos in illo sturno, in glandulis, canis œsophago adnatis, in aliisque aliorum quæ ibidem nominat, animalium partibus, semper diserte ab se conspectos fuisse, ait, & ab se pariter visos *in cerebro etiam, & corde vermes multiformes, & interdum non minus copia, quam magnitudine mirandos.* Quæ verba tamen hos indicant vermiformes potius fuisse polypos, ut in puella quoque illa fuisse, conjiciebat Vallisnerius (6), fibras vermiformes ex albida, viscidaque materia, cordis ulceri adhærentes. Sed quæ nobis venia danda non esset, si res ejuscemodi hoc tempore pro vermibus facile acciperemus, ei & Viro, & tempori danda est, quo Coiteri monita aut neutiquam, aut negligenter adeo a plerisque Doctis etiam Medicis legerentur, ut illas ipsas concretiones, quas lumbricis similes, sed reapse ex pituita, ut ipse vocabat, factas fuisse, docuerat inter exempla numerarent verorum lumbricorum qui in corde, & cerebro deprehensi essent. Fortasse non crederes, nisi ipsa verba producerem, quæ inter suorum vermium, quos pro verissimis habebat, enumeratione sic interposuit Cornelius: *Ejusdem pariter generis vermes a se quandoque observatos scribit Volcherus Coiter non in corde tantum, sed in cerebro quoque eorum, qui suspendio multati periere.* Nihil verius poterat dici, si quod de suis Volcherus, idem de suorum quibusdam Cornelius censuisset.

24. Sed jam tandem a prolixo, nec frustra tamen prolixo, de vermibus falsis, verisque sermone ad illam quæ in hunc adduxit, nempe ad susceptam polyposarum concretionum historiam revertamur. Quam; ne quis amplius suspicetur, cordis polypum esse morbum novum, & ab novo ætate hac nostra vivendi genere

---

(1) Act. N. C. Tom. 7. Obs. 14.
(2) Vid. apud Palfin, Anat. du corps hum. P. 2. c. 3.
(3) A. 1700. Obs. Anat. 10.
(4) Vid. Epist. 1. n. 8. & 9.
(5) Progymn. 6. cit.
(6) Risp. cit.

fortasse repetendum; ab Helidæi tempore inchoatam (1) ad Coiterum perduxeramus. Hujus Anatomici observationes, aliæ annis proximis excepere eorum qui in corde polypos, vasisve spectarunt, ut Jo. Baptistæ Canani, Gulielmi Ballonii, Thomæ Erasti. Primus enim A. 1574. *pinguedinem ad magnæ candelæ sebaceæ formam* in sinistro cordis ventriculo invenit Ostiarii Serenissimæ Ducis Ferrariensis, subita morte extincti, ut ex Boschio, illius discipulo, in Sepulchretum Anatomicum (2) relatum est. Quam Observationem si cum ea quæ proxime præcedit (3), conferas utramque eandem esse, conjicies, ab iis ex quibus describitur per incuriam *Ostiarii* vocabulo omisso, ut quod in eo fuit, in Duce fuisse videatur. Id melius cognosces, eam quæ indicatur, quartam Boschii Lectionem inspiciens pag. non 438; neque enim paginas 76. universæ excedunt; sed 38: nec miraberis, quod Cananum & ibi, & quotiescunque ipsum nominat; sæpe autem nominat; titulo ornet *Multum Rev.* Ex quo enim Julii III. Pontificis Maximi Archiater fuerat, videtur Clerici vestem, & fortasse etiam plus quam vestem retinuisse, quando Fioravantius (4) anno scribens ab ejus Pontificis obitu decimo quincto, cum hunc Cananum, etiam tum viventem, laudaret præ cæteris in oculorum anatome, sic appellabat *il Rev. Monsig. Canan Ferrarese.* Fuisse autem Julii Archiatrum, didici ex Viro Doctissimo, Humanissimoque Thyrso Pagliarino J. C. & Canonico Ferrariensi, qui & Canani longe rarissimum donavit Opusculum (5), confirmante quod is ad me scripsit, Prospero Mandosio (6), qui præterea nobile Canani Genus, & *germanum* ejus *fratrem* Julium S. R. E. Cardinalem commemorat. Quæ, atque alia ad Canani vitam, & Opusculum attinentia, opportuniorem fortasse habebo explicandi locum. Nunc satis sit hæc tibi sic in transitu indicasse, ut me scias quod de hoc Anatomico, exclusus angustius temporis, invenire non potui, cum illud post scriptum adderem Epistolæ Anatom. XV. (7), mox ita invenisse, ut ad ipsius tunc a me susceptam defensionem pondus maximum accesserit: quanquam nullam fore in posterum causam spero eandem persequendi. Gulielmus autem Ballonius; ut pergam dicere de Observationibus polyporum; in Constitutione Autumnali A. 1575. (8) quendam memorat in quo *veluti carunculæ* repertæ sunt, *eæque oblongæ*, in orificiis vasorum a corde ad pulmones pertinentium. Denique Thomas Erastus, quemadmodum habes in Sepulchreto (9), in libro edito A. 1580. concretionem descripsit *flavescentem instar medullæ, quæ in ossibus boum coctis invenitur*, deprehensam in duorum cordibus, quorum alteri cum febre, & pleuritide, alteri sine febre pulsus maxime fuerat inæqualis. Non est opus ut singulos memorem qui deinceps has concretiones in corde, & annexis vasis reperientes, alii cum medulla pariter, alii cum pinguedine, alii cum ipsa carne compararunt. Neque enim vel ex superioribus omnes quos poteram, nominavi: quamvis Smetius (10) A. 1576. in Principe Viro, cujus pulsus fuerant inæquales, inordinati, intermittentes, præter concretiones in ventriculis cordis earum similes quas descripsit Erastus, ipsas insuper *appendicibus aliquot præditas* adnotaverit: quas certe longissimas conspexit Neretius (11) in peripneumonica, quippe quæ ex dextero cordis ventriculo carnosæ, albidæ, flaccidæ Cavam venam subeuntes, *propagabantur usque ad caput, & os sacrum.* Per alterum autem ejusdem ventriculi orificium Guarinonius (12) sæpe vidit pituitam

(1) n. 22.
(2) L. 2. S. 11. Obs. 5. §. 5.
(3) Ibid. §. 4.
(4) Cirugia, l. 2. c. 16.
(5) Muscul. hum. corp. pict. dissect.
(6) Θεατρ. Pontif. Archiatr.
(7) n. 66.
(8) Epid. l. 2.
(9) Sect. hac 9. Obs. 3.
(10) Sepulchr. l. 3. S. 21. Obs. 3. §. 24.
(11) Apud Schenck. Obs. Med. l. 2. Ubi de Cord. Excresc.
(12) Sepulchr. l. 2. S. 1. Obs. 14. & l. 4. S. 1. Obs. 14.

crassam; sic enim illas vocabat; in Pulmonarem arteriam ita se producere, ut initio tracto simul educeret ex cunctis arteriæ ramis omnem eam pituitam *ab illis in formam eorum redactam, ut arbor videretur.* Sed ejusmodi quasi arboris delineationem primus omnium, quantum recordari non possum, edidit postea Casparus Bauhinus (1), simulque polypi tum dexteri, tum sinistri cordis ventriculi (2) cum polyposis, quæ in ventriculi utriusque substantiam insertæ fuerant, radicibus, & sinistri polypi in arteriam Magnam, Subclavias, Carotides, & Vertebrales propagatione. Quæ omnia etsi materiæ *adiposæ* nomine, qualem in hydropicis, & phthisicis sæpius observaverat, comprehendit; tamen in puella quadam (3) præter materiam *pinguedini similem* in ventriculo dextero, in annexa auricula prætumida materiam quandam albam, *membranosam*, crassam, oblongam a se visam commemoravit. Nec vero circa ea tempora, & dinceps donec Tulpius (4) A. 1641. suam cordis polypi Figuram, & descriptionem proposui, defuerunt alii, qui ab se quoque visum memorarent: ex quibus unum satis est nominare, cujus libri in manibus erant omnium, Riolanum. Hic enim quæ in Sepulchreto (5) extant de *frustulis carneis, pugni magnitudine, invicem conglobatis* ab eo deprehensis *intra ventriculum dextrum ad orificium venæ Cavæ in quibusdam repentina ac inopinata morte suffocatis*, & nominatim in Episcopo Malleacensi, eadem ipse jam ediderat anno saltem 1626. in Antropographiæ capite ibidem indicato: ad quæ alia addidit postea, ut in postrema ejusdem Operis editione legimus, quæ ad A. attinet 1649. Quin etiam ipsum *polypi* nomen quo deprehensam a Tulpio concretionem qui aderant Medici *uno ore* appellaverunt, indicatum videtur, ut animadverterunt Viri Docti, a Frabricii Bartoleti libris, editis A. 1633. in quibus cum de visis a se ipso concretionibus verba faceret; *polipodis* vocabulo usus fuerat.

25. Etsi vero a tot Medicis, & ab aliis; neque enim singulos nominare institui, sed summa dumtaxat capita, & tempora attingendo, Observationes plerasque notissimas in seriem digerere, sicque aliquam tibi Polypi historiam adumbrare; etsi, inquam, a tot Medicis visus ille fuerat, & pro graviorum morborum, atque adeo ipsius mortis causa habitus; nemo tamen ante A. 1654. peculiarem de eo tractationem vulgavit, quo tandem anno suam *de Polypo Cordis* Epistolam emisit Sebastianus Pissinius Lucensis Medicus, qua propriis, & quorundam tum Veterum, tum Recentiorum Observationibus propositis, aut indicatis, polypi quidem *nomen novum*, sed *rem novam non esse*, fassus, signa ejus afferre, & nonnulla de eo theoretica, & practica problemata solvere conatus est. Hunc erat excepturus Michaele Kirstenius, is cujus Observationem, & Figuras polypi cordis edidit Thomas Bartholinus (6). Namque ut A. 1657. ad hunc scribebat Segerus (7), illi erat in animo *adornare Dissertationem de affectibus Cordis*, qua mente *plures hujus polipos observaverat, & delineatos* Segero *ostenderat*: *a quibus catarrhos suffocativos ideo oriri inprimis credebat, quia omnes illi, in quibus polypos hos observaverat, catarrho hocce intincti fuerant*, cursum videlicet sanguinis *ejusmodi concrescentiis inhibentibus ac plane sistentibus.* Quæ Dissertatio num prodierit, ignoro: certe qui eam viderit, legisse non memini. Suam interim *de Polypo cordis* inscriptam A. 1666. emisit Malpighius, illius materiam, structuramque rimatus. Quæ Dissertatio, non secus ac pleraque præcipua, quæ post illam, de cordis, & vasorum polypis a tot aliis edita sunt, cum sit tibi longe notissima, hanc nostram historiæ Polypi adum-

---

(1) Tab. 9. Fig. 2. in Append. ad Tab. Theatri Anat.
(2) Ibid. Fig. 1.
(3) Sepulchr. l. 2. S. 8. Obs. 14. §. 2.
(4) Obs. Med. l. 1. c. 27.
(5) L. 2. S. 11. Obs. 5. §. 2.
(6) Cent. 3. Hist. Anat. 17.
(7) Th. Bartholin. Cent. 2. Epist. Medic. 86.

brationem ulterius non producemus: ſed ad ea continuo tranſibimus, quorum cauſa illam præmittere non inutile exiſtimavimus.

26. Quod ergo ad polypi materiam attinet, qui hanc cum adipe, aut carne, aut membrana, aut pituita compararunt, minime illi arguendi ſunt, cum ſimilitudinem dumtaxat ſpectaverint, quæ aliquando oculorum judicio tanta eſt, ut aqua aquæ ſimilior non videatur. Qui vero non ſimilem modo, ſed eandem prorſus eſſe, putarunt, hi nullo, aut levi examine contenti, rei ſpecie decepti ſunt. Sic qui adipoſi eſſe generis, adeo crediderunt (1), ut mirarentur, quomodo vel in eo loco ita concreſcere potuiſſet cujus calorem loci, docente Galeno, *vix digitus, vivo exiſtente animali, ſufferre poſſet*, perfacile ignis experimentum videntur neglexiſſe. Mirum autem eſt, cum pinguedinem eſſe crederent, aut de iſta Galeni doctrina, aut de illa concretione non dubitaſſe, vivo ne homine, an frigido jam facto cadavere potius accidiſſet: quanquam magis mirum eſt, multo recentiori tempore non defuiſſe qui polypi materiam ab ipſa cordis pinguedine, haud ſcio quomodo a ſuperficie ad interiora traducentes, derivaverint. Sed qui polypos carnem, membranamve eſſe, cenſuerunt, ſi revera ſemper decepti non ſunt ſed eorum nonnunquam fibras cum fibris cordis continuari, & vera per ipſos ſanguifera vaſcula produci, conſpexerunt, quorum mihi neutrum in polypis prope innumeris ſpectare adhuc contigit; non illi tunc polypos, de quibus hic agimus, ſed cordis *excreſcentias* viderunt. Verum aliud eſt polyporum quaſi radiculas in cordis minimas foveolas, & foraminula ſe inſerere, vaſorum autem per ſe, aut intra ſe repentium quandam interdum ſimilitudinem oſtendere; aliud continuari fibras ipſas, & certis ac peculiaribus tunicis inſtructa vaſa ſub oculos, & ſcalpellum cadere hos polypos incidentium. Certe Valſalva ut olim inclinabat in hanc ſententiam, ita ſibi pluſcula per quendam polypum videre vaſcula viſus eſt, quæ & diligenter delineaverat; ſed ex ſimilium polyporum examine fallaciam ſenſit, & quæ antea dilineaverat, poſtea delevit. Tandem qui polypos pituitam eſſe, dixerunt, ſi aliud hoc nomine quam materiam ex qua cruſta fit, concreto ſanguini inſidens, ſignificarunt, non ita certe probandi ſunt, ut qui illam ipſam materiam intellexerunt. Quam enim aliam hoc tempore niſi illam materiam polypi præcipuam & peculiarem eſſe cenſemus? aut quod diſcrimen inter eam cruſtam, & polypoſam concretionem a Malpighio, & Williſio adnotatum fuiſſe, aut revera eſſe, tum hos legendo, tum illas diligenter, earumque ſtructuram examinando, comparandoque, invenire potuit Vir Cl. Andreas Paſta (2)? Illam autem materiam fuiſſe Veterum pituitam, inter cæteros præclare oſtendit Eximius Medicus, eorumque doctrinæ peritiſſimus, Salius (3), *Videmus*, inquit, *non ſolum utramque bilem cum ſanguine e vena ejectam concreſcere, ſed etiam pituitam ipſam, quæ adeo in ſanguinis ſuperficie nonnunquam concreſcit, ut vix gladio indici queat, niſique hæc & limoſa pars ſanguinis ei admiſceatur, licet concreſcat ſanguis, quomodocunque e vena ejectus, non tamen ita cito concreſcit nec ita dure coaleſcit, ſicuti ei contigit, quando copioſe ei admiſti ſunt & humores melancholici & pituitoſi.* Quæ tibi volui omnia verba deſcribere, ut cum iis conferre poſſis quæ Vir Experientiſſimus ſcripſit Jo. Ludovicus Petitus in Commentario altero (4) de modo hæmorrhagias ſiſtendi, ubi ſanguinis partem rubram eo laxius concreſcere, animadvertit, quo minus de alba admiſtum habet, & contra; ut cruſta propterea duriſſima ſit, quod ex alba tantum parte coaleſcat. Sed illud præterea vel in cadaveribus ab eodem animadverſum videbis, ſanguinem qui in corde, & vaſis omnibus tum venoſis, tum arterioſis ita concrevit ut pars alba ſit a rubra

(1) Vid. Boſchii, Lect. 4. & Bartholin. Cent. 1. Epiſt. Med. 2.

(2) Epiſt. de Cord. Polypo, n. 17. & ſeqq.

(3) De Affect. Partic. c. 4.

(4) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, A. 1732.

distincta, inferiorem quidem partem rubram habere, superiorem autem albam „ modo cadaver frigidum factum sit in situ horizontali, sicuti plerumque con- „ tingit. „

27. Verum etsi hæc de polyporum materia, & structura adeo illius simili quæ in crusta sanguinis observatur, & de cruste in superiore parte quiescentis, & frigefacti sanguinis quotidie propemodum visa efformatione, etsi hæc, inquam, ut erant notissima, ita injicere Medicis dubitationem debebant, num polypi diu ante mortem, an potius post mortem coalescerent, præsertim ex quo, modo memoratam, legerant, a Petito in cadaveribus habitam, Observationem; tamen nisi existebat, crescente in dies nimia ista de præexistente polypo persuasione, nisi, in quam, existebat, is quem paulo ante laudavimus, Andreas pasta, qui *tollore contra*

Est oculos ausus, primusque obsistere contra (1);

equidem qui, aut quando finis apud plerosque futurus fuisset, haud satis scio. *Primus* autem dixi, quia Kerckringius (2) magis universarum sanguinis partium, quam albarum potissimum concretionem, id est polypum, impugnavit, aut si hunc impugnavit, tam molli brachio id fecit, ut cum multo firmior Malpighii (3) defensio videretur, & si nihil aliud quam Kerchringii objectationem attendas, etiam esset, magis magisque ex quo prodierat utraque, proferre homines plerique pergerent observationes polyporum, unde prægressi & morbi, & obitus explicarentur. Fuerat aliquis infirma, & sæpe etiam ægra valetudine quindecim, aut viginti ipsos annos. Si in mortui demum corde repertus polypus fuisset; hic jam inde ab initio extitisse, & perpetuus malorum omnium auctor fuisse dicebatur. Idem pariter accusabatur, post morbum deprensus celeriter conficientem. At cor æquo majus, at cor, aut ejus auriculæ magnitudinis mirandæ, at pulmones pessime affecti, & compressa arteria Aspera simul conspiciebantur. Polypi culpabantur tamen. Quenquam a me nominari non est opus, cum jam diu in omnium manibus scripta sint quæ hoc testentur. Sed nocere tamen minus possunt; cum simul causas nobis proferant, quas verius incusemus. Quæ vere eas non proferunt; ut haud improbabili indicio sunt, eas sæpe non fuisse quæsitas sic quantum detrimenti a polypis Res medica retulerit, non obscure significant, cum in tot cadaverum inspectionibus polypo reperto, satis quæsitum esse, pronunciaretur, & quid præterea in thorace, in ventre, in capite lateret, unde veriores morbi, & obitus discerentur causæ, perquirere negligeretur. Nec minus damni indidem, nec raro, cepisse Rem Juridicam existimabis, cum apud Judices legeris polypum a Medicis reum factum alienæ culpæ, eorum videlicet qui aut ense, aut fustibus, aut pernicioso pharmaco sanos, valentesque homines occiderant, sive noxa his rebus illata intus appareret, sive postquam deprehensus erat polypus, non esset diligenter quæsita. Nimirum se auferri sinebant Medici hac ratione, non potuisse polypum tam cito post mortem formari: neque has duas alias attendebant, crustam non minus celeriter efformari in extracto sanguine, & si polypus diu ante mortem cor occupasset, hominem illum sic, ut fatebantur, valentem, & omnino sanum futurum non fuisse. Quin ea ipsa res qua admoneri debuissent, polypos illos non esse morbos, horum videlicet frequentia (quotus enim quisque hoc igitur morbo non laborasset?) eadem illuc se adduci patiebantur, ut docerent, polypum longe frequentiorem esse morbum, quam homines opinarentur; quando jam olim Guarinonius (4) de polypo, quem pituitæ nomine, ut supra (5) indicatum est, designare consueverat, hæc in Observatione qua-

(1) Lucret. de rer. nat. l. 1. ℣. 67.
(2) Spicileg. Anat. Obs. 73.
(3) Op. Posth.
(4) Sepulchr. l. 4. S. 1, Obs. 13. in Addit.
(5) n. 24.

dam,unde verum discendum fuerat, scripsit: *Cor sine pituita illa solita in mortuis*: nec de ulla in cadaveribus alia re magis fortasse quam de sanguine vera illa sunt apud Celsum (1) verba: *tale esse, quale mortui sit; non quale vivi fuit*. Quam parum igitur apud plerosque profecisset suscepta obiter a Kerckringio polyporum impugnatio, satis superque intelligis. Sed Pasta longe alia via ac ratione ipsos polypos ex proposito aggressus, in dubium adeo revocavit tum Epistola in eam sententiam edita, tum breviore altera, quæ a Viro Cl. Francisco Roncallo Parolino Comite (2) vulgata est, ut perpauci mihi jam posse produci polypi videantur de quibus num diu ante mortem fuerint, non dubitemus. Et diu quidem est ex quo ipse dubitare nonnunquam cœperam, non de concretionibus istis levioribus, quas cum in plerisque cadeveribus viderem, sæpe stomachabar, interdum subridebam, si quem forte eorum qui aderant, audirem inde repetentem morbi causam, quæ se alio loco satis prodebat; sed de magnis, ac durioribus concretionibus, ut quas A. 1703. offendi utrumque cordis ventriculum, & Magna, his adjecta, vasa omnia occupantes adolescentis, quem intra dies tres acutissimus sustulerat morbus, qui cujus generis esset, non adnotavi; adnotavi autem suspicionem hanc meam, videlicet cum perpauci dumtaxat, exigui, & molles una essent atri sanguinis grumi, quo vita servari me ad nonnulla quidem momenta potuisse videretur, post obitum denique maximam sanguinis partem in eas concretiones fuisse coactam. Neque aliter accidisse in iis, suspicabar, quos Lowerus (3) scripsit a se dissectos, *miratus*, corde, & vasis adeo infarctis, *cor ullo modo constringi*, *aut reliquum sanguinem adhuc fluidum*, *ad vitam & calorem in partibus conservandum in vasis istis præterlabi potuisse*; ne quid de eo dicam, in quo ab iis concretionibus alterius ventriculi cordis ostium ita erat obturatum, ut *pennæ anserinæ aditus in ventriculum*, *pro influxu sanguinis vix restaret*, alterius autem ostium *ægre digitis recludi potuerit*. Adjuvabant suspiciones has tum historiæ similes, tum alia, quorum partim paulo ante attigi, partim infra memorabo, tum ea quæ apud quosdam Auctores legebam, ut puta apud Coiterum, atque Riverium. Quorum ille cum polypos vermiformes, ut supra (4) relatum est, non secus in iis qui suspendio, quam in ea quæ phrenitide necata fuerat, invenisset, nec ratio appareret, cur in primis illis esse ante obitum debuissent; in altera quoque post mortem demum formari potuisse videbantur. Riverius autem, ut in Sepulchreto (5) leges, Observationem litteris tradidit caruncularum, quarum *major ad avellanæ magnitudinem accedens*, cum *arteriæ aortæ ostium præcluderet* viri, qui pulsus inæqualitatem primum, deinde asphyxiam passus obierat, credita ab Riverio est hæc effecisse, cum alia non deessent quæ accusari possent, nec caruncula ejus dumtaxat magnitudinis præcludere in viro potuisse magnum illud ostium videatur, præsertim cum in Scholio, ab eodem Auctore memoretur *caruncula similis & multo major* in corde militis occisi, qui *tamen ante bona fruebatur valetudine*. Vides certe, quid hinc pariter consequatur; quanquam Riverius occurrere dubitationi non omisit, discrimine illo prolato, quo plures quoque alios usos esse deinceps, vidi, carunculæ in milite parietibus ventriculi in parte alligatæ, in altero solutæ, ut in hoc posset compelli in vasorum ostia, in illo non posset. Meas tamen omnes suspiciones, dum res mihi magis dilucesceret, tacitus compressi, & facile adhuc comprimerem, rationibus quæ pro polypo proponi, aut reponi solebant, me, ut verum fatear, morantibus, nisi has Pastæ ingenio, & diligentia plurimum denique infirmatas vidissem.

28. Et primum obstare mihi videbantur polypi signa, quæ non sine accurato,

---

(1) De Medic. in Præl.
(2) In Epistolis post Historias Morbor.
(3) Tract. de Corde, c. 2.
(4) n. 23.
(5) L. 2. S. 8. Obs. 14.

& cauto plerarumque omnium, quæ illius extarent, Obſervationum examine fuiſſe a Summis Viris propoſita, exiſtimabam. Et quanquam unum aliquod pathognomonicum ſignum raro in morbis haberi poſſe, non ignorabam, mirabarque, non defuiſſe memoria noſtra qui ejuſmodi in polypo ſignum eſſe, doceret, Carotidum, & Subclaviarum arteriarum pulſationem vehementiorem, ut quam ſine polypo ſæpenumero obſervatam ſciebam, quod & aliquæ ad te ſcriptæ confirmant hiſtoriæ (1); neminem tamen ferme legebam eorum a quibus polybi indicia ſunt commemorata, qui inter hæc intermittentem, aut ſaltem inæqualem pulſum non poneret, quem ſæpe etiam in adumbrata a nobis polypi hiſtoria (2) relatum animadvertere potuiſti, & indicatum ſcis ab nonnemine tanquam ſignum polypi pathognomonicum. Quem ego hominem vel ab ſenioribus ſua Sectæ Doctoribus refutatum non mirabar, cum mihi earum Obſervationum veniebat in mentem, in quibus aut ſine hoc ſigno inveneram polypos, aut cum hoc ſigno non inveneram: cujuſmodi eæ ſunt, quod ad primum attinet genus, quas in Epiſtola habes VII. n. 11. & 13. & in hac ipſa XXIV. n. 6; quod vero ad alterum, quas in Epiſtolis aliis habebis: quibus tunc addes quæ in Epiſtola ſunt XXI. n. 34. & in XXIII. n. 6. Sed & Epiſtolam relegens IX. cum in illam hiſtoriam (3) incides, qua conſtat, pulſuum inæqualitatem parco, ſed continuato, opii uſu fuiſſe ſolutam; illam, ſi bene te novi, a polypo ortam non credes. Verum etſi hæc tunc cognita ex parte ac perſpecta habebam; putabam tamen, ea paucas eſſe exceptiones, quales in Medicina perſæpe occurrunt, nec ſatis dignas quas diagnoſi opponerem a Viris Experientiſſimis conſtitutæ, præſertim cum me non fugeret, ſignorum vim non uno, aut altero ſeorſum accepto, ſed pluribus conjunctis eſſe ſpectandam. Sed ecce tibi Epiſtola Doctiſſimi Paſtæ, in qua (4) tot collectæ ſunt polyporum Obſervationes, etiam numero, aut mole valde ſpectabilium, poſt nulla polypi indicia a Clariſſimis Auctoribus deprehenſorum, ut propoſita illorum diagnoſis jam ſæpius inutilis videatur, aut ſi ratione duce excogitata eſt, dubitare cogat, non fuiſſe igitur ante mortem polypos, quorum in viventibus nullum prorſus ſignum extabat. Quas dum relego Obſervationes, invenio duas, alteram Wincleri, Borrichii alteram, quas diſcrimini illi objiciam Riverii (5), ab alligata, aut ſoluta caruncula ſumpto. Erant enim polypi in utraque illa Obſervatione *nulla parte adnati*, *nuſquam annexi*, *ſed liberi*, atque ſoluti; nihil tamen de pulſuum intermiſſione, aut inæqualitate adnotatur. Juvat huc addere obſervata a Cl. Joerdenſio (6), qui ingenue faſſus, *omnia illa ſigna ab auctoribus adducta ad cognoſcendum polypum jam factum*, *etiam collective ſumpta*, *non ſibi ſufficere*, *ut inde certi quid de ejus præſentia ſtatui queat*, mox in ſingulorum examine, ubi ad pulſum venit intermittentem, hunc ſe *nunquam* in Polypoſis, *niſi moribundis*, obſervaſſe, teſtatur: & tamen in tot, quorum morbos, & diſſectionem aut peculiariter deſcribit, aut ſummatim indicat, ipſi accidit, ut *omnes polypos præter unicum*, *eumque omnium maximum*, *trabibus & columnulis cordis ventriculorum non alligatos*, *ſed liberos deprehenderet*. Jam vero quando illud primum, videlicet ſine pulſus intermiſſione, aut alia inæqualitate polypum ſæpe inventum fuiſſe, ſatis oſtenſum eſt; omiſſis aliis quæ in promptu eſſent: & nominatim Cl. Trewii (7) Obſervationibus, alterum pariter, nimirum pulſus internamiſſionem, aliaſque, etiam mire variantes, inæqualitates ſine ullo polypo animadverſas fuiſſe, non una, ſed pluribus, ut par eſt, Præſtantiſſimorum Viro-

(1) Epiſt. 17. n. 23. & Epiſt. 23. n. 6.
(2) n. 22, & 24.
(3) n. 7.
(4) n. 4.
(5) Vid. ſupra, n. 27. circa fin.
(6) Act. N. C. Tom. 4. Append. n. 5. §. 5. & 6.
(7) Eorund. Act. Tom. 2. Obſ. 53.

rum Obſervationibus confirmemus, nec tamen omnibus, quibus liceret. Itaque primum ex Sepulchreto ſatis ſit de multis ſeptem, haud amplius, indicaſſe, Gregorii Horſtii (1), Nicolai Tulpii (2), Lazari Riverii (3), Lælii a Fonte (4), Joannis Prævotii (5) ſingulorum ſingulas, Hieronymi autem Cardani (6) binas. Quas ſi legeris; pulſum fuiſſe *intermittentem* reperies, *intermittentem* quoque *inæqualiter*, fuiſſe *inæqualem*, etiam *mire inæqualem*, *maxime inæqualem*, *omni inæqualitatis genere perturbatum*, *plurimumque in ſingulis differentiis variantem*, *ordine omnino nullo*: ſed cum in unoque ex his ſeptem ægris aut pericardii, aut cordis, quod in aliquot magnum fuit, aut pulmonis, ut in pleriſque, aliarumve partium vitia deſcripta invenies, in nullo polypum, aut concretionem polypoſam commemoratam videbis. Sed neque in aliis videbis, quas huc adjicies, hiſtoriis, Brunneri (7), Gullmanni (8), Lanciſii (9) pulſum proponentium *inæqualiter intermittentem*, *inæqualiter inæqualem*, *irregularem & inæqualem*, *inæqualem atque intermittentem*, cum quidquid morboſi poſt eos pulſus deprehenderunt in corde præſertim, arteria Magna, & vena Cava, non reticuerint. Quid? quod in puella quatuor, aut quinque annos nata, cujus morbum, & diſſectionem egregius Vir ſcripſit Verneyus junior (10), cum pulſus modo celeres, modo tardi, & præterea intermittentes, imo ad tempus per intervalla ſuſpenſi timorem incuterent de cordis polypo; nihil in corde adnotatione dignum inventum eſt; ſed ad ejus baſim ſcirrhoſus tumor nucis magnitudine, arteriæ Pulmonari incumbens, & per radices quaſdam cum Spina connexus. Clariſſimus autem Vir Joannes Targionius (11) ubi in Patricio Florentino cordis Magnorum vaſorum, & proximarum partium vitia deſcripſit, ne quis forte ob pulſum qui diutiſſime ſemper fuerat „ irregulariter irregularis, & intermittens, polypum ab „ ſe omiſſum eſſe, ſuſpicaretur, diſerte addidit, ne minimam quidem concre- „ tionem polypoſam fuiſſe repertam ". Quod ne de aliis, quos paulo ante laudavimus, ſuſpiceris; fac veniat in mentem cum diligentiæ plerorumque, tum omnium conſuetudinis, qua, cum polypi vocabulo necdum Medici ad eum quidem de quo loquimur, deſignandum utebantur, eum tamen aliis quæ ſupra (12) ſunt dicta, nominibus ſignificare non omittebant, tum quantum certa quædam pulmonis, aut cordis, aut vaſorum, huic annexorum vitia ad pervertendos pulſus valeant, tum denique in illis dumtaxat pulmonis, & cordis vitiis (nuſquam enim *polypoſi quidquam* erat) Paſtam quoque (13) in duobus, quorum propterea cadavera perluſtravit, præter alia polypi ſigna, *inæqualem*, *intermittentemque continenter pulſum* ortum eſſe jam nonnullis ante obitum menſibus deprehendiſſe.

29. Quoniam autem ad confirmandum, diu ante mortem fuiſſe polypos, dilatationes proferri ſolent cavorum in quibus inveniuntur, quaſi illæ tanquam effectus polypo, ut cauſæ, ſucceſſiſſent; non id Paſta facit quod ipſe in Adverſariis II. (14) feceram, ubi contrario etiam ordine rem ſe habere poſſe, oſtendi: imo illis ipſis hiſtoriis ex quibus elucere, credunt alii, dilatationes polypos eſſe conſecutas, non ſatis polypos in viventibus probari, patefacit (15), quia polypi non modo antea, ſed ne poſtea quidem in iis corporibus fuerint, neceſſe

(1) L. 2. S. 8. Obſ. 35. §. 1.
(2) Ibid. Obſ. 23. §. 1.
(3) Sect. 5. Obſ. 21.
(4) L. 4. S. 1. Obſ. 45. §. 6.
(5) Ibid. Obſ. 3. §. 10.
(6) L. 2. S. 9 Obſ. 22. & 33.
(7) Eph. N. C. Cent. 6. Obſ. 1.
(8) Eorund. Act. Tom. 1. Obſ. 4.
(9) De Aneur. Propoſ. 53.
(10) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1704.
(11) Prima Raccolta d'Oſſerv. Med. pag. 116. & 119.
(12) n. 22. & ſeqq.
(13) Epiſt. de Cord. Polypo, n. 9.
(14) Animad. 40. & 41.
(15) n. 5. 7. & ſeqq. & 13.

est, sed post mortem denique gigni potuerunt; nam & dilatationes sine polypis sæpenumero inveniri, & polyporum signa, quæ in iis fuerant in quibus reperiuntur dilatationes, harum dumtaxat signa esse potuisse, planum facit. Qua una ex re mihi quidem videntur plura, sed duo potissimum consequi. Illud primum: qui polypi diagnosim ex iis nobis constituerunt, quæ in ægris observaverant in quibus simul dilatationes, & polypi reperti sunt, non satis caute se gessisse. Sic; ne a Sepulchreti proposita IX. Sectione recedam; si quis præfixos Observationibus, exempli causa, II. & X. titulos spectet, in illa pulsus *inæqualitatem* ortam procul dubio credet *ob cordis sinistrum ventriculum subnigricante carne infarctum*, cum tamen ratio quoque habenda sit ipsius cordis *instar uteri ad ejus carnis molem*, cujus pondus *libras duas* æquabat, *extensi*: in X. vero Observatione *pulsus interceptio* eidem esse videbitur *a duobus polypis in corde*, præsertim cum ea Observatio, qui ibi ex parte dumtaxat profertur, nihil præterea exhibeat, quod fuerit præter naturam. Magnum autem errandi periculum ab ista mutilatas historias producendi consuetudine properantibus lectoribus offertur. Quis enim credat, ubi de pulsibus agitur, ingens cordis ipsius vitium reticeri? Et tamen si eadem Observatio alio loco (1) ubi tota producitur, inspiciatur; cum iis polypis fuisse invenitur *cor bovino majus, totam thoracis capacitatem replens.* Alterum, quod consequi, paulo ante indicabam, polypi diagnosim vel magis labefactat. Qui enim illam proposuerunt, cum probe viderent, signa quæ afferebant, aliis morbis esse posse communia, illud addiderunt, signa ista utilia futura, *deficientibus aliis indiciis, quibus affines morbi dignosci solent.* Ita Pissinius (2). Ante illum autem Riolanus (3), ubi de polypis mentionem injecit, hæc subjecerat: *qui premuntur spirandi difficultate cum pulsus interceptione, sine tussi, sine ulla suspicione hydropis pulmonum, aut vomicæ, suspectam habere debent repentinam suffocationem cordis*, a polypo videlicet. Alii denique aliter ejusdemmodi exceptiones addiderunt. Sed quomodo indicia deerunt affinium morborum, si quæ polypi signa creduntur, ea dilatationibus etiam conveniunt, & *aneurysmata seu aortæ trunci, seu lævi cordis ventriculi*, ut confirmat Cl. Pasta (4) *specie polypi præ aliis fallunt morbis?* At enim, inquies, cum polypus sine ullo aneurysmate, sine ulla alia cordis, vasorumque læsione invenietur, cui prægressa ægri incommoda imputare liceat; hæc tunc saltem polypi signa fuerint, &, quod consequitur, polypus ante mortem extiterit. Ne tunc quidem pro certo hæc consequi, agnoscit Pasta (5), ut qui signa omnia polypi in iis quoque interdum animadvertit quibus neque ulla erat earum læsionum, nec polypus: quamobrem sicuti a causa alia aliqua, etiam oculos effugiente, ut puta, quod alibi (6) indicat, a cardiacorum nervorum vitio, tunc illa signa provenerint, necesse est; ita nihil prohibet quominus ab eadem in iis quoque proveniant, in quibus polypi deprehenduntur, præsertim cum tota Epistola satis ostendat, quanto probabilius sit, polypos non nisi post mortem compingi. Cum has Litteras ad te meas recognoscerem, eximium de Corde Tractatum Illustris Senacii in manum sumpsi, & caput (7) quod de Cordis Polypis est inscriptum, perlegi, gavisusque sum, ejus quoque judicio improbari (8) qui signa polypi, & in his pulsuum inæqualitatem polypo tribuere maluerunt, quam vitiis simul cum polypo deprehensis, in hisque dilatate cordis auriculæ: nonne huic dilatationi tribuenda erant, inquit, symptomata omnia, & ipse polypus? Sed cum plurima alia habet singulari laude perdigna, tum illud in primis, quod diffici-

(1) L. 3. S. 7. Obs. 45.
(2) Epist. de Polypo Cord.
(3) Anthropogr. ult. edit. l. 3. c. 12.
(4) n. 27.
(5) n. 6.
(6) n. 11.
(7) l. 4. ch. 10.
(8) n. 10.

lem se præbet in veris polypis & agnoscendis, & dignoscendis. *Raros* enim in tanto numero esse, ait (1) quos pro veris agnoscat: & cum horum effectus eosdem esse, affirmet, ac tot aliorum obicum, cursui sanguinis per cor se opponentium; vix tandem soli pulsuum inæqualitati, eique varianti; hoc tribuit, non jam quod fecerant alii, ut inde polypos dignoscamus, sed tantummodo ut *suspicemur*. Suspicemur, inquam; neque enim fugere ipsum poterat, præter polypum, alios esse obices etiam inconstantes, ut puta a varia nervorum irritatione, quæ si in nervos, exempli gratia, pulmonum cadat, variam sanguini objiciat difficultatem e corde in pulmones exituro, aut ab his in cor redituro: quo exemplo utor, quoniam paulo post (2) video, ipsum quadantenus indicari; nam & alia colligi exempla possunt e capite insequenti (3), & vel sine his satis est dogma quod ab eo alibi (4) positum est, pulsus inæqualitatem a turbata esse nervorum & cordis actione. Quæ turbatio quamdiu simul durare, simul varia esse possit, nihil fortasse esse tibi ostendet quam id quod nuper legebam in Volumine III. Commentariorum de Bononiensi Scientiarum Instituto (5). Cum enim Vir Cel. Molinellius quatuor canibus alterum nervorum Vagorum in collo obligasset, neque, ut Valsalva quidem solebat, statim solvisset; mox in omnibus motum cordis *nullo in genere æqualem*, *inordinatum*, *intermittentem nullo ordine*, in uno præterea cui nervum eundem etiam secuerat; motum illum *confusum præter modum* animadvertit, nec ante diem XVII. XXIX. XXIII. XXVII. in ordinem iis canibus rediisse. Itaque si eidem nervo, aut alii ad cor spectanti, aut eorum origini læsio aliqua accidat gravis, quid hæc possit facere, intelligis, & quam sapienter is quem laudabamus, Archiater ab ejusmodi pulsu non diagnosim polypi, sed suspicionem dumtaxat repeti posse, censuerit. At enim, fortasse hic dices, quid, si inæqualis pulsuum inæqualitas ultra diem undetrigesimum, ut in pluribus accidisse novimus, producatur, & diutissime perseveret? Huic etiam quæstioni occurrit Pasta (6), atque utinam ne inciderent sæpius eæ cerebri, aut nervorum læsiones, quæ neque sanari possunt, neque mutari, eoque annos quam plures perstant, & ad mortem usque. Ejuscemodi autem læsiones cum sensum plerumque fugiant; mirum non est, si aut cum vitiis cordis, aut sine his in eorum cadaveribus qui varie inæquali pulsu fuerint, nihil quidquam, cui imputare hunc liceat, deprehendatur. Etsi enim illa cordis vitia ejusmodi sint, ut nunc quidem ad unum modum, mox ad alium se habere non potuerint; at se potuit ad illa addere nervorum læsio unde ea varietas existeret, quæ etiam sine illis vitiis unde esse potest, ut non improbabili dubitatione a Pasta indicatum est.

30. Non est mihi in animo omnia ejus Epistolæ capita percensere, quam legere per te possis, & fortasse jam legeris. Satis est, si dicam, nihil ferme eorum esse omissum, quæ hinc permovere homines debent, ut dubitent, num sint in viventibus polypi, hinc vero, ut minus confidant iis rationibus quæ afferri solent, ut eos esse in viventibus, ostendatur. Quid ergo, inquis, a nobis interea faciendum est? Vir alter experiens, & doctus est expectandus qui ad illam Epistolam sic respondeat, ut quod mihi quidem, sicut alias (7) scripsi, non ita facile videtur, perspicue, & firme illas omnes eximat dubitationes. Quod nisi fiat; caute equidem de polypis loqui pergam, nec committam, ut quæ mihi dubia sunt, ea temere pro certis ponam. Neque enim amplius ea licet excusatione uti, qua antea liceat. Scripserat, exempli gratia, A. 1685. Zollicofferus in Dissertatione de *Po-*

(1) n. 9.
(2) n. 11.
(3) ch. 11. n. 9.
(4) l. 3. ch. 7. n. 9.
(5) In Opusc.
(6) n. 11.
(7) Epist. 18. n. 9.

lypo Cordis (1): *eo ritu, quo ſanguis pleuriticorum, cachecticorum, &c. venæ ſectione emiſſus, dum motum, partes ejus omnes antea miſcentem, & invicem obvolventem, paulatim perdit, craſſam albam & denſam, polypo noſtro ſubſtantia omnino ſimilem, in ſuperficiem protrudit*, talem *in ejuſmodi ſubjectis concretionem in corde & vaſis ejus poſt mortem æque ac in ſanguine emiſſo fieri poſſe, nihil eſt, quod me impediat credere, præſertim cum in illis ſubjectis a concretione illa polypoſa ſubſidentis & coagulati ſanguinis portiones aliquæ plerumque reperiantur, ſimiles ſanguini pleuriticorum craſſo, & nigro.* Jam vero ſi ab eo tunc quæreres, cur poſt hæc, continuo illuc tranſiiſſet, ut ſolum profiteretur, ſe tamen *nullo modo concedere, polipum omnem poſt mortem demum formari*; verum etiam de polypis eadem fere quæ cæteri, aſſeveraret; nempe eas quas ſubjicit (2), rationes ſui facti produceret: eæque ipſi ad juſtam excuſationem valerent, ut quæ ab nemine fuerant in dubitationem vocatæ. Nobis vero iiſdem utentibus quæ daretur venia? poſtquam illæ ipſæ, ut ſupra (3) oſtendimus, adeo ſunt a Paſta infirmatæ. Quod ſi aliis niti velimus rationibus, ut puta iis quas apud aliquos legeris, ad polypos ſaltem illos excipiendos qui ventriculorum parietibus adhærent, & tendineis valvularum ſive Mitralium, ſive Tricuſpidum fibrillis implicantur, aut qui duritie, & firmitudine ea ſunt, ut digitis nequeant diſſolvi, eoque oſtendant, ſe opus eſſe non breviſſimi temporis; has quoque Paſta (4) occupavit exceptiones. Nam quod ad duritiem, & firmitudinem attinet, commemorat, quantæ interdum eæ ſint in cruſta ſanguinis e vena emiſſi, & quam brevi tempore hæc gignatur. De adhæſione autem ad ventriculorum parietes, affirmat, ſanguinem, ſi cordis bubulis ventriculis loco vaſis vitrei excipiatur, modo materia æque ſcateat ex qua fit cruſta, non ſecus adhærere eorum parietibus quam polypi ſoleant: quod & de implicatione, opinor, dicere poterat cum fibrillis valvularum, quando animadverto, attuliſſe (5) ex Moinichenio exemplum polyporum qui *tendinibus mitralium valvularum implicabantur*, inter eas quidem Obſervationes quæ, cum in viventibus nullum fuerit polypi indicium, ad polypos attinet qui poſt obitum producti ſunt. Num vero illos ſaltem non niſi longo varioque tempore compactos polypos fuiſſe, credemus, qui ſint fibroſi, qui membranæ, tendinis, nervi, ſive aſpicias, ſive manibus hinc, & hinc trahas, naturam quadantenus æmulentur, qui ſtrata oſtendant alia aliis impoſita, aut qui denique tubulorum inſtar ſint cavi? Crederemus fortaſſe, niſi Paſta (6) obſervationes protuliſſet, unde illa omnia in cruſta quoque emiſſi ſanguinis luculenter conſpecta eſſe, conſtaret: quod vero ad cavos attinet polypos, quædam animadvertiſſet (7), ex quibus conjicere proclive ſit, cruſtam circumcirca ex quieſcente ſanguine, poſt mortem videlicet, intra vas aliquod, emerſiſſe, circumcirca, inquam, id quod facilius intelliges, ſi cadaver necdum calore intus deſtitutum, in oppoſitum faciem, aut latus, ſive lavandi, ſive alia de cauſa converſum fuiſſe, mecum poſueris, deinde vero inter diſſectionem, aut viſcerum extractionem grumoſum ſanguinem e cruſta circumjecta elapſum, hanc inanis tubuli inſtar reliquiſſe. At ſunt quidam morbi, inquis, ita cum polypo conjuncti, ut ab hoc proveniſſe omnino videantur. Nam primum Schulzius (8) œdemata producit duo, alterum in pedibus, & natibus adoleſcentis, alterum in dextero mulieris pede. Erat illi craſſus polypus in vena Cava ad Iliacarum confluxum; mulieri autem in Iliaca dextera. Polypum igitur in utroque, dum viverent, fuiſſe, apparet, qui expedito ſangui-

(1) n. 13.
(2) §. 14.
(3) n. 29.
(4) n. 20.
(5) n. 4.
(6) n. 20.
(7) n. 24.
(8) Act. N. C. Tom. 1. Obſ. 220. & Commerc. Litter. A. 1731. Specim. 10.

nis regressui se opponens, œdematis causa fuerit. Annuerem forsan, nisi alii in adolescente fuissent polypi, & *stupendi* quidem in corde, tum in communicantibus cum ipso vasis, nullique prorsus illorum effectus alibi se ostendissent; & nisi morbus quo extincta fuerat fœmina, & causæ externæ, quæ fortasse præcesserant pedis œdema, & aliine in aliis quoque dissitis vasis fuissent polypi, sileretur. Proferes deinde quasdam cordis, aut auricularum dilatationes, quas, cum alia tibi earum causa occurrerit nulla, contendas forsitan, ab eo quem intra illas conspexeris, polypo inductas fuisse. Noli id contendere; tot enim vel inter antecedentes sunt causæ dilatationum, & nonnullæ earum ita abditæ, aut antiquæ, ut ne ægri quidem ipsius Medicis, & assidentibus, ex quibus scisciteris, aliquando sint notæ, videlicet graves, sed dissimulati, animi affectus, pulmonum alia ætate, aliisque in regionibus prægressæ inflammationes vehementes, & quæ præterea sunt ejusmodi apud Amplissimum Senacium (1) legenda. Namque hæc, præsertim si in eos inciderunt, quorum cor ad dilatationem esset dispositum, haud raro ipsum dilatarunt citius, aut tardius prout major minorve erat illa dispositio; ut propterea unde, & quando factum esset dilatationis initium non semper ægri animadvertere potuerint. Denique trahere argumentum posses in speciem multo validius ex Illustris Halleri (2) Observatione, quæ in vena mulieris Cava inter Renales venas, & Iliacas *nihil cavitatis loco superfuisse*, proponit, nisi *fibrosam quamdam, quasi carneam, polyposam & duram carnem*. Cum enim vena Spermatica dextera, ut sanguinem ab inferiore Aorta illatum reduceret, immitteretque in venam Uretericam, ad Iliacam ejusdem lateris spectantem, *enormiter* facta esset *latior*; atque adeo foret *unciali diametro*, & *perinde dilatata* esset ea quoque Ureterica; videtur polyposa illa concretio quæ sanguinis ascensum impediret, jam diu fuisse ante mulieris mortem. Veruntamen cum Hallerus scribat, venam ibi Cavam fuisse *concretam*, & exemplum ejus concretionis ex Mantissa Anatomica (3) Rhodii indicet, qui Cavam *arctissime coaluisse*, dicit, *ut ne specillum quidem admitteret, haud dubie ab exulceratione*, & Solertissimus ipse Hallerus *concretæ Cavæ venæ* in sua fœmina *rationem se non intelligere*, fateatur, *cum in eo cadavere nulla causa, venam tantam comprimere apta*, reperta sit, & Clariss. in Theatro Anatomico Gottingensi Prosector Winklerus (4) de eadem illa fœmina, ut videtur, loquens (quamvis neque ætas, neque indicatus Observationis annus magnopere consentiat) in qua Spermatica vena Cavæ crassitudinem æquabat, hanc totam *a coalitu* obstructam vidisse se, ajat; conjicere proclive est, coalitum, ejus facile similem, quem a me visum alia tibi Epistola (5) describam, ipsum quidem ante mortem jam fuisse, concretionem vero polyposam sub ipso coalitus loco intra venam ibi contractam, vitæ extremo tempore, ut tot alias, productam esse. Quæ cum ita sint, nec quidquam proferri videam, unde quod deducas, extra non injustas dubitationes positum sit; vix perpaucas de tanto numero posse excipi concretiones, crediderim, quarum in viventibus alias inchoatas, alias perfectas fuisse, non inficiemur. Inchoatas in moribundis, aut in longissima syncope; & ob frigescentem jam sanguinem insanabili, adeo oppressis, ut mortuorum magis quam viventium omnino similes videantur, si sanguis quidem ejusmodi sit, qualis solet is qui ad crustam gignendam est maxime idoneus. Perfectas autem in aneurysmatibus iis præsertim, quæ sacci formam appensi referunt. Ibi enim vidi ipse, non *illius carnis concavæ specie* quam polypi præbent aliquando in ventriculis, aut auriculis cordis, multoque minus, ut ullo modo pro *tunicarum aneurysmatis excrescentiis* possent haberi; sed

(1) Traité du cœur, l. 4. ch. 8. a. 3. & 4.
(2) Opusc. Pathol. Obs. 20.
(3) Obs. 21.
(4) Differt. de Vasor. Lithiasi, S. 1. §. 6. Adnot. a.
(5) 56. n. 10.

quales tibi descripsi Litteris aliis (1), ubi exceptionis hujus meæ causas sic indicavi, ut hic iterandas non existimem. Neque illud a vero alienum putabo, ut si ramorum cum aneurysmate communicantium orificium aliquod a polyposis illis quæ intra aneurysma sint, concretionibus ex parte operiatur, ut minus in ipsum influat sanguinis, possint illæ incipere, vivente homine, in eum ramum se extendere, utque accedente ad debilem ex aneurysmate sanguinis motum, extremo in moribundis cordis languore sanguinem jam minus, minusve propellentis, concretio in ramo augeatur, & denique ex subsistente post mortem refrigeratoque ibidem viscido, ac polyposo sanguine undique compleatur sic, ut cavi remaneat nihil, qua ratione alteram Halleri (2) Observationem facilius intelliges. Noli tamen credere, etsi in dilatatis arteriis polypos vel diu ante mortem agnoscam, hinc sequi, ut in dilatato etiam corde a me non minus agnosci debeant. Fibræ enim dilatati cordis fere agere solent validius sicuti ex palpitationum violentia ostendit Senacius (3), aut siquando tandem agunt debilius; nunquam tamen cum earum viribus in sanguine comminuendo, expellendoque infirmissime in dilatata arteria fibrarum vires sunt comparandæ.

31. Hic illud a te interrogari me posse, scio, si pauci adeo in viventibus sunt polypi, quid igitur attineat non tam in Valsalvæ Observationibus, ex quibus mihi detrahere nihil licet, quam in meis, fere semper mentionem facere earum concretionum, quæ mortis causæ non fuerint, sed effectus? Ego vero primum ob hoc ipsum commemoro, nimirum ut reapse videas, verum esse in Italia quoque id quod Zollicofferi (4) præceptor Schachtius ajebat, *adeo non rarum in Belgio esse polypum, ut rarius quid ipsi videretur, si in morbo defunctis nullum reperiret*, idque cum videris, facilius credas, eum post mortem coaluisse, cujus ulla in tot viventibus indicia non essent. Deinde etsi in mortuis coaluerit, qualis tamen esset in viventibus natura sanguinis polypi absentia, aut præsentia, & varia conditio significant. Denique sunt discrimina quædam inter eos polypos qui a dextris, & eos qui a sinistris in corde insunt, a Malpighio (5) adnotata, a Pasta autem (6) ex parte in dubium vocata. Scilicet plerumque illos subalbo, hos auautem atro colore, illosque majores, hos minores esse, Malpighius scripserat. Pasta vero de colore dubitat; de magnitudine non dissentit. Si rationem spectes a Malpighio indicatam additorum modo schyli, & lymphæ ad sanguinem, dexterum cordis sinum petentem, & amplitudinis hujus sinus; eo inclinabit animus, ut Malpighio utrumque concedas, sed magis ut majorem a dextris polypi molem, cum simul attenderis, infirmiorem sinistro esse ventriculum dexterum, ut non nisi minori vi premere, & expellere sanguinem possit, & facilius mox laxari, ac distendi, cum propter deficientem magis, magisque extremo tempore respirationem minus ejicit sanguinis, quam accipiat.

Sed tamen verum ut certe scias Observationes sunt colligendæ. Facit id Pasta, ut supra (7) indicavimus, quod ad colorem attinet, proptereaque assentiri Malpighio non potuit. Fecimus nos, quod spectat ad magnitudinem, & omnes quæ in tota illius Epistola sane plurimæ Observationes aliæ aliam ob causam proferuntur, inspicientes, revera sæpius in dextero, rarissime in sinistro majorem polypum fuisse, vidimus; imo creberrime in dextero tantum, perraro in solo sinistro memorari, animadvertimus. Nec vero aliter Valsalvam observare solitum invenies ejus perlectis historiis omnibus, præsertim quas Epistola XX. complexi sumus. Qua fretus longa observationum serie, non dubitavit, ut ex nostra

(1) Epist. 17. n. 29.
(2) Opusc. cit. Obs. 19.
(3) ch. 8. cit. n. 5.
(4) Dissert. cit. §. 3.
(5) Dissert. de Polypo Cordis.
(6) Epist. sæp. cit. n. 14. & 23.
(7) n. 22. in fin.

XI. cognoſces Epiſtola (1), cum a ſiniſtris polypoſum a nobis extrahi forte conſpiceret, alterum a dextris inventum iri, nec falſo, prænunciare. Ad diſcrimina igitur iſtiuſmodi, atque alia inſuper, ut quod Malpighius (2) de ſubſtantia polypi a ſiniſtris denſiore adjecit, pro certo dignoſcenda, ut deinde eorum cauſæ quæ in graviſſima quam ſupra expoſuimus, de Polypis controverſia eſſe aliquando utiles poſſunt, inquirantur, profecto intelligis, non fruſtra quæ de ipſis in ſingulis diſſectionibus conſpecta ſunt, adnotari: quod utinam vel diligentius plerumque facere potuiſſemus.

32. Verum; ut tandem ad pulſus inæqualitatem, & intermiſſionem revertamur; ſive polypi ante mortem ſint, ſive non ſint in corde agnoſcendi, ex iis quæ ſubinde interjecimus, veriſſimum eſſe, apparet hoc Cl. Fantoni (3) monitum: *iterum dico: ex vitiis pulſus ne temere de polypis judicium feramus, cavendum. Multos ſane decepit. Sectio cadaverum cautiores efficiat. Polypos enim reperias; & æqualis, & conſtans fuit pulſus: polypi deſunt; & omne vitium fuit in pulſu deprehenſum.* Cæterum pulſuum vitia omnia, aut plures, ut noſti, aut ſingulas pulſationes attendendo, deprehenduntur. Plures attendendo, & omnes inter ſe, quod ad omnia attinet, comparando, inæqualitas, & quod ad numerum intra certum tempus, intermiſſio, & ſi hæc multo longiſſimum tempus duret aſphyxia cognoſcuntur, de quibus hactenus dictum eſt, præterea aut frequentia, aut raritas. Singulas autem pulſationes attendendo, celeritas, aut tarditas, durities, aut mollities, magnitudo, aut parvitas, vehementia, aut debilitas, & ſiqua ſunt alia huc addenda; fateor enim, hac in parte nimis largos fuiſſe Majores. Nec tamen ſi viciſſim Recentiores quoſdam partiores fortaſſe dixero, quam æquum ſit, immerito a me dictum putabis. Neque enim profecto neceſſe eſt, ut frequentes omnes pulſus ſint celeres, neque ut omnes duri, aut omnes magni ſint vehementes, quod minus attendiſſe videri poſſunt qui celeritatem, duritiem, & nimiam magnitudinem, & his contraria vitia omiſerunt. At enim celeritas, aut tarditas, puncto temporis quod una pulſatio vix durat, *tactu diſtingui non poſſunt.* Facile cum Bellino (4) hoc fateor *in ſtatu a naturali parum recedente.* Sed cum multum ab hoc recedit; nunquamne diſtingui poterunt? Si autem poterunt; quo tandem nomine tunc volent id vitii genus appellari? quandoquidem, id quod neceſſitas cogebat nulla, celeritatis, & frequentiæ, tarditatis, & raritatis vocabula, apud Veteres ſapientes diſcreta, jam uſu promiſcuo, non probante Sthalio (5) confuderunt. Certe apud eos videbimus pugnantia loqui, ſi celeritatem conjunctam cum raritate in ægrorum pulſibus nos inveniſſe, dicemus. Incidit id alias quoque; ſed nunquam magis quam in adoleſcente in quo non magnam pulſuum raritatem, maximam autem celeritatem deprehendimus. Erat ex illis qui cannabem carminant, hypochondriaco quovis timidior; ſed robuſtus: cubabat autem ob thoracis inflammationem in Bononienſi Noſocomio S. Mariæ de Morte A. 1705. Majo ineunte. Ter miſſus fuerat ſanguis, quem non modo ſine cruſta, ſed difficile, & tarde concreſcentem, eum ſaltem qui ſecundo mittebatur, fuiſſe memini. Sputa ſecundo, & tertio die ſanguinea, deinde nulla, aut fere nulla; ſed nocturni ſudores crebri, inutiles primum, at circa diem decimum, & undecimum utiles adeo, ut pulſus qui vibrati, & frequentes valde fuerant, ut acuta febris requirebat, undecimo die hac finita, nec vibrati amplius, nec frequentes, imo rari eſſent, nec rari tamen valde extra modum. Sed cum ea raritate mox ſe conjunxit vibratio, celeritas autem tanta, ut cum arteriæ motus ambo, extrorſum videlicet, & introrſum, ſimul ſumpti non

(1) n. 22.
(2) Diſſert. cit.
(3) In Schol. ad Patris Obſ. Med. Anat. 27.
(4) De Pulſibus.
(5) Excuſ. reſp. Exam. Pulſ. celer. & frequ. c. 4.

multo

multo plus occuparent temporis quam soleant secundum naturam, primus triplo esset brevior, quam secundus. Quæ res biduum circiter perstitit, donec vigiliis, & siti quæ etiam tum supererant paulatim abeuntibus, sensim pulsus quoque, vibratione, & celeritate imminuta, ad naturalem pene modum, sicuti quarto decimo percepimus die, redierunt.

33. At sine celeritate, aut tarditate, raritatem multo majorem deprehendimus in duobus præsertim Senibus ex quo primum epilepticis insultibus, a ventre incipientibus, tentati fuerant: quorum alterius historiam alias (1) ad te perscripsimus: alterius fortasse aliquando (2) scribemus, quem nudiustertius consultationis causa invisentes, cum ea pulsuum raritate invenimus, ut intra sexagesimam horæ partem pulsationes sint tantum viginti duæ, numero videlicet duabus circiter tertiis partibus minori quam oporteret, idque a pluribus jam mensibus. Videbis quidem in Sepulcreto (3) Rumlerum multo pauciores in Juvene adnotasse, ut *signum summæ imbecillitatis virium*, cum lenta febri conjunctæ. Sed neutri eorum de quibus loquimur, febris fuit ulla, aut ea virium infirmitas, ut e lecto surgere, & si non semper; ut nobilis ille Vesalii Vir (4), aliquando certe, *veluti sani, obambulare* non possent. Iisdem tamen nec inæqualis ut plurimum pulsus fuit, nec varius sive in altero, sive in utroque carpo explorares, ut in rustico erat Adolescente quem Bononiæ vidi in Nosocomio S. Mariæ de Vita. Is olim cum esset duodecennis, ex arbore cadens, dorsum alliserat, unde urina tunc fluxit sanguinea, cordis autem assidua palpitatio ingruit, quæ etiam tum, nono post anno, vexabat, & quotannis solebat ter quaterve exacerbari, & spirandi difficultatem afferre, ut tum acciderat. In eo igitur cum carpos simul ambos tentarem, pulsus utrobique inæquales, & inordinatos reperiebam sic tamen, ut pulsationes plerasque attendenti manifestum esset, in sinistro neque raras posse dici, neque frequentes, in dextero autem triplo fere quam in sinistro, esse rariores. Qui si tunc forte obiisset Adolescens; aliquid forsan ad hujus discrepantiæ causam intelligendam non inutile deprehendissem, modo illa in minima non fuisset ex casu vitiata nervorum structura ad arteriam dexteram pertinentium. Ab nervis enim plura sæpenumero esse, credo, pulsuum vitia, præsertim autem explicatu difficiliora. Nam *languidum* illum pulsum, & *rariorem*, quem in Sepulchreto (5) a plurima aqua turbida in pericardio deduci, vides, nec ratum adeo præter modum fuisse, apparet ex ista ipsa loquendi ratione, nec in altero dumtaxat brachio, & sic satis fortasse ex causa ibidem proposita explicari potest: quanquam de tot, quas sæpe produxi, aut commemoravi, non dissimilibus aquæ in pericardio Observationibus haud scio, quot tandem rari potius, quam frequentis, qui præcesserit, pulsus mentionem habeant. Frequentis autem pulsus facilis videtur explicatio, sive irritans causa aliqua nervos cordis vellicet, sive cor ipsum, idque interius, aut exterius: exterius quidem, ut cum acris aqua est in pericardio, quo refertur in ista ipsa IX. Sepulchreti Sectione Observatio XIII; interius vero, cum sanguis per cava, substantiamve cordis traductus, is est qui possit vellicare: sive etiam illæ per quas spiritus in cor influunt, nervorum viæ post diuturnum cordis irritamentum adeo pateant, ut hoc ablato, pergant ii nihilominus nec ad breve tempus, æquo crebrius in cor influere: quæ fortasse causa est, cur haud raro, pervictis jam febribus, ægri tamen, si nihil aliud quam frequentiam pulsuum, attendas, febricitare videantur, eoque a minus peritis, magisque timidis Medicis in lectulo usque, & usque retineantur, cum inde paulatim, ut vires sinunt, si convalescere quidem

---

(1) Epist. 9. n. 7.
(2) Vid. Epist. 64. n. 5.
(3) Sect. hac 9. in Schol. ad Obs. 2.
(4) In cit. 2. Obs.
(5) Sect. cit. Obs. 19.

velimus, ſint extrahendi. Pulſuum autem durities cauſas plerumque ita habet manifeſtas, ut per ſe pateant, pateatque, cur minus in ſenibus ſit attendenda, niſi forte aut nimium magna illa ſit, aut hi carnibus contra ac ſenes plerique ſolent, etiam nunc mollioribus, & quaſi teneris. Magnitudinis autem pulſuum ſi multo evidentiſſima cauſa non eſſet; ex illis conjici poſſet quæ ſupra (1) hic illic attigimus, cum de contrario vitio ageremus: nec vero morari hic vacat, ubi ſingulorum diſcriminum curſim, ut vides, quaſdam cauſas, quæ faciliores nobis videntur, quaſi exempli cauſa, indicamus; fontes enim monſtravimus ſupra (2), unde longe & plura, & exactiora haurire, cum libuerit, queas. Unum illud nunc reſtat, ut de pulſuum vehementia quæramus. Etſi enim cum verba fecimus de aſphyxia, & de pulſus debilitate, nonnullas indicavimus cauſas, quarum oppoſitæ vehementiam faciant, neceſſe eſt; accidit tamen aliquando, ut vehementia tanta ſit, & cum iis conjuncta, ut peculiaris ejus cauſa in cadaveribus; ſi forte ſub ſenſum caderet; quærenda eſſe videatur: quod in eo fecimus viro, cujus protinus ſubjicietur hiſtoria; ut qui ab aſphyxia orſi ſumus, vitiis intermediis jam percurſis, in contrario illi maxime vitio ſcribendi finem faciamus.

34. SUTOR conſiſtente ætate, nulla in re, ut ajebat, delinquere ſolitus, niſi in nimio vini potu, ante menſes circiter quatuor tentari cœperat univerſi corporis laſſitudine, & pulſatione ad regionem cordis, cum ſpirandi difficultate conjunctis. Quæ cum in dies creſcerent; Paulus Salanus Medicus Bononiæ exercitatiſſimus, aneuryſmate laborare hominem, cenſuit, nec ſemel detrahi ſanguinem juſſit. Noviſſime ad ea quæ diximus, acceſſerant animi defectiones, cum in Noſocomium S. Mariæ de Morte exceptus eſt. Erant eæ defectiones, & ſpirandi difficultas noctu graviores, tunc potiſſimum cum homo capere ſomnum volebat, illiſque ingruentibus, brachium dexterum acerbo dolore corripiebatur non ſecus ac ſi dilaniaretur. Aſſidua autem erat ad cordis regionem, indeque ad umbilicum uſque pulſatio tanta, ut majorem ſenſiſſe, aut vidiſſe vix meminerim. Nam viſu etiam tota percipiebatur: & quanquam major erat in pectore, ſic tamen ea quoque pars quam dixi, abdominis impoſitam manum percutiebat, ut cunctis non modo in thorace, ſed in ventre etiam aneuryſma eſſe videretur. Ajebat æger, eam ſe pulſationem ubique percipere, ut vel ad extremos pedum digitos perveniret. Et ſane Carotides quoque, & Temporales arteriæ, & quas ſæpius tangebamus, Radiales iiſdem magnis, vibratiſque pulſibus agitabantur. Pedes erant ſubtumidi. Vix quidquam cibi ſumebatur. Et quanquam febris erat nulla, & poterat æger cum minus difficilis fiebat reſpiratio, in utrum liberet latus cubare, capite autem egregie valebat; tamen graviter adeo morbum ferebat ſuum, ut mortem ſibi præoptandam exiſtimaret. Cujus voti compos factus eſt quarto ex quo in Noſocomium venerat, die. Cum enim forte ad alvum exonerandam ſurrexiſſet; vix in lectulum regreſſus, ſpiritum ducere, niſi erecta cervice, non potuit, in eaque ſpirandi difficultate mortuus eſt. CADAVER ſecuimus Kalendis Quinctilibus A. 1705, labra valde livida inter ſecandum adnotantes, atrum autem, & fluidum ſanguinem, qui, diſſectis circa jugulum integumentis, defluxit. Thorace aperto, flavum ſerum in cavo ejus dextero animadverſum eſt. In ſiniſtro tota pulmonis convexa facies ad pleuram adhærebat per interjectam craſſam, & mollem quaſi membranam, quæ hinc a membrana pulmonis, inde autem a pleura poterat ſine laceratione ſeparari, reliquæ, & indicium, ut opinor, prægreſſæ olim peripneumoniæ. Pulmones ſani. In pericardio ſeri turbidi aliquantum. Cor potius magnum; ſed intra modum. In hujus caveis, vaſiſque, cum iiſdem

(1) Ut n. 15. & 19.

(2) n. 12.

communicantibus, nihil usquam polyposi; sanguis ater dumtaxat, & leviter in grumos coactus. Cum omnia attente perscrutarer, vix potui animadvertere in una de tribus valvulis quæ Pulmonari præficiuntur arteriæ, subduri aliquid, & ad cartilagineum accedentis in medio valvulæ; ad ejusque limbum præsertim. Cæterum nulla cordis, nulla auricularum, nulla vasorum sive in thorace, sive in ventre dilatatio. Quin etiam cum arteriam Magnam a corde ad divisionem usque in Iliacas aperuissem; nihil in tota ejus interna facie adnotare licuit, nisi leves quosdam, & inæquales quasi sulcos, in longitudinem ductos, eosque primum ab ipso arteriæ initio ad eam usque partem quæ adhærere incipit thoracis vertebris, & rursus, sed levius, qua sub diaphragmate Cœliacum edit. Ventre priusquam id quærerem, adaperto, & flavæ aquæ copia non ita modica in eo conspecta, intestinum Colon ab jecinore ad finem usque in perangustas cellulas coarctatum, & contractum quoque ventriculum animadvertimus, neutrum mirantes, quippe in homine, vix quidquam, ut diximus, plures jam dies comedente. Itaque nihil in ventris visceribus præter naturam inventum est, nisi quod hepar erat duriusculum, & maculis exterius distinctum, quædam quasi granula mentientibus. Cerebrum, quod reliquum erat, egregie constitutum deprehendi; quanquam Tenuem meningem non ita difficile fuit ab illæso cortice detrahere. Denique e vertebrarum tubo nihil aquæ prodire, vidi.

35. Unde igitur tanta, & tam vehemens cordis, omniumque arteriarum pulsatio? Nempe indidem unde est in plerisque Aortæ aneurysmate tentari incipientibus. In his vero non ab aneurysmate ipso est, quod necdum est factum, & si factum esset, tunc potius, ut in dilatatis fluminum alveis videmus, impetum minueret fluentis humoris; sed ab ea causa est, quæ aut sola, aut cum aliis ipsum facit aneurysma, vasorum parietes violenter urgendo, infirmando, & extrorsum denique compellendo. Ea autem causa in aucta præter modum vi consistit, qua cor in Aortæ initium, & hoc in proximam arteriæ partem, & pars hæc in aliam deinceps sanguinem trudit, qui presertim eo copiæ modo, & qualitate ea sit, ut violentiorem illum motum & facilius possit accipere, & vehementius ad parietes arteriarum transferre. Quid igitur magis augeat cordis, & arteriarum vim, quam ea victus ratio, quæ vividiorum spirituum, & si vis, magis etiam irritantium copiam præter modum adaugeat? Ei certe victus rationi non in hoc modo homine, sed in aliis quoque aliquando vidi ejusmodi universarum arteriarum pulsationem successisse, in primis in viro Meldulensi a quo ante hos circiter quadraginta annos consultus sum. Vidi præterea in aliis, in quibus Senex honestus fuit, civis meus, & Mercatores duo, alter Patavinus, alter Venetus: quorum hic florente ætate adhuc vivit, alter affecta mortuus est, cujus cadaver ut incideremus, nullis precibus ab uxore impetrare potuimus. Hos omnes fuisse bibaces, non credo, imo aliquem non fuisse, scio. Ab nervis tamen in his quoque omnibus eam pulsationem fuisse, crediderim, cum signa peculiaria aliorum morborum non essent, aut si essent, vel ad irritatos nervos haud obscure spectarent, ut alibi (1) in Mercatore illo Veneto ostendam, vel ad morbos attinerent, qui non nisi nervos irritando, possent illam pulsationem efficere, ut ex dissectione Senis, quem modo dicebam, alias (2) intelliges, a calculis, renes vesicamque torquentibus, mortui. Sed & aliæ Observationes in mea me opinione confirmant. Nam præter quam quod una extat (3) in qua post pulsationem in cerebro, supervenit palpitatio cordis, & arteriarum, in extremis quoque digitis percepta, & ab utero esse hoc malum

(1) Epist. 64. n. 10.
(2) Epist. 42. n. 13.
(3) Commerc. Litter. A. 1736. Hebd. 32. n. 3.

in Matrona Patavina, suspicabatur Rhodius (1), & licet indidem arcessere in famula, quam idem commemorat (2), a Platero (3) curatam; quæro ex te, quonam modo cor flaccidum pulsus facere per se possit non debiles? In Agricola tamen, cujus tibi in XI. Epistola (4) historiam scripsit, cor flaccidum fuit, pulsus vehemens. Scilicet aut quanto pauciores poterat descriptum ipsi ejus cerebrum spiritus secernere, tanto plures secernebat cerebellum, vel, si mavis, Spinalis Medulla, & ad cor mittebat, aut cum resolutione aliorum nervorum, irritatio, ut sæpe accidit, aliquorum, & in illo cardiacorum, conjuncta erat, aut certe aliquid ejuscemodi fuit. Atque ut Observationibus utamur, quæ ingentem arteriarum omnium pulsationem commemorant; vide, quæso, duas quæ ex duobus celeberrimis Parisiensibus Auctoribus in Sepulchretum relatæ sunt. Altera (5) Ballonii est in Juvene, cordis palpitatione jam diu affecto, cui *omnes arteriæ evidenter in singulis fere partibus palpitare videbantur*. Paræi est altera (6) in quodam Vestiario, qui *micantium impetu arteriarum omnium pulsum se percipere dicebat*. In primo *adeo omnes cordis valvulæ, & magna arteria distenta visa est, ut cor triplo, aut saltem duplo amplius videretur*. In Vestiario autem *arteria Venosa* reperta est *in eam amplitudinem dilatata*, ut *manum in pugnum complicatam capere posset, & interna ipsius tunica ossea*. Nunc quæro ex te, num vasorum distentiones, dilatationesque augeant impellentem fibrarum vim, & fluentis humoris impetum? an illam potius, & hunc minuant, quemadmodum paulo ante indicatum est? Quod si agnoscis; veri igitur similius videbitur, quæ causa in utroque antea fecerat aneurysmata, eandem, vel his factis, perstitisse, imo adeo validam secus ac frequentius accidit, fuisse, ut tantam illam arteriarum omnium pulsationem servarit.

36. Dixi autem *aneurysmata*, Paræi quoque Observationem complectens, primum quia hic eadem voce usus est, *aneurysmate arteriæ Venosæ*, tum etiam quia dubium mihi est, ne forte per incuriam ita scripserit, cum vellet scribere *venæ Arteriosæ*, id est arteriæ Pulmonaris. Dubitandi autem causa est multiplex. Nam primum in historiis, quas legisse memini, omnino duabus maximæ dilatationis arteriæ Venosæ, id est Pulmonaris venæ, tantum abest ut ingens illa memoretur universalis pulsatio; aut pulsus non memorantur, aut minimi, debilesque fuisse dicuntur. Illarum altera est Hildani Cent. 2. Obs. 89; non ut perperam ab Lancisii (7) typographis indicatur, 99; altera autem Vieussenii in Tract. de Corde gallice scripto cap. 16. Quin etiam sic mihi accidit, ut cum ejus venæ truncum, nempe sinum in quem rami omnes ipsius influunt, æquo ampliorem offendi, pulsus præcessisse, audirem, aut languidos, aut nullos, quemadmodum Epistolam relegens XVIII. (8) cognosces (9). Deinde in utraque illa historia, cordis palpitationem, & spirandi difficultatem fuisse, lego: quas in Paræi Observatione non solum non video nominari, sed credere debeo, abfuisse; cum *pila palmaria ludentem* extremis horis virum de quo loquitur, animadverto, quod exercitationis genus utrumque incommodum exacerbando, non voluptatem, sed molestiam attulisset. Contra in eadem Observatione invenio quod neque in duabus illis occurit, neque a venæ illius dilatatione videtur expectandum, ut *dolens* videlicet, & *tumens locus* exterius appareat. Solet id fieri ab dilatati aut cordis, aut arteriosi vasis pulsatione; estque in hoc multo quam in venis, frequentius, ut *interna tunica ossea* inveniatur: quan-

(1) Cent. 2. Obs. Med. 40.
(2) Ibid.
(3) Obs. l. 2.
(4) n. 11.
(5) L. 2. S. 8. Obs. 26. §. 2.
(6) Sect. hac 9. Obs. 9.
(7) De Aneur. Propos. 53.
(8) n. 2. & 34.
(9) Vid. etiam Epist. 64. n. 7.

quam hoc ipsum quomodo Paræus de vena dicere potuisset, haud satis intelligo, qui venam *unica constare tunica*; non, ut arteria, *duas obtinere tunicas*, scripserat (1). Vides igitur, quæ in ejus Observatione hæsitare me cogant. Neque enim faciunt, ut omnino *venam Arteriosam* scripsisse, credam; nam sic quoque difficultates, non tot quidem, sed tamen aliquot ex his quas attigi, superessent. Me quidem non fugit, hujus etiam venæ, id est arteriæ Pulmonaris, dilatatæ exempla haberi, quamvis multo quàm arteriæ Magnæ, pauciora: ut in Rivæ illa Icone (2) qua primum majorum omnium vasorum dilatationes pictæ sunt, & in illa ipsa quæ paulo ante indicata est, Vieussenii historia, & apud Kerckringium (3), atque ut in iis Observationibus, quæ & prægressa habeant signa, & in Sepulchreto extant, subsistamus; Alardus Mauritius Egerdes (4) *magnitudinem præternaturalem* describit Pulmonaris arteriæ, *quasi aneurysmate affectæ, & hinc inde sacculos cruore coagulato turgidos habentis appensos*: & nisi huc referenda est Scholiographi Hollerii (5) Observatio *abscessus* in eadem arteria, quem & Poterius (6) ait *in pluribus* sibi observare licuisse, Cæsalpinus (7) certe proponit [*arteriam quæ ducit in pulmonem, duplo latiorem naturali*. Cave enim credas cum Boneto (8) sic eum *arteriam venosam vulgo, Neotericis venam pulmonariam*, designasse, qui hos docuit in Questionibus Peripateticis (9) ita loqui, ut nunc loquuntur, & sibi constans in illo ipso quem Bonetus laudat, Artis Medicæ libro VI. antequam istam scriberet Observationem, bis confirmavit (10), quam vocassent Prisci *venam arterialem*, omnino *veram arteriam esse*, arteriam, inquam, *in pulmonem ducentem*, cum *vena* sit quam illi *arteriam venalem* dicebant, in cor *introducens ex pulmone*. Nunc igitur vide, cum dilatatione Pulmonaris arteriæ fuisse in Sancto illo Sene, de quo loquitur Cæsalpinus, & palpitationem cordis, & propter duas abruptas a cartilaginibus costas manifestum exterius locum quo se pectus alter ne tumens attollebat. Nec, si huc attinet Scholiographi illius Observatio, in hac deerat palpitatio cordis: cujus oblitus videri potest Bonetus, cum ejudem, opinor, Observationis partem alteram, ad syncopem facile attinentem, quæ Antipatro accidit, ipse ad pulsus inæqualitatem referens (11), Observationi opposuit (12) conjecturam Saxoniæ, quippe de homine etiam tum vivo sermonem habentis: quo in judicio num fallar, tu constitues, cum apud ipsum Saxoniam, illumque Scholiographum, non *ad cap.* 3; sed *ad cap.* 30. ea quæ nunc attigi, recognoveris. Quod vero ad respirationem attinet; minus hanc fore difficilem, ubi impedimentum, hoc est dilatatio, ad arteriæ Pulmonaris initium sit, quam ad venæ finem, & ratio ostendit, & ex iis quæ Bellinus (13), docuit, & Albertinus (14) observavit, colligi licet (15). At enim in pluribus, quæ indicatæ sunt, dilatati hujus, aut illius vasis Observationibus alia erant, in corde præsertim, vitia, a quibus potissimum tum quod deessent, tum quod essent quædam signa, repetendum est; in Alardi autem Observatione, nullum horum quæ quidem supra memorata sunt, extat. Fateor, eoque hæsitare me, dixi. Sed tamen quo magis omnia expendo, & Paræi historiam relego, eo magis suspicari cogor, in

---

(1) Oper. l. 2. c. 10.
(2) Eph. N. C. Dec. 1. A. 1. Obs. 17. litt. R.
(3) Spicil. Anat. Obs. 16.
(4) Sepulchr. l. 2. S. 5. Obs. 4. in Addit.
(5) Ibid. S. 8. Obs. 27. §. 1.
(6) Insign. Curat. & Obs. Cent. 3. c. 22. in fin.
(7) Sepulchr. Obs. 27. modo cit. §. 2.
(8) In Schol.
(9) L. 5. qu. 4.
(10) c. 9. & 19.
(11) L. 2. S. hac 9. Obs. 6.
(12) In Schol.
(13) De Morb. Pector.
(14) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom. 1. in Opusc.
(15) Vid. tamen Epist. 64. n. 7. & 8.

ea ſaltem deeſſe aliqua, ex quibus nonnulla, & vehementem illam in primis arteriarum omnium pulſationem intelligamus.

37. Cujus ad cauſam ut redeam, & ad ejus a me deſcriptam hiſtoriam; ſi per illam hanc credis non perperam explicatam; intelligis primum, tanto diligentius obſtandum initiis aneuryſmatum, ut Lanciſius (1) vocat, ſpuriorum, quanto manifeſtius eſt, vel priusquam verum aneuryſma fiat, interdum ab illius cauſa defectiones animi, & non ferendam vim mali, & mortem quoque ipſam afferri: quæ vitari poſſent omnia per curationem idoneam, matureque inſtitutam, qualis in iis fuit, de quibus ſupra (2) ex Platero, & ex Commercio Litterario indicatum eſt, & illa præſertim blanda, & Lanciſianis ſimilis, quam Bonhomo adhibuit Prævotius noſter (3): quin ſola diæta quantum valeat, his perpaucis verbis indicavit Ballonius (4): *Cuidam omnes arteriæ micabant manifeſto. Mirum id fuit. Inſtituta diæta curatus eſt.* Deinde vides, cujuſmodi ſint in arteria initia illorum aneuryſmatum, quæ videlicet neque ab nativa illius imbecillitate, neque ab eroſione fiunt, nedum a vulnere, aut contuſione. Nempe vehemens impetus quo ſanguinus ab nimium adaucta vi cordis, & arteriarum in has diutius urgetur, tam crebris denique, & æquo gravioribus ictibus, majoribuſque diſtentionibus earum latera, quantumvis per ſe ſatis firma, lædere incipit, tunicæ earum intimæ villos tenuiſſimos quidem, ſed arctiſſime compactos, ita diſtrahendo, ut prima læſio ſulcorum forma, quos deſcripſimus, ſe prodat. Hanc deinceps cæteræ in proxima tunica conſequuntur læſiones interdum citius, alias ſerius, ut major impetus ſanguinis, minorque arteriæ firmitas eſt, aut res contrario modo ſe habent: fitque tandem verum aneuryſma, ſive in omnem partem expanſum, ſive inſtar ſacci a latera appenſi, ut villorum diſtractio vel circum undique, vel uno in latere facta eſt. Sic Epiſtola XVIII. (5) relegens quæ in Magna cujuſdam fœminæ arteria deſcripſi, ſulcos hujuſcemodi in longitudinem ductos reperies in illa arteriæ parte quæ nondum erat dilatata: ſuperius autem certo loco non ſecus ac ſi magis diſtracta fuiſſet, arteriæ fibras ipſas apparuiſſe; quo loco nimirum credibile eſt, futurum fuiſſe, ut in ſaccis formam excreſceret, ſi diutius vixiſſet mulier: denique ab eo ferme loco ad cor uſque arteriæ tunicas jam in omnem partem fuiſſe expanſas. Nec vero illud morari te debet, quod pulſus in ea fœmina percipi non poterant. Neque enim an ſemper ita res fuiſſet, aut eſſet, conſtabat: & ſi forte convulſionum vi id in artubus accidebat; tanto ob id etiam, major ſanguinis impetus in Aortæ ipſius tunicas eſſe poterat, quod miſtus eſſet ex *adaucto impetu recto, & reflexo*, ſicuti ab Lanciſio (6) indicatum eſt. Eademque a me de muliere illa altera dici, credito, cui ſimul in Aorta lineas, iſtorum ſulcorum non diſſimiles, ſimul ſubobſcuros in carpis pulſus Epiſtola propoſui XXIII. (7): tanto autem magis eadem dici, quod ingens in illa erat cordis palpitatio, vaſorum autem in collo pulſatio oculis ipſis occurrebat. Quales autem fuerint pulſus in aliis, quorum Magnam arteriam intus ſulcatam inveni, etſi ignotum eſt; nihil tamen prohibet credere, fuiſſe, interius præſertim, vehementiores, quam iis corporibus ſecundum naturam conveniret: imo in nonnullis eorum profecto veriſimile eſt, ut in Sacerdote de quo ſcriptum fuit Epiſtola IV. (8), & in Veneta muliere, de qua Epiſtola XXVI. (9) ſcribetur, cujus Aorta ſulcos, ſiqua alia, ſpectabiles oſtendit, cum dilatatione, & certo loco

(1) De Aneur. Propoſ. 5.
(2) n. 35.
(3) Apud Rhodium, Cent. 2. Obſ. Med. 40.
(4) Paradigm. 15.
(5) n. 34.
(6) Oper. modo cit. Propoſ. 36.
(7) n. 6.
(8) n. 21.
(9) n. 21.

etiam cum erosione conjunctos. Accedit enim haud raro ad impetum sanguinis, progrediente morbo, & tempore, causa alia quæ vim abeat erodendi, unde initium accelerari potest legitimi aneurysmatis, quemadmodum recte animadvertit Lancisius (1), & generatim indicavit Fernelius (2). Spurii autem aneurysmatis causa priusquam legitimum fiat, id est antequam arteria ab impetu sanguinis sit dilatata (cujus rei signum pulsatio præbet ex angustiore jam facta latior) quo læsionis genere vitiare arteriam incipiat, sub oculos jam a nobis positum existimamus, simulque ostensum, vel eo tempore nonnunquam homine posse ab illa eadem causa gravissime torqueri, & vita privari. Hæc ad ea quæ Lancisius docuit, adjunges, si tamen placuerint: & valebis.

---

(1) Oper. cit. Propos. 39.

(2) Patholog. l. 5. c. 12.

FINIS TOMI PRIMI.

INDEX

Epistolarum Tom. I.